

GLOSSARIU

CARE COPRINDE

VORBELE D'IN LIMB'A ROMANA

STRAINE PRIN ORIGINEA SAU FORM'A LORU,
CUMU SI CELLE DE ORIGINE INDOUIOSA.

DUPO INSAARCINAREA DATA DE SOCIETATEA ACADEMICA ROMANA

ELABORATU CA PROIECTU

DE

A. T. LAURIANU si J. C. MASSIMU.

22 OCT. 2019

*Stalals
919 XI. 27.*

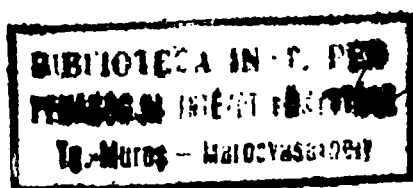
BUCURESCI

NOUA TYPOGRAPHIA A LABORATORILORU ROMANI

19. STRATA ACADEMIEI 19

1871.

18.8.35.

A.

NOTA. Celle mai multe vorbe straine, mai allessu turcesci, cari se audu cu *a* initiale, se audu si mai desu cu aspirazionea *h*; si de acea-a, avendu se se tractedie la *H*, nu se mai inseria si la *A*.

A! si *ah*, exclamatiune, prin care se espreme: 1. dorere: *a! ce nefericitu sum.* — 2. furia sau turbare de mania: *a! de ce nu potu pune man'a pre ellu, ca se mi resbunu;* — 3. mirare: *a! ce ne vedu ochii.* — Acea-asi cu latinesculu *ah*, si prin urmare cauta se intre in dictionariu.

ABA, s. f. pl., *aballe*, vorba si de forma si de origine turcesca: pannura sau tesselura d'in fire de lana grossu tórse. — Ca si derivatele selle: *abageria*, *abagiu*, verb'a *abá* se aude mai numai la Români d'in Români'a libera, precumu si *dimia*, care are aprópe acea-asi insemnare. In Transilvani'a se aude intre pucini numai *habá* = panura alba. — Itali si Ispanii au *borra*, Francii *bure*, de la adiectivulu latinu *burrus*, *burra*, proprie *rosiu*, fiendu co acestei materie se da de ordinariu colorea rosia.

ABAGERIA, s. f., 1. maiestri'a de abagiu, 2. stabilimentu unde se vende sau fabrica *abá*.

ABAGIU, s. m., care fabrica sau vende *abá*.

ABALDA, s. f., vorba de origine obscura si aprobe neaudita in gur'a poporului, aflandu-se numai in dictionariulu de Bud'a cu insemnarea: magazinu pentru depunerea merciloru, emporiu, **emporium** (ἐμπορίον), fr.: *entrepôt*, *dépôt*.

ABANDONARE, v., formatu d'in *a* sau *ab*, si germaniculu *band*, legatura, ar insemná proprie: *deslegare*, si de aci, in intellessulu ordinariu: *lassare*, *parassire*;

déro si verbulu si derivatele: *abandonatu*, part., *abandon*, s., nu se potu admite in limb'a româna, mai allessu cându, pre lónga impregiurarea, co nu sunt romanice, se adauge si co de currendu s'au introdussu si usitatu numai de unii sau altii.

ABANOSU, s. m.; vorba arabica: 1. specia de arbore, 2. lemnu de acestu arbore cu colore forte négra, de unde: *peru de abanosu*. — Form'a de admissu este *ebenu* = *ebenus* (ἔβενος), d'in care singura se potu formá derivate: *ebeninu*, *ebenistu*, etc.

ABARU si *habaru*, vorba turcesca, care insemna: *scire*; si de aci: *pesu*, *grige mare*, *temere*: *abaru n'am de tene* = nu mi pésa de tene; *abaru de grige se n'aveti de ammenitiarile lui* = de locu se n'aveti grige de ammenitiarile lui; *abaru n'am avutu de ce mi spuneti voi* = neci prin mente mi a trecutu de ce mi spuneti voi.

ABASTARDARE si *abastardire*, v., formatu d'in *ad* si celticulu **bastard** = *spuriu*: a face *spuriu*; nu se póte inse admite, candu avemu, pentru aceli. asi conceptu, espressioni curatu romanesci, cá: *adulterare*, *vitiare*, *corrupere*, *degenerare*. — Cuventulu s'a usitatu de unii numai in Români'a libera.

ABORDARE, v., franc.: *aborder*, formatu d'in prepos. *ad* si celticulu **bord** = *tiermu*, *ripa*, *margin*: a dá la *tiermu*, a trage (navea) la *margin*; nu se póte inse admite in limb'a romana, si cu a-

tātu mai pucinu derivatele lui: *abordabile* = *accessibile*, *abordagiu* sau *abordu* = *accessu*.

ACADEA, pl., *acadelle*, s. f., vorba turcésca connoscuta numai in Români'a libera: confectura de sacharu arsu in forma de micu rectanglu sau de cilindru.

ACARETU si *ecaretu*, s. m. pl.-e, si *turi*, vorba turcésca caduta in desuetudine si la Români d'in Români'a libera, intre cari se usită: bunu nemobile, si mai allessu: edificiu.

ACARITIA si *acárnitia*, s. f., vorbe formate d'in radecina curatu romanésca, déro cu suffisse slavice, si de acea-a neadmissibili, de órece avemu vorb'a cu forma curatu romanésca: *acariu*.

ACATHISTU, s. m. (*ἀκάθιστος*), proprie: care nu se pune diosu, care nu siéde, si de aci: la care nu se siéde diosu; de unde in speciale, cá terminu basericescu: 1. rogationile, cantarile, servitiulu basericescu, care in sér'a Vinerei d'in a cinci'a septemana d'in paresime, se face in onorea nascutóriei de Dumnedieu, si in cursulu carui-a toti omenii stau in petióre;—2. de aci, in genere: verce rogationi si cantari cotra nascutóri'a de Dumnedieu;—3. ce se da preutului, care face aceste rogationi si cantari: *am se dau acathiste pre la tote basericele, cá se te blasteme*.

ACHITARE, vedi *acquitare*; *achiu*, *acquitu*, etc.

ACHTIATU, adj., care este lipsitu de ceva si lu doresce cu focu, *carens aliqua re, quam flagrantissime cupit*.—Se fia acésta vorba cá si cea urmatoria, d'in care pare co s'a formatu si *achtiatu* prin medilocirea unui verbu *achtiare*, formatu d'in interiectionea *ah?* sau sta in legatura cu grecescele: *ἄχθος, ἄχθομαι?*

ACHTU, s. m., doru infocatu de ceva care ne lipsesce, *flagrans desiderium*; vedi si *achtiatu*: *biéta mama a remasu cu mare achtu la ânima pentru perderea unicolui seu filiu*.

ACIOIA, s. f., metallu d'in care se torna clopotele si alte obiecte, aes, fr. *airalu*; germanice: *Glockenspeise*.—Astadi in locu de *acióia* a intratu in usu vorb'a *bronzu*, ital. *brunzo*, fr.

bronze, cu tóte co acésta vorba, pre longa co nu este de origine romanica, apoi neci nu espreme acellu-asi obiectu, ce espreme vorb'a *acióia*. Atātu pentru co ar réta ceva destinsu de ce espreme *bronzu*, câtu si pentru co pare a fi de origine romanica, vorb'a *acióia* ar meritá se remanain dictionariulu limbei, dandu-i-se, in locu de form'a *acióia*, cumu se aude in gur'a poporului, form'a *aciaia*, care prin caderea lui *r*, cá in *saia*=*saria*, ar fi in locu de *aciaria*, femininu d'in *aciarium*=*aciarium*, ispanice: *acero*, gallice: *acier*, ero in italice, prin caderea lui *r*, cá si in form'a romanésca feminina, *acciajo*. Este addeveratu, co form'a de latinitate media: *aciarium* sau *aciare*, cá si formele limbелoru romanice, provenite d'in ea: *acier*, *acero*, *acciajo*, au insemnarea vorbe romanesci: *ociellu*; si co prin urmare intellessulu vorbe *acióia* s'ar paré co se oppune la etymologi'a ce i se da; dero esemplele de asemene scambare in insemnarea vorbeloru nu lipsescu in limb'a nostra: asiá s'a datu verbei *anima* insemnarea de *cor*, asiá verbei *foc* insemnarea de *ignis*. De alta parte vorb'a forte popularia: *ociarire*, invederatu corrupta d'in *aciarire*, prin sustituiria unui *o* lui *a*, cá in *oltariu*, in locu de *altariu*, si trecerea siueratóriei *ci* in *ti*, cá in *facia*, *acia*, etc., si chiaru cá in latinitatea media si vulgare la vorb'a insasi, de care se tractedia, si care se afla nu numai cu form'a *aciarium* si *aciarium*, ci si sub form'a *aziarium* si *aziarium*, chiaru si *azzaium*; vorb'a, dicu, *ociarire*=*aciarire*, este si prin form'a si prin intellessulu seu una proba nerecusabile, co in limb'a româna a cautatu se essista sau form'a *aciaria*, sau form'a *aciarium*, sau si amendoue de una data cu intellessulu de *ociellu*; déra in urma un'a d'in forme, cea feminina: *aciaria*, cá facundu duplu usu cu cea masculina: *aciarium*, s'a potutu, cumu ar fi usioru de probatu co se face in tote limbele, applicá la desemnarea altui metallu, pastrandu-se cea masculina pentru insemnare de *ociellu*; apoi fiendu co si masculinulu: *aciarium*, mai allessu sub form'a *aciaiu*, se potea u-

sioru confunde cu femininulu sub aceeași forma: *aciaia*; de aceea-a limb'a a tensu cotra alta forma masculina, mai bene destinsa de cea feminina, cumu este: *aciellu*. Vercumu inse acésta d'in urma forma este mai grea de esplecatu cá form'a *acióia*: coci, de si form'a curata *aciellu* consuna cu legile fonetice alle limbei române, totusi remane de esplecatu suffissulu *ellu*, esplecare cu atátu mai necessaria, cu câtu aceea-asi forma a datu nascere la mai multe vorbe, cari au prinsu affundu radecina in limba, si cari sunt fôrte espressive: *acielle* (pronuntia: *otielle*), *aciellire* (pron. *otiellire*), etc. Se fia déro *aciellu* unu deminutivu d'in *aciariu* sau *acieriu*, cá *misellu* d'in *miseru*? Se fia luatu d'in unguresculu *atzél*? In acésta d'in urma suppositione, numai form'a ar poté fi unguresca, cu tote co si acésta-a este romanica, si totu cu atátu cuventu se pote sustiné co Ungurii au luatu verb'a in acésta forma de la Români; éro in câtu pentru fundu, nu mai incape indouentia, co este curatu romanicu: coci verb'a vulgaria: *aciarium* sau *aciare*, vine d'in cea classica: *acies*, care va se dica proprie: *ascutitu* sau *ascutisiu*, si de aci si *aciellu* sau *ociellu*, care intra in ascutitulu instrumenteloru taliatorie si impungutorie. M. -- Mare parte d'in Români nu pronuntia *acióia*, ci *cióia*. Deci se nasce intrebarea: nu provine óre *cióia* d'in *ci-balia*, *ciuaia*? Conferescé semnificationea ei in limb'a germana *Glockenspeise*. L.

ACIUARE si

ACUIRE, v. de origine neconoscuta si la forte pucini auditu, in locu de: *pitulare*, *pitire*.

ACLIROS, sau cu forma mai romanesca *acliru*, *adj.*, *ἀκλῆρος*, fora eredi sau mostenitori.

ACMACU?, *adj.*, vorba de origine obscura: fora esperientia, novitiu; in re *rudis*, tiro. — Vorb'a e astadi aprópe neconoscuta.

ACRÉLA, s. f., vorba de origine curatu romanica, dero cu suffissu strainu, si de aceea-a neadmissibile, candu, spre a ua supplini, avemu: *acrelia*, *acrine*, *acritudine*, *acóre*.

ADALMASIU, vedi *aldamasiu*.

ADAMANIRE si *ademenire*, *adamanescu* si *ademenescu*, v. tr., vorba de origine necunnoscuta, coci d'in caus'a cellei de a dou'a forma, care este si cea mai respandita, nu se pote sustiné co ar veni d'in *ad-ad-manus*: a ammagi a attrage prin ammagiri la reu; *pellicere*, *allucere*, *sollicitare*.

ADAMANITORIU si *admenitoriu*, *tória*, s. *adj.*, care adamanesce sau ademenesce.

ADAMANITU si *ademenitu*, part. de la adamanire sau ademenire.

ADEIARE, vedi *adeliare*.

ADELIARE, *adciare*, *adiiare*, *adiiere*, *adiare* si *adiere*, v. intr., vorbindu despre ventu: a sufflá lenu: *abiá adelia ventulu*. — Fiendu co acésta vorba se aude in gur'a poporului românu d'in tote partile; fiendu co form'a flessionei ei este simpla (*adelia* sau *adeia*, nu *adeliedia* sau *adeiedia*); si fiendu co variationile de pronuntia, dupo dialecte, sunt intru tote conforme cu legile fonetice alle limbei; de aceea-a nu mai incape indouentia co acésta vorba cauta se fia forte vechia, de origine curatu romanica, si se se lege prin etymologia de *adhalare* sau *adhelare*.

ADELIARE, *adiiare* si *adiiere*, *adiare* si *adiere*, s. f., d'in verbulu precedente: lena sufflare de ventu, *aura*, franc.: *brise*, *zéphyr*.

ADEMENIRE, *ademenitoriu*, *ademenitu*; vedi *adamanire*, *adamanitoriu*, *adamanitu*.

ADIIARE si *adiare*, vedi *adeliare*.

ADDIERE si *adiere*, vedi *adeliare*.

ADINEORA, *adinióra*, *adineore* sau *adineori* *adv.*, modo, nuper; cu pucinu inainte, cu unu momentu sau câteva momente mai inainte. — Vorb'a dupo form'a ei pare romanica. Cari sunt inse elementele ei de compositiune? Se fia d'in *a-de-in-ea-ora*, asiá in câtu se insemne: *in a ora* (in momentu), care face parte *d'in ea ora*, ce n'a trecutu inco, ci esté totu presente in momentulu vorbirci?

ADIO, franc., *adieu*, proprie: cu *Domnedieu*; si prin urmare, neavendu si ne-

potendu luá forma romanesca, nu se pote admite in limba, mai allessu candu avemu espressionea pre deplinu correspondentia: cu *Domnedieu*, cumu si multe altele de acea-asi potere cu espressionea francesca, un'a mai fromosa de câtu alt'a: *remani sanetosu*, cu *sanctate*, *diu'a buna*, *ser'a buna*, *salutare*, etc. Peno candu astu peccatu pre noi Români, ca se trecemu de la una momitiaria straina la alt'a: de la *kyr la monsieur*, de la *καλή ημέρα* la *bonjour*, etc.? De ce se nu ne placa celle bune alle nostre?

AFANISIRE, (d'in grec. ἀφανίζεω = a face nevedutu, a nemicí), vorba ce s'aude numai in gun'a unoru-a d'in locuitorii cetatiloru in Romani'a libera, in locu de: *derápenare*, *ruinare*, etc.

AFANU, s. m., vorba de origine neconoscuta si audita in gur'a puciloru Români d'in Moldavi'a in locu de: *dorere de ánima*, *necasu*, *amaru allu sufletului*.

AFERIMU, vorba turcésca, 1. luata cá exclamatiune de approbare: forte bene! de minune! bravo! euge!—2. luata si cá substantivu: *fa ce ti dicu eu, si ti voi dá unu aferimu*;—3. se dicesi in ironia, facundu-se usu de acésta voba pentru fapte sau disse, cari merita desapprobare;—4. atâtu spre a dá potere espressionei, câtu si spre a formá una consonantia cá acelle-a cari, cumu se veded'in atâte esemple alle limbei popularie, placu forte multu Românilui, se adauge adesea pre lóngo verb'a *aferimu* si alte doue, *pop'a Marinu*: *aferimu popa Marinu*.

AFFISSIARE, *affissiediu*, v. tr., a affige, a lipí pre muri unu annuntiu tiparitu sau scrissu, a annuntia ceva prin folie scrise sau tiparite;—a annuntia in genere, a publicá una scire; *parieti tabulam affigere*, *tabulam proscribere*, *proffiteri*, franc.: *afficher*.—De sí acésta vorba este unu neologismu introdussu d'in limb'a francesca, dero cá formatu d'in radecina curatu romanica, adeco d'in *affixum* = *affissu*, d'in *affigere*, s'ar poté admite in dictionariulu limbei romane de impreuna cu derivatele selle: *affissiaru*, *affissiu*.

AFFISSIARIU, s. m., care affige, lipisce sau imparte affissie; *qui libellos ad postes et limina publica affigit*, fr. *afficheur*.

AFFISSIORU, s. m., d'in franc. *afficheur*, ne-avendu analogia in limb'a romana, nu se pote admite de câtu sub formele mai correcte: *affissiaru* (vedi acésta vorba) sau *affissiatoriu*.

AFFISSIU, s. m., pl.-e, d'in verbulu *affissiare*: folia scrissa sau typarita, care coprende unu annuntiu si care se affige, se lipisce pre muri sau se imparte, *libelli*, *proscripta tabula*; franc.: *affiche*.—Vedi Dictionariulu limbei române.

AFIEROSIRE, *afierosescu* (prin rea pronuntia: *afirosire*), v. tr., (ἀφιερῶω), 1. a sacrá sau consecrá unu preutu, una baserica, etc., a santí; *sacrare*, *consecrare*; 2. a dedicá sau a inchiná cuiva ceva; *dicare*, *vovere*.

AFIEROSITU, (prin rea pronuntia: *afirositu*), part., d'in verbulu precedente, 1. *santitu*, *sacratu*; *sacratus*, *consecratus*; 2. *dedicatu*, *inchinatu*; *dicatus*, *devotus*.

AFIFU?, ad., fôra bani, flaccu in punga, seracutiu, seracutiosu, reu imbracatu. Vorba de origine neconoscuta, si audita numai intre unii d'in locuitorii cetatiloru d'in Romani'a libera, pare a avé legatura cu cea de acea-asi insemnare: *ifisliu*.

AFINA, s. f., fructulu afinului, *bacca myrtilli*, franc.: *airelle*, *myrtille*;—d'in unguresculu: *afonya?*

AFINU, s. m., arborellu sau tufa, care da afine. (Vedi verb'a precedente).

AFIONU, s. m., vorba turcésca: *sucu de macu*, *opiu* = *opium*.

AFIROSIRE, *afirositu*, vedi *afierosire*, *afierositu*.

AFORISANIA si *afurisania*, s. f., d'in aforisire cu terminatione slavica: *escommunicatione*, *anathema*; *excommunicatione*, *sacrorum interdictio*.

AFORISIRE si *afurisire*, *aforisescu*, v. tr., (ἀφορίζω), proprie: a despartí si marginí; si de ací in speciale, cá terminu basericescu: a scóte d'in comunitatea credentiosiloru, a marginí de la baserica si de la alle basericei, a escommunicá;

excommunicare; 2. a dá dracului, a anathematisá, a blastemá; aliquem inferis devovere, alicui male precari. — *Aforisire* differe de *anathematisare* sau *anathemisiré*, antâniu pentru co *aforisire* este mai populariu, asiá in câtu poporulu nu connoșce vorb'a *anathematisare*; ci in loculu ei face usu sau totu de *aforisire*, sau de perifrăsea: *a dá anathemei*. Allu doile, pentru carturari, cari facu usu de amendoue vorbele, *aforisire* differe si in intellesu de *anathematisare*, intru câtu *a aforisí* va se dica numai a despartí pre cineva de turm'a credentiosiloru si a lu marginí pentru unu tempu de la baserica; éro a anathematisá va se dica nu numai a marginí pre cineva, pentru unu tempu de la baseric'a lui Christu, ci a lu scote pentru totu de a un'a d'in senulu basericej, si inco a lu dá, a l'inchiná lui Antichristu.

AFORISITU si *afurisitu*, part. d'in *aforisire*, care pre l'onga insemnarile verbului, mai are si intellesulu de: reu in gradulu çellu mai mare, cumplitu, indracitu, cu care anevoia te poti intellege sau invoí; fora omenía, fora Domnedieu.

AFURISIRE, *afurisitu*, vedi *aforisire*, *afurisitu*.

AGÁ, plur., *agalle*, s. m., vorba si de origine si de forma turcesca, care, de si arréta unu barbatu, este inse, in limb'a româna, tractata, cá si cumu ar insemná una sientia feminina, cá *pará*, de essemplu: titlu de politetia, *domnu*.

AGA, s. m., acea-asi vorba cu precedentea, inse prin trecerea tonului la penultima, capetandu forma mai romanésca, cá *popa, tata*, a luata mai multe insemnari, astadi essite d'in usu: 1. prefectu de politia, 2. antaniulu gradu de boiaria de antani'a clase sau de *protipendada* in principatele române. — Cá si *agá*, se aplicea, cá titlu de politetia, veri-carui turcu, in acea-asi insemnare cá si romanesculu *domnu*.

AGARICIU?, ciuperca? d'in grecesculu ἀγαρικόν.

AGEAMIU si *agianiu*, adj., vorba de origine turcesca, care se aude mai numai in gur'a Româniloru de prin cetatile

Romaniei libere: fora esperientia, novitiu; in re rudis.

AGHIASMA si *aiasma*, s. f., (ἀγιασμα) apa santita; aqua sacra, aqua lustralis. Form'a buna româna e *agiasmă*.

AGHIOTANTU, s. m., forma corrupta in locu de *adjutante*, franc.: *adjutant, aide de camp*.

AGHIUTIA, s. m., nume comicu datu dracului sau diavolului.

AGHISTINA si *ghistina*, s. f., vorba de forma unguresca: *gesztenye*, invederatu corrupta d'in romanicululu: *castania, castanea*, si trecuta apoi cu assemenea forma si in gur'a unoru-a d'ntre Români d'in Daci'a superioare.

AGIALICU si *hagialicu*, s. m., vorba si de origine (vedi *agiu*), si de forma turcesca: locurile sante, unde mergu credentiosii spre inchinare, si callatoriá la aceste locuri; *sacer locus, quo confluent pii peregrini, pia peregrinatio*; franc.: *pèlerinage*; — proverbiiu: *a se duce la agialicu*, a se ruiná, a si perde starea. — Vedi in Dict. *peregrinu, peregrinare, peregrinatu*.

AGICA si *hagica* sau *agica* si *hagica*, femininu d'in *agiu*: femina care a callatoritu sau callatoresce la locurile sante, *mulier, quæ piam peregrinationem obiit vel obit, peregrina*, franc.: *pèlerinie*.

AGICA, vedi *agica*.

AGIO si *agiu*, s. m., italice *aggio*, fr. *agio*, germanice *Aufgeld, Aufwechsel*: 1. differentia: *a.* intre valoarea nominale si cea reale a moneteloru, *b.* intre valoarea monetei metallice si a monetei in charteia, *c.* intre valoarea moneteloru d'in una terra si valoarea acelloru-asi d'in alta terra; — in aceste intellessuri se dice si *cambiu* sau *scambiu*, italice *cambio*, franc. *change*; — 2. beneficiu ce se trage din scambiu de monete diverse; — 3. usura sau cameta ce unu impromutatoriu de bani iea preste interessile cuvenite de la impromutatu, candu acestu-a vrea se scambe inscrisesele, usura care variedia dupo abundanti'a sau lips'a de bani. — D'in caus'a celoru d'in urma doue insemnari, vorb'a *agio*, a luatu, mai allessu de candu scambulu a adjunsu principalea industria a

judaniloru, intellessuri defavorabili, cari se traducu mai vertosu in derivatele: *agiotagiu, agiotare*, etc. — Care se fia inse etymologi'a acestei vorbe? Dupo unii verb'a ar veni d'in italiculu *aggio*, cu insemnarea de *adausu*; inse acea-asi vorba se scrie in limb'a italiana si cu unu *g*: *agio*, cu insemnare de *commoditate, buna stare*, si este prin urmare identica cu franc. : *aise*, de unde : à l'*aise* = cu italiculu, *adagio*; *malaise*, *necommoditate*, reu. Dupo acésta d'in urma consideratione verb'a *agio* ar fi luatu usioru si insemnarile : *bene, beneficiu, folosu, castigu*, si in speciale : beneficiu trassu d'in differenti'a valorei moneteloru diverse. Co acésta etymologia este mai aproape de addeveru, se vede si d'in impregiurarea, co unele dialecte italice, a nume cellu piemontese, scriu *agio* cu unu *g*, si candu are intellessulu francescului *aise*, si candu are insemnarea de *agio*; si prin urmare form'a vorbei cu doi *g*, in acestu d'in urma intellessu, este in limb'a italiana, numai una forma ortografica de distinctiune. Admittentu inse acésta etymologia de buna, totusi remane de esplecatu de unde deriva italiculu *agio* cu insemnarea francescului *aise*? Pentru acesta-a s'au produssu mai multe pareri : unii dau cá funtana a vorbei *agio* latin. *adaptare* = *accommodare*; altii latinesculu *otium* = *pace, lenitate*; altii grecesculu *ἄριστος* = *favorabile, cuvenitu, commodu*; altii gothiculu *azets* = *usioru, commodu*; altii in fine basculu *aisia*; déro celle mai multe derivate d'in acésta radecina se afla in dialectulu provenciale, si prin urmare cea mai probabile etymologia a vorbei *agio* ar fi provencialea *aise* sau *ais* = cu francescului *aise*. M. — Asprulu sau denariulu se dice turcesce *akgé*. Monetele de auru se scambau in monete mice de argentu, in *akgé*. Nu cumu-va differenti'a in *akgé* a datu locu nascerei *agiului*? L.

AGIOTAGIU, s. m., franc. : *agiotage*, formatu d'in precedentele *agio*, prin intermediulu verbului urmatoriu *agiotare* : 1. jocu aleatoriu in cetatile comerciali, prin care capitalistii redica sau scadu pretiulu certoru funduri publice spre a le speculá in folosulu loru, jocu

prin care unii se inavutescu forte, éro altii se ruina cu totul; — 2. intrige, urditure ascunse si ne oneste, prin cari unii cauta, in folosulu loru, a urcá sau a scadá pretiulu fundurilor publice, spre a se inavuti currendu si fora labore; — 3. prinsore a jocatoriloru pre scaderea sau urcarea pretiului certoru lucruri de vendiare la una epoca determinata; — 4. beneficiu nemesuratu, usura, cameta.

AGIOTARE, *agiotedi*, v., a face agiotagiu; a practicá agiotagiulu; franc. *agioter*.

AGIOTATORIU, *-tória*, s. adj., care agiotedia, practica agiotagiulu.

AGIU, vedi *agio*, d'in care *agiu* ar fi form'a românisata.

AGIU si *hagiu*, s. m., vorba si de origine si de forma turcesca : cellu ce calatoresce sau a callatoritu, spre inchinare, la locurile sante, religionis causa peregrinans, qui piam peregrinationem obiit; peregrinu, franc. : *pèlerin*; — proverbiiu : *a se face agiu* = a se ruiná, a seraci.

AGLICA? s. f., una flore : angelica, angelica, franc. : *angélique*.

AGNETIU si *ágnitiu*, s. m., buccata de pane de forma aproape cubica, ce preutulu talia cu osti'a si scote d'in mediloculu altei pane mai mare, numita prescura. Prin acésta operatione mystica se figuredia junghiarea miellului lui Domnedieu, si cu particelle d'in agnetiu credentiosii se comunica cá cu corpulu lui Christu. — Se fia acesta vorba si de origine si de forma slavica? Sau fundulu ei este romanicu, d'in *agnus* = miellu, si numai forma a luatu slavica prin trecerea sea prin limb'a slavica?

AGONISELA, s. f., d'in *agonisire, castigu*, avere strinsa cu sudore si labore : *lucrum, quæstus, peculium*.

AGONISIRE, *agonisescu*, v. tr., *ἀγωνίζω*, si mai allessu sub form'a media : *ἀγωνίζομαι*, proprie : a se luptá cu inversionare, a si dá mare fatiga; si de aci insemnarea vorbei in romanesce, insemnare ce nu are in grecesce : a si procurá ceva cu mare lupta, a castigá cu anevoiencia, a si stringe si face una stare, unu fundu de avere, cu mari sudori si la-

bori : lucrari, *lucrum facere, rem comparare*. — Fiendu co verbulu românû are una insemnare, care lui ἀγωνίζομαι lipsește in limb'a greca; si fiendu co acelluasi verbu se afla in gur'a poporului românû mai d'in tote partile; de acea-a nu se pote admite co vorb'a *agonisire* cu derivatele ei se se fia introdussu in limb'a romana d'in grecesc'a moderna la una epoca posteriore, cu Fanariotii, de essemplu, ci a cautatu se essista in limba d'in tempuri forte vechie. — La macedoromani acesta vorba are si insemnarea mai generale : a properá, a festiná, a pune zelu si buna voientia la facerea unui lucru ore-care.

AGONISITA, s. f., proprie participiu femininu d'in verbulu *agonisire*, luatú cá substantivu, de acea-asi insemnare cu *agonisela*. Form'a masculina *agonisitu* inco este in usu.

AGONISITORIU, -tória, s. adj., care agonisesece.

AGRAFA, f., mai pucinu bene : *agrafa*, m., acu sau torta, cu care se prinde unu vestimentu la peptu : fibla; *fibula*, uncinus, franc. : *agrafe*. — Etymologi'a d'in grecescele : ἄρρα = prinsura, si ἀφή = pipaire, nu este de locu probabile; mai aproape de addeveru ar fi a derivá vorb'a d'in celticulu *crann* = carligu, sau d'in germaniculu *greifen*, anglic. *grape*, de unde pote si in romanesece : *grapa*, *grapisiu*, etc.

AGRAFIORA, mai pucinu bene : *agrafioru*, s., deminutivu d'in *agrafa*, *agrafa mica*.

AGREABLE, adj., franc. : *agréable* = placutu, neologismu ne-admissibile in limb'a româna : co-ci *agréable* s'a formatu d'in verbulu *agréer* = placere, corruptu d'in *agradare*, si acestu-a de assemene corruptu d'in *aggratare*, care ar fi unu compusu d'in ad si *gratus* = placutu. Neci verbulu asiá dero *agréer* nu pote intrá in limb'a româna sub form'a *agreare*, de essemplu, neci derivatele : *agréable*, *agrement*, sub formele : *agreabile*, *agrementu*.

AGRESIA si

AGRISIA, s. f., poma de agrisiu, *grosulariae actus*, franc. : *groseille*; si cu

insemnare de struguru necoptu sau sucu d'in ellu, adeco *agurida* : italice *agresto*, ispanice *agraz*, portugalice *agraço*, provenc. *agras*, vechiu franc. *aigret*. — Dictionariulu d'in Bud'a da numai plur. *agrisi*, si inco cá masculinu, fora se dé de locu numele arborellului sau tufei ce produce acestu fructu; déro in Romani'a libera se aude in gur'a poporului atátu numele fructului in amendoue numerele de genu femininu : *agrisia*, *agrisie*, cátu si allu arborellului de genu masculinu : *agrisiu*, *agrisi*. In acelluasi dictionariu se da vorbeii *agrisi* si insemnarea de struguru necoptu sau sucu d'in acestu-a, insemnare ce au, cumu se vede d'in celle susu citate, formele acellei-asi vorbe in alte limbe romanice, déro care in Romani'a libera, se espreme prin vorb'a *agurida*. — Ce s'attinge acumu de etymologi'a vorbeloru : *agrisia*, *agrisiu*, nu mai incape indouentia co elle deriva d'in acer = acru prin trecerea lui *c* in *g*, asiá de commune nu numai in limb'a nostra, ci si in celle alte limbe romanice. Numai suffissulu si tonulu pre antepenultima potu presentá orecare greutate : se fia venitu aceste neregularitati prin influentia pronuntiei ungurescului : *egres*, imprumutatu negresitu de Unguri de la Romani, ca si *ociellu* sau *aciellu* (vedi *acióia*)? Acesta-a este mai multu cá probabile, si vorbele cu accentu correctu aru suná : *agrisia*, *agrisiu*, cumu se si audu in gur'a unei parte de Români. Apoi in respectulu suffissului, form'a *agraz* d'in limb'a ispanica, in care *s* respunde de ordinariu cu *ci* sau *ti* siuerate, duce la formele române; *agrecia*, *agreciu*, sau : *agretia* si *agretiu*; si ultim'a forma redussa la cea ceruta de etymologia ar dá formele : *acretia*, *acretiu*. In fine form'a : *acretia* ne da esplecarea rationale a trecerei lui *c* in *g* d'in vorbele : *agretia*, *agretiu*; limb'a a avutu astufelu a evitá confusionea intre doue concepte, d'in cari unulu abstractu : *acretia* = *accrime*, altulu concretu : *acretia* = *agretia* = *agresia*, sacu acru, poma acra. M. — Nu cumu-va este si *agrestis* in jocu? L.

AGRESIU si

AGRISIU, s. m., arborellu sau tufa

care produce agrisîe, (*grossularia*), fr. *grosseillier*. (Vedi si *agrisia*).

AGUDA, s. f., fructu de *agudu*, (vedi acésta vorba).

AGUDU, s. m., arbore care da agude si a carui frundia este buna de nutritu viermi de metasse. Inse acestu arbore se chiama asiá mai allessu in Moldavi'a, cumu si fructulu lui, *aguda*, éro in terr'a romanésca arborele se numesce *dudu*, si fructulu seu *duda*; in multe parti inse alle terrei romanesci, cumu si in alte provincie locuite de Români, arborele se chiama *muru*, si fructulu seu *mura*. Vorb'a *mura* inse se applica de multi Români si la fructulu arborellului sau tufei numite *rugu*. Vorbele *dudu* si *duda* sunt de origine persana, éro *agudu* si *aguda* de origine neconoscute; si de aceea nu sunt de preferitu cellei de origine romanica: *muru*, *morus*; franc.: *mûrier*; *mura*, *morum*, franc.: *mûre*; de sí *mura* insemna si fructulu rugului; déro acésta-a se intempla si in limb'a latina, in care *morum* se chiama si fructulu arborelui *morus*=*muru* (*agudu*, *dudu*), si fructulu tufei *rubus*=*rugu*. In fine alti Români dau *dudului* sau *agudului* numele de *fragariu*, vorba, care deriva de certu d'in *fraga*, si care prin urmare, s'ar poté bene applecá la arborellulu ce da *frage*.

AGURIDA, s. f., ἀγούριδα, 1. struguru necoptu, uva acerba, ὄμφαξ, franc.: *verjus*; 2. sucu de struguru necoptu, *omphacium*, franc.: *verjus*, italic. *agresto*, ispanice *agraz*, provenc. *agras*, vechiu franc. *aigret*; — proverb: *Agurida s'a facutu miere*, d'in supperatu ce érá cineva s'a impacatu pre deplinu.

AI, *aide*, *aideti*, *aidemu*; *aid'a*, *aid'ati*, vorbe cu potere de modu imperativu, espremenu indemnare, incoragiare, correspunditorie cu latinescele: *age*, *agite*; *agedum*, *agitedum*, etc.; grecescele: *δῆδρο*, *δῆδτε*; franc.: *allons*, *courage!* — *Ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *se ne peramblâmu*; *ba mai bene ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *se ne invetiâmu lectionile*; *ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *la peramblare*; *ba mai bene ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *la scola*; *ai* (*aide*) *de te culca*: *ai* (*aide*, *aideti*)

de ve culcati; *ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *in collo*; *ba ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *in cóce*; *ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *de aici*; *ai, me*; (*aide*, *me*, *aideti*, *me*; *aidemu*, *me*), *ce mai stai* (*ce mai stati*, *ce mai stâmu*) *aici?* *ai, baiate* (*baiati*); *aide* (*aidemu*, *aideti*), *baiate* (*baiati*); *ai* (*aide*, *aideti*, *aid'a*, *aid'ati*) *se fugim*; *ai la pere!* *ai la mere!* *ai la ciresie!* *ai, ai* (*aide*, *aide*), *se nu ti taca gur'a*, *déco vrei se te incarci de Domne-ajuta*. — Essemplele immultite erau necesarie spre a face se resara in tota poterea sea intellessulu acestoru vorbe, co-ci numai prin acestu medilocu ne potemu pune pre una buna calle de a urmari etymologi'a acelloru-asi. Se remana déro bene stabilitu, co vorb'a fundamentale este *ai*, asiá in câtu pote supplení pre tóte celle alte: *aide*, *aideti*, *aidemu*, *aid'a*, *aid'ati*. Acumu venindu la etymologi'a acestoru vorbe, se constatâmu mai antâniu co prea-invetiatulu Diez pune aceste vorbe in legatura cu italic. *andare*, ispanic. *andar*=a merge, a amblá. Dupo mentionatulu invetiatu *andare* si *andar*, ar vení d'in latinesculu *aditare*, forma iterativa d'in *adire*=a merge spre, a porní in contrauva, si formele române: *aida* (*da* cu *a* claru) si *aidati* s'ar fi formatu d'in acellu-asi: *aditare*, care prin suppressionea lui *d* si stramutarea lui *t* in *d* ar fi datu unu verbu: *aidare*, d'in care apoi *aide* si *aidati* ar fi formele modului imperativu. La acésta etymologia se oppune fonetic'a limbei române, in care, la vorbe curatu romanice, nu aflâmu essemple de assemene trecere a lui *t* in *d*, si neci macariu unu essemplu in care finalea de a dou'a persona singularia a imperativului de conjugatiunea antani'a se fia *c* in locu de *a*, fora se mai adaugemu co in locu de *aidati* se dice, si inco cu multu mai desu, si *aideti*, co essiste si form'a *aidemu*, co in fine in locu de tóte aceste-a se dice simplu *ai*, atâte fenomene, cari nu se potu esplicá cu hypothesea invetiatiului germanu. Déro si Diez singuru se indouesce de etymologi'a sea, si presupune apoi co romanesccele: *aide*, *aidati* aru poté vení d'in serbescele: *ajde*, *ajdate*. Inse si la acésta d'in urma sup-

posetione se oppune impregiurarea, co in romanescisce form'a *ai* se dice in loculu totorucelloru alte, éro apoi acésta forma nu scimu se essista in serbesce cu acellu-asi intellessu. Acésta forma déro esplecata, ne va dá si esplecarea celloru alte. Pentru acésta-a se ua distingemu mai antaniu bene de alte vorbe cu acelle-asi sunete, déro de intellessu, si prin urmare si de origine, diverse, cumu : 1. *ai*, cá interiectione care espreme dorere : *ai de mene*, interiectione corrupta d'in *vai* = *vac*; 2. *ai*, cá vorba do intrebare, care, probabile, este = *ais*, a dou'a persona d'in *ajo*, si care occure asiá de desu in Plautu sub form'a *ain*? in locu de = *aisne*, cu acellu-asi intellessu cá si in românesce intrebativulu : *ai?* — 3. *ai*, in locu de *alli*, plur. d'in *allu*; — 4. *ai*, a dou'a persona de la *am*, d'in *avere*; — 5. *ai*, in locu de *anni*, pl. de la *annu*. — Intellessulu lui *ai*, de care este verb'a in acestu articlu, fiendu : *misca-te*, *pornesce*, *vino*, ne duce, cá imperativu, la unu verbu de conjugationea cu infinitivu in *ere* sau *ire*. D'in identitatea de intellessu intre romanesculu *ai* si latinesculu *age*, potemu concludere co *ai* este *age*, care in romanescce ar suná *agi*, cá *mergi* d'in *mergere*, si, prin caderea lui *g*, *ai*, ca *meri* in locu de *mergi*. Inse fiendu co acésta cadere a lui *g* nu este normale in limb'a românesca, coci afora de *meri*, in locu de *mergi*, anevoaia s'ar mai poté allá alte esemple; cauta se cercâmu pentru *ai* si alta etymologiá mai probabile; si atâtu cerentiele de intellessu, câtu si celle de forma, se unescu a ne dá convingerea co *ai* este a dou'a persóna singularia a imperativului d'in unu verbu *aire*, asiá pre cumu *pei* este acea-asi persóna d'in verbulu *peire*, corruptu d'in *perire*. *Aire* este, fora indouentia, unu compusu d'in *ire* = *mergere*, cumu avemu d'in acellu-asi atâte alte compuse : *perire*, *suire*, *essire*. Co d'in compusulu *aire* n'a remasu in usulu limbei de câtu a dou'a persóna singularia, nu este ceva extraordinariu si fora esemplu : coci si de la compusulu corruptu *peire* inca se dice imperativu numai *pei*, si neci decumu si persón'a a dou'a pluraria d'in acellu-asi

modu : *peiti*, ci numai deplinu : *periti*. De la verbulu simplu *ire* inco a remasu in usu numai a dou'a persóna singularia a imperativului *i*, cu care se servescu mai allessu menatorii de calli, si care nu se póte dice co este una simpla interiectione, fiendu co si menatorii de boi facu usu de compusulu *ai* sau *ai*. Tóte acestea confirma pre deplinu, credemu, addeverulu etymologiei propuse. La form'a *ai* adaugundu-se *de*, (care inca are potere essortativa, cumu se vede d'in esemplulu : *de de ve scolati*, si cumu se vá probá mai bene la articlulu assupr'a lui *de*), se nasce form'a *aide*, analoga cu latinesculu *agedum*, in care *dum*, are pre lónga *age* acellu-asi intellessu cá si in românesce *de* pre lóngo *ai*. Form'a *aide* unita cu terminationile persónei antania si a doua pluraria : *-nu*, *-ti*, forme cari in limb'a românesca nu paru asiá de tare agglutinate, in câtu se nu se póta separá de radecinele verbali si allipí la vorbe de natura differita de a verbului, cumu se póte vedé d'in esemplulu : *faceve-ti cruce*, in locu de *faceti-ve cruce*, da nascere formeloru : *aidemu*, *aideti*. Remanu inca de esplecatu formele : *aid'a*, *aid'ati*, sau mai bene numai form'a *aid'a*, coci *aid'ati* este, fora indouentia, formatu d'in *aid'a* cá si *aideti* d'in *aide*, *Aid'a* este déro sau in locu de *aide-a*, in care *a* ar fi acea-asi partecea demonstrativa ce se pune si la *acestu-a*, *acellu-a*, etc. (vedi Dictionariulu 5. A); sau in locu de *aideai*, cumu se si dice in addeveru, prin contractionea cellui d'alu doile diftongu *ai* in simpl'a vocale *a*, si elisionea vocalei *e* de la *de* — Déco etymologi'a data ací este addeverata; atunci formele aspirate : *hai*, *haide*, etc., cumu se audu in gur'a unoru-a nu ar fi plausibili.

AIANU, s. m., deregutoriu turcu, care administra una parte a unui pasialicu. — Acestu cuventu turcescu fu usitatu numai in Romani'a libera.

AIARU, s. m., vorba de origine turcesca : pendulu care regulédia mersulu unui orologiu, sau orologiu bene construitu, spre a serví de norma la regularea mersulni altoru orologie; regulatoriu, franc. : *régulateur*. — Vorb'a usitata nu-

mai în Romani'a liberă, are în Moldavia, și însemnarea de *cisniú* sau esperțisa prin care se regulează prețului pâinei, carnei, etc.

ALASMA, prin caderea lui *g*, în locu de *agiasma*.

AID'A, *aide*, *aideti*, etc., vedi *ai*.

AIDOMA, si *aidom'a*, adv., deplinu assemenea, cu totulu assemenea, togmai asiá, reale, impellitiatu : *copillulu acestu-a este tata-scu aidom'a; am vedutu pre draculu aidom'a*. — Vorb'a pare, cá si cea urmatória *aieve*, compusa d'in *a* si *idoma*. De unde se vina inse verb'a *idoma*? Se abia ea óre legature de origine cu grecescele : *είδος, είδωλον, ιδέα* etc.? — Vercumu inse verb'a este neconoscuta afora d'in marginile Romaniei libere, si chiaru în acestu coprinsu pucinoru-a este conosciuta.

AIERU, s. m., epitafiu; (în baserica) — vorba pucinoru-a conosciuta.

AIEVE, si *aieva*, sau *aeve* si *aevea*, sau *aiave* si *aiavea*, adj. si adv., vorba de origine neconosciuta, cumu arréta si differitele ei pronuntie, pare a fi compusa, cá si *anevoia*, d'in *a* si *nevoia*, d'in *a* si *eve* sau *ieve*, si a se legá prin forma si intellesu de *ivire*: addeveratu, reale, în addeveru, în fapta, în realitate; *verus, quod re vera existit aut fit; reipsa, reapse, revera* : *aceste-a am vedutu nu în visu, ci aieva*. — La Moldavi în locu de *aieve* se dice *aidoma*, despre care vedi articulu de mai susu.

AIORU, vedi *allioru*.

AIS'A, vedi *aisu*.

AISU, AIS'A, (pronuntiate si *aisu*, *ais'a*), *ois'a* (si aspirate : *haisu*, *hais'a*, *haisu*, *hais'a*, *hois'a*), vorba de care facu usu menatorii de boi injugati spre a face pre acesti-a se abbata la stang'a, în oppositiune cu *cia* sau *cea*, de care acellasi menatori facu usu, spre a face cá boii se abbata la drépt'a; franc. : *dia: faceti* sau *dati aisú, déco vreti se nu ni se lovésca carrale; boulu invetiatu a trage în cea, anevoia se deda a trage în aisú; desjuga boulu d'in ais'a, si l'injuga în cea*; — proverb : 1. *unulu trage în aisú, altulu în cea* = nu se potu intellege si lucrá în buna armonia; 2. *a appuca ais'a* = a se

abbate de la lini'a cuvenita, se dice în intellesu si materiale, si morale, si intellectuale. — Cu verb'a *aisu* striga si la catusie sau pissici, candu voru a le face se fuga, cumu si la judani, pre cari în batjocura i assémena cu catusiele. — Fiendu co menatorii de boi injugati, candu mena boii, nu d'in carru, ci de diosu, mergu allaturea boulu injugatu, în stang'a; de acea-a verb'a *aisu* este, probabile, cá si *cea*, unu demonstrativu, care prin ellipsea unui verbu de miscare espreme fórte naturale un'a d'in celle doue directioni determinate prin manele menatoriului de boi, si a nume, precumu *cea*, conformu cu intellesulu celloru alte demonstrative în cari intra *ce*: *cellu, acellu, collo*, etc., arréta directionea spre drépt'a, adeco cea mai departata de menatoriulu pre diosu; totu asiá si *aisu* arréta nu mai pucinu naturale directionea spre stang'a, spre menatoriulu *insusi*, conformu etymologiei selle, care, dupo celle spuse, este fórte probabile : *ainsu*, compusu d'in *a* si demonstrativulu *insu*, latin. *ipse*, italicu *esso*, vechiu italicu *isso*, ispanicu *esc*, macedonoroman. *isu*. si, prin compunere cu *in* syncopatu, *nisu*.

AITE, si *aiture* sau *aituri*, f. plur., dupo Dictionariulu d'in Buda : recitura, buccata rece, buccata congelata prin recire, *obsonium congelatum*; déro déco aceste vorbe vinu, cumu pare neindoiosu, d'in *aire*, care, pri: moierea lui *l*, sta în locu de *allire*, de la *alliu* sau *aiu* = usturoiu, si care prin urmare vá se dica *a prepara cu alliu*; atunci *aite* ar poté stá si în singulariu *aita*, cá participiu femininu d'in *aire*, luatu cá substantivuu, si ar însemná : 1. în speciale : buccata preparata cu *aiu*, stufatu; 2. în genere : a. ver-ce buccata preparata cu alte condimente intiepatorie la limba cá si aiulu, b. recitura, buccata rece. Acelle-asi forme si însemnári s'aru poté appelé si cu mai multu cuventu la *aitura* sau *allitura*, formata d'in *aire* sau *allire*, cá si *cotitura* d'in *cotire*. — D'in aceste-a urmedia, co, desi *aituri*, în Transilvania, si *recituri* sau *reci* în Moldavi'a, se audu mai multu în plurariu si cu intellesulu restrinsu ce are în térr'a românesca verb'a *piftia*,

nu se pote inse sustiné neci co nu se potu dice si in singulariu cu acea-asi insemnare, neci co nu se potu luá in alte insemnari afora de celle cu cari se dicu in únele parti locuite de romani. D'in contra precumu d'in *piftii*, in care de asemenea se aude mai desu plurariulu, se aude inse si singulariulu in acea-asi insemnare; asiá si d'in *aituri* si *recituri* se pote dice *recitura* si *aitura*, cari ar stá, in respectulu intellessului, cotra plurariele loru, cá si *piftia* cotra *piftii*. Afora de acésta-a ar fi reu si in defavore a avutiei limbei a se luá si consecrá vorbele *recituri*, *reci*, *aituri*, cá differentie provinciali pentru espressionea unui si acellui-asi conceptu. Rationea limbistica cere co, dupo ce s'a constatatu usulu ce se face de aceste si alte asemeni vorbe, se se arrete si alte intellessuri ce li s'ar poté dá conformu etimologiei si formei grammaticele : asiá precumu *saratura* si *sarature* se applega la verce de mancare in regula tare sarata ; asiá verb'a *recitura* sau *reciture* s'ar applecá preste totu la verce de mancare in regula *recita*. Intre *reciture*, *gelatinele* aru fi una specia, si *aiturele* aru fi alta specia, si a nume celle in cari intra *aiu* sau usturoiu, *piftiele* munteniloru. Apoi *aitetele* aru fi buccate, fia calde fia reci, cari s'aru prepará cu aiu. Totu asiá si *reci*, ca adiectivu, oppusu la *calde*, subintelligundu-se substantivulu buccate, s'ar poté applicá la unu conceptu ce in poterea formei selle grammaticele verb'a aru fi cá mai apta a espreme.

AIUSIU, vedi *ausiu*.

ALABABURA, si *arababura*, s. f., mare amnestecatura, nespusa confusione, desordine infricosiata, francesce *pêlo-mêle*;—adv.? *arababurea*, amnestecatu, incurcatu,—confusu : *a vorbi araburea*?=a vorbi preste campi.—Se aiba acésta vorba legatura cu latin. *babur-rus* (*baburra*)=netotu, tontu, ammetitu? Form'a cea mai conforma cu geniulu limbei este *arababura*; déro si sub acésta forma si sub cea cu *l* : *alababura*, verb'a nu pare a fi conosciuta intre toti Români, de óre-ce Dictionariulu de Buda nu ua da, cu tóte co lips'a acestei vorbe

d'in mentionatulu Dictionariu póte provení si d'in una scapare d'in vedere.

ALACU, si *aliacu*, s. m., grânu prostu ce se da numai la vite, *alica* (ἄλιξ).

ALAGEA, s. f., vorba turcésca, astadi caduta in desuetudene; materia tessuta cu fire de inu si de metasse;—proverb. : *a patí alageau'a*=a fi ammagitu, a cadé in mare nevoia.

ALAIU, s. m., vorba turcésca : multime de ómeni cari insociescu pre altulu, pompa sau parata mare, *comitatus*, pompa, *apparatus*, franc. : *suite*, *convol*, *parade*; *a duce*, *a primí*, *a scóte pre cineva cu alaiu*, se dice si in bene si in reu.

ALAMA, s. f., arama galbena, *æs*, franc. : *laiton*;—pl. *alámuri*, obiecte lucrute d'iu alama;—*de alama*, *æreus*.—Se fia acésta vorba straina, sau româna, formata d'in *arama* = *æs cyprium* = *cuprum*, prin scambarea lui *r* in *l*, spre destingerea a doue concepte diferite?

ALAMARÍA, s. f., 1. maestría de alamaru; 2. stabilimentu unde se fabrica sau vendu obiecte de alama.

ALAMARIU, s. m., care fabrica sau vende obiecte de alama.

ALAUTA, s. f., vedi *lauta*.

ALCA, s. f., pl. *alcalie*, scóba saul egatura de ferru la muri si alte constructiuni, *fibula forrea*.—*Joculu alcaliei*, exercitiu militariu, la vechii Români, care stá in arruncarea d'in una certa distantia si petrecerea sullitiei prin unu cercu de ferru;—proverb. *a bate alcau'a*=a perde tempulu in desertu.

ALCA?, s. f., inchiataura a umerului cu peptulu (*acromion*), (vedi si *halca*).

ALCALI, subst. vorba arabica, nume datu de Arabi la mai multe plante maritime, cari se cultiva si astadi pre tiermurele Ispaniei meridionali, si d'in cari se fabrica asiá numit'a *soda*; apoi introdussu prin Ispani si in celle alte limbe romanice, cumu si in alte limbe alle Europei, si applegatu : 1. la plant'a numita *salsola sativa*; 2. la productulu' *cenusiosu* allu mentionatei plante; 3. la tóte substantiele cari au acelle-asi proprietati cu *sod'a*.

ALCALINU, adj., d'in precedentea vorba : care are relatione cu *alcali*.

ALCALISARE, *alcalisediu*, v., a face una substantia alcali, a dá unei substantie proprietatile unui *alcali*.

ALCANU, vedi *halcanu*.

ALCAMU, *alcamu*, *arcamu* si *arcanu*, s. m., 1. lucru ascunsu, secretu, misteriu, *res occulta*, *arcanum*, *mysterium*; —2. arteficiu, urditura de insellatione, viclenia, lacie, cursa, intrica, tehnă, *ars*; 3. fune cu laci sau ochiu la unu capetu, cu care se servescu a prinde caii. — De si s'au unitu in acellu-asi articlu celle trei forme: *alcamu*, *arcamu* si *arcanu*, cari, dupo intellesu, paru a fi un'a si acea-asi vorba; inse nu e mai pucinu addeveratu, co sunt mari piedecele cari se oppunu la reducerea lor in un'a si acea-asi vorba, la un'a si acea-asi etymologia, latinesculu *arcanum*, adjectivu de forma neutra d'in *arcanus*, derivatu si ellu d'in *arca*=lada, cuteia, in care se punu si se inchidu lucruri spre pastrare. *Arcanus* insemna déra *pusu in lada*, si de aci: *ascunsu*, *secretu*, *mysteriosu*; si prin urmare *arcanum*, cá substantivu: ceva ascunsu, secretu, misteriu. Venindu acuma la vorbele romanesci, si considerandu-le mai antâiu in respectulu formei, greu se póte esplicá, cum s'a stramutatu *l* in *r*: coci assemene stramutare nu este normale in limb'a romana, si nu se póte justificá neci prin una differentia órecare de insemnarea vorbeii cu *l* facia cu cea ce are *r*, cumu se póte face la *aluma* (vedi acésta vorba) facia cu *arama*. Si mai pucinu se póte justificá trecerea lui *n* d'in *arcanu*, forma identica cu latin'a *arcanum*, intr'unu *m* d'in formele *alcamu* sau *arcamu*. Déco s'ar presupune co form'a româna *arcamu* s'a formatu, nu d'in lat. *arcanum*, ci de a dreptulu d'in *arca* cu suffissulu *nu*, ca italian'a *arcame*, totu ar remané de esplicatu cumu s'a potutu perde verb'a originaria *arca*, asiá in câtu, pre câtu se scie, nu se afla in gur'a poporului in neci una parte locuita de Rómâni. Afora de acésta-a cumu se face cá acea-asi vorba, presuppusa vechia si curatu romanésca, se aiba in gur'a unoru Români unu suffissu:—*nu*, si in gur'a altor'a altu suffissu:—*nu*? Se póte aflá unu allu doile essemplu de

assemenea fenomenu? Coci form'a *arcanu*, usitata in Romani'a libera, pare a fi neconoscuta la Români d'in Daci'a super. de orece dictionariulu de Bud'a da numai formele: *arcamu* si *alcamu*. De partea intellesului inco se redica obiectiuni forte seriose. Asiá cu dreptu cuventu se pote intrebá, cumu acea-asi vorba se insemne *mysteriu* si *funeculaciu de prensu caii*? Desi poporulu mai poetu cá toti poetii, a facutu, mai cu fiacare vorba, metafore cu multu mai cute diatórie cá acea-a, prin care verb'a aplicata a insemná *mysteriu* ar trece si la insemnarea de *funeculaciu de prensu vite*; totusi transitionea dela *mysteriu* la *arteficiu*, apoi de la arteficiu la *cursa*, *laci*, si in speciale *laci* facutu la capetulu unei fune spre a prinde vitele, pare de certu un'a d'in celle mai grele de admissu. Si mai greu s'ar poté esplicá cumu Români d'in Romani'a libera au perdutu cu totulu insemnarile vorbeii mai apropiate de etymologia si mai primitive: *mysteriu*, *arteficiu*, si au pastratu nu mai pre cea mai figurata si mai departata de intellesulu originariu: *funeculaci*; pre cându Români d'in Daci'a sup. aru fi pastrandu celle d'antâiu insemnari, si n'aru fi connoscundu pre cea d'in urma, cumu da a intellege Dictionariulu de Bud'a, in care la verb'a *alcamu* sau *arcamu* lipsesce cu totulu intellesulu: *funeculaci de prinsu caii*. Se vede inse, co lips'a acestei d'in urma insemnari, in Dictionariulu de Bud'a este una scapare d'in vedere, de orece verb'a sub form'a *arcanu* s'ar fi audindu si in Transilvani'a cu insemnare de *funeculaci de prensu vitele*. De alta parte in acea-asi insemnare verb'a se aude si in Moldavi'a cu form'a *alcamu*. D'in tote acestea resulta, co verb'a, ca un'a ce este conoscuta mai in tote provinciele române, cauta se fia vechia si de origine romana, desi in tote insemnarile ei nu se pote referi directu la latinesculu *arcanum*; ci intru câtu insemna: *mysteriu*, *secretu*, *arteficiu*, etc. verb'a româna *arcanu* se lega directu de latin'a *arcanum*; éro in insemnare de *funeculaci* sau *ochiu* pare a se sui la arcere, care a datu

si *arca*, *arcus*, *arcanus*, etc. Reducerea vorbei la grecesculu *χαλκᾶς χαλκᾶν* pare mai pucinu probabile.

ALCATUIRE, *alcatuescu*, v. transit., scrisu in Dictionariulu de Bud'a *alquatuire*, cá venitu d'in *al* (ce acellu-asi dictionariu nu esplica) si vechiu ital. *quotare*, care ar fi avutu acea-asi insemanare cu romanesculu *alcatuire*, etymologia neadmissibile, cá un'a ce nu implenesce conditionile de forma alle unei bune etymologie, fora a se adauge co neci intellessulu prefissulu *al* nu se esplica: a combiná, a compune, a constitui; componere, ordinare;—d'in alkotni ungurescu.

ALCATUINTIA, s. f., d'in *alcatuire*: componere, constituire; *compositio*, *structura*.

ALCATUITU, participiu d'in *alcatuire*.

ALCATUITORIU, *-tória*, s. adj., care *alcatuesce*.

ALCOHOLICU si *alcoholicu*, s. m., adj. d'in *alcoholu*: care coprinde *alcoholu*.

ALCOHOLISARE, si *alcoholisare*, v. t., a amestecá cu *alcoholu*.

ALCOHOLU si *alcoholu*, s. m., vorba arabica, prin care se arréttá una specia de pulbere de facia fórte suptire; de aci, prin metafora, *chymistii* au applicatu acésta vorba si la spirtulu de vinu.

ALCORANU, s. m., vorba arabica in care *al* este articlu, éro *coran*=lectura, insemandu in speciale: cartea legeri lui Machomede.

ALCOVA, f., mai pucinu bene *alcoru*, m., vorba arabica, care inseamna *cortu*, a trecutú maiantaniu in limb'a ispanica sub form'a *alcoba* cu insemanarea de *camera* de culcatu, dormitoriu; si de aci a trecutú si in alte limbe, cumu in cea franc. sub form'a *alcove*, cu insemanarea: infundatura facuta intr'una camera, in care se assiedia patulu de dormitu.

ALDAMASIU, s. m., ce se bee dupo inchiariarea unei daraveri, *potus ad confirmandum pactum*: *a dá, a bec aldamasiu*, *a fi bunu de aldamasiu*:—d'in ungaric. *aldamas*.—In dictionariulu de Bud'a figuradia si cu insemanarea de cea ce Români d'in Romani'a libera numescu cu vorba turcésca: *bacsisiu*, franc. *pourboire*.

ALDASIU, s. m., *benecuventare*, urare de ferice, gratulare, buna stare; *benedictio*, *salus*, *felicitas*; d'in ungaric. *aldás* (vedi si *alduire*).

ALDUIRE, *alduescu*, v. tr., a ferici, a face fericitu, a *benecuventá*, a salutá, a gratulá; *benedicere*, *beare*, *gratulari*, *salutem dicere*,—de acea-asi origine cá si *aldasiu*; acésta vorba cu derivatele selle se aude numai in gur'a Româniloru d'in Daci'a superioare.

ALDUITU, part. d'in *alduire*: 1. fericitu, *benecuventatu*, *fortunatu*; *felix*, *beatus*, *fortunatus*;—2. *bunu*, *probus*, *bonus*.

ALCANU si *alieanu*, s. m., ura ascusa, *odium occultum*, *simultas*;—dorerere, amaru, mare nevoia: *s'a plansu Dommulu cu mare alcanu*; *greu alcanu ne a ajunsu*.—Vorba aproape neconoscuta intre Români d'in Romani'a libera; si d'in acésta cauza cumu si d'in impregiurarea co contradice intru tóte legile fonetice alle limbei, nu se póte admite co ar veni d'in *alienus*=strainu, candu sta asiá de aprópe, ungar. *ellen*=adversu.

ALEFIA si *alifia*, s. f., (*ἀλοιφή*), unsore medicinale, cu care se ungu celli ce suferu de verunu reu corporale, *unguentum*, *unguen*.—Acésta vorba presenta tóte caracteriele prin care se póte connósce co nu este de currendu introdusa d'in grecesc'a moderna, ci esisste in limba de la una epoca fórte vechia. Ea sta de certu in legatura de origine cu alta vorba si mai affundu inradecinata in gur'a poporului románu d'in tóte partile, cu *alleepire* sau scurtu *leepire*, care duce nu numai pêno la *ἀλείρω*, cá *alefia*, ci chiaru la ultim'a radecina a acellui verbu: *λεπω* sau *λιπω*.

ALEFIOSU si *alifiosu*, adj., plinu de *alefia*, unsuros, glutinosu, *lepifiosu*, *prenditosu*, care se prinde si se lepesce de degete cá *alefi'a* sau glutinele; *glutinosus*, *viscosus*, *lentus*; *λιπαρός*.

ALEI, esclamatiune, usitata mai allessu intre Moldavi, espremenu: 1) *mirare*: *alei, me vere, ce spuni tu*;—2) *nepatientia*: *alei, fratioru, prémite ai trecutú cu assemeni vorbe*.—Partea d'in urma a acestei esclamatiune *ei e*=latin. *hei*, si acésta-a pare co s'a compusu cu

particul'a *a*, ero *l*, s'a introdussu pentru eufonia : *a-l-ei* (vedi si *aleu*).

AIELUIA, vedi *alleluia*.

ALEMAIA, vedi *lemônia*.

ALESIU, si *lesiu*, s. m., pl. -*uri*, ómeni pusi in ascunsu cá se pandésca, sau se prindia pre ceneva, se sara assupra pre neasteptate, panda, insidie; *iusidiã*, francesce *embuscade*; de aci : *lacie*, *curse*, in cari se se prinda ceneva : *laqueus*, *tendicula*, *pedica*, franc. : *piège*. — Acésta vorba cu derivatele selle : *alesuire*, etc., atátu prin form'a sea, câtu si prin i npregiurarea co nu e conosciuta de câtu la forte pucini, denóta origine straina. Pre lónga acestea sub form'a *lesiu*, in gur'a Româniloru d'in Români'a libera, insemna *cadaver*; pre candu lips'a acellei-asi forme d'in Dictionariulu de Buda, afora numai déco acésta lipsa nu va fi una scapare d'in vedere, ar arretá co ea nu e conosciuta Româniloru de preste Carpati. D'in semnificatiunea de *cadaveru* ce are form'a *lesiu*, d'in care *alesiu* vine prin compositiunea cu *a*, urmedia co *lesiu* se lega prin origine de *λέγω* in insemnare de *punu diosu*, *culcu* sau *pitescu*, insemnare fórté classica si antica, de unde apoi *λέκτρον* si *λέχος* = *patu*, *λόχος* = *insidiã*; latin. *lego* cu acea-asi insemnare, cumu se vede d'in *lectus* = *patu*, germ. *Hegeu* = a stá sau a fi culcatu, de unde probabile si *leiche* = *cadaver*, russesculu *лѣжу* (*æry*) = a culcá. Déra sub form'a in care se afla in limb'a româna a venitu, fora indouentia, d'in funtana slavica, ca sí unguresculu *les*; si prin urmare nu se póte admite etymologi'a *ad-lacio* = *allicio*, a trage in laciu sau cursa.

ALESUIRE, *alesiuescu*, si *lesuire*, v. tr., vorba, cá si cea precedente, pucinoru-a conosciuta : a trage in cursa, a pune sau tende curse; *allicere*, *pellicere*, *insidiari*, *insidias struere*.

ALESUITORIU, -*tória*, si *lesiuitoriu*, s. adj., care alesiucesce (vedi *alesuire* si *alesiu*).

ALEU, *valeu*, *aoleu*, *aoileo*, forme date, dupo localitati, acellei-asi esclamatiune, espremenu : dorerea, mai allessu corporale, cumu si mirarea addeverata pentru unu ce neasteptatu, sau mirarea pre-

facuta pentru unu ce sciutu, déro care se face cineva co atúnçi l'affla, candu i se spune de altulu. — Form'a cea mai curata a acestoru esclamatiuni pare a fi *valeu* compusu din *vai* = *væ*, si d'in *eu* = *heu* = *φῆ*, éro *l* pare introdussu pentru eufonia intre celle doue esclamatiuni : *va-l-eu*. Forma *aleu* sta cotra *valeu*, casí *va* cotra *a* in espressioni ca *a fi* = *va fi*; apoi, precumu in locu de *a* d'in *va* se dice si *o* : *va fi* = *a fi* = *o fi*; asiá d'in *a-valeu* s'a disu *voleu* si din acésta forma apoi sí formele : *aoleo*, *aoileo*. Esclamatiunile simple inco sunt in usu : despre *vai*, sau cumu pronuntia alti, *ai*, nu mai incape indouentia, de ore ce se aude in tote partile locuite de Români; déro si *eu*, cu *e* obscuru : *èu*, inca se aude desu si in multe parti locuite de Români.

ALEU, *alèu*, si *alèu?* (si aspiratu : *halèu*) s. m., vorba necounosciuta in Români'a libera; ar fi insemnandu, dupo Dictionariulu de Buda : *arruna* = *arrhabo*; éro dupo Dictionariulu germano-românu allu lui Polizu : *plassa* de prinsu pesci, *nassa*.

ALEVESIU, s. m., vinu reu, *posca*, franc. *piquette*, dupo dictionariulu Polizu.

ALF'A, s., f., numele antaniei litere d'in alfabetulu grecescu, = *alpha*, *ἄλφα*; — si fiendu co cea d'in urma littera d'in acellu-asi alfabetu se chiama *omega*, de aci frasea : *eu sumu alf'a si omeg'a* = eu sum inceputulu si finitulu.

ALFABETU, s. m., vorba, formata d'in numele antanieloru doue litere grecesci : *alfa* si *beta*, *alpha* si *beta*, *ἄλφα* si *βῆτα*, cá se insemne totulu litteriloru : *abc*, *abecede*, *abecedariu*, *abecedarium*, *alphabetum*.

ALFABETICU, adj., care se tine de alfabetu.

ALFAVIT'A, (pronuntia gréca moderna), numele celloru d'antâniu doue litere in grecesce : *alpha*, *beta*, *ἄλφα* *βῆτα*; de aci, cá si *abc*, numele celloru d'antâniu doue litere d'in alfabetulu romanu : totulu littereloru, *abecedariu*, *alfabetu*.

ALGILA? s. f., *coca*, *cleiu*, *gluten*.

ALIACU, vedi *alacu*.

ALICA, s. f., *grauntiu micu de plumbu*

cu care venatorii incarca pusc'a, candu au se dea in animalii mai mice : plumbea pilula; — sunt *alice mice*, *plumbens pulvis*, francesce: *cendrée*, si *alicemari*, francesce: *chevrotines*. — Se fia asta vorba de acea-asi origine cu *alacu* sau *aliacu* = latin. *alica*? (Vedi mai susu *alacu*).

ALICU, adj., insemna, la Macedoromâni : galbenu cá paiulu, faci'a paiului.

ALIFIA, *alifiosu*; vedi *alefia*, *alefiosu*.

ALIMANU, s. m., *am adjunsu la alimanu* = am adjunsu la completa ruina a starei, sau strimtorare. — Se fia asta vorba in legatura de origine cu grecesculu *ἀλλοίμωνον*? Impregiurarea co in gur'a poporului d'in Daci'a lui Traianu anevoiu au trecutu vorbe d'in limb'a greca moderna, se oppune la assemene suppositione. Se nu fia *alimanu* unu compusu d'in *limanu* = portu?

ALISEU si *alizeu*, adj., francesce: *alissé*, d'in una vorba *alis* = un'a, care tine un'a neinterruptu, vorba de origine obscura, se applega, in atmosferologia, la venturile ce intre tropice, pre mare, batu in totu annulu regulatu si neinterruptu, in acea-asi directione, si a nume de la resaritu spre appusu, adeco in acea-asi directione in care pare a se miscá si sórele: *venturi alisce* = venturi etesie, pasate, *etesie* = *ἐτησία*.

ALISIVERISIU, s. m., vorba turcésca: daravere, vendiare, trecere de merci, cumperatóre: *a face*, *a avé alisiverisiu* = a vende multu; *a nu face*, *a nu avé alisiverisiu* = a nu vende, a vende pucinu; *nu e alisiverisiu* = nu e, nu se face vendiare; *a face cuiva alisiverisiu* = a cumperá de la densulu. — Insemnarea de antania vendiare sau cumperatóre, data in dictionariulu romano-francescu allu lui Raoul, nu se connósce in Romani'a libera, unde acestu conceptu se espreme prin verb'a *saftea*.

ALIVANDA si *alivanta*, s. f., vorba de origine neconnoscuta: cadere in capu sau preste capu, dare preste capu; in *caput prolapsio*, *totius corporis inverso capite jactatio*, francesce: *culbute*; — adverb: *a dá*, *a cadé*, *a se duce alivand'a* = a cadé in capu, *pronom in caput volvi*; *a se dá alivand'a* = a se dá preste capu,

francesce: *faire des culbutes*; *a dá pre cineva alivand'a* = a ruiná; *a dá alivand'a* = a cadé d'in marirea sea, a se ruiná, a perde starea; *fortunis everti*.

ALIVANTA, vedi *alivanda*.

ALIVENCA, s. f., pl. *alivence* si *alivenci*, placenta cu brandia, si mai allessu placentiora cu brandia. — Se fia acésta vorba in legatura de origine cu latin. *Hubum* = placenta, si mai allessu, placenta sacra? Intellessulu nu s'ar oppune la acésta-a, precumu neci form'a: coci *b* trece in *v*, cá in *avere* = *habere*; adaussulu unu *a*, mai allessu la inceputulu cuventeloru, inco este in natur'a limbei române; in fine crescerea cuventeloru pré scurte prin suffisse este de assemenea desu practicata in limb'a nostra. Suffissulu cu care s'a potutu cresce verb'a *libu* este *anicu*, femiinu *amica*, asiá in cátu s'a nascutu mai antáiu *libanica*, apoi prin adaussulu lui *a* la inceputu si stramutarea lui *b* in *v*: *alivanica*, si in fine prin taiarea lui *i* netonicu: *alivanca*, care ar fi form'a mai correcta cá *alivenca*.

ALLACH sau *allah*, s. m., vorba cu care machomedanii numescu fienti'a suprema, pre Domnedieu.

ALLEIU, s. m., francesce: *allée*, spatiu de preambulare inchisu intre doue serie de arbori; neologismu ne-admissibile, coci nu s'ar poté admitte neci radecin'a lui, verbulu *aller* = mergere, amblare.

ALLELUIA, vorba ebraica, care se repetesce dupo fia care versu allu unoru cantári basericesci, si insemna: *laudati pre Domnulu*.

ALLIAGIU, s. m., francesce: *alliage*, neologismu care n'ar poté intrá in limb'a nostra, cumu nu s'ar poté admitte neci verbulu *allier*, (vedi *alliare*), d'in care deriva *alliare*: combinatione metallica, compositu metallicu, amestecatura de metalle; *metallorum temperatio*, *concretio*.

ALLIANTIA, s. f., francesce: *alliance*, neologismu, care nu ar poté intrá in limb'a româna, cumu nu s'ar poté admitte neci radecin'a lui, verbulu *allier* (vedi *alliare*): 1. unire prin casatoria intre doue familie, affinitate, legatura de affinitate, *afinitas*; 2. unire prin tractate

intre doue poteri, legamentu defensivu si offensivu, societate, federatione, confederatione, legamentu federale; *fœdus, societas, amicitia*.

ALLIARE, *alliedin*, v. tr., francesce: *allier*, neologismu, care cá si derivatele selle, nu s'ar poté admite in limb'a româna, de ôre-ce *allier*, compusu d'in ad si *lier* = legare, este mutilatu asiá cumu nu suffere limb'a nôstra, care a pastratu in legare form'a latina *ligare* completa, fora se ua mutiladie si reduca cá cea francesca la *lier*: 1. a legá, a conjunge, a uní prin casatoria, matrimonio jungere; 2. a legá, a uní prin unu pactu, a federá, a confederá, a consociá, a asociá; *fœderare*; 3. a combiná metalle, a amestecá, a temperá unu metallu cu altu, a temprá; *temperare, metalla conflare*.

ALLIATU, part. d'in *alliare*, neadmisibile, cá si acestu-a, in limb'a româna.

ALLIORU, *aioru, alleoru*, s. m., planta cu sucu laptosu: *euphorbia* sau *euphorbion*. — De si dictionariulu de Bud'a amesteca aceste forme si le da cá una singura si acea-asi vorba; se pare inse cosunt diferite asiá co *allioru*, cu *l* moiatu: *aioru*, este unu deminutivu d'in *alliu*, cu *l* moiatu, *aiu* = *allium*, usturoiu; precandu form'a *allioru* cu *l* nemoiatu, cumu si *alleoru*, ar insemná singura plant'a cu sucu laptosu numita in latinesce *euphorbia*. Acésta d'in urma se chiama si *laptele canelui*, sau *laptele lupului*.

ALMA? s. f., Dictionariulu lui Raoul da acésta vorba cu francesculu *civette*, fora se se esplice déca prin acésta vorba se intellege plant'a *civette* sau animalea numita in latinesce *zibetta*.

ALMANACHU si *almanacu*, s. m., vorba de origine arabica, cumu arréta articlulu *al* d'in capetulu ei, cu tóte co in limb'a arabica conceptulu acestei vorbe se esprome prin alt'a de form'a *taqim*: *calendarium* sau *calendarin* (*calendarium*), *fasti, ephemeris*.

ALMARIU si *armariu*, s. m., pl.-e, mobile de ordinariu facuta de lemn, cu un'a sau mai multe usie, avendu in intru pollitie, cuteie sau cuiarie, in cari se punu si inchidu bani, vase, camesie si alte obiecte, *armarium*, francesce *armoire*. —

Cumu se vede de sene, form'a *armariu* este coa latina *armarium*, derivata de la *arma*, pentru co in origine se punea si se pastrá mai allessu arme in asemeni mobili, si supplinesce *dulapu*, care se aude in Români'a libera, déro care cá vorba straina cauta se éssa d'in dictionariulu limbei. Form'a *almaru*, cumu se aude la Români de preste Carpati, fiendu co trecerea lui *l* in *r* nu este, in asemeni conditioni, normale in limb'a româna, nu este correcta.

ALODIALE, adj., care se tine de unu *alodiu*.

ALODIU, s. m., latinescu barbaru: *alodium*, ispan. *alodio*, ital. *alodio*, francesce *alleu*; pamentu, fundu, mosia ereditaria, nesuppusa la neci una dare contra superioarele possessorului, in oppositione cu *feudu*, pamentu sau mosia nu venita de la mosi si stramosi prin ereditate, ci primita de la unu superioare cu conditione de a se bucurá numai de venitulul ei si de a pastrá superioarelui credentia si suppunere; — vorba de origine germanica: *al-ôd* = cu totulu propriu.

ALOIU, s. m., sucu de aloe sau plant'a d'in care se scote acestu sucu, *aloe*; vorba cu multu mai de preferitu de câtu *saburu*, cu care o supplinescu unii Români.

ALTITIA (*ti* d'in penultima nesiuertatu). s. f., umerulu unei iie cusutu cu flori de fire de lana sau de metasse si adesea adornatu si cu fluturei. — La Moldavi insemná si *ii'a* sau *camesi'a* intrega.

ALTOIRE si *altuire, altuiescu*, v. tr., 1. de arbori, a inoculá, *inoculare, inserere, emplastrare*; 2. de copii, cá se nu se verse, a inoculá, a vacciná, *vaccinum virus puero inoculare*, francesce: *vacciner*; — d'in unguresculu *oltony?* sau d'in românesculu *altu?*

ALTOITORIU, *-tória*, s. adj., care altoiesce: 1. de arbori, *inoculatoriu, inoculator, insertor*; 2. de copii, *inoculatoriu, vaccinatoriu, qui vaccinum virus puero inoculat*.

ALTOIU, s. m., pl.-e, 1. pentru arbori, surcellu de inoculatu, *surculus, talea, taleola*; 2. pentru copii, *vaccina* sau *vaccinu, vaccinum virus*.

ALVA, si *halvá*, s. f., vorba si de forma si de origine turcésca: confectura facuta d'in farina arsa si d'in miere.

ALVAGERIA, si *halvagería*, s. f., stabilimentu unde se face sau se vende *alvá*.

ALVAGIU, si *halvagiú*, s. m., care face sau vende *alvá*.

ALVITIA, si *halvitia*, s. f., proprie deminutivu d'in *alvá*: confectura facuta cu farina si sacharu arsu.

ALVITIARIU, s. m., care face sau vende *alvitia*.

AMAGEU, s. m., in vechii nostri chronicari: *curteanu*, *curtisanu*. U.

AMANETARE si *emanetare*, *amanetediú*, a pune sau luá ceva *amanetu* (vedi acésta vorba), a pemnerá, a hypothecá; *pignerare*, *pignerari*.

AMANETATU si *emanetatu*, part., d'in amanetare sau emanetare, pusu sau luatu *amanetu* (vedi acésta vorba); *pemneratu*, *hypotecatu*; *pigneratus*.

AMANETU si *emanetu*, s. m., vorba turcésca, care, cá si derivatele ei, se aude numai in gur'a Româniloru d'in România libera, pre candu alti Români facu usu de *zalogu*, si derivatele d'in acestu-a: *zalogire*, *zalogitu*, etc., vorbe usitate si in Romani'a libera in concurrentia cu *amanetu*, *amanetatu*, *amanetare*, etc.;—déro cari tóte cauta se éssa d'in usulu limbei române: 1. obiectu de avere datu sau luatu spre assecurarea platei unei detorie: *pemnu*, *hypotheca*, *pignus*, francesce: *gage*; a pune, a dá ceva amanetu = *rem pignori dare*, a luá, a primí ceva amanetu = *rem pignerari*; 2. persóna data si lassata longa cineva spre assecurarea co cellu ce da acea persóna se vá tiné de vreunu pactu inchiaiatu cu cellu cui ua da: *ostaticu*, *obses-idis*, francesce: *otage*.

AMANU, vorba turcésca, connoscuta numai Romaniloru d'in Romani'a libera, se iea ca exclamatiune: 1. in cantecele de doru cu insemnarea de *oh*, *ah*;—2. spre a cere iertare de unu suppliciu, a implorá vietí'a amenițiata cu morte.

AMARNICU, adj., vorba de radecina curatu romanica, inse cu suffissu slavicu; si de acea-a neadmissibile in limba, in locu de *amaru*.

AMBARIU si *hambariú*, s. m., magazinu de gráne, *horreum*;— vorba de forma correcta, déro de origine neconno-scuta.

AMBASSADA, *ambassadoriu*, vedi *ambassata*, *ambassadoriu*.

AMBASSATA si *ambassada*, s. f., franc. *ambassade*, ital. *ambasciata*, isp. *embaxada*; 1. functionea cellui tramissu de la unu domnitoriu la altulu, de la unu statu autonomu la altu statu, in calitate de representante; 2. cu intellesu collectivu: *ambassadoriulu* si *celli cari lu insociescu*, lu impressura; 3. palatiulu in care residee *ambassadoriulu* si ai sei.

—Cátu pentru etymología, form'a italica si ispanica sunt participie feminine, d'in unu verbu, care in limb'a italica, de essemplu, ar suná *ambasciare*, si care se sí afla in acésta limba cu insemnarea da *a fi muncitu*, *a se munci*, *a se trudi*. *Ambasciare* se afla si in latinitatea de evulu mediu togmai cu insemnarea de a transmite unu insarcinatu; si acestu-a deriva d'in *ambactia* sau *ambaxia*, cari inco se afla in latinitatea evului mediu cu insemnarea de *insarcinare*, si d'in care *ambasciare* a essitu cá si *Brescia* d'in *Brixia*. Mai departe *ambactia* este unu substantivu abstractu, care ar fi formatu cá *gratia* d'in *gratus*, d'in unu concretu *ambactus*. Acésta d'in urma vorba se si afla, in addeveru, chiaru in classiculu Cesare cu insemnarea de *omni allu cuiva*, *omni de servitiu*, *servu*; si Festu ne spune co *ambactus* vá se dica *servus* in limb'a gallica. Deci originea vorbei ar fi celtica, cu tóte co unii sustinu co ar fi germanica, d'in gothiculu *andbahts*=servitoriu, care in vechi'a limba germana a devenitu *ambacht*, si care, fiendu compusu d'in *and*=pre, si *back*=spate, ar insemná propriu: *care pórtá in spinare ceva*. Ver-cumu inse d'in celle spuse resulta, co, déro vorb'a *ambassada* si derivatele ei au se intro si seremana in limb'a romána, formele celle mai correcte, si conforme cu etymologi'a si cu geniulu limbei proprie, aru fi: *ambasiata*, *ambasiatoriu*, etc., cu unu s sau cu doi: *ambassiata*. etc.

AMBASSATORIU, sau *ambassadoriu*, franc.: *ambassadeur*, ital. *ambasciadore*,

cellu tramissu in *ambassata*, (vedi acésta vorba).

AMBASSATRICE, sau *ambassadrice*, muierea unui *ambassadoriu*.

AMINU si *amenu*, vorba ebraica introdusa prin cartile basericesci si insemnandu : addeveru, addeveratu, asiá e, asié se fia : *Se fimu cu totii sanctosi; aminu, se dé Domnediu*.

AMIRALE, s. f., commandantele unei flote.

AMIROSIRE, vedi *mirosire*.

AMISTUIRE, vedi *mistuire*.

AMORESU sau *amorezu*, in locu de *amante*; *amorésa* sau *amoréza*, in locu de *amante*; *amoresare* sau *amorzare*, in locu de *inamorare*; si insusi *amoru*, in locu de *amóre*, sunt atâtea vorbe trasse d'in radecin'a *amor*, curatu romanica, inse neadmissibili d'in caus'a formei necorecte si contrarie analogieloru limbei.

AMPLOIATU, s. m., functionariu, omu ce ocupa una functie publica, d'in francesculu *employé*; — unulu d'in acei neologismi asiá de scalciați, încātu, deco, prin impregiurarea fericita co vorb'a este de currendu introdusa de unii, de nu i ar connosce cinevá cu deplina certitudine originea imediata, ar fi aproape tentatu se credia co este tataresca sau verce mai multu de câtu romanica. Decātu assemene neologismu, mai bene vechiulu *slusbasiu*, de si nu e romanicu. Vorb'a francesca *employé* nu este de câtu una participiu d'in verbulu *employer*, compusu d'in *em* sau *en* = *in* si d'in *ployer* = *plicare* sau *plecare*; si prin urmare *employé* ar suná romanesc: implicatu sau *implecatu*, cumu s'au si incercatu unii se corega *emploiatu*, déro si acésta correctione nu este fericita, fora se mai adaugemu, co nu are limb'a nevoia de ea, de ore ce in locu de *implecatu* avemu : *functionariu*, si altele.

AMURGA, s. f., specia de maracine?

AMURGIRE, *amurgu*, vedi *murgire*, *murgu*.

AMVONU, s. m., (*ἄμβων*), *ambo*, *suggestus*, tribun'a in baserica; — analogi'a limbei cere : *ambone*.

ANACU? s. m., specia de grânu?

ANAFORA, s. f. pl., *anaforalle*, *ἀνα-*

φορά, reportu, relatione; sententia judecatorésca; — vorba caduta cu totulu in desuetudine, chiaru si intre Români d'in Români'a libera, cari senguri facea usu de dens'a.

ANAFORA, s. f., buccatura de pane beneventata, ce dupo terminarea liturgiei se da fiacarui crestinu, care merge la baserica si sta pëno se se finésca liturgi'a; — acea-asi vorba cu cea precedente, inse cu accentulu mutatu de pre ultima, la antepenultima : *agape, panis benedictus*.

ANANASU, s. m., franc. *ananas*, unu arbore si fructulu seu.

ANASONU, *anison* si *anosu* sau *hanosu*, s. m., vorba turcésca : 1. planta aromatica, care se pune mai allesu in vinarsu, anisiu sau anisu, *anisum*, *anice-tum*; 2. vinarsu conditu cu anisu, anisi succo conditus liquor.

ANATHEMA, s. f., *ἀνάθημα* si *ἀνάθεμα*, d'in *ἀνατίθηναι*, care insemna a pune susu, a spendurá, si in parte : a spendurá de muriu templeloru tabelle si alte lucruri consecrate dieiloru, va se dica : obiectu consecratu dieiloru, cari pentru crestinii primitivi erau totu un'a cu diavoli; si de aci, cá terminu basericescu : scóterea unui crestinu d'in turm'a lui Christu si inchinarea acellui-asi lui Antichristu, blastemare, aforisire (vedi si acésta vorba), dare draclui, *anathema*, *capitis devotio*, *diræ*, *exsecratio*; cumu si omu scossu d'in turm'a credentiosiloru si datu draclui, *devotus*, *caput devotam*; *a dá anathemei* = *aliquem diris vovere*.

ANATHEMISARE si *anathemisire*, vedi *anathematizare*.

ANATHEMATIZARE, a dá anatemei, (*ἀναθεματίζειν*), *anathematizare*, *diris vovere*. (Vedi si *anathema*; cumu si *aforisire*).

ANCHEA, s. f. (pronuntia *anketa*), d'in franc. *enquête*, cercetare ce se face dupo demandationea unei autoritati publice. — Acesta vorba este unulu d'in acei neologismi deformi, de cari, déco prin trecere de tempu amu ajunge se perdemu conscienti'a despre originea loru, amu poté crede, co vinu d'in verce alta funtana, numai d'in fuintane romanice nu.

Franc. enquête este in locu de enqueste, compusu d'in en = in si queste = quæsta, part., d'in quærerere = *cerere*, *cercetare*. Prin urmare, déco nu ne place *cercetare*, neci *cestione* = *quæstio*, neci *incestione* sau *incisione* = *inquisitio*, cari au si potu avé acellu-asi intellessu cu franc. enquête; atunci form'a vorbei enquête, care s'ar cuveni limbei române, ar fi *incista*.

ANDREA (cu *a* d'inaintea lui *n*, dupo regula, fórte intunerecatu, inse numai la unii d'in Români; la altii, d'in contra, sunetulu intunerecatu se supplinesce cu *n* : *andrea*, si la altii cu *i* : *indrea*). s. 1. m., Decembre, un'a d'in celle doue spre-diece lune alle annului, *December*; in acestu intellessu firesee nu are plurariu, si se dice mai desu in legatura cu vorb'a *ierna* : *Andreu de ierna*; 2. fem., acu mai lungu si mai grossu, cu care se cosu sacii si alte lucruri de materie grósse, sau cu care se impletescu calci, ciorapi si alte retelle. — Pentru etymologi'a vorbei, in cea d'antaniu insemnare, nu mai incupe indouentia : si intellessu si forma ducu de neapperatu la numele santului *Andreas*, a carui sèrbatoria cade la 30 Nouembre, prin urmare la inceputulu iernei, a carei'a antania luna este Decembre; nu se pôte inse dice totu atâtu si despre vorb'a si in adou'a insemnare; coci, déco dupo forma amu si tentati a na identificá cu vorb'a in antani'a insemnare si a i dá prin urmare acca-asi etymologia, intellessulu ne sta cu totulu in contra.

ANGARA, pl.-*angaralle*, si *angaria* si *angária*, s. f., operarum præbitio, francesce : *corvée*, *ἀγγάρια*, munca fõra plata in folosulu statului, transportu facutu fõra plata; de aci in genere : munca chiaru pentru sene, déro fõra folosu, opera inutilis : *am facutu si cu una angaria*; — *a lucrá cá de angaria* = a lucrá fõra trage de anima. — De si antani'a forma, *angará*, arréta invederatu co vorb'a este de origine turcésca; cu tóte aceste-a, fiendu co se afla si in limb'a antica si classica gréca, trecuta, fõra indouentia in acésta limba d'in cea persana, si desvoltata in mai multe forme cu differite intellessuri,

cumu *ἀγγαρος* = cursoriu, curriariu, postariu, hamallu, mojicu; *ἀγγαρέω* = a tramitte pre cineva cursoriu, a luá de angará sau de beilicu, a face angará (beilicu sau podvada); *ἀγγαρ* plur., neutru, posta, stationi de posta etc. : de acea-a s'ar poté folosi si limb'a româna de acésta radecina, tragundu d'in ea vorbe, se intellege cu forma câtu mai correcta, vorbe cari se esprema conceptele de *beilicu*, *podvada*, *mojicu*. etc., si cari anevoaia s'ar poté trage d'in alta radecina.

ANGHELICA, *anglica*? si *aglica*? s. f., una flore, angelica, franc. *angélique*; — de unde se vede co form'a correcta in romanesce ar fi : *angelica*.

ANGHINA, s. f., 1. tessetura d'in fire de bumbacu colorata; — 2. morbu d'in care se infla si se astupa cineva in gutu : *angina*, *angina*.

ANGHINARE, s. f., planta leguminoasa : *cinara*, francesce : *artichaut*.

ANGHIRA, s. f., *ἀγκυρα*, *ancora*, — vorba formata dupo pronunti'a greciloru moderni in contr'a analogiei limbei române, care cere : *ancura* sau *ancora*.

ANGLICA, vedi *anghelica*.

ANGLICELLU? s. m., vedi *anghelica*.

ANISIU, vedi *anasonu*.

ANOSTIA, s. f., vorba, care cá si *anostu*, *anostire*, se audu numai la unii d'in Romani'a libera, unde ea s'a introdussu d'in grecesc'a moderna in tempurile Fanariotiloru : *ἀνοστία*, calitatea unii ce *anostu* : gretiosia, iusulsitas, *fatuitas*; — *facta* sau *dissa nesarata*, *factum* vel *insulsum factum* vel *dictum*.

ANOSTIRE, v., care ocurre numai cá reflexivu : *a se anosti*, *me anostescu*, a se face san adjunge *anostu*; *insuavem*, *insulsum fieri*.

ANOSTU, adj., *ἀνοστος*, neplacutu nesaratu, fõra gustu, saporis expers, *insuavis*, *insulsus*, *infaectus*, *fatuus*.

ANTERÉU sau *anteriu* s. m., vestimentu lungu ce se pune immediatu prestre camésia, ce mai inainte, in Români'a libera, portá verce omu cu stare mai insemnata, si care astadi a *romasu* numai la preuti si lautari, si la fórte pucini befrani; *toga talaris*, francesce : *robe*; — d'in grecesculu *ἀνθήριον*, ceva inflo-

ratu, fiindu co stof'a de anteriu este de ordinariu tessuta cu flori.

ANTREA, s. f., francesce: *entrée*, locu de intrare, *aditus*; — inse neci sub acésta forma, neci sub cea de *intreá*, nu se póte admite in limba.

APESCIRE, in locu de *apestire*?

APESTIRE, *apestescu*, v., vorba neconoscuta in Romani'a libera: a intardiá, a ammaná, *morari*, *cunctari*; — a dormitá, a addormí, *obdormire*, *obdormitare*, *dormitare*.

APESTITU, part., d'in *apestire*, intardiatu, *moratus*.

APPLANARE, *applanedi*, mai pucinu bene: *applanire*, *applanescu*, v., a face planu, a netedí, si de aci: a redecá tóte pedecele d'in callea cuiva, francesce: *aplanir*, lat. *complanare*, *æquare*, *exæquare*, *expedire*.

APPRETIUIRE, *appretiuescu*, v., forma mai pucinu buna cá *appretiare*: a pretiui, a pune pretiu, a estimá, *æstimare*, franc. *apprécier*.

APRIATU, adj., claru, luminatu, deslucitu, *clarus*, *apertus*, *perspicuus*, *patens*; — numai in intellesu intellectuale, despre idee si cugetationi. — Intellesulu, cá si form'a, duce la *aperire*, cu tóte co modulu de formare e greu de esplecatu: dupo forma vorb'a este, fóra indouentia, unu participiu d'in verbulu *apriare*, care nu essiste astadi in limba, déro care a potutu si ar poté inco essiste; déro totusi remane de esplecatu cumu s'a formatu *apriare* d'in *aperire*.

APRIGU, adj., ageru, sprintenu; iute, iutitu; aspru; interritatu; inversionatu, selbatecu, furiosu; *acer*, *alacer*, *vididus*, *vegetus*, *asper*, *ferox*, *sævus*. — Form'a, cá si intellesulu, nu impedece a allaturá acésta vorba de *apricus*, d'in *aperire*, asiá in câtu *aprigu* ar fi de acea-asi origine cu precedentele *apriatu*. Pentru forma, stramutarea lui *c* in *g* se practica fórté desu nu numai in limb'a româna, ci si in celle alte limbe romanice. Pentru intellesu, *apricus* insemnandu *deschisu*, si in parte: *espusu la sóre*, *soritu*, *incalditu*, usioru a potutu trece si la insemnările: *inferbentatu*, *caldu*, *viu*, *ageru*, etc. Sengur'a obiectione ces'ar poté

face de partea forme ar fi stramutarea accentului de pre penultima la antepenultima: *apricus*, *áprigu*. Déco acésta sengura lipsa de forma ar adduce respingerea etymologiei propuse, s'ar poté propune alt'a, si a nume *africus*, care se justifica cá si cea alta, si prin sensu si prin forma. *Africus* insémna proprie: *africanu*; déro in autorii classici, si mai allessu in poeti, acésta vorba se appléca fórté desu la ventulu ce suffla despre *Africa*, unulu din celle mai aprige si mai violente pentru Itali'a, si de aci la verce ventu violentu si furiosu. De partea forme, pentru trecerea lui *f* in *p*, inco avemu essemple atátu in limb'a nóstra, cumu, intre altele *alefia* si *alepire* (vedi vorb'a *alefia*), câtu si in alte limbe romanice, de essemplu, in cea ispanica, in care se afla chiaru *abrego* = *africus*, cu insemnarea de austru sau ventu despre media di, despre *Africa*, pentru Ispani'a. Astu-fellu déro amendoue etymologiele se potu pre deplinu justificá, coci in respectulu accentului, de si limb'a româna pastréda in genere accentulu in acellu-asi locu, in care se afla si in latin'a, totusi inse sunt casuri, in cari s'a abbatutu de la acésta norma, si cu atátu mai multu s'a potutu abbate in respectulu lui *aprigu*, cu câtu tóte celle alte vorbe de origine romanica cu suffissulu *icu* sau *igu*, au tonulu pre antepenultima: *scíticu*, *cánticu*, *férricu*, *fímigu*, etc., numai vorbele straine facu esceptione, in acestu respectu: *mojicu*, *calicu*, *voinicu*, etc.

APRODU, s. m., servitoriu ce sta la usi'a unui tribunariu, usiariu, apparitoriu; *accensus*, *apparitor*, *aulæ ostiarius*. — In vechii chronicari si cu insemnarea de *viteazu*, *voinicu*.

APROPO, *apropou*, neologismi, d'in cari antaniulu reproduce franc. à *propos*, cu insemnarile adiectivali si adverbiali: conformu cu ce e propusu, cuvenitu, la locu si tempu, oportunu, tempestivu; *opportunus*, *tempestivus*; *opportune*, *tempestivo*, *convenienter*, si nu se póte admite in limb'a românesca, si cu atátu mai pucinu cellu de allu doile destinatu a reproduce acea-asi espressione francesca cá substantivu, cu insemnarea de

vorba dissa la tempu si locu; d'in care plurariulu *apropouri* = des à propos, este totu ce pôte fi mai contrariu cu geniulu limbei nóstre.

AQUITARE, *acquitare, achitare, acitare*, forme ce s'au datu si se dau inco, pre longa *acquitare*, cá se se dea una forma romanésca acestui neologismu introdussu din fracesculu: *acquitter*, cu celle mai multe d'in insemnările, ce are acésta vorba in limba francesca si a nume: 1. in genere: a desface, a scapá, a liberá; *solvere, liberare*; 2. in parte: a desface detorie, *as alienum solvere*; a impliní celle promise, *exsolvere promissa*; a scapá de inculpari, *reum culpa liberare*; a si descarcá, a si usiorá conscientia, *conscientiam exonerare*; — reflexivu, *a se aquita de* una detoria, de una insarcinare, de una promissa, a si impliní detoria, *insarcinare, promissa, officio vel munere fungi, promissis satisfacere*. — Are se intre si se remana in limba acestu neologismu cu derivatele selle? Si déco are se intre, sub ce forma are se remana? Tempulu vá respunde la aceste intrebări; spre a adduce inse mai currendu una solutione, se intrámu in cercetarea etymologiei acestei vorbe. Cu tóte co in contr'a celloru ce vreu se traga acésta vorba, si derivatele ei, d'in celticulu *quyt* = liberatu, scapatu, nu s'ar poté adduce neci una obiectione, neci d'in sensulu, neci d'in form'a vorbei *quyt*; cu tóte aceste-a, fiendu co famili'a vorbeloru de acésta radecina este asiá de numerosa in tóte limbele romanice; si fiendu co fia-care membru allu familiei are functioni si appellationi fórté imultite si variate in fiacare d'in limbele romanice; de aca-a nu se pôte presupune, co radecin'a ce a datu una vegetatione asiá de lussuriósa ar fi straina de terrenulu romanicu. Form'a si intellessulu differiteloru vorbe de acésta familia, ce affánu in limbele romanice, ducu la latin. *quietus* = trancillu, leniscitu, impacatu, satisfacutu; de unde, ital. *cheto*. ispan. *quedo*, romanesc *incetu*, cumm se vedo d'in espressionea: *incetu incetu* = ital. *cheto cheto*, de unde si vorbele: ital. *chetare* si ispan.

quedar = a lenisci, romanesc *incetare* = a lassá ceva in pace, a nu mai agitá. In formele de susu *ie* d'in *quietus* s'au contrassu in *e*; essistu inse si forme, in cari *ie* s'au contrassu in *i*, cu insemnarea de *scapatu, descarcatu, desfacutu, liberatu*, cumu: franc. *quitte*, ispan. *quito* = liberatu, desfacutu, etc.; de unde vorbele: ispan. *quitar* = a desface, a liberá, a lassá, franc. *quitter*, a lassá a dá drumulu, ital. *quittare* si *chitare* = a cede unu dreptu, a desface. Acésta a dou'a forma, care in limb'a romana, ar suná: *citu* si verbulu *citare*, lipsesce; si in locu-i prin germaniculu *quitt*, impromutatu de certu d'in limbele romanice, s'a introdussu, dupo pronunti'a germaniloru, cari dicu pre *u* de longa *q* cá *v, cuitu*, corruptu apoi in gur'a poporului in *cfitu*, de unde si verbe: *cuituire* si *cfituire*, si mai departe: *cuitantia* si *cfitantia*, si chiaru *fitantia, fitu, fituire*. Cine ar mai prepune *cofitantia, fitu*, etc., sunt fiii nobilelui *quietus*? Fia acésta un'a d'in probele de corruptionea si deformationea, la care adjungu vorbele, candu nu li se da una forma in armonia cu typurele limbei. Unii au incercatu a correege aceste forme pronuntiandu-lesi scriendu-le sau *cuitu, cuitantia, cuituire, acuitare*, sau *chitu, chitantia, chituire, achitare*. Remané-voru definitivu in un'a sau alt'a d'in aceste forme? Ne indoimu fórté, coci limb'a cere: *citu, citantia, acitare*. In fine un'a d'in formele acellei-asi radecine corrupte si desfigurate asiá in câtu a adjunsu de nu se mai connósce, este si *achiu* in locu de *aqutu* (vedi articulu *aqutu*).

AQUITATU, part. d'in *acquitare*.

AQUITU, *achitu, acuitu, acitu*, s. m., franc. *acquit* (vedi *acquitare*), 1. inserisu de desfacere, acceptu, apocha, *inscriptum*; 2. plata de detorie, desfacere, *solutio*; 3. implinire de functioni, de promise, de detorie morali, *muneris vel officii functio*; 4. descarcare, usiorare de conscientia, *conscientiam exoneratio*; 5. in fine insemnare cu totulu speciale la joculu billeuru: antani'a dare cu taculu in billa, prin care jocatorulu nu face de câtu da bill'a sea adversariulu cá se jóce.

ARABÁ si *arabáia*, s. f., vorba turcésca : carru, carrutia mare.

ARABABURA, vedi *alababura*.

ARABAGIALICU, s. f., si *harabagialicu*, carratura, transpostu; — messeria de arabagiu.

ARABAGIU, s. m., si *harabagiu*, caratoriu, carrausiu, carrutiasiu.

ARACELU si *characellu*, s. m., diminutivu d'in *aracu*.

ARACILADISIRE, si *arasiladisire*, vedi *haraciladisire*.

ARACIRE si *characire*, *characescu*, v., formatu d'in *aracu* sau *characu* : a legá de characi vitiele de vinia, vineam adminiculari, pedare sau impedare.

ARACIU, vedi *haraciu*.

ARACU si *characu*, s. m. pl.-i, paru, de care, infiptu in pamentu, se léga una vitia de vinia, palus, adminiculum, riddlea, pedameu sau pedamentum, de la grecescnu *χάραις - χάραιος* = paru, de unde si verbulu *χαράκιζω* = a inchide cu pari; si de acea-a formele : *characu*, *characire* sunt mai de preferitu cá : *aracu*, *aracire*.

ARALICU, s. m., vorba si de forma si de origine turcesca, astadi caduta cu totulu in desuetudine, chiaru si in Románi'a libera, unde a fostu de unii usitata : locu, spatiu, intervallu; a face cuiva *aralicu* = a-i face locu,

ARAMU, vedi *haramu*.

ARARIU, s. m., plur.-e, tesselatura de peru, cu care se facu corturi si se accoperu carrutie; coperisiu de carrutie sau carre, facutu d'in assemene tesselatura; — formatu, probabile, d'in adj. *raru*, pentru co acésta materia este raru tessuta.

ARATELLU, s. m., planta : 1. limb'a canelui, cynoglossum; 2. limb'a boului, buglossum, bubula lingua.

ARCADA, s. f., franc. *arcade*, bolta, arcu la edificie, fornix, arcus. — Francesculu *arcade*, cá si *parade*, este propriu participiu femeninu d'in unu verbu *arcare*, si fiendu co scambarea lui *t* in *d* d'in form'a participiale nu este in geniulu limbei romane, de acea-a form'a correcta ar fi *arcata*.

ARCAMU, vedi *alcamu*.

ARCHITU (pronuntia : *arkitu*), s. m.,

planta numita si bradisioru : juneperu, juniperus, — bóba de acésta tufa : junepera, juniperi bacca.

ARECIU si *hareciu*, s. m., vorba de origine turcésca, connoscuta numai in Romani'a libera, astadi inse cu totulu caduta in desuetudine, cá si verbulu, *arceuire* : adjudecare

ARECIUIRE si *hareciuire* *hareciuiscu* : a adjudecá; vedi *arceiu*.

ARFA, vedi *harfa*.

ARGASELA, s. f., (vedi *argasire*) : preparatiune licida, in care se argasescu pellile. Forma hybrida.

ARGASIRE, *argasescu*, v., in dictionariulu de Bud'a scrissu atátu ellu, cátu si derivatele : *argasela*, *argasitoriu*, etc., cu *gi* nesiueratu : *argisire*, *argisela*, *argisitoriu* (pronunt. *arghisire*, etc.) : a tiné pellile in argaséla, a le intarí prin argaséla, franc. *tanner*. — Fiendu co acésta vorba se alla in gur'a Romániloru mai d'in tóte partile, ea cauta se fia fórte vechia in limba; si de acea-a, déco prin form'a ei, cá a lui *agonisire* (vedi acésta vorba), duce la radecina grecésca, atunci in gréc'a antica, nu in cea moderna, este de cercatu acea radecina. Dictionariulu de Bud'a da cá atare adj. *ἀργός* = albu; déro acestu adjectivu nu a datu in gréc'a antica neci unu verbu, neci de form'a *ἀργάζω* care se fia potutu dá in romanesce *argasire*, neci de form'a *ἀργίζω*, care se fia potutu dá in romanesce *argisire*, cumu scrie dictionariulu de Bud'a, neci in fine de form'a *ἀργώω*, din care se se fia formatu in romanesce *argosire*. *Ἀργός* este vorba omerica, poetica, care n'a datu in prosa alte derivate principali, afora de *ἀργυρος*, latin. *argentum*, romanesce *argentu*, proprie : *metallulu albu*; si prin urmarea ar fi pucinu probabile se fia estetutu in limb'a popularia a greciloru, d'in care si prin cari singuri ar fi potutu trece in limb'a popularia a Romániloru, derivate d'in *ἀργός* asiá de importanti cá *ἀργίζω*, *ἀργάζω*, *ἀργώω*, fora se se afle urme despre densele in prosaicii greci antici. Amu poté inse trece preste acésta obiectione, fiendu co scimu co multe vorbe au stetutu in gur'a popóreloru, cari n'au trecututu in limb'a autoriloru classici, cá, de essem-

plu, chiaru d'in radecin'a arg = ἀργ, a lui ἀργός, nu s'a pastratu in limb'a latina classica de câtu formele *argentum* si *argilla*, afora déco nu se reporta la acea-asi radecina si arguere cu numerósele sélle derivate, si in acestu casu s'ar poté sustiné co si *argasire* sub form'a *argusire* se léga de arguere, déco suffissulu *sire*, care nu se afla applectatu in limba la neci una vorba do origine curatu romanica, nu s'ar oppune cu totúlu unei assemeni suppositione. Déco s'ar presuppune co s d'in *sire* nu tine de suffissu, ci este in locu de *t*, si co astufellu *argusire* ar fi in locu de *argutire*, d'in *argutus*, totusi nu amu si mai inaintati; coci nu s'ar poté esplicá pentru ce *s* se nu se fia siueratu, cumu cere fonetic'a limbei inflexibile assupr'a acestui puntu. De alta parte, fiendu co pellile nu se argasescu, togmai cá se se faca *albe*, intellessulu inco pare a nu fi pre deplinu in armonía cu etymologi'a, care trage *argasire* d'in ἀργός = albu. Mai justificata de partea si a intellessului si a formei ar fi etymologi'a, dupo care *argasire* ar veni d'in ἀργάζομαι, forma dorica a lui ἐργάζομαι = a lucrá, a prepará, si de aci in speciale a lucrá sau prepará pelli, etymologia cu atátu mai probabile, cu câtu d'in acea-si radecina essiste in limb'a romána si altu derivatu fórte importante si aflundu iuradecinatú in limba, adeco *argatu* = ἀργάτης forma dorica d'in ἐργάτης = lucratoriu. — Apoi ἀργάζω d'in grec'a moderna, cu care allu nostru *argasire* sta prin form'a sea in cea mai de aproape legatura, insémna in genere totu a lucrá, si numai intr'un'a d'in insemnarile speciali va se dica si *argasire*.

ARGASITU, part., d'in *argasire*.

ARGASITORIU, -tória, s. adj., care *argasesce*, (vedi *argasire*).

ARGEA, pl. *argelle*, s. f., grópa sapata in pamentu in forma cadrata, care se acopere cu stufu si pamentu, si in care, vér'a tessu muierele pandi'a, éro iérn'a se punu stupii; casula vel cella subteranea, ubi æstato mulieres telam texunt, hieme autem alvearia conduuntur. Form'a vorbei curatu romanésca, cumu si impregiurarea co celle ce servescu la tes-

sutu au mai tóte numiri curatu romanice, nu ar lassá locu de indouentia assupr'a romanitatei togmai a incaperei in care se face tesserea; déro fiendu co vorbele curatu romanice se audu de regula in gur'a totoru Româniloru, si fiendu co lips'a vorbei *argeá* d'in dictionariulu de Bud'a, afora de va fi d'in scapare de vedere, ar dá se se intellega co vorb'a n'ar fi conosciuta intre toti Romanii d'in Daci'a superioare; de acea-a cauta se se pastredie órecare reserva in respectulu romanitatei vorbei *argeá*, cu atátu mai multu co funtan'a, d'in care ar fi essitu, este anevoaia de urmaritu. Se fia óre *argea* in sasi latinésca *argilla* = pamentu grassu si albitiosu? In acésta suppositione vorb'a ar fi de acea-asi radecina cu *argasire* (vedi acésta vorba), si cu greu s'ar poté spune de ce, candu limb'a are form'a *illa* applicata la atâte vorbe: *bracille*, *rotilla*, *murgilla*, etc., nu s'a pastratu acea-asi forma si la *argilla*. De partea intellessului inco ar fi órecare greutate, care inse, sciendu câtu de cutediatoria este, si a fostu mai allessu pre trecutu, imaginatioinea poporeloru intru applecarea acellei-asi vorbe la insemnari forte diverse, ba chiaru de multe ori si contrarie in apparentia, s'ar poté invinge, coci saltulu de la insemnarea latina a vorbei *argilla* la insemnarea acellei-asi in romanesc sub form'a *argea* nu este asiá de mare: in addeveru *argilla*, insemnandu *pamentu grassu si albitiosu*, s'a potutu applecá forte firesce la insemnare de *unu ce facutu d'in acestu pamentu*, si apoi totu asiá de firesce la *una incapere sapata in acestu soiu de pamentu*, si in celle d'in urma la *una incapere sapata in verce fellu de pamentu*. Applecarea vorbei la unu conceptu asiá de speciale pare a sí esplecá lips'a ei in romanesc cu intellessulu mai originariu, ce are in latinesce, si a confirmá astufellu si mai tare legatur'a etymologica a vorbei *argea* cu *argilla*. Cu tote acestea si form'a si intellessulu vorbei *argea* nu ua lega óre mai bene de *arca* = lada, cuteia, si prin urmare, incapere, capacitate? Dupo acésta suppositione *argea* ar fi unu deminutivu d'in *arca*, in locu de *arcea* orecumu, prin stra-

mutarea lui *c* în *g*, asiá de commune nu numai în romanesce, ci și în alte limbe romanice, cu toate că *g* ar putea fi și originariu, cumu pare d'în grecescele *ἐίρω* = închidu, închiiu, și *ἐρως* sau *ἐρῶν* = închisore, gardu, etc., cari stau, probabil, în strinsa legatură cu latinele *arca*, *arceo* = închidu, *arcanus* = închisu, ascunsu, etc.

ARGOS, adj., *ἀργός*, în locu de *ἀργός*, care nu lucrează, neactivu în lucrulu seu; și de aci în particulariu, cá terminu basericescu, cunoscutu numai între cei de parte basericesca, se dice de unu preutu : oppritu de a officii pentru câtuva tempu în totu sau în parte, pusu pentru unu tempu în neactivitate completa sau parțială. — Înse vorb'a sub acésta formă nu pote stá în limb'a româna; și expresioni mai românesce, care se ua supplinesca, nu aru lipsi, cumu : *a face* sau *a fi argos* = *a oppri* sau *a fi oppritu de episcopu*, etc.

ARINGU, s. m., și *aringa*, f., ital. *aringa*, ispan. *arenque*, provincial, *arenc*, franc. *hareng*, vechiu german. *harinc*, anglosaxon. *hæring*, nou germanu *herring*, nou grec. *χαρίγγα*, celticu *harinc*, bassu latin. *haringus* și *harengus*, micu pesce de mare de genulu clupeatiloru, care se afla și se pescuesce în marea germanica sau nordica. — Care este înse form'a ce în definitivu s'ar cadé se iee acésta vorbă în romanesce? Coci, pre longa celle doue date de noi, dictionariulu de Bud'a da înco siesse : *harenga* și *haringa*, *harengu* și *haringu*, aceste patru cu a claru în syllab'a *ha*, apoi înca doue cu a obscuru în acea-asi syllaba : *haringu*, și *harengu* acésta d'în urm'a reproducă și de învetiatulu germanu Diez, care traducesu netulu întunecatulu român cu unu *ë*, sub form'a : *hëring*. Spre a se dá unu precisu respunsu la întrebarea propusa, ar cautá se se cunosca bene atâtu originea, câtu și modulu de formare allu vorbei, și togmai acea-a neci se cunosce, neci este usioru de urmaritu. Mai susu mentionatulu învetiatu, la vorb'a *aringa*, dice că ea s'ar fi tradussu în limbele romanice d'în vechi'a germanica *harinc*, déro adauge că vorb'a germana s'ar fi formatu și ea d'în latin.

halec = saratura de pesce, pesce saratu, marinata, etc.; și co astufellu differitele forme alle vorbei din differitele limbe romanice aru fi în definitivu de origine romana, déro tornate și trecute în typariu germanicu. Déro este addeveratu că vorb'a se trage d'în latin. *halec*, apoi nu se intellege usioru de ce se nu se admitta și romanitatea formei, de orece form'a provinciale arene ar presentá form'a latina prin scambarea, asiá de commune a lui *l* în *r*, lapedarea aspirationei totu asiá de commune, și introducerea unui *r* pentru pastrarea tonului pre acea-asi syllaba *lee*, lungă în latinesce. Déro atâtu pastrarea aspirationei în unele d'în limbele romanice, câtu și impregiurarea că vorb'a latina *halec* nu si afla esplecareă sea etymologica în limb'a latina însasi, face a se îndouiceavea că vorbele romanice aru fi venitu d'în lat. *halec*, fia chiaru prin intermediulu germaniculu *harinc*, care înco nu si afla esplecareă sea etymologica în limb'a germana; și de acea-a și Diez lu referă la latin. *halec*; înse *halec* este în latinesce una vorbă sengerateca, fora relatione de cumnatia cu alte vorbe, de forma asiá de fluctuante, în câtu se scrie : *alec* și *halec*, *altec* și *haltec*, *alex*, etc., și asiá de extraordinaria, în câtu nu se mai afla una a dou'a vorbă cu acea-asi formă, fora se mai adaugomu, co nu si afla neci una esplecare etymologica în acea-asi limbă. Tote aceste-a ar rêta că *halec* este și în limb'a latina una vorbă de origine straina, care prin radecin'a *hal* ar paré că duce la grec. *ἅλς* = *sal*, sare; déro în grecesce nu se afla formă, care se esplece pre cea latina *halec*; și de acea-a mai propabile este parerea care reduce în definitivu toate formele vorbei în cestione atâtu germanice câtu și romanice, la celticulu *harinc*, coci în limb'a celtica *har* va se dica *sare*, vorbă care de altamentere, prin permutarea aproape normale în limbele arice a lui *l* în *r*, pare a fi în locu de *hal*, a se legá prin origine cu grec. *ἅλς* și latin. *sal*, și a esplecá astufellu formele vorbei în cestione nu numai în limbele noue romane, ci și chiaru *halec* allu vechiei limbe classice. Loculu însuși unde se ve-

media pescele, de care este vorb'a, termurii marei germanice, Britanni'a, ultimulu refugiu allu remasitieloru d'in marea gente a Celtiloru, pare a confirmá si ellu acésta etymologia. D'in tóte aceste-a resulta co form'a cea mai originaria ar fi si in romanesce *harincu*, sau priu lapedarea lui *h*, care nu este normale in limba, *arincu*; déro fiendu co atátu in latinitatea bassa, câtu si in Imbele neolatine celle mai respandite, sunetulu *c* a trecut in *g*, form'a de preferitu ar fi pote *aringu* sau *arengu*.

ARINU, s. m., arbore, acellu-asi cu *aninu*, lat. *alnus*, prin permutarea asiá de commune intre unii Români a lui *r* cu *n*, cumu : *canuntu* si *caruntu*, *mennuntu* si *meruntu*, *amenintiare* si *amerintiare*, ba inco la unii Români si *pâre* in locu de *pâne*, *uru* in locu de *unu*, *omeri* in locu de *omeni*, etc.; si fiendu co numenile arboriloru celloru mai comuni sunt de regula curatu romanice : *fagu*=*fagus*, *carpinu*=*carpinus*, *prunu*=*prunus*, *ceresiu*=*cerasus*, etc.; fiendu co amendoue formele : *arinu* si *aninu*, sunt, intru tóte in armonia cu geniulu foneticu allu limbei; de acea-a, de si nu mai incupe indouentia co vorb'a este de origine curatu romanica si co se lega prin etymologia de lat. *alnus*, totusi remane a se determiná care d'in celle doue forme alle ei ar fi cea mai originaria si prin acesta-a cea mai merita a intrá definitivu in dictionariulu limbei. In limb'a latina combinationea de sunetele *ln* este fórte rara si esceptionale, ero in cea romana assemenea combinatione lipsesce cu totulu; de acea-a in romanesce d'in *alnus* a cautatu se intre una forma cá *alinu*, sau pentru co si in latin'a, in care, cumu se disse, combinationea *ln* nu este normale, a statu una data form'a *alinus*, redussa in urma la *alnus*, cá si *calidus* la *caldus*; sau pentru co in romanesce nefiendu de locu acea-asi combinatione *ln*, limb'a a tensu firesce a da vorbei *alnus* form'a *alinu* in armonia cu geniulu seu, forma, care prin scambarea normale a lui *l* d'intre doue vocali in *r* : *sole*=*sore*, *mola*=*mora*, *sale*=*sare*, *flum*=*firu*, etc., a devenitu

de neapperatu *arinu*. Asiá déra form'a *arinu* este cea mai originaria si mai correcta, pre candu *aninu* ar fi una corruptione a formei *arinu* prin scambara lui *r* in *n*.

ARMANU, s. m., pl.-e, 1. locu deschisu sau inchisu cu gardu, unde se stringu buccatele si se treiara, aria, arca; 2. loco longa casa inchisu cu gardu, in care inca se pote face aria, se stringe si depune fenulu sau paiele, se inchidu vitele etc., curte, oboru, ograda, chors sau *corstis*, arca. — Vorb'a este pucinu conosciuta, si numai in Daci'a inferiore.

ARMENDENU, sau *armindenu*, s. m., 1. antani'a di de Maiu, *calendae Maiæ*; 2. ramura verde ce in acea di se pune pre la usiele caseloru, *ramus viridis quem Romani Daciam incolentes calendis Maiis ad januas statuere consueverunt*. — Acésta vorba, in Daci'a inferiore, afora de cea orientale, nu este conosciuta in neci un'a d'in celle doue insemnari, cumu este de assemenea neconosciuta, in acea-asi parte, datin'a de a pune la antaniu Maiu, verdétia pre la usiele caseloru, ci acésta-a se face sau la 23 Aprile sau la 21 Maiu. Ar fi inse de cea mai mare insemnatate a se cercetá si stabili etymologi'a acestei vorbe. Dictionariulu de la Buda presupune c'ar veni de la *alimentum*=*nutrimentu*, óre cumu *alimentalia*=*serbatóre* sau ceremonia religioasa pentru prosperarea buccatelorु semenate. Ar poté inse si mai usioru veni d'in *armentum*=*turma* de vite, óre cumu *armentalia*=*serbatóre* pentru prosperarea viteloru, sau mai apropiatu de form'a data, *armentinum*. Déro datele, prin cari s'ar poté stabili cu certitudine una etymologia, lipsescu cu totulu, si s'ar poté aflá numai in una descriptione detaliata a modului si a epoeci acestei serbari la Români d'in differite parti. Pentru momentu vorb'a, cumu s'a dissu, este asiá de pucinu conosciuta in mare parte d'in Români'a libera, in câtu nu se scie la Români d'in acesta parte, neci mecariu unde cade tonulu acestei vorbe, pre antepenultim'a *men*, sau pre penultim'a *de*. M.—Este de notatu, co in 1 Maiu se serbédia Ie-

remia profetulu; in 31 Maiu se serbédie St. Hermias, si co lun'a lui Maiu la Romani erá consecrata lui Mercuriu (Hermes), fiulu Maiei :

Attu materno donasti nominemensem, Inventor curvæ, furibus apte, fidis, (Mercuri!). Ovid. Fast. V. v. 103. A-tátu d'in Herme, câtu si d'in Iernia, s'ar fi potutu formá *Armindenu*. Pentru partea posterióre conferesce *perendinus*, adj. de la *perendie*. L.

ARMURARITIA, s. f., vorba de origine curatu româna, dére cu suffissulu strainu, de care nu are lipsa limb'a, de ôre ce essiste form'a curatu romanésca, *armurare* sau *armurariu*, derivata de certu d'in *armuru*, deminutivu d'in *armu*=*armus*, togmai precumu *gurare*=*morbu de gura*, mai allessu la porci, se deriva d'in *gura*, si in loculu carei-a inco se aude form'a straina *guraritia* : morbu de armuri, schiopetarea viteloru de pitiorulu d'inainte; *claudicatio armi*.

ARNAUTU, s. m., 1. proprie, nume nationale allu locuitoriloru d'in Albani'a sau Epiru, Albanu sau Albanesu, Epirotu, Epirota, — 2. de aci, fiendu co celli mai multi servitori, cari insociescu pre boiari, sunt Albanesi, cá nume comune: servitoriu ce insociesce unu boiariu, *pedisequus*, franc. *laquais*, — 3. specia de grânu, cá importatu pôte d'in partile Albaniei.

ARNICIU, s. m., fire de bumbacu colorate, cu cari cosu flori la camesie, ster-garie, etc., *fila xyliua colorata*.

ARNICU, *arnicia*, etc., vedi *harnicu*, *harnicia*, etc.

ARPA, vedi *harpa*.

ARPACASIU, s. m., ordiu cureliatu de pellitia, care se pune in sorbiture, ordiu mundatu; *hordeum glumis muadatum*, franc. *orge mondé*, — d'in ungar. *árpakása*?

ARPAGICU si *harpagicu*, *arpagicu* si *arpacica*, vorba de origine neconno-scuta : cépa menunta, *ceputia*, *cepsioria*; *cepitium*, *cepula*; — cépa menunta de semenatu, *bulbu*, *bulbus*, *bulbulus*, *cepa setania*.

ARRANGIARE, *arrangediu*, v., d'in franc. *arranger*, a pune in sirulu sau rôn-

dulu cuvenitu, a pune in ordine, a asse-diá la loculu cuvenitu, a collocá, a des-pune, a ordiná, a regulá, a pune in buna regula, a ronduí, a intogmí, ordinare, collocare, disponere, digererere, compo-nerere; cá reflexivu : *a se arrangiá*, franc. *s'arranger*, afora de insemnarile date la activu : a se invoí, a se cuveni, a se uní, a se intellege, a consuná, convenire, congruere, consonare, concinere, con-sentire. — Francesculu *arranger* este in-vederatu compusu d'in prep. romanica ad si d'in *ranger*=a pune in rondu, verbu derivatu si ellu d'in substantivulu *rang*=*serie*, *siru*, *ordine*. Vorb'a *rang* inse, intrata si in romanesc de la regula-mentu in cóce cu insemnarile de *gradu*, *ordine*, *locu occupatu intr'unu siru*, *posi-tione*, *conditione sociale*, *gradu* in ie-rarchi'a de functioni sau boiarie, etc., de unde si trage originea? D'in germani-culu *ringen* (perf. *rang*=a se intortechiá, a se incollací, etc.), de unde substantivulu *rang*=*cercu*, *cercellu*, *torta*; si de aci in particulariu : *cercu de persone* sau lu-cruri asediate asiá intru unu scopu ore-care; seria *cercularia*, sau, remanendu in intunerecu conceptulu de *cercu*, seria ore-care, asediare ore-care de lucruri sau persóne, *siru regulatu*, *ordine*, *róndu*, etc., *Limb'a francesca*, impromutandu vor-b'a *rang*, a trassu d'in ea una numerósa fa-milia de vorbe : *ranger*, *arranger*, *arran-gement*, *déranger*, *dérangement*, etc.: in celle alte limbe romanice nu se afla de locu, sau mai de locu, vorbe d'in acesta radecina : in limb'a româna intravoru vorbe cá *arrangiare*, *derangiare*, *arran-giamentu*, *derangiamentu*, etc.? Ne in-doimu fórte, coci nu se cere decátu ure-chia addeveratu romanesc, spre a sentí câtu de pucinu suna a romanesc ase-meni forme, si mai allessu sub form'a si mai scalciata : *arranjare*, *arranja-mentu*, etc., cumu le dieu si scriu unii, forma sub care nu numai se facu si mai nesufferite pentru una urechia addeve-ratu romanésca, déro inco perdu cu to-tulu typulu loru originariu. Apoi ce ne-voia are limb'a de asemeni scalciature, candu ea despune, cumu se vede d'in tra-ducerea data, de immultite espressioni,

curatu romanice, prin cari se arîete conceptele fia carui d'in neologismii in cessione? Asiá déro, de si vorb'a *rangu* a prinsu in limba óre-care radecina, de si sub alta forma, *renchiu* si *renghiu*, pare a se fi infiptu si mai tare; totusi, in vedere co insasi form'a *rangu* cade astadi d'in ce in ce mai multu in desuetudine, suppleninduse cu altele, cá *gradu*, *siru*, *posetione*, etc., in vedere co nemica nu adduce atâta confusione in limba cá introducerea de vorbe si espressioni contrarie originei si geniului ei, este bene si cuvenitu a esclude *rangu*, si cu atâtu mai multu *arrangiare*, *derangiare*, etc., d'in dictionariulu limbei române.

ARRANJARE, *arranjamentu*, vedi *arrangiare*.

ARSA, s. f., massa, totu, summa; massa, *acervus*, summa;—adverb: *cu ars'a*, cu redicat'a, in opposetione de espressionea: *cubucát'a: a comperá sau vende cu ars'a*, a cumperá sau vende cu redicat'a (cu toptanulu), per aversionem emere vel vendere, franc. acheter ou vendre cu gros.—Vorb'a, in form'a sca, n'are nemica neromanicu; déro neconnoscenti'a originei ei, cumu si impregiurarea co nu se aude in Romani'a libera, ua face suspecta. Dictionariulu de Bud'a ua deriva d'in lat. *aversio*, -onis, cu insemnarea ce are verb'a intr'addeveru in frasea citata mai susu; inse d'in *aversio* s'ar asceptá in romanesece form'a *aversione*, sau *aversione*, sau prin perirea iudatinata a lui *v*, d'intre doue vocali, *acersione*, si contrassu *arsion*. Supposetionea ar poté inse fi intru atâtu addeverata, intru câtu *arsa* ar veni d'in acea-asi fuintâna cu *aversio*, adeco d'in *averto*, si a nume din participiulu femininu *aversa*, de care se póte allaturá franc. *averse* = ploia mare de *versa* óre cumu cu cof'a, cumu se dice in romanesece, cu tóte co vorb'a franca se lega mai firesce de *verser* = versare; dero si *verser*, român. *versare*, ducu totu la *verto*, cá si *aversio*, *aversa*, *aversari*, etc. Se fia óre *arsa* in legatura cu grecescile: *ἀρδην* = cu redecat'a, cu totu, *ἀρ:* = cu totu, in totu, d'in *ἀρω* = redicu, *ἀρσις* = redecare? Se fia chiaru participiulu femininu d'in

arsu, dela *ardere* cu insemnare de *inversionare*, care intra si in lat. *aversio*, de *infocare*, *apprendere*, in genere, si in parte la vendere si cumperare, sau in fine cu insemnarea de a luá totu cá foculu, a nu lassá nemica?

ARSIFA, s. f., pl. *arsielle* si *arsialle*, stratu ce se pune pre spinarea callulu, sub *sié*, *ephippium*.—Se vina asta vorba, cumu pretendu unii, din turcesculu *hasa*? Este pucinu probabile, pentru co nu se aude mai necairea intre Români cu aspiratione, cumu se intempla la vorbele turcesci, cari ua au in limb'a turcesca. Se nu fia insusi romanesculu *sié*, cu *ar* in locu de *ad*, ca in *armessariu*?—Mai anevoiá s'ar poté pune in legatura cu italiculu arnese, franc. *harnais*, mai allessu candu in latinitatea media nu se afla neci una urma de acestu cuventu.

ARSENALÉ, s. m., franc. *arsenal*, ital. *arsenale*, mare de posetu de arme, *armamentarium*, vorba de origine arabica, de care se póte scuti limb'a româna, cându ua póte supleni cu altele curatu romanice, cá: *armaria*, *armamentariu*.

ARSIEU, si *harsieu*?, s. m., instrumentu de sapatu, sapoiu, *sapèu*, *pastinum*, *sareulum*,—vorba de origine neconnoscuta si aprópe neaudita astadi, de ore ce in loculu ei se audu cu acea-asi insemnare: *sapèu*, *sapoiu*, *ternacopu*, *tersitia*,—d'in ungar. *âso*?

ARSICU, s. m., pl. -i si -e;—1. ossulu de inchiataura de la genuchiulu certoru animali, cumu: boi, oi, etc.; 2. fiendu co copiii se joca cu osse de acestea de la petiorele mieilloru, de aci *astragalus*, franc. *osselet*: *a jocá arsice*, *a se jocá in arsice* = *astragalus ludere*.—Form'a, intellessulu, impregiurarea co joculu de *arsice* este unu jocu de predilectione allu totoru filoru de Români, si co prin urmare acesti-a n'au asteptatu se lu invetie de la filii Turciloru, cumu s'ar fi intemplatu, déco vorb'a ar veni in addeveru d'in turc. *asie*. tote in fine paru a conspirá intru apperarea nobilitatei si romanatei acestei vorbe, care pare a se legá de acea-asi radecina, d'in care vinu si lat. *armus*, *artus*, *articulus* = armu, inchiataura, membru; grecesc. *ἀρμός*,

μός, ἄρθρον=inchiaiatura, imbucatura, si insusi ἀριθμός=numero, si divin'a ἁρμονία=armonia. Cea ce pare a confirmá acésta etymologia este si vorb'a tichiu, prin care se desemna arsiculu, cu care da jucatoriulu, vorba scurtata in locu de *artichiu=articlu*.

ARSICARIU, s. m., cui placu forte arsicile, care are passionea jocului arsiceloru, (vedi *arsicu*).

ARSINU, s. m., pl.-e, vorba care pare a se tiné de acelle-asi origini cu *arsicu* (vedi acésta vorba), si insemna : unu certu numeru de juribitie de tortu, care redicatu de pre reschitoriu si resucitu in forma de spirale, se cóce, si astufellu se prepara pentru tessutu.

ARSITIA, s. f., vorba d'in radecin'a *arsu* curatu romanica, déro cu suffissu strainu; si de acea-a neadmissibile in locu de *arsóre* sau *ardóre*.

ARTANU, s. m., 1. buccata decarne, de vestimentu, sau de altu ceva, care, de si rupta, se tine inco de totulu, d'in care face parte, *segmen* sau *segmentum*, franc. *lambeau*, — 2. petioru de passere, *pes vel coxa avis*, — 3. in genere : buccata, *fragmentum*. — Desi acésta vorba lipsesce d'in dictionariulu de Bud'a, cea-a ce ar dá se se intellega co vorb'a nu ar fi conno-scuta Romaniloru d'in Daci'a superioare; de si se afla si in turcesce *artan*; cu tóte aceste-a form'a sea este curatu romanésca, si ar poté fi un'a din acelle vechie vorbe proprie numai limbei nóstre, de óre ce pare a se legá fórte bene prin sensu de acelle-asi origini cu *arsinu* si *arsicu* (vedi *arsicu*), sau cu *arsa* (vedi si acésta vorba), de óre ce in grecescesce essiste in addeveru una vorba d'in acea-asi radecina cu ἄρθρον si ἄρσις, fórte apropiata cu form'a si intellessulu de romanesc'a *artanu*, adeco ἀρτάνη=fune de spenduratu, de unde in genere : verce spendura, si apoi érosi in speciale : buccata rupta si spendurandu inco de totulu, d'in care s'a ruptu; — d'in *artanue* probabile co vine si *artanare* sau *atarnare*, verbu care prin flessionea sea simpla : *atarnu* si nu *atarnediú*=pendere, suspendere, denota una mare vechime. Forma *artanire*, ar-

tanescu=lanio, *lucero*, este de certu una formatione mai noua.

ARTANIRE, *artanescu* (vedi *artanu*), a rupe, a face buccati; *laniare*.

ARTI, *artiagasiu*, etc., vedi *harti*, *hartiagasiu*, etc.

ARTIRISIRE (si cu *ti* si cu *si* nesiuerate), *artirosire*, *artorisire* si *arturisire*, *arturisescu*, v., d'in turcesce : *artir*, conno-scutu numai in Romani'a libera, astadi inse si aci cu totulu cadutu in desuetudine, cá terminu judecatorescu : a luá parte la licitatione, a licitá; *liceri*, *licitari*.

ARTIRISITORIU, *artirositoriu*, *artorisitoriu* si *arturisoriu*, care *artirisesce* (vedi *artirisire*), *licitatoriu*, *licitator*.

ARTOPHORIU, s. m., ἀροφώριον, vasu sau tabla pre care sta panca benecuventata, (vedi *artos*).

ARTOS, s. m., ἄρτος=(pane); si de aci in particulariu : pane benecuventata, pani in numeru de cinci, ce in ajunulu dillei selle onomastice duce cineva la baserica in tempulu vesperei, cá se le benecuvente preutulu, si d'in cari apoi impartasesce atátu pre preuti cátu si pre toti ai casei sello : acea-asi pane se chiama si *litia* (*t* nesiueratu). — Déco *artos* e se remana in limb'a romána, apoi cauta se lapede form'a grecésca si se iec un'a mai romanésca, *artu*; coci *artosulu*, in locu de *artulu*, si *artosuri*, aru fi nesulferte.

ASARDU, *hasardu*, si *azardu*, sau *hazardu*, s. m., franc. *hasard*, ital. *azzardo*, provincial. *azar*, casu, intemplantare órba, sorte, casus, sors, fortuna, alea; — jocu aleatoriu, jocu la norocu, alea; — intemplantare rea, nenorocu, casu reu, periculu, nevoia, casus, periculum, discrimen; — de aci si verbulu : *asardare* sau *azardare*, ital. *azzardare*, franc. *hasarder*, a aruncá orbesce in pericle, a jocá la norocu, a periclitá, a pune in periclu, a committe ceva unei órbe intemplantari, *fortunæ committere*, periculum adire, in discrimen venire, alean jacere. — Etymologi'a acestoru vorbe de la latin. *as*, puntu la joculu de zare, nu se póte admite, coci nu este essemplu cá *s* latinu se devina *z* in limbele noue latine. Italiculu *zara*,

vechiu *zaro* = arruncatura de trei puncte la jocul de table, de unde si in românesce numirea de *zara*, data la cubele cu cari se joca acestu jocu, pare a fi datu nascere la tóte celle alte forme; apoi ital. *zara* consuna si in forma si in intellesu cu ebraiculu *zarah* = lucru periculosu, cu care se léga arabiculu *jasara* = a arruncá zarele, a jocá zare, si *jasar* = jocu de zare. Vorbele déro neci sunt de origine romanica, neci au, sub form'a data, typariu românescu; déco amu vré se le românimu, amu poté dice: *azaru* = *asardu*, si *azarare* = *asardare* sau *azardare*. Déro limb'a n'are lipsa de densele.

ASEUINȚIA, si *asuiinȚia*, s. f., vedi *aseuire*.

ASEUIRE (in dictionariulu lui *Raoul*), éro in cellu de Bud'a: *asuire* (cu *u* d'in syllab'a *su* obscuru cá si *e* d'in form'a *aseuire*, si *alsuire*, *ascuiescu*, v., formatu d'in *seu* = suus, neauditu in Romani'a libera, unde cu acea-asi insemnare se aude in gur'a poporului *insusire*: a face allu seu, a si insusi, a si apropiá. — D'in acellu-asi si vorbele: 1. *aseuintia*, si *assuientia*, s. f., insusire, proprietate; 2. *aseuitoriu* si *asuitoriu*, insusitoriu, apropiatoriu.

ASMACIUCU, *asmatuicu*, *asmatuicu* si *asmatuicu*, s. m., planta; *cærefolium sichærephyllum*, fr., cerfeuil.

ASSASSINU, s. m., ital. *assassino*, fr. *assassin*, ispan. *asesino*, cellu ce pre ascunsu uccide sau face messeria de a uccide pre bani, omoritoriu, uccigasiu, sicariu, sicarius; — de unde si verbulu: *assasinare*, ital. *assassinare*, franc. *assasiner*, ispan. *asesinar*, a uccide prin prodicione, a loví pre la spate, a omorí prin insellatione, *per insidias interficere*, *percutere*; — d'in arabiculu *hasis* in (pronuntia amendoi *si siuerati*), nume datu unei secte de ómeni, cari imbetati cu beutur'a arabica *hasisi*, promettea si jurá cellui mai mare allu loru a uccide pre plata pre vercine ar fi vrutu acestu-a.

ASSIGURARE, v., ital. *assicurare*, fr. *assurer*, tutam et securum reddere rei certiore facere; — neologismu formatu d'in *siguru* = ital. *sicuro*, franc. *sûr*, lat. *securus*, inse necorrectu in mai

multe respecte: antaniu allu tonului, care in italic'a este pre penultima: *sicuro*, cá si in latin'a: *securus*, éro in românesce s'a pusu reu pre antepenultima: *siguru assiguru*; allu doile prin stramu: tarea lui *c* in *g*, si allu treile prin sustituiria unui *i* lui *e*, cá in italianesce de certu, déro in românesce nu se póte admite, de órece vorb'a originaria are *e*: *securus*, si de órece prin acésta punere a lui *i* in locu de *e* se intunereca etymologi'a, care este *se* = fora, si *cura* = grige, asiá in câtu *securus* va se dica fóra temere sau grige. Prin urmare formele corecte si de admissu in dictionariulu limb'ei române sunt: *securu*, *assecurare*, etc.

ASTARIU, s. m., vorba de origine necunoscuta, insemnandu: pandia gróssa de captusitu vestimente.

ASVERLIRE, *asverlu*, v., compus d'in *sverlire* si *a* sau *ad*, differese de simplu cá *adducere* de *ducere*; *sverle mincea*, va se dica *arunca mincea in verce directione*; éro *asverle mincea* va se dica *arunca mincea in directione determinata*, *adeca spre mene vorbitoriuulu*, sau *in susu*, etc. — Câtu pentru etymologia vedi simplulu *sverlire*.

ATARNARE sau *aternare* (vedi *artanu*), *atarnu*, v., a prinde susu, a accatiá, a spendurá, a stá spenduratu, pendere sau suspendere, si pendere.

ATERDISIRE, *aterdisitoriu*, vedi *artirisire*, *artirisitoriu*.

ATINARE, *atinu*, v., (a initiale la celli mai multi Români claru dupo regula, la altii inse obscuru, si la unii aspiratu), a agitá cu potere, a scuturá, *quater*, *concutere*, *agitare*. — De sí a initiale d'in acésta vorba variedia, cumu s'a notatu, in pronunti'a Româniloru d'in diverse localitati, déro acésta-a se intempla si la alte vorbe, a caroru-a romanitate nu se póte contestá, cumu: *allu*, *állu* si *hállu*; si de acea-a assemene fenomenu nu póte se face a se pune in indouentia puritatea ei de origine, candu alte momente mai ponderóse, cumu essistenti'a ei in gur'a Româniloru mai d'in tóte partile si simplitatea flessionei (*atinu*, nu *atinediu*) atesta despre una inalta vechime, si prin acésta, de regula, si de purita-

tea de origine. Care inse se fia etymologi'a ei? Autorii dictionariului de Bud'a paru a fi datu in urm'a ei, scriendu vorb'a in cestione nu numai sub form'a *atinare* sau *atienare*, ci si *acinare* (pronuntia inse ci cá si *tí* siueratu); coci, dupo tóte probabilitatile trasse si d'in forma si d'in intellesu, vorb'a pare a se legá de *cico* = miscu, punu in miscare, grec. *κινέω*, cu acea-asi insemnare.

ATTASIARE, v., fr. *attacher*, a legá strinsu, a collegá, a vincí, a devincí, a lepí; a attrage (luarea a mente), a atintá; — cá reflexivu : a se lepí; a se inchiná, a se devotá; a se applecá, a se dá cu totulu, a se asserví: *alligare*, *colligare*, *vincire*, *devincire*; *se dedere*, *se mancipare*, *studere*, etc.; — *attasiamentu*, s. m., fr. *attachement*, in intellesu numai morale : amore, affectione cordiale, allepire cu anim'a si suffletulu, studiu, applectione, occupatione, amor, *studium*; — *attasiatu*, part., fr. *attaché*, avendu, afora de insemnările verbului si substantivului, si insemnarea : allepitu pre lóna unu deregutoriu, pre lóna unu officiu, adjunctu, adnumeratu, assecla. — Acesti neologismi sunt neadmissibili in limb'a romána; coci sau devinu, cumu credu unii, d'in lat. *attactare* = a face se se se atenga bene, a uní strinsu, a allepí, a legá prin legature anevoia deruptu; nuasemeni forme scalciate si deformate potu luá in limb'a romána derivatele d'in *attactare*; sau devinu d'in celticulu *tach* = pironu, atátu mai reu, de óre ce aceste vorbe aru fi atunci nu numai ratecite in respectulu analogieloru de forma, ci si intenate de strainismu in originea lor, fóra se mai adaugemu co neci in celle alte limbe romanice, afora de cea francesca, nu stau asemeni forme, si co prin urmare neci limb'a romána n'are lipsa de densele, fiendu co possede pentru acelle-asi concepte, cumu se vede d'in traductione, immultite espressioni vechie si curatu romanice, si facultatea de a creá altele mai noue, numai novatorii se scia innová românesce.

ATU, fr., *atout*, formatu d'in prep. *à* = a, la, pentru, si *tout* = totu, prin elipsea unei vorbe cá *bon* = bunu, sau ser-

vant = servindu, fiendu folositoriu, vá se dica proprie : bunu la totu, a tóte sau de tóte bunu; si de aci in speciale, la joculu de carti : colore de carti care talia si bate tóte celle alte colori. — Acésta vorba, cá si *achiu* (vedi *aquitare* si *aquitu*), s'a introdusu fóra neci unu respectu de analogie limbei; si prin urmare n'ar fi bene a ua mai scalciá una data, dandu-i-se form'a *atuu*, si apoi unu plurariu si mai nesufferitu : *atuuri*.

AUSIU, si *aiusiu*, s. adj., vorba conno-scuta sub cea d'antaniu forma la Macedo-romani, ero sub cea de a don'a si la Olteni, inseamna : 1. betranu, mosiu in genere; 2. tatalu tatalui, mosiu; — d'in latin. *avus* = tatalu tatalui, mosiu.

AVAIETU si *havaietu*, vorba de origine turecsca, astadi cu totulu caduta in desuetudene: dare, impositu, vectigal.

AVALEA, vedi *havaléa*.

AVALMA, vorba de origine neconno-scuta, compusa, cumu se vede d'in a si *valma*, de unde *invalmasiála* = confusione, si usitata numai cá espressione adverbiale in unire cu *de* : *de avalm'a*, in commune, de frati, vorbindu de averi mai allesu nemobili, ce nu si le au impartitu inco proprietarii lor, ci le possu de si folose-scu in comune; *indivise*, fr. *par indivis*.

AVALMASIA, s. f., cá si vorb'a precedente, d'in care s'a formatu, usitata mai multu in unire cu *de* : *deavalmasia*, coproprietate; *dominii jus æquum*.

AVALMASIU, s. m., cá si *avalma*, d'in care s'a formatu, usitatu mai multu in unire cu *de* : *deavalmasiu*, coproprietariu; *qui dominii jus æquum habet*.

AVANGARDA, s. f., *avant-garde*, ital. *antiguardia* sau *vanguardia* : 1. partea óstei in miscare, care merge inainte, *primum agmen*, fruntea óstei, in opposetione cu *ariergarda*, franc. *arrière-garde*, italice *retroguardia*, cód'a óstei in miscare, *novissimum agmen*; — 2. antaniulu siru allu óstei in batalia, fruntea, *frons*, *prima acies*. — Francesculu *avant-garde* este compusu d'in *avant*, transformatu d'in lat. *ab-ante* = de inainte, si d'in *garde* = custodia sau padia, si prin urmare : corpu de ómeni destinati la padia. Cea d'antáiu parte a vorbei este déro roma-

nica, déro sub una forma neadmissibile in limb'a româna, de ôre ce acésta-a are *ainte*=*inainte*=lat. *ante*; éro cea de a dou'a garde vine d'in germaniculu *wahren*, a custodí, a apperá, a padí; si asiá verb'a *avant-garde* este jumetate románica si jumetate germanica, hybrida, neci callu neci magariu, cumu se dice. Ce se dicemu déro de form'a sub care s'a luatu si se iea in limb'a româna si sub care nu se mai intellege neci antâni'a parte a vorbei? N'ar crede cineva co *avan*, din *avanguardia*, este turcesce *avanu*=cumplitu? (vedi *avanu*). *Arrière-garde* are si ea allu doile elementu totu verb'a *garde*, éro antaniulu elementu este in addeveru si ellu romanicu, inse fôrte corruptu si desfiguratu asiá, in câtu, sub pedépsa de a se crede co verb'a ar fi tatarésca, nu s'ar poté introduce si in limb'a româna. In addeveru prin duplulu *r* se vede co *arrière* este compusu din *ad* si *rière*, corruptu d'in lat. *retro*, inderetu; românesculu *inderetu* inco este compusu d'in *in*, *de* si *retu*, acestu d'in urma venitu totu d'in lat. *retro*, prin caderea numai a lui *r*, si prin urmare mai pucinu desfiguratu cá francesculu *rière*. Inse *retro* sub form'a sea completa s'a admissu astadi in multime de compuse romanesce, cá : *retrogradu*, *retrospectivu*, etc. Nu e déro unu neintellesu ammetitoriu a pune in locu-i franc. *arrière* intr'unu terminu militariu? De alta parte *ainte* inco s'a admissu cu form'a sea mai originaria *ante* in compuse cá : *antecessoriu*, *antecedente*, *antediluvianu*, *antennati*, cumu se afla si in derivate cá : *anteriore*, *anticu*, *antaniu*, etc. : ce póte producedéro inlocuirea lui cu franc. *avant*, sub form'a neintelléssa *avan*, intr'unu terminu militariu, de câtu completa confusione si neintellegere? Dupo celle espuse pêno ací resulta invederatu, co vorbele *avanguardia* si *ariergarda* nu potu trece si remané sub acésta forma intr'unu dictionariu allu limbei române; si déco nu ne multiamimu cu betranele, frumésele si perfectu romanescele : *fruntea ôstei*, *cód'a ôstei*, cauta se formàmú altele d'in elemente curatu romanice si cu forma curatu românesca; si fiendu

co verb'a curatu romanica, care correspunde cu cea de origine germanica *garde*, este *custodia*, vorba conservata si in evangeliu : *si au intaritu pétr'a mormentului cu custodia*, acésta-a compusa cu *ante* si *retro*, ar dá vorbele curatu române : *antecustodia*=*avant-garde*, si *retrocustodia*=*arrière-garde*. Déro fiendu co verb'a *garde* a intratu in mai tótelimbele romanice, cumu, de essemplu, in cea italica sub form'a *guardia*, de unde si *guardiano*, custode, *gardianu* sau *gardistu*, si prin aceste-a, dupo pronunti'a Italiloru, cari dicu apprópe *gvardia* si *gvardiano*, si in românesce, mai inainte de a le luá dupo francesce, *gvardia* si *gvardianu*, adjunse, d'in cauza co *gv* nu intra in geniulu limbei romanesci, in gur'a poporului *vardia*, *vardianu*, mai appropriate astfelu de originea loru germanica *wahren*; fiendu co iu limb'a popularia essiste affundu inradecinata una vorba, care, de si póte nu este de acea-asi origine, déro si in forma si in intellesu se apropia de francesculu *garde*, adeco verb'a *gardu* (de *nuelle*); fiendu co, in fine, este póte bene si cuvenitu cá termini cá celli militaresci se nu se departedie cu totulu de ai celloru alte limbe alle nationiloru romanice, d'intre cari un'a tine antaniulu locu intre tóte nationile globului prin progressele selle in artea militaria : de acea-a, in lipsa de mai bene, s'ar poté admitte *antegardia*=*avant-garde* si *retrogardia*=*arrière-garde*. — Inainte de a terminá acestu articlu, vomu chiamá luarea a mente asupr'a fenomenului fôrte intristatoriu, co militi'a, si alle militiei, este un'a d'in partile activitatii nationali, in cari nu scimu cumu se face, co limb'a s'a respectatu si se respecta mai pucinu. Pêno mai eri domniea, in acésta parte, *ostafcele*, *obachtele*, *parucicii*, *praporgicii*, *polcovnicii*, *pricazurile*, *otnosieniele*, *smotrurile*, *lozincele*, *pisserii*, *iuncarii*, *fetfebelii*, *uceniele*, *vistavoi*, etc. Astadi au invasu in locu-le *avangardele*, *ariergardele*, *furagiele* cu *furagiorii* loru, *furgónele*, *cordónele*, *serjentii*, *jan-darmii*, *avanposturile*, *puđr'a*, *balele*, *senturónele*, *ramparturile*, *ranforturile*,

si cu totu némulu loru. Mano? — Mane domnedieu scie ce potopu vá mai venf de asta parte preste biét'a limba románésca. Detori'a chiama pre toti officiarri románi, cari cauta se scia mai bene cá vercine, co inneculu limbei ar trage dupo sene pre allu nationalitátii, a pune cu una di mai currendu stavila acestui deluviu.

AVANIA, s. f., (fr. *avanie*, ital. *avania*, nou grec. *ἀβανία*), vorba de origine turcésca : 1. capitatione, dare pentru capu; 2. si de aci : reutate, barbaría, crudime, cu care Turcii storceu bani de la crestini, *sævitia*, *vexatio pecuniae extorquendæ causa*.

AVANPOSTU, s. m., (fr. *avantposte*, vorba compusa d'in *avant* (vedi *avanguardia*) si d'in *poste*, derivatu d'in latinesculu *postum*), si insemnandu propie : ceva pusu sau asediatu undeva cu nnu scopu, si de aci, loculu unde se pune ceva cu unu scopu, cumu si ómenii pusi in acellu locu cu unu scopu : 1. locu unde se punu luptacii inaintati cari incongiura una intaritura sau cari mergu in fruntea óstei; — 2. ómenii armati pusi in assemene locu. — Dupo celle spuse la articlu *avanguardia*, s'ar poté, in lipsa de mai bene, romanisá intru cãtuva acestu neologismu scalciatu, dandu-i-se form'a *antepostu*.

AVANSARE, si *avantiare*, (f. *avancer*, ital. *avanzare*), a inaintá, a merge sau dá inainte, a procede sau porcede, a progrede, sau progressá, a propune sau spune; *procedere*, *progredi*, *proflcere*, *anteire*, *rem in medium ferre*, *proferre*, *afferre*; — *a se avantiá* in vorba, a merge pré departe, *s'avancer*, *incautius loqui*; *a avantiá bani*, a numerá d'inainte, *pecuniam in antecessum numerare*, *pecuniam repræsentare*; — *avansu* si *avantiu*, s. m., fr. *avance*, appucare inainte, spatiu percursu inaintea altui'a, *prækursio*; *summa de bani platita d'inainte*, *pecuniae repræsentatio*. — Antani'a d'in celle doue forme alle acestoru neologismi : *avansare*, *avansu*, este reproductionea fonetica a francesceloru: *avancer*, *avance*, fora se se iee in bagare de séma co francesculu *ce* correspunde in assemeni forme

cu *ti* siueratu d'in alte limbe romanice, asiá in cãtu vorbele introdusse in romanesce sub form'a *avansare* si *avansu* aru paré co correspunduc francesc. *avancer* si *avance*, si neci de cumu cu *avancer* si *avance*. Aceste aberrationi s'au corressu pëno la unu puntu prin formele *avantiare* si *avantiu*, care ar fi in addeveru formele române trasse d'in una vorba *avant*, déco acésta-a ar essiste in limba; inse franc. *avant*, cumu s'a arretatu, (vedi *avanguardia*), are in romanesce form'a *inainte*, si de acea-a form'a româna *inaintare* e de preferitu si lui *avantiare*.

AVANSU si *avantiu* vedi *avansare*.

AVANTAGIARE, *avantagiosu*, vedi *avantagiu*.

AVANTAGIU, s. m., pl.-e, francesce *avantage*, ital. *avvantaggio*, formatu totu d'in *avant* (vedi *avanguardia*), prin medilocirea unui verbu *avancer*, ce nu essiste : 1. folosu, utilitate, emolumentu, fructu, *utilitas*, *fructus*, *emolumentum*, *res*; — 2. superioritate in respectulu tempului, locului, etc., *opportunitate*, *opportunitas*, *locus æquus*, *tempus æquum*; 3. superioritate asupr'a unui adversariu, *victoria*, *victoria*; — prerogativa, superioritate, *precellentia*, *preminentia*, *præstantia*, *excellentia*; — 5. calitate distinctiva, talentu, *dos*, *munus*, *ornamentum*; — 6. favóre, onóre, *gratia*, *honor*. — *Avantagiosu*, adj., franc. *avantageux*, plenu de *avantie*, in tote insemnãrile vorbeii *avantagiu*; — *avantagiare*, v., franc. *avantager*, ital. *avvantaggiare*, a dá *avantie*, a dá cuiva mai multu, a lu pune in mai buna posetione, *aliquid alicui præcipue dare*, *alicuius conditionem potliorem facere*; — apoi compusele : *desavantagiu*, franc. *désavantage*; *desavantagiosu*, franc. *désavantageux*, cari prin part. *dés*, acea-asi si de insemnare si de forma cu romãnesculu *des* sau *dis*, cá in *desfacere*, *descoperire*, etc., au intellesulu contrariu celloru simple : *avantage*, *avantageux*, *avantagiu*, *avantagiosu*. — Toti acesti neologismi, cá compusi pre de una parte d'in *avant*, care, cumu s'a arretatu (vedi *avanguardia*), nu pôte trecela noi cu acésta forma, éro pre de alt'a cá derivati cu unu suffissu *agiu*, care inco

nu este romanicu, si cu atâtu mai pu-
cinu romanescu, nu potu intrá in dictio-
nariulu limbei române, mai vertosu candu
acésta-a despune de espressioni inde-
stulle, cu cari se inlocuésca acelli neo-
logismi, cumu se vede d'in traductionea
summária a loru cu alte vorbe curatu
romanice, si cumu s'ar vedé si mai bene
d'in traductionea de frasi intregi, in cari
aru intrá ei.

AVANTIARE, vedi *avansare*.

AVANU, adj., de acea-asi origine cu
avanía, (vedi acésta vorba), cumplitu,
crudu, barbaru, spaimentatoriu, *sævus*,
iniquus, barbarus, inhumanus, terribi-
lis, immanis.

AVARÍA, s. f., franc. *avarie*, ital. *a-*
varia, dupo unii d'in celticulu *abar* sau
avar=stricatu, dupo alti d'in grecesculu
βάρης=luntre, nave: 1. stricatione ce

pre mare suffere una nave sau mercile
d'in ea, si de aci, in genere, stricatione
sufferita de merci prin transportu; *dam-*
num, *jactura*, *detrimentum*; 2. ce pla-
tesce fia-care nave pentru tinerea in buna
stare a portului, unde stationedia, *vectfi-*
gal portui resciendo assignatum.

AZURARE, *azuriu*, vedi *azuru*.

AZURU, s. m., franc. *azur*, ital. *az-*
zurro si *azzuolo*, ispan. *azul*, d'in persic.
lazúr, de unde lapis lazuli, sapphirulu
celloru vechi: colore albastra inchisa,
albastru inchisu, *cæruleum*, color *cæru-*
leus; — minerele d'in care se trage a-
césta celóre; — *azuriu*, adj., franc. *azuré*,
coloratu cu azuru, faci'a ceriului, alba-
stru, albastrú, *cæruleus*; — *azurare*, v.
franc. *azurer*, a colorá cu *azuru*, a colorá
albastru, a dá faci'a ceriului, a face ce-
ruleu, *cæruleum colorem rei iuducere*.

B.

BABA, s. f., — 1. însemnarea cea mai răspândită între Români : muiere be-trana, mai vertosu, tare be-trana; anus, vetula; franc. *vielle-femme* : *bab'a Stan'a*, *bab'a Visi'a*, *bab'a Coman'a*. — De aci : a). *vorbe de alle babeloru*, vorbe fora fundamentu. — b). *Bab'a orb'a*, jocu, în care unulu d'în jucatori, legatu la ochi, cauta se prenda pre vreunulu d'în celli alti jucatori; franc. *Colin-Maillard*; *ai se jocâmu bab'a orb'a*; *omenii mari nu joca de a bab'a orb'a*; *ce faceti?* — *ne jocâmu de a bab'a orb'a*. — c). *Bab'amij'a*, se dice mai de ordinariu *mij'a* sau *mijite* (vedi aceste vorbe). — d). *Babele*, celle d'antaniu noue dille d'în luna lui Martiu: *estu tempu amu avutubune Babe*, *éro celle de annu ce velle mai fura!* — 2. În unele parti de preste Carpati însemna înco : a). *mósia*, care moșesce, obstetrice=obstetrix, franc. *sare-femme*; — b). *mama*. — 3. În unele parti alle Romaniei libere *baba* însemna si : capetu de lemnu, trunchiu, grindă, pre care se radima greutati mari, sau care sta ca fundamentu unei constructione. — Déco în acésta d'în urma însemnare verb'a este identica, în originea sea, cu verb'a în însemnările de sub numerii 1. si 2; atunci ea n'ar fi decâtu un'a d'în im-multitele probe despre marea cutedian-tia de imaginatione, cu care poporulu stramuta una vorba de la una însemnare la alt'a : fiendu-co în casele Romaniloru, be-tranele portau, de regula, greutatile casei, verb'a *baba* va fi trecut; în im-aginationea Românilui, de la însemnarea de *be-trana* la cea de *portatoria de greu-tati*, si de aci la însemnarea si mai generale de *radimu de greutati*, *temelia*, *fundamentu*, *talpa* sau *talpóia*. Vercumu ar fi inse, acésta d'în urma însemnare

nu occure, precâtu scimu, în limbele sla-vice, d'în cari invetiatulu *Miklosich* pre-tende, co ar fi trecut în romanesce verb'a *baba* cu alte derivate alle selle, ce voru veni mai la valle; si acestu-a este unulu d'în multele cuvente, cari ne facu se ne indoimu forte despre addeve-rulu parerei invetiatului slavistu, cu atâtu mai multu co, pre de una parte, verb'a *baba* nu si are una radecina în limb'a slava; éro, pre de alt'a, însusi mentionatulu eruditu marturesce co acea vorbase afla răspândita în multe alto limbe, afora de celle slavice : asiá, ca se tacemu de altele, chiaru în limb'a italiana essiste verb'a *babbo*, cu însem-nare de *tata*; éro în dialectulu sardinesu cu acea-asi însemnare, se dice *babu*, d'în care cuventulu nostru *baba* n'ar fi de câtu form'a feminina, care înco essiste în dialecte de alle Italiei.

BABARIU, s. adj., (vedi *baba*), cui place a stá si petrece cu babele.

BABARUSU? s. m., pl.-e, vorba in-terpretata în dictionariulu lui Raoul prin franc. *roulette*, fora se se esplece de care *roulette* anume este verb'a; éro aiurea noi nu amu aflatu neci auditu acestu cuventu.

BABATEIA, s. f., (vedi *baba*), în in-tellessu de resfeciare sau de compassione: buna be-trana, bieta batrana, *anicula*.

BABERCA, s. f., (vedi *baba*, cu care în *baberca* pare a se fi combinatu si con-ceptulu de *sbercure*), si de aci, în batu-jocura : *baba sbercita*, *baba forte be-trana*; *rugosa vetula*.

BABERNACU, vedi *bobernacu*.

BABESCE, adv., (vedi *baba*), în modu *babescu*, ca una *baba*, ca *bab'a* sau ca *babele*; *aniliter*.

BABESCU, adj. (vedi *baba*), de *baba*,

cuvenitu unei babe; anlls : *portu babescu, vorbe babesci.*

BABIA si *babitia*, s. f., (vedi *baba*), dupo suffissu, ca *fetia, barbatia*, etc., aru insemná : calitate, stare sau etate de baba; inse cu acésta insemnare neci in carti, neci in gur'a poporului, pre câtu scimu, nu se afla cuventulu; ci intellessulu, cu care occorre in dictionariulu de Buda, intellessu de altamentrelea neconoscutu in Romani'a libera, este numai metaforicu si cu totulu particulariu, adeco : *urdenare; cofurire, profluvium ventris.* — Eruditulu *Miklosich* revendica aceste vorbe limbeloru slavice, si compara cu densele bulgar. *babici*; inse suffissele curatu romanesci se oppunu acestei supposetione, si probedia, co elle sunt de a dereptulu formate de Românu d'in *baba*. Numai form'a *babitia*, cumu se afla scrissa la unii in locu de *babitia*, ar poté dá dereptate eruditului slavistu; inse si acésta-a nu este una proba decisiva, de óre-ce Români au applectatu certe suffisse slavice si la vorbe curatu romanice. Dealtamentrelea cêrt'a pentru revendicarea acestoru vorbe si a totoru celloru asemeni nu este de mare interesse pentru noi Români : coci antaniu elle nu sunt, sau mai bene nu au fostu connoscute de câtu unui micu si neinsemnatu numeru de Români; apoi in locule avemu vorbe necontestatu romanice si connoscute totoru Româniloru : *urdenare, cofurire.*

BABICA si *babitia*, s. f., deminutivu d'in baba : *anicula.*

BABIRE, *babescu*, v., a petrece etatea de baba, a fi baba : *multi anni a mai babitu si asta muiere!*

1. BABITIA, vedi *babica* si *babia*.

2. BĂBITIA, s. f., vorba, dupo suffissu ca si dupo accentu, neindoiosu slavica; déro nu avemu lipse de ea, de óre ce avemu chiaru si in cartile basericesci verb'a curatu romanica : *pelicanu*, pasere mare si alba, cu una mare gusia sub rostru, in care stringe pescele, cu care se nutresce.

BABOIASIU, s. m., deminutivu d'in urmatori'a vorba.

BABOIU, s. m., pesce de riu de ma-

rime media; — dictionariulu lui *Raoul* espleca cu franc. *alevin*; inse pescele de totu micu si meruntu, ce porta in francesce numirea de *alevin*, se chiama, pre câtu scimu, *plevusca* sau *babusca*, fora se mai adaugemu, co verb'a *baboiu* nu are, ca cea francesca, neci una data intellessulu collectivu : assemenea intellessu are *pleusc'a*; éro *baboiu* are totudeaun'a intellessu individuale, cumu se vede d'in espressione ca : *unu baboiu de pesce; am prensu numai doi baboi de pesce.* — Câtu pentru etimologia, déco referimu verb'a *baboiu* la *baba*, ca si *casoiu* la *casa*; atunci se nasce greutatea de intellessu; éro deco referimu acea-asi vorba la *barba*, si ua allaturâmu de latinesculu *barbus*, care insemna una specia de pesce cu barba; atunci, scapandu de greutatile intellessului, cademu in difficultati de forma. Este addeveratu, co in latinitatea media aflâmu *babellus*, cu *r* cadutu, in locu de *barbellus*; déro, in romanescce, de acésta cadere a lui *r*, inainte de una muta, nu aflâmu essemple, fora se mai adaugemu, co a claru d'in syllab'a initiale a vorbeii *baboiu*, inco da ansa de mare prepusu.

BABONU, s. m., pl.-e, buboiu de natura venerica, ce se face la ventre; — neologismu asiá de scalciatu ca si morbulu, ce ellu desemna; (vedi *buboiu* sau *buboniu* in dictionariu).

BABORDU, s. m., laturea stanga a navei, uitandu-ne de la puppe spre prora, neologismu d'in franc. *babord*, in acea-asi insemnare si in oppositione cu *stri-bord*, laturea derepta a navei; — neologismu neadmissibile; (vedi si *abordare*, in glossariu).

BABUSCA (cu s. siueratu), s. f., de si derivatu d'in *baba*, inse cu forma slavica : 1. baba mica, (vedi *babica*); — 2. pesce micu si meruntu, (vedi *baboiu* si *plevusca*).

BACALARIU, vedi *baccalariu*.

BACANESSA, s. f., 1. care tine una *bacania*, 2. muiera unu bacanu, (vedi *bacanu*).

BACANIA, s. f., si *bacalia*, vorba de origine neconoscuta : 1. totu ce se pune in buccate spre a le face gustose si mai

allessu intieparatorie la limba, aroma, condimentu; **aroma**, franc. *épices*;—2. apoteca sau stabilimentu, unde se vendu aromate si alte lucruri de mancare, (vedi *bacanu*).

BACANIRE, v., (vedi *bacanu* la numerulu 2), ca reflexivu : a se bacani, a se derege cu rosiiu, a si da rosiiu pre facia, se dice de mulieri.

BACANU, si *bacalu*, s. m., 1. ca substantivulu personale : omu ce vende *bacanie* sau aromate, aromataru; **aromatariu**, franc. *épicier*.—2. ca substantivulu reale : lemnulu bunu de tinctura rosia, *lignum campecinum* sau *brasilianum*;—si in specia : rosiiu cu care mulierile si deregu, si rosiescu faci'a.—Ispaniculu *bohonoero*=tolbasiu, franc. *colporteur*, nua potutu dá, cumu affirma dictionariulu de Buda, nascere la *bacanu*, de care inse nu avemu nevoia de orece limb'a lu pote suppleni prin *aromatariu* derivatu d'in *aromã*, vorba usitata si connoscuta de poporulu romãnu.

BACĂU, s. m. (fora plurariu), vorba de origine obscura, usitatu mai allessu in frasea : *a si gassi bacãulu*=a si gassi cineva omulu, care se lu puna la locu si se l'invetie mente; a cadé cineva intr'una nevoia, d'in care invetia mente.

BACCALARIU si *bacalariu*, in latinitate media : *baccalarius*, ital. *baccalaresi* *baccelliere*, franc. *bachelor*, ispan. *bachiller*.—Patri'a acestei vorbe este Franci'a, in ai carei autori cuventulu ocurre cu multe si differite insemnari, cumu : 1. *baccalariu* este possessoriu de una *baccalaria*=agru de una mai mare estensione.—De aci : 2. *cavallariu*, care fiendu pré pucinu avutu sau pré teneru, nu potea radicã, si portã flamura in numele si pre sém'a sea, ci cautã se se puna sub ordinile altui-a.—3. *clericu* de ordine inferiore.—4. *june* neinsoratu sau in ajunu de a se insorã.—5. *baccalareu* sau *scolariu*, ce a trecutulu unu esame generale de studiele unei scole superioare si a capetatu una diploma, in poterea carei-a se admite a studiã una facultate.—Incarcarile de a urmari etymologi'a acestui cuventulu au remasu deserte, (vedi in *glossarium mediæ et in-*

flmæ latinitatis domini Du Cange, lungulu articulu asupr'a cuventulu *baccalarius*). Lassandu déro la una parte tote coniecturele, mai multu sau mai pucinu nefericite, ce s'au facutu asupr'a acestui punctu, vomu notã numai. co, spre a dá cuventulu una forma mai in geniulu limbei latine, scriptorii moderni in acesta limba au trassu d'in ellu *baccalaureus*=*baccalarius*, in insemnarea de sub numerulu 5.

BACIU, la Macedoromãni *bagiu*, (si de acea-a nu se pote admite co aru veni d'in ungar. *bácsi*), 1. cellu ce la stêna face casiulu si brandi'a, casei formator;—2. intre Romãni de preste Carpati, cu insemnarile : a). de *bade*;—b). de *capu*, mai mare.

BACIUCA, sau *baciucu*, s. m., deminutivulu d'in *baciu* : *baciuca de la oi*.

BACIUIRE? v. (d'in *baciu?*), vorba aflata numai in dictionariulu lui *Raoul*, cu insemnarea : a flecarã, a stã de vorba lunga;—de asemenea si *baciutoriu?* cu insemnarea : flecariu, vorba-lunga, perde-vêra.

BACLAVÁ, pl. *baclavale*, s. f., vorba turcésca, insemnandu : placenta de migdale cu miere.

BACSIORARE? v., cuventulu aflatu numai in dictionariulu lui *Raoul*, ca reflexivulu, *a se bacsiorã*, si cu insemnarea : a se avilã, a se degradã.

BACSIISIU, s. m., vorba turcésca : de beutu, ce se da cuiva de beutu; franc. *pour-boiro* : a dá sau *luã bacsisiu*=a dá sau *luã de beutu*.

BADARANÍA, s. f., calitate, stare, fapta sau dissa de *badaranu*.

BADARANIRE, v., de ordinariu ca reflexivulu : *a se badarani*, a deveni *badaranu*.

BADARANU, s. adj., applicatu numai la persone : nepillitu, nepolitu, necioplitu, grossolanu; *incultus*, *agrestis*; *rusticus*, *rusticanus*, *ruris plenus*; franc. *rustre*;—*badaranu boiaritu*=*homo novus*, franc. *parvenu*.

BADĂU? s. m., aflatu numai in dictionariulu lui *Barcianu* si esplecatu prin germ. *butterfassel* putineiu?

BADE, s. m., 1. appellatione data unui frate mai mare, 2. appellatione data

vercarui omu mai betranu : *bade Ioanne! bade Stane! badea Ioannu, badea de la oui* — Cuventulu acestu-a, ca si derivatele *badica, baditia*, sunt familiari mai allessu intre terrani; precandu intre cetatiani se andu in loculu loru mai multu: *nene, neica, neicutia*. — Dictionariulu de Buda trage acestu cuventu d'in *abate*; inse acesta etymologia nu se pote admite ca deplenu satisfactoria neci in respectulu intellessului, neci in respectulu formei.

BADICA, si *badiuca*? deminutivu d'in *bade* cu insemnarea de sub numerulu 1.

BADITIA, s. m., deminutivu d'in *bade*, cu insemnarile : 1. ca si *badica*; — 2. appellatione data iubitului.

BAE, *baederu*, etc., vedi *baia, baideru*, etc.

BAGA, s., vorba turcesca: ossu trassu d'in test'a broscei, si d'in care se facu obiecte de lussu, cumu: pepteni, annelle, braciari, si altele.

BAGAGIU, s. m., pl.-e., neologismu d'in franc. *bagage*, cu tote co se afla dejá si in dictionarulu de Buda sub form'a *bogagie* sau *bogaje*, introdussu, ca se suplenesca una parte d'in intellessulu cuventului turcescu *calabalicu*, si a nume: obiecte sau lucruri ce unu omu sau una armata iea si duce cu sene la drumu. — Cuventulu se afla in latinitatea media sub form'a *bagagium*, de la verbulu *bagare* = a si stringe si pune intr'unu sacu lucrurele, a se gati de drumu, verbulu derivatu si ellu d'in *baga*, vorba germanica, ce insemna *lada, sacu, legatura*. Asiá déro cuventulu este nu numai de forma, ci si de origine straina; si de cátu se introducemu in limba neologismi straini de dens'a si in materia si in forma, mai bene se pastramu strainismii vechi, cari au presu dejá mai multu sau mai pucinu radecina. De altamentrele cuvente curatu romanice, cari se suplenesca intellessulu vorbei *bagagiu*, nu ne potu lipsi, cumu : *sarcina, legatura*, etc.

BAGARE, *bagu, bagatu*, v. tr., *inserere, immittere, indere, injicere, introducere, inducere, imponere, ponere, locare*. — I. Insemnarea cea mai generale a verbului *bagare*, in opposetione cu sco-

tere, este a duce in intru, a introduce : *e usioru a bagá, déro greu a scóte cuiulu; tu esti detoriu se me scoti d'in nevoi'a in care n'ai bagatu; cssi singuru d'in nevoi'a, in care singuru te ai bagatu; de unde l'amu bagatu eu, neci draculu nu lu pote scóte*, — De acea-a, constructionea cea mai ordinaria a acestui verbu este : 1. cu preposetionea *in* sau *intru* : a). in intellessu materiale : *baga aci'a in urechiele acului, co eu nu vedu bene se ua bagu; бага-ti sabi'a in téca, co totu cellu ce scote sabi'a, de sabia va mori; eri, nu mai departe, mi am bagatu copillulu in pamentu; de frica toti se bagara in gaur'a de serpe; bagati carrale in curte; déco ti a degeratu manele, бага-le in senu, de ti le mai incaldesce pucinu; bagat'ai pung'a in busunariu? manuscriptele ce possedeam, le amu bagatu in focu; furii se bagara intru padure; ce mi spusesi tu, pare, co mi bagá unu ferru arsu in ánima; cáte potura, luara si bagara in saci; facutorii de reu se baga in carcere; a bagá vinu in bute = a torná vinu in bute; de unde si : a bagá apa pre mani. — b). in intellessu spirituale : *cu atáte bataie aveti se bagati pre copillu in spaima; mulierea lussosa бага pre barbatu in grelle detorie; nu mai bate copillulu, co lu bagi in alte alle = (in epilepsia); de nu veti face ce ve demandu, pre toti ve bagu in draci; ati bagatu ur'a si veninulu amaritionei in suffletele nostre; fii bunu, si nu me bagá in assemene incurcatura; acesta muliere vre se me bage in peccatu; nu vreti se me bagati si pre mene in secretale vostre? nu ve bagati in conspirationi; ce omu si estu-a! se bagu in tote; n'ai se te bagi in affacerile altui a = se te amnesteci; — de aci si cu ellipse de obiectulu, in care cineva se бага : *faceti ce sciti, co eu nu me bagu; nu me amnestecu; se бага = se insinua, se indesa, se appropia tare : se бага in paretu, in gardu; ce te bagi in mene? nu bagati carrulu in gardu*, — de unde si a *bagá* = a infige : *a bagá in tiepa*; — mai departe : *bagu in mente ceva = bagu in capu ceva = intellegu; ?bagu mente in capu, si simplu : bagu mente = me intel-leptescu, me facu intelleptu : ai imbe-***

tranitu, si n'ai bagatu mente in capu; bagati-ve mentile in capu, déco vreti se nu patiti reu, — acésta d'in urma frase probedia, co, a bagá mente in capu difere de a bagá mentile in capu, cumu difere a si essi d'in mente de: a si essi d'in menti; — apoi a bagá in capu ceva cuiva, nu va se dica numai a face pre cineva se intellega ceva, ci si a lu face se creda ceva ce nu e, a i inspirá una idea fissa, a l'infumurá, a l'ammetí: nebunulu si a bagatu in capu, co este imperatu; nu sciu cine bagasse acestui nefericitu in capu, co tota lumea cauta se l'omora; — bagu in séma pre cineva sau ceva = estimu, pretiuescu, consideru: pre unu misellu ca densulu cine lu baga in séma; nu bagu eu in séma tote cãtemispuni tu; dupo ce ati ajunsu acumu mari si tari, pre noi cesti-a micii nu ne mai bagati in séma; cellu addeveratumare baga pre toti in séma, numai celli mici de suffletu, candu ajungu in posetioni inalte, nu mai baga in séma pre amicii loru de alta data. — Dero celle mai multe d'in espressionile cu intellesu materiale, citate mai susu, potu avé un'a sau mai multe insemnari spiritali forte delicate, d'in cari citãmu aci numai câteva de proba: asiá avemu de una parte in intellesu materiale: a nu bagá petre in gura, a bagá nasulu in apa, a bagá grauntie in cosiu, a bagá lemmu in focu, etc.; si de alta parte in intellesu mai multu sau mai pucinu spiritalu: nu amubagatu astadi in gura (subintellege mancare sau beutura); asceptati se bagámu si noi in gura; nu ve bagati nasulu unde nu vi se cade; am bagatu si eu (subintellege grauntie) in cosiu (de mora) = am inceputu a maciná, am capetatu rondu la móra. — Constructionile a bagá pre cineva in spaima, in draci, etc. ieau si alta forma, asiá co obiectulu passivu de persona se pune cu in, éro in loculu lui trece obiectulu cesta cu in: Michael bagá spaim'a in Turci; invetiatoriulu a bagatu fric'a in copii; numai eu sciu bagá pre draculu in voi; — inse cu intellesu differitu de allu susu disseloru espressioni, intellesu cu multu mai pucinu energeticu. — 2. Verbulu bagare se construe

si cu alte câteva prepositioni: a). cu intre, candu obiectulu passivu allu verbului bagare insemna desunire, neintellegere, etc., cumu: nu scii de câtu bagá zizania intre omeni; ai bagatu discordi'a intre frati; inimiculu bagasse desunirea si imparechiarea intre cetatiani; — si ca reflexivu cu insemnare de a se ammetecá: tu, care esti fêta mare, nu te bagá intre copille; cine se baga intre porci, lu musca canii. — b). cu sub sau suptu: bagati-ve subpatu; bagatallerele submésa; — c). cu pre sau prin: nu e usioru a bagá funea navei prin urechi'a acului; — prov. a bagá pre maneca = a incepe se se tema, a se spariá; — cu pre si sub: a bagá pre sub nasu = a mancá, a se indopá; — se se bage inse bene de séma co pre, construitu cu bagare, de celle mai multe ori nu espreme obiectulu la intrebarea unde, obiectulu, la care adjunge si se marginesce actionea verbului, ci obiectulu pre unde, callea pre care se face actionea, ca se adjunga la obiectulu cerutu de intrebarea unde, care adesea se subintellege: omenii pre usia, nu pre ferestra, se baga in casa; bagati-le auru pre gura (subintellege in stomacu); — d). cu la: dupo multa asteptare abiá me bagara la Domnu; aprodulu bagá pre inculpatu la arrestu; vreu se te bage la inchisore; — assemenea si: a bagá la jugu, la nevoia, la reu, etc. — Espressionile cu in, sunt mai energice de câtu celle cu la, (vedi in dictionariu prepositionile: a, la, in): deci espressionile: a bagá in inchisore si a bagá la inchisore differu intre sene ca si espressionile: a scapá de la inchisore, si a scapá d'in inchisore. Cellu ce scapa de la inchisore nu a fostu inco in inchisore, ci numai pre calle de a fi pusu in inchisore; pre candu cellu. ce scapa d'in inchisore, a statu de faptu mai multu sau mai pucinu la inchisore. De asseminea unu judicatoriu decide prin sententia se bage pre cineva la inchisore, déro prin sententia nu lu si baga de faptu in inchisore, ci numai esecutoriulu sententiei baga pre condemnatu in inchisore. Totu asiá a bagá caii in aria, va se se dica a-i duce in facta si intr'unu momentu datu

in aria; pre candu prin *a bagá caii la aria*, insemna numai sau : a-i da cuiva ca se treiere cu ei, sau : a i prende de pre campu si a-i avé la despositionea sea pentru totu tempulu treieratului. Prepositionea *in* espreme déro relationi materiali si immedieate, éro la relationi ideali si mediate sau departate. — *e*. cu prepositionea *cu*, mai allessu candu verbulu *bagare*, construitu dejá cu *in*, presenta una ellipse de obiectu passivu : *cine si baga in clinu cu nebunulu, e mai nebunu ca densulu; peno nu bagi in plugu cu cineva, nu lu poti connosce; cine si baga in cârdú cu misellii, ca mene se patia; nu vreu se mi bagu cu tene neci in ciuru, neci in ciurellu*; —sau candu, cá reflexivu, presenta ellipse de obiectulu cu *in* sau *la* : *tu esti fêta mare, si nu ti se cade a te bagá cu copille* (subintellege in saula jocuri); *nu ve bagati cumisellii; nu me bagu eu cu tene* = nu me insociescu, nu me adunu, nu me amnestecu, nu me punu, nu me mesuru cu tene; *cine se baga cu copillii, mai copillu e*. — II. D'in esemplele peno aci produsse se vede, co verbulu *bagare*, de si in genere presenta insemnarea de *introducere*, totusi, in unele constructioni, acésta insemnare degenera la cea de *ammestecu*, sau de *contactu* mai multu sau mai pucinu apropiatu. In esemplele ce urmedia, acésta d'in urma insemnare este si mai pronuntata, asiá incâ tu *bagare* adjunge, in unele casuri, se insemnedie : sau *punere*, *assediare* in unu locu, sau *lucrare* in genere, *facere* : 1. construitu cu dativulu personei si unu accusativu, ce insemna *onore*, *temere* sau *defectu* : *mi bagu omeni'a pentru tene* = punu creditulu meu in jocu pentru tene, *respundu* sau me interponu pentru tene; *ce culpa ne bagati?* = cu ce ne inculpati? *ce cusuru bagi astoru copille? nu le poti bagá altu cusuru de câtu co sunt pré bune pentru tene; baga grige argatiloru, déco vrei se nu dorma; mare temere ne au bagatu spusele vostre; bagati frica copiiloru, déco vreti se fia cu mente*; — Se se observe differenti'a între *a bagá frica* cuiva si între celle mai susu citate : *a bagá frica in cineva, a bagá pre cineva in frica.*

— 2. construitu ca si *facere* cu doue accusative (*a face pre cineva boiaru*) : *fiendu co nu mai aflu altu medilocu de traiu, bucurosu m'asiu bagá argatu la cellu d'in urma terranu; cute am bagatu la Domn'a femeia in casa, si fora vôi'a mea nu poti essi de la dens'a; frate meu a bagatu argati pre Marimu si pre Constantinu; eu nu me bagu respunditoriu pentru unu omu misellu ca tene; me bagu detoriu = sau me dau respunditoriu de detoriele altui'a, sau me indetorescu, senguru, facu detorie, me cofundu in detorie; nemine nu vru a se bagá medilocitoriu pentru mene*; — unulu sau altulu d'in celle doue accusative pote si lipsi : *déco nu esti bagatu la cineva, baga-telamene* (subintellestu : *argatu, servitoriu, etc.*); *me bagu pentru tene, coci pentru altulu nu m'asiu bagá* (subintellestu : *respunditoriu* sau altu ceva analogu); — complementulu cula supplenesce unulu d'in celle doue accusative : *a se bagá la vacci* = a se bagá vaccariu; *a se bagá la oui, a se bagá la vitelli; a se bagá la drumulu de ferru, a se bagá la militia, a se bagá la cai, a se bagá la óste, etc.* — 3. in locutionea : *bagu séma* sau *bagu de séma* = me uitu, observu, ieu a mente, vedu, intellegu, preveghediu, custodescu : *baga séma de copillu; baga de séma se nu cadu; baga bene de séma la faci'a astui omu, si te vei incredentiá co nu e sanetosu; nu bagati séma la dissele nostre; bagu de séma, co nu m'ati intellessu; cumu bagu de séma, nu a venitu inco toti invitatii; am bagatu de séma, co omenii dorescu adesea lucruri síesi vetematorie; nu se baga de séma lips'a nostra*; — se se observe bene differenti'a de intellessu, ce sta între celle trei espressioni : *a bagá séma, a bagá de séma, a bagá in séma*; — 4. la Macedoromâni mai allessu cu insemnarea de *punere, assediare, culcare* : *puliulu se bagá pre arbure; nu bagati man'a la capu; baga-te in patu.* — III. Form'a simpla a conjugationei verbului *bagare*, cumu si marea varietate de insemnari, ce a luat corpulu, ca si sufletulu acestui cuventu, essistenti'a lui in tote partile locuite de Români, tote

ne dau deplena incredentiare, co una assemene vorba nu pote fi de origine straina; si nu ne-amu fi indoitu unu momentu a ua trece in dictionariu, déco, pre de una parte, n'ar essiste difficultatea de a legá acestu cuventu de una radecina romanica anumita, si pre de alt'a n'amu scí, câtu unii eruditi straini, cari au bun'a voientia de a se ocupá de limb'a nostra, tendu a dá vorbeloru celoru mai neindoiosu romanice una origine straina. Asiá, de essemplu, eruditulu slavistu Miklosich impinge acésta tendentia peno acollo, in câtu pretende co verbulu nostru *versare* ar fi imprumutatu de la Albanesi, fora se ne probodie, déco si Italianii *versare*, si Francesii *verser*, de acea-asi insemnare cu allu nostru *versare*, totu de la Albanesi l'au imprumutatu. Déco déro ni se contesta parti de patrimoniú asiá de necontestabili ca *versare*, ce are se fia de altele mai suppose contestationei, ca *bagare*? De assemenea mentionatulu eruditu contesta Româniloru si da Albanesiloru vorbe ca *affundu*, *bradu*, *bruma*, *venenu*, *aschia*, etc., precandu este invederatu, co aceste-a nu su de câtu latinescele: *fundus*, *bratus*, *bruma*, *venenum*, *astula*, care la Români a cautatu se devina *ascla*, *aschia*, *aschia*, ca si *vetulus*, *veclu*, *vechlu*, *vechlu* = ital. *vecchio*. Inco una data, déco pentru invetiatiu straini deplena lumina este, in respectulu Româniloru, intunerecu, ce are se fia cellu mai micu norisioru, ce ar planá preste essistenti'a si limb'a nostra?—D-lu Miklosich afirma, co vorb'a nostra *bagare* ar veni d'in cea albanesca *baig* = *fero* = *portu*, ducu; déro cuventele trasse si d'in istoria, si d'in form'a vorbei, si d'in intellessulu ei, cuventele numeroze si ponderose. cari milita in contr'a suppositionei D-lui Miklosich, le intellege, credemu, si Domni'a sea; si prin urmare va concede co etymologi'a sea fiendu cellu mai pucinu incerta, ne da dreptulu a cautá originea vorbei *bagare* aiurea decátu in albansculu *baig*. — Déco ne amu luá numai dupo form'a cuventului, amu merge de a dreptulu la ispaniculu *baga* = *legatura*, acia de legatu unu manuchiu, d'in care

si verbulu *bagar*. Déro ispan. *baga* este, cumu se vede, de acea-asi origine cu *baga* d'in latinitatea bassa, care a datu *bagagiú*, (vedi acésta vorba). Admittendu acésta presupunere, ar remané se se esplice, de ce s'a perditu d'in limb'a nostra primitivulu *baga*, si s'a pastratu numai derivatulu *bagare*, fora se mai adaugemu co intellessulu vorbei ispanice nu accopere pre allu cellei române. Este addeveratu co vorb'a ispan. *bagar* se afla si in limb'a francesca, sub form'a *baguer*, si cu intellessulu de *a inseriá*, *a infirá* intellessu, care se appropia de allu lui *bagare* allu nostru. Francesii deriva *baguer* d'in *bague* = *annellu*, *torta*, si *bague* d'in latin. *baca* sau *bacca* = *bóba*, *boba* de margaritariu sau de alta nestimata, annellu cu una boba de nestimata. Déro si in acésta suppositione remane difficultatatea de a se esplicá cumu de nu se pastrá primitivulu *baca* sau *baga*, d'in care s'ar fi formatu apoi *bagare*, fora se mai adaugemu, co francesculu *bague*, ar poté forte bene veni d'in acea-asi fontana ca si ispaniculu *baga*, adeco d'in germaniculu *bag*, care venitu de la *biegen* = *incovoicare*, ar insemná si *torta*, *annellu*. — Se ne incercámu déro a cautá pentru *bagare* una alta etymologia, care se satisfacá mai bene cerentieloru si de forma si de intellessu. Luandu déro in considerare celle mai insemnate momente alle cestionei, noi credemu ca forte probabile, co *bagare* deriva d'in latinesculu *pangere*, mai simplu *pag-ere*, grec. *πάγωμι* (aoristu *ἐπάγημι*), cu insemnarile: a infige, a indesá, a stabili, a pune. D'in acestu intellessu allu verbului latinu esse forte naturale si usioru intellessulu generale allu verbului romanescu *bagare*, si prin urmare de partea logica nu este neci una difficultate. Se considerámu déro partea formale a vorbei. Si mai antaniu, co d'in verbe terminate la infinitivul cu *ere*, atátu Latinulu, câtu si Románulu potu formá alte verbe terminate cu *are*, este ceva forte connotutu: d'in *dicere*, *sedere*, etc., se formedia, in latinesce, *dicare*, *sedare*; asiá si in romanesce *as-sediare*, *scapare* etc., comparate cu *sedere*, *incapere*. In poterea acestui

processu d'in pagore Românulu a potutu formá *pagarc*. Remane acum a esplecá trecerea lui *p* in *b*. Legea lui Grimm, de substitutionea consonantiloru, se aplica nu numai de la una limba la alt'a de acea-asi familia, ci ci la acea-asi limba in differitele epoco alle vietiei selle, de si in unele limbe cu mai pucina rigore decátu in alt'a. De ce déro togmai limb'a nostra, asiá de betrana, ar face una esceptione de la acésta lege? De ce in poterea acestei lege, in latinesce, acea-asi vorba ar fi trecutu prin tota scar'a labialiloru, incátu se appara si cu *p*, si cu *f*, si cu *b*, cumu: *pario* = producu, nascu; *fero* = ducu, si (*bero*) in *sulu-ber* = portatoriu sau adducutoriu de salute? Si de ce si in limb'a româna labialea d'in acea-asi vorba se nu fia potutu percurre macariu unele d'in gradele acellei-asi scara, incátu se appara cu *p* in *paganu*, cu *b* in *bagare*? Co *paganus*, de unde allu nostru *paganu*, deriva totu d'in *pangeresau pagero*, demonstra nu numai grec. *παγος* = stabilitu, assediatu undeva, déro si locuri d'in autorii latini, in cari *milites*, ca nestabili se oppunu la *paganu*, ca stabili intr'unu locu sau comuna. Numai prin crestinismu a trecutu vorb'a si la insemnarea, ce are astadi si in limb'a nostra. Asiá déro si form'a si intellessulu facu probabile etymologi'a, ce noi propunemu. Totusi, spre a confirmá si mai multu acésta probabilitate si a ne apropiá, cátu se pote in assemeni materie, de certitudine, tragemu luarea a mente inco asupr'a unei impregiurare forte importante. Se scie co limb'a nostra evita, precátu se pote, ambiguitatile de intellessu, ce s'aru nasce d'in assemenarea formeloru de espressioni. Hei bene, vorb'a *pangarc* = spurcatione, nu are si nu pote, credemu, avé alta origine decátu totu verbulu *pangere* sau *pagere*, care a datu si *paganus* = *paganu*. Ce s'a intemplatu déro? Dupo introducerea crestinismului, Românulu applecandu vorb'a *paganu* la idolatri, si apoi la toti câti nu erau crestini, cumu si la toti câti sunt spurcati in intellessu religiosu, a applicatu si vorb'a *pagarc* sau *pangarc*, la totu ce

este spurcatu, déro pastrandu in conscienti'a sea de Romanu intellessulu originariu allu lui *pagare* sau *pangarc*, ca se destinga celle de destinsu, si se evite ambiguitatea, a cautatu se dee vorbe, in intellessulu seu originariu, form'a *bagare*.

2. BAGARE, s. f., d'in verbulu precedente *bagare*, cu tote insemnările a cestui-a.

BAGATELLA, s. f., (franc. *bagatelle*, ital. *bagatella*, isp. *bagatela*), micu lucr, nemicu, secatura; — neologismu, de care ne potemu scuti, de ore ce nu se connosce originea lui, si de ore ce potemu se lu supplenimu cu espressioni viue si curatu romanesci.

BAGATORIU, s. adj., care *baga*.

BAGATURA; s. f., d'in *bagare*, cu celle mai multe d'in insemnările a cestui-a, si mai multu inco: 1. infundatura, 2. clinu de vestimentu.

BAGÁU? s. m., vorba care nu s'a afflatu de cátu in dictionariulu *Raoul*, esplecatu prin franc. *culot* si *chique*, fora se se elucide de ce *culot* sau *chique* este vorb'a; — ca venitu d'in *bagare*, si dupo form'a sea, ar insemná ceva cu care *bagamu* sau *pre unde bagamu*; déro ce a nume?

BAIA, *balneum*, (ital. *bagno*, ispan. *baño*, franc. *bain*); — 1. vasu de lemnu sau de metallu, in care si là ceneva corpulu intregu sau una parte a corpului; — constructione, casa, incapere, care serve la imbaiare; — si de aci: scaldare, laresau spellare pre corpulu intregu sau pre una parte a corpului; — ap'a d'in baia, in care se scalda cineva: *in fra-care di faeu una baia in riu*; *baia rece*, *baia calda*, *baia de pe-tiore*, *baia de sedutu*, *baia de aboru*; *baia metallica*, *baia sulfurosa*, etc.; plur. *baie* sau *bâi*, se dice in speciale de locurile cu fonti de ape curate sau metallice, unde, in tempulu verei mai allessu, mergu omeni multi spre a face *bâi* pentru vendecarea de diverse nepotentie. — 2. Locu d'in care se scotu metalle, fodina sau fossa de metalle, *fodina*, (franc. *mine*). — E-ruditulu slavistu Miklosich da acésta vorb'a si derivatele ei ca intrate in limb'a româna d'in limb'a slava, producundu, pre lônga alte vorbe, si cea d'in latinitatea media *banna* = specia de cesta sau cosiu de

nuelle, si adaugundu, co in romanesce, ca si in limbele slavice, magiara, albanesa, etc., vorb'a *baia*, ca si lat. *banna*, ar fi venitu d'in german. *wanne* = cosiu de nuelle pentru venturatu grane, si vasu ce serve la imbaiatu si alte lipse. Noi credemu co neci istori'a, neci form'a si intellessulu vorbei nu permittu assemene etimologia. Dupo istoria, vechii Romani, a caroru occupatione de predilectione era agricultur'a, nu voru fi astepatatu de certu peno se essa Germanii d'in selbele loru, ca se vina se-i invetie a face una venturatore de grane, *vannus*, cu care germ. *wanne* coincide si in forma si in intellessu; si prin urmare este mai multu de catu probabile, co Germanii voru fi impromutatu *wanne* d'in latinesculu *vannus*. Apoi insasi vorb'a d'in latinitatea media, *banna*, se afla si in latinitatea vechia, sub forma de *benna* = cosiu de carrutia impletitu d'in nuelle, vorba de origine gallica sau celtica, care se afla si in francesce cu amendoue formele: *banne* si *benne*, applegate amendoue camu la acelle-asi intellessuri. Déco déro amu avé in limb'a nostra vorbe d'in *banna* sau *benna*, elle aru fi venitu nu d'in german'a sau slav'a, ci de a drep-tulu d'in latin'a sau gallic'a; form'a inse si intellessulu vorbei *baia* nu ne lassa se ua legamu de *banna* sau *benna*; numai *bantia* s'aru poté referi la assemene radecina. Cātu pentru cuventulu *baia*, ellu vine de certu de acollo, de unde l'au si celle alte limbe romanice, si de la cari apoi l'au imprumutatu si slavii, de la latin. *balneum* sau *balnea*, grec. βαλανεϊον. Cuventulu latinescu are, pre lōnga celle doue forme date mai susu, inco alte doue: *balneum* si *balnea*, mai appropriate de form'a grecésca: βαλανεϊον. D'in aceste d'in urma au essitu, prin suppressionea lui *i*, formele: *balneum*, *balnea*. Fiendu co limbeloru romanice, ca si limbelatine in genere, nu le este naturale combinationea de sunete *ln*, (vedi in glossariu articulu asupr'a cuventului *arinu*); de acea-a, prin suppressionea lui *l* d'in aintea lui *n*, a cautatu se se formodie, d'in *balneum*, in celle alte limbe romanice: italice *bagno* = *banio*, ispan.

bano = *banio*, franc. *bain*; éro d'in *balnea* in romanesce: *bania*, d'in care *n* a peritu, ca si d'in *măia* = *mania*, *calcăiu* = *calcaniu*, etc.; déro acésta suppressione nu este generale, ci se practica numai intre unii Români, pre candu altii pronuntia cu *n*. In forma asiá déro, ca si in intellessu, cuventulu *bania* sau *baia* corresponde pre deplinu cellui latinu, si nu se intellege de ce, chiaru in contr'a istoriei, s'ar cautá aiurea originea lui, si nu mai bene la acei-a, la cari usulu baieloru ajunsesse asiá de commune si necessariu ca si usulu panei. Sengur'a obiectione de forma, ce s'ar poté face contr'a parerei, ce noi sustinemu, ar fi co *a* inainte de *n* ar fi cautatu, cá de regula, sese pronuntie forte obscuru; inse cuvente de necontestata si necontestabile romanitate, cumu de essemplu, *anu* sau *annu* = *annus*, pastredia, prin exceptione, pre *a* claru inaintea lui *n* (vedi in dictionariu litter'a *a*). Pentru acésta difficultate de forma, sau pentru co form'a *baie* este, literale vorbindu, mai apropiatu de latinesculu *baia*, invetiaturu *Diez* este de parere, co d'in acestu d'in urma cuventu latinu ar fi essitu cellu romanescu. Inse mai antaniu cuventulu romanescu *baia*, sau cumu lu serie mentionaturu invetiaturu, *bae*, nu este, dupo cumu crede densulu, unu pluraririu femininu; apoi cuventulu latinu *baia* nu este de catu numele propriu *Baia*, sau *Bajæ*, cetate in Campani'a, stituata pre termulu marei, si forte visitata de Romani pentru formos'a ei posetione, cumu si pentru baiele calde, nume care, prin metafora, generalisandu-se, s'a applegatu de unii scriptori si la alte locuri cu baie, déro care nu credemu se se fia popularisatu peno acollo, incātu se fia trecut si la Români cu acésta insemnare, fora se mai adaugemu, co acésta suppositione nu espleca form'a cu *n*, cumu se aude in gur'a unei parte de Români. Asiá déro form'a curata a cuventului, asiá cumu se cade se intre in dictionariulu limbei, este *bania* = *baia*, si derivatele: *baniare* = *baiare*, *imbaniare* = *imbaiare*, *baniariu* = *baiariu* (sau *baia-siu*), *baniescu* = *baiescu*, etc.

BAIADERU, s. m., pl.-e, facia sau velu de metasse, ce femeile punu si porta pre umeri.

BAIARACU, vedi *bairacu*.

BAIARE, *baiediu*, si *baire*, *baiescu*, v., lavare, in *balneum demittere*, franc. *baigner*; fodnam colere; nutrire, infantem nutrire sau educare. — 1. Ca transitiv: a). a lá, a spellá, a scaldá, a bagá in baia, a imbaiá: *bunicele baiedia copii*; *ne baiámu, câtu mai desu potemu*; *me manca pella, co de multu nu m'am baiatu*; — b). a dá titia unui copillu, a l'ingrigí, a lu cresce, a lu preveghiá: *nu ti bate jocu de cea ce te a baiatu*; — 2. Cá intransitiv: a fi baiasiu, a lucrá cá baiasiu, mai allessu la una baia de metalle, a cautá si scote metalle d'in una baia. — Amendoue formele, *baiare* ca si *baire*, pre câtu scimu, nu sunt connoscute intre Români d'in Romani'a libera, cari facu mai multu usu de form'a compusa *imbaiare*, decâtu cu intellessulu restrinsu de sub 1. a; éro la Români de preste Carpati, cari parua face usu de amendoue formele, *baireare* mai multu intellessulu de sub 2., si numai *baiare* se applea in tote insemnările date, déro mai allessu in insemnarea de *allaptare* si *ingrigire a unui copillu*. Vine acumu intrebare, déro cu ventulu *baiare* sau *baire*, se trage, in tote insemnările, d'in un'a si acea-asi origine, adeco d'in verb'a *baia*. De partea formei nemica nu se oppune la acésta presupunere; de partea intellesului inco nupare a se redicá neci cu una pedeca, de ore ce insemnarea cea mai departata de intellessulu cuventului *baia*, adeco insemnarea *allaptare* si *creocere a unui copillu*, se pote usioru reduce la cea de *baia* si *imbaiare*, scaldarea copillului fiendu un'a d'in celle mai insemnate operationi alle cellei ce allapta, ingrigesce si cresce unu copillu. Totusi acésta etimología nu esclude pre cea data de invetiátulu *Diez*, care léga cuventulu nostru *baiare*, cu insemnarea de *creocere*, de acea-asi radacina cu ital. *ballo* si *balio*, fem. *balla*, ispan. *bayle*, vecbiu franc. *bail*, = *crecutoriu*, *ingrigitoriu*, *gubernatoriu*, *deregutoriu*, etc., si anume d'in latinesculu *bajulus* = portatoriu cu spinarea sau cu braciulu, care

in latinitatea mai noua are dejá si insemnarea de *tata care cresce unu copillu*. D'in *bajulus* s'a formatu *baj'lus*, *ballus*, apoi *bailo*, *ballo*, *balia*, *ballare*, in italiana-nesce, éro in romanesce: (*bailu*, *baliu*), *balliare*, sau, prin suppressione lui *l*, ca in malliu = *maiu* = *malleus*, *baiare*. Dupo acésta parere asiá déro *baiare*, in insemnarea de *creocere*, ar avé ca intellessu originariu: *a portá in bracie*, in genere, éro in specie: *a portá in bracie unu copillu*, si de aci: *a l'allaptá*, *a lu cresce*, intogmai ca sí ital. *allevare*, franc. *élever* = luare, redicare, portare, *creocere*; de unde apoi si *baiatu*, analogu cu ital. *allevare*, franc. *élever* = copillu ce se cresce sau educa. — Dupo acésta etimología cauta déro se scriemu, *baiare* si derivatele in doue moduri: de una parte *balliare* = *creocere*, *allaptare*; de alta parte *baniare* = *imbaniare* = *scaldare*, lare. — D'in form'a *bailu* = *bailo* ital., a potutu nasce, prin stramutarea lui *l* in *r*, ca in *sare* = *sale*, si verb'a *bairu* = *baira* sau *baiera*, ce se porta la gutu, (vedi *baiera* in dictionariu).

BAIARIU, mai pucinu bene: *baieriu*, *baiasiu* si *baiesiu*, s. m., (vedi *baia*), s. m., *balnearius*, *metallicus*; — 1. pentru baia de scaldatu: a). cellu ce are sau possede unu stabilimentu de baie, — b). cellu ce ingrigesce unu stabilimentu de baie; — c). cellu ce serve la baie. — 2. Pentru baia de metalle: a). possessoriu de una baia de metalle; — b). lucratoriu la una baia de metalle.

BAIASIU, vedi *baiaru*.

BAIATIASIU, vedi *baiatellu*, numai cu insemnare de sub 1.

BAIATELLU, s. m., deminutivu d'in *baiatu*, 1. in intellessu propriu: *are unu baiatellu formosu ca unu angerellu*; — 2. in intellessu metaforicu, cu espressione de desmerdare, in locu de amatu: *de candu te ai dussu, baiatelle, n'amu mai pusu la gutu margelle*.

BAIATIOIU, s. m., forma augmentativa d'in *baiatu*: *baiatu mare*, se dice mai allessu in despretiu: *baiatioiloru se le tai nasulu, co apoi se pré intendu*; *unu baiatioiu ca tene nu s'ammesteca cu baiatii; frate-teu e baiatu, ba baiatioiu*.

BAIATORIA, s. f., (vedi *baiare*). cea ce allapta sau cresce unu copillu, nutrice, bona, etc.

BAIATU, s. m., f.-*baiata*; puer, puella; — proprie particiu passivu d'in *baiare*: 1. copillu ce are inco lipse de ingri-gireaplăna desollicitudine a cuiva: *nascutori'a unui baiatu e detoria se lu nutresca cu laptele seu; baiatii tei se joca cu ai mei in curte; ai copii? am si eu unu baiatusi unabaiata; mēbaiate cucuiate.* — 2. In intellesu mai largu se dice si la omeni mari, mai teneri sau mai mici ca noi: *sariti, baiati; dati, baiati, de focu; asculta-me pre mene, baiate; baiatii nostri dormu, si nu se scolla se in juce boii;* — mai allessu in insemnare de subordi-natu, argatu, etc.: *secerati, baiati, cu anima; toti baiatii de la oui mi au fugitu; baiatulu meu din casa m'a furatu si m'a despoiatu.* — 3. In opposetione cu *fēta*, ca franc. *garçon* cu *filie*, destinge sessulu copiiloru: *baiatu a nascutu sorula? ba fēta; baiati ai sau fete? si baiati si fete; baiatii, nu fetele, se joca cu mincea.*

BAIERE, vedi *baiare*.

BAIERIU, vedi *baiariu*.

BAIESCE, adv. (vedi *baiescu*), metallicorum more, (franc. à la manière d'un mineur); ca unu baiariu.

BAIESCU, adj. (vedi *baia*), ce se attinge de una baia de metalle; metalli-cus, metallarius.

BAIESIU, vedi *baiariu*.

BAIETELLU, *baietoria, baietu*, etc., forme mai pucinu corecte in locu de: *baiatellu, baiatu*, etc.

BAIORA, s. f., deminutivu d'in *baia*: baia mica.

BAIOSU, adj. (*baia*), plenu de baie cu metalle, plenu de metalle, metallosu, metallifer.

BAIRACU, si *baiaracu*, s. m., flamura, stēgu.

BAIRAMU, s. m., vorba turcesca: serbatore, cu care musulmanii termina ramadanulu sau ajunulu lor.

BAIRE, vedi *baiare*.

BAIU, s. m., pl.-*uri*, anxietas, crux, cruciatus, tribulatio; molestia, labor, morbus; — vorba de origine slavica, data de dictionariulu de Buda, déro cu

totulu neconoscuta d'incoce de Carpati, cu insemnarile: 1. supperare mare, intristare nespusa, necasu; — 2. pèsu, nevoia, lipse; — 3. lucru, negociu, occupatione; — 4. lupta, processu, cēta; — 5. morbu, sufferentia, dorere.

BAJENARIRE si *bejanarire*, v., d'in *bajanariu*: a fi *bajanariu*, a se duce sau veni d'in unu locu in altulu.

BAJENARIU si *bejanariu*, s. m., vorba slavica: fugariu, veneticu, cellu ce d'in unu locu fuge in altulu, emigrante, immigrante.

BAJENIA si *bejania*, s. f., vorba slavica, fuga d'in locu in altulu, emigratione.

BALA, vedi *balla*, si *ballc*.

BALABANIRE, v., datu in dictionariulu lui *Raoul* sub form'a *balabunire*, cu insemnarile de *bavarder* = *flecarire*, si *se tourner et se retourner dans son lit sans pouvoir dormir* = a se inverti in patu fora a poté dormi; si derivatu, dupo acellu-asi autoriu d'in unu verbu russe-seu; noi inse nu connosemu acēsta vorba de cātu sub form'a *balabanire*, si a nume reflexivu: a se *balabani*; cu insemnarea de a se *luptá cu ceva mare si greu*, a se *luptá cu ceva mai presusu de poterile selle*: *copillulu se balabaniá cu unu petroiu de cinc occá.* — Acellu-asi dictionariu da si formele: *balabunitoriu* si *balabunu*, cu insemnare de *flecariu, secu*, cé noi neci amu aflatu neci auditu altu undeva. Cātu pentru etymologi'a vorbei in insemnarea, ce connosemu si noi, adeco de *luptare cu ceva greu*, noi credemu co *balabanire* sta in relatione cu *bolovanu*, (vedi acēsta vorba).

BALABUSTA, (cu a claru in syllabele *ba* si *la*), s. f., socia unni judanu, se dice mai allessu in risu.

BALACARIA, s. f., vedi *balacarire* si *balacaritura*.

BALACARIRE, *balacarescu*, v., (scrisa in dictionarulu de Buda *bélicárire* si *bè-lócarire*, si in dictionariulu lui *Polizu* *balicarire*), maculare, conspurcare, spurce vel obscone loqui, rostro cœnum agitare, stercorare. — Pre cātu scimu noi d'in câte amu auditu d'in gur'a poporului, acestu verbu ca si cellu mai de la

valle, *balacire*, însămnă : 1. a amblă cu man'a sau cu cioculu prin apa, si mai allessu prin apa necurata si tenosa, prin tena, prin noroiu : *vedi cumu raticle balacarescu prin lacu; nu lassă coppillulu se balacaresca in cof'a cu apa.* — 2. Inse in diversele dictionarie occurre si cu alte însămnari, si a nume : *a)*. in allu lui *Polizu* : a implé de necuratie, a spurcă sau merdări, a cofurí, a ballegá sau a accoperí cu ballegariu. — *b)*. in allu lui *Raoul* si cellu de Buda : a vorbí vorbe spurcate si nerusinate, a injurá, a spune maseari; — *c)*. in allu lui *Barcianu* : a flecarí, a limbutí, a spune secature. — Etymologi'a data de dictionariulu de Buda, adico ital. *baloccare* = a face se petreca cu secature, ca si cea produsă de *Raoul*, adeco russesculu *Балачиръ* = glumire, ridere, nu responde in forma, si cu atâtu mai pucinu in intiellessu, cu allu nostru *balacarire* sau *balicarire*. Noi credemu, co acestu cuventu sta in legatura de cumnatia cu *bale* si *balega*, (vedi mai diosu aceste doue vorbe), si co prin urmare este derivatu d'in *baligare* sau *baligariu*, ca si *frigarire*, sau *cantarire* d'in *frigare*, sau *cantariu*, si însămnă proprie : *a balegá, a implé de balegare* sau si de *bale*. Tote însămnarile cuventului se incadra deplenu in acestu intellessu etymologicu; numai însămnarea de *flecarire* pare a face orecare difficultate, inse si acésta greutate dispare, indata ce ne vomu cugetá, co si franc. *bavarder* = flecarire deriva totu d'in *bave* = *bale*, de unde apoi si *balega*, cumu avemu se vedemu in articulele despre *balega* si *bale*. Dupo acésta etymologia form'a cea mai correcta in scrissu este : *balicarire* sau *balecarire*, si prin urmare si a derivate-loru *balecaría* sau *balicaría, balecaritura*, etc.

BALACARITURA si *balacaría*, s. f., (vedi *balacarire*), actione de a balacari fapta sau dissa spurcata si rusinosa; — cu tote co *balacaría*, dupo forma (vedi suffissu *ía*), ar cautá se însămne in speciale : locu unde ceneva balacaresce, sau, multa si mare balacitura.

BALACIRE, (de la *bale*, ca si *balecarire*, si prin urmare correctu in scrissu :

balecire), v., cu însămnarea de sub 1, a lui *balacarire* : *raticle balacescu in lacu; coppillulu balacesec in apa; nu beti ap'a d'in pacariu, ci numai ve jocati si balaciti in ea; se fi vedutu cumu baiatulu se jocá si balaciá in albia, candu l'am scaldatu.*

BALACITURA, s. f., (vedi *balacire*), actione de a balaci.

BALADA, vedi *ballata in dictionariu*.

BALAIORU, in locu de *balanioru*, adj., deminutivu d'in *balaiu, balaniu* : 1. camu balanu, 2. placutu prin faci'a sea balana; — 3. ca substantivu cu intellessu resfaciatoriu, in femininu mai allessu, *balaior'a*: *a)*. vacca balana, *b)*. iubitu mai vertosu balanu, *f.* muliere sau fêta balana.

BALAIRE, v., vorba afata numai in dictionariulu lui *Raoul*, cu însămnare de *gronder* = mustrare, *hougonner* = mustrare cu bombanitura.

BALAIU, adj., prin supressiunea lui *n*, in locu de *balaniu*, una specia de deminutivu d'in *balanu* : apprope de balanu; — *balai'a*, s. f., vacca apprope balana sau alba; — proverb : *a intercatu balai'a* = nu mai sunt medie de traiu, nu mai e de unde se se dé indestullare pentru ceva.

BALALAIRE, v., sub acésta forma in dictionariulu lui *Baoul*, éro pre câtu noi amu auditu d'in viulu graiu allu unoru-a, *bananaire*; huc et illuc *jactari*, franc. *brimbaler*, — a miscá intr'una parte si intr'alt'a, a clatiná, a agitá, a leganá, se dice mai allessu de clopote si de corpu : *ce bananaesci asiú d'in capu si d'in mane; tine-ti capulu si nu lu totu bananai; vedi cumu bananaescu clopotele.* — Nu se pote crede ca acestu cuventu se vina d'in russesculu **Bazanka** = instrumentu de cantu cu doue sau trei corde; ci e mai probabile, co se trage d'in *balalau* (cu *a* claru in tote syllabele), una specia de onomatopeia, prin care se espreme leganatulu si sunatulu clopoteloru. De altamentrelea compara si ital. *ballicare*, vechiu franc. *balloyer*, = a se miscá in coce si in collo, ispan. *abalear* = venturare, care pote veni di'n *ballare* = saltare.

1. BALALAU, (cu a claru in tote syl-labele), vedi *balalaire*.

2. BALALAU, (cu a obscuru in tote syllabele), s. m., care balalaiesce, si de aci : care si perde tempulu cu nemicuri, unu perde-véra, unu bate-poduri.

BALAMA, s. f., pl.-*balamale*, vorba turcésca : doue buccati de ferru, ce se imbucca un'a cu alt'a, commissura, inchiatura, juntura deferru, franc. *charnière*.

BALAMUCU, s. m., casa de nebuni; — ca si *balamutu*?

BALAMUTU, adj., vorba slavica, appropeneconoscuta intre Români de d'incoco de Carpati : *fatuus*, prostu, secu, nebunu, tontu, carui-a abia scoti vorb'a.

BALANCIA, s. f., (franc. *balance*), cumpena de cantaritu, neologismu, care, de sí se afla dejá si in latinitatea bassa sub formele *balança*, *balancea*, etc., déro ca corruptu d'in *bilaux* = *bis*, de doue ori, si *lanx* = tassa, talleru sau tava, este mai bene a se respinge, si a se adoptá form'a mai originaria *balance*, si prin urmare si dirivate : *bilanciare* in locu de *balanciare*, cumu s'a si adoptatu bene *bilanciu*, si nu corruptu *balanciu*.

BALANCIARE, v. (vedi *balancia*), (franc. *balancer* = cumpenire), cantarire, leganare, etc.

BALANELLU, adj., deminutivu d'in *balanu*.

BALANIORU, d'in *balanu*, vedi *balaioru*, in care *n* s'a suppressu, si de acea-a e mai pucinu correctu ca *balanioru*.

BALANIU, d'in *balanu*, vedi *balaiu*, in care *n* a cadutu, si prin urmare este mai pucinu correctu ca *balaniu*.

BALANU, adj., *flavus*, (franc. *blond*), de colore intre albu si galbinu, intre albu si auriu, se dice mai vertosu de facia si de peru: *raru se afla omu balanu cu ochii negri, coci omenii balani au, de regula, ochi albastri; cine e balanu, nu e óchiesiu; unoru-a placu balanele, altoru-a óchiesicle*. Ca substantivu, *balanu*, nume de bou sau de callu cu perulu apprope albu. — La Macedoromâni *baliiu* se dice de una animale cu peri albi in frunte. — Cuventulu se afla déro in gur'a Româniloru d'in tote partile, unulu d'in semnele ce

denota origine romanica. Cu tote acestea eruditulu slavistu *Miklosich*, refere cuventulu romanescu la vechiulu slavicu *бѣлѣ* = albu, si adauge ca venitu d'in acea-asi radecina si noulu slavicu *бѣлѣти*, care se dice totu asiá sí in bulgaresce, si d'in care ar veni romanesculu *bellire*. Cellu d'in urma cuventu e connoscutu cu insemnarea de *albire*, si a nume *albire* a pandiei, mai numai intre Macedoromâni éro la Dacoromâni nu e, precátu scimu, luatu cu acestu intellesu, ci numai cu cellu de *luare a pellei sau scortiei*; si fiindu-co acésta d'in urma insemnare nu se póte usioru trage d'in cea de *albire*, de acea-a aiurea de cátu in *бѣлѣ* = albu cauta se cercámu originea cuventului in acésta insemnare. Intellessulu duce de sene la *pelle* = *pellis*, cu atátu mai multu co locutionea neindoiosa, *a luá pellea*, este identica in intellesu cu *bellire*. Greutatile s'aru poté redicá numai de partea formei, obiectandu-se, co trecerea lui *p* in *b* nu este normale in limb'a romanesc, si co *l* inainte de *i* ar fi cautatu se dispara; nu este inse mai pucinu addeveratu, co limb'a romanesc, ca si tote celle alte limbe, si inco mai multu ca vericare alt'a, ca se evite ambiguitatea in espresione, se abbate de la legile fonetice celle mai bene stabilite. In limb'a latina esiste unu participiu *pellitus* = coperitu cu pelle, d'in unu verbu *pellire*, care nu se afla in autorii classici, déro care a potutu existe in gur'a poporului cu insemnarea de *a accoperi cu pelle*, cumu si cu cea de *a luá pellea cuiva*, ca *pilare* = a smulge perulu, si in genere, a despoiá. Atátu ca se evite acésta ambiguitate de intellesu, cátu si ca se nu confunda *pellire* sub form'a *peire*, cumu ar cautá se fia dupo legile fonetice alle limbei, cu cellu altu *peire* in locu de *perire*, Românilu a cautatu se tenda la form'a *bellire* sau *bellire*. Cuventulu *bellire* pare co se afla cu acea-asi insemnare in gur'a totoru Româniloru de la termurele Adriatece peno la fontánele Tissei; si acestu-a este, cumu s'a dissu si mai susu, unu caracteriu de inalta vechime si, peno la unu punctu, si de origine romanica. Asiá déro nu numai nu este de credutu, co

Romanii ar fi impromutatu acestu cuventu de la Slavi, ci e cu multu mai probabile, co Slavii noui, cumu si Bulgarii, au trassu allu seu *beliti* d'in fontan'a romanica *pelles*, d'in care au essitu si ungar. *bélleni*, german. *fell*. Déco acésta etimologia n'ar fi indestullu de fericita, incâtu se fia approbata de eruditulu slavistu, credemu, co va concede cellu pucinu, co Romanii au cuventulu loru *belire* de la Traci reconosciuti de domni'a sea ca strabuni ai nostri. In limb'a macedonica essistea, in adeveru, cuventulu *πελα* sau *πέλλα* = scortia, pelle. Vericumu inse, inco una data noi nu intellegemu cumu *albare* ar poté se treca la insemnarea de *belire*, afora numai déco prin metafore, un'a mai fortiata ca alt'a, amu presuppune, co cuventulu *albu* s'a luat mai antaniu in insemnarea de *colore* in genere, si apoi de aci a trecutu la insemnarile de *facia*, *superfacia*, si in fine *pelle*; si in acésta supposetione inse cuventulu *πέλλος* = *venetu*, latin. *pullus* = *de facia inchisa*, *pallidus* = *pallidu*, care sta intre *albu* si *galbenu*, etc., desemnandu tote colori mai multu sau mai pucinu nedecise, cumu e si faci'a pellei, a pellei omenesci mai allessu, stau mai aproprie de *πέλλα* = *pellis* = *pelle*, de câtu slavicultu *бѣлѣ*. Mai aprobe de acestu cuventu slavicu pare a stá, cu insemnarea sea, vorb'a *belire*, sub alta forma, adeco *bilire*, in care *b* se aude, ca si in *albi*, *corbi*, etc., la unii români cu *g*, adeco *ghilirc* = a si derege faci'a, a se face formos. Dupo forma usioru ar fi cineva tentatu a dice, co cuventulu romanescu *bilire* ar veni d'in slavicultu *бѣлѣ*, cu atâtu mai vertosu, co in limb'a slavica d'in acea-asi vorba s'a formatu *бѣло*, russesce *бѣло* = *cerussa* = *sulumanu*, numitu altu felu si *albu de Spani'a*. Déro in romanesce a se *bili* nu va se dica numai *a si da pre facia cu albu*, ci si *cu rosii*, si chiaru *cu negru pre sprencene*; scurtu *a se bili* va se dica *a si face faci'a formosa*, *a se drege*, de unde si materi'a de a si infromosetiá faci'a se chiama *dressu*, nu numai *biléla* sau *ghiléla*, vorba care, ca *acrela* si altele, pote avé numai suffissu sla-

vicu, fora se fia si de origine slavica. Si in adeveru fiendu co intellessulu cuventulu slavicu nu accopere bene, cumu se vede d'in esplecari, intellessulu cuventulu romanescu; de acea-a credemu, co si *bilire* nu este formatu d'in slavicultu *бѣлѣ*, ci d'in una radecina romanica, si anume d'in latin. *bellus* = formosellu, amabile, gratiosu, ital. *bello*, franc. *bel* si *beau*, cu atâtu mai multu co franc. *se faire belle* = *a se bili*, si ital. *belleto* = *dressu* sau *bilela*, *bilitura*. Vocalea *es*'a stramutatu in *i* ca si in *bine* in locu de *bene*, care este de un'a si acea-asi radecina cu *bellus* = *benulus*, de unde apoi *ben'ius* si *bellus*. Acésta d'in urma consideratione confirma parerea, ce noi avem, co neci *balanu* nu vine d'in slavicultu *бѣло*, ci totu d'in romanicultu *bellus*, formatu asiá ca si *lunganu* d'in *lungu* = *longus*, bellu-bellanu; cu atâtu mai multu, co *balanu*, si mai allessu derivatele: *balaioru*, *balanellu*, etc., espremu conceptulu de *albu* mai vertosu de partea sea mesurata, gratiosa si formosa. Apoi precumu in latinesce *candidus* = *albu*, in espresionea: *candidus* et *aureus* homo = literale: omu *albu* si *aureu*, insemna formos; asiá prin unu processu inversu, poporulu, care identifica *formosulu* cu *albulu*, a appecat forte naturale cuventulu *bellanu* = *formosu* si la insemnarea de *albu*, inse unu *albu* moderatu si temperatu, éro nu *albu* in tota stralucirea sea, cumu ar insemná cuventulu slavicu *бѣлѣ*, ce vine d'in radecin'a sanscritica *bha*, grec. *φα* = *lucire*, *stralucire*, *luminare*.

BALĂRIA, s. f., de ordinariu usitatu in plur. *balarie* si *balarii*, *herbæ luxuriantes*, erbe ce cresc mari si dese: *baga-te si te ascunde in ceste balarie*; *abiá poti strabate prin aceste balarii*. — De unde se vina acestu cuventu?

BALASTU, s. m., germ. *ballast*, de unde si franc. *lest*, greutate ce se pune pre fundulu navei, ca se ua tina in ecilibriu; vorb'a curatu romanica e *saburra* = *saburra*.

BALĂURU, s. m., *draco*, *prodigium*, *bolua*, *diabolus*; — 1. *sérpe de marime prodigiosa*, — 2. *sérpe* si mai micu de *colore auria*, — 3. in scriptura: *balena*,

leviathanu, — 4. draculu, diabolulu, — 5. omu cruđu, ce se nutresce d'in sudorea altoru-a. — Se fia acésta vorba formata d'in *bellua*, care essiste in limba sub form'a de *balla* sau *bélla* (vedi in dictionariu vorb'a *bélla*)? Atunci ea s'a potutu formá d'in *bélla*, ca si *bouru* d'in *bou*, sau, d'in caus'a colorei dominanti in animalea ce Româniî numescu *balauru*, s'au intrunitu celle doue vorbe : *bélla* si *auru*, intr'un'a compusa, asiá in câtu *bellauru* ar insemná proprie : *animale de murime prodigiosa si de colore auria*. Se fia *balauru* in relatione de cumnatia cu *balen'a*, cellu mai mare animale? Au pote se refere cumuva chiaru si la $\pi\acute{\epsilon}\lambda\omega\rho$, $\pi\acute{\epsilon}\lambda\omega\rho\omicron$, $\pi\acute{\epsilon}\lambda\omega\rho\iota\omicron$ = monstru, prodigiü, ceva nespusu de mare? Atunci s'ar poté ca vorb'a *belaria* se fia cumnata prin origine cu *balauru*? Scimu apoi co Pelasgii intitulá $\pi\acute{\epsilon}\lambda\omega\rho$ pre cellu mai mare dieu, $\zeta\epsilon\upsilon\varsigma$ $\pi\acute{\epsilon}\lambda\omega\rho$ = Joue pré mare, precumu si latinii dau acellui-asi dieu appellationea de *maximus* = pré mare, adaugundu si cea de *optimus* = pré bunu, *Jupiter optimus maximus* = Joue pré bunu, pré mare. Scimu de assemenea, co *balaurulu* figurá pre flamurele Daciloru, ca cellu mai mare protectoriu allu gen-tei. Româniî inco vedu in *balauru* de ordinariu unu semnu bunu tramessu de la Domnedieu si unu geniu bene factoriu si protectoriu casei. D'in aceste d'in urma considerari n'ar poté resultá'ore, co *balauru* ar insemná : *mare, potente si bene factoriu animale*? luandu-se *auru* ce intra in formationea lui *balauru*, cu acea-asi insemnare, ce are *aureus* in espressionea : *candidus et aureus* = formosu si bunu. — Cuventulu merita de certu celle mai serióse investigationi.

BALBORE? f. si *balboru*, m., una planta, *trollius europæus*.

BALCHÍZU, (pronunt. *balkízu*), adj., vorba turcesca connoscuta numai unoru-a d'in orasiani d'in Romani'a libera : *mare si grassu*, vorbindu numai de omeni.

BÁLCIU, s. m., *forum, nundinæ*, ital. *stera*, franc. *foire*, tergu ce se face la epoce fisse, mai allessu pre la serbatori : *mercatu, feria*.

BALCONU, s. m., ital. *balcone*, franc.

balcon, — prominentia la una ferestra; — neologismu pucinu admissibile, de ore ce cuventulu nu este romanicu, ci ar fi mai bene a adopta romanicul *altanu*, sau *podiu* = *podium*.

BALE, sau *balle* f. pl., (seng. mai neaudit, se fia *balla*, *bá* sau *baua*?), *saliva*, ital. *bava*, franc. *bave*, isp. *baba*; — umore vescosa ce de sene esse si curre d'in gura, si asiá differe de *scupatu*, care pote a nu fi vescosu si pre care cineva in adensulu scote si l'arrunca d'in gura : *nu sciu de ce copillulu scoteballe; ti curruballele ca la copii; boulu cellu negru scoteballe multe de câtevo dille*; — proverb : *le curruballele dupo mancari bune* = le lassa gur'a apa, dorescu sau poftescu forte tare. — Co vorb'a romanesca *balle*, corresponde pre deplenu in intellesu cu isp. *baba*, ital. *bava*, franc. *bave*, nu mai incape indouentia; remane déro se demonstramu, co si in forma cuventulu romanescu este acellu-asi cuallu celloru alte-trei sorori. In addeveru precumu d'in *bebere* (vedi liter'a *b*. in Dictionariu) s'a facutu *bevere*, apoi *bevere*, si in celle d'in urma *beere*, si *bere*, a *bé*; sau precumu d'in *grave* = *gravis-e*, s'a facutu antâniu *graua*, apoi *graa*, si in fine *grá*, de unde apoi plur. *gralle*; asiá si d'in ispan. *baba*, form'a cea mai curata dupo noi, s'a facutu antaniu, ca si in italianesce si francesce, *bava*, apoi *baua*, si in fine *baa*, *bá*, de unde plur. *balle*. Cuventulu déro nu a trecutu, cumu pretende eruditulu *Mihlosich*, de la Serbi la Romani, ci acei-a au cautatu se l'imprumute de la acesti-a. Este addeveratu, co mentionatulu inventiatu marturesce, co cuventulu este de indoiosa origine; déro nu mai pucinu e addeveratu, co tóta romanitatea de la Carpati peno la Sierra Nevada, de la ripele Dunarei de diosu peno la ripele Tiberelui, de la Bucuresci peno la Parisi, nua potutu invetiá acestu cuventu de la Serbi, cu atátu mai multu co ellu lipsesce d'in celle alte limbe slavice. Pre longa aceste-a cuventulu de care esté vorb'a nu se afla, in limbele romanice, ca in limb'a serbesca, senguratecu si ratecitu, ci in fia-care d'in elle a produsu una numerosa familia, noua proba, co cuven-

tulu este planta de terrenu romanicu. Asiá in italianesce : *bavare* = a scote balle, *bavoso* = ballosu, *baviera* = fascia ce se pune la gura, *bavaglio* = servetu ce se pune la gutu copiiloru, ca se le appere vestimentele de balle, etc.; asiá in ispanic'a : *babear* = a scote balle, *babosa* = melcu (ca ballosu), *babieca* = prostu si simplu (ca unu ballosu sau mucosu de copillu), etc.; asiá in francesce : *baver* = a scote bale, *baveux* = ballosu, si de aci, limbutu ca unu copillu ce vorbesce mereu si verdi si uscate, si mai allestu : *bavard* = limbutu, *flecariu*, *bararder* = a limbutí, etc. In romanesce cuventulu fu si mai fecundu : asiá, afora de *ballire*, *ballosu*, *imballare*, a datu si unu adiectivu *ballicu* sau *ballecu*, sau, prin stramutarea lui *c* in *g*, *balligu* sau *ballegu*, de unde apoi verbulu *ballegare*, substantivulu *balega*, apoi *balegariu*, *balegarire*, *balecarire* (vedi mai susu *balacarire*, *balacire*), etc. *Balegare* a potutu a se formá si de a dreptulu, fora a presupune unu adiectivu *balecu* sau *balegu*, intogmai ca si *ferricare* d'in *ferru*, sau *fumegare* d'in *fumu*, si apoi d'in verbulu *balegare* a se trage substantivulu *balega*. Vericumu inse celle peno aci spusse nu permittu a cautá originea cuventului *balega* in limb'a serbesca, cumu face eruditulu *Miklosich*, cu tote co si aci marturesce, co vorb'a este de origine obscura. Obscuritate, déco essimu d'in domeniulu limbelor neo-latine, pote essiste; déro e luminatu, ca diu'a, co cuventulu *balegh* vine d'in *bale*, si precumu acestu-a, asiá si acellu-a nu a potutu veni d'in serbescè in romanesce. Au pote intellessulu se oppune a reduce *balega* la acea-asi radercina cu *bale*? Déro de la *bale*, *secretione* pre gura, peno la *balega*, *secretione* pre siediutu, nu este de câtu unu passu, si poporulu, scimu co face salturi cu multu mai mari ca acestu-a in stramutarea cuventelor de la unu intellessu la altulu. Déro chiaru déco essimu d'in sfer'a limbelor romanece, ca se cercámu originea cuventului fundamentale *baba* = *bava* = *balle*, se lassámu, co pentru multe cuvente, ce nu aflámu astadi in classicii latini, avemu probe, co au fostu

in gur'a poporului romanu, apoi noi aflámu satisfactoria esplecarea data de invetiátulu *Diez*, care afla in cuventu una espressione naturale pentru *limbutirea unui pruncu insocita de balle*, espressione analoga cu grecescele : $\beta\alpha\beta\acute{\alpha}\zeta\epsilon\iota\nu$ = a inganá vorbe ca pruncii, a limbuti, a gungurá, $\beta\alpha\beta\acute{\alpha}\zeta\tau\eta\varsigma$ = limbutu, la cari se potu allaturá si latinescele : *baburrus* sau *babulus* = ispan. *babieca* = simplu si prostu ca unu copillu cu balle si casiu la gura.

BALECARIRE si *balicarire*, vedi *balacarire*.

BALECIRE si *balicire*, vedi *balacire* si *balacarire*.

BALEGA si *balliga*, plur. *balege* si *ballegi*, (vedi *bale*), *llmus*, franc. *llente*; — escrementu de vite, mai vertosu de bou si de callu : *lutulu de lepitu casele se calca si frementa cu balega de bou*; *baleg'a de callu nu e asiá buna pentru acestu scopu*; — metaforice : unu omu molle si lipsitu de verce fermitate de corpu sau de sufletu; — prin eufemismu : *ballega de vita battezata* = scremente de omu.

1. **BALEGARE** si *balligare*, *baligu*, *balligatu*, v., (vedi *bale*), *stercus emittere*, franc. *llenter*, — de regula ca reflexivu : *a se balegá*, a si lapedá *baleg'a*, a scote scremente, vorbindu de vite, si mai allestu de boi sau cai; — metaforice se applea si la omu; — in intellessu spirituale : a se avilí, a se desonorá cu vorbe spurcate si rusinose.

2. **BALEGARE** si *balligare*, s. f., (vedi *bale*), actionea de a se balegá.

3. **BALEGARE** si *balligare*, s. f., sau *balegariu* si *balligariu*, s. m., (vedi *balega*), *llmetum*, *acervus stercoris*, franc. *llmier*, — *balega* multa mestecata cu paie, pusa la unu locu, care, dupo ce putredece, se pote applecá sau la ingrassierea agriloru sau la facere de focu, sub numire de *tezecu*.

BALEGARIRE si *balligarire*, *baligarescu*, v., ca venitu d'in *balligare* de sub 3., insemna : 1. a pune la unu locu multa *balega* si a forma unu *balegariu*; — 2. a asterne unu agru cu *baligariu*; — 3. a implé tare de *balega*, a ammestecá

cu multa balega, — de unde metaforice : a injuriá cu vorbe proste si spurcate;—4; a scote multa balega, a se balegá preste mesura, luatú, in acestu intellessu, mai multu ca reflexivú, si vorbindu in speciale de boi sau cai, déro applecandu-se si la omeni, sau in intellessu materiale : a essí multu afora, a scote multe scremente; sau in intellessu ideale : a se avilí si desonorá cu fapte, si mai allessu vorbe spurcate si rusinóse. (Compara *balacarire, bale*, etc.).

BALEGARIU si *baligariu*, vedi *balegare* sub 3.

BALEGOSU si *baligosu*, adj. (vedi *balega*), *stercorosus*, plenu de balega, ammestecatu cu balega, in mai mare sau mai mica cantitate.

BALEGUTIA si *baligutia*, s. f., deminutivú d'in *balega*.

BALICARIRE, *baliga, baligare*, etc., vedi *balecarire, balega, balegare*, etc.

BALIRE, *balescu*, v. (*bale*), isp. *ba-bear*, ital. *bavare*, franc. *baver*, — a scote bale, a curre cuiva balele.

BALISA, s. f., franc. *balise*, isp. *baliza*, — semnu pusu pre termi sau ripele apelorú, si chiaru in ape, dupo care se connoscu locurile periculose pentru vase de plutire, sau locurile in care se afla ceva depusu in apa; spre acestu scopu servu de una parte pari sau pertice infipte pre ripe ori in apa, de alta parte scandure, butoie, buccati de pluta, etc., fissate pre apa. — De la *paltia* sau *paltia*, derivatu d'in *palus* = paru? — Atunci form'a cea mai cuvenita limbei romanesci ar fi *palecia* sau *parcia*. — De aci si verbulu :

BALISARE, a pune sau fissá *balise*.

BALLA, s. f., ital. *balla*, franc. *balle*, isp. *bala*, — cu insemnarea generale : ceva rotundu, globu, sfera, legatura de lucruri in forma rotunda; — éro in speciale : 1. pila sau mince; — 2. globu de incarcatu arme de focu : globutiú sau glontiu, globu de tunu sau ghiuleá; — 3. legatura de merci : sarcina, fasciculu; — *pellitia* ce infásiura grauntiele de buccate sau alte lucruri; folliculu; — 4. ceva suptire ca pellea imflata : folle, besica. — Desi acestu neologismu s'a intro-

dussu la noi prin limb'a francesca, cu tóte acestea addeverat'a lui patria este limb'a italiana, in care atátu ellu cátu si derivate d'in ellu occurru si cu *p* : *palla* = *balla*, *pallone* = *ballone*, etc. D'in diferitele insemnari, ce are in acésta limba, si cari s'au reproducu in parte si la noi, se vede, co originea vorbeii este indoioasa, potendu-se referi parte la grec. *πάλλω* = facu se sara, agitu cu violentia, impengu, arruncu, etc. — de unde *πάλλα* = pila sau mince, sau la *βάλλω* = arruncu; parte la germanele *balla* sau *palla*, *bal*, *balg*, etc., de acea-asi radecina si insemnare cu lat. *folllis* = folle, *folllum* = foia, etc., grec. *φύλλον* foia, frundia, sau mai bene *θόλαξ*, *θόλακος*, *θολίς* = folle, sacu, utre. — Acésta fluctuatione in originea cuventulu *balla*, care se reflecte apoi si assupr'a intellessulu, milita in contr'a admitterei lui in limb'a nostra, si cu atátu mai multu in contr'a unoru-a d'in derivate, cari nu au forma romanica.

BALLONE si *ballonu*, s. m., (vedi *balla*), ital. *ballone*, franc. *ballon*, isp. *balon*, — proprie, forma augmentativa d'in *balla* : *balla* mare, cu insemnarile speciali : 1. besica impluta de aeru sau altu gazu, cu care se joca copiii ca cu pil'a sau tinendu-a de una acia si lassandu-a se plutesca in aeru; — 2. besica mare impluta cu gazu mai usioru ca aerulu, cu care aeronautii plutescu in aeru; — 3. mare legatura sau sarcina de merci. — Form'a *ballonu* introdussa dupo francesc'a este contraria limbei nostre; ea cauta se fia sau *balloniú*, ori *ballónu*, casi *casoniú* sau *casoiu* d'in *casa*, sau cu form'a mai antica *ballone*.

BALLOTA, s. f., (vedi *balla*), ital. *ballotta*, franc. *ballotte*, isp. *balota*, — deminutivú d'in *balla*, cu insemnarea speciale : petricea, globutiú de votatu facutu d'in lemnú, ossu, etc., sufragiu; inse una forma de deminutivú in *ot* nu e neci romanescá, neci romanica. De altamentrele vorb'a a cadutu in desuetudine, si in loculu ei a intratu *billa*.

BALLOTAGIU, s. m., ital. *ballottagio*, franc. *ballottage*, — formatu d'in *ballotare* = a pune in urna *ballote*, — cu doue suffisse neromanice : *ot* si *agiu*.

BALLOTARE, v., ital. *ballottare*, franc. *ballotter*, isp. *balotar*, — formatu d'in *ballota*: 1. a pune ballote, — 2. a arruncá ca una balla sau mince, a agitá, a frementá, a bate: *ballotatu de tote venturile* = batutu de tote venturile; — inse casí *ballota*, cu suffissu neromanicu. Dealtamentrele, in intellessulu de sub 1., cuventulu abiá a vedutu lumin'a, si a moritu; numai in intellessulu de sub 2. mai scapa unoru-a de sub pénná.

BALLOTATIONE, s. f., actionea de a *ballotá*, — cuventu nascutu eri, mortu astadi.

BALLOTU, s. m., franc. *ballot*, — cu acea-asi insemnare casí *balla* sub 3.; inse mai pucinu de recommendatu d'in caus'a suffissului neromanicu *ot*.

BALMESIRE, *balmusire*, si *balmosire*, *balmesescu*, v., permiscere, conturbare; — a face ca unu *balmesiu*, a ammetecá reu, a incurcá uritu, a ammetí tare.

BALMESIU, *balmusiu*, *balmosiu*, s. m., puls punica, puls farina, lacte, butyro confecta; *sarrago*: — buccata de farina cu lapte si untu; — metaforice, mai allessu in unire cu *talmesiu*: ammetecatura de lucruri disparate; pisatura, si moiatura, vorbindu de solide; — a face pre cineva *talmesiu balmesiu* = a lu rupe in bataia. — Originea vorbeii ar fi grea de urmaritu; coci si tonulu ei nu e bene fissatu, ci unii pronuntia *bálmessiu*, altii *bálmúsiu*; se afla inse in gur'a poporului alta vorba pentru acellu-asi conceptu, a deco vorb'a *collésia* sau *collessia*, care se léga prin origine de *colla*, si de care ne potemu servi mai bine ca de *balmesiu*, candu e vorba de buccatele numite asiá.

BALOSU, adj. (*bale*), ital. *bavosa*, isp. *baboso*, franc. *baveux*; — 1. plenu de bale, — 2. cui curru bale multe, — 3. de natur'a baleloru: *unii pesci scotu prin scame sau pelle una materia balosa*.

BALTA, s. f., pl. *bálti*, *palus*, *stagnum*, *lacuna*; — 1. massa de apa mai mare sau mai mica, care prin versarea unui riu in lunc'a sea se gramadesce in catine d'in acea lunca, si care apoi, candu sécca riulu, sécca si ea in parte sau de totu. *Baltile* sunt de ordinariu forte pescose; superfaci'a loru este sau des-

chisa sau ascunsa in parte ori in totu de papura, trestia si alte plante palustre forte dese, in cari traiescu multime de passeri apatece; — 2. cu insemnare de lacu: *Balta alba e unu lacu saratu*; — 3. loculu pre unde se pote versá unu riu si formá *balti*: *pre ierna multi si baga vitele in balta, unde aceste-a afla pasione si in tempu de ierna; balt'a a infloritu de minune*. — 4. massa de apa formata d'in ploia. — Nu se pote admite, cumu sustine eruditulu *Miklosich*, co acestu cuventu ar fi venitu in limb'a romanescá d'in slavicultu *blato*; antaniu pentru co insusi mentionatulu invetiatiu afla strania stramutarea d'in locu a consonantei *l*; apoi pentru co *blato*, in limb'a slavica, neci si afla esplecareá prin vr'una radecina de alle limbei, neci a produsu ellu senguru una familia de cuvente asiá de numerosa, cumu e cea essita d'in *balta* in limb'a romanescá, fora se mai adaugemu, co cuventulu *balta* se afla in gur'a totoru Romaniloru de la Tiss'a peno la Pindu, la acesti d'in urma cu insemnarea speciale de *tena*, *noroiu* sau *glodu*. Aceste d'in urma considerationi facu mai probabile suppositionea, co cuventulu in limb'a româna e indigenu, si co de la Români a trecutulu la Slavi, éro nu de la acesti-a la acei-a. Vorb'a se afla si in limb'a gréca, in cea mai vechia sub una forma corresponditoria cellei romanesci, *βάλη*, éro in cea mai noua sub form'a *βάλο*. Déro si sub form'a mai vechia *βάλη* cuventulu este unu neologismu, care anevioia se pote esplecá prin una anumita radecina grecesca. Se vina óre *βάλη* d'in *βάλλειν* cu insemnarea de a *versá*, ca in espressionea *βάλλειν δάκρυ* = a versá lacreme? *Versatura* are, in addeveru, si in romanescé insemnarea de *apa versata de unu riu*, sau *loculu pre care se vérsa*. Se nu fia ore *βάλη* essitu d'in acea-asi radecina cu *ἔλος* = *balta* sau *ἕλος* = *mare*, prin adausulu unei digama eolica? — Cuventulu latinu *palude* = *balta*, insemna si *desime de papura, trestia, nuelle*, etc.; in intellessu analogù cu acesta d'in urma insemnare a trecutulu si in limb'a nostra sub form'a *padure*, prin stramutare antaniu

a lui *l* în *r* (vedi liter'a *l*.), si prin permutare apoi a celloru d'in urma doue syllabe între densele, cumu si in italia-nesce se dice *padule* in locu de *palude*. Dupo ce déro cuventulu *palude* sub form'a *padure* s'a appecatulu la altu conceptu, se nu fia óre *baltá* totu cuventulu *palude*, trecutu prin una forma participiale *paludata*, si transformatu asiá, spre a se appecá la conceptulu espressu in origine prin *palude*? Transformarea ar fi, fora indouentia, forte cutediatoria, inse nu fora esemplu.—In fine se pote ca romanesculu *baltá* se fia isp. *balsa* = *balta*, tena sau noroiu, desime, etc. Intellessulu vorbei ispanice accopere pre deplenu pre allu cellei romanesci; câtu pentru forma, s a potutu trece in affinulu seu *t*, cu atátu mai usioru, cu câtu limb'a romaneca pare a evitá combinationea de sunete *ls*.

BALTACAIRE si

BALTACIRE, *baltacescu*, v., (*baltacu* sub 1. si 2.), franc. *patanger*, —a merge prin lacurisau tena, —asarí, a searruncá, a saltá, a se bate prin apa; —a merge greu prin unu locu *baltosu* sau *tenosu*.

1. **BALTACU**, s. m., pl-*e*, *lacuna*, —deminutivu d'in *baltá*.

2. **BALTACU** (pronuntia: *báltácu*), —espressione onomotopeica, prin care se espreme caderea in apa si sonulu ce resulta d'in acea cadere, sau mersulu greu prin ape, lacuri, noróie sau gloduri, espressionea = *báldébácu*, cu differentia coacesta d'in urma este mai espressiva ca *báltácu*: *a merge báltácu báltácu* = greu si scapetandu d'in lacu in lacu.

3. **BALTACU** si *baltagu*, s. m., pl-*e*, *bipennis*, —arma in forma de secure cu doue ascutite, *bipenne*; —cuventu neconnoscutu, cumu se vede, Romániloru de preste Carpati.

BALTARETIU, s. adj., *palustér*; —

1. locutoriu de pre longa *balti*, —2. de *baltá*, de pre *baltá*, de longa *baltá*: *passerile baltaretie*; *baltaretiele* = (muierile *baltaretiloru*) *sciu mená luntrile ca si barbatii loru*.

BALTAU, s. m., pl-*e*, *stagnum*, —massa de apa mai mica ca una *baltá*, déro mai mare ca unu *baltacu*.

BÁLTÓCA, s. f., *lacuna*; —cu aceaasi insemnare ca si *baltacu*, cu differentia inse co *baltoc'a* unesce in sene si ide'a de profunditate: *am scapatatu intr'una baltoca, in care erá se me innecu*.

BALTOSU, adj., *paludosus*, —plenu de *balti*, coperitu de multe *balti*, vorbindu de locuri: *tinutu baltosu*.

BALUSTRADA, s. f., franc. *balustrade*, isp. *balaustrada*, ital. *balaustrata*, —ordine de *balustre* sau *balaustre*, assediata pre laturile unui podu, unui altanu, mormentu, etc.; —proprie participiu femininu, luatu ca substantivu, d'in unu verbu *balustrare*; si de acea-a form'a *balustrada* introdussa dupo cea francesea *balustrade* nu e conforma cu geniulu limbei nostre, ci cauta se se dica, ca si cea italiana cu *t*, *balustrata*, sau si mai bene si conformu cu etimologi'a cuventulu, *balaustrata*. In addeveru verbulu *balustrare* nu póte veni, cumu presupunu unii, d'in *balustrum* = baia, stabilimentu de baie, coci nu s'ar poté atunci esplecá usioru intellessulu cuventulu *balaustrata* sau *balustrata*, ital. *balaustro*, isp. *balaustre*, franc. *balustre* = mica columna sau stelu, lucratu in varie forme, ce se pune la ingradirea puntiloru, ferestreloru, altaneloru, scariloru, etc. Acestu intellessu nu póte cadrá de câtu cu allu cuventulu *balaustrium*, *βαλαύστριον* = flore de granata imitata inco d'in celle mai vechie tempuri in lucrurile de architectura, si prin urmare si pre colonnele, de care este vorb'a.

BAMA, s. f., franc. *corne grecque*, —leguminosa, de form'a unei teci de ardeiu, plena de seientie.

BAMU? s. m., plant'a ce da *bame*.

BANALE, (mai pucinu correctu: *banal*), adj., franc. *banal*, —cu insemnările: commune, pentru toti, ordinariu, triviale, vulgariu, etc.; —d'ingerman. *ban* sau *bann* = publicare, divulgare: *vorbe banali*, *complimente banali*, *curteanu banale*, etc.; —cuventulu nu e déro de recommendatu, precumu neci derivatulu seu:

BANALITATE, s. f., franc. *banalité*, —calitate de *banale*, —vorba sau dissa *banale*.

BANANA, s. f., franc. *banane*, ital. si isp. *banana*, — fructulu *bananului*.

BANANAIRE, v., vedi *balalaire*.

BANANU, s. m., ital. si isp. *banano*, franc. *bananier*, — genu de arbore d'in famili'a musaceoloru; speci'a cea mai insemnata este asiá numitulu *bananu allu paradisului* = *musaparadisiaca*, sau si *ficulu lui Adamu*, alle carui fructe sunt, in regionile caldurose, sengurulu medilocu de traiu pentru populationi intrege.

BANATU, s. m., (vedi *banu* 1.), it. *banato*, — 1. deregutori'a de *banu*, — 2. gradu sau rangulu de *banu* in ierarchi'a boiasesca; — 3. terra sau tinutu gubernatu de unu *banu*: *banatulu Craiovei* = partea Terrei romanesce de d'in collo de Oltu, gubernata mai inainte de unu *banu*, si numita si *banatulu Severinului*; *banatulu Temisianu* sau *banatulu Temisiorci*, intre Muresiu si Tissa.

BANCA, s. f., ital. *banca* si *banco*, isp. *banca* si *banco*, franc. *banque* si *banc*, mediu latin. *banca* si *banco*, — cuventu, cu forte multe si varie insemnari in limbele sorori, d'in cari s'au introdussu si la noi una mare parte: I. Insemnarea cea mai ordinaria si prin urmare cea mai primitiva a cuventului este: scaunu lungu pre care potu sedé mai multe persone, sau pre care se potu asediá mai multe lucruri, sedile, subsellium, scamnum, transtra; — 1. *bancele* de ordenariu sunt de lemn, si servu, in locurile unde se stringu multi omeni, pentru sederea acestoru-a: a). proprie: *scolarii in scóle stau pre bance*; *spectatorii cei mai multi la teatru inco stau pre bance*; *prin gradine se afla puse, in diferite locuri, bance pentru repausulu celloru ce se potu fatigá preamblandu-se*; — in adunarea nationale: *bancele deputatoru*, celle pre cari stau deputatii; *bancele senatoriloru*, celle pre cari stau senatorii; — la tribunarie: *bancele advocatoru*, celle pre cari stau advocatii; *banc'a accusatoru*, cea pre care stau accusatii. — b). metaforice: câti stau in acea-asi banca: *banc'a lenesiloru se essa afora*; *banc'a ministriloru cu a episcopiloru si a senatoriloru e in buna intellegere*. — c). in speciale: pentru

scóla: nu ati delassatu inco bancele, si vreti se ve arretati cosciti tote. — d). pentru vase de plutitu: *navile mari alle celloru antici aveau, de amendoue laturile, mai multe bance pentru remegi*. — e). fiendu co més'a judecatoriloru erá impressurata de bance, pre cari stau judecatorii; de acea-a in limbele sorori, cuventulu are si insemnarile de *judeciu*, *judecatoria*, *tribunariu*, *curte de judecata*, etc., cari nu s'au introdussu in limb'a nostra. — 2. bancele potu fi nu numai de lemn, ci si de alte materie: a). *banca de pamentu*, prisma, pre longa casele teraniloru, sau prin gradine; — b). *banca* prin buccatarie sau si prin alte incaperi, lavitia, pre cari stau omeni, sau pollitia pre care se punu vase si alte obiecte; — c). in ape: *pruntu*, *arena* sau *rena*, *arenæ*, *vada*, *arena*, petrisiu si altu fellu de pamentu, care se gramadesce la unu locu si formedia inaltitura peno aproape de faci'a apei, periculose pentru vasele de plutitu; asemeni prunturi, candu apele scadu tare, essu si in faci'a apei; — d). stratu desare, de petra, de ghiacia, etc.

— II. Scaunu, tabla, placa, mésa, etc., care serve certoru industriari sau comercianti la essercitarea industriei loru: — 1. in genere: *banca de macellariu* = scaunu pre care taia carnea, *banca de buccataria* = scaunu sau scandura de taiatu si tocatu carne, *banca de templariu sau lemnariu* = scaunu pre care templariulu sau lemnariulu fisedia lemnele de lucratu, etc. — 2. in speciale: a). més'a celloru ce se negutiatorescu cu bani; si de aci: b). commerciu facutu cu bani, *cambiu* sau *scambu*, *argentaria*; — c). stabilimentu, institutu particulariu sau publicu, destinatu a procurá industriariloru si comerciantiloru facultatea de a si scambá si vende mercile, de a impromutá banii de cari au lipse, de a si depune cu folosu banii loru si alte valori: *banca nationale*; *banca fundana* = care procura bani celloru cu mosie; *banca mobiliaria* = care impromuta pre valori mobili, oppusu la *banca imobiliaria* = care impromuta pre valori immobili; etc. — d). *banca*, si mai desu *banca*, jocu de carti; — banii *depusi* de unulu

d'in jocalori, d'in cariacestia tragu cea-a ce castiga. — In limbele sorori cuventulu se presenta sub doue forme, masculina : ital. si ispan. *banco*, franc. *banc*, si feminina : ital. si isp. *banca*, franc. *banque*, intre cari insemnarile descrise se impartu in modu mai multu sau mai pucinu arbitrariu : numai in limb'a francesca femin. *banque* are aproape esclusivu insemnarile de sub II. 2; éro in tote celle alte semnificatiuni face usu de masc. *banc*. La noi cuventulu, afora de sengur'a insemnare de sub II. 2. *d*), pastredia form'a feminina; si caus'a este, co introdussu inco d'inainte de 1830, cumu probedia dictionariulu de Buda, cu insemnarea metaforica si speciale de sub II. 2. *b*), si mai vertosu cu insemnarea de *banu de charteia* sau *banconota*, ellu a remasu cu acesta forma si in celle alte insemnari, desí aceste-a au intratu prin influenti'a vorbei francese masculina, *banc*. Cátu pentru etimologia, unii reducu cuventulu la grec. $\pi\lambda\acute{\alpha}\xi$ = placa, tabla; altii la latin. *planca* (= *planica*) = tabla, scandura, vorba formata d'in *planus* = planu; déro lassarea lui *l* este in contr'a acestei supposetione. Altii lu punu in legatura cu *abacus*, $\acute{\alpha}\beta\alpha\acute{\xi}$, (vedi acestu cuventu in dictionariu); si atátu intellessulu câtu si form'a vinu in adjutoriulu acestei parere : coci cuventulu avendu in limb'a italiana cea mai mare desvoltare, urmedia, co acésta limba este addeverat'a lui patria; apoi limbei italiene sunt forte naturali suppressionile syllabeloru initiali, si prin urmare in acésta limba s'a potutu formá mai antaniu *baco*, d'in *abaco* = *abacus*; apoi spre a se evitá confusionea cu *baco* (prin taiarea syllabei initiale in locu de *bombaco*,) = verme de metasse, limb'a a tensu la form'a *banc*. In contr'a acestei etimologia s'ar poté obiectá, co una syllaba initiale tonica anevoia pote cadé; inse in lat. *abacus* si grecesculu $\acute{\alpha}\beta\alpha\acute{\xi}$, *a* initiale nu pare a se tiné de radecina, si co aceste vorbe se reducu la acea-asi origine ca si $\beta\acute{\alpha}\alpha\iota\varsigma$ = base, $\beta\eta\mu\alpha$ = gradu, tribuna, $\beta\alpha\kappa\tau\eta\rho\iota\alpha$ = *baculus* = bätü, etc., adeco la $\beta\acute{\alpha}\omega$ = $\beta\alpha\iota\gamma\omega$ = amblu, calcu. In fine altii dau cuventulu ca imprumutatu d'in ger-

man. *bank*, vechiu germ. *panch*, mediu germ. *banc*, anglosass. *benc*, pre care lu punu in legatura cu lat. *pango* sau *pago*, grec. $\pi\acute{\eta}\rho\upsilon\mu\iota$, cu insemnare de *assediare*, *ponere*, *stabilire*, cumu si germ. *fach* = despartitura in unu armariu sau cuteia, pollitiora de armariu, etc. Neci form'a, neci intellessu nu contradicu acésta etimologia, cu atátu mai multu co in italianesce se afla si *panca* cu insemnari de alle cuventului *banca* sau *banco*.

BANCALE, adj. (*bancalls*), de *banca*, relativu la *banca*, mai vertosu in intellessulu de sub II. 2. *b*) si *c*).

BANCARIU, adj. s., ital. *bancario*, — 1. ca adj. relativu la *banca* in intellessulu de sub II. 2. *b*) si *c*). : *cedida bancaria*; — 2. ca subst. : omu ce face negociu de *banca* (forma mai cuvenita limbei de câtu *bankeru* sau *banchieru*).

BANCHERU, si *banchieru* (pronuntia : *bankeru*, *bankieru*), s. m., ital. *banchiere* si *banchiero*, franc. *banquier*, isp. *banquero*, mediu latin. *banquarius*, *banquorius*, etc., *argentarius*, *trapezita*; — omu ce face operationi de *banca* in intellessulu de sub II. 2. *b*) si *c*); — cuventu introdussu dupo franc. *banquier* fora neci unu respectu de formele limbei propria; form'a cuvenita ar fi *bancariu* (vedi acestu cuventu).

BANCHETARE, (pronuntia : *banke-tare*), v., ital. *banchettare*, franc. *banquetor*; epulas instruere; — a da unu *banchetu*, a petrece in *banchete*; — cuventulu sub forma mai connoscuta in poporu este a *benchetui* = a petrece necontentu cu mancare, beutura si jocu; — sub neci una forma inse nu e de recomandat, cumu nu este neci urmatoriulu, d'in care s'a formatu :

BANCHETU, s. m., (pronuntia *ban-ke-tu*), ital. *banchetto*, franc. *banquet*, ispan. *banqueto*, epulæ, *convivium*, — ospetiu stralucitu, ospetiu mare, ospetiu plenu de letetia; — cuventulu sub forma mai connoscuta poporului e *benchetu* = ospetiu de petrecre cu beutura si jocu; — déro si sub una forma si sub alt'a nu e de recomandat : coci ca deminutivu d'in *banca* sau *bancu*, nu pote, in ro-

manesce, luá form'a ce i s'a datu in celle alte limbe sorori.

BANCHIERU, vedi *bancheru*.

BANCNOTA, s. f., banu de charteia, moneta de charteia; — combinarea *cn* fiendu contraria limbei romanesci, cuventulu s'ar poté adaptá naturei acestei limbe, dandu-i-se form'a *banconota*, cumu se afla dejá in dictionariulu *Po-lizu*.

BANCRUTA, s. f., franc. *baneroute*, ital. *bancorotto*; *argentariæ dissolutio*, *ruinæ fortunarum*; cadere sau ruina a starei unui negociatoriu in parte, sau a vercuí in genere, cadere prefacuta sau reale, asiá in câtu nu mai pote platí ce e detoriu; — cuventulu compusu d'in *banca* si *rupere*, ar fi mai cuvenitu limbei romanesci sub form'a *bancarupta*; — de aci si urmatoriele :

BANCRUTIRE, v., a face *bancruta*, — mai bene : *bancaruptire*.

BANCRUTU, s. m., care a facutu *bancruta*; — mai bene *bancaruptu*.

BANCU, s. m., vedi *banca*.

BANCUTA, s. f., in dictionariulu de Buda, cu insemnare de *banu de charteia*, cedula de *banca*, si in speciale, de mica valore, de diece cruciari.

BANCUTIA, s. f., (*banca*), ital. *bancuccio*, — 1. *banca* mica, — 2. moneta de charteia de mica valore, de diece cruciari.

BANDA, s. f., ital. si isp. *banda*, franc. *bande*; *vinculum*, *fascia*, *tonia*, *vitta*; *caterva*, *manus*, *manipulus*; — d'in germanic. *band* = legatura, *binden* = legare, si prin urmare neadmissibile in limb'a nostra : 1. in intellesu propriu : a). legatura, *béttá*, *fascia*; — b). cercu, *cércanu*, margine, ce impressura sau marginesce unu ce mai allessu una tesselatura; — in acestu intellesu si sub form'a *banta* sau *bénta*, plur. *bente* sau *benti* : *bentile camesiei*. — 2. in intellesu metaforicu : manuchiú, mana sau *céta* de omeni, uniti pentru unu scopu, mai allessu reu : *banda de lotri*, *de puscariasi*, *de omoritori*, etc.; — applicatu si la animalu : *banda de lupi*, *de corbi*, *de vulturi*, etc.; — mai raru in intellesu bunu : *banda de lautari*, *de musici*, etc.

BANDAGIU, s. m., franc. *bandage*, formatu d'in *bande* (vedi *banda*) prin intermediulu verbului *bander* = legare, infasciurare, si prin urmare de origine, ca si de forma, neromanica, *fascia*, *ligamen* sau *ligamentum* = legatura, legame, legamentu, *fascia*.

BANDIERA, si *bandera*, s. f., (vedi *banda*), ital. *bandiera*, isp. *bandera*, franc. *bandière* si *bannière*, *signum*, *vexillum*; — 1. fascia de pandia colorata ce se porta in capetulu unei pertice sau lance, *flamura* a unei companie de militari; *flamura* ce porta unii callari; — 2. fascia de pandia colorata, pre care se afla insemniele unui statu.

BANDITU, s. m., (la Macedoromani *bandi*), ital. *bandito*, franc. *bandit*, isp. *bandido*; *latro*, *improbis*, *erro*; — proprie part. d'in *bandire* (d'in germ. *baun*, *baunen* = publicare, opprire, punere afora d'in lege, etc., vedi *banale*, *banda*), luatu ca substantivu : omu pusu afora d'in legi, furu de paduri, facutoriu de rellé, *latrone*, *haiducu* (vedi si *banu*, 1.).

BANESCE, adv. (*banu*, 2.). — cu bani, pre bani, numerata *pecunia*.

BANESCU, adj., (*banu*, 2.), de *bani*, in *bani*, relativu la *bani*, *pecuniarius* : *interessi banesci*, *affacere banesca*.

BANETU, s. m., (*banu*, 2.), mare summa de *bani*, avere mare in *bani* : *banetulu lui nu l'are nemine*; *s'a strinsu multu banetu in vestiaria*; *atátu-a banetu nu ati potutu stringe de câtu predandu lumea*.

BANISIORU, s. m., pl. *banisiori*, deminutivu d'in *banu* 2., mai vertosu cu intellesu de refaciare : *a strinsu baiatdu banisiori*; *cine erá se mi mance banisiorii mei!*

BANITIA, s. f., mesura de capacitate pentru lucruri uscate : farina, granu, ordiu, etc., coprendendu 20 de ocalé, *quadrantal* franc. *boisseau*; — proverb : *baniti'a nu se imple cu vorbe* = lucrulu nu se face cu vorbe (vedi *baia*).

BANOSU, adj., (*banu* 2.), *pecuniosus*, — 1. pentru persone : plenu de *bani*, avutu in *bani* : *omu asiá de banosu*, *in câtu nu si mai numera banii*, *ci si-i mesura cu baniti'a*; — 2. pentru lucruri,

care adduce multi bani, multu castigu : *mosia banosa, negotiu banosu, maiestrie banose.*

BANTUELA, s. f., actionea de a *bantui*, totu neromanescu si in materia si in forma.

BANTUIRE, v., offendere, infestare; — a supperá, a vetemá, a stricá, a infestá. — Se vina acestu cuventu d'in *batuere*, cumu sustine dictionariulu d'in Buda ? se fia in legatura cu ung. *bantani* ? sau cu *vincire*, ca si *vetemare, victima, bétta* ? — Vericumu, e mai bene a l' inlaturá, precumu s'a inlaturatu in *facta*, mai allessu candu, pre longa alte multe espresioni, se pote suppleni forte bene si cu *bateré* : *inimicii sau lotrii bantuescu terr'a* = *batu terr'a, petr'a a bantuitu reu buccatele* = le a batutu.

BANTUITORIUM, -*tória*, s. adj., care *bantue*.

1. BANU, s. m., ital. *banu*, mediu lat. *banus*, — 1. capu, gubernatoriu allu unei terre, sau unui tinutu d'in una terra : *banulu Craiovei; banulu Severinului*; inainte de supunerea unoru-a d'in terrele romanesci la unu senguru domnu, mai multe tinuturi d'in aceste terre se aflau sub administrationea si guberniulu unoru capi numiti *bani*; — cu acellu-asi intellesu applicatu la unele d'in terrele Austriei : *banulu Croatiei*; — 2. mai tardiu cuventulu insemná pre cellu investitu cu cellu mai inaltu gradu de nobilitate sau boiaría : *banulu Joanne Balaceanu, banulu Fillipescu*. — Dupo invetiatiulu slavistu *Miklosich* cuventulu ar fi trecut d'in limbele slavice in cea romana; déro marea vechime a cuventului, numeros'a sea familia de derivate, variatele semnificatiuni ce are cuventulu in limb'a romanescá, vorbescu cu putere in contr'a acestei suposetione. De almentrele insusi mentionatulu invetiatiu marturesce, co originea cuventului este obscura si anevoia de urmáritu. La byzantini occorre sub formele *βοσάνος* si *βοάνος*, la *Cinnamu* *μπάνος*, la *Hesychiu* *βαννας*, cu observarea : *βαννας, βασιλεύς παρὰ Ἰταλιώταις, ὁ δὲ μέγιστος ἄρχων*. Dupo aceste marturie cuventulu ar fi de origine romanica, *boianu* sau *boianu*, *boanu* si in fine *banu*,

de la *bos-ovis* = bou, cu insemnarea primitiva de *avutu in turme de boi sau vite*, si de aci, cu *stare, notabile*, etc. La Románii mai noui, ca si la anticii strabuni Romani, agricultur'a si pastori'a au fostu si sunt occupationile principali si celle mai bene vedute : precumu la vechii Romani *pecunia* = bani, de la *pecus* = vita, representá verce fellu de stare; asiá, la stranepotii loru Románi, *banulu* sau *bani* au representatu si representa verce fellu de valoare. Altii punu cuventulu in legatura cu acellu-asi cuventu germanicu, d'in cari au essitu si *banale, banda, bandiera, banditu* (vedi aceste cuvente), adeco *baun*, vechiu germ. *pan*, mediu germ. *ban*, anglosass. *ge-ban*, etc., care, intre alte insemnari, are si cea de *autoritate administrativa si judiciaria, imperiu, commandu, jurisdictione*, etc.; apoi : *agru, tinutu, territoriu*, etc.

2. BANU, s. m., (vedi l *banu*), numus, denarius obolus, teruncius, pecunia, — 1. in genere, moneta de verce specia si valoare : *galbinulu sau imperatescidu este unu banu de auru; banu de argentu, de arama; bani de charteia* = banco-note; *a scambá unu banu* = a lu commutá cu alti bani; *a stricá unu banu* = a lu demonetá, ca se faca d'in ellu alte obiecte; — proverbiiu : *banulu este ochiulu dracului* = banulu este cellu mai potente medilocu de tentatione. — 2. in speciale, una moneta de arama de cea mai mica valoare : a). mai inainte, a dou'a sau a trei'a parte d'in una pará, la Románii de d'in coce de Carpati; — b). éro la Románii de d'in collo de Carpati, jumetate de cruciaru; — c). astadi in Romani'a libera, una centesima d'in leu, ecale in valoare cu franc. centime. — 3. in cea mai mare generalitate, mai vertosu in plurariu : avere in bani, stare de verce specia : *pare co e dusmanu pre banulu seu; a avé bani* = a despune de banii necessari, sau a fi cu dare de mâna, espresione contraria la : *a nu avé bani; a manca banii cui-va sau de unde-va* = a furá bani, a despoiá de bani, sau, a perde, a resipi bani; *a stringe bani* = a aduná bani de la unulu si altulu : *perceptoriulu stringe banii de capitatione*, sau,

a tesaurisá, a face prin economía stare in bani; *bani gata* = *bani pe sinu* = bani numerati : *cine astepta se vinda numai pre bani gata, pucinu vende; a face bani* = a castigá : *multi bani amu facutu d'in acca intreprindere; a dá bani cu interese; cu bani in punga traiesci bene pretotindenea.* — Cuventulu nu s'a potutu formá d'in *pecunia*, cumu sustine Dictionariulu de Buda : latin. *pecunia* a datu de certu macedoromanele : *pecuni* sau *peguni* si *peculiu*; éro dacoromanulu *banus* s'a formatu d'in precedentele cuventu 1 *banu*, intogmai casi *imperatesculu* = galbinu de Austri'a d'in imperatu : pre *banu*, va fi fostu impressa figur'a vechiloru *bani* ai *banatelor* romanesci, ca si pre *imperatescu* figur'a *imperatului*.

BANUELA, s. f., actionea sau rezultatulu actionei de a banuí : *a intrá in banuela* = a incepe se prepuna; *a bagá la banuela* = a face se prepuna.

BANUIRE, *banuescu*, v., suspicari; coniecere; 1, a suppone, a prepune, a presupune, a si imaginá, a crede : *mi banuescu pre cineva* = credu co ellu a facutu sau commissu ceva; *pre tene mi banuescu co mi ai furatu caii; nevendu unu orologiu, mi banuiam, co e forte tardiu*; — 2. a suspectá, a teme : *nu e bene se ti banuesci, fora cuventu, muierea; cellu cui s'a furatu ceva, banuesce tota lumea*; — 3. in dictionariulu de Buda : a senti parere de reu; a se caí; — si conformu cu acesta insemnare acellu-asi dictionariu da ca etimologia *penitere*, = a paré reu, a se caí, etimologia pucinu probabile. — Se fia ore cuventulu in legatura cu ungar. *banni*? sau unu derivatu d'in *banu*, cu insemnarea de *a si pune in capu*, conforma cu a lui 1. *banu*, sau cu cea de *a avé una mica idea, unu scrupulu* orecumu, conformu cu a lui 2. *banu* de sub 2.

BANUITIOSU, adj., *suspiciosus*, *suspectus*; — 1. applegatu a *banuí*; — 2. suppusu la *banuire*.

BANUITORIU, -*tória*, s. adj., *suspiciosus*, *suspicaus*; — care *banuesce*, care e applegatu a *banuí*.

BANUITU, part. d'in *banuire*, *suspectus*, *conjectus*.

BANUTI, s. m. pl., — una planta cеста totu de a una verde, bussu, merisioru, *buxus semper virens*; — dupo forma plur. d'in *banutiu* (vedi mai diosu), si prin urmare derivatu d'in 2. *banu*, d'in caus'a formei frundiiloru plantei, cari sunt menuntelle si rotundiore ca nesci bani micutelli. — De almentrelea cuventulu e pucinu connotutu la Románii de d'in cóce de Carpati.

BANUTIEI, cu acea-asi insemnare ca si precedentele *banuti*, plurariu d'in *banutiellu*, care, ca deminutivu d'in deminutivulu *banutiu*, espreme si mai bene un'a d'in calitatile plantei, adeco micimea si rotunditatea frundiiloru ei.

BANUTIU, s. m., pl. *banuti*, *numulus*, — deminutivu d'in 2. *banu*, *banu micutiu* : *banuti de argentu, de arame, de auru*, etc. — pentru plur. in insemnare de bussu, vedi mai susu *banuti* si *banutiei*.

BARABANU, s. m., tuba, *tubicen*, *præco*, — vorba russesca connotutana mai d'in cóce de Carpati : 1. toba, vorbindu mai allestu de cea ce se bate pentru annuntiare si publicarea licitationiloru sau altoru facende administrative si judecatoresci; — 2. omu ce bate tob'a pentru asemeni impregiurari, numitu si *barabanciu*.

BARABOIU, si *barlabiou*, s. m., — 1. una planta, *charophyllum bulbosum*, *chærophyllum*, *cærefolium*, franc. *cerfeuil musqué*; — 2. unu ce de pucina importantia, unu nemicu, una secatura, — insemnare pucinu cunoscuta d'in cóce de Carpati — ungar. *baraboiu*?

BARA, s. f., (ital. *barra*, franc. *barre*), — pertica, *rectis*, *asser*, *palus*; — búccata de lemnu sau de ferru, lunga si mai multu sau mai pucinu grossa, care serve a inchide, a impedecá sau opri ceva: paru, pertica, drugu, laciú, etc.; — *bara de argentu, de auru, de feru* = sina, lamina de acesto metalle. — Cuventulu a datu in limbele romanice una multime de derivate : la noi inco paru a esiste anticisi insemnati representanti d'in ellu, cumu, de essemplu, *desbarare* = ital. *sbarrare*. Dupo *Diez* cuventulu ar vení d'in oelticulu *bar* = ramu sau *ramura*; déro, fiendu

co a fostu asiá de fecundu in celle alte limbe romanice, si fiendu co urme insemnate s'au pastratu si in limb'a nostra : de acea-a e mai probabile co vorb'a se léga de un'a latina, si anume de *vara* = pertica, si, in speciale, pertica ce sustine tablatulu redicatu pentru construirea unui inaltu edificiu.

1. BARACA, s. f., (*bara*), ital. si isp. *baraca*, franc. *baraque*; — *casula*, *castrense tugurium*; colliba d'in scandure pentru militari; — si de aci, casa prosta.

2. BARACA, s. f., *nebula crassa*, — negura grossa, cétia desa. — in locu de *buraca*, de la *bura*? (vedi acésta vorba in dictionariu).

BARAGANU, s. m., pl. -e, *vastus campus desertus*, — campu intensu sterpu si desertu. — ca adj.? desertu, sterpu.

BARAIRE, sau *beraire*, v., *oves abigere vel depellere*, — a mená ouile, a le face se merga, strigandu-le *bâr* sau *ber*, de la *belare* = *balare* = sberare ca ouile.

BARAITU, sau *beraitu*, s. m., d'in *baraire*, actionea de a mená ouile.

BARANI, sau *berani*, *beranescu*, v., *alicui rei vehementer studore, affectare, concupiscere*, — a dorí forte, a amblá cu gur'a cascata dupo ceva, a i curre ballele dupo ceva; — cuventu, pre câtu scimu, neconnoscutu d'in coce de Carpati, care, dupo dictionariulu de Buda, ar vení d'in ital. *baronare*; mai naturale inse s'ar poté legá de acea-asi radecina ca sí precedentele *baraire* sau de *bale*.

BARDA, s. f., *ascia, dolabra*; — secure de lemnariu, — dupo invetiatiulu slavistu *Miklosich*, impromutatu d'in slavicultu *bradva*, prin intermediulu ungar *bárd*; déro candu vorb'a se afla in unele dialecte romanice togmai cu insemnarea si cu form'a, cu cari essiste si in romanesce, de esemplu *barde* in vechi'a francesca; ce ar poté justificá assertionea, co Romanii ar fi asteptatu se ua iee de la Unguri? Si mai multu, déco in limbá gréca *ῥέπος* insémna si *barba* si *secure*, pentrucen'amu admite, co *barba* si *bar-da*, in romanesce, se referu la un'a si acea-asi radecina? Coci, admittendu ca forma originaria *hardua* = *bradva*, pre de una parte s'a formatu d'in acésta-a

barba, ca bellu d'in duellu; ero, pre de alt'a, s'a mantinutu form'a mai originaria *bar-da*.

BARDAOA, s. f., si

BARDACU, s. m., *aulula* sau *ollula*, — micu vasu de pamentu, olliceá de beutu apa.

BARDAOSA, s. f., *torriculum, manducus*; — *spaima, monstru, fantasma*, imagine facuta spre a spariá; — vorba neconnoscuta d'in coce de Carpati, afora déco cuventulu nu e acellu-asi cu *bur-diosa* = femina cu burt'a mare, grea, — carui-a se se fia datu apoi si intellesulu de *ceva de spaima*.

BARDAHANIRE, *bardahanu*, etc., vedi *burduhanire, burduhanu*.

BARDAIU, s. m., care lucredia cu *bard'a*, lemnariu.

BARDA, vedi *bérdia*.

BARDUIRE, v., a cioplí cu *bard'a*, a lucrá si netedí unu lemnu cu *bard'a*.

BARELIEFU, s. m., franc. *bas-relief*, ital. *bassorilievo*; *anaglyptum*, — modu de sculptura, prin care figurele sculptate nu se scotu tare d'in planulu pre care se sculpta, — lucruri sau figure sculptate asiá; — neologismu pucinu fericitu, (vedi in Dictionariu *anaglyptu* si *anaglyphu*).

BAREMU, vedi *barimu*.

BARESIU, sau *barisiu*, s. m., una specie de tesselura d'in lana, forte suptire, — numita asiá dupo cetatea *Barégo*, d'in Francia, unde se fabricá antani'a ora, si de acea-a, form'a mai correcta ar fi *baregiu*.

BARFELA, s. f., actione si rezultatu allu actionei de a *barfi*.

BARFIRE, *barfescu*, si *berfire*, v., *fabulari, alicui maledicere*, franc. *médire*; — a vorbi, a spune ce nu e si nu se cade; — a vorbí de reu; — d'in *fabulari* nu pote vení acestu cuventu, cumu pretende dictionariulu de Buda.

BARFITORIU, si *berfitoriu-toria*, s. adj., *fabulator, maledions*, — care *berfesce* sau e applicatu a *berfi*.

BARGLE, (cu a obscuru) si *bergle* sau *brigle*, s. f. pl., *scapus textorius*, — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, una parte la stative: *vatalle*; — dupo

dictionariulu d'in Buda d'in ital. *briglie* = frene.

BARICADA, s. f., (vedi *bara*), ital. *barricata*, franc. *barricade*; septum, *repagulum*; — cuventu formatu d'in participiulu unui verbu *barricare*, si acestu-a d'in *barrica*, isp. franc. *barrique* = bute, butoiu : vally de apperare si opprire facutu d'in buti, carre, lemne, apoi si d'in petre gramadite; — form'a mai corecta ar fi *baricata*, nu *baricada*; — de aci si verbulu :

BARICADARE (mai correctu *baricattare*), franc. *barricader*, septis vel *repagulis claudero*; — a redicá *baricate*; — a inchide in genere, a oppri, a impedecá communicationea cu baricate; *a se baricatá* = a se inchide, a se intari cu *baricate*; — *baricare* inse ar fi mai simplu si mai cuvenitu limbei nostre de câtu *baricattare* sau *baricadare*.

BARIERA, si *barera*, s. f., (*bara*), ital. *barriera*, franc. *barrière*, ispan. *barrera*; septum, *claustrum*, *impedimentum*, *munimentum*, *porta urbis*; verce serve spre a inchide, impedecá, apperá; — port'a unei cetate ce noptea se inchide cu una bariera; — metaforice: *rosinea este una bariera pentru vitie*, — form'a cuventului nu e adaptata limbei nostre.

BARIMU, adv., *saltim*; — cellu pucinu, inca: *dami barimu unu leu, deco nu mi dai diece; amu mancatu una buna bataia, barimu de amu fi scapatu cu atátu*; — de unde se vina acestu cuventu?

BARLABOIU, s. m., planta differita de *baraboiu*? *rapunculus*?

BARNA (cuba obscuru) sau *berna*, s. f., *trabs*, *tignum*; — lemnu lungu si grossu ce serve ca talpa la temeliele caseloru, sau, redimatu cu celle doue capete alle selle pre doi pareti ai casei, la tablate, etc., grinda; — proverb: *vede sterculu d'in ochiulu altuia, si nu vede bern'a d'in allu seu* = vede cellu mai micu defectu in altulu, fora se véda marile selle defecte. — Dupo dictionariulu d'in Buda d'in *trabs*, suposetione cu totulu contraria legiloru fonotice; dupo invetiatalu *Miklosich* d'in slavicultu *brvno*, cea-a ce este addeveratu numai intr'atátu, intru câtu cuventulu romanescu este analogu

celui slavicu, fora inse ca prin acésta-a se fia absolutu probatu, co Romântulu a impromutatu cuventulu de la Slavi: coci se pote ca atátu Slavii, câtu si Romanii se l'aiba d'in acea-asi fontana, d'in fontan'a care a datu si germ. *barn*, vechiu germ. *parno*, anglossan. *bern*, adeco *bairan* sau *berau* = portare, sustinere, acellu-asi cu latinulu *fero*, care se afla si sub form'a *ber* in *salu-ber* (vedi si *bagare*). Form'a romana este cu multu mai apropiata de *bern* sau *barn*, sau de *ber* latin., d'in care s'a potutu formá de a dreptulu *berina*, *berna*, de câtu de slavicultu *brvno*.

BARNACIU, adj., *subniger*, *badius*, cuventu necunoscutu d'incoce de Carpati, in locu de *negriu*, *negreiu*, *roibu*. — d'in ung. *barnas*?

BARONE si *baronu*, s. m., mediu lat. *baro*, ital. *barone*, franc. *baron*, — 1. titlu de boiaría la nationile occidentali, si in particulariu vassalu la domni mai mari; — gradu mai de diosu in ierarchi'a nobilitaria; — 2. metaforice: omu ce face pre marele: *ambla, traiesce ca barone*. — Pentru etimologia, unii referu cuventulu la celt. *bar* = barbatu, erou, omu de credentia; altii la german. *bero* = portatoriu de mari greutati, care pote duce mari greutati, d'in verb. *berau* = portare (vedi si *bárna*).

BARONESSA, s. f., mulierea unui *barone*.

BARONIA, s. m., demnitate sau titlu de barone.

BARONITIA, s. f., casi *baronessa*, — inse cu forma necuvenita limbei nostre.

BAROSSU, s. m., *major fabri malleus*, — maiu sau ciocanu mai mare allu ferrariului; — affine cu latin. *barus* sau *baros*, grec. *βάρος*.

BARSANU si *bersanu*, adj. applectu la *lana*, desu, lungu si molle: *oue bersana, lana bersana*; — de unde se vina acestu cuventu? — affine cu *Bers'a*, tinutu allu Transilvaniei?

BASAIRE, *basaiescu*, vedi *bazaire*.

BASCA (*basc'a* si *bascá*), *pr.* si *adv.*, *seorsim*, *præter*, — cuventu turcescu, afora de; *basc'a de ce ti am datu, ti mai*

remanu detoriu cincî lei; tine vitele morbose basc'a de celle sanetose; — de aci si verbulu :

BASCALUIRE, *separare* = a separá, a desparti, — cadutu inse, ca si *basc'a*, in desuetudine.

BASCHINA, s. f., (pronuntia *baskina*) isp. *vasquina*, franc. *basquine*, — vestimentu muierescu de pánura suptire, de metasse sau de catifeá, cu un'a sau mai multe serie de fimbrie; — formatu d'in *basca* = franc. *basque*, senu, fascia, polla, coda de vestimentu, pentru co vestimente cu asemeni code au venitu antaniu de la Ispani, si a nume de la *Basci* sau *Vasci*, *Vasconi*; si prin urmare form'a mai cuvenita limbei nostre ar fi *bascina*.

BASCINA, s. f., — cuventu slavicu cadutu in desuetudene, *patrimoniu*: — *de bascina* = patrimoniale, parentescu, strabunescu, ereditariu.

BASCUIRE, vedi *bascaluire*.

BASCULA, s. f., *tolleno*, franc. *bascule*, isp. *bascula*, — buccata de lemn sau de ferru fissata pre cevá asiá in câtu se oscille liberu, cumpena, paranga.

BASDOCA, vedi *bazdoca*.

BASEA, s. f., pl. *baselle*; *xylinum*, franc. *basin* = stofa de bombacu.

BASIBUZUCU, s. m., — cuventu turcescu, callariu neregulatu la Turci, si de aci, omu turburatoriu si violentu.

BASIU, s. m., vedi *agio* sau *agiu*; — si cu insemnarea de *antaniu*, *cellu mai destinsu* in bine sau reu: *basiu boiariu*; *basiu negotiatoriu*; *basiu prostru*, etc.

BASMA, s. f., pl. *basmalle*, *muccinium*, *sudarium*, *strophium*, *mamillare*, — cuventu turcescu, buccata de pandia sau metasse, ce serve: 1. de stersu mucii, *muciniu*; — 2. de stersu sudore, *sudariu*; — 3. de infasciuratu gutulu, *strofu* sau *mamilariu*.

BASMALLUTIA, s. f., deminutivu d'in *basmá*.

BASMU, *basmuire*, vedi *basnu*, *basnire*.

BASNIRE, *basnescu*, v., a spune *basnu* sau *basne*, *fabulam* vel *fabulas* narrare.

BASNU si *basmu*, s. m. pl. -e, si *basna*; istoria sau istoriora fictionata, imaginaria, *fabula*, *mythu*; *fabula*, *mythus*, *fabula anilis*; — cuventu slavicu.

BASTARDU, adj., *spurius*, *spuriu*;

d'in flori, vorbindu de copii; — neaddeveratu, falsu (vedi *abastardare*).

BASTE (pronuntia *basce*), s. f., — cuventu neconoscutu d'incoce de Carpati si chiaru d'in collo cadutu in desuetudine, formatu dupo austriac. *bastej*, in locu de *bastion*, vedi *bastione*.

BASTIMENTU, s. m., plur. -e, (ital. *bastimento*, franc. *bâtiment*), *navis*, — neologismu de care n'avemu lipse, de ore ce limb'a despune de *vasu*, *nave*, etc.

BASTIONE, si *bastionu*, s. m., (ital. *bastione*, franc. si ispan. *bastion*), *agger*, *propugnaculum*; — intaritura, lucru de apperare ce sta d'in unu muru de petre sau de caramidi implutu cu pamentu, care esse afora d'in lini'a sau loculu intaritu; unu' *bastione* are forma aproape pentagonale, cu doue facie cari forme dia unu angliu essitu spre campu, si cu doue lateri cari lu lega de alte parti alle intaritureloru prin unu strimtu passu; — applegatu la navi pentru cea-a ce Francesii numescu *hastingue* = lucru de apperare formatu d'in funi, calcite, si alte asemeni. — Fontan'a d'in care limbele sorori au trassu acestu cuventu, a datu inco multime de derivate: cea mai simpla d'in acestea este ital. *basto*, franc. *bât* = seá de asinu, samariu; apoi provinc. *bastar*, franc. *bâter* = a pune samariulu pre asinu, ital. *bastare*, ispan. portug. si provenc. *bastar* = a adjuge, a implé, a accoperi; ital. *bastire*, isp. si provinc. *bastir*, franc. *bâtir* = a edificá, a sustiné; ital. *bastone*, franc. *bâton*, etc.: ba inco unii referu la aceaasi funtana si ital. ispan. portug. *bastardo*, provenc. *bastart*, franc. *bâtard* = copillu d'in flori, spurium, de orece in vechi'a francesca se afla espressionile: *fls de bast* si *flle de bast* = litterale: fiiu si fia de samariu, pre candu altii referu acestu d'in urma cuventu, parte la celticele *bas* = curvia si *tard* = funtana; parte la german. *bæs* = reu si *art* = natura sau nascere. — Fontan'a déro a totoru acestoru cuvente pare a fi aceaasi cu a lui βασιτάλειν, a portá mari greutati, a sustiné, etc.

BASTONASIU, s. m., *bacillum*, — deminuti-vu d'in *bastonu*.

BASTONELLU, s. m., ca si *bastonasiu*, inse de preferitu acestui-a pentru form'a sea mai buna.

BASTONU, s. m., baculum, ital. *bastone*, isp. *baston*, franc. *bâton*; — *bâtiu* lucratu cu mai multa sau mai pucina elegancia ce se porta in mana pentrusustinere, apperaro, sichiariuca semnu de onore, etc.; — cuventu introdussu inainte de 1830; — form'a cea mai cuvenita ar fi fostu *bastone* sau *bastoniü*, *bastoiu* (vedi *bastione*); — d'in acellu-asi au inceputu de currendu a se introduce si neologismii: *bastonare*, franc. *bâtonner*, = a bate cu bastonulu; *bastonada* (mai correctu *bastonata*) = ital. *bastonata*, franc. *bastonade* = bataia cu bastonulu.

BATALESIU, adj. s., — forma extraordinaria in locu de *bataiesiu*, *bataiasiu* = *bataliasiu* pote in locu de *bataliasu* = *bataliasiu*, pastranduse l prin suppressionea lui *i*, *pugnax*, *rixosus*; — pre câtu scimu, neconoscutu Româniloru d'in coce de Carpati, si förte pucinu usitatu la cei d'in collo de Carpati.

? **BATALEU**, s. m., aflatu numai in dictionariulu lui *Raoul*, cu insemnarile: — 1. batutore de pandia, rufe, etc., *palmula*; — 2. de batutu mincea, *clavula pilaris*; — 3. in acellu-asi dictionariu, dupo cellu d'in Buda: omu ce *bate tare cu muierile*, *muliorosus*. — Nu e lipse de grecesculu *βάταλος* sau *βάρταλος*; coci cuventulu se espleca usioru prin romanesculu *batere* chiaru si in a treia insemnare, de ore ce se dice forte bene: a *bate* cu muierile.

BATALIONU, s. m., (ital. *battaglione*, franc. *bataillon*, isp. *batallon*), *cohors*, *phalanx*; ceta de armati compusa d'in mai multe companie si facundu ea insasi parte d'in unu *regimentu*. — Formele limbелoru sorori nu su decatu augmentative d'in *batalia* sau *bataia*, care a insemnatu, si pote insemná si *omenii ce se batu*, si prin urmare *battaglione* sau *bataillon* = mare multime de armati. De acea-a si limb'a nostra cere *batalioniu* sau *bataioiu*; potemu inse adopta form'a mai antica *batalione*.

BATCA, s. f., (d'in ungur. *batka*?), mu-

scipulum, *cursa de soreci*; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati.

BATERIA, s. f., (ital. *batteria*, franc. *batterie*, isp. *bateria*), *tormentorum sedes*, *tormenta bellica*; — 1. una certa cantitate de tunuri necessaria pentru bataia, — 2. loculu unde se assedia acelle tunuri; — 3. bataia cu tunulu sau cu verce alte arme. — Cea d'in urma insemnare e cea mai apropiata de intellesulu originale a lui *batere*; limbei nostre in sensu este naturale a formá substantive abstracte d'in infinitive, ca franc. *sonnerie* d'in *sonner*, analogu cu *batterie*, d'in *battre*. Ar fi déro de aflatu una forma mai cuvenita limbei de câtu *bateria*; peno atunci nu ar fi bene a aplecá cuventulu si in alte insemnari si mai departate de intellesulu originariu, cumu: *bateria de buccataria* = tote vasele si instrumentele necesarie la buccataria; *bateria de pile electro-magnetiche* = systema de pile.

BATERU, (cu e obscuru), adv. si conj. — conoscutu numai preste Carpati, *saltim* = cellu pucinu, macariu: *déco mi ai luatú totu, lassa-mi bateru bät'a*; — *bateru co*, de si, cu tote co, — de unde?

BATOCU, si *batogu*, s. m., *gadus morna*, *piscis salsus et inumatus vel duratus*; genu particulariu de pesce de mare, care adjunge pre la noi numai saratu si uscatu, — 2. de aci in genere, verce specia de pesce saratu si uscatu sau affumatu; — dupo invetiätulu *Miklosich*, d'in slavicultu *batogü*, care insemna si unu *pesce*, ca la noi, si *bätiu* sau *flugellu*, insemnari ce nu si potu affá esplecare in limb'a slavica, déro se espleca usioru prin romanesculu *batere*, de unde si serbesculu *batati*; — affinu pote si cu urmatoriulu *batuca*.

BATUCA, s. f., — stomacu de pasere, *gusia*, *ventriculus avium*, *ingluvies*; — d'in *batere* cu insemnare de *indesare*, *indopare*? (vedi si *batocu*); — cuventulu nu e conoscutu d'in coce de Carpati.

BAZACONIA si *bezaconia*, *lascivum et impudens dictum vel factum*, *necuvientia*, *prostia*, *nebunia*, *dissa* sau *fapta* ne-cuvenita si *prostesca*.

BAZAIRE, *bazaiescu* si *basaire*, v., — 1. pre cătu se connoșce d'in coce de Carpati, de vocea certoru insecte, *bombam facere vel edere, susurrare, muscare, mormurillare*: *albinele, muscele, tintiarii* etc. *bazaiescu*; — de aci: *fo-culu bazaiesce* = nu arde bene, — si mai departatu: *furc'a mea, pandi'a, etc. bazaiesce* = sta pre locu in nelucrare: — de copii, a plange incetu, a inganá plan-sulu; — 2. in dictionariulu de Buda: a). a amblá cu vetrariulu in focu, a miscá, a ammestecá carbunii; — de unde: b). a attitiá, a interritá; — c). a mangaiá, a resfaciá cu man'a sau cu vorbe. — Dictionariulu de Buda pune cuventulu in legatura cu *basiare* = sarutare (vedi acestu cuventu in Dictionariu), isp. *besar* = sarutare, grec. *βάζειν* = a vorbi inganatu ca pruncii; pote se fia inse numai una onomotopea propria Româniloru, ca si *bâziu*, prin care se imita vocea insecteloru: *audi cumu bondariulu face bâziu*; — de unde: *a face sau dice cuiua bâziu* = a cautá se lu supere, se l'interrite (vedi si *buza*), — compara si ung. *bizgatni*.

BAZDOCA, s. f., *bazdocu*, s. m., pl-e, si *basdoca, basdocu*, crassior fustis, — bätü grossu; — affine pote cu *buzduganu*; — proverb: *d'in chiaru seninu i sare bazdocu* = se suppera fora motivu: — dero in locu de *bazdocu*, in asemene frase, noi amu auditu totu de a un'a *bâzicu*.

BAZDAGANIA, s. f., — cuventu pucinu connoșcutu, dupo forma slavicu: *monstrum, stulte dictum vel factum*, — ceva raru si extraordinariu, fapta sau dissa prostesca, fora mente: *ce basdagania de omu va mai fi si estu-a; tu esti bunu numai de basdaganii*.

BAZICU, s. m., *lubido, furor, morosus animi impetus*; bunu placu, furia: *érasí ti a venítu bâziculu; nu mi se scolla baziculu* = nu am pofta, (vedi *bazdoca, basaire*.)

BAZIU, vedi *basaire*.

BDENIA, vedi *denia*.

BEBE, *béba, béncá* si *bentia*, s. f., — *petra, cremene; lapis, sillex*; — neconnoșcutu d'in cóce de Carpati; — d'in ung. *béka kő?*

BECATIA, s. f., *rusticula*, — passere cu ciocu lungu buna de mancatu, — ital. *beccaccia*, franc. *bécasse*, de la *becco* ital., franc. *bec* = ciocu.

BECATINA, s. f., ital. *beccaccina*, franc. *bécassine*, — passere assemene *becatici*, dero mai mica.

BECHIERIA (pronuntia *bekieria*), si *bechierlicu*, s. m., *cœlibatus, celibatu*, stare de *bechieru*.

BECHIERU, (pronunt. *bekieru*), s. m., *cœlebs*, — cuventu turcescu, ne-insoratu, celebe.

BECISNICIA, s. f., — cuventu slavicu, — stare sau calitate de *becisnicu*.

BECISNICU, adj., — cuventu slavicu essitu d'in usu, *ineptus, ignavus*, — care nu e buun de nemica, ineptu, lassiu.

BECIU, s. m., pl. f. — *uri, cella, cellarium, vinaria cella*, (d'in ung. *béts?*), — *cava*, incapere in pamentu unde se tinu vasele cu vinu, — *cellariu*, incapere parte in pamentu, parte afora d'in pamentu, unde se tinu de alle mancarei si beuturei; — in amendoue sensurile se dice si *piivnitia*.

BECRILICU, s. m., *helluatio, bacchatio*, — *viétia, petrecere desfrenata, orgia*; — affine cu *bechieru* sau *craiu, crailicu*.

BECRIU, adj., *helluo, libidinosus*, — care si petrece viétia in *becrilicuri* sau *crailicuri*; — cuventu, ca si *becrilicu*, cadutu in desuetudine.

BEDINGU, s. m., vedi *acióia*, — cuventu d'almentreala neconnoșcutu, de si datu de dictionariulu de Buda.

BEDREAGU, s. m., *sutoria tabula vel mensa*, — scaunu sau mésa de calcionariu.

BEGU, s. m., la joculu de nuci se chiama asiá nuc'a alleșsa ca cea mai grea, spre a arruncá cu dens'a in cellealte nuci puse in jocu.

BEHAIRE, cuventu desfiguratu d'in *beire*, formatu d'in *bé* sau *bee*, imitatio-nea a vocei ouiloru, sau d'in *belire* cu l moiatu, alta forma d'in *belare* = a sbera ca ouea.

BELICU, s. m., *operarum præbitio, molestus irritusque labor*; — formatu d'in *beiu*, lucru pentru *domnu*, facutu

fora neci una plata;—astadi d'in ferircire *beliculu* e desfientiatu, inse vorb'a a luatu si insemnarea de *lucru greu si fora folosu*, sau, de *lucru facutu fora tragere de anima, cu negligentia si reu*.

BEIU, s. m., princeps, — cuventu turcescu; principe, domnu.

BEIZADÉ, s. m., principis filius = fiu de domnu, — cuventu turcescu connotutu numai d'in coce de Carpati, si aci cadiutu in desuetudine, afora deco mu se iea in risu.

BELALÉU, adj., care adduce *beleá* sau *belelle*.

BELCIUCU si

BELCIUGU (la Macedoromani *berciucu* si *belciucu*), s. m., annulus ferrens;—anellu sau cercellu de ferru sau de altu metallu la lanciuri si la alte obiecte, pre cari le lega;—nu pote fi slavicu, pentru co se espleca bene in limb'a nostra prin *baltiu* (vedi acestu cuventu in dictionariu), d'in care *belciucu* e deminutivu in locu de *baltiucu*.

BELDIA, s. f., pertica, pertica, — bätun lungu si nu pré grossu, trestia, etc. —

BELEA, s. f., pl. *belelle*, malum, adversa res, incommodum, cruciatus; — reu, nevoia: *a da de belea* = a cadé in belea; — *a da pre altulu de beleá* = a-lu bagá in belea; *a intra in belea*; *a scapá de belea*; — proverb: *belellele nu cadu pre petre* = omulu e facutu a sufferi; *capulu se trüiesca, co belelle curgu* = nu se cade a perde coragiulu in nevoie; — greutate anevoia de sufferitu: *fetele sunt mari belelle pentru unu tata; nu me potu curá de beléu'a estu-a de omu*; — lucrü ce adduce bataia de capu si neplacere: *abiá scapu de una belea, si mi punu in spinare alt'a*.

BELESNA, vedi *blesna*

BELESUIRE, vedi *beletuire*.

BELETUELA, s. f., actione si resultatü allu actionei *de a beletui*, sau cea-a cu ce se *beletuesce*.

BELETUIRE, *beletuescu*, v., vesti pannu a alterum subsuere, — cuventu, care ca si tote derivatele sélle, e connotutu d'in coce de Carpati, unde se dice *captusire* = *beletuire*, *captusiela* = *beletuela*, etc. (vedi *bellisü*).

BELIRE sau *bellire* (vedi *balanu*), *belescu*, v., pellem detrahero, decorticare, glubere, spoliare; — 1. a lua pellea de pre una fientia viua: *a belü unu bou, unu callu, unu berbece*, etc.; — a luá pellea numai de pre una parte a corpului: *a si belü nasulu, cotele, degetu'u, fruntea*, etc.; metaforice si proverb: *a si belü nasulu* = a cadé in mare periclu; *a belü ochii* = a redicá pleopele, a si deschide ochii, a bagá sema, a se mirá, a se uitá la ceva indelungu, prostesce si cu perdere de tempu: *ce mi stati de beliti ochii aici?* — *de nu erá nasulu, beliaü obrazulu*, cu unu periclu ai scapatu de altulu, cadiendu ai scapatu prin una veteinare mai mica de alt'a mai mare; *a belü ciocanulu* = a patí rosine, a remané de rosine, a fi in critica posetione; *a belü dentii* = a ride prostesce. — 2. a lua scorti'a de pre plante: *nu beliti trunchii arboriloru, co se vescedescu, a belü inulu, canep'a*, etc. — 3. a despoiá, a storce, a predá fora crutiare: *au belitu lumea, pre unde au ajunsu; ne au belitu, ne au luatu si pellea de pre noi, nu ne au mai lassatu nemica, neci cenusia in vétra*.

BELISIU (vedi si *belire, balanü*), s. m., pannus alteri subsutus vel subsuendus, — pánura sau alta materia care se pune si se cose sub alt'a, captusiela; — de sí substantivele române: *belisü, berlisiu, beletuela, berletuela, beluela, berluela* au analogia cu ungu. *béllés, bérlés*, precumu si verbele *beletuire, beletuire, berluire*, cu ungu. *bélleni, bérleni*; de sí pronunti'a ungueresca a potutu influentiá asupr'a formeloru române; totusi aceste cuvente, casi *bellire*, potu fi de origine romanica, sia nume tote d'in *pellis* = pelle. Cumu d'in acesta vorba s'a formatu *belire* sau *bellire*, s'a arretatu la articlu *balanu*. Acumu d'in *pelliceus, pellicea*, s'a formatu pre de una parte *pellicia* sau *pellitia*, éro pre de alt'a *pelliciu*, care, spre mai accurata distinctiune a concepteloru, a tensu la form'a *belliciu, bellisü*. *Belluire* ar poté fi in locu de *bellunire*, ca *ingreuiare* d'in *ingreuniare*; si precumu *ingreuniare* este in locu de *ingrecniare* d'in *greoniü*, augmentativu d'in *greu*; asiá si *bellunire* pote fi in locu

de bellare, in bellum in locu de pet-
 lonis, argumentativu d' in pelle. Belle-
 turu in fine pote fi d' in bellu in locu
 de bellu; collectivu d' in pelle; ca me-
 cce d' in bellu. Forme le bellu, bellu
 tate, bellu, sunt de respinsu ca con-
 trarie foneticu ihiber' ihibere; si cu a-
 tate iha multa bellu ca san si belle-
 tate, bellu, casu bellu, cari au fi-
 nali; normano. De alimentis ca tote
 aeste evente hu sa de locu comoscutu
 d' in voce de Carpati.

BELTORU, s. m.; care belese.

BELTURA, s. f.; actione; si mai-
 vertosu; restatulu actione de u bellu
 pre- f' iha sa copululu presentu iha
 multe bellu.

BELSITA, s. f.; una planta = canna
 iha.

BELSUGU, s. m.; abundantiu = abun-
 dantiu, indestillare.

BELURE, s. f.; si belu (vedi si
 bellu).

BELVEDERE, s.; ital. belvedere, i
 foisora ce procura una formosa vedere
 prin pregiuru; eventulu nu pote sta
 cu deest' forma in limb'a romanesca,
 pentru de la nob' belle de feminu; si nu
 ca in italianese, masculinu; si prin ur-
 andre sa facere ca adjectivulu bellu
 formos; si iha ca forma feminina.

BENCA, vedi bebe.

BENGALU, s. m.; unu dinu armatoriile sa
 simple pare de unu insemnare lor epu
 lepia, iha, etc. pare cu iha intrad
 bengal iha bagu iha iha iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BENPU, s. m.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BER, s. m.; unu dinu iha iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBANTIU, s. m.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBANTU, s. m.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BERBENTIA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BERBINTIA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

casu; d' in iha iha iha iha iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BERCARIU, s. m.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BERCU, s. m.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BERCU, adj.; unu dinu iha iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BERCU, s. m.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BERDIA (pronuntia tu aprupe bardia);
 s. f.; pl. bellu, etc. iha iha iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

Pentru originea ulterioare a eventulu
 bardia, se pote allatura de parans = par-
 dant sau pantera, si mai altesu de grec
 κάρδιος = vergatu da pantera; se pote
 chiaru veduce de caca asi radecina cu
 bardia iha iha iha iha iha iha iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BERECHETIU, s. m.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBECHETA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBECHETA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBECHETA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBECHETA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBECHETA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBECHETA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBECHETA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

BEBECHETA, s. f.; unu dinu iha iha
 iha iha iha iha iha iha iha iha iha

genitali, surpatura; — de respinsu ca si *beteagu, betejire*.

BIBOLARIU si *bivolaru*, s. m., paditoriu de *bivoli*.

BIBOLITIA, si *bivolitia*, femininu din:

BIBOLU, si *bivolu*, (la Macedo-romani: *buvalii*), s. m., *búbalus*, ital. *búbalo* si *búffalo*, isp. *búbalu*, franc. *buffe*, *βούβαλος*, — animale cadruedu ce sémena cu boulu, déro mai grossu si mai mare de câtu acestu-a; togmai d'in acesta assemenare cu *boulu*, lat. *bos*, *bobus* si *bubus* in dat., grec. *βούς*, au venitu si numirile *bubalus*, m., *bubata*, f., d'in care romanesce amu avé *bubalu, bubalu; bibolu* sau *bivolu*, si mai allessu *bibolitia* sau *bivolitia*, cu tonu la a patr'a syllaba, sunt cu forme cu totulu ratecite prin influentie slavice.

BICĂU, s. m., pedeca, belciugu; — cuventu caditu in desuetudene si d'in collo de Carpati, unde pare co a fostu in usu.

BICIU, s. m., pl. *bicie*, *flagrum, flagellum*; — instrumentu de batutu omeni, de batutu si de menatu vitele, impletitu d'in canepa, curelle, etc., *flagellu*; — cuventu slavicu.

BICIUIRE, v., a bate cu *biciulu*, a bate cu verce, chiaru si in figuratu, a bate vitiele, de esemplu, — *flagellare* = *flagellare*.

? **BICIULUIRE**, v., a estimá merci, à evaluá?

BICIUSCA, s. f., deminutivu d'in *biciu*.

BICU, s. m., *taurus* = tauru, — necunoscutu d'in coce de Carpati.

BIDINEA, s. f., plur. *bidinelle*, *penicillus quo ad parietes dealbandos utuntur*; peria cu care spoiescu paratii, spoitore, penicellu mare de spoitu; — cuventu turcescu.

BIGOTERIA s. f., franc. *bigoterie*, ital. *bigotteria*; calitate sau facta de *bigotu*; — mai bene *bigotia*, déro cuventulu ar fi de adoptatu.

BIGOTISMU, s. m., franc. *bigotisme*, ital. *bigottismo*; caracteriu de *bigotu*, systema de a nutrí si mantiné intre omeni *bigotia*.

BIGOTU-a, adj. s., franc. *bigot*, ital. *bigotto*; cellu ce practica ceremoniele

cultului religiosu cu unu scrupulu essa-geratu, déro nu totu de a un'a impinsu de una addeverata pietate; faciariu religiosu, falsu devotu, mormentu spoitu, cumu numi Christu pre faciarii devoti intre Judani, pre farisei. — Cuventulu ar fi venindu, dupo unii d'in angl. *by god* = pentru Domnedieu; dupo altii d'in *Visigotu* = nume applectatu si la *Normani*, ca veniti d'in acea-asi origine cu *Visigotii*, si togmai *Normaniloru* s'a applectatu de Francesi, in risu, numele de *bigoti*, peno cotra finitulu seclului XVI, si numai dupo acesta epoca, a luat cuventulu, in limb'a francesca, insemnarea ce are astadi; dupo altii in fine d'in ital. *bigiotta*, deminutivu d'in *bigio* = cenu-siu, negru, dupo vestimentele callugariloru, in cari se incuiba de regula *bigoti'a* sau *faciaria religiosa*. Ispanii pentru acellu-asi conceptu au cuventulu *santurron* = liter. *santioiu*, santu essa-geratu, devotu affectatu; la densii *bigote* insemua *mustacia*, si in figuratu, *caracteriu solidu*. D'in aceste incertitudini de intellesu, cumu si de origine, urmedia co limb'a nostra s'ar poté forte bene scuti de *bigotu*, ca si de derivatele lui.

BILLA, s. f., franc. *bille*, it. *biglia*, isp. *billa*; osseus vol eburneus *globulus*; 1. globuti de ossu de eboriu, ce serve la jocu de *biliardu*; 2. globuti de ossu sau de lemnu ce serve la votu. — Dupo unii d'in latin. *pila*, inse form'a ital. *biglia* se oppune la acést'a; mai probabile este déro co cuventulu e de origine germanica, d'in acea-asi funtana cu *billa* (vedi mai la valle).

BILLETU, s. m., pl. -e, franc. *billet*, ital. *biglietto*, isp. *billote*; cuventu luat dupo francesce, fora forma romanesca, cu insemnarile: *schedula, littera, epistolium, s, ngrapha, chirographus, amatoriae litterae, tessera*; scrissore mica, câteva linie ce se scriu cuiva ce nu e in departare; inscrissu, addeverentia data co a platitu sau co are a platí, a primitu sau are a primí bani sau altu ceva; *billetu dulce*, scrissore de amore; — apoi in unire cu diverse alte vorbe: *billetu de intrare*, pentru teatru, gradine, si alte locuri de adunare; *billetu de drumu*; *bil-*

letu de incarcare, pentru navi sau alte vase de transportu; *billetu de banca*, cu acellu-asi intellesu ca si *banconota*; — mai vertosu in daraveri commerciali: *billetu*, politia: — *billetu de lotaria*; *billetu de votatu*, bucata de charteia precare se scrie votulu, etc. — Dupo unii cuventulu ar fi venindu d'in grec. βιβλίδιον = cartiulia; dupo altii d'in acea-asi funtana cu *hilla* sau *billu* de mai la valle.

BILLIARDU, s. m., franc. *billard*, ital. *billardo* sau *billardo*, isp. *billar*; — jocu de *bille*: més'a pre care se face acestu jocu: cas'a unde se afla una mésa de jocatu *bille*. — Déco e se remana acestu cuventu in limba impreuna cu celle lui affine; atunci se cere de neaparatu se iea una forma mai cuvenita geniului acestei limbe, analoga isp. *billar*: precumu d'in *carte* (de jocu) s'a formatu *carturariu*, apoi *carturaria*, sau si d'in *arsicu*, *arsicariu*, *arsicaria*; asiá d'in *hilla* s'ar noté face *billariu*, *billaria*.

BILLU, s. m., dupo franc. *bill*, si acestu-a dupo angl. *bill*, cu insemnarea de *proiectu de lege presentatu la votulu camereloru anglese*; — forte usitatu in camerele nostre in locutionea: *billu de indemnitate* = votu sau lege prin care ministrii se scutescu de respunderea, ce appésa pre densii, pentru mesure, cari aru ficerutu incuvenientiarea legislativei, si pre cari densi le au luatú fóra acesta formalitate. — In limb'a anglesa cuventulu are forte multe si variate insemnari, a nume si mare parte d'in celle espresse prin *hilla* si *billetu*; si prin urmarea aceste doue cuvente se reducu la angl. *bill*, a carui insemnare primitiva este *rostru* sau ciocu de passere: de acf apoi, prin metafore continue, *obiecte de ossu*, cumu si *billele*, apoi *semne de intellegere*, togmai precumu si latin. *tessera* = liter. patru, insemna mai antaniu unu *cubu* micutellu, apoi *zare* de jocu, si in fine *semnu de espressione*, ca si *billetu*. Fóra indouentia de la *rostrulu* unei passeri peno la unu *billu* presentatu mundri-loru lordi ai Angliei distanti'a este enorme; déro imaginationea poporului, creatoriu allu limbei, nu connoce neci una distantia in sborulu seu: proba este si

limb'a nostra, asiá cumu e vorbita de poporu. Póte fi distantia mai mare de câtu între *bataia* si *amore affectuosa*? Cu tote acestea poporulu nostru espreme amendoue ideele prin acellu-asi cuventu, *batere*: *a bate muieri*, *a bate cu muierile* (vedi *batere* in Dictionariu).

BINA, s. f. pl., *binalle*, cuventu turcescu, *œdificium*, edificiu, constructione facuta mai vertosu cu scopu de specula.

BIOSU, adj., *abundans*, *dives*, *uber*; abundante, avutu, bene si cu de tote provediutu; fecundu, fertile, manosu; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, d'in ungar *bő*? sau in locu de *viuosu*, *viuosu*, d'in *vivus*, *vivero*?

BIRAITIA, f., d'in:

BIRAU, s. m., judecatoriu, judece; — cuvente neconnoscute d'in coce de Carpati si cu totulu de prisosu, de ore ce in locu-le avemu altele de necontestata romanitate; inse totusi ar meritá se se allega si se se scia, déco elle, ca si affinele: *hiru*, *hiruire*, etc., sunt ungueresci, sau de alta origine, sau d'in *vir*, cumu pretende Dictionariulu de Buda, si cumu pare a probá macedonoromanulu *hiru* (vedi 2. *hiru*).

BIRBANTU, vedi *berbantu*.

BIRELNICU, si *birnicu*, adj., suppusu la *hiru*; in intellesulu de sub 1. *hiru*: — cuvente de forma neindoiosu slavica, éro pentru origine vedi 2. *hiru*.

BIRGA, s. f., *vitiu*, *mendum*; vitiu, defectu; — cu totulu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BIRJA, s. f., *rheda conductita*; trasura ce se iea si platesce cu or'a sau cu diu'a; — combinationea fonetica *rj* e cu totulu contraria limbei romanesci; cuventulu in russesce insémna *bursa*, *platia* unde se afla *burs'a* negociatoresca si pre care stau in asteptare si *birjarii* cu *birjele* loru; si de acf cuventulu applectatu la assemeni trassure, intogmai precumu si franc. *flacre* = *birja*, inco s'a numitu asiá dupo *Saint-Ficere*, baserica in Parisi, unde stationara primele *flacres* = *birje*.

BIRJARIU, s. m., *possessoriu* sau *menatoriu* de *birja*.

103
 95 BIRNICU, vedi birnicu
 96 BIRQU, vedi biricu
 97 BIREASLU, s. m., care, tiene, biru.
 98 BIRIDU, s. m., caupona, napiva, casa unde manca comenii ospetaria; cu vanta germana.
 99 BIRU, s. m., tributum, caputim
 100 cioxactio, dare contra statu, dare pre capu, impusa, mai inainte, numai tierrandoru, astadi totoru Romaniloru d'in Romania libera; cu vantulu in sepe, padintu atin desuetudina, si supplenitiv, prin captatione, impositu, pre capete, dare personale, etc. pentru etymologia, vedi si 2. birudi
 2. BIRU, s. m., vir, heros, barbatu, erou, voinicu, la Macedoromani prin armare au, s. m., mai formosa, insemnare
 101 datinescului, s. m., arma, xirunque cano
 99 cautu, armele, si pre barbatulu, (e-
 102 sticulu, pre pandu la Dacoromani, s. a pa-
 103 stratu, numai, darivatele, veritate, ver-
 104 tose, in intellesu mai appropriatu de pri-
 105 mitivulu vir, ero, cuventulu vir insusi
 106 sub form'a vera, a luatu, insempari mai
 107 departate (vedu veru, in dictionariu).
 108 Biru, acumi, integrearea de co cuventele,
 109 biruire, biruinta, l. biru, etc. nu stau in
 110 legatura de cum patia, etc. vir; sla-
 111 yice nu su aceste cuvente, invariabile.
 112 Maltesich, susista de si susiene de una
 113 parte co biru, tributum, ne ar fi venitu
 114 de la slavi, marturesce, insa de alta parte
 115 co origine, slayica a cuventulu candoi-
 116 nisa, si transmite, la ung, bir, potere,
 117 possedere; dero e de a se scl, de co, acestu
 118 cuventu, este originariu, in unguresce
 119 sau impromutatu de la noi, sau de la
 120 Celti, la car ince, sa afla cuventulu cu
 121 intellesulu de *manigere*
 122 BIRUINTA, s. m., victoria, victo-
 123 ria, invingere, ad la biruire.
 124 BIRUIRE, s. m., vincere, a invinge, a
 125 bate (vedu si biru)
 126 BISCOTA, s. m., si biscotu, m. ital. bis-
 127 cotto, franc. biscuit, ceu pronuntiatu
 128 biscotta, biscotte. Proprie de doue ori
 129 captu, bis-coctus, si in specialu l. bu-
 130 cati de pane de a doua, ori copte, sau
 131 uscate in coptorii, spre se pota pastra
 132 indelungu, fora se mucedesca; si a servi
 133 de provisione pre calle, mai vertosu la mi-

litari, la marinari, etc. — 2. bucatella de
 pasta fermentata cu sacharu si bene res-
 conta; forma, cea mai cuventa lim-
 bel, ar fi biscottu sau biscotta.
 BITANGU, s. m., erro, vagabundu, —
 neconoscutu d in coce de Carpati; — d in
 ung. bitang.
 BITUSIA, s. f., focul stratum, straiu
 ce se pune pre callu, — neconoscutu d in
 coce de Carpati.
 BIU, de biu, superfluus, superabun-
 dans, cu prisosu, de prisosu, forte a-
 bundante, — neconoscutu d in coce de
 Carpati; pare co de aci s a nascutu biosu
 de mai susu.
 BIUROCRATIA, s. f., funcione de
 burocratu, domnia de burocrati, franc.
 bureaucratie.
 BIUROCRATU, s. m., functionariu
 de buro, franc. bureaucrate.
 BIURU, s. m., mesa de scrissu in
 genere, mesa de scrissu intr una ramura
 de servitiu publicu; si de aci: functio-
 nariu applicati la acea ramura de ser-
 vitiu; ramura insasi de servitiu; — d in
 franc. bureau, neologismu introdus su fora
 naci unu respectu de fonetic a limbei
 nostre, presentandu in doue syllabe mai
 multi barbarismi: co mai antapu franc.
 u nu corespunde cu u sau i romanescu,
 si prin urnare ren se dice buiron, reu
 buou, apoi combinationea franc. cau inco-
 nu se traduce la noi prin ou, ci prin ellu,
 cumu chateau = castellu, si prin urnare
 bureau, de co amu ave nevoia de ellu, s'ar
 traduce in romanesca: burellu. De catu
 se imbuibamu limba, de e sau nu ipsa,
 cu neologismu asia de scalciati ca buou sau
 buiron, n amu face ore mai bene si mai
 cu mente se pastramu vechiele si roma-
 nescele: mesa = buiron, capu de mesa =
 stefu de buiron? A ce semena stefu? Mai
 pote conosce Geneva in ellu pre franc.
 chef, care nu e de catu totu capu = lat.
 caput, corruptu si defigurat? Au cre-
 demu co bureau dioc ceva mai multu de
 catu mesa? D in contra bureau vine d in
 bure = panura, si va se dica proprie una
 bucata de panura, ce se pote intende pre
 una mesa de scrissu, ca si pre voce altu
 lucr: asia dero franc. bureau esprime
 obiectulu numar de una parte a ciden-

tale, ero roman. *mésa* espreme acellu-asi
 -lueru. *mésa* arg. cliu essentialu, coci la
 scrissu. *mésa* este totulu. *ero* accopere-
 -mentulu de panura. *pote*, si lipsi. *A-*
 -poi, derivatelo, *biu peratia*, *biurocratu*,
 slant, *dégo* sa pote, si mai, *barbare*, coci
 .ila forma scalcia. *biuro*, se allaturu. e-
 -lementu grec. *κράτος* = *potere*, *domnia*.
 -functione, si se producu astufelu vorbe
 a hybride de nosufferita uritione.

BIVOLARIA, *biuglaru*, etc., vedi *bi-*
biolaria, etc.
BIVUACU, *veglia* sau *ve-*
nochia = *stiglia*, *padia*, extraordinaria in
 -tempu de nopte (acestu intellesu nu lu
 .mai nra astadi, neci, in limba francesca,
 -ci, *numai*, si) *stazione*, de repausu,
 .ce una armata, face, diu'a, sau, noptea,
 .sub, cerulu, liberu, fora, conepemente:
 -armat'a insasice face assemenea statione;
 -loquulu, infine, unde se face assemenea sta-
 -tionel, *stazione*, *stazione*, dupo franc.
 -*biroac*, (sau *biroac*, si, *biroac*, (coci, neci
 .si in francesce, nu are una forma stabilita),
 .oaste, germani, *biwach* sau *heilwach*, *Wey-*
wach = *dupla*, *garda*, *dupla*, *vigilia*; si,
 .si *dégo* e sa l'adoptamu, si, *noptea*, *apoi* de ce
 -*arama*, *mai*, *allungatu*, *diu*, *usu*, *o*, *nacht*, =
 .ob german. *Wach* = *veghe*, a principale.

BIZARU, *adj.*, *morosus*, *difficilis*, *mi-*
sericus, *dupla*, *applegatu*, la, *persone*, *morosu*,
 -*ni*, *superatiu*, *greu*, de, *multa*, *amitu*, *capri-*
 -*iu*, *ciosu*, *fantasticu*, 2, la, *lucru*, de, *marare*,
 -*oi*, *est*, *ordinariu*, *diu*, *franc.*, *bizarre*, *ital.*
 .ni *Obizarro*, ca, *acellerasi*, *semnificatiu*
 .ni *éronis*, *si*, *portug.*, *bizarro*, = *generosu*,
 .ni *ca*, *valerescu*, *mai*, *astu*, etc. In limba i-
 -*stotahana*, se, *ada*, *una*, *numitju*, *bizza* =
 -*amantia*, *déro*, *fiandu*, *ca*, *arr*, *ca*, *suffisu* nu
 -*i*, *essiste* in *italianesce*, de, *acea*, a, *cuyen-*
 -*s*, *ditulu*, *canta*, se, se, *fi*, *introdussu* de, *aiurea*,
 -*i*, *pote*, *prin*, *limba*, *ispanica*, *diu*, *basculu*,
 .ni *bizarro*, *ou*, *barba*, *fi*, *barbatu*, De, *acea*, a,
 .ni *limba*, *nostra*, se, *pote*, *scuti* de, *acestu*, *cu-*
 -*roventu*, *si*, *cu*, *iatatu*, *mai*, *multu*, de, *deri-*
 -*o*, *ni*, *valulu*, *seu*, *bizarria*, a, *caru*, *forma*, *este*,
 .ni *contraria*, *ganiulu*, *limbei*, *romanesi*; *ar-*
 -*ia*, *scanta*, *déro*, *se*, *pote*, *se*, *dica*, *bizarria*.

BIZIBIA, si, *fi*, *una*, *planta*, *dicum*
 .ni *papaveris*, *noide*, *in*, *2*, *IIA*, *II*
BIZURU, *biuzescu*, *v*, *ca*, *reflex*,
 -*itose*, *biuzi*, *in*, *sine*, *sau*, *in*, *altulu*, *sibi* *vel*
 .ni *ob* *stille*, *est*, *adua*, *lev*, *stille*, *adua*, *ob*, *stille*

alii nimium confidere; a se incummette
 = *nimum* *audere*; *ca* *activu* *simplu* *no-*
 -*conoscutu* *d* *in* *coca* *de* *Carpati*, *u* *in-*
 -*crede* *cava* *ceva*, *concredere*, *committere*
 .ni *aliqui* *aliquam* *rem*.

BIZUTU, *part.* *in* *ozare*, *cu* *fi-*
 -*semnari*, *neconoscute* *d* *in* *coca* *de* *Car-*
 -*pati*; *1*, *cortus*, *tutus*, *securus*; *hete-*
 -*dentiatu* *securi*; *2*, *familiaris*, *dius*, *re-*
 -*ceptus*; *familiaru*, *favoru*, *de* *apote*
 .ni *credentiosu*, *hete*

BLABORNICU, *lois*, *in*, *una*, *planta*,
 .ni *cyripedium*, *cu* *forma*, *hexomifera* *si*
 .ni *neconoscutu* *d* *in* *coca* *de* *Carpati*.

BLACIA, *s. f.*, *si* *blacie*, *si*, *bl.*, *ba-*
 -*tiu* *de* *batutu* *grane*, *batu* *in* *gehere*, *ba-*
 -*gellum*, *perlica*; *de* *unde* *necon-*
 -*oscutu* *d* *in* *coca* *de* *Carpati* (*vedu* *si*
 .ni *blegu*).

BLAGA, *s. f.*, *bumu*, *lavuta*, *lavita*,
 .ni *cu* *ventu* *slavicu*.

BLAGOESTIA, *s. p.*, *pietate* = *pie-*
 -*tas*, *slavicu*.

BLAGOESTIVU, *adj.*, *pietati*, *piu* =
 .ni *pius*, *slavicu*.

BLAGOSLOVENIA, *s. f.*, *benecu-*
 -*ventare* = *beneditio*, *slavicu*.

BLAGOSLOVIRE, *v.*, *a* *benecventati*
 .ni *benedicere*, *slavicu*.

BLAGOVESCENIA, *s. f.*, *annuntia-*
 -*tionea*, *serbatoru* *in* *25* *Martiu*, *ca* *andu*
 .ni *se* *commemora* *venia* *angeru* *Ga-*
 -*briel*, *ca* *se* *annuntie* *felice* *Maria*, *co-*
 -*va* *nasce* *pre* *Mantu* *torulu*.

BLAIVASU, *si* *blavasa*, *si*, *ni*, *con-*
 -*dem* *de* *plumbu*, *grani*, *instrumentu* *sau*
 .ni *materia* *apta* *la* *desemnati*, *grafium*.

BLAJINITATE, *s. f.*, *blajnetate*, *le-*
 -*nitata*, *mansuetudo*, *slavicu*.

BLAJINU, *adj.*, *blandu*, *amabile*,
 .ni *mansuetus*, *benignus*, *amabilis*, *comis*,
 .ni *slavicu*.

BLAMARE, *blambu*, *v.*, *vituperare*,
 .ni *improbare*, *crimini* *dicere*, *reprehendere*;
 .ni *a* *cugata* *si* *spunde*, *ob* *factu*, *assele*,
 .ni *portarea* *cuius* *sunt*, *reprehensio*, *relle*,
 .ni *vetematorie* (*opusu* *lhi* *blamare*); *a* *de-*
 -*fajma*, *a* *desapprobatu*, *a* *impitta*, *a* *cen-*
 -*sura*, *a* *critica*, *a* *musica*, *a* *admon-*
 -*neologismu* *introdussu* *dupo* *franc.* *bla-*
 -*mer*, *déro*, *introdussu* *foro* *necessitate*, *de*
 .ni *oreca* *desponemu* *de* *alte* *multe* *espres-*
 .ni *ob* *stille*, *est*, *adua*, *lev*, *stille*, *adua*, *ob*, *stille*

-ob ob unam rem se servam niri is iul

sioni pentru conceptele, la cari se ap-
pleca, cumu si fora respectu de fonetic'a
limbei, urmare ce va arruncá limb'a
intr'una confusione, d'in care nu vomu
mai poté essí. Mani'a de a innová cu
locu si fora locu a ajunsu asiá departe,
incátu nu numai *blamare* si *blamu* se
audu necontentitu, de cându legislatur'a
nostra mai de multe ori pre annu dà
blamuri ministerieloru, éro judecatur'a
pronuntia la *blámuri* in contr'a mem-
briloru sei; déro inco unii au crediutu
co potu dice si *blamagiu*, fora se existe
neci in limb'a francesá una forma *blá-
mage*. Déro franc. *blâmer* este, cumu
arréta circumflessulu seu, in locu de *bla-
smer*, si, sub pedepsa de a nemicí verce
analogie, pastrate cu rigorosa conse-
centia de poporu in instinctulu seu, sub
pedepsa de a cadé astufelu in intunerecu
chaotecu, ar cautá ca cuventulu *blâmer*
se iea, in romanesce, form'a *blasmare*;
inse si acesta forma ar presentá una
combinatione foneteca contraria legiloru
limbei romanesci. Mare dauna inse nu e,
co *blâmer* nu pote intrá in limb'a no-
stra, antaniu pentru co l'avemu dejá
sub form'a cu multu mai curata si in-
tréga, *blastemare*, si cu intellessuri cu
multu mai appropriate de originariulu
seu *blasphemare* = $\beta\lambda\alpha\sigma\varphi\eta\mu\epsilon\iota\nu$, intelles-
suri pentru cari limb'a francesá s'a ve-
diutu nevoita a reintroduceca neologismu
blasphémer; allu doile pentru co neci
lipsea de espressioni, cumu se vede
d'in traductionile date, si se va vedé
inco si d'in esplecarile urmatorie, nu
ne pune in necessitate de a da una noua
forma lui *blastemare*, asiá in câtu se lu
reducemu la *blasmare*, sau si mai reu la
blamare. Cuventulu *blastemare*, ca si
baserica, *domenica*, *cumenicacione*, etc.,
este unulu d'in acellea, cari probedia,
peno la evidentia, co Români s'au cre-
stinatu inco d'in celle antanie secle alle
erei crestine, si n'au asteptatu, cumu
pretendu unii, ca slavii se-i initiedie in
divin'a doctrina a lui Christu. In adde-
veru latin. *blasphemare* nu este classicu,
ci introdussu d'in grec. $\beta\lambda\alpha\sigma\varphi\eta\mu\epsilon\iota\nu$ de
côtra antanii propagatori ai crestinismu-
lui, si prin urmare ca termenu de do-

meniu religiosu, spre a insemná: *a pro-
nuntiá vorbe injuriose in contr'a lui
Domnedicu si a celloru sante*. Cu ace-
stu intellessu, d'in care, in decursulu
seceloru, s'au desvoltatu apoi altele
analoge, s'au introdussu inco de atuuci,
si existe peno astadi, si in romanesco,
cuventulu *blasphemare* sub form'a *bla-
stemare*, prin simpl'a sustituire a lui *t*
in locu de *ph* sau *f*; pre cându limb'a
francesá, dupo ce a defiguratu cuventulu
forte reu si l'a redussu la *blâmer*, dupo
ce l'a applicatu astufelu la concepte cu
totulu departate de intellessulu pri-
mitivu, a fostu nevoita, cumu dissemu,
spre a espreme acellu intellessu, se re-
iea d'in nou form'a *blasphémer*. Ca se
ne dâmu séma si cu acesta occasione
despre spiritulu de tenacitate si conser-
vatione, ce caracteriza pre poporulu no-
stru, se vedemu ce forma a luatu blas-
phemare si in alte limbe romanice, a-
fora de cea francesá. Italianulu de la
blasphemare a trecutulu la *blastemare*,
biastemmiare, si in fine la *biestemmiare*,
bestemmiare, form'a cea mai usitata
astadi cu intellessulu latinescului blas-
phemare si romanescului *blastemare*; de
alta parte prin taiarea lui *t* a formatu
biasmare, si, spre a evitá combinationea
sm contraria limbei, *biasimare*, cu in-
tellesulu francesului *blâmer*. Ispanii
au mersu si mai departe cu mutilatio-
nile; ei dicu: *lastimar* = *blastemare*. D'in
celle espusse se vede totu de una data,
co si Italianii, ca si Francesii, au tensu
a da cuventului doue forme pentru doue
serie de semnificacioni: *bestemmiare* =
blastemare, franc. *blasphémer*; *biasi-
mare* = defaimare, franc. *blâmer*. Limb'a
nostra inse nu ne permite una muti-
lare a cuventului de assemenea natura,
si totu ce potemu face, este a introduce,
pentru unele insemnâri, form'a mai ori-
ginaria *blasfemare*, in neci unu casu inse
form'a mutilata *blasmare* sau *blamare*
(pentru intellessulu lui *blastemare* si
blasphemare vedi in dictionariu).

BLAMU, s. m., actione, si resultatu
sau si motive alle actionei de *blamare*.

BLANA, s. f., villosa pellis vesti-
mento subsuenda vel subsuta, pellita ve-

stis, tabula, assis; 1. pelle de animale cu perulu seu, care e cosuta sau are se se cosa pre faci'a d'in intru a unui vestimentu; vestimentu blanitu sau captusitu cu pellea numita *blana*; 2. scandura, tabla de lemnu mai lunga de câtu lata; — acêsta d'in urma insemnare, ca si form'a cuventului, pare a probá co cuventulu nu vine de la ung. *bálleni*, ci este de origine románica, fiendu in legatura cu lat. *planca* = scandura, mai simplu inco de câtu acestu-a, d'in *plana*, femeninu d'in *planus* (vedi si *belisiu*).

BLANARIA, s. f., maestria de *blanariu*; stabilimentu unde se lucra si vendu *blane*.

BLANARIU, s. m., care scie lucrá *blane*; care vende *blane*.

BLANISIORA, si

BLANUTIA, s. f., deminutivu d'in *blana*.

BLEASCU, s. m., anima bestiarum = suffletulu bestiiloru, — neconoscutu d'in coce de Carpati.

BLEAU si *bleavu*, s. m., pl.-uri, — lamina de ferru, care se bate pre ossia, pentru ca acést'a se nu se róda currendu.

BLEGOSIARE, v., aures demittere; a moiá si lassá urechiale: *callu cu urechiale blegosiate*; — in unele dictionarie datu si cu form'a *blagosiare* si *blacosiare*, si cu insemnarea: *pavere* = a se spariá, a fi spariosu, a fi fricosu, a se infricosiá (vedi *blegu*).

BLEGU, adj., qui aures flaccentes vel flaccidas habet; care are urechiale moi si lassate in diosu; — de aci metaforice: molle, prostu; — datu in unele dictionarie cu forma *blacu*, si cu insemnarea: *pavidus* = fricosu, spariosu. — Cuventulu se pote legá de *βλάξ* — *βλαξός* = molle, lasiu, lentu, stupidu; sau de analogulu latin. *flaccus* = molle, lasiu, fora energia, fricosu; chiaru in Cicerone *flaccus* = care are urechiale lassate. — *Blacia* sau *blaciu* pote co se léga de acea-asi radecina, afora de nu va fi in legatura de cumnatia cu *flagellum*. De alta parte formele *blejire*, *blejdire* (vedi mai diosu) inco se potu legá de *blegu*, de si dau prepusu prin forma co vorb'a ar fi de origine slavica. In fine unele dic-

tionarie amesteca form'a *bleguire*, care vine, fora indouentia totu d'in *blegu*, cu *blevuire* sau *bleuire*, d'in *bleau*.

BLEGUIRE, v., (in unele dictionarie *blacuire*), vedi *blegosiare* (compara si *blegu*).

BLEHAIRE, *gannire*, *clamitare*; — a latrá ca catieii mici, a sberá ca iepurii, a mercai, a mierlai; — nu d'in *βληχίζομαι*, ci pote d'in *belare* = sberare, transformatu prin metatase; inse cuventulu nu e conosciutu d'in coce de Carpati.

BLEJDIRE si *blejire* (d'in *blegu*?) *obstupescere*; a *blejdi ochii* = a deschide tare ochii si a se uita cu mirare stupida.

BLÉNDÁ, s. f., — 1, *accipiter* = gaia, uleu? — 2. *blénda de omu* = omu reu sau de nimicu? (care nu e bunu de nimicu, care ambla molle si incetu, leganandu-se si abiá misicandu-se); de aci:

BLENDARIRE, v., a amblá leganandu-se; cuventu, ca si *blénda*, cadiutu in desuetudine.

BLÉSNA si *blasna*, *belésna*, opus imperite factum, homo stupidus; lucru reu facutu, omu de nimicu (care nu e bunu de nimicu); — cuventu slavicu forte pucinu conosciutu mai inainte, astadi cu totulu cadiutu in desuetudine.

? BLESIU, s. m., ferru topitu? lamina sau sina?

BLESURA, s. f., *plaga*, *ulcus*, *vulnus*; neologismu nefericitu, dupo franc. *blesure* = plaga, vulnu, etc.

BLEUIRE si

BLEVUIRE, v., a pune unu *bleau* sau *bleavuri* la ossia.

? BLEUTIA, s. f., calitate de *bleutu*; — se nu fia *blegosia* s'au *blegutia* d'in *blegu*?

? BLEUTU, adj., *stupidus* = stupidu, imbecillu; — se nu fia in locu de *blegut*?

BLIDARIU, s. m., pl.-ie, theca suttellaria, armariu de *blide*; — ? si cu intellesu personale: facutoriu de *blide*, ollariu; lingutoriu de *blide*, parasitu, lingáu.

BLIDU, s. m., pl.-e, *catinus*, *pattina*; — vasu de paméntu, in care se punu bucate pre mésa, *catinu* = strachina, taleru de paméntu, etc.: *á spelá*

blidele, a pune *blidele* in *blidarie*; a *manca* d' *in* *acellu-asi* *blidu*. cu *celele* = a trai impreuna. Cuventulu se afla mai cu sema in gura terraniloru, precandu in cetati se aude astadi, pentru acellu-asi conceptu, *strachina*, ero pentru *blide* mai cu eleganta lucrata. *castronu*, *farfuria*. Cuventulu porta semne de inalta vechime, si nu se pote admite cumu pretende inventatulu *Milosich*, eo Romanii parti si improbatu de la Slavi; ci deco, precumu sustiene acellu-asi inventatulu, vorbii este gotica atunci e mai probabile eo Romanii sau de la Goti insisi, cu cati au traitu impreuna tempu indelungatu. De altmuntrele cuventulu se afla si in alte limbe sorori, in cea italiana de essemplu, sub forma de *blado* = bucate, granu ordiu, seara, etc. (franc. *blé*) d' in anglosass. *blad* = verce specia de grantu, si chiaru verce specia de planta, si in particulariu, planta leguminoasa, etc., in semnari cari ducu la grec. *βλαστόν* = erba, verce cresce d' in pamentu, de unde si allu nostru *blastariu* situ *blastariu*. D' in *bladu* Romanii au facutu pote antianu *bladu*, si apoi prin asemenarea lui a cu *blidu*, *blidu*, *blidu*, care a potutu ave mai inainte insemnarea de verce cresce d' in pamentu, apoi ce cresce d' in pamentu si se manca, bucate, leguma si in fine vase in cari se punu bucate, locmai precumu si franc. *plat* = si cu bucate, si cu vase de pusu bucatu. In fine se pote compara si grec. *βλατό* = una specia de planta leguminoasa (vedi in Dictionariu *blitu*).

BLIDUSELU, s. m. pl. e deminutiv d' in deminut. *blidusu* d' in *blidu*.

BLIDUSIU si

BLIDUTIU, s. m. pl. e scutella, *patelle*; deminutiv d' in *blidu*, *catinellu*, *talerellu*, *strachiora*, etc. (vedi *blidu*).

BLOCARE, *blocau*, v., a pune sau stabili *bloca*, a impresura de tote partile una cetati sau terra.

BLOCU, s. m., franc. *blockus*, impresura de tote partile a unei cetati sau unui finutu, ocupare a totoru caliloru de comunicatiune, Asia in catu se nu pota nici asa neci intra; d' in ger-

man. *blockus* = *blockhaus* = casa de lemnu.

BLONDU, a, adj. franc. *blond*, ital. *blundo*; *navis*, *balanu*, vorbindu mai alesu de omu cu peruti balanti si ochii albastri; neologismu fora utilitate, fiindu eo *balanu* lu pote supleni forte bene, si deco originea romana a cuventulu *balanu* sar pote contesta; apoi nu se pote contesta, eo *blondu* e strainu de terrenulu romanior. De ce dero anu introduce unu neologismu de origine straina, si nu ne amu multiam cu *balanu*, a caru origine e ceolu opuciu indioisa, si are totu de una data meritulu, eo e totosecutu totoru Romaniloru? (vedi *balanu*). De asmenrea si *blondina*, *blondina*, *cauta* se lasse loculu la *balanoru*, *balanora*.

BLOTACARIRE, si *blotocarire*, v., exagitare, a clati, a clatina, a turbura, vorbindu in particulariu de apa, de unu vastu cu apa neobnoscutu d' in doce de Carpati cu acesta insemnare, care dupo dictionariulu d' in *Budala* ar veni d' in *volutare*, = *rostogolire*, se nu vina ore d' in *nuctus*, ca *blegu* sau *blacu* d' in *nuctus*. D' in *nuctus*, e probabile eo vinu *fluturu* *fluturare*, *fluturare*, etc. d' in acellu-asi s' a potutu forma si *flutecu*, al in care apoi *flutecare*, *flutecarire*, transformatu in urma in *blutecarire* sau *blotecarire*, d' in toce inse de Carpati verbulu *blotecarire*, pronuntiatu de ganii *blotecarire*, (pronuntiatu d' in *blite* intr una syllaba ca germanu. *bl*), insemna: a vorbi multu si incurcatu, a vorbi uite si neintellesit, ca ephi micu: *totu blotecaresci*, *Jidane* *copilulu* *bandu* *inbepe* *se vorbescu*, *nu i nita* *vuce* *jan'a*, *ca tota* *anu* *blotecaresce*, si cu acesta insemnare cuventulu sar pote lega de *nuctus*, deo comparandu espressionile latine: *flumen orationis* = unda, abfludantia ad espressionu, *nuctus* = *verbum* = franc. *nix* *le paroles* = *superabundantia* de vorbe. Reducerea cuventulu *nuctus*, la *flutu*, apoi la *blote*, d' in care ar potutu essi *blotecare* si are analogiele balle in franc. *not* = *nuctus*, de unde apoi *notter* *fluturu*, *fluturare*. De si acestea sunt numai probabilitati, lucrulu inse

merita luare a mente, ca se nu inflatu-
 ramu d'in limba cuventu de france, cari,
 prin processe de transformari fonetice
 peno astadi nedescoperite, au potutu lua
 forme, ce la antana vedere paru sus-
 pecte. peno astadi noi nu avem de catu
 primele lineamente ale foneticei nostre.
 Fieindoci e vorba de probabilitati,
 se unmarimul iocului mai departe: blo-
 tocari ar pote fi in relatibns de cum-
 natia cu blatorars = flecaris; vorbire de
 verdi si uscate, de prostie; acestu cu-
 ventu inse se lega de plax (vedi blegu),
 care insemina si coibitoriu de prostie; si
 asiia cuventulu blotocari se suu blotoca-
 riri ar veni d'in bleguti, blegiti, blegutu,
 blotu; blotu (vedi blegutu) = stupidu; pro-
 stu; stangatu: Serdubi blotatu da cu-
 dotulu; copillar mai blotu ca estu a nam-
 mar vedutu; si asiia blegu, pentru urechie,
 blegitu sau blegitu pentru ochi; blegu-
 sau blotu pentru gura; si metaforice,
 pentru mente; ar fi legat intre d'ensele,
 inseinandu sa care unu defectu de ind-
 vidualitate de imbecilitate. Una alta forma-
 tiune interara este si blatorate, cu in-
 tellesulu speciale de a sbera cu bobociu.
 In germanesed blatorate vastidica s'implia
 inde spiritus; si e posibil ca blotu aliu no-
 stru se fia in legatura cu vobu a germa-
 nica; si prin unmaro si blotocari sau
 blotocari: D' in tote suppositiunile inse-
 ce mai probabil remane tota a cea care
 pune verbulu blotocari in legatura cu
 nectus; pentru ce d' unai acosta iotimo-
 nologia satisface cele doue insemnari prin-
 cipali ale tuventulu, adeco si a agit, a
 a vorbi rapeda; si forte intellesu
 BLOTU si blotu; adju statulu, in-
 dectilus; laemus; stultu; simplu; prostu,
 istangaci (vedi precedentele blotocari)
 BLUGURU, modu bulguru
 BLUSA si bluz, franc. blonse
 tunica de pandia grossa, cu portu
 prestra camesia in tempulu
 BOBA (si fi) pl. -a, marea, noius;
 fructu de plante rotundu si mieu apple-
 catu mai desu si in speciale la struguri
 boba de strugure; apoi si la alte fructe
 cese appropia de marimea unei boba de
 strugure; boba, de porumb; si la glo-
 buta de alte materii, care au marimea

unei boba de strugure: boba de marga-
 ritariu, de margeanu, etc.; in fine la gra-
 tintie sau globutie cu multa muce:
 bobe de granu; de fasole; de lente; de
 miera; etc. D'in collo de Campia cuven-
 tutu are forma bumba, si se dice a prope
 exclusivu in marea de bombela sau bobcle
 strugurelui, de alta parte, in multe ca-
 suri, plur: bobc, corespunde cu singul.
 bobu bobci de manganitariu; cum bobu
 de margaritariu; bobc de portambu, unu
 bobu de iporumbu; bobc de grana, unu
 bobu de grana; etc. Intru catu bobu si
 bobu differa in intellesu si deco, sunt
 sau nu de acea asi origine, se va arteta
 la articulu bobu
 BOBERNACU, s. m., pl. -e, taltrum,
 franc. chiquenaude, -- lovitu a prestra
 nasu sau la altu locu cu degetu mediu
 pasu asi; sub pollice, in catu seapa de
 sub acestu a cu violentia a da, a lua
 bobernace; -- proverb: a da bobernace =
 a amputa a mustra; a taia nasulu; a lua
 bobernace = a priani imputatiu, mu-
 strati; etc.; -- cuventulu pare a se lega de
 bobu si la a veica insemnare originaria
 lovire cu bobu sau boba; remane inse a
 lise espleca, suffisulu sau finala; ergacu.
 BOBIRE, s. m., vedi bobu
 BOBITIA, s. f., idem inutixu d'in boba.
 BOBITIARE, v. a, curatia de bobitie
 sau bobie; --
 BOBITELU, s. m., pl. -i, una planta
 numita in germanesce; selaklea, ca-
 pritia = (arba cu bobitie)
 BOBITIOSA, s. f., plenu de bobitie
 sau bobie; 2. care e constituitu d'in parti
 cu forma de bobie
 BOBLETECIA, sau bobleticia, s. f.,
 calitate sau fapta, dissa de bobleticu.
 BOBLETEGU, si bobleticu, adj. sto-
 lidu, stultu, ineptu; pucinu preceptu,
 cu pucina preceptere si iudecata, nevo-
 jasiu, casca gura; -- ispan bobatie, cu
 acellu asi intellesu ca si in romanesce;
 compara inse si bobu
 BOBLETIA, s. f., cu acellu asi in-
 tellesu ca si bobleticia
 BOBLETIU, adj. cu acellu asi in-
 tellesu ca si bobleticu
 BOBOCELU, s. m., pl. deminutivu
 d'in boboc

BOBOCIRE, v., formatu d'in *bobocu*; vedi *imbobocire*.

BOBOCU, s. m., calyx, calyculus; *gemma. oculus; bellissimus: anaticula. anserculus*;—1. calicele ce contine florea inainte de a se deschide si a se devolta pre deplenu: florea nedeschisa si nedevoltata pre deplenu:—de aci metaforice, applicatu la persone: teneru si formosu, in prim'a florea a junetiei si formosetiei: *unu bobocu de feta. unu bobocu de june*:—2. puiu de certe passerii, si in speciale de ratia sau de gasca: *bobocu de ratia: aain'a a scosu trei pui si patru boboci de ratia*. In amendoue intellessurele verb'a pare a se legá bene de acea-asi radecina cu *bobu. bóba*, etc. (vedi mai allesu *bobu*).

BOBONA, s. f., pl.-e. *cantamen. incantamentum. cautus marcius: descantecu. farnece* cu vorbe:—cuventu neconoscutu d'in coce de Carnati, pre care invetiatalu *Miklosich* lu refere ca si pre ungar. *bobona*, la slavieculu *bobuni*, pl. m., cu insemnarea de *superstitione*, insemnarea de care insusi se indoiesce; déro, lassandu la una parte, co intellessulu slavien de *superstitione* este cu multu mai scientificu, si prin urmare de la modulu de a cugetá allu poporului cu multu mai departatu de cátu intellessulu ce are in limb'a romanesca; apoi in limb'a slavica nu existe neci una radecina anumita de care se se pota legá cuventulu, fora se mai adaugemu, co togmai intre Slavii, cu cari Români au fostu in relationi mai apropiate si mai vechie, cuventulu lipsesce: pre candu in romanesce ellu pare a fi in legaturá cu una numerosa familia de cuvente forte vechie si affundu inradacinate in limba, cumu *bóba, bobu, bobletiu, bombu, homba*, etc. (vedi *bobu*): *a spine bombe* = a spune secature, vorbe deserte, cum sunt tote descantecele; afora déro n'ar preferi ceneva a reduce cuventulu la *baba*, fiendu co *babele* de regula facu *bobóne* (= descantece); noue inse ni se pare, co cuventulu si prin forma si prin intellessu se lega mai fireesce de *boba*, cu atátu mai multu, co existe in limba si form'a destullu de popularia *borbona*,

d'in care *bobona* ar veni de a dreptulu prin suppressionea lui *r* sau *m*, sau care ar fi ea insasi crescuta cu unu *r*, de ore ce credemu a fi auditu si d'in coce de Carnati form'a mai simpla *bobona*, inse cu intellessulu de *borbona* = bobu mai mare, cumu e allu strugurelui, éro nu cu cellu datu in dictionariulu de Buda, *descantecu*: ha inco chiaru si unu verbu *a se boboná* = a se inflá, a se besicá, etc., se aude in gur'a poporului, cea-ce ar autorisá a nune cuventulu in legatura si cu *baba* (vedi *bobu*) In urm'a acestoru-a noi credemu, co si Slavii si Ungurii au impromutatu cuventulu de la Români.

BOBORNICU, s. f., pl.-i, *veronica* becaunza lui Linneu, una planta cu frundie verdi luciose si cu flori albastre despuse in manuchie ca *babele* sau *borbonele* de strugure:—cuventu neconoscutu d'in coce de Carnati, pre care invetiatalu *Miklosich* lu léga de *brchu* (vedi aces'u cuventu), dandu si form'a *brihornicu*, ce noi neci amu auditu, neci cetitu, si de care allatura si *blabornicu* = *calceolus marianus*, ce de asemenea noi nu conoscemu neci d'in audite, neci d'in cetite. Lassandu déro la una parte *brihornicu* si *blabornicu*, form'a cea mai conosciuta, cellu pucinu intre una parte de Români, adeco *bobornicu*, pare a fi in locu de *borbonicu*, si prin urmare a se legá de *borbóna* (vedi acestu cuventu, cumu si *bobóna*): Români au numitu mai multe plante dupo form'a frundieloru (vedi *hanutiei, bobitellu*). Astufelu cuventulu *bobornicu*, a potutu trece de la Români la Slavi chiaru in supposetionea co nu ar veni d'in *borbóna*, éi póte d'in *veronica* insasi, prin una duplecare familiaria nu numai limbei romanesci, éi si altoru limbe romanice, in locu de *beronica* orecumu.

BOBOSIA, s. f., pl.-e, inflatura, besicatura (vedi *bobosiu*).

BOBOSIARE, v. (vedi 1. *bobosiu*), in speciale: a deschide si scote tare ochii afora d'in pleope; si de aci in genere: a inflá, mai vertosu ca reflexivu, *a se bobosiá* = a se inflá, a se besicá (vedi *bobona* si *bobosiu*);—insémna si *amblare?* dupo Polizu, afora déro d'in erróre *ám-*

blare nu e în locu de *inflare*; — de aci :

BOBOSIATU, part. ca adj., *ochi bobosiati*, ochi essiti tare afora d'în orbitale loru; si în genere pentru verce : inflatu, tare inflatu, besicatu (vedi *bobosiu*).

1. **BOBOSIU**, s. m. pl. *bobosi*, *pupilia*, *cora*; globulu ochiului, si în speciale : lumin'a ochiului, care are form'a unui *bobu*; — si prin urmare în relatione cu acestu cuventu, cu tote co ar poté avé una affinitate si cu *papilla* = sferculu titiei, sau cu *pupilla*, deminutivu d'în *pupa*; — cuventulu nu e connoscutu d'în coce de Carpati cu form'a sa masculina si cu însemnarea speciale de *lumina a ochiului*, înse connoscutu sub form'a feminina *bobosia*, data mai susu cu însemnare mai generale : acestu processu de scambarea formeî si genului unui cuventu, spre a espreme concepte differite, se se notedie bene, pentru co e forte desu practicatu în limb'a nostra, si unu essemplu de applecarea lui vomu aflá indata la *bobu*.

2. **BOBOSIU**, adj. f. *bobósia*, *maculosus*, *varius*; cu picatelle de varia colore, pestritiatu, — cuventu neconnoscutu d'în coce de Carpati, casi 1. *bobosiu*, déro fora indouentia de acea-asi origine cu acestu-a, legandu-se de *bobu*, si anume de derivatulu *bobosu*, ca *rosiu* de (*rosus*) *russus*.

BOBOSU, -a, adj., plenu de *bobi*, sau *bobe*; care are sau da *bobi* multi; cu facia aspra, ca cumu ar fi compusa din *bobe*; cu substantia compusa d'în particelle de form'a unui *bobu* sau *bobu*.

BOBOROJIRE, v., *involvere*, *obvolvere*, *male et ridicule vestire*, franc. *afubier*; a infasiurá, a imbracá cu ceva largu intr'unu modu ridiculu; — în locu de *boboredire*, ca si *vescejire* în locu de *vescedire*, de la una forma *boboredia*, venita d'în *bobu*, ca si *buburediu* d'în *đubu* (vedi *bobu*).

BOBOTALIA, s. f., *flamma*, *conflagratio*; flacura mare de focu, incendiu infricosiatu; — cuventu neconnoscutu d'în coce de Carpati, pote în locu de *bolbotaia* = *bolbotaniu*, care pare ni se co l'amu auditu si d'în coce de Carpati, déro applecatu, déco nu ne insellámu, la apa ce ferbe ore cumu, facundu vertetie si o-

chiuri, si atunci s'ar legá de acea-asi radecina cu *bolbota*, *bolbócu*, *bolbura*, *bolbóre*, *volbura*, *voltóre*, *volvóre*, etc., acestu d'în urma si cu intellesu de *flacura*.

BOBOTEZA, s. f., *epiphania*; battezulu Mantuitoriului, diu'a candu se serbedia acestu battezu; — dupo invetiátulu *Miklosici* compusu d'în slaviculu *hogŭ* si d'în *botezu*; înse acesta etimologia ua da redimatu pre autoritatea betranului nostru litteratu *Eliade*; d'în partene, considerandu co cuventulu e populariu, si co poporulu nu e capace de assemeni compositiuni docte, noi credemu co *bobotezu* este cuventu formatu de poporu prin acellu processu de duplicare practicatu în limb'a romanesca, ca si în limbele sorori; numai scambarea lui *a* în *o* pote veni d'în influenti'a slavica, cu tote co si acést'a e forte indoiosa, de ore ce *au* se face în limb'a romanesca *o* : *o facutu* = *au facutu*, si prin urmare *botezare* pote fi în locu de *bautezare*, ca isp. *bautizare*; totusi, fiendu co Macedoromanii pronuntia mai correctu: *battezare*, *battezu*, e mai bene a se scrie si pronuntia : *babattezu* (vedi în Dictionariu : *battezare*, *battezu*, etc.).

BOBOTIRE (cu *ti* nesiuertu), v., *inflammare*, *incendere*; *inflammari*, *flamescere*; *tumescere*; a pune în flacure, a inflacurá, a incende; a luá flacura, a se inflacurá, a se apprende, a se incende; a ferbe, a se inflá; — cuventu neconnoscutu d'în coce de Carpati, ca si *bobotaia*, cu care coincide în intellesu, si prin urmare cauta se aiba si acea-asi origine (vedi *bobotaia* si *bobu*).

BOBOU (pronuntia *bobâu*) si *bubâu*, s. m., *gausape*; sarica, vestimentu de lana, a carui parte esterna porta floci mai multu sau mai pucinu metassosi; — cuventu neconnoscutu d'în coce de Carpati, (vedi *bobu*).

BOBU, s. m., plur. *bobi*, si *bobe*, *bacca*, *granulum*, *mica*; *saba*; — globutiu rotundu mai micu ca una *bóba*, 1. singulariu : a). luatu ca nume individuale pentru unu singuru globutiu : *unu bobu de grânu*, *de ordiu*, *de mciu*; *de mustariu*, *de piperu*, *de mazere*, *de fusole*, *de lente*, etc.; *unu bobu de margaritariu*

de adamante, de auri, de marga, de arena, de sare etc.; — mai în toate aceste însemnări bobii e aproape pre deplecti și înfinit cu grăunții grăunții de miltărie de ordin, de miltărie, de sare etc.; totuși grăunții pare a se aplica cu preferență la unii bobii mai mici, (111 b). ca nume colectivă pentru toți grăunții și elor unui speciu, unii stulăte de puspătoia, unei pastare de leguminoase, etc.; la legătura bobitici vltatele an lipsa de ploia indestulatoia; estu tempore ordinaru a legatii bobii multii, de o secretă anu legasse bobii pucina, de o pletu — în specială pentru unii d'în leguminoase, ce face pastari cu bobie ca alle fa solei, faba — macedorom. faba, franc. fève — 2. plurariu, în intellesulu de sub a), coci în cellu de sub b) nu pot fi, este dă regula bobie, adeco femininu: bobie de grănu, de porumbu, de mazăre, de margaritaru etc.; bobii, ca masculinu se aude forte rar în acestu intellesu general: bobii de porumbu, de fasole, etc.; ellu se aplica în specială la unele espressioni metaforice: a lui cu bobii — a devina prin posetionea și combinatiunea unui certu numeru de bobie de porumbu, de fasole, etc. bobiele sciu da cu bobii; bobii spunu co ai se află ce ai peritutu; — de aci proverb: a da cu bobii — a nemeri, a devina justu, a ajunge togmai la tempulu opportunu; pare co ai datu cu bobii, de ai venit tu togmai candi ne punemu la masa; pare co datu cu bobii; asia de bene sciu ce amu cugetatu nbi; — de aci și verbulu bobire — nemerire, a bobii bene — a nemeri, a nu se înșelă în ce face sau dice; — pare co nu ti sânt toti bobii — pari tristu, distrassu, înse în acestă locutiune se aude și pronunțiele: boghi, boii, asia încatu pare a remane indolosu, deco este verbu a de bobii, seu de boi (d'în boii); intellesulu se pote esplecă și prin bobii, și prin boii de ore ce în antanulu casu s'aru intellege co la darulu în bobii lipsa de ore care bobii sau reu a loru cadere, amunțiandu unu reu, baga pre omu în grige; ero în allu dollea, co perderea de nes cari vite a confundatu pre omu în intri stare; formă a cuventulu înco nu decido

pre deplenu cestionca, de orece mi Romani pronunția și s'caută în cellu asi modu ca ph. asi bobii în locu de bobii bobianu. Cuventulu bobii este unu d'în essemplele celle mai probanti despre diferențiele de intellesu ce genulu poporulu scie stabil, prin scambarea genulu în unu; și de cellu asi cuventu care se aplica la fientie neinsuffetite plecandu d'în observarea co natură femininei este de regula mai puțină determinata și mai capricioasă, ero a mascululu mai solidă și mai bene fissata și determinata; imaginatiunez poporulu aplica și fientiebtu neinsuffetite genulu femininu pentru concepte mai puțin precise, ero pre cellu masculinu pentru concepte mai bene definite și specialisate. — Invetiatulu Miklosich pretende, co cuventulu ar fi venit Romaniilor prin Slavi, și a nume d'în slavulu bobii; marturese înse totu de una dată, co cuventulu e impromutatu de Slavi d'în latin faba. Deo în limbă slavica cuventulu nare de catu însemnarea specială de faba, precandu în limbă romanesca ellu a luat însemnări asi de multe și variate; în limbă slavica ellu esiste rātecit și singuratect, precandu în limbă romanesca se vede însoțitu de una familla asi de numeroasă bobosiu, bobosiare, bobocu, etc. — acestea sunt probe, co cuventulu este plantă de soltu romanescu. Co e dreptu, cuventulu arevota de redussu la una vorbă latină, și celle ce noi avem se dicemu, le damu de ce sunt în addeveru, de conjectare mai multu sau mai puțin probabili, destinate a deschide căleă la cercetari mai afunde. Și mai antanulu tinesculu faba, dupo legile generali ale fonetice romanesce, ar fi căutatu se se face fava, care, în poterea acelloru asi legi, ajungo fava, și în fine faa, fa; sub acestă d'în urma forma cuventulu, amestecandu de cu atele diverse prin origine și prin intellesu, cumu, de essemplu; imperativulu d'în facere, a căutatu sau se despara sau se ia alta formă, înținat la Macedoromani; cari pastredia mai bene consonantile, ee la Dacoromani se mōi pēno la completă desparitiune; esiste

inco form'a *fava* = *baba*. In locu de a trece prin transformările generali, cari aru fi addussu complet a lui *perire* d'in limba, cuventulu *baba*, la Dacoromani pare a se fi transformatu au modu speciale, asia, co *f* a potutu se treca in *b*, ca in *blegu*, *blatocari*, etc., si astu-felu cuventulu se ia form'a *baba*, apoi, spre a inlaturá ambiguitatea, *boba*, prin scambarea lui *a*, in *o*, ca in *fompe* d'in fames, carui'a in fine, in poterea processului mai susu atensu, s'a datu si form'a masculina *bobu*, cu insemnarea speciala, ceare si macedoroman, *favu* = *faba*, si d'in care, in urma s'ar fi dezvoltatu cello alte insemnari atatu alle cuventului propriu, catu si alle derivatelor. Dero form'a *bomba*, in locu de *boba*, cumu si masculinulu *bombu*, sau *bumbu* = pasturu rotundu, paru a duce la alta radecina, acea-asi, care, a datu si cuventele; *bombaru*, sau *bondariu*, *bombanire*, *bombacu* sau *bumbacu*, *bumbur*, etc.; acestu d'in urma cuventu se aude si cu form'a *gungurare*, fenomenu, d'in care s'ar poté deduce ca *gorgoneu*, *gogoneu*, *gogosia*, etc. sunt analoge si chiaru identice in origine cu *bahoneu*, *babosia*, *bobosire*, etc. prin stramutarea lui *b*, in *g*, pr au *intrebare* d'in *interrogare*. In limba italica cuventulu *bomba*, a, latu, astadi, ca si in alte limba romanice, insemnarea mai usuale de *globu*, *mare de tunu*; dero are si intellesu de *globu* mai micu, cumu *manca*, *gogosia* de mancatu, etc. In imp'a nostra, essistu *bombu*, *bomba*, nu numai ca substantiye, cu insemnarea mai susu indicata, ci si ca adjectiye cu insemnarea de: *care vorbesce incurcatu*, *care bombansea*, *pare sta basnlatu*, etc.; si din a-celle-asi se vede co s'au dezvoltatu prin stramutarea lui *b* in *f*, si *fomfu*, *fomfu* = *care*, *ballutesca*. Aceste analogie ne duc la cuventulu *bombus*, grec. βόμβος = voce surda, sunetulu confusu ce dau albinele si alte insecte; d'in acestu cuventu inse s'au dezvoltatu mai departe si *bombyx*, greca βόμβυξ = insecta care hantita, ca la noi *bombaciu*; si de aci in speciale a verme de metasse, *gindacu* de metasse, *gogosia* yermelui de metasse, metassea insasi, ca la noi *bombacu* sau

bombacu, d'in care, dupo cello atense mai susu despre stramutarea lui *b* in *g* s'a formatu probable si *gindacu*. Astu-felu dero cuventulu *bombus* a potutu da in romanescé cuventulu *bombu* cu doue serie de insemnari: una referita la sunetu si alta la form'a globosa a chrysalideloru sau gogosieloru ce infasiura pentru unu tempu insectele mater'a sau tesseturele, facute din mater'a trassa d'in acelle gogosie; dero, pentru destinctione, limba a cautatu ca in vorbele d'in un'a d'in aceste serie se suprema sonulu *m*, asia, in catu d'in *bombu* au essitu *bobu*, apoi *bobocu*, *bobosu*, etc.; chiaru *bobou* sau *bubau*, form'a cea mai extraordinaria, cadredia, prin intellesu, cu acesta etymologia: *coci* si *cellu* altu cuventu, pentru acellu-asi conceptu, adeco *sereca*, se refere la latin. *serica* = vestimentu metassosu, inogmai cumu si *bubau* = *bombau* = vestimentu *bombiceu*. Mai anevoia ar pare, co intra sub acesta etymologia cuventele: *bobiletecu*, *bobiletiu*, etc.; dero, de una parte *bombu* avendu insemnarea de *balbu* = inganatu in vorba, si *cellu* incurcatu in vorba fiindu de regula si stangaciu in cogetare si in actione; de alta parte *bombu* insemnandu si insectu in chrysalide; nu este de mirare, co unu derivatu d'in *bobu*, ca *bobiletecu*, a ajunsu se insemne *simplu*, *prostu*, *stangaciu*. In disse si fapte asia franc. *niais* = *bobiletecu* pare co e in locu de *nidalis* = in *cuibu*, ce n'a essitu sau sboratu inco d'in *cuibu*, vorbindu de pui de passeri. Nu e inse de trecutu cu vederea co in limba ispanica se afla cuventulu *bobo*, d'in care apoi *bobatico* = *bobiletecu*; primitivulu inse, *bobo* insemna si una passere fora aripe si presentandu prin urmare una forma globosa, ca *bobocu* allu nostru; precumu si unu modu de a se investimenta ridiculu ca *bobocajire* allu nostru. Ispaniculu *bobo* ar fi venindu, dupo unii, d'in *balbus* = *balbu*; acesta etymologia s'ar poté dá si lui *bobiletiu* allu nostru; inse forme analoge ca *bolbotina*, etc. par'u a inilita, pentru etymologi a mai susu indicata; *bobiletiu*, *bobiletiu*, fiindu, dupo parerea nostra, ca si *bolbotina*, derivat

d'in una forma *boblu*, deminutivum d'in *bobu*; afora déco pentru această familia de vorbe n'ar preferi cineva se puna in jocu si una a treia radecina, adeco *bolbu*=*bulbus*, grec. *βολβός*.

BOCCEA, s. f., pl. *boccelle*, fascis, *strophium maximum*; — cuventu turcescu: l. legatura de tutunu, coprendendu mai multe papusie de tutunu; velu mare, cu care muierile si accoperu spatele.

BOCCENGERIA, s. f., messeria de *boccengiu*.

BOCCENGIU, s. m., care vende *boccelle* de muieri sau tutunu in *boccelle*.

BOCLUCASIU, s. m., care face *boclucuri*.

BOCLUCU si *buclucu*, s. m., merda, *fec*; *molestam negotium*; *cavillatio*; — scrementu, mai vertosu omenescu: a *mancá boclucu*=a spune mentioni; *nu mancá buclucu*=nu spune mentioni, nu spune vorbe care mie supera; — incurcatura, nevoia: *numai de boclucuri esti bunu*; a *face boclucu*=a face una certa, a se bagá intr'una nevoia, a committe una prostia; — incurcatura de desfacere a unei daravere; pedece, preteste de a ammaná sau a nu plati una detoria: *de câte ori amu avutu daraveri cu acestu omu, mi a facutu boclucuri*.

1. BOCSIA, s. f., cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati, vedi *bucea* in Glosariu, cumu si *carbunaria* in Dictionariu.

2. BOCSIA? s. f., cu intellessulu de *colóre négra?* — acellu-asi pote cu l. *bocsia*, ca *unsore* pentru ossi'a carrului.

BOCSIARIU, vedi *carbunariu* in Dictionariu.

BODERLAU, s. m., *mergus*, *passere* de apa ce mereu se da affundu.

BOEA, *boeria*, etc., vedi *boia*, *boiaria*, etc.

BOFTA, s. f., *tumor*, *tuberculus*, *glandula*; *ghiandura*, *inflatura*; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati; — ? in locu de *bobta*, d'in acea-asi fontana cu *bobu* sau pote si *buba?*

BOGACIA, s. f., *placenta*, *turunda*; *specia* de *placenta* mai allessu cu *brandia*; — transformatu d'in ital. *foceaccia*.

BOGAGIA, s. f., d'in collo de Carpati in lou de *bagagiu*.

BOGASIA, s. f., *tessetura colorata* si cu lustru, — german. *bagasie*; de aci:

BOGASIARIU sau *bogasieriu* (cu *s*, *nesiuratu*), care vende *bogasia*; — *bogasiaria*, *stabilimentu* de *bogasiariu*.

BOGATATE, s. f., forma pucinu conosciuta d'in coce de Carpati in locu de:

BOGATIA, s. f., *divitia*, *avutia*; — formatu d'in:

1. BOGATU, -a, s. adj., *dives* = *avutu*; — cuventu slavicu.

2. BOGATU (cu tonu pre *bo*, *bogatu*), adj. si adv., *suficiens*, *satis*; *destullu*, de ajunsu; — sub acesta forma neconoscutu d'in coce de Carpati, ci numai sub form'a si cu intellessulu d'in l. *bogatu*.

BOIA, s. f., pl. *boide* (la Macedoromani *boie*), *color*, *liquor tinctilis*; *tintura*, *vapsé* cu care se coloreadia lan'a, *tortulu*, etc., cum si *pánurele* si alte *tessature*; — cuventu turcescu.

BOIANGERIA, s. m., *maiestria* sau *stabilimentu* de *boiangiu*.

BOLANGIU, s. m., care *boiesce*, care scie *boi* sau are *stabilimentu* de a *boi*.

BOIARESCE, adj., ca unu *boiariu*.

BOIARESCU, adj., ce se tine de unu *boiariu*, relativu la *boiariu*; — Ca subst.: *boiaresculu*, asiá se numiea in Moldavia *clac'a* sau lucrulu ce erá detoriu tieranulu stabilitu pre mosi'a unui *boiariu* se face in folosulu acestuia pentru partea de pamentu ce tieranulu lucrá in allu seu folosu; — *boiaresculu* se desfientia prin legea d'in 1864, asiá numita legea *improprietariei tieraniloru*.

BOIARESSA, s. f., *muierea* unui *boiariu*.

BOIARIA, s. f., *calitate* sau *titlu* de *boiariu*: *boiariete* se dau pentru *servitiile addusse terrei*; — *metaforice*: *morbu venericu*: *prin traiulu teu desfrenatu ai se te capeti cu una boiaria care ti va repune viet'a*.

BOIARIME, s. f., *cacollectivu*: totulu *boiariiloru*, *corpulu* ce fornedia *boiarii* d'in terra; parte d'in *boiari*.

BOIARIRE, *boiarescu*, v., a face *boiariu*, a conferi cuiva unu *titlu* de *boiaria*; — ca *reflexivu*, *metaforice*, a se *boiari*:

1. a se mundrí : *s'a boiaritu asiá de tare in câtu nu mai бага pre nemine in séma*; 2. a se leneví : *ce mi te ai boiaritu asiá in câtu nu mai puni man'a pre lucrú?* — 3. a luá unu morbu venericu : *m'am boiaritu de la formos'a ce mi ai recomandatú*; — in acestu intellesu si sub form'a activa : *formos'a cea laudata m'a boiaritu*.

BOIARISMU, s. f., systema de doctrine, de principie, cari servu ca base de portare *boiariloru* in societate si in politica.

BOIARITU, part., care, afora de insemnarea ce are ca venitu d'in *boiarire* : *facutu boiarú, investitu cu una boiarú*, are si intellesu speciale allu lat. *homo novus*, franc. *parvenu* — omu de curendu *intratu intre boiari*, care nu a avutu parenti sau mosi boiari : *badaranulu boiaritu* (vedi *badaranu*); *boiaritulu este totu deaun'a mai mundru si mai nepolitu ca boiarulu*; desí, la noi, *boiarú'a*, afora de cea de *ncamu*, n'a fostu neci una data ereditaria.

BOIARINASIU, s. m., *boiarú micu*, de rangulu cellu mai de diosu in ierarchi'a boiarsca.

BOIARITIA, vedi *boiarsca*.

BOIARIU, s. m., *nobilis, patricius*; *qui munere publico fungitur*; *princeps, optimatum unus*; 1. omu care porta una sarcina a terrei, carui-a erá incredentiatu unu servitiu mai importante allu statului, fia administrativu, fia judecatorescu, fia militarescu, camu in aceasi insemnare ca *slujbasu* de alta data, si identicu aprobe cu *functionariu* de astadi : *logofetulu erá boiarú judecatorescu, armasiulu boiarú militarescu, vestiariulu boiarú fiscale, vorniculu boiarú administrativu*; — 2. titlu de onore ce portá cellu care addussesse servitie terrei si dupo essirea d'in functione, titlu corresponditoriu cu functione implenita si totudeaun'a de a-cellu-asi nume cu functione : *toti boiarú, halia si mazili luara parte la acea adunare, boiari halia fiendu cei in activitate* (vedi *hale*), cei ce ocupau functioni, éro *boiari mazili* (vedi *mazilu*) fiendu cei pusi in desponibilitate, cei

fora functioni, déro si unii, ca si altii avendu pre atuncea, intre alte privilegie ce le dau servitiile facute terrei, si dreptulu de a luá parte la tote adunările, cari aveau de obiectu a deliberá assupr'a interessiloru statului, dreptu ce numai prin *Regdamentulu organicu* se luá cu totulu boiariloru, dandulise numai dreptulu de a allege d'intre densi *deputati* pentru *obsces'a adunare*; — 3. titlu onorificu datu pentru servitie addusse terrei, fora neci una correspondentia cu numirile functioniloru implenite, titlu, casi cellu in intellesulu de sub 2., cu totulu personale si fora dreptulu de a poté trece la erediu titulariului, precandu in alte terre, mai allesu celle d'in appusu, assemeni titluri nobilitarie treceau d'in tata in fiu ca una ereditate; sengurii *boiari* d'in tata in fiu erau asiá numitii *boiari de ncamu*, fi ai vechiloru apperatori ai terrei, ajunsii inse la cornele aratrului si pucinu pretiuiti in celle d'in urma, tote privilegiele, scutentiele si drepturile fiendu date numai *boiariloru* cu titluri personali, analoge titlureloru institutionei francese numita la *legion d'honneur*, care se infientiá dupo revolutionea d'in 1879, si desfientiarea titlureloru nobilitarie, cari la Francesi erau ereditarie; la noi, desi personali si destinate a se da numai cellore bene meritati, inse d'in caus'a abusureloru facute prin conferirea loru si la cei fora merite, cumu si prin portarea cellore mai multi d'in cei investiti cu densele, aceste titluri sunt astadi desfientiate prin constitutione; — acelleasi cause, cari addussera desfientiarea *boiariloru*, impromutara si vorbeii *boiarú* unele insemnari relle : *a se face boiarú* = *a se boiarú* (vedi *boiarire*). — 4. titlu de onore, cu care numesce ceneva pre cellu cui vorbesce, in a-cellu-asi intellesu ca si *domnu* : *te rogu se mi dai ascutare, boierule*; inse astadi si in acestu intellesu aprobe cadiutu in desuetudine : s'a petrecutu, in addeveru, ceva curiosu, la noi Románii, cu titlurele onorifice, ce se dau cellui cui vorbinu; una data titlulu cellu mai onorificu erá *panu* sau *jupanu* : *boieres'ele* de prim'a classe

se numiau *japanese*; astadi si feminele d'in casa se supera de titlulu de *japanessa*; Judanului insusi abia te mai poti adresa cu *jupane*; veni apoi furi'a lui *kyr*: unu mitropolitu era forte onoratu de a se intitula *kyr*; astadi neci precupetiulu nu aude bucurosu numindulu *kyr*; *coconu* se introna in loculu lui *kyr*, si pare a fi mai incapetinat si mai ambitiosu de catu veneticii precedenti; barbati l'au camu urgisitu, dero femenele tinu inco cu dentii la densulu; bunu e inse Domnedieu si cu densulu: de orece si *japanesele* d'in casa nu mai voru se fia de catu *cocone*, matronele romane voru cautá de neapperatu se lasse remasu sanetosu favoritulu *coconu*, carui'a *bonjuristulu mosiio*=(*moussieur*) inco vrú in dillele d'in urma se iea loculu, dero ca usiurellu *bonjuristu* ce este, pare co a vrutu numai se interite bataia, si s'a pusu apoi pre fug'a sanetosa, lassandu betranului *domnu* se sustina lupt'a atatu cu *coconulu*, catu si cu *jupanulu*, care in legamentu defensivu cu *cyr* totu mai spera, co va essi triumfatoriu.— Pentru impartirea *boiariloru*, in *veliti*, de *protipentada*, etc., se va tracta la articulele speciale; catu pentru originea cuventului, pareri s'au datu forte multe, sustinendu unii co ar veni d'in *boiu* sau *res-boiu* (cuventu slavicu), altii d'in *voia* =*volia*, altii d'in alte funtane; cea mai seriosa inse si mai bene fundata pare a fi a invetiatalui *Miklosich*, care reduce cuventulu la slavicultu *boljaru*, derivatu si acestu-a d'in una vorba slavica mai simpla cu intellessulu de *mai mare*: insemnarea asia dero, cumu si legarea cuventului de una radecina slavica sustinu cu potere parerea mentionatului invetiatu. Cu tote acestea fiendu co noi credemu suffissulu *ariu* romanicu, ero nu slavicu; fiendu co instituirea boiarietii si organisationea ei este calcata dupo cea byzantina; fiendu co limb'a latina a avutu influentia in nomenclatur'a boiarietiloru byzantine; fiendu co in limb'a romanesca, de si prin influentia posterioare a slavismului s'au introdussu multe numiri slavice de boiarietate, de la *marele vornicu*, peno la *ftori logofetu*, totusi s'au pastratu si multe

numiri byzantinolatine in form'a loru romanica cea mai curata: *spataru*, *vestiariu*, *scutariu*, etc.; fiendu co, in supposetionea, co *boiariu* ar veni d'in unu cuventu cu insemnare de *major*=mai mare, espressioni ca *boiari mari*, *boiari mici*, *boiari mai mari*, etc., noue ne paru stangacie si in sene contradictorie, ca si cumu s'ar dice in latinesce *parvi minores*, sau in francesce *plus inferieur*, stangacia si contradictione, care, dero s'ar pote trece Románului in supposetionea co, *boiariu*, fiendu strainu de limb'a lui, densulu nu pote ave neci una conscientia de intellessulu primitivu allu cuventului, nu s'ar pote trece slavului, care ar cautá se simta acellu intellessu, si care cu tote aceste-a unesce cuventulu *boiariu* cu adiective de intellessulu datu denoimaisusu: pentru aceste cuvente noi credemu, co vorb'a *boiariu* a resaritu in pamentu romanescu, legandu se do aceea-asi radecina ca si *banu* (vedi l. *banu*), cu a tatu mai vertosu, co in limb'a albanesa, *bojar* insemna si *cultivatoriu de pamentu*, caruia *boii* sunt, fora indouentia, forte necessari.

BOIARONIA, vedi *boiaressa*.

BOIAROSU, -a, adj., care are gusturi de *boiariu*, delicatu, greu de multiamitu.

BOIRE, *boiescu*, v., *tingere*, *colorare*; a da *boia*, a tinge, a colora, vorbindu de lana, acia, sau tesselure d'in aceste materie.

BOIU, s. m., *statura*, *natura*; *statura*, fire: *nu e boiulu lui se crésca inaltu*;— d'in *folium*, affinu in intellessu cu φβειν, fieri, etc.?

BOJOCU, s. m., pl. -i, *plumónu*;— cuventu slavicu.

1. BOLA, s. f., applectu asiá de desu la vite pare a fi in locu de *bélla*=*bellua*, transformatu d'in *bélla* in *balla*, apoi in *bólla*, ca *fame* in *fóme*, si prin urmare destinsu de urmatoriulu:

2. BOLA, s. f., *morbus*, morbu, nepotentia, stare contraria sanetatei;— in speciale: *langóre*;— *bola lumesca*=morbu venericu, gonorrea, syphile; *bol'a copiiloru*=*epilepsia*;— cuventu slavicu.

? BOLBOLU, adv., in abundantia, cu prisosu;— pote in locu de *bolbur'a*, de

la *volvere*, ca si *bolta*, si mai vertosu *voltóre* cu insemnarea de *apa profunda*, *unda ce volburedia* sau *bolburedia*, si care in gur'a unor'a se aude cu dentali in locu de labiali: *doldur'a*, *vasu implutu bolbur'a* sau *doldur'a*=implutu cu verfu, in câtu sta se dea pre de margini.

BOLBÓRE, s. f., in locu de *balbore* = *linguæ titubantia*, calitate de balbu, de bobletecu (vedi *bobu*), *una balbóre de omu*=om balbutiu;—cuventu neconoscutu, pre câtu scimu noi, d'in coce de Carpati, dero meritandu a fi generalisatu intre toti Romanii sub form'a genuina: *balbóre*.

BOLBOROSIRE, si *borborosire*, *bolborosescu*, v., balbutire, blaterare, fervere, æstuaire; aquam rostro movere vel in ore agitare; 1. a balbutí: nu *intellegu ce totu bolborosesci*; de aci: 2. a vorbí iute si incurcatu: *vedi cumu bolborosescu Judanulu ca unu curcanu*; ap-plecatu si la curcani sau alte animalice scotu una voce analoga cu a celui ce are limb'a impededata: *curcanii bolborosescu, desfasurandusi mundrele code*; 3. despre licide, a essí ferbendu si facundu besice: *pre aici cauta se fie vene multe de apa, de orece in atâte locuri se vede bolborosindu ap'a d'in pamentu; sungele tí csse pre gura bolborosindu*; 4. a balecí, a amblá cu rostrulu prin apa, agitand'ua: *ratiele borborosescu prin lacurcle lutose*; sau a agitá apa sau altu licidu in gura, asiá in câtu se se audia unu sunetu confusu ca cellu ce da balecitolu ratieloru in apa lutulenta; 5. in fine despre matie, a chiorái. — Mai multe cuvente paru a fi datu nascere acestei vorbe: si mai antaniu precedentea *bolbore*, care regulatu ar fi cautatu se dé *bolburare*; dero fiendu co acestu-a e — *volburare*, limb'a cautandu se faca una destinctione, a cadiatu in *bolborosire* prin una confusione cu *borborosire*, venitu d'in grec. βόρβορος=apa lutulenta, lacu sau balta, limulu sau noroiulu d'in una balta, prin verbulu βόρβοροςω=ada unu sunetu ca cellu ce facu ratiele balecindu in apa, de unde si franc. *bourbe*, *bourbier*. Spre a destenge celle de

destensu, ar cautá a desface cuventulu in doue: *balburare* sau *balburire* ca venitu d'in *balbore*=*bolbore*, alt'a *borborosire* ca venita d'in βόρβοροςω, cautandu inco a ne folosí mai departe de acésta radecina, si formandu cuvente ca *borburu*, sau *borburu*=limu formatu de una balta=franc. *bourbier*, *borburos*, etc.

BOLBOCA, s. m., apa profunda, locu unde intr'unu riu ap'a e adunca; balta nu intensa, dero profunda; — affinu cu *bolbura* sau *volbura*, *voltore*, etc.

BOLBOTINA, s. f., si mai vertosu in plurariu, *bolbotine*, fructe necopte, fructe in genere: *multele bolbotine strica stomaculu*; affinu cu *bolbura*, etc.; vedi inse si *bobu*.

BOLDIRE, *boldescu*, v., a impunge cu *boldulu*, sau altu ceva assemenea, a impinge cu cotulu, etc.; metaforice: a indemná;—mai usitatu inse ca compusu: *iboldire*.

BOLDISIU, adj., punctim, impungundu cu *boldulu*, si de aci, indemnandu, interitandu.

BOLDU, s. m., pl.-uri, acus, stimulus; 1. acu cu gamaliá ce serve femeneloru de prensu certe parti de vestimente sau certe ornamente; acu de capu, de peru (cu acestu intellessu mai vertosu in Moldavi'a, éro in alte parti:) — 2. acu mai mare si mai grossu fissatu in capetulu unei pertice, ca se impunga cu ellu boii si alte vite de transportu, stemurare sau stremurare; de aci, 3. metaforice: stimulu, indemn, verce servea indemná, interitá, attitiá: *boldulu fricei*, *boldulu passionei*, *boldulu interessei*, etc.;—nu e slavicu, ci germanicu, angl. *bolt*=sageta, pironu, cuiu, etc.

BOLFU, s. m., *globus, lapideus*, bucata de pétra, stana, bolovanu; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

BOLIACU, adj., camu *bolnavu*, pucinu indispu.

BOLIRE, *bolescu*, v., ægrotare, a fi coprinsu de *bola*, a fi *bolnavu*,—slavicu.

BOLISNITIA, s. f., *bola* usiora, epidemia pucinu violenta;—slavicu de origine, ca si de forma.

BOLNAVIRE, *bolnavescu*, v., a face

bolnavu; a se *bolnavi* = a cadé *bolnavu*; —slavicu si in origine si in forma.

BOLNAVITIOSU, adj., despusu a se *bolnavi*, valétudenariu, infirmu, nesane-tosu; —slavicu.

BOLNAVU, adj., *ægrotus*, care suf-fere de *bóla*, cadiutu in *bóla*, morbosu, suferente, nepotentiosu, infirmu; a se *face bolnavu* = se preface, co e *bolnavu*, fora se fia; —slavicu.

BOLNITIA, s. f., *nosocomium*, cas'a in care se punu *bolnavii* d'in unu ospitiu, d'in unu institutu, etc., supple-nitu astadi prin nefericitulu neologismu *in-firmeria* = franc. *infirmierie*; —slavicu.

BOLNITIARIU-a, care ingrigesce de *bolnitia*, —slavicu, supple-nitu astadi cu nefericitii neologismi *infirmieru* = franc. *infirmier*, *infirmiera* = franc. *infirmière*.

BOLOBOCU, s. m., vedi *polobocu*.

BOLOCANU, s. adj., 1. ca sust.: nume propriu de *bou*: *aisu bolocanu*, *cea boianu*; 2. ca adj., grossu, si grassu; stupidu, grossu de capu: *nu intellegi, me bolocane?*

BOLOVANIRE, v., in speciale, ap-plecatu la ochi, ca si *blejdire*: a *bolovani schii* = a deschide ochii tare si a se uitá cu una mirare de bobleticu; — formatu d'in:

BOLOVANU, s. m., stana de petra, petroi; massa mare de minerale: unu *bolovanu* de sare; —d'in tartariculu *balaban* = mare, de a dreptulu? sau prin mediulu slavicultu *bolovanu* = idolu? (vedi si *balabanire*).

BOLTU, s. m., pl.-uri, *capitellum*, capetellu sau capetina de pironu, de cuiu, etc., — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; —acellu-asi cu preceden-tele *boldu?* sau in locu de *voltu*, ca si *bolta*, in locu de *volta*, d'in *volvere?*

BÓMBA, s. f., de acea-asi insemnare cu *boba* d'in collo de Carpati (vedi *boba* si *bobi*).

BOMBARDARE, v., ital. *bombardare*, franc. *bombarder*, a arruncá *bombe*, a bate una cetate sau alte intariture cu *bombe* (vedi *bomba* in dictionariu).

BOMBONA, -e, f., si *bombonu*, m. pl.-e, d'in franc. *bombon* = confectura rotunda; francesii scriu si *boubon*, deri-

vandu-cuventulu d'in *bon* = *bumu*, duple-catu.

BOMBUTIA, s. f., la Români de d'in collo de Carpati de acea-asi insemnare cu *bobitia*, ca deminutivu d'in prece-den-*tea bómba*.

BONCAIRE, si

BONCANIRE, v., *boare*, *mugire*; de regula reflexivu: a se *boncani*, a mugi, a sberá, vorbindu de boi, candu, de furia sau de dorere, dau unu mugetu p'ange-rosu si potente, aruncandu pamentu cu petiorele; —? d'in *bocire*, prin interca-larea unui *n*, cumu sustine dictiona-riulu de Buda? sau pote d'in *bombu* (vedi *bobu*), prin stramutarea labialei *b* in gu-turale *g* si apoi *c?* (vedi si *buga*).

BONDOCU-a, adj., in arctun col-lectus, scurtu si grossu; —la alti Ro-mâni cu acea-asi insemnare *ghindocu?*

BONETA, f., si *bonetu*, m., pl.-e, d'in franc. *bonnet* = scufa, retella ce muie-rile porta in capu.

BORANGICU, *borungicu*, si *burun-gicu*, sericum, fire de metasse trasse de pre gogosi: *camésia de burungicu*; — cuventu turcescu.

BORANTIA, s. f., *borago officinalis*, una planta numita si *aratellu*.

BORBÓNA, s. f., de acea-asi insem-nare cu *boba* si *bómba*, applecata mai allessu la strugure (vedi si *bobu*).

BORBONTIA, s. f., ca si *borbóna*.

BORBOROSIRE, vedi *bolborosire*.

BORCANASIU si

BORCANELLU, s. m., pl.-e, deminu-tivu d'in *borcanu*.

BORCANU, s. m., pl.-e, vasu de pa-mentu, olla mai mare in care se punu si se pastredia diverse lucruri licide: *borcanu de dulcetia*, de *muraturi*, de *untu*.

BORDEA, s. m., specia de fiertia ima-ginaria, cu care sparia pre copii, ca se taca si se stea cu mente: *taci, fetulu meu, co vene de te manca bordeca*.

BORDELASIU, s. m., deminutivu d'in *bordeiu*.

BORDEIU, s. m., pl.-e, casa *subterra-nea*, lupanar; 1. casa terranesca sapata in pamentu si accoperita de assemenea cu pamentu: cu *acea-asi cutechiantia*

morteia calca bordeiulu cersitoriului ca si palatiulu imperatului; — de aci pentru verce casa modesta : *in bordeiulu seu, fia catu de modestu, fiacare traiesce mai multiamitu de catu in casele altuia, fia catu de mundre;* 2. in dictionariulu de Buda si cu insemnarea de *lupanariu* = casa de muieri desfrenate, ca si ital. *bordello*, franc. *bordel*, ispan. *bordel*, si prin urmare neologismulu *bordellu* ar fi de prisosu. — *Bordeiulu* a fostu de tempuri uitate si e peno astadi cas'a marei majoritate a terraniloru romani; ba inco ellu figuradia inco, si a figuratu una data si mai multu, chiaru prin curtile urbaniloru : este dero de cea mai mare interesse, nu numai pentru istoria limbei, ci si a nationei prestratu totu, a se urmaru cu denadensulu originea onoru asemeni cuvente. In limbele sorori cuventulu este, dupa forma, ca si in limb'a nostra, unu deminutivu, care cere una forma primitiva mai simpla. In limb'a francesca esiste *bord* = inargine; dero d'in ceste insemnare nu se pote scote cea c' *bordel*, afora dero nu s'ar presupune cu *pecatosele* erau una data condamnate a locu in case situate catu se pote mai la marginea cetatiloru. In limb'a ispanica se afla *borda* = baraca, casa prosta de scanduri, care ar fi derivandu d'in got. *baurd*, angloss. *bord* = scandura, cacióra de scandura; acosta etimologia cadredia mai bene cu intellessulu ce are cuventulu *bordellu* in limbele sorori, si peno la unu puntu chiaru cu intellessulu datu in romanesce sub 1., cea-a ce ar duce la conclusiunea, cu Romani de la Go^{ti} aru fi invetiati se faca *bordeie* si se locuesca in elle, afora de nu cumuva s'ar proba cu Celtii le au apucatu inainte, pentru cu si in idiomatele celtice esiste *bord* cu acelle-asi insemnari ca si germaniculu *baurd* sau *bord*. Peno atunci se insemnamu, cu si in romanesce existe form'a mai simpla *burd* in compusulu *s-burdare*, in intellessu mai onestu, dero totusi analogu cu cellu ce are ital. *sbordellare*, formatu d'in *bordello*. Apoi, fiendu cu in *bordeiulu* romanescu nu *scandur'c*, nu lemnulu, este lucrulu

principale, cu *gau'a* sapata in pamentu; de acca-a noi nu suntemu pre deplenu convinsi, cu german. *bord* se fia datu nascere *bordeiului* nostru; ci ni se pare cu latin. *forare* = gaurire, ar cadrá mai bene cu intellessulu cuventulu romanescu, chiaru si in intellessu de *bordellu*, de orece si latinii numeau casele peccatoseloru *autra* = caverne, vizuine, si pentru mai multe cuvente usiore de preceptutu; dupo acesta etimologia cuventulu *bordeiu*, in locu de *borteiu*, ar fi in relatione de cumnatia strinsa cu *borta* = gaura, ce n'amu av⁶ nevoia a derivá d'in german. *böhren* = gaurire, desí acestu-a e, fora indouentia, affinu cu latin. *forare*, care a datu pote in limb'a nostra. pre lungu altele, si *forastrellu*, corruptu in *ferastru*.

BORDEIUTIU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in *bordeiu*.

BORDELLU, s. m., pl.-e, introdusu de currendu dupo franc. *bordel* cu insemnarea speciale de sub. 2., a lui *bordeiu*.

BORFA, s. f., si *borfu?* m., *detritus panniculus*; carpa, camesia sau verce albura vechia si aruncata; vestimente si straiu inechite si rupte, stremtie; vestimente, straiu, albiture de cavi face inco ceneva usu in cas'a sa sau le duce cu sene pre calle; — se nu fia acestu cuventu acellu-asi cu *bolfu* sau *bolfa*, cu insemnarea de legatura sau *pak'tu* cu rufe?

BORFASIU-a, s., cellu ce aduna *borfe*, si de aci cu insemnare rea : furu cu *borfe*, carpaciu, bunu de mana.

BORFETU, s. m., pl.-e sau *uri*, multime de *borfe*, tote borfele ce are ceneva in casa sau pre drumu.

BORHOTIRE, *borhotescu*, v., a pune *borhotu* in ceva, ca se fermente; a face se fermente.

BORHOTU, s. m., *magma, fex, vinacea*; ce remane d'in fructe sau plante, dupo ce li se storce suculu : *borhotu de struguri*.

BORIRE, *borescu*, v., *vomero*; a vomo, a versa, a da afora d'in stomacu celle mancate si beute : *cene bee pre multu vinu, se espune a se imbetá si borí*; cui

s'appleca, de gretia boresce; — metaforice se dice si de lucruri ce dau d'in elle materie, déro totudeaun'a cu nuanti'a particularia de materie gretiose si puturose, si in speciale de membrulu virile: a da afora, a versá, a aruncá sementia genitale, — si de ací in injurature mai multu de câtu gretiose: *borimi-aru se mi borésca*; — d'in tóte acestea cuventulu impromuta una energia nespusa de a esprime injuratur'a impinsa la gradulu estremu; de unde apoi expressioni energice ca: *ciocoiu boritu, tiganu boritu*, etc. — D'in vomere? Atunci cuventulu a sufferitu trei scambationsi fonetice, un'a mai extraordinaria de câtu alt'a: scambarea lui *v* d'inceptu in *b*, de care avemu mai multe essemple (vedi litter'a *b* in Dictionariu); scambarea lui *e* scurtu in *i* si stramutarea verbului d'in III conjugatione in IV, fenomenu forte raru in limb'a nostra, cumu *fugire* d'in fugere; scambarea in fine a lui *m* in *r*. Celle doue d'antaniu scambari se presenta si in form'a ital. *bomire* = borire; câtu pentru a treia mai nu s'ar poté aflá unu essemplu neindoiosu, de ore ce suppositionea co *borbona* ar fi in locu de *bombona* nu e confirmata prin probe sufficienti. Macedoromanii au form'a latina fora neci una transformare, *vomere*; éro transformatulu *borire* ar poté fi in locu de *forire*, compusu *co-forire*.

BORITURA, s. f., ce se *boresce*; si cu intellessulu de lucru sau persona *borita*, adeco gretiosa, batujocoritasia vilita: *boritur'a de ciocoiu, boritur'a de tiganu*.

BORNAIRE, v., cu acellu-asi intellessu ca si *bombaire*, d'in collo de Carpati, éro d'in coce noi nu connoscemu de câtu *sbornaire* sau *sbórnaire*, provenitu sau d'in imitarea vocei albineloru, sau prin transformarea lui *bombaire*.

BOROBONTIA, si *borobotia*, s. f., infelix casus, malum et pervulgatum facinus; rea intemplanie, fapta rea sau prostesca, necuvenientia, ce face mare sgomotu: *mi s'a intemplatu ua borobotia, mi am perdutu caciull'a; tu nu mai de borobotie esti bunu*; — cuventulu pare

a fi una noua desvoltare a formei *borbontia*, si a se legá de *bombu, bomba*, etc. (vedi *bobu*), intocmai ca si ital. *hombanza*, franc. *bombance*, analoge, peno la unu puntu, si in intellessu cu allu nostru *borobotia* sau *borbóntia*.

BORSIRE, v., de regula reflexivu: *a se borsi*, a se face *borsiu*, a se acrí; si de ací metaforice, a se superá, a se inveniná; déro in acestu intellessu se aude mai desu, *a se imborsia*.

BORSIU, s. m., acidum jus *furfureum*; apa acrita prin fermentarea teritiloru puse intr'ens'a; — cuventu slavicu.

BORTA, s. f., caverna in trunco; gaura in genere; in speciale, scorburu = gaura in trunchiu de arbore; de aci, trunchiu scorburosu (vedi *bordeiu*, cu tote co nu ar fi improbabile ca cuventulu se se refere la *bolta*; numai scambarea lui *l* in *r*, inainte de una consonante, ar fi extraordinaria si grea de sustinutu prin alte essemple). — Insemnarea de *anadema* = corona, cécianu de capu sau de vestimentu, la muieri, insemnare data, pre lungu celle alte, in dictionariulu de Buda, se lega, fora indouentia, de germ. *borte*, sau e una transformare d'in *bérta*.

BORTIRE, *bortescu*, v., a face una *borta*.

BORTOSU-a, adj., cu *borta*, ce are una *borta*, scorburosu.

BORVISU, s. m., d'in ung. *borvis*, apa minerale ferruginosa.

BORZOIU, sau *búrzoiu*, si

BORZOSIU-a, adj., *hirsutus*; perosu, focosu; sberlitu; — d'in ungar. *borzas*? noi inse credemu a fi auditu si simplulu *borzu* sau *búrdiu*, d'in care *búrzoiu, borzosiu*, ar fi augmentative.

BOSCA, s. f. (*s* siueratu), *vasculum oblongum*; scafa, copaia, covata, buriu, etc.; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BOSCINA, s. f., ce remane d'in faguri, dupo ce se allege mierea si cér'a.

BOSCONA, de acea-asi insemnare cu *bobona*, neconnoscutu d'in coce de Carpati, — d'in βασκαίνειν? — de ací si:

BOSCONIRE, *bosconescu*, v., a descantá, a farmecá.

BOSCORODIRE, *boscorodescu*, v., **blaterare**, **secum loqui**, **murmurare**; a **flecarí**, a **limbutí**, a **vorbí incetu**, a **mor-maí**; — form'a arréta funtana grecésca; pote acellu-asi ca si precedentele *bosconire*, din *βασκαίνειν*.

BOSIOROGIRE, v.. a face *bosiorogu*.

BOSIOROGU-a, adj., **herniosus**; **vetematu la bosie**, si de aci mai generale: **vetematu la partile genitáli**, **surpatu**; — **invederatu d'in bosiu**, **déro suffissulu rogu** ce **insemnédia** ?

BOSIU, s. m., pl. *bósie*, **coelus** (= **cu-leus**), **testiculus**; **coiu** : *mi s'a inflatu unu bosiu*; *sufferu de bósie*; *a appucá si stringe pre ceneva de bósie*, ca se i **iea poterile**; — *bosiu* este **aprove identicu in insemnare cu coiu**; **acellu-a differe de acestu-a**, **antaniu pentru co bosiu** este una **espressione a lucrului mai depar-tata**, si **prin acést'a mai pucinu rosinosa**, **éro coiu** fiendu **espressionea mai appropiata si mai directa a obiectului im-plica rosine si obscenitate**; **allu doile pentruco bosiu**, **referinduse mai allessu la pung'a sau pellea ce infasiura testicu-lulu**, nu se pote **luá in certe intellessuri metaforice**, ce se **dau lui coiu**, ca **avendu una mai de aproape referentia cu globulu de carne insusi**, cumu : *coiu de cumpena*, *de cantariu*, etc.; cu **tote co in origine bosiu** ca si *coiu* (vedi acestu cuventu in Dictionariu), **pare a insemná sacu**, *saculetii*, *bursa*=**punga**. — **Urmarierea** **originei lui bosiu**, este de cea mai mare **interesse**, **pentru co pote deschide perspective large pentru studiulu limbei in genere**, si **allu limbei propria in parte**, care **peno astadi abia se con-nosce in primele selle lineamente**. **Invetiatulu Diez** **allatura verb'a roma-nesca bosie** de **ital. si provenc. borsa**, **isp. si port. bolsa**, **franc. bourse**, **cuventu ce in tóte aceste limbe insemna bursa**=**punga**, care in **limb'a bascica ar fi luat** **form'a si mai extraordinaria molsa**, si care **deriva d'in lat. byrsa**=**grec. βύρσα**=**pelle de animale argasita**, si de aci, **diverse obiecte lucrate d'in asemenea pelle**, cumu e in **speciale si pung'a**. In **latinitatea classica cuventulu byrsa oc-curre numai ca nume propriu**, si **acést'a**

chiaru in Virgiliu, ca **nume propriu allu** **partei intarita d'in faimos'a Cartagine**; nu este **inse de mirare cá cuventulu se** **fia statu in limb'a popularia sau asiá** **numita rustica**, de **ore ce ellu esiste in** **tote limbele romanica sorori cu a no-stra**, si **prin urmare se se afle vestigie** **de densulu si in limb'a nostra** : **cestio-nea inse este de a se scí**, **déco bosiu** **vine in addeveru d'in bursa**. **Candu aru fi asiá**, **atunci bobosiu**, cumu si **derivatele lui**, **aru fi ramure d'in acellu-asi trunchiu**, **formate prin processulu de duplecare** **allu cuventului**. De **partea intellessului** **n'ar fi neci una pedeca a referí cuven-tulu bosiu la bursa**, cu **intellessulu de** **punga**, **saculetii**, etc.; cu **atátu mai multu co esiste in limba si bussunariu**, cu **intellessulu cellu mai apropiatu de** **cellu ce are bursa in limbele sorori**; de **partea formei inse lucrulu este cu atátu mai greu de justificatu**, cu **cátu essistu in limba vorbe cu totulu apropiate de** **bursa** **prin form'a loru**, si, **dupo tóte probabilitatile**, **derivate d'in ea**, cumu : *bursucu*, si ca **adiectivu**, cu **insemnarea de grassu si grossu**, ca **unu sacu bene implutu**, si ca **substantivu cu insem-nare de taxo**=**animale**, cumu se **scie**, **relativu grossu**; **pote co la aceea-asi ori-gine se referu de a dereptulu si búr-sanu**, *búrzoiu* sau *borzoiu*, *borzosiu*, in **locu de bursoiu**=**tare redecatu sau in-flatu**, si mai **allessu úrsia** sau *húrsia*, in **locu de búrsia**=*búrsilia*=**pelle de miellu argasita**, **prin transformareá lui b** **antaniu in v**, *vúrsia*, **apoi prin trecerea** **lui v in g sau h**, *gúrsia*, *húrsia*, ca in *fa-guru* d'in *favulus*, si in *hulpe* d'in *vulpe*. **Cátu pentru bosiu**, **déco s'ar presup-pune una forma de adiectivu derivatu d'in bursa**, ca *bursiu*, *bursia*, sau *borsiu*, *borsia*, d'in care **aru fi resultatu**, **prin caderea lui r**, *busiú*, *busia*, *bosiu*, *bosia*; **totusi cu greu amu poté justificá** **acesta cadere a litterei r** **prin alte essemple sa-tisfactorie** : **tote formele fora r** **essistu de faptu in limba ca sustantive**, **adeco bosiu** sau *bosia* cu **insemnarea mai susu data de coiu** sau *cóie*, **éro busiu**, *busia*, cu **insemnarea de pumnu**, **prin urmare tóte cu intellessu de ceva globosu**; nu

este inse mai pucinu addeveratu, co sup-primerea lui *r*, in assemeni conditioni, nu se pote justificá in starea attuale a filologiei nostre, si prin urmare remâne indoiosu, déco *bosiu*, ca si *busiu*, deriva d'in *bursa*. A indentificá *bosiu* cu *bobosiu*, inco nu ne ajuta la nemica : coci déco nu ar fi pedeca de partea intellesulu, ar fi de partea formei, de orece, dupo legile de formatione a cuventeloru, *bobosiu*, ca forma mai desvoltata, a cautatu se vina d'in *bosiu*, ca forma mai simpla; si *bosiu* se pote mai cu greu reduce la *botu* decâtu *bobosiu*. Noi credemu, co *bosiu*, *busiu*, etc., se pote referi mai bene la acea-asi radecina fecunda, ce a datu *botu* cu tote derivatele selle; si lassandu se desvoltámu cuventele ce ne dau acésta convictione la articlulu *botu*, vomu notá aci numai, co precumu la *botu* am vediutu forme cu gutturali respondendu la celle cu labiali, *gogósia* la *bobósia*, totu asiá se afla si *gusia* correspondendu la *busia*.

BOSTANA. s. f., pl.-e, vedi *bostanu*.
BOSTANASIU si

BOSTANELLU, s. m., pl.-i, deminutivu d'in *bostanu*.

BOSTANTU, s. m., pl.-i, cucurbeta, pepo; fructu de planta cucurbitacea, inse ca totu ce se tiene de domeniulu istoriei naturale, cu intellesu forte fluctuante, asiá in câtu acestu-a variedia forte de la unu locu la altulu, insemnandu: 1. la unii Români: cucurbet'a ce se manca férta sau copta, adeco *dovleacudu* sau *dovletele*, cumulu chiama unii; 2. la altii, numai acea cucurbeta de mancare, ce are pelliti'a lucia si suptire, pre candu cea cu scortia buburosa si mai grossa ua numescu *lubenítia*, cuventu ce la altii insémna *pepene verde*; 3. la altii, nurai *cucurbet'a róiósa*, adeco *tiev'a*, cumu ua numescu pre a locurea; 4. la altii infine, cu insemnare si mai generale, coprendendu sub numirea de *bostanu* atâtu cucurbetele de mancare câtu si pepenii; — d'in acésta d'in urma insemnare vine co *bostanu*, si mai vertosu sub form'a feminina, *bostana*, se dice si de agrulu semenatu cu pepeni si cucurbete. — Déco inse *bostanu* ar fi de acea-asi radecina ca *botu* (vedi

acestu cuventu la loculu seu in Glossariu), atunci intellessulu ce s'ar cuveni a i se da totudeaun'a, ar fi cellu de sub 4.

BOTASIRE si *butasire*, v., ablaqueare, propagare; 1. a sapá in giurulu unui arbore, 2. a pune in pamentu unu *butasiu* (vedi *botu* si *butasiu*).

BOTIRE, *botescu*, v., conglomerare, conglobare, corrugare; a face *botiu*, a stringe in forma de *botiu*, a ghemui, a motosi sau mototoli, — in speciale despre vestimente: *nupotusiedépre scaumu*, *co mi botescu tunic'a*; *camési'a se mi se calce d'in nou*, *co pré e botita* (vedi *botiu* si *botu*).

* BOTIOCHINA, s. f., deminutivu d'in *botiu*: capetina, capetellu, bulbu; — metaforice: fapta sau dissa necuvenita, estra-ordinaria, de mirare: *esti bunu numai de botiochine*; *faci numai botiochine*.

BOTIOCHINOSU-a, adj., cu *botiochina*, capetinosu, bulbosu, vorbindu de plante, etc. (vedi *botiu* si *botiochina*).

? BOTIOTELLU, s. m., pl.-i, *helleborus*, *veratrum*? — se fia ore cuventulu in relatione cu *botiu*, si prin urmare cu *botu*, de ore ce plant'a *botiotellu* este de genulu plantei *ranunculus*; si rana = brosc'a se chiama si in alte limbe sorori cu unu nume, ce sta in relatione cu *botu*, de essemplu in italianesce *botta*? (vedi *botu*).

BOTOSIU, s. m., pl. *botosi*, puerilis ocrea, incalciamente de copillu, mai vertosu fora capute, pantifiori; — de acea-asi familia, pare, cu franc. *botte*, *bottine* (vedi *botu*).

BOTNITIA, s. f., *flscella*, frenu, capestru ce se pune pre *botulu* caniloru, ca se nu pota musicá, sau in *botulu* boiloru si altoru animali, ca se le duca de densulu; — cuventu formatu d'in *botu* cu suffissu neromanescu.

BOTIU, s. m., *globus*, *glomus*, *conglobatio*; *frustum*, *lib. a panis*; verce strinsu ca ghemulu, ghemuitu; verce facutu in forma de globu, si in intellesu mai largu, verce turtitu: *botiu de pamentu* = bulgare; *botiu de grânu*, *de porumbu* = turta de grânu, de porumbu; *botiu de pane* = bucata de pane; *botiu de néua* =

cocolosiu de néua; *botiu de brandia* = bulsu sau bulzu de brandia; — *mi ai facutu rochi'a botiu* = mi ai ghemuitu rochi'a (vedi *botu*).

BOTU, s. m., pl. *boturi*, **rostrum**, **rostellum**; partea anteriore essita d'in faci'a ceterorū animalī, in care se afla gur'a lorū : 1. de regula si proprie la acelle animalī, la cari acésta parte presenta una specia de conu trunchiatu : *botulu bouluī, calluluī, asinuluī, vitelluluī, mandiuī, caneluluī, ursuluī, etc.*; *botulu sioreceluluī, catusiei, orbetiuluī, etc.*, 2. si la passeri, desī pentru acestea cuventulu propriu este *ciocu* : *gain'a se sterge pre botu*; *ratiele si baga botulu in lutu*; 3. si la omeni, inse numai in modu jocosu si ironicu : *stergeti botulu, baiate*; — de aci proverb : *a se sterge pre botu de ceva* = a perde in modu nereparabile, a sespellá, cumu se mai dice, pre mani de ceva; *a si linge botulu* = a semtí mare placere d'in ceva ce a gustatu sau ar vré se gusté; *a se linge in botu cu ceneva* = a fi forte intimu amicu; *a linge pe cineva in botu, ca se i pape totu* = a lingusí vúl-pescó si faciasesce, spre a trage folóse de la densu. — Intellessulu, ca si form'a cuventuluī, duce la latin. *botulus* = maciu implutu, carnaciū, de unde au venitu de a dreptulu ital. *budello*, franc. *boudin* si *boyan*, in acellu-asi intellessu. Dupo forma *botulus* este unu deminutivu d'in *botus*, care nu se afla de locu in classici, déro a potutu forte bene essiste in gur'a poporuluī, de orece Gelliu ne spune co *botulus* insusi erá unu cuventu mai pucinu nobile, usitatu de comici in locu de cuventulu mai nobile *farcimen*; d'in acestu *botus* vene directu allu nostru *botu*, applectatu la ceva analogu in forma cu maciulu implutu, sau mai bene cu intellessu pote si mai originariu de cátu cellu ce resulta prin intermediulu latinesculuī *botulus*, déco urmarimu acestu intellessu in numeros'a familia, ce noi credemu co a essitu d'in acestu nobile blastariu allu Latiuluī, cumu : *botiu, botiochina, bota, butu, bute, buturu, bos* in *bos-inflare, bosiu, busiu, gusia*. etc. Spre a face se resara cátu mai multa lumina d'in com-

parationile, ce vomu face, nu vremu a incepe cu ital. *botto*, care e cátu mai appropriatu de allu nostru *botu*, pentru co in intellessulu ordinariu *botto* = lovitura, si astufelu pare co : *avé a face nemica cu botulu roman.*, desī in derivate, ca *bottone* = *cucuiu*, *proeminentia*, analogi'a de intellessu cu *botu* allu nostru sare in ochi. Se incepemu déro cu *botiu*, care si in forma si in intellessu sta asiá de appropé de ital. *bozzo* sau *bozzolo*, mai usitatu sub form'a feminina *bozza* = inflatura, cucuiu, proeminentia, globu de petra, etc.; franc. *bosse* = cucuiu, cocosia, etc., *bossu* = cucuiatu, inflatu, cocosiatu. Pre lungu formele cu *o*, in italianesce, occurru si forme cu *u*, *buzzo* = botiu, perina de ace, ventre, *gusia*, verce assemenea inflatu; isp. *buche* = senu, pulpana de vestimentu, *gusia*. D'in *buzzo* s'a formatu *buzzeco*, si *busecchio* = *macie*, atátu de appropriatu in forma si intellessu cu *beserei* sau *bezerei* (vedi acestu cuventu). Vinu apoi forme cu *t* : franc. *but* = scopu, liter. partea buricata sau inflata d'in mediloculu unui ce, in care tinte-sec tragutoriulu de arme; apoi *butte* = bulgare, glodu, mosioroiu, megura; mai departe : ital. *bottone*, franc. *bouton*, ispan. *boton* = bobocu de flore, nasture, capetu, punta, etc., formate, fora indouentia, cellu francesu d'in *bout* = capetu, si cellu ital. d'in *botto* = lovitura (in origine : resaritura, aventu a unu ce care resare, esse si vine de impenge lovinduse), identice in forma cu allu nostru *botu*, identice si in intellessu cu allu nostru *butu* (vedi acestu cuventu d'in care vinu *buturu*, *butaciu*, *buturu*; etc.); apoi si verbele : ital. *buttare*, isp. *butar*; franc. *bouter* = a resari, a essí afora, si aci, a loví (intogmai precumu *pousser* = si a impinge sau loví, si a resari); *botta* ital., si *botte* vechiu franc. = broasca, ca animale ce presenta form'a unui *botiu*; in fine ital. *botte*, ispanic. *bota*, franc. *botto*, cu insemnarile ce au si la noi *bute*, *bota*, *cio-bota*, *botosiu*, etc. Diversele acestu forme se referu, dupo unii, la mediulu german. *bözen* = lovire, resarire, allaturandu-se, ca probe,

si nouele germ. *butz* = ceva trunchiatu, *butze* = besica, cosiú essitu pre pelle, cucuiu, etc.; inse, de orece cuventele, de cari e vorb'a, essistu si in romanesce, ca si in tote celle alte limbe romanice, elle nu potu fi decátu blastari alle unei radecine romana, a carei form'a cea mai simpla, scóssa d'in starea actuale a limbелoru romanice. ar fi *bot* sau *but*, forma de supinu d'in unu verbu *bu-ere*, care nu ar fi decátu *fu-ere*, sub una forma mai analoga limbелoru italice decátu *fuere*, cumu probedia atátea forme cu *b* in locu de *f*: *bruges* = *phryges*, etc. Acesta parere ni se pare cu atátu mai fundata, cu cátu ital. *buzzo* = gusia correspunde si cu proventialea *busts*, ce ar da in romanesce *bustiu*, si, dupo una regula fonetica a limbei, *busiu*, ca *vestimentu*, *vesimentu*, ca *fusti*, *fusi*, *laudasti*, *laudasi*, etc.; déro *bustiu*, e probabile d'in *bustu*, forma mai originaria in locu de *fustu*, sau cu *o*, *bostu* in locu de *fostu*; precumu d'in *bustu* a venitu antaniu *bustiu*, apoi *busiu*; asiá si d'in *bostu*, *bostiu*, apoi *bosiu*, *bovosiu*, *bobosia*, etc., si prin stramutarea labialei in guturale, *gusia*, *gogosia*, etc.; insusi *bobu*, ca si *buba*, *buca*, etc. potu fi, dupo tóta probabilitatea, essite d'in acea-asi radecina, de ore ce latinesculu *fabā* se léga de grec. *φάω* (*φαρός* = lente, *buba*, *butilla*, etc.), si *φάω* este acea-asi radecina cu *φώω* (*φώωκη* = besica, maciu, carnaciu, etc.; de unde pote allu nostru *pisca* = maciu, stomacu); apoi *φωω* = *nero*, d'in care *bu-ere* n'ar fi, cumu s'a dissu, de cátu una forma latina mai antica. Acum *φάω* avendu ca insemnare primitiva: *a resari*, *a se nasce*, *a cresce*, *a se desvoltá*, a potutu da usioru ca insemnari derivate si: *a se inflá*, *a se besicá*, *a se largi*, *a se face spatiosu si capace*, etc., cari espleca pre deplenu intellessulu diferiteloru cuvente ce noi amu comparatu, cumu si alte cumnate cu densele, de la cari vomu tramette la acestu articlu. Una sengura observatione cauta se mai facemu: in locu de *bozza* italianii au si *boccia* cu acelle-asi insemnari; acésta d'in urma forma duce de neapperatu la *bocca* = *buca*, *boccio*, *boccia*, fiendu proprie adiective d'in *bocca*, luate apoica substantive cu insem-

nare de *ceva assemenea cu buc'a*, inflatu, besicatu, etc. D'in *boccio*, *boccia*, s'au potutu, fora indouentia, formá si la noi *bociu*, *bocia*, sau *botiu*, *botia*. Lucrulu in sene, adeco etimologi'a sustienuta de noi, nu s'ar scambá de locu prin acést'a, de ore ce *buca*, cumu s'a dissu, s'ar poté referi la acea-asi radecina cu vorbele mai susu attense; totusi forme ca *bosiu*, *busiu*, etc., anevoia s'ar poté scote de a drep-tulu d'in *bociu*, sau *buciu*, éro *bos* d'in *bos-inflare* in neci unu modu nu s'ar poté scote d'in assemeni forme. Numai forme ca *bucsire*, etc. potu sta in derepta relatione cu *buca*.

? **BOZATELLU**, s. m., una planta, — acea-asi cu *botiatellu*?

BOZU si *boziu*, s. m., *sambucus ebulus* lui *Linneu*, una specia de planta; — affinu cu *buza*? (vedi acestu cuventu in Glossariu).

BRACINARITIA, s. f., cuventu cu forma slavica, appropene auditu in gur'a poporului, si de care neci e lipsa, de ore ce avemu form'a correcta *bracinariu*.

BRADETU, s. m. pl., *bradete* locu plantatu cu *bradi*, padure de *bradi*.

BRADISIORU, s. m., pl.-i, deminutivu d'in *bradu*.

BRADISIU, s. m., pl. *bradisie*, cu acea-asi insemnare ca si *bradetu*.

BRADU, s. m., pl. *bradi*, *abies*, *pinus*, *larix*; cuventulu vine de certu d'in latin. *bratus*; inse, ca mai tote espressionile de domeniulu istoriei naturali, cu conceptu forte fluctuante: la unii románi si de *abietes* si de *pinu*; altii, ca *Macedonenii*, destingu intre *pinu* si *bradu*; altii in fine numescu *pinulu bradu*; — d'in datele scriptoriloru Romani scimu numai atátu-a, co *bratus* erá unu arbore pururea verde, fora se se pota bene determiná, care anume: ar fi déro bene si consultu a fissá si precisá conceptele, asiá ca *pinulu* si *abietele* se respondia la latin. *pinus* si *abies*, lassandu pre sem'a cuventului *bradu* se esprema, cea-a ce latinii numescu *larix*: espressionele *bradu albu*, *bradu rosu* = *abies*, *larix*, nu potu tiené loculu altoru-a simple; — *bradu* = ramura de *bradu*, ce se pune la mirese; de aci, *diu'a de bradu* sau simplu,

bradulu, prediu'a cununieloru; *a jocá bradulu*—a jocá la miressa in prediu'a cununieloru sau si in diu'a de cununiè peno se pornesca la baserica.

BRAGA, s. f., cervisia; beutura d'in farina de meiu fermentata;—*tavaraga braga*—arababura, amestecatura a unui licidu cu elemente ce lu facu forte turbure; — ? affinu cu ital. *brage*, grec. *βράζειν* ?

BRAGAGÍU, s. m., care vende sau fabrica *braga*; — curatitu de form'a turcesca ar soná *bragariu*.

BRAGAGERIA, s. f., stabilimentu de *braga*;—mai correctu ar fi *bragaría*.

BRAHA, s. m., ordiulu pusu se fermente, spre a trage d'in ellu *bere*; — ? de acea-asi origine cu *braga* ?

BRANISCE, s. f., silvula, padurice situata pre una inaltime.

BRASIOVENCA, s. f., proprie, adiectivu de genu femininu d'in *brasioveanu* —de Brasiovu sau d'in *Brasiovu*, luatu ca subst. : carrutia de Brasiovu.

BRASIOVENIA, s. f., 1. merce de *Brasiovu*; 2. magazinu unde se vendu merci de Brasiovu.

BRASLA, vedi *brésla*.

BRAVARE, *bravediu*, v., *laccessere*, *provocare*, *insultare*, *contemnere*; a se arretá *bravu*, a face pre bravulu; *a bravá pericule*, *morteá*—a le infruntá cu nepesu, a le despretiá; *a bravá pre ceneva*—a lu provocá, a l'insultá, a arretá prin vorbe, gesturi, attitudine, etc., co nu-i pésa de densulu, co lu despretiuesce; — neologismu calcatu in tote constructionile selle dupo franc. *braver*.

BRAVADA, s. f., proprie part. d'in *bravare*, si de acea-a mai correctu ar fi *bravata*, dupo franc. *bravade*: fapta, vorba, dissa prin care ceneva bravedia pre ceneva sau ceva.

BRAVO, vedi *bravu*.

BRAVU, -a, adj., *fortis*, *magnanimus*, *egregius*; *animosus*, *coragiosus*; cumu se cade, destinsu in genulu seu; — nu d'in grec. *βραβεῖον*, cumu pretendu unii, ci d'in funtana germanica, introdussu in limbele sorori si prin elle si in limb'a nostra; —si ca substantivu: *unu bravu*, unu erou; si in sensu reu : *unu sicariu*; — ca adv.

cu forma deplinu italica : *bravo*—forte bene, si intellesu ironicu : forte reu.

BRAVURA, s. f., fapta sau dissa de *bravu*, calitate de *bravu*;—cuventuluatu dupo franc. *bravure*, fora neci una analogía in limb'a nostra, fora forma romanica.

BRAZDA, s. f., pl-c, sulcus, gleba, *florum vel herbarum pulvinus*; 1. gleba sau gleia, fasi'a de pamentu ce rupe aratrulu d'intr'una data; 2. sulcu, lira sau canalea ce se formedia prin ruperea si resturnarea glebei; 3. planca, rasoriu sau fascia de pamentu plantata cu flori, cu legume, etc.; 4. cespete sau bucata de gleba cu erba pre un'a d'in faciele sélle; 5. seria de erba cosita, cumu si erba verde cosita, ce se da viteloru; — metaforice si proverb : *a da pre ceneva pre brazda*—a lu face se se deprenda cu ceva ce nu vré la inceputu, a lu face se se iea de lucru, se intre pre callea buna; se se accomode cu ceva; in acellu-asi intellesu si reflexivu : *a se da pre brazda*, — cuventulu slavicu presenta si una combinatione fonetica contraria limbei si neplacuta urechiei romanesci.

BRAZDARE, *brazdediu*, v., a trage sau face cu aratrulu *brazde*; metaforice : a despica, dessecá : *fulgerulu brazdédia norii*, *navea undele*, etc.

BRAZDOIU, s. m., *dellratio*; *deliratio*, *deliriu*, *brazda* trassa alaturi de cea addeverata, essire d'in *brazda*.

BRE, interj., espremenu mirare, superare sau appellatione familiaria : *bre ! ce mundretie de vestimente v'ati cumperatu ! bre ! bre ! nu ve mai stemperati ; ce faci acollea. bre !* — nu pote fi impromutata de la Turci ; ci pare mai multu de origine romanesca, d'in acea-asi funtana ca si *vèru*.

BREAZU, -a, adj., vorbindu de animali : stellatu in frunte;—cuventulu presenta combinationi fonetece neromanesci; form'a romanesca e *bardiu* (vedi *bérdia*), d'in care apoi si slavicultu *bréza*;—vitele breze fiendu rare, de aci metaforice : destinsu in genulu seu : *tu nu esci mai breazu* (=baltiatu) *ca altii*.

BREBU, s. m., *iber*, animale amfibiu, specia de castoriu;—nu d'in slavicultu *bobrū*, ci d'in latin. *iber*, in locu

de febru, prin stramutarea lui *f* in *b* (vedi liter'a *f* si *bosiu*), de unde au luat si slavii allu lor *bobru*.

? BREIU, s. m., si *bría*, f. *mercurialis anna*, una planta.

BRÉSIA, si *brasla*, s. f., corporatiune de industriali sau de negociatori: *brés-la argentariloru, blanariloru, lemna-riloru, etc.*; — cuventu ce presenta combinationi fonetice neromanesci, astadi cadiutu in desuetudine; de aci si:

BRÉSLASTIU, s. m., care face parte d'in una *brésla*.

BRETEA, s. f., pl. *bretelle*, curea ce sustiene una greutate, si in speciale: curea ce sustiene bracele sau pantalonii; d'in franc. *bretelle*.

BREZAIA, s. f., *monstrum*; in speciale asiá se numea mai inainte unulu sau doi omeni travestiti in modulu cellu mai de mîrare, cari in serbatorile d'intre Craciunu si bobotéza amblan d'in curte in curte spre a jócá si saltá in modulu cellu mai ridiculu; — de aci metaforice: femina cu pre multe ornamente pre dens'a, femina ce se imbraca fora gustu, credendu co formoseti'a investimentarei sta intr'una acumulare essagerata de ornamente fora locu si reu adjustate intre densele; — cuventulu pare a veni d'in *breazu* si a insemná in tóta genera litatea: verce extraordinariu, raru si monstroşu (vedi *breazu*).

? BRIBOIU, s. m., *veruculum, pugiunculus*; instrumentu cu care lemnarii gaurescu lemnulu, ferrarii ferrulu; — acelluasi cu *priboiu*?

BRIBORNICU, s. m., vedi *bobornicu*.

BRICEAGU, s. m., pl. *bricege, cutellus, scalpellus*; *cutitellu, scalpellu*.

BRICEGELLU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in *briceagu*.

BRICIU, s. m., pl.-e, *novacula, cutitu taiosu* pentru rasu barb'a.

BRIGLE, vedi *bârgle*, (in dictionariu: *epa, callusiu*).

BRILIANTU, s. m., pl.-e, *adamas radians, adamante radiante*, taiatu cu mai multe facie; — introdussu inainte de 1830 dupo franc. *brillant*, proprie part. d'in *briller* = a straluci.

BRILIÓNCA, s. f., pl.-e, *asclepias vin-*

cetoxicum, hirundinaria, una planta sau flore; — dictionariulu de Buda ua espleca si cu *hirundineriu luminos*; fiva cumuva acea-asi planta, ce noi connoscemu d'in coce de Carpati sub numele de *rochi'a rundunellei*? are cuventulu *briliónca* vreuna relatione cu precedentele *briliantu*?

BRISCA, (cu *s* sineratu), s. f., pl. *brisci*, caruciora usiurea si descoperita.

BROBINTIA, s. f., pl.-e. 1. in locu de *borbintia*, alta forma d'in *borbóna*; — 2. planta ce servece la vapsitu galbenu?

BROBODA, si

BROBODELA, s. f., velu cu care muierile si infasiura capu: — form'a cuventului cea de a dou'a au e romanescă, éro prin origine sta pote in relatione cu *boborojire*.

BROBODIRE, -escu, a pune *brobóda*, a si coperi capulu cu una *brobóda*; mai desu ca compusu: *imbrobodire*.

BROBONA, s. f., si *brobonu*? m., cu acellu-asi intellessu ca si *borbona, brobona, bo bóna, boba*.

BROCIU, si *brochiu*, s. m., *rubrica*, creta rosia, plumbu rosiiu, tinta rosia: — se fia ore cuventulu una corruptione d'in *rubrica*?

BRODARIU, si *brudariu*, s. m., *portitor*, celluce trece pre ceneva cu *brodulu*.

BRODELA, s. f., actionea de a *brodi* sau a se *brodi*.

* BRODIRE, -escu, v., *collineare, delirare*: a nemi, a avé successu d'in intemplantre; a conjecturá justu, a deviná; a delirá (vedi *brodu*); — a se *brodi*, a se affá d'in intemplantre, a se intemplá.

BRODIU, -ia, adj., care *brodesce*.

BRODU, s. m., *brodina* si *brudina*, f., *vadum, pons mobilis*; 1. vadu, trecutoria; 2. podu amblatoriu; — cuvente, casi brodariu sau *brudariu*, de origine slavica, neconnoscute d'in coce de Carpati.

BROJBA, s. f., pl.-e, *brassica napus, rapa*; napu, — cu combinatione fonetica neromanesca.

BROSIA, s. f., pl.-c, neologismu dupo franc. *broche* = sula, sicala, undrea, verce acu mai mare, acu ae peptu, etc.; in romanescă luat mai vertosu cu cea d'in urma insemnare, — d'in celtic. *broc* =

veru, voruculum, verutum, sudis, etc., sucala, paru ascutitu, *terrusiu*, acu, undrea (vedi si *brusiu*); de aci :

BROSIARE, *brosiediu*, v., franc. *brocher*, a cose cu *brosia*, a prende cu *brosia*; in speciale, pentru mai multe colle de charteia tiparite : a le cose intr'unu fasciculu.

BROSIURA, s. f., franc. *brochure*, actionea de a *brosia*; rezultatulu acestei actione, fasciculu de mai multe colle de charteia tiparite si cosute impreuna.

BRUDARIU, *brudina*, etc., vedi *brodariu*.

BRULINCU, vedi *burlincu*.

BRUNCUTIU, si *bruntrutiu*, s. m., nasturtiu apaticu = *nasturtium aquaticum* (vedi si *bobolnicu*; — cuventulu e neconoscutu d'in coce de Carpati; form'a lui mai correcta pare a fi *bruntrutiu*, cu *r*, si nu *bruncutiu*, fora *r* in penultima, ca venitu d'in german. *brunnencresse*; vercumu doue numiri pentru acellu-asi obiectu, *bruntrutiu* si *bobolnicu de apa*, suntu de prisosu, si cu atatu mai de prisosu, cu catu si un'a si alt'a nu su conosciute de catu pucineloru-a : mai bene aéro se adoptamu vorb'a romanica *nasturtiu*, cu tote co *cresse*, ce intra in compositione cu *brunnen* = fuintana in cuventulu german. *brunnencresse* = nasturtiu de fuintana = (de apa), ar poté forte bene fi romanicu, formatu d'in *cruce*, de unde unu adj. *cruciu*, *crucia*, s'ar fi applectatu la planta ce e in addeveru d'in famili'a *crucifereloru* : francesii numescu acesta planta *cresson*, forma ce pote fi in locu de *creçon*, transformatu d'in *crucion* = *crucion*, forma augmentativa corresponditoria cu allu nostru *crucioiu* = *crucioniu*. Asiá fiendu, ultim'a parte d'in cuventulu *bruntrutiu*, ar fi romanesca, *crutiu* = *cruciu*, si numai *brun* ar fi germ. *brunnen* = fuintana; si astufellu cuventulu s'ar poté corregge, dicundu-se *cruciu de apa* = *bruntrutiu*, applectanduse *cruciu* singuru si fora neci una determinazione la acellu-asi conceptu ca si franc. *cresson*, german. *cresse*, déco n'amu preferi clasficulu *nasturtium*, ital. *nasturtio*.

BRUNETU, adj., vedi *brunu*.

BRUNU, a, adj., dupo franc. *brun*, ital. *bruno*, applectatu la colorea faciei : subnegru, negritiosu, negreiu, negrisioru, óchiasiu, fuscu, etc.; neologismu introdussu la noi, ca se esprema oppositulu neologismulu *blundu*, si luat mai vertosu cu form'a deminutiva : *brunetu*, *bruneta* (= *ochiasellu*, *ochiasella*), ca opposita la : *blondinu*, *blondina* (*balaioru*, *balaiora*). — Lips'a acestui cuventu d'in limb'a ispanica, cumu si d'in limb'a nostra, pare a se oppune etymologiei data de unii, dupo cari cuventulu ar fi identicu cu *prunu*. *pruna*, ca adj. d'in (*prunus*), formatu d'in *pruna* = tetioni, carbuni ardenti, si ar insemná prin urmare *arsu*, cu *facia arsa* : la noi essistu, cuventele *prunu* si *pruna*; in limbele sorori, cu forme si mai appropriate de *brunu*, ital. *brugna* = *pruna*, ispan. *bruno* = *prunu*, etc., numai ca substantive, cu insemnarea bene conosciuta de arbore si fructulu seu, fructu presentandu in addeveru una *facia* mai multu sau mai pucinu negra, una *facia* ca a unui ce mai multu sau mai pucinu arsu; inse conscienti'a despre acestu intellessu primitivu este cu totulu perduta in poporu; si de aceea-a opinionea celloru ce vreu a referi *brunu* la germ. *braun*, anticu german. *bräu*, pare a fi mai justificata, nu inse deplinu justificata, de orece in limbele sorori se afla cuvente ca franc. *brüler*, ital. *bruciare*, éro in a nostra *brusturu*, etc., cari stau in de appropie legatura cu intellessulu lat. *pruina*, *urere*, *burere* = ardere, grec. *πῶρ* = focu. Vercumu inse deminutivele d'in *brunu*, adeco *brunetu*, *bruneta* nu au forma romanica, si cu atatu mai pucinu romanesca.

BRUSIOSU, -a, adj., plenu de *brusi*, *grundiosu*, etc. (vedi *brusiu*).

BRUSIRE, *brusescu*, v., *pugnis petere*, *ferire*; a loví cu pumnulu, a bate cu *brusi*, si in genere, a loví tare, cu potere; a se *brusi* = a se bate cu pumnii, a se bate cu *brusi*, a se bate vercumu, a si da lovituri, a se intende si imbranci; — d'in coce de Carpati conosciutu cu acelle-asi insemnari, inse numai sub form'a *busire*, adeco fora *r* in syllab'a

de la inceputu; se fia dero *brusire*, in locu de *busire*, cu unu *r* intercalatu pentru mai multa desvoltare a sonalitatei? sau in locu de *perbusire*, *prebusire*, cari inco se dice (vedi *prebusire*), si care prin una metatase, ca in *petrundere*, in locu de *pertundere*, va fi luatu antaniu form'a *pebrusire* apoi, prin caderea lui *p brusire*? *Brusire* ar fi atunci mai energicu de câtu *busire*, si prin urmare amendoue formele aru meritá se se pastredie si se se applege cuvenitu. Se fia in fine *l* in locu de *r*, asiá in câtu *brusire* se se fia formatu d'in *busire*, prin stramutarea lui *l* si d'in loculu seu lungob? Atunci in formarea cuventeloru ca *busiu*, etc., a potutu, pre longa radecinele descrise la articlulu *bosiu*, avé parte si *peliere*=imbrancire, prin part. *pulsus*; d'in care ar fi venitu cellu mai apropiatu prin forma *bulsu* sau *bulzu*=botiu, (vedi *bosiu*, *brusiu*, *busiu*, *buza*).

BRUSIU, s. m., pl. *brusi*, grumus, globus, glomus, gleba; massa de verce cu forma mai multu sau mai pucinu globosa: *brusiu de pamentu*=bulgare; *brusiu de neua*=cocolosiu; *brusiu de sare*, *de tamâia*=grundiu; *brusiu de pane*, *de mamaliga*=codru; *brusiu de brendia*, *de casiu*=bucata, etc.—Cuventulu nu e connoscutu, pre câtu scimu, d'in coce de Carpati, afora déco, cumu s'a observatu la articlulu precedente, nu este identicu cu *busiu*, connoscutu d'in coce de Carpati peno la termii Adriatecii cu intellessulu de *pumnu*, intellessu analogu, fora indouentia, cu allu lui *brusiu*. In suppositionea co *brusiu* n'ar fi acelluasi cu *busiu*, si plecandu d'in observarea facuta la articulele *bobu* si *bosiu*, co labialea se commuta adesea cu guturalea in vorbe de intellessu analogu, s'ar poté forte bene ca *brusiu* se fia una transformatione d'in *grumutiu*, deminutivu d'in *grumu*=grumus, care si essiste de faptu in limba, sub form'a *grunjiu*, in locu de *grundiu*, ca *josu* in locu de *diosu*, éro *grundiu*, in locu de *grunsiu*=*gruntiu*=*grumtiu*, prin syncope d'in *grumutiu*. In fine s'ar poté ca *brusiu* se fia una transformatione d'in *frustiu*,

care a devenitu *frusiu*, apoi *brusiu* (vedi *bosiu*), si prin urmare se se lege de latin. *frustum*=bucatella de mancare, apoi in genere, bucatella de verce. Déro, ca se deschidemu câtu mai multe perspective agerimei cercetatoriloru, nu vomu trece cu vederea neci analogieele, ce paru a legá *brusiu* de provenç. *bruc*=trunchiu, busceanu, de unde si *parmesan*. *brocon*=ital. *broncone*=ramu taiatu. Form'a ital. *broncone*, ca augmentativa, vene d'in *bronco*=trunchiu, vechiu franc. *brouche*=tufa, isp. *brucha*=ramu, de unde apoi franc. *broncher*=a se impededá; a sta se cada, a se poticni. Cuventele de acésta familia se presenta déro, in limbele sorori, si cu unu *n* si fora *n*; forme fora *n* aflámu inco: ital. *brocco*=paru ascutitu, blastariu, coltiu de planta, vechiu franc. *broc*=punta, acume, verfu ascutitu; ital. *brocca* ispan. port. si provenç. *broca*,=franc. *broche*=sucala, paru ascutitu, furca, etc. (vedi *brozia*); de unde apoi verbe ital. *broccare*, provenç. *brocar*, franc. *brocher*=intiepare, impungere, cosere, etc. Latin. *brochus*, *broccus*, *broncus*=dente tare desvoltatu, *coltiu*, si, ca adj. *coltiatu*, au datu nascere totoru formeloru d'in limbele sorori, desí intellessulu loru asiá de variatu pare a se opune la acésta supposetione: *paru ascutitu*, de una parte, si *trunchiu* sau *busceanu* de alt'a sunt, fora indouentia, concepte differite; déro noi nu connoscemu tote insemnarile cuventului latinu, care nu occure de câtu de forte pucine ori in auctorii latini anteclassici, déro care a potutu fi unu cuventu populariu cu forte varie insemnari, intre cari cea de *trunchiu* a addussu, probabile, si pre cea ce are *brusiu* in limb'a nostra, cu atátu mai multu co in limb'a ispanica *bronco* insemna *turtitu*, *tempu*, etc., mai allessu metaforice, pentru spiritu, ca si latin. *truncus*, romanesc. *busceanu*; éro provenç. *bronc*=grossolanía. In limb'a italiana essiste si *bruco*=omida, ispan. *brugo*=specia de locusta, d'in lat. *bruchus*=specia de locusta fora aripe; *bruco* essiste inse si cu form'a *brucio*, trassu d'in unu adiectivu *bruceus*,

si d'in acestu-a inco au potutu essí allu nostru *brusiu*, dupo acelle-asi analogie prin cari d'in *bombu* au potutu essí *bobu*, *bobosiu*, etc. (vedi *bobu*), cu atátu mai multu co *bruchus* se refere la grec. βροῦχος sau βροῦχος, essitu d'in βρόζω = a rode, a rontiaí, a sfarimá in *grundi*, etc.; cuventulu *bruchus*, care nu se afla de câtu in Prudentiu, a potutu inse esiste in limb'a rustica, ca si cellu de care a fostu mai susu vorba, *brochus*, cu multe si variate insemnari. Apoi d'in considerare co a *arde*, a *palli*, va se dica si a loví pre cineva tare-cu una nueá sau cu unu *flagellu* (lat. *flagellum*, ca deminutivu d'in *flagrum*, inco pare a sta in legatura cu *flagrare* = ardere), s'ar poté ca si *brusire* se aiba intellessulu primitivu de a *arde*, ca si ital. *bruciare*, si prin urmare ca *brusiu* se fia una transformare d'in *brusti* (vedi *bosiu*), ca adj. d'in una forma mai primitiva *brustu*, care s'ar legá de latin. *bustum* d'in *buro* = ardu, sau de *perustum* d'in *per-uro* = ardu forte, redussu la *preust*, *prust*, si in fine, la *brust*, intogmai ca si ital. *brustolare* = ardere, d'in *perustulare*; si astufelu *brusiu* in locu de *brusti*, ar insemná, intre altele, *ceva inflatu* prin effectulu caldurei sau arderi, insemnare, d'in care s'ar fi potutu trage si celle date mai susu cuventului *brusiu*, si care in compusulu *prebusire* = a se inflá, vorbindu de faci'a pamentului una data umeda, apoi uscata prin effectulu caldurei, apare câtu mai apropiata de intellessulu originariu.

BRUSTURE si

BRUSTURU, s. m., *bardana*, specia de planta cu frundi late cordiforme, cu flori purpurii sau violacee, continute intr'unu calice globosu, care se accatia usioru de vestimentele omeniloru si de lan'a oiloru; radecin'a plantei se appléca inco, in medicina, ca depurgativu sudorificu, pentru morbi de pelle; — dupo forma cuventulu ar fi unu deminutivu d'in una forma *brustu* (vedi *brusiu*), deminutivu forte apropiatu prin forma de it. *brustolare* = *perustulare* = ardere.

BRUTARIA, s. f., stabilimentu unde se fabrica sau se vende pane; maestría

de a fabricá pane; — desí cuventulu e cu forma romanica, inse ca venitu d'in *brutu*, e de respinsu si de inlocuitu prin *panaria* (vedi *brutu*).

BRUTARIU, s. m., *pi.tor*, care face si vende pane, care tiene stabilimentu de pane; — de respinsu si de inlocuitu cu *panariu* (vedi *brutu*).

BRUTU, s. m. si *bruta?* f., pane prosta, forte negra; amestecata cu multu pamentu; in speciale, applicatu la panea ce se da militariloru russi; — cuventulu a venitu prin Russi, si se vede co e acellu-asi cu germ. *brod* = pane; vercumu bene e co Românulu considera panea strainului ca *rea* si *amara*, si mai bene inco ar face ca pre cellu ce fabrica panea sea romaneca se nu lu mai numesca, *brutariu*.

BUAIU, vedi *buga*.

BUBELCA, s. f., *infatura*, — d'in *buba*, inse cu suffissu raru si anevioia de justificatu, afora de nu va fi in locu de *bubelica*, in care totusi l-aru fi cautatu se treca in *r*, si se dé *buberica*, si, prin taiarea lui *i*, *buberca*.

BUBOLNICU, vedi *bobolnicu*.

BUBÓTA, s. f., la Macedoromani, cu insemnarea : pane de porumbu, ca si *botiu*, la Dacoromani, si prin urmare de aceea-asi familia, ca si *botiu* (vedi *botiu* si *botu*).

BUBUCHIA, s. f., la Macedoromani, cu acea-asi insemnare ca si la Dacoromani : *bobocu* (de floie); — analogi'a ar cere *bubuchia*, forma invederatu provenita d'in (*bubucula*), care ar fi sau *bucula*, deminutivu d'in *bucca* = buca, prin processulu de duplecarea allu sylabei de la inceputu, sau d'in *buba*, sau d'in *bobu*, cea-a ce ar fi una proba mai multu despre identitatea de origine a acestoru cuvente (vedi *bobu*, *bosiu*, *botu*).

BUBUIALA, s. f., in locu de *bubuietu*, e de respinsu pentru suffissulu neromanicu *éla*.

BUBULICU, s. m., la Macedoromani, cu intellessulu de *κύνδαρος* = *gundacu*, *cupa*; *vasu* de beutu sau de plutitu, — unulu d'in multele cuvente ce confirma analogiele indicate la articellele *bobu*, *bosiu*, *botu*.

BUCHE. s. f., numele secundeii littere si antaniei consonante in alfabetulu cyrillicu : *beta, be, b*; nume estensu apoi la toté litterile acellui-asi alfabetu; si de aci espressionile : *a invetiá buchile*, a invetiá litterele; *a fi inco la buchi*—a nu fi invetiatu inco antaniele elemento d'in lectura si scriere, d'in una scientia in genere; — de aci, *bucheru*—care invetia buchile, care e abia la antaniele elemento de lectura si scriere, si in genere, de verce scientia; care scie inco pucinu; — cuventulu *buche*, a essitu d'in usu de una data cu lapedarea alfabetului cyrillicu, si chiaru inainte de acesta epoca, prin inlaturarea numirilor de *az, buche, vede*, etc., ce se dicea in locu de *a, be, ve*, etc., candu se reformá alfabetulu cyrillicu, reducundu-se de la 43 semne numai la 27, sub numele de *scriere de reforma* sau *alfabetulu civile*, in oppositione cu *alfabetu basericescu*, care erá cellu cyrillicu cu 43 de littere. — D'in acea-asi numire de *buche*, venia si *bucóvna*, s. f., cu insemnarea de *alfabetariu, abecedariu*, carte de antania lectura, cuventu care cautá se reposedie si ellu de una data cu mama sa *buche*.

BUCHERU, s. m., vedi *buche*.

BUCHETU, s. m., pl.-e, sertum, *florum fasciculus*; manuchi de flori, neologismu dupo franc. *bouquet*, cumu si *buchetiera*—*bouquetière*, femina ce vende *buchete*, si in genere, care vende flori; —franc. *bouquet* vine d'in mediulu latin. *boscetum*, deminut. d'in *boscus* sau *boscum* = padure, tufaria, tufisiu, si chiaru multime de plante sau flori, ca si latin. *silva* = padure si multime de plante. Cuventulu *boscus* sau *buscus* a datu in limbele sorori una multime de derivato : ital. *bosco, boschetto*, etc., franc. *bois*—padure, lemnu, etc.; verbe : ital. *imboscharo*, franc. *embusquer* = a ascunde, a pití, litter. a pune in tufe, etc. Dupo unii cuventulu *boscus* sau *boscos* ar veni d'in german. *buisse* = materia, lemnu de constructione, etc., avendu de radecina *bauen*—a construí; déro, fiendu co se afla si in romanesce cuventulu *bucceanu*, presuppunendu una forma mai

simpla *boscu*, ca *campeanu, campu*; de acea-a cuventele citate d'in limbele romanice aru poté forte bene fi blastari d'in radecine romanice si a se legá de acellu-asi trunchiu cu *botu*, etc. (vedi *botu, bosiu*), cu atátu mai multu co germ. *bauen* pare a fi de acea-asi radecina cu lat. *fuere*, grec. *φβειν*. Vercumu inse form'a *buchetu*, si cu atátu mai pucinu *buchetiera*, nu pote sta in romanesce; ci, déco cuventulu e se se admitta in limba, ar cautá se se reduca la form'a mai primitiva : *boscetu* sau *buscetu*.

BUCHISARE, *buchisediu*; si *buchisire, buchisescu*, v., verberare, pugniscædere; pulsare, tradere; cudere, tunderere; 1. pre câtu insine connosemu, acestu cuventu, insemna : *a bate infundatu*, si in speciale : *a)*. a bate cu pumnii, *b)*. a bate la curu, astupandu gur'a, punendu capulu batutului intre petióre; 2. de aci metaforice, mai vertosu sub forma reflexiva : *a se buchisá* sau *buchisi*—a se frementá multu, a-si bate capulu tare, ocupandu-se indelungu si fora successu de unu lucru, mai vertosu de unu lucru micu si neinsemnatu, aproape cu acellu-asi intellessu ca si lat. *vitigare*, franc. *vétiller*; —3. dupo dictionariulu de Bud'a, cu intellessu si mai generale : a bate, a impinge, a imbranci. —Sub form'a *buchisare* nu l'amu auditu d'in coce de Carpati; déro acésta forma e de preferitu cellei in *ire, buchisire*; apoi d'in coce de Carpati se andu cu intellessulu de sub 2. si formele *bucenire* seu *bugenire* : *de candu me bugenescu se apprendu foculu, si nu potu*. Aceste d'in urma forme paru a da ca radecina a vorbeloru in cestione cuventulu *buca* : *buchisare* sau *buchisire*, dupo acesta suposetione, ar fi formatu d'in deminutivulu *buchia*—*buchia*—*buccula*, si ar insemná proprie *a bate la buce*, fia alle faciei, fia alle curului. Déro suffissulu *isare* sau *isire* pare a se oppune la acesta derivatione, si a veni mai multu in ajutoriulu grec. *πυρίζειν*—a bate la curu.

BUCLA, s. f., 1. la Macedoromani, vasu de lemnu pentru apa; — form'a pare a arretá co cuventulu este unu neologismu, de ore ce analogi'a pentru

cuvente vechie de assemenea forma, ar cere *buclică*; nu mai puțin înseși acestu cuventu este una proba despre celle ce s'au dissu în respectulu affinitatei cuventeloru *buca*, *botu*, *bute*, *bota*, etc. (vedi *botu* și *bosiu*) — 2. la Dacoromani *cercellu de peru*, neologismu după franc. *houele*, d'în lat. *buccula* = *bucutia*; și prin urmare potendu-se applicá la verce *buricatu* sau *incovoiatu ca una tórta*.

BUCLUCU, vedi *boclucu*.

BUCNIRE, vedi *bufnire*.

BUCÓVNA, s. f., vedi *buche*.

BUCSAIOSU, -a, adj., ca augmentativu d'în :

BUCSAIU, -a, adj., în arctum collectus, micu, scurtu și grossu; — cuventu, pre câtu scîmu, neconoscutu d'în coce de Carpati; se aude înseși în acesta parte: *bucsia* sau *bocsia*, *bocdia*, *bogdia*, applicatu la una femena grossa, grassa, indesata și menunta; se aude de assemenea și verbulu *bucsire* (fora s. siueratu), sau *búcsire*, cu intellessulu de *a îndesá*, și mai allessu, ca reflexivu: *a se búcsi* = *a se îndesá*, *a se lepí* și intrá unulu prin altulu: *mí s'a búcsitu perulu*; *ordiulu este prea búcsitu*, sau *imbúcsitu*, compusulu *imbúcsire* și *imbúcsare*, fiendu inco și mai desu usitatu ca simplulu *búcsire*. După aceste d'în urma semnificatiuni alle cuventulu *búcsire*, cumu și alle correlativeloru *bucsèu* (vedi și mai la valle acestu cuventu) = *desisiu*, *bucsaiu* = *indesatu* orecumu, ar poté cineva fi tentatu se le refera la *buxus* = *πύξος* = *bussu*, planta ce cresce forte *imbúcsata*, și probabil de aceeași origine cu *πυχνός* = *desu*; déro de altá parte formele *bucsia* = *bucea*, *bucsire* (cu s. siueratu) = *accoperire* și *busire*, parú a militá în favóre acellei-asi rádecine, de care se léga și *busiu*, *busire*, etc. (vedi *bosiu* și *botu*), inclinandu mai vertosu spre *bucca*, și anume spre unu adj. *bucca* = *buccia*, transformatu apoi în *bucsia*; form'a *bucea*, (vedi în dictionariu acestu cuventu), de una și aceeași însemnare cu *bucsia*, pare, mai vertosu, a duce la acesta etymología, fora se escluda absolutu pre cea ce se rédima pre *buxus*, *πύξος*, *πυχνός*, și mai allessu *πύξ* = cu pum-

nulu, cu *busiulu*. Pastrarea lui s. în aceste forme este analoga cu pastrarea acellui-asi în *intecsir* sau *inticsire*, care pare a se legá de *intessere* = *intexere*.

BUCSÈU, s. m., *typha latifolia* lui Linneu; una specia de papura, numita și *spetedia*, probabil de după latele sèlle foie ce sémene orecumu cu *spat'a*, precumu numirea de *bucsèu* pote vení de la împregiurarea co aceste foie su *dese*, (vedi *bucsaiu*).

BUCSIA, s. f., de aceeași însemnare cu *bucea*, (vedi acestu cuventu în Dictionariu, cumu și *bucsaiu*, în Glossariu, și compara pre lóngha elle citate la acestu articlu, și german. *bucise* = *cuteia*, *tiéva*, *bucea*).

BUCSIRE (s. siueratu), *bucsescu*, v., *abscondere*, *contegere*; *ferire*; a pune una *bucsia*, a coperí cu una *bucsia*, a pune *bucelle* la rote, a blevuí osse'a, a captusí partea interna a bútei de rota cu place de ferru; — cu acestu intellessu neconoscutu d'în coce de Carpati, unde cuventulu se aude numai cu aceeași însemnare, cá și *busire*, (vedi acestu cuventu mai la valle).

? BUCU, adj., flamundu?

BUDA, s. f., de aceeași însemnare cu *amblátore* sau *ácacástore*, — neconoscutu d'în coce de Carpati, déro probabil de aceeași familia cu *buturu*, *bute*, *botu*, etc. (vedi *botu*), însemnandu proprie: *bute*, *butoiu* pentru scremente.

BUDEIA, s. f., *vasculum oblongum*; *scaphium*; *scafa*, *butoiasiu*, *buríu*; — cuventu neconoscutu d'în coce de Carpati, déro, casí *buda* precedente, affinu cu *bota*, *bute*, etc. (vedi *botu*), în locu de *buteia* = *butelia* = *bute mica*; compara ital. *bottiglia*, franc. *bouteille*; — commutare lui *t* cu *d* are se se védia mai diosu în mai multe cuvente de aceeași familia cu *budeia* sau *budiia* (*d* nesiueratu).

BUDGETARIU, și *bugetariu*, adj., relativu la *budgetu*: *medic budgetarie*.

BUDGETU, sau *bugetu*, s. m., pl. -e, prospectu de spesele ce se crede cose voru face în cursulu unuí annu, cumu și de veniturile ce se credu co se voru prende pentru accoperirea acelloru spese, applicatu în particulariu la spesele și veni-

turile anuale alle statului; budgetulu de spese si venituri cauta, dupo constitutionea noastra, se se votedie de camer'a deputatiloru pentru fiacare annu, cellu pucinu cu mai multe lune inainte de inceputulu acellui annu; fora acestu votu puterea administrativa nu pote face spese, neci incassá venituri; camer'a votedia budgetulu, déco are incredere in ministri; lipsindu acésta incredere, ea lu pote refusá, adeco nu lu votedia; refusulu budgetului este unu dreptu allu camerei, arm'a cea mai potente, cu care ea se pote servi spre a oblegá pre ministri sau se se demitta, sau se intre in callea, ce camer'a crede, co ar fi cea mai buna pentru fericirea terrei; — applectatu apoi si la spesele si veniturile anuale alle unei administrationi su bordinate, unei societati, si chiaru allu unui particulariu: *budgetulu municipalitatei, budgetele consilieloru generali, budgetulu scoleloru; budgetulu ospiteloru; fiacare omu cu bune mesure si face unu budgetu pre fiacare annu, si nu esse d'in ellu, déco vré se nu si ruinedie sturea*; — neologismu dupo franc. *budget*, impromutatu si de Francesi d'in angl. *budget*, care si densulu este vechiulu franc. *bougette*, deminutivu d'in (*bouge* =) celtic. *bolga* = sacu, saculetiu, punga, etc.

BUDIA, s. f., vedi *buza*.

BUDINÇA, s. f., dupo franc. *pouding*, si acestu-a dupo angl. *pudding*, specia de mancare, ce costa d'in farinata cu medua de bou, cu prune sau stafide, in care se pune si rumu sau vinu de Mader'a; — *budincele* inse ce se prepara in buccatariele nostre nu se compunu d'in acelle-asi elemente; — cuventulu nu pare a fi de origine anglica sau germanica, ci a se referi la acea-asi radecina ca si lat. *botulus* (vedi *botu*, si *botiu*).

BUDUHAIA, *buduhaitia, budahala, buduhalitia*, s. f., monstrum, terriulum, momâia, omu de paia, paiatia, cu care sparia cineva ciori, copii, etc.; si de aci: monstru, spaima de uritione, bélla urita prin marimea si grossimea ei desproporcionata; — cuventulu, ca si *bordea* (orecumu *bortea* d'in *borta* = burta), insemna,

cumu se pare, unu omu sau femena mare si grossa ca *butea*, si se léga prin urmare de acea-asi radecina cu *buda, budeia, etc.* (vedi *botu*); form'a cea mai primitiva pare a fi *budugania*, transformatu in *buduhaiia*, ca si *buhaiu* d'in *bugaiu* (vedi *buga*).

BUDULUIRE, -escu, v., scrutari, expellere; *vagari*; a scruta, a scrutoci, a cerceta cu deamenuntulu; a dá afóra, a scóte, a goní; a amblá de collo peno collo fora capetaniu, a se venturá, etc.; — cuventulu neconnoscutu d'in coce de Carpati, se refere inse, ca si *buda, budeia*, la *botu* (vedi acestu cuventu), insemnandu, cumu se pare, proprie: *a si bagú bótulu*.

BUDUNA, s. f., *vulva*, — cuventu de referitu, ca si *buda, budeia, etc.*, la acea-asi radecina, (vedi *botu*).

BUDURETIARIU, s. m., care curatia *buduretie*.

BUDURETIU, s. m., pl.-e, *camini spiraculum*; fornu sau hornu, cosiu pre care esse fumulu; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, de referitu la acea-asi radecina cu *buda, budeia, etc.* (vedi *botu*).

BUDUROIU, s. m., pl.-e sau -i, de acea-asi origine si insemnare cu *buduretiu*, applectatu inse si la gardulu de nuelle sau scanduri, cu care se impressura gur'a unui putiu.

BUDUSILÉU, s. m., care *budusiluesce*.

BUDUSILUIRE, -escu, v., casi *buduluire*, in intellessulu restrinsu de *vagari* = a se venturá, a amblá fora capetaniu.

BUFA, *buha, bufnitia, buhmitia*, s. f., la Macedoromani, si *m. bufu*; *noctua, ulula, bubo*; l. *passere nocturna* si *singurateca*, pucinu definita, cumu sunt celle mai multe concepte, ce se tinu de domeniulu istoriei naturale; inse etymologi'a ne pote autorisá a legá de acestu cuventu conceptulu precisu, ce se espreme in latinesce prin *bubo*, in ispanesce *buhó*, in francesce *hibou*, in ital. *gufo*. Formele simple alle cuventului romanescu, adeco *bufa* si *buha*, sunt, fora indouentia, ca si ispaniculu *buhó*, d'in acea-asi fuintana cu latin. *bubo-bubonis*, inse mai primitive ca in latinesce, in-

togmai precumu avem sub forma mai primitiva si alte cuvente, cumu : *buba*, *cuca*, *botu*, etc., pre candu in autorii latini nu le aflamu de câtu in formele mai desvoltate si secundarie : *bubonium*, *cucullus*, *botulus*, etc. Latinesculu *bubobubonis* este, in addeveru, de acea-asi radecina cu grec. βύαζ=buha, numita prin onomatopeia, dupo vocea sea; si prin urmare form'a cea mai simpla, in limb'a nostra, a potutu si pote fi *bua*; in acésta suppositione form'a *buha*, ca si isp. *buhó*, ar fi introdussu unu *h* numai pentru eufonia; déro fienduco in limb'a nostra essistu si forme cu *f*; fiendu co in limb'a ispanica stramutarea lui *b* in *f*, este normale, cumu *hacer*=*facere*; fiendu-co, si in limb'a nostra *b* se pote, desi mai raru, commutá cu *f*: de acea-a e mai probabile, co form'a originaria a cuventului a fostu *bubu*, ca másculinu, si *buba*, ca femininu; si co, pentru destinctionea de intellesu, mai vertosu a formei feminine, limb'a a cautatu se tenda la formele cu *f*: *bufu*, *bufa*, d'in cari apoi s'aru fi nascutu formele cu *h*: *buhu*, *buha*, p'ecumu si d'in *burdufu*, *burduhu*. Vercumu inse formele incarcate cu suffissulu strainu *nitia*: *bufnitia*, *buhnitia*, sunt de respinsu, fiendu-ne indestullu formele simple : *bufu* sau *buhu*, *bufa* sau *buha*, (vedi si *bufnire*).--2. In intellesu metaforicu cuventulu *bufa* sau *buha*, *bufnitia*, etc., se diçe si de una persona, care se bosinfla usioru, careia cu greu se pote intrá in voia, si care sta retrassa de lune.

BUFETU, s. m., pl.-e, 1. mésa sau armariu, in care se punu vase cu de alle mancarei; 2. in speciale, mésa pre care se punu vase cu confecture sacharose; si de aci: confecturile in sesi;—neologismu dupo franc. *buffet*, (vedi *bufnire* in Glossariu, cumu si *abacu*, *armariu*, *credentiariu* in Dictionariu).

BUFLEA, s. m., 1. nume propriu de bou; 2. nume propriu de omu; 3. appellatione comune data : a) unui bou sau bivolu grossu, si de aci: *bivolu*; b) unui omu grossu sau care se bosinfla usioru, (vedi *bufnire*).

BUFNA, s. f., 1. in acellu-asi intel-

lessu cu *bufa*; 2. bosinflare, (vedi *bufa* si *bufnire*).

BUFNEA, s. m., care se *imbufna* sau bosinfla usioru, (vedi *bufnire*).

BUFNIRE, *bufnescu*, v., buccis inflatis spirare, tacitum mussare; violenter ferire; 1. ca intransitivu : a inflá bucele si sufflá tare de supperare sau mênía; 2. Ca reflexivu : a se *bufni*=a se bosinflá, a inflá. bucele sau buzele de mênía sau supperare mare; 3. ca transitivu : a loví cu violentia, a busí;—in insemnarea de sub 1. si 3. se dice si cu unu *p* : *pufnire*; éro in insemnarea de sub 2. ocurre forte desu cu form'a *are* : *bufnare* (vedi *bufna*), si mai vertosu compusu cu *in* : a se *imbufná*, mai espressivu de câtu a se *bosinflá* (vedi *bosinflare* in Dictionariu); in fine cu insemnarea de sub 1. si 3. ocurre nu numai in form'a *pufnire*, ci si in cea de *bucnire* sau *bugnire*.—Pre acésta d'in urma forma se rédima invetiatiulu *Miklosich*, spre a referí cuventele, de cari este verb'a, la slavicultu *buknuti*, cuventu fora essistentia in vechi'a limba slavica si presuppusu numai de mentionatulu invetiatu dupo serbesc. *buknuti*=mugire, supperare, etc., sau russesc. *buhnuti*=inflare, cari aru fi datu nascere la romanescele: *bufnescu*, *bugnescu*, *bucnescu*, *iz-bucnescu*. Cellu d'in urma cuventu, ca compusu cu particul'a slavica *iz*=*ex*, pare a vení in ajutoriulu suppositionei invetiatiulu slavistu; déro fienduco in gur'a poporului se aude mai multu *sbucnescu*, compusu cu romanesculu *s*=*ex*, ca si *s-punere*=*ex-ponere*; de acea-a form'a *iz-bucnescu* p'ote fi numai una deformatione a cuventului, provenita d'in mani'a ce aveau mai inainte, sub domni'a limbei slavice in baserica si in guberniu, carturaríi nostri de a slavisa cu locu si fora locu. Pre l'onga acésta-a intellesulu cuventeloru slavice é departe forte de allu celloru romanesce, fora se mai adaugemu co radecin'a, la care s'ar poté reduce mai bene cuventele romanesce, este forte fecunda nu numai in limb'a nostra, ci si mai in tote sororile ei, precandu serbesculu *buknuti* se refera la una radecina, sanscr. *bukk*=latrare sau

mugire, care pre terrenulu slavicu in-susi pare a fi fostu forte pucinu fecunda. In addeveru se afla in limbele sorori cu a nostra una numerosa familia de cuvente analoge si in forma si in intellesu cu allu nostru *bufnire* sau *bufnare*: ital. *buffare*, franc. *bouffer*=a si inflá bucele, a si manifestá mēni'a inflandu bucele si sufflandu; franc. *bouffir*=a inflá, a buhai; ital. *buffa*, vechiu franc. *bufe*=palma, lovitura; ital. *buffa*, isp. *bufa*=vorba desierta, secatura, fleacu; de unde apoi: ital. *buffone*, franc. *bouffon*=omu ce spune secature, vorbe de risu si de petrecere, in italianesce si cu insemnarea de *vasu cu gutu scurtu si pantecosu*; ital. *boffice*=inflatu, affenatu, molle; ital. *bofficione*=grossu si grassu; ital. *bofonchiare* si *boufonchiare*=a se imbufná, a se bosinflá, etc. Originea totoru acestoru cuvente se pote forte bene referi la interj. *buf*=cu franc. si provent. *buf*, cu care se imita sunetulu produsu allu unei sufflari sau loviture potente sau allu unei cadere si loviture violente: co conceptulu de *sufflare* si cellu de *lovire* au intre sene strinsa affinitate, se vede luminatu d'in franc. *souffler*=sufflare, si *soufflet*=instrumentu sau folle de sufflatu, si palma sau lovitura cu palm'a. Interiectionea *buf* se dice, la noi, si cu tenuea *p*, *puf*=franc. *pouf*; cu acesta differentia inse, co *buf* pare a espreme mai multu caderea sau *lovirea*, ero *puf* mai multu *sufflarea*: a dá *buf* de parete, a face *puf* in luminare; d'in *puf* vinu apoi: *pufnire*, *pufaiu*, *pufaiosu*, *pufu* (de fulgi), *pufosu*, etc. De si essistu si in germanesce cuvente ca *puffen*=*pufnire*, *puffig*=inflatu, si chiaru intrej. *puff*; nu se pote inse admite, co d'in aceste-a s'aru fi trassu cuventele romanice, pentru co in germanesce vorbele in cestionone sunt de data relativu noua, si pentru co in acésta limba elle nu formedia una familia asiá de numerosa ca in limbele romanice. Cátu pentru formele romanesci cu guturali in locu de labiali: *bucnire* sau *bugnire*=*bufnire*, *sbucnire*=ital. *sbuffare*, vechiu franc. *osbouffer*; elle aru poté fi una noua proba

despre commutarea labiale cu guturalea, ce s'au attinsu la articulele *bobu*, *bosiu*, *botu*, etc., si despre care vedi mai multe desvoltari la litter'a *c*, in Dictionariu. Déco formele cu labiali si guturali provinu, in addeveru, d'in un'a si acca-asi radecina; atunci acesta radecina ar poté fi nu interj. *buf*, ci unu cuventu mai semnificativu, ca cellu ce a datu nascere vorbeloru *bucca*, *bubo*, etc. Si in addeveru essiste si in limb'a latina form'a *bucco-buconis*, de acea-asi insemnare cu ital. *buffone*, précumu essiste si *bubo-bufonis*=broasca tare inflata si globosa, (vedi si *botu*). Apoi chiaru *bucus*, dupo Isidoru, insemna omu ce vorbesce si verdi si uscate, ce vorbesce secature.

BUFNITIA, s. f., vedi *bufa* (compara si *bufnire*).

BUFNOSU, -a, adj., applegatu a se *bufná*.

BUFONE, si *boufonu-a*; ital. *buffone*, franc. *bouffon*; cellu ce spune glume grossolane, cellu ce prin jocuri de cuvente, pucinu cuvenite, face pre altii se rida; comicu bassu; — neologismu introdus su spre a supplini turcesculu *caraghiozu*; — *buffonii* s'aru fi numitu asiá, dupo unii, pentru co in dramatele comice d'in evulu mediu cei insarcinati cu partea bassa comica si inflau tare una bucca, pentru ca palmele ce luau pre acesta bucca se aiba unu mai mare resunetu; dupo altii, pentru co *buffonii*, intre alte jocuri, inflau mereu si bucele, batendusile; dupo altii in fine, pentru co tote câte *buffonii* spunu nu su de cátu *secature*, vorbe *inflate* si *deserte*, (vedi *bufnire*).

BUFONERIA, s. f., ital. *buffoneria*, franc. *bouffonerie*; dissa, gestu, fapta de *bufone*; — neologismu cu forma neromanesca; mai correcta ar fi form'a *bufonia*, care essiste si in italianesce: *buffonia*.

BUFONU, vedi *bufone*.

BUFU, 1. ca substantivu, cu acea-asi insemnare, la Macedoromani, ca si femin. *bufa* la Dacoromani; 2. ca adiectivu, neologismu dupo ital. *buffo*, franc. *bouffe*: comicu, mai vertosu, bassu comicu: *opera bufu*; *cuvente*, *gesturi bufu*, (vedi *bufone* si *bufnire*).

BUGA, *bugaiu*, *buhaiu*, *si buaiu*, s. m., (chiaru sub forma *buga* cuventulu este de genu masculinu, casi *popa*, *tala*); **taurus**, *buccina*; 1. tauru; 2. bucina sau bucinu; 3. passere de apa = franc. *butor*, latin. *ardeola asterias*; 4. omu grossu si grassu, si care totu de una data are una voce detunatoria ca cea de *buga* sau tauru, (in aceste d'in urma intellessuri se dice mai multu sub formele *bugaiu*, *buhaiu* sau *buaiu*). — Desi in limbele slavice essistu cuvente ca *buka* = *mugetu*, *bugaj* sau *buhaj* = tauru, cuvente de acea-asi origine cu *buknuti* sau *buhnuti* (vedi *bufnire*); inse pentru acelle-asi rationi ce amu produsu la articulele *bufnire* si *bufa*, noi credemu co *buga*, *bugaiu*, etc. au essitu d'in terrenu romanicu, cu atatu mai multu, co pre lunga numerosele derivate addusse la mentionatele articule, occurru, in limb'a romaneca, multime de altele, ce si prin forma si prin intellessu se referu la acea-asi radecina, cumu : *buhaire*, *buhaiosiu*, *buhosu*, etc., fora se mai adaugemu si considerationea, co pucinele substantive masculine, terminate in *a*, cari s'au pastratu in gur'a poporului, sunt, in regula, de origine romanica. Form'a cea mai simpla a cuventului, *buga*, duce la ital. *boca*, ispan. si portug. *boga*, provenec. *buga*, franc. *bouque* = specia de pesce marinu, de la latin. *box-bocis* = grec. *βόαξ* si *βώξ*, despre care unu comentatoriu dice : *genus piscis a boando appellatum* = genu de pesce care se numesce asiã de la *hoare* (= a sberã ca *boulu* sau *taurulu*). De altamentrelea *box* pare a se referi la acea-asi radecina cu *bubo* = *bufu* sau *bufa*, *bubonium* = *buboiu*, *buba*; *bucca* = *bucca*, etc.; si de acea-a d'in cuventele affine cu *buga*, parte insemna *ce-va ce da voce ca de bou*, parte *ce-va inflatu ca bucc'a* (vedi si in dictionariu *bugetu* in locu de *bucetu*).

BUGAIU, s. m., vedi *buga*.

BUGENIRE, -escu, v., vedi *buchisare*.

BUGETU, s. m., vedi *budgetu*.

BUHA, s. f., vedi *bufa*.

BUHAIRE, *buhaiscu*, v., vorberare; *hoare*, *incroparo*; *turgescere*; 1. pre catu insine connoscemu d'in celle audite

d'in coce de Carpati, verbulu *buhaire*, luat mai vertosu sub form'a refflessiva, *a se buhai*, insemna : a se inflã, a se burtusi, ca si franc. *bouffir* : *faci'a buhaita e semnu de nesanetate*; *pamentulu se buhaiesce*, *cundu dupo multa ploia da mare caldura*; 2. d'in collo de Carpati, dupo dictionariulu de Buda, insemna inco : a) a sberã tare ca taurulu, a *bubui*, a *pocni*; — b). a *bate*, a *pisã*, a *buchisã*. — Venitu d'in *buhaiu* = *bugaiu* = *buga*, verbulu *buhaire*, prin variatele selle insemnãri, pare a stabili si mai bene analogiele d'intre formele cuventeloru cu labiali si alle celloru cu guturali, despre cari s'a vorbitu la articulele *bufa*, *bufnire*, *buga*.

BUHAITURA, s. f., actionea sau rezultatulu actionei de a *buhai* sau *a se buhai*.

BUHAVIRE, -escu, v., *turgescere* = a deveni *buharu*, (vedi si *buhaire*).

BUHAVU, -a, adj., *turgidus*, *timidus* = inflatu, fiendu mai allesu vorb'a de faci'a unui morbosu, ore cumu *bugaru* sau *bucaru*, (vedi *buhaire*).

BUHOSU, -a, adj., *hirsutus*, *turgescens*; inflatu, affenatu; sberlitu, (vedi *bufa* = *buha*, *bufnire*, *buhaire*).

BUIACIA, s. f., calitate de *buiacu*.

BUIACIME, s. f., ca si *buiacia*.

BUIACU -a, adj., *ferus*, *luxurians*, *libidinosus*; 1. fiendu vorb'a de caisau alte animali : selbaticu, neinvetiatu, reu; 2. fiendu vorb'a de plante : lussuriante, preste mesura fecundu; 3. fiendu vorb'a de omeni : desfrenatu, nemoderatu in doren-tiele selle. — *Buiacu*, casi derivatele *buiacia*, *buiacime*, nu se audu, pre catu scimu, d'in coce de Carpati; si acesta impregiurare pare a dá cuventu invetiatalui *Miklosich*, care refere *buiacu* la slav. *bujakü*, si care, pre lunga *buiacia*, *buiquire*, *imbuiacire*, afflate si in Dictionariulu de Buda, déro neconnoscute d'in coce de Carpati, da inco si *buiacire* = *abundare*, *buiacitura* = *abundantia*, *imbuiacire* = *luxuriari*, cu totulu neconnoscute in poporu, neci afflate in dictionarie, cumu si *buiestru*, *buiestria*, cari se afla atatu in dictionarie, catu si in gur'a poporului, ca provenite d'in a-

cea-asi radecina slavica cu *buiacu*, adeco vechiuluslav. *buj*. Déro fiinduco form'a *buiestru* sau *buiastru* este curatu romanica; fiendu co in romanesco se afla si unu verbu *buire*, analogu in insemnare cu *buiacu* si celle alte derivate; de acea-a, cu tóta affinitatea de forma si de intellesu ce se afla intre slav. *bu-jakŭ* si roman. *buiacu*, totusi remâne forte indoiosu, déco acestu-a vine d'in acellu-a; si priu urmare cauta se se cerce, déco *buiacu*, casí celle alte cuvente affini acestui-a nu s'aru poté esplicá prin una radecina romanescá. Si mai antaniu, câtu pentru *buiestru* si *buiestria*, singur'a forma popularia d'in celle referite de invetiátulu *Miklosich* la slav. *buj*, considerandu co terminationea *stru* (*astru*, *estru*), este de cea mai pura romanitate, si co adiectivele sau substantivele cu acésta terminatione (vedi in Dictionariu *astru* si *stru*) espremu de regula, co fienti'a sau calitatea, cumu *poetastru* sau *albastru* (d'in *poetu* si *albu*), nŭ este ce s'ar cadé se fia dupo natur'a sea, ci numai si *adduce* cu acésta natura sau possede una parte, mai allessu rea, d'in acesta natura; noi credemu co *buiestru* e in locu de *boiastru* sau *bouastru* *bovastru*, *bovestru*, asiá in câtu *callu buiastru* ar insemná *callu ce are mersulu boulu*, *ce merge la passu iute ca boulu*, éro nu in *trépédu* sau in *sarít'a*, cumu e datu callulu se merge de ordenariu. *Buiacu* inse, *buiacia*, *buiacire*, *buire*, cumu si *buimacu*, *buimacire*, cari inco sunt de acea-asi radecina cu *buiacu*, paru a se oppne, prin sensulu loru, la etymologi'a ce dedemu pentru *buiestru*; totusi allaturarea italiculu *bueggiare* = a lucrá ca *bou*, a se portá in modu stultu si furiosu cá *boulu*, de allu nostru *buire*, d'in care *bubuire* n'ar fi decátu forma duplecata, ne da peno la unu puntu drep-tulu de a sustiné acea-asi etymologia pentru *buiacu*, *buire*, etc., ca si pentru *buiastru*. *Buire*, ca venitu d'in lat. *bovere* = *boare* = a sberá ca *boulu* sau *taurulu*, a conservatu insemnarea cea mai apropiata de intellessulu primitivu, in form'a duplecata *bubuire*; éro in form'a simpla de la intellessulu primitivu, a

sberá tare si furiosu ca taurulu interritatu, a potutu trece la insemnarea generale : *a lucrá fora mesura*, *a fi eccessivu*, etc. Cu tóte aceste-a nu se pote negá, co una etymologia ca cea data de Dictionariulu de Buda, adeco *bullire* = *ferbere*, respunde mai bine, si in forma si intellesu, cuventeloru, de cari e vorb'a in acestu articlu : de la *ferbere* peno la *furia*, *selbatecia*, *orba passione*, *desfrénu*, *celeritate*, etc., nu e de câtu unu passu; si *bullire* a cantatu se iee in limb'a nostra, prin moiarea lui *l*, form'a *buire*, de unde apoi *buiacu*, etc., in locu de *bulliacu*.

BUIASTRIU, s. adj., cu acea-asi insemnare ca si *buiastru*, déro mai picinu correctu decátu acestu-a.

BUIASTRIA, s. f., calitate de *buiastru*.

BUIASTRU si *buiestru*, -a, adj. s., *tolutarius* sau *tolutarius*; *ferus*; *libidinosus*; *luxurians*; *incessus gradarius*; *asturco* sau *equus tolutarius vel gradarius*; 1. pre câtu se conosce d'in coce de Carpati, se dice vorbindu de cai : *callu buiastru* sau *in buiastru* = *callu ce merge in passu rapede*; — in modu adverbiale : *acestu callu merge in buiastru*, (e indoiosu déco espressionea *in buiastru* coprende doue cuvente, asiá in câtu *buiastru* se fia unu substantivu, care impreuna cu prep. *in* ar formá uná locutione ecivalente in intellesu cu unu adiectivu sau cu unu adverbii de modu; sau déco este una vorba addeveratu compusa, asiá in câtu *buiastru* se si pastredie natur'a sa de adiectivu, intogmai ca si *cununatu* in compusulu : *incununatu*; in acésta d'in urma suppositione ar fi se se scria intr'unu senguru cuventu : *imbuiastru*, éro nu in doue : *in buiastru*); — proverb : *callulu betranu anevoia invetia in buiastru* = cine a luat unu invetiu anevoia se desvétia de densulu, ca se iee altu invetiu. — 2. dupo dictionariulu de Buda : a). *selbatecu*, *furiosu*, *animosu*, *neimblanditu*; b). vorbindu de plante : *lussuriantu*, *prea fecundu*; c). vorbindu de omeni : *desfrenatu*, *passionatu*, etc. (vedi *buiacu*).

BUIGUIRE, -escu, v., in *somnio vel perplexe loqui*, *deltirare*; a vorbí aiurea, à aiurá, a delirá; a spune lucruri fora

intellessu; — neconoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *buiacu*).

BUIMACIA, s. f., calitate sau fapta de *buiacu*.

BUIMACIRE, -escu, v., a fi *buiacu*, a lucrá ca *buiacu*.

BUIMACU, -a, adj., lassus, fessus, turbatus animi; ammetitu; fatigatu, (vedi *buiacu*).

BUIRE, *buiescu*, v., de regula ca reflexivu, *a se bui* = a se bagá orbesce, a se aruncá cu furia; temere se projicere; — neconoscutu din cóce de Carpati, (vedi *buiacu*).

BUJORU, s. m., pl. -i, 1. pre câtu in sine connosemu: una planta, rosa de Alpi? — Cu *frundia verde de bujoru* incepu forte multe d'in cantecele nostre popularie. — 2. in unele dictionarie si cu insemnarea de una passere cu gutulu *rosiu*, *pyrrhulus*; — dupo forma cuventulu e unu deminutivu d'in *boziu*, *bujoru* in locu de *buzioru* sau *bozioru*, ca si *rotunjoru* in locu de *rotundioru*.

BULAMACU, s. m., pl. -i, pila, palus; paru ce se pune la una ingraditura cu scandure; proptéa, columna.

BULENDRA, s. f., vestis dilabida; pannus, peniculamentum; scortum, meretrix; 1. vestimentu vechiu, straiu mai multu sau mai pucinu invecitu si in parte ruptu: *nu mai sciu ce se facu cu aceste bulendre; abia mi-am potutu carrá tote bulendrele*; 2. buccata de pannura; 3. metaforice: muiere desfrenata, curtena despretiata, terfa, fiortia; 4. si mai generale: lucru de nemica, fora neci una valore; si metaforice: omu de nemica, despretiutu si nebagatu de nemine inséma. — Dictionariulu de Bud'a, plecandu d'in semnificatiunea de sub 3, deriva cuventulu din grec. *πολυανδρία* = impreunare cu multi barbati, éro pentru celle alte semnificatiuni allerga la ital. *palandrana* = mantellu de drumu, de ploia. Intellessulu inse de *vestimentu portatu*, *vechiu peticu*, etc., este de certu intellessulu primitivu allu cuventului, d'in care s'au derivatu apoi, prin metafora, insemnarile de *muiere tavalita*, etc. Acumu intru câtu *bulendra*, in primulu intellessu, cumu si in forma, corres-

ponde italicului *palandra*, care ar fi primitivulu lui *palandrana*, este forte greu de determinatu.

BULENDROSU, -a, adj., pannosus, lacer; trentiarosu, cu vestimente rupte sau carpite d'inpetece, (vedi *bulendra*).

BULEVARDU, s. m., pl. -e; franc. boulevard, ital. baluardo si balovardo, ispan. baluarte; propugnaculum, agger; via, platea; inambulatio, xystus; 1. intaritura impluta cu pamentu, propugnaculu, aggere; — de aci metaforice: verce serve la apperare si protectione; *constitutiunea este bulevardulu libertatiloru*; *Romani'a fu in decursulu mai multoru secle bulevardulu crestinetatei si allu civilisationei*; 2. calle sau ullitia larga, avendu de amendoue laturile arbori plantati, si servindu la preambulare. — Cuventulu e german. *bolwerk*, angl. *bulwark* = opu de intarire facutu d'in trabi sau bérne.

BULGARE si *bulgaru*, s. m., pl. -i, bolus, gleba, globus, massa; massa mai mare sau mai mica de pamentu, mai multu sau mai pucinu rotunda: *a dá cu bulgari* in cineva; *a sfermá bulgarii araturei*; — appecatulu si la masse de alte materie: *bulgare de sare*, *bulgari de neua*, (vedi si urmatoriulu *bulguru*).

BULGUIRE, -escu, v., ca si *buiguire*.

BULGURU (la Macedoromani *blugure*), s. m., (fora plurariu, ca si alte numeni de acea-asi insemnare colectiva: *orezu*, *pesatu*, etc.); grânu macinatu mare, urluêla de grânu, d'in care se prepara buccate cuuntu sau cu carne, ca si cu *orezu*, ca asiá numitululu turcesce *pilafu*, sau cu lapte, ca asiá numitululu *pesatu*, care nu e de câtu *urluêla de meu*, sau *meu pisatu*. — De orece cuventulu *bulguru* se afla in gur'a mai totoru Romaniloru, este forte probabile, co ellu e de origine romanica, referindu-se la *volvere* = a volve, a infasiurá, a face rotundu; d'in care s'a potutu formá *volvuru*, si acestu-a prin scambarea lui *v* d'in inceputu in *b*, ca in *boce* in locu de *voce*, cumu si prin scambarea lui *v* d'in medilocu in *g*, ca in *faguru* in locu de *favuru* = *favulus*, a devenitu *bulguru* sau *bulguru*. *Bulguru*, cu tonu

pre penultima, si *bulguru* sau *bulgaru*, cu tonu pre antepenultima, paru unulu si acellu-asi cuventu, differentiate numai prin scambarea locului accentului.

BULUCU, s. m., multime nespusa, abundancia forte mare; 'se iea mai vertosu in modu adverbiale : *are bani bulucu*. — ? si cu insemnarea de *rapede*, pre neasteptate?

BULZIRE, -escu, v., usitatu mai multu ca compusu *imbulzire*, (vedi *bulzu*).

BULZU, s. m., pl. -uri, bolus, globus; 1. d'in coce de Carpati cu insemnarea speciale de *cocolosiu* sau globu de mamaliga calda, in intrulu caruia se pune brendia sarata, ce se moia si se topesce, si asiá se face mai buna de mancatu; 2. d'in collo de Carpati cu insemnarea mai generale de *massa de verce natura*, mai multu sau mai pucinu rotunda, insemnare identica cu a lui *brusiu*, (vedi acestu cuventu). — Cuventulu, in respectulu formeii, ca si allu intellessulu seu, se pote referi, ca si ispaniculu *bulto* sau *vulto* = ghiemu, cocolosiu, cucuiu, etc. la *volsu*, (vedi *bulguru*), part. d'in *volvere*; inse derivatele *bulzire* sau *imbulzire*, prin intellessulu lor. paru a se legá mai bene de *pulsus*, part. d'in *pellere* = imbrancire, impiugere. Déro in amendoue suppositionile form'a ce s'ar cadé se aiba aceste cuvente, ar fi : *bulsu*, *imbulsire*, (compara si celle spuse la *bosiu*, *botu*, *brusiu*).

BUMBUSCA, s. f., (cu s siueratu), in locu de *bumbutia*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu), nue de recommandatu, form'a sea (cussiueratu) nefiendu romanesca.

BUNDA, s. f., *pellicea vestis*; vestimentu de pelle de óue cu lan'a ei si fora manece, caracteriu ce destinge acestu vestimentu de cellu asiá numitu *cojocu*, care inco e de pelle de oue cu lan'a ei, déro si cu manece. — Fiendu co cuventulu se affa si la Macedoromani cu insemnare de *vestimentu de pannura blanitu*; de acea-a e mai de crediutu ca Ungurii au impromutatu allu lor *bunda* de la Romani, desi este greu a esplecá originea acestui cuventu in romanesce.

BUNDETIA, s. f., deminutivu d'in *bunda*.

BUNTU si *bontu*, adj., hebes, obtusus; care si a perdutu acumele sau punt'a, a cui punta s'a tocitu, fora acume sau punta; — ? ca substantivu : vertice taiatu.

BURDEIU, s. m., vedi *bordeiu*.

BURDUCU, s. m., vedi *hurtusiu*.

BURDUFOSU-a, adj., pantecosu; — neconnoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *burta*).

BURDUFU, s. m., pl. *burdufi*, (noi comoscemu *burdusie*, formatu de a drep-tulu din *burdusiu* = *burdufu*); venter obesus; peritonæum; uter; foramen in glacie; — 1. peritoneu sau membrana ce copere pantecele pre d'in intru; 2. pantece mare; 3. utre facutu d'in peritoneu sau si alta pelle; 4. gaura in ghiacia; — d'in coce de Carpati cuventulu nu se aude de cátu cu insemnarea de sub 3, de unde si proverb. : *avestu omu, e burdufu de carte* = putiu de carte; — cu tote acestea s'au datu mai antaniu celle alte insemnari, cari sunt, de certu, mai primitive, de ore ce cuventulu deriva d'in *burta*, (vedi *burta*), prin stramutarea tenuei *t* in medi'a *d*, si prin adausulu suffissului *fu*, care pare a fi in locu de *cu*, asiá in cátu *burducu*, *burduhu* si *burdufu*, paru unulu si acellu-asi cuventu, ca si *búsnire*, *buhnire* = *bucnire*; chiaru *burdusiu* pare a fi in locu de *burducuiu*.

BURDUHANOSU-a, adj., cu mare *burduhanu*.

BURDUHANU, s. m., pl. -e, si -i, peritonæum, venter obesus; 1. peritoneulu sau pellea ce coprende maciele; — de aci obiecte facute d'in acea pelle, cumu ochiuri de ferestre, etc.; — 2: pantece mare si grossu, (vedi *burdufu*, d'in care *burduhanu*, in locu de *burdufanu* sau *burducanu*, pare a se fi formatu ca si *lunganu* sau *codana* d'in *lungu* si *coda*; compara si *burta*).

BURDULE, s. m., (iea inse articlulu femin. *burdulea*, ca si *bordea*), homo ventricosus = omu cu burta mare, pantecosu (vedi *burta*).

BURDUOSU si *burdeosu*-a, adj., ventricosus, cu burta mare, pantecosu, — se dice in speciale de una-muiere grea,

si numai in risu si de unu barbata; — proverbiale : *trage dantiulu dupo casa, co e miress'a burdeosa.*

? BURDUROSU-*a*, adj., ca si *burduosu*.

BURDUSIRE, -*escu*, v., inflare, flacidum vel vietum reddere; a inflá, a cosí sau besicá, a coptorí; a moiá forte tare : *pomele pré copte se burdusescu; ap'a batedu ripele, le burdusesce; pamentulu de pré multa ploia s'a burdusitu si confundatu in mai multe locuri; tota pellea lui e burdusita de bataia;* — formatu d'in *burdusiu* = *burdufu*, (vedi *burdufu* si *burta*).

BURDUSIU, s. m., pl.-*e*, si-*i*?, de acea-asi insemnare cu *burdufu*.

BURGHESIA, s. f., ital. *borghesia*, franc. *bourgeoisie*; 1. calitate de *burghesu*, dreptu de *burghesu*; 2. collectivu: toti locuitorii unui *burgu*; toti cáti au starea si drepturile de *burghesu*, (vedi *burghesu*).

BURGHESU, -*a*, s., ital. *borghese*, franc. *bourgeois*; 1. cetatiauu, locuitoriu allu unui *burgu* sau cetate, in opposetione cu *terrannu*, locuitoriu de terra sau sateanu; 2, in opposetione cu *nobilii*, cari, in terrele occidentali, formau prim'a d'in celle trei *stári* sau classi, ordini alle populationei unui statu ce se buccurau de drepturi politice, cumu si in opposetione cu *clericii*, cari formau a dou'a d'in celle trei ordini cu drepturi, *burghesu* = omu de a treia ordine : *burghesii* unui statu sau *burghesi'a* erá déro á trei'a ordine de omeni cu drepturi de cetate in statele appusului; la noi inse nu a fostu assemenea impartire de classi, si cu atátu mai pucinu va poté fi in venitoriu, dupo ce ea a incetatu de a fi chiaru si in terrele appusului; si prin urmare nu amu avé lipse neci de *burghesu*, neci de derivatulu seu *burghesia*, afora, numai candu aru fi vorb'a de istori'a terreloru appusane : atunci ar cautá se le romanimu, pre cátu se pote, dandu-le form'a de *burgesu*, *burgesia*, sau si mai bene pote, *burgariu*, *burgaria*. Cuventele sunt de origine germana, formate anume d'in *burg* = grec. *πόργος* = turnu, intaritura, castru, cetate intarita,

cetate in genere. D'in *πόργος* au luatú nascere si-vechiele cuvente romanesci, *purcalabu*, *purcalabia*, *purgariu*, etc., despre cari se va vorbí la loculu lorú si cari astadi inco au peritu d'in usu, remanendu numai ca istorice; si prin urmare, si d'in acestu puntu de vedere, ar fi unu addeveratu neintellesu, se le substituimu germanele *burghesu*, *burghesia*, cari, pentru noi, sunt lipsite de interesse istorica, precumu sunt fora locu in respectulu actualitátei.

BURGHIASIU; s. m., pl.-*e*, deminutivu d'in *burghiu*.

BURGHIU, s. m., pl.-*e*, *terebella*; instrumentu de acea-asi forma si cu acea-asi destinatione ca si *sfredelulu*, inse mai micu de cátu acestu-*a* : *burghiulu*, in addeveru, ca si *sfredelulu*, *serve a face gaure in lemmu, inse gaure mai mice de cátu celle ce se facu cu sfredelulu; si in speciale burghiulu serve a da cepu, adeco a face una gaura in bute, butoiu, burú si alte assemeni vase de lemmu, gauru prin care se trage sau se scóte licidulu d'in mentionatele vase.* — Rade cin'a cuventului, *bur*, se afla si in franc. *bur-in*, ispan. *bur-il* = dalta de sculptorin, si e, probabile, acea-asi care a datú nascere si cuventului *bur-ta* (vedi *borta*); inse suffissulu *ghiu* e greu de esplecatu : ? se fia ore *gh* numai unu sunetu intercalatu pentru eufonia sau pentru destinctione de intellesu, asiá in cátu *burghiu* se fia in locu de *buriiu* = *buriliu*, forma identica cu cea ispanica *buril*? In addeveru *buriiu* sau *burú* se potea confunde usioru in intellesu cu *burú*, de care vedi mai la valle.

BURGHITIU, s. m., deminutivu d'in *burghiu*, cu acea-asi insemnare ca si *burghiasiu*.

? BURIALA, s. f., in locu de *buréla* = ploia menunta? — Déro si *burhala* si *buréla* neci sunt de forma romanica, neci ne sunt de lipse, de ore ce *burá* le supplenesce forte bene, (vedi *burá* in Dictionariu).

BURILANA, *buriana* si *buruiana*, s. f., planta inutilis, *herba*; 1. nume genericu applectatu la plante, cari nu servu de mancare neci omului, neci altoru a-

nimali, si cari au unu trunchiu mai multu sau mai pucinu desvoltatu, cu ramurelle mai multu sau mai-pucinu numeroase, atâte caracterie ce distingu una *buriană* de *erba*, *verdetia*, etc. : a curatiă gradin'a de *buriiane*; in pamentulu necultu crescunumai *buriiane*; *buriianele* inneca adesea legumile si grăncele; inainte de a semenă agrulu, se cade se sterpesce d'in ellu *buriianele*; a se piti in *buriiane*, — proverbiale : *buriiana* rea cresce *currendu* = reulu se produce si se maresce *currendu*, si, in speciale, vorbindu de fete, cari crescun si maturescu mai *currendu* ca baiatii; — *buriianeloru* se atribuiescu poteri vendecatorie, virtuti medecatorie; si de aci espressioni ca : a bé *buriiane* = a bé medicamente facute d'in *buriiane* ferte; — 2. in particulariu : a) *buriiana* de *buba* rea = *Chenopodium hybridum* (= talp'a gâscei?); b) *buriiana* de *friguri* = *Thaspi bursa pastoris*; c) *buriiian'a* *vermelui* = *Thaspi arvense*; *buriiiana* de *inu* = *Antirrhinum linaria*; d) *buriiiana* *putiosa* = *Coriandrum*; e) *buriiiana* de *remfu* = *Archilochia climatitis*. — Dupo invetiatiulu *Miklosich* cuventulu romanescu ar fi venitu d'in slavice. *burjanŭ*, care inse nu essiste in vechi'a slavica, ci e numai presupusu de mentionatulu invetiatu dupo bulgaresc. *burŕen* sau russ. *burŕjanŭ*, de unde apoi si magiar. *burjan*; déro, fiendu co cuventulu nu essiste in vechi'a slavica, neci se pote usioru legá de una radecina a acestei limbe; fiendu co ellu a datu in limb'a romanesca cu neasemenare mai multi feti de cátu pre terrenulu slavice : noi credemu, co togmai de la Romani cuventulu a trecutulu la Slavi si la Magiari. Dupo forma *buriana* este unu cuventu derivatu, ce presupune una alta forma mai simpla, *burá* sau *buru*. In limbele sorori cu a nostra se afla forme analoge cu *burá* : ital. si ispan. *borra*, franc. *bourre* = cálti, cálti ce se tundu de pre pannura, peru sau lana ce setunde sau se smulge si se lapeda, implutura de cálti pentru pusca; si de aci metaforice : lucru de prisosu, superfluitate, lucru de neci unu folosu, secatura, etc.; chiaru in limb'a latina se afla *burra* cu intel-

lessulu metaforicu allu limbeloru romanice, cumu se vede d'in acesta frase alui Ausoniu: *illepídum, rudem libellum, burras, quisquillas ineptiasque*, etc.; ce e mai multu, in limb'a italiana se afla cuventulu *borrana*, una specia de planta, si prin urmare in forma, ca si in intellesu, forte apropiatu de allu nostru *buriana*, cumu si *borracina*, altu genu de plante inutile : asiá déro, in forma, ca si in intellesu, cuventulu romanescu *buriana* cadredia bene cu celle d'in limbele sorori. Cu tote aceste-a, considerandu co *bot* (vedi *botu*) s'a facutu *bos* in *bos-in-flare*, si co s se comuta cu *r* forte desu in limb'a latina. cumu si in limbele neolatine, de si mai raru, precumu chiaru *bos* in franc. *boursouffler* = *bos-inflare*; noi credemu co *buriana* s'ar poté referi la acea-asi radecina ca si *bot* sau *but*, adeco la *bu-ere* = *fu-ere* = *φρυγν*, (vedi *botu*), cu insemnarea grecescului *φρυγν* = planta.

BURIANARE si *buruianare*, -ediu, v., a smulge *buriiane*, a curatiă de *buriiane* = a pleví,

BURIANOSU si *buruianosu*, -a, adj., plenu de *buruiane*.

BURIANUTIA si *buruianutia*, s. f., deminutivu d'in *buriiana*.

BURIASIU, s. m., pl. -e, deminutivu d'in *buriiu*.

BURIU, s. m., *dolium, doliolum*; vasu facutu, ca si *butea* sau *butoiulu*, d'in doge legate cu cercuri, mai micu inse decátu unu *butoiu*, si in care de ordinariu se pune si se tine *rachiu* sau *vinarsu*. — Form'a si intellessulu cuventului ducu la acea-asi radecina ca si *borta*, (vedi acestu cuventu); se pote inse se fia in legatura si cu *bara* (vedi acestu cuventu), casí ital. *barile*, franc. *baril*, isp. *barril*; *buriiu* ar fi atunci in locu de *buriiu* = *buriiu*, forma analoga cu cea d'in limbele sorori, d'in care *barrelca*, ce se aude pre a locurea, n'ar fi decátu una corruptione.

BURLANU si *burlincu*, s. m., pl. -i, *porcellus delicus* = *porcellu intercatu*; — ? transformatu d'in *porculanus* sau *porculeanu*? — neconoscutu d'in coce de Carpati.

BURLINCASIU, s. m., deminutivu

d'in *burlincu*, ca si acestu-a neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BURLINCU, s. m., vedi *burlanu*.

BURLINCUTIU, s. m., deminutivu d'in *burlincu*, ca si acestu-a neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BURLACU, s. m., cœlebs; ca si *bechieru*, neinsoratu.

BURLITIA, s. f., deminutivu incarcatu cu suffissulu *itia*, care, pre lînga co nu e romanicu, este aci si de prisosu, de ore ce *burla* senguru e unu deminutivu d'in *bura* : ploia menunta si rece.

BURNITIA, s. f., vedi *burlitia*.

BURTA, s. f., venter, alvus, pantex; pantece, partea de diosu a pantecelui, in care se afla maciele, apprope perfectu synonymu cu *pantece*, singurele differentie intre *burta* si *pantece* fiendu : a) co *pantece* este una espressione mai nobile de câtu *burta*; b) co *pantece* nu se appleca ca *burta* si la pellea sau carnea de pre *pantece* : a *prepará bune buccate d'in pantece de vaca* nu se dice, pre câtu noi scimu, in locu de : a *prepará buccate d'in burta de vaca*;—d'in aceste differentie vine, co *pantece* nuseappleca, ca *burta*, in espressioni de risu si de despretiu, cumu, de essemplu : *burta verde* = cellu ce manca multu, ce se imbuiba si se indopa afora d'in calle; si de aci, prin metafora, *burta verde* = omu datu la interesi si vietia materiale, si prin acêsta-a necapace de cogetári si sentimente mai inalte si mai generose, (espressionea *burta verde* se iea casi unu cuventu compusu cu intellesu de substantivu masculinu nevariabile in numeru : *unu burta verde, mai multi burta verde*; acestu modu de compositione este inse strainu de limb'a nostra; mai conformu cu geniulu limbei ar fi de a considerá celle doue cuvente ca separate si a tractá pre fiacare dupo natur'a sea de adiectivu sau de substantivu, asiá incâtu se se dica in plurariu : *burtele verdi; cu burtele verdi anevoia te poti intellege la ceva mare si generosu*; — *burta de popa* = pantece capace, in care incape multa mancare si beutura. — Câtu pentru etymologi'a cuventului, *burta* se refere la acea-asi radecina cu *borta*, amen-

doue cuventele : *borta* si *burta*, fiendu, casi *torta* si *turta*, unulu si acellu-asi cuventu, cu sengur'a scambare a lui o in u pentru destinctionea de intellesu (vedi *borta*).

BURTE, s. m., (fora plurariu, si luandu, ca si *borde, burdule*, articlulu a : *burtea*), appellatione data unui omu cu *burta* mare; — cuventulu *burte* ne pote pune pre calle de a ne da computu despre cuventele formate in acellu-asi modu : *burte* fiendu in addeveru unu plurariu d'in *burta*, calificationea ce se da unui omu, chiamandu-lu *burte-a*, insemna atâtu câtu si *omu cu multe burte*; ca alte cuvente calificationea prin plurariulu *burte-a* este ca si unu augmentativu, ecivalente in intellesu cu suffissulu *osu* ce s'ar affige substantivului : *burta* : *bur-osu*.

BURTESIU-a, si

BURTOSU-a, adj., cu *burta* mare.

BURTUCA, s. f., foramen = gaura, (vedi *burta*).

BURTUCANU-a, 1. ca adj., apprope de acea-asi insemnare cu *burtosu*; 2. ca substant. : *burtucanu*, de acea-si insemnare cu *burtuca*.

BURTUSIU, s. m., pl.-e, si-i? de acea-asi insemnare cu *burdusiu*.

BURUIANA, *buruianosu*, etc., vedi *buruiiana, buruiianosu*, etc.

BUSDUGANU, vedi *buzduganu*.

BUSCEANU sau *busteanu, bustianu*, s. m., pl.-i, *stipes, truncus*; buccata de lemnu grossu; — de aci metaforice : omu lipsitu de precepere, de semtire, de limba, de vivacitate si activitate : *ce mi stai ca unu busceanu?* (vedi *botu* si *buchetu*).

BUSIDICARE, si

BUSIDIRE, -escu, v., vehementer scaterere, iuveli, succensere; a essi, a sarí, a resarí cu violentia, a *tissini*; a se rapedi; a se apprende, a se infuriá; — neconnoscutu d'in coce de Carpati; cu tote aceste-a, si, cu tôte co pare a presentá combinationi fonetice straine limbei; totusi, fiendu co se presenta si sub form'a *basidicare*, care se conjuga simplu : *busidicu, busidici*, etc., unulu d'in caracteriele ce denota vechimea si romanitatea cuventeloru *busidire* si *busidicare* se

fiă in locu de *buscîre* si *buscicare*, si prin urmare se se referă la aceea-si radecina *cubuscanu* sau *botu* (vedi *buchetu*, *botu*, *buscanu*); d'in coce de Carpati se aude *piscire* in intellessu analogu cu *buscîre* sau *busidire*.

BUSIRE, -escu, v., pugnīs ferire; a lovī cu pumnulu, a lovī cu violentia, (vedi *būsiu*).

BUSIU, s. m., pl.-e, pugnus; de aceea-si insemnare cu *pumnu*, se aude la Dacoromani mai numai in espressionile: *a merge*, *a se duce de a busiele* = a merge, a se duce in branci, vorbindu de pruncii ce nu ambla inco in petiore sau de omenii, ce de nepotentia sau d'in alte cause se punu a amblă in branci; — la Macedoromani se dice *busiuru*, deminutivu d'in *busiu*, in locu de *pumnu*; — se fia acestu cuventu trassu d'in *pug*, radecina a lui *pugnus* = *pumnu*, si anume d'in una forma *capugiū*, stramutata in *bugiū*, si apoi in *busiu*? sau vine d'in aceea-si radecina cu *butu*, *butire*, etc.? (vedi *botu*).

BUSUIRU, s. m., vedi *busiu*.

BUSTIANU, vedi *buscanu*.

BUSUIOCU si *busiocu*, s. m., vedi in dictionariu *baselicu*.

BUSUNARIRE, -escu, v., *suppilare*; *subripero*; a sterge cuiua ce are in *busunariu*, a fură cu mare desteritate, fora a fi semtitu, (vedi *busunariu*).

BUSUNARIU, si *busunariu*, s. m., pl.-e; *perula*, *sacculus*; saculetiu făcutu la unu vestimentu, in care se punu bani sau alte obiecte: *de ce mi ai facutu la mantellu numai unu busunariu? asiu fi doritu doue busunarie*. — Vine acestu cuventu d'in *bursa*? (vedi *bosiu*); sau se refere la aceea-si fuintana cu *botu* ori cu *buza*? (vedi *botu* si *buza*).

BUTACIU, 1. ca adj. d'in collo de Carpati: *hebes* = tempu, *bontu*, vorbindu de instrumente ascutite, cari se tocescu si si perdu acumele, sau despre mentea si sentirea unui omu, care este lipsitu de precepere si sentire; 2. d'in coce de Carpati, ca substantivu de aceea-si insemnare cu *butasiu* sau *butucu*, (vedi *botu*).

BUTASIRE, vedi *botasire*.

BUTASIU, s. m., pl.-i, *talea*, *mergus*,

propago; ramu de arbore taiatu, care plantatu reprende radecina, (vedi *botu*, compara si franc. *bouture*).

BUTCA, s. f., carucia, trassura mica si usioarea, de ordinariu descoperita.

BUTELCA si *butilca*, s. f., forme necorecte, in locu de *butella*, *butelia*, *butilla*, etc. (vedi aceste cuvente in Dictionariu).

BUTIRE, -escu, v., ruere, temere se projicere; a se arruncă orbesce, a se rapedī cu furia; — neconoscutu d'in coce de Carpati, (vedi inse *botu*).

BUTNARIA, s. f., arte sau stabilimentu de *butnariu*.

BUTNARIRE, -escu, a fi *butnariu*.

BUTNARIU, s. m., care scie face *buti*; — cuventu, ca si derivatele *butnaria* si *butnarire*, neconoscutu d'in coce de Carpati, unde se dice *butariu* = *butnariu*; déco e se remana si *butnariu* cu derivatele selle in dictionariulu limbei, atunci cauta antaniu se i se dé una forma mai correcta, cumu *butinariu*, si allu doile se se applege cu insemnarea de *factoriu* de *butines* sau *putine*, *putincie*, etc. de orece prestra Carpati se dice *butina* in locu de *putina* sau *putineiu*.

1. BUTU, s. m., pl.-uri, *renisus*, *obistentia*; *resistentia* ce face cineva altui cuiua, ca se-lu suppere; *mutra*, nasu ce arreta cineva altui cuiua: *in butulu teu facu si cu asiă* = pentru desplacerea tea, in necasulu teu, ca se te supperu pre tene, ca se ti arretu, co pucinu mi pésa de tene, etc., *asiă* in câtu *in butulu cuiua* correspunde ca franc. *malgré quelqu'un*, si *en depit de quelqu'un*; — de si cuventulu nu se connosce d'in coce de Carpati, inse, in vederea numerosei familia de cuventé, de care se tine si d'in care parte au occursu, si parte au se occurra inco; in vedere co *butu* nu e, probabile, decâtu alta forma d'in *botu*, ca si *turta* d'in *torta*, *tutu* d'in *totu*, cumu se vede si mai lamuritu d'in espressionea conosciuta d'in coce de Carpati: *a face mutra cuiua* = a face *butu cuiua*, *mutra fiendu* = *botu*: cuventulu *butu* ar merită pote se tréca de la starea de provincialismu, in care se afla astadi, in gur'a totoru Româniloru, (vedi *botu*).

2. BUTU, adj., *hebes*; prin urmare cu acea-asi insemnare ca si a lui *butaciu* de sub. 1; — neconoscutu, ca si 1. *butu*. d'in coce de Carpati, déro, pentru acelle-asi cuvente ce am addussu la 1. *butu*, meritandu seriosa luare amente: probabile e co *buntu* sau *bontu*, conosciute d'in coce de Carpati cu acea-asi insemnare, ca si adiectivulu *butu*, sunt in locu de *botu* sau *butu*, prin introducere a unui *n* spre impoterirea tonalitatei.

BUTUCU, s. m., pl.-i, *truncus*, *stipes*; *vincula*; 1. trunchiu de arbore taiatu; 2. trunchiu de arbore inco in pamentu, in speciale: *butucu de vitia*; 3. catena sau catusia, facuta d'in unu butucu cu gaura, in care se punu petiorele sau manele criminaliloru; 4. metaforice: omu lipsitu de mente si de semtire, sau greoiu forte in miscarile corpului; petioru grossu si greoiu: *abiá si misca butucii*, (vedi *botu*).

BUTURA, s. f., *cavus truncus*; trunchiu de arbore cavu sau scorburos, cavitate sau scorbura intr'unu trunchiu de arbore; neconoscutu d'in coce de Carpati, de si derivatulu seu *buturuca* sau *buturuga* este forte populariu, (vedi *botu*, *butu*, etc.).

BUTURE si *buturu*, s. m., pl.-i, trunchiu sau buccata de carne, — cuventu ce are de certu mai multe drepturi de a figurá in dictionariulu romanescu de câtu *ciosverta*, si alti strainismi alle caroru combinationi fonetice sunt numai bune de a sparge una urechia sau a rupe una gura romanesc; pentru etymologia vedi *botu*.

BUTUROSU-a, adj., *cavus, cavernosus*; plenu de *buture*, coptoritu, scorburos (vedi *butura*); — de si neconoscutu d'in coce de Carpati, inse face parte d'in una numerosa familia, d'in care cu greu s'ar poté despartí si scote.

BUTURUCA si *buturuga*, s. f.? si m. *buturugu*; *stipes*; radecina de tufa sau micu arbore ce se scote d'in pamentu pentru focu, (vedi *butura* si mai vertosu *botu*).

BUVNIRE, v., vedi *buvnire*.

BUZA, s. f., *labium, labrum*; — insemnarea acestui cuventu cumu si a derivatelor selle, se pote vedé in

dictionariu la artielulu *budia*; aci ne vomu ocupá numai cu cercetarea originei cuventului, origine pre câtu interessante pentru noi, pre atâtu si grea forte de urmaritu. Cuventulu correspondentu la allu nostru *buza* este, in limbele sorori, cellu latinescu mai multu sau mai pucinu modificatu: ital. *labro*, franc. *lèvre*, ispan. *labio*. In romanesc, dupo legile fonetice alle limbei, *labrum* a cautatu se adjunga lauru, ca si *fabru* = *saber*, *fauru*; éro *labium* a cautatu se se transforme in *lauru*: si cu modulu acestu-a si *lauru* si *lauru*, adjungundu se se confunda cu cuvente de altu intellessu, au perdutu insemnarea de *labrum*, si de aci necessitatea cuventului *buza*, care, fiendu-co partile corpului se espremu in limb'a nostra, de regula, cu cuvente romanice, suntemu deplinu convinsi co si ellu este de origine romanica, si co nodulu cestionei sta numai in greutatea de a determiná cu precisione de care radecina anume se tine cuventulu *buza*. Cu forma mai multu sau mai pucinu apropiata de a nostra *buza*, cu intellessu mai multu sau mai pucinu apropiatu de allu cuventului romanescu, verb'a *buza* se afla in multe limbe, nu numai romanice, ci si de alta origine: isp. *buz* = *buza*, sarutare de mana, de unde espressionea - adverbiale: de *bucces* = cu facia la pamentu = ital. *boccone* (d'in *bocca* = *bucca* = *bucca*); de *buz* se lega, in ispanesce, si *buzon* = canale, gaura, dopu = franc. *bouchon* (d'in *bonche* = gura), cumu si *bocel* = *buza* de vasu (insemnare ce are si latin. *labrum*), *bocera* = mancare sau beutura ce remane pre *buza* sau pre *botu*; *boccar* = a da d'in *buze*, a miscá *buzele*, etc.; provenc. *buss* = sarutare de mana: ital. tirol. *bos* = basiu sau sarutatu; alban. *buza* = *buza*; polon. *buzia* = gura, sarutatu; arabicu vulgariu *būsa* sau *bōsa* = sarutatu. — Cuventulu de certu nu pote fi arabicu, de ore ce nu se afla in limb'a araba culta, ci de la Ispanioli, prin indelungulu si strinsulu contactu, in care au statu cu densii Arabii, s'a potutu stracurá forte usioru in gur'a poporului arabu. Limb'a ispanica asia déro, in care,

cumu amu vediutu d'in pucinele citate, cuventulu a luatu asiá mare desvoltare, are se ne dé esplecarea lui. D'in impregiurarea. co pre longa formele cu *o* si *u*, *buz*, *bocel*, etc., essistu, in limb'a ispanica si forme cu *e*, appropriate prin intellessu de celle cu *u* si *o*, cumu : *bezo* = buza mare ca de callu, bou, etc., *beso* = sarutatu, *besar* = sarutare, etc., unii referu si cuventele *buz*, etc. la latinesculu *basium* = macedorom. *basiu*, sarutu. Acesta etymologia, câtu pentru intellessu, ar cadrá si cu romanesculu *buza*, de ore ce in romanese *gura* si *guritiu* au si insemnarea abstracta de *sarutatu*, togmai precumu si in latinesce *osculum* = *guritia* insemna si *sarutatu* : processulu contrariu, adeco trecerea unui cuventu de la insemnare abstracta la insemnare concreta nu e mai pucinu familiaru totoru limbelor, cumu se vede d'in esempleca *mancare*, *versatura*, etc., cari in intellessu ordinariu sunt abstracte, insemnandu *actionea de amancá*, *de a se versá*, déro iau si intellessulu concretu *de ce se manca* = buccata, *de ce se versa* = *ap'a versata preste ripele unui riu*. De partea formei inse mai cu greu s'ar poté demonstrá, cumu *basiu* a potutu dá romanesculu *buza*; si atátu de partea formei câtu si a intellessului, ispanicele *buzon*, *boccar*, etc., cumnate cu *buz*, anevoia se potu esplecá prin *basium*. Fiendu-co espressionea ispanica de bucces = ital. *boccone*, care, cumu s'a observatu, este neindoiosu provenita d'in bucca; de acea-a noi credemu ca forte probabile, co romanesculu *buza*, ca si ispan. *buz*, ca si franc. *bouche*, *boucher*, *bouchou*, etc., au essitu d'in latin. *bucca* = bucca, si a nume d'in unu adiectivu bucces, *bucces*, *bucces*, care in romanese va fi sunatu antaniu *buciu*, *bucia*; apoi, prin trecerea lui *c* in *g*, asiá de familiaria limbelor romanice, (vedi in dictionariu litter'a *c*, si litter'a *g*), se va fi transformatu in *giu*, *bugia*, forme ce se afla si in italiennesce : *bugio*, *bugia* = desertu, cavu, inflatu, si mai allestu *bugia* = vorba deserta, *mentione*, insemnari ce se tragu forte naturale d'in bucca, allu carei intellessu primitivu este cellu de

cavitate, *gaura*, *inflatura*, etc.; in fine, prin una noua si ultima permutare a lui *gi* in *di* siueratu sau *zi*, cuventulu va fi luatu form'a *budia* sau *buzia*, intogmai precumu si d'in *giacere* sau *jacere* s'a facutu *diacere*, precumu in sensu inversu d'in *diosu* s'a facutu *giosu* sau *josu*, precumu in fine Mucedoromanii d'in *gi* si *ge* facu regulatu totudeauna *zi* si *ze* : *frizere*, *planzere*, *sterzere*, *zinzia*, etc., in locu de : *frigere*, *plangere*, *stergere*, *gingia*. Cu modulu acestu-a *buzia* intra in numeros'a familia a radecinei ce a datu si *botu*, *botiu*, *bute*, *butu*, *buture*, (vedi *botu* si *bosiu*); si de acea-a, fiendu forte greu a reduce cuventulu la form'a *bugia*, cumu s'ar cere dupo considerationile peno aci espuse, remane a se scrie dupo pronunti'a stabilita, sub form'a inse *budia*, de ore ce scrissu cu *z*, *buzia*, ar semená a cuventu strainu; si acesta forma e, dupo noi, cu atátu mai cuvenita limbei, cu câtu s'ar poté derivá *budia* de a dereptulu d'in *butu* sau *botu*, prin stramutarea lui *t* in *d*, ca si in alte forme d'in acea-asi radecina : *buluroiu*, *buduretiu*, *budia* sau *budeia*, etc., derivare, in favorea careia milita si intellessulu, de ore ce *botu* si *budia* se punu adesea un'a pentru alt'a : *a se sterge pre budie* si *a se sterge pre botu*; *sterge-ti budiele* si *stergeti botulu*, etc.; si de ore ce cuvente, cari, ca *buzunariu*, *busunariu* sau *budiunariu*, paru in legatura cu *buza*, cadredia, prin intellessulu loru, mai bene cu acestu modu de a esplecá cuventulu *buzia*.

BUZDUGANU, si *busduganu*, s. m.; clava ferrea = maciucá de ferru pentru lupta in bataia; — *busduganulu* erá unulu d'in insemniele poterei domniloru români; in legendele popularie fiacare *smeu* e armatu cu unu *busduganu*, precumu in mythulu grecoromanu Ercule appare nedespartitu de infricosiat'a sea clava sau maciuca : de acea-a cuventulu nu se pote esplecá cu *buzogány* allu Unguriloru; — se nu fia ore in locu de *bustuganu*, si se se lege de acea-asi radecina, care a datu *botu*, *butu*, etc?

BUZUNARIRE, *buzunariu*, etc., vedi *busunarire*, *busunariu*.

CABRIOLETA, s. f., si *cabrioletu*, s. m., pl.-e, carruciora cu doue rote, — dupo franc. *cabriolet*; *déro, déco* nu aflăm una espressione mai cuvénita, mai bene se ne pastrăm vechiulu nostru *cotiga*—in insemnare cu *cabriolet*: *bi-rota* ar fi pote una espressione si mai buna si mai usiora de intellessu pentru Românu.

CACIORIA, s. f., calitate, stare sau fapta de *căcioru*.

CACIORU (cutonula antepenultima: *căcioru*), varius, variegatus; absurdus; ineptus; petatu, vergatu, pestriciatu, baltiatu; — de aci: neintellessu, absurdu, estravagante; — cuventu, ca si derivatulu seu *cacioria*, neconnoscutu d'in coce de Carpati, si allaturatu in dictionariulu de Buda de ispan. *cazorro* = obscuru in espressioni; — se nu fia ore essitu d'in acea-asi radecina cu *ca-care*, in locu de (*caciolus*) ore cumu?

CACIUGA, s. f., *acipenser*, *tursio* = pesce forte bunu de mancatu, cu botu lungu si cu spini pre spinare, franc. *esturgeon*; — cuventu pucinuconnoscutu d'in coce de Carpati, care, dupo dictionariulu de Buda ar fi affinu cu ital. *acciuğa* = specia de sardella, éro dupo invetiatalu slavistu *Miklosich* cu vechiulu slavico-*keciga*, care in se nuessiste in limb'a vechia slavica, ci e numai presuppusu de mentionatulu invetiatu dupo noulu slavico-*keciga*, serbesco-*ciga*. Lassandu inse la una parte etymologi'a, se cautăm a elucidá mai bene conceptulu ce espreme cuventulu, conceptu forte confusu, ca allu celloru mai multe cuvente ce se tinu de domeniulu istoriei naturale: in addeveru preste Carpati cuventulu *caciuga*, ca si *ciga* sau *cega*, connoscutu si d'in coce de Carpati, se ia pentru doue concepte, cari

in Romani'a libera se espremu cu doue cuvente diverse: *ciga* sau *cega*, si *nisetru*; si prin urmare ar cautá ca pentru *nisetru* se adoptám cuventulu *sturio-nis*, *sturione*, adoptatu si de celle alte limbe sorori, asiá încátu *ciga*, *cega* sau *căciugase* se applece numai la speci'a particularia de *sturione*, numitu de Linneu *acipenser ruthenus*.

CACOMU si *cacumu*, s. m., *mus ponticus*; animale, a cui pelle e forte cautata pentru blanitu vestimente; pelle sau blana de acestu animale; — cuventu turcescu.

CADANA sau *cadina* (*d* nesineratu), cuventu turcescu: muiere a unui Turcu, domna de casa a unui Turcu.

CADELNITIA, s. f., *turibulum*; *catia*, cu care preutulu *cadesc* in baserica; — cuventu si de forma si de origine slavico, de care inse n'avemu lipse, de ore ce despunemu de unu cuventu curatu romanescu, *catia*, si de altulu *temiatória*.

CADETU, s. m., june nobile ce intrá in militia ca simplu soldatu, — dupo franc. *cadet*, care a inocuitu pre germ. *inncdr*, (= *junker*), ce se dicea mai inainte in locu de *cadetu*.

CADIRE, -escu, v., *ture suffire*; a temia cu catia, — cuventu slavico, in loculu caruia potemu face usu mai bene de *temiare*, sau mai correctu, *tumiare* = grec. *θουμίζω*, de unde si *tumia*, corruptu in *temia*.

CADIU, s. m., judecatoriu la Turci.

CADULITIA, s. f., deminutivu d'in *cada*, (vedi in dictionariu *cada*), in care form'a *litia* nu e de recomandat, si care e si de prisosu in limba; de orece avem d'in *cada* si alte deminutive cu forma correcta, *cadutia*, *cadisiora*.

CAERU, si *căieru*, s. m. pl.-e, *pensum*; lana, inu sau cânepa netorsa, căta se

pune una data in furc'a de torsu; — de unde? Dictionariulu de Buda allatura de cuventulu romanescu lat. *caliendrum*, ispan. *cayerel* = speciá de peruca, franc. *cahier* = fasciclu de mai multe foie do charteia.

CAFAIRE, -escu, v., verberare, multare; a bate, a pisá; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

CAFEGIU, s. m., care face sau vende *cafea*, care tine una *cafenea*; — form'a cuventului este turcesca; s'ar poté inse correctá, dicundu-se *cafellariu*, sau *cafeariu*, sau *cafenariu*; celle d'in urma doue forme se afla dejá in dictionariulu de Buda.

CAFERU, (cu tonu la antepenultima: *cáferu*), s. m., pl.-i, tignum, tigillum; lemnu ce intra la accoperementulu caselor; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati, unde se dice numai *caprioru*; — se fia *cáferu* una transformatione d'in *capor*, d'in care a essitu, de certu, si *caprioru*? — Dictionariulu de Buda observa co se dice si in form'a *cafere* (cu tonu pre penultima: *cafere*).

CAFTANLIU, s. m., cellu cu dreptu de a portá *caftanu*; — se dicea mai allessu in risu de boiarii infumurati de privilegiele loru si pretentiosi; — cuventu si de forma si de origine turcesca.

CAFTANU, s. m., pl.-e, vestimentu de onore, ce in tempulu anteriore regulamentului portau boiarii; de aci: a imbracá *cu caftanu* = a boiari; — cuventu turcescu.

CAHALA, s. f., testa, lator; caramida, ollanu de soba; tubu de soba; — *coptoriu* de *cahale* = coptoriu de arsu caramida, olle, ollane, etc.; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati.

CAICGIU, s. m., cellu ce serve la unu *caicu*; — cuventu si de forma si de origine turcesca.

CAIOU, s. m., pl.-e, cymba; vasu de plutitu lungu si angustu, mai micu ca una nave.

CAIERELLU, s. m., deminutivu d'in *caieru*.

CAIERU, s. m., vedi *caeru*.

CAIEU, s. m., neologismu nefericitu dupo franc. *cahier* = fasciclu sau fasciura de mai multe foie de charteia.

CAIMACAMIA, s. f., demnitate de *caimacamu*, tempulu cátu guberná unu *caimacamu*.

CAIMACAMU, s. m., cuventu turcescu: locotenente allu domnului; in tempurile mai vechie domnulu terrei romanesci incredentiá administrationea celloru cincu judecie de d'in collo de Oltu unu *caimacamu*; de câte ori domnulu moriea sau erá detronatu, peno la sui-rea in scaunu a noului domnu, unulu sau mai multi *caimacami* administrau si gubernau tér'a; pre tempulu Fanariotiloru, acesti-a, indata ce capetau domni'a de la Sultanulu, numiau senguri d'intre boiari pre *caimacamii*, cari administrau peno la sossirea insiloru de la Constantinopole in capitalea terrei; pre tempulu regulamentului organicu, la casu de vacatione a tronului, luau de dreptu frenele guberniului *trei caimacami*, si a nume: *Vorniculu cellu mare*, *Logofetulu cellu mare* si *Prescedentele inaltului divanu*; cu desfientiarea regulamentului organicu incetara si *caimacamii* cu *caimacami'a*.

CAIMACU, s. m., *florea* laptelui, smantana; ce e mai bunu in verce altu lucru, *florea* vercarui altui lucru, — cuventu turcescu.

CAINTIA, s. f., penitentia, dolor; miseratio; fapt'a de a *caí* sau de a se *caí*, parere de reu, penitentia, commiseratione.

CAIRE, -escu, penitere, dolere; miserari; 1. ca transitivu: *a caí pre cineva* = a lu plange, a lu commiserá, a senti si espreme compassione de densulu; 2. ca reflexivu intransitivu, *a se caí* = a senti parere de reu sau dorere de anima pentru una fapta rea: *me caiescu de ce am facutu* = mi pare reu de ce am facutu; — vine acestu cuventu d'in slavicultu *kajati* = *lugere* = a plange, sau d'in latin. *cajare* = *batere*, *punire*?

CAITIA, s. f., vitta, mitra; scufitia ce punu pre capu muierile sau copillii; motiu de passere; — dupo dictionariulu de Buda in locu de *capitia*, prin caderea lui; compara si ital. *cavezza* = *capestru*.

CALABALICU, s. m., cuventu si de forma si de origine turcesca: 1. lucru-

rele ce duce cu sene la drumu unu omu sau una armata (vedi si *bagagiū*); 2. lucrurile, si mai vertosu vestimente, stranie, etc., ce are cineva in casa; 3. multime mare de omeni ce se aduna intr'unu locu; 4. necuratie, loture, gunoiu, etc.; —de aci ̣spressioni ca : *pane de calabalicu* = pane prosta pentru lucratori si servitori; *a nu face cuiva calabalicu* = a nu i rupe manecela, cumu se dice; a nu merge desu pre la densulu, a nu stá indelungu la densulu.

CALAFONTU, s. m., vedi in dictionariu : *colofoniu*.

CALAIKANU, s. m., *chalcantum* = *χάλκανθον* (=flore de cupru); sulfatu de cupru (sau de feru?); —cuventulu cauta se fia vechiu in limba, déco e in addeveru formatu d'in *chalcantum*, de ore ce *ch* initiale s'a tradussu prin *c* simplu, fora aspirationea *h*; ellu s'ar poté corege, dandu-i-se form'a *calcantu*; —d'in traducerea latina a cuventului grecescu *χάλκανθον*, prin *cupri rosa* = rosa de cupru, limbele sorori au trassu forme mai multu sau mai pucinu desfigurate, cumu ital. *copperosa*, franc. *couperose*, ispan. *caparrosa*, etc., d'in care si noi amu poté face *cuprosa*.

CALAPERU, s. m., *tanacetum balsamita* lui *Linneu*, una specia de planta.

CALARABA, s. f., *brassica oleacea* lui *Linneu*, planta leguminosa, specia de curechiiu, —cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati, formatu dupo ty-pulu germanicului *kohlrübe*, carui'a inse s'ar poté dá form'a romanescă *colerapa* sau *colerapu*, ca compusu d'in *colis* sau *caulis* (de unde allu nostru *corechiiu* sau *curechiiu* = *coliculus*), si d'in rapa sau *rapum* = *rapu*, *rapa* (brojba).

CALAUDIA, s. f., cellu ce arréta drumulu cuiva, cellu ce pre cineva duce la unele locuri, unde nu scie singuru merge, conductoriu, (vedi si *calaudiu*, d'in care *calaudia* n'ar fi de câtu form'a feminina).

CALAUDIRE, -escu, v., a servi de *calaudia* cuiva; se construesce cu obiectu directu : a *calaudi* pre cineva.

CALAUDIU, s. m., *dux*; cu acea-asi insemnare ca si *calaudia*, forma ce singura se aude d'in coce de Carpati, si

care, de si pare a fi femininu d'in *calaudiu*, se applega inse, casi latin. *dux*, fora destinctione de sessu, atâtu la barbati câtu si la femine, ba chiaru si la lucruri, in form'a feminina : *natur'a e cea mai buna calaudia*; *Antoniu e buna calaudia*; —se vîna ore acestu cuventu d'in ung. *kalauz*, sau d'in romanesculu *calle*? In acesta d'in urma suppositione ar remané de esplecatu suffissulu *uliu*.

CALDERIMU, s. m., *pavimentum, via strata*; calle asternuta cu petra, pavimentu, strata, —cuventu turcescu.

CALFA, s. f., (cu form'a feminina applegatu si la barbati, si mai vertosu la barbati), plur. *calfe*, (mai pucinu correctu : *câlfî*, déro si sub acesta forma, ca si sub cea de *câlfé*, applegatu, ca si in sengulariu, numai in genulu femininu, chiaru fiendu vorb'a de barbati) : tiro, officinator, opifex, comes; 1. in oppositione cu *ucenicu*, cellu ce a invetiatu una arte si incepe a ua practicá : *acestu magestru a scossu multe calfe in artea sa*; *de atâti-a anni inveti ciobotaria si inco n'ai potutu essi calfa*; —de aci metaforice : *a scote pre cineva calfa in ceva* = a l' invetiá forte bene in *acellu ceva*; *a essi calfa in ceva* = a essi perfectu, a atenge perfectionea in ceva, —se dice mai vertosu in intellessu reu : *calfele ce ai scossu in aceste blastematice, te au intre-cutu pre tene, magestrulu loru*; — 2. In opposetione cu *maestru* : cellu ce, sciendu una arte, nu are indestulle medilooce spre a deschide unu stabilimentu, in care se si practice artea pre sem'a sea, ci este nevoitu a lucrá cu plata in stabilimentulu unui maiestru : *in acesta ciobotaria lucredia, pre fiacare di dieci de calfe, fora ca maestrulu se pota satisface tote cererile ce i se facu*; —cu intellessu analogu cu allu cuventului nostru *calfa* se iea franc. *compagnou*, german. *geselle*; *κάλφας*, grecescu modernu, este de acellu-asi intellessu cu allu nostru *calfa*, si, fora indouientia de acea-asi origine; déro care e acesta origine? (vedi urmatoriulu *calfatare*).

CALFATARE, -ediu, v., *navigii rimas stipare*, a astupá crepaturele unui vasu de plutitu cu pece sau smólla in parte,

si in genere, cu pluta, cu stupa, sau cu verce assemenea; — cuventulu se alla mai in tote limbele sorori: ital. *calafatare*, ispan. *calafatear*, franc. *calfater* si *calfentrer*, luatu d'in mediulu grecescu *καλαφατισί* = a impeccá sau smolí unu vasu de plutitu, si in genere, a astupá crepurele unui assemenea vasu; cuventulu grecescu vine d'in turcesc. *qal-füt* = astupoiu impeccatu sau smolitu, sau arabic. *qalfata* = astupare; de aceea noi, desi a trecutu ellu in celle alte limbe sorori, si chiaru in alte limbe europeane, cumu in germ. *kalfatiren*, totusi ne-amu poté scuti de cuventulu *calfatate*, de ore ce baltaretii nostri facu usu, camu in acellu-asi intellesu, de romaniculu *vincire* = latin. *vincire*: *a vinci luntrea* va se dica a ua legá cu *baltuce* de ferru sau de lemn, ca se nu se crepe, sau ca se i despara crepeturele: deca inse e se adoptamu cuventulu ca terminu tehnicu adoptatu si de limbele sorori, atunci form'a *calfatate* e, fora indoientia, de preferitu formei *calfatuire*; — cuventulu precedente *calfa* vene, probabile, d'in aceea-asi origine cu *calfatate*, si insemna proprie: *lucratoriu care calfatedia*; si de aci in genere: *lucratoriu ce a invetiatu si scie practica una arte ore-care*.

CALFATUIRE, -escu, v., vedi *calfatate*.

CALIBRU, s. m., largimea interna a unei tieve sau tubu, dupo franc. *calibre*, ital. *calibro*, cari aru fi venite d'in arab. *qalab* = modellu.

CALICESCU, -a, adj., relativu la unu *calicu*: *traiu calicescu*.

CALICIA, s. f., calitate sau stare de *calicu*, fapta de *calicu*: *caliciele vostre v'au atrassu despretiulu totor'a*.

CALICIME, s. f., multime de *calici*: *cine pote saturá tota calicimea acestei cetáti?*

CALICIRE, -escu, v., 1. ca netractivu, a deveni *calicu*, in *calicia*; a cersi ca unu *calicu*: *de si forte avutu, fratemcu a calicitu cu totulu prin neintelleptele selle resipe; de n'asiu avé ce se mancu, totu n'asiu calici, ca tene, la tota lumea, la conosciuti si neconosciuti*; 2. ca

reflessivu, a se *calici*, cu aceea-asi insemnare ca sia *calici* = a cersi, inse mai energica si mai pictoresca: *cumu ti vine se te calicesci asiá fora nevoia si lipse?* — 3. ca transitivu, a face *calicu*, a reduce in stare de *calicia*: *furnicariulu acestu-a de copii nesatiosi are se me calicescu forte in curendu*.

CALICOSU, -a, adj., applicatu a se *calici*, cui place a se *calici*.

CALICU, -a, s. adj., egenus, mendicus, avarus; 1. seracu lepitu: *junele ce vrei a face genere, e unu calicu*; 2. cersitoriu: *in cotrau te intorci, dai de calici, de cari nu poti scapa fora se le dai ceva*; 3. avaru, care, desi are indestullu, totu cauta se mai appuce si de la altii, sau se oppresca ce este allu altui-a, se nu de catu se cuvine altuia: *e asiá de calicu, in catu, ca se rupa unu banu, tota diu a sta de se togmesce pentru lucru de unu leu*; 4. miseru, misellu, de nemicu: *unu calicu, ca tene, se cutedic a me insulta? am facutu caliculu bene, si acumu neci v're se me scia cine sum*; — in intellesu mai indulcitu, fiendu vrb'a de copii: *nu manca, calicule, cu atat'a lacomia*. — Desi cuventulu se alla si in turcesce appropo cu aceea-asi forma si cu acellu-asi intellesu; totusi, considerandu-se, co acestu cuventu este conosciutu mai totoru Romániloru, co pre longa form'a *calicu* occurre si *calindroi* cu aceea-asi insemnare; anevoiá s'ar poté crede ca ellu se fia unu impromutu facutu de la Turci, si prin urmare e probabile cá intre allu nostru *calicu*, si ital. *calugo* = misellu essiste una strinsa legatura de parentia; sau pote *calicu*, in locu de *calicu*, corruptu d'in *caliacu*, a resaritu d'in grec. *καλιά* = bordeiu, cu insemnarea de locnitoriu allu unui bordeiu, si de aci, omu in miseria, etc. — in fine luandu-se in considerare si vechiulu slavie. *calica* = peregrinus, care sta ca ratecitu si isolatu in limb'a slavica; se pote forte bene ca cuventulu *calicu* se fia formatu d'in *calle*, cu insemnare primitiva de *cellu ce emereu callatoriu*, si mai apoi: *cellu fora stabilitate, fora casa si mésa, callare pre batru*, etc.

CALIFARIU, s. m., pl.-i, specia de

ratia sau gâsca selbatega cu colori forte formose, ce se vede adornandu unele curti;—*porumbu califariu*?—se fia cuventulu in locu de *colifariu* sau *colivariu*, formatu d'in *collum* = gutu si *farius* sau *varius* = variatu? *Califariulu* are de regula gutulu de colore differita de a restului corpului.

CALINA, s. f., fructulu arborellului numitu *calinu*.

CALINICA, s. f., pl. -e, una flore, care, dupo dictionariulu Polizu, s'ar fi dicundu in Moldavia *chilnica*, si pre care acellu-asi dictionariu ua esplica cu german. *ringelblume* = liter. *flore annularia*; apoi german. *ringelblume* se esplica in franc. cu *souci* = latin. *caltha*, *solaria herba*, precandu dictionariulu Polizu ca esplicare latina a cuventului *calinica* da vorb'a *calendula* (afata, fora indoientia, in latinitatea lui *Linneu*, si care pote fi de acea-asi origine cu classic'a *caltha*). Este acumu moldavianesc'a *chilnica* acea-asi flore cu cea numita de altii *calinica*? nu cumu-va *calinic'a* este, dupo cumu da se se intellega esplicarea latina : *solaria herba*, acea-asi planta cu cea cunoscuta de mai multi Români sub numele de *florea sorelui*, sau cellupucinu una specia a acesteia? Numai candu s'ar esplică aceste indoientie si altele, cari plana asupr'a cuventului *calinica*, ca asupr'a celloru mai multe expresioni de domeniulu istoriei naturale, amu poté urmarî cu passi mai certi si originea acestui cuventu, cumu si a lui *calmu*, *calina*, cari paru a stá in legatura de affinitate cu *calinica*; totusi se pote admite ca probabile, co *calinica* se refere la acea-asi funtana cu latin. *caltha* sau *calendula*.

CALINU, s. m., specia de arburo, alle cui fructe rosie si de gustu acerbu se chiama *caline*, (vedi *calina*), si alle cui frundie si lemnu sunt albitiose; — dictionariulu Polizu esplica prin latin. *opulus* = specia de arcariu si prin germ. *astholderbaum* si *masholderbaum*; — are acestu cuventu affinitate de origine cu *calinica*? si in acestu casu, sunt amendeu cuventele provenite in addeveru d'in acea-asi origine cu classiculu *caltha*

sau cu *calendula* lui *Linneu*? sau *calinu* nu este de câtu una transformatione d'in *canuu*, trassu d'in *canus* = *canu* = *canuntu*, (compara si verbulu *canire* d'in dictionariu), si applectatu arborellului numitu asiá d'in caus'a colorei selle albitiose? (vedi si *calinica*).

CALIPU, s. m., pl. -uri, forma; forma, tipariu facutu d'in lemnu pentru caciulle, capelle, etc.; — *unu calipu de sapinu* = una buccata; — *a trage cuiva unu calipu* = a l'ammagi; — cuventu turcescu sau arabicu, d'in *qaláb* sau *qalib*, care a datu si *calibru*, (vedi acestu cuventu).

CALIRE, -escu, v., ferrum temperare vel durare, inebriare; 1. a temperá sau intari ferrulu prin affundare sau moiare in apa : *a cali una secure*; 2. de aci metaforice, a imbetá : *reu mi te ai calitu togmai astadi, candu am mare nevoia de servitulu teu, si candu tu de betu ce esci nu mi poti stá in petiore*. — Dupo invetiutulu *Miklosich* cuventulu romanescu ar fi venitu d'in vechiulu slav. *kaliti*, care inse nu se afla in vechi'a slavica, ci numai *kalilo* sau *kalôto* = *caléla*; si de acea-a noi credemu co verbulu *calire* s'a formatu in romanesc, antaniu sub form'a *calibire*, d'in *calibe* = *ohalybs* = aciariu sau *aciellu*, si in urma, prin caderea lui *b*, ca d'in *scriere* = scribore, devenitu *caliire*, *calire*, d'in caro apoi s'a introdusu si in limb'a slavica form'a *kalélo*.

CALITURA, s. f., ferri temperatio; actionea si resultatulu actionei de a *cali*.

CALPACU, s. m., pl. -e, pileus, — cuventu turcescu : caciulla, coperementu de capu pentru omeni; — astadi cu totulu cadutu in desuetudine chiaru prin cetati, unde se audiea exclusivu si alta data.

CALPU, -a, adj., falsus, adulteratus; falsu, mentunosu, vorbindu in speciale de monete : *bani calpi*; — de aci applectatu, prin estensione, si la persone si alte obiecte, afora de monete : *credeam co acestu copillu are se se faca unu omu cumu se cade; dero au essitu calpu*; — cuventu turcescu. Confere si lat. *calvus*.

CALPUZANU, -a, s., care face *bani*

calpi; — de aci in genere : amagitoriu, insellatoriu; — cuventu turcescu.

CALPUZANIA, s. f., calitate sau fapta de *calpuzanu*.

CALPUZANLÎCU, s. f., ca si *calpuzania*, — de forma, ca si de origine turcesca.

CALTI, (proauntia a forte inchisu : *câlti*); s. m., plur. *stupa*; fire forte sup-tiri de inu sau de canepa; — de unde ? — de aci si :

CALTIUIRE, -escu, v., *stipare*, *stupa obturare*; *stupam tondere*; a astupá cu *câlti*; a curatá sau tunde *câltii* de pre una pánnura; a face *câlti* sau scama d'in una pandia, a ua desirá, a ua destramá.

CAMATARNICU, -a, s., in locu de *camataru*, nu e de recommendatu.

CANAFASU, *canavá* si *canavasu*, s. m., *cannabum*, telacannabina; pandia de canepa rara si grossa, ce serve mai vertosu la cosutu de flori; — cuventulu introdussu inainte de 1830 sub formele *canafasu* si *canava*, cumu se vede, dupo germ. *canafasz*, apoi mai incoce dupo franc. *canevas*, déro totu sub forma pucinu cuvenita limbei; — acellu-asi cuventu suna in ital. *cannavaccio*, provinc. *canabas*, isp. *cañamazo*, provenite tote, ca si franc. *canevas*, d'in lat. *cannabus* sau *cannabis* = canepa; si prin urmare form'a ce s'ar coveni mai bene limbei nostre, ar fi *canepaciu*.

CANALIA, s. f., franc. *canalle*, ital. *canaglia*, isp. *canalla*; 1. collectivu : prostimea, poporulu de diosu, multimea; omeni de nemicu, fora principie, fora omenia; — 2. si ca individuale : a) ca masculinu, vorbindu de unu bárbatu : acestu omu este unu *canalia*; b) déro si ca femininu, chiaru, candu e verb'a de unu barbatu : *frate teu este una canalia de celle mai mari*; — in plurariu numai femininu : *nu te luá dupo acesti copii cari su nesce canalie de celle mari*, — cuventulu vene d'in *canis* = cane, si in sēiana proprie : *canariu* = multime de cani; si prin urmare, ca provenitu d'in fântána curatá romanica, se pote adoptá si in limb'a nostra.

CANAVASU, s. m., vedi *canafasu*.

CANONICESCE, s. f., in locu de *canepetu*; nu e de recommendatu.

? CANIPÓLA, una planta.

CANONICESCE, adv., in locu de *canonice*, cumu si

CANONICESCU, -a, in locu de *canonicu*, ca incarcatu cu form'a *escu*, superflua si fora intellesu in asemeni casuri, nu su de recommendatu.

CANONU, s. m., in locu de *tunu*, cumu si derivatele selle *canonata*, etc., de si are corresponditoriu in limbele sorori : ital. *cannone*, franc. *canon*, ispan. *canon*, etc., cari tote s'au nascutu d'in *canna* = tiéva, tubu, etc., si prin urmare ca augmentative cu insemnare de *tubu grossu*, cumu su *tunuvile*; cu tote acestea nu e de recommendatu, pentru co s'ar confunde cu *canonu* (basericescu), afora nunai déro amu dá cuventului si in romanesce form'a augmentativa : *canoniu* sau *cannoniu*, sau *cannone*.

? CANTA, s. f., lebos; vasu, mesura de vinu — neconnoscutu d'incoce de Carpati.

CANTONU, s. m., *pagus*, *statio*; parte d'in una terra, tinutu, cercu ce coprende mai multe communi; locu de statione pre marginea unei calli, dupo franc. *canton*, de unde apoi neologismulu de forma pucinu fericita :

CANTONIERU, -a, custode pusu la una statione de calle spre a preveghia si tine callea in buna stare. — Pentru originea cuventului *cantonu*, déro comparámu form'a franc. *canton*, care e totu de una data si cea ispanica, cu cea italiana : *cantone*, vedemu co avemu a face cu unu augmentativu formatu d'in ital. si ispan. *canto*, vechiu franc. *cant* = anghiu, lature, parte, regione de locu, etc., provenite, se vede d'in grec. *κάνθος* = anghiu sau cercanu de ochiu, cercanu de rota, lat. *canthus*, de care inse Quintilianu dice, co ar fi africanu sau ispanicu; si in addeveru in limb'a kymrica se afla *cant* = cercu, margine, cercanu de rota; déro, de ore ce essiste form'a grec. *κάνθος*, potemu admite ca forte probabile, co de aci, prin latinesculu *canthus*, cuventulu in cestione a trecutu si in limbele romanice, in cari, afora de augmentativulu *cantone*, *canton*, aflámu formate d'in acea-asi radecina si alte cuvente cumu : ital. si ispan. *cantina*, franc. *cau-*

tine = camara, cellariu (proprie : unu anghiu de alle casei), etc.; si prin urmare s'ar pote, credemu, introduce si la noi blastari d'in acesta radecina, numai se li se dé uua forma in armonia cu geniulu limbei nostre, cumu : *cantone* in locu de *cantonu*, *cantonariu* in locu de *cantonieru*.

CANTORIU, s. m., forma d'in celle mai corrupte, in locu de *computoriu* = franc. *comptoir* = mésa de numeratu bani, casa unde si are unu negotiatoriu stabilita cancellari'a sea, — cuventu astadi d'in fericire cadiutu cu totulu in desuetudine, déro supplitu cu altele totu asiá de nefericite, cumu : *burou*, *contocar*, (vedi aceste cuvente).

CANURA, s. f., firu de lana, de inu sau de canepa, torsu mai grossu pentru tessutu scortie, sacci, etc.; la Macedo-romani si cu intellessulu de verce firu se vindu de *trama* sau *batatura*; in locu *carura* d'in *carere* = carmare.

CAPABILU, adj., in locu de *capace*. luatu dupo franc. *capable*, nu se pote admite, de ore ce presenta unu addeveratu neintellessu priu terminationea *bil*, a carei semnificatiune fiendu *passiva*, (vedi suffissu *bile* in dictionariu), *capabile* ar fi se insemne : *car*. se pote coprende sau *intellegi* si neci de cumu : care pote coprende sau *intellege*, intogmai cumu si *condemnabile* va se dica : *care se pote condemná*. éro nu : *care pote condemná*; apoi d'in *capabile* nu se pote face *capacitate*, cumu d'in *capace* se formedia *capacitate*, pentru ce neci francesii n'au mai cutediatu a face *capabilité* d'in ratecitolu loru *capable*, ci au adoptatu form'a *capacité*, ca si tote celle alte limbe sorori, cari au : ital. *capacitate*, ispan. *capacidad*, cumu au si adiectivulu : ital. *capace*, ispan. *capaz*, d'in latin. *capax*-eis, *capacitas*-tis.

CAPACELLU, s. m., deminutivu d'in *capacu*.

CAPACU, s. m., pl.-e, *operculum*; coperculu, cu care se accopere unu vasu orecare, cumu : una caldare, tengire, pútina, etc.; — proverb : *si a aflatu tengirea capaculu* = si a aflatu cu cine se se imparechiedie, sau, si a aflatu pre ci-

neva care se l'invetie mente si se lu puna la locu; — de si essiste si in turcesce unu cuventu camu de acea-asi forma si acellu-asi intellessu, inse allu nostru *capacu* pote fi formatu d'in radecina romanica **cap** = prendere, apucare, coprendere, continere, coperire, etc., asiá de fecunda si lussuriante.

CAPAMA, s. f., pl. *capamale*, bucata facuta cu carne de mnellu sau de puiu si cu stafide; — cuventu turcescu.

CAPANLIU, s. m., cuventu si de origine si de forma turcesca : omu ce tine cu dentii de vechiele apucature; — astadi cadiutu in desuetudine si chiaru in cetátile d'in Romani'a libera, unde se audiea alta data.

CAPCANA, s. f., *muscipulum*, cursa, si in speciale : cursa de prensu sioreci; — probabile d'in radecina *cap*, (vedi *capacu*), numai suffissulu *cana* s'ar cere se se esplece in modu satisfactoriu; pote co e in locu de *capcana*.

CAPISCE, s. f., templu paganescu, baserica idolesca; — cuventu slavicu, cumu se vede d'in accentulu pusu contra geniului limbei romanesci : *cápisce*.
? **CARABOIU**, una planta, explicatu in dictionariulu Barcianu prin *charophyllum*?

CARACATITIA, s. f., si *cracatitia*, *polypus*, animale de mare cu lungi si multi *craci* sau petiore; — ae ori' te si forma slavica; in locu-i se dice mai bene *polipu* = *polypus*.

CARAGHIOSLIU, s. m., jocu in vorbe sau in gesturi comice, gluma grosso!ana si bassa; — cuventu si de origine si de forma turcesca, astadi inse aproape cadiutu in desuetudine.

CARAGHIOSU, -a, s. adj., comicu bassu, care face se rida prin vorbe si gesturi, prin jocuri grossolane : domnii mai inainte. cumu si boiarii celli mari *aveau la curtile loru câte unu caraghiosu*, *alle càrui caraghioslicuri*, *la mésa si dupo mésa*, *provocau unu risu càtu se pote de favorable digestionei*; — cuventu turcescu, astadi aproape cadiutu in desuetudine, si supplitu prin *bufonu*, (vedi acestu cuventu, si *bufnire*).

CARALABA, s. f., de acea-asi insem-

nare cu *calaraba*, forma ce invederedia si mai bene opinionea co *calaraba* este in locu de *coleraba*; de ore ce acesta d'in urma forma, devenindu, dupo legile fonetice, *coreraba*, limb'a, pentru eufonia, a cautatu se tenda sau la una forma ca *corelaba*, saula alt'a ca *coleraba*, (vedi *calaraba*).

CARAVANA, vedi *chervanu*.

CARBOVA si

CARBOVNA, s. f., de acea-asi insemnare cu *rubla* = moneta de argentu rusesca, caro vale patru lei; — cuventu de prisosu pre longa *rubla*.

CARCAIACU, s. m., pl. -i, *multipeda*, onisens; materies, trabs; 1. insectu cui place a traí in locuri umede si intunecose; ellu se afa prin cellarie si cave; 2. lemnu de constructione, berna d'in care se facu *capriori*, *martaci*, *popi*, *grindi*, etc.; —? affinu cu *carcaire* sau cu *κάρκινος*?

CARCAIRE, *cârcăiu*, si *carcaiescu*, v., *glocire*, *mussitare*; 1. proprie despre vocea gainelor; — de unde proverb: *gain'a, ce carcaie ser'a, nu oua demencti'a*; 2. a se plange incetu, a murmurá, a dice vorbe de nemultimire, ce nu se intellegu bene: *ce mi totu cârcăi? taci una data*; — cuventulu este, probabile, formatu prin imitationea sunetului, ca si german. *krähen* sau *krachen*, franc. *eraquer*; sau co e unu blastariu d'in una fecunda radecina *cri*, *gri* sau *crio*, care se si dice, in limb'a nostra, sub acesta forma simpla ca in modu de interiectione: *taci, se nu dici cricu*, radecina d'in care, pote, au essitu inco *cricnire*, *erisinire*, etc., cumu si in limbele sorori: franc. *crier*, ispan. *gritar*, ital. *gridare* = strigare, angl. *cry*, celtic. *crio* = strigare; franc. *grillon* = *grieru*, ispan. *grillo*, franc. *grellet* = clopotellu ce se lega de petiorulu certoru passeru, grec. *γρύλλος* = *gryllus* = specia de *grieru*, radecina care se reduce la *γρῶ* = *crie*: οὐδέ γρῶ εἶπε = *neci cricu nu disse*, de unde si *γρῶσειν* = *grunnire* = *gruire*, etc. Formele romanice *gritare* isp., *gridare* ital., se potu referi directu si la latin. *quiritare*, care prin cadorea lui i d'in syllab'a *qui*, a datu *critare*, *gritare*, si d'in care

vine pote de asemenea directu si allu nostru *cartire*, sau *critire*, etc. Considerandu inse co vechiulu franc. *grillon*, provenitu, fora indouientia d'in acea-asi radecina cu *grillon*, are insemnare si de *grieru* si de *cercu*, *cercellu*, *rota*, *laci*, etc., cuventele in cestione s'aru poté referi, d'impreuna cu altele ca *criceiu*, *carceiu*, etc., la *circus* = *κίρκος* = *κρίκος* cari, avendu insemnarea primitiva de *cercu*, *rota*, etc., au potutu in urma luá si cea derivata de *sunetu produsu prin invertirea unui cercu*, si in fine cea de unu *sunetu ore care* mai multu sau mai pucinu confusu: *carcaiacu*, sau *cricaiacu* (= insectu ánellatu) *criceiu* sau *carceiu*, etc.; ca si franc. *crie* = *rota*, *scripete*, etc., si aru trage intellessulu loru d'in insemnarea primitiva a lui *κρίκος*; éro *cricare*, *grieru*, etc., ca si franc. *crecelle* = sferiítore, etc., s'aru impartasi d'in insemnãrile derivate alle acellui-asi cuventu, (vedi si *carceiu*, cumu si *cartire* si alte cuvente de sensu analogu cu *carcaire*).

CARCEIA, s. f., *circulus vimineus vel ferreus*; cercu de ferru sau nuelle, cu care temonele se accatia de carru; — in locu de *carcelia* sau *cricelia*, (vedi *carcaire* si *carceiu*).

CARCEIARE, -*iediu* (mai pucinu bene *carceire*, -*iescu*), v., *uncare*, *curbare*; *convellere*, *spasmo afficere*; a incoveiá, a incurbá, a contractá; — connoscutu d'in coce de Carpati mai multu ca compusu: *incarceiare*, *incarceiu* (cu forma de conjugatione simpla, semnu de inalta vechime si romanitate a cuventului): *mi s'au incarceiatu petiorcle si manele*; a si *incarceiá perulu*, (vedi si *carceiu*, *carcaire*).

CARCEIU, s. m. pl. -e, si -i, (si *carcellu* ?), unens, *circulus*; *cirrus*, *clavicula*, *malleolus*; *asslus*; *spasmus*; *cercellu*, *carligu*, *torta*; vorbindu de vitia si alte plante: fire ce blastarescu d'in elle si se *incarceia*; vorbindu de pèru: bucla, *cercellu*; in genere: voce *incarceiatu*, si in speciale; vertice, margine, ce presonta form'a de *carceiu*, margine ca *carceiu*; spasmu, convulsione, dorere ce face se se *incarceia* membrele ce ua sentu; musca ce se lipescce de vite; — for-

m'a *carceiu*, in locu de *carceliu*, ca si corresponditori'a sea de genu femininu: *carceia* = *carcelia*. precumu si intellessu loru, nu mai lasa neci una indouentia despre romanitatea si legatura acestoru cuvente cu *circus*, si prin urmare referirea lui *carceiu* sau *carcellu* la vechiulu slav. *krŭseŭ* este unu neintellessu, cu atâtu mai multu co assemenea cuventu neci essiste in vechi'a slavica. Cea ce in acestu cuventu, ca si in analogele lui, cere una esplecare justificativa, este intunecarea vocalei d'in sillab'a initiale, care a attrasu dupo sene consecenti'a de a nu se siuerá c. ci de a se pronuntiá cu sunetulu seu primitivu de k: co i sau e pote a se intunecá si dupo c sau g, si pastrá prin acesta intunecare sunetulu primitivu allu acestoru consunanti. se vede d'in una multime de cuvente ca *facitoriu* sau *factoriu*, *collegitoriu* sau *collegatoriu*, etc., ce se pronuntia ca cumu aru fi scrise *facatoriu*, *collegatoriu*, déro in cari vocalea intunecata de longa g sau c nu pote fi a. ci sau i sau e. cumu arréta corresponditoriale loru d'in limb'a italiana: *adducitore* = *adducitoriu* sau *adducetoriu*, si chiaru analogele romanesci cu alte consonanti inainte de vocalea intunecata: *arditoriu*, *scotitoriu*, etc. Ce s'atenge acumu de *carceiu* si tote celle alte cuvente de acea-asi categoria, intunecarea lui i sau e erá nu numai conforma legei fonetice, dupo care aceste vocali inainte de r se audu obscure: *invertire*, *vertute*, etc., déro inco si ceruta orecumu de necessitatea destinctionei de intellessu: *carcellu*, de essemplu, s'ar fi confusu cu *cercellu*. Acestu minunatu instinctu allu poporului de a destinge, prin mice modificazioni de sunete, cuventele ce espremu concepte analoge, merita totu respectulu filologului; si de acea-a, ca se-i dâmu cuvenita satisfactiune, si totu de una data ca se nu ne abatemu de la alte legi bene constatate alle limbei, se cere un'a d'in doue: sau se scriemu in cuvente ca *carceiu* vocalea intunecata cu u: *curceiu*, *incurceiare*, etc., ca si *facutoriu*, etc., *collegitoriu*; etc., sau se le dâmu form'a cu care de assemenea se audu in gur'a unei mare

parte de Români: *criceiu*, *incriceiare*, etc. Si una forma si alt'a este plausibile: pentru u in locu de i stau una multime de probe: *lumtre* = *linter*, *dicundu* = *dicundo*, etc.; pentru *criceiu*, etc., stau formele antice grecesci *κρῖξέλιον*, etc. — Se pote inse ca *carceiu*, prin stramutarea lui r in n, se fia in locu de *canceiu* d'in acea-asi radecina cu *cancellu* = *cancellus*. — Avendu a ne referi, pentru multe casuri analoge, la acestu articlu, vomu notá inco, co poporulu, condussu de intelleptulu instinctu de destinctione a concepteloru analoge, da adesea acellei-asi consonanté si mai multe de doue pronuntie: asiá togmai d'in radecin'a, d'in care a essitu cuventulu tractatu in acestu articlu, d'in *circus*, avemu: 1. cuvente cu c d'in sillab'a initiale siueratu: *cercu*, *cercare*, *cercetare*, *cercellu*, etc.; 2. cuvente cu c d'in sillab'a initiale nesiuertatu d'in caus'a intunecarei vocalei: *cerceiu*, *incerceiare*, *cercellu* (pronuntia *cârcellu*, *cârceiu*, *incârceiare*); 3. cuvente cu e d'in sillab'a initiale siueratu cati d'in frati: *incercare*, etc.; pentru acesta d'in urma categoria, ca se potemu impacá cerentiele etymologice cu alle intellessului, cumu amu facutu si pentru celle de categori'a a dou'a, cauta se le scriemu *ciercu*, *inciercare*, etc.; pentru co *cie* suna de regula ca *tie*. cumu: *acie*, *socie*, *icie*, etc. Déro deco lucrulu merge asiá in respectulu consonantiloru, cari, ca sunete deplenu articulate, au mai multa consistentia, ce are se se intemple cu vocalile, sunete pucinu articulate si fora multa consistentia? (vedi unu essemplu despre scambationile ce pote luá vocalea in acea-asi radecina la articlulu asupr'a cuventulu *chioraire*).

CARCELLU. s. m., pl. -e, vedi *carceiu*.

CARCIMA si *cricama*, s. f. *caupona*, *popina*; locu, stabilimentu unde se vende vinu si rachiu; — cuventu slavicu, ce se pote suppleni cu *popina*, sau cu unu cuventu ce mai usioru ar prende radecina in poporu, ca *vinaria*.

CARCIMARESSA si *cricimaressa*. s. f., femena ce vende vinu sau rachiu; muierea a *carcimariudui*.

CARCIMARIU si *cricimariu*, s. m., *caupo*; cellu ce tine *carcima*.

CARCIUMA, *carciuma*ressa, etc., vedi *carcima*, etc.

CARCU, (mai bine pote : *cricu*) = grec. γρῦ; *a nu dice cărcu* = ουδὲ γρῦ λέγειν, (vedi *carcaire*).

CARCNIRE, (mai bine pote *cricnire*), -escu, v., a respunde cuiva; in speciale si de regula cu negationea : *a nu carcni* = *a nu dice cărcu*, a nu suflă, a nu dice nemica; — *carcnire* sau *cricnire* paru a fi in locu de *carcanire*, sau *cricanire*, care prin moierea lui *n* s'aru reduce la *carcaire* sau *cricaire*, (vedi *carcaire*).

CARCOTA, s. f., (pronuntia : *cârcota*); nevoiă, incurcuratura; certa, disputa, processu; — ? d'in *cârca*, (vedi acestu cuvântu in Dictionariu); ? sau in locu de *curcota* d'in *curcare* = *incurcare*; accentulu la antepenultima face vorb'a camu suspecta; — de aci :

CARCOTOSU, -a, adj.; plenu de cârcote, care face multe cârcote : *omu carcotosu*; *mosia carcotosa*.

CARDU (pronuntia : *cârdu*), s. m., pl. -uri, grex, turma; multime de fientie de acea-asi specia : *cârdu de copii*, *de oi*, *de râtie*, *de boboci*, *de cerbi*, *de lupi*, etc., *muierile venieau si se duceau cârduri cârduri*; — cuvântu slavicu, (vedi inse si *cireda*).

? CAREU (pronuntia *carèu*), s. m., *careum* ? (una planta).

CARIERA, s. f., *calle*, *carrare*, si mai vertosu metaforice : *calle* ce apuca cineva in vietia, directione sau professione ce imbracia, — dupo franc. *carrière*, ital. *carriera*, ispan. *carrera*, tôte formate d'in latin. *carrus* = *carru*; inse cu forma pucinu cuvenita limbei noastre, in care essiste cuvântulu *carrare*, derivatu d'in acea-asi fuintana, cu forma câtu se pote de correcta; — intellessulu de *mina de petra*, ce are inco cuvântulu franc. *carrière* se refere la alta radecina, adeco la *quadrum*, d'in care una forma (*quadraria*), a luatu in francesce, totu form'a *carrière*, ca si *quadratum*, *carré*.

CARIIRE, *carîiu* si *cariescu*, de acea-asi insemnare cu *carcaire*, formatu, probabile d'in sunetulu imitativu *cârû*, ce se aude cu acea-asi insemnare ca si *cârcu*, (vedi si *curcaire*, *cârcu*).

CARIMBU, s. m., pl. -i, turulu sau tu-

bulu ciobotei; — ? d'in acea-asi fuintana cu *calibru*, adeco d'in arab, *qalâb* sau *qalîb* ?

CÂRJA, s. f., *baculus superne rostratus*, *pedum pontificium*; bâtiu sau bastonu curbatu in partea de susu, asiă in câtu se se pota cineva redimă intr'en-sulu; bastonu archipastorale, a cărui parte superioare inco presenta una curbatura; — ? referese acestu cuvântu la acea-asi radecina cu *carceia*, *carceiu*, etc., provenitu d'in una forma *cricia*, care, trecundu prin *crigia*, a devenitu in fine *erija*, intogmai precumu *buză* s'a potutu formă d'in *bucia*, (vedi *buză*; compara *carceiu* si *carcaire*). Déro ca mai bine se pote referi *carja* la *crux* = *cruce*, si a nume la unu adiectivu *cruceus*, *crucea*, d'in care femininulu romianescu *crucia*, trecundu prin acelle-asi transformationi, ca si *cricia*, ar adjunge la *cruja*, si prin stramutarea vocalei intre *e* si *r*, ca si in *curcire* = *crucire*, *curja*; d'in acea-asi fuintana si ital. *croccia* = *cârja* si *crucia* = *cruce* de pre gur'a unei grope; provenenc. *crossa*, franc. *croisse* = *bastonu incurbatu*, *cârja*, etc.

CARLANU -a, s. m., 1. mnellu de doi anni; 2. callu de doi anni, (vedi in dictionariu *ahnótinu* si *nótinu*); — metaforice applicatu si la copii, mai vertosu candu suntu cu perulu cretin; — ? se fia ore cuvântulu in locu de *carlanu*, cu intellessulu : *bunu de tonsu*, ca sí grec. *κοῦρος*, trassu d'in acea-asi radecina ca si *κορπά* = *tonsóre*, *κορπεύειν*, etc., d'in *καίρειν* = *taiare*, *tundere*, etc., de unde, probabile, vinu inco in limb'a nostra : *cur-meiu* = (*κορμός*), *cur-mare*, *s-cur-tare*, etc.; — ? sau, de ore ce in locu de *carcaiacu* se dice si *carliacu*, (vedi *carcaire*), *carlanusta* in legatura de affinitate cu *carceiu*, sau cu *carligu* asiă in câtu se insemne : *animale cu peru carceiatu*, lan'a carlaniloru fiendu de regula mai multu sau mai pucinu carceiata, (vedi si *carlioniu*, *carligu*).

CARLIGARE, v., mai usitatu ca *compusu*, *incarligare*, *incarligu*, v., *uncum reddere*; *unco vel hano capere*; a face *carligu*, a dá unui ce form'a curba ca a *carligului* : *a ajunsu se se incarlige de betranu ce e*; a prende cu *carligulu*, mai vertosu sub form'a reflexiva :

a se *incarlighá*, a se prende in *carligu*, a se accatiá; si de aci, pentru unele animalii: a se imparechiá; a se copulá; — formele simple de conjugatione alle verbului atesta despre una mare vechime a acestui cuventu, (vedi *carligu*).

CARLIGARIU, s. m., pl.-e, la Macedoromani, cu intellesu nu personale, adeco *facutoriu de carlige*, ci cu intellesu reale: adeco *seria de carlige* = *cuiariu*.

CARLIGATURA, s. f., si mai vertosu compusu: *incarlighatura*, actionea sau rezultatulu actionei de a *carlighá* sau *incarlighá*. (vedi *carligare* si *carligu*).

CARLIGELLU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in *carligu*.

CARLIGU, s. m., pl.-e, uncus, uncinus, hamus; harpagos; techna, cavilla, insidla, captivacula, captio; instrumentu de lemnu tare incurbatu la unulu d'in capete, servindu a apucá sau prende cu densulu differite lucruri: *cu carlige se prendu pesci mari si mici; cu carlige impletimu ciorapi si alte retelle d'in fire de lana si de bumbacu, cu carligulu smulgemu paie sau fenu d'in claua*; — in speciale, la plurariu, cu intellesulu de unu instrumentu de presu pesce, constandu d'in multime de carlige legate de sfora: n'a datu neci unu *pesce in carlige*; — metaforice: *cursa, laci*, etc., si mai vertosu, cuventu captiosu, ratiune sofisticata = in intellesu cu franc. *chicanc*, care se aude astadi asiá de desu in gur'a unor'a sub form'a scalciata: *sicana*, ca si *siefu* d'in franc. *chef*: *advocatulu si judicatoriulu nedreptu sciu astá carlige, ca se incurce dreptatea cea mai invederata*. — ? Se fia acestu cuventu provenitu d'in *colligo* = legu ceva cu altu ceva, care, prin transformarea unui *l*, in *r*, ar fi devenitu antaniu *corligu*, apoi prin obscurarea lui *o*, in *u*, *curligu*, si in fine si mai obscuru *cárligu*; atunci form'a sa in scrisu ar fi *corligu* sau *curligu*, ero nu *carligu*. Déro assemeni transformari fonetice, cari de la *colligo*, aru duce la *corligu*, sunt anevoaia de demonstratu prin esemple indestullatorie si necontestate, si de acea-a comparandu cuventulu *carligu*, cu celle analoge lui, si mai vertosu cu *carlioniu*, noi credemu

co *carligu* se pote referi in modulu cellu mai naturale, de partea intellesului, la latin. *cirrus* = *carlioniu* sau *bucla de peru*, ghiara de animale, etc.; cáta pentru forma, unu deminutivu d'in *cirrus*, adeco *cirulus*, a potutu firesce luá, in limb'a nostra, form'a *cirlu*, ca si *urlu* in locu de *urulu* = *ululo*; si d'in acestu deminutivu s'au nascutu, probabile, *cirlanu* (= *carlanu*), *cirlioniu* (= *carlioniu*), *cirligu* (= *carligu*); éro pronunti'a intunerecata a lui *i* se justifica prin celle espuse la articulele *carcaire*, *carceiu*; si astu-felu form'a ce ar cáutá se aiba cuventele de acesta radecina in scrisu, ar fi cea cu *u*: *curligu*, *curlioniu*, *curlanu*, etc.; Se afla inse si in limb'a angleasa cuventulu *curl* = *carlioniu*, affinu cu anglosas *cyrran*.

CARLIONIARE, -*ediu*, v., a face *carlioni*, vorbindu in speciale de peru.

CARLIONIU, s. m., pl.-i, *cirrus*; in speciale: bucla de peru, si de aci in genere, verce buclatu sau carceiatu.

CARMA, (pronuntia: *cârma*), s. f., gubernaculum; gubernaculu, instrumentu cu care se governa unu vasu de plutitu, prin care se da unui vasu directionea ceruta; — cu intellesu abstractu: guberniu, directione, administratione; — a tiné *cârm'a* = a dá directione, atátu in intellesu propriu pentru vase de plutitu, cátu si in intellesu metaforicu pentru verce affacere: — de aci espressionile metaforice: *cârm'a statului*, *a casei*, *a intreprinderii*, etc. — Dupo inventiatulu *Miklosich* d'in vechiulu slav. *krüma*, russ. *korma*, de unde si verbu *krümiti* = a tiné *cârm'a*, a *carmuí*; déro in limb'a slavica *krüma* va se dica si *cibus* = mancare, alimente, si de assemenea *krümiti* insemna si alere, si astufelliu fiendu, sau celle doue serie de cuvente slavice se referu la doue radecine differite; si atunci un'a d'in aceste serie, si a nume cea ce a datu *krüma* = *cârma*, etc. este impromutata de aiurea; sau celle doue serie de cuvente, de si cu insemnari asiá de variate, se referu inse la un'a si acea-asi radecina, adeco la radecin'a *kr*, d'in care sancr. *kr* = secare = taiare, grec. *κείρω*, de unde *κείρω* = se-

care; *κορμός* = trunchiu, si romanesece *cur-mare*, *cur-meiu*. latin. *scur-tus* = *scur-tu*, apoi *κορῳός* = curbu, incurbatu, etc.; si atunci Românii nu au avutu lipse se impromute de la Slavi unu cuventu d'in una radecina, d'in care ei au, in limba, atâte cuvente, si intre aceste-a, unele asiá de appropriate ca *curmare*, *cur-meiu*, de grec. *κορμός*: d'in acestu-a form'a romanésca ar fi *cormu*. d'in care *curmeiu* nu e de câtu deminutivu, in locu de *curmeliu* sau *cormeliu*; si una forma grecesca feminina *κορμή* ar correspuunde cu una romanesece *corma*, d'in care *cormanu* sau *cormana* si d'in care *cârma* sau *curma* n'aru fi de câtu una transformatione fonetica prin influentie slavece posteriori: intru confirmarea acestei opinioni vine si impregiurarea, co slav. *krūma* insemna mai vertosu *puppis* = *puppe*. sau partea posteriore a unui vasu de plutitu, pre cându in romanesece *cârma* se appropia prin intellesu de *κορμός*, *cârm'a* constandu in addeveru d'in unu trunchiu sau *grinda*: cuventulu slaviecu contine intr'ensulu mai multu ide'a de *curbatura*, *puppea*, ca si pror'a unui vasu de plutitu, fiendu in addeveru *curbate*; si acesta idea de *curbu*, *turtitu*, etc., resare si in cuventele grecesce *κορῳός*, *κορῳός*, etc., precumu si in celle romanesci *cârnu*, *carnire*, *carmire*, etc., cari, pentru acosta-a, sunt, probabile, in locu de *cornu* sau *curmu*. *cormire*, sau *curmire*; si prin urmare atátu formele cu *m*: *cârma*, *carmire*, etc., câtu si celle cu *n*: *cârnu*, *carnia*, etc., referindu-se la una radecina, d'in care, cumu s'a dissu, avemu in limba atâtea si atâtea cuvente de necontestata romanitate: *cur-mare*, *s-cur-tu*, *s-cur-tare*, etc.: nu se pote admite ca ceva bene stabilitu si necontestatu co ar veni d'in slavicele *krūma* = *cârma*, *krūu* = *cârnu*.

CARMACIU, s. m., navizii gubernator; cellu ce tine si scie tiné *cârm'a*, (vedi *cârma*).

CARMIRE, -escu, v., floctero, deflectere; *flexuosum esse*; *obliquari*; *parum sincere agere*, *flecte et simulate loqui*; 1. ca transitivu, cu obiectu passivu nu

mai de lucru: a incliná, a plecá, a abbate d'in lini'a derepta sau lini'a ce tineu unu ce peno aci: *a carmí capulu spre drept'a*, *a carmí carrulu d'in drumu*; — 2. ca intransitivu: a) despre lucruri sau fientie insuffetite, cari se abbatu d'in lini'a ce tineau peno aci, cari facu una cotitura in lini'a derepta, cari apuca una alta directione: *callea tine derepta peno la cutare locu*, *de acollo carmesce la stang'a*; *iepurele carmesce in tote partile*, *ca se scape de canii ce l'urmarescu*; b) metaforice. despre persone, cari se codescu a face ceva, cari nu lucredia neci vorbescu cu sinceritate, cari intorecu si nu mai voru a face ceva: *nu mai ai inco tro carmí*, *cauta se faci ce vreu cu*; — 3. ca reflexivu, cu unele d'in insemnările de sub 2, inse cu mai multa energia: *callea se carmesce acollo*. — si inco cu insemnarea si mai generale de *a se intorce in locu*, *a se inverti*, *a se misicá*, *a apucá una directione orecare*: *nu me potu carmí neci in drept'a*, *neci in stang'o*. (vedi *cârma*).

CARMITURA, s. f., actionea si resultatulu actionei de a *cârmí* sau a *se carmí*. (vedi *carmire*).

1. **CARMUIRE**, -escu, v., gubernare, rezore, administrare; 1. proprie: a tiné *cârm'a* unui vasu de plutitu, a i dá directionea; 2. metaforice: a direge verce affacere publica sau privata, si mai vertosu publica, a guberná terr'a, a domní, sau una parte a terrei. si in speciale, a guberná sau administrá unu judeciu, (vedi *cârma*).

2. **CARMUIRE**, s. f., gubernatio, administratio, regnum; actionea de a *cârmí*, (vedi 1. *carmuire*), si in speciale, cu intellesu concretu, in locu de cea-a ce astadi se chiama *prefectura de judeciu*.

CARMUITORIU, s. adj., care *carmuesce* (vedi 1. *carmuire*), si in speciale cu intellesulu de cellu ce astadi se chiama *prefectu de judeciu* si *administratoriu*.

CARNÈU, s. m., se dice de una specia de granu de cea mai buna calitate; — ? de unde.

CARNIRE, -escu, v., *simus fieri* = a deveni *cârnu*, (vedi *cârma*); — se aude

si cu acellu-asi intellessu ce are si *car-mire*, cea-ce e una noua proba co *cârma* si *cârnu* se referu la acea-asi radecina.

CARNIA, s. f., calitate de *cârnu*: *car-nia de omu* = *omu tare carnu*.

CARNU, -a, adj., *slimus*; cu nasu turtitu sau curbatu, cu nasu pré scurtu sau micu.

CARPELA, s. f., in locu de *carpitura*, nu e de recommendatu.

CARPULITIA, s. f., deminutivu pucinu correctu in locu de *carpusiora* sau *carnutia*.

CARPUZU, s. m., pl.-i, cuventu turcescu ce se dice in unele pârti in locu de *pepene verde*.

CARSINIRE si *crisinire*, -escu, v., *dentibus frendere* = a scartii d'in denti, — de aci, a freme de menfa, (vedi *carcaire*).

CARSTEIU si *cristeiu*, s. m., pl.-i, *ortogometra*, una passere; — ? numita asiá dupo vocea sea, (vedi *carcaire*); atunci form'a *cristeiu* sau *cristeliu*, ar fi cea mai correcta; sub acea forma cuventulu pare a fi in affinitate si cu *crista* = *crésta*.

CARTABOSIU, (pronuntyatu de unii si cu *l*: *caltabosiu*), s. m., pl.-i, *botulus*, *farcimen*: 1. maciu grossu implutu cu carne tocata, amestecata cu oredu sau cu alte condimente, cumu sange si altele; si in speciale, macie de porcu implute asiá, ferte si copte apoi in untura de porcu; 2. pre a locurea cu intellessulu de *maciulu cellu grossu*, sau cu *cellu de ficatu*; — cuventulu pare compusu, si partea sea d'in urma este una proba mai multu co *bosiu* si *botu* se potu referi la acea-asi radecina, (vedi *bosiu* si *botu*); câtu pentru etymologi'a antaniei parte a cuventului, care, cumu s'a dissu, se aude si cu *l* si cu *r*: *calt* si *carta*, ea este mai greu de urmaritu, precâtu tempu nu se va stabilî mai antaniu care e addeverat'a pronuntia.

CARTELNICU, -a, adj., cuventu de forma slavica, in locu de *cartitoriu*.

CARTIIRE, -iu si -escu, v., *stridere*; se dice de sunetulu neplacutu urechiei ce da una rota de carru sau altu lucru ce se freca de ceva, ca rot'a de asse; — metaforice: *gannire* = a scanci ca catel-

lii, vorbindu de copilli sau si de omeni mari ce nu plangu cumu se cade; — mai usitatu ca compusu: *scartiire*, d'in a- cea-asi funtana pote cu *carcaire*, in locu de *criciire*.

CARTITURA, s. f., *stridor*, actione sau resultatu allu actionei de a *cartii*.

CARTIRE, -escu, v., *queri*, *missitare*; a se plange, a si arretá *nemultiamire*; (vedi *carcaire*, *caraire*).

CARTITIA, s. f., *talpa*; *orbitiu*, specia de siorece cu botu lungu; — metaforice, specia de *buboiu* ce se face pro petiore mai vertosu.

CARTITORIU, -tória, s. adj., *querulus*, *morosus*, *difficilis*; applicatu a *cartii* de verce, cui nu place nemica; cui anevoa faci pre placu, (vedi *cartire*).

CARUIU, -a, s. f., (pronuntyatu de altii si *caraiiu*); *ebriolus*; pucinu ammetitu de vinu; — form'a *caruii* este curatu romanesca, in locu de *caruniu*, ca si *negruiu*, *greuiu* sau *greoniu*, in locu de *negruniu* sau *negroniu*, *greuniu* sau *greoniu*; si prin urmare *caruii* sau *caruniu*, ca augmentativu, presuppune una forma positiva *caru*, care ar fi in locu de *canu* cu insemnarea latinescului *canus* = *canutu*; *canutu* insusi este formatu d'in *canu*, si se dice si cu *r* in locu de *n*: *caruntu*, ca si *ferestra* = *fenestra*; si intellessulu cuventului *caruii* confirma acea etymologia pre deplin. credemu, justificata de partea formei. Tendu co atâtu francesii califica cu *gris* canuntu pre unu omu camu béetu, si Româniî mai dicu de unu assemenea omu, co e *in doi peri*, espressione identica cu *caruii*; — d'in *caruii* se aude si unu verbu, mai vertosu sub forma reflexiva: *a se carui* sau *a se caruii*, *a se caroiá* = a se camu imbetá, a adjuje *in doi peri*, cumu se mai dice.

CARVASARA, *carvanseraiu*, vedi *chervanu*.

CASNA, *casnire*, etc.; vedi *casna*, *casnire*.

CASNICESCE, adv., *more conjugum*, ca casatoritii, (vedi *casnicescu*), — pucinu de recommendatu, candu avemu form'a mai buna, *casatöresce*.

CASNICESCU, -a, adj., *conjugalis*,

conjugale, marital, casatorescu;—cuventu, ca si adverbialu *casnicesce*, d'in tóte puntele de vedere demnu de datu uitarei : mai antaniu pentru co terminationea *escu*, adausa la unu adiectivu *casnicu*, este de prisosu, asiá in câtu *casnicescu* nu dice nemicu mai multu decâtu *casnicu*, ba inco acestu prisosu produce si confusione, ca si in *organicescu*, in locu de *organicu*, *politicescu* in locu de *politicu*, etc.; apoi tem'a *casnicu* insusi nu are, in form'a sa *nicu*, neci cea mai mica odóre de romanitate, (vedi *casnicu*).

CASNICIA, s. f., stare de *casnicu*, in locu de *casatoria*, nu e de recomendatu, (vedi *casnicu*).

CASNICIRE, *-escu*, v., in locu de *casatorire*, nu e de recomendatu.

CASNICU, *-a*, adj., conjugalis, domesticus, umbraticus, casanicus; 1. ce se tine de casa sau interessile casei, domesticu : *a si cautá de affairile casnice*; 2. care trage cu cas'a, cui place se siedo in casa si se se ocupe cu alle casei, *casanicu* : *barbatu casnicu, muiere casnica*; 3. cui nu place a essí d'in casa, a se deslipi de casa, *umbraticu, casatoriu, casanicu* : *cane casnicu, omu casnicu*; 4. ce se tine de casatoritu sau casatorita, conjugale, marital : *vertuti casnice*;—cuventulu de origine curatu romanicu, trassu adeco d'in casa, presenta combinationea de sunete *su* neromanesca, ca cumu ar fi formatu cu suffissulu slavicu *nicu*; se pote inse correege, dandui-se form'a *casanicu*=*casanicus*, cuventu ce se afla in unele inscriptioni latine.

CASTANIETA, s. f., micu cymbalu de lemnu sau de metallu, care se tine intr'una mana, avendu altulu asemenea intr'alta mana, si pre cari unu saltatoriu le lovesce, saltandu, unulu de altulu in cadentia; sau legandu doue de aceste *cymbalutie* la acea-si mana, le face se sunne in cadentia prin ensasi misicarea ritmica a saltatului, care adduce si misicarea cadentiata a manelor, de cari sunt legate cymbalutiele, si astufellu aceste-a vinu de se lovescu intre sene in perfecta cadentia;—cuventulu d'in limba ispanica, in care *castaneta*, cu intel-

lessulu primitivu de *castaniora*, s'a applectatu, prin metafora, d'in caus'a formei lor, si la cymbalutiele in cestione, a trecutu si in celealte limbe sorori, inse numai in plurariu : ital. *castagnette*, franc. *castagnettes*; déro form'a de diminutivu *etu (eta)* nu e romanesca, si prin urmare cuventulu *castanietu*, sau mai bene *castaneta*, nu e in geniulu limbei nostre : *castanuetia* sau *castaniora*, déro amu crede, co e de lipsa se le luámu cu intellessulu diminutivului ispanicu *castaneta*, aru fi forme mai cuvenite limbei; pentru conceptu u espressu prin cuventulu ispanicu parte de Románi au facutu si facu usu de turcesculu *geampará* : *a jocá geamparale* sau *in geamparale* s'ar traduce prin neologismulu *a jocá castanietele* sau *in castaniete*;—in lipse de addeverate castaniete sau *geamparale*, saltatoriulu le supplinesce cu *plesnitire* cadentiata d'in degetulu cellu mare cu cellu mediu :—anticii latini aveau, pentru asemenea idea, cuventulu *cruma* sau *crusma*=grec. *κροῦμα* sau *κροῦσμα*=lovitura si instrumentu de lovire, spre a produce unu sunetu, d'in *κροῦεῖν*=a produce sunetu prin lovire.

CASTIU (pronuntia a obscuru si s, siueratu), s. m., pl. *-uri*, rata portio; rata, parte determinata d'in una summa detorita mai mare, pre care este cineva detoritu a ua respunde la termine desipte : *arrendatorii nostri respundu, de regula, arrende in doue castiuri*; déro nu mi poti respunde una data ce mi esti detoritu, te vei plati castiuri castiuri sau in castiuri—? Este acestu cuventu de aceasi origine cu *castigu, castigare*, etc.

CATANA, s. f., miles; de sí de genu femininu, se applega inse numai la barbati : militariu, ostasiu, oșteanu, soldatu;—cuventu usitatu mai vertosu d'in collo de Carpati, astadi inse e si acolo appropo cu totulu cadutu in desuetudine, ca si derivatele salle : *catanesce*, adv.=militaresce; *catanescu*, adj.=militarescu; *catania*, s. f.=militia sau militaría; *catanime*, s. f.=militarime; *catanire, -escu*, v.=militarire sau servire in militia.

CATANESCE, *catanescu, catania*, etc, vedi *catana*.

CATARIGI, s. f., pl., 1. galenti, adeco una specia de calciuni de lemnu destullu de inalti, ca se appere pre ambulatoriu de apa si tina, latin. *grallæ*, franc. *échasses*; 2. *ainture* sau *reciture*, piftii; — cuventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati, déro in sonalitatea sa nu presenta nemica, care se nu fia romanescu; numai celle doue intellessuri alle cuventului, asiã de departate unulu do altulu, ingreunedia forte urmarirea etymologicii lui : dictionariulu de Buda se refere la grec. *κατά* = in diosu, si latin. *rego* = di-regu; inse nu se pote intellege cumu ar poté cine-va scote d'in aceste doue elemente celle doue insemnãri alle cuventului romanescu; mai usioru s'ar poté esplecã aceste prin grec. *κατά* = *contra* si *forte*, si prin romanesculu *rece*, asiã in câtu *cataregi* prin scambarea lui *c* in *g*, in locu ce *catareci*, se insemne : 1. *obiecte contr'a recirei*; 2. *lucruri forte recite*, (vedi si *catiru*).

CATEGORICESCE, *categorialescu, categorisire*, in locu de *categorice, categoricu, categorire*, nu su de recommendatu.

CATIAVEICA, s. f., se dice in unele pãrti in locu de cea-a ce in alte pãrti se chiama *scurteica*, adeco specia de mantellu scurtu, care de ordinariu este blãnit.

CATÏRU-a, s., in locu de *mula, mula*, = *mulus, mula*, cumu si dicu Macedoromanii, nu e de recommendatu; — *catiru, catiri*, numai ca masculinu, se dice si de una specia de *calciunu* grossolanu, ce porta terranii si cari appera forte bene de tena; si de acea-a pote, co *catarigi*, (vedi mai susu acestu cuventu) de aci si au luat originea, de ore cesi in latinescu *mullus* va se dica una specia de *calciunu*.

CATOLICESCE, *catolicescu*, in locu de *catolice, catolicu*, sunt de respinsu.

CATOROSIRE, -*escu*, v., a duce la bunu essitu, a terminã cu successu, — d'in grec. modernu *κατορθώνειν*, introdussu prin fanarioti, astadi inse caduutu in desuetudine chiaru si prin cetãtile Romaniei libere, singurele locuri pre unde se audia si mai inainte, pre candu

in gur'a terraniloru a trecutu si se aude inco sub form'a *catorosire*, in locu de *cartorosire*, prin stramurea lui *r* d'in syllab'a media in cea initiale.

CATRAFUSE si *catrafutie*, s. f., pl., *sarcinæ, supellex*; appropede acea-asi insemnare cu *bagagi* sau *calabalicu*, cu differenti'a inse co *catrafuse* face se resara ide'a de *pucinetate* si *seracia* a lucrurilor sau obiectelor posedute, asiã in câtu possessoriuulu loru le pote vericandu bagã intr'unu saccu si carrã de ici collo cu facilitate; si de aci expresioni ca : *a siluã catrafusele* = a se carrã, a se mutã, a fugi dintr'unu locu; — cuventulu fiindu connoscutu mai totoru Romaniloru si nepresentandu, in sonalitatea sea, nemica contrariu foneticeii romanesce, nu se pôte crede co ar fi strainu; déro e forte greu a lu legã de anumite radecine romanice : cuventulu pare compusu d'in doue altele : *catra* si *fuse*; cestu d'in urma pare a fi plurariulu d'in *fusu*; éro *catra* sta de certu in legatura cu *catrentia* sau *catrintia* = fota sau pestelca, si in genere, vestimentu, bucata de vestimentu sau de pãnnura, etc. D'in aceste resulta co vorb'a *catrafuse* allu carei intellessu originariu ar fi *petice-fuse*, s'a appecat, prin estensione, la *pucinele efecte de verce* specia possede cineva, intogmai cumu si latin. *supellex* = mobili sau vase, s'a appecat la tote ce possede sau duce cineva cu sene, asiã încãtu : *est homini curia supellex* = acestu omu are pucine *catrafuse*. Se urmarimu inse mai departe celle doue elemente d'in cari amu presuppusu co se compune cuventulu. Fiendu co *fuse* d'in finitulu cuventului se aude si *futie*, s'ar poté forte bene ca amendoue forme se se refere la un'a si acea-asi radecina, ca si *bot, bos*, (vedi *bosiu* si *botu*), si anume la acea-asi d'in care au essitu *futilis* = ce cu usiurentia se vérsa, si de aci : usiurellu, neinsemnatu, de pucinu pretiu, etc., *futilitas* = *desertatione, secatura*, etc., *futis* = vasu de apa, si in genere, verce vasu sau obiectu ce servece la ceva. Câtu pentru *catra*, care a datu *catrentia*, noi credemu, co este de acea-asi origine cu preposetionea *catra*

sau *contra*=*contra*, care a potutu luá mai antaniu insemnarea metaforica de *ceva transversale*, si in specia de *firele transversali alle pandiei*, sau *batatur'a*, intogmai precumu si *trama*=*batutura* pare a se fi formatu d'in *trans*=*stra* sau *tra*; apoi d'in acesta insemnare forte usioru au essitu si insemnarile de *pandia*, *pännura*, etc., cumu si de *obiectefacuted* d'in acestea: *vestimente*, *petce*, etc., cuventele *cotrocu*, *cotrocire*=*invelire*, confirma acésta etymologia, cu tóte co vorbe ca *trantia* sau *trentia*, *strantia* sau *strentia*, etc. dau multa probabilitate si supposetionei, dupo cari *catra* sau *cotra* ar fi unu compusu d'in *co*=*cu* si *tra*=*trans*, asiá in câtu si *catrentia* sau *cotrentia* ar fi venitu d'in *co* si *trentia*.

CATRENTIA si

CATRINTIA, s. f., vedi *catrafuse*.

CATUSINICA (pronuntia in patru syllabe: *catusinica*), s. f., pl.-e, nume de planta: 1. nepeta cataria, 2. *marrubium vulgare* lui *Linneu*; — nu scimu de certu, déco cuventulu se dice si d'in coce de Carpati; déro de sene se vede, co ellu e formatu d'in acea-asi radecina cu latin. *cataria*, d'in care radecina avemu noi si *catusia*, la Macedoromani cu insemnarea de *mitia* sau *pisica*, de unde apoi si *catusinica*, dupo acea-asi analogia, dupo care si germanulu a tradussu *cataria* prin *katzenkraut*=*erb'a catusiei* (mitiei).

CAVAFIA, s. f., artesau stabilimentu de *cavalu*.

CAVAFU, s. m., sutor vulgaris; care scie lucrá sau care vende incalciamente vulgari.

CAZANIA, s. f., divi *alliculus vita*; 1. legenda, vietia sau biografia legendaria a unui santu, insocita une ori si de orezare invetiatura morale ce resulta d'in acea vietia; 2. cuventu de invetiatura morale, predica; 3. carte ce coprende legende de alle santiloru sau cuvente religiose morali; — cuventu si de origine si de forma slavica.

CAZANU, s. m., pl.-e, cortina, *she-num*; caldaroiu, caldare mare de fertu rufe, de distillatu spirtoase, etc.; — nu credemu se vina d'in russ. *kazani*, ci

Russii, ca si alte poporo, la cari se ma¹ afla acestu cuventu, l'au impromutatu de la altii, probabile de la Románi, pentru co cuventulu se pote esplecá si in forma si in intellessu, prin romanesculu *cadu* sau *cada*, d'in care *cazanu*=*cadianu* ar fi unu augmentativu, intogmai ca si *lunganu* d'in *lungu*.

CAZNA, s. f., labor; *ærumna*, *cruciatu*, *supplicium*; labore, fatiga; pena, tortura, tormentu, suppliciu, (vedi *caznire*).

CAZNIRE, -*escu*, v., *vexare*, *defatigare*; *laboribus* vel *ærumnis* *aficere*, *supplicio* *aficere*, *cruciare*; a defatigá, a frementá, a vessá; a torturá, a tormentá; — a se *cazni*, a laborá, a assudá, a si da mare fatiga; — cuventu slavicu, cumu so vede d'in insasi combinationea fonetica *zn*.

CEACÁRU, -a, adj., *luscus*, *strabo*; *stramboiu*, *luscu*, cu cautatura crucisia.

CEAINICU sau *ciainicu*, s. m., pl.-e, vasu de facutu *ceaiu*, *teiaria* sau *teariu* — cuventu de forma slavica, russ. *ciaínikū*.

CEAIRU, s. m., campu de pastionatu caii, in speciale, campulu de pastionatu caii unei posta; — cuventu turcescu, connoscutu numai di'n coce de Carpati.

CEALMÁ, s. f., plur. *cealmalle*, legatura de *pandia* sau do metasse, cu care Turcii si infasiura capulu; — mai conforma cu geniulu limbei nostre ar fi *vorb'a turbannu*, care are acea-asi insemnare cu *cealmá*, si care a trecut si in alte limbe sorori cu a nostra, (vedi si *durmanu*).

CEANACU, s. m., pl.-e, *catinus*; *catinu*, *blidu*, vasu de pusu in ellu buccate sau beutura, facutu mai allessu d'in lemnu; — ? d'in russesculu *cianu*, sau d'in romanesculu *cena*=*cina*, orecumu *cenacu*=*vasu de cena?*, (vedi si *ceanu*).

CEANU si *ceamu*, s. m., pl.-uri, *luntroi*, *luntre* mare, vasu de plutitu pre balti si riuri, lungu si largu, servindu pentru transportu de merci, astadi numitu si *slepu* dupo german. *schlepp*; *baltaretii* nostri punu mare differentia intre *ceanu*, *cinu* si *luntre*: *ceanulu* sau *ceamulu* este cellu mai mare vasu de transportu pre riuri si balti, *cinulu* d'in

contra e cellu mai micu, éro *luntrea* tine mediloculu între *ceanu* si *cinnu*.

CEAPRAZARÍA, s. f., arte sau stabilimentu de *ceaprazariu*.

CEAPRAZARIU, s. m., care scie lucrá sau care vende *ceaprazec*.

CEAPRAZU, s. m., pl.-e, si-*urí*, *tænia*, *limbus*; limbu, impletitura sau fasia de lana sau de metasse, ce se pune pre margenele tapetelor, vestimentelor, etc.

CEARDACU, s. m., pl.-e, (si *ceandacu?*), foisioru sau podu de scandure pre patru inalte furce, d'in care pote cineva vedé la mare departare, servindu in speciale pandariloru de viie si altoru omeni insarcinati cu preveghierea vre unui lucru, cumu incendie si altele.

CEARDASTU, s. m., modu de saltare ungurescu, jocu ungurescu.

CEARSAFU, s. m., pl.-*urí*, (si *ciar-ciafu?*), linteum; pandia ce se asterne pre paturí sau se pune pre coperture, sau cu care si sterge cineva corpulu de apa sau de sudóre, *straiu*, *luntiohu*, *sudariu*; — cuventulu se afla nu numai in turcesce, ci si in limb'a anglesa sub form'a *kerchief*, cu insemnare de *scufa de pandia*.

CEASLOVU, s. m., vedi *ceasoslovu*.

CEASNICU, -a, 1. adj., de *ceasu*, fie fia care *ceasu*; 2. subst. masc. cu acea-asi insemnare casi *ceasornicu*; — cuventu si de forma si de origine slavica.

CEASORNICARÍA, s. f., arte sau stabilimentu de *ceasornicariu*.

CEASORNICARIU, s. m., care scie face *ceasornice*, *orologiariu*.

CEASORNICU, s. m., pl.-e, *orologiu* = machina facuta se arrete *ceasurele* sau orele dillei.

CEASOSLOVU, s. m., pl.-e, *brovium*, *horologium*; carte basericesca coprendendu rogationile de fiacare ora sau rogationile si cantàrile servitiului religiosu ordinariu, *orologiu* = *horologium* = *ὀρολόριον*.

CEAUSIU, s. m., caporale de dorobanti; — cuventu turcescu.

CEGA sau *ciga*, s. f., 1. d'in coce, ca si d'in collo de Carpati: una specia de pesce fluviale (= *acipenser ruthonus* lui Linneu?); 2. d'in collo de Carpati:

a) bourellu sau melcu = *cochlea* sau *limax*; b) instrumentu de redecatu greutàti = *trochlea* = scripete, etc.; c) jocaria *copillaresca*, *vertetia*, *sferledia* = *turbo*.

CEPSA, s. f., *calyptula*, *callendrum*; scufisiora de pandia pentru copii sau femene; — desí cuventulu nu s'aude d'in coce de Carpati, totusi noi credemu coellu e de origine romanesca, trassu a nume d'in acea-asi radecina cu *capu*, *capestru*, *cefa*, etc., de unde pote si chiaru *siepa*, sau *siapca*, in locu de *cepa* sau *cepeca*, dupo pronuntia ce are *ci* sau *ce* in gur'a unei mare pàrti de Romàni: *siefa*, *siepa*, *siere*, etc.; in locu de *cefa*, *cepa*, *cere*.

CERBOIA, s. f., *cerba*, in locu de *cerba*, nu e de recommendatu, si cu atàtu mai pucinu *cerbóica*.

CERBOICA, s. f., vedi *cerbóia*

CERCEVEA, s. f., pl. *cercevelle*, *ligneus margo*; limbus, ora; cancelli fenestrali; cadru de lemnu allu unui tabellu; cruce sau rescruce de ferestra, etc. — de si essiste si in turcesce *cercevé*, inse noi credemu cuventulu romanescu; form'a *cercevea* a essitu, fora indoientia, d'in necessitatea de a destinge intellesulu, in locu de *cercea*, allu carei plur. *cercelle*, s'ar fi amestecat cu plur. d'in *cercellu*.

CERGA, s. f., *tegmen*, *stragulum*; copertura de patu, de callu, etc., facuta mai allessu d'in lana, si numita de alti Romàni *pàtura*; — se fia acestu cuventu in locu de *serga* = *serca* = *serica* = latin. *serica*? *Serica* sau *sérica* essiste in limba cu altu intellesu; si togmai de acea-a, pentru destinctione de intellesu, limb'a a potutu tende la alta forma *seriga*, care prin suppressionea lui *i* va fi devenitu *serga* (*sierga*), d'in care *cerga* ar fi numai una variatione de pronuntia ratecita, ca *sieru*, *siercu*, etc., in locu de *ceru*, *cercu*; compara franc. *serge*.

CERNELA, s. f., *atramentum* = *negretia*, licidu cu care se face ceva negru, si in speciale, tenta sau negretia de scrissu; — cuventu si de origine si de forma slavica.

CERNIRE, -escu, v., *deutgrare*; a in-negri, a face negru, a colorá negru; in

speciale: a imbracă in negru; si mai vertosu ca reflexiv, *a se cerni*—a imbracă vestimente negre de doliu.

CESCA, (s siueratu), s. f., vascioru de beutu café sau ceaiu, *tassu* sau *tassa*, —cuventu slavicu?

CESCULITIA si

CESCUTIA, s. m., deminutivu d'in *cesca*.

CESVERTA si *ciosverta*, s. f., *quadra*, *cartu* sau *carta*, a patr'a parte d'in unu mnellu, berbece sau altu animale taiatu, si de aci in genere, bucata ore care de carne, *buture*;—cuventu slavicu.

CETANIA si *cietenia*, s. f., *lectio*, *lectura*, actione sau resultatu allu actionei de a *cetí*;—cu forma, ca si de origine, slavica, (vedi *cetire*).

CETETIU, 1. ca adiectivu, applectu la lucruri, cumu littere scrissore de mana sau de typariu: care se *cetesce* bene si usioru, *legibile*: *scrissore cetetia*; 2. ca substantivu: persona care e insarcinata a face lectura in baserica sau altu undeva, *anagnostu*, *lectoriu*: *in cenobiele de monache femenele sunt cetetie*; *baseric'a acést'a nu are bunu cetetiu*;—cuventu de forma, ca si de origine slavica, (vedi *cetire*).

CETINA sau *cetena* (cu tonu la antepenultima: *cétina*), una planta sau arborellu= *juniperus communis* lui *Linneu*;—nu credemu se fia slavicu, cumu sustine invetiaturu Miklosich, de orece nu essiste in vechi'a slavica, ci numai la Serbi; se lega, probabile, de acea-asi radecina cu *catena* sau *catina*.

1. CETIRE si *citire*, *-escu*, *legere*; a *cetí*, a pronuntiá sunetele reprezentate prin littere, sau a urmari cu ochii acelle-asi littere; de aci metaforice, a scote unu intellesu d'in unu fenomenu ore care, a intellege ceva ascunsu mai vertosu: *Domnedieu cetesce in anim'a fia carui omu*; *intelleptulu scie cetí in florea cea mai modesta poterea unei fientie prea inalte*;—cuventulu este slavicu, introdussu forte fireisce prin *bukele*, cari atátu de indelungu au appesatu anim'a si au intunerecatu mentea Románului; in loculu seu cautá se intre strabunesculu *legere* d'in care *lectura*, *lectoriu*, *lectione*,

legibile, *ect.*, s'au si popularisatu; de orece *allegere*, ce Macedorománii dicu in locu de *legere*—*cetire*, ar poté usioru dá nascere la ambiguitati.—Slaviculu *cisti*, d'in care s'a veritu la noi *cetire* sau *citire*, se reduce la una radecina *cit*, venita si acésta-a d'in alt'a si mai simpla *ci*, cu insemnarea de *a aduná* si *a pune intr'una linia*, si de aci: a *infrá*, a *ordiná*, a *numerá*, a *onorá*, etc.; insemnari, cari voru esplicá si intellesulu cuventelor ca *cisti* sau *cinsti*, *cista*, etc., ce slavicultu *citire*, nemultiamitu de a aflá senguru una buna ospetia la Románi, a attrassu inco cu sene si a introdussu in limb'a romanesca.

2. CETIRE, s. f., *lectio*, *lectura*; actione si resultatu allu actionei de a *cetí*, *lectione*, *lectura*, (vedi 1. *cetire*).

CETITORIU, *-toria*, s. adj., *lector*=*lectoriu*, care *citesce*, (vedi *cetire*).

CEURU (si *ceucu?*), *-a*, adj., *luscus*, *strabo*; *luscu*, *stramboiu* (de acea-asi insemnare asia déro ca si *cecáru* sau *ceacáru*?) se nu fia amendoue essite d'in *cæcus*=*orbu*, d'in care deminutivulu *cæculus* ar suná in romanesce *cecuru*. Acestu deminutivu se va fi desfiguratu in urma in *cecáru*, si in *ceuru*, togmai ca s'bucaiu in *bugaiu*, *buhaiu*, *buaiu*, (vedi *bugaiu* si *buga*).

CHEFLIU, (pronuntia: *kefliu*), adj., *hilaris*, *festivus*, *lætus*, *hilaris animi*, *lætus et jocus*; *ebriolus*; 1. care e totu de una cu *chefu*, *ilariu*, *deschisu*, *festivu*, *jocosu*; 2. cui place se faca *chefu*, omu de petrecere; 3. cu *chetu*, *caruiu*, *beutu*, (vedi *chefu*).

CHEFU, (pronuntia *kefu*), s. m., pl. *-uri*, *animi habitus*; *hilaritas*, *festivitas*; *lubido*, *morositas*; 1. despositionea suffletului, stare a animei, *voia*, *pofta*: *cumu ti e chefulu Domniei telle astadi? n'am chefu de nemica*; *am chefu de lucru*;—2. *voia buna*, *anima buna*: *de ce esti astadi fora chefu? nu te am vedutu neci una data asia cu chefu*; *n'asiu vré se ti stricu chefulu ce vedu co ai*;—3. *capritiu*, *fantasia*, *bunu planu*: *a face tote chefurile cuiva*; *am chefu se te batu*;—4. *festivitate*, *ilaritate*, stare de mare *bucuria*, *jocu*, *risu*, *petrecere*: *tu faci chefu*,

nu e d'arg
nu e d'arg
da d'arg

candu me vedi incurcatu de nu sciu ce se dicu; — 5. in speciale, petrecece cu mancarî si beutura, betia : intr'unu chesfu ua duce amicul de candu a pusu man'a pre una buna summusiora de bani; a prende la chesfu = a incepe se se imbete; a fi cu chesfu = a fi caruin; — cuventu turcescu.

CHEFUIRE (pronuntia : *kefire*), -escu v., ca netransitivu, a petrece in *kefuri*; — reflexivu, *a se kefiu* = a se carui, a se imbetâ.

CHELALAIRE (pronuntia : *kelalair*), -escu, v., 1. ca netransitivu, vorbindu in speciale de cani : a tipâ, a se vaitâ; applicatu apoi si la omeni, 2. ca transitivu : *a chelalai pre cineva* = a lu face se tipe, se se vaite tare, a lu bate reu, (vedi si *chilomanu*).

CHELBAȘIU-a (pronuntia : *kelbasiu*), adj., cu acea-asi insemnare ca si *chelu*.

CHEGLA (pronuntia : *kegla*), s. f., metula, cilindrellu de lemnu pentru jocu, popicu; — d'in german. *kegel*.

CHELIA (pronuntia : *kelia*), s. m., 1. starea de *chelu*, calvetia; 2. unu morbu, de care cade perulu de remane cineva *chelu*, specia de rōia la capu : *lovite-ar cheli'a; bata-te cheli'a*; — proverb : *a frecă cheli'a cuiva* = a lu perui bene, a lu bate reu, (vedi 1. *chelu*).

CHELIRE (pronuntia : *kelire*), -escu, v., calvescere; a perde perulu, a remanê fora peru, vorbindu in speciale de perulu capului; — metaforice, a perde mentile, a adjuge in stare de decrepitudine si de debilitate mentale : *n'am chelitu dora, ca se facu prosti'a ce tu vrei*, (vedi 1. *chelu*).

CHELTUELA (pronuntia : *keltuela*), s. f., sumtus, impensa; spesa; — cuventu si de forma si de origine straina, (vedi si *cheltuire*).

CHELTUIRE (pronuntia : *keltuire*), -escu, v., sumtus facere, impendere; consumere, conterere; a face spese, a dâ bani pre lucruri ce se cumpera; — de aci : a resipi, a petrece, a consume : *a cheltui puterile in desiertu; a cheltui multu tempu in lucruri de nemica*, — cuventu de origine straina, — ungar.?

CHELTUITORIU (pronuntia : *keltui-*

toriu), -toria, s. adj., impendiosus, profusus, prodigus; applicatu a cheltui preste mesura, resipitoriu, prodigu, mana sparta, (vedi *cheltuire*).

1. CHELU, -a, (pronuntia : *kelu*), adj., calvus, care a remasu fora peru pre totu capulu sau pre una parte a capului; — desî acestu cuventu se aude pronuntiatu și *pkelu* si *pielu*; si prin urmare pare co ar veni d'in *pelle*; totusi forma a buna, care se afla in gur'a unoru-a d'in Români, este *calvu* sau *calbu* = *chelu*, de unde apoi si derivatele *calvia*, sau *calvetia* = *cheli'a*, *calvire* = *chelire*.

2 ? CHELU (pronuntia : *kelu*), s. m., una planta, ? *verdia cretia*; — necunoscutu d'in coce de Carpati, — germ. *kohl*?

CHEMBRICA (pronuntia : *kembrica*), s. f., pandia de bumbacu lustrata.

CHENARIU (pronuntia : *kenariu*), s. m., pl. -e, limbus, ora; limbu, sau fasia infiorata, cosuta pre marginea unui vestimentu sau vercarui altu lucru facutu d'in pandia sau pannura; — brânu de muru; — cadru; margine.

CHEPENEGU (pronuntia : *kepeneagu*), s. m., pl. -e, pallium, penula; mantellu cu manee, vestimentu de pannura grossolana, appropo assemenea celui ce se chiama *gheba*; — cuventulu, desî de forma estraordinaria, pare inse a fi esitu d'in radeciu'a romanica cap.

CHEPENGU (pronuntia : *kepengu*), s. m., pl. -uri, usia ce se lasa pre gur'a unui putiu, unei pivnitia unei grope in genere, ca se ua in chida; — ? de acea-asi familia cu *chepeneagu*?

CHERESTEA (pronuntia : *kerestea*) s. f., pl. -cherestelle, lemnu de constructione = materia; — cuventu turcescu.

CHERESTEGIE, s. f., stabilimentu de *cherestea*, *lemnaria*.

CHERESTEGIU, s. m., care lucra sau vende *cherestea* = *materiarus*, *materiaru*, *lemnariu*; — cuventulu e nu numai de origine, dero si de forma turcesca,

CHERMEZU, s. m., (pronuntia : *kermezu*), coccum, sementia d'in care se face una colore rosia forte viva; — cuventu arabicu : *kermês*.

CHERMEZIU (pronuntia : *kermëziu*),

coccineus; care e rositu cu *chermezu*, care are facia ca cea ce da *chermèzulu*.

CHERVANU (pronuntia : *kervanu*), s. m., carru mare cu care se transporta omeni si merci; — cuventu venitu prin limb'a turcesca d'in arab. *klar-revan* = lucru ce se misca; de aci si *caravana* = franc. *caravane*, ital. *caravana* = multime de animale de transportu : camelle, muli, cai, etc., pre cari se transporta in Arabi'a si in alte terre lucrurile mai multoru omeni cò callatorescu impreuna; de aci si *carvan-serniu* = franc. *carvan-sernil* = ospetaria sau *chamu* in Turcia; de aci si *carvasarà* = locu, incaperi de *vama*, (vedi si *vama*).

CHEZASIA (pronuntia : *kezasia*), s. f., cautio, satisfactio; cautione, garantia, (vedi *chezasiu*) : a cere *chezasia*, a dá *chezasia*, etc.

CHEZASIU (pronuntia : *kezasiu*), s. m., sponsor, pios, satisfactor; respondentiu pentru altulu co acestu-a va platí una detoria, sau co nu va dosí de la judecata, sau co in fine nu va face, prin portarea sea, vreuna dauna; garante, assecuratoriu, etc. : a dá *chezasiu* pre *cineva*, a cere *chezasiu*, a se pone *chezasiu*; — cuventu strainu.

CHEZASIUIRE (pronuntia : *kezasui-re*), -escu, v., 1. ca intransitivu, a dá *chezasia*, a se pune *chezasiu* = a se dá respondentiu, ce raspunde cu starea sau person'a sea pentru altulu; 2. ca transisivu : a *chezasiu* pre *cineva* = a l'oblegá, a l'indetorá, a lu conjurá tare se faca ceva; — de aci, a se *chezasiu* = a se legá, a se indetorá seriosu si prin juramente : *te-ai chezasiuitu se termini lucrulu de eri, si neci astadi nu l'ai inceputu macariu*, (vedi *chezasiu*).

CHESEA (pronuntia : *keseá*) si *chisea*, s. f., pl. *cheselle*; 1. sacusioru sau punga, si in speciale punga de tutunu (astadi *chiselele* au peritu mai de totu impreuna cu *ciubucele*, si in locule au intratu *tabacherele* si *tigarile*); 2. *chiseá* de dulcetia = vasu de vetru, in care se pune si offero dulcetia; — se nu fia cumuva in locu de *caseá*? — atunci turcesculu *kese* ar fi impromutatu de la noi.

CHEU (pronuntia : *keu*), s. m., pl. -uri,

croplido, lapidous agger; inaltatura de pamentu, de regula asternuta cu petre, intre marginea unui riu si case, ca se impede inundationile si totu de una data se facilite communicationea; — neologismu d'in celle mai nefericite, dupo franc. *quai*, vechiu franc. *cajo*, ispanic. *cajo*; si prin urmare form'a cuvenita limbei nostre ar fi *caiu*, pl. *caie*; cuventulu ar veni, dupo parerea unoru-a d'in latin. *cajare* = batero, de unde si *caja* = batiu de batutu; déro intellessulu cuventului *caiu* cadredia mai bene cu cymric. *ca* = gardu, inchisore, parete de inchisu, .c.; si de acea-a in locu de *caiu* ar fi ote mai de preferitu cuvente ca : *aggere* = agger, *mole* = moles.

CFITANTIA, vedi in Glossariu : *aquitare*, si in Dictionariu : *citantia*.

CFITU, vedi in Glossariu : *aquitare*, si in Dictionariu : *citu*; de aci :

CFITUIRE, -escu, a terminá desfacearea unei detorie; si in genere : a terminá verce; a consume, a fini, etc., (vedi *aquitare*).

CHIBRITU (pronuntia : *kibrítu*), s. m., pl. -e, si -uri; fricellu de acia sulfuratu, sau lemisiuru sulfuratu si fosforatu la unulu d'in capete, servindu la apprensulu de luminari; — cuventu turcescu, care s'ar poté inlocui cu *fosforu* sau *fosforellu*.

CHICA (pronuntia : *kica*), s. f. (fora plurariu). *coma*, *capilli*, *cincinus*, perulu capului luat in totulu seu : ce *chica formosa ai!* — d'incollo de Carpati si cu intellessu de *pléta* sau *motiu de peru*; — in limb'a slava inco esiste *kika*, cu intellessulu de *coma*; inco cuventulu se afla, in limb'a nostra, in legatura cu multime de alte cuvente, cari paru a se referi la acea-asi radecina si cari, neessistendu in slavie'a, nu ne au potutu veni de la dens'a : asiá afora de *coma*, despre a carui romanitate nu mai incape indouentia, vinu inco inainte : *conciu*, (= *comtiu*), *chichirezu*, *chima*, *cuca*, etc.; cari tote se referu pote la acea-asi radecina cu *coma*.

CHICHINETIA (pronuntia : *kikinetia*), s. f., angustissima domus, angustissimum conclave; casa, sau camera forte

strimta; — ? de la *chinu* = cu *clinu*, prin duplecare, cu intellesu de *incapere umile, plecata*, (vedi si *chichitia, chinu*).

CHICHIREDIU (pronuntia: *kikirezu*), s. m., illecebra, lepos; medilocu de a placé, farmecu: *cuvente fora chichirezu* = illepida verba; — pote co cuventulu sta in legatura cu *κίκινος* = *cinnus*, *cirrus* = bucla de peru; *n*, intre doue vocali se stramuta la noi de regula in *r*, ca in *ferestra* = *fenestra*; si prin urmare din *cicinu* = *κίκινος*, se va fi formatu antaniu *ciciru*, d'in care apoi *cicirediu* sau *cicirezu*, cu insemnarea generale de *verce provoca placere*, si cu pronunti'a antica a lui *ci* = *ki*, ce amu vedintu si avemu se vedemu in multe d'in cuventele romanesci; *ciciru* s'a potutu formá, prin processulu de duplecare, si deadreptulu d'in *cirrus*, care provine de certu d'in acea-asi radecina cu *cinnus*, de unde *cinnus* ca duplecatu, si compusulu *cinnus* = elegante, gratosu, placutu, etc.; adeco cu intellesu ca allu romanescului *chichireziu*; — d'in *chichirezu* pare co s'a formatu si unu verbu in aró: *chichirezare* = provocare, attitiare: *de ce mai chichirezi cért'a sau batai'a*, cumu si altulu in *ire*: *chichirezire* = a face festivu, mai allessu ca rellessivu: *a se chichirezi* = a se face festivu si ilariu, si in speciale, a prende la chofu, a se caruí = a se imbetá pucinu, atátu-a numai cátu e destulu ca se fia ceneva cu *chichirezu*, adeco festivu si placutu prin vorbele selle jocose.

CHICHIREZARE si *chichirezire*, vedi *chichirediu*.

CHICHITIA (pronuntia: *kikitia*), arca in anterioro parte vehicull facta; illecebra; dolus, fallacia, ambages; 1. cuteia sau lada fissa in partea d'in ainte a unei carrutie, pre care siede menatoriulu, si in care se punu lucruri necesarie la callétoria; 2. arteficiu, mecanismu ingeniosu: *ca se poti mania bene verce lucru, cauta se i afli mai antaniu chichitiele*; 3. mediu de amagire, inselatoria: *cu chichitie si cu momitie vrei se mi ici totu d'in punga*; 4. supterfugiu, pretestu, cuventu mentionosu, prin care vré cineva se scape de ceva: *scii afli*

multime de chichitie, ca se scapi de batai'a ce ti se cuvine; 5. in speciale vorbindu de femine: farmecu, medilocu de a placé si amagi: *nu me va mai prende si amagi muierea cu chichitiele selle*; — deco intellessulu cuventului cellu mai primitivu este cellu de sub numeru 1, atunci ellu se lega, probabile, de acea-asi radecina cu latin. *cumera* = cuteia, *culeus* = sacu, *cumba* = luntre, grec. *κῶ-τος* = cavitate, *πν-τίς* = paneriu, saculetii; *κοίλος* = cavu, etc.; romanescele *cuta*, *cuteia*, *chimeru*, etc.; pote inse co cuventulu vine d'in acea-asi fuintana cu *chichinetia*, adeco d'in *chinu* = *clinu*, sau in fine d'in *in-chi-de-re*, *in-chi-su*.

CHICHLIBARIU (pronuntia: *kichlibariu*), *chihlibariu* si *chilibariu*, s. m., *electrom*; — cuventu turcescu, in loculu caruia a intratu *electru* cu famili'a sea: *electricu, electricitate, electricare*, etc.

CHICHOTIRE (pronuntia: *kichotire*), *chihotire*, *chiotire*, -escu, v., *cachinarii*; a dá *chiote* de bucuria mare, a ride risu cu *hohotu* si nerusinat, (vedi *chiotu, chiuire*).

1. CHILA (pronuntia: *kila*), s. f. (aplecatu inse si lá persone de genu masculinu), *homunculus*; unu bietu omu, omu de nemica, misellu, miserabile, abiect, nevoiasiu; — cuventu neconnoscutu dincoce de Carpati, d'in care s'au trassu, fora indouientia, si *chilava*, *chilavire*, connosecute d'in coce de Carpati numai sub form'a *schilavu*, *schilavire*; — dupo invetiatalu *Miklosich* luat de a dreptulu d'in slavicultu *kila* = surpatura de bosie, dero fiendu-co insusi mentionatulu invetiatu marturesce, co vorb'a slavica e impromutata d'in grec. *κῆλη* = surpatura; fiendu-co in romanesce, pre longa *chila*, *chilavu*, etc., essistu nu numai *schilavu*, *schilavire*, ci si forme ce nu credemu se fia slavice, cumu *schilodu*, *schilodire*, cu acea-asi insemnare ca si *chilavu*, *chilavire*, ba inco si *schidolu*, *schidolire*; fiendu-co grec. *κῆλη* se refere la una radecina, d'in care au essitu *χάζομαι*, *χαίνω*, *χασκω* = a se rupe, a se cascá, etc., *χάος* = cascatura; fienduco d'in acesta radecina avemu in romanesce *cascare*;

de acea-a noi nu vedemu pentru ce aceste cuvinte ar fi avutu lipse, ca se se afe in romanesce, se fia trecutu prin limb'a slavica.

2. CHILA (pronuntia : *kila*) s. f., mesura pentru grane in valoare de 400 ocá sau aproape 520 chilogramme, in terr'a romauesca; éro in Moldavi'a mai mica (240 ocá); — cuventulu are se cadia in desuetudine prin introducerea noiei systeme de mesure.

CHILAU (pronuntia : *kilâu*), s. m., *malleus ferreus*; mare maiu sau ciocanu de ferru; — d'in coce de Carpati se aude *ghilâu, hilâu, ilâu*; compara franc. *billot*, si mediulu latin. *billus*, de orece in romanesce adésea *bi=ghi*.

CHILAVIIE (pronuntia : *kilavire*), -*escu, mutilare, varum reddore, debilitare*; a face *chilavu*; — d'in coce de Carpati numai sub form'a *schilavire*.

CHILAVU-a (pronuntia: *kilavu*), adj., *varus, mutilus, mancus, debilis*; vetermatu la una sau mai multe pârti alle corpului, si in genere, nepotentiosu, debile; mancu, difformu; — d'in coce de Carpati se aude numai *schilavu*, (vedi *chila*, si compara inco, pre lînga celle acollo espuse, si grec. *κολλός* = cavu, curbu, strambu, difformu, etc.)

CHILERIU (pronuntia: *kileriu*), s. m., *cellarium*; incapere in care se tinu de alle mancarei, vinu, vase, instrumente, si altele necesarie la economi'a casei; — form'a curata e *cellariu*, d'in care *chileriu* e sau una transformatione prin influentie straine, sau unulu d'in acelle cuvinte ce a pastratu pronunti'a antica a lui *ce* sau *ci=ke, ki*; ero *ariu* s'a transformatu pote in *eriu* spre a evitá confusionea cu *chelariu*=*cellariu*; (vedi si *chilia*).

CHILIA (pronuntia : *kilia*), s. f., *cella, cellula*; incapere pucinu spatiosa, si in speciale : incapere de la unu monasteriu sau cenobiu, in care siede unu senguru monachu; — ca si precedentele *chileriu, chilia*, sau s'a deformatu prin influentie straine d'in *cellia*=*cellelia*=*cellula*, sau a pastratu pronunti'a antica a lui *ce* sau *ci=ke, ki*; cuventulu romanicu *cella* si derivatele *cellarius, etc.*,

au trecutu atátu in grecesce : *κέλλα*=*cella, κελλίον*=*cellula, κελλόριος*=*cellarius, etc.*, cátu si in limbele slavice si germanice; si asiá nu este de mîrare, co la aceste popore, cu cari amu statu in necontentitu contactu, pastrandu vechi'a pronuntia a lui *ce*, s'a pastratu si la noi, fora inse ca d'in acesta impregiurare se se pota conchide cu certitudine, co noi amu fi impromutatu cuventele de acesta familia de la vre unulu d'in aceste popore.

CHILIMU (pronuntia : *kilimu*), s. m., pl.-*uri, tapes rusticus*; scortia, tapetu terranescu; — cuventu turcescu, conosciutu una data numai de urbanii Romaniei libere, pre candu terranii nu conosceau si nu conoscu de cátu vorb'a *scortia*; astadi inse si la cetáti se aude mai multu terranesculu si romanesculu *scortia*.

CHILINIRE (pronuntia : *kilinire*), -*escu, v.*, separare, discernere; a separá, a despartí; a discerne, a destinge, a lamurí; — cuventu neconosciutu d'in coce de Carpati, si chiaru d'in collo se aude mai multu compusu : *deschilinare*, (vedi *chilimu*).

CHILINU (pronuntia : *kilinu*), adj., *separatus, disinctus*; separatu, destinsu, lamuritu; — neconosciutu d'in coce de Carpati; ?nu cumuva se refere la aceaasi fuintana cu *chilavu*, (vedi 1. *chila*)? sau e in locu de *chirinu*, d'ia chiarinu de la chiaru=*clarus*? sau in fine in locu de *cellinu*, d'in acea-asi radecina cu *excellere, celsus* = a se inaltiá, a se destinge, destinsu, cu pronunti'a originaria a lui *ci* sau *ce=ki, ke*? Confer. ung. *külön*.

CHILIORA (pronuntia : *kiliora*), s. f., deminutivu d'in *chilia*.

CHILIPIRU (pronuntia : *kilipiru*), s. m., pl.-*uri, fortuitum bonum*; bunu, castigu ce ne vine de la intemulare; castigu fora labore; lucru eftinu; — cuventu turcescu.

CHILOMANU (pronuntia : *kilomanu*), s. m., pl.-*e, vagitus, lamontatio, vociferatio*; lipcie, strigate, vaiete, etc., — vedi si *chelalaire, chivire*.

CHILIUTIA (pronuntia : *kiliutia*), s. f., deminutivu d'in *chilia*.

CHIMA (pronuntia: *kima*), s. f., *germen*; *mentum*; *caecumen*: 1. mîguru, germe ce dau plantele; 2. barbîa, partea ascutita si inferiore a barbei; 3. crescetiu, culme, vertice; — cuventulu nu se aude, pre câtu seimu, d'in coce de Carpati; se aude inse si in acesta parte cuventulu *chimeriu*, care pare a fi in legatura cu *chima*; si de aceea, deco cuventulu *chima* nu s'a introdussu cumuva prin germaniculu *këim*=germe: atunci ellu cauta se fia identicu cu ital. *cima*, ispan., portug. si provene. *cima*, franc. *cime*=crescetiu, culme de arbore sau de munte, etc., provenite d'in latin. *cyma* si *cuma*=muguru, grec. *κόρυς*=culme, vallu, unda. etc. In limbele sorori aflâmu d'in acellu-asi cuventu si derivatulu: ital. *cimiero*, ispan. *cimera*, franc. *cimier*=ornamentu de pre verticele cascei; in limb'a nostra de asemenea d'in *chima* pare co vine pre de una parte *chimeriu*=brânu de pelle ce serve si de *sacu* sau *punga*, prin urmare cu intellessulu ce da grec. *κόρυς*, ceva ce se imple si se infla, si lat. *cumera*, éro pre de alt'a *timeriu*, in locu de *cimeriu*,=semnu, si prin urmare cu intellessulu ce da ital. *cimiero*=semnu de pre casca; asiá in câtu cuventulu *chima* cu derivatele selle ar presentá, ca si *cercu*, (vedi *carceiu*), doue pronuntie principale d'in celle ce se dau lui *c*: pronuntia antica de *k* in *cima*=*kima* si in *cimeriu*=serpariu, si pronuntia de *ti*, ca in *acia*, in *cimeriu*=semnu.

CHIMERIU (pronuntia: *kimeriu*), si *chimiriu*, s. m., pl.-e. pelliceam cingulum; cingutore de pelle, serpariu, servindu si de sacu sau punga cellui ce lu porta: *puni mercu bani la chimeriu*, (vedi *chima*), cu tote co s'ar poté ca *chimeriu* se fia venitu d'in *καρφήλειον*=lucru de pretiu, si, prin metafora, si unu ce care contine lucrurile de pretiu alle cui-va: compara si ital. *cimelio*.

CHIMITRU, *chimvalu*, vedi in Dictionariu: *cemeteriu*, *cumbalu* sau *cymbalu*.

CHINA, *chinchina*, *chinina*, vedi in Dictionariu: *cina*, *cincina*, *cinina*.

CHINDIA (pronuntia: *kindia*, cu *d*

nesiuerau), s. f., *saltationis genus*; *dies ad occasum inclinatus*; 1. unu jocu romanescu plenu de animatione, cumu si canteculu dupo care se joca; 2. tempu allu dillei ce cade la medilocu intre amedia si appusulu sorelui; acésta-a se si chiama *chindi'a mare*; éro candu sorele se afla mai aprope de punctulu appusulu decâtu de allu amediei, atunci se dice *chindia mica*: *am ajunsu in cetate. cându sorele erá la chindi'a mica*; *la chindia, sau in chindia*, se dice absolutu pentru *chindi'a mare*: *am ajunsu la cetate forte de tempuriu. precandu sorele erá la chindia*; — cuventulu pare a fi in locu de *chindeia*=*chindelia*, care ar poté fi in locu de *candelia* sau *candera* d'in aceea-asi radecina adeco cu *candela*, d'in *candere*=a arde, cu intellessulu de unu *ce focosu* sau *incensu si plânt de ardore*; cumu e atâtu tempulu câtu si joculu numitu *chindia*.

CHINDISIRE (pronuntia: *kindisire*, cu *s* *nesiuerau*), -escu, v., *acu pingere*; a cose cu aculu fiori pre una tessutura; — cuventu introdussu prin fanarioti d'in grec. *ζεντσίρι* intre urbani numai, remasu inse neconnoscutu poporului de la térra: astadi cadutu aproape in desuetudine si prin cetâti, unde i a luatu loculu *brodare*=franc. *broder*, cuventu de origine germanica, si de aceea-a neadmissibile in limb'a nostra: *acu-pingere* e de preferitu.

CHINDISITURA (pronuntia: *kindisitura*), s. f., lucru in floratu cu aculu, (vedi *chindisire*).

CHINOVARIU, *chinoria*, *chinovitu*, vedi in Dictionariu: *cinobariu*, *cenobiu*, *cenobitu*.

CHINU (pronuntia: *kinu*), s. m., pl.-uri, *pœna*; *labor*, *vexatio*; *cruciatu*, *suppliciu*; neplacere, dorere; *labore*, *fatiga*, *sufferentia*; tormentu, *tortura*; *suppliciu*; — *chinu* difora de *cazna*, intru câtu acellu-a este mai multu *subiectivu*, éro acestu-a mai multu *obiectivu*, adeco intru câtu *chinu* espreme mai multu sentimentulu de dorere allu *subiectului patiente*, éro *cazna* mai multu *obiectulu*, *lucrulu* sau *causa*, care produce acellu sentimentu; de aceea-a nu

se pote dice : *cazuele facerei, cazuele mortei*, etc., in locu de : *chinurele facerei, chinurele mortei*, neci : *a suppune la chinuri*, in locu de : *a suppune la cazne*. — Afora de acestea *cazna* este de certu strainu, pre candu *chinu* ar poté fi cuventu romanescu : Dictionariulu de Buda dà ca etymologia a cuventulu *chinu* grecesculu $\chiαινεiv$ = a ucide; noi inse, in vederea intellessulu mai multu *subiectivu*. allu cuventulu, credemu eo se refere la *pœnitere*, care are in addeveru sensulu subiectivu de *parere de reu* sau *dorere de anima*, si d'in care au essitu *pœna*, ital. *pena*, franc. *peine*, apoi d'in acestu-a *punire*, etc., de acellu-asi intellessu cu alle nostre *chinu, chinuire*, asiá in câtu aceste-a, prin una pronuntia raticita, aru fi in locu de *pinu, pinuire*, ca si *schinu, chicare*, etc., in locu de *spinu, picare*. Considerandu inse cò *suppliciu* vine d'in *supplicare* sau *supplecare* = a plecá, a incurbá; co de assemenea *torura, tormentu*, etc., vinu d'in *torcere* = sucire, resucire; co prin urmare cuventele romanice câte espemu *chinulu* au ca intellessu originariu ide'a de *intorcere, resucire, infrangere*, etc., idea ce se traduce cu atât'a energia in espressiunea romanesca *a resuci cuiva gütulu, capulu*, etc., e forte probabile co si *chinu* intra in aceste analogie, si co prin urmare este in locu de *clinu* = *clivum* = *plecatura, incurbatura, resucitura, torura*, etc., si de acea-asi familia cu *inclinare, in-clinatione* = *inclinare, inclinatio*, etc., cu atâtu mai multu co, déco nu ne insellàmu, pare-ni-se a fi auditu si femin: *china* = in intellessu cu franc. *pente* = *clivum*.

CHINUIRE, (pronuntia : *kinuire*), -escu, v., *pœnis, supplicis, laboribus afflicere; vexare; cruciare*; a face se semta *chinu*, a *torturá*, a *tormentá*, a *supplicia*; a *fremená*, a *fatigá*, a *vessá*, (vedi *chinu*).

CHIORAIRE (pronuntia : *kioraire*), -escu, si-*in* v., se dice in speciale de sunetulu ce dau maciele : mi *chioraescu maciele de some* = sum forte flamundu; — cuventu formatu pote prin imitationea sunetulu naturale, de ore ce se dice si in modu de interjectiune : *chioru! chioru!*

in togmai ca si *cârcu* sau *cricu, câru*, etc., (vedi *carcaire, caraire*); totusi inse acesta anomatopeia pare a fi produsu in limb'a nostra multinie mare de cuvente, scambandu atâtu loculu câtu si sonulu vocalei : *cor-canu, cro-canu, cior-a, ciuruire, cer-ipire*, etc., cuvente, a caroru radecina appare si in latin. *cro-cire, cor-vus*, grec. $\kappa\omicron\rho-\alpha\xi$ etc., (vedi si *chiuire*).

CHIORAITURA, s. f., actione si resultatu allu actionei de a *chiorat*.

CHIORIRE (pronuntia : *kiorire*), -escu, v., 1. ca transitivu : a face *chioru*, a lipsi de unú ochiu; — a luá vederea : *a chiori cu pulbere*; — proverb : *n'am cu ce chiori una gaina* = n'am atâtu meu sau alte grauntie, in câtu se saturu una gaina; *nu asti in cas'a mea cu ce chiori unu siorece* = sum seracu lipitu, n'am nemica pre lume; 2. ca netransitivu : a deveni *chioru*, a perde unu ochiu; si in genere, a perde vederea : *se vede co ai chioritu, de nu mai vedi pre unde calci* — *chiorire* cu intellessulu de *perdere a vederei* este una espressiune mai pucinu energica de câtu *orbire*; asiá : *passionea nu chioresce, ci orbesce pre omu*.

CHIORISIU (pronuntia : *kiorisiu*), adj., luscus; strambu, la una parte, crucisiu, vorbindu de cautatura : *uitatura chiorisia*; a se *uitá chiorisiu la cineva* = a se uitá strambu, si de ací, a se uitá reu = *torva tueri*.

CHIORITURA, s. f., stare acellui devenitu *chioru*, luatú forte desu ca concretu : *esti una chioritura de omu*.

CHIORU, -a, (pronuntia : *kioru*), adj., unoculus; altero oculo orbis, cocles; care are numai unu ochiu, éro pre cellu altu l'a perduto; metaforice, care nu vede bene, care si a perduto in parte vederile; — de ací espressiuni ca : *si unu chioru vede acést'a* = lucrulu e forte claru; *esti chioru, se vede, de dai prin tote gropete*; — *chioru* asiá déro in insemnare de *lipsitu de vedere* dice mai pucinu de câtu *orbu*, si are totu de una data nuanția de batujocura; — ? se fia cuventulu venitú d'in turcesc. *koor* sau una scurtare d'in *ockioru*?

CHIOSCU (pronuntia : *kioscu*, cu s

siueratu), s. m., pl.-uri, foisoru de unde ochii ratecescu in departare pre vaste si formose scene campestre, foisoru de placere; — cuventu turcescu.

CHIOTIRE (pronuntia: *kiotire*), -escu, v., vociferari, efulare; a dá *chiote*, mai allessu de bucuria pucinu moderata, a ride risu nemoderatu, (vedi *sichichotire*).

CHIOTU (pronuntia: *kiotu*), s. m., pl.-e, clamor, echiuni; jubila; strigare, si in speciale, strigare de bucuria, sau de dorere: a dá *chiotu cuiva* = a lu chiama prin strigare; *asiá chiote de dorere nu mi a mai auditu urechi'a; te assurdescu cu chiotele loru de bucuria; mi te ai imbetatu si dai la chiote fora rosine*, (vedi *chiuire*).

CHIOVEANU (pronuntia: *kioveanu*), s. m., carrausiu ce carra sau transporta cu *kervanu*.

CHIPAROSU, s. m., vedi in Dictionariu: *cypressu*.

CHIPESIU si CHIPOSU (pronuntia: *kipesiu* si *kiposu*), adj., speciosus, formosus; applicatu appropre esclisivu numai la persone: arretosu la *chipu*, care prin *chipulu* seu atrage ochii si impune, cu *chipu* arretosu, mare si plenu de demnitete si de formosetia.

CHIPU (pronuntia: *kipu*), s. m., pl.-uri, imago, efigies, facies, vultus; modus, ratio; 1. representatione a unei persone sau a unui lucru: a) cu colori pre tabla sau pre pandia, pre charteia, etc., imagine, icona: *pictorii depingu chipurile santiloru dupo traditionile basericeii; b) prin sapatura, sculpire sau cioplire a lemnului, petrei, eboriului, differiteloru metalle, efigie, statua: pre un'a d'in faciele moneteloru se vede de regula chipulu domnitoriului terrei, in care s'au batutu monetele; — in acestu intellessu forte dessu in scriptur'a sacra occorre espressionea *chipu cioplitu: se nu ti facitue chipu cioplitu; — 2. forma a faciei omului sau altoru animalu: chipu de canu, chipu de Tataru; si mai vertosu, espressionea a faciei omenesci, fisionomia, vultu: pre chipulu acestui omu poti ceti crudimea si basseti'a; 3. forma, processu, modu de lucrare si portare: modu, ratione, mediu, facultate, potentia: in ce**

*chipu se pote studiá mai bene filosofia? in neci unu chipu nu me voiu amagi de vorbele telle; nu e chipu de ate intellege cu acestu omu; nu erá chipu de a trece riulu fora luntre; 4. in modu adverbialu cu intellessulu de pro forma: de ochii lumci, par aequit de consclence, cumu dice Francesulu, si nu d'in anima, de buna voia: chipu dice co me ama, déro nu mi da neci una proba prin saptu; chipurile vine se me védia, déro pucinu i place se sté mai indelungu cu mene; chipulu te duci si tu la baserica, déro nu pietatea te ducè acollo. — Cuventulu se afla in vechi'a slav. *kipŭ* = imagine, statua; nou'a slav. *kip* = statua, imagine; serb. *kip* = semnu; magiar. *kep* = semnu, imagine, adeco in limbele totoru poporiloru, cu cari Romanii inco de la antaniele invasionsi alle barbariloru au avutu a face mai indelungu si peno astadi: intrebatu déro mai bene, cuventulu *chipu* ne ar poté spune multe lucruri interesante d'in celle mai departate tempuri alle vietiei nostre nationali, ne ar descoperi pote, co Románulu, in locu de *imagine, statua, efigia, etc.*, cuvente nobili alle limbei classice, n'a pastratu decatu *cipu* (cu pronuntia dura si originaria a lui *ci=ki*) = *cippus* = imagine de pétra a unui mortu, pusa pre alluseu momentu, singur'a imagine ce i erá ca mai familiaria; co acestu cuventu l'a applicatu, cu preferentia, si la imaginile diviloru sau santiloru religiunei crestine, togmai d'in affectionea ce portá fientieloru representate prin *cipi* sau *cupuri*, pre de una parte, éro pre de alt'a d'in respectu religiosu, respingundu verce cuventu, care ca *imagine, statua, etc.*, adducea a mente pre vechii diei ai paganismului; in fine co Románii, crestinati cu multu inainte de Slavi si Unguri, zelosi lucratori ai viiei Domnului, au trecutu Slaviloru si Unguriloru, impreuna cu crestinismulu, si cuvente ca *cipu* sau *chipu*. De altamentrele in vechi'a slavica se afla si *kapu* in locu de *kipu*; si noi credemu, co pentru esplicarea acestei forme n'ar fi lipse, cumu face invetiatalu *Miklosich*, se allerge cineva la alban. *kep* = a taiá si ciopli*

petre, goth. *skapjan* = vechiu german. *skafan*, nou german. *schaffen*, anglosass. *scápan*, etc., la cari s'aru fi potutu adauge si grec. *σκάπτειν*, lat. *scabere*, si chiaru romanesc. *scabire*, sau *scobire*, *scafa*, etc.; pentru co intellessulu cuventului *chipu* se refere mai multu la form'a *capului*. si prin urmare s'ar poté forte bene ca *chipu* se fia numai una variante de pronuntia d'in roman. *capu*. Nu e apoi de trecutu cu vederea, co multi Români dicu *chine*, *chipariu*, etc., in locu de *tene*, *typariu*, si co prin urmare *chipu* ar poté assemenea fi in locu de *typu*.

CHIPUELA, s. f., cu acea-asi insemnare ca si *chipu* sub 4; — d'in unu verbu *chipuire*, care nu scimu se se dica sau se se fia dissu; numai compusulu *inchipuire* se aude in gur'a poporului.

CHIPULETIU si

CHIPUSIORU, s. m., pl.-e, deminutive d'in *chipu*.

CHIPZUIRE (pronuntia : *kipzuire*) -escu, v., *deliberare*, *consulere*; *statuere*; *meditari*; a *deliberá*, a *desbate* una *cestione* indoioasa; a *decide*, a *aflá* de *euvenientia*, a *aflá* cu *calle*, a *regulá*, a *stabilí* : *boiarii chipzuirea se allega Domnu pre unulu d'intr'ensii*; — ca *reflessivu*, a *se chipzui*, a *cugetá* *afíndu*, a *meditá*, a *cercetá* cu *mentea*, de e bene sau nu a *face ceva*, si *cumu* e bene a *lu face*, a *deliberá* *senguru* cu *mentea sea* : *multu n'am chipzuitu ce se facu, fora se me potu determiná la ceva*; a *desbate* cu mai multi, a *se consultá* : *julccatorii se chipzuirea indelungu, fora se potu decide nemica*; a *se decide*, a *se resolbe* : *asiá ne amu chipzuitu se facemu*, (vedi *chipu*).

CHIRIA (pronuntia : *kiria*), s. f., *locationis pretium*; *summa* de *baní* cu care *cineva* *platesce* una *casa*, una *carrutia*, si alte *asemeni lucruri*, ce *vré* se *capete* de la *proprietariulu loru*, spre a se *folosí* de *densele* pentru unu *tempu orecare* : a *dá* una *casa cu chiria*, se dice de *proprietariulu casei*; éro : a *luá* una *casa cu chiria*, se dice de *cellu* care nu are *cas'a* si *vre* se *ua aiba* de la *proprietarulu ei*; *chiri'a pentru pamentu, pentru mori, pentru curcime*, etc., se

chiamá arrenda; éro *chiri'a pentru vase de plutitu se dice naulu*; si totu *asiá* ar fi bene se se *dé* *numiri speciali* la *chiri'a* pentru alte *lucruri*, cumu: *locatecu* = *chiria* pentru *locuentia*, *carratecu* = *chiria* pentru *carrus* sau *cari abu*, etc. ca si *iernatecu* = *plata* pentru *iernatu*; de si *cuventulu chiria* ar fi pote de *admissu* in *limba* sub form'a *cyría* (si prin *urmare incyriare*, etc.), ca *provenitu* d'in *grec*. *κύρια*, *κύρια* = *propriu*, *propria*. cu *insemnarea* : *ce se platesce pentru ceva propriu altuia*, (vedi in *se* si *chervanu*).

CHIRIASIU, -a, s., *Inquilinus* (*locatarius*), *locatariu*, *cellu* ce *tine* cu *chiria* una *casa*.

CHIRIGIU, s. m., *cellu* ce cu *chiria* *transporta* in *carru* *omeni* sau *merci*; *cellu* ce si *castiga* *traifulu* prin *transportu* cu *carrulu*; — *cuventulu* *fiendu* si de *forma* si de *origine turcesca*, (vedi *chervanu*), mai de *preferitu* e *carrausiu*.

CHISCA (pronuntia : *kisca*, cu s *siue*-*ratu*), s. f., *probabile*, prin *ratecire* de *pronuntia*, in *locu* de *pisca*. (vedi *acestu* *cuventu*, si *compara* *celle disse* despre *densulu* la *artic. botu* d'in *Glossariu*).

CHISCANU (pronuntia : *kiscanu*), s. m., pl.-i, *grandior mus*; *siorece* *mare*; — ? *formatu* d'in *precedentele chisca*, si *numitu* *asiá* d'in *caus'a* *asemenarei*, *casí* *musculus* = *muschiu* de *carne* de la *musculus* = *sioricellu*? *atunci* *addeverat'a* *pronuntia* si *scriere* *aru* fi : *piscanu*; ? sau e *prescurtatu* d'in *chiticanu*, *chitcanu*, *chiscanu*, (vedi *chiticanu*).

CHISCUIRE (pronuntia : *kiscuire*), -escu, v., *pipire*, *pipilare*; se dice de *vocea* *puiloru* *forte* *mici*, *chiaru* si *mai* *inainte* de a *essi* d'in *ou*, *déro* *aprove* *fiendu* se *ciocnesca* si se *essa*; — *cuventulu* *pare* a fi in *locu* de *pisuire*, cumu se si *ande* in *gur'a* *multoru* *Români*, (vedi *chiuire*).

CHISALITIA (pronuntia : *kisalitia*), *dupo* *accentu* *numai*, *pusu* *mai* *susu* de *ante* *penultima*, se *vede* co *cuventulu* *nu* e *romanescu*, *cellu* *pucinu* de *forma*; si in *addeveru* *ellu* e *slavicu*, *trassu* d'in *slav*. *киселъ* = *acru*, *insemnandu* : 1. *precátu* *noi* *insine* *connoscemu*, d'in *cocce* de *Carpati* : a) *zema* de *sciru*, de *loboda* sau de alte *plante*, *acrita* cu *prune* *necoapte* ;

b) apoi, prin unu processu commune totoru limbelor, in poterea carui-a elle tendu a reduce cuventele straine la radecine proprie si a dá acestoru cuvente straine insemnări analoge cu intellesulu radecinei propria. de la insemnarea maisusu data. conforma etymologiei slavice. cuventulu *chisalitia*, d'in caus'a parntei selle relatione cu romanesculu *pisare*. pronuntyatu de multi ca *chisare*, a trecutú la insemnarea de *prune ferte*, chiaru candu prunele aru fi cópte si dulci, ba inca chiaru la insemnarea si mai generale a francesculu *compôte* = pome ferte : *chisalitia de prune, de mere, de pere, de cerasie*, etc.: 2. dupo dictionariulu de Buda, si conformu originei cuventulu : a) verce zéma acra; b) in speciale : apa acrita prin fermentarea teritiilorú puse in ea = *borsiu*.

CHISARIU, vedi in Dictionariu : *cisariu* sau *cisare*. *cisere*.

CHISEA, vedi *chesea*.

CHISITIA (pronuntya : *kisitia*), s. f., solea: nodu ossosu ce se vede afora d'in pelle la partea inferiore a petiorulu unui callu: batutura la petioru sau mana: nodu de arbore; — cuventu slavicu, (vedi si *cosa*).

CHISNOVATU, -a, (pronuntya: *kisnovatu*), adj. si s. scurra. sannio. scurris, facetus: dictionariulu de Buda, care, d'in trecere cu vederea, n'a datu acestu cuventu la loculu seu, lu produce togmai la pagin'a 529, ca identicu in intellesu cu *posnitu* sau *posnatecu*, adeco *posnasiu*. cumu scimu co se aude pre a locurea d'in cocce de Carpati: se vede inse co e provenitu d'in acea-asi fuintana cu *chisalitia*, si insemna proprie : *acritiosu*, *acrimoniosu*; si de aci, prin metafora : *care intiepa la limba*, si in genere : *intieposu*. *mordace*, in speciale : omu sau fapta, dissa *mordace*, omu sau dissa care *musca*, *intiepa*, *impunge*, face *impresione* in altii, approe in acea-asi insemnare cu unulu d'in intellesurele, in care se icau astadi cuventele *spirituale*. *bifonu* : omu *chisnovatu*; *ce cuvente chisnovate spunc* !

CHITANTIA, vedi in Dictionariu : *chitania*, si in Glossariu : *aquitare*.

CHITARA, *'chitaristu*, vedi in Dictionariu : *citara* sau *cithara*, *citaristu* sau *citharistu*.

CHITICANU (pronuntya : *kiticanu*), s. m., pl.-i. cu acea-asi insemnare ca si precedentele *chiscanu*. ca si urmatoriulu *chitioranu*; — ? se reducu acumu aceste cuvente câte trelle la verbulu *chitiire*? sausunt, impreuna cu *chitiire*, produssulu unei radecine mai secunde? (vedi *chiiire*).

CHITIIRE (pronuntya : *kitiire*), -escu si-ii, v., *voce acutam et gracilem, murium modo, edere*: a tipá cu voce acuta si pitiguiata, ca siorecii, la cari se si aplica cuventulu proprie si in speciale : *siorecele chitie, catusia miaue*; — cuventulu se pote esplecá prin imitatiea naturale a vocii sioreciloru, fiendu co se si dice ca interiectione : *chiti, chiti* : *siorecele face chiti, chiti*; cu tóte acestea, fiendu co se dice si *'catüre*, de unde apoi : *catia, cara-catia* = *cara-gatia*, etc.: fiendu-co *chitiire*. este analogu inco in intellesu cu multiine de alte cuvente ca : *chiscuire*, *chiiire*, *ti-pare* (= *ci-pare* sau *ci-pare* ?), etc., se cere a intrá mai affundu in cercetarea originei lui *chitiire*, (vedi *chiiire*).

CHITIORANU, s. m., vedi *chiticanu*.

CHITIRE, -escu, (pronuntya : *kitire*), v., ornare, concinnare; cogitare, deliberare; statuere; collineare; 1. a ochi la una tinta, a dereptá una arma cu ochiulu in tinta : *bene mai chitesce venatoriulu acestu-a*; 2. metaforice : a) a ajustá vestimentelele pre corpu, a se imbracá si gati asiá, ca se i siedo bene : *ce bene esti chititu astadi, co pari scossu d'in una cutcia*; b) a cautá prin cugetare medilocene bune pentru adjungerea unui scopu, a delibará, a pune la calle : *se n'ai grigia, co am chititu eu lucrulu asiá de bene, in cátu nu pote se nu essa la bunu capetu*; — slavie. *kitika* = *corymbus* = *manuchiú de flori*, cu cari se adorna pror'a unei nave, datu de invetiatulu *Miklosich* ca tata allu cuventulu romanescu, nu-lu espleca neci in forma, neci mai vertosu in intellesu; insemnarea lui de sub 1. duce la *pitire*, *pitulare*, etc., coci se scie co *venatoriú*, ca se traga in venatu, se *pitescu* de or-

dinariu; de aci apoi insemnarea de *ochire*, d'in care essu de sene insemnarile de *attengere*; *adjungere*, *imbinare*, *combinare*, *adjustare*, etc.; asi asi *adjustare* d'in *juxta* = a *latureca*, *longa*, *lepitu*, etc.; a adjunsu se insemne si *gatire* = *chitire*.

CHITIUNIA (pronuntia : *kitiunia*), *angustissima domus*, *angustissimum conclave*, *cellula*; casa sau incapero de casa forte strimta; — analogu fiendu in intellesu cu *chichinetia*, *chichitia*, etc., cauta se se refera la acea-asi radeцина cu aceste-a.

CHITRA, *chitru*, vedi in Dictionariu: *citra*, *citru*.

CHITU, s. m., vedi in Dictionariu : *cetu*, si *citu*, si in Glossariu : *cfitu*, *aquitare*.

CHITUIRE, vedi *cfituire*.

CHIU (pronuntia : *kiu*), luatu in modu de interiectione, espreme unu sonu sau voce acuta, mai potente ca cea espressa prin *chiti*, (vedi *chitiire*), dero appropre ca cea espressa prin *tiu*, cu differenti'a ca *tiu* se applica numai la lucruri neinsuffletite, si in speciale la urechie : *urechi'a stanga mi face tiu*; precandu *chiu* mai vertosu se applica la persone si alte fientie insuffletite, dicunduse speciale de una voce de dorere, de tipetu acutu : *audiu unu piuu facandu chiu*, *chiu*; de aci expresioni ca : *de chiu*, *de vai abiu mi a datu cativa bani*, *pre candu eu i ceream dice lei*; *cu chiu si cu vai nu essimu d'in nevoi'a*, *in care ne aflamu*, (vedi *chiuire*).

CHUIRE (pronuntia : *kiuire*), *chiuiu* si *chiuescu*, v., *clamitare*, *ejulare*; a striga, a da chiote sau strigate de bucuria, de dorere, sau pentru ca se audia cineva d'in departare : *me dore peptulu de candu chiuiu*, *si nu me aude cellu dupo care chiuiu*; *cumu incepumu se chiuiu*, *lupulu lua fug'a*; *ce chiui ai asi de credeam co ti iea cineva pellea*; *betivulu nostru manca*, *bee si chiue ca unu smentitu*; *mundr'a bee si chiuesce*, *mundrulu tace si platesce*, etc. — A referi *chiuire* la *chiu*, ca sunetu naturale imitativu, e a nu da neci una esplecare a cestui cuventu : in ultima analyse fiacare cuventu se reduce la una onomatopeia; dero astadi este unu principiu filologicu bene stabilitu, co vorbele,

cari, ca *cucu*, de essemplu, pastredia natur'a loru de sonuri imitate dupo natura, remanu forte sterpe in limba, si numai acelle cuvente cari, prin applicarea la concopte mai precise, devinu addeverate radeциne, sunt forto fecunde. Marea familia de cuvente, care, dupo a nostra parere, a essitu d'in *chi* sau *chiu*, ne autorisa a crede co *chiu* este una radeцина, proste care nu se pote trece usiorellu numai cu simpl'a esplecare, co ar fi unu sonu imitativu. In addeveru, deo ne amu referi la celle attense la articlulu *carceiu* despre modificatiunile de sonu ce pote lua atatu consunantea, catu si vocalea d'in radeциn'a unui cuventu; amu fi tentati a reduce la un'a si acea-asi radeicina cuvente, cari, dupo pronunti'a lui *c*, d'in radeicina, se tinu de patru categoriie principali, dero cari tote espremu idee de sonuri sau voci mai multu sau mai pueinu analoge : 1. cuvente cu *ci* nesiueratu sau pronuntiatu ca *ki*; *chi-u*, *chiu-ire*, *chi-utu* sau *chi-otu*, *chi-lomanu* *chia-lalaire*, *chi-oru*, *chi-oraire*, *chi-ortaire*, *chi-tiu*, *chi-tiire*, *chi-ticanu*, *chitioranu*, *chi-scanu*, *chi-scaire*, etc.; 2. cuvente cu *ci* siueratu ca de regula : *ci-uru*, *ci-uruire* (despre licide ce *curru*), *ci-ora*, *ci-oraire*, *ci-ripire*, etc.; 3. cu *ci* pronuntiatu ca *ti* siueratu *ci-u*, *ci-uire*, *ci-ciire*, *ci-parc*, etc.; 4. cu *c* pronuntiatu in sonu originale, ca avendu dupo sene vocale *a* sau *u* : *catiire*, *cutiu*, *cuticanu* sau *coticanu* (cu acea-asi insemnare ca si *chiticanu*, si cu differito alte forme ca : *gutiganu* sau *gotiganu*, *gusganu*, etc.). La loculu cuvenitu se va tracta fiacare d'in aceste cuvente; aci s'au datu ca in conspectu numai spre a se pote, prin comparare, respandi mai multa lumina asupr'a fiacarui-a d'in elle. Si mai antaniu, veri catu de departe amu presupune co a mersu poporulu, in limba, pre callea processului de a varia pentru espressionea de concepte analoge, pronunti'a consonantei si vocalei radeциnale; totusi nu amu pote admite, fora probe mai immultite si mai bene stabilite, co mai susu enumeratele patru categoriie de cuvente, aru fi essitu d'in un'a

si acea-si radecina, desí, redimati numai pre onomatopeia, amu poté usioru conchide, co între *catiu*, *cotiu*, *cutiu*, *chitiu*, se afla acelle-asi analogie de sonu si in urmare si de intellesu, ca si între *pac*, *poc*, *pic*, între *tac*, *toc*, *tic*, etc. Déro inco una data cu onomatopei'a nu potemu de câtu pluti intr'unu vaguchauticu; si de acea-a cauta se cercâmu lumin'a, ce ne potu dá numai radecinele bene determinate. D'între vorbele date in celle patru categorii de mai susu, noi credemu, co neci chiaru celle de categori'a antania nu se referu la un'a si acea-asi radecina: coci, vericare ar fi analogi'a de intellesu a acestoru cuvinte, nu e mai pucinu addeveratu, co este una mare distantia de la *chiuirea* unui omu peno la *chiuirea* sau *chiscuirea* unui puiu de gaina. Afora de acést'a pentru unu omu nu se dice necaire, pre câtu noi scimu, cõ *piuesce* sau *piscuesce*, cumu se dice pentru unu puiu; ci numai: *chiu* sau *chiuesce*. Form'a déro, ca si intellesulu, spune co *chiuirea* sau *chiscuirea* puiloru se refere la alta radecina differita de cea la care se refere *chiuirea* omului sau si a puului ori altui animale, candu acesta *chiuire* este acuta si plena de potere. *Chiuirea* déro cu voce acuta, inse fora potere, cumu si *chiscuirea*, ce are acellu-asi intellesu, se refere la una radecina *pi*, care se si vede duplecata in lat. *pi-pi-re*, *pi-pi-arc*, mai desvoltatu *pi-pi-lare*, care se dice in speciale de vocea puiloru de gaina sau de alta passere; femenele române inco chiamo puii de cõrca in speciale cu strigare: *bii*, *bii*, care nu e de câtu una modificare d'in *pi*, precumu: *chiu*, *chiuire*, *chiscuire*, applicate la pui, sunt prin urmare modificari in locu de *piu*, *piuire*, *piscuire*; apoi *chichiru*, *chichirire*, etc., in espressionea: *ce totu spui chichire* = ce mi vorbesci ca passerile, sunt = latin. *pipillum*, *pipillire*; d'in acea-asi funtana au essitu, probabile, si: *pisu*, *pisica*, *pisoiu*, etc.; cu mai pucina probabilitate se potu inse referi la acea-asi radecina *chitiire*, *chiticanu* sau *chitioranu*, etc.; ci elle tinu pote mediulu între *piuirea* puiloru si *chiuirca* omeniloru, in-

togmai precumu si vocea *chiticanului* sta, prin poterea sea între a omului si a puului. De asemenea credemu co cuvintele de a trei'a categoria: *tiu*, *tiuire*, *titiire*, *tintiaru*, etc., se referu la una radecina differita si bene distincta de cea ce a datu *piu*, *piuire*; *chiu*, *chiuire*; etc., cu atâtu mai multu, co *tiu*, *tiuire* se applega (vedi *chiu*) numai la lucruri neinsuffletite, si neci una data ca *chiu*, *chiuire*, la fientie insuffletite. Intellesulu, ca si form'a, unui cuventu ca *tiu* duce de neaparatu la lat. *tinnio*, mai desvoltatu: *tintinnio*, *tintino*, applegatu a espreme sonulu de metalle si verce analogu, in speciale sonulu acutu ce se produce une ori in urechie, intogmai ca si *tiuire* allu nostru; câtu pentru forma *tiu*, ea s'a nascutu d'in *tinnio*, prin caderea lui *n*, ca *tiu* d'in *tiniu* = *teneo*. Cuvintele de a patr'a categoria se distingu si mai bene atâtu prin intellesu, câtu si mai vertosu prin forma, de celle de antani'a categoria; si déco *coticanu* sau *gusganu*, allaturatu cu *chiticanulu*, pare a indicá una legatura între aceste doue categorii de vorbe, caus'a e, co, precumu s'a observatu si mai susu, vocea acestui potente roditoriu tine mediloculu între *chiuitulu* omului si *catiutulu* *cara-catici* sau *cotio-fanci*. *Catiire* asia déro, ca si *catiu*, *catia*, *cotiu*, *cutiu*, *coticanu*, *coticariu*, etc., se referu, probabile, la acea-asi radecina, d'in cari au essitu si latinescele: *catulus* = *catellus* = *catellu*, mai departe numenile proprie: *Catius*, *Catia*, *Cato*, etc., si la noi: *catoiu* sau *cotoiu*, *catusia*, si probabile numenile populare: *Catiu*, *Cati'a* (pronuntiate: *Câtiu*, *Cati'a*), etc., adeco la radecin'a *can*, *canere*, de unde si *cantis* = *canere*, cumu bene a semtitu acést'a forte de multu Varrone, care dice: *canes a cauendo appellati* (= *canii* de la *canere* se numescu); verbulu *canere* noue ne lipsesce, si in loculu lui avemu numai derivatulu *cantare* = *can-tare*; déro afora de *canere*, pronuntiatu de multi Români cu *r* in locu de *n*: *câre*, ca si *pâre* in locu de *pane*, ca si chiaru lat. *car-men* in locu de *canimen* = *cantare*, se vede co se trage inco de a dreptulu d'in *cauere*, prin acea-asi stra-

mutare a lui *n* în *r*, și cuventulu *cara*; aflatu sub acésta forma numai în compunere cu *catia*, care, dupo celle spuse mai susu, vene totu d'in can-ere, asiá în cátu compusulu *cara-catia* ár fi cellu mai aptu nume ce s'ar fi potutu dá passerei limbute ce lu porta, déco *cotiofana*, cumui dicu altii, n'ar fi totu asiá de bunu. ca provenitu, probabile, d'in *cotiu* = *cati*, si *fana* de la fari, care inco insemna a *limbuti*; totu d'in radecin'a can-ere, prin acea-asi stramutare a lui *n* în *r*, pare a fi venitú si *cer-ipire*, de ore ce *passerile cer-ipescu* = *aves canunt*: si pote chiaru *cáru* cu forma masculina d'in cea feminina *cara*, d'in care apoi: *caraire*, *car-caire* (= *car-can-ire*? in care radecin'a ar paré si cu *n* si cu *r*; vedi inse si celle disse la articlulu *carcaire*); voce gaineloru, ca si a cocosiloru, se esprimea de vechii Romani prin canere, cumu stranepotii loru Románi ua espremu peno astadi prin *caraire* sau *carcaire*. Co *c* se commuta cu *g*, este sciutu; si de acea-a nu e de mirare co celle mai multe cuvente d'in celle citate se afla si cu *g* in locu de *c*: *caragatia* si *garagatia*, *coticanu* si *gutiganu* sau *gusganu*, *garaire*, si sub acesta forma aflámu nu numai in latinesce *garire* = *ceripire*, ei si in grecesce *γῆρό-ειν* = *vorbire*, *cantare*, etc.; de acea-a spre a esplecá romanescule: *graire*, *graiu*, nu e lipse de slaviculu *grajati*, care pote fi de acea-asi radecina cu celle de susu, inse n'au potutu dá nascere *graiulá* romanescu, care in limb'a nostra e membru allu unei familia asiá de numerosa. De si, cumu vedemu, cuventele de a patr'a categoria ce amu datu mai susu, se esplica prin radecin'a can, care in sanscr. este *kvau*, si prin urmare nu este de mirare co ea a luatú in latinesce form'a can in *canis* = *cane*, forma *κῶν* in grec. *κῶων* = *cane*, precandu la noi presenta aproape tota scar'a vocalica: *a*, in *catia*, *cane*, *s-can-cire*, etc.: *e* sau *i* in *ceripire*, *o* sau *u* in *cotiofana*, *cutiu*, etc.; cu tote acestea cuventele cu unu *r* in radecina s'aru referi pote mai bene la una radecina differita de a lui canero, radecin'a *car* sau *gar* (si prin scambarea vocalei *cor*, *cwr*, *cir*), care ar

esplecá si cuventele de a trei'a categoria: *cior-a*, *ciurnire*, etc., si care se afla si in latin. *cor-vus cor-nix*, *croaire*, *graculus* = *ciora*, etc., in grec. *κορ-αξ*, *κορ-αξεν*, etc. Remáne acumu a esplecá *chiu*, *chiuire*, *chistu*, etc., cari nuse audu necaire *piuire*, *piuitu*, etc.; si prin urmare, de partea formei nu se potú reduce. ca acestea, la radecina *pi*; neci intellesulu nu permite, cumu amu vediutu, acesta identificare; totu asia de greu s'ar poté reduce. mai allessu de partea formei, la un'a d'in celle alte radecine, de cari ni s'a parutu. co se lega acelle categorie de cuventele in cestion. Considerandu déro co *chiu* se dice si *chiau*, de unde apoi *s-chiau-nare*, etc.; considerandu-co *chi* in cuventele curatu romanesci esto de regula in locu de *cli*, ca in *inchinare* = *inclinare*, *chiana* = *chiana*, etc.: noi credemu co *chiu*, *chia*, *chiau*, se referu la acea-asi radecina ca si *cla-mare* = *chia-mare*, strigare, adeco la *cla*, *clu*, *clau* = in romanesc cu *chia*, *chiu*, *chiau*, radecina care a datu in latin. *calare*, *calend.*, *calendarium*, *classis* (proprie. ca si in grec. *ἐκκλησία*, convocare, si de aci: adunare de omeni chiamati sau strinsi la unu locu, apoi: classe, multime, etc.), cumu si verbulu *clu-ere*, a fi chiamatu, etc.. éro in grecesce: *καλεῖν* = *chiamare*, strigare, *κλείειν* = *buccinare*, *glorificare*, etc., *κλύειν* = a face se audia, se asculte; *κλέος* = strigare, *buccinare* a numelui cuiva, *vorbire de densulu*, si de aci: lauda, gloria, etc.: *κλάειν*, *κλαῖσαι* = a plango, a da chiuite de dorere, etc.; in romanesc *chiuire* este = in forma cu latin. *clu-ere* si grec. *κλύειν*, éro in intellessu este mai originariu, correspondendu adeco cu *καλεῖν* = *calare* = strigare, chiamare, etc. d'in *chiu* s'a trassu apoi cu forma diminutiva: *chioru*, de unde *chioraire*, etc., in cari *chi* se commuta cu *ghi*: *ghioraire*, *ghiorlanu* = in intellessu cu *chitoranu*, *chiticanu*, etc.; si de acea-a, cumu s'a dissu si mai susu, e greu a decide, la care d'in radecinele peno aci indicate se se refora *chitire*, *chitoranu*, etc.; form'a pare a incliná bilancea de partea radecinei *clu*, *clu* sau *cli*; commutarea in fine

a lui *c* cu *g* se afla si in cuvente latine de acesta d'in urma radecina ; asia gloria = cu κλέος, si prin urmare de acaasi radecina ca si clarus, claritudo, etc., adeco d'in cla sau clu, ca si grec. κλέος, κλυτός, etc., d'in κλε sau κλεε, κλυ, etc.

CHIUTU, s. m., vedi *chiotu*, (compara si *chiuire*).

CHIVERA (pronuntia : *kivera*), s. f., altior cassis, caciulla militaresca inalta si cylindrica ; — introdusu pote, priu Russi, si astadi cu scambarea portului militarescu cadiutu in desuetudine ; — cuventulu inse nu pare a fi russescu de origine.

CHIVERNISELA (pronuntia : *kivernisela*), s. f., administratio ; respublica, officium publicum ; quæstus ; 1. actione de a chivernisi ; 2. resultatu si modilocu de a se *chivernisi* : a) maiestria, professione ; b) in speciale : postu publicu, officiu, functione ; c) castigu, agonisita, (vedi *chivernisire*).

CHIVERNISIRE (pronuntia : *kivernisire*), -escu, v., domum administrare, negotium vel rem publicam gerere, procurare ; aliquom collocare, in gradu collocare ; sibi comparare ; parare, quæstum vel lucrum facere, rem familiarem bene gerere ; 1. a administrá, a derege, a procurá, a portá grigia de unu negotiu, de unu servitiu publicu, de casa, de unu omu, etc. : *muierca cumu se cade scie bene chivernisi cas'a sea ; cine nu si pote chivernisi cas'a, cumu pretende co va sci chivernisi terra' forã scientia economici politice nu se potu bene chivernisi finantiele ; nu te scii chivernisi pre tene insuti, si vrei a chivernisi pre altii ; 2. in speciale cu insemnarca de a agonisi, a provede cu celle necessarie, a castigá si economi : omulu barbatu si chivernisesc cas'a si pre ai casei cu tote câte sunt de lipsa ; cine nu se invetia a chivernisi la teneretie, va sufferi amaru la betranctie ; nu te mai plange co n'ai cu ce trai, candu te ai chivernisitu asiã de bene ; n'am se ti dau mai multu, fetulu meu, pentru sustinerea tea, si de aca-a cauta de te chivernisesc cu ce ti potu dá ; — 3. in speciale, cu obiectu passivu de persona : a pune pre cineva in posetione de*

a trai, dandui una meserfa, punendu-lu in una functione, inzestrandulu sau procurandui verce altu mediu de a-si castigá celle de lipsa la tinerea vietei : *desi tata meu a avutu multe fete, inse pre tote le au chivernisitu, dandule la cas'a loru dupo barbati cumu se cade ; de si seracu, acestu omu si a chivernisitu toti copillii, dandui se invetie facare una maiestria ; stam de perieam de tome mai inainte, ucumu inse traiescu si eu bene, multiamita boiarului care m'a chivernisitu si pre mene, dandumi una functione ; — in acestu d'in urm'a intellesu mai vertosu : a chivernisi pre cineva = a lu pune in pane, cumu se mai dice, a pune in unu postu publicu, cu nuanti'a particularia de a favori cu daun'a averei publice : a si chivernisi pre toti parentii, omenii si chiaru servitorii sei = a practicá pre una mare scara cea-a ce astadi se chiama nepotismu, a se inavuti pre sene si ai sei cu predarea averei publice, etc., asiã in câtu a se chivernisi ajunsese sinonimu cu a se inavuti curapine facute in functioni occupate, ca nesce sinecure, fora meritu si fora capacitate ; — in respectu sinonimicu, chivernisire se destinge de carmuire, intru câtu acestu-a nu implica, ca acelu-a, administrare de servitie sau negotie, ce se atengu de interesi banesci ; — cuventulu, introdusu prin Fanarioti, este una corruptione asiã de monstrosa, ca si intellessulu speciale ce chivernisirea si chivernisel'a luasse in celle d'in urma, d'in grecesculu κυβερνάω = gubernare : acést'a, intre multe altele, fia una proba Româniloru, cari si astadi dupo crunte lupte nu s'au potutu inco scapá de rellele fatali alle chivernisielei fanariotice, una buna si mare lectione, d'in care se invetie, co bene si intelloptesce aru face se fuga, ca de peste, de toti strainismii de asemenea natura.*

CHIVOTU, s. m., vedi in Dictionariu : *cibotu*.

CHORNU sau hornu, vedi in Dictionariu : *fornu* ; de asemenea celle alte cuvente câte se andu la inceputu cu *ch* sau *h*, cumu : *cherbu* sau *herbu* ; *cherca* sau *herca*, etc., se se caute la litter'a *h*,

CIACSIRI, s. m., pl. bracce sau imbraccamente de petiore large si rosie ce portau alta data boiarii; — cuventu turcescu ?

CIAUNU, s. m., *æreum ahonum*, vasu de *ciuia* pentru fertu, caldare de *ciuia*; — ? d'in acea-asi fontana cu *ceamu* sau *ceamu*, sau d'in *ciuia*: acesta d'in urma etymologia pare a responde ca mai bene la intellessulu cuventului.

CIBARIU si *ciubàriu*, s. m., pl.-e, **labrum**, **lacus**; vasu de spellatu vasele, de mulsu vacce sau oui, de pusu in ellu buccate, si mai allessu buccate de lapedatu, loture, etc.; — form'a, casì intellessulu, duce la unu latin. *cibarium*, ca neutru d'in adiect. *cibarius* = de mancare, relativu la mancare, etc., cu intellessulu: *ceva (vasu) de pusu in ellu de alle mancarei*; in gur'a poporului romànu intregu esiste si primitivulu, d'in care a venitu *cibàriu*, adeco *cibu* = *cibus*, cu insemnarea atàtu de *mancare*, *nutretiu*, etc., ce are si in latinesce, câtu si cu cea de *vasu de mancare*, care lipsesce cuventului latin. *cibus*, déro care usioru se pòte trage d'in cea d'antaniu, precumu si in franc. *plat* insemna si *blidu* si *mancare*; ?sau pote intellessulu de *vasu* ce are *cibu* duce peno la grecesculu *κίβος* = cuteia, lada sau arca, etc.; — de acea-a nu intellegemu de ce invetiatiulu *Miklosich* lu refere la slav. *cibrù*, care in limb'a slavica sta isolatu si fora alte cuvente cumnate cud ensulu; este addeveratu co mentionatulu invetiatiulu sustine numai, co cuventulu *cibàriu* ne a venitu prin mediulu limbei slavice, care l'ar fi impromutatu si dens'a d'in cea germana, si a nume d'in vechiu germ. *zwipar*, nou germ. *zuber* sau *zober* = vasu cu done urechie sau manusie. Noi ne indoimu despre acesta filiatione, cu atàtu mai multu co, la considerationile mai susu espuse, cari milita cu potere in favoreca romanitatei cuventului, se adange si impregiurarea, co, pre lungu form'a *cibàriu*, cuventulu are si alt'a mai romanica, de se pote, adeco form'a *cibare* sau *cebare*, cu intellessulu speciale de *poterium sanguisorba* = *poteriu* in care se depune corpulu si san-

gele Mantuitoriului. La acesta d'in urma forma a potutu contribuì si *ciborium* = *κίβωριον* = cupa de beutu, facuta d'in ghioc'a fructului plantei d'in Egyptu numita *ciboria*, applectatu apoi ca terminu basericescu si cu intellessulu speciale allu romanescului *cebare*, care s'a potutu formá d'in femin. *ciboria*, pronuntyiatu romanesce *cibòria*, apoi *cibare* sau *cebare*, ca *afara* = *afóra* = *ad-foras*. Comparandu apoi formele ce a luat cuventulu *ciborium* si in alte limbe sorori: ital. *ciborio*, vechiu franc. *chiboire*, nou franc. *elboir*, ispan. si portug. *cimborio*; si luandu in consideratione co ispan. si portug. *cimborio* insemna si bolta sau umbrellu; noi credemu co *cimberiu*, numitu pre a locurea si *testimellu*, cuventu formatu, cumu se vede, d'in *testa* = *tésta*, *testu*, *bolta*, etc., la italiani, francesi, etc., si cu insemnare de *capu*, pre candu la noi se dice numai: *test'a capului*; *cimberiu*, diu, cu care femenele romàne si accoperu capulu, este unu blastariu d'in *ciborium*.

CIBOTA, *cebota* si *ciobota*, s. f., ocrea; incalciamentu de pelle ce copere petiorulu peno appropre de genuchiu si uneori chiaru trece de genuchiu; — cuventulu, prin care celle alte limbe romanice espremu acella-asi conceptu, variedia: ital. *stivale*, franc. *botte*, ispan. *bota*; se afla in se in tote aceste limbe, ca si in a nostra, unu cuventu de forma si de intellessu analogu cu allu nostru *ciobota*: ital. *ciabata*, ispan. *zapata*, franc. *savate* = calciunu sau pantofu portatu si ruptu, calciunu grossolanu; ispan. si port. *zapato* = pantofu, *zapatoto* = cibotariu, pantofariu, etc.; dupo unii cuventulu romanicu ar fi venitu d'in arab. *sabata* = a incalcia; inse acesta insemnare a cuventului arabicu este indoiosa, si impregiurarea co vorb'a in cestione se afla atàtu in limb'a nostra, câtu si in celle alte limbe romanice, este unu potericu argumentu co ea a essitu d'in terrenu romanicu. Intrebarea ar fi numai la ce a nume radecina e se se referia cuventulu in cestione. Déco consideràm form'a lui in ispanesce, *zapata* pare a vení d'in *zapa*, ital. *zappa*

franc. *sapo* = *sapa*, cu intellessulu antaniu de *lamina de ferru*, care in urma generalisandu-se a potutu trece si la insemnarea de *fasia de unu ce orecare*, si in parte de *fasia de pelle pentru incalciatu* sau, fiendu co cuventulu *zapa* are in ispanesce si insemnarea de *sapatura, cavitare, etc.*, *zapato* = *ciobota* a potutu insemná mai antaniu *ceva cavu, incaputoriu, etc.* in genere, si in parte ceva assemenea applectatu la cea-a ce *incapere* sau *infasiura* petiorulu; intru câtu se atenge de intellessu, franc. *sabot* = calciunu de lemn *sapatu*, cumu si romanesc. *caputa* = parte a *ciobotei* ce copere lab'a petiorului paru a confirmá acesta etymologia, fora se mai adangemu co franc. *boite*, ispan. *bota* = *ciobota*, precumu si romanesc. *botosiu*, comparate cu *bota, bute, etc.* (vedi *botu*), vinu in adjutoriulu metaforei, prin care *zapato* = *ciobota* a potutu trece de la insemnarea generale de *ceva cavu* sau *capace* la cea speciale de *ciobota, botosiu, etc.*; insusi ital. *stivale*, ce noi nu credemu co ar veni d'in german. *stiefel*, pare a corrobora metafor'a d'in cestione, ca provenitu d'in *stiva* si affinu cu *stips, stipes* = sully, butucu, etc.; apoi *butucu* se applega forte desu in romanesc la *petioru*. De alta parte considerandu form'a cuventului d'in cestione in italianesce si in romanesc, *ciabatta, ciobota*, suntomu condussi la unu verbu ital. *ciabare* = a spune *secature*, a spune vorbe *inflate si deserte*, si prin acestu verbu la sustantive ital. *ciaba* si *ciobo* = secaturosu, affine in intellessu si in forma cu romanescule *ciobu*, (vedi mai la valle acestu cuventu), *geb'a* (in desertu), *gebosu, javra* = (*gevra, gebra*), *geba* (pronuntia : *gheba*), etc., cari se reducu la latin. *gibbus*, d'in radecin'a *gib* = grec. *κοπ*, de unde *κόπ-ταιν* = a se *gebosiá*, *κοπός* = *gebosu*, etc.; si astufellu si pre acesta calle adjungemu totu la conclusionea co *ciabatta, ciobota*, va se dica, ca si *bota, botosiu, etc., ceva cavu, capace, inflatu, cilindricu, etc.* Déro cea mai buna etymologia a cuventului *ciobota* ar fi de certu cea-a care ar coprende in sene ide'a de *petioru*; si

mai vertosu ide'a de *partea petiorului* coperita de *ciobota* : in limb'a latina *tibia* = fluverulu petiorului si fluveru de cantatu, de unde *tibiale* = *ciorecu, ciorapu*; d'in *tibia* s'a formatu la noi *tevia*, si, prin stramutarea lui *i* in syllab'a iniziale, *tieva*; d'in *tibiale*, prin intermediulu unei forme (*tibialicum*), a potutu veni si *ciorecu* in locu de *tiorecu*, ca si *pecioru* in locu de *petioru* = *petiolus*, trecundu mai antaniu prin formele : *tiviarecu, tiviarecu, tiuarecu*, si in fine *tiorecu*, cumu si d'in *febru, febra* = *febris*, prin transformarile *fevru, fevru, etc.* s'a facutu in fine *fioru*; cumu su *ciorecii* unu vestimentu pentru accoperitu *tibia*, asiá e si *ciorapulu*, si prin urmare acestu cuventu inco e, dupo tote probabilitatile, unu derivatu d'in *tibiale*, éro turcesc. *ciorap* a potutu fi impromutatu de la noi; adauge pre longa aceste-a si cuventulu *turiacu*, cumu se mai dice de altii *carimbulu* *ciobotei*, si care ar poté fi totu unu blastariu d'in *tibia* sau d'in affinile selle *tubus, tuber, etc.*, intogmai precumu si Francesii numescu aceea-asi parte a *ciobotei* cu vorb'a *tige* = *tibia*, ca si *cage* = *cavea*, si astufellu va fi cea mai mare probabilitatea co *ciobota* inco e unu nobile fiu d'in *tibia*, nascutu d'in una forma *tibiata*, trecuta prin *tiabata* in *tiobota*, si apoi in *ciobota* : pentru stramutarea lui *a* chiaru tonicu in *o* compare-se *fome* = *fames*; déco insec ar preferi cineva se traga *cioreci, ciorapu, etc.*, d'in *petioru*, sustinendu co, prin caderea syllabei iniziale *pe*, sunt in locu de *peciorecu, peciorapu*, noi in contr'a acestei opinione n'amu avé de dissu nemica altu de câtu co esplecare a cuventului *ciobota*, ca unu compusu d'in *pecioru*, ar poté fi mai grea de admissu, déro neci de cumu de lapedatu in modu absolutu. In addeveru admittendu co *ciobota* e in locu de *pecibota* se vede de sene co partea d'in urma a cuventului coincide in forma si in intellessu cu *botosiu*, franc. *botte*, ispan. *bota, etc.*; câtu pentru partea antania, *pecio* sau *peciu*, ea ar fi form'a primitiva a deminutivului *pecioru*, in locu de *petioru* = *petiolus*, si acestu-a in locu de *podfolas* d'in *pea-*

pedis; si acesta esplecare a cuventului *ciobota* devine cu atât mai probabil, cu cât, afora de *cioreci*, *ciorapu* etc. se dice de unii si *ciorange* in locu de *peciorange*, cumu se aude mai de comune, éro *ciolane*, speciale applicatu la *peciore* cu una nuantia pejorativa, se aude numai sub acesta forma scurtata, cu tote co pare a fi in locu de *peciorane* sau *peciolane*; ba chiaru *ciore* se dice in modu resfáciatoriu in locu de *peciore*. In neci unu modu déro noi nu potemu admette co verb'a *ciobota* ar fi venitu d'in vechiu slav. *cibotŭ*, de ore ce acestu cuventu nu numai nu se pote esplecá prin una radecina d'in acesta limba, déro neci macariu se afla intr'ens'a; éro russesc. **ceboti** pote fi impromutatu de la Români.

CICMEGEA, *cecmegéa* si *cismegéa*, s. f., aptus stipi cogendæ *cippus*, cuteia de lemnu de strinsu bani, si in speciale, cuteia facuta pentru acestu scopu in més'a d'in praval'ia unui negociatoriu.

CICNIR, *-escu*, v., *mori*, *interire*, *perire*; a *mori*, a *perí*, a *crepá*, vorbindu de bestie, si prin urmare de acea-asi insemnare ca si noulu grec. *φορῆν*, care avendu insemnarea de a *pocni*, a *plesni*, a *crepá*, etc., insemná si a *mori*, ca si in romanescele a *plesni* si a *crepá* = a *cicni*; inse *cicnire* este neconoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *ciocu*).

CICALLELA, s. f., actione de a *icalli*, (vedi in dictionariu: 2. *cica*, *cicalla*, *cicallire*, etc.).

CICANIRE, *cicanu*, etc., vedi *ciocu*, *ciocanire*, *ciocanu*.

CICU, 1. la Dacoromani, appellatione pentru porci, prin care i chiama cineva la mancare, analoga cu appellationea de *pui* pentru gaine, cea de *bii* pentru curci, cea de *utiu* (*t* nesiueratu) pentru ratie; — 2. la Macedoromani espressione pentru joculu de arsice, applicata atunci candu jucatoriulu lovesce sau attinge cu *ichiulu* seu altu arsicu; — se refere acumu cuventulu in amendoue intellesurele la un'a si acea-asi radecina? (vedi *ciocu*).

CICUTIRE si *ciucutire*, *-escu*, v., *intemperanter bibere*; a *bé* bene, a *suge*, a *trage* bene la masseá; — cuventu con-

noscutu la Macedoromani, care sau e in locu de *chicutire*, si acestu-a in locu de *picutire*, analogu in intellesu cu franc. *boire à longs traits*; de orece si la Dacoromani e bene conosciuta verb'a *picusiu* prin care se espreme *vinulu*, cu respectu cotra cellu ce i place se bea multu: *fora picusiu tu nu poti trai una sengura di*; (vedi inse si *ciocu*, *ciocanu*, etc.)

CIGHERIU si *tigheriu*, s. m., *loria* sau *lorea*; *liuriu*, *luria*, adeco vinu acru, vinu de pome: mere, pere, etc.; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati; ? in locu de *acideriu*, dupo pronuntia provinciale a lui *de ca ghe*, de unde apoi si ungresc. *tziger*? compara si franc. *cidre*, ital. *cidro*, formate pote totu d'in *acidulus*; dupo altii *cidre* ar fi venindu d'in ebraiculu latinisatu sicera = beutura din succu de finice.

CILIBIU-a, adj., *bellulus*, *concinuus*; *mundru*, *elegante*, *curatellu* si *spellatellu*, *politu*, etc.; — cuventu turcescu, astadi caditu in desuetudine impreuna cu cellu si de forma turcesca, *cilibi* sau *celebi*, care se luá ca termenul de appellatione, ca si *cyr*, *japanu*, etc. (vedi *boiaru*): *Cilibi Demetrake* = domnulu Demetriu, pre candu astadi numai in risu s'ar poté applicá cuiva appellationea de *cilibi*.

CIMBISTRA, s. f., *voisella*, micu instrumentu de ferru in forma de *clesce*, cu care se apuca si se smulgu perii d'in barba sau d'in mustacie; — la Macedoromani pronuntiatu, dupo usulu loru, *cinghistra*, si cu intellesulu de *tiganca saltatoria*; — vene acestu cuventu d'in acea-asi radecina cu *cepu*, *cipire* sau *ciupire*, (vedi *ciobu* si *ciocu*)? Form'a *stra*, curatu romanica, nu permite a cugetá la germaniculu *zang* = *clesce*, desí cuventulu se pronuntia si *timbistra* sau *tinghistra*; dero *ci* se aude la multi Români ca *ti*, si câtu pentru *ghi*, sau e in locu de *bi*, ca in *corghi* in locu de *corbi*, si atunci etymologi'a data mai susu este cca mai probabil, corroborata totu de una data prin noulu grec. *τιπίτρα*, cu acellu-asi intellesu ca si *cimpistra*, déro care nu a potutu da cuventulu romanescu, de orece acestu-a e mai intregu si mai

curatu in forma; sau *ghi* e sonulu addeveratu, pre candu *bi* nu ar fi decâtu una ratecire de prônuntia, si atunci *cinghistrâ* ar poté fi de acea-asi radecina cu *cinghellu*, (vedi in Dictionariu : *cange*, *cangellu*, *cancellu*, etc.; compara si articlu *ciobu* d'in Glossariu).

CIMILIRE, *-escû*, v., ænigma propo-
nere vel solve, a propune sau deslegá
una enigma, a pune sau *ghici* una *ghic-
citóre*; — cuventulu connoscutu in Mol-
davi'a si d'in collo de Carpati, nu se aude
de locu in Munteni'a; ellu pare a fi in
locu de *cinclire* sau *cinellire*, formatu
d'in *cinellu*, care in pârtille pre unde se
aude cimilire, se dice in locu de *ghic-
citóre*, *ghici* : *cinellu*, *cinellu* = *ghici* *ghic-
citóre*; éro etymologi'a cea mai proba-
bile a cuventului *cinellu* ar fi desfacerea
lui in trei cuvente : *cine c ellu*, cu in-
semnarea *care c acellu lucruc* e cu propo-
nitoriulu intellegu prin cuventele melle
enigmatice : nemica mai naturale limbei
decâtu reductionea espressionei : *cine c
ellu*, la form'a : *cine-i ellu* sau *cin'e ellu*,
cin'ellu si in fine *cinellu*. Ar fi potepre-
cudiatoriu a cugetá la latin. *canere*; déro
in *vati-cinium*, trassu d'in *vates* si *canere*,
se afla unu intellesu analogu cu *pro-
fætia* sau *ghicitóre*, ba inco simplulu *car-
men* se appropia si mai multu de intel-
lessulu unei *ghicitóre*, care se produce
totu deaun'a sub form'a mesurata a poe-
siei; apoi in *camena* = mus'a inspiratoria
de *carmina*, radecin'a *can* appare cu unu
m in locu de n; si d'in *camena* vinu proba-
bile deminutivele : *camillus*, *camilla* =
junc ce avea; una parte insemnata in unele
misterie alle strabuniloru Romani; si
astufelliu s'ar poté ca Românuatâtu de
tenace in datinele sêlle se fia pastratu
una reminiscençiá de misteriosulu *ca-
millus* cellu pucinu in *cimiliturele* sêlle,
precumu in *cinellu* s'ar fi pastratu for-
m'a' mai primitiva d'in *can-ere*, ca in
vati-cinium.

CIMILITORE si

CIMILITURA, s. f., ænigma, *ghic-
citóre*, (vedi *cimilire*).

CIMISIARIU, *cimisieriu* si *cimisiriu*
sau *cimsiaru*, *cimsieriu*, *cimsiriu*, s. m.,
buxus, planta numita inco d'in collo de

Carpati si *banutelli* sau *banuti*, éro d'in
coce de Carpati si *merisioru*; vedi si in
dictionariu : *bussu*; desi avemu atâtea
alte espressioni pentru conceptulu ar-
retatu de acestu cuventu, totusi ar fi
interessante a se scí cu certitudine déco
e venitu d'in turcesc. *cimsir*, sau déco
nu cumuva Turcii l'au impromutatu de
la Români.

CIMPAVIRE, si *ciumpavire*, *-escu*, v.,
torpore *pedum* laborare; a amorfí la
petiore, a nu poté merge bene, a schio-
petá d'in caus'a ammortirei petioreloru
prin multa siedere, a nu si poté redicá
si miscá petiorulu ammortitu, (vedi
ciobu).

CIMPAVU si *ciumpavu*, -a, adj., *pedum*
torpore laborans, cu petiorele ammor-
tite, care are unu petioru sau amendoue
ammortite, prin multa siedere sau d'in
alta causa, asiá co nu le pote redicá,
miscá si amblá; — cuventu, casi *ci-
mpavire*, pucinu connoscutu, (vedi in
ciobu).

CIMTIRE, *-escu*, v., conquiniscere,
de regula ca reflexivu, a se *cimti*; a se
pití, a se pitulá, a se stringe si *ghie-
murá*; — cuventu neconnoscutu d'in coce
de Carpati: ? se fia ellu una transfor-
mare d'in *pitire*, trecutu, prin *chitire* la
citire, si apoi, prin adaussulu unui *n* sau
m, la *cintire* ori *cintire*; sau e pote in
locu de *ciuntire* ori *ciontire* cu intel-
lessu de *a face micu*; sau e in fine na-
scutu d'in *quin-o*, d'in care conquin-
isco? (vedi si *ciobu*, *ciocu*).

CINOVNICU, s. m., inspectoriu ad-
ministrativu, finantiale sau militarescu;
— cuventu si de fôrma si de origine
slavica.

CINSTE, s. f., cuventu slavicu, astadi
cadiutu cu tote derivatele sêlle in de-
suetudine, care insemná: 1. *onóre*, 2. *one-
state*, 3. *buna credentia*, 4. *probitate*,
5. *respectu*, 6. *veneratione*, 7. *stima*, *con-
sideratione*; 8. *tractare onorifica*, *ospe-
tare*; 9. *dare de beutu*, 10. *remunerare a
unui bunu servitiu*.

CINSTIRE-*escu*, v., a face, dá sau
arretá *cinste*, (vedi mai susu insemnârile
cuventului *cinste*): 1. *a onorá*, 2. *a res-
pectá*, 3. *a venerá*; 4. *a adorá*; 5. *a con-*

siderá; 6. *a stimá*, 7. *a tractá onorífice*, *a ospetá*; 8. *a dá de beutu*; 9. *a remunerá unu bunu servitiu*.

CINSTITORIU, -*tória*, adj., care *cinstesce*, in tote insemnările verbului *cinstire*, si prin urmare: 1. *onoratoriu*, 2. *respectatoriu*, 3. *veneratoriu*, 4. *adoratoriu*; 5. *consideratoriu*, 6. *stimatoriu*, 7. *ospetatoriu*, 8. *datatoriu de beutu*, 9. *remuneratoriu*.

CINSTITU, -*a*, part. adj., cu tote insemnările substantivului *cinste* sau verbului *cinstire*: 1. *onoratu*, 2. *onestu*, 3. *probu*, 4. *omenoșu*, 5. *respectatu*, 6. *vencratu*, *consideratu*, 7. *stimatu*, 8. *tractatu onorífice*, 9. *ospetatu*, 10. *donatu cu ceva de beutu*, 11. *remuneratu*.

CINTIRIMU (pronunțiatu si *tintirimu*), de acea-asi insemnare cu *chimiriu*; vedi in Dictionariu: *cemeteriu*.

CINTEDIA, s. f. si

CINTEDIU, s. m., cuventu ce desemna una passere, si care, ca celle mai multe espressioni de domeniulu istoriei naturale, este cu totulu vagu si nedeterminatu: dupo dictionariulu *Polizu* cuventulu ar fi connotutu numai d'in collo de Carpati si ar fi insemnatu lu una passere numita in germanesce *flnk*, si acea-asi passere s'ar fi numindu in unele locuri *botrosu*, éro in altele *fringilla*; dictionariulu *Raoul* traduce *cintedi* (sau *cintesa*, cumu scrie densulu) prin franc. *mésange*; dictionariulu *Barcianu* in fine nu connotce cuventulu *cintedi* sau *cintedia*, afora de nu va fi scapare d'in vedere; da inse cuventulu *fringilla* si lu espleca, ca si *Polizu*, prin german. *flnk*. Acumu celle mai bune dictionarie germane traducu franc. *mésange* prin *meise*, pre candu dictionariele *Barcianu* si *Polyzu* dau *meise* ca=cu roman. *pitigoiu*; pre câtu scimu noi inse, d'in ter'a romanescă cellu pucinu, *pitigoiu* respunde cu franc. *pinson* (scrissu si *pinçon*); éro *pinson* e tradussu in celle mai bune dictionarie germane prin *flnk*, si franc. *mésange*=germ. *meise* correspunde mai bene, in intellesu, cu cea-ce se connotce d'in coce de Carpati sub numele de *pregore* sau *prigore*. D'in acesteia ar resultá numai, co passerca ce

preste Carpati se chiama *fringilla* porta d'in coce de Carpati numele de *pitigoiu*, si passerea connotuta acolo sub numele de *pitigoiu* se dice aici *prigore*: si atâtu inco e forte daunosu pentru bu'n'a intelligere intre Români déro confusionea pare a merge si mai departe: dictionariulu *Raoul* espleca *pitigoiu* si prin *mésange* si prin *pinçon*, cari paru inse a fi doue passeri diverse, éro pentru *prigore* da cá ecivalenti franc. *bruant* sau *bréant* si *loriot*. Déro *loriot* pare a fi =germ. *goldamse*=latin. *galgulus* sau *gatoula*, de unde si *granguru* nostru, esplecatu in acellu-asi dictionariu la loculu seu prin *loriot*, pre candu dictionariulu *Barcianu* l'identifica cu *grauru*, passere differita, pre câtu noi scimu, de *granguru* sau *grangure*; éro *bruant* sau *bréant* pare a fi =*anthus* sau *matacillu flava* lui *Linneu*=*codobatura galbena*. Lassandu déro de una camu data la una parte cuventulu *prigore*, care atâtu d'in coce câtu si d'in collo de Carpati are acellu-asi intellesu, intru câtu si d'in celle ce scimu noi, si d'in dictionariele *Polizu* si *Barcianu*, cari lu espleca prin german. *blencfrosser*=*mancatoriu* de albine, resulta co *prigorea* e una passere cui place a mancă albine, si prin urmare ar fi *apiastr'a*, (vedi in Dictionariu acestu cuventu) sau *merops apiaster* lui *Linneu*. Remane déro a se precisá conceptele ce au a se legá de *cintedi*, *fringilla*, *pitigoiu* si chiaru *botrosu*: acestu d'in urma mentionatu numai in dictionariulu *Polizu* la cuventulu *cintedi*, neci insusi l'esplica la loculu seu, neci insine l'amu mai auditu sau cetitu unde va; cu tote acesteia, ca derivatu d'in *botu*, (vedi acestu cuventu), si prin urmare de origine curatu romanica, si totu de una data ca affinu cu *botu-grossu*, ce si insine amu auditu applicandu-se la una passere (nu scimu inse bene la care a nume), cuventulu *botrosu*, casi *botu grossu*, amendoue aru fi câtu se pote de pictoresce si apte a espreme specie d'in genulu de passeri in costione, cari d'in caus'a forme *botului* loru porta numirea generica de *conirostre*; ca mai bene, credemu noi, s'ar poté applicá *botu-*

grossu la passerea numita fran c. *grosbec*, latin. *fringilla rostrata*, german. *kernbelszer* = *occothraustes* lui *Linneu* (litter. spargutoriu de semburi, pentru ce acésta passere sparge semburi si le manca mediulu); éro *botrosu* la passerea numita franc. *bouvreuil* = germ. *dompfalle* sau *gimpol* = *fringilla pírnhula* lui *Linneu*. *Pitigoiu* ca venitu, probabile, d'in *pitigare* in locu de *piticare* = *piscare* = ital. *pizzicare* = franc. *pincer*, intogmai ca si franc. *pinson* sau *pinçon*, s'ar applecá ca mai bene la cea-a ce se chiama germanesce *fluk* : coci, de si *fringilla* are, cumu se vede, preste Carpati, acésta d'in urma insemnare, inse considerandu, co in latinesce *frigilla* sau *fringilla* are unu sensu indeterminatu între *motacilla rubecula* si *motacilla caelobs* lui *Linneu*; considerandu co Francesii au applegatu cuventulu *fringilla* la genulu moineau = *passer* = *vrabia*; considerandu co *vrabia* e cuventu strainu, si totu de una data cu combinationi fonetice contrarie limbei nostre; considerandu in fine co *passer*, care in latinesce insemna *vrabia*, s'a luat, ca si in ispanesce *pajaro*, cu intellossulu generale de *avis* : noi amu crede co *fringilla* s'ar poté luá in limb'a nostra cu insemnarea de *vrabia*. In fine *cintediu*, inco pare prin form'a sea unu cuventu romanescu, in locu de *cinteciu*, cumu credemu co l'amu auditu si noi dicundu-se in unele párti : astufellu cuventulu *cintediu* sau *cinteciu* ar fi affinu cu ital. *cincia*, applegatu ca nume genericu la passorile de genulu *parus*, éro ca compusu, *cinci* + *allegra* la una specia d'in acestu genu, care e ca mai mare si merita acestu nume prin vivacitatea miscárilor si sonoritatea vocei sélle, si ca deminutivu, *cinciarella*, la alta specia mai mica ca cea chiamata *cinci* + *allegra*, si cu capulu cerului; *cinci* + *allegra* se chiama, in dialectulu toscanu, *cincin-potola*, si de aci se vede co *cincin* d'in acestu cuventu, ca si *cinci* d'in *cincia* este unu sonu imitativu, care s'a tradussu si la noi prin *cinti*, si de aci *cintediu* = *cinteciu* = *cintetiu*, care ca deminutivu d'in *cintiu*, s'ar applecá la una

passere assemenea celei chiamate italianesce *cinciarella* = (*parus caeruleus* lui *Linneu*?), pre candu de form'a *cintiu* ae amu poté servi a numi ital. *cincialegra*. La Macedoromani d'in acea-asi radecina cu *cintediu* se pare co au essitu *cionu*, *ciona* = *vrabia*, afora de nu voru fi in locu de *coniu*, *conia* = (*confus*, *conia*) d'in *conus* = *conu*; si acést'a inco ar probá co Românulu s'a preceptu a numi passerile, dupo caracteriele lor mai resarite, cellu pucinu asiá de bene ca si invetiati de astadi, cari numescu passerile de acestu genu *conirostre* = cu rostru sau ciocu in forma de *conu*.

? CINTIU, s. m., vedi *cintediu*.

CINU, s. m., pl. *-uri*, gradus, ordo, dignitas; *cymbula*; 1. gradu ce ocupa cineva intr'una ierarchia, conditione, positione, demnitate; ordine, classe de omeni de acea-asi conditione; 2. luntre mica; — in cellu d'antaniu intellesu cuventulu pare a se legá de slav. *cinŭ*, de unde si *cinornicu*; ? déro in cellu de allu doile intellesu, (vedi *ceanacu* si *ceanu*). Confer. grec. *κοινος*.

CIOBANA sau *ciubana*, s. f., la Macedoromani, *lingura marc* cu care se servu pastorii, (vedi *ciobanu* si *ctobu*).

CIOBANCA, s. f., de acea-asi insemnare cu *ciobanessa*,

CIOBANELLU, s. m., deminutivu d'in *ciobanu*.

CIOBANESSA, s. f. (mai pucinu bene: *ciobanca*), ca feminu d'in *ciobanu* insemna : 1. femin'a unui *ciobanu*, 2. femina ce pastoresce una turma de oui.

CIOBANESCU, -a, adj., relativu la *ciobanu* : *traiu ciobanescu*.

CIOBANIRE, -escu, v., a fi *ciobanu*, a face messeria de *ciobanu*; a pastorí oui.

CIOBANITIA, s. f., de acea-asi insemnare cu *ciobanessa*.

CIOBANU, s. m., *opilio* sau *upilio*, *ovium pastor*; *pastoriu*, *pastoriu* de oui, *pecurariu*, cumu se dice d'in collo de Carpati si in Macedoni'a; — alte cuvente, cumu : *pastoriu*, *pecurariu*, etc., de necontestata romanitate, nu ne lipsescu spre a espremo conceptulu ce se arreta prin verb'a *ciobanu*; cu tote acestea ar fi de doritu a se stabili, déco ellu vine

in addeveru d'in turc. *cioban* cu aceeași însemnare, sau *déco* nu e cumuva unu cuventu romanescu. Fienduco Turcii nu su insisi buni pastori, ar fi de mirare ca ei se fia impromutatu Româniloru, conosciuti de buni pastori casi vechii loru strabuni Romani, togmai unu termeniu speciale de pastoria; la acesta consideratione se adauge si impregiurarea co *ciobanu* este unu cuventu conosciutu Româniloru mai d'in tote partile, pre cându cuventele intrate in romanesc d'in tîrcesce nu su, de regula, conosciute de câtu numai in unele parti locuite de Români. Latin. *opilio* = *ciobanu* este in locu de ovilio; admitendu déro co cuventulu romanescu ar veni d'in aceeași radecina, ca compusu orecumu *ci-obanu*, in locu de *ci-ovanu*, ar fi forte greu a se esplecá antani'a parte a cuventului, *ci*, afora déro nu s'ar presupune co *ci* ar veni d'in *cibu*, care combinatu cu *ovanu* ar fi datu *cibovanu*, si, prin moiarea lui *b* d'in *cib* si totu de una data intarirea lui *v* din *ovanu*, ar fi trecutú apoi in *ciobanu* *ciobanu*. Assemenea modu de formatione nu este, marturimu si noi insine, intru tote conformu geniului poporului; nu este inse mai pucinu addeveratu, co facia cu cuvente ca *ciobota*, *caragatia*, *cotiofana*, etc. (vedi *cibota*, *chiuire*), nu pote cineva respinge absolutu acésta suppositione. In totu casulu noi credemu co *ciobanu* vine totú din *cibu*, care a potutu luá si formele *ciubu*, *ciobu*, (vedi *ciobu* si *cibariu*), cu însemnarea cea mai generale de *vasu*, si apoi in specialu cu cea de *vasu in care se mulge si se tine lapte de oui*. Despre forma, co *cibu* adeco s'a potutu dice si *ciubu* sau *ciobu*, se va vedé la urmatoriulu articlu *ciobu*; pentru intellesu, cumu adeco *cibu* sau *ciobu* de la însemnarea generale de *vasu de mancare* a trecutú la cea speciale de *vasu pentru mulsu si pastratu lapte de oui*, proba, intre multe altele, este cuventulu *sestariu* = latin. *sextarius*, care insémna a *sessea parte* d'in orecare mesura de capacitate si care la noi, de poporu, se applega numai la *vasulu de mulsu oui*; proba e *ciobana* sau

cibana, (vedi *ciobanu*), applegatu de Macedoromâni la *cup'a* sau *lingur'a cea mare a ciobaniloru*; proba, in fine, e vechiulu slav. *cibanŭ* = *sextarius*, impromutatu probabile de la Români, si applegatu nu numai cu intellesulu de *sextarius*, dero si cu cellu mai speciale de *crateriu* = *vasu de amnestecatu vinu cu apa*, si de aci: *poteriu*, *cupa de beutu*, etc., cumu se vede d'in verbulu *civanovati* = a dá cu pachariulu de beutu. Apoi co dupo principalile instrumente, cu care se essercita una messeria, se pote numi cellu cese occupa cu dens'a, *probedia*, intre altele, cuventulu *ciocanasiu* sau *taiatoriu de sare cu ciocanulu*: totu asiá déro *ciobanu* sau *cibanu* ar fi cellu ce in *ciburi* mulge, *pastredia* si vende *cibulu* = *mancarea cea mai commune si mai favorita a poporului românu*. Prin acelle-asi analogie credemu noi co s'a formatu si cuventulu *baciu* = primulu d'in *ciobanii* unei stâne: in addeveru cuventele: ital. *bacino*, vechiu ispan. si provenc. *baciu*, franc. *bassin* = *vasu de apa*, de lapte, de vinu, etc., provinu d'in latin. *bacchinus*, despre care in *Ducange* aflâmu: *cum duabus pateris iigneis, quas vulgo bacchinos vocant* = *cu doue catine de lemnu, ce vulgulu le chiama bacchini*; apoi Isidoru ne spunc, co *bacca* va se dica si *vas aquarium* = *vasu de apa*, *cofa*, *galeta*, etc.; de aci inco: franc. *bac*, *baquet*, ispan. *bacia*; cu intellesu totu de *vase*; in locu de *bacca*. Isidoru da si *bacca*. D'in assemenea fuintana déro s'a potutu formá allu nostru *baciu*, cu intellesu analogu cellui de *ciobanu*, adeco de omu ce in *bace* lucredia si *pastredia* laptele. *Scutariu*, pastoriu ce sta mai pre susu de *ciobanii* acellei-asi stâne, inco pare a veni in adjutoriulu suppositionei facute, de ore-ce cuventulu *scutariu* vine d'in *scuta*, deminutivu *scutella* = franc. *éculle*, ital. *scodella* = *vasu*, *blidu*, etc., pote chiaru stâna e in locu de *stania*, si acést'a in locu de *staria*, prescurtatu d'in *sestaria*, (vedi si *ciobu*).

CIOBOTA, vedi *cibota*.

CIOBOTARIU, *ciobotina*, etc., vedi in Dictionariu: *cibotariu*, *cibotina*, etc.,

CIOBU, s. m., pl.-uri, *fragmentum*;

testaceum fragmentum; vas fractum; testa, vas; 1. intellessulu cellu mai ordinariu allu cuventulu e: buccata d'in unu vasu orecare spartu, si in speciale d'in unu vasu de pamentu, si de aci in genere, buccata, farimatura d'in verce altu lucru ce se pote sparge sau farimá; una buccata de vasu de pamentu spartu se dice in speciale si *herbu*, cuventu ce, prin urmare, nu se applea la una spartura d'in vase de alta materia, de lemnu, de metallu, etc., 2. vasu spartu sau dogitu; vasu invecitu si stricatu in parte prin indelungu usu; si de aci in genere, 3. *vasu*, togmai precumu si *trentia* = vestimentulu ruptu sau buccata, petecu de vestimentu se dice pentru vestimentu in genere, vercumu ar fi acestu-a, chiaru si neinvecitu si neruptu. — Dupo celle espuse la articlulu *ciobanu* noi credemu co acestu cuventu e transformatione de pronuntia d'in *cibu*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu), si prin urmare in legatura de cumnatia cu *cibariu* sau *ciubariu*, (vedi *cibariu*); cu tote acestea, ca se deschidemu mai multe perspective cercetariloru critice, se ne fia permisu a enuntia si una alta suppositiune, la care noi amu fostu condussi prin considerationea sensului cellui mai generale allu cuventulu *ciobu*, cumu si prin luarea in bagare de sema a scambationiloru diverse ce pote luá labiale *b*, transformandu-se in affinile selle *p*, *f*, *v*, si chiaru *m*, (vedi *bagare*, *botu*, *bufnirc*). Considerandu dero co *ciobu* insemna atatu *vasu*, adeco *ceva aduncatu* sau *scobitu*, catu si *buccata de vasu*, adeco *ceva spartu* sau *ruptu*; considerandu co atatu *scobirea*, catu si *spargerea* sunt resultatulu unei *lovire*, care pote, pre longa *spargere* si *scobire*, produce ca efecte si *rupere*, *taiare*, *trunchiare*, *sfarimare in buccati*; noi credemu ca forte probabile, co *ciobu*, care se dice pre a locurea si *ciopu*, pote fi, prin una stramutare a lui *i*, in locu de *cobiu* sau *copiu*, ca si *roibu* in locu de *robiu*, formatu d'in radechin'a *cob* sau *cop* = *cell.* *cob* = *lovire*, grec. *κοπ*, de unde *κοπ-τειν* = *lovire*, *spargere*, *trunchiare*, etc., *κοπή* = *sfarimatura*, *κόπανον* = instrumentu de *spargere*, sau *taiare*, *κο-*

σάριον = *pisalogu*, etc., apoi cu *φ*: *κωφός* = *trunchiatu*, *mutilatu*; *κόφινος* = *vasu aduncatu*; si cu *μ*: *κομμα* = *bucata*, *taiatura*, *κόπος* = *sonu produsu prin lovire*, si de aci prin metafora: *mundria secca*, *falla*, etc. La noi radechin'a in cestiune pare a fi luatu si mai multe modificari fonetice, asiá incatu se presenta sub form'a cea mai curata in cuvente ca: *copanu* = *petioru sau buccata de petioru de piuu*, *copacu* sau *copaciu* = *proprie si litter. trunchiu de arbore*, si apoi, prin metafora, *arborele intregu*, *copaia* = *vasu scobitu in lemnu*, *copita* = *unghi'a scobita a callului*, *s-cobire*, *s-copire*; etc., intogmai precumu si in grecesce, pre longa analogie de intellessu ce presenta celle mai susu citate, apoi *κόπη* va se dica *pertica*, *paru*, si in speciale *remu* sau *lopata*, adeco lemnu *taiatu si cioplitu*, éro *ἀποκ-κομ-μένος* va se dica, intre altele, si *scopitu*; vinu apoi cuvente romanesci, cari ca *ciobu*, sau *ciopu*, au transformatu mai multu sau mai pucinu sunetele radeceinei, cumu: *ciobanu*, *ciobana*, (vedi *ciobanu*), *ciup-ire*, *ciup-arire*, *ciop-ertire*, *ciop-lire*, *ciup-oru*, (la Macedoromani *trunchiu*, lemnu de care se lovesce cineva cu petiorulu, de care se *impedeca*), *ciup-agu*, etc.; dupo acea-a altele, in cari *o* stramutatu in *u* pare co a adjunsu in fine a se face *i*: *cipu*, (ca adiectivu, la Macedoromani, cu insemnarea de *mutilu*, ca si grec. *κωφός*), *ci-pu*, (ca substantivu, la Macedoromani, ca insemnarea de *stupa* sau *pusteria* = parte ce *prin lovire* sau *batere* a inului ori canepi se allege d'in ce e bunu de torsu, de unde apoi in plur. *cipuri* = *aschie*, si prin metafora, verce alte lucruri de lapedatu ca nefolositorie: *remasitie*, *residuu*, *gunoiu*, *fece*, etc.); unele apoi cu nasalea *m*: *ciump-avu* sau *cimp-avu*, *ciump-avire* sau *cimp-avire*, (vedi aceste cuvente ce presenta intellessu analogu cu grec. *κωφός*), *cimp-istra*, etc.; altele cu *f* in locu de *b* sau *p*: *ciofu* sau *ciufu*, *cioflengariu*, *ciufutu*, etc. (*cioflengariu* cu intellessu analogu grecescului *κωφός*, care pre lunga insemnarea de *mutilu*, are si cea de *usiorellu*, *seccu*,

de nemicu; éro ciufu, are însemnarea relativu primitiva de vitia de peru taiata, rupta sau smulsa, apoi cea derivata d'in acést'a : peru nepeptenatu, de unde apoi ca adiectivu cu însemnarea: nepeptenatu, sordidu, etc., care espleca si pre cea de ciufutu = avaru cumplitu, analoga de certu cu însemnarea ce are cuventulu sordidus in espressionea latin. sordida avaritia, si in franc. sordide avarice, cu tote co însemnarea de ciufutu se pote trage forte usioru d'in intellessulu si mai primitivu allu radecinei ciob sau ciop, ciup, asiá in câtu ciufutu ar însemná cellu applicatu a ciupi si stringe avere de verivunde si vericumu, cellu ce nu se îndura a da din mana neci macariu unu ciobu sau lucru de nemicu, intogmai cumu si franc. chicho = ciufutu, formatu d'in latin. cicous = pellitiora de fructu, însemna proprie cellu ce stringe si nu se îndura a dá altuia macariu pellitiorale de fructe, cellu ce stringe avere economindu tote nemicurele, intogmai cumu si grec. κυριπινος, formatu d'in κυριπος = micu, inco însémna ciufutu sau avaru; noi inclinâmu cotra antani'a esplecare data cuventului ciufutu, ca un'a ce e mai conforma vivacei imaginatione a poporului, care in avaru a vediutu pre omulu, a carui anima a prensu sordi sau jegu, asiá in câtu prin acesta-a a perdutu cu totulu facultatea de a se îndura se dé ceva d'in allu seu chiaru pentru comoditatea sea, necumu pentru usiorarea sufferentieloru si nevoieloru altuia); in fine alte cuvente cu m: ciuma (la Macedoromani cu intellessu de flocu sau fulgu de lana scarmanata, adeco ceva taiatu sau ruptu d'in altu ce mai mare), ciomagu, adeco ceva de lovitu, ciomagire, ciumulire (pronuntiatu, prin stramutarea lui c in g, ca giumu-lire sau jumu-lire, = a smulge ciumele, adeca fulgiu unei pasere, si de aci, a smulge perulu cuiva). — In limbele sorori cu a nostra inco se aña cuvente d'in radecin'a, d'in care au venitu celle romanesce tractate in acestu artielu, si cu forme si intellessuri analoge celloru ce au cuventele nostre : franc. couper = taiare, copeau = aschia, chopper = a se lovi cu petiorulu de ceva,

etc.; ital. ciobo', ciombo, ciolo si ciolfo = scapetatu, prostu, stupidu, rusticanu, etc.: cioppa = franc. jupe = fusta sau fustanella; ciuffare = ciupire, smulgere: ciuffo = ciufu, ciuola = seccatura, vorba secca, nemica; ciampare, ciampicare = a se lovi cu petiorulu de ceva, a se împedecá, etc.: ispan. chufar, chufestear = a impunge cu vorba a face jocuri de vorbe împungatorie (la noi ciupire chiaru in intellessu materiale este unu modu de a se jocá si glumi); chupa = vestimentu fora manee, vesta. ilicu: chupar = storcere, sugere, smulgere: chupon = tulleiu de passere, fulgu. In alte limbe neromanice aflâmu de assemenea cuvente de intellessu si forma analoga celloru ce au cuventele romanesce d'in cestione : anglie. chop = taiare si bucata taiata, chiv = despicare si despicatiura: chuff = rusticanu, nepolitu. badaranu: cob = ciufutu, carnaciu, etc., cumu si una passere rapitoria, intellessu analogu cu allu cuventulu nostru cobe sau cobia, de unde cobire, etc.: comb = peptene, etc.: vechiu slav. cъpagŭ = pectorale = peptariu sau ciupagu; cъporŭ si cъprŭ = ramus (si prin urmare analogu in intellessu cu macedoroman. ciuporu). Nu vomu mai citá etupiti, care nu se afla in vechi'a slavica, si pre care lu da invetiaturu Miklosich, ca se esplece bulgar. ciupi = spargere, d'in care apoi sustine co ar fi essitu romanesc. cioplire. déro in poterea celloru pêno aci espuse noi credemu nu numai co bulg. ciupi a fostu impromutatu de Bulgari de la Români, déro chiaru co ciupagu si ceporŭ s'au introdussu totu d'in romanesce in vechi'a slavica, de orece in vechi'a slavica aceste cuvente stau isolate si nelegate de una radecina, care se le esplece. Mai greu, pote, s'ar paré cuiva a allege, déro roman. cobe ne a venitu d'in german. cobs au d'in slavie. kobŭ, cumu sustine invetiaturu Miklosich; déro angl. cob însémna una specia de passere rapitoria, éro slavicultu kobŭ neci are macariu intellessu de passere, ci numai de presagiu: neci unulu, neci altulu d'in aceste cuvente nu espleca si nu pote esplecá intellessulu cuventului roman. cobe

care însemna *passere domestica*: *gaina, ratia, găasca*, etc., cari se nutrescu d'in *cibulu* san *ciobulu* Românului, cumu se chiama in specialu *vasulu*, in care se da de mancare acestoru passeri. *Cobia* asiá dero ar fi togmai femininulu d'in *cobiu*, form'a primitiva, ce noi amu presuppusu pentru cuventulu *ciobu*, si ar însemná propria: cea ce manca d'in *cibu* sau *ciobu*, *passere de cibu* sau *ciobu*. Acest'a ar fi inco una noua proba, co *ciobu* sau *ciubu* ar fi in locu do *cibu*, si co cuventulu *cibu* ar fi, cumu s'a presuppusu mai susu, (vedi *cibãriu*), in affinitate cu $\chi\iota\beta\omicron\varsigma, \chi\iota\beta\eta$, etc., cari au intellessulu de *ceva cavu si capace*, ca veri ce *vasu*, si prin urmare *cibu*, ar avé, cumu amu poté probá co au multe alte cuvente, in limb'a romanesca, unu intellessu mai primitivu de câtu in cea latina, in care *cibus* însemna numai *mancare*. De alta parte se scie ce iportantia aveau la vechii Romani pulli tinuti pro *cibu* publicu; si nu e lemirare, deco stranepotii Románi peno astadi in *cobi'a* nutrita la *cibulu* loru vedu inco unu *interprete allu voientiei dieiloru, unu pronuntiu de celle venitorie*. Astadi este principiu filologicu bene stabilitu, co pentru cuvente, cari, ca *cobia*, se potu esplecá d'in insasi limb'a in care se afla, e una errore a cautá se le esplece cineva prin adjutoriulu altoru limbe straine. Asiá dero, deco cuventulu *cobia*, cu derivatele seile *cobire, cobitoriu*, etc., au luat si intellessulu de *presagiu, presagire*, etc., singurulu intellessu ce are slav. *koŭi*, acesta-a nu probedia neci de cumu, co Romanii l'au impromutatu de la Slavi; d'in contra, fienduco in limbele slavice cuventele in cestione ca numai intellessu ideale si metaforicu, care nu se pote esplecá, ca in romanesce, prin unu intellessu materiale si originariu, este cea mai mare probabilitate, si appropie chiaru certitudine, co Slavii au impromutatu de la Romani cuventulu *kobi* si derivatele salle *kobiti, kobenie*, etc. Cuventulu *coba*, ce invetiatalu *Miklosich* da ca corresponditoriu cu slav. *koŭi* si cu intellessulu de *omen* = presagiu sau semau de ce are se se intemple, noi nu lu scimu neci

d'in audite neci d'in cetite; noi nu conoscemu decátu form'a *cobia*, pronunziata si *cobie* sau *cobe*, cu intellessulu materiale de *passere domestica*, si apoi metaforice: *verce passere*, si chiaru, *omu si altu animale, cuventu, gestu, evenimentu*, etc., ce se crede co annuntia fitoriulu. Provenç. *cobir*, care dupo unii deriva d'in latinesculu *cupere*, inco ar poté avé acea-asi origine cu allu nostru *cobire*: $\text{jais cobir} = a\text{ cobí bene cuiva}$. — Ce l'attinge acumu de celle alte cuvente in cestione, desi unele ca: *ciopu* sau *ciobu, cipu, ciporu, ciufu*, etc. paru asiá de appropriate in forma de anglisc. *chop, cip, chuff*, etc., cu tote aceste, considerandu, co acelle-asi cuvente, mai sub acelle-asi forme si cu intellessuri mai multu sau mai pucinu analoge, se afla si in limbele scori cu a nostra; considerandu, co acesta coincidentia de forma si intellessu a unei numeroase familia de cuvente, nu s'ar poté esplecá in supposiionea unui impromutu d'in limbile germanice, de ore-ce acestu impromutu nu s'a potutu face de câtu intr'una epoca, candu limb'a romanesca incepusse dejá a traf vietia despartita si cu totulu nedependente de celle-alte scori alle selle; considerandu, co intellessulu variatu allu cuventeloru romanesci d'in cestione nu se pote accoperi prin intellessulu forte marginitu si speciale allu cuventeloru anglosaxonic; considerandu, co numai intellessulu largu si variatu allu radecinei *coŭ* sau *cop* = grec. $\kappa\omicron\pi$, pote esplecá in modu satisfactoriu multiplele si variele însemnari alle cuventeloru romanesci: noi aflãmu, co e mai multu ca probabile nascerea cuventeloru romaneci d'in mentionat'a radecina, care in limb'a latina a datu nu mai pucini blastar ica *s-cobs* = franc. *copeau* = aschie, raditure, remasitie, farimature, etc.; éro in limb'a romána, ca multe altele ce au occursu si voru mai occurge, a fostu cu multu mai fecunda. In respectulu intellessului, dupo celle espuse mai susu, credemu de prisosu a starui mai multu; ne margonim dero a attinge numai strins'a analogia de intellessu ce sta, pre de una

parte, între *ciupagu* ca formatu d'in $\kappa\omega\pi$ = *taliare* sau *taiare*, si *talia*, cumu se mai dice astadi, dupo franc. *taille*, formatu assemenea d'in *tailleur* = *taliare*; éro, pre de alta parte, între roman. *ciufu*, cu insemnare *de una specia de buha*, si grec. $\sigma\kappa\acute{\omega}\phi$ — $\sigma\kappa\omega\pi\acute{\omicron}\varsigma$, cu acea-asi insemnare, formatu d'in $\sigma\kappa\acute{\omega}\pi$ - $\tau\epsilon\iota\nu$ = *carpere* = a musicá, a rupe sau sfasiá prin cuvente jocose, si prin urmare, in intellessu ca si in forma, legandu-se de acea-asi radecina cu $\lambda\acute{\omicron}\pi$ - $\tau\epsilon\iota\nu$ = a loví, sfermá, taiá, rupe, etc. — D'entre cuventele in cestione, ce noi amu presuppusu co se referu la acea-asi radecina, s'ar poté ca multe se se referia la alte diverse radecine : asiá, de essemplu, celle cu unu *m* in locu de *b* sau *p* : *ciuma*, *ciumulire*, *ciomagu*, etc. ; de si, prin forma si intellessu, appropriate de $\lambda\acute{\omicron}\mu\mu\zeta$, ar poté fi nascute d'in *coma* = peru, prin intermediulu unei forme de adiectivu : *comiu*, *comia*, asiá in câtu *cioma* sau *ciuma*, n'ar fi de câtu femininulu *comia*, cu *i* d'in syllab'a finale stramutata in cea initiale, si luatu cu intellessu de substantivu ; in *ciom-agu*, *cioma* ar fi luatu intellessulu de *capetina*, asiá in câtu *ciomagu*, ar insemná proprie : *ceva cu capetina*, si in speciale *batiu cu capetina*, maciuca ; ital. *chioma* = *coma* sau peru este, de certu, formatu dupo acelle-asi processe, ca si allu nostru *cioma* ; apoi cuventele cu *f* : *ciufu*, *ciufosu*, etc., aru poté fi in legatura cu *cefa*, care, prin intermediulu unui adiectivu *cefú*, ar dá antaniu, prin stramutarea lui *i* d'in syllab'a finale in cea initiale, *cefú*, apoi d'in acestu-a prin intunerecarea lui *e* in *u* inaintea de labialea *f*, s'ar fi facutu *ciufu* ; cuventele cu *p* : *cipu*, *ciporu*, *cipire* sau *ciupire*, *cimpire* sau *ciumpire*, etc., au potutu a se nasce si d'in *cippus* = paru ascutitu, reteveiu, etc., d'in care a essitu de certu *cepu*, si probabile : *tiepa*, *tiepusia*, *tiefu*, etc. in locu de *ciepa*, *ciepusia*, *cefú*, cari au cautatu se iea alta pronuntia, togmai ca se nu se confunda cu celle assemeni de forma, déro diverse de intellessu : *cepa*, *ceputia*, etc. ; asiá in câtu la radecin'a *cob* sau *cep* s'aru poté referí cu cea mai

mare probabilitate numai acellea d'in cuventele presupuse in acestu articlu ca essite d'in ea, cari si in forma si in intellessu se apropia ca mai multu de acesta radecina, cumu : *copanu*, *copacu*, *copita*, *s-cob-ire*, *s-cob-a*, etc. ; in fine cuventele d'in cestione, cari in finalca radecinei presenta unu *p* : *ciopu*, *cioplire*, *copita*, *ciupire*, *cimpavu*, etc., stau, si prin forma si prin intellessu, in cea mai strinsa legatura cu vechiu franc. *chapler*, *chapel* sau *chaploier*, provenc. *chaplar* = a cioplí, scobí, etc., vechiu franc. *chapuiser*, provenc. *capuzar* = a cioplí, a despica, etc., de unde *chapuis* = lemnariu, templariu, etc., forme, cari de certu vinu d'in latin. *capulus* = maneriu de spata sau sabia, si prin metafora : spat'a sau sabi'a insasi, de unde in medi'a latinitatea *capulare* = a taiá, a ciopartí, etc. ; apoi *capus* sau *capo* = capone sau cocosiu scopitu, si in mediadí a Franciei *capar* = taiare, cioplire, scobire, etc. — In genere diversele forme de pronuntia, ce paru a luá nu numai vocalile, ci si consonantile acellei-asi radecine, cumu s'a vediatu la articl. *carceiu*, si are se se védia inco si mai bene la articl. *ciocu*, apoi si mai multu inco de câtu aceste variationi, neconno-scenti'a accurata a legiloru, dupo cari se facu acelle variationi, redica obstacle preste obstacle intru urmarirea originei cuventeloru, ce presenta assemeni scambári : interessele celle mai vitali chiama pre Románii preceptuti a se pune cu toti pre lucru spre a meturá callea filologiei nationale de aceste pedice. D'in partene facemu totu ce potemu, indicandu diversele calli, prin care amu poté ajunge se respandimu lumin'a preste una insemnata parte a limbei nationale : in acestu articlu, ca si in tote celle de una intendere mai mare, ne va fi successu cellupucinu a produce in fiacare convictioneá, ce noi impartasimu, co vorbe ca celle tractate in acestu articlu, cari forme dia una numerosa familia si tinu prin intellessulu loru de celle mai delicate corde alle animei si vietiei unui poporu, nu potu fi, cumu pretendu unii, afora de forterare esceptioni, impromutate d'in alte limbe.

CIOCANASIU, s. m., 1. cu intellessu reale, deminutivu d'in *ciocanu*, micu *ciocanu*, maioru=*malleolus*; 2. cu intellessu personale : omu ce se nutresce cu *ciocanulu*, si in speciale, cellu ce essercita messeri'a de a taiá cu *ciocanulu* sare d'in una salina=*qui malleo salem fodit*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCANELLU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in *ciocanu*, ciocanu micu=*malleolus*; in speciale se numescu celle cu cari se bate tob'a, (vedi *ciocu*).

CIOCANIRE, -escu, v., *malleo vel restro tundere*; 1. a loví sau bate cu *ciocanulus* sau cu *cioculu*; 2. in genere, a loví de mai multe ori, a bate in ceva cu verce altu instrumentu : *ciocanesce cineva la ferestra, la usia*, etc.; 3. metaforice : a mustrá mereu, a bate necontentu cu cuventulu, a invetiá si admoní pre cineva care nu intellege sau nu vré a intellege de cuvente; a mustrá cu locu si fora locu, a baretá pre cineva : *in totc dillele lu ciocanescu, fora se lu potu face a intellege ceva*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCANITORE, s. f., 1. ceva cu ce *ciocanesce* cineva, instrumentu de *ciocanire*, cu intellessu mai generale de cátu *ciocanulu*, care are de regula una forma determinata, constandu d'in una coda si una capetina, pre candu *ciocanitore*a pote fi verce lucru, ce nu are forma de *ciocanu*; 2. de aci metaforice, specia de passere=*pius*, assemenea cellei numita *ghionóia* d'in coce de Carpati, unde cuventulu *ciocanitore* este pucinu connotutu cu acestu intellessu de *passere*, care cu *cioculu seu robustu petrunde si sparge scorti'a arboriloru*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCANITURA, s. f., ictus *mallei*, pulsus; lovitura sau batere cu *ciocanulu*, batere, lovire in ceva cu verce altu instrumentu, (vedi si *ciocu*).

CIOCANU (la Macedoromani si *ciucanu*, *cicanu*), s. m., pl.-e, *malleus*, instrumentu cu una coda de lemnu, in care se afla fissatu una capetina cilindrica de lemnu sau ferru, cu care cineva bate ferrulu, toc'a, etc. — metaforice : *a stá ciocanu pre capulu cuiva*=a nui dá pace, a lu *ciocani*, (vedi *ciocanire*), a staruí cu vorb'a se faca ceva; — *ciocanu* differe de

maiu (in locu de *maliu*=*malleus*), intru cátu *maiu* este unu mare si greu ciocanu, cu care se batu in pamentu pari, *taraci*, etc., sau cu care se bate pamentulu, pre candu *ciocanulu* este cu multu mai micu si mai usiorellu, asiá incátu lu pote maníá unu singuru omu : *orologiele provediute cu mecanismu de a bate orele au unu ciocanu, nu unu maiu*, — cu tote acestea in locu de *ciocanu* se dice si *maioru*, deminutivu d'in *maiu*; — afora de acestea *ciocanu*, se applea in casuri, in cari n'ar poté intrá *maiu*, adeco la obiecte ce au form'a cilindrica a capetinei ciocanului : *ciocanu de rachiu* (=paharellu cilindricu de beutu rachiu), etc.; — déro in celle mai multe casuri analoge se dice si *cocianu* in locu de *ciocanu* : *cocianu de porumbu, cocianu de verdia, cocianu de meru*, etc., ba inco pre a locurea pare a se pune differentia de intellessu intre *ciocanu* si *cocianu*, asiá incátu *ciocanu de porumbu*, de essemplu, se applea la stuletele de porumbu curatiatu de bobele lui, éro *cocianu* la paiulu sau tiev'a porumbului; cuventulu inse sub amendoue forme : *cocianu* si *ciocanu* pare a fi unulu si acellu-asi, cu mice variationi de stramutári d'in locu a suneteloru, facute, ca la multe alte cuvente, cu scopu de differenti'a unei nuantie de intellessu, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCARTËU, s. m., *astula, aschia*, sboratura sau buccata de lemnu ce se taia prin *ciocartire*.

CIOCARTIRE, -escu, v., *imperite secare vel dolare; mutilare*; 1. a cioplí reu, a taiá si lucrá unu lemnu in modu grosolanu; 2. cu acellu-asi intellessu, ca si *ciopertire*=a mutilá, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCI, s. m. (luatu numai in plur.), *sacculi pedales*, specia de calciuni de lana ce se incalcia preste cibote=*franc. chausson*; — cuventu neconnotutu d'in coce de Carpati; ? in locu de *pe-cioci*, ca si *ciore* in locu de *pe-ciore*? (vedi si *cibota*).

CIOCLA, s. f., *lignorum manipulus*; unu braci de lemne, de fenu, etc., mica cantitate de lemne, fenu, etc.; — carrucioru, carru micu, care nu coprende de cátu una *ciocla* de fenu, de lemne, etc., —

Þvine ore cuventulu d'in *cioca* sau *ciocu*, cu forma de deminutiv; atunci dupo legile fonetice generali s'ar fi cerutu *ciochia*, ca *parechia* = *parechia* = lat. *paricula*. (vedi 2. *ciocu*).

CIOCLASIU, s. m., care carra lemne cu *ciocl'a*.

CIOCLOVINA, s. f., applegatu inse la barbati : *ciocoiu* d'in cei mai ruginiti.

CIOCLU, s. m., mortuorum vector et fossor; cellu ce una data, candu pestea infestá mai in toti annii terrele nostre, *carrá* mortii de peste si i inmortentá; cu incetarea flagellului, ne mai fiendu lipse de servitiulu unui assemenea omu, cuventulu cu care se numiea, a caditu cu totulu in desuetudine; déro au inceputu se se faca si la noi *interpretatori de inmortentare*, de caracteriu differitu de allu *ciociloru*, si pentru acesti-a va cautá se avemu una numire speciale, care ar poté fi cea de *libetinariu* = latin. *libitinarius*, cu intellesu propriu pentru unulu ce ar essercitá meseria de inmortentatoriu; — desi se afla si in turcesce cuventulu *ciocu* cu acellu-asi intellesu ca si *cioclu*, inse cuventulu romanescu potendu-se esplicá in modu plausibile d'in propriulu fondu allu limbei, (vedi 2. *ciocu*), ar poté se nu ne fi venitu de la Turci.

CIOCMANIRE, -escu, v., altercarl, leve prolium conserere; de regula ca reflexiv, a se *ciocmani* : 1. a se loví in batalie usiore si neinsemnate, asiá in câtu *ciocmanire* corresponde in intellesu cu franc. *escarmouche*, *escarmouche*: *ostile s'au ciocmanitu*, *dicu unii*; *ba s'au batutu cumplitu*, *dicu alții*; 2. metaforice: a se loví in vorbe, a se certá reu : *amici de mai multi anni*, *astadi ne amu ciocmanitu si noi*; — (combinationea fonetica *cu* d'in acestu cuventu nu este mai extraordinaria decátu *cs* in *micioru*, *micisiorare*, etc., in locu de *micusioru*, *micusiorare*), si prin urmare *ciocmanire* in locu de *ciocumanire*, (vedi *ciocu*, d'in care a essitu de certu *ciocumanire*; déro cumu? — probabile prin compunerea lui *ciocu* cu *mana*, asiá in câtu *ciocumanire* ar insemná *u se ciocni cu manele*, sau *a si ciocni manele* = *manus conserere*).

CIOCNIRE, -escu, rostro ferire; laedere; cadere; frangere; conflagrare; 1. proprie : a loví cu *cioculu*, a sparge cu *cioculu* : *glocele ciocnescu ouale clocite*, *candu se essa d'in elle puii*; *cioc'a superata ciocni reu in frunte pre copilululu ce urea se se joce cu dens'a*; — fora obiectu reale : *puii ciocnescu* = spargu cu *cioculu* ghioccele ouale; ca se essa d'in elle : *eri ciocnisze doi pui*. *astadi n'a ciocritu neci unulu*; 2. a loví sau sparge oua cu oua, a loví sau sparge si alte lucruri : *la Pasce se ciocnescu oua rosie*; — in speciale. *a ciocni pahare* = *scyphos collidere* = franc. *triquer*; 3. ca reflexiv, a se loví cu arme, a se bate : *armatele au inceputu se se ciocnescu*; *berbecii se batu*. *ciocninduse infricosiatu frunte in frunte*; — *ciocnire* in acestu d'in urma intellesu dice mai multu decátu precedentele *ciocmanire*, déro mai pucinu decátu *batare*; — despre combinationea fonetica *cu*. ce presenta *ciocnire*. se pote dice ce s'a dissu si despre combinationea *cu* d'in *ciocmanire*; *ciocnire* a essitu mai antaniu d'in *ciocu* sub form'a *ciocmanire*, care, spre a se evitá verce confusione cu *ciocmanire*, trassu immediatu d'in *ciocanu*, s'a redusu in urma, prin suppressionea lui *u*, la form'a *ciocnire*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCNITORE, s. f., ceva care *ciocnesce* si sparge. si in speciale : 1. spargutoria de nuci sau de allune = *uncifrangibulum*; 2. specia de passere = ? *certhia* sau *graculus alpinus*.

CIOCNITURA, s. f., actione si resultatulu actionei de a *ciocni*.

CIOCOICA, femininu d'in *ciocoiu*.

CIOCOIRE, -escu, v., a face *ciocoiu*; de regula inse ca reflexiv, a se *ciocoi*, a se face *ciocoiu*, a luá appucaturele de *ciocoiu*, se dice cu tote insemnările rellce ce are cuventulu *ciocoiu*, (vedi *ciocoiu*).

CIOCOIME, s. f., multime de *ciocoi*, classe a *ciociloru*, (vedi *ciocoiu*).

CIOCOISMU, s. m., portare, appucature, sentimente, aspirazioni de *ciocoiu*, (vedi *ciocoiu*).

CIOCOIU, s. m., 1. terranii d'in Romani'a libera numieau si mai numescu inco asiá : *a*) pre boiari de verce gradu;

b) pre deregutori : prefecti, suprefecti, judecatori. etc.: c) pre proprietari, arrendatori, pre insisiepistatii acestoru-a. etc.: d) pre vecino imbracatu in albastre, in vestimente differite in colore si stofa de celle terranesci, mai allessu pre aceia d'in imbracati in albastre, cari nu essercita una messeria, ci cauta se si scota alle vietiei, fora labore, prin assupriri, insellatorie si rapiri, d'in spinarea altui-a; 2. se numieau si mai numescu inco *ciocci* : a) fetiorii sau servitorii boiariloru si altoru omeni cu stare mai mare, si in speciale, fetiorii d'in casa si cari insociau pre domnii loru la preambulare pre diosu sau in trassura, standu in acestu d'in urma casu in deretulu trassurei si tinendu-se cu man'a de nescuecurelle in adensu puse acollo pentru acesta-a, de unde apoi espressioni ca : *eu n'am tinutu, ca tene, crellele nemenui* = n'am fostu, ca tene, servitoriulu nemenui : b) *noiii boiariti* = franc. *parvons*, lat. *homines novi* : 3. d'in combinationea celloru doue intellessuri principali, cumu si a celloru secundarie, cari s'au vediutu co resulta d'in acellea, s'a nascutu insemnarea cea mai generale, ce se legá si se lega inco de cuventulu *ciocoiu*, adeco : a) omucare unescu in sene pre lengusitoriulu cellu mai vile si mai gretiosu facia cu cei mai mari decátu dersulu, déro care cotra cei mai mici ca ellu arréta despretiulu cellu mai neomenosu, trufi'a cea mai desfrenata si erudimea cea mai brutale; care fora misericordia, fora frica de Domnedieu, fora rosine de omeni, si fora nici unu sentimentu de onore si de demnitate omenesca; storce si despoia pre altii in folosulu seu, cauta prin basse intrige se derapene pre altii si se se redice pre ruinele loru, si commite, fora se se turbure in conscienti'a sa, lasitatile si infamiele celle mai mari; b) *ciocoiulu*, asiá cumu e adumbratu sub 3. a), este typulu insusi allu addeveratulu *ciocoiu*; ca se merite inse cineva acestu nume, nu e de lipse se unesca in sene tote caracteriele câte noi amu indicatu si altele ce pote amu scapatu d'inv edere; adjunge se fia in cineva unulu sau doue d'in ca-

racteriele typului, adjunge se fia numai sau *lasiu si bassu lengusitoriu cu cei potenti*, sau *mundru si tyrannu neomenosu si neimblanditu cu cei mici*, sau *rapitoriu si despoiatoriu* sau *trantoriu ce se nutresce d'in sudorea altoru-a*, sau *omulipsitu de sentimentulu onorei si demnitatei salle*, etc.; si unui asemenea cu totu dereptulu se applica numele de *ciocoiu*; 4. in unele locuri *ciocoiu* se dice in locu de *cioroiu*, si prototendinea, in Romani'a libera, este co. scuta espressionea : *ciocoiu guleratu*, applicata de terranu la aceia d'in cei ce numesce ellu *ciocoi*, cari respundu câtu mai bene la typulu *ciocoiulu*;—acésta d'in urma insemnare este decisiva pentru determinarea etymologiei cuventulu *ciocoiu*, assupr'a careia s'au datu multe si divers. pareri, de cari lectoriulu va fi, credemu, multiamitu co lu scutimu : fiendu *ciocoiu* este unu masculinu d'in *cioca*, formatu ca si *vulpoi*, *broscoiu*, *muscoiu*, etc. d'in *vidpe*, *brosca*, *musca*; fiendu co, in fapta, se si dice pre a locurea *ciocoiu* in locu de *cioroiu*, éro *ciocoiu guleratu* este senguru usitatu, precátu noi scimu, in locu de *cioroiu guleratu*, adeco in locu de acea *ciora*, care e *baltiata* sau incinsa si pre la gutu ca cu una specia de *guleru* mai albu de câtu restulu corpului; aceste doue impregiurari aru fi indestulle a ne incredentiá co *ciocoiu* se lega de acea-asi origine cu *cioca*, co nu e de câtu masculinulu *ciocoi*; déro mai multe alte impregiurari vinu se confirme acesta etymologia : numirea de *croncanu*, specia de vulturu lasiu, lacomu si spurcatu, inco se applica la asiá numitii *ciocoi mari*, allu caroru stomacu este mai largu si mai greu de saturatu ca allu *ciocoiiloru mici* sau *cioroiiloru*; in fine, prin una reminescentia a passeriloru de la laculu Stymfalu, cari infestá pre locuitorii Arcadieii cu infricosiatele loru *ciocuri de ferru*, Románulu a applicatu si *ciocoiiloru*, ce lu storcea, numele de *passeri cu ciocu de ferru*, (vedi si 2. *ciocu*).

1. CIOCU, luatu cu intellessu de interiectione sau de onomatopeia, spre a espreme sunetulu ce produce una lovi-

tura : *audiu la usia ciocu, ciocu, fora se sciu ce e.*

2. CIOCU, s. m., pl.-uri, rostrum; 1. insemnarea cea mai ordinaria a cuventului este cea de *botu de passere*, care in unele locuri se chiama si *pliscu*, éro in altele si *rostru* = rostrum; 2. prin metafora appecatú : a) la barbía : *cioculu barbei*, si mai allessu la perulu barbíei, care se lassa nerasu, pre candu restulu barbei se rade : *porta ciocu la barba*; b) la *pisculu* unei luntre si altoru vase de plutitu. — Multime de cuvente, cari paru a se referi la acea-asi radecina cu *ciocu*, si d'in cari parte au occursu pino aci, cumu *cicutire, ciocanu, ciocanire, ciocnire, ciocmanire, ciocla, cioclu, ciocoiu*, etc.; parte au se occura de aci inainte atátu in Glossariu, câtu si in Dictionariu, cumu *ciockina, cioca, ciorchina, ciugulire*, etc., facu d'in urmarirea etymologiei cuventului un'a d'in cestionile celle mai interesante pentru limb'a nostra, cestione inse si mai grea de deslegatu de câtu cea ce a avutu de obiectu etymologi'a cuventului *ciobu* tractatu mai susu. Si mai antaniu, se enumerámu principalele cuvente, ce, dupo forma, ar poté cineva cu mai multu sau mai pucinu dereptu referi la acea-asi radecina cu *ciocu*, si cari s'aru poté reduce la doue classe principali : antani'a classe ar coprende acelle cuvente, in cari radecin'a *cioc* se pastredia curata sau pucinu alterata : a) curata, cumu : *cioc-u, cioc-a, cioc-anu, cioc-anire, cioc-nire, cioc-manire, cioc-la, cioc-lasiu, cioc-lu, cioc-lina*, (= *ciockina*), *cioc-oire, cioc-oiu, cioc-arlanu, cioc-arlia*, etc.; b) trasformata prin intunere-carea lui *o* in *u* sau scambarea tenuei *c* in medi'a *g* : *ciuc-a, ciuc-uru, ciuc-utire, ciuc-ulire* sau *ciug-ulire, ciuc-iurete, ciuc-iurediu*, si prin taiarea syllabei initiale, *c-iurediu, ciuc-iurechiu*, si prin acea-asi abbreviare ca si in cellu precedente, *c-iurechiu, giug-ulire*, si in fine prin moiarrea si desaparitionea complecta a lui *u* : *cic-u, cig-a*, si la Macedoromani : *cic-anu* = *cioc-anu, cic-anire*, etc.; in a dou'a categoria aru intrá acelle cuvente, in cari radecin'a *cioc* se presenta sub form'a mai originaria *coc* sau *cuc* : *coc-a* (nu

cu insemnare de *coca* de farina, ci cu cea de *prunçu* de currendu nascútu), *coc-adia, coc-olire, coc-olosiu, coc-olosire, coc-onu, coc-onire* (si cu *r* adaussu : *corconire*), *coc-osiu* (la Macedoromani *coc-otu* sau *cuc-otu*), *coc-osia, coc-osiare, coc-otiu, coc-otiare, coc-ianu, coc-ina, coc-iocu, coc-ioba* (la Macedoromani pronuntiatu *cuc-iuba* cu insemnare de *per-tica* sau *buturga*, si prin urmare analogu in intellessu cu cea-a ce la Dacoromani se chiama *cuciba* sau *cugiba, cijiba*), *cuc-uma, cuc-uma, cuc-uiu, cuc-uiutu, comanacu* (prescurtatu d'in *cuc-omanacu*), *cuc-iulla* sau *cac-iulla, cuc-unare, cuc-ullionu* (si prescurtatu : *c-ullionu*), *cuc-uruti* sau *cuc-urudiu, cuc-uti*, prescurtatu : *c-uti* = termenul de a resfaciá si chiamá canii; apoi la Macedoniani : *cuc-ulia* = gogosia de metasse, *cuc-ulla* = verice fructu de forma conica sau sferica, *cuc-la* = papusia, *cuc-ulitia* = nume speciale allu fructului de pinu ce are forma conica, *cuc-onu* = coteiu sau bolteiu = cane micu; in fine prin transformarea tenuei *c* in medi'a *g* : *gog-osia, gog-onetiu, gog-a, gog-omanu* sau *gug-umanu, gug-ulire*, etc.; in fine, déco admittemu, co unele d'in formele provenite d'in radecin'a *cioc* sau *coc* s'au potutu cresce cu una licida, lucru ce se intempla forte adessu, cumu se pote vedé, de essemplu, chiaru in cuventele latine : *frango, tango, rumpo, sero*, etc., comparate cu celle de acea-asi radecina : *tactus, ruptus, fragilis*; atunci la radecin'a *cioc* sau *coc*, s'aru poté referi si cuvente ca : *coc-iorba* = in intellessu cu *coc-iuba*, sau *cuc-iuba* de mai susu, *ciorchina* (cu unu *r* adaussu, ca se nu se confunda cu *ciockina*, si prin urmare nu se pote crede, co ar fi venitu d'in ture. *cearkim*), *cionc-u, cionc-a, ciung-u, ciung-ire*, etc., (vedi inse pentru aceste d'in urma si *ciuntu*); apoi sau prin abbreviare d'in *coc-osiu, coc-osia, gog-osia*, etc., au essitu *cosiu, cosia, gusia*, etc., sau de a dereptulu d'in *coc* s'au nascutu *co-ciu*, care s'a transformatu in urma in *cosiu*, cumu si *siuru, sioca*, etc., se dicu in locu de *ciuru, cioca*, si in celle d'in urma prin alta transformare a tenuei *c* in *g*, s'au potutu nasce formele : *cogiu, co-*

gia, etc., pronunziata ca *coju*, *coja*, *cojire*, etc., intogmai ca si *jeru*, *linje*, etc., in locu de *geru*, *linge*. — De partea formei nu aru fi asiá déro obstacle neinvinse spre a reduce cuventele pino aci enumerate la una si acea-asi radecina; se vedemu in sa, deco si intellessulu ne autorisa la ceva assemenea. Dero mai antaniu se vedemu si in limbele sorori cuventele analoge cu alle nostré in forma si in intellessu : italic. *ciocca* = manuchi de frundie, de flori, de peru, motiu, tufa, crescetu, punta, etc. (sensuri analoge cu celle ce au alle nostre : *ciocu* de passere si de barba, *ciochina*, *ciorchina*, *cociocu*, *coc-adia*, etc.); *ciocco* = cepu, paru ascutitu, si, metaforice : busceanu, stupidu, incapetinat, etc., *ciocchetto* = lemmu de neteditu cusutur'a (analogu in sensu cu *ciocanulu* nostru); deminutiv : *cioccola* = micu manuchi de lemne, de peru, etc. (analogu in forma, ca si in intellessu, de una parte cu *ciucuru*, de alt'a cu *ciocla*, in care *l* s'a pastratu ca si in *facilia*); *cionco* = mancu, *ciungu*; *cioncare* = trunchiare, mutilare, bere fora misura (ca si alle nostre : *ciungire*, *ciucutire*); *ciuco* = asiinu si *ciacco* sau *cionco* = porcu, franc. *cochon*, (analoge in sensu cu alle nostre : *cicu*, *cocina*, *ciusiu* in locu de *ciuciu*, care se applec. asinului, cumu si porcului *cicu*); *cocca* = capu, capetu la fusu, la sageta, crescetu, cresta, crestatura, franc. *coche*, nave, frassura; *cocco* si *cucco* = ou, ghioca de ou, franc. *coque*, persona cara si favorita, obiectu de afectuosa amore, etc.; *cocchio* = trassura, *cocchinata* (analoge in intellessu cu : *ciocla*, *ciuca*, *coca*, *coconu*, etc.), *cocchino* = franc. *coquin* (analogu cu *ciocoiulu*); *cocagna* = abundantia extraordinaria, ceva raru si anevoia de aflatu, franc. *cocagne* = pane conica, terra imaginaria (cumu e si *cucuiat'a*, in espressionea : *duce-te-ai la cucuiata*); *accocolarsi* = a se desmerdá (analogu cu : *a se ciuguli*, *a se giuguli*, *a se guguli*); *cocolla* si *cuculla* = caciula de preutu, specia de fungu sau ciuperca, (compara alle nostre : *cullionu* = cucullionu, *ciuciurete*), *cocuzza*, *cucuzza*, *cocuzzolo* = capu, crescetulu capului, (compara alle nostre : *cocotia*, *tor-*

tecucia in locu de *tortecucutia*), etc.; *coccia* = franc. *cosse* = *cosia* sau *coja*, peltiora, *ghioca*, etc., *coccolone* = pitulatu, ghiemuritu, pusu pre vene, etc. (analogu cu allu nostru *cocolosiu*); d'in ispanic'a nu vomu citá de cátu : *choco* = franc. *choc* = *cioc-nire*, *chocho* = specia de *busa* (analogu cu *ciureliu* sau *ciuc-iureliu*), *chuche* = *ciocu*, *cocar* = lingusire, resfaciare (analogu cu *coconire* sau *corconire*, *ciocoire*, *gugulire*, etc.); *cochina* = franc. *coche* = scrofa; *cocota* = peru de la cefa, *cocote* = cefa, *cogote* = vitia de peru (analoge cu alle nostre : *cocotiu*, *cocotiare*, etc.), *cozello* = cefa, crescetu, motiu, *cocianu*; *cogujata* = *ciocurlia* *cucuiata*, etc.; apoi franc. *coq* = *cocosiu* sau *cocotu*, *coquet* = mundru, elegante (analogu cu allu nostru : *coconu*), *coquemar* = *ciocarlia*, *cocardo* = nodu de cordelle, etc.; in latin. *cucullus* sau *cuculla* = *caciulla* preutesca, *gluga*, etc.; *cucullionis* = cu *cucullus* (analoge cu alle nostre : *cuculla*, *cuciulla* sau *caciulla*, *cucullionu* sau *cullionu*, etc.); *cucumis* = *cucuma* (si de aci *cucima*, *cuciba*, *gugumanu*, etc.). — Cercandu acumu se vedemu cumu in tote aceste cuvente, analoge in forma, amu poté afá firulu Ariadnei, care se ne conduca prin labyrinthulu de insemnári asiá de desparate, ce presenta in aparentia cuventele in cestione; si considerandu co in limb'a greca *κόκος* = grauntiu, sembure, peltia, saccu, etc., cumu si *κόγχη* sau *κόχλη* = limace sau melcu, concha, *gog-osis*, *s-coca* sau *s-coica*, *ghioca*, etc., insemna lucruri mai multu sau mai pucinu analoge in sensu cu cuventele romanesci d'in cestione; considerandu co radecin'a ce resulta d'in cuventele grecesci mai susu citate este *κοχ* sau *κοκ* : de aci conchidemu co form'a cea mai originaria a radecinei cuventeloru in cestione este *coc* sau *cuc*. Cea mai simpla forma d'in radecina *coc* sau *cuc*, ce affámu in limbele romanice, cu intellessu cátu se pote de apropiatu de cellu ce resulta d'in radecin'a grecesca, adeco de *ceva rotundu* si *conicu*, cumu este unu *limaces* sau unu *bobu*, una *gogosia*, etc., este vechiulu catalonic. *coca* sau *cuca* =

capu, crescutulu sau test'a capului, cumu si allu nostru *cuca* = coperementu de capu, si in speciale: *cuc'a domnesca*; éro *coca*, cu forma de assemenea forte simpla, presenta in limb'a nostra unu intellesu metaforicu d'in celle mai departate, adeco *pruncu de currendu nascutu*, déro care totusi se pote usioru referi la *coca* cu insemnarea primitiva de *capu*, de ore-ce, *capulu* fiendu partea cea mai insemnata a omului, asiá încátu se iea pentru fienti'a intréga a unui omu sau animale: *capete de omeni*, *capete de vite* = omeni, vite, *coca* de la insemnarea de *capu* a potutu usioru trece la insemnarea de *fientia*, si in specia *fientia predilecta*, *copillu de currendu nascutu ca obiectu allu cellei mai affectuosa amore*, si de aci la insemnare mai generale de veri-ce *altu obiectu de affectione* sau *dorentia passionata*, insemnare ce are si form'a mai alterata *ciuca*: *ciuc'a copiiloru e joculu*, cumu si *cuc-la* = *papsia*; asiá in latinesce *carum caput* = franc. *chère tête* este una espressione ce arréta obiectulu unei delicata si infocata amore. Déco intellessulu, ce presenta cuvente ca *ciuca* si *coca*, intellesu in apparentia asiá de departatu de allu romanescului *cuca*, si catalonicului *coca* sau *cuca*, se esplica in modu naturale si rationale prin insemnarea primitiva de *capu*, ce are *cuca* sau *coca*; atunci assupr'a sensului unoru cuvente ca: *cuculinu*, *cuculitia*, *cuculla*, *cucuratinu*, *ciocu* de passere sau de barba, *ciucuru*, *cucullionu* sau *cullionu*, *cucima*, *cucuma*, *cocianu* sau *ciocanu*, *ciuciurete*, *ciochina*, *ciorchina*, *gogosia*, *cosiu*, *cogia* de ou, *cocosisia*, *cocadia*, *cucurii*, etc., ar fi de prisosu a mai persiste, fiendu-co tote aceste cuvente, desemnandu sau obiecte de forma mai multu sau mai pucinu *sferica* ori *conica*, sau obiecte in strinsa relatione cu *cuca* sau *coca* = *capu*, nu presenta de câtu metafore d'in celle mai usiore de intellesu. Nu se cere déro decátu a indicá in câte-va vorbe, cumu se lega de intellessulu radecinei principale insemnarea acelloru cuvente ce paru a fi ca mai departate in sensu de intellessulu radecinei: prin interme-

diulu lui *ciuculire* sau *ciugulire*, care insemna nu numai a *luá* sau *ciupi* cù *cioculu*, ci si a *scarpiná* sau *desmerdá* cu *cioculu*, se espleca cumu *giugulire* sau *gugulire* a trecutulu la insemnarea mai generale *desmerdare* sau *resfaciare in veri-ce modu*; *ciuciurechiulu* sau *ciurechiulu* se espleca nu numai prin intellessulu mai departatu de *obiectulu de predilectione*, ce amu vediutu in *coca*, *ciuca* si *cucla*, ci si prin form'a obiectului mancaréi ce se chiama *ciurechiu*; *coconu* cu celle de a dreptulu d'in ellu derivate, cumu si *cutiu* (= *cuciu*), *cucomu*, etc., se espleca totu ca si *ciuca*, *coca* si *cucla*, ca atâte *obiecte de predilectione* si de *affectione*; *cocosiulu* sau *cocotulu*, ca si *ciocurli'a*, *passere cucuiata* sau *motiata*, in poterea unei metafore d'in celle mai pucinu cutediatoria, merita cu dereptulu numele ce i a datu Románulu; nu mai pucinu *cioc'a*, ca si *ciocoinulu*, (vedi acestu cuventu), atátu in intellesu de passere câtu si de omu, ca fientie la care *cioculu*, *lingarirea*, *lingusirea*, si *sugerea* sangelui fratiescu, sunt câte-va d'in caracteriele distinctive, si-au luatu numele prin una metafora asiá de pictoresca si justa, ca si cea ce a datu in ital. *cocchino*, in franç. *coquin*, si pote si in latin. *coccio-onis*; *cocía* si *ciocla* se espleca ca *ceva capace*, cumu este *cuc'a* sau *test'a* capului; si de almentrele insisi poetii antici faceau Afroditei sau Venerei una *carrutia* d'in *κόρη* sau *κόρη* (acestu d'in urma cuventu asiá déro analogu si in forma si in intellesu cu allu nostru *ciocla*); *cioclu* si a trassu numele sau de la *ciocla* insasi, in care incarcá, ca nescé busceni, mortii, ca se i carre la gropa, sau de a dereptulu de la *ciocu*, ca si *ciocoinulu*, cu care sémena, intru câtu si unulu si altulu si tragu traiulu d'in mortationi; *ciucutire*, e unu verbu derivatu d'in unu adiectivu *ciucutu*, care, ca analogu lui *cornutu* = *armatu* cu bune corne, ar insemná *armatu cu unu bunu ciocu* sau instrumentu de *sugere*, si astufellu *ciucutire* in insemnarea sea *de a bé bene*, *a sugere bene*, se esplica forte usioru, fora se mai adaugemu, co *ciocanu* insemnandu si *paha-*

riu, *ciucutire* ar pot e av e inteilessulu de a *scurge paharie*; *ciungire* de la inteilessulu a *ciup  cu cioculu* a potutu trece la insemnarea mai generale de a *mutilá*, a *face mancu*, si in speciale, de a *priv  de m na*, intogmai precumu in intelessu contrariu latin. *integer*, d'in *tangere* = a attinge, insemnna proprie : *neattensu*, *neinceputu*, si de aci : *deplinu*, *intregu*, *completu*; *cocina*, *cociuba*, ca si ital. *ciocco*, insemnna proprie : *lemnuscutiu*., insemnna ce se l ga astu-fellu usioru de a radecinei *coc* sau *cuc* = *ceva rotundu si conicu*, si apoi in genere : *paru*, *perlica*, *busceanu*, etc.; *cega* sau *ciga*, at tu ca pesce cu *ciocu* sau *botu lungu si ascutitu*, c tu si ca *vertetiu*, *sferledia* sau *scripete*, inco se lega usioru, prin intelessu, de radecin'a data de noi : in grecesce *κοχ-λιας* (d'in aceasi radecina cu *κόχ-λη* si *κόχ-χη*), cumu si in latinesce corresponditoriulu *cochlea*, insemnna *melcu*, *vertetiu*, *scripete*, etc.; in limb'a nostra d'in *cochlea* sau *cocelea*, forma ce inco essiste in latinesce, s'a formatu de a dereptulu *coelia*, care, prin stramutarea lui *l* d'in syllab'a finale in cea initiale, a devenitu *clioca*, apoi, prin scambarea tenuiei *c* in medi'a *g*, a adjunsu *glioca*, cumu pronuntia Macedoromanii, si *ghioca*, cumu pronuntiamu noi Dacoromanii; *ghioca* se appлека, in limb'a nostra, la *test'a* melcului, oului, *s-cocei* sau *s-coicei*, etc.,  ro sub forma masculina *ghiocu* la *test'a* de melcu sau de scoica, cu care *ghicitoressele ghicescu*, de unde se vede totudeuna data *ghicire* este in locu de *ghiocire* prin imoiarea lui *o* in *u* si apoi in *i* : *ghiu-circ*, *ghicire*, *ghicire*, si acesta etymologia este nu numai una probabilitate, cumu ar fi cea care ar referi *ghicire* la germ. *glieck* = norocu, cu insemnarea de a *spune noroculu* = franc. dire la *bonne aventure*, ci una deplina certitudine, déco ne vomu cuget  co in locu de a *ghici* se dice si a *caut  in ghiocu*; precumu d ro d'in *cocelea*, prin diverse scambationi fonetice, s'au formatu *ghioca*, *ghioga*, *ghiocu*, *ghiu-circ*, *ghicire*; totu asi , si prin scambationi fonetice analoge, de a dereptulu d'in *coca* lui *coc-*

lea s'a formatu *coc-iuca*, (vedi *caciuga* si *ciga* sau *cega*), *cuciuga*, si prin abbreviare : *ciuga*, si in fine *ciga*, care, in limb'a nostra s'a applectatu at tu la obiecte ce latinulu numesce cu *coctea*, cumu si la altele ce presenta vreunu caracteriu analogu; de unde se vede si mai luminatu, co nu e probabile co noi se fimu impromutatu de la Slavi, cumu pretende invetiaturu *Miklosich*, cuventulu *ciga*, ci cu multu mai probabile e co limbele slavice, in cari cuventulu sta isolatu si inesplicabile prin vreuna radecina, l'au impromutatu d'in limb'a rom na, in care ellu atla una esplecare c tu se pote de satisfactori'a si in forma si in intelessu; in fine *cicu*, cu insemnarea de *cioc-nire*, la Macedoniani, nu presenta neci una greutate de esplecare, si cu at tu mai pucinu *cioc-nire* = *crepare* prin *cioc-nire*, si metaforice : *morire*;  ro insemnarea de *porcu*, ce are la Dacoromani cuventulu *cicu*, ca si in ital. *ciacco*, franc. *coche* si *cochon*, este, fora indouentia una metafora d'in celle mai cutediatorie alle vigorosei imaginatione a poporului, nu inse mai cutediatoria, neci mai grea de esplecatu de c tu mie altele, cumu, de essemplu, *sboratura*, care formatu d'in *sborare*, insemnna proprie *actione* sau *resultatu allu actionei de a sbor *, ca si *lovituru* d'in *lovire*, d ro care se dice de ordinariu in intelessulu de *aschia*, *reteveiu*, *despicatura* de lemnu, etc., intelessu ce se espleca fora greutate, déco ne cuget mu la espressioni ca : a *sbor  capulu cuiva* : totu asi  de usioru ne vomu esplec , prin radecin'a *coc* sau *cuc*, si intelessulu de *porcu*, ce are *cicu* in locu de *ciucu*, déco nu vomu cuget  co porculu este animale *ritosu* si *incapetinat*, *ritulu* si *capetina* avendu sensu analogu cu cellu ce are euca sau *coca*, afora déco nu ar vr  cineva se esplece *cicu* sau *cica*, applectatu la chiamarea porciloru, ca abbreviatione d'in *por-cica*, ca si *cioru* d'in *petioru*; noi inse preferimu a ved  in *cicu* unu blastariu d'in radecin'a *coc* sau *cuc*, cu at tu mai multu, co *cicu* sau *ciucu* corresponde cu *ciusiu* in locu de *ciuciu*, espressione applectata asinu-

lui ca animale de assemenea *botosu*, *capetinosu*, *incapetinat* si *stupidu* ca una *cociuba* sau busceanu. Déro fecunditatea radecinei *coc* sau *cuc* in terrenulu romanescu nu se marginesce numai la cuventele de noi enumerate in acestu articlu sau la acellea cari vinu immediatu d'in vreunulu d'in aceste cuvente, si pre cari ar fi fostu de prisosu a le mai infrá pre tote, cumu de esemplu, *cuc-uvaia* = passere *cucuiata*, etc.: mai multe alte cuvente alle limbei nostre arreta, atátu prin form'a, câtu si prin intellessulu lor. *co* au essitu d'in acea-asi radecina: d'in acestea noi nu vomu citá de câtu doue, cari presenta radecin'a sub form'a cea mai simpla, si d'in cari unulu a occursu de mai multe ori in acestu articlu, adeco: femin. *s-coica* in locu de *s-coc-ia*, prin stramutarea lui *i* d'in syllab'a finale in cea iniziale, si mascul. *s-cocu* de mora, cellu d'antaniu asiá de appropriatu in forma si identicu in intellessu cu grec. *κόγχη* sau *κόγχη* = latin. *concha*, éro cellu de allu douilea fiendu cellu d'antaniu cu forma masculina, trassu d'in cea feminina *s-coca*, ca si *ghiocu* d'in *ghioca*, si applectu cu intellessulu de *capacitate*, care inco se coprende in radecin'a *coc* sau *cuc*. In limb'a latina, d'in contra, acea-asi radecina pare a fi remasu forte sterpa: *coci* afora de *coch-lea* sau *cochlea*, *coch-lear* = lingura, *conch-a*, *conchylium*, cari s'au introdussu, cumu se vede, d'in grecescele *κοχ-λίαις*, *κόγχη*, *κογχόλιον*, nu aflámu, in acesta limba, formate d'in radecin'a *coc* sau *cuc* alte cuvente de câtu: *cuc-ullus* sau *cuculla*, *cuc-umis*, *cuc-uma*, *cuc-umera*, *cuc-ur-beta*, si celle derivate immediatu d'in acestea; d'in acesta impregiurare resulta una noua proba, (vedi si *botu*), *co* in limb'a nostra s'au potutu pastrá multe radecine mai bene ca in cea latina, si formá d'in acelle-asi multime de cuvente, ce nu essistu in latin'a classica; si de acea-a, la esplecarea cuventeloru limbei nostre, nu se cade se nè marginimu in cerculu strimtu allu latinei classice, ci se ne intendemu vederile mai departe, preste totu campulu vastu

allu limbeloru noue latine, si chiaru d'in collo de acestu vastu orizonte. In limb'a greca, a nume in dialectulu doricu, se afla si form'a *κοττα* cu intellessu de *capu*, *cefa*, etc., de unde apoi *κοττάριον* = capetina acestoru fructe, *gamafia*, etc., *κόττος* = capu, *cefa*, si prin metafora: *coc-osiu* sau *co-cotu*, ca passere *cucuiata*, si una specia de pesce numitu si in latinesce *gobio capitatus* = franc. *chabot* (= proprie: *capetinosulu*); *κοσσορος* = specia de merla *cucuiata* sau *motiata*, specia de *cocosiu taru cucuiatu*, etc.; si fienduco in grecesce duplu σ si duplu τ este unu sonu derivatu de celle mai multe ori d'in guturalile χ , γ , γ , siuerate, cumu se pote vedé d'in formele: *πράττω* sau *πράττω*, *φρίττω* sau *φρίττω*, *ἐλάττω* sau *ἐλάττω*, etc., comparate cu *πράττω*, *φρίττω*, *ἐλάττω*; de acea-a potemu admitte, *co* si *κοττα*, *κόττος*, etc., sunt sau provenite d'in radecin'a *κοκ* = *coc* sau *cuc*, prin siuerarea guturalei χ , sau formate de a dereptulu d'in una radecina si mai simpla ce ar avé un'a d'in formele *ca*, *co*, *ce*, *cu*, *ci*, etc., cari se reproducu in cuvente ca: *ca-pu* = capu, *κοί-λος* = cavu, *co-lum*, *ca-lum* sau *colum* = ceru, *κό-βη* = capu, *κό-ωη* = cavitare, luntre, coliba, etc.; *κο-τύλη* = vasu, mesura de licide, etc. (analogu asia déro cu allu nostru *ce-tura* sau *ciu-tura*, atátu prin intellessu câtu si prin forma), *κό-νος* = conu, *κο-λεος* si *κο-λεός* = téca de spata, sacu, bursa, etc. = latin. *cu-leus* = sacu, saculetu, (analogu si in forma si in sensu cu allu nostru *co-iu* in locu de *co-liu*), etc., tote cuvente ce esprenu lucruri cu unulu d'in caracteriele de *sfericitate*, *rotunditate*, *conicitate*, *capacitate*, *cavitare*, etc., coprinse, cumu amu vediutu in obiectele espresse prin cuventele ce noi amu presuppusu ca nascute d'in radecin'a *coc* sau *cuc*, (vedi inse si *ciontu*). Déro admitta cineva ca base una radecina vaga: *ca* sau *co*, sau una radecina mai determinata: *coc*, *cuc*; nu e mai pucinu adeveratu, *co*, d'in câte s'au spusu, resulta, *co* vorbele, de cari a fostu cestionei acestu articlu, se lega bene, atátu prin intellessu, câtu si prin forma, de radecin'a luata de noi ca basea acestoru cuvente: atátu-a a-

junge, pentru ca una etymologia data sese admitta nu numai ca probabile, ci chiaru ca certa; si prin urmare suppositionea co unele d'in cuventele in cestione, cumu: *coccianu, cosiu, cocina*, (vedi si *ciontu, cotetiu*), ba chiaru si *cocosiu*, ne aru fi venitu de la Slavi, este cellu mai pucinu indoiosa, si cere de neapperatu, pentru confirmarea ei, argumente mai tari de câtu cellu produsu pentru *cocosiu*, co adeco ar avé suffissu slavicu, pre candu se scie, co in limb'a nostra *tiu, ciu* si *siu* commuta intre densele, cumu se pote vedé d'in insasi verb'a in cestione, *co-cosiu*, care are si form'a *cocotiu* in alta insemnare, éro la Macedoromani are forma si mai simpla, *cocotu*, adeco unu participiu passivu contrassu d'in *cocoitu*, d'in *cocoire*, ca si *cucuiatu* d'in *cucuiare*, cu insemnarea propria de *passere munita* cu unu *cocoiu* sau *cucuiu*=cresta, motiu, etc.; *cocosiu* asiá déro, si cu atâtu mai pucinu, *cocotiu*, nu potu fi impromutate de la Slavi, de ore ce elle nu sunt de câtu forme derivate d'in *cocotu* prin suffissulu *iu*. Celle espuse mai susu autorisa, atâtu pentru *cocosiu*, câtu si pentru *cociamu, cosiu*, etc., una assertione cu totulu contraria suppositionei invetiatiului *Miklosich*. Cautandu d'in cugetu curatu addeverulu pentru amórea addeverului, neci una data nu vomu inchide ochii de la lumin'a lui: *cósinitia* si prin acoentu si prin suffissu arréta luminatu, co este una forma slavica; déro pentru *cosiulu casei, morei, carrului*, etc., cumu si pentru *cosiariulu viteloru Românului*, lucrulu nu este totu asia de invederatu. In interessea addeverului, noi cauta se marturimu, fora codire, co pre callea scabrosa si intunerecosa, pre care amblâmu, adesea potemu rateci fora scirea si voi'a nostra. Déco in acestu articlu amu referitu la acea-asi radecina cuvente, cari s'aru poté referi si la alte radecine, amu facut'ua, redimandune pre celle doue fire conductorie alle filologului, intellessulu si form'a cuventelor, fora se prentendemu co absolutu nu s'ar poté dá unoru-a d'in aceste cuvente si alta esplecare etymologica: articlele de lungimea cellui presente sunt consecrate a deschide

perspective pentru cercetarea pre base large a limbei; la articlele in particulariu consecrate fia-cârui d'in cuventele in cestione vomu cautá a precisá mai multu idee, cautandu a dá fia-cârui cuventu etymologi'a ce ni se va paré ca mai probabile, si chiaru de acumu marturimu co, de essemplu, *cocotu* ar poté fi, ca si *cucu*, unu cuventu formatu prin imitationea vocea acestei passere, care se traduce si mai claru in espressionea: *cucurigu*, intogmai cumu si latin. *gallus*=*cocosiu* pare a fi una abbreviatione d'in *gar-ulus, gar'lus, gal-lus*, de la *garrire*=*gariire*, d'in care si allu nostru *gaina* in locu de *gallina*=*gallina*; co *cioca* ar poté fi de acea-asi familia cu vechiu franc. *choc*, provenc. *cau* sau *chau*=*chat-huant*=lat. *bubo*, de unde apoi ca deminutivu *chouette*, ital. *ciovetta* sau *civetta*, venet. *zovetta*, picardic. *cavette*, si allu nostru *ciovica* sau *ciovlica*, franc. *choucas*, prov. *caucala*, ispan. *chova* si *choya*=*ciora*, analoge de certu cu allu nostru *cioca* si in forma si in intellessu. Déro, dupo invetiatiulu *Diez* aceste cuvente romanice aru fi potutu veni d'in germ. *chouch*=*bufa, kauw*=*ciora*, in anglic. *kaw*=*a chianú* ca *cior'a* sau *cioc'a*, pre candu etymologii italiani dau ca fuintana, pentru *civetta*, cuventulu latin. *cucuma*, care, cumu amu vediutu, se refere la acea-asi radecina, de care amu legatu si noi *cioca*. Noi credemu, co etymologii italiani au mai multa dereptate de câtu invetiatiulu germanu: astadi este unu principiu filologicu bene stabilitu, co pentru cuventele unci limbe, cari se potu esplecá d'in propriulu ei fondu, nu se cade a alergá la fuintane straine, si mai allessu, candu este verb'a de cuvente ca ital. *civetta, cucuvetta*, etc., romanesc. *cu-cuvaia, cioca*, etc., cari espremu lucruri asiá de communi, in câtu nu se pote in neci unu modu crede co poporele romanice au asteptatu pre celle germane sau slavice, ca de la densele se invetie a numí assemeni obiecte; déco e verb'a de a numí una fientia dupo vocea ei, sau dupo calitátile ce se vedu cu ochii, apoi poporele romanice au si ochi si urechie, cre-

demn, asiá de bune ca si alle poporeloru germane si slavice : romanesculu *chiau* (vedi si *chiuire*), de esemplu, nu è mai pucinu imitativu de câtu germ. *kaw*. Apoi imaginationea inco nu se pote negá poporeloru romanice : unu senguru esemplu vomu dá inco despre acésta-a, pentru ca si d'in ellu, ca d'in *sboratura* mai susu, se se véda peno unde pote merge poterea acestei imaginatione, esemplu ce si are aci loculu, ca luatu d'in famili'a cuventelor tractate in acestu articlu : co franc. *coquet*, formatu d'in *coq* = cocosiu, insémna *unu omu ce cauta a placé* (de aci si nefericitele nostre neologisme : *cochetu*, *cocheta*, *cochetare*), este usioru de intellesu, de ore-ce nu ne aflámu in facia decátu cu una metafora analoga cu cea care a datu si la noi *coconu*, *coconire*; co veciulu franc. *cocard* insémna *mundru*, *desertu*, *vannu*, etc., este de asemenca aprobe de mentea omului, de ore-ce si aci ne aflámu facia cu una metafora analoga cu cea ce a datu *coquet* : déro co *coquericot* insemna *cucurigu* sau *cocosiu*, pre candu *coquelicot*, care e acellu-asi in forma cu *coquericot*, differindu numai cu unu *l* in locu de *r*, insémna *macu*, acesta-a pare extraordinariu, si ne face se ne indoimu de identitatea celloru doue cuvente : si cu tote aceste-a, cu tota enorm'a differentia de intellesu ce pare a fi intre *cocosiu* si *macu*, nu e mai pucinu addeveratu, cumu atesta invetiutulu *Diez*, co *coquericot* si *coquelicot* sunt unulu si acellu-asi cuventu, si intellessulu de *macu*, ceare *coquelicot*, vine d'in una metafora ce are de base asemenarea intre *crest'a cocosiului* si *florea numita macu*. — Form'a fonetica a unui cuventu nu variedia, in gur'a poporului, mai pucinu de câtu intellessulu : asiá, pre longa variationile de forma alle radecinei *coc* sau *cuc*, ce amu vediutu peno aci, pare co la acea-asi radecina, prin scambarea lui *ciu* in *tiu*, se referu si cuvente ca : *tiuchlu*, *tiutiviu*, *tiuchliu*, *tiutiviu* (cu intellesu apropiatu de *cucuiu*), de unde *tiutivianu* = cellu ce porta una *caciulla* ca mai apropiata de cea numita in latinesco cu-

culla, — *tiuturarc*, *tiuchire*, etc., cu tote co aceste forme se potu referi mai bine la latin. *tutulus* camu de acea-asi insemnare cu *cucullus*.

CIODOLANU, s. m., pl.-e, (noi l'amu auditu mai multu sub form'a *siodolanu*), ossu sau buccata de ossu grossu, ca de bou, cu medulla in ellu; — acellu-asi, cumu se vede, cu *ciolanu*.

CIOLACIRE, -escu, v., a face *ciolacu*.

CIOLACU-a, adj., *mutilus*, *manens*, *truncus*; mutilu, trunchiatu, si in speciale cellu cu petiorele sau manele taiate sau paralisate; — pare de acea-asi radecina cu *ciolanu*, *ciolavu*.

CIOLANOSU-a, adj., *ossosus*, *osseus*; care are multe, sau mai bene, mari *ciolane*, ossosu, cu osse vigurose, in care apparu ossele prin marimea loru, déro care are pucina carne; — vedi *ciolanu*.

CIOLANU, s. m., pl.-e, *os-ossis*, *suffrago*, poples; ossu, si in speciale : ossu de la petiorulu boului, buccata d'in acestu ossu cu carne pre densulu si cu medulla in ellu, si mai vertosu buccata de ossu de la petiorulu d'in deretu allu boului; ossu sau buccata de ossu de la petiorulu boului fora carne pre densulu; la ossele de la petiorulu omului, la totu petiorulu omului, si in genere la verice ossu allu omului, se applica *ciolanu* numai candu omulu are ossele mari si vigurose, sau candu e vorb'a de a lu luá in risu pentru grossolani'a structurei sílle ossose; — vedi si *ciolavu*.

? CIOLAVIRE, -escu, v., a face *ciolavu*.

? CIOLAVU-a, adj., cu acellu-asi intellesu ca sí *ciolacu*; — fienduco *ciolavu*, casi *ciolacu*, *ciolanu*, etc., se dicu in speciale de ossulu *petiorului*, mai allessu ca *mutilatu*, *frantu*, etc., de acea-a elle se potu esplecá cu multa probabilitate, atátu in forma câtu si in intellesu, prin *ciolu*, care ar fi unu deminutivu prescurtatu d'in *petiollu* sau *peciollu*, ca sí *cioru* d'in *peciuru*; potu inse fi in relatione de cumnatia cu grecesculu $\kappa\omega\lambda\omicron\nu$ = membru, braci, mana, etc.; $\kappa\omicron\lambda\omicron\varsigma$ = mutilatu, trunchiatu, etc.; $\kappa\omicron\lambda\omicron\beta\omicron\varsigma$ = mutilatu, etc., cari paru a se referi la acea-asi radecina cu $\kappa\omicron\lambda\omicron\varsigma$ (vedi si celle disse pentru acesta radecina la articlu

ciocu); ca mai bene inse cadredia cu-ventele in cestione, ca si urmatoriulu *ciolobocu*, cu grec. στέλος=ossu de petioru, flueru allu petiorului, petioru, cracu allu petiorului, etc.; de unde apoi σκελίτζω=schilavescu la petiôre, σκέλετος=sceletu, osse infirate, etc.; in a-cesta suppositiune *ciolacu*, *ciolavu*, etc., ar fi d'in acea-asi fontana cu *chilavu* sau *schilavu*, *schilavire*, etc. (vedi I *chila*); — de altamentrele *ciolacu*, *ciolavu*, *ciolobocu*, etc., sunt pucinu connoscute, ba inco unelo sunt cu totulu neaudite intre cea mai mare parte de Români; celle ce se audu mai desu si in mai multe parti sunt *ciolanu* si *ciolanosu*, (vedi si *ciuntu* sau *ciuntu*).

CIOLOBOCU, s. m., pl.-e, pes suillus, petioru de porcu; — vedi *ciolavu*.

CIOLTARIU, s. m., pl.-e, equi stratum, stragulum; straiu, scortia sau vententia formosu tessuta si infforata ce se pune pre spinarea callului de sella: *cioltariulu tessutu si allestu de man'a miressei crá, si este pre a locurea peno astadi nedespartitu de callulu de genere, cê, dupo una betrana si formosa datinu nu lipseá, si nu s'ar cadé se lipseasca, d'in celle alte lucruri date de diestre*; — *cioltariu*, ca si *callu de genere*, de care *cioltariulu* era nedespartitu, read-ducu a mente de certu un'a d'in datinele celle mai vechie alle Româniloru, unulu d'in usurile stabilite in tompurele de gloria si vertute romana, acea obligatiune ce fiacare strabunu Romanu mai cu stare avea de a nutri si tiné cu spe-sele selle unu *callu de callaria* pentru servitiulu de apperare allu patriei; ace-stainpregiurare, cumu si form'a curatu romanica a cuventului *cioltariu*, sunt pentru noi, indestullatorie probe spre a ne convinge, co cuventulu este de origine romanica, si co, probabilu, se lega de acea-asi radecina cu *colum=ceru*; si in francesce se dice *ciel de lit* (= litter. *ceru de patu=cortellu sau per-dea ce se pune assupr'a patului*; vedi si *ciocu* cotra finitu).

CIOMAGASIU (mai bene: *ciomagariu*, ca *arsicariu*), s. m., cui place a face usu de *ciomagu*, applectu a *ciomagi* sau a se

ciomagi, a bate sau a se bate, si metaforice: applectu a se certá, a se disputá.

CIOMAGELLU, s. m., deminutivu d'in *ciomagu*.

CIOMAGIRE, -escu, v., a bate cu *ciomagulu*, a bate reu, a rupe ossele cuiva cu bataia.

CIOMAGU, s. m., fustis, lemnu grossu cu care se serve cineva la bataia; — vedi celle spuse la articl. *ciobu* assupr'a etymologiei acestui cuventu, si compara inco *maciuca*, d'in care una forma masculina: *maciucu* sau *maciugu*, ar dá, prin commutarea cellore doue syllabe de la inceputu, form'a *ciomagu*, sau *ciomagu*, cumu si franc. *as-sommer* = a uccide cu unu *ciomagu* sau *maciuca*, de ore ce *cio* pote fi in locu de *sio*, ca in *siuru* in locu de *ciuru*; déro si cuventulu franc. *assommer* se pote espleca prin *ad=la* si *sommet=capu*, asia incátu *assommer* insemnandu proprie *a dá sau lovi la capu*, ar presentá acea-asi metafora, dupo care, la articl. *ciobu*, amu presuppusu co *ciomagu* sau *ciomagu* s'a formatu d'in *ciuma* cu intellessu de *perulu capului* si de ací, prin metafora, si cu insemnare de *capu*, (vedi si *ciuma* in Dictionariu); — de altamentrele numai cuvente de a espreme conceptulu arretatu prin *ciomagu* nu ne lipse-scu: mai antaniu classiculu *fusti*, pre deplenu corresponditoriu in intellessu cu *ciomagu*: cei de cari ne spune evangeliulu co au mersu la Jesu armati cu *fusti*, nu erau armati de cátu cu *ciomege*; apoi vinu cuventele: *bátu*, *catia*, *ghioca*, *jorda*, *reteveu*, etc., mai multu sau mai pucinu analoge in sensu cu *ciomagu*.

CIONDRA, s. f., altercatio, rixa; certá, sfada; — neconnoscutu d'incoce de Carpati, derivatu, dupo dictionariulu de Buda, d'in *contra*, pré candu, dupo acellu-asi dictionariu, derivatele *ciondranire*, *ciondranitura*, aru fi venitu d'in acea-asi funtana cu ital. *ciondolare*, (vedi *ciuntu*).

CIONDRANIRE, -escu, v., ca reflexivu, a se *ciondrani* = a se certá, a se sfadí (vedi *ciondra*).

CIONE, s. f., (in plurariu?), rhinau-

tus glabor, una planta tradussa in germanesce prin *hahuenkamm* = litter. *crest'a cocosiului*; — d'in coce de Carpati n'amu auditu cuventulu *cione*, déro amu auditu applecandu-se espressionea: *crest'a cocosiului*, la una specia de planta: *cione* pote fi una abbreviatione d'in *cocione*, si prin urmare de acea-asi radecina cu *cocosiu*, applecatu la una planta ca si franc: *coquelicot* = macu, d'in acea-asi radecina cu *coq* = *cocosiu*, (vedi *ciocu* cotra finitu).

CIONTARE, *ciontire*, *ciontu*, etc.; vedi *ciuntu*.

CIONU-a, s., la Macedoromani cu insemnare de *vrabioiu* sau *vrabict* si *vra-bia*, (vedi *cintediu*).

CIOPORU, s. m., vedi *ciuporu*.

CIORBA, s. f., jus, jusculum, puls; *pulmentum*; zema de mancatu, preparata cu buccatelle de carne; — cuventulu nu pote fi turcescu, si cu atâtu mai pucinu slavicu; intellessulu cuventului se espleca prin romanicul sorbere, d'in care si franc. *sorbot*, romanesc. *sierbetu* in locu de *siorbetu*; câtu pentru forma, precumu se dice *siuru* in locu de *ciuru*, asiá s'a dissu *ciorba* in locu de *siorba*, cumu si pronuntia in fapta mare parte de Români, asiá in câtu *siorba* insasi e in locu de *sorbia*, ca si *roibu* in locu de *robiu*, cu intellessu de *ceva ce se sorbe*, applecatu apoi in speciale la speci'a de *sorbitura* ce Români numescu *ciorba*; cuventulu déro nu este de una origine asiá de obscura, cumu pretende invetiatiulu *Miklosich*; numai ellu nu se pote esplecá prin vechi'a slavica, in care nu esiste, ci e numai presuppusu de mentionatulu invetiatiu d'in caus'a serbescului *ciorba*, care, dupo tote probabilitatile, e impromutatu, d'in romanesce.

CIORBAGIU, s. m., 1. cui place *ciorb'a*; 2. omu cu stare si consideratu, notabile, fruntasiu; franc. *qui a le pot au feu* = (litter. care pote in fiacare di pune olla la focu), cumu dice francesulu; — dupo celle spuse la articl. *ciorba*, *ciorbagiu* e de origine romanesca, avendu numai forma turcesca, care s'ar poté correge, dicundu-se *ciorbariu*, cumu se si aude in intellessulu de sub 1.

CIORDELA, s. f., in locu de *ciordire*, nu e de recommendatu.

CIORDIRE, -escu, v., *subriperc*; a furá, a ciupí, etc.; —? in locu de *ciortire*, (vedi *ciortu*).

CIORÓICA, s. f., in locu de *cioroia*, (vedi acestu cuventu in dictionariu), nu e de recommendatu.

CIORLU-MORLU, vedi *cioroboru*.

CIORMOIAGU, s. m., una planta, esplecata in dictionariulu Barcianu prin germ. *kuhweizen*.

CIORNA, s. m., *palimpsestus*; conceptu scrissu inainte de a se transcrie curatu; — cuventu caditu astadi in desuetudine, si inlocuitu prin cuvente ca: *conceptu*, *minuta*, *maculatiu*, (vedi aceste cuvente in dictionariu).

CIOROBORU, si *ciorlu-morlu*, s. m., *jugium*; certa, sfada; — este invederatu, ce *ciorlu-morlu* este compusu d'in doue cuvente, d'in cari *ciorlu* se refere la *ciora*, insemnandu *chianitu de ciora*, éro *morlu* se refere la radecin'a *mor* sau *mur*, d'in care s'au formatu cuvente ca: *mur-muru*, *mor-maire*, *mior-laire*, *merire*, etc.; *ciorlu* si *morlu* unite intr'un senguru cuventu espremu câtu se póte de bene actionea de a se certá a doi sau mai multi omeni, cari unulu la altulu *chiauescu* ore cumu ca *ciorele*, *miorlaescu* ca *catusiele* sau pisicile, *meriescu* ca *carii*, *mormaiescu* ca *ursii*, etc.; câtu pentru *cioroboru*, pare a fi in locu de *cioromorru*, adeco acellu-asi ca si *ciorlumorlu*, prin stramutarea lui *m* in *b*, redussu la mai simpla forma prin taiarea syllabei *lu* d'in amendouc cuventele: *ciorlu* si *morlu*; d'in *cioroboru* s'a formatu mai departe *cioroborire*, transformatu apoi in *ciorovaire* = a se certá, a se sfadí pentru nimicuri, a se disputá fora multa vivacitate; compara inse si *tura vura*, care se dice camu in acellu-asi intellessu cu *cioroboru* sau *ciorlu-morlu*, cumu si ispan. *chirlos mirlos*.

CIROVAIRE; -escu, v., vedi *cioroboru*.

CIORTANU, s. m., 1. pl.-i, pesce mai mare ca *baboiulu*, déro ne adjunsu inco la complet'a marime ce pote attinge, si

in speciale, crapu de marime media; 2. plur.-e, dupo unele dictionarie, cu aceea-si insemnare ca si *ciolanu*; — se vede de sene, co cuventulu, dupo forma, e derivatu d'in *ciortu*.

CIORTU, s. m., rostrum suillum; ritu, botu de porcu; tiganu; (vedi *ciuntu*); — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

CIORVANA si *cervana*, s. f., lycopus, specia de planta; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, inse, sub form'a *cervana* mai vertosu, prezentandu caracterie de curata romanitate.

CIOSVERSTA, vedi *cesversta*.

CIOTU, s. m., pl.-uri, radus, tuber; nodu, inflatura; de aci si adj. *cioturos* = noduros; — la Macedoromani *ciotu* insemna *orbu*; in Romani'a libera cuventulu e neconnoscutu; vedi inse *ciuntu*.

1. CIPU, -a, adj., mutilus; la Macedoromani: mutilu, si in speciale, mutilu de urechie, cu urechiele taiate, (vedi *ciobu*).

2. CIPU, s. m., der regula numai in pl. *cipuri*, la Macedoromani, cu insemnare de *remasitie, residuu, fece* sau *drojdie*, (vedi *ciobu* si *ciupu*).

3. CIPU, vedi *ciupa*.

CIPUNE, s. f., la Macedoromani cu insemnare de *dulama*; — cuventulu e, probabile, de aceea-si origine cu *coporanu*, (vedi acestu cuventu in dictionariu).

CIRACLADISIRE, -escu, v., a scote *ciracu* pre cineva; — de forma si pote si de origine turcesca.

CIRACLICU, s. m., stare de *ciracu*, tempu câtu e cineva *ciracu*.

CIRACU, s. m., tiro, discipulus; cellu ce invetia de la altulu una arte sau una scientia; — precumu *uceniculu*, cu aceea-si insemnare ca si *ciracu*, este slavicu; asiá *ciracu* pare a fi turcescu; intr'una d'in insemnările selle i a luatu loculu *disciplu*, sau *discipulu*; éro in insemnare de *cellu ce invetia una carte* inco s'ar pote suppleni cu *tirone*, de unde apoi *tirocinu* = *ciraclicu de arte* sau *messengeria*, etc.

CIREDA, s. f., armentum; turma de vite mari, si in specia?, turma de boi sau vaci, pre candu *erghelia* sau *herghe-*

lia se appлека speciale la turma de cai, éro cuventulu *turma* insasi la vite menunte: oi, capre, porci, etc.; — prin forma sa, *cireda*, sta, de certu, apprope de isp. *cerda*; déro cuventulu ispanicu se iea de ordinariu cu insemnare de *peru, manuchiu de peru, peria d'in peru de porcu*, si raru cu cea de *herghelia*; ca se se pota intellege cumu acellu-asi cuventu, *cerda*, insemna *peru de porcu* si totu de una data *herghelia*, doue intellessuri in apparentia fora neci una relatieone intre densele, cauta se scimu, co masculinulu *cerdo* insemna *porcu*; de aci femin. *cerda* s'a potutu dá antaniu la *ceva relativu la porcu*: *peru de porcu, turma de porci*, si apoi prin estensione si: *turma de cai* sau *herghelia*: nu ar fi déro absolutu impossibile, ca prin aceea-si estensione de intellessu, acellu-asi cuventu, sub form'a *cireda*, se se fia appecatatu, in romanesce, la *una turma de boi sau vaci*; déro ispan. *cerdo*, d'in care a essitu femin. *cerda*, deriva, dupo unii, d'in basic. *cherria* = porcu; éro dupo altii, d'in latin. *sordidus* = sortitu, necuratu, spurcu (cumu e porculu), asiá co *sordidus*, in ispanesce, transformatu mai antaniu in *suerdo*, a adjunsu apoi la form'a *serdo* sau *cerdo*: in suppositionea d'antaniu s'ar poté ca allu nostru *ciru* = mancare speciale pentru porci se fia venitu d'iz basic. *cherria*, si *jirulu*, de care porcii sunt asiá de lacomi, n'ar fi de câtu una alta forma d'in *ciru*, trecuta mai antaniu prin *giru*; in a dou'a suppositione cuventulu nostru *cioriciu* sau *sioriciu* = pelle de porcu perlitu a potutu veni, ca si isp. *cerda*, d'in latin. *sordidus*; déro cuventulu romanescu *ciru* sta cu multu mai apprope de ital. *ciro* = porcu, care, dupo tote probabilitatile, s'a nascutu d'in grec. *χοιρος* = porcu, porcellu; *ciru* asiá déro a potutu insemná, si in romanesce, mai antaniu *porcu* sau *porcellu*, apoi, prin metafora, *mancare pentru porci*; d'in *ciru* s'a nascutu, pre de una parte, *cirisiu* = coca, adeco *ceva analogu cu cirulu ce se da porciloru*, ero pre de alt'a *cireda* sau *cirada*, cu intellessulu cellu mai originariu de *summ'a de porci nascuti una data de una scrofa*, apoi:

turma de porci in genere, in fine cu intellessu si mai estensu : *turma de verice vite*, si in speciale : *turma de boi sau vaci*; precătu intellessulu, pre atătu si form'a cuventului *cirada*, analoga cu a grecescului $\chiοιρ\acute{\alpha}\varsigma$ - $\chiοιρ\acute{\alpha}\delta\omicron\varsigma$ = *turma de porci*, si prin metafora, multime de stance mai mice ce stau pre lōnga un'a mai mare ca *porceii pre lōnga scrofa*, etc., vine in ad-jutoriulu etymologiei date, asiā in cātu certitudinea despre addeverulu acestei etymologia ar fi completa, déco n'ar fi impregiurarea, co cuventulu nostru *ciru* s'ar poté, si dupo intellessu si dupo forma, derivá si d'in *cibu* = *cu insemnarea de mancare pentru animali domestice*, si anume d'in un deminutivu *ciburu*, care, dupo legile fonetice alle limbei, a potutu luá formele : *civuru*, *ciuru*, *ciuru*, si in fine *ciru*, spre a se destinge astu-fellu de *ciuru* (in care cernemu sau ciuruimu); dupo acestu puntu de vedere, *cirada* ar fi in locu de *cirata*, si ar avé, ca si *buccata* = *cātu sau ce se imbucca*, *partita* = *cāti se punu de una parte*, etc., insemnarea colectiva de *summa de animali cirata* (= *nutrita cu ciru*), *summa de animali domestice* in genere : *porci*, *vaci*, *gaine*, *oi*, *capre*, etc., si in speciale : *summa* sau *turma de boi sau vaci*.

CIREDIARIU, s. m., cellu ce cū scopu de castigu stringe *ciredi* pentru taiatu (vedi *cireda*).

CIRTA, s. f., cuventu neintratu in usulu limbei, si aflatu numai in unele editioni de evangeliu, si anume in sengur'a frase : *cerulu si pamentulu voru trece, déro neci una cirta d'in cuventele melle nu va trece*; in alte editioni de evangeliu, la acellu-ási locu, se afla *iota* in locu de *cirta*; si, fiendu co *iota* este numele grecescu allu litterei *i*, cea mai simpla d'in littere, de ore ce se compune numai d'in una trasurella de condeiu, de aci se vede co prin *cirta* se intellege *ceva forte micu si neinsemnatu*, unu *puntu*, *nemica*, etc.; —? d'in slav. *círĭta*, sau *e*, pote, in locu de *certa*, femininu d'in *certu*, care, ca derivatu d'in *cernere* = *despartire* sau *separare*, a potutu luá si insemnarea de *ceva despartitoriu*, cumu

ar fi, de essemplu, una *linia de hotariu*, si prin urmare *ceva forte suptire*, *ceva neperceptibile*, etc.? sau, in fine, e affinu cu *tira*, ce figuredia in espressioni ca : *una tira de lapte* etc.? (pentru pronunti'a differita a consonei initiale d'in *tira* si *cirta* vedi *carceiu*).

CISITU, s. m., pl.-*uri*, assortimentu, allegero si approvisionare de tote mercile, ce se ceru pentru unu stabilimentu sau bolta de negociatoriu.

CISLA, s. f., *proportio*; retributione proportionale a impositeloru, repartitione, etc., cuventu slavicu (vedi *cetire*), astadi cu totulu cadutu in desuetudine.

CISLUIRE, -*escu*, v., a face *cisla*, — cadutu de totu in desuetudine.

CISMA, s. f., de acea-asi insemnare cu *cibota*, si prin urmare de prisosu in limba, déco in addeveru vine d'in turc. *cizme*.

CISMARESSA, s. f., socfa a unui *cismariu*, sau femina ce scie face *cisme*.

CISMARIA, s. f., maiestria sau stabilimentu de *cismariu*.

CISMARIU, s. m., care scie face *cisme*. (vedi *cisma*).

CISMULITIA, s. f., deminutivu d'in *cisma*, luatu si cu insemnarea speciale de *cisma feminesca*.

CISMEA, s. f., pl.-*elle*, *font*; fonte, fontana, locu de unde cura apa; — cuventu turcescu cu totulu de prisosu, candu avem *fontana*, *fonte*; si cu atătu mai pucinu de recommendatu e *cismegiu* = *fontanariu*, pentru co e si de forma si de origine straina de limb'a nostra.

CISNIRE, vedi *tisnire*.

CISNIU, s. m. (pronuntia s siueratu), operatione de incercare, prin care se cauta a se fissá pretiulu, cu care are se se vendia ceva, mai vortosu ceva de mancare : *pane*, *carne*, etc.

CISTE, *cistire*, *cistitu*; vedi : *cinste*, *cinstire*, *cinstitu*, unde s'a presuppusu, co aceste cuvente aru fi de origine slavica; déro considerandu co *ti* si *ci* se commuta in pronuntia (vedi *carceiu*), s'ar poté ca elle se se fia nascutu pre terrenu romanescu d'in radecin'a *ti*, d'in care grec. $\tau\acute{\iota}$ - $\epsilon\upsilon$ = *appretiare*, *estimare*, *onorare*; $\tau\acute{\iota}$ - $\mu\acute{\eta}$ = *pretiu*, *onore*; $\tau\acute{\iota}$ - $\acute{\alpha}\epsilon\upsilon$ =

pretiuire, onorare; latin. *æs-ti-mare* = pretiuire, etc., si d'in care s'au formatu si la noi, cu pronuntia originaria a lui *ti*: *s-ti-mare* = pretiuire, onorare; *s-ti-matu* = tare pretiuitu sau onoratu, de unde si *ne-s-ti-mata* = *petra pretiosa*, proprie: *petra ce nu se pote stimá d'in caus'a marci ei valore*; in fine *ti-stu*. apnelecatu in speciale la un'a d'in *onori* sau functioni publice si *onorifice*, pre candu in *ci-ste* sau *ci-nste* si derivatele *ci-stire* sau *ci-nstire*, *ci-stitu* sau *ci-nstitu*, etc., *ti* potutu s'a siuerá in *ci*.

CITANIA, *citetiu*, *citire*, etc.; vedi: *cetania*, *cetetiu*, *cetire*.

CITOVIRE, *-escu*, v., a pune in stare de *citou*.

CITOVU, *-a* adj., *incolumis*, *integer*, *salvus*, *sauus*; nevetematu. neattensu, deplenu, intregu, sanotosu; — cuventu, ca si derivatulu seu *citovire*, neconnoscutu d'in coce de Carpati; se afla si in serbesce *citav* = nevetematu, intregu: dero care e radecin'a d'in care s'a nascutu? Invetiatqlu *Miklosich* da numai cuventulu romanescu *citovu* ca venitu d'in vechiulu slav. *citavŭ*, care nu essiste in vechi'a slavica, ci numai in cea serbesca; ? se nu fia óre *citovu* trassu d'in romanesculu *citv* sau *cetv* (ce se vede in compusele: *in-cetv*, *in-cetare*), cu insemnarea mai primitiva ce are latin. *quietus* = *cetv*, (vedi *aquitare*), adeco insemnarea de *culcatu*, *liniscitu*, *neturburatu*, si de aci, prin una metafora naturale: *in stare buna*, *bene stabilitu*, *nevetematu*, *sanotosu*.

CITU, s. m., tessutura de bumbacu lustrata si in florata, care serve la imbracatu scaumele si saltellele, atátea caracterie, prin care se destinge de tessutur'a numita *stamba*, care n'are neci lustrulu neci florile *citului*, si d'in care se potu face rochie si alte vestimente, pre candu d'in *citv* nu se facu vestimente; — de sí essiste si in turcesce *cit*, cuventulu inse ne avendu, in structur'a sea fonetica nemicu contrariu foneticeii romanesci, ar poté, in vederea insemnarei speciale ce are, trece in dictionariulu limbei, cu atátu mai multu, eo nu ese probatu deco este in addeveru turcescu, déco nu

cumu-va si Turcii l'au impromutatu de aiurea.

CIUBERU, s. m., vedi *cibáriu*.

CIUBUCCTU, s. m., 1. cellu ce fabrica sau vende *ciubuce*, 2. servitoriu insarcinatu a ingrigi si implé *ciubucce*; — cuventulu are forma turcesca, care s'ar poté corregge, danduse form'a: *ciubucarin*.

CIUBUCELLU, s. m., deminutivu d'in *ciubucu*.

CIUBUCU, s. m., pl.-e, 1. pipa, instrumentu de fumatu tutunu, compusu d'in unu tubu de lemnu si una *lulea*, proprie inse se chiama *ciubucu* tubulu; a implé *ciubuculu*, a trage sau *bee ciubucu*, etc.; 2. bránu ce se face la muri sau colonne; — déco insemnarea de sub 1. este cea mai originaria. atunci cuventulu *ciubucu* ne a venitu d'in turcesc. *ciubuc*, ca si abitudinea de a fumá cu *ciubuculu*, care a inceputu se se perda impreuna cu *ciubuculu* insusi, ca se dé locu *tigarei*; éro déco intellessulu de sub 2. este cellu mai primitivu, atunci *ciubucu* pote fi romanicu, formatu d'in *tubus*, si a nume d'in una forma (*tubiacus*), care, prin stramutarea lui *i* de lónga *b* in syllab'a initiale, a luat antaniu form'a *tiubacu*, apoi *ciubacu*, *ciubucu* (vedi si *ciobu*).

CIUCURASIU, s. m., in locu de *ciucurellu*, nu e de recommendatu.

? CIUCURLUCU, s. m., de acca-asi insemnare cu *ciacsiri*?

CIUDA, s. f., *dolor*, *ægritudo*; *morositas*; 1. pre câtu connosemu noi *ciuda* insemna: parere de reu, supperare mare, offensa, necadiu: a fi *cuiva ciuda* = a i paré reu forte, a semtí mare dorere de anima, a se supperá reu, a se necadí; 2. dupo dictionariulu *Raoul* ar fi insemnandu inco: *extravagantia*, *capritiu*, *senqularitate*, *originalitate*, etc.; si mai pucinu connosemu semnificationea de *dauna*, *vetemare*, *peccatu*, etc., data de acellu-asi dictionariu cuventului *ciuda* in frasi ca: *e ciuda* = e peccatu; — déro chiaru déco *ciuda* ar avé in gut'a poporului insemnarile date de mentionatulu dictionariu, totusi elle, si eu atátu mai pucinu insemnarea de sub 1, cea mai bene stabilita, nu s'ar poté esplecá prin slav. *ciudo* = *minime*, pro-

digiū; este addeveratu, co derivatele d'in ciuda, adeco *ciudatu* si *ciudire*, au insemnari, ce si noi connosemu, mai appropriate de alle cuventului slavicu; déro antianu *ciudatu* are forma de unu participiu trecutū de la unu verbu de conjug. I., *ciudare*, forma ce nu se da in romanesce cuventeloru venite d'in funtana slavica; apoi sensulu bene stabilitu allu formei simple *ciuda*, sensulu de *parere de reu, dorere* sau *vetemare grea a sufletului*, nu essiste neci in *ciudo*, neci in derivatele selle; si prin urmare, cumu s'a dissu si mai susu, acestu sensu nu s'ar poté in neci unu modu esplecá prin referirea cuventului la funtan'a slavica, afora déco n'ar vré cineva se dé lui *minune* si *mirare*, cu cari correspondu in intellesu slav. *ciudo* si derivatele lui, insemnarea forte estensa si filosofica, ce i da Oratiu intr'una din epistolele selle, in care nil admirari = a nu se *turburá* de nemicu, a nu se miscá in sufletu neci de bene neci de reu, etc.; asiá in câtu *ciuda*, ca impromutatu d'in slav. *ciudo*, ar fi insemnatu antianu *minune* si *mirare*, si, apoi prin una metafora: verice *turburare a sufletului*, si in speciale: *superare, vetemare, necadiu*; déro assemeni metafore, la cuvente straine mai allessu, nu sunt in geniulu poporului, si de acea-a noi credemu co *ciuda* este in locu *ciudia*, d'in *ciudere* = *batere, lovire*, si de aci, prin metafora: *vetemare*, si in particulariu: *vetemare a sufletului, superare*, intogmai cumu si franc. *blessar* = plagare, insemna si *superare*; intogmai cumu si *offendere* sau *lædere* = lovire, insemna si *vetemare, superare*: prin acesta etymologia *ciuda* se espleca si in forma si in intellesu; mai multu nu se cere de la una buna etymologia, precandu suppositionea co *ciuda* ar veni d'in slav. *ciudo*, intempina greutãti si de forma si de intellesu; — de altumentrele, afora de *ciudatu*, celle alte forme, adeco, *ciuda* si *ciudire*, se audu numai pre a locurea, si mai vertosu in Moldavi'a.

CIUDATU, -a, adj., *difficilis, morosus, absurdus; singularis*; 1. greu de impacatu, superatiosu, capritiosu, cui cu greu poti intrá in voia, cu care anevoiã te poti in-

tellege: *ciudatu mai e si betranulu acestu-a, cu nemicu nu i poti intrá in voia*; 2. greu de intellesu, ce cu greu intra in mentea omului, absurdu, straniu, neintellesu: *portarea ta, faptele telle mi paru asiá de ciudate, co nu potu intellege, unde tintesci se adjungi*; 3. extraordinariu, sengulariu, originale, estravagante: *ce portu ciudatu are si omulu acestu-a, (vedi ciuda)*.

CIUDATIA, s. f., calitate sau fapta *ciudata*.

CIUDIRE, -escu, v., dolere; 1. de regula, pre câtu noi scimu, cu form'a reflexiva, a se *ciudí* = a semti *ciuda*, a se superá reu; 2. dupo dictionariulu *Raoul*, in tote insemnarile date de acellu-asi la *ciuda*, cu intellesu transitivū si ne-transitivū, *ciudire* = a face sau deveni *ciudatu* = a face sau deveni *superatiosu, capritiosu, straniu, estravagante, sengulariu, originale*, etc.

CIUFALA, s. f., in locu de *ciufire*, nu e de recommendatu, si neci avemu lipse de acestu cuventu, de altumentrelea neconnoscutu d'in coce de Carpati, de orece insemna totu atãtu câtu si: *batujocura, maltractare, peruire*, etc.

CIUHA, s. f., dupo tote dictionariiele, afora de *Raoul*, care da acestui cuventu acea-asi insemnare ca si lui *ciuta*, vorb'a *ciuha*, ce noi nu amu auditu d'in coce de Carpati, insemna: *perlica de hotariu, momania* sau *momãia*, si de aci: *perlica sau prajina de mesuratu, perlica de apperatu, ciomagu, ghioga*, etc.; — cuventulu este in locu de *ciufa*, ca si *buha* in locu de *bufa*, si prin urmare femininu d'in *ciufu*, care insemnandu si *flocu* sau *massa de peru, capu*, etc., femininulu *ciufa* s'a potutu prin urmare applea si la *momãia* = *perlica* cu *ciufu* in verfu, si de aci, in genere si la alte pertice servindu la diverse usuri.

CIULAMA, s. f., pl. *ciulamale*; mancare preparata d'in farina cu buccatelle de puiu de gaina; — form'a insasi arreta, co cuventulu e turcescu; in locu-i inse avemu *collesia* sau *collesiu*, curatu romanicu si connoscutu poporului intregu.

CIUMA, s. f., *pestis; peste, morbu*

d'in cei mai contagiosi si mai terribili, carese manifesta prin un'a sau mai multe *bube* sau *inflature* la pãrtile celle mai delicate alle corpului; metaforice: uritu, nesufferitu prin *writionca* si reutatea sea: *n'am mai vedutu ciuma de muiere ca a-cest'a*; — cuventulu pote se ne fia venitu prin turc. *ciuma*, de orece acestu flagellu, care infestã terrele nostre mai in fiacare annu, ni se adducea d'in Egiptu, prin Turci; déro nu a potutu in neci unu modu se ne vina de la Slavi, cari, ca si Ungurii, l'au potutu impromutã de la Turci; cuventulu inse, in limb'a nostra se pote esplecã, si in forma si in intellessu, prin radecine romanice, cea-a ce nu se pote face in limbele slavice; de acea-a, déro cuventulu nu este turcescu, apoi este de certu romanescu; in contr'a suppositionei de impromutu d'in turcesce se redica obstacle seriose de partea forme; la cuvente de origine turcesca, ca si la celle de origine slavica, (vedi *ciuda*), Romãnul appлека nu formele de conj. I, ci celle de conj. IV; si prin urmare formele: *ciumare*, *ciumatu*, trasse d'in *ciuma*, sunt cu totulu contrarie mentionatei suppositione; si mai multu compusulu: *ciumesfoia* sau *ciumifoia* (=d'in *ciuma* si *foia*), care, ca si *luceferu* si altele, cauta se se fia formatu d'in temporele celle mai vechie, intr'una epoca, pre candu Romãnii neci audisse de numele *Turcu*, este in contr'a acellei-asi suppositioni; acea-asi planta se dice si *cium'a fetei*, si acesta-a duce la esplecarea cuventului cea mai naturale, care resulta d'in form'a lui: *ciuma*, la Macedoromani, (vedi *ciobu*), insemna, appropo ca si *ciufu*, la Dacoromani, *flocu de lana sau de peru*, *vitia de peru*, *motiu*, *perulu capului*, etc.; de aci, priu una metafora d'in celle mai simple, s'a appecatulu la un'a d'in plantele *comose*, *ciumesfoia*, numita si *cium'a fetei*, togmai pentru co *cium'a* = *com'a* sau *perulu* unei fete este cãtu se pote de desu si lussuriant; déro *ciuma* in locu de *cumiu* sau *comia* (d'in *coma*) sta in strinsa legatura cu *cuma* = *cyma* = *κῆμα*, (vedi *chi-ma* si *ciocu*), care, pre longa alte insemnãri, are si intellessulu de *inflatura*,

coltiu, *bobocu*, *cucuiu*, *proeminentia*, etc.; si de aci *ciuma* a luatulu, la noi, si insemnarea de *buba*, sau *inflatura*, si in speciale, de *hub'a rea a pestei*; neci form'a déro, neci intellessulu nu potu fi obstacle de a considerã ca unulu si acellu-asi cuventu form'a *ciuma* in celle doue intellessuri *de peste* si *de flocu de peru*; cu tote acestea nu noi vomu negã. co in intellessulu de *peste*, cuventulu *ciuma* s'ar poté esplecã si in alte moduri: asiã *ciuma* ar poté fi in locu de *tumia*, care prin stramutarea lui i in syllab'a initiale, devine *tiuma* sau *ciuma*, si s'ar legã astu-fellu de radecin'a *tum*, d'in care au essitu *tumor* = *inflatura*, *buba*, etc.; asiã luandu in considerã co la Macedoromani *ciuma* se dice *pusclia* = *pustula* = *buba*, si co *pustula* este appropriatu prin forma si prin intellessu de *pestis*, ar poté cine-va admite co *ciuma* este una abbreviatione sau d'in *puschiuma*, sau d'in *pestima*, femin. d'in *pestimus* = *adducutoriu de peste*; co *puschiuma*, prin taiarea syllabei initiale, pote deveni *chiuma*, si apoi *ciuma*, se intellege forte usioru; déro si *pestima*, prin taiarea acelleiasi syllabe, devenindu *stima*, a potutu in urma a se transformã in *sima*, *siuma*, *ciuma*; déro acesta d'in urma suppositione nu se pote admite, pentru co *sti*, fiendu syllaba scurta, nu s'a potutu pastrã togmai acesta syllaba, pre candu *pe* d'in inceputulu lui *pestima*, pre care cade tonulu, aru fi peritu; d'in *apostema*, in care syllab'a *ste* este longa si intonata, prin suppressionea initiale *apo*, mai currendu s'ar fi potutu formã *ciuma*, decãtu d'in form'a *pestima*; noi inse credemu antani'a esplecare data cuventului *ciuma* ca cea mai probabile. Vericumu inse cuventulu *ciuma*, dupo cãte s'au spusu, nu pote fi strainu; déro ar fi turcescu, pre longa difficultãtãile mai susu espuse, nu s'ar poté esplecã neci de ce se nu se afla cuventulu si in limb'a Greciloru moderni, cari de la Turciau impromutatu cuvente maimulte de cãtu noi si inco cuvente cu multu mai communi si mai pucinu speciali de cãtu *ciuma*.

CIUMARIRE, -escu, v., de regula re -

flessivă, a se *ciumari* = a lua gustu amaritosu, vorbindu in speciale despre vinu : *vinu ciumaritu*; — cuventulu cōprende in sene *amaru*, si pare compusu d'in *aci* (d'in *ac*, de unde *ac-ru*, etc.), asiă incātu *ciumarire* ar fi in locu de *aciamarire*, care, prin caderea lui *a* iniziale, ca in *ciora* in locu de *aciora*, si prin intunecarea lui *a* d'inaintea lui *m*, s'a potutu transformá in *ciamarire*, *ciumarire*; acesta esplecare de forma, se confirma si prin intellesu, de ore-ce vinulu *ciumaritu* are unu gustu intre *acru* si *amaru*.

CIUMPAVIRE, *ciumpavu*; vedi *ciumpavire*, *ciumpavu*, (vedi si *ciobu*, *ciuntu*).

CIUMPIRE, vedi *ciupire*.

CIUMPU, -ă, adj., de acea-asi insemnare cu *ciuntu* sau *ciuntu* ca adiectivu, (vedi si *ciobu*.)

CIUNTARE si *ciontare*, *ciontu* si *ciontediu*, si cu forme de conjugationea a patr'a : *ciuntire* sau *ciontire*, -escu, (forme mai connoscute noue d'in celle audite d'in coce de Carpati; déro formele de conjugationea antania, si mai vertosu formele simple alle presentelui : *ciontu*, *cionti*, *cionta*, etc., sunt celle mai bune, ca unele ce atesta mai cu potere despre inalt'a vechime si romanitate a cuventului), v., *abscindero*, *abscicare*; *mutilare*; *deminuere*; *consumere*; insemnarea cea mai generale a cuventului este : a stricá, prin taiare, frangere, rupere, etc., intregimea unui ce; a despartí cu mai multa sau mai pucina violentia parte sau parti d'in unu totu orecare, si prin urmare : a trunchiá, a taiá, a curmá, a mutilá; a scurtá, a micusiorá; a consume, a perde, a despende, etc.; si ca reflexivu : *me ciontu* = *me consumu*. (vedi 2 *ciuntu*).

CIUNTATURA si *ciontatura*, *ciuntitura* si *ciontitura*, s. f., actione si resultatulu allu actionei de a *ciuntá* sau *ciuntí*.

CIUNTIRE si *ciontire* vedi *ciuntare*.

1. CIUNTU si *ciontu*, s. m., pl. -esi-uri, *mutilatae* rei pars; parte d'in ceva *ciuntatu*, (vedi *ciuntare*).

2. CIUNTU si *ciontu*, -a, adj., *abscisus*, *truncus*, *mutilus*; care, prin taiare, rupere, frangere, etc., si a perdutu in-

tregimea; care nu e intregu, totu, deplanu, si prin urmare : trunchiu sau trunchiatu, mutilu sau mutilatu, mancu; scurtatu, micusioratu; taiatu, retediatu, etc.; — in forma cuventulu *ciontu* se espleca prin unu adiectivu : *contiu*, in care *i* d'in syllab'a finale a trecutu, ca si in *cuiu* d'in *cuiu*, in syllab'a iniziale, adiectivu derivatu d'in *contus* = *κοτύς* = pertica, si in speciale, lemnu ce serve a cercá ap'a sau mená cu ellu unu vasu de plutitu, lemnu de lance, lance, etc.; sensulu cuventului latinu si grecescu pare inse a se oppune etymologiei date de noi cuventului romanescu dupo form'a lui; déro in grecesc'a modern'a *κοτύς* insémna si *scurtu*, *meruntu*, etc., intellesu analogu cu allu romanescului *ciontu*; apoi vechiulu grec. *κοτύς* nu e unu cuventu primitivu, ci derivatu d'in acea-asi radecina cu *κεντέιν* = a impunge, *κέντρον* = instrumentu de impunsu, ceva ce impunge : acu, boldu, stemuru, spinu, paru ascutitu, etc., sau ceva impunsu : gaura, spartura, punctu, si in speciale, cumu s'a luat si la noi, punctu d'in mediloculu unui ce, unui cercu, de essemplu, *centru*, etc.; radecin'a déro a acestoru cuvente, care ar fi *can*, *con*, *cen*, sau *cin*, dupo cātu se vede d'in insemnarea cuventoloru citate si se va vedé si mai lamurita d'in celle ce vomu mai citá, are intellessulu generale de a *cioplí*; d'in care apoi de sene decurru, pre de una parte, insemnarile de *taiare*, *scobire*, *crepare*, *spargere*, *crestare*, *scurtare*, *mutilare*, etc., éro pre de alta parte insemnarile de *ascutire*, *puntare*, etc.; immediatu d'in form'a cea mai simpla a radecinei paru a fi essitu in grecesce : *κενός* = desertu (vasu *spartu*) *κόνη* = *κωννα* = trestia (parte ca ceva *desertu*, parte ca ceva *politu* si *puntatu*), *κωνός* = conu (ca *ascutitu*, *acuminatu*) etc., (vedi si *ciocu* cotra finitu); in romanesc d'in form'a cea mai simpla a acellei-asi radecina au essitu : *ciomu* sau *ciomu* = lemnu ascutitu, paru, etc.; *s-cun-dura*, d'in care pote si *s-cen-dura*, transformatu prin prouuntia in *tiéndura*; apoi *cion-tu*, d'in care *cion-tare*, *cion-*

tire, etc., ar fi ca si grec. *κον-τός*, unu participiu trassu de a dereptulu d'in acea-asi radecina, luatu si cu intellesu de substantivu, (vedi 1. *ciuntu*); d'in *cion-tu* sau *ciun-tu*, prin caderea lui *n*, s'au potutu formá : *cio-tu*, *ciu-tu*, *ciu-turu*, *ciu-tura*, *ci-tura*, *ce-tura*, *ciu-tacu*, etc., cari tote au intellessulu de ceva *taiatu*, *crestatu*, *mutilatu*, etc.; e addeveratu, co despre caderea lui *n* inainte de una dentale nu se potú dá es-semble indestulatorie d'in limb'a nostra, si de acea-a s'ar poté ca unele d'in cuventele citate fora *n*, de essemplu : *ciu-turu*, *ciu-tura*, *ci-tura*, *ce-tura*, se se referia la alte radecine, la radecin'a, care a datu *κοί-λος*, *κο-τόλη*, etc. : *ciu-tura*, mai vertosu correspunde in forma, ca si in intellesu cu grec. *κο-τόλη*, (vedi si *ciocu* contra finitu); de asemenea *ce-tura*, care pare a fi acellu-asi cuventu cu *ciu-tura* sau *ci-tura*, intogmai precumu *ciga*, *cega*, *ciuga* sau *cioga*. (vedi *ciocu*) parú a fi unulu si acollu-asi cuventu, ar poté se se referia, mai allessu in insemnarea de *lemnú crestatu*, la acea-asi radecina mai simpla si fora *n*, care a datu *ω-λαρε*, *ω-δере*, *ω-lum* = *sapare*, *taiare*, *scobire*, *ceru*, etc.; se pote in fine ca *ce-tura*, cu insemnarea speciale de *lemnú crestatu pentru computu*, se fia acellu-asi cu *cedula* = ital. *cedola*, franc. *cédule* = mediu latin. *schedula* (cuventu ce mai tardiu s'a impromutatu si sub form'a *cedula*, mai pucinu correctu : *cidula* sau *tidula*); déro *schedula*. de unde ital. *cedola* si franc. *cedule*, se refere la grec. *σχέδη* = *σχίδη* = despicatoria de lemnú, aschia, tabla de lemnú, pre care, unsa mai vertosu cu cera, se potea scrie, si de aci : inscrissu, insemnare in scrissu, etc. ; *σχί-δη* vine d'in *σχί-ζω* = *scin-do* = despiceu, crepu, etc.; si astu-fellu d'amu érosi preste una radecina asemenea cellei ce amu arretatu mai susu, co a produsu la noi : *cion-u*, *cion-tu*, *s-can-dura*, etc.; afora de aceste-a in limbele sorori, si mai vertosu in italianesce, inco afl'amu cuvente analoge in intellesu cu alle nostre d'in cestione, atátu cu *n*, cátu si fora *n* : ital. *cionta* = *lovitura*, *persecutura*; *ciotto* = *schioapu*;

cion-dolare = a fi *langedu*, *mancu*; *cion-no* = *desertu*, *nefolositoriu*, de neci una utilitate; *ciottola* = *ciutura*, etc.; pentru aceste cuvente fundate pre form'a, ca si pre intellessulu cuventeloru romanesce, noi referimu la acea-asi radecina atátu *cion-tu* sau *ciun-tu*, *ciontare*, etc., cari au unu *n*, cátu si *cio-tu* sau *ciu-tu*, *ciu-tura*, *ci-tura*, *ce-tura*, etc., cari n'au *n*; in ver-ce casu inse *ciu-tu*, care se pronuntia de unii Románi *siutu*, nu pote fi slav. *stutŭ*, care nu assiste in vechi'a slavica, ci numai la Bulgari, cari de certu sau impromutatu de la Románi, de orece acestu cuventu, isolatu in limbele slavice, nu si afla esplecarea sea prin vre-una radecina slavica; *cion-dra* apoi, in locu de *cion-dura* sau *cion-tura*, *cion-dranire*. etc., se léga mai usioru, prin forma, de radecin'a *cion*, care a datu *cion-tu* sau *ciun-tu*; intellessulu inco nu e contrariu acestei etymologie, de orece si *tiandura* sau *tiandara*, care pare a fi in locu de *ción-dura*, insemna *supperare*, cumu se vede d'in espressioni ca : *a sari tiandur'a cuiva*; *cion-dra*. déro ar insemná proprie : *impungeré cu vorbe* = certa, sfada; mai greu pote s'ar poté admite co la acea-asi radecina se referu, prin scambarea lui *n* in *r*, si cuvente ca : *cior-tu*, *cior-tanu*, *cior-tire*, sau *cior-dire*, *cior-da* (pronuntiatu de unii Románi *siorda* si *jorda*), *ciur-da*, etc., intellessulu nu s'ar oppune la acesta supposetione, déro form'a, scambarea lui *n* in *r*, fora se fia intre doue vocali, ua contradice intru cátuva: prin forma, ca si prin intellesu, aceste cuvente, ar cadrá mai bene cu una radecina *car* sau *cor*, *cer*, *clr*, d'in care au essitu *s-car-menare*, *s-cur-tare*, etc.; pentru *ciur-da*, care dupo acesta d'in urma supposetione, ar insemná proprie una *parte* sau *despartire* = cu intellesu collectivu de *ceta* sau *turma* (vedi si *cireda*); mai usioru se pote admite co *ciullu*, d'in care apoi *ciullinu*, *ciullire*, etc., s'a formatu d'in acea-asi radecina ca si *cion-tu*: pentru form'a *ciul-lu* pote fi in locu de *ciun-lu*, ca si asel-lus in locu de *asin-lus*; pentru intellesu, *ciullu* si derivatele : *ciullinu*, *ciullire*, etc., unescu a-

mendoue insemnările principale, ce amu aflatu in radecin'a, d'in care vine grec. $\chi\epsilon\upsilon\text{-}\tau\epsilon\iota\upsilon$, $\lambda\omicron\nu\text{-}\tau\acute{o}\varsigma$, etc., adeco insemnarea de *taiare* si cea de *acuminare*; pote inse ca *ciullu* se vina si d'in radecin'a ce a datu cel-lerc, cel-er, cul-meu, etc., (vedi si *coltiu*); in fine, de orece in locu de *ciolanu* se dice si *ciodolanu*, se pote ca si *ciolanu*, *ciolanosu*, etc.; se se fia nascutu d'in acea-asi radecina cu *cion-tu*, asiá, co d'in *cion-tu* essindu *cio-tu*, a-cestu-á a potutu dá *cio-tolanu*, analogu in-forma cu ital. *ciondolone* si *ciotolone*, si d'in *ciotolanu* sau *ciodolanu*, prescurtatu in *ciodulanu*, *ciod-lanu*, a cautatu se se traga una forma mai armonica : *ciol-lanu*; câtu pentru intellesu, se se compare *cracu* si *craca*, care ca si *ciolanu* insemna una *parte*, *sectione*, *despartire*, etc., d'in unu totu; apoi precumital. *cion-care* = trunchiare si *cionta* = persecutura, taiatura; asiá si alle nostre : *cion-tu* sau *ciun-tu*, si *cion-cu* *ciun-cu* sau *ciun-gu*, paru a se referi la una si acea-asi radecina *cion* sau *ciun*, (vedi si *ciocu*).

CIUPA, s. f., *aqua tepida*; apa pucinu calda, si in speciale : apa caldicea de scaldatu unu pruncu; — cuventu. precâtu noi scimu, pucinu connoscutu d'in coce de Carpati sub acesta forma, se dice inse sub form'a : *cipu*, nu ca unu substantivu, ci ca una interiectione : *cipu*, *cipu!* prin care se indemna pruncii a acceptá scaldatorea voiosi si fora plansete; déro si sub acesta forma cuventulu pote fi unu addeveratu substantivu luat cu intellesu de interiectione, cumu se ieau multe altele, (vedi, de essemplu, 1. *ciocu* si 2. *ciocu*); in origine radecinele simple alle mai totoru cuventeloru sunt esclamationsi, prin cari se imita mai multu sau mai pucinu bene sonulu produsu prin actionile fientieloru; inse togmai la cuventulu *ciupa* sau *cipu* nu se pote applecá bene acestu principiu, de orece prin *scaldare* nu se produce neci unu sonu analogu cu collu espressu prin *cip*; de alta parte espressioni ca *ciupa* si *cipu*, cari espremu concepte intime d'in viéti'a Románului, sunt de regula ro-

manice : de acea-a credemu co *ciupa*, *ciupu*, (prin moierea lui *u* : *cipu*), au essitu d'in acea-asi radecina cu latin. *tep-ere* = a fi caldicellu, *tep-idus* = caldicellu, etc., si a nume d'in una forma *tepiu*, *tepia*, d'in care si ispan. *tibio* = caldicellu, si care in limb'a nostra, prin stramutarea lui *i* lungo *t*, a devenitu mai antaniu : *tiepu*, *tiepa*; apoi, prin stramutarea in *u* a lui *e* inainte de *p* : *tiupu*, si prin moierea lui *u* in *i* : *tiipu*, *tipu*, *tiupa*, si aceste-a in fine, spre a se evitá confusionea de intellesu cu *tiepu*, *tipu*, s'au facutu : *ciupu*, *ciupa*, *cipu*; verbulu *ciupelire*, in intellesu de *jumulire a unci gaine* sau *a unui porcu*, se léga forte bene de *ciupa*, de orece *ciupelirea* se face moiandu animalea in *ciupa* sau *apa ferbinte*; déro, in insemnarea de *a ciupi ciupiture mice*, *ciupelire* se refere mai bine, ca unu deminutivu, la *ciupire*.

CIUPELIRE, -escu, v., deplumare, depilare, vellicare; 1. a jumuli una gaina sau porcellu; 2. a perli si smulge unu porcu; 3. a ciupi (cu insemnarea de sub 2. b), si in speciale : a ciupi câte pucintellu, a subtrage pre ascunsu d'in averea altui-a parti mici si neinsemnate, asiá in câtu se nu se semta furtulu, a carpaci, etc.

CIUPERCA, s. f., *agaricus campestris*; specia de planta buretosa; prin metafora, appecat, in risu mai vertosu, la una pelaria sau caciulla, mai all essu candu este vechia, portata reu sau motolita : ieati *ciuperc'a d'in capu*; — noi nu credemu ca Români, pentru unu obiectu asiá de commune, se fia astepatatu, peno se vina Ungurii, pentru ca de la ei se i invetie numele, in ung. *cseperke*.

CIUPIRE si *ciupire*, -escu, v., vellicare, sodicare; libare, verberare, male habere; furari, subriper, 1. a piscá, a appucá cu unghiele, cu cioculu sau cu altu ceva assemene de carne, si a stringe, ca se produca dorere; 2. a rupe piscandu, a luá cu farmitur'a cu farmitur'a d'in ceva, si acesta-a : a) d'in lucruri de mancatu : *nu ciupi pane cu man'a*, *ci taia cu cutitulu*; mai all essu cu intellessulu

speciale de a luá cãte pucinu d'in lucruri de mancare, cari nu su pre placulu manicatoriului : *nu ti place memelig'a de meiu, pentru co nu imbuci d'in ea, ci numai ciupesci*; b) d'in ce nu e allu seu, a furá, a carpací: *amu unu misellu de scvitoriu cu ghiare lunge, care cauta se ciupesca d'in tote*; 3. a maltractá, a bate, fiendu verb'a in speciale de unu copillu : *ai inncbunitu, fetulu meu, de candu nu te am mai ciupitu eu*; — cuventulu, de sí este pre deplenu synonimu cu *pisicare*, asiá, incãtu acestu-a are tote insemnãrile lui *ciupire*, ba inco si mai multe ca densulu, cumu, de essemplu, insemnarea de a *intiepá*: *ceva acru pisica, nu ciupesce limb'a*; cu tote acestea, fienduco face parte d'in una numerosa familia, (vedi *ciobu*) de betrane cuvente romanesce, verb'a *ciupire*, ca si celle mai de appropie affini alle selle : *ciupu* sau *ciopu*, *ciupellire*, etc., merita a trece in dictionariulu limbei, dandu-i-se intellessuri bene distincte de alle synonimului *pisicare*, intellessuri conforme cu etymologi'a sea : *ciupire*, in addeveru, ca derivatu directu d'in *ciupu* sau *ciopu* = *copiu*, (vedi *ciobu*), cauta se aiba una insemnare cu multu mai energica decãtu *pisicare*, care se dice si de *pureci* : *pureccle pisica, gain'a ciupesce*.

CIUPITURA, s. f., actione si resultatulu actionei de a *ciupí*.

CIUPORU si *cioporu*, s. m., pl.-e, truncus, grex; 1. la Macedoromani: busceanu, trunchiu, buccata de lemnu, de care te lovesci si te impedece; 2. in dictionariulu *Raoul*: stolu, cãrdu de paseri sau de alte animali; — amendoue intellessurile cuventului se espleca prin celle espuse la articl. *ciobu*.

CIUPU, *ciumpu* si *ciopu*, cuventu care pare a fi in acellu-asi tempu : 1. interiectione-sau esclamatone, prin care se imita sonulu facutu prin *ciupire* sau *ciumpire*, si prin *lovire* sau *ciop-lire*; 2. adiectivu : a) *ciupitu*, taiatu, ciuntitu, (vedi si *ciumpu*); b) *spartu*, *fari-matu*, etc.; 3. substantivu : *ciobu*, *spartura*, *frantura*, *farmitura*, *buccata*, parte rupta d'in ceva, prin taiare, *lovire*, *ciupire*, etc. (vedi *ciobu*).

CIURDA, s. f., *armentum, grex*; 1. ca si *cireda*, cu intellessulu speciale de *turma de vite cornute*; 2. cu insemnarea mai generale de *turma de verice animali*; — neconnoscutu, pre cãtu noi scimu, d'in coce de Carpati, déro iuveratu d'in acea-asi funtana cu *cireda*, (vedi *cireda*, cumu si la art. *ciuntu* celle disse cotra finitu despre *ciortu*, *ciorda* sau *ciurda*, si compara, pentru intellessu si *ciuporu* sub 2. : d'in acesta comparatione ar resultá co *ciurda* ar insemná proprie, ca si *ciuporu*: *parte, despartire, divisiune*, etc., cu intellessu collectivu, ca in frasile : *partea omeniloru cu mente sanetosa, divisiune de militari*, etc.).

CIURDIRE, -escu, v., vedi *ciordire*.

CIUSIDIRE, -escu, v., *aures demittere* = a lassá urechiele in diosu, vorbindu de callu, asinu, etc.; — ? d'in *ciusiu* ?

CIUSIU. 1. pre cãtu noi scimu, cuventulu se appлека la asinu, spre a lu provocá se se puna diosu si se ste bene spre a i pune samariulu sau spre a lu incallecá; cu acellu-asi intellessu se appлека si la joculu numitu *incallecat'a*, spre a provocá pre cei ce le a venitu rondulu se se pituledie, ca se incallece altii pre densii; 2. dupo dictionariulu *Raoul*, care l'identifica cu *siasiu* (d'in turc. *sias*), ar fi avendu si insemnarea de *luscu*, cu *cautatura stramba*; — intellessulu connoscutu de noi se espleca prin celle spuse la articl. *ciocu*, dupo cari *ciusiu* in locu de *ciuciu*, ca si ital. *ciuc*, ar insemná *asinu*; intellessulu datu de mentionatulu dictionariu ar poté fi trassu d'in cellu precedente, prin una metafora de acelle cutediatorie ce scie creá imaginationea poporului, de la modulu cumu asinulu tine urechiele, adeco : *plecate, blege, strambe*.

CIVITU, s. adj., *indicum*; *indicu*, albastru inchisu; — turc. *civid* ?

CLABUCU, s. m., pl.-i, 1. spuma de sapunu, 2. spuma ce esse d'in gura; — turc. *clabuc*.

CLACA, s. f., 1. lucru gratuitu ce mai multi impreuna facu in folosulu cuiva : *pentru preutu, pentru alti omenii de consideratione, pentru nepotentiosi, Romãnii au facutu si facu claca*, de le

ara agrele, le secera, stringu si treiera buccatele; femeiele române au facutu de tempuri uitate si facu peno astadi claca, ca se torca inulu, canep'a sau lan'u, ca se tessa pandi'a, ca se lipesca casele prutessei sau altei femine de consideratione; 2. lucru ce unu terranu crá datoriu se faca in folosulu proprietariului mosiei, pre care crá stabilitu, ca pretiu allu partei de pamentu, ce terranulu lucrá in folosulu seu; numerulu dilleloru de claca fissate in tempurile mai vechie la 12, crescú si variá in urma, de la regulamentu incoce; clacasii si faceau dillele de claca cu manele sau cu vitele, fiacare dupo starea sea si mai vertosu dupo numerulu viteloru, dupo care li se da, in proportione, si numerulu de falci sau pogone de pamentu, ce cultivau in folosulu loru: sub acestu puntu de vedere clacasii se impartiau in trei categorii: fruntasi, medilocasi, codasi sau palmasi (vedi aceste cuvente in dictionariu); clac'a, in Moldavi'a, portá numele de boiarescu, éro in partile de d'in collo de Carpati se diceá robota (vedi aceste cuvente); clac'a sau boiaresculu se desfientiá prin legea d'in 1864;—3. in intellesu metafericu, mai vertosu in locutionea: de claca, cu intellesu atributivu sau de adiectivu: lucru de claca=lucru facutu prostu, cu neingrigire si fora tragere de anima; vorba de claca=vorba deserta; a vorbi de claca=a vorbi fora a cugetá ce spune, a vorbi fora locu si fora tempu, a vorbi verdi si uscate; — dupo dictionariulu de Buda cuventulu ar fi venindu d'in collocare=a pune impreuna, a stringe si uní poterile mai multoru-a pentru acellu-asi lucru; prin forma inse cuventulu pare apropiatu de franc. claque, celtic. claq, angl. clack=applausu, bataia d'in palme, scomotu mare ce face cineva; si in speciale: franc. claque=omeni platiti se applauda la teatru sau in alte locuri; pentru intellesu, cuventulu romanescu a potutu avé intellesulu ca mai originariu de vorba multa, d'in care apoi s'au derivatu celle alte: omeni strinsi impreuna, ca se vorbesca si se ptreca, cea ce e in addeveru unulu d'in ca-

racteriele clacei. in intellesulu seu cellu mai bunu: Români de totu sessulu si etatile: barbati, muieri, teneri, betrani, juni si juno, se stringu voiosi la clac'a facuta d'in omeni'a loru, pentru ca se se delecte cu vorb'a si se si desfete totu de-una anim'a prin una fapta omenosa; clac'a a potutu luá apoi insemnare uritiosa numai prin abusulu ce s'a facutu de dens'a in insemnarea de sub 2; e de observatu cu tote aceste-a co, cu totu abusulu ce s'a facutu de claca, acestu cuventu n'a ajunsu inse se iea intellessuri asiá de odiose ca: angaria, bellicu, podvada, saluoria, etc., a caroru insemnare se atenge, in unele punte, cu a clacei; verbulu clacuire are insemnarea de a petrece vorbindu, cu multu mai pronuntata de câtu cea de a face claca; form'a clicuire, care dupo invetiatalu Miklosich ar fi impromutata de la Salvi, noue nu ne e connoscuta d'in audire neci d'in celtire; ea se afla in unele dictionarie cu intellesulu de a dá chiote de bucuria, cumu se afla si substantivulu clicu, mai allessu in plur. clicuri=chiute de bucurie, risete, petrecere cu vorba si risu, etc.; clicuire asiá déro ar poté fi una modificare d'in clacuire, precumu si in francesce d'in radecin'a, d'in care a essitu claque, essistu cuvente si cu i in locu de a: cliquet si claquet, si chiaru clquo pre longa claque.

CLACASIU, s. m., care face claca; care e suppusu la claca cu insemnarea de sub 2.

CLACUIRE,-escu, y., vedi claca.

CLADARAIA si cladaria, s. f., vedi cladurau.

1. CLADIRE,-escu, v., edificare, struere; 1. a edificá, a construí d'in lemnu, caramida, petra, etc., unu edificiu; 2. a gramadí, a pune la unu locu fenu, paie, etc., a face capitie; dupo invetiatalu Miklosich d'in slav. klasti (vedi si claiu).

2. CLADIRE, s. f., 1 actionea de a cladi, 2. cu intellesu concretu: ceva claditu: edificiu, capitia, porcoiu.

CLADITURA, s. f., cu acellu-asi intellesulu ca si 2. cladire, inse mai pucinu usitatu de câtu acestu-a.

CLADURAIA si *claduria*, *cladaraia* si *cladaria*, s. f., *cumulus*, *racemus*; grumuru sau manuchiū, si in speciale: manuchiū de smicelle, de nuelle, de frundie, de erba, de fructe, de peri, etc.; (vedi *claiia*).

CLAIA, s. f., feni meta, *cumulus*, *acervus*; grumuru mare de fenu sau de paie in forma conica; gramada mai mica de acea-asi forma facuta d'in snopi de granu, ordiu, meiu, etc.; asiá déro *claiia* este una gramada caracterisata mai vertosu prin form'a seu conica, de orece gramadile de paie, de fenu, de snopi, etc., cari au alta forma, ieu alte numiri, cumu: *sira* (de paie sau fenu), *stogu* (de snopi), etc.; gramadile mai mice de fenu, cari au form'a mai pucinu conica, se chiama: *porcoie*, candu sunt cu totulu mice si nu au crescutulu loru bene desvoltatu in punta ca allu conului, ci sémena mai multu cu una massa fora form'a ce s'ar cadé se aiba, intogmai precumu si *porculu* (de unde s'a si formatu cuventulu *porcoiu*) presenta una massa mai multu sau mai pucinu *difforma* in genulu seu; in fine gramadile de fenu, cari, prin marimea loru, stau intre *porcoiu* si *claiia*, se numescu *capitie*, de la *capu*, cu care sémena, ca si *claiiele*, in form'a loru; applectatu si la grumuri de alte obiecte, cari au form'a unei *claiia*: *claiia de vestimente*, *claiia de bani*, etc., — proverb.: *a stá claiia preste gramada* = a stá unulu preste altulu; *a veni sau cadé claiia preste gramada* = a veni sau cadé unulu preste altulu, a veni sau cadé preste capu, a cadé diosu cu totulu, a se derimá; *a arruncá sau pune claiia preste gramada* = a arruncá sau pune unulu preste altulu in desordine. — Invetiatulu *Miklosich* refere acestu cuventu romanescu la acea-asi radecina slavica, d'in care ar veni si *cladire*, a deco la slav. *kladiti* (in locu de *klad-ti*, prin stramutarea lui *d* in *s*) = *ponere*, producundu inco, pre longa *cladire*, *claditura* si *claiia*, ca essitu d'in acea-asi radecina si cuventulu *caladèu* = *caudex* = trunchiu, busceanu, etc., cuventu ce noi neci in dictionarie amu aflatu, neci d'in audite sau cetite conosçemu; numai

in dictionariulu *Raoul* se afla *calacu*, cu intellesu de *ghisdu* = gardu de nuelle sau de scandure d'in pregiurulu gurei unui putiu. Acumu cuventulu romanescu *claiia*, prin intellesulu seu descrissu mai susu, nu respunde de locu la intellesulu cuventului slavicu *kladiti* = *punere*, afora déco nu amu luá *punere* si in insemnarea de *a pune in petiore*, *a redicá*, *a inaltia*, etc., asiá in câtu *claiia* se insemne proprie: *cera inaltiatu prin gramadire*; déro *claiia* nu insemna *veri-ce fellu de gramada*, ci numai unu *acervu de fenu sau de paie*, si chiaru in acestu intellesu restrinsu nu se applica, cumu s'a vediutu, la *tote grumurele de fenu sau de paie*, ci numai la celle cu form'a unui *conu sau unui capu*, si prin urmare cuventulu slavicu nu pote esplecá, vericumu l'ai invertí, insemnarea asiá de bene caracterisata a cuventului romanescu; este addeveratu co in nou'a slavica essiste cuventulu *klaja* = nutretiu, si acestu-a pare co ar esplecá mai bene si cuventulu romanescu, asiá in câtu *claiia* ar insemná *acervu de nutretiu*; déro, se lassamu co neci asiá nu se espleca in modu satisfactoriu insemnarea vorbei *claiia*, care nu se applega la *veri-ce acervu de nutretiu*, apoi si form'a cuventului romanescu se oppune la suppositionea de a lu reduce la una radecina slavica *klad*, d'in care nu potea essí *claiia*, ci *claja* sau *clajda*: neci form'a asiá déro, neci intellesulu cuventului *claiia* nu se pote esplecá prin slav. *klad*, si de acea-a noi credemu mai multu ca probabile, co *claiia* este in locu de *clavia*, ca si *oie* in locu de *ove*, formatu d'in unu adiectivu: *clavinu*, *clavia*, trassu d'in *clava*, *clavus* = maciuca, pironu, cuiu si alte assemeni lucruri de forma conica, intogmai precumu si *capitia*, pentru form'a sea, s'a trassu d'in cuventulu *capu*; cuventulu *claiia* se espleca astufellu si in forma si in intellesu, si prin urmare nu se pote referi la acea-asi radecina cu celle alte cuvente: *clad-ire*, *clad-itura*, *calad-uraia*, *clad-èu*, *cal-acu*, cari, si in forma si in intellesu, cadredia mai bene cu slav. *klad*; déro si in respectulu acestoru-a, luandu in considerare, co *claiia*.

duraia este derivata d'in unu primitivu : *clad-ura*, cu forma de cea mai curata romanitate; considerandu, co la cuvente impromutate d'in funtana slavica nu se appleca, de regula, forme romanice : noi credemu co si aceste cuvente nu se potu da absolutu ca slavice, ci s'ar poté cellu pucinu totu cu atat'a probabilitate, referi la acea-asi radecina, d'in care au essitu grecescele $\kappa\lambda\acute{\alpha}\delta\text{-}\eta$, $\kappa\lambda\acute{\alpha}\delta\text{-}\omicron\varsigma$ = ramura, lemnu, etc., de orece lemnulu face basea *veri-carei clad-ire*, si apoi *clad-èu*, care ar fi in locu de *clad-èu*, are dupo insasi spus'a invetiatiului *Miklosich*, insemnarea de *trunchiu*, *busceanu*, etc., insemnare ce cadredia cu etymologi'a data de noi cu multu mai bene de câtu cu cea data de Domni'a sea.

CLAISIORA, s. f., si

CLAITIA, s. f., si

CLAIUTIA, s. f., deminutivu d'in *claiia*.

CLANCAIRE si

CLANGAIRE, -escu, v., si

? CLANCANIRE, -escu, v., crepitare; noi nu connosemu insine cuventulu neci d'in cetite neci d'in audite; dictionariulu *Barcianu* l'esplica cu germ. *klappern*, éro allu lui *Raoul* cu franc. *cliqueter* = *zanganire*, vorbindu de arme; *tocare*, vorbindu de bardie, cocori; *tiacanire*, etc.; — cuventulu se pote referi la, acea-asi radecina cu lat. *clang-or*, grec. $\kappa\lambda\alpha\gamma\gamma\text{-}\acute{\eta}$; déro pote fi si una alta forma d'in *cloncanire* seu *clantianire*; acelle-asi dictionarie dau derivatulu : *clancanitore* = *crepitaculum* = franc. *claquet* = germ. *klapper*.

? CLANCANITORE si *cluncaitore*, s. f., vedi *clancanire*.

CLANTIA, s. f.; pessulus; os loquax; 1. lamella de ferru la brosc'a unei usia, care se redica sau trage cu man'a, candu vré cineva a deschide, si se pune de assemenea cu man'a, in scobitur'a d'in partea superioare a copilului, candu vré cineva a inchide, precandu *cuiatorea* nu se pote neci trage d'in copilu, neci bagá in ellu cu man'a, ci numai cu una chiaie, 2. prin metafora : a) gura rea, care nu mai tace, care supera prin baretari sau prin cuvente multe si deserte; b) omu

flecariu, carui nu mai tace gur'a : *ne-sufferita clantia e si omulu acestu-a*; c) ciocu (la passere), gura (la cani si alte animali, care sau mussica sau la-tra); — cuventulu pote fi formatu d'in masculinulu *clantiu*, prin care se imita sonulu ce se face de una fientia care cu gur'a ori cu dentii vré se appuce rapede ceva; pote inse fi si in locu de *cléntia* si a se legá de acea-asi radecina cu *clenciu* sau *clinciu*, etc. (vedi *clenciu*), — de orece si franc. *cliuche* sau *clenche* de acea-asi forma cu allu nostru *clenciu*, are insemnarea de *clantia* de sub 1.

CLANTIARE, -escu, si

CLANTIANIRE, -escu, v., crepitare; garrire, doblaterare; 1. proprie, a dá unu sonu assemenea cellui ce da *clanti'a* : *clanti'a clantianesce*; si de aci applecatu si la alte obiecte : *dentii ni clantianiau in gura de frigu; nu sciu de ce canele clantiani de mai multe ori d'in gura*; 2. metaforice : a flecari : a nu mai tacé d'in gura, a superá pre altii cu multa si deserta vorba : *me miru co nu te dore gur'a de atálu-a clantianitu*, (vedi *clantia*).

CLANTIAITORE si *clantianitore*, s. f., de acellu-asi intellesu cu *clancanitore*.

CLANTIEU (pronuntia : *clantièu*) s. m., pessulus; garrulus; 1. cu acellu-asi intellesu ca si *clantia*, numai co *clantièu* are intellessulu mai precisu, insemnandu proprie si speciale numai *lamell'a* de ferru a broscéi de usia, care se trage cu man'a, pre candu *clantia* se pote applecá si la brosc'a intrega; 2. metaforice : omu cui nu tace gur'a, care suppera pre altii cu mult'a si desert'a sea vorba; — cuventulu pare unu augmentativu d'in *clantia*, in locu de *clantieniu* sau *clantianiu*, ca si *capeteniu* sau *capitaniu* (= *capetáiu*) d'in *capetu*; si de acea-a in plurariu face *clantáie* sau *clantiaie* in locu de *clantienie* sau *clantianie*, ca si *capetáie* in locu de *capetanie*, (vedi si *clantia*).

CLASSUIRE, -escu, v., in locu de *clas-sare* sau de *classificare*, nu e de recom-mendatu.

CLATARIRE, -escu, v., cu acea-asi

insemnarea ce are *clatire* sub 2.; neconoscutu inse d'in coce de Carpati.

CLATINARE, *clatini*; *clatinu*, etc.; (si *cletinare*?) v., **agitare**, **movere**, **quaterere**; **labare**, **nutare**; 1. ca transitivum: a missicá, a agitá, a leganá: *ventulu clatinu frundiele arboriloru; nu clatinati tare puten'a, co se turbura ap'a d'in ea*; 2. ca netransitivum: *a clatiná d'in capu, d'in umeri, d'in coda, etc.*, (mai pucinu bene: *a clatiná cu capulu, cod'a*, de orece cu ar espreme numai una relatione de instrumentu, si prin urmare intellessulu verbului ar fi transitivum, cerendu unu obiectu reale: *a clatiná cu man'a umar-bore*; ca se dispara déro veri-ce ambiguitate, cauta se dicemu: *a clatiná d'in capu = a dá d'in capu*, candu vremu se intellegemu, co *cineva si clatina insusi capulu seu*, si d'in contra: *a clatina cu capulu*, numai candu e vorb'a se intellegemu, co *cineva clatina cu allu seu capu pre altu cineva sau ceva*); 3. ca reflexivum, pre longa insemnările de sub 1 si 2, are si intellessulu *de a stú se cada, de a amenitiá cadere si ruina: mi se clatina unu dente asiá de reu, incátu credu, co are se mi cada in currendu; cas'a se clatiná asiá de reu, incátu asteptamu d'in minutu in minutu se se derime; trest'i'a se clatina de cea mai mica sufflare de ventu*; si metaforice: *statulu Romanu se clatiná in tote partile; d'in caus'a stagnationei negociului, celle mai bune case de commerciu se clatinu reu si sunt apprope de cadere*, (vedi *clatire*).

CLATINATORE, s. f., instrumentu de *clatinare*, sau *leganare*; ceva ce se *clatina* sau *legana*: leganu, pendulu, etc.

CLATINITURA, s. f., actione si resultatu allu actionei de a *clatiná*.

CLATIRE, -escu, (? si *cletire*), v., **agitare**, **movere**; **lavare**, **elucere**; 1. a missicá, a agitá, a leganá: *a clati capulu, ventulu clatesce frundiele*; ca netransitivum: *a clati d'in capu, d'in coda* (mai pucinu bene: *a clati cu capulu, cu cod'a*, etc.; vedi *clatinare*); ca reflexivum: *unu dente mi se clatesce reu* (inse in aceste insemnări, date de dictionariulu de Buda si altele, pre câtu noi scimu, se dice exclusivum numai *clatinare*, éro

clatire se iea mai vertosu cu urmatori'a insemnare): 2. a spellá, a curatí ceva cu apa, agitandu ap'a d'in acellu ceva, sau trecundulu numai prin apa: *clatiti vasele; e bene u si clati manele inainte de a se pune la mesa; e sanetosu lucru a si clati totudeaun'a gur'a dupo mancare; rufele sunt spellate, si n'ai decátu se le clatesci* (*clatire*, in acestu intellessu, differe de *spellare*, intru câtu *spellare* dice mai multu decátu *clatire*: *spellarea rufeloru cere moiare in apa ferbente, cere frecare cu sapunu*, precandu *clatirea* acelloru-asi nu e decátu numai trecerea loru prin apa, si chiaru apa rece; cineva *spella vasele punendu in elle apa calda, frecandule cu cenusia sau altu ceva*, pre candu, ca se le *clatesca*, nu se cere decátu se puna in elle apa, fia calda fia rece, si se le agite cu mai multa sau mai pucina potere); 3. participiulu trecut, pre longa insemnările espuse, are si celle doue urmatorie: a) sub form'a feminina, luata ca substantivum, *clatita* = scribita, specia de placentiora cu dulcetia, numita asiá pentru-co, foi'a d'in care se face, fiendu suptire si delicata, ca se nu se ardia, candu ua coce, cauta se se *clatesca* necontenitu tigai'a in care se coce; b) ca adiectivum in espressionea: *clatitu de mente* = smentitu, essitu d'in menti (intellessu ce noi insine nu connoscemu neci d'in cetite, neci d'in audite); — dupo invetiatalu *Miklosich* d'in slavicultu *klatiti* = quaterere, si nu d'in grec. κλιθῆραι, cumu sustine invetiatalu nostru filologu *Cipariu*; déro slav. *klatiti* pare ellu insusi derivatu, si invetiatalu *Miklosich* nu ne spune d'in ce a nume radecina e trassu; déro slav. *klatiti* se afla isolatu in vechi'a slavica, precandu in romanesce *clatire* face parte d'in una destullu de numerosa familia cu insemnări forte variate; déro in romanesce, cuvente, ca *clatinare*, cu formele simple de conjugatione antania nu sunt trasse d'in funtane slavice: écco câteva obstacle, la cari amu poté adauge si altele, in contr'a suppositionei invetiatalu *Miklosich*; assertionea reverendulu *Cipariu* este cu multu mai probabile, pentruco

radecin'a *clin*, d'in care grec. κλί-ειν, latin. *clin-are* = *clinare*, *in-clinare*, *in-chinare*, etc., are intellessulu cellu mai originariu de a *smenți unu ce d'in po-setionea sca*, intellessu d'in care essu forte usioru insemnările cuventului *clatire* si derivatelor lui: *clatinare*, *clatirire*, etc.; câtu pentru form'a *clin-tire* = a *smenți d'in locu*, ea e unu derivatu d'in una forma *clin-tu* = cu unu grec. κλί-τος (= κλιτός); in *clatire*, *clatinare*, cari paru co se dicu si *cle-tire*, *cle-tinare*; n a disparutu, ca si in *ametire* pre longa *smen-tire*; de altumentrelea in grecesce radecin'a *clin* pare a fi avutu si form'a *clen* = κλεν, de orece κλον-ος = *agitazione*, presupune form'a κλεν, cumu si λογ-ος e formatu d'in λογ; si prin urmare vocalea intunerecata, scrisa cu a in *clatire*, *clatinare*, etc., pote fi i sau e; déro, fienduo in formele in care este intonata, acesta vocale se aude ca a claru: *clátinu*, *clátini*, etc.; de acea-a se pote admite cu cea mai mare probabilitate, co a claru e in locu de e crescutu, ca si *masa* in locu de *mesa*, si prin urmare formele mai derepte alle cuventelor d'in cestone aru fi: *clatire*, *clatinare*, etc.; chiaru *clintire* ar poté fi in locu de *clentire*, ca si *smintire* in locu de *smen-tire*; in compusulu: *s-crin-tire*, l s'a stramutatu in r.

CLATITA, s. f., vedi *clatire*.

CLATITURA, s. f., actione si resultat allu actionei de a *clati*.

CLAVIRU, s. m., in locu de *clavicornidia*, nu e de recommendatu.

CLEFAIRE, -escu, v., a face *clefu*, mancandu, a mestecá asiá in câtu se aude, ca la porci, de essemplu, unu sonu ce se imita destullu de bene prin interiectionea: *clefu* sau *cliafu*, de unde a si luatu, de certu, nascere cuventulu: *clefaire* sau *cliafaire*; a mestecá tare, a mancá lacomesce.

CLEFU sau *cliafu*, vedi *clefaire*.

CLEFETEA, s. f., pl. *clefettle*, manubrium versatile; malleus; manusia de invertitu ceva, una rota, de essemplu; maiu, cu care se pune in misicare ceva; — d'in turcesculu *clefeté*, sau d'in aceasi radecina cu *clefaire*, *clefetire*, etc. ?

CLEFETA si *clefeta*, s. f., *clefetu* si *clevetu*, s. m., resultat allu actionei de a *clefeti* sau *cleveti*, mai vertosu in insemnarea lui *clefetire* sau *clevetire* de sub numerulu 2.

CLEFETIRE si *clevetire*, -escu, v., manducare; male dicere, obtrectare; 1. cu acea-asi insemnare ca si *clefaire*; 2. a vorbi de reu, a defaimá, a categorí, a portá in gura pre cineva, vorbindu de densulu reu; — cuventulu se espleca de sene prin *clefaire*, (vedi acestu cuventu), care de la prim'a insemnare de a *mestecá si imbalá*, forte usioru a trecutu la cea de a *vorbi de reu*, si prin urmare nu pote fi impromutatu d'in slav. *klevetati*, care si ellu ca derivatu nu si afla neci una esplecare in acesta limba, ci cu multu mai probabile e co in slavonesce a trecutu d'in romanesce, unde si afla una esplecare câtu se pote de satisfactoria; déro e se allergãnu la una radecina neromanesca, atunci radecin'a, care a datu in grecesce: κλέβη. κλεβάειν = a defaimá, a datu, de certu, de a de-reptulu si in romanesce *clevetire*, *clefetire*, etc.; déro esplecarea data prin una interiectione *clefu* sau *clevu*, *cliavu*, *clavu* sau *clafu*, este, fora indouentia, atãtu de bene fundata, câtu pote fi una buna etymologia, (vedi si *clefaire*).

CLEFETU si, *clevetu* s. m., pl. -e, vedi *clefeta*.

CLEIRE, -iescu, v., *glatinare*, *conglutinare*; a lepí cu *cleiu*, — cuventu mai raru usitatu decãtu compusulu seu: *in-cleire*, (vedi *cleiu*).

CLEIOSU, -a, adj., *glutinosus*, *viscosus*; 1. plenu de *cleiu*, unsu sau lepitu cu *cleiu*; 2. de natur'a *cleiului*, lepitiosu, vescosu, cocosu; *pane cleiosa* = pane ce se face in gura ca *cleiulu*.

CLEITURA, s. f., actione si resultat allu actionei de a *clei*, — cuventu mai pucinu usitatu de câtu compusulu seu: *in-cleitura*.

CLEIU, s. m., *gluten*, *viscum*, *gummi*; 1. substantia vescosa, ce se trage d'in certe plante, si cu care ne servimu a lepí certe lucruri, cumu, de essemplu, scandurele ce compunu una mesa, una usia, etc., asiá in câtu se nu se pota

usioru deslipi, *glutenu, colla tare*; 2. substantia vescosa, ce cura d'in scorti'a certoru arbori: meri, cerasi, pruni, etc.; 3. *sorde* sau necuratia vescosa, ce se formedia in urechie; 4. *vesculu*, cu care se ungu lemne spre a se prende passeri; — differitele intellessuri alle cuventului se potu espreme prin altele, cumu: *glutinu, vescu, gummi*, etc., cari sunt de necontestata romanitate; déro si *cleiu*, dupo noi, este romanicu trassu d'in aceea-asi redecina, d'in cari au essitu grec. $\gamma\lambda\iota\alpha$ =*cleiu*, $\gamma\lambda\iota\gamma\eta$, $\gamma\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ =*vescu*, *sorde*, etc.; latin. *glu-tinum*; *glus-glu-tis*=*glutinu*; cu $\gamma\lambda\omicron\upsilon\varsigma$, mai vertosu, respunde si in forma si in intellessu, cuventulu nostru *cleiu*, cu multu mai bene decātu cu slav. *klēi*, (compara si 1. *clica, clicosu*).

CLENCIU, *clencire*, etc.; vedi *clinciu, clincire*.

CLENGA, *clengurosu*; vedi *crenga* sau *cranga, crengurosu*, sau *crangurosu*.

CLESCE s. m., (noi nu scimur se se iea ca femininu plurariu, cumu lu dau unele dictionarie: scimur co se dice: unu *clesce bunu*, si nu: *nesce clesce bunu*), *forceps, foriteula*; instrumentu de ferru, compusu d'in doue bracie, cari se potu caseá si stringe apoi cu potere, in cātu ce appuca tinu bene si nu lassa se le scape: *cu clescele luàm u carbuni d'in focu; cu clescele faurulu si tine ferrulu arsu, ca se lu bata; cu clescele se appuca, se truqu si se scotu cuie si alte lucruri, ce nu s'aru poté scote numai cu man'a; cu clescele se scotu si dentii sau massellele stricate*; de aci proverb.: *n'am pusu inco clescele in gur'a mea*=*n'am scosu neci unu dente; a rupe carneu cu clescele de pre cineva*, un'a d'in torturele barbare ce se appucau una data criminaliloru; *a appucá sau a tiné pre cineva in clesce*=*a lu avé bene pusu la mana, incātu n'aro cumu scapá sau nu face ce se cere de la densulu*; — d'in slav. *klēsta*, cumu pretende invetiaturu *Miklosich*? sau d'in anglic. *clutch*=*a appucá si stringe bene, appucatura si strinsura poterica, ghiara*, etc.? (vedi inse si *clenciu, clisa, cleiu, clisa*).

? CLESCINITIA, s. f., baleiucu pre care se porta insirate chiaile?

CLESCISIORU, s. m. deminutivu d'in *clesce*.

CLESTARIU, s. m., in locu de *cre-stallu* sau *cristallu*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu).

CLEVETA, *clevetire, clevetu*; vedi: *clefeta, clefetire, clefetu*.

1. CLICA, s. f. (si *clicu*, plur. *clicuri*?), *viscosum, glutinosum; spissitudo*; 1. ceva invescutu, ceva glutinosu sau cleiosu; 2. calitate de ceva invescutu, tenacitate, viscositate, desime; — cuventulu nu e connotutu d'in coce de Carpati, pare inse, si prin forma si prin intellessu, a se legá de aceea-asi radecina cu *cleiu*, (vedi si *clisa*).

2. CLICA, s. f., *clandestina coltio, factio*; omeni strinsu uniti intre densi cu scopu de a face intrige, de a ruina pre altii spre a se sú densii pre ruinele loru; *cummetria, cumnatia, imparechiare*, etc., — déco cuventulu nu va fi cumuva unu neologismu introdusu d'in franc. *clique*, cu aceea-asi insemnare; atunci ellu ar poté fi acellu-asi cu 1. *clica*, appucau, prin metafora, la altu intellessu, (vedi si *claca*).

CLICOSU, adj., *glutinosus, viscosus, spissus*; vescosu, cleiosu; tenace, lepitosu, desu, (vedi 1. *clica*); — neconnotutu, ca si 1. *clica*, d'in coce de Carpati.

1. CLICU, s. m., cu aceea-asi insemnare ca si 1. *clica*.

2. CLICU, s. m., chiutu de bucuria, (vedi *claca*); — neconnotutu d'in coce de Carpati.

CLICUIRE, *-escu*, v., a dá *clicuri*, a petrece cu chiuete si risete, (vedi 2. *clicu*, compara si *claca*).

CLINCIU si *clenciu*, s. m., pl. *-uri, nodu*; *captiventa*; 1. nodu, carligu, verice e facutu asiá, ca se appuce si se tina; 2. metaforice: a) cuventu captiosu, medilocu de a prende pre cineva in cuventu, de a lamagi si frustrá de dreptulu seu: *judecatorulu indemanatecu scie afla totdeauna unu clenciu, prin care da dereptate cui nu va are*; b) superfugiu, medilocu de a scapá d'in una difficultate: *n'ai de unde se l'appuci, cu se lu prendi, coci totdeauna a afla unu clenciu de a se scapá*; c) nodu allu unei cestione, se-

cretu allu unui lucru orecare complicatu, etc., — cuventulu se afla si in alte limbe: anglic. *clinch* = nodu, cavilla sau tertipu; germ. *Klinke* = veriga, clantia, copilu, etc; franc. *clanche* sau *clenche* = clantia, (vedi si *clantia*), etc.; cu tote aceste-a noi credemu co acesta coincidentia si de forma si de sensu nu este neci de cumu una proba indetullatoria, co cuventulu nostru *clinciu*, de unde apoi *clinciuros*, *inclincire*, este unu impromutu de a dereptulu d'in angl. *clinch*, cu care, sub amendoue puntele de vedere, allu intellessulu ca si allu formeî, sta in cea mai strinsa legatura; d'in contra, coincidentia pote fi sau fortuita sau provenita d'in impregiurarea, co si Anglii si Români au potutu trage d'in acea-asi radecina unu cuventu analogu in intellessu; déro in limb'a anglica cuventulu *clinch* sta senguru sengurellu, pre candu in limb'a nostra *clinciu* face parte d'in una numerosa familia essita din acea-asi radecina: *clin*, (vedi *clinu*).

CLINCIUROSU, -a, adj., nodosus, cap-tiosus; plenu de *clinciuri*.

CLINU, s. m., pl. -i, cuncus, penicilamentum, ala; intellessulu cellu mai ordinariu allu cuventululu este cellu de *petecu de pandia sau de alta stofa*, care se adauge unei camesia, rochia, etc., la locurile, cari nu se potu impleni cu bucatile de stofa, ce essu d'in antani'a croitura a vestimentului, si in particulariu: 1. petecu ce se pune la maneca unei camesia, la subtiora; 2. petecu de forma triangiularia, ce se adauge la pollele rochiilor sau si la alte parti alle rochiilor, fusteloru si altoru vestimente femeiesci sau barbatesci, candu cu foiele sau pulpanele essite d'in antani'a croitura, acelle vestimente nu au largimea cuvenita; déro in poterea sensului etymologicu, cuventulu *clinu* s'ar poté applicá si la *veri-ce altu ce se allipesc*, *se adauge*, *se unesc*, *se imbucca*, *se lega*, *se in-clina cu altu ceva*; — proverb: *a nu avé neci in clinu, neci in maneca cu cineva* = a nu avé neci de cumu relatione; *a nu vré se si bage neci in clinu, neci in maneca cu cineva* = a nu vré se aiba-a face neci de cumu, a nu vré se intre in

neci una relatione cu densulu; — slavicultu *klenŭ* sau *klinŭ* nu se esplica pre sene insusi in izolarea, in care se afla, necumu se esplice romanesculu *clinu*, cumu pretende invetiaturu *Miklosich*; d'in contra cuventulu *clinu*, care, si in forma si in intellessu, se esplica, in romanesce, câtu se póte de bene, a potutu trece in limb'a slavica d'in cea romanesca: si in addeveru este pre deplenu invederatu, co, in forma, *clinu* se refere la acea-asi radecina cu latin. *clin-are* = *clinare*, *in-clinare* = *plecare*, grec. *κλίειν*; d'in acea-asi radecina au essitu si in romanesce pre de una parte: *chin-u*, *in-chin-are*, *in-chin-atione*, etc., in locu de *clin-u*, *in-clin-are*, etc., cumu si pronuntia mare parte de Români, in cari, la alta parte de Români consonantea *l* s'a moiatu, dupo regula, asiá in câtu mai nu se aude; éro pre de alt'a: *clin-u*, *clin-a*, *in-clin-are*, *clin-tire*, *clin-ciu*, *in-clincire*, *des-clin-cire*, *s-criin-tire* (in locu de *s-clin-tire*, vedi si *clatire*), etc.; in cari *l* s'a pastratu nemoiatu la acei-asi Români, cari in ceile mai susu citate, desi provenite d'in acea-asi radecina, au moiatu pre *l*; déro acesta nemoiare a lui *l* se observa si in alte cuvente, cumu, de esemplu, in *facia*; si, câtu pentru *clinu*, de care anume este vorb'a in acestu articlu, la Macedoromani se pronuntia cu *l* ca si celle alte cuvente provenite d'in acea-asi radecina; éro, déro Dacoromani in unele cuvente d'in radecin'a in cestione au pastratu pre *l* neattensu, pre candu in altele l'au moiatu, acesta-a a venitu d'in unu sentimentu delicatu de a destinge bene intellessulu cuventeloru cu *l* nemoiatu de allu celloru cu *l* moiatu, intellessu, in apparentia, asiá de departatu, déro care usioru se pote conciliá cu cellu d'antaniu, observandu co, atátu d'in sentimentulu generale de distinctione de intellessu, câtu si mai vertosu d'in respectu religiosu, dupo ce Românu a applicatu *in-chin-are*, *in-chin-atione*, *chin-u*, etc., la concepte mai allessu de domeniu religiosu, a cautatu a espresu, priu formele in cari *l* s'a pastratu, concepte de domeniu materiale si morale: *clin-a*, care nu e de câtu fe-

mininulu d'in *clin-u*, va se dica atâtu câtu si franc. *penite*, latin. *cli-vum* (de acea-asi radecina cu *ciin-are*); *clin-are*, *in-clin-are*, ca si franc. *in-clin-er*, lat. *inclinare*, va se dica a fi *aplecatu*, a se *plecá*, a se incovoia; a *plecá*, a *porní*, a *tende cotra cineva sau ceva*, etc., si de aci: a *atenge sau adjuge la acellu ceva*, a se *uní*, a se *legá*, a se *imparechiá*, etc.; si de la acestu d'in urma intellesu peno la cellu ce de ordinariu are *clinu*=*ceva adaussu*, *legatu sau inclinatu*, cumu este unu *petecu* sau *pulpana* de vestimentu, nu e de câtu unu micu passu de facutu pre callea metaforica: *clin-ciu*, ca *nodu* sau *legatura*, care *incliná* unu ce cu altu ce, se esplica prin acea-asi metafora; *clin-tire*, etc., este si mai apropiatu de intellesulu cellu mai communu allu radecinei *clin*=*plecare*, *incovoicare*, *pornire la una parte*, *smentire d'in loculu*, *starea*, *positionea ordinaria*, etc.; si cu atâtea credemu pre deplenu justificata reducerea la acea-asi radecina, *clin*, atâtu a cuventeloru cul moiatu: *chinu* *inclinare*, etc., câtu si a celloru cul nemoiatu: *clina*, *clinu*, *inclinare*, *clintire*, etc. (vedi si *clatire*, *clantia*). Déro d'in latin. *cli-vus*, cumu si grecesc. *κλι-τός*=*inclinatu*, *plecatu*, etc., se vede co radecin'a *clin* se reduce la form'a mai simpla *cli*, care prin variarea vocalei pote luá si formele; *cia*, etc, *clu*, *clo*, etc.; cari paru a fi datu in grecesce: *κλαίς* sau *κλείς*=*clavis*=*chiaie*, *κλείειν*=*claudere* sau *clu-dere*=*inchidere*, *κλάειν*=*frangere*, *κλά-δος* si *κρά-δος*=*ramura* (si cu λ si cu ρ, ca si la noi *clin-tire* sau *clatire* si *s-crin-tire*; vedi *clatire* si compara si grec. *κραδαινειν*=*clatinare*), etc., si cari aru esplecá si romanescele: *cli-ca*, *cli-sa*, *cle-tire* (=clatire), *cla-ca*, *cle-iu*, *cle-sce*, etc.; acea-asi radecina, prin commutarea tenuiei *c* cu medi'a *g*, ar luá form'a: *gla*, *gle*, *gli*, *glu*, etc. d'in care latin. *glu-cre*, *glu-tinum*=*γλί-α*=*cleiu*, *glarea*=*pamentu cleiosu*, *clisa*, *materia viscosa a oului*, etc.; *glarea* ar dá in romanesce *glaria*, si prin stramutarea lui *i* in syllab'a iniziale: *gliara*, *ghiara*; in forma cuventulu correspunde déro pre deplenu cu cellu latinu si câtu pentru

intellesu, metafor'a in *poterea carei s'a potutu nasce*, nu e mai cutediatoria de câtu cea ce se afla in *clinu*, *clinciu*, etc.; in fine grecescele *κλά-δος* si *κρά-δος*, *κλώ-ν*, *κλω-νάριον* = *ramura*, sunt una proba, co la acea-asi funtana se potu referí si romanescele: *cra-cu*, *cra-ca* *cran-ga*, *cran-gu*, *clen-ga*, *clom-ba*, macedorom. *clon-are* sau *clun-are*=*ramura*, etc.; macedorom. *clunare* pote fi impromutatu dea dereptulu d'in grec. nou *κλονάρι*, déro celle alte cuvente sunt de una inalta vechime si nu se potu referí la vechiulu slav. *krakū*, care neci co se afla in acesta limba de câtu in compusulu *pokracělo*=*passu*, ci e cu multu mai probabile, co in limbele slavice assemenea cuventu isolatu a trecutu d'in limb'a romanesca, in care ellu face parte d'in una familia asiá de numerosa; câtu pentru sensu, de la *craca* peno la *inclinare* distanti'a pare forte mare; observandu inse co *inclinare* de la insemnarea de *plecare* sau *incovaiare* usioru pote trece la cea de *infrangere*, vomu intellege cumu acea-asi radecina sub form'a *cli* in *κλί-νειν* a insemnatu *plecare*, éro sub form'a *cla* in *κλά-ειν* a luatu intellesulu de *infrangere*, *ramificare*, etc.; *branc'a*, ital. *branca*, franc. *branche*, pare a fi formatu dupo acelle-asi analogie d'in una radecina *brac* sau *branc*=in intellesu cu *frags* sau *frang*=*frangu*, de unde grec. *εραχ-ός*=*scurtu*, *εραχίων*=*brac-iu*, etc.

CLIPA, s. f., *uictatio*; *punctum temporis*, *momentum*; 1. *actione de a clipi*, de a *inchide* d'in ochi, si de aci prin metafora: 2. *tempu câtu tine una clipa de ochiu*, *tempu forte scurtu*, *punctu de tempu*, *momentu*: in *mai pucinu de una clipa callulu despari d'in ochii nostri*; — presuppusul slav. *klipěti* sau *klipiti* nu espleca cuventulu romanescu: sau *p* se tiene de radecina, si atunci *clipa* se refere la acea-asi radecina cu lat. *clep-ere*, grec. *κλέπ-τειν*, cu insemnarea cea mai generale de a *inchide* sau *ascunde*, a se *inchide*, a se *lipi*, etc. (de unde pote si *clapa*), insemnare ce s'a tradussu in cea cu totulu speciale de *inchidere d'in ochi*; *clepsydra*=*κλεψύδρα*

erá, cumu se scie, unu instrumentu de a mesurá tempulu, si astu-fellu cuventulu *clipa* si prin insemnarea sea de *momentu de tempu* pare a militá in favorea acellei-asi suppositione; sau *p* nu se tine de radecina, si atunci cuventulu se refere la acea-asi radecina, ca si *clinu*, (vedi acestu cuventu), la radecin'a *cli*, dupo acelle-asi analogie ca si franc. *clin d'œil*; sau *clipa*, *clipire*, *clipita*, etc., sunt prin caderea lui *s*, in locu de *sclipa*, *sclipire*, *sclipita*, éro acestea in locu de *stlipire*, etc., ca *vetlu* (=vechiu) in locu de *vetlu*=*vetulus*, si atunci aceste cuvente se referu la *στλθειν*=*lucire*, *licurire*, *scanteiare*, *tremurare* sau *batere* a luminei: *sclipire*, in addeveru, ca si *stlipire* se dice in romanesce de *lucirea* sau *scanteiarea ochiloru*, si prin urmare *clipire*, fora *s*, ca si lat. *micare*=*a se bate si a lucuri*, a potutu luá insemnare de *battere* sau *inchidere a palpebreloru* sau *pleopeloru*; fiendu-co *lipu*, ca onomotopeia, espreme sunetulu unui ce, care lovesce si se *lipesc* de altu ce, ca pleopele in *clipire*; de acea-a *clipire* pote fi si in locu de *culipire*; in fine *clipa*, ar poté fi femininu d'in *clipu*, derivate amendoue d'in acea-asi radecina cu *clupeus*=*clypeus*=*scutu*, *radecina*, ce ar avé de insemnare originaria: *accoperire*, *inchidere*, etc., prin care s'ar esplecá si *clipirea* sau *inchiderea* pleopeloru; d'in acea-asi radecina a potutu vení, prin imoiarea lui *l*, si *chipu*, càrui-a, la articulu consecratu, amu datu si alte esplecári, (vedi *chipu*), de ore ce *clypeus* sau *clupeus* avea pre densulu totu-deauna *chipuri* sau imagini; d'in radecin'a *clup* sau *clap*, *clip*, etc., au potutu essí mai de parte si *clapa*, (vedi inse si celle spuse la articulu *clocotire*), cumu si *clup-sa*, d'in care apoi *crip-sa*, si, prin caderea lui *p*: *cru-sa*, *cur-sa*, intogmai precumu si in grecesce d'in acea-asi radecina paru a se fi formatu: *καλύπτειν*, *κλέπτειν*, *κρύπτειν*; câtu pentru moiarea lui *l* in unele d'in cuventele provenite d'in acesta radecina, sinemoiarea acellui-asi, in altele, vedi *clinu*: tote aceste esplecári au, fiacare pentru sene, mai multa probabilitate decátu suppositionea, co

clipire, *clipa*, etc., ar vení d'in slav. *klipiti*.

CLIPETA, s. f., in locu de *clipita* sau *clipa*.

CLIRONOMISIRE, -escu, in locu de *clironomire*, sau mai bene: *cleronomire*, nu e de recommendatu.

CLIOS, s. m., care cu articlu se dice *clirosulu*, nu e de recommendatu; form'a correcta e *cleru*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu).

CLISIARE, -ediu, v., franc. *cliehor*, a face table de typariu cu littere fisse pre aceste table, pentru ca acellu-asi scriptu se se pota typari mai de multe ori. fora se fia lipse de una noua compositione a tableloru; — in locu de acestu neologismu, a càrei neci originea se connosce, neci intellessulu primitivu se scie, e mai bene a introduce, cumu s'a si introdussu in parte, cuventulu: *stereotypare*, de unde apoi si *stereotypu*=franc. *cliché*, *stereotypia*=franc. *clichage*.

CLIVAGIU, s. m., neologismu, càre d'in caus'a si a formei si a originei, nu e admissibile, dupo franc. *clivage*=actione sau arte de a *clivá*.

CLIVARE, v., dupo franc. *cliver*=a despicá sau crepá cu desteritate unu diamante, urmandu liniele lui de conglutinatione; — cuventulu pare de origine germanica, angl. *cloave*=crepare, despicare.

CLOCELA, s. f., in locu de *clocitura*, nu e de recommendatu.

CLOCOTIRE, -escu, si *colcotire*, -escu, v., bullire, fervere: a ferbe cu unde, a ferbe undulandu, a fi in *clocotu*, a fi in mare ferbere si agitatione: *sangele clocotesce in mène de menia*; in multe locuri apa esse *clocotindu d'in senulu pamentului*; — dupo invetiaturu *Miklosich* d'in vechiu slav. *klōkotati*=*κωκλάζειν*=*bullire*=ferbere, *clocotire*; d'in care, dupo acellu-asi invetiaturu, ar fi venitu si *clocotu*=vechiu slav. *klōkotŭ*=*tisinire*, *tisinitura*, *clocotu*, ba chiaru si: *cloca*, macedorom. *clocia* (pronuntia: *clotia*)=nonslav. *квоѣка*, bulg. *квацика*, serb. *квоѣка*; *clocire*, *clocarire*, *clocaire*, etc.; dupo acesta opinione *cloca* sau *clocia* ar

insemnă *gain'a în ferbere de a scote pui*; vomu vedé mai inurma, peno la ce punctu acesta esplecare a cuventului *cloca* este addeverata; de una cam data se observămu, co, in limb'a romanescă se dice si *gloca, glocire*, ca si in latinesce *glocire*, in locu de *cloca* si *clocire*; co in limb'a romanescă, este viua in gur'a fia-cărui Românu onomatopei'a : *clocu* si *glocu*, prin care se imita vocea *glocoloru* si se chiama acestea la mancare sau la cuibariu, cumu nu e, de certu, in limbele slavice, cellu pucinu în cea vechia, si' de acea-a, pentru esplecareă lui *klokotare*, se si presupune una forma mai simplă *klok*, care, in limbele slavice, nu se alla in neci unu cuventu redussa la asiă simplă espressionē ca in roman. *cloca*; déro, in limb'a romanescă, in locu de *clocotire*, se dice si *colcotire*, si chiaru cu forma mai simplă; *colcaire*, care se conjuga : *colcaiu, colcai, colcaie*, etc., cumu nu se conjuga, de regula, cuvente trasse d'in fuintana slavica; déro, in romanescă, se alla multime de cuvente es-site d'in acea-asi radecina, pre candu in vechi'a slavica nu se mai afla neci unu altu cuventu, afora de celle doue mai susu citate : *klokotū* si *klokotati*, cari si elle ceru, spre a se poté esplecá, una radecina *cloc*, ce nu se afla in limb'a slavica, déro, appare luminatu sub cea mai simplă a sea forma in romanescă : *cloc-u* sau *col-col, col-c*, prin cari se imita vocea *clocci* sau souulu unui liciđu ce *col-caie, cloc-u, cloc-ire, colcaire*; d'in *cloc-ire* se nascu, in romanescă, formele participiali : *cloc-itu, clóc-etu, clóc-utu, cloc-otu* sau *colc-otu*, si d'in *cloc-otu* esse de senē : *cloc-otire* sau *colcotire*; in limb'a latina essiste *glocire = clonc-anire, cloc-itare = strigare* sau *sberare* a cerbului; in ital. *chlocc-iare = clonc-anire, chlocc-la = cloca* sau *gloca =* (in forma, ca si in intellessu, cu Macedonic. *cloc-ia*); in latinitatea media inco se afla onomatopei'a *cloc, clóc = clocu, clocu*, sau *col-cotu*, care in *Du Cange* se espleca cu cuventele: *sonus, quem edit amphora, dum liquor vel aer ex ea ore exhauritur = sonu ce da unu vasu, candu d'in ellu pre una gaura esse licore sau aeru,*

cumu si verbulu *clocire = clocotirea* apei in pantece; in franc. *glousser = glocire*; in isp. *clueca = cloca* sau *gloca, cloquear = glocire*; in fine la tote poporele romanice d'in tote tempurile au statu si stau cuvente analoge in intellessu si forma cu *cloca* si *clocotire*, trasse d'in una onomatopeia viua, cum s'a dissu, in gur'a totoru Româniloru peno astadi: cu atātu-a credemu romanitatea cuventeloru in cestione deplenu justificata, (vedi si *clopotu*).

CLOMBA, s. f., *ramus, ramulus*; *ramura* sau *ramurea*; — neconnoscutu d'in coce de Carpati, dupo Dictionariulu de Buda d'in grec. *κλωβός = taiatu, mutilatu*, cu care sémena in sonu derivatulu : *clombosu*; vedi inse si *clinu*, si compara si *chiombu = strambu* de cautatura, care ar fi *clombu* cu l moiatu.

CLOMBOSU, adj., *ramosus, nodosus*; *ramurosu, nodosu*, (vedi *clomba*).

CLOMBUTIA, s. f., deminutivu d'in *clomba*.

CLONDIRU, s. m., pl.-e, vasu de vetru sau depamentu, de forma *culendrica*, — cuventu formatu d'in *κόλινδρος = culindru*; s'ar poté intru câtu va corregedandu-i se forma : *culindriu*.

CLONTIU, s. m., pl.-i (si-*uri*?) *rostrum, dens major; edentatus, decrepitus*; 1. ca substantivu : *ciocu*; *dentemare* ca de cane; *dente*, care, ca la betrani, caroru-a le a caditu cei mai multi denti, sta isolatu si prin acest'a chiaru pare mai mare de câtu e in addeveru, (in acestu intellessu pare a fi acellu-asi cu *coltiu*, care prin stramutarea lui l longa *c*, devine *clotiu*, cumu se si aude pre a locurea, de unde : *clotianu = siorece mare*, cu *colti mari = chitioranu* sau *chiticanu*; apoi prin adaussulu lici-dei *n, clontiu*); 2. ca adiectivu, luat, pre câtu noi scimu, numai ca femininu, in espressionea : *baba clontiu = baba fora denti, baba forte betrana, decrepita*; — cuventulu pote fi de acea-asi radecina cu *clantiu*, (vedi *clantia*), sau cu *coltiu*, cumu pare a dá se se intelliga insemnarea de sub 1.; déro pote veni si d'in acea-asi fuintana cu *cloc-a*, (vedi *cloc-otire*), d'in care una forma *cloc-iu, cloc-ia*, prin in-

sertionca unui *n*, ar dá : *clonc-ia*, *clonc-ia*, cu insemnarea de *clocitu*, *fertu*, *stricatu*, *derepenatu*, etc., cumu pare a dá se se intellega insemnarea de sub 2. (vedi si *clopotu*).

CLOPOTARIU, s. m., 1. care face *clopote*; 2. cellu insarcinatu a trage *clopotulu* sau *clopotele*; 3. vit'a care in una turma sau cireda porta la gutu *clopotu* sau *clopotellu*.

CLOPOTELLU, s. m., tintinnabulum, cymbalum; crepitaculum; campanula; deminutivu d'in *clopotu*, *clopotu* micu, care se spendiura la gutulu unoru vite: oi, capre, cai sau boi, cani, pisici, etc.; care se pune la hamurile cailoru in tempulu iernei, candu caii tragu la sania; care se pune la manele, petiorele sau caciull'a unoru saltatori; care sta la indeman'a cuiva, ca se lu sune, spre a chiamá pre cineva sau spre a dá semnu de tacere si linisce intr'una adunare;—prin metafora, applectu si la una flore, campanula lui *Linneu*; sub form'a *clopotellu*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu) inco se applega la una specia de flore, (vedi *clopotu*).

CLOPOTIRE, -escu, v., a trage *clopotulu* sau *clopotele*, a face se sune unu *clopotu*; cuventu, pre câtu scim, necunoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *clopotu*).

CLOPOTNITIA si *clopotnítia*, s. f., turnu in care se spendiura *clopotulu* sau *clopotele* unei baserice; — cuventu cu forma straina, careia s'ar poté substitui un'a mai correcta : *clopotaria*, (vedi *clopotu*).

CLOPOTU, s. m., pl.-e, ascampuum, tintinnabulum; instrumentu de metallu, munitu cu limba érosi de metallu, assiediatu asiá in câtu se se pota cu usiurentia bilanciá, si care, agítatu prin una funia legata de una coda de lemn, suna si annuntia, la baserice, la cenobie, la institute de crescere, orele de rogatione, de mancare, de studiu, etc.; la orologiele mari, assiediate in turnurele baserice-loru sau altoru edificie, inco se afla unu *clopotu*, care prin batai'a limbei, suna orele, ba chiaru si cartele de ore; la gutulu unoru animalu inco se spendiura

clopote, inse cu multu mai mice de câtu celle de la baserice;—pentru morti inco se tragu *clopotele*, si de aci : a trage *clopotulu cuiva*, va se dica a lu *derapená*, a lu *ruiná*, a lu *perde*;—dupo invetiutulu *Miklosich*, d'in vechiu slav. *klopotŭ* = strepitus = strepetu, scomotu, sunetu, etc., verbu *klopotati* = κροπεῖν = strepere = a face scomotu, a dá sunetu prin bataia, a *ciocani*, a *tocani*, a *tocá*, etc.; pre longa *klopotati* se afla si *klopotiti* = κοχλάζειν = bullire = *clocotire*, *ferbere*, si prin urmare *klokotati* si *klopotati* ar poté, de orece se attengu in intellesu, se fia essite d'in un'a si acea-asi origine; invetiutulu slavistu insusi pare a fi de acesta opinione, de orece la slavicultu *klopotŭ* refere si roman. *clocotellu*, care nu e decátu unu deminutivu d'in *clocotu*, ba chiaru si albanic. *clop-asca* = pessulus = clantia, cuiatoria, care pote, fora indoientia, veni d'in *klopotati* prin acea-asi metafora, prin care si noi amu dissu co *clantia* ar poté veni d'in *clantiu*, ce espreme unu sunetu analogu cu *stridere* = *klopotati*; déro, fiendu co *clanti'a* nu e destinata a *clantiani* cu dens'a ca cu una *clantianitoria*, ci serve mai allessu a *inchide*, de acea-a amu cautatu a cercá pentru *clantia* una esplecare mai satisfactoria (vedi *clantia* si *clinu*), si totu pentru acestu cuventu credemu noi co si alban. *clop-asca* s'ar poté referi mai cuvenitu la acea-asi radecina, cu alle nostre *clapa*, *copilu*, *cop-ca*, *cop-oría*, etc., cari tote, ca si albanic. *clop-asca*, insemna *obiecte servindu a inchide*, a *apuca*, a *prende cu elle ceva*; déro e se presupunemu una radecina *clop*, d'in care ar fi essitu slav. *klop-otati*, si care se esplece si alban. *clop-asca*, apoi acesta radecina se afla sub form'a cea mai simpla in roman. *clap-a*, intogmai ca si in grecesc. ἐ-κλάπ-ην, comparatu cu κλέπ-τειν, κλοπ-εός; intellessulu ordinariu allu acestoru cuvente grecesci este cellu de a *furá*; déro a *furá* si a *rapí* se attengu in intellesu, si d'in *rapire* usioru deriva insemuàrile de *prenderere*, *appucare*, *accatiare*, *imbuccare*, etc., ce se cuvinu romanescului *clap-a* si albanescului *clop-asca* cu multu mai bene de

câtu intellessulu ce resulta d'in slav. **klop-otati**, (vedi si *clipire*); déro noi credemu co in albanesculu *clop-asca*, ca si in roman. *clap-a*, radecin'a nu e *clap* sau *clop*, ci *cap* sau *cop*, cumu se vede d'in analogele loru : *cop-ca*, *cap-cana*, *cop-oría*, asiá in câtu *clapa* e in locu de *cap-la* = *ceva ce appuca* sau *imbucca*, intogmai cumu si *plopu* e in locu de *poplu*, si prin urmare *clapa* sau *capla* n'ar fi decatu unu femininu d'in *caplu* = cu lat. *capulus*, care are celle mai multe d'in insemnàrile cuventeloru române : *clapa*, *cop-ca*, *cop-oría*; form'a *cop-ula*, care inco essiste in latin'a cea mai classica, a potutu si ea avé influentia assupr'a unor'a d'in cuventele romanesci in cestione, de essemplu : *copilu*, si *cop-urica*, *cop-uramu*, trasse de a dereptulu d'in una forma *cop-ura* = *cop-ula*, cumu si assupr'a alban. *clop-asca*, probabile in locu de *copl-asca*. Déro lassandu la una parte cestionea incidentală cu alb. *klopasca*, si revenindu la *clop-otu* ensusi, de si form'a, ca si intellessulu cuventului, paru a dá dereptate invetiatiului slavistu, nu este inse mai pucinu addeveratu, co in contr'a suppositionei D-selle se redica seriose obiectioni, care ua facu mai multu decâtu indoiosa; antaniu in limb'a slavica antica, **klop-otŭ** n'are intellessulu romanesculu *clop-otu*, si prin urmare nu se pote esplecá, cumu Români aru fi potutu applecá cuventului slavicu, de allu càru intellessu originariu n'au avutu conscientia, unu intellessu metaforicu, ce n'are in limb'a slavica; allu doile alte limbe slavice noue inco nu prea connosciu cuventulu in acestu intellessu, afora de cea serbesca in care se afla **klopotar** cu unulu d'in intellessurele lui *clop-otariu* allu nostru, adeco, cu cellu de sub 3, *vita ce porta la gutu clopotu*; conceptulu de *clopotu* se espreme, in vechi'a slavica, prin **kamŭbanŭ**, impromutatu d'in latin. **campanam** si **campana** = *clopotu* si *cumpena*; afora de form'a **kamŭbanŭ**, latinesculu **campana** a luatu, in vechi'a slavica, si form'a : **câpona**, cu intellessu de *cumpena*, d'in care invetiatiulu *Miklosich* pretende, co ar fi venitu allu nostru *cumpena*, fora se intellegemu pre ce funde-

dia acesta assertione, de orece *cumpena* se espleca, in romanesc, si in forma si in intellessu : in intellessu, pentru co lat. **campana** insemna atâtu *clopotu*, câtu si *cumpena*; in forma, pentru co intunere-carea lui *a* in *u* si *i* sau *e* este desu practicata in romanesc : *umblare* = *amblare* = *ambulare*, *inima* = *anima* = *anima*, etc. (vedi in dictionariu lit. A); aceste scambàri s'au facutu la cuventulu in cestione, cu atâtu mai multu, cu câtu elle au fostu addusse si de necessitatea destinctionei de intellessu: cuventulu **campana**, avendu doue intellessuri assiá de differite, cumu cellu de *clopotu* si cellu de *cumpena*, prin acellu sentimentu de a destinge ce e de destinsu, care caracterisa pre Românu, poporulu nostru a tensu a dá cuventului in cestione doue forme : un'a **campana**, cumu dicu peno astadi multi Români in locu de *clopotu*, alt'a *cumpena*, cu insemnare de *bilance*; limb'a russesca espreme conceptulu de **campana** = *clopotu* prin cuventulu **kolokolŭ**, differitu prin urmare de allu nostru *clop-otu*, si acesta-a este a treia obiectione si mai grave, de se pote, in contr'a assertionei, co *clopotu* ne ar fi venitu d'in slav. **clopotŭ** : cumu se intempla co nu avemu, in romanesc, form'a **colocolu**, care cellu pucinu intr'una limba slavica insemna *clopotu*, si avemu d'in contr'a togmai form'a *clop-otu*, care in limbele slavice nu are acestu intellessu ? Deco inse russesculu **kolokolŭ** a essitu d'in acea-asi funtana cu **klok-otati**, cumu da se se intellega invetiatiulu slavistu, de orece refere roman. *cloc-otellu*, la acea-asi radecina cu **klopotŭ**; atunci difficultatea devine si mai mare, de orece prin celle espuse la articl. *cloc-otire* s'a vediutu, co nu slav. **klokotati** pote esplecá pre rom. *clocotire*, ci mai vertosu acestu-a pre acellu-a. Plecandu déro d'in insasi dat'a mentionatului invetiatu, co **klokotati** si **clopotiti** au acellu-asi intellessu de **κολλάζειν** = *bullire* = *clocotire*, *ferbere*, se incercâmu, déco, prin datele limbei române, nu vomu poté respandí mai multa lumina assupr'a cuventeloru nostre *cloc-otu* si *clop-otu*, presuppuse ca venite din acea-asi radecina **cloc**

sau *colc*, d'in care a essitu *cloc-otu* sau *colc-otu*, si care ar fi luatu in *clop-otu*, si form'a *clop*, prin stramutarea guturalei *c* in labialea *p*. Si mai antaniu co *p* se commuta adesea in limb'a nostra cu *c*, este ceva bene stabilitu : *poturnichia* = *coturnicula*, *apa* = *aqua*, *patru* = *quatuor*, etc. (vedi in dictionariu lit. C); *déro*, fiinduco acesta regula suffere multe esceptioni : *cocere* = *coquere*, *cinci* = *quinque*, etc., de aceea se cere, pentru addeverulu demonstrationei ce avemu in vedere, se cercetâmu, *déco* a nume pentru radecin'a de care este verb'a, aflâmu urme despre scambarea lui *c* in *p*. Ei bene, pre candu celle alte limbe romanice au adoptatu *campana* = *clopotu*, in cea francesa, pentru acellu-asi conceptu, aflâmu cuvântulu *cloche*, pre deplinu corresponditoriu in forma cu allu nostru *cloc-ia* = *cloc-a*, care se refere, cumu amu vediutu, la acea-asi radecina cu *cloc-otu*. *cloc-otellu*, etc.; -ba inco in provencialea, pre longa *cloch-a*, aflâmu si *clœ-a*, cu acellu-asi intellesu, corresponditoriu in forma chiaru cu allu nostru *cloc-a*, si verbulu *cloc-ar* = *sunare*, *resunare* in genere, si in speciale, *vorbindu* de *clop-otu*; de asemenea si in latinitatea evului mediu *clocca* si *cloc-a* = *clopotu*, (vedi *clœ-cire*, *cloc-cloc*, citate la art. *cloc-otire*); afora de cerculu limbelor romanice, aflâmu si in vechiu german. *clœc-a*, si cu stramutarea tenuei *c* in medi'a *g* : *gloc-ca* si *glog-ga*, nou germ. *glocke*, celt. *clog* = *clopotu*, angl. *clock* = *orologiu*; in latinitatea media *cloc-a* sau *cloc-ca* se applega pre de una parte la unu vestimentu de calle, care appara de ploia atâtu restulu corpului, câtu si capulu, intellesu care ne da pre allu nostru *gluga*, numitu asia, fora indoientia de la form'a de *clopotu*, ce are *glug'a*, de unde si ang. *cloak* = *vestimentu de ploia*; éro pre de alt'a se iea si cu intellesulu de *canale*, prin care se scurre apa de ploia, si prin urmare in acellu-asi intellesu cu classiculu *cloac-a*, ca *ceva pre care ap'a undula* (= *curre in unde sau cloc-ote*); apoi verbulu franc. *clocher*, care, de certu, e nascutu d'in a-

cea-asi radecina cu *cloche*, insemna si a *schiop-á* sau *s-chio-p-età*, asiá in câtu *cloche* = *clop-otu* ar insemná proprie : *cellu ce se s-chiop-eta*, *se legana*, *se agita intr'una parte si intr'alt'a*, cumu si face intr'addeveru *clop-otulu*, ca se respundia la scopulu, pentru care e facutu; de alta parte, in acea-asi limba, conceptulu de *s-chiop-u*, se espreme si cu vorbe, cari in finalea radecinei presenta unu *p* in locu de *c*, cumu : in vechiu frac. *clop*, *clop-in* = *s-chiop-u*, *clop-er*, *clop-iner* = *s-chiop-are*, *s-chiop-etare*, nou franc. *clop-in* — *clop-ant* = *s-chiope-tandu*, *é-clop-é* = *s-chiop-atu*, participiu d'in unu verbu caditu in desuetudine : *é-clop-er* = cu allu nostru *s-chiop-are* atâtu in forma, câtu si in intellesu; vine acumu, intrebarea *déco cloch-er* si *clop-er* se referu la una si acea-asi radecina : form'a provenciale *clop-char* pare a veni in adjutoriulu acestei assertione, de orece *clop-char*, prin caderca lui *p*, ar deveni *clœ-char*, franc. *clocher*; form'a mai completa, d'in care au essitu provenc. *clop-char*, ar fi *clopp-icare*. d'in care ital. *zopp-icare* = *s-chiop-etare*, precandu adiectivulu *zopp-o* = *s-chiop-u* reproduce, ca si franc. *clop*. radecin'a sub form'a sea cea mai simpla ; ital. *zoppo* ar correspunde cu una forma romanescă *ciopu* sau *tiopu*, care si essiste in addeveru viua in limba atâtu cu insemnarea de *ciobu*, câtu si ca onomatopeia cu insemnarea de *sonu produsu prin lovire*, insemnare analoga cu cea espressa prin alta onomatopeia : *ciocu*, (vedi *ciobu* si *ciocu*); insemnarea de *lovire* ce espremu romanescule *ciocu* si *ciopu* appare mai departe in ital. *s-chiopp-o* = *detunatura*, *pocnitura*, si prin metafora, *pusca*, sau alta arma de focu, care detuna sau pocnesce; co form'a ital. *s-chiopp-o* este identica cu a nostra *s-chiop-u*, se vede de sene, *déro* marea distantia de intellesu, ce se afla intre ital. *s-chiopp-o* = *detunatura*, si romanesculu *s-chiop-u*, pare a se oppune la veri-ce incercare de a identificá aceste doue cuvente; mai inainte de a vedé, *déco* se afla punte, care se medilocesca trecerea preste abissulu ce pare a despartí unu intellesu

de altulu, se amintimu, co, cuventele : franc. *clop*, *clop-iner*, *é-clop-é*, provenc. *clop-char*, ital. *zopp-o*, *zopp-icare*, se referu, ca si isp. *zop-o* sau *zomp-o* = *s-chiop-u*, mutilu, franc. *chop-e* = *ciopu*, *ciompu*, etc. (se se observe bene analogi'a de intellessu si de forma. ce sta intre isp. *zopo* sau *zompo* si franc. *chope* de una parte si roman. *ciopu*, *ciupu*, *ciumpu*, etc., de alta parte, si se se compare celle spuse la art. *ciobu*), se referu, dupo parerea unoru-a, la germ. *schupfen*, *schopfen*, = a loví, a se loví, si in speciale : *a se loví cu petiorulu de ceva. a se impedicá*; éro, dupo altii, a-celle-asi cuvente, aru fi luatu nascere d'in grec. *χολόιπους* = *s-chiop-u*, care si in forma si in intellessu correspunde, de certu, la cuventele romanice mai bene decâtu germ. *schlopfen*, *klopfen*, *klopfen*, fora se mai adaugemu, co essistenti'a acestoru cuvente cu acelle-asi insemnàri la poporele romanice de pre ripela Tibrului si alle Secanei, ca si la celle de pre alle Tagului si alle Dunarei, anevoiã s'ar poté esplecá prin unu impromutu, fia d'in limbele germanice, fia d'in celle slavice; facia cu acesta impregiurare noi nu admittemu ca probabile neci derivarea cuventeloru in cestione d'in grec. *χολόιπους*; si in addeveru in limb'a latina se afla *stlop-us* = *sclop-us* = plesniture, pocniture, detunatura, si a nume la Persiu cu insemnarea speciale de *sonulu ce dau*, *lovite fiendu*, *buccele inflata*; acestu cuventu, remasu sterpu orecumu pre terrenulu limbei latine classice, a fostu, cumu se vede, ca multe altele, unu cuventu viu in limb'a rustica si plenu de mare potere de vegetatione, asiã încátu numai in limb'a nostra ellu a datu antaniu, d'in form'a *sclopus*, prin immoiarea ordenaria a lui *l* ca in *ociu* = *oclu* = *occlus*, formele : *schiop-u*, *schiop-are*, *s-chiop-etare*, cu intellessu metaforicu de *a se loví si impedicá*, care e strinsu legatu cu cellu de *a pocní si detuná*, acestu-a nefiendu decâtu resultatulu unei lovire, precandu in italianesce formele identice cu alle nostre, adeco : *schioppo*, *schioppetto*, au pastratu unu intellessu

mai appropriatu de allu latinescului *sclopus*; apoi, prin stramutarea lui *l* in *r*, (vedi si *clinu*) : *stropu*, *strop-ire*, *sdrob-ire* si prin caderea lui *s* : *tropu*, *dropu*, *drobu*, *trupu*, *trupa*, *trup-ina* = *turp-ina* (pentru eufonia : *tulp-ina*), etc., cari, prin urmare n'au lipse de slav. *krop-iti*, spre a fi esplecate, de orece in forma aceste cuvente se reducu fora greutate la radecin'a in cestione, éro câtu pentru intellessu, conceptele de *sfarimetura*, *farmitura*, *buccatella*, *parte*, *particea*, *curmeiu*, *trunchiu*, etc., ce espremu aceste cuvente, stau si mai in strinsa legatura cu conceptulu de *spargere*, *detunare*, etc., ce are *stlopus*, (pentru caderea lui *s* compara *droia*, *troia*, cu *sdroia*, *stroia*); prin caderea lui *s* d'in form'a *sclopus* a venitu si *crop-u*, de unde *in-crop-ire*, care inco si mai pucinu respunde in intellessu cu slav. *kropiti* : celle doue insemnàri, in aparentia asiã de departate, ce are acestu cuventu in celle doue espressioni : *a in-cropí apa* = (a incaldí) si *a incropí d'in teiu curmeiu* (= a stringe cu tiriit'a, cu farmitur'a cu farmitur'a), nu se potu conciliã de câtu prin unu intellessu mai originariu allu unei radechine mai simple, care a datu nascere cuventulu *sclopus*, si de care vomu atenge mai la valle; de una camu data se tragemu consecinti'a ce d'in celle peno aci espuse ne credemu autorisati a trage in respectulu cuventulu *clopotu* : fiendu-co in franc. *cloche* = *clopotu*, vine d'in *clocher* = *schiopetare*; fiendu-co *clocher* este, câtu mai probabile, in locu de *cloclare* = *glocire*; fiendu-co in aceea-asi limba *a schiopetá* se dice si *clop-iner*; fiendu-co atâtu d'in radecin'a sub form'a *cloc*, câtu si d'in cea sub form'a *clop* (siuerata cu *s sclop*), essistu in limb'a nostra multime de cuvente, d'in cari noi nu amu citatu peno aci de câtu unu micu numeru, presentandu in finlea radechinei si *p* si *c*; de aceea-a noi credemu co *clop-otu* a venitu d'in aceea-asi fiutana cu ital. *schioppo*, si anume d'in radecin'a nesiuerata *clop*, d'in care prin unu verbu *clop-are* (ce essiste in *s-chiopare*), ar essi, ca si *ambletu* d'in *ambulare*, unu substantivù : *clop-etu*, *clop-*

utu, clop-otu, cu însemnarea, care rezultă d'in cuventele peno aci citate : *ceva ce suna prin leganare* assemenea cu a unui *s-chiopu*. Co *cloc* si *clop* in fine sunt un'a si acea-asi radecina, se vede si mai bene d'in roman. *clop-otellu*, care se dice si *cloc-otellu*; déro, déco aceste doue forme s'au produsu un'a d'in alt'a, prin scambarea guturalei *c* in labialea *p*, sau déco elle s'au produsu in modu independente un'a de alt'a d'in una radecina mai simpla : *cla*, *clo*, etc.; acest'a este mai greu de determinatu; noi inclinâmu cotra cea de a dou'a alternativa, indemnati de insasi autoritatea invetiatiului *Miklosich*, care prin suppositionea, co romanescele *cloc-a*, *clop-otu* si *cloc-otu*, se referu la acea-asi radecina, nea intaritu si mai bene in convingerea ce amu avutu totu-de-aun'a despre poterea minunata, cu care instinctulu populariu scie fecundá acea-asi radecina atâtu in partea ei materiale sau fonetica, câtu si in cea ideale sau a intellesului. Invetiatiulu slavistu traduce, cumu amu vediutu, cuventulu slav *klok-otati* prin grec. *κοχλάζειν*, dandu totu de una data ca analoge, afora de roman. *cloca*, si : gothic. *hlahjan*, vechiu germ. *hlahhan*. Grecesc. *κοχλάζειν*, dupo form'a sea pare unu derivatu d'in *κόχλη*, care, pre longa alte însemnâri, (vedi *ciocu*), are si cea de *turbine* sau *vertetiu de ventu sau apa*, asiá in câtu *κοχλάζειν*, se applica forte bene la *ap'a ferbendu in unde ce facu ochiuri sau vertetie, la ap'a inflandu-se in clocote de forma assemenea cu a limacelui* (*κόχλη* = limace sau melcu); déro form'a cea mai ordinaria si classica a cuventului grecescu este *καχλάζειν* = ferbere, clocotire, etc., si acesta-a, desbracata de incarcaturi, de duplicatione, se reduce la form'a mai simpla *χλάζειν* = clocotire, care e in locu de *χλάδ-ειν*, cumu se vede d'in perfectulu *κέ-χλαδ-α*; d'in acestea rezultă una radecina *χλαδ* sau *χλεδ*, *χλοδ*, *χλιδ*, etc., d'in care *χλιδῆ* = ferbere, inflare, si de aci prin metafora : *ingomfare, mundria, lussu, mollitione*, etc.; déro *χλιδῆ* duce la una radecina si mai simpla : *χλα*, *χλι*, etc., de unde *χλί-ειν* = a se incaldí, a se inflá, a

se ingomfá, etc.; *χλό-η* = erba, proprie : *erba tenera, coltiu de erba ce d'in sementi'a inflata prin effectulu caldurei esse si se inaltia in forma assemenea unui colcotu de apa in ferbere*; distanti'a intre *erba* si *clocotu* este forte mare, déro noi amu datu, credemu, principalile anelle alle latiului, ce unesce preun'a de alt'a, si prin urmare vomu fi scutiti de a persiste mai multu la unele d'in esemple mai diosu citate, ca provenite, d'in acea-asi radecina si presentandu intellessuri pote si mai extraordinarie de câtu grec. *χλό-η*, care a meritatu acestu nume atâtu prin considerationile mai susu espuse, câtu si prin *tenereti'a*, *molleti'a* si *fragedimea* ei, cumu e totu lucrulu *fertu*; pote co lat. *herba* = *erba*, a essitu, ca si cellu grecescu, d'in verbulu *fervere* = in intellesu cu *χλί-ειν*, *χλάζειν*, prin commutarea lui *h* cu *f*, naturale limbei latine, cumu se vede d'in *fordeum* = *hordeum* = ordiu; prin acesta-a nu vremu a contestá addeverulu suppositionei admisse de cei mai multi, co latin. *herba* sta in legatura cu grec. *φέρβειν* = a nutrí, *φορβή* = nutretiu, nutrimentu; nu e mai pucinu inse addeveratu co Românu lu da numele de *fer-tura*, d'in *fer-bere*, la veri-ce *mancare fer-ta*, afora de pane sau memeliga; co in grecesce *φ* inco commuta cu *χ*, ca in *φῆρ* si *θῆρ*, si co, prin urmare, *φερ*, d'in *φέρ-βειν* ar poté fi in locu de *χερ*, *χρε*, si acestu-a in locu de *χλε* sau *χλι*, *χλα*, adeco radecin'a de care noi ne ocupâmu, de ore ce, in grecesce, ca si in alte limbe, *λ* se commuta cu *ρ*, cumu, de esemplu in *μαλ-άττειν* si *μαρ-άττειν*. Remane déro bene stabilitu co este una radecina *χλα*, *χλε*, *χλι*, etc., care, tradussa in forma latina este : *cla*, *cle*, *clo*, etc.; numai d'in acesta tema simpla, afora de variationile facute prin scambarea vocalei, se potu face si altele immultite prin stramutarea vocalei d'in locu si punerea ei intre celle doue consonanti: *cal*, *cel*, *col*, *cul*, etc., apoi érosi altele prin scambarea lui *l* in *r* : *cra*, *cre*, *cro*, etc., sau *car*, *cor*, etc.; prin scambarea tenuiei in media : *gla*, *glo*, *glu*, etc.; prin adausulu licidei *n* sau chiaru a unei mute : *clon*, *clop*, *cloc*, *glut*, etc., cari siuerate

cu *s*, dau : *selop*, etc.; marginile, între cari cauta se se inchida cuventele de referitu la un'a si acea-asi radečina, nu sunt date de câtu de intellesu, care si ellu spendiurandu de la imaginationea poporului, este mai multu sau mai pucinu vagu, asiá in câtu cellu ce urmaresce originea cuventeloru se afla la fiacare passu espusu a rategi intr'unu labirintu inestricabile, d'in care nu pote essí decátu tinendu-se câtu se pote mai strinsu de firele ce i dau legile fonetice si analogiele intellessului. Urmandu aceste fire conductorie, cumu si punctele de rédimu ce vomu aflá in limbele cumnate cu cea alle cărui cuvente tractámu, ne vomu marginí, a citá d'in limb'a latina numai doui sau trei reprezentanti ai radečinei de care este vorb'a, si a nume : 1. *cal-ere* = a se incaldí, d'in care apoi : *cal-idus* sau *cal-dus* = *cal-du*, cu numeros'a sa familia; 2. *calx*, cu insemnare : a) *de petra d'in unu riu, preste care trece ap'a clocotindu*; b) *de calce* sau varu, atátu d'iu caus'a precedentei insemnári, câtu si mai allessu pentru co *calce* este ceva ce pusu in apa *ferbe si clocotesce* (compara grec. *χαλιξ* si *záχλιξ*, de certu d'in *χαλάξεν* = *clocotire, ferbere*, etc.); c) *calc-aniu*, ca cova care, ca si *χλό-η* = érba, (vedi mai susu), esse si se intende in form'a unei bulle de apa in ferbere; 3. *cel-er* = rapidu, proprie : *ferbente, ardioiu*, precumu in *cel-sus* = inaltu, *col-umen* = *cul-men* = *cul-me*, *col-umna* = *col-umna*, etc., resare mai multu ide'a de *inflare, inaltiare*, etc., ce se coprende in radečin'a *cal*, sau *cla*, *col*, sau *clo*, etc.; 4. cu *r* in locu de *l* : *cre-mare* = ardere, de unde, (ca se nu revenimu mai diosu si assupr'a acestui punctu), alle nostre : *s-cru-mu*, *cro-pu*, *in-cro-pire*, etc. Fiacare d'in reprezentantii latini citati mai susu au datu in limb'a latina multime de blastari, cari au trecut si in limb'a nostra unii sub una forma usioru de connoscutu, altii inse sub forme si cu intellessuri asiá de tare modificate, in câtu usioru arpoté fi cineva tentatu a i taiá d'in trunchiulu limbei ca straini si parasiti. Cadrele articlului nostru, de-

venitu dejá prea lungu, ceru se ne marginimu numai la famili'a essita d'in *caix*, care in poterea insemnârilor de sub *a* si *b* a datu : *calculus, calculare*, etc., ce mai de currendu au intratu si in limb'a nostra sub formele : *calculu, calculare*, usiore de reconnoscutu, si prin urmare neavendu lipse de neci una esplecare; nu se pote inse dice totu atátu si despre famili'a ce a produsu *calx* — *calc-is* in insemnarea de sub *c* : co cuvente romanesci ca : *calc-are, in-calcare, calc-aniu, in-culc-are*, etc., correspondu in forma si in intellesu cu latin. *calc-are, in-culc-are, calc-aneum*, este usioru de intellesu; nu mai pucinu usioru de intellesu este co la acea-asi radečina se reducu : *calt-iu, in-caltiare, in-calt-iaumentu, des-calt-iare, caltiunu*, etc.; coci, desí presenta acesta cuvente unu *t* in locu de *c* in finalea radečinei, déro in poterea regulei fonetice bene stabilita, co *c* urmatu de unu *i* combinatu in diftongu cu alta vocale suna ca *ti*, éro nu ca *ci*, (vedi in Dictionariu litter'a *C*), scimu cu certitudine co aceste cuvente sunt in locu de : *calc-iu, calc-iunu, in-calc-iare, des-culciu*, etc., derivate prin urmare d'in trunchiulu *calc* = cu intellesu de *calc-aniu*, de si intellessulu pare a se oppune la acesta etymologia, de orece cu *calc-ii* nu *in-calc-iámu* numai *calc-aniiele*; se scie inse co metafor'a, prin care *partea* se iea pentru *totu*, si *calc-aniulu* prin urmare pentru *totu petiorulu*, este un'a d'in celle mai communi; déro vinu inainte cuvente ca : *in-cur-care, des-cur-care*, etc., cari prin intellesu paru a nu avé neci in clinu neci in maneca cu trunchiulu *calc*, la care se referu cuventele mai susu enumerate; insusi filologulu cellu mai perspicace, cu tota convingerea ce form'a romanica a acestoru cuvente i potu dá despre puritatea lor, se semte incurcatu la ce a nume radečina romanica se le refere; mai antaniu de tote ellu desbraca assemeni cuvente de formele grammaticali, reducundu-le la cea mai simpla espressione : *curc*; adjunsu aci, antani'a idea ce i se presentá, pote fi de a referi *in-cur-cu*, de essem-

plu, la acea-asi radecina cu *in-carc-u*, de orece intre aceste cuvente, ca si intre *des-calc-in* si *des-calc-in*, nu essiste alta differentia de forma decâtu in vocalile *a* si *u*; intellessulu inse se oppune cu potere la acesta identificare: intre conceptulu de *incarcare* si cellu de *incarcare* ochiulu filologulu nu afla neci unu puntu de contactu; de acea-a se vede nevoitu a trece in revisione modificările fonetice, ce a potutu luă form'a mai primitiva a trunchiului *curc*; intre aceste modificazioni cea mai simpla adeco scambarea lui *l* in *r*, se presenta firesce spiritului seu, si compararea cu unu cuventu analogu d'in una limba cumnata, cumu ar fi, in casulu de facia, ital. *colc-are*, care are si form'a *corc-are*, lu face se creda, co *in-curc-are* este in locu de *in-culc-are*, d'in acellu-asi trunchiu prin urmare cu *calc-are*: acesta credentia se scamba apoi in convictione si chiaru in certitudine, candu filologulu adjunge se afle si punctulu de contactu ce se afla intre conceptulu de *in-calc-are* sau *in-culc-are* de una parte, si cellu de *in-curc-are* de alta parte: *in-cul-care* in addeveru insemua proprie: *a bagá ceva cu calcaniulu in altu ceva*, si de aci: *a bagá, a stracurá ceva in altu ceva, asiá in câtu cu greu sau neci de cumu se nu mai pota essi; a mi, a imbuccá, unu ce cu altu ce, asiá incátu cu greu sau neci decum se nu se pota desface unulu de altulu*; intre aceste d'in urma insemnări alle lui *in-culc-are* si intre insemnarea lui *in-curc-are* cea mai ordinaria, relationea este invederata. Si mai multu, se presenta cuvente ca *colt-ucu* sau *cult-ucu*, *colt-in*, *colt-iatu*, *cult-iata*, etc.; tragundu d'in elle trunchiulu *colt* sau *cult*, la ce forma se se referia acestu trunchiu? la latin. *cult-us* = *cultu*, *cultivatu*, d'in *col-ere* = *cultivare*? Form'a n'ar impedecá de locu; déro intellessulu? ce are a face *coltuculu de pane* sau *de culcatu pre ellu*, cu *cultur'a* sau *cultivarea*? Nemicu de certu, si de acea-a intellessulu de *colt-in*, ca *ceva resaritu*, intogmai ca si *calc-aniulu*, duce la acellu-asi trunchiu, d'in care a essitu si *cal-cu*, *calc-are*, etc.;

si intellessulu de *lovitura*, cu *petiorulu* sau *calcaniulu*, ce are la Macedoromani *coltiata* sau *cultiata*, nu mai lassa neci una indouentia assupr'a acestui puntu, asia in câtu *coltiu*, *coltiatu*, *coltiurosu*, *clotianu* (= *coltianu*), etc.; caita se se scria, ca si *calciu*, *calciumu*, etc., sub form'a: *colc-in*, *colc-iatu*, etc.; câtu pentru form'a lui *colt-ucu* sau *cult-ucu*, ea se espleca prin unu participiu d'in *colc-are* sau *culc-are* cu intellessu de *calc-are*, participiu care a luat antaniu form'a: *colc-itu* sau *culc-itu*, apoi, prin caderea lui *i*: *colc-tu* sau *culc-tu*, redussu, in fine, pentru armonia la formele: *col-tu* sau *cul-tu*, d'in care, ca deminutivu, s'a nascutu: *col-t-ucu* sau *cul-t-ucu*. Ca se se dé una proba si mai invederata de differitele forme, ce pote luá, nu dicemu differitele cuvente trasse d'in acea-asi radecina, ci acellu-asi cuventu trassu d'in acea-asi radecina in differite limbe sau in differite dialecte alle acellei-asi limbe, fia ne permisso a dá aci inco diversele forme cu cari diverse limbe romanice sau neromanice au trassu d'in acea-asi radecina cuvente corresponditorie cu allu nostru *cultucu*: ital. *colc-itre* (si prin stramutare d'in locu a syllabei finale la medilocu: *coltrice*), ispan. *colcodra*, prov. *consser* sau *cosser*, tôte cu mai multe sau mai pucine modificazioni d'in unu latin. *culcitra*, apoi: ital. *coltra* si *coltre*, vechiu franc. *cotre* (formescurtate d'in cea precedente); ispan. si portug. *colcha*, provenc. *cota* in locu de *colta*, vechiu franc. *conte*, nou franc. *couette*, angl. *quilt* (ca si allu nostru *coltucu*, trasse d'in una forma *colc-ta* sau *culc-ta*); ital. *cuscino*, esp. *coxina*, prov. *coissi*, franc. *coussin*, angl. *cushon*, germ. *kissen* (trasse d'in unu deminutivu latinu de form'a: *culcitium*).— D'in marea multime de cuvente romanesce, cari, afora de celle ce au occursu in acestu artielu, cumu si la artielulu *clocotire*, au essitu d'in radecin'a in cestione, vomu mai citá aci numai: 1. *colclire*, care sau e trassu de a dereptulu d'in form'a *cloc* a radecinei, ca si *cloc-ire*, prin stramutarea lui *l* d'in locu, togmai pentru ca se nu se confunda cu a-

cestu-a, sau sta in directa legatura cu $\kappa\omicron\lambda\lambda\text{-}\acute{\alpha}\xi\epsilon\upsilon\upsilon$, ori cu $\chi\alpha\lambda\chi\text{-}\acute{\omicron}\zeta$ = arama d'in care vine *coclitur'a*; de altămentrele in francesce si italienesce inco essiste unu cuventu *colcotar* = perossydu trassu d'in cuprosa, si prin urmare analogu, in forma si in intellesu, cu allu nostru *coclitura*; 2. *glodu* (de unde apoi : *in-glod-are* si *in-glod-ire*, etc.), care atātu cu intellesu de *limu fermentatu si clocitu ore-cumu*, cumu se iea la Moldoveni, cātu si in cellu de *globu de limu uscatu assemenea in forma cu unu coltiu*, se espleca prin radecin'a in cestione; slav. *glota* = *turba* = multime, la care invetiaturu *Miklosich* refere atātu *glodu*, cātu si *glota*, nu se espleca pre sene insusi, necumu se esplece pre alle nostre, fora se mai adaugemu co formele simple de conjugationea I, ce se dau atātu lui *inglotare* : *inglotu*, *ingloti*, *inglota*, etc., cumu si lui *inglodare* : *inglodu*, *inglodi*, *ingloda*, etc., vorbescu in contr'a unei assemene suppositione; déco e se cautāmu una origine straina si departata pentru romanesc. *glodu*, apoi angl. *clod* = *globu de limu*, *limu*, etc., correspunde si in forma si in intellesu mai bene de cātu slav. *glota*; déro, candu unu cuventu se espleca prin propriulu fondu allu limbei, si candu mai vertosu acellu cuventu nu este isolatu in limba, ci face parte d'in una numerosa familia; atunci nu o permissu a cautā aiurea originile unui assemene cuventu; acestu principiu, pentru casulu speciale ce ne ocupa, are cu atātu mai multa potere, cu cātu, prin una delicata variatione a temei, prin simpl'a scambare a tonuei *t* in *d* : *in-glod-are* si *in-glot-are*, poporulu romanescu a sciutu espreme nuantie de intellesu asiā de suptiri si delicate; 3. in fine *gru-mu*, e referitu de acellu-asi invetiaturu la unu vechiu slav. *grumŭ*, care inse nu essiste, numai in favorea russecului *grymenŭ* = *gleba*; déro in latinesce essiste *grumus* cu acea-asi forma si intellesu casi roman. *grumu*; déro d'in *grumu* Romanulu a trassu deminutivulu *grumuru* = latin. *grumulus*, cu forma de cea mai vechia si curata romanitate; déro d'in acea-asi funtana se afla, in

romanesce *ghiomu* = *glomus*, cu *l moiatu*, pre candu in *gleia* = *gleba* acellu-asi sonu s'a pastratu nemoiatu; déro, in fine, in romanesce so afla, pre lōnga *gurg-uiu* = latin. *gurgulio*, si alte multe forme : *gurg-uiu*, *gurg-utiare* (compara si lat. *gurges*), etc., cari tote se lēga prin intellesu de cea mai originaria insemnare de *ferbere*, *inflare*, *undare*, *clocotire*, etc., care, cumu s'a dissu si la articlulu *clocotire*, se espreme ca mai bene in onomatopeie ca *clo-clo*, *col-col*, *glu-glu*, *gul-gul*, *gur-gur*, etc., tote viue in gur'a Romānului, si reproducse nemediatu in cuvente ca : *colcaire*, *gulgaire*, etc.; in fine *gramada* este in locu de *grumata*, participiu d'in unu verbu *grumare*, luatu cu intellesu de substantiv, si prin urmare n'are lipse, spre a fi esplecatu, de slav. *gramata*, pentru care invetiaturu *Miklosich* presuppune una forma mai originaria *gromŭ*, ce nu se afla in limb'a slavica, déro se afla in roman. *grumu*.

CLUBU, s. m., neologismu dupo franc. *club* = reunione sau societate de omeni, ce se stringu, ca se petreca, sau ca se desbata cestioni, politice mai vertosu, impromutatu si de francesi d'in angl. *club*, cu acea-asi insemnare; — Ispanii, pentru acellu-asi conceptu, au cuventulu *junta* d'in latin. *jungere* = *stringere*, *unire*, etc.; unu assemenea cuventu, cu form'a : *junta*, amu poté si noi formā d'in *jungere*, déco nu ne multiaminu cu : *reunione*, *ballu*, etc., cari inco espremu insemnările cuventului *clubu*.

? CLUPSA, s. f., cu acellu-asi intellesu, ca si *curso*, (vedi *curso* in Dictionariu, si *clipire* in Glossariu).

COBELCIU, s. m., *annulus* = anellu, balciucu, torta; — cuventu, pre cātu scim, neconnoscutu d'in cocede Carpati; dupo forma inse pare a se referi la acea-asi radecina cu *baltiu*, ca compusu d'in acestu-a si prep. *co*, (vedi *baltiu* in Dictionariu, si *belciugu* in Glossariu; compara si *cobila*).

COBLA, s. f., *seretrum aratri*; prin insine noi nu connoscemu acestu cuventu neci d'in audite, neci d'in cetite; neci

d'in esplecarea latina : *feretrum aratri*, neci d'in cea germana : *pflugtrage*, cu cari espleca dictionariulu de Buda, inco nu se intellege lamuritu de care a nume parte a aratrului este vorb'a ; una esplecare asiá de vaga pote desemná atátu lemnulu ce sta ca base a aratrului, si care, d'in coce de Carpati, noi scimu co se chiama *talp'a* sau *talpoi'a* aratrului, câtu si lemnulu superiore, oppusu cellui precedente, *temonele*, care sta redimatu si legatu de rotele aratrului, si care, d'in coce de Carpati, se chiama *grindeiu*; dictionariulu *Polizu*, pre longa esplecare germana : *pflugtrage*, da si cea de : *pflugdeichsel*, d'in care s'ar intellege, co *cobila* ar avé intellesulu de *temone* sau *grindeiu* de aratru; déro dictionariulu de Buda, dupo ce da esplecare germana de *pflugtrage*, apoi adauge : *oder gabel hinten an dem pflug* = (furca, corne d'in deretulu aratrului), d'in cari ar resultá co *cobila* ar insemná ce noi scimu, co se chiama *cornele aratrului*; —dupo invetiátulu *Miklosich* d'in slavico. *kobila* = *épa*; déro antaniu, cuventulu slavico n'are de locu, cumu se vede, insemnarea ce are cellu romanescu ; allu doile slavicultu *kobila* nu se pote esplecá ellu insusi decâtu prin latin. *caballus* = *callu*, *caballa* = *épa*; déro déro e aci unu impromutu, ellu e facutu de slavi de la Romani; noi credemu, co roman. *cobila* este directu derivatu d'in *caballa*, care s'a transformatu in *cobilla* prin acellu sentimentu delicatu de destinctione a intellessului, ce caracterisa pre Románu, dandu-i unu intellesu metaforicu analogu cellui ce espreme si *épa* in locutio-nea : *epele stativei*; sau se léga de acea-asi radeciua cu *clapa*, *copilu*, *coporia*, etc. (vedi *clipire* si *clopotu*).

COBILITIA, s. f., deminutivu d'in precedentele *cobila*, cu insemnarea de *lemnu pucinu incurbatu*, crestatu la *celle doue capete alle selle*, de care se *accatua cofe*, *galete*, etc., ca se le pota cineva duce cu usiurentia pre spinare.

COBORIRE (*coboriu*, *cobori*, *cobore*, etc.) v., *descendere*, *demittere*; 1. ca neutru, a se dá diosu, in care intellesu se ia si cu form'a reflexiva : *a se cobori*: *de*

esti tu fiulu lui Domnedieu, diceau Judanii lui Christu, *cobori-te de pre cruce*, *ca se credemu in tene*; *amu vedintu osti coborindu-se de pre munti*; *carrele cu mare greutate coboru pre cost'a rapeda a acellei colline*; *erú amedia, candu amu adjunsu, pentru co vitele coboriau la apa* (d'in esemple se vede, co form'a reflexiva este mai energica, si se applega cu preferentia la fientiele dotate cu voientia si potentia de a se missicá sengure : *carulu cobore pre una collina*, *omulu se cobore de pre acea-asi collina*; si deco dicemu si : *omulu cobore* in locu de : *omulu se cobore*, caus'a este, co prin antani'a espressione vremu se arretámu, co omulu nu desfasiura voienti'a sa cu potere, cumu da se intellega a dou'a, ci fora multa adoperatione, ca si unu carru sau altu ceva neinsuffletitu, de sene orecumu vene in diosu pre cost'a collinei); — in form'a reflexiva, si cu intellessulu metaforicu *de a se diosurá*, *a se umili*, *a benevoi*, *a condescende* : *nu me voiú cobori neci una data peno acollo*, *in câtu se jocu de branu cu betivii*; 2. ca transitivu : a dá diosu de pre una inaltime pre altu cineva sau ceva : *cu mari greutáti amu coboritu carrele de pre collina*; *copilludu nu se pote senguru cobori de pre casa*, *se lu legámu déro cu una funia de medilocu si se lu coborimú noi diosu*; —cuventulu, precumu a datu senguru unu compusu : *s-coborire*, asiá e si insusi compusu d'in *oborire* cu preposetio-nea *co* : *cooborire*, contractatu : *coborire*, ca si *coperire* d'in *cooperire* = latin. *cooperire*; d'in acellu-asi *oborire*, compusu cu *de*, a essitu si *doborire*; —dupo invetiátulu *Miklosich* tote aceste cuvente romanesci aru fi venitu d'in slav. *oboriti* = *doborire*, culcare la pamentu, resturnare, ruinare; déro mai antaniu formele simple de conjugatione nu se applega, de regula, in romanesc, la cuvente impromutate d'in limb'a slavica; apoi totu de assemenea nu applega Románulu la assemi cuvente particelle romanice de compunere, prin cari espreme celle mai delicate nuantie alle cugetárei si sentirei selle : candu a intratu unu cuventu slavico compusu, ellu s'a introdussu de

dascalii cari aveau mani'a de a slavisa intregu intreguletii in form'a slavica, si fiendu compus, cu particelle slavonesci, cu acelle-asi s'au introdusu si in romanesce : asiá precandu poporul d'in *gropa* a trassu formele curatu romanice : *ingropare*, *desgropare*, dascalulu maniacu de slavnismu a veritu in romanesce slav. *po-groba-nie* cu *po* si cu *nie* cu totu; *pogorire*, care se dice cu acellu-asi intellessu ca si *coborire*, pote, d'in caus'a pefissulu slavicu *po*, se ne fia venitu d'in slavonesc; déro si despre acestu-a ne indoimu forte, fiendu co pre de una parte are formele de conjugatione simple : *pogoriu*, *pogori*, *pogore*, etc.; éro pre de alt'a unu asemenea verbu lipsesce limbei slavice; in limb'a slavica nu se afla decâtu adv. *pogori* = in diosu, adj. *pogorinũ* = inclinat, subst. *pogorije*; déco déro *pogorire* allu nostru a venitu cumuva d'in acesta fuintana slavica prin espressionea religiosa : *pogorirca duhului sfentu*, atunci cauta se marturisimu, co vechii dascalii ai Romániloru au fostu mai slavi decâtu Slavii, si s'ar poté forte bene ca acesta inavutire a limbei slave cu cuvente se se intenda mai departe de câtu la unu senguru *pogorire*; poté chiaru *oboriti* se fia unu fetu allu vechiloru dascalii románi, fetu nascutu d'in sementia romanesca; coci slav. *oboriti* este si in vechi'a slavica derivatu, si inventiatulu slavistu nu ne face connoscute originile selle, si acesta-a este allu treilea obstaclu, ce ar cautá se meture d'in calle, inainte de a adjunge se stabileasca cu certitudine, co romanescele : *oborire*, *coborire*, *scoborire*, *doborire* sunt blastarii slavicele *oboriti*; câtu pentru *pogorire*, facia cu celle mai susu espuse, noi credemu co nu e decâtu una transformare d'in *coborire*, asiá co syllab'a *bo* trecundu la inceputulu cuventulu s'a invertosiatu devenindu *po*, éro *co*, luan-du-i loculu, s'a moiatu in *go*. Déco slav. *oboriti* este unu compus d'in *o* si *boriti* = *puznare*; atunci ellu cu greu se espleca pre sene insusi, necumu se pota espleca romanesculu *oborire*, presuppusu ca simplulu, d'in care au venitu compusele : *coborire*, *doborire*; d'in contra, in

forma, ca si in intellessu, *oborire* se espleca, in romanesce, câtu se poté de bene : intellessulu cellu mai ordinariu allu cuventulu, ca termenu juridicu : *a obori una lege* = a abrogá, a desfientiá legea, pare a duce de a dereptulu la *abolire* = *abolere*, (vedi in Dictionariu *abolire*), care, prin intunerearea lui a initiale si stramutarea lui *l* in *r*, ca in *salire* = *salire*, a luatu form'a : *oborire*; déro acestu intellessu n'ar poté espleca bene pre cellu ce resare mai vertosu in compusele : *coborire*, *doborire*; si deaceea-a, form'a ca si intellessulu ne dau deplena convingere co *oborire* este *aborire* = *aboriri*; latin. *or-iri*, d'in care compusulu *ab-oriri*, insemna *a se redicá in susu*, a sarí, a resarí, ca sí grec., *ὄρ-ωρα*, de unde si in limb'a nostra : *ur-care* in locu de *or-icare*, cumu si *ur-nire*; preposetionea *ab*, cu care s'a compus *ab-oriri* d'in *or-iri*, are forte desu insemnarea de *susu in diosu*, asiá încátu compusulu *ab-oriri*, iea unu intellessu contrariu cellu ce are simplulu *oriri* : astufellu *ab-oriri* insemna : *aruncare diosu*, si in speciale : *lapedare*, vorbindu de femie; de aci si allu nostru *b-or-tiu* = *ab-or-tium*, care, cumu se vede a perdutu a initiale, pre candu in *ob-or-ire* acellu-asi a s'a intunerecatu in *o*, pentru ca se se destinga cuventulu de *aborire* sau *aburire*, éro in *borire* vocalea initiale s'a suppressu, ca si in *bortiu* : d'in tote acéstea urmedia, co pucine etymologie potu reuni mai multe caracterie de certitudine ca cea data de noi cuventulu *oborire* si compuselor : *coborire*, *doborire*.

COBORISIU, s. m., descensio, elivus; 1. cu intellessu abstractu : actionea de *a cobori*; 2. cu intellessu concretu : locu inclinat pre care *cobore* cineva : cósta, muchia a unei collina, a unei valle, etc.; in amendoie intellessurile *coborisiu* este oppositulu essactu allu lui *suisiu* sau *urcusiu*, (vedi *coborire*).

COBORITORIU, -tória, s. adj., descendens, clinus, posterus; 1. care *cobore* sau *se cobore*; 2. inclinat, ca oppusu la *suitoriu*; 3. care *cobore*, adeco se trage d'in cineva prin nascere, urma-

toriu sau urmasiu : fiu, nepotu, strane-potu, etc.

COBZA, s. m., instrumentu de cantatu cu corde, pre care lautarii canta bassulu.

COBZARIU, s. m., lautariulu care canta cu cobz'a; pote inse insemná si *cellu ce face cobze*.

?COCARDATU, datu in Dictionariulu *Polizu* ca ecivalente cu *cocarlatu*, (vedi in Dictionariu : *cocarlatu*); déro neci in alte dictionarie se mai vede, neci insine l'amú auditu sau cetitu, de si cuventulu pare a fi de cea mai buna romanitate, ca participiu d'in unu verbu : *cocardare* in locu de *cocordare*, compusu si derivatu d'in prepositiunea *co* si *corda*, cu intellessu de *a curbá ca unu arcu, intendendu cord'a lui*.

COCARJARE, v., *incurvare*; a curbá tare ca *cárj'a*, (vedi acestu cuventu, d'in care *cocarjare* e derivatu si totu de una data compusu cu prepos. *co*); se applega la veri-ce lucru cecineva incurba cu potere, sau ca reflexivu, *a se cocarjá*, la veri-ce care face una forte incurbatura; in speciale inse se dice de cei forte betrani, cari se incurba tare la medilocu : *betramu cocarjatu*.

COCHETARIA, s. f., calitate sau fapta de *cochetu*, — neologismu nefericitu dupo franc. *coquetterie*.

COCHETU, -a, adj., placendi studiosus, mulierosus, (pentru *muiere* : *muller liberaliter festiva, viris placendi studiosa*); care cauta se placa; pentru omeni : *muierosu*, pentru femine : *mundra*, care cauta se placa barbatiloru; — neologismu nefericitu dupo franc. *coquet*, derivatu d'in *coq* = *cocosiu*; (vedi *ciocu*).

COCISIU, s. m., in locu de *cociariu*, nu e de recommendatu.

COCLELA, s. f., in locu de *coclitura*, nu e de recommendatu.

?COCLETIU, s. m., aflatu numai in Dictionariulu *Raoul*, cu insemnarea de *damnum* = *dauna*, vetemare, perdere ce se adduce cuiva; — cuventulu inse pare a fi correctu in forma si a se legá de a-*cea*-asi radecina cu *coclire*, asiá incátu ar insemná proprie : *ardere, frigere a cuiva*, cari inco se ieu in romanesce cu

intellessulu de *dauna* : *m'amú friptu cu pandi'a ce am cumperatu* = *m'am inselatu*, am perdutu multu, (vedi *clopotu* si *clcotire*).

COCOSTERCU, s. m., ciconia, ardea, *phalacrocorax* sau *corvus marinus*; nume de passere, allu càrui conceptu, ca celle mai multe de domeniulu istoriei naturale, nu este acellu-asi intre toti Romàni : 1. precátu noi connoscemu, d'in coce de Carpati, *cocostercu* este una passere assemenea *stercului*, déro totusi differita de acestu-a; amendoue passerile, *sterculu* si *cocosterculu*, se assemena intru càtu si un'a si alt'a sunt venatorie de pesce, si intru càtu amendoue au unu corpu suptire si micu in proportiune cu lungele loru petiore; déro *sterculu* differere de *cocostercu*, intru càtu acellu-a este albu si de statura mai mica, éro acestu-a este de statura cu multu mai inalta si cu pene de colorea inchisa : *enusia, veneta, rosiatica*, etc., apropianduse prin aceste calitati de *cocoru*, cuventu ce pare *co* si a intratu in compositione cu *stercu*, ca se dé *coco-stercu* in locu de *cocor-stercu* : *sterculu* asiá déro ar fi latin. *ardea*, grec. *ερωδιός*, care occure si la noi, in scriptur'a sacra, sub form'a *erodiu* : *locasiulu erodiului*; éro *cocosterculu* ar fi latin. *phalacrocorax* sau *corvus marinus* = franc. *cormoran*; — conformu acestoru insemnàri, amendoue cuventele se applega, si la intellessuri metaforice, a nume fiendu vorb'a de omeni, cari, in comparatione cu inaltimea loru, sunt prea suptiri, sau cari prepitiore prea inalte porta unu trunchiu de corpu prea micu si suptire, cu acesta differentia inse, *co* appellationea de *cocostercu* (supplenita a deseaa cu cea de *cocoru*) este cu multu mai energica de càtu cea de *stercu*, adeco *cocostercu* applegatu la unu omu espreme una desproporzione intre inaltimea si grossimea acellui omu, mai mare de càtu cea arre-tata prin appellationea de *stercu*; 2. d'in collo de Carpati cuventulu *stercu* pare *co* e neconnoscutu, si *cocostercu* se applega nu numai la celle doue specie de passeri, de cari a fostu vorb'a mai susu, déro si la cea-a ce latinesce se chiama

ciconia, éro in romanesce *bardia*, (vedi *berdia*); — in favorea marei interesse a bunei intellegere între toti Români noi credemu, co latin. **ciconia** ar cautá se se numesca de toti Români *bardia*, sau si *ciconia*, éro in locu de *stercu* se se dica, ca in scriptura, *erodiu* sau *ardiu*; remanendu ca *cocosterculu* se se suplinesca prin espressionea de *corbu marinu*, usioru de invetiatiu si de intellesu pentru fiacare Românu, sau prin alta espressionea formata dupo analogi'a compusului *cocostercu*, cumu ar fi, de esemplu : *cocordiu*, *cocardiu*, etc.; — dupo invetiatiulu *Miklosich*, *stercu*, d'in care a venitu, prin compositione, *cocostercu*, ar fi venitu directu d'in slav. *strūkū* = *bardia*, afirmandu, co cu greu a potutu veni rom. *stercu* sau *storcu* d'in germ. *storch*, angl. *stork*, cumu sustinu unii filologi germani; déro invetiatiulu slavistu oppune affirmationea sea la assertionea invetiatiiloru germani, fora a ua justificá in neci unu modu : déco déro cuventulu e impromutatu, atunci noi fundati pre compusulu *cocostercu*. care a cautatu se se formedié, in limb'a romanesca, in temporele celle mai vechie de desvoltare a ei, la una epoca anteriore cellei, in care Români au venitu in contactu cu Slavii. credemu co *stercu* sau *storcu* ne a venitu de la Germani inco de pre tempulu Gotiloru.

COFARITIA, s. f., propola femina; precupetia, femina care cumpera mai eftinu ca se vëndá mai scumpu; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, déro, ca derivatu d'in *cofa*, ar poté sub una forma mai corecta : *cofaressa*, trece in Dictionariulu limbei si figurá in ellu mai bene si cu mai multu dereptu decátu *precupetia*; masculinulu *cofariu* inco ar fi mai bunu decátu *precupetiu*; *cofariu* si *cofaressa* ar insemná astufelu : *câre porta totu ce are de vendiare intr'una cofa sau copaiu*.

COFTA, s. f., *carus truncus*, *cavum*; *dolus*; 1. arbore sau trunchiu de arbore scorburos; 2. scorbura, cavitate; *caverna*; 3. *dolu*, cursa, artificiu cu scopu de insellatione; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, déro de origine,

probabile, romanesca, in locu de *copta*, d'in *cocere*; *coptorire* insemna a *escavá* : *apele coptorescu ripele*; sau d'in radechin'a *cop*, cu insemnare de *taiare*, *sapare*, *gaurire*, etc. (vedi *ciobu*), déro antani'a etymologia este, de certu, cea addeverata, de ore ce se dice si *copta*.

COJANU, -a, s., appellatione ce *munteanii* sau *mocanii* applica *campeaniloru*, asiá incátu *munteanu* sau *mocanu* se oppune la *cojanu*, insemnandu : *locuitoriu de la campia care se ocupa cu lucrarea pamentului*, éro oppositu *mocanu* sau *munteanu* : *locuitoriu de munte care se ocupa cu pastorii sau cu altu ceva, afora de plugaria* : *nu mi place se ieu feta de cojanu, dice mocanidu sau munteanulu, candu l'imbia cineva ase in-sorá cu una feta de plugariu campeanu*; — cuventulu, dupo forma, e unu derivatu d'in *coja*; déco luàm *coja* in insemnare de *pelle*, si in speciale : *pelle de oue*, de unde apoi : *cojocu* (vedi 2. *coja* in dictionariu), atunci cuventulu *cojanu* s'ar poté esplecá in intellesu de : *cellu care porta vestimente de pelle de oue*; *coci campeanulu românu porta mai multu cojoculu*, precandu *mocanulu* sau *munteanulu* are mai multa pornire spre elegantia in vestimente, si, de acea-a chiaru d'in peile de oue si face *bundu* si alte vestimente mai mundre ca simplulu si grossolanulu *cojocu* allu *cojanului* : déco acestea sunt addeverate, atunci cuventulu *cojanu* este un'a d'in probele, cari stabilescu, co *coja*, *cojocu*, *cojocariu*, nu potu fi slavice (vedi si *cozorocu*).

COLBU, s. m., *pulvis*; *pulbere*, — cuventu ce se aude in Moldavi'a, precandu in Munteni'a se dice mai multu *prafu* in locu de *colbu*; déro *pulbere*; cuventu de neindoita romanitate, este bene connoscutu in tote partile locuite de Români, si prin urmare pote tiné cu demnitate loculu *colbului*, peno candu se va aflá de unde a venitu *colbu*.

COLCEAGU, s. m., *pellita manica*; *manecariu*; — cuventulu e de origine indoiosia, déro neci avemu lipse de ellu, candu loculu i lù implenesce cuventulu asiá de formos : *manecariu*, incátu ar fi una addeverata nebutia a lu scambá

cu scalciațulu neologismu *mansionu* = franc. *manchon*; déro *colceagu* sau *colciagu* cu insemnare de *cotu de maneca* pote fi unu bunu cuventu ca provenitu d'in acea-asi fontana cu *colciu* sau *coltiu*, (vedi *clopotu*).

COLCOTIRE, *colcotu*, vedi *clcotire*, *clcotu*.

COLNA, s. f., tectum, umbraculum, *præstega*; umbrariu, coperimentu, strășina; — cuventu neconoscutu, ca si deminutivulu seu *colnitia*, d'in cocce de Carpate; cu tote acestea neci sensulu, neci form'a nu permite a lu referi la slav. *kolnja* = fossa = gropa, putiu; ci de certu ellu se lega de acea-asi radecina cu *colnicu*, *colnice*, *coltiu*, etc. (vedi *clopotu*).

COLNITIA, s. f., deminutiv d'in *colna*.

COMPLECTU, -a, adj., nu se dice bene in locu de *completu-a*; apoi *complectuire* in locu de *completare* este si mai de ne-sufferitu.

COMPLECTUIRE, -escu, v., vedi *complectu*.

COMPLotare, -ediu, v., a face *complotu*.

COMPLotu, s. m., pl. -uri, *conspiratio*, *conjuratio*; intellegere secreta si unire culpabile a mai multoru persone in contr'a cuiva sau chiaru a statului; — cuventulu, neologismu d'in franc. *complot*, este de origine indoiosa, si e mai bene a l'evitá, de orece pentru conceptulu ce ellu espreme, dispunemu de alte cuvente: *conjuratiune*, *conspiratiune*, etc.

CONACIRE, -escu, v., a face *conacu* undeva.

CONACU, s. m., pl. -e; *statio*, *deversorium*; locu unde cineva pre calle se o-presce spre a se repausá si mancá atátu ellu câtu si vitele de transportu: *statione*, *posta*, *ospetaria*; a face *conacu*, a stú la *conacu*.

CONCENIRE, -escu, v., *delero*, *ad nihilum redigere*; a perde, a nemici; — cuventu appropo neconoscutu afora d'in càrtile basericesci, dupo invetiátulu *Miklosich* d'in slav. *konicina* = finitu, déro dupo dictionariulu de Buda d'in *conquiniscere* = a se plecá, a se umili; joculu de càrti numitu *concina* se tinc, proba-

bile, de acea-asi radecina cu *concenire* sau *concinire*.

CONCINA si *contina*, s. f., vedi *concenire*.

CONDUITA, s. f., in locu de *portare*, este unu neologismu nefericitu d'in franc. *conduite*, formatu d'in *conduire* = *conducere*.

CONDURU si *condoru*, s. m., pl. -i, 1. *gallentiu* de lemmu, 2. *cibota* sau *botinu* strinsa bene pre petioru, cu tocu si turiaacu inaltu; — sensulu duce la *cothurnus*, grec. *κόθορνος* si *κότορνος*, d'in care *contoru* sau *condoru* a potutu veni prin stramutarea lui *n* d'in syllab'a ultima in cea initiale; verbulu *incondurare* pare a confirmá si mai bene acesta opinione.

CONFIENTIA, s. f., in locu de *confidentia*, este unu nefericitu neologismu d'in franc. *confiance*.

CONOPISCIRITIA, s. f., vedi *coropsinitia*.

CONTESIU, s. m., pl. -e, *vestis rustica* acu *pincta et pellibus vulpinis subsuta*; vestimentu terranescu, lungu si largu, ca si palliulu sau tog'a celloru antici, inforatu cu elegancia si blanitu cu pei de vulpe, cu care se imbracca terranii la dille mari, si care, pentrucó costa multu, se pastredia cu atát'a ingrijire, incátu treee de la tata la fiu, ba inco, in familiile mai serace, si nepotulu sau stranepotulu joca la nunt'a sea investimentatu cu *contesiulu* bunului sau strabunului; — credemu tare co cuventulu e romanescu, si co se refere sau la acea-asi radecina cu *conciulu*, fiendu in locu de *contesiu* = *comteciu* = vestimentu de *adornatu*, sau, ca si *ciuntu*, (vedi *ciuntu*), la *звѣтъ*, ca *vestimentu inforatu cu aculu*.

CONTRABANDA (pronuntyatu de poporu: *controbondu*, *cotrobondu*), s. f., merce oprita de lege, si care se importa sau se vende pre furisiu; — neologismu pucinu fericitu d'in franc. *contrebande*; de aci si mai reu: *contrabandieru* = franc. *contrebandier*, care importa si vende pre furisiu merci oprite de lege.

CONTRABANDIERU, s. m., (vedi *contrabanda*).

CONTROLARE, -ediu, v., a verificá,

si in speciale : a preveghiá si verificá computele celloru ce administra si manipuledia bani ai statului sau altui cuiva, — neologismu nefericitu dupo franc. *contrôler*, de unde apoi si mai reu : *controloriu*, s. m. = franc. *contrôleur*, care *controledia*, functionariu insarcinatu a *controlá*; *controlu* = franc. *contrôle*, s. m., luatu 1. ca concretu : registru verificatoriu, 2. ca abstractu : actione de a *controlá*; — ecco acumu celle ce, in respectulu acestoru cuvente, se dice in dictionariulu italianu allu lui *Tomaseo*, la vorb'a *controllore* : «*la acestu cuventu strainu, cumu si la cumnatele selle : controllo si controllare, ce sunt si in forma barbara tradusse, coci, respectandu form'a si intellessulu cuventului, s'ar cuveni se se dica : controruolo, si cotroruolare, correspundu destulle alte cuvente italiene;*» totu atátu si mai multu inco potemu dice si noi despre *controlaresi* cumnatele selle cu respectu cotra limb'a romanescá : ce potu produce nesce neologismi, fora neci una analogía cu ver-una radecina romanescá, déco nu confusione, ametire, babelu, in care nu se va mai puté orientá poporulu romanescu? Cellu pucinu, déco assemeni neologismi s'ar luá intr'una forma mai intelligibile, ce aveau ei chiaru in vechi'a limba francesá : *contre-roller*, *contrerôle*, *contre-rôleur*! Atunci Românulu n'ar avé decátu greutatea de a inventiá *rôle* (introdussu si acestu-a sub form'a *rolu*), pentru ca se invetie mai usioru acelle derivate; déro ce lipse si nevoia sentimu chiaru de *rolu* insusi? déco este vorb'a de a traduce prin acestu cuventu conceptulu de *lista de censu*, apoi *registru*, pre longo co este connoscutu de poporu, face si parte d'in una mare si formosa familia romanescá de cuvente : *reg-e*, *reg-ula*, *reg-ulare*, *reg-ime*, *reg-imentu*, *de-reg-ere*, etc.; déco este vorb'a de a traduce intellessulu cuventului *rolu* in frasi ca : *a jocá unu rolu*, etc., apoi cuventulu *parte* este classicu in acesta insemnare si altele assemeni.

COPERSIEU, s. m., *capulus*; *secriu*, in care se pune mortulu; — cuventulu este neconnoscutu d'in cöce de Carpati : in Moldavi'a se dice *scriu*, in Munte -

ni'a, *cosciugu*; *secriu* sau *sicriu* este in locu de *scriu* sau *scriniu* = *scrinium*, transformatu, dupo ce s'a moiatu *n*, in *sicriu* sau *secriu*, pentru ca sub form'a *scriu* se nu se confunda cu verbulu *scriu* = *scribo*; *cosciugu*, care se pronuntia si *cosi-ciugu*, pote fi derivatu d'in *cosiu*, déro pote fi si in locu de *cop-sciugu*, derivatu d'in acea-asi radecina cu lat. *cap-ulus*, d'in care a venitu si *cop-ilu*, *cop-ca*, *cop-oría* (de cosa), etc.; totu d'in acea-asi fuintana a potutu nasce si *cop-ersieu*, transformatu in pronuntia ungresca in *koporso*; cuventulu *secriu* inse, de necontestata romanitate, ne e indestullu pentru espressionea conceptului; acestu cuventu este totu de una data si sengurulu usitatu in càrtile basericesci.

? CORIONU, s. m., *cas'a copillului* in pantecele mammei; — cuventulu duce de a dereptulu la *corium* = *κόριον* = pelle d'in care *corionu* ar fi una forma de augmentativu; remane numai a se scí, déco cuventulu e populariu.

? CORISIORU, s. m., una planta, latin. *variolaria*, cumu traduce dictionariulu *Barcianu*; — *corisioru*, ca deminutivu, duce la una forma *coru* sau *coriu*; si de faptu si affámu in latinesce ca nume de planta form'a *corion* = grec. *κόριον* = specia de *coriandru*, cumu si *coris* = *κόρις* = specia de planta numita in latinesce si *hypericum coris*.

COROBETIA, s. f., meru selbaticu, pera selbatica sau paduretia.

? COROGA, s. f., scortia de teiu; pelle de oue uscata si sbercita; — la amendoue insemnàrile cuventului correspunde lat. *ruga* = *incretitura* sau *sbercitura*, si prin urmare *coroga* ar poté fi unu compusu d'in *co* si *roga* sau *ruga*, asiá in càtu se insemne : *ceva forte rogosu sau incretitu*, cumu e si *scorti'a de teiu* sau *pellea de oue uscata*; transformarea lui *u* in *o*, care se observa in multe alte cuvente : *ploia* = *pluvia*, *stroie* sau *sdroia* = *strues*, etc., a fostu, pentru *ruga*, addussa si de necessitatea distinctiunei de intellessu, ca se nu se confunda cu cellu altu *ruga* = *rogatione*; se pote inse ca *coroga* so fia derivatu, prin

suffissulu *ogu* = *ocu*, d'in *cor-tum* = pelle, (vedi si *cozorocu*).

? **COROMISLA**, s. f., cobilitia.

COROPISINITIA si *conopisciritia*, s. f., *grillus*, *grillo talpa*; specia de insectu, carui-a pre a locurea se da si numele de *urechiálnitia*, ca periculosu pentru *urechia*, cu acesta differentia inse, co *urechiálnitia*, pre câtu noi scimu, se applica la una *coropisinitia mai mica*; cu tote acestea *urechiálniti'a* pare a fi unu animale differitu de *coropisinitia*: dictionariulu Polizu traduce *coropisinitia* prin germ. *maulwurfs-grille* si *erdwolf*, éro *urechiálnitia* prin germ. *öhrwurm* si *zangenkäfer*; — cuventulu si sub form'a *coropisinitia*, ca si sub cea de *conopisciritia*, numai prin accentulu seu, pusu mai susu de antepenultima, arréta co nu e in buna odore de romanitate; déro neci s'a potutu nasce d'in cuventulu slavicu propusu de invetiátulu *Miklosich*; remane déro ca pentru originea vorbei *coropisinitia* se se faca cercetári ulterioari; éro câtu pentru *urechiálnitia*, ca derivatu d'in *urechia*, numai forma nu are buna, si acesta-a se pote indereptá, dicundu-se *urechiale*, *urechiare*, *urechiaru*, etc., caroru-a s'ar dá si differite nuantie de intellesu, asiá incátu *urechiale* sau *urechiare* ar insemná: *instrumentu de curatiatu urechia*, éro *urechiaru insectu ce bate'cu urechi'a* (=aplecatu a intrá in *urechia*), etc.

? **CORSCE**, s. f., *ligo* = sapoiu; — ? d'in germ. *karst*, sau d'in radechin'a fecunda, care a datu in romanese una familia asiá de numerosa: *cur-mare*, *cur-meiu*, *cor-mana*, *cur-ea*, *cor-tu*, *s-cur-mare*, *s-cor-monire*, *s-car-menare*, etc.? — cuventulu de altumentrele nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

CORSETU, s. f., tuicem *thorax*; bucata de imbraçamentu, cu cari feminele si stringu bustulu corpului, ca se li se desemne bene si formosu tali'a; d'in barbati numai unii cu pretensionii esagerate de a placé muieriloru facu usu de *corsetu*; — neologismu dupo franc. *corset*, formatu d'in *cors* = *corps* = *corpu*; Italianii au formatu mai bene *corpetto*

= (proprie: *corpulor*) = franc. *corset*; Ispanii au *corpino* in acellu-asi intellesu: asiá déro si noi, déco nu ne multiamimu cu *pep-tariu*, *pec-torale*, sau altu assemenea cuventu trassu d'in fondu romanescu, care s'ar poté luá in intellesu de *corsetu*, potemu faurí mai bene *corpellu*, *toracellu* (d'in *torace* = *thorax*, care a si intratu in limba, cellu pucinu ca terminu de medicina), etc.; form'a *corsetu* nu e si nu pote fi de câtu un'a d'in miecele de incurvature, cari scotu limb'a d'in mersulu seu de desvoltare organica, arruncandu-ua pre calli ce duc la unu babelu caoticu.

COSA, s. f., *falx*; instrumentu de *cositu erba* (pentru celle alte insemnári vedi in dictionariu: *cosa*); celle alte sorori alle limbei nostre au, pentru espresionea acellui-asi conceptu, cuvente trasse d'in latin. *falx-falcis*: ital. *falce*, isp. *falce* si *hoz*, franc. *faux*; d'in acea-asi radecina avemu si noi: *falce*, *falca*, *falcatu*, *falcosu*, *falcea*, *fulcia*, etc., si togmai fiendu co *falce*, care, in celle alte limbe sorori, ca si in cea latina, insemná *cosa*, s'a applicatu, in romanese, la una insemnare departata, in apparentia, de intellessulu mai originariu allu cuventulu, Románulu cu unu sentimentu delicatu de distincione a intellessului a cautatu a applicá la conceptulu ce espreme de ordinariu latin. *falx* unu altu cuventu: *cosa*, care, dupo invetiátulu *Miklosich*, ar fi venitu d'in slav. *kosa*, cu acea-asi insemnare, dupo cumu si *cosoru*, deminutivu d'in *cosa*, ar fi slav. *kosorǐ* = *cosa*; déro mai antaniu cuventulu se afla respanditu in forte multe limbe: noua grec. *κόσα*, *κοσιά*, *κοσάρα*, verbu *κοσίρειν*; alban. *cos*, verb. *cesis*, magiar. *kasza*, lituan. *kasti*, nou slav. *koza* sau *kosër*, serb. *kosijer*; allu doile in vechi'a slavica *kosa*, si *kosorǐ* au acea-asi insemnare, pre candu, in romanese, intre *cosa* si *cosoru*, de sí venite d'in acea-asi radecina, inse ammesuratu formei acestoru done cuvente, se pune una mare differentia, asiá incátu in *cosoru*, ca deminutivu d'in *cosa*, se si applica exclusivu numai la unu instrumentu de form'a *cosei*, inse cu multu mai micu ca *cosa*,

servindu in speciale la amputarea si curatierea viiei : acesta sengura impregiurare ar fi indestulla spre a demonstrá, co suppositionea contraria assertionei invetiatiului slavistu ar fi cu multu mai intemeiata si mai apropiata de addeveru, fora se mai adaugenu, co in limb'a slavica cuventulu *kosa* = *cosa* nu se pote espleca prin una anumita radecina verbale a limbei slavice, precandu in romanesce cuventulu se esplica in modulu cellu mai satisfactoriu, atátu in forma, câtu si in intellesu, d'in propriulu fondu allu limbei romanesci : pentru forma, ca si *ciora* in locu de *aciora*, *cosa* este in locu de *acosa*, unu femininu d'in adiectivulu *acosu* = forte *ascutitu*, trassu d'in radecin'a *ac*, de unde *acu*, *ac-utu*, *ac-utire* sau *ascutire*, etc.; adiectivulu femininu *acosa* sau syncopatu : *cosa*, s'a luatu apoi cu intellesu de substantivu, applecatu la unulu d'in instrumentele celle mai *acose* sau *acute*, ce a connotu Románulu, si acesta-a ne scutesce de a staruí mai multu assupr'a intellessului, asiá de invederatu in armonia cu etymologia data de noi; vomu continuá déro a produce analogie de formatione a cuventului *cosa* : d'in acea-asi radecina, si chiaru prin acea-asi taiare a lui *a* initiale, s'au formatu : *cutitu* in locu de *acutitu*, care nu e de câtu participiulu d'in *acutire* sau *ascutire*, luatu cu intellesu de substantivu; *cutitoia* sau *cutitonia*, forma feminina d'in augmentativulu *cutituiu*, trassu de a dereptulu d'in *cutitu*, d'in care a essitu apoi si *cutitura*; prin syncopi transformatu in : *cut'tura*, *custura*; nu intellegemu déro, pre ce cuvente se intemeiadia invetiatiulu *Miklosich*, candu affirma, co *custur'a* romanesca ar fi vechi'a slavica *kustura*, care nu essiste in acesta limba, ci numai in serbesce, avendu, dupo invetiatiulu slavistu, insemnarea de *convicium in cultrum* = *injuratura facuta cutitului*, insemnare pre deplenu corresponditoria cu cea de *cutitu prostu*, ce are cuventulu in romanesce, ammesuratu formei selle de deminutivu, si prin urmare de certu impromutatu de Serbi de la Románi; dupo

tote aceste n'ar mai fi lipse de noue probe despre originea romanica a cuventului *cosa*; se adducemu inse si d'in limbele sorori unu essemplu de analoga formare a acellui-asi cuventu : limb'a ispanica, pre longa falce si hoz, are, spre a espreme acellu-asi conceptu, si cuventulu : *aguadaña* si prin syncope : *guadaña*, care este invederatu in locu de *acuatania*, si prin urmare d'in acea-asi radecina ca si allu nostru *cosa*, precumu d'in acea-asi funtana au formatu Ispanii *guillame*, prin syncope, in locu de *aguillame*, si analogu, prin urmare, atátu in intellesu câtu si in formatione, cu allu nostru *cutitoia*. Atâtea adjungu si trecu inco, spre a stabili addeverulu etymologiei data de noi cuventului *cosa*; déco este inse vorb'a se allergámu dupo alte etymologie, atunci vomu urmá pre invetiatiulu slavistu si in alte assertioni, ce parte se lega directu de cuventulu *cosa*, parte de alte cuvente, a càroru origine este de cea mai mare interesse pentru limb'a nostra. Si mai antaniu invetiatiulu slavistu reproduce opinionea lucratoriloru dictionariului de Buda despre originea cuventului *cosa* in termenii urmatori : **Nach Lexic. 141 von latein. seco per methatesim = dupo Lessiconu** (intellege de Buda), **la pagin'a 141, d'in latinesculu seco (= taiu), prin metatese**, adeco prin stramutarea celloru doue syllabe un'a in loculu alteia, asia incátu *cose* ar fi in locu **seco**. Cu tota ironi'a ce noue ni se pare, co se ascunde in cuventele, cu cari invetiatiulu slavistu reproduce opinionea celloru ce au elaboratu Lessiculu de Buda, totusi credemu, co acesta suppositione nu este asiá de lipsita de verice temeiu, cumu ar paré la antani'a vedere : coci d'in *secare* = taiare noi avemu in romanesce mai multe cuvente : *per-secare* si *dis-secare*, ca compuse, precandu simplulu *secare* s'au perdutu, de certu, numai d'in acellu sentimentu de destinctione a intellessului, care caracteriza pre Románu, de ore-ce s'ar fi confusu cu cellu-altu *seccare*, derivatu d'in adiectivulu *seccu* = *siccus*, cu tote co in espressionea : **a secá la ficatu, se-**

care, dupo intellesu, pare a fi chiaru latin. *secare* = taiare, si neci decumiu *seccare* = siccare, pentru co in locu de a *secá la ficatu*, se dice si a *taiá la ficatu*; certu inse este, co d'in simplulu *secare* avemu derivatele : *sec-ure* = securis si *sec-ere* = franc. *faucille*, formatu d'in *faux* = *falx* = *cosa*; in limb'a latina *sic-ilis*, care corespunde ca mai accuratu in forma cu allu nostru *sec-ere*, insemna *lance*, déro form'a *sienta*, care corespunde de assemenea in forma cu *sec-ere*, are si intellesulu cuventului romanescu *secere* sau *cosoru*, precumu *sicillire* = *seccerare*; acumu *sicula* nu e decâtu unu deminutivu d'in *sica* = pumnariu, si *sica* in romanesce devine *seca*, care; confundenduse, cu adiectivulu *secca*, femininu d'in *seccu*, usioru s'a potutu, prin metatese, transformá in *casa*, apoi, spre a se evitá alta confusione de intellesu, in *cosa*, ca si *fame* = *fames* in *fome*; déro si fora neci una metatese cuventulu *cosa* a potutu essi d'in *sec-are*, prin una compositione : *cosica*, *cos'ca*, *coe-sa*, *cos-sa*, ca si *dus-si* = *duc-si*, = *duxi*, *tras-si*, *trac-si* = *traxi*, etc.; ispaniculu *cosécha* = *seccerisiu*, pare a confirmá acesta etymologia; unu verbu d'in medi'a latinitate : *cossare* = *seccerare*, *recollare*, etc., vene de assemenea in adiutoriulu acellei-asi suppositione; in fine *serra* = *sorra*, care inco essiste in locu de *ferestreu*, ce se aude la alti Români, e derivatu totu d'in *secare*: *serra* este in locu de *sec-ra*, prin assimilarea lui *c* cu *r*; d'in acestu cuventu, prin compositionea cu prep. *co*, ar essi unu cuventu de form'a : *cossera*, masc. *cosseru*, care s'a potutu transformá in *cosora* si *cosoru*, si acesta forma, ca deminutiva, a potutu usioru duce la *cosa*, ca la primitivulu lui *cosora* sau *cosoru*. Apoi luandu in considerare co formele dacoromane *trassi*, *cullessi*, *allessi*, *frassinu*, etc., se audu la Macedoromani : *trapsi*, *cullepsi*, *allepsi*, *frapsinu*, etc., cumu si la Dacoromani unele d'in acea-asi categoria : *copsi* = *coxi*, *fipsi* = *ñxi*. *copsa* = *coxa*, etc.; luandu in considerare, co cod'a *cosei* se chiama *coporia*; se pote inco admite, cu destulla pro-

babilitate, co *cosa* este in locu de *copsa*, d'in care *p* a cadutu togmai pentru ca se nu se confunda cu cellu altu *copsa* = parte a corpului; in acesta suppositione *cosa* ar fi potutu essi, prin una metafora, chiaru d'in *cops'a* corpului, ca *ceva falcatu si incurbatu*, cumu este ossulu numitu *copsa*, si cumu d'in contra unu ossu de la facia s'a numitu *falca* de la *falce* = *falx* = *cosa*; déro mai probabile e co *cosa*, in acesta d'in urma suppositione, se refera la radecin'a *cop* sau *cap*, cu intellesulu de *taiare*, (vedi *ciobu*). Déco in fine, urmâmu mai departe pre invetiatalu slavistu, care refera si cuventulu *costisiu* la una radecina slavica *kos*, atunci ne potemu sui pre urmele lui la una radecina simpla, care ne pote esplecá unu mare numeru de cuvente, referite de acellu-asi invetiatalu la typuri slavice inesplicabili prin mediële limbey slavice insasi : mai antaniu *costisiu* se pote pune in legatura cu slav. *kos* totu cu atátu-a cuventu, câtu are invetiatalu slavistu facia cu lat. *versare*, ital. *versare*, franc. *verser*, de a referi roman. *versare* la albán. *verseig*, (vedi *bagare* in Glossariu); *costisiu* vine, invederatu, d'in *costa*, cuventu a carei romanitate neci insusi Domnulu *Miklosich* nu credemu se ua conteste, ca si *furisiu* d'in *furu*, *facisiu* d'in *facia*, etc.; radecin'a slavica *kos*, data ca mamm'a vorbei *costisiu* neci co essiste in vechi'a slavica; ca proba de essistenti'a ei se produce numai serbesc. adverbium *koso* = *picdisiu*, si s'ar poté inco produce si vechiu slav. *kosvenŭ* = *oblicu* sau *picdisiu* : déro déro essiste una radecina *cos*, d'in care ar fi essitu si necontestatulu romanescu *cos-ta*, atunci de certu acesta radecina a remasu cu totulu sterpá pre terrenulu slavicu, pre candu pre cellu romanescu ea a fostu de una necontestata fecunditate, de ore-ce redussa la cea mai simpla espressione, la formele *ca*, *co*, *cu*, etc., ea a datu in romanesce, afora de *co-sa*, *co-soru*, *co-sacu*, *co-sta*, si multime de alti blastari : *co-toru*, *co-torontia*, *co-te*, *cu-te*, *cu-ta*, *cu-tariu*, *co-teliu*, *co-tinetia*, *co-tiga*, *co-tlonu*, *co-tlire*, *ca-tinu*, *ca-tia*, *ca-*

tunu, etc., d'între cari pre unele si însusi invetiatiulu slavistu le reconnoște de curatu romanice : asiá reconnoște co slav. *cořlũ* = *lebes* = vasu de arama este unu blastariu allu latinescului *catinus*, si cu tote acestea sustine co romanesc. *collonu* ar fi essitu d'in slav. *kořlũ*, precandu in romanesc, pre longo *collire*, etc., essistu si formèle : *catinu*, *catia*, d'in acea-asi fuintana ; asiá reconnoște, co slav. *cotiga* = *tunica* au essitu d'in acea-asi fuintana cu lat. *cutis* = *pelle*, si cu tote acestea sustine, co romanesculu *cotiga* s'a nascutu d'in slav. *cotiga*, precandu in romanesc essistu, cumu nu essistu in slavonesce, cuventele mai simple : *cute*, *cuta*, etc. Radechin'a totoru acestoru cuvente are insemnarea cea mai originaria de *taiare*, (vedi si *ciocu*), care resare ca mai bene in latin. *cæ-dere*, si grec' *κόι-λος, κότος*, etc.; vorbele de noi citate se esplica, prin acea insemnare, fienducò parte d'in elle espremu *lucruri taiose*, parte *lucruri aduncate prin taiare*, si de aci si *lucruri capaci*, etc.; co *cosa* a potutu si ea essí d'in acea radecina, ca si'ital. *cosello*, *cosoria*, etc., este probabile, precumu assemenea nu ne indouimu co *cositi'a* feteloru române nu a potutu essí d'in slav. *cosa* = *coma*, ci d'in acea-asi fuintana cu romanesc. *cosa*, prin acea-asi metafora, prin care *spata* se dice bene si de instrumentulu taiosu, destinatu pentru lupta, ca si de cellu cu care Român'a tesse mundr'a sea pandia, *cositi'a*, in addeveru, impletita pre templ'a unei fete, presenta invederate analogie cu una *mica cosa*, precumu si pescisiorulu asiá numitu *cosacu*.

? COSICELLU, s. m., una plânta, — cuventu aflatu numai in *Barcianu*.

COSICIUGU, s. m., pl.-e, vedi *coparsicu*.

? COSICOVIRE, -escu, esplecatu in *Raoul* prin franc: *décoller* = deglutinare sau descleiare, precandu s'ar paré co insemna : *a cosi*, *a despoiá*, *a belli*, etc., ca compusu d'in *cosiu* sau *cosia* = *pelle* si *covu* = *cavu*.

COSINITIA, s. f., in locu de *cosina*, nu e de recommendatu.

COSONDROCU sau *consondracu*, s.

m., pl.-e, fascia de curea sau de materia, cu care se prenu braccele sau pantalonii de umeri, ca se nu se lasse in vene; — cuventu german. *hosenträger*, si care se pronuntia pre a locurea si in romanesc mai apropiatu de form'a sea germana, cu *h* adeco in locu de *c* : *hosondrocu*, si luatu mai vertosu in plurariu : *hosondroce*; déro lipse de ellu nu avemu, candu despunemu de atâtea alte cuvente romanesce, cari spunu Românului luminatu ce intellessu au : *braccile*, *bracinaru*, *betelle*, *bete*, etc.

COSTISIRE, -escu, v.; in locu de *costare*, nu e de recommendatu, neci *costisitoriu* in locu de *costatoriu*.

COSTUMARE, -ediu, a imbraccá intr'unu *costimu*.

COSTUMU, s. m., pl.-e, *vestitus allicujus proprius*; vestimentu sau imbraccamentu propriu cuiva, modu de a se imbraccá cuventu cuiva : *costumu termanescu*, *costumu militarescu*, *preotescu*, *calugarescu*, *turcescu*, etc.; — neologismu dupo franc. *costume*, ital. *costume* provenc. *costum*, etc.; cari au si intellessulu de *dèprendre*, *datina*, *apucatura*, etc., d'rivate d'in *consuetus* = *deprensus* sau *invetiatus*, de unde apoi si insemnare de *portu* sau *imbraccamentu indatinatu*.

? COTCA, s. f., *pila* = *mince* : a jocá de a *cote'a*; — cuventu aflatu numai in *Barcianu*, déro care pare a se legá de acea-asi radecina cu *cocotiu*, *cocosiu*, *cocolosiu*, etc. (vedi *ciocu*); *cotca* ar fi atunci in locu de *cocotica*; invetiatiulu *Miklosich* connoște la Români si unu jocu copillarescu *cacia* sau *cacica*, de care noi neci amu auditu neci amu ceditu, si a càrui numire ar fi venitu d'in vechiu slav. *cacica*, care nu essiste in vechi'a slavica, ci numai in serbesce, déro care ar fi essitu d'in vechiu slav. *skakati* = saltare; noi nu connoștemu, cumu amu dissu, unu jocu de copii numitu in romanesc : *cacica*; déro, déro acestu jocu essiste d'in preuna cu numirea de *cacica*, atunci noi credemu, co *cacica* este de acea-asi radecina cu *cote'a* sau *cotica*, si co de la Români a potutu trece si la Serbi.

COTERÍA, s. f., sodalitiu; societate de omeni strinsu legati intre densii prin traiu si petrecere impreuna, déro mai allessu prin scopulu ce si propunu a ad-junge, scopu nescusatu prin medilocene, de cari facu usu, 'acestea fiendu numai intrige, prin care voru sau a inaltia sau a derapená pre cineva; in assemenea intellessu *cotería* se appropia forte multu, prin intellessu, de cuventulu populariu *gasca* sau *gasica*, cumu si de cuventulu *coticaría*, de care astadi se face usu si abusu; — neologismu nefericitu dupo franc. *coterie*, care, dupo etymologii francesi, s'ar fi nascutu d'in *côte*=*costa*. si ar insemná, prin urmare, *societate de omeni ce si dau costele* (=se intellegu intre densii, mai vertosu pentru scopuri relle); déro, de ore-ce in cuventulu *coterie* nu porta circumflessulu ca *côte*, de aca-a *coterie* pote se fia essitu d'in *cote*=semnu in numeru sau littere, prin care s'arreta natur'a sau valoarea obiecteloru, de unde si verbu *coter*=numerotare, insemnare cu numeru sau altu semnu, evaluare, appretiare, fissare de pretiu currente, etc. (vedi si *cosa*), asiá in câtu *coterie* se insemne: *societate de omeni de aca-asi nota sau caracteriu*; vericumu inse *cotería* nu are forma in armonia cu analogieles limbei nostre; d'in aca-asi radecina vene si *cotizare*=franc. *cotiser*, a fissá partea ce are se platesca d'in una summa fiacare d'in soci, a face analogia sau *refencá* pentru *refuirea* unei certe summe de platitu.

COTICANU, s. m., de aca-asi insemnare cu *chiticanu*, *chitioranu*, *guscanu*, etc., (vedi *chiuire*, compara si *cosa*, ispan. *gusano*).

COTICARÍA, s. m., calitate de *coticariu*, societate de *coticari*.

COTICARIU, s. m., cellu care cauta sé roda de la altulu, se traga folose d'in spinarea altui-a prin insellatorie: *coticariulu* e si ellu unu fellu de *ciocoiu* de moda noua, si de aca-a *coticariu* sau se lega de acelle-asi origini cu *ciocoiulu*, (vedi *ciocu*), sau este una alta forma a *coticanului*, cellu mai infricosiatu d'in *roditorie*, (vedi *coticanu*, *cosa*, si *chiuire*).

COTOCIRE, -*escu*, v., *cotre*; a se impreuna, fiendu vorb'a in speciale de *cotocu*, si apoi in genere, ca si *cotiire*, (vedi in Dictionariu acestu cuventu), fiendu vorb'a si de alte animali; — cuventulu nu se aude, ca si *cotocu*, d'in care s'a formatu, decátu pre a locurea; mai usitate sunt: *cotoiu*, *cotoire*, (vedi *cotocu*).

COTOCU, s. m., de aca-asi insemnare cu *cotoiu*, (vedi *cotoiu* in Dictionariu si *cosa* in Glosariu, cumu si precedentele *cotocire*).

COTOMANU si *cotosimunu*, s. m., *grandior felis*; *cotoiu* mare, — de aca-asi radecina cu *catusia*, *cotoiu*, etc., si prin urmare curatu romanicu, (vedi si *cosa*).

COTROCIRE, -*escu*, v.; *perserutari*; a scormoni, a cautá unu ce perduu sau ratecitu prin una multime de alte lucruri, si de aci: a scrutá, a cercetá cu de a menuntulu; in acestu intellessu inse noi connosemu cuventulu sub form'a *cotocire*, si mai multu ca compusu: *s-cotocire* si *s-crotocire*; sub form'a *cotrocire* parenise a lu fi auditu in Olteni'a, déro cu intellessulu de *coverire* sau *invelire* in locutionea: *astruca-te se te cotrocescu*=culcate, se te invelescu; la antani'a insemnare a verbului correspunde radecin'a care a datu in latinesce *scrutari*, sau cea care a datu *executere*, adeco *quater*, d'in care si alle nostre *s-cot-ere*, *s-cot-urare*, etc., asiá incátu *s-cot-ocire*, pre longa forma, ar presentá si unu intellessu analogu cu *dis-cut-ere*, *dis-cuss-io*, trasse d'in aca-asi radecina cu *s-cot-ere*=*ex-ent-ere*; déro insemnarea de *invelire* ce are inco *cotrocire* cu greu ar poté cadrá cu acesta etymologia, si de aca-a *cotrocire* cu insemnarea de *invelire* se refere mai bene la aca-asi radecina, care a datu *cortu*, *cortellu*, *scortia*, etc.; unu substantivu de form'a *cotrocu*, cu insemnarea de *cotorba* sau *lemn* de *cotrocire* sau *scotocire*, inco ni se pare co amu auditu pre *alocurea*; inse si *cotrocu*, cu assemenea insemnare, ar fi in locu de *coturocu*, derivatu d'in *cotoru*, si prin urmare, totu n'ar poté esplecá, in modu satisfactoriu, insemnarea de *invelire* a lui *cotrocire*,

afora numai déco *cotrocu* a avutu si are cumuva, pre alocurea, si insemnarea *fasia*, *buccata*, *petecu*, etc., ce se vede in *codru*, care nu e decâtu una variatione de forma d'in *coturu* = *cotoru*, (vedi *cosa*); de la insemnarea de *fasia* la cea de *foia*, si in speciale, *foia de stofa pentru imbracatu sau invelitu* n'ar fi decâtu unu passu, si astufellu *catrentia*, etc. (vedi acestu cuventu, si compara totu de una data si celle disse la art. *catrafuse*), ar poté fi de acea-asi familia cu *cotrocire* = in intellessu cu *invelire*.

COTROPIRE, -escu, v., in: *adere*, *occupare*; *absorbere*, *haurire*; 1. a coprende, a accoperi, a ocupá ceva in totulu seu: *unu cercu cotropesce pre altulu*, candu acellu-a este écuale cu acestu-a, asiá încátu pusu preste densulu l'accopere in tote pàrtile lui; *una buba rea cotropesce faci'a*, candu coprende, intendendu-se, tota intenderea faciei; 2. a ocupá sau coprende numai una parte d'in unu totu: *vecinii mi au cotropitu pàrti insemnate d'in mosia*; 3. metaforice: *strainii ne au cotropitu commertiu, industria si alte funtane de avulia, mane au se ne cotropesca si pre noi cu terra cu totu; pàrti insemnate d'in Romani'a sunt cotropite de Austri'a si Rusi'a*; — cuventulu occorre si sub form'a de *cutrupire*, d'in care si mai bene se vede, co nu e decâtu unu compusu d'in prep. *co* sau *cu*, si totu de una data derivatu d'in *tropu* sau *trupu*, care nu pote fi slavicu, cumu pretende invetiátulu *Miklosich*: antaniu pentru co in romanesce se tine de una numerosa familia, pre candu in limb'a slavica sta mai multu sau mai pucinu isolatu; allu doilea pentru-co la cuvente de origine slavica nu se appleca, de regula, suffisse sau prefisse romanesci: *in-trup-are*, *co-trop-ire*, *trupina*, etc. (vedi si *ciudatu*, *coborire*, *ciuma*, etc.); allu treilea pentru-co cuventulu si derivate de alle selle cu intellessuri analoge cuventeloru romanesci, se affa si in tote celle alte limbe sorori: franc. *troupe* = *trupa* (= *corpu* sau *manuchi* de omeni sau de alte animali); prov. *trop* = *turma*; ispan. *tropa* = *trupa*, de unde si verbu *tropezar* = a se impediá

(proprie: a dá cu petiorulu de una *trupina*, compara si allu nostru *ciumpavire*, ca derivatu d'in *ciumpu* sau *ciupu* = trunchiu de lemn); mediu lat. *tropus* = *turma*, *cireda*, etc.; apoi cu insemnàri si mai delicate: franc. *trop* si ital. *tropo* = *forte*, *pré* (= proprie: *multime nespusedemare*); allu patrulea in fine, pentru-co cuventulu se esplica in romanesce, ca si in limbele sorori, d'in propriulu loru fondu romanicu, fora se fia nevoia de a allergá la slavicultu *trupu* = *cadavru*, care nu se esplica neci pre sene, necumu se esplece alle nostre, si cu atâtu mai pucinu, la vechiu germ. *drupo* sau *drupa* = nou germ. *traube* = *ciorchina* de strugure; latinesculu *turba*, *multime*, espleca forte bene intellessulu cuventeloru: *trupa* = franc. *troupe*, isp. *tropa*, provinc. *trop*, mediu latin. *tropus*; câtu pentru forma, francesii dicu *trouble* in locu de *turbure*, Macedoromanii *trubare* in locu de *turbare*, si prin urmare co, prin stramutarea lui *r* d'in locu, s'a potutu dice *truba* in locu de *turba*, si co in fine, prin stramutarea lui *b* in *p*, ca in *canepa* in locu de *caneba* = *cannabis*, s'a potutu nasce form'a *trupa* in locu de *truba*, nu e ceva extraordinariu; co in limb'a nostra form'a femiina si cea masculina se appleca la unulu si acellu-asi cuventu, in intellessuri diferite, cumu: *cracu* si *craca*, *bobu* si *boba*, etc., este de assemenea ceva bene stabilitu, si prin urmare nu e de mirare co si cuventulu in cestione se affa la noi cu amendoue formele de genu: *trupu* si *trupa*, in doue insemnàri bene distincte; cu tote acestea radecin'a *trep* sau *trap*, de unde grec. *τρέπειν* = *intorcere*, latin. *trep-idare*, alle nostre *trép-edu*, *trep-edare*, grec. *τρόπος* = *intorsura*, espleca si mai bene, atâtu in forma câtu si in intellessu, cuventulu nostru *trupu*, si derivate ca *trupina*, *tropu*, *dropu*, *sdropu*, etc., cumu si isp. *tropezar*, coci tote aceste cuvente coprendu pre de una parte ide'a cea mai originaria de *ceva intorsu*, *invertitu*, *cilindricu*; éro pre de alt'a ide'a de *ceva trunchiatu*, sau *curmatu*, idea ce resulta d'in cea de *intorcere in locu*, care adduce *curmare* sau *trunchiare*; cumu

ceva intorsu, infasiuratu, rotundu, etc., pote insemná *trupu* si mai allessu *trupa*, arréta, între altele, si latin. *globus*, care pre longa insemnarea de *globu* sau *sfera*, are si cea de *grupu* sau *partitu compusu d'in mai multi omeni*, (vedi si *clopotu*).

COTROPITORIU-*tóriã*, s. adj., care *cotropesce*; applicatu sau facutu a *cotropi*.

COVACIARIA, s. f., maiestria sau stabilimentu de *covaciu*.

COVACIU, s. m., *faber ferrarius*; *fauru*, *ferrariu*; — cuventu pucinoru-a connotutu, si introdusu fora neci una necessitate, de ore ce pentru espressionea conceptului ce arreta, avemu *fauru* si *ferrariu*.

COVASLA, s. f., *cervisia*, specia de *braga*, (vedi *covasire*).

COVASIRE, -*escu*, de regula ca reflexivu: *a se covasi* = *coire*, *coagulari*, *densari* = *a se prende*, *a se inchiagã*, *vorbindu in speciale de lapte*: *lapte covasitu* = *lapte presu*; de aci metaforice: *covasitu* = *plenu de ceva glutinosu*, ca *laptele presu*; — ? d'in slav. *krasiti* = *a face se fermente ceva*, sau d'in romanicul *covare* = *cubare* = *a cloci*, *a face se se inferbente*, *se ferba*, si, prin *acesta-a*, *se se stringa*, *se se prendia* si *se concresea*? form'a *cobasia* pare a plecã bilancea in partea cellei d'in urma opiniune; *covetellele*, in care se *covasesc* *laptele*, inco paru a veni in ajutorulu acellei-asi suppositione; *veri-cumu inse espressionile a se prende* si *presu* in locu de *a se covasi* si *covasitu*, sunt, forã indouentia, de preferitu; *iaurtu* in locu de *lapte presu* e si mai pucinu de recomandatã de câtu *lapte covasitu*.

COVERSIRE, -*escu*, v., *superare*; *excellere*; *a întrece*, *a pertrece*: *acestu omu coversesce cu capulu seu pre cei mai inalti semeni ai sei*; *septe coversesce pre cinci cu doue*; — cuventulu este unu compusu d'in *co* sau *cu* si *versu d'in vertere*; cu insemnare analoga latinescului *antevertere* = *a apucã inainte*, si de aci: *a întrece*, afora *déco n'ar preferi cineva a admite una stramutare a lui p in v*, ca si in ital. *coverta*, *coverchio*, in locu de *coperta*, *coperchio*, si *astufellu se*

referia *coversire*, ca si *coveru*, *coverga*, etc., la *coperire*, (vedi si *desaversire*).

COVILTIRIU, s. m., vedi *covultiriu*.

COVRIGARE, *covrigu* (usitatu mai multu ca compusu cu *in*: *incovrigare*, *incovrigu*, etc.), v., *incurvare*, *vehementer inflectere*; *a incurbã forte tare*, a face *covrigu*.

COVRIGARIU, s. m., care fabrica sau vende *covrigi*.

COVRIGU, s. m., pl.-i, *circulus*; *spira*; *cercellu*, *torta*, si in speciale: *torta de pane*; — nu pote fi slavicu, cumu pretende invetiatalu *Miklosich*, pentruco in derivate si compuse iea forme curatu romanesce: *covrigare*, *in-covrig-are*, etc. (vedi si *coborire*); pentruco face parte d'in una numerosa familia romanesca; pentruco se espleca d'in fondulu propriu allu limbei, *covrigu* fiendu in locu de *coverigu*. compusu d'in *co* sau *cu* si *verigu*, forma masculina d'in femininulu *veriga*, ca si *torta* alaturea cu *tortu*, *craca* alaturea cu *cracu*, *trupa* alaturea cu *trupu*, etc.; *verigu* vine, dupo celle mai fundate probabilitãti, d'in aceea-asi radecina cu latinesculu *veru* = *frigare*, de unde vinu si ital. *verrina*, sicil. *virrugiu* = *burghiu*, franc. *vrille* in locu de *verille* = *burghioru* si *carceiu de vitia*, provenc. *birou* = *burghiu*; la noi afora de formele cu *v*: *veriga*, *verigariu*, *verire*, *s-vercu*, se afla, ca si in unele d'in limbele sorori, si forme cu *b*: *berligare*, *imber-ligare*, *burghiu* = prov. *birou*, (vedi inse si art. *burghiu*), etc.; Macedoromanii ieu *veriga* si-cu intellesu de adv.: *a veriga* = *impregiuru*.

COVULTIRIU, *coviltiriu* si *coveltiriu*, s. m., pl.-e, *coperementu de carru* sau *carrutia*; — cuventulu este, dupo tote aparentiele, romanicu, de si nu se pote bene esplecã form'a sea tare alterata pentru unu cuventu populariu: referirea lui la aceea-asi radecina cu *bolta*, a-deco la *voltu* d'in *volvere*, intruncesce mai multe probabilitãti decãtu reducerea la aceea-asi radecina cu *coperire*, de si ital. *covertura* si franc. *couverture* paru a militã pentru acesta d'in urma suppositione; *déro coveltiriu*, presuppusu co ar fi in locu de *copertiriu*, presenta doue

scambiationi de consonanti, adeco a lui *p* in *v* si a lui *r* in *l*, grelle de justificatu in limb'a nostra, (vedi inse *cover-sire*), precandu *coveltiriu*, presuppusu ca fiendu in locu de *covolteriu*, nu presenta neci un'a d'in aceste greutàti.

COZONACU, s. m., pl.-i, pane fermentata cu untu si oue multe; — cuventulu este, dupo forma, derivatu prin suffissulu *acu* d'in altulu mai simplu *cozonu*, care si ellu, dupo forma, este unu augmentativu d'in *cozu*; déro ce ar avé aface *cozu* = *carte* sau *colore de carte*, care bate tote celle alte colori, *atú*, cumu se dice astadi, (vedi *atú*), cu panea asiá de placuta ce se chiama *cozonacu*? Noi credemu, co *cozionu* este in locu de *cogionu*, si acestu-a in locu de *cocionu*. (vedi *buza* in locu de *bugia*, *bucia*), asiá incâtu *cozonu*, si prin urmare derivatulu seu *cozonacu*, s'ar legá de acea-si radecina ca si *ciurechiu*, (vedi *ciocu*), cu insemnarea de *pane bene copta si affenata sau inflata*, sau de acea-si radecina cu *coca*, cu insemnarea de *pane bene fermentata si copta*; german. *kuchen* = *cozonacu* inco e formatu d'in *kochen* = *co-cere* = latin. *coquere*, de unde si *coca* = farina fermentata si preparata pentru *coptu*; câtu pentru *cozu*, déro in addeveru, se refere la acelle-asi fontane, d'in care amu presuppusu co vine si *cozonacu*, atunci, dupo antani'a suppositione, ar insemná *cartea care cocinesce sau ciocnesce* = bate pre tote celle alte, éro, dupo a dou'a suppositione, *cartea care coce sau frige* = bate pre celle alte.

COZOROCU si *cojorocu*, s. m., pl.-e, *baecula*; buccata de pelle cusuta d'inaintea certoru coperemente de capu, ca se umbresca si se protega fruntea si ochii; — invetiatulu *Miklosich* se indoiesce despre affinitatea acestui cuventu cu slav. *kozirogŭ* = *capricornus*; noi ne indoimu si mai tare de asemenea cumnatia: dupo form'a cuventului, *cozorocu* este unu derivatu d'in altulu *cozoru*, care ar fi unu deminutivu d'in *cozu*, (vedi mai susu *cozonacu*), ca si *mosoru* = *modiolus* d'in *mosu* in locu de *modiu* = *modius*; *cozu* in locu de *cogiu* san *cociu*, ca si femininulu *coja* in locu de *cogia*

sau *cocia*, (vedi *ciocu*), cu insemnare de *pelle ce copere si protege*, espleca deminutivulu *cozoru* si *cozorocu* = *buccata de pelle ce protege faci'a*.

COZU, s. m., *carte* sau *colore de carte de jocu*, care bate tote celle alte colori, — astadi supplantata prin nefericitulu neologismu *atú* = franc. *atout*, (vedi *cozonacu* si *atú*).

CRACATITIA, s. f., vedi *caracátitia*.

CRACIUNU, s. m., *domini nativitas*; nascerea Domnului, dillele in cari se serbedia nascerea Mantuitoriului; — dupo invetiatulu *Miklosich* d'in vechiulu slavicu *kraciunŭ*; déro vechiulu slavicu de unde vine si cumu se esplica? Insusi invetiatulu slavistu spune, co nu scie: originea cuventului este, in addeveru, d'in celle mai grelle de urmaritu; déro considerandu co form'a cea mai apropiata de a nostra si mai curata a cuventului este in vechi'a slavica, asiá de multu cultivata de vechii nostri carturari, cumu si in limb'a Bulgariloru, cari au fostu asiá de strinsu legati cu Români; considerandu, co, d'in contra, poporele slavice, cari au avutu mai departate relationi cu Români, au defigurat forte cuventulu, cumu, de esemplu: russesc. *korociunŭ*, *kereciunj*; considerandu, co *colindele*, ce se facu la *Craciunu* de la Romani au trecut la slavi: noi credemu, co in romanese e de cautatu originea cuventului *craciunu*: *carnatione*, propusu de unii ca nascutoriulu lui *craciunu* sau *craciune*, corresponde ca mai bene la intellessulu cuventului, ca esprimendu *tempulu de incarnationea cuventului*; de partea fonetica, de si se presenta certe greutàti, cumu caderea lui *n* si stramutarea lui *r* d'in locu, totusi aceste difficultàti nu su invincibili, candu ne cugetàm, câtu de multu poporulu ciutesce si scurte dia cuventele, ce are se pronuntie ca mai desu; referirea acellui-asi cuventu la *cresc-ere* nu se pote justificá, in forma, decâtu presuppunendu co s'a fauritu antaniu unu cuventu: *cresc-itione*, care s'a redussu apoi in *cresc'tione*, *cres'tione*, *cretione* sau *creciune*, *creciunu*, cumu si *mentione* d'in *mentitione*; in-

tellessulu ce ar resultá d'in acesta etymologia inco ar fi mai greu de esplecatu : ce ar insemná proprie *creciune*? *tempulu in cari incepu a cresce dillele*? sau *tempulu in care cresce cuventulu divinu* (luandu *cresce* cu intellessulu cellu mai largu de *nasce*)? sau in fine amendoue de una data, adeco : *crescere dilleloru si crescerea cuventului*? In suppositionea, co cuventulu *craciunu*, ca si latin. *bruma*=*brevisuma* (=cea mai scurta lumina), ar face allusione la scurtimea sau lungimea dilleloru, s'ar poté referi la acea-si fontana, d'in care a essitu si *raptione*=Septembre, asiá in cátu *craciune* ar fi in locu de *coraptione*, transformatu succëssivu in *curaptione*, *c'raptione*, *cr'atione*, *craciune*, *craciunu*; cea mai grea de justificatu d'in aceste transformationi ar fi caderea lui *p* inainte de *t*, care se pastredia, de regula, in assemeni conditioni : *intellectione*, etc., si s'a pastratu chiaru in *raptione*, d'in care ar fi venitu prin compunere cu *co* si *cr'atione* iususi; déro acesta cadere a lui *p* inainte de *t*: totusi nu e fora essemplu : asiá *dereticare*, de certu in locu de *derepticare*, a perdutu *p*, de si in alte cuvente de acea-asi radecina acellu-asi *p* s'a mantinutu neatinsu : *indereptare*, etc.

CRAIA, s. f., regnum; demnitate de *craniu*=rege; terr'a in care domnesce unu *craniu*.

CRAIESCE, adv., regie; *perditi hominis more*; ca unu *craniu* : a *traí craiesc*=a duce vietia de *craniu*, in amendoue insemnările cuventului *craniu*.

CRAIESCU, -a, adj., regius, regalis; *dissolutus, impudicus*, relativu la unu *craniu*; in amendoue insemnările acestui cuventu.

CRAIESSA, s. f., regina=regina.

CRAILICU, s. m., pl.-*uri*, *facta de craniu*, luatú numai in intellessulu reu allu acestui cuventu.

CRAIETU, s. m., si

CRAIME, s. f., *nepotum cohors*; ceta de *crái*, in insemnarea rea a cuventului *craniu*, — in dictionariulu de Buda form'a *craine* si cu insemnarea buna, déro extraordinaria, de *regnu*, ca si *cráia*.

CRAIRE, -*iescu*, v., *regnare; nepotem esse*; a fi *craniu*, in amendoue insemnările acestui cuventu.

CRAISIORU, s. m., 1. precátu noi sicimu, ca deminutivu d'in *craniu* : a) *regisioru*=*regulus*, fiu de rege, sau rege allu unei mice terre; b) unu micu desfrenatu=*dissolutus*; 2. dupo dictionariulu de Buda : a) specia de pesce, salmo trutta; b) specia de struguru.

CRAITIA, s. f., 1. cu acellu-asi intellessu ca si *cráissa*=regina; 2. fiu de rege; 3. una flore; *taretes erecta*.

CRAITIARIU, s. m., pl.-*i*, *cruciger*; moneta austriaca de arama, ce a portatu una imagine a unei *cruce* pre dens'a, de unde si numele seu germ. *kreuzer* d'in *kreuz*=*cruce*; *cráitiaru* este insusi germ. *kreuzer*, caruia s'a datu forma romanesca; preste Carpati se numesce si mai bene *cruciaru*, precandu d'in coce de Carpati se numesce *gologanu*, cuventu si mai pucinu admissibile decátu *cráitiaru*.

CRAIU, s. m., *rex, dominus; nepos, dissolutus, impudicus*; 1. cu intellessu bunu : rege, domnu, domnitoriu allu unei terre; 2. cu intellessu reu : desfrenatu, *nerosinatu*, care si petrece vietia in desfrenári, respindu-si starea in petreceri cu curtisane; — d'in grec. *κόριος*=domnu, si a nume d'in una forma *κόραλιος*, d'in care la noi : *curaliu, cráliu, craniu*.

CRAMA, s. f., casa la vinia, in care se pune *linulu* de calcatu strugurii, si se pastredia butile cu vinulu calcatu, peno se se bage in cava; — cuventulu in structur'a sa fonetica nu presenta nemicu contrariu foneticei romanesce; déro de unde vine? se fia ore grecesculu *κράμα*, care insemná si *vinu mestegatu cu apa*, cumu este cellu de currendu calcatu? mai multe alte cuventa, attengutorie de cultur'a viiei, ce avemu in limba d'in fontana grecesca, cumu : *linu*=*ληνός*, *characu*=*χάραξ*, etc., vinu in adjutoriulu suppositionei, co si *crama* ar poté fi grec. *κράμα*; d'in acea-asi radecina cu *κράμα* a essitu si grec. modernu *κρασί*=*vinu*, si astufellu tote probabilitatile concurre a confirmá opinionea co *crama*

este acellu-asi cuventu cu vechiulu grec. *κράμα*, luatu cu intellessu de *incapere de calcatu si storsu vinulu*.

CRAMPEIU, s. m., fragmentuin; buccata rupta sau taiata d'in altu ceva: *crampeiu de funia, crampeiu de lemn*, etc.; — cuventu essitu d'in acea-asi radecina cu *carpa, carpire*, etc., de unde si verbulu *crampire*, subst. *crampitia*.

? CRAMPIRE, -escu, v., a face *crampeie*, a rupe iu *crampeie*.

CRAMPITIA, s. f., mendum, vitium; vitiu, defectu, cusuru; — cuventu necunoscutu d'iu coce de Carpati, (vedi *crampeiu*).

CRANCENIA, s. f., calitate de *crancenu* sau fapta *crancina*.

CRANCENU sau *crancinu*, -a, adj., asper, crudelis, atrox, horrendus; aspru, violentu: *furtuna crancina, geru crancinu*; infricosiatu, spaimentatoriu, inversiunatu: *lupta crancina*; crudu, barbaru, atroce: *crancenele decretate alle tyranelui neomenosu*; — cuventulu nu se espleca bene priu slav. *crâncina* = cholera.

? CRAPUSINICU, s. m., una planta, esplecata in Barcianu prin germ. *saffor*.

CRASIEI, s. m. pl., una planta, esplecata in Barcianu prin germ. *wegdorn* (= litterale: *spinu de drumu*; ? *rhamnus* = maracine).

? CRASNICU, s. m.; pareclesiariu = *auditus*.

CRASISU, s. m., in locu de *crase*, nu e de recommendatu.

CRASTAVETE si *castravete*, s. m., cucumis; fructu leguminos; — dupo invetiatalu *Miklosich* d'in slavicultu vechiu *crastaviti*; déro acestu cuventu nu existe in vechi'a slavica; déro, chiaru de ar existe, cumu existe in unele limbe noue slavice, form'a cuventului romanescu se oppune la asemenea suppositione; macedorom. *castravetiu* ar cadrá mai bene cu form'a slavica; vericumu inse nu e lipse de *castravete*, candu avemu *cucuma*.

CRATENTIA si *cretentia*, s. f., *subligaculum*, *præligamen*; fota, pestelca, siortiu; — dupo dictionariulu de Buda d'in latin. *calantica*; vedi inse si *catrentia* si *cotrocire*.

CRAVATA, s. f., *cæsitium collo circumvolutum* = legatura de gutu, buccata de stofa cu care se infasiura gutulu, spre a lu protege de intemperie; — dupo franc. *cravate*, ital. *cravatta* si *croatta*, ispan. *corbata*, care ar fi formate di'n numele de poporu *Corvatu* sau *Croatu*, de la care s'ar fi impromutatu acellu modu de legatura.

CREANTIA, s. f., neologismu dupo franc. *créance*, care insemna *credentia*, déro care s'a appecatut si cu intellessulu: 1. de *creditu*, sau *inscrisu de creditu*; 2. de *mandatu* sau *instructione* a unui domnitoriu cotra unu representante allu seu; 3. de *scrissore* a unui domnitoriu, prin care *accredita* unu representante allu seu: in aceste d'in urma trei insemnari s'a luatu cuventulu *creantia* si in romanescu, déro nu se pote admite, ci e mai bene a lu supplenit in intellessulu: 1. cu *creditiva*, 2. cu *mandatu*, 3. cu *accreditiva*.

CREIONU, s. m., *graphium*; instrumentu de trassulinie, de desemnatu, etc., — neologismu nefericitu dupo franc. *crayon*, formatu d'in *cræie* = *creta*; precumu déro dicemu *creta* la una buccata de *creta* cu care scriemu sau desemnamu, de ce se nu dicemu si *plumbu* la unu instrumentu de *plumbu*, cu care facemu acelle-asi operationi?

CRETENTIA, s. f., vedi *cratentia*.

CRICALA, s. f., *conflixum minutale*; carne tocata, tocana, tocatura; — necunoscutu d'in coce de Carpati.

CRILA, s. f., bataia de venatore: *omu de crila* = care e pusu se bata, spre a scornit venatulu; *a bate in crila* = a face bataia; — d'in ultim'a locutione se vedé co *crila*, ca si *cornu* (de unde apoi *s-corn-ire*, ca termenu de venatu), a fostu in origine unu instrumentu de facutu sgomotu, spre a spariá si scornit venatulu, si priu urmare se pote legá de acea-asi radecina cu franc. *criquet*, *crecello*, alle nostre: *cricare*, *critiire*, *cristeiu*, etc., (vedi *carcaire*).

CRISIANU-a, adj., augmentativu d'in *crisiu*, ca si *lunganu* d'in *lungu*.

CRISIU-a, adj., *grandis*, *crassus*; *fortis*; *maturus*; bene desvoltatu, ro-

bustu, grassu, vertosu, voinicu, maturu : *ce crisiu de omu! ce crisiu de fêta! cumu se batu de bene crisiu nostri de militari!*—d'in acea-asi radecina cu *cre-are*, *cre-scere*, *cre-tiu*. *crassu* sau *grassu*, etc.; d'in acea-asi fuintana paru a fi essitu si : *crivetiu*, ca ventulu *cellu mai tare si furiosu*, dupo acelle-asi analogie, prin cari, in latinesce, *aquilo* = *crivetiu*, pare a se legá de *aquila*, ca *passerea cea mai rebusta*; *crivina*, ca *padure*, de si mica, déro *desa si concrescuta*; in fine verbulu *crivire*, ca reflexivu : *a se crivi* = a se *imbuibá presté mesura*, verbu de altumentrele neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde se dice *crepare* camu in acellu-asi intellessu; slavículu *krivŭ* = curbu nu espleca intellessulu ce au romanescule : *crivetiu*, *crivina*, *crivire*; *crivetiŭ*, care se afla in unele limbe noue slávice, e mai probabile, co a fostu impromutatu d'in romanescule, unde si afla una esplecare mai satisfactoria de câtu cea trassa d'in vechiu slav. *krivŭ* = curbu.

CRIVETIU, s. m., *aquilo*, ventu aspru si impetuosu, care suffla despre medie nopte, (vedi *crisiu*).

CRIVINA, s. f., *dumus*, *dumetum*; tufa, tufetu, (vedi *crisiu*).

CRIVIRE, -escu, v., vedi *crisiu*.

CROIELA, s. f., in locu de *croitura*, nu e de recommendatu.

? CROSNA, s. f., legatura, sarcina de efecte, de lemne, etc., ce duce cineva in spinare.

CRUGU, s. m., *orbis*, *cyclus*; cercu, si in speciale, cercu descrissu de unu astru, orbita; *cyclu*; — cuventulu n'a fostu connoscutu de câtu dascaliloru slavisti, si astadi este cu totulu caduutu in desuetudine; sengurele espressioni, in cari se applecá cuventulu de insisi acei dascali, erau : *crugulu sorelui* si *crugulu lunei*, caroru-a de multu le a luatulu loculu : *cyclulu sorelui*, *cyclulu lunei*, (vedi in Dictionariu *cyclu*); de altumentrele slav. *crugŭ* este unu impromutu d'in lat. *circus*, grec. *κρίκος*.

CRUMPINA, si *crumpira*, s. f., *solanum tuberosum*; mai tote dictionariele dau acestu cuventu ca avendu

acea-asi insemnare cu cea-a ce se chiama si *cartofu*; dictionariulu de Buda inse, dupa ce lu espleca cu vorb'a *tiermèru*, apoi tramette la espressionea : *alluna de pamentu*, pre care ua traduce cu espressionile romanesci : *crumpera*, *picioca*, *baraboiu*, *tiermèru*, éro germanesci : *grundbirne*, *polake*, *kartoffel*, *erdapfel*, *erdtistel*; d'intre espressionile romanesci, *tiermèru* noue ne e cu totulu neconnoscuta, si neci in altu dictionariu amu aflatu acestu cuventu, afora de cellu de Buda, si in acestu-a chiaru numai d'in intemplantre, la locurile mai susu citate, fora se figuredie la loculu seu ca articlu speciale; déco *tiermèru* nu este unu productu allu compositorulu dictionariulu, atuneci cuventulu *tiermèru* ar fi ca compusu d'in *tiera* (= *pamentu*) si *meru*, una creatiune popularia, intrandu in acelle-asi analogie ca si franc. *pomme de terre*, si prin urmare cellu mai bunu cuventu romanescu pentru espressionea conceptulu de *cartofu*, de ore ce atátu *cartofu* câtu si *piciocu* nu si afla esplecarea loru d'in fondu romanescu : *cartofu*, *piciocu* si *tiermèru* espremu déro unulu si acellu-asi conceptu, si e vorb'a numai de a allege intre aceste trei cuvente pre cellu mai bunu, care ar fi, dupo noi, *tiermèru*; câtu pentru *crumpina*, insemnandu, cumu se vede d'in celle espuse, nu atátu asiá numitululu *cartofu*, câtu asiá numit'a *alluna de pamentu* sau *baraboiu*, sau *allunella*, ar fi unu cuventu de prisosu; déro, fiendu co in forma nu presenta nemica contrariu foneticei romanesci, si fiendu co pare a se legá de acea-asi origine cu *crumpene*; de acea-a s'ar poté applecá cuventulu *crumpina* sau *crumpira* la una specia anumita de *tuberculose*.

CRUPI, s. m. pl., cuventu ce noi neci in dictionarie amu aflatu, neci amu auditu sau cetitu undeva, déro pre care invetiátulu Miklosich lu da cu insemnarea de *gruiu* sau *urloiu* = *farina grossu macinata*, ca essistendu in romanescule si provenitu d'in slav. *crupa* = *farmitura* mica.

? CTIRE, -escu, v., *templum condere*

vel administrare; a fundá, a redicá d'in temelía, vorbindu in speciale de una baserica, de unu monasteriu, de unu ospitiu si alte asemeni institute de benefacere; — d'in grecesculu $\alpha\tau\acute{\iota}\text{-}\xi\epsilon\iota\nu$, de unde apoi si *clitoriu* = fundatoriu sau administratoriu allu unni assiediamentu de celle mai susu attense.

CLITORIA, s. f., calitate de *clitoriu*.

CLITORIU, s. m., vedi *clire*.

CUDRULUIRE, -escu, v., datu in dictionariulu de Buda cu acea-asi insemnare ca si *buduluiire*; se refere prin urmare, atátu prin intellesu câtu si prin forma, la acea-asi fontana cu *cotrocire*.

CUFERARIU, s. m., care face *cuferu*.

CUFERASIU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in *cuferu*.

CUFERU, s. m., pl.-e, riscus, pellita area; lada de pelle, giamantanu; — cuventulu se lega de acea-asi origine cu *cofa*, *cofinu*; etc.; si prin urmare s'ar poté admite in dictionariulu limbei; pentru acellu-asi conceptu, d'in acea-asi fontana, au essitu : ital. *cofano*, franc. *coffre*, ispan. *cofre*.

CUFURELA, s. f., in locu de *cufuture*, nu e de recommendatu.

CULBACESCU, s. f., una planta, esplecata in Barciannu prin germ. *medischkraut*.

CULEIU si *coleiu*, s. m., *laevis pellis*, pelle fora peru; — probabile in locu de *coleriu*, d'in *co* = *con* si *laevis* = *netedu* fora peru, fora asperitati.

CUNSFINTIRE, -escu, v., in locu de *consecrare*, nu e de recommendatu, fora se mai adaugemu, eo abiá nascutu a si moritu si cadutu in completa uitare.

CURMÁ, s. f., plur.-*curmale*, *palmo* pomum, = poma de fenicu, *fenica*; — cáventulu *fenica* face superfluu turcesc. *curmá*; cu atátu mai pucinu se pote admite *curmalu* in locu de *fenicu*.

CURRIERIU, s. m.; in locu de *cursoriu*, nu e de recommendatu.

CUSINTIA, s. f., fabri ferrarii officina; laboratoriu de ferrariu.

CUTE sau *cuti*, esclamazione cu intellesu de imperativu, prin care se indemnna vitellii a fugi de la titiele vace-loru, candu le mulgu; — scurtatu, se vede, d'in *cave-te* = *cave* (de unde si *cautare* sau *catare*); acesta sengura forma remasa d'in *cavere* nu e mai extraordinaria decátu *cessa* sau *cés'* (d'in *cessare*), cu insemnare érosi de imperativu, prin care se indemnna vacele a stá bene la mulsu, neci decátu *ai* d'in *aire* sau *agere*, (vedi *ai*); *cés'* se dice prescortatu d'in *cessa*, ca si *las'* d'in *lassa* : *las'* se *intre* = *lassa se intre*.

D.

DADA, s. f., appellatione, cu care la terra, in Munteni'a, una soru mai mica numesce pre un'a mai mare, pre candu, in cetátile Munteniei pentru acellu-asi conceptu, se applica cuventulu : *tatía*; éro in Moldavia se aude, in acellu-asi intellesu, vorb'a : *lele* sau *lelitia*; care, in Munteni'a se dice cu done insemnári : un'a buna, applecandu-se, ca terminu de respectu, de muierile mai tenere la celle mai bebrane; alt'a rea applicandu-se la

feminele ce se lassa a se curteni cu perderea onorei loru; la Macedoromani, d'in contra, *dada* insemnna *mamma*; — *dada* nu e decátu unu femininu d'in masculinulu *dadu*, despre care noi nu scimu, déco se applica undeva, intre Románi, la fratii mai mari, cu acellu-asi intellesu, in care *dadu* se dice la sororile mai mari; certu e, eo dictionariulu de Buda dà form'a *lele* cu acea-asi insemnare ca si *bade* = frate mai mare; certu

e de assemenea, co *dadu*, d'in care vine femininulu *dada*, este d'in acea-asi fontana cu *tata*, adeco co, prin stramutarea tenuei *t* in medi'a *θ*, *dadu* e in locu de *tatu*, si *dada* in locu de *tata*; cuvente essite din acea-asi radecina cu *dada* se afla in differite limbe cu differite forme : in grecesce $\tau\acute{\eta}\theta\eta$ si $\tau\eta\theta\acute{\eta}$ (analogu in forma cu roman. *tete*, de unde si *tetica* = *tata*) = nutrice, buna; $\tau\acute{\epsilon}\theta\eta$ si $\tau\epsilon\theta\acute{\eta}$ = sfercu de *titia*, *titia*, si prin metăfora : *nutrice*, *buna*, *metusia*, etc.; cuventulu $\tau\acute{\eta}\theta\eta$, desbracatu de duplecationea $\tau\eta$, duce la una radecina $\theta\alpha$, care se afla in grecesculu $\theta\acute{\alpha}\epsilon\upsilon\upsilon$ = a dá *titia* sau *lapte*, $\theta\acute{\alpha}\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$ = a sugē *titia*; d'in acesta radecina, a carei forma romanica este *ta*, a essitu si latin. *tata* = allu nostru *tata*; in latinesce cuventulu *tata* erá espressionē copillaresca de acea-asi insemnare cu *pater*, déro se dicea si in locu de *mamma*, alta espressionē copillaresca in locu de *mater*; *mamma*, ca si *tata*, dupo cumu se vede d'in cuventele grecesci citate mai susu, cumu si d'in alte espressioni, in cari aflămu acelle-asi cuvente, de essemplu : *mammiferu* = portatoriu de *titie*, cu *titie*, etc., au insemnarea cea mai originaria de *ceva ce nutresce*, si in speciale : a) *titia*, b) *omni* sau *femina nutritoria* : *tata*, *mamma*, *nutrice*, *buna*; nu este déro de mirare, co *tata* in latinesce are insemnare si de *tata* si de *mamma*; in romanesce cuventele : *tata* si *mamma*, au fostu si sunt peno astadi espressioniile exclusivu aplecate la nascutoriulu si nutritoriulu sau nascutori'a si nutritori'a copillului, precandu *pater* si *mater* nu s'au pastratu decātu in certe derivate si compuse, cumu : *cum-matra* sau *cum-metra*, *matrice*, etc.; facia cu aceste fapte necontestate si necontestabili, nu intellegemu déro pre ce cuvente se intemeidia invetiātulu *Miklosich*, ca se referia roman. *tata* si *mamma* la vechiele slav. *tata* si *mati*, ba chiaru si roman. *titia* ia imaginatulu vechiu slav. *titia*; au dora fiii Romănilorū au fostu condemnatī a nu connoce doiosele numeni de *tata* si de *mamma*, peno ce nu le au invetiātū de la Slavi? déro atunci fiii stra-

buniloru Romani, nascuti in Latiu, cari nu connocea numele de Slavu, de unde invetiāsse dulcile appellationi de *tata* si *mamma*? Invetiātulu slavistu se redima pote pre unele forme ca *taica* si *maica*, cari occurru si in unele limbe noue slavice, spre a sustinē assertionea sea; déro *tata* si *mamma*, forme de necontestata romanitate, sunt elle sengu-rele cuvente de unu usu familiaru, cari in gur'a poporului potn luā formele si transformările celle mai variate? Si in addeveru, afora de *taica* si *maica*, cuventele in cestione au luatū inco forme immultite, prin care se espremu delicate nuantie de desmerdatoria affectione : asiā *tata* se aude in gur'a poporului romanescu cu forme desmerdatorie ca : *tete*, *tetica*, *tica* (de unde si *taica*), *tatucu*, *tucu*, etc.; asiā *mamma* se aude in gur'a poporului cu forme desmerdatorie ca : *mammica*, *mica* (de unde si *maica*), *mammuca*, *muca*, etc.; cātu pentru *metusia* noi credemu co e in locu de *ametusia*, formatu d'in latin. *amita* = in intellesu cu allu nostru *metusia*, ca si *catusia* d'in *cata* = it. *gatta* franc. = *chatte* = *mitia* sau *pisica*; déro, si déro roman. *metusia* se refere la acea-asi radecina cu slav. *mati* = lat. *mater*, totusi *metusia*, spre a se espleca, n'are nevoia de slav. *mati* : radecin'a latinescului *mater*, grecescului $\mu\acute{\eta}\tau\eta\rho$ si slavicultui *mati*, ca si a romanescului *mamma*, este *ma*, care in grec. $\mu\alpha\tau\alpha$ = *mamma*, *buna*, *mosia*, etc., appare sub form'a cea mai simpla, éro in *mamma*, duplicata, ca si radecin'a *ta* in *tata*; precumu radecin'a *ta*, asiā si *ma* este orecumu in gur'a poporului romanescu : afora de celle peno aci citate, radecin'a *ma* a datu in romanesce : *masteru*, *ma-stera*, *ma-trice*, *ma-tica*, si syncopatu : *malca*, si pote chiaru : *mosiu*, *mosia*, etc., de orece in grecesce d'in acea-asi radecina vine si $\mu\alpha\text{-}\zeta\acute{o}\varsigma$ = *titia*, care ar fi in locu de $\mu\alpha\tau\acute{o}\varsigma$, (vedi si *ciocu*), si acestu-a in romanesce ar luā forma de *magiu* sau *maciu*, transformatu apoi in *masiu*, *mosiu*, ca si *costisiu* in locu de *costiciu*, (vedi in dictionariu litter'a C); déro pre longa forma, si intellesuiu lega cuventele *mosiu* si *mo-*

sia cu multu mai bene de acea-asi radecina, d'in care au essitu *mare*=lat. *mag-nus*, *major*=mai mare, *majores*.=*mai mari*, si : *mosi*, *stramosi*, etc.; rade-cin'a ta a fostu inco si mai fecunda in limb'a nostra : pre longa *tata* cu tote transformationile in parte enumerate mai susu, ea a datu inco : *titia*, *titisioria*, *ti-tia*, *titina*, *tiutiuru*, *tiatia*, *tiatiaca* (syn-copatu : *tiaca*), *dada*, *dadaca*, *dadacire*, *duduca*, *durdu*, *du ducu*, *durducare*, *durdulia*, etc.; de si atatu form'a, care nu presenta decatu variationi fonetice de celle mai usiore de justificatu, catu si intellessulu acestoru cuvente, care, de si variatu, este inse usioru de redussu la un'a si acea-asi fontana, ne aru scuti de a mai adduce noue probe pentru confirmarea assertionei nostre; vomu cita cu tote acestea si cateva cuvente d'in limbele sorori trasse d'in acea-asi rade-cina ta cu form'a si intellessuri totu asiá de variate ca celle ce occurru in alle nostre : ital. *tato*=frate; *tata*=soru (*tiatia* allu nostru); *tetta*, *zitta* si *eizza*=*titia*, *zezzolo*=sfercu de *titia*, *tiutiuru* sau *tiutiuru*, isp. si port. *teta*=*titia*; franc. *tette*=*titia*; *têton*=sfercu de *ti-tia*; catal. *didu*=*dadaca*, nutrice; sardin. *didu* si *deddu*=*titia*. Atatea credemu destulle pentru justificarea romanitateri cuventeloru in cestione, cari numai prin numerulu loru probedia, co au incoltitu d'in radecina affundu presa in pamentulu romanescu; unu lucru numai vomu mai adauge a dice : *déca* *duda* si *dudu* sunt, prin stramutarea iu medi'a *d* a tenuiei *t*, in locu de *tata* si *tatu*, stramutare addussa prin necessitatea distinctionei de intellessu; apoi si *bade*, prin assemenea stramutare a tenuiloru *p* si *t*, este in locu de *pate*=*pater*, stramutare addussa si aci prin necessitatea distinctionei de intellessu : in addeveru, prin caderea lui *p*, ca si in *frate*=*frater*, cuventulu *pate*=*pater* s'ar fi confusu in intellessu cu *pate*=suffere, si de aci form'a : *bade*, care, prin urmare n'are lipse de bulgar. *bati*, spre a fi esplecata, (vedi si *bade*, *badica*, *baditia*, *baciu*).

DADACA, s. f., quæ puerum edu-

candum suscipit; baiatoria, femina ce se insarcina cu preveghiarea si crescerea unui copillu intercatu, numita astadi si *bona*, dupo franc. *bonne*, cu acellu-asi intellessu; *dadac'a* pote fi si *doica* (in locu de *dodica*, deminutivu d'in *doda*, alta forma a lui *dada*); déro *doic'a*, ca atare, este *nutrice*, dà *titia*, precandu, ca *dadaca* inceta de a da *titia* (vedi *dada*).

DADACIRE, s. f., a fi *dadaca*, a face pre *dadac'a* : a *dadaci unu copillu*.

DADATELLU, s. m., pl.-i, una planta =*anemone pulsatila*.

DAGHEROTYPIA, s. f., arte de a scote imagini de omeni, animali, etc., prin lumina; — cuventu francescu formatu d'in *Daguerre*=inventoriulu acestei arte, si grec. *τύπος*=*typu*, imagine; déro astadi cadiutu in desuetudine chiaru in limb'a francese si supplitu prin altulu de form'a : *photographie*=fotografia (=proprie : *depingere* prin lumina; vedi in dictionariu : *fotografu*, *fotografia*, sau *photographu*, *photographia*).

DAICA si *doica*, s. f., *nutrix*; nutrice, baiatoria, care da *titia* unui pruncu; — amendoue formele sunt deminutive, un'a d'in *dada*, alt'a d'in *doda*, d'in cari deminutivele : *dadica*, *dodica*, si prin syncope : *dica*, *daica*, *doica*, (vedi *dada* si *dadaca*).

DAIEREA, s. f., pl. *daierelle*, tob'a ce batu ursarii, candu joca ursulu; — ? in locu de *doberella* sau *toberella*, care prin caderea lui *b* s'ar reduce in addeveru la : *douerella*, *doierea*; ar poté inse fi, prin caderea lui *n*, si in locu de *danierea*, (vedi si *dainare*).

DAINARE, *dainediu*, etc. si

DAINAIRE, -iescu, si

DAINIRE, -escu, si

DAINUIRE, -iescu, v., *cauere*, *modulari*; *durare*, *perdurare*, *permanere*; 1. dupo dictionariulu de Buda, care da cuventulu numai sub form'a : *dainaire*, a face se vibredie cordele unui instrumentu de cantatu, si de aci : a) a cantá cu instrumentu de corde, in speciale; apoi in generale, a cantá, chiaru si d'in gura; b) a face se vibredie ceva, se oscille : a scuturá, a clatiná, a agitá, a tremurá, a dardaf, etc.; 2. dupo alte dictionarie, care dau mai allessu numa

formele: *dainire* si *dainuire*, si precătu insine scimu, ca neutru: a durá, a tiné indelungu, a fi durabile si indelungu permanente; — d'in derivate: *dainitoriu* si *dainuitoriu* = durabile, indelungu tinutoriu, solidu, permanente, etc., se refere la insemnarea de sub 2, éro *dainusiu* = leganu, in care se dau copiii mai mari si chiaru omeni in etate matura, se lega de insemnarea de sub 2; noue nu ne e connoscutu cuventulu *dainusiu* neci d'in audite, neci d'in cetite; — dupo dictionariulu de Buda cuventulu *dainuire* s'ar fi nascutu d'in grec. $\delta\alpha\upsilon$, si a nume d'in doriculu $\delta\alpha\upsilon$ = *jupiter* = *joue*, cea ce ar dá ca insemnare primitiva: a *jouá* sau *cantá* si *saltá* in onorea lui *Joue*, ca *coribantii*, de unde apoi, in genere: a *cantá*, a *saltá*, a *se agitá*, etc.; déro acesta etymologia, ce de altumentrelea cu greu s'ar poté admite, totusi nu ar esplecá decătu insemnările de sub 1 alle cuventului, lassandu pre celle de sub 2 neesplecate, de orece între *cantare* si *saltare* sau *agitare* de una parte, si *durare* de cea alta nu pare a se afla neci una relatione, afora déco nu ar récurré cineva la ide'a, co *durat'a* sau *tempulu* se espreme de regula prin missicare (compara *clipita* = missicare a pleopeloru si durata de tempu, si *momentu* = missicare si parte d'in durata sau tempu, etc.), si co *saltulu*, ca si *cantulu*, sunt neseperabili de *mesura*, care inca implica *durat'a* sau *tempulu*; déro admittemu acestu modu de vedere, atunci *dainare*, *dainuire*, etc., s'ar poté esplecá in amendone insemnările principali, referindu-se la una onomatopeia *dan* sau *dang*, care ar fi acea-asi ce a datu si lat. *tang-o* = *attengu*, si care prin strămutarea lui *n* in *r*, naturale limbei nostre, (vedi in dictionarin liter'a *N*), ar luá si form'a *dár*; sub amendone formele onomatopei'a éste viua in gur'a poporului: cu *r* ea espreme mai allessu *vibratione* sau *oscillatione*, ca in *dardaire*; cu *n* espreme mai vertosu sonulu produsu prin *attengerra* cordeloru unni instrumentu sau prin *baterca* in ceva *resunatoriu*: prin urmare: *attengere* sau *battere*, apoi: *resonare*,

saltare, *leganare*, etc., si in fine: *durare*, etc., ar formá una strinsa successione de concepte derivate unulu d'in altulu, cari tóte s'ar esplecá prin radeicin'a *dan* sau *dar*, esplecandu mai de parte: *dandaná*, care presentá radeicin'a cu *n* duplicata, precumu si *dannaia*, etc.; s'ar poté inse ca *dainare*, *dainuire*, etc., in insemnarea de *durare*, se fia essitu d'in acea-asi radeicina ca si grec. $\delta\alpha\lambda\text{-}\chi\epsilon\zeta$ = *lungu*, *indelungu*; d'in trunchiulu $\delta\alpha\lambda$ a potutu, in addeveru, essí unu verbu *dol-inare*, care, dupo legile fonetice alle limbei nostre, a devenitu: *doinare*, *duinare*, *dainare*, etc.

DAINUITORIU, -*toria*, vedi *dainuire*.

DAINUSIU, s. m., vedi *dainuire*.

DAJDIA, s. f., tributum, vectigal: impositu, dare cotra statu, contributione; — cuventu de forma slavica; de aci si *dajnicu* = suppusu la dare, contribuiutoriu; *dajdieriu* = stringutoriu de *dajdie*, perceptoriu.

DAJDIERIU, s. m., vedi *dajdia*.

DAJDNICU si *dajnicu*, adj. s., vedi *dajdia*.

DALA, s. f., la Macedoromani: *layte prensu*; — ? d'in acea-asi radeicina cu *dada*, (vedi acestu cuventu).

DALACU, s. m., anthrax = antrax, bubo forte rea, numita pre a locurea *carbune*, — d'in ture. *dalac*?

DALMA (pronuntia *dálma*), s. f., collis; collina sau dealu; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, dupo dictionariulu de Buda d'in tumultus, care, prin syncope si metatese, s'ar fi transformatu successivu in *tumu*, *dantu*, *dulmu* si femin. *duima*; déro mai usioru se pote legá de acea-asi radeicina d'in care a essitu *dealu*; vericummu ar fi inse, lipse nu avemu neci de *dálma* sau *dálma*, neci de *dealu* insusi, candu ne stá la dispositione cuventulu *collina*; d'in *dálma* e derivatu si *dalmosu* = collinosu sau delosu, de assemenea neconnoscutu d'in coce de Carpati, (vedi si *dealu*).

DALMOSU, -a, adj., vedi *dálma*.

DALOGU, m., pl. -i (noi connoscemu cuventulu numai sub form'a *darlogu* sau femin. *darloga*), habena, carea de la frenu; — proverb.: *sluga la derloga* =

sluga la sluga, sluga la cine n'ar meritá sluga; — acestu proverbiu se esplícá mai bene prin intellessulu de *persona neinsemnata*, ce femininulu *darloğa* pare ce are d'in collo de Carpati, déro pre care noi insine nu connoschemu d'in celle audite d'in coce de Carpati; totusi acesta d'in urma insemnare a cuventului *darloğa* nu e, de certu, decátu una'metatora d'in insemnarea de *curea de frenu*.

DALTA, s. f., *caltum, scalprum, scapellum*; instrumentu de sapatu sau sculpitu in lemmu sau in p'etra; — dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in vechiu slav. datu: cuvente pentru espressionea acestui conceptu, d'in cari unele s'au si introdussu in usu, nu ne lipsescu: *scalpru, sculpellu, cesoriu, cesella* (acoste doue d'in urma d'in acca-asi radecina cu *cosa, cosoriu*, si analoge cu ital. *cesello* = franc. *ciseau*, ital. *cesoio*); d'in *dalta* e derivatu si verbulu *daltuire* = a sapá sau scobi cu *dalt'u* in lemmu sau in petra, si care se pote supplini, prin urnare, cu cuvente ca: *sculpire, sculptere, scobire, cesellare* sau *celare*, etc.

DALTUIRE, -escu, v. vedi *dalta*.

DALTUTIA, s. f., deminutivu d'in *dalta*.

DAMA, s. f., *matrona*; *meretrix*; 1. *domna* de casa, *matrona*; titlu de onore ce se da muieriloru, correspondentiu in intellessu cu *domna* ca appellatione onorifica data barbatiloru; 2. si cu intellessu reu: curteana, muieru ce face commerciu cu onorea sea; in acestu intellessu se insocosec, ca si franc. *dame*, cu atributulu: *publicu*: *dama publica* = franc. *dame publique*; — neologismu nefericitu dupo franc. *dame*, care se incerca inco a ne dá si *damicella* = franc. *demoiselle* = *domnisiura*, titlu de ouore datu unei fete nemaritate, correspondentiu in intellessu cu masc. *domnisiuru*, applicatu onorifice la fetiori sau *junii*, ba inco a ne intrude si *madama* = franc. *madame*, ca se se imparechiede bene cu *mosió* = franc. *monsieur*; déro, pre cumus'a arretatu aiurea, (vedi *boiuriu*), este buna sperantia, ce biet'a limba romanescá va scapá de asemeni scalcature, si in locu-le voru intrá roma-

nescele: *domna, domnisiura*; déro e vorb'a se adoptámu *dama* si *damicella*. sau *demoasella*, de ce n'amu adoptá si *damicellu* sau *demoasellu* = franc. *demoisau*. care ar stá pre longa *demoasella* mai bene de câtu *domnisiuru*; déro, cumu dissemu, e buna sperantia, ce in currendu urechi'a romanescá nu va mai fi cu neplacere isbita de asemeni estravagantie; *madama* a si inceputu dejá se se aplice numai la baiatoriele de copii; de altu-mentrele *dame* nu este de câtu una corruptione d'in latin. *domina* sau *domna*, ce s'a pastratu asiá de bene in *domna*: peno candu déro in locu de celle bune alle nostre se adoptámu celle corrupte alle altoru-a?

DAMBLA, si *damlá*, s. f., *apoplexia*; *apoplexia*, morbu ce privedia parti de alle corpului de sentire si missicare: — ? ture. *damlá*.

DAMBLALIU si *damlaliu*, -a, s. adj., cellu lovitu de *damlá*, *apoplecticu*, *paralyticu*.

DANANAIA, s. f., *res ludicra vel mira*; intemplare, faptu, lucru ce descepta curiositate, mirare, risu: ce *dananaiá de omu va mai fi si estu-a*; *faci dananai, la cari nemene neci cu cugetulu n'ar si cugetatu*, (vedi *dainuire*).

DANCIUCU, s. m., pl.-i, dupo dictionariulu *Raoul*: soldatu russy degradatu pentru incapacitate, si condamnatu a servi pre camaradii sei, si de aci cu intellessu mai generale: omu de nemica, care nu e bunu de nemica; pre câtu insa noi connosceru, *danciucu* se dice ca deminutivu d'in *danciu* (nume propriu forte favoritu Tiganiloru), despre veri-ce copillu de Tiganu, ca appellatione ridicula, care a potutu dá apoi nascere la intellessulu datu de mentionatulu dictionariu.

DANDANA, s. f., plur. *dandalale*; turba, tumultus; malum facinus; larva, sgomotu mare; intemplare sau fapta ce face mare sgomotu, mai allessu intemplare sau fapta rea, nevoia, affacere ce adduce multa bataia de capu si superrare: *a se tiné numai de dandalale, a face nouu dandalá, pre candu alt'a nu s'a impacatu inco; se face dandalá mare,*

déco nu cautati a liniscí asta multime interitata; abíá m'am scapatu d'in dan-danau'a, in care m'ai bagatu, (vedi dai-nuire).

DANIA, s. f., donatio; fapta de a dá ceva cuiva sau cea ce se dá cuiva, vorbindu mai allessu de mosie sau summe insemnate ce dá cineva unui omu sau pentru unu institutu de benefacere : donatione, legatu, etc., (vedi darnicu).

? DANIASIU, s. m., care face una dania, donatoriu.

? DANUIRE, -escu, v., donare; a face una dania.

? DANUITORIU, -tória, s. adj., donator; care face una dania.

DARA, s. f., plur. *darale*, vasis pondus quod de mercium pondere deducitur; greutatea unui vasu, in care se cantaresce ceva, si care greutate se scade apoi d'in pondulu mercei cantarita : *butoiulu cu oliu trage optudieci de libre; scadendu déro darau'a vasului, care e de optu libre, remanu curate de plata septedieci si doue de libre; ol'a cu untu trage diece libre impreuna cu darau'a, care e de una libra;* — cuventulu se afla si in celle alte limbe romanice : ital. ispan. si port. *tara*, franc. *tare*; déro in aceste limbe vorb'a a luatu forma cuvenita facarei d'in elle, pre candu, in limb'a nostra, are forma turcesca, care s'ar poté correge prin stramutarea accentului de pre ultima pre penultima, dicundu-se *dára* sau *tára* in locu de *dará* sau *tará*; dupo unii ar fi arabiculu *tarah* = despartitu, scadiutu, de unde *tarih* = ceva scadiutu d'in altu ceva; — unele d'in dictionariile romanesci dau cuventulu *dará* si cu insemnarea de *daiereá*, inse fora cuventu, dupo parerea nostra.

DARABU, s. m., vedi *darapu*.

DARACIRE, -escu, v., carminare, a trage lana sau cálti de cânepa, de inu, etc., prin *daracu*, pentru ca se se allega d'in elle ce nu e bunu de torsu, (vedi *daracu*).

DARACU, s. m., pl. -e, ferreus pecten, quo lana carminatur; instrumentu cu mari denti de ferru cu cari se scarmina lan'a, inulu, canep'a, etc., pentru ca se se allega ce nu e bunu de torsu, plur. *pepteni* d'in *peptene* inco se iea cu

acellu-asi intellessu ca si *daracu*, intogmai ca si latin. *pecten* = peptene; inse *pepteni* differu de *daracu*, intru câtu *pepteni*, cumu se vede d'in chiaru form'a sea pluraria, sunt unu *duplu* *daracu*, adeco doua buccâti de lemnu armate cu denti de ferru, ca si *daraculu*; inse dentii *pepteniloru* sunt mai multi, mai mici si mai desi de câtu ai *daracului*, pentru co *daraculu* serve de regula pentru una antania scarmenare, éro *pepteni* la una a dou'a scarmenare; in celle alte limbe romanice cuventele ce espremu acellu-asi conceptu cu allu nostru *daracu*, sunt : ital. *cardo*, isp. *carda*, franc. *carde*, de unde apoi verbele ital. *cardare* = franc. *carder* = isp. *cardar* = *daracire*, etc., tote essite, cumu se vede de sene, d'in latin. *carduus* = scaiete : ital. si isp. *cardo* insemna si *carduus* = scaiete, éro limb'a francese are, pentru espressionea acestui d'in urma conceptu, form'a *chardon*, precumu si *écharde* = spinu de scaiete = neapol. *scarda* de acea-asi insemnare; si de ore ce franc. *écharde*, ca si neapol. *scarda*, insemna si *aschia* de lemnu, allu nostru *siorda*, sau *jorda*, pare a corresponde in intellessu cu aceste cuvente romanice; si câtu pentru forma, *siorda* ar fi in locu de *scardia*, care prin stramutarea lui *i* in sillab'a initiale, ar fi devenitu mai antaniu *sciarda*, apoi : *sciorda*; *ciorda*, *siorda*; de asemene alle nostre : *scaiu* si *scaiete* inco paru a fi d'in acea-asi radecina, redusse la acesta forma prin caderea lui *r*, ca in *saiu* in locu de *sariu* d'in *sarire*, asiá in catu *scaiu* si *scaiete* aru fi in locu de : *scariu*, *scariete*; *r* apare, in addeveru, in verbulu *scariare* sau *sgariare*; déro *scaiu*, *scariare*, *scaiete*, etc., potu fi si in locu de *scabiu*, *scabiete*, *scabiare*, si prin urmare in strinsa legatura cu latin. *scabies*, *scabiosus*, *scabere*, etc.; *sgaiba* in locu *sgabia* sau *scabia*, atâtu de apropiatu, prin intellessu si prin forma, de latin. *scabies*, pare a plecá bilancea in favorea acestei d'in urma suppositione; certu este inse, co d'in radecin'a, care a datu *carduus*, *cardo*, *carda*, etc., essistu in limb'a nostra una nespusa multime de cuvente, d'in

cari aci vomu citá numai pre celle in destullu de mare numeru, cari espremu concepte de acea-asi ordine de idee cu *daracu* : radecin'a in cestione, sub cea mai simpla forma, appare in latin. *car-ore* = scarminare, daracire; de aci la noi cuventele : *cair-u* (in locu de *car-u*, care s'ar fi confusu in intellessu cu *carulu* de transportu), *can-ura* (pentru eufonia in locu de *car-ura*), *car-minare* si *s-car-minare* = lat. *car-minare*, etc.; tote acestea ne dau convictionea co si *daracu*, cu derivatele selle : *daracire*, *dracila*, *dracina*, etc., au essitu d'in acellu-asi trunchiu, asiá incátu *daracu* ar fi prin metatese, in locu de *carda* sau *cardu*, sau mai bene, prin una potente syncope, in locu de *cardaracu*; *drucila* sau *dracina* ar fi in locu de *daracila*, *daracina*, ca *plante cu spini sau denti ca ai daracului* slav. *draci* = salinca, ca si *draci* = spini, isolate cu totulu in limb'a slavica, nu se potu esplecá decátu totu prin roman. *daracu*, si de acea-a nu vomu staruí assupr'a suppositionei invetiatiului *Miklosich*, co *dracina* ne ar fi venitu d'in slav. *draci*, ci ne vomu marginí a observá numai, co form'a *dracina*, aflata numai in *Barciann*, care ua esplica prin germ. *weischándling*, noue nu ne este connoscuta de altu undeva; noi connoscemu numai form'a *dracila* cu intellessulu de *una planta forte spinosa si lussuriante*, d'in care se facu *garduri viue* asiá de bune, incátu, cumu dice Románulu, neci serpele nu se pote stracurá prin elle : este acumu *dracin'a* a cea-asi cu *dracil'a*? Acesta-a remane a se allege prin cercetári ulteriori.

DARAPU si *darabu*, s. m., pl.-*uri*, *fragmentum*, *frustum*; buccata : *unu darapu de pane*, — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in slav. *drobitt* = contere = sfarmare, *sdrobire*, etc., d'in care, ar fi essitu inco : *drobu*, *sdrobu*, *sdrobire*, *sdrobitione*; acellu-asi invetiatu reproduce si parerile altoru-a assupr'a etymologiei acellui-asi cuventu, pre cari de certu nu le approba, de orece pune pre a sea in loculu acelloru-a, si a nume : parerea dictionariului de Buda, dupo

care *darapu* si *drobu* ar fi unulu si acellu-asi cuventu, derivatu d'in *diritheo* = *despartire*, *desmembrare*, si in speciale : *allegere a suffragieloru*, *despoiare a scrutinului*, cumu se dice astadi; apoi parerea germanului *Schuller*, dupo care *drobu*, *sdrobu*, etc., ar fi venitu d'in ang. *throb* = a se inflá, a palpitá, vorbindu de peptu, sau d'in *troppe* = *grumuru* sau *grundiu*, grunju. Co angl. *throb* n'are a face cu romanesculu *drobu* neci in forma, neci in intellessu, se vede de sene : cu mai intemeiate cuvente ar fi potutu *Schuller* produce ang. *drop* = *picatura de apa* sau *particca de veri-ce altu cu forma mai multu sau mai pucinu rotunda*, cumu si german. *tropfen* cu acea-asi insemnare, angl. *drop* = a *sdrumicá*, a *sdrobi*, etc.; este acumu una assemenare fortuita intre cuventele anglo-sassonice si celle romanesci, sau este unu addeveratu impromutu allu nostru de la germani inco de pre tempulu Gotiloru, sau neci un'a, neci alt'a, ci Románii, ca si Anglo-Sassonii, au trassu aceste cuvente d'in una radecina commune? Ecco intrebári, la cari, in interessea addeverului, ar cautá se se respunda categoricu : pentru acestu scopu limb'a romanesca, asiá cumu s'a desvoltatu in gur'a poporului in decursu de diecimi de secle, ca un'a ce si a facutu evolutionile selle in deplina spontaneitate a instinctului populariu, ar fi de cellu mai mare adjutoriu; numai se caute cineva a ua intrebá si cercetá fora idea preconcepata de a reduce la cutare sau cutare limba elementele ce s'aru poté esplecá prin propriulu ei fondu. In starea actuale a cestionei, déco e se admittemu, co cuventele *drobu*, *sdrobire*, etc., sunt impromutate de Románi; atunci impromutulu d'in fontana germanica are pentru sene mai multe probabilitati decátu cellu d'in fontana slavica, pentru co cuventele slavice, intrate in romanesce la una epoca mai noua, n'au adjunsu se prenda in poporu radecina, asiá incátu se desvolte una vegetazione atátu de lussurianta, cumu este cea resarita d'in radecin'a, care a datu *drobu*, *stropu*, etc.;

déro si in limbele germanice cuventele essite d'in acea-asi radecina sunt in forte pucinu numeru, si de acea-a noi credemu co cuventele in cestione au resaritu pre terrenu romanescu d'in acea-asi radecina, care a datu si *tropu*, *trupu*, *s-tropu*, *tromba* de pandia sau de sange, etc. (vedi *cotropire*). Cātu pentru *darabu*, noi nu credemu co deriva d'in lat. *diribco*, déro neci d'in slav. *drobiti*, cumu sustine inveciatulu *Miklosich*, afora de nu va fi trecut mai antaniu prin ung. *darab*, referitu de Dönni'a sea la acellu-asi cuventu slavicu, si care pare co se afla si in turesece sub acea-asi forma ungresca : *darab*, prin form'a sa, ca si prin intellésu, cuventulu *darapu* se lega forte bene de acea-asi radecina cu *darapinare*, derivatu, de certu, d'in *derapire* = *dirivio* = *sfasiare*, *rupere in buccati*; la Macedoromani *rapire*, ca si compusulu *arapire*. si prin urmare si *derapire*, nu se conjuga ca la Dacoromani cu forme incarcate : *rapescu*, *rapesci*, etc., ci, ca si *fugire*, *audire*, etc., ié formele simple : *rap-u*, *arap-u*, *arap-i*, etc., si prin urmare : *derapu*, *derapi*, etc.; *darapulu* asiá déro este in locu de *derapu*. formatu d'in *derapire*, ca si *placulu* d'in *placere*, cu insemnare de *ceva ruptu sau frantu d'in altu ceva*; in totu casulu inse, chiaru déco acesta etymologia a cuventului *derapu* nu s'ar admite fora restrictione, nu se pote indoi cineva de romanitatea verbului *derapinare* : ceci acestu-a nu este, cumu au crediutu unii, derivatu d'in *derapu*; amendoue cuventele potu slá in relatione de frati ai acellui-asi tata, déro neci decumú in relatione de tata cotra lin, si *derapu* in neci unu modu nu pote fi tatalu lui *derapinare*, precumu neci *placulu* nu e tatalu lui *placere*.

DARDAIRE, -*ni* si *escu*, v., vibrare, vacillare, tremere; a vibrá, a tremurá, a se clatiná cu orecare sonu : *cordete vioriei dardaiuu sub arcusiulu artistului*; *de frigu mi dardaiescu dentii in gura*;— de si *dardaire* este atátu de apropiatu in sonete de cuventulu *darda*, ne indouimu inse forte co acellu-a se lia es-

situ d'in acestu-a, (vedi *dainuire*) : ca nascutu d'in *darda*. *dardaire* ar fi cautatu ca si franc. *darder*, ital. *dardeggiare*, se insemne inainte de tote : *a aruncá darde*.

DARDAITURA, s. f., actione si resultatulu allu actionei de a *dardaí*.

DARNICIA, s. f., calitate si fapta de *darnicu*, liberalitate, generositate, largitione.

DARNICU, -*a*, adj., liberalis, munificus, largus; generosus, liberale. care nu e strinsu la mana, care cu mana larga da si imparte d'in averea sca;—dupo inveciatulu *Miklosich* d'in slav. *dati* = *dare*; la acea-asi radecina acellu-asi inveciatu refere : 1. *daru*, cu derivatele : *daru-ire*, *daru-itoriu*, *dar-nicu*, *dar-nicia*, in *daru*, etc.; 2. *dania*, *daniure*, *daniutoriu*; 3. *dajdia*, *dajnicu*, 4. *zadaru*; in *zadaru*, *zadarnicu*, *zadarnicia*, *zadarnicire*. Pentru cea d'in urma categoria, de sub 4, nu mai incupe indouentia, co profissulu *za* este slavicu; cuventele de acesta categoria au fostu producte alle dascaliloru maniaci de slavismu; poporulu nu le a comoscutu si nu le comosece; in loculu loru ellu a dissu si dice : *desertu* = *zadarnicu*, *desertatione* = *zadarnicia*, in *desertu* = *in zadaru*, etc.; dupo cumu amu arretatu si aiurea, (vedi mai allessu *co-borire*), carturararii nostri maniaci pre atunei de slavismu, au inavutitu limb'a slavica cu cuvente ce ea nu possedeo : d'in vorbele enumerate in a patr'a categoria nu essite in vechi'a slavica neci macariu un'a; in acea-asi categoria s'ar fi potutu numerá si *zadavire*. totu asiá de neconoscutu poporului, si totu asiá fora essistentia in vechi'a slavica, in care nu se afla decábu substantivulu *zadorú* = *irritamentum* = *ceva ce zadaresce* (= *interita*, *alitia*, *provoca*, etc.); cuventele de sub 3. inco au suffisse si combinationi fonetice neconstetatu slavice, inse si acestea au fostu pucinu comoscute poporului, si astadi sunt cu totulu neaudite; chiaru alta data *dajdia* se apliceá mai multu la *darea* impusa de *vladic'a* (= episcopulu) pretilorulu, si prin urmare erá unu termenulu de domeniulu *basericeii*, in care limb'a slavica a dom-

nitu ca tyranna in cursu de mai multe secle; despre romanitatea cuventului *dania* si celloru alte d'in a dou'a categoria, sengur'a impregiurare ce ar poté dá prepusu, este co si elle au fostu mai multu termenii dascalesci, pucinu conosciuti poporului; altu mentrela *dania* nu se pote dice, co are forma straina, de ore ce acestu cuventu este formatu, prin suffissulu *niu* sau *nia*, d'in radechin'a *da* a lui *da-re*, intogmai ca si *strania* sau *straniu* (= *strainu*), d'in radechin'a *stra*, care a datu inco *stra-tu*, etc.; radechin'a *da* a lui *dare* nu este de certu slavica, ci commune totoru limbelor *arice* in genere, d'in care facu parte si limbele slavice, si in parte, sub form'a *da*, radechin'a este propria limbelor romanice, pre candu in alte limbe arice, in cea grecesca, de essemplu, ca a luatu form'a *do* : *δο-ρον* = *daru*, *δι-δω-μι* = *dau*, etc., si nemenea, de certu, nu a cutediatu si nu va cutediá se affirma, co si *dare* ar fi venitu d'in slav. *dati* : d'in radechin'a *da* s'a trassu, cu suffissulu *nu*, si transformarea lui *ã* in *o* latin. *dō-num* = *da-ru*; in romanesce *donu* = *donum*, prin scambarea lui *n* in *r*, (vedi in dictionariu litter'a *N*), ar fi devenitu *doru*, si prin urmare s'ar fi confusu cu cellu altu *doru* d'in *dorere*; acesta-a espleca perirea cuventului *donu* si a derivatelor : *donare*, *donatione*, *donatoriu*, etc., d'in limb'a romanesca, care a cautatu, spre a evitá ambiguitatea, se tenda cobra forme ca *da-nu*, *da-ru*; amendoua formele, cea cu *n* ca si cea cu *r*, se afla unite in cuventulu *da-r-nu*, de unde apoi *darn-icu*, *darn-icia*; in limbele sorori inco aflamu form'a cu *r* : asiá vechiulu franc. *en-dar* = *in daru* (= *gratuitu*, vedi mai diosu *daru*); asiá italic. *darno*, in locutionea : *in darno* = in desertu, presenta combinationea amendouoru suffisselor *nu* si *ru*, togmai ca si in romanesce *darn-icu*, etc.; invetiatalu *Diez* alla estraordinaria in limb'a italiana, care n'a impromutatu de locu cuvente d'in fontane slavice, presenti'a unui adverbiiu ca *in darno*, care, dupo parerea mentionatului invetiatalu ar fi slav. *darim* sau *daron*; noi inse-

credemu, co italiculu *darno*, ca si romanescele *da-ru*, *da-r-nu*, *da-r-n-icu*, etc., sunt blastari essiti in terrenu romanicu d'in radecina romanica, cu atátu mai vertosu, co unele d'in aceste forme neci co essistu in slavica antica, cumu, de essemplu, *darnu*, *darnicu*, *darnicia*, etc.; éro acellea ce essistu ca *darū* = *daru*, de essemplu, n'au desvoltatu acea varietate de insemnări, ce au in limb'a romána, unde se vede, co a mersu bene cuventulu ca unei plante in propriulu seu pamentu.

DARU, s. m., pl.-uri, *donum*, *munus*, *oblatum*, *strena*, *votum*, *beneficium*, *remuneratio*, *præmium*, *natura apta*, *facultas*, *ingenium*; *proclivitas*, *propensio*, *animi habitus*; *gratia* (in intellesu religiosu); ce se da cuiva : I. de unu omu : I. pentru ca acestu-a se si satisfacsa noblele sentimentu de generositate si de a face placere altui-a : *dupo una vechia si betrana datina României, in diu'a de annulu nou, si facu daruri unulu altui-a, dau daruri mai vertosu copiiloru si servitoriloru; acestea se numescu daruri de annulu nou* (= latin. *strenæ* = franc. *étrennes*); *acutii generosi impartu daruri de totu genulu pre lu conosciutii loro; darulu este cu totulu gratuitu*, altumentrela nu ar mai fi *daru*; *darulu se face, cumu dissemu, d'in cellu mai delicatu sentimentu, sentimentulu de bun-tate si generositate; déco s'ar face d'in sentimentu de misericordia, n'ar mai fi daru, ci elemosina sau mila; darulu nu umilescu, ca elemosin'a, pre cellu cui se da; darulu nu e, cumu este de regula, elemosin'a, unu ce neinsemnatu, câtiva bani de celle mai multe ori, ci pote consiste in lucruri de cellu mi mare pretiu : face cineva daru vestimente stralucite, armessari de cellu mai bunu soi, mosie cu bune si grasse venituri, etc.; darulu, in fine, nu implica de neaperratu lipse de densulu d'in partea cellui cui se da; — d'in conceptulu de gratuitate allu darului decurru proverbiu si locutioni ca urmatoriele : *calulu de daru nu se cautu pre denti* = cu ce capeta cineva fora labore si plata se cade se se multiamasca, chiaru déco lu-*

crulu capetatu asiá nu ar fi togmai cumu s'ar cadé se fia; in daru amu luatu, in daru dâmu si noi = fora plata amu luatu, fora plata si dâmu; 2. pentru ca se castige amorea si favorea cellui cui se dà darulu, sau pentru ca se i se arrete respectu si deferentia mare: mirii trammettu mireseloru, inainte de nunta, daruri de differita natura: vestimente, ornamenta si altele; spre a impacá pre diei si a castigá a loru favore, nu se ceru daruri de mare pretiu, obolulu veduvei este totu asiá de placutu dieiloru ca si pretiosele daruri facute de avutu in vase de auru si argentu; cei trei magi de la resaritu, cari venira se se inchine pruncului Jesus, addussera acestui-a daruri auru, smyrna si thymia; toti satenii, de pasee, adducu unu daru preutulu loru; 3. pentru ca se recompensedie unu servitiu facutu sau de facutu: déco mi vei face acestu bene; ti voi dá unu daru formosu, una parechia de armessari de cea mai buna vitia arabica; fiendu co te ai portatu totudeaun'a asiá de bene cu mene, ti facu daru una d'in mosiele melle; fã ce te rogu, si bunu daru vei avé de la mene;—II. de Domnedieu, de natura, prin invetiú: despositione naturale, applecare firesca, talentu raru, facultate destinsa, calitate superiore, etc.: 1. cu intellesu bunu: a) in genere: nu totoru-a au datu Domnedieu tote darurile; ci unui-a darulu profetiei, altui-a darulu poesiei, altui-a darulu poterei de cuventu, altui-a darulu santitatei, altui-a darulu patientei; prelonga multe relle acestu omu are si ellu unu daru bunu, co nu este furiosu si vendicativu; b) in speciale: gratia, daru divinu, tradussu in scriptur'a sacra si cu charu, dupo grec. χάρις: co totu darulu de susu vine, dela tene, parentele lumineloru; fora darulu lui Domnedieu nu pote fi cineva vasu, de allegere; a luá cuivu darulu preutiei = a despopi; legea prin Moise s'a datu, éro darulu si addeverulu prin Jesus Christos=(ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ δὲ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ); 2. cu intellesu reu: pornire rea, invetiú reu, patina, calitate rea: pre longa alte daruri are si pre cellu mai

reu d'in tote, darulu betiei; darulu caritatariei ruinedia avereá si chiuru sanetatea cellui ce l'are, (vedi darnicu).

DARUIRE, -escu, v., donare; a face daru, mai vertosu in insemnãrile de sub I. alle cuventului daru; precumu latin. donare admite doue constructioni: donare alicui aliquid si donare aliquem aliqua re, asiá si daruire: a daruí cuiva ceva si a daruí pre cineva cu ceva; differentiã de intellesu intre aceste doue moduri de constructione este indestullu de delicata si suptire: a daruí pre cineva cu ceva pare a espreme unu ce mai solemne si mai insemnatu de câtu a daruí cuiva ceva, de ore ce se dice: a daruí pre cineva cu una boiarã, si nu: a daruí cuiva una boiarã; a daruí cuiva ceva va se dica simplu si curatu: a face unu daru cuiva, lucru pentru care nu se cere de câtu bunetatea daruitorului, pre candu a daruí pre cineva cu ceva da se intellega, co daruitorulu cauta se duruesca pre cineva d'in sentimentu de justitia pentru merite insemnate cu ceva insemnatu; daruirea cuiva cu ceva este asiá déro ca si una remunerare pentru servitie insemnate; pre candu daruirea unui ce cuiva este una actione provocata numai d'in sentimentulu de generositate, de benevoientia, de favore, etc.; unu privatu daruesce consangiloru, amiciloru, connoscutiloru, bani, mosie, etc.; vechii Domni ai Romãniloru daruiau pre bunii deregutori ai terrei cu boierie si cu mosie; unu privatu pote daruí, d'in sentimentu de bunetate, tota avereá sea unui institutu de benefacere; déro, d'in sentimentu de justitia, daruesce cu ceva insemnatu pre unu vechiu servitoriu care in tota victiã l'a servitu cu tragere de anima, cu fidelitate si devotamentu.

DEALU, s. m., vedi delu.

DEBLA si devla (connoscutu de noi numai sub acesta d'in urma forma, nu inse si sub cea de debbla, aflata numai in Raoul), s. f., aprugnum caput, immano caput; capu de apru sau mistretiu, de porcu, de asinu, de veri-ce altu animale cu capu mare, déro cu pucina precepere; de aci, applecatu si la omeni, cari au capulu mare, déro cu greu intellegu ceva:

câta mai devl'a la acestu omu; in devl'a lui cu greu pote intrá assemeni ideii; d'in a cui devla potu essi assemeni prostie, déco nu d'in a tea?—*proverb. : are capu, nu devla=are capu, nu dovlete=se precepe bene; — déco debla este facticu, atunci acestu-a ar fi inco unu essemplu, intre multe altele, cari ar probá, co in acellu-asi cuventu s'au facutu mai multe si variate transformationi fonetice, (vedi carceiu, chioraire, chiuire), spre a se apolecá la espressioni de varie concepte: precumu d'in tabula s'a formatu tabla, precandu d'in subula s'a facutu mai antaniu subla, apoi suvlu, suvula, sula; asiá d'in debilis = slabu, defectuosu, s'a trassu mai antaniu deble sau deblu, debla; sub form'a feminina debla si devla s'a appecatu ca substantivu la una capetina defectuosa prin atátu marimea, câtu si prin slabitionea de intellegere; moiarea apoi a lui v in u ar da deulu deula, d'in care a potutu essi deulare; dovlete, dovlecellu etc., inco au potutu essi d'in acea-asi fontana, ca ceva si assemene unui capu mare si totu de una data molle; espressionea: capu, nu dovleacu, identica in intellesu, cumu s'a vediutu mai susu, cu: capu, nu devla, pare a confirmá acesta suppositione; de altumentrelea deulare sau daulare pote fi in locu de damnulare, de ore ce d'in damuare s'a facutu damnare, d'in scamnum, scamnu.*

DEBUTANTE, adj. s., care debuta.

DEBUTARE, v., a face debutu.

DEBUTU, s. m., initium, exordium; inceputu, antaniulu passu ce face cineva intr'una intreprindere, professione, meseria, etc.: *debutulu acestei actrice a fostu stralucitu; debutulu meu in advocatiu nu mi promitte mari successe;*—neologismu dupo franc. *début*, de unde apoi si *debutare*=franc. *débuter*=a incepe una intreprindere, a face antanii passu de incercare intr'una professione; *debutante* (mai pucinu bene: *debutantu*)=franc. *débutant*=care face antanii passu de incercare in ceva; franc. *débuter* este compusu d'in *de* si *but*=*tinta*, *scopu*, si de aci: *capetu, inceputu, etc.*, (vedi si *botu*).

DECHILINU-a, adj., *separatus; distinctus; despartitu, destinsu, respicatu;*—cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; vedi si *chilinu*.

DEGHISARE, v., neologismu dupo franc. *déguiser*=a scambá portulu, a se investí asiá in câtu se nu fia connoscutu, si de aci: a transformá asiá in câtu se nu se mai connosca, a ascunde, etc.;—*déguiser* este formatu d'in *de* si *guise*=forma, modu, portu, etc., si fiendu co noi nu vomu dice neci una data *ghisa* d'in *guise*, nu se pote admite neci compusulu *deghisare; travestire* este espressionea cuvenita limbei nostre, prin care se pote inlocuí *deghisare*.

DELA, s. f., acta; fasciclu, acte publice attengutorie de acea-asi cestione;—cuventu slavicu, astadi cu totulu caditu in desuetudine si prin cancellarie, pre unde erá connoscutu mai inainte, si inlocuitu cu *dossariu*, dupo franc. *dossier*.

DELETNICIA, s. f., calitate de *deletnicu*.

DELETNICIRE, -escu, v., de regula ca reflexivu: *a se deletnici*, usitatu inse d'in coce de Carpati numai ca compusu: *a se indeletnici*=a fi *deletnicu*, a se ocupá seriosu cu ceva.

DELETNICU, -a, adj., *diligens, negotio intentus, actuosus; deligente*, cui place a se ocupá, activu, laboriosu, cui place a lucrá si face totu de una ceva, necontentitu ocupatu cu ceva;—dupo invetiatalu *Miklosich* d'in acea-asi radecina cu *dela*, adeco d'in slav. *delo*=lucru, actu, etc., déro, déco pentru *dela*, ca cuventu de carturari maniaci una data de slavismu, invetiatalu slavistu are deplena dreptate, nu este totu asiá si pentru *deletnicu*, care este mai multu sau mai pucinu respanditu intre Români d'in differitele parti ce locuescu; form'a cea mai simpla, d'in care a essitu *deletnicu, deletnicire, etc.*, este *delete*, forma adverbiala, ca si *trecute*, de orece se dice *pre in delete*, ca si *pre in trecut*; acumu *delete*, cu forma câtu se pote de romanica, nu e si nu pote fi slavicu; ca adverbii ellu duce de a dreptulu, si prin forma si prin intellesu, la *delepte* sau *dilepte*, in locu de *dilecte*=latin. *di-*

lecte, in care p sau c a cadutu ca si in *dereticu* in locu de *derepticu* sau *derecticu* = cu una forma latina *directico*; diligere. d'in care *dilectus*, si *dilecte*, are si insemnare de *occupare cu ceva attentiva si neprecipitata*, cumu se vede mai allessu d'in derivatele *diligens*, *diligenter*, *diligentia*; *delecte* asiá déro are form'a latinescului *dilecte*, si insemnarea latinescului *diligenter*, si prin urmare si in forma si in intellessu, romanitatea acestui cuventu este pre deplenu justificata; d'in *delecte*, prin suffissulu romanicu *icu*, s'a nascutu *delecticu*, de unde apoi : *delecticare*, *indelecticare*, etc.: *parente de familia delecticu* este = in intellessu cu latin. *pater familias diligens*; licid'a n d'in *delectnicu* in locu de *delecticu* este numai unu adaussu allu carturariloru dedati cu fonetismulu slavicu; — la acea-asi radecina slavica, *delo*, refere invetiatiulu *Miklosich* si *delnicu*, *delnicia*: noi n'am u auditu neci una data aceste cuvente pronuntiate in poporu d'incoce de Carpati; le aflamu trecute numai in dictionarie editate d'in collo de Carpati; déro, déco elle sunt undeva popularie, apoi nu potu fi slavice, ei essite d'in acea-esi fontana cu *delectnicu*, *delectnicia*, prescurtate in *delnicu*, *delnicu*, *delnicia*, parte d'in necessitatea intellessului, parte d'in a armoniei fonetice: in fine la slav. *delŭ* (provenitu d'in radecina differita de a lui *delo*, care vine d'in radecinia *da* = punere, facere, de unde latin. *con-de-re*, germ. *thun* = facere, anglie. *do* = facere, etc., pre candu *delŭ* se refere la radecin'a *da* = impartire, de unde grec. *δαί-ειν* = impartire, germ. *theil* = parte, etc.), la slav. *delŭ* = parte, refere invetiatiulu slavistu si *delnitia*, *delnitiora*, cuvente de assemenca neaudite de noi d'in gur'a poporului si aflate numai prin dictionariiele de d'in collo de Carpati; déro si acestea se espleca cu multu mai bene prin reduceerea loru la acea-asi etymologia, ce noi amu datu cuventului *delectnicu*; ce intellessu ar da *delnitia*, in locu de *delnicia*, formatu d'in prescurtatulu *delnicu*. ca *locu cultivatu*, déco lu refere cineva la slavie. *delu* = parte? ca *campu inse de*

indelecte = de lucrare, se espleca asiá de bene, ca si *agru* = *ager*, d'in *agere* = lucrare. In limb'a slavica *delŭ* are si insemnarea de *munte*. si la acestu-a refere invetiatiulu slavistu si romanesculu *dealu*; déro in limb'a slavica cuventulu stá de totu isolatu, pre candu in romanesc se afla intr'una familia destullu de intensa : *delutiu*, *delusioru*, *delosu*, *delurosou*, *deliu*, *delianu*, etc.: déro in limb'a slavica cuventulu este una enigma inesplicabile, si prin urmare cu mai multu dereptu pote cineva afirmá. co cuventulu d'in limb'a romana a trecut in cea slava; invetiatiulu slavistu cittedia cu orecare suptire ironia esplecare data de dictionariulu de Buda : d'in latin. *tellus* = *pamentu*. *globulu* pamentescu, sau d'in grec. *δῆλος* = *invederatu*, *espusu vederii*, *pentru co unu munte este ca mai espusu vederii*: noi inco nu suntemu satisfacuti cu acesta esplecare; déro, candu cineva nu alla un'a mai satisfactoria, cauta se se multiamesca de una camu data si cu dens'a pentru unu cuventu asiá de greu de esplecatu; cu tote acestea noi nu aflamu suppositionile lucratoriloru dictionariului de Buda asiá de lapedatu : latin. *tellus*, ca si *terra*, are, in cei mai bunu autori, si intellessulu de *uscatu* in oppositiune cu *ap'a* sau *marea*, si prin urmare intellessulu de *massa inaltata*, redicata; grec. *τέλος* in celle doue d'in insemnările selle in apparentia neconciliabili, adeco insemnarea de *stus* = finitu si cea de *magistratus* = (mai mare), nu se pote esplecá altunentrele de câtu referindulu la *τελλω*, care insemna si *a se redicá*, *a se inaltá* : *ἴλιον ἀνατέλλοντος* = resarindu, in naltandu-se sorele; nu vedemu déro nemica, neci d'in partea formei, neci d'in partea intellessului, care se se oppuna a referi *delu* la acea-asi fontana cu *tellus* sau *τέλος*; de alta parte dialis, d'in acea-asi radecina cu grec. *δῆλος*, are si insemnarea de *sublimis* = inaltu, redicatu in regionile de susu alle acru-lui : *vie diates* = cãlli d'in regionile de susu alle cerului; *δῆλος* erá la greci si insul'a de nascere a *diului dillei*, *monte essitu d'in unde in a densu*, spre a fi le-

*ganulu acestui diu, si a sorusei Dian'a, din'a luminei de noapte; asiá d'ero intr'una suppositione, ca si in cea-alta a dictionariului de Buda, cuventulu delu sau diadu se esplica si in forma si in intellesu; mai multu nu se cere de la una buna etymologia; vomu adauge numai co deliu (déco nu cumuva este ture. deli), insemna in romanesco. *mare. inaltu, bene desvoltatu*, etc., insemnari analoge cu alle grecescului τέλειος; ce e si mai curiosu cuventulu *tal-mesiu*, care pare a nu avé neci in elinu, neci in maneca, cu intellesulu cuventeloru τέλος, τέλειος, etc., stà cu tote acestea, atátu prin forma, câtu si prin intellesu, in strinsa legatura cu grec. τέλ-μα = mo-cirla, cementu, etc.; si cuventulu grecescu se refere invederatu la τέλλω, cu intellesu de *ceva cu care se construe, se inaltia unu edificiu*.*

DELIU, -a, adj., grandis, robustus; bene desvoltatu, de statura mare si structura munda si bene legata, robustu, voinicu; — in speciale: *deliu*, ca substantivu, armatu d'in gard'a domniloru, in cari intrá pre allessu cei mai robusti si mai bene facuti voinici, (vedi *deletnicu*).

DELNICIA, s. f., calitate si portare de *delnicu*.

DELNICU, -a, adj., elegans, concinnus, ornatus, nitidus; elegante, bene adornatu sau dichisitu, cu ingrigire imbraccatu si gatitu, (vedi *deletnicu*).

DELNITIA, s. f.; azer, agru sau campu aratu ori de aratu; canepetu sau agru semenatu cu canepa, (vedi *deletnicu*).

DELNITIORA, s. f., deminutivu d'in *delnitia*.

DELOSU, -a, adj., plenu de *dehuri*.

DELU (*dealusau dialu*), s. m., pl. -uri, collis; collina, locu inaltiatu, mai micu inse de câtu unu munte; proverb. : *peno a-collomai cun delu si unavalle* = mai sunt multe obstacole de invinsu, mai are se treca multu tempu, etc. (vedi *deletnicu*).

DELUROSU, -a, adj., de accea-asi insemnare cu *delosu*.

DELUSIORU, si

DELUTIU, s. m., pl. -e, deminutive d'in *delu*.

DENIA, s. f., pervigillum, priveghiare servitiu divinu facutu in tempulu noptei, — cuventu slavien cadutu cu totulu in desuetudine inaintea romanescului *preveghiare*.

DEOSEBI, adv., vedi *deosebire*.

DEOSEBIRE, -escu, v., separare, secernere, distinguere, discernere, discoscere, dijudicare; differre, discrepare; excellere, ciare scere; a despartí unu ce de altu ce, cu care stà in legatura : 1. in intellesu materiale : *unu bunu economu rurale deosebescu in data vitele langede de celle senatose; la diu'a de apoi judecatoriulu lumci va allege si va deosebi caprele d'in oui; peno acumu, frate, omu lucratu si strinsu la unu locu, de astadi inainte cauta se ne deosebimu stàrile si se facemu fiacare d'in noi economia deosebita; e bene a deosebi copillii de copille, dupo ce se facu mai mari, si a nu i lassá se sieda si se dorma impreuna in un'a si accea-asi incapere*; 2. in intellesu intellectuale, candu despártirea nu se realisa cu fapt'a, ci se face numai in mente : *collu mai bunu daru ce Domnedieu dede omului este facultatea de a deosebi benele de reu, addeverulu de mentione, justulu de ce nu e justu; gustulu deosebesce acru de dulce; cu ochii deosebimu albulu de negru*; 3. ca reflexivu, a se deosebi : a) in acelle-asi insemnari ca si in form'a activa : *dupo ce se insora, fii se deosebescu de parenti si facu casa si economia propria*; b) cu insemnare neutra : a differi, a nu semená, si in speciale : a nu fi sau nu face ca altii, si accesta-a : sau in intellesu reu : a fi singulariu, estravagante, a avé mania de originalitate, etc., sau in intellesu bunu : a se deslinge, a se insemná, a straluci : *frate de frate si se deosebescu, necumu omu de omu; in portu, in vorbu, in tote, acestu omu vré se se deosebescu de tota luméa; in accea bataia memorabile s'au deosebitu prin barbatii a loru mai multi capitani; de aci si insemnariile de intensu, forte, raru, etc., ce resaru mai vertosu in participiulu : deosebitu, si in infinitivulu : deosebire : omu cu deosebire reu = forte reu, nespusu de reu; mai cu deosebire = mai vertosu, mai allessu;*

ti *recommendu mai cu deosebire pre lala mru; calități deosebire* = calități diverse si differite unele de altele, si : calități escellenti si rare de aflu; *reutate deosebire* = reutate nespusu de mare, — *deosebitu de* = afora de : in septeman'a a-cesta amu *perdutu patru boi, deosebitu de cei ce mi au moritu septeman'u trecuta*; — *deosebire* pare a se confunde in celle mai multe d'in insemnările selle cu simplulu *osebire*; chiaru frasea adverbiale : *deosebitu de se* dice si : *osebitu de*, fora se mai adaugemu si alte locutioni, de essemplu : *a osebi oile de capre*, si *a deosebi oile de capre*, in cari intellessulu compusului *deosebire* pare a se confunde cu allu simplului *osebire*; inse differentie reali essistu intre celle mai multe d'in aceste espressioni, si aceste differentie resulta d'in delicate nuantie ce prep. *de* adauge la intellessulu compusului *deosebire*, (vedi de in dictionariu); de assemenea resulta differentie reali d'in differit'a constructione cu *de* sau *d'in* atâtu a simplului *osebire*, câtu si a compusului *deosebire* : *a osebi capre de oi si d'in oi*; *a deosebi vite de vite*, sau *d'in vite*, (vedi de assemenea de in dictionariu); — *osebire*, d'in care compusulu *deosebire*, este si ellu derivatu d'in unu adverbium : *osebi*, care sub acesta forma simpla mai nu se aude, ci numai compusu cu *de* : *de osebi* = separatim, seorsim : *a stá deosebi* = a stá la una parte, despartitu de altulu sau altii, cu care ar fi se sté impreuna; asiá si *a pune de osebi* = a pune de una parte; si cu in : *in de osebi* : *a vorbi cuiva in deosebi* = a i vorbi, tragundulu de una parte, ca se nu audia si altii celle vorbite; — dupo invetiaturu *Miklosich* form'a *osebi*, d'in care s'au nascutu *osebire* si *deosebire*, ar fi vechiulu slav. *osebŭ* = *за се* = *pro se*, secum = *in sene*, cu *sene*, si de aci : *in particulariu*, *de una parte, la una parte, in secretu, isolatu*, etc.; atunci acestu-a ar fi unulu d'in rarele cuvente, care s'ar fi popularisatu intre Români si carui-a Românulu ar fi appecatulu forme romanesci espressive de celle mai delicate nuantie alle cugetarei selle; noi inse, avendu in

vedere co Românulu a formatu d'in aceea-si radecina, d'in care a essitu si slav. *sebē* = latin *sibi* si *sibe*, a formatu si alte cuvente, ce nu essistu in limb'a slavica, cumu : *insu* = individuu, *fientia cu individualitate propria* : d'in *cinci ce au intratu in lupta, trei insi au moritu si numai doi insi au scapatu*; de unde apoi : *insusire* = *appropriare*, etc.; avendu in vedere co form'a de pronuntia *sibe*, care in usulu de astadi se dice numai cu *b* moiatu : *sie*, a potutu, ca si alte multe forme, de essemplu : *aibu* in locu de *abia* = *habent*, pre longa alte forme cu *b* moiatu in *v* sau cu totulu disparutu : *avere* = *habere*, *ai* in locu de *abi* sau *avi* = *habes*, etc., form'a de pronume *sibe* a potutu, dicemu, essiste, in temporele mai vechie, si in romanesce cu form'a mai deplena : *sibe* sau *sebe*; avendu in vederea, co particul'a *o* = *ob* s'a appecatulu de Românii si in alte compositioni, care nu se afla in limb'a latina, de essemplu : *o-morire*; noi nu vedemu pentru ce *osebi* d'in *o* si *sebi* sau *sebe*, n'ar poté fi una compositione facuta de Românii d'in mentionatele elemente romanesci, si cu atâtu mai multu, cu câtu cuventele slavice essite d'in aceea-si radecina nu presenta neci puritatea de forma, neci varietatea de intellessu, ce au acelle-si in romanesce.

DEPESIA, s. f., scire prin scrisu data cu cea mai mare rapiditate potentiosa; — neologismu dupo franc. *dépêche* cu aceea-si insemnare, formatu d'in verbulu *dépêcher* = *expedire* = *despedicare*, *espédire*, *porrière in graba*, etc.; precumu *empêcher* = *impedire* = *impedicare*, *intardiare*, etc.; in alte limbe sorori cuventele corresponditorie cu celle francesc suna : ital. *paccio* si *impaccio* = *pedica*, *impassu*; *dispacciare* sau *spacciare* = franc. *dépêcher*; isp. si port. *empaço* = ital. *impaccio*, *despachar* = franc. *dépêcher*, etc.; dupo unii aceste cuvente aru fi luatu nascere d'in aceea-si fontana cu alle nostre : *impedicare* = lat. *impedire*, *despedicare* = latin. *expedire*; dupo altii d'in lat. *pactum*, de la *pacisci* = *a se invoi*, *a se oblegá*, si de aci : *a se legá*, *a se incurcá*, *si se impedicá*, etc.; dupo altii

in fine d'in latin. *pactum* d'in *pangere* = *infigere*, de unde si alle nostre : *in-pingere*, *bagare*, *paganu*, etc. (vedi *bagare* in glossariu); déro veri-care ar fi originea cuventului franceze *dépêche*, certu este co ellu nu pote stá in romanesce sub form'a : *depesia*, precum neci verbulu : *depesiari* = a tramette una *depesia*; *depesiele* se dau astadi mai numai prin *telegrafu*, si prin urmare n'amu avé lipse neci de *depesia*, neci de *depesiare*, ci in locule aru intrá cu mai multa de-reptate : *telegramma* si *telegrafiare*; déco inse amu tiné se avemu unu cuventu cu intellessulu mai generale de *depesia*, a-tunci amu poté trage d'in *espedire* forme-le : *espedita* = *depesia*, si *espeditare* = *depesiare*.

DEPESIARE, -iediu, v., vedi *depesia*.

DERANGIARE si *deranjare*, -iediu, v., vedi *arrangiare*.

DERANATU, -a, adj., cuventu aflatu numai in dictionariulu de Buda cu in-semnările : 1. nemesuratu, nemoderatu = *petulans*, *incontinens*; 2. insolente, cerbicosu, nesuppusu, rebelle, pertinace = *contumax*, *pertinax*, *cervicosus*; — dupo acellu-asi dictionariu compusu d'in : *de, reu* si *natu* = (*natus* = *nascutu*), orecumu : *forte reu nascutu* si *crescutu*.

DERBEDEU, s. m., erro, sordidus nebulo; unu bate-poduri, omu fora capetaniu, vagabundu; in speciale : copillu mare, care ambla numai dupo jocuri, fora se se ocupe cu nemica seriosu; — ? in locu de *trepedeu* d'in *trepedare*?

DERESIU, -a, adj., appecatuu esclusivu numai la cai, cari au pre pelle peri si albi si veneti si rosiateci : *callu dere-siu* = equus albo, *leucophæo* et *phænic-co* colore distinctus.

DERDIA si *derjia*, s. f., calitate sau fapta de *derdiu*.

DERDIU si *derju*, -a, adj., audax, temerarius, pertinax; cerbicosu, cutediatoriu, temerariu; — de aci si verbulu : *inderdire*, sau *inderjire*, cumu si *indras-nire*, de unde apoi : *indrasnetiu*; — ? d'in slav. *drúzŭ*, cumu sustine inveti-atulu *Miklosich*, sau de a dereptulu d'in acea-asi radecina commune, d'in care si slav. *drúzŭ*, grec. *δραρός*, sanscrit.

dhrs? In romanesce aflamu urme de multe radecine, cari parte au forma mai originaria decátu in cea latina, parte lipsescu d'in acesta d'in urma limba, déro se afla in alte limbe de stirpea arica, nu inse in celle slavice; in latin'a classica, in addeveru, d'in radecin'a ce a datu *derdiu* aflamu numai numeni proprie : *Drusus*, *Drusilla*, precandu in latinitatea media se afla *drusus-a*, ca adiectivu cu insemnările de *rigidus*, *contumax*, etc. Vericumu aru fi inse, e de notatu, co cuventele in cestione au cadiutu in desuetudine pre longa altele de acea-asi insemnare si de incontestata romanitate.

DESAVANTAGIU, *desavantagiosu*, vedi *avantagiu*.

DESAVERSIRE, -escu, v., *perficere*; cuventu, precátu noi scimu, usitatu numai cu form'a participiale : *desaversitu-a* = *perfectus* = *perfectu*, fora neci una lipse; déro si acesta forma nu este popularia; mai usitatu in tote formele este s mplulu : *saversire*, care, dupo inveti-atulu *Miklosich*, ar veni d'in slav. *sŭvrŭšiti* = *absolvere* = a *absolve*, a *fini*, a *depleni*, etc.; éro, dupo invetiatiulu Schuller, d'in vechiu germ. *fard* sau *fauerd* = nou germ. *fertig* = *terminatu*, *finitu*, *gata*, etc.; care déro d'in amendouii acesti invetiati are dreptate? numai unulu de certu, sau neci unulu : slav. *sŭv. ŭšiti* este unu compusu d'in *sŭ* = *com* = *cu* = si d'in *vrŭšiti* = *perficere*, care si ellu este unu verbu derivatu d'in *vrŭchŭ* = *cacumen* = *verfu*; la acestu cuventu refere invetiatiulu slavistu si : *verfu*, *saversire*, *coversire*, *sfersire*, *fersire*, *fersiania* sau *sfersiania*, *sfersitu*, *obersia*, *verhovnicu*, si prin urmare, ca unulu ce produce mai multe probe, are si mai multu cuventu decátu invetiatiulu germanu; déro intre probele produse cauta se destingemu bene pre celle ce au deplina potere de celle mai pucinu probanti : *co verhovnicu*, *obersia* si celle assemeni sunt de certu slavice, nu mai incape indouentia; elle au fostu si sunt neconno-scute poporului; pucine chiaru d'in faciele basericesci au sciutu si cu atátu mai pucinu sciui astadi ce va se dica *verhov-*

nîcu; déro pentru forme ca *versu*, *coversire*, *sfersire*, *versia*, la cari se pote alaturá si *sfercu* cu derivatele selle, se pote, cellu pucinu, contestá originea slavica, si cere investigationi ulterioari, cu atátu mai multu co si slavieului *vrŭchŭ* nu s'a datu inco una esplecare multiamitoria.

DESAVERSITU, -a, vedi *desaversire*.

DESLANIRE, -escu, v., a descose *blan'a* dela unu vestimentu, (vedi *blana*).

DESCAIMACIRE, -escu, v., de accaasi insemnare cu *desmeticire* si *desmortire*, — cuventu neconnoscutu none d'in audite, ei aflatu numai in unele dictionarie.

DESCALIRE, -escu, v., a redicá *calitur'a*, unui instrumentu taiosu, (vedi *calire*).

DESCARLIGARE, v., a desface ceva *incarligatu*, (vedi *carligu*).

DESCLEIRE, -iescu, v., a desface, a deslipi ceva *incleitu*, (vedi *cleiu*).

DESCLINCIRE, -escu, v., a desface ce e *inclincitu*, (vedi *clinciu*).

DESCLESTARE, -ediu, v., a desface ce e *inclestatu*, (vedi *clesce*).

DESHAMARE, v., a scote *hamulu* unui callu, (vedi *hamu*).

DESIANTIARE, -ediu, v., laxare, relaxare, dissolvere; a desmatia, a labertia; de regula ca reflexiviu: a se *desiantia* = a se desmatia, a se labertia, a se destrama; si mai vertosu in intellesu metaforicu: a se demoralisa, a se desfrena; form'a cea mai desu audita este partic. *desiantiatu*, cu intellesu de adiectivu: *desmantiatu*, *demoralisatu*, care in portu, ca si in portare, arreta cea mai mare neglegentia si lipse de severitate, de cumpetu si de mesura; — cuventulu, dupo forma, pare a fi unu derivatu, prin compunere cu *de*, d'in *siantiu*; déro intellessulu nu se invoiesce bene cu acesta etymologia, afora déco nu s'ar luá *siantiu* in intellessulu de *marginie*, *hotariu*, in care s'ar cuveni se sté unu lucru, asiá incátu *desiantiare* se insemne proprie: *essire d'in marginie sau hotarie*; in italianesce *scatto*, ca formatu d'in *ex-aptus*, insemna *ineptu*, *necioplitu*, etc., si la accaasi fontana s'ar poté mai bene

referi allu nostru *desiantiare*, cu intellessulu de *desprendere*, *desfacere*, *destramare*, etc.: inso si dupo form'a si dupo intellessulu seu ca mai bene se pote referi *desiantiare* la una forma *descintu* in locu de *descinsu*, d'in care a essitu *descintiare*, corruptu prin pronuntia in *desintiare* sau *desiantiare*; in limb'a latina *descinetus* = *descinsu*, ca si in romanesce *desiantiatu*, insemna *negligente*, *usiorellu*, *fora rigore si rigore atátu in portu*, *cátu si in portare si cugetare*; prin urmare cuventulu cauta se se scria si se se pronuntie *descintiare* sau *desintiare*, ca se se evite veri-ce allusione la *siantia*, la care duce prin form'a *desiantiare*.

DESIUCHIATU, -a, adj., desipiens; smentitu, intr'una urechia, intr'una parte; — dupo forma cuventulu este unu participiu d'in unu verbu *desiuchiare*, care, precátu insine scimn, nu se dice; *scioeco*, in italianesce, va se dica *tontu*, *netotu*, si prin urmare allu nostru *desiuchiatu* pote, dupo forma ca si dupo intellesu, a se referi la accaasi fontana cu ital. *scioeco*, care vine d'in *exsuccus* = *fora succu*, asiá incátu cuventulu insemna proprie: *lipsitu de succu*, si de aci: *fora gustu*, *fora judecata*, etc., casi latin. *sapere*, care inco insemna proprie: a *avé gustu*, si de aci prin metafora: a *avé judecata*, *mente*, si d'in contra *desipere* = a *fi lipsitu de gustu*, si de aci: a *fi lipsitu de judecata*, *de mente*.

DESNADAJDE, s. f., *desperantio*; oppusu la *nadejde*; perdere de veri-ce *nadejde*, starea unui omu ce a perdutu veri-ce *sperantia*; de aci si verbu: *desnadejdure*, de regula ca reflexiviu: a se *desnadejdui* = *desperare* = a *desperá*; *desnadejdutu* = *desperatus* = *desperatu* sau *desperu*, cumu dicu Macedoromanii, care a perdutu veri-ce *sperantia*, care e in stare *desperata*, asiá in cátu nu mai e *sperantia* de scáparea lui; — *desnadejde* este compusu d'in *des* si *nadejde* = *sperantia*; *nadejde* presenta combinationi fonetice straine limbei nostre, ca venitu d'in slav, *vadejda*.

DESNADAJDUIRE, -escu, v., vedi *desnadejde*.

DESOBICINUIRE, -escu, v., a desbará

de unu obiceiu, a desvetiá de unu invetiú, ce a luatú cinevá;—compusu d'in obicinuire cu partic. *des*, éro obicinuire = a invetiá, a deprende, a dedá, a abituá, etc., este derivatu d'in obiceiu = invetiú, deprendere, datina, appucatura, abitudine, etc., care dupo invetiátulu *Miklosich* ne-ar fi venitu d'in vechiu slav. obiciai, (vedi obiceiu).

DESPAGUBIRE, -escu, v., a scapá pre cineva de paguba, platindu-i acesta paguba; — compusu d'in partic. *des*, si paguba, de unde si : pagubire = a face cuiva paguba, pagubasiu = care face altui-a sau sicsi paguba, pagubitoriu = care adduce paguba; — paguba este vechiu slav. paguba, déro neci avemu lipse de ea, de orece dauna, la Macedoromani si *damna* sau *dama* = *damnum* = paguba, de unde apoi si : *damnosu* si *damnosu* = pagubitoriu, *daunare* si *damnare* = pagubire, *desdaunare* si *desdamnare* = despagubire.

DESPECETLUIRE, -escu, v., a rupe sau desface pecetea sau pecetile, oppusu prin intellesu lui *pecetluire*, d'in care s'a formatu prin compositione cu *des*; éro *pecetluire* s'a formatu d'in *pecete* = *sigillu*; dupo invetiátulu *Miklosich*, *pecete* cu tote derivatele selle ar fi venitu d'in vechiu slav. *peciati*, cu acea-asi insemnare, ca si romanesculu *pecete*; noi inse suntemu mai multu decâtu couvinsi, co slavicultu *peciati*, ca si multe altele, este unu curátu impromutu detoritu limbei romanesci: coci in romanesce cuventulu se esplica, nu se pote mai bene, precandu in slavonesce ellu este una enigma inesplicabile; si ecco cumu : *pece* este in romanesce cuventu populariu, acellu-asi, si in forma si in intellesu, cu latin. *pix-pice* = ital. *pece* = franc. *poix* etc., de unde *pecura*, ca deminutivu, acellu-asi cu latin. *picula*; d'in *pice* vine adiect. lat. *picus*, *picca*, de unde si la noi *peciu* = asiá numitulu *pecetluitu* sau *cedula cu pecete ce dau mai inainte protopopii cu permissione pentru facerea unei cununie*; d'in *peciu* ar veni unu verbu *peciare*, d'in care participiulu femininu *peciata* nu este decâtu romanesculu *pecete*, adjunsu in acesta

forma prin assimilarea lui *a* cu *i*, ca in *vegchiere*, *taiere*, etc., in locu de *vegchiare*, *taiare*, (vedi in dictionariu litter'a *A*), asiá co d'in *peciata* s'a facutu mai antianiu *peci-á-ta*, apoi *pecieta*, si in fine *peciete* sau *pecete*; slav. *peciati* este togmai roman. *peciata*, care se dice in poporu si sub acesta forma; câtu pentru intellesu, nu mai remane indouentia, co *peciata* s'a numitu asiá, pentru co *peciat'a* se punea nu numai cu *cera*, ci si cu *pece*, si alte materie analoge *pecei*; cuventulu romanescu a trecutu nu numai in vechia slavica, ci si in celle alte limbe slavice : nou slav. si serb. *peciat*, cehic. *pecet*, ba chiaru si in alte limbe : germ. *pechast*, mag. *pecsét*, etc.; câtu pentru romanescele *pecetluire*, *despecetluire*, elle vinu d'in una forma de deminutivu *peciatla* (= *peciatula*); *peciatnicu*, *peciatnuire*, ce Domnulu *Miklosich* dà dupo dictionariulu de Buda, sunt forme si necunoscutu poporului si de inlaturatu, ca ratecite de analogia limbei romanesci.

DESPOTCOVIRE, -escu, v., a scote unui callu una potcova sau mai multe, — cuventu raru usitatu ca oppusu prin intellesu lui *potcovire* = a bate *potcove* unui callu, si compusu d'in acestu-a si partic. *des*; *potcovire* apoi vine d'in *potcova*, care ar fi unu impromutu d'in slav. *podŭcovŭ*, (vedi *potcova*).

DESPOVERARE, -ediu, v., a luá cuiva *pover'a* sau d'in *povera*, a essonerá, a usiorá; — cuventu oppusu prin intellesu lui *impoverare*, si amendoue derivate d'in *povera*, (vedi *povera*).

DESROBIRE, -escu, v., servitute liberare; a scote, a rescumperá d'in *robia* a emancipá, a liberá, (vedi *robu*).

DESTAINUIRE, -escu, v., aperire, prodere, revelare; ca oppusu prin intellesu lui *tainuire*, d'in care s'a formatu prin compositione cu *des* : a *descoperi*, a dá pre facia ce nu se cade a spune, a nu tainui; ca reflexivu : a se *destainui* = a spune cuiva celle ascunse alle animei; — *tainuire*, d'in care *destainuire*, este formatu d'in *taina* = slav. *taina* = misteriu, secretu, etc., introdussu prin influenti'a basericee.

DESTOINICIA, s. f., calitate de *destoinicu*.

DESTOINICU, -a, adj., idoneus, *capax*; capace, aptu, bunu pentru ceva; — cuventu de forma si origine slavica.

DESVINOVATIRE, -escu, v., *excusare*, purgare; oppusu prin intellesu lui *invinovatire*: a nu aflá *vinovatu*, a declara *hevinnovatu* = a *absolve*; a *justificá*, a *indereptá*, a *desculpá*; — cuventu ca sí *invinovatire*, *vinovatu*, *vinovatia*, formatu d'in *vina*, vechiu slav. *vina*.

DETORNICU, s. m., in locu de *detoriu*, sau mai bene *debitoriu*, nu e de recommendatu; form'a *detornicu* s'a introdussu, cumu se vede, prin necessitatea destinctionei de intellesu, pentru ca se nu se faca una confusione intre cellu ce e *moralice detoriu* si intre cellu ce e altui'a *detoriu in bani*; déro in celle mai multe constructioni *detoriu* se applica forte bene in amendoue insemnările: *fii sunt detori a respectá pre parenti*, si: *acestu omu mi e detoriu cu summe insemnate*; asiá déro *detoriu* se pote dice forte bene si in locu de *detornicu*; cu tote aceste-a in intellessulu de substantivu, in care se ié de regula acestu cuventu, *debitoriu*, care este totu *detoriu*, cu *b* nemoiatu si care s'a si popularisatu dejá, cauta se ié loculu lui *detornicu*:

DIACESCE, adv., ca unu *diacu*, ca *diaci*.

DIACESCU, -a, adj., relativu la *diacu*.

DIACIRE, -escu, v., a fi *diacu*.

DIACU, s. m., *discipulus*, *tiro*; *cantor*; 1. *scolariu*, *discipulu*, *studente*, si in speciale: *studente de limb'a latina*, si de aci: *latinu*, *connoscutoriu de limb'a latina*; 2. *tirone* sau *ucenicu*, care invetia una *maiestria*; 3. *cantoriu* sau *cantaretu* la *baserica*; — cuventu ca sí *derivatele*: *diacescu*, *diacire*, *neconnoscutu d'in coce de Carpati*; nu e inse, cumu pretende invetiatulu *Miclosich*, *immutatu d'in limb'a slavica*, ci in acesta *limba*, ca sí in cea *ungara* si *romána*, *cuventulu diacu* nu este decátu una *abbreviatione d'in diaconu* = grec. *διάκονος*.

DIARA, s. f., (si *diare*), *maligna lux*, *ux sublustris*, *lumina langeda*, *pucinu*

intensa, *lucore* = franc. *lueur*: *in diarea lunei nu poteam bene vedé in departare*; *in casa una candela abia da una diare forte langeda de lumina*; *diare de diua sau diori de diua* = *diluculum*; — de aci *metaforice*: *pucinu*, *forte pucinu*, *pictura*, *picu*, *stropu*: *nu afli in acestu omu neci diare de mente*; — dupo invetiatulu *Miklosich* d'in slav. *zarja* sau *zorja* = *splendore*, de unde ar fi *venitu si diori*; déro *cuventulu slavicu* nu *esplica* in modu *satisfactoriu intellessulu cuventulu romanescu*, care se dice atátu *ellu*, *cátu* si *derivatele selle*, de ceva *pucinu luminos*, *fora* se mai *adaugemu*, *co* e unu *principiu filologicu* bene *stabilitu*, care nu *permite* a *recurre* la *fontane straine* pentru *explicarea cuventeloru*, ce se *potu esplecá* d'in *fondulu limbei propria*, cumu e *diara*, care sau este una *metatase* in locu de *radia*, sau este una *alta forma* d'in *diori*, care e unu *plur.* d'in *diora*, *deminutivu* d'in *di* sau *diua*, ca si *foioru* d'in *foiu*, si in care *o* s'a *deschisu* asiá de *tare*, in *cátu* d'in *dióra* s'a *facutu diara*; sau in fine *diara* sau *diare* este in locu de *diaria*, *femininu* d'in *diariu*, ca *ceva* ce si *adduce* cu *diu'a* sau *lumin'a completa*, *fora* se *fia* *acesta lumina insasi*; *suppositionea* unei *metatase* d'in *radia* in *diara* este mai *pucinu* *probabile*, déro *celle alte suppositioni* sunt mai *niultu* ca *probabili*, de *ore* ce si in *forma* si *intellesu*, *espleca* *cuventele*: *diori*, *diare*, cumu si *derivatele*: *diarire*, *diorire*, etc.

DIBACIA, s. f., calitate de *dibaciu*.

DIBACIU-a (*ghibaciu*, cumu *pronuntia Moldovenii*), adj., *habilis*, *solers*; *callidus*; *indemanatecu*, bene *preceptu*; care *scie* *face lucrulu* ce se *cere* *togmai* cumu se *cade*, care *scie* a *aflá* prin *cugetare*, pentru *fia* care *impregiurare*, *celle* mai *bune* *mediloce* de *successu*; — *cuventulu* *pare* a *fi essitu* d'in *acea-asi* *radecina* cu *dibuire*, in locu de *tipuire*, d'in *tipu* cu *insemnarea* cea mai *originaria* ce are *cuventulu* in *grecesce*: *τύπος* = *lovire*, si de aci: *attengere in ceva* *la care tintesce cineva*, asiá in *cátu* *dibaciu* ar fi *proprie*: *cellu* ce *scie* *attinge* *totudeun'a tint'a* sau *scopulu*; d'in *acea-*

asi radecina se vede co a venitu si *dibla* sau *dipla*, ca *instrumentu ce suna prin lovire*, precumu d'in acea-asi radecina a essitu si altu *instrumentu ce suna prin lovire* : *tympanu* = τρυπανον; slav. *dipla* = *utriculus musicus* nu se esplica pre sene, necumu se esplece pre allu nostru *dibla* sau *dipla*.

DIBLA si *dipla*, s. f., violina, fides; instrumentu de cantatu cu corde : viora, lauta, etc.; prin metafora : inspiratione poetica, talentu poeticu, productione poetica, si in genere : occupatione favorita : *de tote se te attengi, numai de dibl'a omului se nu te attengi, co se face focu si pera* = se nu te attengi de cea-ala ce crede omulu co are talentu : — déro in intellesu propriu, ca si in intellesu metaforicu, cuventulu se dice cu una nuantia bene pronuntiata de risu si ironia : *dibl'a* chiaru ca instrumentu de cantatu, prin urmare in intellessulu propriu, este totudeauna una *viora* sau *lauta prosta*, cumu e a lautariloru de terra, (vedi si *dibaciu*).

DIBLASIU si *diplasiu*, s. m., care canta cu *dibl'a*.

DIBUIRE, -escu, v., *attrectare*, *manu tentare*; *incertum esse*, *hærerere*, *minus in revidere*; *captare*; a cautá se puna man'a pre ceva, se attenga la ceva; a pipái cu man'a se dé preste ceva ce nu se vede bene, a amblá pipáindu si cercandu, si de aci : a lucrá fora se se scia la ce va essi lucrulu : *candu e vorb'a de asiá mari interessi, nu merge cincva pre dibuite*; a *dibui bene* = a lucrá cu tactu, a attenge tint'a, (vedi *dibaciu*).

DIBUITURA, s. f., actione de a *dibui*.

1. **DICA**, s. f., prin prescurtare in locu de *dadica*, deminutivu din *dada*, (vedi *dada*).

2. **DICA**, s. f., *bills*, *ira*; fierre, veninu; amaritione, si de aci : menía, mare superare, anima' rea; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

DICHISIRE, s. m., *necessariis instruere*; *exornare*, *comere*; a provedé cu *dichisuri* = a provedé cu tote instrumentele necessarie la essecutarea unui lucru; a adorná cu mare ingrigire : *acestu omu are gustulu elegantiei, coci totu deun'a lu vedi asiá bene dichisitu*,

ca si cumu ar fi scossu d'in una cuteia, (vedi *dichisu*).

DICHISU, s. m., pl.-e si-*uri*, *instrumentum*; instrumentu necessariu la essecutarea unui lucru : *aculu*, *forfecile*, *cangea*, si *altele sunt dichisurile unei cosutoresse*; *bucatarariulu fora dichisurile cerute pentru una buccataria nu pote ferbe si coce bune buccate*; — dupo forma, cuventulu pare de origine grecesca, trassu d'in verbulu *dichisire*, care ar correspunde cu unu grec. (*δίχισιν*), cu acea-asi insemnare ce are si *ad-justare*, d'in *justu* = δίχαρος.

DICHANIA si *dihania*, s. f., animale selbaticu sau monstrosu si straniu; appecatu si la omeni stranii : *ce dihania de omu mai e si acestu-a?* (vedi *dogore*.)

DICHORU, *dihoru*, si *dioru*, s. m., *mustella putorius*; animale puturosa si fatale gaineloru si altoru passeri domestice, (vedi *dogore*).

DIECESCE, *diecescu*, *diecire*; vedi : *diacesce*, *diacescu*, *diacire*.

DIECIUELA, s. f., in locu de *decima*, nu e de recommendatu.

DIHANIA, vedi *dichania*.

DIHORU, s. m., vedi *dichoru*.

? **DINSURA** sau *densura*, s. f., una planta, *gentiana* = *gentiana*.

DIPLA, s. f., vedi *dibla*.

DIPSIRE, -escu, v., *subigere*, *depsere*; a frementá; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; déco e populariu d'in collo de Carpati, atunci ar fi bene se se ie cu acea-asi insemnare ca si grec. *δέψειν* = latin. *depsere*, d'in care a essitu si care insemna mai allessu : a *argasi*, déro si : a *moiá prin maniare sau frementare cu man'a*.

DIRA sau *dera* (pronuntia : *dira*), s. f., *vestigiorum series*, *tractus*; serie sau siru de urme sau de lucruri ce pica d'in ceva cu câtu acestu ceva inaintedia in mersulu seu : *dir'a de sange ne dusse la culcusiulu, unde animalea sagettata se refugiase*; *pre tota callea de la Bucuresci peno la Giurgiu amu vediutu doue dere de grauntie de menú*; — de aci : *calle deschisa, linea de urmatu, abitudine*, etc., de unde espressioni proverbiale ca : *se nu se faca dira*, si mai ver-

tosu : *se nu se faca dira prin barba* = se nu se deschida calle, se nu se faca inceputu, se nu devina unu invetiu, etc.; — cuventulu, prin intellessulu seu cellu mai originariu : *serie de urme sau calle calcata*, duce la acea-asi radecina ca si *teriire, ternuire*, etc.; adeco la radecin'a **ter**, d'in care latin. *ter-ere* = *bateturire*.

DIVANITU, s. m., boiariu de *divanu*.

DIVANU, s. m., 1. consiliu de statu la Turci; 2. la Români : a) cellu mai inaltu judeciu sau tribunariu, presiedutu de insusi Domnulu terrei si numitu chiaru pentru acest'a *divanu domnescu*, b) instantia mai inalta de judecata, curte; *divanu criminale*; c) loculu in care si tine siedentiele unui *divanu*; de aci in evangeliu si pentru loculu, unde pretoriulu sau propretoriulu romanu stá de judecá : *adduss'au pre Jesus de la Caiufa in divanu* (= *in pretoriu*); d) patu ca cellu pre care Turcii stau resturnati.

DOBENDA, s. f., usura, fœnus; usura, cameta, folosu ce trage cineva d'in bani impromutati : *a dá, a luá bani cu dobenda, dobenda legale, dobenda judanesca*, etc.; de aci : veri-ce iea cineva mai multu de câtu dá, folosu, prisosu; — dupo dictionariulu de Buda d'in **doabunde** = *dau cu prisosu*; mai usioru ar poté cineva, redimatu si pre forma si pre intellessu, referi cuventulu la **debenda** = *ce se datoresce*, d'in **debere** = a fi detoriu; d'in **dobenda** inse vine si verbulu *dobendire*, care pare a stá in legatura cu *isbandire*, ca sí *isbendu* cu **dobenda**, si d'in acesta-a ar urm'a co **dobendire** este una vorba compusa d'in **do** si **bendire**, ca si *isbendire* d'in *is* si *bendire*; invetiatulu *Miklosich*, care a referitu la limb'a slavica cuvente ca *cupa, muciuca, doga, cotoiu*, si altele multime de invederata romanitate, nu dice nemica despre *dobenda, dobendire, isbenda, isbendire*, de sí ne spune co **dobitocu** cu derivatele selle vinu d'in slav. *dobitŭkŭ* = *avere, stare*, si desí *dobitŭkŭ* deriva de certu d'in **dobiti** = *adipisci* = *castigare*; vericumu ar fi inse, cuventele de cari e vorb'a au caditu si cadu in desuetudine pre longa altele de acea-asi insemnare si de necontestata romanitate, cumu : *usura*

interesse, procentu, etc. = *dobenda*; *castigare, capctare*, etc. = *dobendire, implenire, scotere la capetu bunu*, etc. = *isbendire*; *vita, pecure*, etc. = *dobitocu*, etc.

DOBENDIRE, -*cscu*, v., querere, lucrum facere, adipisci; a castigá, a agonisí, a capetá, a trage folose, etc. (vedi si *dobenda*).

DOBITOCIA, s. f., calitate de *dobitocu*, fapta de *dobitocu*.

DOBITOCU, s. m., bestia, pecus; 1. in intellessulu mai largu : veri-ce fientia insuffletita, afora de omu : *sufflare, vietuitoria, bestia*, etc.; 2. in intellessu mai strinsu : fientia insuffletita domestica, de la care omulu trage folosu pentru nutrire si investirea sea : *vita, pecure*; 3. ca adj., *d. bitocu, dobitoca*, se applea spre injuria la omeni lipsiti de *precepere si sentire omenesca* (vedi *dobendu*).

DOBORIRE, *doboriu, doborí*, etc., v., dejiere; a dá diosu, a culcá la pamentu a derimá, etc. (vedi *coborire*).

DOBRONICA si *dobronica*, s. f., *apiastrum*, una planta : *apiastru*; — cuventulu, mai allessu sub form'a : *dobronica*, nu e de recommendatu; de altumentrele noi nu lu connosemu d'in celle audite d'in coce de Carpati.

DOGORE, s. f., vapor, vehemens caloris percussio; bataia violenta a caldurei, caldura mare care frige; de aci si verbulu : *dogorire* = *torrere*, vorbindu de lucruri ce dau caldura mare : *foculu dogoresce pre tare; siedeti mai de parte de caminu, co pre dogoresce si ve pote batela capu; dogoritoriu* = *torridus*, care *dogoresce* : *focu, caminu dogoritoriu; resufflare dogoritoria, ventu dogoritoriu*, etc.; — form'a cuventului *dogore* este de cea mai curata romanitate, care in mai pucine cuvente popularie s'a pastratu, cumu : *sudore* = *sudor, putore* = *putor, calore sau carore* (la Macedoromani) = *calor, recore*, etc. (vedi *suffissu ore* in dictionariu); *recore* nu se afla in limb'a latina; acestu cuventu este formatu d'in radecin'a *rec*, care nu a datu in latinesce de câtu adj. *rec-eus*, pre candu in romanesce ea a fostu cu multu mai fecunda : *rec-e, rec-ire, reco-*

re, rec-orire, rec-orosu, rec-itura, etc.; acestu-a este unulu d'in multele essemple, cari probedia, co in limb'a nostra aflamu radecine, de cari limb'a latina sau s'a folositu forte pucinu, sau nu s'a folositu de locu; acestu-a pare a fi casulu si cu *dogore*, care duce la una radecina *dog* sau *doug*, *duc*, cu intellesulu de *a emitte si radiá unu ce gazosu: vapore, fumu, spiritu, etc.*; radecin'a in cestione sub form'a sea cea mai simpla pare a fi *du* sau mai bene *dhu*, de unde grec. $\theta\upsilon-\alpha\nu$ = *ardere*, $\theta\upsilon-\mu\acute{o}\varsigma$ = *apprendere* sau *ardore a suffletului*, $\theta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$ = *thymus* = *ciumbru*, ca planta *profumatoria*, latin. *fu-mus* = *fumu*, sanscr. *dhumas*, etc.; in limb'a slavica acea-asi radecina a datu multime de cuvente sub form'a mai desvoltata: *duh* sau *duch*, cumu: *duchŭ*, la care invetiaturu *Miklosich* refere romanescule: *duchu, duchovnicu, duchovnicescu, duchovnicire, etc.*; *dichati* = *spirare = sufflare*, de unde apoi *dichanije*, la care acellu-asiu invetiaturu refere allu nostru *dichania*, ba inco si *dichoru*, ca fiindu acellu-asiu cu slav. *dŭchorŭ* sau *tuchorŭ*, déro lucru straniu: in limb'a slavica nu se afla form'a *dŭchorŭ*, ci numai *tŭchorŭ*, si invetiaturu slavistu la articlulu *tŭchorŭ* d'in lessiculu seu *palcoslovenico-greco-latinu* dice: recte *dŭchorŭ*, a *fatore*, adeco: *mai derepta si mai buna* de câtu form'a *tŭchorŭ* este form'a *dŭchorŭ*, ca *derivata d'in unu cuventu ce insemna putore, asiá in câtu dŭchorŭ insemna proprie: ceva putorosu, animale putorosu*, va se dica cu alte cuvinte, co form'a romanescă: *dichoriu* sau *duchoriu* adjuta invetiaturu slavistu a correege form'a slavica: ce urmedia d'in acestea? — neci mai multu neci mai pucinu, dupo noi, de câtu, co in acea limba a cautatu se se nasca cuventulu, in care a pastratu form'a cea mai buna, si, d'in contra, acea limba a cautatu se l'impromute, care, neavendu conscientia de insemnarea lui etymologica, i a alteratu form'a; co slavicultu *dŭchorŭ*, alteratu *tŭchorŭ*, nu este de câtu roman. *duchore*, cumu si slav. *peciatŭ* este romanesc. *peciata*, (vedi *despecetuire*), se vede, credemu, de sene;

duchore, ca si *dogore*, are forma d'in celle mai curate romanesci, si amendoue cuventele au essitu d'in acea-asi radecina, in care guturalea a percursu, in romanescă, tota scar'a de transformationi: *doc* sau *duc*, *dog*, sau *duz*, *duch*, etc., asiá in câtu, precumu d'in *bucca* s'a facutu *buga*, *bugaiu*, *buchaiu*, *buhaiu*, *buaiu*, asiá aflamu si aci: *dugore* sau *dogore*, *duchore*, *duhore*, *duore*; form'a *duchoriu* sau *dichoriu* s'a applectatu *animalului ce essala rea duchore*, togmai pentru destinctionea de intellesu, puntu. asupr'a carui-a Românu este de una nespusa delicatetia; remane dero stabilitu, co precumu d'in radecin'a in cestione limb'a romanescă possede, ca si cea latina, cuvente cu *f*, ca representante a lui *dh* = grec. θ : *fumu* = *thumus*, *fumigare*, etc.; asiá possede si cuvente cu *d*, ca representante allu acellu-asi *dh* = grec., cumu si latinulu a tradussu adesea acellu-asi *dh* = θ prin *d*, de essemplu sanscr. *dha* = θ in: $\acute{\epsilon}\theta\acute{\epsilon}-\mu\eta\nu$, e tradussu in latinesce prin *de* in: *con-de-re* = grec. $\kappa\omicron\nu\nu-\tau\iota-\theta\acute{\epsilon}-\nu\alpha$; pre longa celle mai susu citate, vomu adduce inco unu cuventu romanescu, trassu d'in acea-asi radecina, avendu ca consonante iutiale totu dentalea *d*, transformata in se in tenuea *t*, si acestu cuventu este *ciumbru* sau *cimbru*, care invetiaturu *Miklosich* crede, co ar fi slav. *cŭbrŭ*; déro *cŭbrŭ* nu essiste in vecli'a slavica, si mentionaturu invetiaturu presuppone numai acesta forma ca un'a d'in care ar fi essitu: rus. *ciaberŭ*, *cebricciok*, cumu si romanesculu *cimbru*, adaugundu in se co origine cuventulu este obscura; addeveratu co e obscura si impossibile de a dá de dens'a acollo unde nu se pote aflá; in limb'a romanescă in se, de unde a potutu trece si in russescă, cuventulu se esplica prin grec. $\theta\upsilon-\mu\acute{o}\varsigma$ = *thymum* = franc. *thym*, d'in care unu deminutivu (*thymulum*), devine in romanescă *tiumuru*, apoi *ciumuru*, (vedi in dictionariu litter'a c), si prin syncope: *ciumru*, armonisatu prin introductionea unui *b* in: *ciumbru* si *cimbru*; déro neci e lipse de a trece prin aceste transformationi, spre a esplecá cuventulu *cimbru*; essiste chiaru in latinesce form'a *thymbra*. (= in intel-

lessu *cusature la hortensis*), d'in care vine mai directu roman. *cimbru*; si astu-feliu acestu cuventu nu pote fi obscuru, in origineã sea, de câtu numai candu vrécineva a-lu numerá între impromuturile limbei romanesci d'in limb'a slavica; cu tote acestea nu noi vomu sustiné, co d'in cuventele slavice, trasse d'in radecin'a in cestione, nu s'au introdussu unele in limb'a romanescã : *duchu*, *duchovnicu*, etc., s'au impusu prin autoritatea dascaliloru maniaci de slavismu, asiá, co Románulu, respectosu de celle sante, a appecatú *spiritu* sau *spirtu*, *spirtosu*, etc., numai la beuture; *dichani'a* inco atesta, prin form'a sea de unde a venitu; déroalte cuvente trasse d'in acea-asi radecina cu forme romanesci, nu se potu numerá între impromute, ci între creationile produsse de Románu d'in fontana viua inco in conscienti'a lui; chiaru candu *dogore*, de essemplu, nu ar fi essitu d'in radecin'a de noi presuppusa, ci d'in cea d'in care a essitu si slav. *gorēti* = *ardere*, sanscr. *gharma* = *caldura*, grec. *θερμός* = latin. *formus* = *caldu*, germ. *warmen*, etc. precumu sustine invetiaturu slavistu, allaturandu roman. *dogorire* de slav. *gorēti*; totusi nu ar fi mai pucinu addeveratu, co forme curatu romanice, ca *dogore*, nu se potu numerá ca impromute facute d'in limb'a slavica; la cuventulu *jaru* vomu cercetá, intru câtu *dogore*, ca compusu d'in *du*, transformatu in *do*, si *gore*, se pote referi la radecin'a, d'in care ar fi essitu si slav. *gorēti*, si cotra care ar face se incline bilance cellu altu compussu : *pregorire*, comparatu cu *dogorire*.

DOGORIRE, -escu, v., *dogoritoriu-toria*; vedi *dogore*.

DOICA, *doicia*; vedi *daica*.

DOJENA, s. f., *reprehensio*, *admonitio*, *objurgatio*, *castigatio*; *admonitione*, *mustratione*, ce se face cuiua pentru culpe commisse; — dupo invetiaturu *Miklosich* d'in slav. *dognati*, care insemna a *urmarí*, a *cautá se appuce*, etc., intellesu care nu correspunde neci de cumu cu allu cuventulu romanescu, si de acea-a insusi invetiaturu slavistu se indoiesce de assertionea sea; noi ne in-

doimu si mai multu, si credemu co *dojena* sau se tine de acea-asi radecina cu *doganire*, care se dice camu in acellu-asi intellesu cu *dojenire*, si care, prin substituirea medioloru *d* si *g* in loculu tenuiloru *t* si *c*, este acellu-asi cu *tocanire*, luatu si cu intellessulu lui *doganire*; sau se refere la acea-asi fontana cu *docere* = *invetiare* sau *ducere* = *ducere*, *conducere*, etc., *dojena* ar fi astu-fellu in locu de *dogiana* sau *dociana*, ca si *bujoru* in locu de *bugioru*, *bucioru*; dictionariulu de Buda scrie : *dosiana* = *dojena*, ca derivatu d'in *dosana* = *dau sanetose consilie*.

DOJENIRE, -escu, v., *reprehendere*, *objurgare*, *castigare*; a *admoní*, a *mustrá* pre cineva pentru abbateri de la callea benelui, pentru culpe commisse, (vedi *dojena*).

DOLFANU, -a, s. adj., *dives*, *locuples*; *primarius*; *crassus et pinguis*; 1. dupo dictionariulu de Buda : a) omu de frunte, fruntasiu; b) omu cu stare, avutu; 2. noi inse nu connoscemu cuventulu de câtu sub form'a : *dolofanu* si cu insemnarea de *grassu si grossu*, *carnosu si robustu*, *corpulentu*, *bene implenitu si legatu* in structur'a sea corporale : *scrof'a a nascutu cincí dolofani de porcei*, *catell'a doi dolofani de catelli*; *am unu dolofanu de copillu grassu ca unu grassunu*; — in dictionariulu *Polizu* se afla *doloranu* cu insemnarea ce noi connoscemu lui *dolofanu*; ? d'in errore de tipariu, sau se dice si *asia*?

? **DOLIRE**, -escu v., *lavare*, *tergere*; *premere*, *exercere*; a *spellá*, a *curatí*, a *storce*, a *frecá*, a *fremetá*; cuventu aflatu numai in dictionariulu *Raoul*; ? se nufia ore, prin ommissionea codei de sub *d*), in locu de *dolire* sau *zolire*, *solire*, ce si noi scimu co se dice despre *comesiele ce se spella si se freca*? acellu-asi dictionariu inse refere cuventulu la latin. *dolare* = *netedire*, etc.

DOLOFANU, s. adj., vedi *dolfanu*.

DOMESNICIRE, *domesnicu*, in locu de *domesticire*, *domesticu*, nu sunt de commendatu.

DORNICU, -a, adj., *ardens desiderio*, *sensu plenus*; 1. *doiosu*, plenu de doru,

ferbente doritoriu, cu dorere de anima; 2. semtitoriu la durere, si de aci in genere : semtitoriu, delicatu de semtire, plapandu; — d'in coce de Carpati noi n'amu auditu cuventulu, cu tote acestea, ca derivatu d'in *doru*, si pentru co espreme una nuantia de idea ce nu se espreme priu *doiosu*, ellu ar poté trece in dictionariulu limbei, de sí suffissulu *nicu* nu este romanicu; se pote inse si inlocuí prin form'a curatu romanica : *dorosu* sau *dolorosu*, trassu d'in *dorore*.

DOSADA, s. f., *afflictio*, *anxietas*; superare mare, necadiu nespusu, amaritione suffletesca; de aci si verbu : *dosadire* = *affligere*, *cruciare*, *angere*; a *superá*, a *amarí*; — ? d'in slav. *dosada* = *injuria*; déro cuventulu slavicu cumu se espleca? Este cumuva verbulu *dosaditi* = *dosadire* unu compusu d'in *do* si *saditi* = *sadire*? déro atunci cumu esse d'in assemenea etymología intellessulu de *dosadire*? se nu fia ore *dosada* in locu de *dosatu* d'in unu verbu *dosare*, trassu d'in verb'a *dosu*, cu insemnare analoga lui *assuprire*, trassu d'in *assupra*?

DOSADIRE, -*escu*, v., vedi *dosada*.

DOSIANA, *dosianire*, vedi *dojana*, *dojanire*.

DOSNICU - *a*, adj., in locu de *dossicu*, nu e de recommendatu.

DOSPIRE, -*escu*, v., *fermentare*, *fermentoscere*; a *fermentá*, a *ferbe*, *vorbindu* de coca, si de alte assemeni lucruri; — dupo dictionariulu de Buda d'in latin. *dispscere*; dupo invetiatulu *Miklosich* d'in slav. *dospēti*; déro acestu cuventu slavicu insemna *venire* : cumu espleca déro insemnarea cuventulu romanescu?

DOSTU, s. m., *origanum vulgare*; una planta; — nu scimu se fia connoscutu acestu cuventu d'in coce de Carpati; ellu pare a fi germ. *dosten*.

DOVEDA, s. f., *argumentum*, *ratio*, *testimonium*, *documentum*; medilocu de a *invederá* unu addeveru, de a *confirmá* una assertione sau spusa, de a *convinge* si *incredentiá* pre cineva despre ceva: *proba*, *argumentu*, *scmnu*, *documentu*, *marturia*, *marturu*, etc. (vedi *dovedire*).

DOVEDIRE, -*escu*, v., *confirmare*, *comprobare*, *demonstrare*, *probare*; *persuadere*; *vincere*; a produce *dovedi* pentru *invederarea* unu addeveru sau unei spuse, pentru *convingere* a cuiva : a *probá*, a *demonstrá*, a *invederá*, a *incredentiá*, a *convinge*, etc.; de aci in insemnari speciali : a *dovedi pre cineva cu verb'a* = a *l'ingine*, a *l'intrece*, a *lu remané cu verb'a*; a *dovedi pre cineva cu mentioni*, *cu mancatorie*, *cu insellatorie*, etc.; — dupo invetiatulu *Miklosich* d'in slav. *dovesti*; déro acestu cuventu are in vechi'a slavica numai insemnarea de *adducere*, care nu espleca variatulu intellessu allu cuventulu romanescu; este addeveratu co in unele d'in limbele noue slavice, cumu in russesce : *dovodŭ* = *proba*, *marturia*, etc., essistu cuvente d'in radecin'a *dovesti* cu intellessuri analoge cuventeloru rom. *doveda*, *dovedire*; déro nu este mai pucinu addeveratu, co intellessulu atátu allu cuventeloru romanesci, câtu si allu celloru slavice s'ar esplecá cu multu mai bene, referindu-le la rom. *vedere* = *videre*, d'in care form'a *vedire* = a *pune in vedere*, a *descoperi*, etc., a datu, prin compunere cu *de* (stramutatu in *do*), *dovedire*, si de aci : *doveda*; dupo invetiatulu *Miklosich* rom. *vedire* sau *vadire* ar fi vechiu slav. *vaditi* = *accusare*; déro slav. *vaditi* insusi, ca derivatu, remane neesplecatu prin vre una radecina propria acestei limbe; e forte probabile, co cuventulu slavicu insusi este impromutatu; serb. *vaditi* cu insemnarea de a *produce*, a *presentá*, etc., duce la latin. *vadere*, de unde *vadimonium* cu insemnare de *presentare inaintea judeciului*, care s'a potutu generalisá între Români si a se dice de veri ce *presentare*, si de aci : *punere inaintea ochiloru*, *descoperire*, etc.; astufellu si in suppositionea, co *vadire* ar fi in relatione cu slav. *vaditi*, noi credemu, co relationea între aceste doue cuvente nu este cea indicata de invetiatulu slavistu, ci togmai cea contraria, adeco co cuventulu de la Români a trecutulu la slavi; cellu pucinu in materia juridica este necontestatu co slavii, ca si tote celle alte popore, au impromutatu multe de la

Romani : espressionea serbesca : dan od vade = status dies pune pre deplenu in vedere co cuventele slavice in cestione au essitu d'in latin. *vas-vadis, vadimonium*; totusi noi credemu, co *dovedire*, ca si simplulu *vedere*, se refere ca mai bene, si prin forma si prin intellesu, la *videre* = *vedere*; déco dascalii maniaci de slavismu au potutu face usu de cuvente trasse d'in acea-asi radecina cu forme slavice, cumu : *vedenia*, acesta-a inco nu e unu cuventu, co formele *vedire, dovedire* aru fi si elle slavice.

DOVLIACELLU, s. m., pl.-i, 1. ca deminutivu d'in *dovliacu* va se dica unu *dovliacu micu*, care nu s'a desvoltatu inco pre deplenu; 2. in speciale : specia de *dovliacu micu de form'a cilindrica*, care nu cresce neci una data asiâ mare ca *dovliaculu*, si care este un'a d'in legumele celle mai bune.

DOVLIACU, s. m., pl.-i, cucurbita orbiculata; specia de fructu ce cresce forte mare si are forma rotunda ca a pepenelui; prin locurile, unde se conosciu si cuventele : *bostanu* si *lubenitia*, applicate la acellu-asi genu de fructu, differenti'a de intellesu ce se pune intre aceste trei cuvente, este, co *bostanu* se applica ca nume genericu la tote speciele, *dovliacu* numai la speci'a de *bostanu* cu scorti'a suptire, si *lubenitia* la speci'a de *bostanu* cu scorti'a mai grossa; — metaforice : *capu mare si seccu*, (vedi pentru etymologia articolulu : *debla*; éro pentru intellesu compara *bostanu* d'in glossariu si *cucurbeta* d'in dictionariu).

DOVLIATE (prin assimilarea lui *a* cu *i* pronuntiatu : *dovliete*, apoi *dovlete*), s. m., de acea-asi insemnare cu *dovliacu*.

DOVLECELLU, etc., vedi *dovliacellu*, etc.,

DRAGALASIU, -a, adj., vedi *dragutiu*.

DRAGASTOSU, -a, adj., vedi *dragostosu*.

DRAGOMANU, s. m., interprete; interprete, care serve de intermediariu pentru intellegerea unoru omeni, ce nu si conosciu unulu altui-a limb'a, si in speciale : cellu ce se afla allepitu pre longa una ambassata, pentru ca se serva de interprete; pre candu la alti inter-

preți se applica mai bene numirea de *talmaciu*; — cuventulu se afla in multe alte limbe; noi vomu citá aci numai form'a ce ellu a luat in limbele sorori cu a nostra : ital. *dragomanno*, isp. *dragoman*, franc. *dragman*, si in alta forma ital. *turcimannu*, isp. *trajman*, franc. *trucheman* sau *truchement*, tote trasse d'in arabic. *targoman* sau *torgoman* = *esplecatoriu, commentatoriu, interprete*.

DRAGOSTE, s. f., amor, caritas; amore, caritate, affectione de anima plena de focu si profunda; cuventulu ca si *amore*, espreme atâtu sentimentulu nobile si desinteressatu, câtu si cellu ce are de obiectu satisfacionea unui appetitu allu carnei; — prin accentu insusi se vede co este strainu de limba; de acea-a a si cadiutu in desuetudine, si in loculu lui au intratu alte cuvente curatu romanice : *amore, caritate, affectione*, etc., cari espremu cu mai multa precisione differitele nuantie alle sentimentulu de amore, (vedi *dragu*).

DRAGOSTOSU, -a, adj., amabilis, amonus; amabile, placutu, care inspira *dragoste*.

DRAGU, -a, adj. carus, dilectus; placutu, gratiosu, care inspira amore, care ne atrage si ne farmeca : *cui nu su drage florile? cui nu su dragi copillii? tote animalile mice ne sunt drage; nemicu nu mi e mai dragu pre lume ca una buna si credentiosa arma; mi este dragu ca sarcia in ochi* = mi este nespusu de uritu; *dragu ti e joculu, copille; de ti ar fi si cartea totu asiâ de draga*; — de aci in speciale, in appellatione : *ascultame pre mene, draga; nu face asiâ, dragulu meu; fiti intelletepti, dragii mei copiii*, etc., — cu *draga anima* = buerosu; ca substantivu : *dragulu* se oppune la *writulu*: *de dragulu teu nu me induru a plecá de aici; si cu forma feminina in espressioni adverbiali ca : de draga; cu draga : cu draga, cu nene mai currendu faci ceva cu acestu omu, de câtu luandulu cu reulu; de draga nu intellege ellu*, etc.; — varietatea de insemnări a cuventulu face cellu pucinu indoiosa suppositionea, co ar veni d'in slav. *dragŭ*, cu atâtu mai multu co cuventulu slavicu nu insémna de câtu

pretiosu, pre cându cellu romanescu are intellessuri, cari nu se invoiescu cu conceptulu de *pretiu*, ci cu multu mai bene cu cellu de *tragere* sau *atrage-re*, caracteriu *destinctivu allu gratiei*, prin care e cineva *dragu*; si de aceea s'ar poté forte bene ca *dragu* se fia in locu de *tragu* cu intellesu de *activu*; in limb'a franceze cuventulu *attirait*, trassu d'in aceea-asi radecina, insemna *medilocu de a placé, gratia*, etc.; co *dragoste* este unu slovenismu, nu mai incupe indouentia; accentulu cuventului ua arreta; déro nu se pote dice totu atâtu despre forme ca *dragu, dragutiu, indragire*, etc.

DRAGULETIU, deminutivu d'in *dragu*; vedi *dragutiu*.

DRAGUTIU, -ia, adj., deminutivu d'in *dragu*: *florile sunt dragutie, unu dragutiu de copillu, una dragutia de feta*; ca substantivu: *amante* = *amasius, amasia*: *nu pote sufferi una ora, fora se si vedea draguti'a*; si metaforice: *draguti'a mea e pusc'a*; — *dragutiu, draguletiu* si *dragalasiu* sunt trei forme de deminutivu d'in *dragu*, inse *draguletiu* si *dragalasiu* nu se ieu cu insemnarea de *amante*, ce are *dragutiu*; *draguletiu* luatu cu insemnarea de adiectivu a lui *dragutiu* este una espressione rara, si are insemnarea de simplu deminutivu, precandu *dragutiu* este mai multu desmerdatoriu si resfetiatoriu, si adauge, éro nu scade, prin form'a sea de deminutivu, poterea de insemnare a cuventului primitivu: *dragu, dragalasiu*, in fine, espreme numai potentia de *efficacitate*, éro nu si *effectu actuale*, ca *dragu si dragutiu*: *cine e dragalasiu ne pote deveni dragu sau dragutiu, potemu inse senti si reconosce co ceva e dragalasiu, fora se ne cadia dragu sau dragutiu*.

DRAVUIRE, -escu, (vedi *dreva* si *dringu*).

DRETE, s. f., una planta, esplecata in Barcianu prin lat. *tremella*, (vedi *dreva*).

DRESITELA, s. f., la Macedoromani: *piua* sau *mora* de batutu panura; *tela* se dice la Macedoromani in locu de *panidia* si *panura*, si prin urmare *dresitela* ar poté fi unu compus d'in *tela* si ? *dregi* sau *dresi*, d'in *dregu*.

DREVA, s. f., (vedi *dringu*).

DRICHIA, s. f., lemnisioru taiatu la amendoue capetele piediesiu, cu care se joca copillii, lovindu-lu cu unu reteveiu mai mare si facundu-lu se sbore cotra alti copilli, cari se attinu spre a lu prende; in alte locuri *drichi'a* se chiama *tiurca*: *a jocá drichi'a, a bate bine drichi'a*, (vedi *drugu*).

DRICU, s. m., gestatoriu; 1. corpulu carrului ce stá pre osse si in care se incarca celle de trasportatu cu carrulu; 2. carru funebru, in care se transporta mortii la mormentu, (vedi *drugu*).

DRIMBA, s. f., micu instrumentu de ferru, cu una limba vibratoria intre doue bracie, cu care, pusu intre denti, pote cineva cantá, tragundu cu degetulu si facundu se vibredie limb'a instrumentului; — cuventu formatu prin imitacionea sonului: *drim, drim*, ce produce *drimb'a*, sau d'in *trem, trim*, radecin'a lui *trem-urare*, (vedi si *dringu*).

DRINGU, s. m., pl. -uri; 1. precátu noi scimu: *a) drimba, b) arcu de sella de callu, c) vergea arcata cu corda*, ce serve la batutulu lanei, *d) in genere*: *vergea, corda, veri-ce bene incordatu sau vibratoriu, care vibredia, tremura, se legana, etc.*; 2. dictionariulu Barcianu dá *dringu* sau *drangu* ca avendu aceea-asi insemnare cu *dreva*, si esplica acestu d'in urma cuventu prin germ. *fachbogen*, d'in care nu se intellege bene despre ce a nume obiectu este vorb'a; a-cellu-asi dictionariu dá si unu verbu *dravuire* sau *drevuire*, esplecandu-lu cu germaniculu *fachen* = *a despartí cu scandure sau politiore*, de unde s'ar intellege co *dreva* sau *drava* ar fi una *politiora*, ce *formedia una despartire in armarie si alte assemeni lucruri*; — cuventulu *dringu*, ca si *dringa* sau *drimba*, prin natur'a loru *vibratoria*, paru a se referi la aceea-asi radecina d'in care a essitu tremere, si care sub form'a cea mai simpla tre se vede in grec. *τρέμιον* = *tremurare*; sub acesta forma simpla ea pote esplecá si numele de planta *drete*, cumu si *dreva*; déro pentru acesta d'in urma vorba vedi si *drugu*.

DRIZA, s. f., aflatu numai in Bar-

cianu cu insemnare de *erba de balta, stufu*, etc. (vedi *drugu*).

DROBU si *dropu*, s. m., pl. -uri, globulus; exta, lactes; 1. particea mica d'in ceva, mai vertosu de forma rotunda : *dropu de sare, de thymia, de apa*, etc.; in acesta insemnare se dice si *sdrobu* sau *stropu*; 2. macie de mellu, de pesce, lapti, (vedi *darapu*).

DROIE, s. f., multitudo, turba; multime mare, cantitate, numerosa trupa : *droie de cani, de copilli, de muieri, de poturnichie*, etc.; — cuventulu se dice si cu s: *sdroie, stroie*, si respunde prin intellesu cu latin. *strues* = *grumuru*, derivatu d'in *stru-ere*, d'in care au venit, in romanese, si: *a-stru-care, troianu*, etc.

DROJDIE, s. f. pl., *fex*; residuu allu unui licidu, si in speciale : residuu de vinu, de bere, de rachiu, etc., *fece, fecula*, etc.; metaforice : ce e mai de lapedatu, mai despretiatu intr'unu lucru orecare : *desfrenatii si misellii sunt drojdiele societatei*; — cuventu ce presenta combinationi fonetice contrarie limbei romanesci; sub acea-asi forma se afla in vechi'a slavica; cuventulu inse nu e slavicu, ci se afla in multe alte limbe : germ. *druson* si *trusen*, angl. *dregs*, in media latin. *drascu*, etc., dupo unii, trasse d'in germ. *drascan* = *dreschen* = *treierare*; déro prin intellesu aceste cuvente se lega mai bene de acea-asi radecina cu grec. *τρῆξ* = *fece*, *τρύγγη* = *cullessu de viia*, de unde si allu nostru *struguru* mai usioru a potutu veni decātu d'in *uva* sau *uvula*.

DROJDIOSU-a, plenu de *drojdie, fecosu, feculentu*.

DROSICA, s. f., trassura de preambulare pre arcuri si mai usiurea ca una *calesca* sau *carreta*; in speciale : trassura de *birjariu*.

DROTU, s. m., in locu de *serma*, nu se conosse d'in coce de Carpati.

DRUGA, s. f., *fusus major*; fusu mai mare, cu care se *indruga canura*, (vedi *drugu*).

DRUGARIU, s. m., care lucrea *drugi* de carru sau *druge* de *indrugatu*; care in *typografia* manuesce *drugulu*.

DRUGU, s. m., pl. -i, *tinnum, pertica, tiggillum*; 1. lemnu lungu si grosu, cioplitu bene in forma cilindrica : *la celle douelaturi alle unui carru se afla cate unu drugu; fustellele sau treptele unei scare se afla fissate intre doi drugi; cu drugii ne servim a redica si missica d'in locu mari greutati*; 2. pertica de ferru : *la ferestre, pentru securitate, se batu drugi de ferru*; 3. in speciale la *typografia* : fusu ce appesa coll'a de *typaritu* pre table; 4. specia de arborellu, ce dà multime de ramurelle suptiri d'in una radecina asiá de potente, in câtu ferrulu aratrului se pote rupe, dandu de unu asemenea *drugu*; — form'a feminina *druga*, care sta cu *drugu* in acea-asi relatione ca si *craca* cu *cracu*, si mai allu verbulu *indrugare*, care se conjuga simplu: *indrugu, indrugii, indrugita*, etc., sunt probe despre inalt'a vechime a cuventului *drugu*; germ. *druck* = *pressione, appesare*, etc., nu corresponde cu intellessulu cuventului romanescu, fora se mai adaugemu, co cu greu se pote admite ca unu cuventu de insemnare abstracta, cumu este germ. *druck*, se fia trecutu in limb'a nostra cu insemnările concrete ce are *drugu*; chiaru *drugaruulu* de *typografia* noi nu credemu se aiba a face ceva cu germ. *drucker* sau *drücker*, de orece *drugariu* e conosciutu poporului si cu intellessulu de *facutoriulu de druge*, precumu *fusariulu esto facutoriulu de fuse*, (vedi *drugariu*); la intellessulu cuventului romanescu ca mai bene respunde grec. *δρῦς* = *stejaru*, si de aci : *veri-ce lemnu tare*, cumu cauta se fia cellu d'in care se face unu *drugu*; *δρῦξ-δρῦξος* = *grinda*, si in speciale : *grinda ce serve de base*, la una nave mai vertosu, se appropia, si prin forma si prin intellesu, de allu nostru *drugu*; *driculu*, ca *ceva facutu d'in drugi*, cumu si *drici'a*, ca *drugellu*, potu fi de acea-asi origine; asemenea si *dringulu* si *drimbulu* sau *drimb'a*, ca *obiecte ce au unu drugusioru*; la Macedoromani *trema* insemna *vergea, ramura*, ca *ceva tremuratoriulu*, si metafor'a, prin care miculu instrumentu cu limba asemenea unui *drugusioru* sau unei *vergellutia*

tremuratoria ar fi essitu d'in acea-asi fontana cu *drugu*, n'ar fi de locu mai cutediatoria.

DUBA, s. f., vasu de plutitu; — compara russ. *dubū* cu acea-asi insemnare.

DUBIRE, -*escu*, v., perdere, pessundare; depilare, glabrare; a smulge perii sau flocele de pre una pelle; a despoia, a jumulfi, a perde pre cineva; a portá reu, a invechi; — noi nu connosemu cuventulu d'in celle audite d'in coce de Carpati.

DUCHORE, *duhore* si *duore*, s. f., sufflare puturosa, putore, (vedi *dogore*); cuventulu se afla si la Macedoromani in acea-asi forma si cu acellu-asi intellesu.

DUCHOVNICESCE, adv., ca unu *duchovnicu*.

DUCHOVNICESCU, -a, adj., relativu la *duchovnicu*.

DUCHOVNICIA, s. f., demnitate de *duchovnicu*.

DUCHOVNICIRE, -*escu*, v., a fi *duchovnicu cuiva*: *cine te duchovnicesce?* = cine te marturisesce sau confessa; a *seduchovnici* = ase marturisa sau confessa.

DUCHOVNICU, s. m., sacramenti penitentia adminster; preutu ce are darulu de a asculta marturirea peccatoru si a dá penitentia pentru curatirea de aceste peccate, *confessoriu*, *marturitoriu*; — derivatu d'in *duchu*, cu insemnare propria de *parente suffletescu*, (vedi *duchu* si *dogore*).

DUCHU, s. m., pl. -*uri*, spiritus, animus, intelligentia, ingenium; halitus, exhalatio; 1. sufflare ore care, si in speciale: sufflare rea, vetematoria sanetatei, putore, gazu mortiferu: *unu duchu neplacutu esse d'in gur'a acestui omu*; *grop'a are duchu*, *se nu intramu intr'ens'a*, *ci se ua lassamu se ste mai multe dille destupata*, *ca se essa duchulu d'in ea*; in acestu intellesu se dice mai multu: *dufu*, si de aci espressionea: *omu cu dufu*, dissa in risu in locu de: *omu cu duchu* = omu ingeniosu, (vedi mai la valle); 2. sufflare de vietia, suffletu: *in manele telle*, *Domne, dau duchulu meu*; 3. substanti'a spirituale a suffletului, suffletulu, in oppositiune cu

substanti'a materiale a corpului: *corpulu se face terrina*, *erc duchulu remane nemuritoriu*; 4. de aci: fientia care e numai spiritu fora corpu: *duchuri luminate* = angeri; *duchuri intunecate sau necurate* = draci; *duchu este Domnedieu*, *si cu duchulu se cade se ne inchinamu lui*; 5. intelligentia, mente, precepere, petrundere, agerime de mente, ingeniu, spiritu: *omu de duchu sau cu duchu*; a *ave multu duchu*, a *nu ave duchu*; a *se inaltia cu duchulu peno la celle mai inalte cugetari*; 6. appicare a suffletului, pornire, passione, etc.: *duchulu iubirei de argentu*, *duchulu necuratiei*, *allu mentionei*, *allu calomniei*, *allu urei*, *allu invidiei*, etc.; *duchulu blandetiei*, *allu infrenarei*, *allu caritatei*, etc.; — cuventu de domeniulu religiosu, ellu este unulu d'in rarele esemple de vorbe, cari impromutate d'in limb'a slavica au luatu, prin dominationea acestei limbe in baserica, una desvoltare mai mare de intellesu; totusi inse celle mai multe d'in insemnarile date cuventului au ramasu straine de connoscienti'a poporului; astadi cuventulu este mai de totu cadiutu in desuetudine d'impreuna cu tote derivatele selle, (vedi *dogore*).

DUDA, *dudu*, vedi: *aguda*, *agudu*.

DUDUCA, s. f., feta, domnisoria; — cuventu connoscutu mai allesu in Moldavi'a, (vedi *dada*).

DUGHIANA, s. f., taberna; incapere in care se tine marfa de vendutu; — cuventulu se aude numai in Moldavi'a, pre candu in Munteni'a se dice *pravalia*, si pare a fi in locu de *dughiana*, *dughlana*, *dugulana* sau *dogulana*, formatu d'in *dog* = scandura, intogmai ca si latin. taberna d'in tabula = scandura; compara: ital. *dogana*, provenc. *doana*, franc. *donane*, isp. *aduana* = casa de depusu merci, vama, carvasara, etc., (vedi si *dunga*).

DUFU, s. m., vedi *duchu* la inceputu. *Duhore*, *duhovnicu*, *duhu*, etc.; vedi: *duchore*, *duchovnicu*, *duchu*.

DULAMA, s. f., vestimentu de panura lungu peno d'in diosu de genuchie; Macedoromanii pronuntia *duluma*, si essistenti'a cuventului si la densii

este una proba, co acestu-a nu ar poté fi ungurescu, de si Ungurii au form'a : *dulama*.

DULAPIORU, s. m., deminutiv d'in *dulapu*.

DULAPU, s. m., pl.-*uri*, *armarium*; *armariu*, mobile de pastratu vestimente, *vase*, etc., (vedi *almariu*); *a jocá cuiva unu dulapu* = a l'amagí cu mare *dibacia*; *a inverti dulapuri* = a amblá cu in-sellatorie; — aceste d'in urma frasi si alte assemeni, in cari intra *dulapu* cu acea-asi insemnare de *artificiu*, facu a presupune cu destulla probabilitate, co cuventulu se refere la *dolu* = *dolus* = *δολος*, ca *ceva in care se ascunde si depunu lucruri de pastratu*; se pote inse ca *dulapu* se fia in legatura de cumnatia cu lat. *dolium* = *bute*, *butoiu*.

DULEU, s. m., *molossus*; cane mare, care padesce cas'a, stan'a, etc.; metaforice : omu corpulentiu si greoiu.

DULGHERIA, s. f., maiestria de *dulgheriu*.

DULGHERIU, s. m., *lignarius faber*; *lemnariu*, maiestru in artea de a lucra lemnulu; — cuventulu e de prisosu pre longa classiculusi populariulu: *lemnariu*.

DUMBRAVA, s. f., *silvula*, *quercetulum*; padurice de cerri; — d'in slav. *dumbrava*; d'in *dumbrava* s'au trassu : deminutivulu *dumbravica* si *dumbravnicu*, *dobravnica* = planta, *mellitis mellisoph*; *lium*.

DUMBRAVIOARA, s. f., vedi *dumbrava*.

DUMBRAVNICU, s. m., vedi *dumbrava*.

DUNGA, s. f., *linea prominens*, *stria*, *sutculus*; linia mai multu sau mai pucinu essita, mai multu sau mai pucinu aduncata : *dung'a cutitului* = *muchi'a cutitului*; *dungele frundiiloru* = firele sau fibrele frundiiloru; *dungele palmei* = liniele aduncate alle palmei; *dungele pellei* = venele albastrie ce se vedu prin pelle, sau : *rugele*, *sberciturele pellei*; *dungele unei colonne* = torii trassi in lungulu unei colonne, sau striele trasse in acea-asi directione; *dungele paniei* = vergele apose alle paniei; *dungele unui cubu* = liniele de impreunare alle super-

facieloru cubului; *a trage dunga*; de aci in genere : *lature*; *a se dá pre dunga* = a se pune pre una costa sau *lature*, a se culcá; — dupo invetiaturu *Mikiosich* d'in vechiu slav. *dogá* = *dogá*; déro acestu cuventu nu essiste in vechi'a slavica; déro cuvente ca *dunga*, d'in cari se tragu verbe de conjugationea antania : *dungare*, nu potu fi slavice, (vedi *ciuma*, *ciudatu*); déro cuventulu *dogá* se afla si in italiana si in celle alte limbe sorori, cari n'au impromutatu d'in fontana slavica; ecco in addeveru differitele forme si intellessuri, ce are cuventulu *dogá* in alte limbe romanice : ital. *dogá*, franc. *douve*, isp. deminutiv. *dovela* si *duela*, portug. *aduela* = *dogá*, provenc. *dogá* si *dougo* (si la noi *dogu* si *dogá*) = *dogá* si fossata sau siantiu, margine saugardu ingiurulu unei grope : *dogá del vallat* = *dunga* sau *muchia a vallului*; mediu lat. *dogá*, *dova* si *douva*, cu acellu-asi intellessu ca si in provencialea : juxta *dogas* *val-latorum mur.rum* = pre longa marginile muriloru incongiurate cu vallu; in italiana essce *dogá* are si insemnarea de *verga* sau *dunga circularia la unu vestimentu*, si ispan. *dogal* = irpletitura la guleru; in frasea media latinesca : ne forte *dogis occultis lymphæ deducerentur* = ca nu cumu-va pre canali ascunse se se adduca ape, *dogá* are insemnarea de *canale*; in fine chiaru in latin'a mai vechia se vede, co a statu cuventulu *dogá* cu insemnarea de *vasu*, do *continutoriu* in genere, de orece in Vopiscu aflamu : *facta est ratio dogæ, cuparum. navium*, etc.; éro in Glossariulu lui Philox. *dogá* se spleca cu *βούττις* = *bute*, *butoiu*, *butila*, etc., si *dogarius* cu *βουττοποιός* (allu nostru *dogariu* si in forma si in intellessu); *dogá* a fostu, se vede, unulu d'in acelle numerose cuvente proprie limbei rustice, care s'a pastratu in limbele romanice si a produsu, mai allesu in limb'a nostra, una mare familia de cuvente; d'in limbele romanice au trecutu si in alte limbe : germ. *daugo* sau *daube*, grec. *δόγα*, alban. *dhoga*, magiar. *donga* = *dogá*; vechiu slav. *dōga* = arcu, *curcubeu*; serb. *duga*, etc.; — cátu pentru etymologi'a cuventului, unii lu re-

duca la grec. *δοχή* sau *δοχή* = receptacul, vasu; *δοχάνη* = locu de receptione, armariu, incapere, etc. (asiá de apropiatu, si in forma si in intellesu, cu allu nostru *doghiana* sau *dughiana*); altii la latin. *ducere*, d'in care au essitu mai multe espressioni cu insemnarea de *canale*, *ceva incapetoriu si continutoriu*, cumu : *aquæ ductus* = canale de scursu apa, si in limbele noue latine : ital. *docciare* = a versá apa d'in *ceva conductoriu si continutoriu* allu acestui licidu, de unde *doccia* = franc. *douche* = isp. *ducha* = *usia* (mai bene, prin urmare *ducia*, *usia* fiendu franc. *douche* neromanitu); una suppositione, ca si cea alta, explica bene cuventele in cestione, si este cu greu a se determiná cineva decisivu si absolutu pentru un'a d'in doue; unu cuventu oricare d'in celle in cestione se pote esplecá in modu satisfactoriu prin una radecina, ca si prin cea alta : *doganire*, de essemplu, se pote esplecá si prin *capacitare*, si prin *conducere* sau *investiare*; assemenea si *dogianire* sau *dosianire* = *dojanire*, etc.; si fienduco *doganire* are camu acellu-asi intellesu cu *tocanire*, ar poté cineva admite co si formele cu tenuea *t* in locu de medi'a *d* : *toçu*, *toçu*, *tocare*, *tocire*, *tocanire*, etc., au potutu essi d'in acea-asi fontana cu *dogu*, *dogu*, *donga* sau *dunga*, *doghiana*, *doganire*, *doguriu*, etc.; inse formele cu *t* se lega ca mai bene, si prin forma si prin intellesu, parte de *tegere* : *toçu*, *teçu*, *tesilla*, etc., parte de *tangere* sau *tagere* : *toca*, *tocare* = ital. *toccare*, franc. *toucher*, etc.

DUNGARE, -*ediu*, v., *striare*; a face sau trage *dunge*, (vedi *dunga*).

DURA, adv., *volutin*; invertindu-se : *a merge dur'a sau de a dur'a*, *a dá de a dur'a*; *mincele*, *rotilele se dau dur'a si mergu de a dur'a*; — cuventulu este femininulu d'in *duru*, luatu cu intellesu de adverbii, ca si *surd'a* d'in *surdü*; éro *duru* este una espressione, prin care se imita sunetulu unui ce care merge invertindu-se ca rot'a; de aci si verbulu : *duruire* = a merge de a dur'a, a face unu sgomotu assemenea unui ce, care merge ca rot'a sau pre rota : *audiu duruindu*

una carutia; de aci si metaforicé : *ti duruie gur'a ca una mora franta*; si prin urmare, pentru esplecare a acestui verbu nu e lipse de a allergá la ung. *durrogni*; — acumu *duru* si *dura*, desi paru a fi asiá de departate, prin intellesu, de latin. *durus*, *dura* = aspru, totusi nu ar fi improbabile, ca cuventulu *durus*, care si a perdutu in limba insemnare generale de *aspru*, se se fia appecatulu exclusivu si in speciale la *sunetulu duru produssu prin invertirea unui ce*, si de aci apoi *la mersulu invertitu*; déro in locu de *duruire* se dice si *durduire*, si acesta d'in urma forma duce la *du-duire*, care, casi *bubuire*, este una duplicatione d'in *du*, prin care se imita unu sunetu confusu, déro potente : *audiamu ceva care facea du, du, du*; d'in acea-asi onomatopeia au essitu pre de una parte : *dupu*, *dupuire*, *diupuire*, etc., éro pre de alt'a : *duu*, *duruire*, *durduire*; *du*, prin scambarea tenuei *t* in medi'a *d*, pote fi in locu de *tu*, de unde *tumu*, *tunare*, etc.; certu inse este co form'a cu *d* se vede si in grec. *δοῦπος* = sunetu produssu prin cadere sau lovire, si prin urmare analogu in forma, ca si in intellesu, cu allu nostru *dupu* sau *diupu*; si astufellu formele : *duruire*, *dupuire*, *du-duire*, au essitu d'in una onomatopeia, care sub form'a cea mai simpla : *du*, *du*, espremenu unu sunetu datu *prin lovire sau terire*, a potutu luá in unulu d'in aceste derivate, *duruire*, si insemnarea de *a merge invertindu-se*, intogmai precumu *ur'a*, de unde *uruire* = in intellesu cu *duruire* are si insemnarea de *dur'a*, afora déco *dur'a* si *duruire* nu sunt compuse cu *de* d'in *ur'a* si *uruire*; *uruire* se aude cu diverse pronuntie : *huruire*, *kiriere*, cari inse au intellessuri diverse, cumu se va vedé, la articulele speciali; aci vomu notá inco numai espressionea : *tur'a vur'a*, care pare a fi essitu d'in *dur'a* si *ur'a* sau *hur'a*; cátu pentru intellessulu acestei espressioni vedi si *ciorlu-morlu*.

DURDU, -*a*, adj., *ineptus*, *stupidus*; *amasius*; 1. netotu, tontu, nepreceptu; ametitu, distrassu; 2. ca substantivu, mai allesu sub form'a feminina : *mun-*

dru, iubitu, amante : *durd'a mea* = *mundr'a mea*, si de aci applicatu la verice obiectu de particularia si affectuosa predilectione : *pentru vechii luptaci Români pusc'a erá durd'a loru; candu inverdieau codrii, cleptii Români, haiducii, si luau durd'a de a spinare si plecau se dé gona inimicului, care erá strainulu sau ciocoiulu impilatoriu; — pre cumu tontu a essitu d'in tonare, cu intellesu analogu latinescului attonitus d'in attonare, asiá durdu a cautatu se essa d'in acea-asi radecina cu duruire (vedi *dura*), cu insemnare de *ametitu prin unu potente sunetu*, care explica forte bene intellesulu cuventului de sub 1; câtu pentru cellu de sub 2., ellu este una metafora analoga cu cea prin care *nebunu* si *nebuna* inco se ieu cu acellu-asi intellesu : *nebun'a mea de pusa, nebunulu meu de callu*; in latinitatea media se afla *druda* = *amica* = *amasia* = *iubita*, *mundra*, *corresponditoriu* cu *durda* in intellessulu de sub 2; *druda*, ca si *druchte* = *sponsa* sau *logodita*, *drudi* = *amici*, *credentiosi*, etc., sunt essite d'in germ. *treu* = *credentiosu*, *devotatu*, etc.; déro *druda*, femininu d'in unu *drudus*, are si insemnarea de *grassu*, care resare si in cuventele romanesci : *durduliu*, *durducare*, etc.; franc. *dru* inco insemna *durducatu*, *bucculatu*, ca si *dođu*, si prin urmare paru a se legá, prin sensu, de acea-asi origine cu alle nostre *durduliu*, *durducatu*; déro acestu intellessu de *grassu*, care se afla in cuventulu d'in latinitatea media : *druda*, ca si in franc. *dru* si *dođu*, ca si in romanescule : *durduliu*, *durducatu*, nu se pote in neci unu modu esplecá si conciliá cu intellessulu de *mundra* ce are *druda*, ca derivatu d'in germ. *treu*; cu multu mai usioru se pote esplecá intellessulu de *inflatu* prin latin. *turgidus*, care prin syncopi ar da : *turg'du*, *turd'u*, *durdu*, *drudu*, etc.; si ca se se impace intellessurile asiá de disparute ce are cuventulu romanescu *durdu*, este destullu se se compare cu grec. *τύφος*, cu insemnările de : *inflare*, *ingonfare*, *mundria*, *ametire*, *nebunia*, *passione nebunesca*, etc.*

DURDUIRE, *duruire*, vedi *dura* si *durdu*.

DUSIA, s. f., neologismu dupo franc. *douche* = *baia de apa rece*, ce pre conducte pica d'in una pútina pre cellu ce iea bai'a; — dupo celle spuse la articlulu *dunga* form'a ce s'ar cadé a se dá cuventului ar fi *ducia*.

DUSICA, s. f., câtu se bee sau se inghite una data : *una dusica de vinu sau de rachiu*; si de aci in genere : *pucinu*, *unu picu*, *una tira*, etc. : *una dusica de carne*, — cuventulu este derivatu d'in *ducere*, care are si insemnarea de a *trage pre gutu*, de a *inghiti*.

DUSIMEA, s. f., pl. *dusimelle*, *tabulatum*; *podea* de scandure; si in specia : *podea* pre care se calca cu petiorulu; — cuventu turcescu, de care nu e lipse, candu avemu *podea*.

DUSMANESCE, adv., ca unu *dusmanu*.

DUSMANESCU, -a, adj., relativu la *dusmanu*.

DUSMANIA, s. f., *fapta*, *portare*, *sentimentu*, *relatione* sau *stare de dusmanu*.

DUSMANIRE, -escu, v., a fi *dusmanu* pre cineva sau ceva.

DUSMANOSU, -a, s. adj., plenu de *dusmania*, forte *dusmanu*.

DUSMANU, -a, s. adj., *inimicus*, *hostis*; *inimicu*; — cuventulu, in care s, ca si in derivatele : *dusmanescu*, *dusmania*, etc., se aude siueratu, este usitatu mai allessu in Moldavi'a; cu tote acestea ellu pare a fi de una vechiadata in limba, si prin urmare nu se pote admite co ar fi venitu prin turc. *dusmau*, de ore ce acestu cuventu nu pare a fi addeveratu turcescu, ci persanu; si fiendu co limb'a persana este de famili'a arica, se pote ca in acesta limba se essista cuventulu *dusmanu*, fora ca allu nostru se ne fia venitu de la Persi prin Turci, ci se se fia formatu in limb'a nostra insasi d'in *duis*, *dis* sau *dus*, si radecin'a *man* sau *men* d'in care avemu inco *mania* sau *menia*, *meniosu*, *men-te*, etc., precumu si greculu d'in acellea-si elemente a formatu *δοσμενής*, *δοσμενεία* = *dusmanu*, *dusmania*.

E.

EAZU, s. m., vedi *exeru*.

ECHIPAGIU, s. m., *rheda equis juncta*; *vectores, classarii; instrumentum*; 1. trassura elegante cu cai; 2. militarii unei nave, marinii, marinari, flotarii; 3. tote celle necesare pentru ceva: instrumentu, apparatusu, armamentu, armatura, etc., *echipagiu de resbellu*= apparatusu bellicu; de aci si verbulu: *echipare*=a provede cu celle necesare, a gati, a para, a prepara, si in speciale ca terminu militariu: *a echipa militarii*=a arma; *a echipa una nave*=a arma, sau provede navea cu omenii, armele si celle alte necesare; de unde apoi: *echipamentu*=armamentu, armatura, apparatusu: *echipamentu de pedestru*=armatura de pedestru, etc.;—neologismi dupo franc. *equipage*=*echipagiu*, *equiper*=*echipare*, *equipement*=*echipamentu*, cari au essitu d'in mediulu latin. *eschippare*=(germ. *schiffen*, trassu d'in *schiff*=*nave*), asi in catu *equiper* insemna proprie: *a pune una nave in stare de a servi, a arma navea*, si de aci apoi in genere: *a provede, gati*, etc.; noi ne potemu scuti de aceste cuvente, de ore ce le potemu suppleni forte bene cu altele mai bune si mai pre intellessulu Romanului.

ECHIPARE, vedi *echipagiu*.

ECHIPAMENTU, s. m., vedi *echipagiu*.

EDIURE si *iediure*, s. m., vedi *iediure* si *dichoru*.

ELESCEU si *helesceu*, s. m., pl., *elisceie*; *stagnum, piscina*; lacu in adensu facutu pentru procreare de pesce, *pescina* sau *pescuina*;—cuventulu se afla si in unguresce sub form'a *halastó*; déro remane a se cerceta deco ellu este originariu in unguresce, sau deco nu cumuva este impromutatu: in acesta d'in urma supposi-

tione s'ar poteca cuventulu d'in grec. *ἔλος* = *balta*, sese fia formatu in romanesce, de unde apoi a trecut si la Unguri.

ENGERA, s. f., specia de planta esplecata in *Barcianu* prin germ. *enzian* = lat. *gentiana*.

EMANETARE, *emanetu*, vedi *amanetare*, *amanetu*.

?EPIECU, s. m., pl. -i, *canicula*; arruncatura de zaru, in care cadu doi assi, duplone.

EPINGEA si *ipingeá*, s. f., pl. *epingelle*; mantellu de ploia rosii sau albu, ce porta mai vertosu menatorii de cai.

ERETE, s. m., *accipiter*; passere rapitoria, specia de gaia;—se fia ore in legatura cu grec. *ἑραξ*, contract. *ἑρηξ* = *erete*?

?ERGOLASIU, adj., activu, laboriosu;—d'in acea-asi fontana cu *argatu*, *argatire*.

ERHA, s. f., *aluta*; *aluta*, pelle bene si molle lucrata;—neconnoscutu d'in coce de Carpati.

?ERICA, s. f., planta esplecata in *Barcianu* prin germ. *heidekraut*? = lat. *erice*.

ESIAFODU, s. m., pl. -uri, neologismu dupo franc. *échafaud*, care insemna in genere: *tablatu* sau podu de scandure, si in speciale: 1. podu de scandure, pre care stau lucratorii, cari lucrea la unu edificiu inaltu; 2. amfiteatru sau podu de pre care privescu spectatori la una ceremonia; 3. podu de scandure pentru essecutarea unui condempnatu la morte, etc.;—form'a cuventului in alte limbe romanice este: ital. *catafalco*, isp. *cadafalso* si *cadabalso*, provenc. *cadafalc*; form'a cea mai curata e cea italica: *catafalco*, compusu d'in *cata*, trassu d'in *catare* = romanesc. *catare* sau *cautare*, si d'in *falco* = *palco* = *palcu* sau *balcu* = podu de lemnu, asi in catu *catafalco*

insemna proprie : *podu de scandure, de pre care pote cineva privi*, si de aci : *veri-ce podea inaltiata*; form'a *catalfalcu* este, de certu, cea mai cuvenita limbei romanesci.

ESLARPA, s. f., neologismu dupo franc. *écharpe*, care insemna in speciala : buccata de stofa, cu care si incinge cineva mediloculu sau gutulu; si de aci in genere : *veri-ce buccata de stofa*, cu care se infasiura ceva; in alte limbe romanice cuventulu suna : ital. *sciarp*a si *ciarpa*, isp. *charpa*; tote aceste vorbe sunt, in forma si dupa origine, identice cu romanesculu *carpa*, essite d'in *carpere*=rupere, sfasiare, etc.; franc. *charpie*=scama, si prin intellesu si prin forma, confirma pre deplenu addeverulu acestei etymologie, si de acea-a noi nu credemu neci de cumu fundata suppositionea invetiatalui *Miklosich*, dupo care romanescule : *carpa, carpaciu, carpire, carpacire*, etc., aru fi venitu d'in slav. *krüpa*=panura; déro in limb'a romanescula cuventulu *carpa*, essitu d'in acea-asi fontana cu franc. *écharpe* si ital. *sciarp*a, sau *ciarpa* a luatu una insemnare mai apropiata de intellesulu originariu allu *radecinei carp*, si de acea-a cu greu s'ar poté applecá in acellu-asi intellesu, ce are franc. *écharpe*; de alta parte form'a *esciarp*a este cu totulu straina de analogiele limbei romanesci, si de acea-a unu cuventu cu form'a *scarpa*, sau cu form'a *fascia*=lat. *fascia*, ce are si intellesulu de *écharpe*, ar fi cellu mai cuvenitu limbei nostre pentru espressionea conceptului de *écharpe*; *fascia* este acellu-asi cu populariulu *fasia*, déro pentru destinctionea de intellesu, punctu assupr'a caruia Románulu arreta una delicatetia estrema, este mai bene a se adoptá form'a *fascia*=*écharpe* de câtu form'a *fasia*.

ESCADRA, s. f., *classicula*; numeru de navi suppose la command'a unui si acellu-asi capitanu; numerulu de navi, cari compune una *escadra* este mai mare de *noue*, déro nu trece preste doue dieci si cincí; unu numeru de navi mai mare de doue dieci si cincí formedia una addeverata armata navale, éro mai micu de

noue, peno la trei, formedia una simpla *divisione navale*; commandantele unei *escadre* este unu *vice-amirale*; — d'in latin. *quadra*, de unde si *escadrone*=corpu de callari de una suta peno la doue sute de insi, numitu asiá chiaru de la form'a despositionei selle *cadrata*.

ESCADRONE, s. m., (mai pucinu bene : *escadronu*); vedi *escadra*.

ESCONTARE, v., a face *escontu*.

ESCONTU si *scontu*, de summa *de-tractio*; scadimentu ce se face d'in una summa de bani, ce are cineva a primí, candu vré a luá acesta summa inainte de terminulu, la care s'ar cadé se ua primesca : *regula de scontu* se chiama, in aritmetica, regul'a prin care se calcula *scontulu*, adeco *summ'a insasi de scadiutu*; -- neologismu dupo franc. *escompte* de unde si verbu *escontare* si *scontare*=franc. *escompter*; déro chiaru form'a franceza cere ca in romanescule se se dica *escomptu* si *escomptare*, ca mai bune si corecte aru fi inse formele : *escomputu* si *escomputare*, ca compuse d'in *es*=*ex* si d'in *computare*=calculare; asiá in câtu *escomputare* va se dica *a scadé prin computare*; déro nu ne placu *escompture* si *escomptu*, atunci *scadere* si *scadimentu* suntu mai de preferitu de câtu neintellessele *scontare* si *scontu*.

ESCORTA si *scorta*, s. f., *praesidium*, *comitatus*; trupa de omeni, cari insociescu pre cineva pentru onore sau pentru securitate; — cuventulu se afla in tote limbele romanice : ital. *scorta*, isp. *escolta*; dupo unii ellu ar fi venitu d'in latin. *cohor-cohortis*=trupa de militari; déro cea mai probabile etymologia este cea care refere cuventulu la ital. *s-corgere*=*ex-corrigere*, cu insemnarea primitiva de *a derege, a dereptá, a conduce*, si de aci : *a insoci pentru onore sau pentru custodia*; *scorta* sau *escorta* asiá déro nu e de câtu participiulu de form'a feminina *escorrecta, scorrecta*, syncopatu *scorta*, luatu cu intellesu de substantivu; de aci si verbu *escortare* sau *scortare*=ital. *scortare*=franc. *escorter*=ispan. *escoltar*=a face *scorta*, a insoci pre cineva de una *scorta* pentru onore sau pentru custodia.

ESCORTARE si *scortare*, v., vedi *escorta*.

ESLE, s. f., *praesepe*; ingraditura, in care se pune nutrețiu ce se da spre mancare boiloru, calliloru, etc.; — cuventu ce presenta combinationea fonetica *sl*, contraria limbei romanesci, d'in slav. *jasli*, cu acea-asi insemnare; *presepe* este cuventulu cuvenitu limbei nostre.

ESPLOITARE, v., colere; a cultivá, a face ca unu agru, una casa, una padure, etc., se dea cellu mai mare folosu; in genere, a trage folosu, a storce d'in ceva sau de la cineva totu ce ne pòte dá; a speculá, a preocupá, etc.; — neologismu nefericitu, dupo franc. *exploiter*.

ESPRIMARE, v., in locu de *esprimere*, nu e de recomendatu; vedi *esprimere* in Dictionariu.

ETAGERA, s. f., vedi *etagiu*.

ETAGIU, s. m., pl.-e, *contignatio*, *tabulatum*; spatiu d'in inaltimea unui edificiu, coprinu intre doue podelle; — neologismu dupo franc. *étage*; vechiulu si populariulu *catu* este cu multu mai de preferitu de câtu unu neologismu ca *etagiu*, de unde apoi altu neologismu si mai reu *etagera* sau *etajera* = franc. *étagère* = *politiora*.

ETICHETA, s. f., *inscriptio*, *pittacium*, *nota*; *solemnos aularum ritus*; 1. *pittaciu*, *pecete* sau *cedula* ce se pune pre una butelia, veri-ce alta nota assemene ce se allipesce de ceva, si dupo care se conosece natur'a lucrului continutu in vasulu pre care se allipesce *pittaciulu*; 2. ceremonie, cu cari se porta omenii de

lumea asiá nomita mare; ceremonie de portu si de portare la curti, la case mari in impregiurari solemnii etc.; — neologismu dupo franc. *étiquette*, care in insemnarea de sub 1. se pote forte bene suppleni cu *pittaciu*, *nota*, *inscriptio*; etc.; *pittaciu* este de acea-asi origine cu *pittacu*, formate amendoue d'in grec. *πίττα* = *πίσσα* = *πίξ* = *pece* sau *resina*, asiá cumu d'in *pece* s'a formatu si *pecete* (vedi *despecetluire*); câtu pentru intellessulu de sub 2. inco se pote bene traduce prin cuvente ca: *ceremonia*, *ceremoniale*, *rituale*, etc., si prin urmare ne amu poté scuti de *eticheta*.

EVASIÉA si *iavasiea*, s. f., lupi, *lupatum*; clește ce se pune in botulu unui callu, si de aci se si numesce *callusiu*, si prin urmare nu e neci una lipse de *evasiéa*, care ar fi d'in turc. *eves*.

EXORIA, s. f., *exilium*; cuventu introdussu prin grecii d'in fauariu, asta-di cu totulu cadutu in desuetudine, si inlocuitu prin *essiliu*; mai conosciutu de câtu *exoria* = *ἐξορία*, a fostu si este turc. *surgunu* sau *surghiunu*, care e assémine superfluu.

EZERU, s. m., pl.-e, *stagnum*, *lacus*; *canalis*, *rivulus*; 1. pre câtu ensine conosciemu: lacu, balta cu pesce; 2. dupo unele dictionarie: canale, riusioru, parte derivata d'in unu riu; cu acésta insemnare noi conosciemu numai forn^a *eazu* sau *iazu*, si in speciale: *canale de mora*; — d'in slav. *jazū* = *stomacu*, *canale*.

EZETURA, s. f., cu acellu-asi intellessu ca si *ezeru* sau *eazu*.

F.

FACALETIU si *facalletiu*, pl.-e, **pala**, **batillum**; **bàtiu**, neteditu mai vertosu, lopatella de mesticatu licide ferte cu farina sau si alte ingredientie; in specie, servindu la mesticatulu memelligei: *cu facalletiulu se mestică memellig'a; la mai multe memellige adjuge unu facalletiu*; vedi si *facàu*, essitu, probabile, d'in acea-asi radice cu *facalletiu*.

FACAU, (pron. *facàu*), pl., *facàie*, (reu pre a locuri *facàuri*), **molae**, **pi-strini**, **pillae arbor**, **fusus**, **fustis**, **pala**, **batillum**, **ala**, etc.; 1. arborele, fusulu unei pétra de móra in genere; in specie: a) fusulu unei móra mai mica, unei piua, unei morisca, etc., a caroru rota e pusa orizontale; b) aripa de mora de ventu; c) srafa, lopatella affunda a rotei morei; 2. cu intellessulu de: *paru*, *pertica*, *bàtiu*, etc., spre miscatu si mesticatu licidele d'in caldari, miste cu farina sau si alte materie ori ingredientie: *facàulu e mai mare de câtu facalletiulu*;—si *facalletiu* si *facàu paru*, probabile, co au essitu d'in *facere*, ca instrumente de *facere*, *agere*, *dare forma*, *regula*, *directione*, etc., mai antàniu ca *ceva generale*, apoi ca *ceva speciale*, precumu in celle doue covente tractate; de acea-a e de scrissu: a') *facalletiu* in form'a de *faculletiu*; b') *facàu* in form'a de *facanu* sau, pôte mai bene: *faconiu*, *facone*.

FACIARNICIA, s. f., d'in *faciarnicu*, -a, adj., dissimulans, disimulator; precumu si v. *faciarnicire*, -escu, dissimulare, su de lapidatu, ca avendu forme straine, de si, ca covente, su pure si genuine, si au si forme câtu se pote de genuine in: *faciaria*, *faciarire*, *faciarriu*, de cari vedi in Dictionariu.

FAÇONU, s. m., (fr. *façon*), gallicismu

strambu, ca in fratile: *façonu de vestimentu*—*une façon d'habit*;—*déro cumu se escusàmu acestu neologismu scalciata?* cumu, cellu pucinu, se lu pronuntiàmu? cumu nu se pastredia, cellu mai pucinu, neci form'a de genu? ci, contra natura, se face d'in femin. fr. *façon*, unu *mulieroniu* ca *façonu* sau *fasonu*; co-ci, fr. *façon*, de si corruptu d'in *factione*—*factio*, are inse genulu femininu, ca tote celle in *ione*, chiaru si in celle romane imprumutate de Germani; se meturàmu *déro* aceste contortioni, si, *déco* nu ne place form'a antica si populare a coventului iu cestione, adeco: *faptione* se scriemu cellu pucinu: *factione*; éro pentru sensulu fr. *façon*, nu ne lipsescu, pre longa *factione*, si covente ca: *faptura*, *forma*, *gestu*, etc.

FAGADARIU, -a, adj. s., **caupo**; ospetariu; vedi, *fagadu*.

FAGADAU, (pron. *fagadàu*), s. m., **caupo**, **popina**; ospetaria, mai allessu vulgare si sordida;—(compara ung. *fogadó*); nu s'a auditu si nu se aude pre d'in cöce de Carpati; ne miràmu cumu Dictionariulu de *Bud'a* allatura acestu barbarismu pre lónge ispaniculu *bodegon*, essitu d'in *bodega* = it. *botega* = fr. *boutique* = lat. *apotheca* = grec. *ἀποθήκη*, etc., de unde si la noi, pre lónge *apothecce de specie* sau *de medicamente*, potu stá bene si *apothecce de vinuri* si de *ospetatu*.

FAGADUELA, *fagaduintia*, etc., vedi *fagaduire*.

FAGADUIRE, -escu, v., **polliceri**, **promittere**; a promitte, a se obligá sau legá, a dá sau face si impeni ceva;—derivate: a) *fagaduitu*, -a, part. sup. subst., **promissus**, **pollicitus**; **promissum**, **promissio**; *promissu*, *juruitu*, etc.;

b) *faguduela* = *fagaduentia*, s. f., promissum, *promissio* = *juruentia*, *promissu*, *promissione*; = c) *fagaduatoriu*, -*toria*, adj. s., promittens, promissor, *juruatoriu*, *promissoriu*; (compara ung. *fogadui*); — n'avemu nevolia de elle, adjungu popularile *juruirè*, *juruentia*, *juruatoriu*, si classicile, *promittere*, *promissu*, -*a*, *promissione*, etc.

FAGASIU, (pre a locuri *vagasiu*), pl.-e, *orbita*, *rotac vestigiium*, *semita*, via; 1. proprie, urm'a ce lassa rot'a afundu in mersulu seu : *acèsta rota esse d'in fagasiu*, *a merge cu carrale afora d'in fagasiu*; 2. metaforice, linia, directione, calle : *a si perde fagasiulu, multi essu d'in fagasiule prescriste*; (compara ung. *vágás*).

FAGOTISTU, -*a*, adj. s. pers., care face *fagote* sau care canta cu *fagotulu*; vedi *fagotu*.

FAGOTU, pl.-e, (mai pucinu bene -*uri*), *major tibia gravloris soni*, (it. *fagotto*, prov. fr. *fagot*, isp. *fagote*, angl. *fagot*, germ. *fagott*); mai in tote limbele citate in parenthesi, *fagotu* are doue sensuri : 1. *fagotu* = manuciu, fasciculu de menute si uscate aschiore, de aprensulu foculu, lemnele d'in focariu; 2. *fagotu* = instrumentu musicale de sufflatu, nomitu frauc. si *basson*, forma augmentativa, applicatu, ca si *fagotu*, la *unu tibia sau flauta mai mare si cu sonu grave*; — in acestu d'in urma sensu se aude si se scriue in limb'a nòstra de câtuva timp; inse, cu rezerv'a unei mica ameliore, se pote aplicá si in intellessulu de sub 1.; coci la acellu-asi fonte pare a se refere si unu coventu romanescu in forma mai originaria de câtuva forme *fagotu*, adeco la lat. *fax*, *factis*, *face*, care, in origine, insemná : *unu fasciculu de aschiore de aprensulu*, ca si afinele grec. *φάκελος* sau *φάκελλος*; de aci déro se vede essitu, probabile, si populariulu *hacu*, transformatu, de certu, d'in *facu*, ca si *hornu* d'in *formu*.

FAIERU, s. m., *objurgatio*, *convictum*, *severa et acerba castigatio*; mostrare *severa*, *castigatio* acerba, versare a focului unei superare; — essitu chiaru d'in germ. *feuer* = *focu*, usurpatu

in gur'a *urbaniloru*, inse stinsu astadi mai de totu, asiá co : *mai bene le va merge si urbaniloru, ca si terraniloru, a si versá nu fuierulu Germanului, ci foculu cellu multu allu Romanului*.

FAILATARIU, -*a*, adj. s., vedi *salutariu*.

FAINU, -*a*, adj., *perfectus*, *rectus*, *optimus*, *egregius*, *eximius*; de cea mai bona calitate, *perfectu* in genulu seu, bonu, formosu si benefacutu forte : *faina stofa*, *fainu vinu*, *faine buccate*, *faina colore*, *faine colori*, etc.; — déro nu avemu lipse de *fainu*, cu form'a lui germanica, co-ci avemu romanicululu *finu*, it. *fino*, fr. *fin*; vedi dero *finu*, in Dictionariu.

FALA, (sau *falla*), s. f., *superbia*, *jactantia*, *ostentatio*, *fastus*, *decus*, *honor*, *laus*, *gloria*, *magnificentia*, *arrogantia*, *insolentia*, etc.; *mundria*, *truffia*, *superbia*, *arrogantia*, *insolentia*, *jactantia*, etc., inse si in bene : *lauda*, *gloria*, *splendore*, *magnificentia*, etc. : *barbatii mari su fall'a nationci*; — derivate : 1. *falletiu* = *fallosu* = *fulnicu*, -*a*; adj., *superbus*, se *jactans*, *ostentans*, *fastuosus*, *gloriosus*, *magnificus*, *splendidus*, *arrogans*, *insolens*, etc., atátu in bene, câtu si in reu, ca form'a *falla*, d'in care deriva adiectivulu; 2. *fullire*, -*escu*, (si reflex. cu sensu naturale : *a se falli*), v., *superbire*, se *jactare*, se *ostentare*, *collaudare*, *gloriar*, etc.; *a se mundri*, *a se truffi*, *a mari glori'a*, *inaltiá cu laude*, etc.; (compara serb. s. *hvala*, v. *hvaliti*).

FALAITARIU, s. m., *eques praecurrens*; callariu ce spre onore, la cermonie mari, precede carrulu principelui; sau si : administru ce merge pre diosu, spre a tiné de frene si conduce callii carrulu principescu; — cu probabilitate corruptu d'in germ. *vorreiter*, precursoriu calare; acumu mai cu totulu uitatu.

FALETIU, *falire*, *falosu*, etc. = *falletiu*, *fallire*, *fallosu*, etc.; vedi *fala* = *falla*.

FALFAIRE, (pres. *falfaiu* sau *falfaiescu*), v., *volitare*, *stridere*, *fremere*; 1. a fluturá, a sborá, a agitá aripele; metaf., *perulu seu lungu falfaia in ventu*; asiá *falfaia unu stégu spenduratu pre*

una pertica in aëru; asiá falsaia fulgii prin aëru; 2. si despre sonulu, ce dau celle ce sbóra sau se agita: a stride, susurrá etc.;—derivate: falsaitu,-a, part. sup. subst., falsaitoriu,-a, adj. s., volatus, volitans, stridor, etc.: falsaitulu aripeloru=alarum stridor.

FALONU, s. m., (φελόνης si φελόνιον); vedi feloniu.

1 FARA, s. f., rumor, fama, clamor; rumore, vorba ce se face si se intende: *a dá fara in térra, co vinu Tatarii; vorba multa desérta, fora scopu si fora sensu; clamore, clamori, etc.;—pre a locuri cu unu s mai multu la inceputu: a dá sfara in térra, (vedi si farsala).*

2 FARA (pron. fàra), prep., sine, præter, ab, absque, etc.; vedi fora in Dictionariu.

FARFALA si *farfalla*, s. m., homo ventosus, garrulus; omu venturatu, sventuratu; flecariu, in acestu sensu sub form'a *farfara: farfara de gura*, (comp. it. farfalla).

FARFURIA, s. f., orbis escarius, catinus, catillus; vasu pre care se pune mancare la mésa; in specie, vasu de potiolana cu forma elegante, — deminutiv: *farfuriora*, leuatu si cu sensulu speciale de taliarelle pre cari se servu dulcetie sau cafelle.

FARFURIORA, s. f., vedi *farfuria*.

FARIMA, s. f., frustillum, ostula, micula; paullulum; pauxillulum; buccatella forte mica, unu picu, una mica: *a face farime una óllu, unu ossu, una pâne, capulu cuiva; dati-ne una farima de pâne, si metaforice: una farima de focu, de ânima, de nasu; una farima de copilla, una farima de fetitia; a face farime pre cineva: carrulu calca vitellulu si lu face farime; si: a face in farime=a face farime; a dá cuiva una farima de batalia;—derivate: a) deminutive multe, d'in cari producemu: *farimiora, farimella, farimica, farimicella, farimiciora, farimicia* sau *farimitia*, etc., potendu unele supreme i: *farimitia; farimiciora*, etc., si avendu multe differite nuantie de sensu: *da-mi si mie una farimitia de guritia; b) farimare*, v., (pres. *farimu, farimi, farima, farimàmu, farimati, farima*, etc., sau *farmu, farmi,**

farma, farmàmu, etc., cu supressionea lui i; vedi inse mai la valle), frangere, ciffingere, confringere, comminuere; friare, fatigare, lassare, defatigare, exhanrire, etc., a face *farime*, a sparge, a stricá, a nemici, etc., in sensu materiale si ideale: *a farimá una olla, capulu cuiva; a farimá capulu sérpelui; farimàmu unu lemnu pentru differite scopuri: farimàmu lemnu, de esemplu, ca se l'ardemu in focu; cumu farima cineva unu vasu, farima si unu carru, farima si ossele cuiva; de aci: a farimá una armata; mai vertosu: a farimá cornulu cellui mundru; a farimá poterile, a farimá ânimele, a farimá lumea la lucru de nemica; farimati bietii ómeni de fatiga, de labori;—derivate d'in farimare, adesea cu differentie de intellessu: α) farimatu si farmatu, part. sup. subst., cumu: *navi farmate sau farimate, pâne farimata sau farmata; farimatulu sau farmatulu lemneloru cu securea, farmatulu buccatelororu cu mór'a, déro farmatulu grâncelororu cu petrele de móra; β) farmatoriu si farimatoriu -tória*, adj. s., care *farma* sau *farima: farmatoriu de casele omeniloru; γ) farmatura* si *farimatura*, amendoue cu acellu-asi sensu: *farmatur'a capului sau farimatur'a capului de sérpe; α') farmatura*, mai allessu in sensulu materiale de mica, *remasu pucinu d'in ceva, etc.: farmaturele ospetiului se dau cânilororu; a college farmaturele altoru-a de pre câmpulu scientiei; β') farimatur'a* inse mai vertosu in sensulu abstractu de a *farimare: farimatur'a pânei in farimature; γ') farimitiosu si farmatiosu-a*, adj., *frabills, fragillis*; de assémine cu differentie de sensu dupo differentiele de forma; —c) si derivate d'in deminutive, cumu: *farimiciare* sau *farmiciare, farmitiare* de la demin. *farimicia*, (vedi mai susu): *a face farimicie = in frustilla comminere; déro*, dupo tote aceste-a, pre longa cari ar fi inco multe de dissu, totusi cauta se mentionàmu unu compositu venitu probabile d'in acellu-asi fonte, cu s=es=ex: *s-farimare, s-farimare*, pentru care vedi *sfermare* in Dictionariu; noi credemu déro, co famili'a*

intensa a coventului *farima*, ce inco se dice si *furma*, a essitu d'in radicea *frag* sau *frang*, de unde, intre milli de derivare, si form'a : *fragmen*, care, in limb'a nostra, a trecut succesive prin : *fragme* = *framene* = *frame* = *furme*, etc.; in câtu adjunse la *farime* sau *farima* sau *farmu*. *M.*

FARIMARE, *farmare*, *farmatura*, etc.; vedi *farima*.

FARSIRE sau *fersire*, *sfersire*, etc.; vedi *deseversire* in Glossariu.

FARTAIU, si *fartalu*, *fartariu*, pl.-e, (reu *fartaluri*), quarta pars, quadrans; a patru-a parte d'in ceva, patrariu, cartariu, cartu : *unu fartalu de amnellu*; — coventulu e d'in germ. viertel, la Români de d'incollo de Carpati, si nu e conosciutu celloru de d'in cõce de Carpati.

FARTATU, s. m., *socius*, *sodalis*; sociu, cellu ce impreuna cu altulu pertrãce sau face ceva, cellu de aprõpe unitu cu altulu : *fartatulu de lu oui*, *de lu vacce*, *de lu calli*; *fartuli de acelle-asi studie si occupationi*; — leuatu si ca terminu de resfaciare : *fu-mi acestu bene*, *fartate*; — coventulu e prin metathese d'in *fratatu*, formatu d'in *frate*, ca si *sorata* d'in *soru*; e bene dero descrissu *fratatu M.* — Compara si gr. *φάρτατος*, vocat. *φάρτατος*; vedi in Dictionariu *fertatu*. *L.*

FATIARNICIA, *fatiarnicu*, etc.; vedi *faciarnicia*, *faciarnicu*, etc.

FEA, s. f., vedi *fee*.

FEDELESIU, pl.-e, *hydria*, *urceus*, urna; vasu de apa, pentru acellu-asi usu, si camu in acea-asi forma, cu cellu nomitu mai bene *bota* sau *botta*.

FEE si *fêa*, s. f., (fr. *fée*), *diva*, *nympha*, *fatidica*; fientia misteriosa, addussa si introdussa printre noi prin romantie, mai allessu francese, adeco : 1. *dina*, *diva*, *nympha*, ca : 2. *divinatõria*, *farmicatõria*, de aci : 3. *femina incantatõria* prin *formosetia*; — n'avemu dero lipse de *fee* pre longa alle nostre : *dive*, *dine*, *farmecatõrie*; — si, ce e mai reu, de derivate d'in *fee*, ca *feeria*, s. f., (fr. *féerie*), *fapta*, *fapte de fee*; *feericu*, -a, adj., (fr. *féerique*), da *fee*.

FEERIA, *feericu*; vedi *fee*.

FELCERU, s. m., *subchirurgus*; subchirurgu, adjutoriu de chirurgu; — d'in germ. *feldscherer*.

FELIA, (pronuntia *felia*), s. f., *offula*, *offella*, *segmentum*; buccata *taliata* d'in ceva, mai allessu d'in pâne, casiu, etc. : *doue felie de memelliga*, *una felia de pepene*; *a taliã mai multe felie d'in carnaciu*; — se fia ore affine cu *offella*? atunci e de scrissu *fellia*.

FELISICA, s. f., specia de planta, — dict. *Barcianu* explica prin germ. *ringsblume*.

FELINARARIU, adj. s., vedi *felinariu*.

FELINARIU, s. m., pl.-e, *laterna*; *laterna* sau *lanterna*; — derivatu : *felinariu*, care face sau vende *felinarie*; mulierea lui, sau cea ce face sau vende *felinarie*, se dice *felinaressa*; — d'in gr. *φανάριον*.

FELONIU sau *felonu*, s. m., (*φελόνης*, si *φελόνιον*), *casula*, *vestis liturgica*; vestimentu, ce imbracca preutii la liturgia, prestẽ stichariu; vestimentu superiore fora mânice.

FELU sau *fellu*, pl.-uri, *species*, *genus*, *ratio*, *modus*, *natura*; classe de fientie sau obiecte, cari au acelle-asi caracterie, totulu caracterieloru unei classe : *natura*, *specia*, *genu*, *modu*, *varietate*, etc. : *cãte felluri de erbe!* *cãte felluri de animali su pre pamentu!* *ti am addussu mai multe felluri de vinuri*; *nu erã bene se fia toti õmenii numai de unu fellu*; *ce fellu de omu esti tu?* *ce fellu de vorbe spunu?* — *ce fellu?* absol., aprobe de intellessu cu : *cumu?* *ce fellu ai facutu acẽsta-a?* *ce fellu ai cadutu?* — de aci si : *in acestu fellu*, *intru acestu fellu*; *nu ve impacati in acestu fellu*; — *de fellu* = *neci de cumu*, *intru nemica*, ca mai pucinu : *nu am mancatu*, *neci beutu de fellu*; *nu se afla de fellu pre aici*; si fora prepos. cu *acestu sensu* : *nu e fellu de vinu*, *nu e fellu de scapare*, *fellu de adjutoriu*; — derivate : a) *fellurime*, s. f., *varietas*, *diversitas* : *fellurimea caracterieloru õmenesci*; b) *fellurire*, -escu, v., *variare* : *a felluri buccatele*, *colorile*; c) *felluritu*, -a, part. adj., *variatas*, *varius* : *fellu-*

ritele cercari ce amu facutu, nu au succesu.

FERBENTIELA, s. f., calor, fervor, effervescentia; statu allu cellui ce se afla in *ferbere*, in mare caldura, appren- dere de passione sau de morbu: *nu e ferbentiela de apa, ci numai ferbentiela de friguri sau de libidine*; — veri-cumu inse, form'a coventului, de totu incor- recta, cere se se supplenésca cu altulu d'in multele ce ne stau la dispositione, ca: *ferbentia, efferbentia, effervescentia, fervore=ferbóre, calore, etc.*

FERBURIU, -a, adj., (afflatu numai in dict. *Buda*), coctilis; ce se pote liu- sioru *ferbe*.

FERDELA, s. f., quadrantul; patran- tariu, vasu de mesuratu grâne; d'in germ. *viertel*.

FERECE, s. f., planta (de care vedi *ferece* in Dictionariu), iuse: 1. nomele acestei planta se aude dupo locuri, in diverse forme: *ferece, ferege, ferega, fi- rice, frige, friga*; 2. dict. *Barcianu*, connosce mai multe specie: a) *ferece alba = ferecella-alba* (esplicatu germ. *spierstaude, rothes steinbrech*; b) *ferecellu*, sau pl. de regula: *ferecelli* (espl. germ. *engelsüss*); c) *ferega* (espl. germ. *gemeines farrenkraut*); 3. mai departe, dict. *Buda* explica dupo *Linneu*: a) *ferece=tanacetum vulgare*, (germ. *rain- farren*); b) *ferecutia=polypodium vul- gare*, c) *ferega=polypodium filix mas et femina*, (germ. *gemeines farrenkraut*).

FERECCELLA, *ferecellu, ferecutia*; vedi *ferece*.

FEREDEU, s. m., balneum; bania; — neconnoscutu in *terr'a romanésca*; a- stadi cadutu in desuetudine si in locu- rile pre unde se dicea alta data; *bania* e de preferitu; (compara ung. *ferdö, fe- redö, furdö*).

FEREGE, s. f., vedi *ferece*.

FERELA, s. f., cautio; ferire, feri- tura,—de si d'in *ferire*, nu se mai póte recommendá pentru form'a cea straina, si astadi se evita chiaru si de acelli-a la cari erá ore-candu in favore.

FERESTREU, pl.-e, serra; sérra, in- strumentu de taliatu si preparatu lem- ne;—derivatu: *ferestruire,-escu, v., ser-*

rare, serra secare, a taliá si lucrá cu sérr'a: alta data mai allesu la Ebrei, se ferestruicá = erau ferestruiti si o- meni;—de si in *ferestreu* pare a intrá si coventulu *ferru* (si atunci ar fi de scrisu *ferr-streu*), totusi e de preferitu form'a *serra=serra*, care singura e populare pre a locuri.

FERFENU, s. m., planta; dupo dict. *Buda*, in system'a lui *Linneu*: 1. *fer- fenu* (absolutu)=*tagetes erecta*, (germ. *nagelblume, die aufgereehte sonnen- blume*); 2. *ferfenu micu*=*tagetes pa- tula*, (germ. *ausgebreitete sonnenblume*; (nu s'ar asteptá si la noi unu *ferfenu mare*, in locu de unu *ferfenu micu*?).

FERIA, s. f., urna, amphora; vasu, mai allesu de pamentu: urna, urcioru, amphora, etc.;—dupo dict. *Buda*, se fia ore *feria* d'in seria? — pote si d'in *fe- rere* cu sensulu de *tinere, continere*.

FERMANU, pl.-e, decretu datu de guberniulu turcescu, (coventulu e per- sann).

FERSIRE, -escu, v., vedi *fersire*.

FERTALU, s. m., vedi *fartalu*.

FERULU PAMENTULUI, s. m., (d'in *feru?* de la *feré* sau *fieré?* ori de la *feru, ferru?* de cari vedi in Dictionariu); spe- cia de planta, de care dict. *Buda* da no- mele de *ferulu pamentului = gentiana cruciata, L.*, (germ. *krenzförmiger en- zian* sau *sparrenstich*); diction. *Barc.*, dupo cellu de *Bud'a* da *ferulu pamen- tului, = germ. kreuzförmiger enzian, si sparrenstich*;—se fia ore *ferulu pamen- tului*, nu *ferulu pamentului*, ci *fierca pamentului?* cumu dicu celli de d'in coce de Carpati.

FESNICU, pl.-e, (pre a locuri *sfes- nicu, svesnicu*; inse in tote formele cu s aspru sibilante), *lychnuchus, candelabrum*; mobile, instrumentu de pusu lu- minari in ellu; — cari d'in aceste forme e mai originaria, nu e de lipse a se ar- retá, de óra ce tote su slavice si de re- probatu, fiendu co avemu alle nostre: *luminariu, lychnuchu, candelabru, etc.*

FESSAIRE, *fessiire, etc.*, vedi: *fissaire, fessiire, etc.*

FESSU, pl.-uri, caciula grecésca sau turcésca, coperimentu de capu rosiiu sau

albu cu motiu : *pre tempulu fanariotiloru României si Românele inco portau fessuri ; Turcii nu scotu fessulu, neci candu saluta, neci candu intra in cas'a unui omu veri-câtu de insemnatu, neci chiaru in baserice.*

FESTA, s. f., festa, (fr. fête); vedi in Dictionariu, éro aci se se observe numai, co festa a luatu, in mare parte a poporului, si sensulu de : *jocu, artificiu, renghiu, etc. : a jocá cuiva bone feste.*

FESTANIA, s. f., (pre a locuri : *sfestania, svestania, osfestania, offestania*, inse tote cu s asupru sibilante), aquo benedictio; benecoventarea apei in veri-ce occasione, mai allessu inse in occasionei sollenni;—coventu slavicu, cu atâtu mai de repulsu, cu câtu avemu in gur'a poporului covente mai laute si mai genuine, ca : *agiasma, agiasmare, benedictione* sau *benecoventare a apei*, etc.

FESTELIRE sau *festellire*, -escu, v., (cu s aspru sibilante), polluere, conspurcare, contaminare, splendorem infuscare, marcidum reddere; a sordí, maculá, contaminá, stricá si spellací colora si splendorea, puritatea; a vescedí, langedí; — derivate : *festellitu*, -a, part. sup. subst.; *festellitura*, s. f., pollutio, contaminatio, languor, marcor, etc., sorde, maculatione, vesceditura, innegrere si intunericare, etc.; (compara ung. *festeni*).

FETELEU, s. m., virago; 1. féta grossa, grossalana, mare si greonia; 2. unu baiatu, june ce sémina mai multu a una féta. Formatione absurda.

FETIAIRE, -escu, v., vedi *fitiire*.

FETISCANA, s. f., (cu s aspru sibilante), puella pæne adulta; féta a prope de féta mare, inse inco nu féta mare, nu féta adulta : *d'in fetiscane multe au focu de a trece intre fetele mari.*

FETISCHETU, pl.-e, (cu s aspru sibilante), ligula, ligamen; acia implettita cu doue ace sau féra la celle doue capite, ce serve militariului; — nu scimu, déco coventulu are cursu in militi'a Romaniae libere; déro dict. *Barcianu* l'are scrissu : *fetisch.tu* si esplicatu : *nestelschnur, schnurband.*

FIACRU, s. m., (fr. fiacre); rheda

conductioia; trassura care transporta, pre pretiu, persone de la unu la altulu in cetate.

FIDEA = (*fidella*), s. f., (isp. *fileos*, fr. *vermicelles*, — de la form'a lucrului); coca addussa in forma de lungi si sup-tiri *vermisioni*, ce se punu in supa, — taliatelli sup-tiri.

FILDESIU, s. m., elephantus, ebur; 1. speci'a cea mai mare de animali pre uscatu, *elefantu*; 2. ossu de elenfantu, d'in care se lucra multe obiecte de arte; — in amendoue seusurile coventu cadutu in desuetudine; cursu au coventele : *elefantu* = animale, *eboriu* sau *ebore* = ossulu a cestui animale; (vedi *elefantu* = *elephantu*, si *ebore* = *eboriu*, in Dictionariu).

FILEGORIA, s. f., dupo dict. *Buda*, *domus hortensis voluptaria*, casa de placere in gradina; — nu scimu se se dica sau se se fi dissu d'in coce de Carpati; de altramente coventulu pare unu compositu grecescu, ce nu esiste inse in vechi'a limba greca; totusi intra mai bene in limb'a nostra unu coventu ca *filegoria* sau *philegoria* de câtu covente ca *chioscu*, etc.

FILERU, s. m., pl.-i, *crepida*, *solea*; calciamentu, care, ca si *pantofulu*, e fora *tibiale*, sau *turiacu*, sau *caputu* : *filerii* inse su mai *grossolani* de câtu *pantofii*; *pantofii* su de *urbani*, *filerii* de *terrani*; — acestu intellesu are coventulu d'in coce de Carpati, éro d'in collo de Carpati ar fi una moneta, dupo *Barcianu* : *heller*, *pfeunig*; si se vede co d'in *heller* vine *fileru* sau *filleru*, *felleru*, ca banu.

FILIGIANU, pl.-e, *patera*, *crater*, *scyphus*; cupa, tassa, póteriu, cenacu, césca, etc. : *unu feligianu de vinu*, *doue filigiane de caféa*.

FILONICHIA, s. f., (*φιλονικία* si *φιλονεικία*); vedi *filonicia*, *filonicu*, etc. in Dictionariu, co-ci aci nu avemu de câtu se facemu doue mice observationi : 1. co form'a *filonichia* cu *ch* n'are intellesu in limb'a nóstra, de ora ce coventulu grecescu neci sub form'a de *φιλονικία*, neci sub cea de *φιλονεικία*, nu are neci unu sonu care se corresponda cu *ch* = *χ*; 2. in sensulu de *amóre de victoria* e bene de scrissu romanesce : *filonicia* = *philo-*

nicia, *filonicu* = *philonicu*, etc., ca provenite d'in *φιλειν* si *νίκη*, (gr. *φιλονικία*); éro in sensu de *amóre de cërta* mai bene se scriue : *filonecia* = *philonecia*, *filonecu* = *philonecu*, etc., ca provenite d'in *φιλειν* si *νείκος*, (gr. *φιλονεικία*).

FILOTIMIA, s. f., honoris amor, ambitio; d'in *φιλειν* = *amare* si d'in *τιμή* = *onore*, coventulu *filotimia* sau *philotimia* insémna : *amóre de onore*, sentimentu de onore, punctu de onore, ambitione, amore de sene, flautia, etc.

FILTRARE, v., (iltror), colare, percolare, transcolare, viam rimari, l. a stracorá, a trece cu picatura-picatura, a stillá, a destillá, a trece unu licidu prin unu corpu cu forte mice gaurelle; si in sensu intrans.: *ap'a filtra prin pamentu*. *plouí'a filtra prin vestimentele nostre*: déro cu acestu sensu, de regula in refl. *a se filtrá*; metaf., *morbulu se filtra in medull'a vostra*; — 2. derivate : a) *filtratu*, -a, part. sup. subst., (fr. *filtré*); b) *filtratione*, s. f., (fr. *filtration*), actione de *a filtrare*; c) *filtru*, pl. -e, colum, (fr. *ltre*, it. *filtro*) = *stracoratóre*: *filtru de stracoratu si clarificatu vinurile*; — inse nu de ammetecatu neci in forma, neci in sensu cu *filtru* = *philtru* = *philtram* = fr. *philtre* = *φίλτρον* = (*potulum amatorium* = *beutura de amóre*; vedi *philtru* in Dictionariu).

FILTRATIONE, *filtru*; vedi *filtrare*.

FINICA, s. f., fructulu *fenicu-lui*, de care vedi *fenicu* si *phenicu* in Dictionariu.

FINICU, s. m., vedi *fenicu* si *phenicu* in Dictionariu.

FIORA, s. f., horror; frica, spaima care coprende cu frigu si tremuru, (vedi *flori*, pl., in Dictionariu); — in singulariu *flora* pare a se aplicá in sensu mai energicu, si inco si mai energicu in form'a m. *floru*, care se aude, ca 'si f. *fióra*, desu in gur'a poporului, spre esemplu: *floru de morte*, *unu floru de morte mi trecu prin mente*; *floru me appucá de sérpele ce vrú a me muscá*.

FIORINU, s. m., nome do moneta, de care vedi *florinu* in Dictionariu.

FIRAVU, -a, adj., pallidus, lividus, morbidus, strigosus; pallidu, morbidu, cu pandi'a leuata de pre facia, cu totulu

macru, nepotentiosu; — probabile d'in *firu*, *persona supfire* ca unu forte *supfire firu*.

FIRIDA, s. f., loculamentum, fenestra coeca; fenestra órba in pariete, care serve de pusu si pastratu differite lucruri; — d'in grec. *θυρίς* — *θυρίδα*, unde *θ* = *th* a trecutú in *ph* = *f*; — acésta trecere a lui *θ* in *f* e fórte vechia, appare chiaru si in multe covente latine, cumu in : *formus* = *θερμός*, rufus (si in rufur in locu de mai tardiulu rubor) = *ερωθρός*, etc.

FIRNISIU, (si la Barcianu *firmaisu*), s. m., lacca, nltor, splendor; materia de lustruitu, *vernice*; — vedi *vernice* in Dictionariu.

FIRSIRE si *firsire*, -escu, (cu s aspru sibilante), v., *snire*; a *fini*; — vedi *finire* in Dictionariu.

FISA, (scrisu de altii si *fisia*, cu s aspru sibilante; inse scriptur'a correcte e *fissa*, mai pucinu correcte *fissia*, de ora ce *fissa* nu e de cátu femin. d'in *fissu* de la *figere*, de unde apoi si *fissare*, etc.; vedi *fissare*, *fissu*, etc. in Dictionariu), s. f., (fr. *fiche*), *fibula*, *tössera*; ceva ce se *fige* sau *lipisce* pre pariete : buccata de metallu sau de charteia, etc., ca se sérva de semnu; de aci in genere : marca, semnu, nota, etc.; in specie : *marca de jocu aleatoriu*.

FISSA, *fissia*, s. f., vedi *fisa*.

FISSAIRE, vedi *fissiire* sub 2.

FISSICU, s. f., vedi *fissiclu* = *fissichiu* in Dictionariu.

FISSIIRE, -escu, v., *snare*, *efflare*, *vissire*, *pedere*, *stridere*, *sibillare*; *levlter attingere*, *stringere*, *perstringere*, *trahere*, etc.; 1. cu s aspru sibilante; *fissiuu* (si *fissiescu*), *fissii*, *fissie*, *fissiuu*; *se fissiuu*, *se fissiia*, etc.; a sufflá incetu, a siuerá forte incetu, a face, prin liusioru contactu sau trecutú pre longa ceva sau pre ceva, unu siueru, murmuru, susurru, stridóre, etc. : *rochiele lunge alle feteloru si mulieriloru fissiuu*; *fissie verice vestimentu lungu si largu cându se trage pre pamentu sau se attinge de parieti sau de alte obiecte*; *fissiuu si arripile passeriloru in aeru*; *fissie si foculu ce nu arde bene*; *cu doue lemne ude*

foculu nu pôte de câtu fissii, etc.; 2. cu s linu sibilante, (si in acestu casu paru unii a vré se scriua *fissaire* in locu de *fissiire*; conjugationea si in acestu casu, e simpla : *fissiu*, sau incarcata : *fissiescu*), a) in genere : *foculu fissie* sau *se fissie*, cându e reu *facutu si cu lemne ude*; *fissie unu lucru*, cându nu merge bene; *fissie furc'a*, cându dorme si nu lucra mulierca cu ea; de aci: *fissiire* = *ammortire*, a fi *ammortitu*, *addormitu* etc.; b) in specie, a lassá, a emitte, fora sonu, venturi d'in ventre; — acestu d'in urma sensu pare a fi cellu primitivu, co-ci : *fissiire* = *bessire* = *vissire*; — derivate sunt : *fissites*, -a, part. sup. subst., *fissitura*, s. f., etc.

FISTEU, s. m., pl. -i, *malleus*, *istuca ferrea*; *malliu* sau *maiu*, *ciocanu* de feru; — nu scimu se se dica pre d'in co-ce de Carpati; coventulu pare impromutatu de fratii de preste Carpati de la germ. *fäustel*; inse de certu, e de preferitu romanicul, genuinulu si populariulu : *malliu* sau *maiu*.

FISTICA, s. f., *pistacum*, (fr. *pistache*); fructu de fisticu; vedi *fisticu*.

FISTICHIU, -a, (pron. *fistichiu*), adj., e *virscente flavus*; care d'in verde bate in galbinu : *facia de rochia fistichia*; — proprie : *de colorea fisticeloru* sau *fisticului*.

FISTICU, s. m., *pistaca*, (fr. *pistachier*); arborellu ce da *fistice*; asiá déro : *fructulu fisticului e fistica*; se potu reduce mai bene la form'a romanica : *pistacu*, ca arborellu; *pistaca*, ca fructu allu *pistacului*; vedi *pistacia*, (ca arbore) si *pistaciu* (ca fructu) in Dictionariu, pre candu analogi'a limbei nostre ar cere d'in contra : *pistaciu* (arbore), *pistacia* (fructu); — inse *fisticu* in expresioni ca : *fisticu in casa!* *fisticu ofora!* etc., arréta, prin verbulu derivatu : *fisticaire*, co pare a tiné si de *fissiire* si de *fitiire*.

FITIIRE, (scrisu si *fitiaire*, *setiiaire*), v., *lascivire*, *nuquam quiescere*, stare loco nosolre, inepte se agitare, continuo *trepidare*, corpus vel corporis partes huc et illuc inepte et lascive librare; cu ineptia, lascivia, stultetia a miscá corpulu integru sau parti de alle

lui, a nu se stemperá, a fi in continua agitatione, a sarí si *trepidá* continuu, etc.: a si *fitii capulu*, *mánule*, *mediloculu*; spre a *placé fitiiu fetele si mulierile*, cumu *fitiiu junii fatui ce vreu a placé mulieriloru*; *multi baiati si fete fitiiu totu corpulu sau parti de alle corpului*; *fitiiu si certe bestie*, mai *allessu fitiiu si pescisiorii mici*, *fitiiu serpilele codele selle*; si despre lucruri : *fitie totu ce nu e fissu*, *stabile si bene assedatu*; — derivate sunt : *fitiitu*, -a, part. sup. adj. subst. *fititura*, s. f., etc.; — déro *fitiu*, -a, adj. s., *luscivus*, *petulans*, *irrequietus* = *nestemperatu*, etc., pare a fi datu nascere celoru alte forme in cestione : *una fitia de fêta*, *unu fitiu de june*, *fitie de mulieri*, *fitiulu si fiti'a su importuni si nesufferiti*; si *multi pescisiorii su fitii*; ca adv. a merge *fitiu*, *fitiu-fitiu*.

FITIITU, *fititura*, *fitiu*, etc.; — vedi *fitiire*.

FITILU sau *fitillu*, pl. -e, *elychufum*, (fr. *mèche*); preparatu de datu focu la ceva, mai *allessu la una arma*; metaforice : *a dá fitille celoru irritabili forte fora provocationi*; — coventulu pare a fi turcescu; — vedi si *festilla* in Dictionariu.

FLACAIA, *flacaire*, etc.; vedi *flacàu*.

FLACAU (pron. *flacàu*), s. m. pers., *adolescens*, *adolescentulus*, *adultus coelebs*, *sodalis*; *june adultu*, bonu de in-soratu, inse care pôte nu se insóra sau nu s'a in-soratu la tempu; sociu de aceasi occupatione; — derivate: a) *flacaia*, s. f., *adolescencia*, *coelibatus* = statu de *flacàu*. tempu câtu sta cineva neinsoratu; b) *flacaiandru*, s. m., *adolscenulus* = deminutivu d'in *flacàu*. cu sensu de : *flacàu inco teneru*, sau *flacàu nu deplenu adultu*; c) *flacaima*, s. f., *adolscenulum multitudo*; collectivu, multime de *flacài*; d) *flacaire*, -escu. v., *adolscenliam agere*, a fi *flacàu*. a si pertrece *flacai'a* = etatea de *flacàu* : *cu voi amu flacaitu*, *un'a cu voi ne amu in-soratu*; *de multu flacaiasca* si se vede, *co are inco se flacaiésca*; — probabile, co *flacàu* va fi essitu d'in *flacara*, precumu si *june* = *javenis* = sanscr. *juvan*, etc., inco essira d'in *juv* = a *in-flori*, a *splende*, etc.

FLASINETU, pl.-e, (germ. *fläsch-nett* sau *fläschnett*), fistula; flautu micutellu cu sonu suptire si acutu; — *fistula* e de preferitu; vedi *fistula* in Dictionariu.

FLECARIA, *flecarire*, *flecariu*, etc.; vedi: *flecu* = *flécu*, sau *fliacu*.

FLECE, s. f., *cœnum*, *lutum molle*, *flacciditas*, *mollities*; in genere, *molletia*, *ceva molle*, *dissolutu*: *flecea pereloru prea copte sau batute*, (vedi *urmatoriulu fleciu*); in specie, *limu molle*, *limu udu*, *plenu de apa*; — *derivate*: a) *fleciu*, -a, *adj.*, *flaccidus*, *mollis*, *languidus*, *resolutus*, *diffuens*, *fracidus*, *comminutus*, *tritatus*, etc. = *molle*, *mollesitu*, *molliatu*, *batutu*, *pisatu*, *farinosu*, *paspaliosu*, etc.: *pere flecie*; *osse*, *mâni flecie*; b) *flecire* = *fleciuire* = *flecinire*, -escu, v., *mollire*, *resolvere*, *conterere*, *premere*, *fracescere*, *languescere*, a *molliá*, *mollesi*, *pisá*, *sfermá*, etc.: *pere flecinite sau fleciuite*; a *fleci cordele*, *nervii*; *creieru flecitu*; *carne fleciuita*; c) *flecnire*, -escu, (*scurtatu d'in flecinire*), *are acellu-asi sensu cu celle de sub a) si b)*, cu *differenti'a*, *co insémna si*: *coagulare*, *concreocere*, *crapnari*, a *prende*, *indesá*, *inchiagá*, a *mollesi prin multa beutura spirtuosa*: *ómeni flecniti de beuture*; — d) *alta seria de derivate pare nascuta d'in flece*: a) *flesca*, s. f., (*cu s aspru sibilante*, *dóra d'in flesica* = *flecica*), *coenum*, *lutum*, *sordes*; *corrugatio*, *obsoletum*, *res obsoleta*, *alapa*, etc., a) *tina*, *neue mesticata cu tina si apa*; β') in genere: *sorde*, *lucru portatu*, *reu portatu*, *invechitu*, *calcatu in petiore*, *sorditu*, *stricatu*, *mollesitu* etc.: *flesca de pellaría*, *flesca de rochia*, *flesca de carte*; *numai prin assemini flesce de tina cu assemini flesce de vestimente*; γ') *una palma*: a *lipi una flesca*, *mai multe flesce*: si: a *jocá de a flesca*, (*in acestu intellesu se aude mai desu*: a *jocá plesca*, *totu cu s aspru sibilante*); β) *derivate d'in flesca*: *flescaire*, -escu, v., a *face ceva flesca* = *sordidare*, *uti*, etc.; *flescailu*, -a, *part. sup. subst.*; *flescailura*, s. f., etc., *tote ca si simplulu flesca*, *cu s aspru sibilante*; *de altramente se audu aceste forme d'in flesca si cu i*: *fliscaire*,

fliscailu, *fliscailura*; — e) *d'in flesca in fine si*: *flescerire*, -escu, v., *premere*, *comprimere*, *conterere*, *conculcare*, *calcare*, *marcescere*, *palescere* = a *preme*, *appesá*, *calcá in petiore*, *strivi*, *stricá*; in specie: a *palli*, a *se descolorá*, *dedecorá*, *langedi*: *florile flescerescu si se flescerescu*; — *derivate*: *flesceritu*, -a, *part. sup. subst.*, *flesceritura*, s. f., etc., — *pastrandu alte influentie asupr'a coventului flece*, *fleciu*, *d'in care celle alte*, e *probabile forte*, *co flece*, *fleciu* au *esitu d'in acea-asi radice cu flaccidu*, *fracidu* = *flaccidus*, *fracidus*, (*conf. si fr. flasquo*); *si prin urmare ar fi de scrisu si pronuntyatu*: *flecce*, *flecciu*, *fleccica*, etc. *iu locu de flece*, *fleciu*, *flecica* sau *flesca*.

FLECINIRE, *fleciuire*, *flecnire*, etc., *vedi flece*.

FLECU, (*pron. flécu*), pl.-uri, *nugae*, *ieptiæ*, *garrulitas*, *loquacitas*; *nebulo*, *nequam*; *seccatura*, *ineptia*, *lucru de nimica*, *de neci una insemetate*, *ineptia*, *mai allestu*: *vorbe deserte*, *limbutia*, etc.: *cine si póte perde tempulu cu assemini flécuri*, *se asculte flécuri de copilli sau mulieri betrane?* *flécurile decrepitoru*; *in locu de ceva*, *ai facutu unu flécu*; *flécu de omu*, *flécu de muliere*, *flécu de artistu*, *flécu de filosofu*; *mai flécu ca tene nu e pre lume*; *ce ne totu impulliatu urechiele cu flécurile vostre?* *tu, unu flécu de ciobotariu*, *ne ai cosutu flécuri de ciobote*; — *derivate*: 1. *deminutive*: *flecuitu*, *flecusioru*, *fleculetui*; 2. *flecariu*, -a, *adj. s.*, *limbutu*, *care vorbesce multu*, *déro flecuri*, *seccature*, *nemicuri*: *unu flecariu*, *una flecaria*; *ce flecarie!* *ce sete flecarie!* *fleccarii su importuni si nesufferiti*; *de aci*: a) *flecarire*, -escu, v., *garrire*, *loquacem esse*, a *fi flecariu*, a *spune flecuri*, a *limbuti*, a *nu si scí tiné gur'a*, a *avé mancarime de vorba secca si fastidiosa*; — *d'in flecarire esse*: *flecaritu*, *part. sup. s.*, b) *flecaria*, s. f. *abstr.*, *calitate*, *stare*, *vitiu de flecariu sau flecaria (muliere)*; 3. *flenca*, (*si flionca*, *flonca*), s. f., a) *ca si flécu*, *flenca* = *seccatura*, *vorbe secce si a dese supperatorie*; b) *flenca* = *gura rea*, *supperatura*; *flenc'a tea spune totu flenc'a-tranc'a*; *nu ti esse d'in flenca de cátu*

tranc'a-flenc'a;—d'in *flenca* prin form'a *flencanu*, esse : *flencanire*, *-escu*, v., a si jocá *flenc'a* de gura cu neinterupte, attingutorie si supperatorie vorbe secce si fastiliose: *ne rumpi capitele*, *flencanindu in tote dillele*, etc.,—fecundulu *flecu* pare essitu d'in acea-asi origine cu grecesculu $\phi\lambda\alpha\acute{\alpha}\xi$ — $\phi\lambda\alpha\alpha\kappa\omicron\varsigma$, $\phi\lambda\upsilon\alpha\rho\omicron\varsigma$, etc., nascute d'in $\phi\lambda\beta\epsilon\upsilon\upsilon$ = rom. *fluere*, asiã co in *fecariu e unu flussu si refluxu continuu de sonuri deserte de idea*; — conformu inse acestei origine ar cautá ca *flecu* se investa in scriptura, unu sonu ce indica si chiaru urechi'a peno la unu punctu, adeco form'a : *fluacu*, sau *fliacu*, dupo care derivatele d'in ellu s'aru modulá cu facilitate, cumu, de essemplu : *fliacariu*, *flianca*, etc.

FLENCA, *flencanire*, *flencaire*, etc.; vedi *flecu* = *flécu*.

FLENDRA si *flendura*, s. f., lacinia obsoleta, pannosa, detrita, sordida; sordida meretrix; vestimentu ruptu, invehitu, sordidu; metaf. curtisana de bassu stratu, sordida si misella; — derivate : *flendritia* = *flenderitia*, s. f., deminutivu peiorativu, in sensu mai reu de câtu form'a primitiva; *flendurosua*, adj., pannosus et sordidus, ruptu si sordidu, plenu de *flendure*, coperitu de *flendure*; — affine, probabile, cu *flecu* = *flécu*.

FLENDRITIA, *flendurosua*; vedi *flendra* si *flendura*.

FLESCA, *flescaire*, *flescaire*, *fliscaire*, etc.; vedi *flece*.

FLITU, pl.-uri, rictus, suls rictus; rittu, botu de porcu mai vertosu; — nu scimu se se audia d'in coce de Carpati; déro vericumu, e mai bene si de preferitu : *rittu* sau *ritu* = rictus.

FLEURA, s. f., (pronuntia *fléura*); vedi *flecu* = *flécu*.

FLIONCA, s. f., vedi *flecu* = *flécu*.

FLIORTIA si *flórtia*, s. f., inse aplicatu si la masculu, 1. perfidus, proditor : *flortiele ce se dau de amici, te vendu*; 2. sordida meretrix, sordida muliere desfrenata, curtisana de cea mai bassa turpitudine.

FLOCCA sau *floca*, s. f., *floccus*; form'a fem. (d'in *floccu*, ce se aude desu,

pre multe locuri, cu unu sensu óre-care differitu de allu mascul. *floccu*, (de care vedi in Dictionariu); *una flocca de oue, nesce flocce de oue*; — derivatu, pre lónge *floccire* d'in Dictionariu, si : *floccuire*, si *floccuire*, *-escu*, v., pubescere; *vellere*, *vellicare*, *pectare*, a dá *floci*, inse si : a smulge *floci*, a peptiná; — altu derivatu d'in *flocca* si demin. *flocella*.

FLOCCAIRE, *floccuire*, *flocella*; vedi *flocca*.

FLONCA, *floncaire*; vedi *flecu* = *flécu*.

FLORE, s. f., (vedi *flore* in Dictionariu), aci dâmu câteva plante formate cu nomele *florei*; dupo Dict. *Buda*, in system'a lui *Linneu* : *floreia broscosa* = *ranunculus acris*, (germ. *scharfer oder brennender habnenfoss, schmalzblume*); *flore de mazere* = *lathyrus odoratus*, (germ. *die wohlriechende blattererbse, die spanische wicke*); *flore de narcissu* = *narcissus poeticus*, (germ. *die narcissse*); *flore de ochi* = *euphrasia officinalis*, (germ. *anzentrost*); *flore de stella* = *lychnis chalcidonica*, (germ. *die jerusalemblume*); *flore de violá sau de violá* = *cheiranthus cheiri*, (germ. *die gelbe viole, lackviole, die gelbe levkoje, die goldene lack, das gelbe vellchen*); *flore formosa* = *bellis perennis hortensis*, (germ. *das tausendschön*); *flore niproale galbina* = *lupinus luteus*, (germ. *die lupine, die feigbohne*); *floreia passeriloru* = *anemone nemorosa*, (germ. *die wilde oder welsse waldkuchenschelle, die windblume*), *floreia sorelui* : a) *de campu* = *tragopogon pratense*, (germ. *der bocksbart, die hadermilch*); b) *de gradina* = *heliathanthus annuus, heliotropium*, (germ. *sonnenblume*); *flori domnesci* = *diathanthus caryophyllus*, (germ. *die nelke, das nagellein*); — pre longa a-cestea-a adauge dict. *Barcianu*, cu aplicarea germana : *floreia ciumei* = *calca*; *floreia cununie* = *die kranzrade*; *floreia gráului*, *die blace kornblume*; *floreia lui Joanne*, *wahres labkraut*; *floreia ostiloru*, *die waldanemone, waldkuchenschelle*, (vedi mai susu : *floreia passeriloru*); *floreia ventului*, *das windröschen, die windblume*; *floreia de perina*

die färbekamille; *florea galbina*, das chrysanthemum; *flore veneta*, die deutsche schwertlilie; *floricica formosa*, die masslebe, das tausendschönchen; *flore de perriu*, das sumpfvellchen; *flori galbine*, zweiblumiges vellchen;—adauge inco : *flore de clau* = pecten clavis, gur'a, dentii clauiei; *flori de pâne. de casiu*, etc., a) in floratura, b) mucegaiu.

FLOTACU si *flotagu*, s. f., major *flocus*; *flocu* ceva mai mare; — transformatu d'in *flocacu*, ca *mitutellu* d'in *mitutellu*, si de acea-a de scrissu *flotacu*.

FLUERA VENTU, s. m., *ventosus*, *cessans*, *otiosus*; compos. ca *cascagura*, *perdevera*, etc., *flueraventu* e unulu ce nu face nemica, sau lucra, face lucruri de neci una utilitate : *otiosu*, *ineptu*, *ignavu*, etc.

FLUTTURASIU, s. m., *papiliuncus*; *paleola aurea vel argentea*; deminutivu d'in *flutturu*. atâtu in sensulu propriu de animale, câtu si in cellu de *floricella de aurgentu sau de auru la vestimente*, inse d'in caus'a formei, e de preferitu *flutturellu*.

FOBURGU, pl.-uri, (d'in fr. fauburg); suburbiu; vedi *suburbu* in Dictionariu.

FOCULLETIU, s. m., minor *ignis*; unulu d'in deminutivele de la *focu*, pre longa *focusioru*, si *focuti*, de cari vedi in Dictionariu; — *foculletiu* e de certu essitu d'in unu altu deminutivu, adeco *focullu*.

FOCULLU, s. m., vedi *foculletiu*.

FOECHIU sau *foiechiu*, s. m., *apium palustre*=*heleosellum*. (Dict. Raoul, ce singuru da acestu coventu, explica fr. *ache*, *céleri sauvage*); asiã déro : *foiechiu*=*apiu*, *apiu selbaticu* sau *pulustre*, *heleoselinu*;—probabile co *foiechiu* e in locu de *folieclu*, nomitu, de certu, asiã dupo *multebe si menutele selle folie*.

FOFESA, s. f., *canthus*, *apsis*, *ala*; buccata de lemnu ce face parte d'in cercu, d'in orbe, etc., si a nome : a) un'a d'in spatiediele sau aripele *vertentiei*, cu care se dépena; b) una d'in *oppedile* sau *apsidile* cercului unei rota de carru si carrutia.

FOFINCU,-a, vedi *fonfu*.

FOIATONU (si *foietonu*, *foiletonu*), pl.-e, *foliolum*, (fr. *feuilleton*); proprie, *folioru* sau *foliora*, *foitiu*, etc., deminutivu d'in *foliu-folia*, applicatu inse in specie la : ce se *typurescu in unu foliu sau folia de publicitate*, pre partea de diosu a unei sau mai multoru facie alle *foliei*;—déro, in limb'a nostra, neci un'a d'in formele date alle coventului in cestione nu pote intrá si stá, ci canta sau se leuámu, in sensulu speciale allu acestui coventu, form'a deminutiva *folioru* sau *foliora*, cea mai apta la espressionea sensului, pentru co *folior'a* e numai una parte d'in *foli'a* integra; sau, cumu s'a facutu fr. *feuilleton* d'in *feuille*=*folia*, se formámu, déco ne place unu *augmentativu* cu sensu deminutivu, adeco : *folione* sau *folioniu*, aproape cumu e facutu fr. *feuilleton* d'in *feuille*.

FOIEU, s. m., d'in fr. *foyer*=*focariu* sau *vêtra*, applicatu in specie la unulu d'in *atriele* sau incaperile teatrului;—n'avemu inse lipse de unu coventu asiã de scalciatu ca *foieu*, candu dispunemu de *focariu*, *foculare*, si alte genuine covente.

FOLLESIU,-a, adj., *ventricosus*; d'in *folle*=*pantice*, *panticosu*, cu mare si grassu *pantice*, vedi si : a) in Dictionariu, *follicosu*; b) in Glossariu, *folte*.

FOLTE, adj. s., *venter*, *pantex*; *ventricosus*, *ventriosus*; d'in *folle*=*pantice*, 1. subst., *pantice forte* mare si lassatu in diosu; 2. adj., cellu cu *pantice* mare, grassu si lassatu in diosu; leuatu inse, de regula, ca subst. personale in masc. pentru persone de amendoue sessele; unu *folte*, fora pl., formandu inse pl. *ai de folte*, *alle de folte*;—derivatulu *follicosu* chiama pre tata seu *folte* in a-cellu-asi locu de onore, in Dictionariu.

FONFAIRE, *fonfaitu*, etc., vedi *fonfu*.

FONFU,-a, adj. s., *dentibus carens*, *edentulus*, *balbus*; fora denti in totu sau in parte, si de aci, *balbu*, *inganatu*, *difficultosu* in vorba, asiã co, cu scuiptatulu seu, consperge collocutorii sei : *muliere fonfa*, *barbatu fonfu*; unu *fonfu*, *nesce fonfi*; *betrânele su fonfe*;—derivate : *fonfaire*, (se conjuga simplu *fonfaiu*, sau *incarcatu fonfaiescu*), v., *bai-*

butire et loquendo colloquentes sputis conspergere; a fi *fonfu*, a balbuti si scui-pá lumea de pre longa sene; *fon-faitu*, -a, part. sup. subst., *fonfaitura*, s. f., *fofincu*, -a, = *fonficu*, -a. adj., aproape in intellesu cu *fonfu*; — vedi si *for-faire*, *forfotire*.

FORAIRE si *fornaire*, (se conjuga simplu, *foraiu*, sau incarcatu, *foraiescu*), v., follicare, stertere; cu stridore, strepitu a resufflá pre nasu sau pre gura, mai vertosu in somnu: *déco foraiescu ómenii dormienti*, *foraiu si destepti*, *cellii destepti foraiescu si de mundria*; *callii foraiu si de spaima*; — si compositu cu s: *sforaire* si *sfornaire*, se conjuga ca si simplulu, *sforaiu* sau *sfornaiu*, *sforaiescu*, etc.), aproape in acellu-asi sensu cu cellu simplu; — derivate: *foraitu*, *sforaitu*, etc.; *foraitura*, *fornaitura*, *sforaitura*, etc., *foraitoriu*, *sforaitoriu* etc.: *sforaiture de menia*; mai pucinu de admissu formele: *foraiélu*, *sforaiéla*; — formele cu n parv a se referi la *fornu*, asiá cumu lat. follicare e derivatu d'in follis.

FORAITU, *foraitura*, *sforaitura*, etc., vedi *foraire*.

FORFAIRE (se conjuga *forfaiu* si *forfaiescu*), v., 1. balbutire; ca *fonfaire*: a vorbi incurcatu, conspergundu de scui-patu pre celli de pre longa sene; 2. garrire, deblatterare, ca *flecarire*, a vorbi multu si incurcatu, a borborosi; 3. affluere, abundare, scaterere; a formicá, a affluere, abundá, fi nespusu de multu, etc.: *forfaiu vermii in acestu casiu*, *forfaiu peduclii pre densii*; — derivate: *forfaitu*, -a, part. sup. subst., cu tote insemnările verbului; *forfaitura*, s. f., actione si effectu de a *forfaire* in tote insemnarile; — vedi si *forfotire*.

FORFAITU, *forfuitura*; vedi *forfaire*.

FORFOTIRE, -escu, v., 1. garrire, deblatterare, balbutire; a vorbi multu, incurcatu, ineptu, conspergundu cu scui-patu pre celli de longa sene; 2. scaterere, affluere, abundare; a formicá, a essi sau curre, se miscá in nespusa multime: *forfotescu vermii in acésta carne*; *forfotesce sângele d'in vulneri*; 3. crepitare, strepitare, aestnare; a ferbe, undá, e-

stuá, clocoti, vorbindu de ceva ce se ingrósia ferbendu: *forfotesce pisatulu in caldare*; *forfotescu tote caldarile de pre coptoriu*; — *forfotéla* e unu derivatu inadmissibile.

FOROSTAU, s. m., planta ce Dict. *Barcianu* explica germ. *kiströschén*.

FOTA, s. f., velum auterius a pectore demissum; velu ce copere partea anteriore a corpului unei femina de la cingutóre in diosu: *fotele su parte es-sentielle a vistirului femineloru de térra*; *multe fote su cosute cu mare elegántia si gustu*.

FRACU, pl.-uri, (fr. *frac*, germ. *frack*), vestimentu de barbati fora pulpane d'inainte si numai cu doue *code* d'ina-poi, si cu tote aceste-a: *fraculu e vestimen-tulu cerutu in ceremonicle si sollenni-tatile mai mari*.

FRANCARE, *franchetia*; vedi *francu*.

FRANCIA, (pronuntia *frantia*, pre a locuri: *sfrancia* = *sfrantia*), s. f., *syphillis*; morbulu cellu greu si perniciosu vene-riu, *syphilis*, nomita de poporu *francia*, ca provenita prin *Franci* sau *Francesi* d'in *Francia*: *Francesii inse dicu fran-cii si u al de Naples*; addeverulu e, co acestu morbu, asiá de contagiosu si per-niciosu, s'a addussu prin occidentali de diferite nationi nómiti, de Turci, cu a-cellu-asi nome, adeco *Franci*.

FRANCO, vedi *francu*.

FRANCU, -a, adj., liber, ingenuus, immunis, sincerus, apertus, candidus; solutus, portorio solutus; *francus ar-genteus*; 1. adj., a) liberu; b) immune, scutitu de tributu sau de impositie; in specie: solutu, allu cui pretiu sau va-lo-re s'a solutu la posta sau la trans-portu; sau simplu: scutitu, apperatu de dare publica: *scrissori france*, *merce franca*, *merci france de dari cõtra statu*; c) sinceru, ingenuu, cu ânima surata, care nu dice un'a si intellegé alt'a; d) candidu, ingenuu, innocentu, cui neci trece prin cogitu reulu; e) liberu de vorba, care spune liberu totu ce scie si cogita, care ce are in ânima, are si pre limba; — 2. ca adv.: a vorbi, a se portá *francu*; a nu se acceptá de câtu *francu* tote scrissorile ce ni se addressa; 3. ca

subst., a) person., *unu francu, una franca*; b) reale, *unu francu*, una moneta francesca de argentu, ecale in valoare cu *leulu nostru*; 4. derivatē: a) *francare*, v., a) *solvere*, a solve, a dá pretiu, valorea ceruta: *a francá scriissorile*; β) *immunitatem dare*, a scuti certe merci de darile publice; de aci: *francatu, -a*, part. sup. subst.: *scriissorii francate, merce francata, francatulu scriissoriloru*; b) *franchetia*, s. f., inadmissibile, si in loculu lui potu intrá, si au intratu dejá: *sinceritate, candore, ingenuitate*, si de celle vechie cu acellu-asi sensu: *curatia de ánima, de cogitu, addeverulu curatu*, etc.

FRANZELLA, s. f., pâne mai mica, mai alba si mai fragida.

FRUNDIETU, s. m., pl. -e, frondium multitudo; collectivu, ca *fagetu, nucetu*, etc.; multime de *frundia*; — cu acellu-asi sensu si forma: *frundisiu*; — *frundiulitia*, s. f., e unu deminutivu d'in *frundia*, care presupune altu deminutivu, *frundiulla*. Prin urmare credemu a fi de adaussu la Dictionariu.

FRUNDISIU, *frundiulla, frundiullitia*; vedi *frundietu*.

FRUNTARIU si *frontariu, -a*, adj. s., vedi in Dictionariu, observandu-se aci, co *frontariu*, ca ornamentu, sta nu numai pre frontea *calliloru*, ci si: a) pre frontea altoru-a; b) ca *fronte* a unui edificiu, *frontariu* = *frontispiciu*.

FRUNTIELTA, s. f., flnis, limes; margine a unei regione, terra; — cu forma incorrecta in locu de *fruntaria* sau *frontaria*, de cari vedi in Dictionariu.

FUDULLIA, s. f., fastidiosa superbia, *superbum fastidium, jactantia, ostentatio*; d'in *fudullu*, calitate de *fudullu*, si facta de *fudullu*; — *fudullu, -a*, adj.,

superbus, fastiosus, insolens; *Inepte sese jactans, ostentans, mundru despretiatoriu de altii, desertu, superbu*; *fudullire, -escu*, v., de regula; ca reflex.: *a se fudullí* = *fastidiosose superbire*; — pote co e coventu turcescu.

FUDULLIRE, *fudullu*; vedi *fudullia*.

FUMARITU, s. m., dupo analogi'a coventeloru: *vaccaritu, ouiaritu, capraritu, vinaritu*, etc., *fumaritu* = dare, impositu pre *fumu*, adeco pre fornu.

FUNTU si *pfuntu, pfundu*, s. m., libra, pondus, pondo; vedi *pundu* = *pondu* in Dictionariu.

FUNIORA, *funiutia*, s. f., nu su de cátu deminutive d'in *fune*, pre longa celle d'in Dictionariu: *funicella, funisiora*.

FURAFOCU, s. m., phalaena; dupo Dic. *Raoul*: falena, fluttorellu nocturnu, ce se rapide in lumine.

FURNIRE, -escu, v., (fr. *fournir*); 1. a procurá, provedé, instruí cu celle necesarie, a pune la dispositione ce e de lipse cuiva; 2. a orná, pará, dá paratu; — derivate: *furnitu, -a*, part. sup. *furnitura*, s. f., (fr. *fourniture, fournissement*); *furnitoriu, -toria*, dissu de unii *furnisoriu*, dupo fr. *fournisseur*; déro cu totulu inadmissibile, pre cându celle alte forme s'aru poté admite, in pote-rea originei loru romanice, de la *furnu*, asiá co *furnire* insémna: a) proprie, a *scote indestulla provizione, pâne d'in furnu*, si de aci: a *procurá, pará* celle necesarie, etc.

FURNITORIU, *furnitu, furnitura*; vedi *furnire*.

FURTISIAGU, pl. -uri, *fartam*; hibridu nesufferitu d'in *furtu*, care e de preferitu si de adjunsu; vedi *furtu* in Dictionariu.

G.

GADÉ (pron. *gâde*), s., care se aplica cu art. *f. a*: *gâdea*, *curuifex*, *carnifex*, care essecuta condematii la mórte;—d'in ce origine? pote d'in acea-asi cu slav. *gadŭ*, cu sensu de *féra*: *co-ci*, *intre Români nu s'a aflatu neci unulu, neci una data, se faca messeri'a de gâde*; *cu atâtu mai multu nu se va aflá astadi, candu legea nostra a proscrisu suppliciulu de mórte allu criminaliloru*; neci de *gâde déro*, neci de *gialatu* (turc.) nu avemu nevolia; se póte inse ca *gâde* se fia in relatione ca *gadillare*, pentru ce se dice: *a gadillá pre cineva la guttu*—*a fi gâde*, a suggrumá, uccide, spendurá, decapitá, etc.

GADILLARE, v., *titillare*; a face se sentia, prin liusioru contactu, unu sentimentu de placere si de risu: *unii se gadilla asiá de tare, in câtu lessina de risu sub gadillatu*;—derivate, *gadillatu*, -a, part. sup. subst., *gadillatoriu*, -tória: *maneari gadillatorie de palatele lacumiloru*; *se sciu spune si vorbe gadillatorie de urechie*; — *gadillatura*, s. f., *titillatio*, actiune si effectu de *gadillare*, etc.; (compara fr. *chatouiller*, care presuppune *catullare*);—vedi si *gâde*.

GADILLATU, *gadillatoriu*, *gadillatura*; vedi *gadillare*.

GADINA, s. f., *avis*, *fera avis*, *ferae bestiae*; 1. *passere*, *passere de curte*; 2. *passere selbatica*, *rapace*; 2. *féra*, *bestia rapace*, cu instincte do occisu alte fientie viue;—vedi *gâde*.

GAFoire si *gafuire*, v., (in forme si simple: *gâfui*, *gafai*, etc., si incarcate: *gafuiescu*), *anhelare*, *anhellum ducere*; a resufflá, respirá cu greu si a nevolia, a sufflá tare: *gafaiu callii de fug'a ce le ati datu*;—derivate: *gafaitoriu*, *gafaitura*, etc.

GAFAITU sau *gafuitu*, *gofuitoriu*, *gafuitura*; vedi *gafaire*.

GAGaire, -escu, v., *clangere*, *giugrire*, *glocitare*, *tetrinnire*; *balbutire*, *garrire*; 1. in specie despre vocea gâscelor: *gâscele gagaiescu dupo gagaitulu gascanului*; 2. in genere, despre vocea ratielor, gallineloru, curceloru, etc.; 3. metaforice: a *balbuti*, a vorbi inganatu si incurcatu;—derivate: *gagaitu*, -a, part. sup. subst.; *gagaitoriu*, -tória, adj. s., *gagaitura*, s. f., etc.;—coventu onomapeicu, si nu e nevolia a lu cautá in alte limbe, ca impromutatu.

GAGAITORIU, *gagaitu*, *gagaitura*; vedi *gagaire*.

GAGAUTIU, -a, adj. s., *stultus*, *stupidus*, *hebes*, *ineptus*; *stultu*, *stupidu*, *capu grossu*, *fora mente*, *lipsitu de judicata*, etc.;—*nomele de gagauti se aplica la parte d'in Bulgarii tinutului Bolgradu*; pare ce *gagautiu* e affine cu *gagaire*, cu *gagaitorii*.

GAINARISCE, s. f., *gallinarum multitudo*; multime de *galline*.—nu e de lipse, candu avemu: *gallinaria* sau *gainaria* cu acellu-asi intellesu; vedi *gallinarium* in Dictionariu.

GAITIA, s. f., *graculus*, *pica glaudaria*; proprie deminutivu d'in *gaia*, aplicatu inse la una specia de *gaia* sau de *ciora*; vedi *gaia* in Dictionariu.

GAITANARIA, *gaitanariu*; vedi *gaitanu*.

GAITANU, pl. -e, *funiculus*, *resticula*; cordone, firu mai grossu, implettitu d'in mai multe fire, acia d'in multe fire: *cu gaitanu se refeca vestiminte: unele vestiminte si calciamente se inflora cu gaitanu*; prov. *lucuru merge gaitanu*;—derivate: *gaitanariu*, -a, adj. s., care lucra sau vende *gaitanu*; fem. si, *gai-*

tanaressa; *gaitanaria*, s. f., a) arte de *gaitanariu*; b) officina de *gaitanariu*; c) multime de *gaitanu*, de flori de *gaitanu*.

GALAGIA, s. f., turba, tumultus, inconditus fremitus, conviciom; larva, clamore confusa, sbierete tumultose; — dupo Dict. *Buda*: *galagia* = magnanimitas, heroica virtus, eroismu, maria de suffletu; — derivate: *galagire*, -escu, v., tumultuari, a face *galagia*; *galagitura*, s. f., etc.

GALANTINA, s. f., (fr. *galantine*); carne de curcanu gelata: — pôte mai bene: *gelantina*.

GALANTOMIA, -a, *galantomire*; vedi *galantomu*.

GALANTOMU, -a, adj. s., (d'in *galante-omu*), liberalis, munificus, beneficus, benignus, largus, prodigus; care are mâna larga, care d'in allu seu da si face bene, care, se uita chiaru pre sene, ca se faca bene altoru-a: liberale, generosum, pëno si prodigu: *multi su inse galantomi cu alle altui-a*; *acesti-a nu su addeverati galantomi*, *ci numai faciari espoliatori ai altoru-a*; *a rapu unoru-a spre a dá altoru-a, nu e a fi galantomu, ci furu mascatu*; derivate: a) *galantomia*, s. f., liberalitas, munificentia, beneficentia, benignitas, largitio, calitate, dispositione si facta de *galantomu*: *galantomi'a fora mesura duce adesea la paupertate sau la rapine*; *multi si ruina starile prin galantomiele selle inconsultate*; b) *galantomire*, -escu, v., munificum, liberalem, largum, prodigum esse, a fi *galantomu*, a se arretá *galantomu*, a face *galantomie*.

GALCA (pron. *gâlca*), s. f., tumor, tuber, tonsilla, glandula, scrofula; inflatura mai mare sau mai mica, naturale sau provenita d'in morbu; D. *Miklosich* dice co acestu coventu e slavicu, numai pentru co scote si fauresce *galca*, care ar fi, fora se essista de locu neci in v. *slavica*, neci in n. *slavice*, cu tôte aceste-a *slavicu*: densulu crede, co pentru acésta assertione, adunje a mentioná *poloniculu*: *galca* cu sensulu de globu; cu atátu inse cauta se marturi-

mu, co nu se probédia originea *slavica* a coventului *gâlca* d'in limba româna; mai probabile e. co *gâlca* sta in affinitati cu alte vorbe alle limbei nostre, cumu, de esemplu, *galcaire*; — derivate: *galcosu*, -a, *tuberosus*; *galcure*, -escu, v., a face *gâlci*.

GALCAIRE, -escu, v., vedi *galcaire*.

GALCEVA, s. f., turba, tumultus, strepitus; rixa, iurgium, altercatio, contentio, certamen, dissensio, dissidium, discordia, etc., cërta, discordia, etc. de regula, insocita de mare strepitu, mari sbierete; — derivate: *galcevia*, s. f., *galcéva* mare, repetita si neinterrupta, saeva et continua rixa; *galceuire*, -escu, v., de regula reflex., a se *galcevi*, rixari, contendere; *galceviatoriu*, -*galcevitória*, adj. s., rixosus, iurgiosus, rixarum cupidus, cui place *galcév'a*, care cauta *galcéva*; *galcevituru*, -a, part. sup. subst. *galcevosu*, -a, adj., rixosus, rixae cupidus, cui placu *galcevele*, etc.; -D. *Miklosich* refere *galcéva* la slav. *glŭka* sau *glŭkŭ*, fora se dea form'a slavica, d'in care a potutu essí *galcéva*.

GALCEVIA, *galceuire*, *galceviatoriu*, etc.; vedi *galcéva*.

GALCOSU, -a, adj., vedi *gâlca*.

GALENTIA, s. f., si m., *galentiu*, de regula, in pl. *galentie*, si m. *galenti*, lignum sandalium, lignens soccus; calcionu de lemnu: *in galenti se pórtá si calciamentele celle ordinarie pre tempu de plóvia cu multa tina*; forte probabile co coventulu sta in affinitate de origine cu *gallosiu*, de care vedi in Dictionariu.

GALERTA, s. f., dupo Dict. *Barcianu*: *zéma de carne ingrossiata*, germ. *verdickte fleischbrŭhe*.

GALGAIRE, (in forme simple: *galgaiu*, *gâlgai*, etc., si incarcate: *galgaiescu*, etc., si in forma mai integra: *galgarire*, -escu, (vedi *gargarire* in Dictionariu, d'in care corrupte: *galgaire*, si *galgarire*); inse: 1. sub form'a: *galgarire*, numai cu sensulu de *gargarire* sau *gargarizare*, lat. *gargarizare*, a agitá cu strepitu unu licidu in gŭttu pentru spellare sau vindicare; 2. éro *gal-*

gaire se aude cu sensu mai generale; co-ci, afora de intellessulu de *gargarire*, are si sensul general, ce resare d'iu urmatoarele frasi: *gálgaie sangele pre nàri sau pre gura; gálgaie sange si d'in vulneri; gálgaiu dulce pre guttulu betivului licorile si vinurile*; — derivate: *galgaitoriu* si *galgaritoriu*, -*tória*, adj. s., *galgaitura* si *galgaritura*, s. f., etc.

GALGAITU, *galgarire*, etc., vedi *galgaire*.

GALLESIA, s. f., *galla*; 1. fructulu unei specia de arbore, de care vedi *galla* in Dictionariu; 2. pre a locuri, *galesia* sau *gallesia* se aude ca f. unui adiectiv: *galesiu* sau *gallesiu* = *moestas*, *tristia*, *afflictus*, *melancholicus*, *pallidus*, *melancholicu*, *tristu*, *pallidu*, cu pandi'a faciei perduta: *ce gallesia figura; mulierile gallesie attragu ànimele sentitòrie*.

GALLICIA sau *gallitia*, s. f., de regula in pl. *gallicie* sau *gallitie*, aves cohortales; passeri de curte; — forte probabile d'in aceea-asi origine cu: *gullu*, *gallina*, etc.

GALLIMATHIA sau *gallimathias*, s., *voces inopes rerum, inanis verborum sonitus*; sonite, vorbe deserte de intellessu (fr. *galimatias*); — coventulu nu e neci in franc. scrissu dupo etymologi'a ingeniosa data de unii, si a nome, co coventulu *gallimathia* ar fi espressionea unui advocatu, care sciea pucinu *latinesc'a sea*, si care, revendicandu furatulu *cocosiu allu unui Matthia*, s'ar fi esspresu: *galli Matthias = allu cocosiulu Matthia* in locu de: *Matthias gallus = cocosiulu lui Matthia*; dupo acesta parere ar fi de scrissu: *gallimatthias*.

GALONU, pl.-e, *funiculus*, *limbus*, *vitta*, (fr. *galon*); *cordella*, *beta*, firu de metasse sau de alta materia; vedi si *gaitanu*.

GALOPARE, *galopu* etc.; de cari vedi: *gallopare*, *gallopa* in Dictionariu; aci insemnànu numai, co, desi coventele se afla mai in tote limbele romanice, si desi s'a datu de multi, ca etymologi'a, gr. *κάλπη, καλπᾶν, καλπάζειν* = *a merge in trepidu*, a *trepidá* sau *tropotá*. *merge in tropotu*; totu se oppune alta etymologi'a, basata pre rationi ponderose, adeco una origine germanica, si a nome:

goth. *hlaupan*, cu *ga*: vech. germ. *gublaufan*, anglosax. *gehleüpan*, (nou germ. *laufen*); germanii moderni apoi au impromutatu limbелoru romanice: *galopieren*; cãtu pentru limb'a nostra, pre longa *gallopu*, ea are inco: *trepidu*, etc.

GALTANU, s. m., *guttur*, *jugulum*; *gula*; *guttu*, mai allessu parte interna a *guttului*; — D. *Miklosich* refere la unu imaginariu slavicu: *glutŭ*, nu numai *galtanu*, ci chiaru si *guttu*, ba inco si *inghitire*, ca cumu n'aru essiste si in latin'a, pre longa *guttur*, si forme ca *glittus*, *gluttus* si *glutus*, etc., d'in care au essitu, in limb'a nostra, forme mai multu sau mai pucinu modificate.

GALUSCA sau *gallusca*, (cu s aspru sibilante), s. f., *globulus farinaceus*; *globuti* de farina, ce se ferbe in supa si alte zeme: *supa cu gallusce*, *gallusce cu sèru*.

GALVATINA, s. f., *crauium*, *calva*, *calvaria*; *capitiua* de animale, mai raru de omu, *ossulu capului despoliatu* de pèru, etc.; — d'in *calvu*, -a, prin intermediulu formei *calvatu*, cu mica modificare de c. in g., *galvatina* in locu de *calvatina*; cu tote aceste-a D. *Miklosich* afla mediulu de a lu referi la slav. *glava*, redimandu-se pre serb. *glavetina*, care, totu dupo densulu e augmentativu, pre candu, in limb'a nostra, terminationeana *ina* este, de regula, deminutiva.

GAMALLIA, s. f., *acus capitata vel globosa*; *capetu* mai grossu allu acului, *capetulu globosu*: *acele cu gamallia nu servu la cosutu, ci la prensu, ornatu*, etc.; *cuniele de ferru sau de lemnu inco au gamallie*; *acu cu gamalliu in oppositione cu aculu fora gamalliu*, in genere: parte proeminente *globosa*.

GANDACELLU, s. m., deminutiv d'iu *ganducu*; in speciale, cu sensulu de *cantharide*, applicatu, de regula, in pl. *gandacelli*: *gandacellii trecu de bonu remedi* contra *turbure* sau *rabia*.

GANDACU, s. m., pl.-i, *scarabaens*; genu de insecte; in speciale, *cantharide*: *cu gandaci se vindicu turbarea*.

GANDIRE, -escu, v., *cogitare*, *meditari*, *judicare*, *putare*, *opinari*, *senti-re*, etc., a *cogitá*, *meditá*, *judicá*, *crede*;

derivate : *ganditu*, -a, part. sup. subst., *ganditoriu*, -toria, adj. s., cogitans, intelligent, opinans, putans, etc., care cogita, crede, judica; — tote essite d'in *gându*, pl.-uri, cogitatio, cogitatum, intentio, propositum, opinio, iudicium, sententia, mens, animus, attentio, cura, sollicitudo, etc., pre deplenu, in totu si in parte, ba inco cu prisosu, respunde *gându-lui* coventulu genuinu : *cogitu*, care se refere nu numai la tote actionile si actele sufletului integru, la mente, ca si la ânima, pre candu, lucru curiosu, nu espreme nemica d'in alle animei coventulu *gându*, care déro cu dereptu a cadutu mai de totu in lupt'a sea cu *cogitu*; se dâmu câteva esemple, cari se arrete invederatu co *gându* e cu totulu superfluu in limb'a : *a avé, a pune gându la ceva sau cineva = a avé, a pune cogitu la ceva sau cineva; nu mi vine in gându, n'am gându a face = nu mi vine in cogitu (in mente), n'am cogitu a face; prin gându nu mi trece ceva = prin cogitu (prin mente) nu mi trece ce-va; cu gânduri rellé = cu cogite rellé; etc.*, fora se mai adaugemu, co avemu multe alte covente genuine, cari reclama loculu parasitului *gându*.

GANDITORIU, *ganditu*, *gându*; vedi *gandire*.

GANGAIRE si *gangavire*, -escu, v., balbutire; a balbuti, a vorbi incurcatu, mai allessu d'in nasu sau pre nasu, — derivate : *gangavitoriu*, -toria, adj. s., etc. tote d'in *gangavu*, -a, adj., balbus, balbu, cu vorba incurcata si innecata pre nasu, pre nari; derivatu : *gangavi'a*, s. f., statu, calitate, defectu de *gangavu*, — cellu mai simplu coventu, ce a datu nascere celloru precedenti, e : *gângu*, -a, (ca tote, peno aci produsse, cu a forte obscuru), adj. synonymu cu *gangavu*; — conf. ispan. *gangusar*, a vorbi pre nasu, a nasillá.

GANGAIRE, *gangavu*, *gangu*; vedi *gangaire*.

GANGU, s. m., xystus, porticula; salla; incapere oblunga de peramblatu, si de alte usuri, servindu, ca si *galleri'a*, *curritoriulu*, de trecutóre; — germ. *gang*.

GANJIRE, -escu, v., d'in *ganju* = *funé*, fune de teliu, de scórtia de arbore : a *ganji*, = a impletti, resuci, etc.; Dict. de Buda da amendoue coventele cu s : *gansire*, *gansiu*, si derivate ca : *gansitu*, -a, esplicandu : contortus, incurvatus; vedi si *ganju* in parte.

GANJU, s. m., vedi si *ganjire*, amendoue, dupo D. *Miklosich*, slavice.

GAOCE, *gaocire*, *guocitu*; vedi *ghioce*.

GAOSA, s. f., abdomen, culus, vulva; gaur'a posticei; la femine vulv'a; — d'in acea-asi origine cu *gavanu*, *gavanosu* = *gaunosu*, etc., asiá, co *gaosa* e reddusa d'in *gavosa* = *cavosa*.

GARANTIA (differitu de *garantia* = cautione), s. f., rubia, (fr. *garance*); planta ce serve a rossí, rubia; — pentru evitarea confusionei cu *garantia* = cautione, latin. rubia e de preferitu francescului *garance*.

GARAIRE, -escu, v., glocitare, garrire; a *garri*, a *carcai*, a gloci; — intre *garguire* si *carcaire*, form'a *garguire* pare cea de preferitu, ca mai aproape de *garrirc*, cu care e probabile, affine *garguire*.

GARBACIRE, -escu, v., flagellare; a bate cu *garbaciulu*; — *garbaci*, s. m., pl.e, flagellum, flagellu grossu : *servitorii administrationei portau garbacie; garbaciulu e flagellu de curelle*.

GARBACIU, pl.-e, vedi *garbacire*.

GARBOVIRE, *garbovitu*, etc., vedi *garbovu*.

GARBOVU, -a, adj., curvus, incurvus, gibbus, gibberosus, flexus; curbu, incoveiatu, gebbosu; plecatu la pamentu, plecatu de medilocu, vorbindu de unu betránu; — derivate : *garbovire*, -escu, v., a face *garbovu*, a incurbá, a plecá a inflecte cu potere : *betráni se garbovescu*; derivate d'in *garbovire* : *garbovitoriu*, -tória, adj. s., *betranetia garbovitória*; *garbovitu*, -a, part. sup. subst., *betráni garboviti*; *garbovitura*, s. f., curvatura, flexura, gibbus; — *garbovina*, s. f., curvamen, flexus, gibbus.

GARBURA, s. f., vedi : *grangure* sau *granguru*.

GARDEROBA, s. f., (fr. *garderobe*), *vestiarium*; armariu de pastratu vesti-

mentele si ornamentele; — de preferitu e *vestiariu* = *vestiarium*.

GARDA, s. f., (fr. *garde*, it. *guardia*); custode, custodia, vegla, veghia, cari su de preferitu sub tóte reporturile.

GARGALANU, s. m., vedi *garlanu*.

GARGARITIA, s. f., cureulio; insectu ce strica grânele; — coventulu pare corruptu d'in *curculione*.

GARGAUNU, s. m., crabro; insectu, musca mare, *bondariu*; metaforice: *acestu omu are mari gargauni in capu; nu i poti scote gargaunii d'in capu; vedi si gaunu in Dictionariu*.

GARIOFILU, s. m., vedi in Dictionariu: *caryophyllu*:

GARLA, s. f., *rivus*, *rivulus*, *gurges*; riu, fluviu mai micu, torrente ce se vérsa si formédia lacuri, balti; lacu cu riusoriu ce curre d'in acellu-a, balta ore-cumu cu gura sau canale, pre unde se scurre si pre unde se alimenta; — pare affine cu: *garlanu* si *garliciu*.

GARLANU, s. m., gula, guttur; canale de inglititu, inglititóre; — s'ar paré a stá in affinitate cu *gula* = gula; Macedoromanii dicu: *gargalanu*.

GARLICIU, s. m., *cellae vinariae additus*; gur'a cellariului, scar'a, pe care descudemu in cellariulu de vinu si de alte provisioni; — s'aru paré affine cu celle doue precedenti covente.

GARNIRE, (*garnissire*), -escu, v., (fr. *garnir*), instruere, muntre, parare, ornare; a provedé cu celle necesarie: *a garni una rochia, una casa cu mobili, una mancare cu condimente*; metaforice: *a si garni capulu cu formose connoscientie*.

GARNISONA, s. f., (fr. *garnison*), *praesidium*; numeru de armati necesariu la assecurare unei cetate. Cându s'ar admite, ar cautá se liéu form'a de *garnitione*.

GARNITIA, s. f., *fageus frutex*; specia de arborellu, tufetu de fruticii fagini.

GARNITU, *garnitura*; vedi *garnire*: *garnitur'a unei rochia, unei fertura, unei pellaría feminesca*.

GASCAIRE, -escu, v., se dice de vocea sau siueratura *gáscei*, claugere.

GASSIRE, -escu, v., precumu sta gan-

dire pre longa *cogitare*, asiá sta si *gassire*, pre longa *aflare*; neci in forma si pueritate, neci in estensionea intellesului nu se pote compará *gassire* cu *aflare*; câteva casuri uumai vomu produce, spre a se invoderá lucrulu, observandu mai antâniu, co mare parte de Români nu connoscu de locu *gassire*, ci numai *aflare*; fia acumu, 1. sensulu de: *Invenire, reperiro, nancisci, a)* a dá de ce cauta cineva: *nu am gassitu acollo amiculo meu; unde se lu gassescu = nu am aflatu acollo, etc., unde se l'aflu; nu gassimu ce amu pusu in armariu = nu aflâmu ce amu pusu in armariu; se gassescu in mercatu de tote ce doresci = se afla in mercatu, etc., nu se gassescu ceva pre lume = nu se afla pre lume; déro neci unulu d'in Români nu gassescu intentionile cuiva, ci afla acelle intentioni; fora se intrâmu in sensulu mai metaforicu ce espremu frasi ca: *am aflatu de tote, numai de acesta-a nu aflassem; pre tota diu'a aflâmu câte ceva, fora se potemu gassi acellu ceva, etc;* 2. a nu cautá, a nu dorí lucrulu de *gassitu*, de aflatu, ci a dá preste ellu numai d'in intemplare: *ne gassimu cu cineva unde nu ne ar fi trecutu prin mente, co l'amu fi gassitu = ne aflâmu cu cineva unde nu ne ar fi trecutu prin mente; co l'amu fi aflatu: déro, in neci unu modu, nu pote intrá gassire in frasi ca: me afli bene astadi, candu eri me aflam forte reu; déco voi ve aflati bene, se nu ve pesc deco eu me afli bene sau reu, etc.; — e superflu a continuá, in ammentele selle, parallelulu inceputu; ar fi inse de mare interesse pentru unu coventu ca *gassire*, — care de tempuri nesciute se afla in gur'a Româniloru mai d'in tote partile —, de mare interesse a scí cu certitudine, de ce a nome origine e acestu coventu: pre câtu scimu noi, neci unulu d'in invetiatii straini sau indigeni, nu s'a ocupatu cu acésta cestione; abiá Dict. *Buda* attinge lucrulu, dandu numai a intellege, co *gassire* ar fi essitu d'in consequi, parere ce nu presenta nici una probabilitate pentru addeverulu ei; déro, dupo multe proprie cercetari asupr'a acestui coventu, cauta se ne marginimu**

a indicá singur'a analogia de forma si de sensu, ce amu potutu affá probabile, adeco: anglosax. guess=batav. ghissen.

GATA, *gatéla*; vedi *gatare*.

GATARE, v., se conjuga de regula cu forme simple: *gatu, gati, gata, gatãmu, gatati, gata*; se *gatu, se gati, se gate*, etc.; numai in gur'a sau sub condeliulu unor-a apparu, inse si aci forte raru, formele incarcate: *gatediu, gatedi, gatédia, gatãmu, gatati, gatédia*; se *gatediu, se gatedi, se gatedie, se gatãmu*, etc.; apoi, ca provincialismu, in acellu-asi sensu, se aude si scrie inco si form'a: *gatire, gatescu, gatesce, gatesce, gatimu*, etc.; perf. si part. sup. suna, d'in *gatare*: *gatai, gatatu*; éro d'in *gatire*: *gatii, gatitu*, (pretotendine cu *t* duru), *parare, apparare, præparare, perficere, peragere, efficere, absolvere*; *ornare, adornare, instruere, procurare, vestire, inducere* etc.; 1. a pará, prepará, mai allessu, a ferbe, cóce, prepará de mancare: *de si ne erá fame, nu se gatasse inco buccatele; buccatariu maiestru de a gatá pentru celle mai bone mese; déro scie gatá dupo gustulu nostru*; in acellu-asi sensu si *gatire*: *gatiti prandiulu mai currendu*; 2. cu sensu mai generale, a pará, appará, etc.: *a gatá sau gatí pre cineva de calle; a gatá sau gati de batalia; a gatá sau gati mai multe armate*; 3. a confece, terminá, dá in dispositione, a dispune, a applicá, etc.: *écco tote vestimentele gatate sau gatite; tote su gatate de plecare, tote gatate sau gatite de aratu; toti gatati sau gatiti a secerá si ará; pucini su gatati a si pune umerii la greu*; 4. in speciale, a terminá, esaurí, a seccá, finí, etc.: *gatatu e vinulu d'in tote butile; se gata farin'a d'in saccu, cumu s'au gatatu toti bannii d'in punga*; 5. a vestí, investí, orná, provedé, etc.: *a gatá sau gatí pre toti de pasci; se gatara cu de tote pentru venatore; toti si tote gatati sau gatiti de nunta; cine nu e gatatu de nunta sau de ospetiu, e esclusu si allungatu de la elle; a gatá sau gatí mai multe navi de bellu si de commerciu; a gatá navile cu vele, cu catarte, cu remi, cu remigi*; — metaforice: *a se gatá de esame, de respunsu; nu erau*

gatati sau gatiti a responde la intrebarile facute; — 6. derivate: *gatéla*, s. f., *ornatus, ornamentum, instrumentum*, modu si mediu de *gatare sau gatire*, — coventu de reprobatu pentru form'a sea abbatuta de la legile limbei; de preferitu: *gatatura sau gatitura*, care are sensu mai largu: *gatatur'a buccatelor, capului, perului, navei, callului, carrului, aratrului cu celle necessaric sau cu celle de ornatu*, etc.; *gatatoriu si gatoriu, -tória*, adj. s., *parator, præparator; instructor, ornator, armator*, etc., care *gata sau gatesce*; in fine: *gatu*, adj. s. adv., *paratus, perfectus, absolutus, ornatus, instructus; propensus, libens, sedulus; sedulo, libenter, præsto*, etc. (si ca adj. invariabile dupo numeru si dupo genu), si de regula artic. orecumu cu *a*, adeco cu *a* finale *claru*, déro si inchisu in certe sensuri, (de cari vedi mai diosu), cumu: *e gata mésa, gata su mesele, nu e inco gata restimentulu, su gata inse calcionii; toti su gata de plecare, tote su gata de colcatu, celli boni su gata a face bene veri-cui; nu su gata la lucru indatu dupo somnu; mai gatu su a mi dá viétia de cátu onorea; la totu ce le ceri si le rogi, su gata; gata e medicamentulu? gata su respunsurile? gata su documentele si tote scriptele? noi sumu gata la tóte; gata la bene, gata ca si la reu; gata a mori, ca si gata a viuc; nu su gata cu lucrulu ce le ai impusu*; — *a asteptá de a gata, tote de a gata; banni de a gata, banni cu gata, banni pre gata, banni in gata; repetitu: gata-gata; era gata-gata se plece; gata-gata se se occida*; — peno aci cu *a* finale claru, inse si cu *a* finale obscuru in intellessulu de subst. allu verbului: *paratio, perfectio, confectio, absolutio, ornatio, instructio*, etc.: *stau ore intrege pre gata de nunta; fora gata convenita nu se face nemica bene; gat'a vóstra de perambulare ne perde tempulu cellu mai pretiosu*; — pentru originea, etymologi'a coventului, Diet. de Buda da grec. *κατασκευάζειν*, déro reu trassu de peru; D. *Mik'osich* affirma numai, co *gatare, gata*, etc., romanesci su numai comnate cu celle slavice: *gotovŭ*,

gotovati, gotoviti, etc. si cu celle lithuanice : *gatavas, gataviti, gotovoti*, etc.; a daugundu inse, si stricandu totulu, candu mai apoi reduce celle slavice si celle lithuanice ca si celle romanice, la originea goth. *gataujan* = *facere*; acésta d'in urma assertione, co adeco si celle romanice se referu, *directu*, la *gothiculu gataujan*, e contradissa de ensusi *D. Miklosich*, de óra ce coventele limbei romanesci su mai originarie de câtu cellu *gothicu*; éro *D. Miklosich* refere slavice si lithuanice mai pucinu originarie la *gothiculu gataujan*; asiá déro, peno acumu, cellu pucinu, in neci un'a d'in limbele europiane, nu aflâmu form'a coventului in cestione mai simpla de câtu in limb'a romanescă sau in cea albana, unde adj. e : *gati* sau *ghati*, cellu mai apropiatu de allu nostru *gata*; se fia déro coventulu romanu impromutatu de la *Albani*? noi nu credemu a-cesta-a, ci avemu covente momentose a crede, co vorb'a romana se sue la alta origine, despre care nu cotediâmu a afirmá nemica positivu si decisivú, peno ce nu vomu avé mai multe covente in conditionile coventului *gatare*, care appare in form'a cea mai simpla de conjugatione, pre candu *gatre*, de certu essitu d'in *gata*, si acestu-a, ca subst. s'a nascutu, de assimine de certu, d'in *gatare*; acumu déro se allaturâmu coventulu in cestione cu un'a d'in formele sanscrite, cari respundu pre deplenu la forme de conjugatione alle limbei latine, adeco : *ghat*, care intre alte sensuri, are si sensulu de : *parare, facere, perficere*, si prin urmare sensulu generale allu romanescului *gatare*; — in *sanscr.* occorre si unu *adj. s.* *ghata*; numai ca *adj. ghata* = *promptus, praesto, paratus, activus, propensus*, etc., = cu allu nostru : *gata*.

GATAIRE, -escu v., conijcere; a coniecturá, a diviná, — datu de *D. Miklosich* dupo slav. *gatati* = *vaticinari*; — inse neconoscutu noue neci d'in lectura, neci d'in vorb'a viva.

GATELA, *gatre, gatitura*, etc; vedi *gatare*.

GATLEGIU si *gatléju*, pl.-e, guttar,

gala, faux, larynx; guttu; in speciale, canalea interna a *guttului, laryngea*; — *D. Miklosich*, care trage si *guttu* d'in slav. *glütŭ*, deriva de aci si acestu coventu; vedi inse si : *gatlanu, gatuire*, etc. cari tote, ca essite d'in *guttu*, au se se scriua : *guttulegiu, guttulanu, guttuire*, etc.

GATU, s. m., (pron. *gátu*, sau mai bene scriue si pronuntia : *guttu*); vedi : *guttu* in Dictionariu; vedi si : *gatuire, gallegiu* in Glossariu.

GATUIRE, -escu, v., strangulare, suffocare; a stringe de *guttu*, a suggrumá, strangulá, etc.; — derivate : *gatuitoriu, gatuitura, gatuitu*, etc.; — de scrissu si pronuntiatu : *guttuire, guttuitoriu, guttuitura, guttuitu*, etc.; vedi si : *gátu, gátlegiu, gátlanu*, etc.

GATUITORIU, *gatuitu, gatuitura*; vedi : *gatuire*.

GAUNIRE, -escu, v., cavare, concavare, rodere, subrodere, effodere, adedere; a scavá, a sapá, rode, gauri, scobi, coptori, scoptori, concavá, etc.; — derivate : *gaunitu, -a*, part. sup. subst. *cavatus* : *denti gauniti, muru gaunitu; gaunitura*, s. f., *cavatio*; — in locu de : *gavanire* = *cavanire*; vedi *gavanu, gavanire*.

GAUNITU, *gaunitura*; vedi *gaunire*.

GAUNOSIA, (pron. *gaunosia*), s. f., *cavitas, effossio, exesio*; statu de *gaunosu*, (vedi *gaunosu* in Dictionariu); — d'in acellu-asi fonte si alte derivate *gaunosire, -escu*, v., cavare, excavare, erodere, adedere, effodere; a face *gaunosu*, — de unde : *gaunositu, -a*, part. sup. *adj. subst. excavatus*; *gaunositura*, s. f., *excavatio*; — *gaunosu* pare redussu d'in *gaunosu* = *gavanosu*; vedi *gavanu*.

GAUNOSIRE, *gaunositu, gaunositura*; vedi *gaunosia*.

GAURELLA, s. f., vedi *gaurica*.

GAURICA, *gaurice, gaurella* = *gauréa*, s. f., *foramen, caulula*; diminutive d'in *gaura*, (vedi *gaura* in Dictionariu); *gaurelle de casiu, de ciuru*; — altu derivatu, *directu*, d'in *gaura*, e si *gaurosulu* = plenu de *gaure* : *gaurosulu ciuru*.

GAURICE, *gaurosulu*; vedi *gaurica*.

GAVANARE, *gavanatu, gavanatura, gavanosu*; vedi *gavanu*.

GAVANU, -a, adj. s., *cavus, concavus, convexus, ligneum vas cavum*; 1. adj., ca augmentativu d'in *gavu=cavu*, adj. *gavanu* = forte *cavu, cavatu, sapatu*, affundatu, sau si : *essitu, inflatu, concvessu*, etc. : *bucce gavane, lemnu gavanu, ripa gavana, capu cu crescetu gavanu*; 2. ca mai desu subst. m. *gavanu*, pl.-e, *ceva gavanu*, in speciale : *vasu gavanu*, si cu totulu in speciale : *vasu de lemnu cavatu*, in care offeru buccate la mésa, sau se pune fariua, etc. : *câte gavane de farina ai leuatu impromutu, atâte se intorci; unu gavanu de lapte, de miere, de mure*, etc.; — derivate : *gavanare*, v., *cavare, excavare, a scavá, sapá, aduncá*, etc. : *a gavaná trunchi pentru stupi; gavanámu unu lemnu de albia, de luntre*, etc.; de aci : *gavanatu*, -a, part. sup. adj. s., *cavatus, excavatus, cavus, concavus, convexus* : *ripe gavanate, fronte gavanata*; — *gavanatura*, s. f., *caratio, convexio, caritas, concavitas, convexitas*, actione si effectu, statu de *gavanare* : *gavanatur'a trunchiloru pentru albie, pentru stupi; gavanaturele ripei, gavanaturele buccelloru*; — *gavanosu*, -a, adj., *concavus, convexus, inanis*, aproape cu sensulu de *gavanatu*, si mai aproape de *gavnosu*, (vedi *gavnosia*), *scavatu tare, sapatu affundu* si totu de una data seccu : *pome gavanose, pepeni gavanosi, capu gavanosu, capitin'a secca e gavanosu*; — déro cauta se fia statu si form'a cea mai primitiva : *gavu = cavu*, de unde apoi *gavanu = cavanu*, si derivatele immedieate; de aci apoi : *gavosu = cavosu*, populariu care are sensulu prolongatei forme : *gavanosu*, déro care, prin intermediulu formei : *gauosa=cavosa*, fu, pre a locuri, redussa pëno la *gaosu*, in locu de *gauosu*, mai allessu ca s. f. *gavosa = gauosa*, (reü scrissu si pronunziatu : *gaosa*), cu intellessulu speciale de : *caula, vulva; abdomen*, *gaura, canale*; éro in intellessulu cellu mai speciale : a) *canalea posticea*; b) *vulv'a, canalea genitale a feminei*; prin urmare, vorba obscena si triviale.

GAVOSU = *gauosu, -a, gavu=cavu, -a*; vedi *gavanu*.

GAZDA = *gasda*, s. f., *hospes, hospitium; dominus, domus, domicilium*; persona ce ospeta straini, cumu si cas'a acestui ospete : *gazd'a de latroni nu are nome bonu, nu e bene a acceptá pre vericine in gasda*; — derivate : *asduire, -escu*, v., *hospitare* = a ospitá straini in cas'a sea; *gazduitoriu, -tória* = care *gazduesce*; *gazduitu, -a*, part. sup. subst. d'in *gazduire*; forme si mai scalciate : *gazdoia* si *gazdoica* = *hospes, hospita* = *gasda* in intellesulu personale; barbarismi superflui, cându avemu : *ospete, ospetiu, ospetare, ospetariu, ospetaria*, etc.

GAZDOIA, *gazduire*, etc.; vedi *gasda*.

GEABA (cu a finale, de regula, claru), adv., *frustra, incassum, inutiliter, nequicquam*; *gratuitu, fora folosu, fora profectu*, in desertu : *geaba vini, geaba te duci*; si cu prepos. *de* : *de geaba, in ventu, vorbiti*; — se fia coventulu, cumu pretendu unii, turcescu? — nu se pote ére mai bene esplicá prin *geba*, fem. d'in *gebu = gebosu*? cumu se explica *surd'a* d'in *surd'u*, co-ci *gób'a = surd'a = in desertu*.

GEALATU, s. m., *caruifex*; vedi *gáde*.

GEAMALA, s., *scurra monstruosus, monstrum, gigas*; 1. omu forte ridiculu ornatu, si tare maritu in volume prin ornatulu seu, asiá co, in serbatorile *nascerei Domnului*, spariá lumea, mai allessu copillii : *geamal'a portá, pre a locuri, si nomele de brezaia*; 2. gigante, gigante monstruosu, monstru; de aci metaforice : *una gemala de muliere*; déro si masc. *unu geamalu de omu*; — in locu de *geamala, -u*, pre alte locuri si *gemala*; se fia in locu de *gemella, -u*, ca fientia omenesca duplicata? sau d'in *gemere*, d'in caus'a *gemeteloru* si *mugiteloru ce da gemal'a*?

GEAMANTANU, pl.-e, *hipopera, vidulus, pellicus succus*; saccu de pelle mai vertosu, ce serve a recepe efectele de callatoriá; — de aci si demin. *geamantellu*, care, pre alte locuri, se aude si : *gemantellu, gementellu*, si chiaru *gemetellu*, si aceste forme admite, dupo localitati, si *geamentanu*, adeco : *gea-*

mentanu, gementanu; se nu fia déro es-situ cumuva d'in *gemere, gemente* = *gemens*, a nome, ca *portatoriulu oneriloru callatoriloru?* vedi si *gemala*.

GEAMANTELLU, pl.-e, vedi *geamantanu*.

GEAMATICU pl.-e, *glomus, globus*; ceva *agglomeratu*, de essemplu, *tortu agglomeratu* : *glomu* sau *ghiomu*, — pre a locuri si : *gematecu*; confere : *glomu, ghiomu*, si gr. *γερμάτος* d'in *γερμίζειν*.

GEAMBARA si *geampará*, s. f., pl. *geamparale*, *crusmata*, (fr. *castagnette*); instrumentu de acompaniatu saltulu seu, compusu d'in doue lemne sculptate, instrumentu orientale, usitatu multu la Turci si Arabi : *a jocá gamparalele*.

GEAMBASIA, (pron. *geambasia*), s. f., negotiu, messeria de *geambasiu*; — *geambasiu*, s. m., mango; *mangone* = cellu ce procura altoru-a calli prin comerchiulu de calli.

GEAMBASIU, s. m., vedi *geambasia*.

GEAMGIU, *geamicu*; vedi *geamu*.

GEAMIA, (pr. *geamia*), s. f., *machomedanorum faum*; locu de rogatione si inchnatione la *machomedani*; — s'ar poté scriue si *giamia*.

GEAMPARA (pron. *geampará*), s. f., vedi *geambará*.

GEAMU, pl.-uri, *vitrum, vitri* *quadra*; oclu de vitru la una ferestra; — de aci si : *geamgiu*, s. pers., care fabrica, vende sau pune *geamuri*; *geamicu*, s. reale, pl.-uri, multime de *geamuri*, totu de *geamuri*; — coventulu e turcescu, éro derivatele : *geamgiu, geamicu* au si finali turcesci; — se potu scriue si : *giamu, giamgiu, giamlicu*.

GEANTA, (si *génta*), s. f., micu *geamantanu, geamantellu*, mai allessu pentru espeditione de scriessori si grupuri de banni.

GEBA, (vedi *geba* in Glossariu, si *geba* in Dictionariu); pre longa celle date in Dictionariu ca derivate d'in *geba*, se voru adauge inco formele : 1. *gebosire* si *gebuire, -escu*, v.; 2. derivatele d'in aceste verbe : *gebositu* si *gebuitu*, part. sup., *gebositura* si *gebuitura*, etc.

GEBOSIRE, *gebositura, gebuire, gebuitura*, etc.; vedi *geba*.

GEMENARE, s. f., (si *geminare*), *subscus furcata ad posteriorem currus partem*; lemnu de imbucatu, lemnu furcatu la partea posteriore a carrului, a cordei carrului; — coventu admirabile, creatu de poporu, trassu d'in *gémenu* sau *gémínu*, ca *braciare* d'in *braciu*, insemnandu *braciele gemine alle lemnului furcatu ce are se imbuce si se fisse ceva*.

GEMENTANU, vedi *geamantanu*.

GENA; (altii pronuntia : *jena*), s. f., (fr. *gène*). *supperare, tormentu, dore, strimptare sau strimptorare, angustia, lipse* : *a senti gena de petricellele intrate in calciamente; mare gena casiona si calciamentele, cingutorea sau alta parte de vestimentu; mi ceri argentu impromutu, candu eu ensumi su in mare gena*; metaforice : *vorbiti fora neci una gena; cu mare gena se espreme omulu acestu-a*; — derivate : *genare*, v., (fr. *génér*), a face, adduce, *casiona gena* : *celli ce stau prea inde sati, se gena unulu pre altulu; ne amu genatu pre noi, ca se ve ponemu si lassamu pre voi in largu si commodu; voi ve genati de tote câte ve incommoda; — genante*, part. adj., d'in verbulu precedente *genare*, care *gena*, *incommoda*, *suppera*, etc. : *calciamente genanti, calciull'a strimpta e forte genante pre caldura mare*; — coventulu *gena* = fr. *gène* se trage d'in *geena* sau *gehena* = *foculu infernului*, la crestini, éro la Ebrei, *unu mare precipitiu longa Jerusalemu*, unde se nutriea unu mare si infricosiatu *focu* pentru ardere de victime omenesci, (vedi si *geena* in Dictionariu.)

GENANTE, *genare, genatu*; vedi : *gena*.

GENDARMARIA si *jandarmaria*, s. f., vedi : *gendarmu*.

GENDARMU, (scalciatu de multi dupo fr. *gendarme*, asiá co adunje se nu se mai connósca ce coventu e, adeco : *jandarmu, geandarmu, giandarmu*, etc., s'ar poté correge, ca mai bene in : *gente de arme* = *gented'arme*, etc., cumu si : *gente d'armaria*), s. m., *milles, armatus, eques*; omu armatu in genere, *militariu*; éro in specie : *callariu sau pedestru armatu*, ce serve la *apperarea si assecurarea*

unei commune;—derivatu: *gendarmaria* = *gente-de-armaria*, collectivu: multi *gendarmi*, toti *gendarmii* unei commune; unei *politia*.

GENTA, s. f., vedi *geanta*.

GENTLEMANU, s. m., vir genere nobili; omu d'in familia nobile; in sensu mai largu, omu cumu se cade; -- d'in angl. *gentleman*, in fr. *gentilhomme*; s'ar poté pune sub form'a correcta si analoga limbei: *gentile omu*, applicatu si la cellu altu sessu; *gentile femina*, si in genere: *gentile barbatu*, *gentili fapte*; *gentile portare*, cumu si in alte insemnari, (vedi si: *gentile*, *gentiletia*, etc. in Dictionariu).

GERANTE, *gerantia*; vedi *gerare*:

GERARE, v., *gerere*, (fr. *gérer*); *negotium gerere*; applicatu de unii in locu de classiculu *gerere*, (vedi *gerere* in Dictionariu), care de certu e de preferitu in tote intellessele; totusi se pote, credemu, applicá si form'a *gerare* in certe semnificatiuni, cumu, de essemplu, in compositulu: *belligerare*, si in alte espressioni de procuratiune si administratiune; — derivate: *gerante* = *gerente*, care *gere* una administratiune; *gerantia* = *gerentia*, calitate, officiu, sarcina de *gerante*.

GERATICU = *geraticu*, -a, adj. s., *gelidus*, *frigidus*, *alsiosus*, *frigoris impatiens*; *gelu*, *tempestas gelida*, *pruna*; d'in *geru* sau *gerare*, *geratu*, 1. proprie, a) ca *tomnaticu*, *iernaticu*, asiá adj., *geraticu*, a) *gerosu*, (vedi *gerosu* in Dictionariu), unde sau cându e *geru*, si prin acésta-a differe de *gerosu*, intru câtu *acestu-a* va se dica *plenu* de *geru*, éro *geraticu* espreme *geru* mai multu sau mai pucinu intensu: *tempulu geraticu*, *locuri geraticu*, *clima geraticu*; β) *sentitoriu fórte la geru*, *palpandu la geru*: *plante geraticu*; *ce omu geraticu*; *pruncii su mai geratici de câtu adultii*; inse si *adulti multi su mai geratici ca pruncii*, 2. s. m. reale: *geraticu*, plur.-e. *tempulu de geru*, cumu si: *petrecerea tempulu de geru* undeva, in una a nome *clima*: *geraticu infricosiatu*.

GERUIKE, -escu, v., *gelare*, *frigere*, *frigescere*; a fi *geru*, a dá, produce *geru*,

mai allessu ca verbu unipers. *geruesce tare in nóptea acestu-a*.

GEVREA (pron. *gevréu*), pl. *gevrelle*, *hntoolum*, *sudarium*, *strophium*, *mamilare*, *peniculum*, *penicillum*; 1. fascia de *pandia* *suptire*, de *pandia* de *linu*, etc. *adesea* *cosuta* cu *firu* de *metallu* *pretiosu* sau de *metasse*, care serve la *differte* si *diverse* *usuri*, cumu: *gevea de mâna* sau *de facia*; *gevea de sudóre*; *gevea de nasu*; *gevea de guttu* sau *de collu* = *collanu*, *strophiu*; *gevea de senu*, *de peptu* = *mamillare*, etc.; 2. si in sensu mai commune: *gevea* = *servetu*, *stergariu*, *stergutori*, *cârpa de stersu*, etc.

GHEBA, s. f., 1. *gibbus*; (vedi *geba* si in Dictionariu si in Glossariu); 2. *pallium rusticum*, *mantellu* *terranescu*, de *regula* *negru*; vedi si: *seghe*, *zeghe*.

GHEBOSIA, *ghebosia*, *ghebositu*, *ghebositura*; vedi *gheba* sub 1. si *geba*, cumu si *ghibu*.

GHELIRU, s. m., *quidplam fortuiti boni*, *felix repertum*, *repentinum bonum*, *insperatae repentinaeque pecuniae*; ceva *bonu* *venitu*, *afiatu* *fortuitu* si *neasteptatu*, *castigu* *fora labore*, *capetatu* d'in *intemplare* sau prin *artificiu* si *fraude*; — se pare a fi *turcescu*.

GHERDAPU, s. m., pl.-uri, locu cu *cataracte* *periculose*; — *coventu* *turc.*, inse *impromutatu* de *Turci* de la *Persi*.

GHERGHEFU, s. f., *fabrilis machina*, (fr. *métier à coudre*); *cadru* de *cosutu* *flori* cu *aculu* *pre campu* de *pandia* sau de *alte materie*; *coventu* *turcescu*.

GEROCU, s. m., pl.-e, *lacerna*, *sagulum*, *paenula*, (fr. *surtout*, *redingote*); *tunica* *superiore*, *vestina*; — *corruptu* d'in *germ. gehrock*.

GHETA, s. f., *corruptu* d'in fr. *guêtre*; *specia* de *calciamente* cu *tibiali* *scurte*.

GHIANDOSU, -a, adj., vedi *ghindosu*.

GHIARA, s. f., *unguis*, *falcatus* vel *aduncus unguis*, *ferarum unguis*; *ungla* de *féve*, de *cadrupedi* sau de *passeri*, etc. *ungla adunca*, *falcata* si *forte* *agera*: *ghiarele calusier*, *corbului*, *vulturelui*, *leului*, etc., *metforice*: *ghiarele mortei*, *ghiarele raptorilor*, *ghiar'a tyrannului* e *lunga* si *invincibile*; — *probabile*, d'in *ungla*. a nome d'in *ungliora* = *unghiora*,

syncopata *ghióra* = *ghioara*, cu perderea lui *o*: *ghiara*, — ca si *chioru* d'in *unochioru* = *unocloru*; nu e déro de cautatu in germ. *klaue*, *kralle*; in Diction. Raoul vedi si gr. *χεῖρας*, ca affine cu *ghiara*.

GHIBA, s. f., vedi: *gheba* sub 1. si *geba*, *ghibu* = *gibu*.

GHIBOSIA, *ghibosire*, etc.; vedi: *ghibosía*. *ghibosire*, si *gebosía*, *gebosire*, etc.

GHIBU, adj. s., vedi: *ghebu* sub 1. si *gebu*, *gibu*.

GHICIRE, (si cu *i* obscuru in syllab'a initiale), -escu, v., divinare, augurari, conjecere, conjectare, conjectura assequi; a diviná, a spune d'inainte ce are se fia, a descoperi ce e occultu prin simple semne sau coniecture, a coniecturá, etc.; 1. a spune prin una pretensa arte, sau prin certe instrumente magice, cumu e mai allessu *ghioculu ghicitorieloru*: *Tiganele*, *mulicrile de Tigani*, *ghicescu cu ghioculu*; *se ti ghicescu, Domnule si Domna, totu ce ati patitu si veti patí*; *se ghicimu fortun'a si murirea, la care veti adjuge*; 2. in genere si metaforice: *ghicesce unu omu ageru cogitele celle ascunse alle altoru-a*; *celli ageri ghicescu cellu mai departatu venitoriu*; *pare co ai cautatu ghiocu, asiú scii ghicé ce e in anim'a fia-carui-a*; — derivate *ghicitoriu*, *ghicitoria*, s. m., divinator, care *ghicesce* sau pretende a *ghicire*; *ghicitoré* = *ghicitoria*, s. reale, enigma, ce e de *ghicitu*, espressu prin covente, *enigma*: *ghici ghicitoréa mea*; *ghiciti voi ghicitorile nostre*; si s. f. reale, *ghicitoria* = *divinatoris ars*, pretens'a arte a *ghicitoriu* lui sau *ghicitoriei*; — *ghicitu*, part. sup. subst., divinatns: *ghicitoréa ghicita*, *ghicitorile neghicite*; *ce ceri de ghicitu? su satullu de ghicitulu vostru*; *pre ghicite pre neghicite*, adv.; — *ghicitura*, s. f., divinatío, præsagium, augurium, actione, arté, si effectulu acestoru-a, ce se *ghicesce*: *nu ne leuámu noi dupo ghiciturle vostre, co nu avemu credentia in ghicitur'a vostra*; — Dict. Raoul da ca etymologia a acestui coventu, russ. *ugadikü*, care e unu subst. = cu *ghicitoriu*; déro de unde verbulu *ghicire*? ore d'in *ghik*? déro acestu coventu nu essiste in limb'a russesca, ci

verbulu compositu e: *ugadalü*, éro simplu: *gadajo* sau *gadalü*, de unde ar fi essitu unu romanescu: *gadire*, si neci cumu: *ghicire* sau *gacire*, cea ce neci D. *Miklosich* nu a affirmatu, de si ne spune ca *gadina* ne vine d'in slavica: déro *gadinele* sunt *cobe*, *passeri cobitorie*, *auguratorie*, ca in limb'a latin'a, asiá si in celle alte limbi cumu se vede; — aceste-a adjungu a lassá la una parte etymologi'a data, si a ne permite una mai probabile, asserendu adeco, co *ghicire* e mutilatu d'in *ghiocire*, trassu d'in *ghiocu*, cu care *ghiocescu* = *ghicescu ghicitoriele* = *ghicitoriele*.

GHICITORIU, *ghicitu*, *ghicitura*; vedi *ghicire*.

GHIDE, *ghidilire*, etc.; vedi: *gáde*, *gadilire* = *gadilare*.

GHILEU, s. m., *dolabrum*; *major mal-leus*; 1. *randella*, *cutitonia*; 2. *mallulu cellu mai mare intre alle faurulü*.

GHILLOTINA, s. f., (fr. *guillotiné*); *taliatore* sau *taliatoriu* de capu, instrumentu de decapitare; — derivate: *ghilotinare*, v., (fr. *guillotiner*), a *taliá* capulu unui criminale cu *ghilotin'a*, *ghilotinatu*, -a, (fr. *guillotiné*), part. sup. subst. d'in *ghilotinare*; — *ghilotin'a* e instrumentu propriu francescu, inventatu in tempulu marei revolutione francesci de la 1789, de unu medicu francescu, ce portá si nomele de *Guillot*, spre a properá actulu de morte a celloru condemnati a fi decapitati.

GHILLOTINARE, *ghilotinatu*; vedi: *ghilotina*.

GHILTIU, pl.-e, *tendicula*, *laqueus avicularis*, *avium excipulum*; *laciú*, *pedica* de presu sau impedicatu mai allessu *passeri*; — se fia ore essitu d'in germ. *gitter*; d'in cóce de Caparti, pre cátu scimu, nu e connoscutu in neci una parte a regionei.

GHIMBERIU si *ghimberu*, s. m., *zingiberi* = *anemone zingiber*, *Linn.*; *specia* de planta sau radice indica; — *ghimberiu galbinu* = *curcuma longa*, *Linn.* (germ. *die gürkumey* oder *der gelbe Ingber* oder *Ingwer*); — cauta se aiba una forma mai originaria si mai correcta, cumu: *zingiberu* sau *gingiberu*.

GHIMPARE, (se conjuga in forme simple : *ghimpu, ghimpi, ghimpa*, etc.), v., **pungere**; (d'in *ghimpe*), a pune ca *ghimpele*, a face actionea *ghimpelui*, a se infige si punege; — *ghimpe*, pre a locuri : *ghimpu*, s. m., pl. -i, 1. spina, aculeus; sentes, spinu, sente, senticella, etc., totu ce impunge la plante mai vertosu : *ghimpi de ordin, de acacia, de spini, de rosa*, etc.; 2. gleba, gleba, gleia, bulsu, brusiu, bulgaru, buccata de pamentu, in genere, glodurosa, coltiurosa; 3. metaforice : stimulus, stimulu, indemnu, sau : dorere, impatientia, etc. : *pare co stati pre ghimpi la noi, pare co te tinemu pre ghimpi; ghimpe la ghimpe*, vorba mordace la mordace, impunsitura la impunsitura; — de aci, afora de precedentele verbu *ghimpare*, si derivatele : *ghimposu* si *ghimpurosu*, -a = *spinosus, aculeatus, glebulentus, glebosus, scabrosus*, plenu de *ghimpi*, de *glebe*, scabru; scabrosu; prin mediarea verbului *ghimpare, ghimpatu*, -a, part. sup. adj., *aculeatus, sentibus praeditus, gebulentus*, provedutu cu spini, cu glebe, cu asperitati, etc.; — d'in *ghimpare* si compositulu : *inghimpare*, camu cu acellu-asi intellesu ce are si *ghimpare*; — etymologi'a remane a se cerceta.

GHIMPATU, *ghimposu, ghimpu, ghimpurosu*; vedi *ghimpare*.

GHINDOSU, -a, adj., *gladium plenus, glandibus praeditus, glandarius*; d'in *ghiande* = *glânde*, si prin urmare si *ghindosu*, in forme mai corecte si mai complete : *ghiândosu* = *glândosu* = plenu de *glândi*, cu multe *glândi* munitu, etc. (vedi *ghiande* si *glande* in Dictionariu; de assemine vedi in Dictionariu : *glandula* = *glandura, glandulosu* = *glandurosu*, etc., in locu de mutilatele si incorrecelele forme : *ghindura, ghindurosu*, etc.)

GHINTUIRE, -escu, *lincis distinguere*, (fr. *rayer uno arme*); a radiá tiév'a unei arma : *a ghintui una pusca, unu tunu tunuri ghintuite, pusca ghintuita*; de aci : *ghintuitura*, s. f., actione si effectu de *ghintuire*.

GHINU, s. m., *crena, strix, dolabrum*; 1. crestatura, *striga, stria, linia*

aduncata in unu lemnu, incisura; 2. instrumentu de facutu assemine strie, cutitonia, randella, etc.

GHIOCU = *gliocu*, (vedi : *ghioca* = *glioca, ghiocellu* = *gliocellu* in Dictionariu), s. m., proprie m. d'in femininu *ghioca* = *glioca*, si cu acellu-asi sensu : *ghiocu* sau *gliocu de ouu* = *ghioca* sau *glioca de ouu*; in speciale inse : *ghiocu* sau *gliocu*, a) instrumentu de maiestria a divinatoriului sau divinatoriei, instrumentu costante d'in una *conca* munita cu unu micu *speclu*; b) *ghiocu* = *gliocu*, vulva, canale genitale allu feminei, — de aci frasi : *a cautá in gliocu cuiva*; a *ghici* cuiva; éro : *a si cautá in gliocu siesi, a si arretá glioculu*, etc., expresioni obscene mai multu sau mai pucinu transparenti, (vedi si *ghicire*); — in fine inco unu derivatu d'in fem. *ghioca*, cu una mica modificazione de forma, adeco cu *g* in locu de *c*, in syllab'a finale : *ghioga* = *globus, acus globulus, res capitata, clava, gamallia, capitina*, capitu de acu sau de altu obiectu, mai allesu capitulu unui bátiu, si de aci : *maciuca, bâta*, etc. : *a lovi in capu cu ghiog'a, a occide ursulu cu ghiog'a, a sci mania ghiog'a*, si : *giog'a unui acu, unui cuniu*, etc.

GHIOGA, s. f., vedi : *ghioca*.

GHIOLDIRE, *ghiolditu*, vedi : *ghioldu*.

GHIOLDU, pl. -uri, *acerbus et violentus ictus*; lovitura violenta, imbrancitura violenta; si cu *nt* in locu de *ld* : *ghiontu* = ictu cu pumnulu, violenta lovitura de pumnu, cu multu mai violenta de câtu *ghioldulu* : *ghionturile su loviture de furia si de meniosa batalia*; d'in contra, *ghioldurili potu fi numai impulse date unui ce nu prea sentitoriu ca se sentia si se intellega ccva*; — derivate : *ghioldire*, -escu, si *ghiontire*, -escu, v., a dá *ghioldu*, a dá *ghiontu cuiva*; *ghiolditu, ghiontitu*, -a, part. sup., *ghiolditura, ghiontitura*, s. f., actione si effectu de *ghioldire*, si de *ghiontire*, etc.

GHIONOIA sau *ghiunonia*, s. f., *picus*; specia de passere.

GHIONTIRE, *ghiontitu, ghiontitura*; vedi *ghioldu*.

GHIORAIRE, *-escu*, v., vedi *ghior-tiaire*.

GHIORDANU, s. m., pl. *-e*, torques, monile; collanu de collu; laciú, salba de guttu; — turcescu?

GHIORTIAIRE, *-escu*, v., (de intestinis) strepere, crepitare, eructare; despre matie, a strepe, a eructá; in a-cellu-asi sensu si *ghioraire*, inse numai intellessulu speciale de *crepitare*; — derivate: *ghiortiu*, pl. *-e*, actione si effectu de *ghior-tiaire*: *ghior-tiulu pantece-lui*, *ghior-tiulu pre ghitoro* = *inghitore*; — *ghior-tiaitu*, part. sup. d'in *ghior-tiaire*, éro d'in *ghioraire*, *ghioraitu*; — *ghior-tiatura*, s. f., actione si effectu de *ghior-tiaire*, etc.

GHIOSDANU, pl. *-e*, saccu unde si punu cártile copillii ce mergu la scola.

GHIOTURA, s. f., totu, totalitate, inse numai cu prepos. ca adv. se applica in frasi ca: *a vende cu ghiotur'a*, *a com-perá cu ghiotur'a*, *a spende in ghiotura*, *a bee cu ghiotur'a*; — probabile d'in *ghiutu* de la *ghiutire*, in origine avendu sensulu de la *ghiutire*, *sorhere*, *absorbere tote in una data*, *fia cátu de multu*.

GHIIPSARIA, *ghipsariu*, *ghipsu*, etc. vedi: *gypsaria*, *gypsariu*, *gypsu*, etc. in Dictionariu; aci notámu numai, pre longa verbulu *gypsare* in Dictionariu, care e de preferitu, si verbulu mai estensu in usu, *gypsuire*, *-escu*, v., *gyp-sare*, a dá, a spoli cu *gypsu*; derivate: *gypsuitu*, *-a*, part. sup. subst. d'iu *gyp-suire*.

GHIRLANDA, s. f., sortum florum; conuna, sertu de flori, — d'in franc. *guir-lande*, si it. *ghirlanda*, nu mai pucinu unu coventu ca *guirlanda* e contra tote legile limbei nostra; asiá déro de sup-plitu cu *corona*, *conuna*, *sertu* mai vertosu.

GHIUDEIU, s. m., specia de érba, *cytisum*?

GHIISDU si *ghizdu*, s. m., pl. *-uri*; structura de lemne in giurulu unui *putiu*, unui *fonte* sau *fontana*: *une ori ghis-dulu* sau *ghisdurile* mergu peno in *fundulu putinlui*, *ca se appere parietele lui de derimature*; — derivate: *ghisduire*, *-escu*, v., a muni cu *ghisdu*; *ghisduitu*, *-a*,

part. sup. subst. d'in *ghisduire*; *ghis-duitura*, s. f., actione si effectu de *ghis-duire*, etc.

GHIISDUIRE, *ghisduitu* *ghisduitura*; vedi *ghisdu*.

GHISTIRE, (nu cumuva *chistire* in locu de *pistire*?), v., scatescere, stillare, sudare, manare; de apa si de alte licide, a essi de unde-va, a curre, si in speciale, a curre in picature, a picurá, sudá, etc.; — derivate: *ghistitu*, *-a*, part. sup. subst. d'in *ghistire*; *ghistitura*, s. f., actione si effectu de *ghistire*, etc.

GHISTITU, *ghistitura*; vedi *ghistire*.

GHITARA, s. f., *ghitaristu*, s. m., vedi: *cithara*, *citara* sau *celara*, *citaristu*, *ceteristu*, etc., in Dictionariu,

GHIULEA (pron. *ghiuléa* sau *ghiu-lemma*), s. f., pl. *ghiulelle*, globus metallicus, qui servit tormentis bellicis, (fr. *boulet*); globu metallicu ce serve la incarcatulú tunurilor; — turcescu; de sup-plitu cu *globu*, *bomba*, etc.

GHIUMU, s. m., pl. *-uri*, *cucuma*; vasu de fertu apa, *ibricu*.

GHIUNGHIONARE, v., vedi: *ghiun-ghiunéa*.

GHIUNGHIONE si *ghiunghiunella*, s. f., *exquissita et affectata elegantia*; ornamentu ambitiosu si affectatu; — de aci si verbu: *ghiunghiunare*, e adorná cu affectatione.

GHIVECIU, s. m., *florum vas*; vasu de flori, vasu in care se ponu se cresca flori.

GINU, s. m., *spectrum*; spectru, strigoniú; — turcescu?

GIORNU, s. m., *palimpsestus*; maculatoriu, *ciorna*; — cestu d'in urma inco pare in locu de *giorna* d'in *giornu* = it. *giorno* = *diurnu*, de tota diua.

GIRAFÁ, s. f., (it. *giraffa*, fr. *girafe*) *camelopardalis*; cadrupede de Africa cu petiorele de inainte mai inalte de catu celle de in deretru.

GIUBEA si *giubella*, s. f., pl. *giubelle*, vestimentu orientale longu si blanitu; — turcescu? — derivate: *giubellutu*, s. f., deminutivu d'in *giubéa* = *giubella*; *giubellu*, *-a*, adj., a) proprie, care porta *giubéa*, cui place a portá *giubéa*; b) metaforice, care tine de celle vechie, ini-

micu allu celloru noue si a totu ce e nouu.

GIUGIULIRE, -escu, v., vedi *gugulire*.

GIULGIU, s. m., *lntentum*, sindou; buccata de pandia suptire, mai allesu de linu, lintiolu, si in speciale: a) de patu; b) de infascioratu veri-cumu corpulu; c) de infascioratu corpulu unui mortu: *cu myresmate unscra si cu giulgiu infasciorara corpulu lui si lu pusera in mormentu nouu*; — turcescu?

GIURGIUVEA si *giurgiuvela*, s. f., *quadra*, cancelli fenestrale; cadra de fenestra, in care se include unu cadru de vitru, — turc.? — mai de preferitu ar fi: *cercevea* = *cercevela*.

GIUVAIERGERIA, *giuvaiergiu*, *giuvaierica*; vedi *giuvaieru*.

GIUVAIERU, s. m., *gemmeum ornamentum*, *gemmeus ornatus*, *muliebris gemma*, (fr. *bijou*, *joyau*); ornamentu de gemme, de nestimate, de petre pretiose alle unei femine; — derivate: *giuvaiergiu*, s. m., pers., *gemmati operis artifex vel venditor*, care fabrica sau vende *giuvaieru*; *giuvaiergeria*, s. f., reale, *gemmatum opus consilendi ars*, arte de a lucra *giuvaieru*; *giuvaierica* (pl. *giuvaiericalle*), s. f., *gemmatum opus vel ornamentum*, in acellu-asi sensu cu form'a *giuvaieru*, cu differenti'a co form'a *giuvaierica* e mai adesea cu sensu collectivu; — coventulu *giuvaieru*, fia sau nu, cumu se da de unii, turcescu, nu e mai pucinu una cauza de completa disordine tumultuosa in pucinele vorbe ce a produsu pre solulu terrei romanesce: cu ce firu de Ariadne se se orientie unu Romanu, in limb'a sea, de la *giuvaieru* numai pëno la *giuvaierica* sau la *giuvaiergeria*? — Celli de preste Carpati paru a fi facutu unu mai mare nis, spre a coordiná aceste covente cu limb'a propria, adoptandu formele: *giuvela* sau *giuvelu* = cu *giuvaieru* si *giuvaierica*; *giuvelariu* sau *giuvellariu* = *giuvaiergiu*, etc.; dëro si asiá, nu e mai bene a face usu in limb'a romana de covente române vechie si popularie, ca: *nestimata pëtra pretiosa*, si singuru *pëtra*? cumu: *petrele mitrei unui prelatu*

cari *giuvaieru* su tote imperuna si fiacare in parte.

GIUVANEA si *giuvanella*, s. f., ce accopere capetulu pipei, de unde aspira fumulu tabacului, coventu turc.

GIUVELLU = *giuvela*, *giuvelariu* = *giuvellariu*; vedi: *giuvaieru*.

GLAJA, s. f., *vitrum*, *vitrea lagena*; *vitreum poculum*; 1. vitru; 2. carafa de vitru; 3. cupa, pöteriu de vitru; derivate: a) *glajariu*, adj. s. pers., care fabrica sau vende *glaja* sau obiecte de *glaja*; *glajaria*, s. f., messeria sau officina de *glajariu*; chiaru si deminutivulu: *glajutia*, mica *glaja*; — d'in coce de Carpati nu e de locu connoscutu a cestu coventu cu derivatele; cu tote a ceste-a Dict. *Buda* lu trage d'in grec. *βάλας* sau *γλαζιά*; dëro, ce se facemu invetiatiloru germani, ce no scotu spectrulu germ. *glas*? se ne buccurámu, ca nesce intelleti, co elli ne impingu la usulu coventeloru, genuine, ce ne offere *alm'a nóstra limba*.

GLAJARIA, *glajariu*, *glajutia*; vedi *glaja*.

GLASNICU, -a, adj., vedi *glasu*.

GLASTRA, s. f., *florum vas*; vasu ce se imple cu flori.

GLASU, pl. -uri, vox, sonus, tonus, *suffragium*, *votum*; 1. voce, voce omenesca, si, prin estensione, voce a altoru animali; 2. sonu, sonu armoniosu, melodiosu, sonu de cantu placutu ureclei; 3. tonu, modu, modulatione, gradu, gamma a vocei sau sonului musicale: *in baserica su optu glasuri*, *cari nu su de câtu optu tonuri*, *optu moduri musicali*, *optu gumme alle baserice*; *regulate dupo regulele sau canonele orientelui*; 4. in genere si prin abstractione, mediu de espresione, de essemplu: a) espresione de votu, b) espresione de opinie, de dorentia, c) espresione de suffragiu, etc.: a *obtiné tote glasurile allegatoriloru*; in sensu si mai abstractu: *glasulu occisului innocente striga d'in pamentu*, *glasulu naturei, animiei*, etc.; — derivate: *glasuire*, -escu, v., *vocem emittere*, a dá *glassu*, a espreme cu *glasulu*, a cantá cu *glasulu*, a aprobá sau disapprobá cu *glasulu*, etc.;

glasuitu, -a, part. sup. d'in *glasuire* : celle *glasuite* si *neglasuite*; *glasuitoriu*, -tória, adj. s., care *glasuesce*, a *glasuitu sau va glasui*; *glasuitorii addeverului su spuitorii acellui-asi*; *glasuitorii marirei divina su gloricatorii ei*; — *glasnicu*, -a adj., vocalis = vocale, de voce, ce da si pote dá, espreme voce, etc.; deminutivu : *glasutiu* = vocula; — Dict. de *Buda* ne spune, co *glasu* vine d'in gr. κλάζω; analogiele, de acésta parte a regiunei classica, s'aru poté accumulá in numeru forte mare, cumu, de essemplu, s'aru poté produce : gr. γλώσσα, lat. *classicum*, (fora se mai ponemu in vedere gr. καλῆν, κλέος, lat. *calare*, etc.), ci *classicum*, d'in care : prov. *glas* (= *strigare*), v. franc. *glas* (= *campana*), it. *chiasso* (= *clamore*), etc.; déro ce se faci slavicului *glasu*, ce *D. Miklosich* pune inainte ca obstaclu neinvinsu ? se ne buccurámu, co nu avemu neci una lipse de coventulu in cestione, si se ne intristámu, candu, fora nevolia, ne amu incurcá limb'a cu incurcature inestricabile : en se ne imaginámu in ce impasnu ne amu bagá, ca se implenimu cu *glasu* nevoli'a de nespusa summa de covente *sonore si bene intellesse*, ce sona astadi d'in voce in gurele poporului romanu.

GLASUIRE, *glasuitoriu*, *glasuitu*; vedi *glasu*.

GLAVA, s., *crassum*, pingue, *tardum caput*, (*ingenium*); capu, in speciale capu grossu, ebete; — slav. *glava*.

GLEIA, s. f., vedi *gleba* in Dictionariu.

GLESNA, s. f., *pedis malleolus*; *malioru*, sferula a petiorului, articulatione proeminente la partea de diosu a petiorului, aproape de planta; — d'in germ. *knöchel*.

GLIA, s. f., vedi *gleia* in Glossariu si *gleba* in Dictionariu.

GLICANU si *gliganu*, s. adj., *aper*; *ingens*, *immanis*, *hebes*, *stupidus*; 1. subst. apru, mistretiu; 2. mai multu ca adj., nespusu de mare, gigante; ebete, stupidu; — camu in acellu-asi intellesu, mai allessu in sensulu de sub 2. si *gliganu*.

GLOBA, s. f., *mulcta*; *strigosus equus* vel *quodvis tale jumentum*; 1. *damnu*,

mulcta, pena pecuniaria, *amenda*; 2. *jumentu*, *vita de jugu* : *callu*, *asinu*, etc., *cari su relle*, *macre si incapaci de lucru* : *martióga*, *caditura*, — proprie : *bonu de globu*, de datu de *globa*, *D. Miklosich* refere coventulu la slav. *globa*, fora se l'esplice neci in limbele slavice cu vre-una radice; éro Dict. *Buda* la lat. *glubere*, *Schuller* ang. *club* = numerare; — derivate : *globire*, -escu, v., *mulcta afficere*, a inflige, leuá *mulcta*; *globitu*, -a, part. sup., d'in *globire*.

GLODIRE, *gloditu*; vedi *glodu*.

GLODU, s. m., *lutum*, *coenum*, *terrenus globus durus*; dupo localitati, cu doue aproape diverse intellesse : 1. *glodu* = tina, lutu molliatu in apa, limu; 2. *glodu*, massa terrestre rotunda aproape, si vertosa, buccata de pamentu adapata, molliata in apa, apoi invertosata si durata, asiá in câtu : *glodurile suppera si ómeni si bestie. candu se baga si ámbra prin gloduri*; d'in contra : *altii se voru plange de vestimentele selle tare glodate*; — derivate : *glodire*, -escu, v., dupo localitati : *unii si glodescu vestimentele*, éro : *pre altii glodescu reu glodurile de sub petiore*; — *gloditu*, -a, part. sup. d'in *glodire*; *gloditura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *glodire*; — *glodosu*, -a, si *gloduros*, -a, adj., plenu de *glodu*, inse *gloduros* mai vertosu in sensulu lui *glodu* de sub 1., éro *glodosu* mai allessu in sensulu lui *glodu* de sub 2.; — de unde ? se nu fia, ca si *glomosu* una transformatione d'in *globu* ?

GLOMOSU, s. m., *farinae globulus*; *globu* de farina nefermentata; — probabile in locu de *globosu* de la *globu*, cu b. stramutatu in *m*.

GLONCANIRE, -escu, v., *glocire*, *glocitare*; despre vocea *gloci* ce chiama pullii : *ce gloncanescu asiá glocele* ? — derivate : *gloncanitu*, part. sup. subst. d'in *gloncanire*; *gloncanitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *gloncanire*; — *gloncanire* nu e de câtu una desvoltare a formei mai simpla *glocire*, prin insertionea unui *n* si prin suffissulu *an* : *glo-n-c-an-ire*; se aude si cu *c* in locu de *g* : *croncănire*; inse cu *r* in locu de *l*, se dice de *vulturi si corbi* : *cancănire*,

care e desvoltatu d'in form'a mai simpla : *croc-ire*, ca si *gloncanire* d'in *glucire*.

GLONTISIORU, (cut sibilante), pl.-e, globulus metallicus et igneus; deminutivum d'in urmatoriulu : *glontiu*.

GLONTIU, s. m., globus metallicus et igneus tormentis bellicis serviens; globus, ceva rotundu, mai allessu de metallu; in specie, globus metallicus mai micu, dupo largimea tievei armeloru, ce serve spre a incarcá aceste instrumente mortifere; — *glontiu* e forte probabile, mutilatu d'in *globuntiu*, unu demin. d'in *globu*; — form'a f. *glontia* inco se aude adesea cu sensu differitu de allu masculinulu *glontiu*, a nome : *glontia* cu volume mai mare de cátu allu *glontiu*.

GLOTA, s. f., turba, caterva, multitudo, vulgus; multime: *glot'a poporului*, se stringu glote pre tote platielle; *allerga glota la acellu locu*; a se aduná in glota; omu de glota; a ridicá glotele, a chiamá glotele la arme; — Dict. *Buda* refere coventulu la it. accolta; inse cu pucinu successu, ca si D. *Miklosich* la slav. *glota*, carei-a nu da neci una esplicare d'in vre-una radice.

GLUGA, s. f., cucullus, sagam cucullatum; coperimentu de capu pre tempu de plúvia sau de geru : *pre mare geru pastorii, callatorii si altii si imbracca capulu cu glug'a*; *fora gluga dégera ureclele*; — derivate : *glugariu*, -a, adj. subst. pers.; a) care face *gluge*; b) care porta *gluga*; c) specia de monachu; *glugaria*, subst. f., reale, artificiu de a lucrá *gluge*; — probabile, co *gluga*, e una strafornatione d'in *cuculla* = *cucullu*.

GLUGARIU, -a, adj. s., d'in *gluga*.

GLUGU, coventu ce imita sonulu unui lcidu ce se vérsa d'in una carafa, *lagnæ sngultus*, (fr. *glouglon*).

GLUMA, s. f., jocus, nugæ, ineptiæ, ludus, facetiæ, jocosum verbum, ludicra res, etc.; ceva de jocu, jocosu, ceva de risu; jocu, jocura, facetia, ludu, risu, etc. : a) *spune glume urbane*; *ne incanta pre toti spirituosele vostre glume*; a) *nu duce la gluma* = a) *nu sci de gluma*; *fora gluma*, oppos. la : *in gluma, de gluma,*

spre gluma : cine vorbesce in gluma, nu vorbesce scrisosu; nu mai e de gluma; ce faci tu; ce se face, nu e de gluma, ci forte grave; sunt glume gravi, cumu, de regula, glumele su liusiorcelle; aceste-a nu su glume; d'in gluma adijunge la certa; *glum'a se face certa*; — derivate : 1. *glumetiu*, -a, adj. s., jocosus, jovialis, festivus, facetus, lepidus, ludicrus, ineptus, scurrilis; care spune *glume*, cui place a spune *glume*, dispusu a spune lucruri de risu, seccature, nemicuri, joviale, festivu, comicu, etc. : omu *glumetiu*, unu *glumetiu*, sunt *glumeti placuti*, déro si *glumeti gretiosi*; *vorbe glumetie, glumetia dissa*; ce *glumetiu!* ce *glumetia!* de aci : *glumetia*, s. f., jocus, ludus, festivitas, facetia, etc.; calitate si fapta de *glumetiu*; 2. *glumire*, -escu, v., joculari, ludere, ineptire, a spune *glume*, a se desfetá, si a desfetá pre altii cu *glume*; in speciale : *glumiti*, nu vorbiti *seriosu*; nu e de *glumitu*, ci de leuatu in *consideratione*; *glumitoriu*, -toria, adj. s., care *glumesce*; nu d'in turc. *gulme*, ci affine cu slav. *glumŭ* = *scena*, probabile si cu gr. *γέλωμα* = *risu*.

GLUMETIA, *glumetiu, glumire, glumitoriu*; vedi *gluma*.

GODINA, s. f., proprie, fem. d'in adj. *godinu*, d'in *godiu*, (vedi mai la valle), applicatu inse : a) la coda de granutie venturate, la ce se allege d'in gránele venturate sau cribrate; b) la una planta, dupo Dict. *Barcianu* : germ. *tollapfel, érb'a turbationei? turbationea câneului?* — *godiu* se applica numai la coda granutielloru venturate sau cribrate; — probabile d'in coda, in sensu de : *ce e mai reu si aprope de lapidatu : gasceloru, porciloru, nu calliloru se dau godiele sau godiurile*.

GODIU, (cu d sibilante), s. m., pl.-e sau-uri; vedi *go-dina*.

GOGA, s. f., iania, terrioula; monstru ce se crede co devora ómenii, mai vertosu copillii, sugundu-le sângele : *strigoniu, mamm'a padurei*; in genere : spectru, spariatore, mediu de spariatu; — cu acellu-asi intellesu si form'a *gogoritia* : *vedeti, copille, se nu ve mance gogoriti'a*; — metaforice : *ce gogoritia de*

muliere, de burbatu!—vedi si *gogledia*.

GOGLELIA si *gogletiu*, s. f., calitate si facta de *gogletiu*, ineptia, nugæ, fatuitas; seccatura, seccature, nemicuri, vorba si facta *bobletiu* si insipida, fatua; — d'in *gogletiu*, -a, adj., nugator, ineptus, fatuus, bobletiu, fatuu, nesaratu, stupidu si seccu; — pote co *gogletiu* e in locu de *bobletiu*, prin scambarea lui *b* in *g*, precumu si *gogosia* pare d'in *bosia* de la *boba*.

GOGLETIU, -a, adj., vedi *gogledia*.

GOGOMANIA si *gugumania*, s. f., ineptia, stultitia; calitate de *gogomanu*; *gogomanu* si *gugumanu*, -a, adj. s., ineptus, stultus, nepreceptu, ineptu, bobletiu, stultu; — vedi *gogledia*.

GOGONETIU, -a, adj., vedi *gorgonetiu*.

GOGORITIA, s. f., vedi *goga*.

GOGOSIA, s. f., folliculus, tunica, globulus, vesica, gallæ nux, libnu; 1. pellitia, folliculu, velu rotundu de certe plante si certe insecte: *gogosie de bombyci, de flutturi, de papura, de arundine*; 2. *besica, besic'a pescelui*; 3. in genere, fructu si alte obiecte rotunde: *gogosie de tufa, de gulla*; mai vertosu: *gogosie de farina cu untu sau cu oliu*. metaforice: *a spune gogosie*, a spune vorba secca si inflata, asiá co: *gogosie* = seccature, nemicuri, liacuri, etc.; prov. *nu se vendu gogosiuriului gogosie; cui vendi tu gogosie?* — *gogosiariu*, -a, adj. s., de *gogosia*, relativu la *gogosia*, déro mai allessu: *gogosiariu*, s. pers. (f. *gogosiaressa*), care face si vende *gogosie de mancatu*; *gogosariu* in sensu de *flecaru*, face f. *gogosiaria*; — vedi si *gogledia*.

GOLANU si *gollanu, gollusiu, gollire, gollitate, gollitione*, etc.; vede *gollu*.

GOLLU, -a, adj., nudus, vacuus, inanis, cavus; despoliatu, descoperitu, desertu: *omu gollu, mulieri golle; artistii depingu si sculpescu femine golle; cupe golle, vasu gollu, spatiu gollu; pâne golla*, neinsocita de legume; de aci: *gollulu addeveru* = *purulu addeveru*, simplulu addeveru, etc.; *cu capulu gollu*: a) descoperitu, b) desertu de creeri, de mente, etc.; — *cu mân'a gollu*: a) cu nemica

in ea, β) nearmata, γ) fora neci unu munu, daru; — metaforice: *vorbe golle, sonu gollu de sensu, ânima golla, suflatu gollu de sentimente*: — subst. m. a) pers. unu *gollu, multi gollu in acellu locu* = pauperi; b) reale: *gollulu spatiului, gollulu ânimei si mentei secciloru si stultiloru; gollu mare a remasu in thesaurulu terre; ascundeti gollulu, vi se vede gollulu; a dá de gollu* = a dá pre facia, a prode; *nu ne dati de gollu; a si dá de gollu ce cogita; a sborá in gollu: nu potu sborá passerile in gollu*; — derivate: a) *gollace, gollaciu si gollasiu*, -a, adj., omulno nudus, depills, deplumis, cu totulu nudu, despoliatu; in speciale, despoliatu de peri, de penne: *pulli gollasi, câne gollasiu, capite gollasie, capitinele su gollasie*; β) *gollasellu*, -a, adj., nudulus, deminutivu d'in precedentele *gollasiu*, cu sensu adesa peiorativu: *capilli gollaselli, catellu gollasellu, bieti gollaselli*; — adauge pre longa aceste adiective si: *gollanu*, -a, adj. s., augment. d'in *gollu*, leuatn, de regula, in risu: *allerga gollanii se, capite tote ce te lipsescu*; γ) *gollitate*, s. f., nuditas, stare de *gollu*, in specie, de despoliatu, neimbraccatu; si in sensu de: *cavitas, vacuitas, inacivitas, gollu* ca subst., desertu, desertatione, vacuitate, etc.; δ) *gollire, -escu*, v., vacuare, evacuare, nudare, denundare, reterege, excavare, a desertá, despoliá, descoperi, gauri, etc.: *a gollu casele, pungele; se gollu de su cupele, ca se se gollasca mai currendu butile si butanielle*; — d'in *gollire*, α) *gollitu*, -a, part. sup., nudatus, denudatus, vacuefactus, etc.; β) *gollitione*, s. f., nuditas, statu de *gollitu*, etc.; — Dict. *Buda* refere *gollu* sau *gollu* la gr. *zoilos* = cavus, éro D. *Miklosich* la slav. *golŭ*; déro analogía pote avé coventulu romanescu si cu germ. *hohl*.

GOLOGANU, s. m., pl.-i, specia de moneta de arame austriaca sau rusesca, care astadi nu mai are cursu in Romania'a.

GOLOMOTIU, s. m., glomeramentu, conglomeratio; accumulare in globu: *gollu, massa, globu*; si: *mixtura, col-*

luytes, ammesticatura, adunatura, col-luvie.

GOMOLLIRE, -escu, v., blandiri; a mangaiá, resfaciá, lingusi; — nu scimu se se dica pre undeva d'incoce de Carpati.

GONÁ, s. f., persecutio, expulsio, insectatio, venatio, consecratio; urmáre, persecutare, urmecare, adurmecare, punere pre fuga, allergare dupo, espulsione, etc.: *gon'a lieporiloru cu lieporari; gona mare si violenta a calliloru; a dá gona callului, latroniloru; gon'a strainiloru vagabundi si fora capetaniu d'in tóta terr'a; se decreta góna regelui; a leuá in gona, la gona, pre toti d'in casa; ai nebonitu de ti ai pusu in gona si copillii; gone inversionate alle opinioniloru adverse; gonele Crestiniloru si Judaniloru;*—derivate: *gonace, gonaciu, -a, persecutor, insectans, consecrans, care pune pre gona, care persecuta: gonacii celloru boni si pacifici; cáne gonaciu de venatu, boni gonaci lieporari; in speciale; gonaciu=tauru, armessariu, etc., animale ce calca femellele; déro applicatu si la femellele cu sensu de apprense de calore, ardore veneria; gonire, -escu, v., persequi, insectari, expellere; salire; a pune pre gona, a espelle, a vená, etc.: a goní liepori, lupi, apri; a goní callulu, a) a pune pre gona, a face se fuga celere; b) a lu departá, a l'allongá d'in batutura, etc.;— a goní gloria, avutia; — in specie despre masculi, mai allessu despre tauri, ce fecunda vaccele in ardore veneria: *vacc'a s'a gonitu; mai multe vacce. de si gonite, remasera sterpe;*—*gonitoriu, gonitoria, adj. s., persequens, espulsans; agtatus stimulis veneris, care gonesce in genere, éro in specie: cellu ce se afla in ardorile venerie, mai vertosu despre epe si vacce, déro mai multu despre vacce: vacca gonitoria, si absol. gonitoria, tote gonitoriele; inse si despre masculi: gonitorii armenteloru de calli si de boui; camu in acellu-asi sensu si form'a: gonitia, (fem. d'in unu masculinu gonitiu, camu in acellu-asi intellesu cu gonaciu), a nome inse femininulu ce se aude adese ori, gonitia are**

done intellesse: a) épa sau vacca gonitoria, una gonitoria; b) gonitia, collectivu despre toti petitorii acellei-asi bestia, mai allessu ai vaccei; de aci metafórice se dice de una muliere: *atragi si stringi mare gonitiu in giurulu teu, muliere impudente;*—Diction. Buda da ca etymologia lui gonire, gona, etc., verbulu: *conisco = coniscare = cornu petere = a dá cu cornulu;* noi affámu ca mai probabile acésta etymologia in verbulu: *coire, care se afla si in latin'a sub form'a: conire, de unde cellu romanescu: gonire n'are de cátu differenti'a de g cõtra c in forma, éro in sensu: gonire, ca si conire=coire, se applica mai vertosu, la coitu; facia cu aceste mare probabilitáti se pote mirá cineva, cumu unu mare invetiatu ca D. Miklosich refere, fora se se impiedice de neci unu obstaclu allu filologiei, coventulu romanu la cella slave, unde nu afla neci una calle de a lu esplicá, ci ar fi fostu mai liusioru a esplicá d'in romanesce si pre celle slavonesci.*

GONACE, gonaciu, -a, adj. s., vedi gona.

GONDOLA si gondula, s. f., (it. gondola, fr. gondole), luntre, barca, vasu micu de plutitu pre apa, mai allessu pro apele mãrei Venetiei; derivatu: *gondulariu, s. pers., care face, vende sau compera uua gondula de portatu pro celli ce vreu a se peramblá in ea.*

GONDOLARIU si gondulariu, s. m., vedi gondola.

GONGA, s. f., specia de insectu, scurma-merda, scurma-stercu: *gonga de balliga = scarabaeus fimearius;* — inse form'a *gongu* pare una mica stramutatione d'iu *conca*, cumu aru poté fi un'a mai mare d'in *bomba*, d'in care vedi *bombariu*, allaturatu cu *gogosia, gogledia, etc.*

GONIRE, gonitoriu, gonitória, gonitia, gonitu, etc.; vedi gona.

GORDINA, s. f., si m. *gordinu*, specia de vitia de vinia, cumu si uva de acésta specia; mai desu inse se aude fem. *gordina*, ca specia de uva.

GORGONETIU si gogonetiu, -a, adj., rotundus, globosus et vivax; rotundu,

globosu si plenu de vivacitate : *ocli gorgoneti*;—confere gr. γοργός.

GORNICU, s. m., apparitor; servitoriu, apparitorium sau administru allu unui deregulatoriu; — din cõce de Carpati nu amu auditu se se dica; probabile sta in locu de *vornicu* sau *gvornicu* d'in *dvornicu* slavicu.

GORUNA, s. f., fructu allu *gorunului*; *gorunu*, s. m., despre care : 1. Dict. Buda dice : *gorunu* si *goronu* = quercus; apoi da ceva de quercus = quercus, quercinus : *borete de gorunu* = agaricus quercinus, L.; 2. noi scimu, co *gorunu* si fructulu *goruna* se chiama, prin celle mai multe localitati : *sorbu*, *sorba*; asiá si in fr. tradussu *gorunu*, -a prin : *sorbier* si *sorbe*, sau prin : *cormier* si *corme*; aceste-a d'in urma *cormier*, *corme* paru a fi affini cu alle nostre : *gorunu*, *goruna*, in locu de *corunu*, *coruna*.

GORUNU, s. m., vedi *goruna*.

GOSCENA, s. f., segmentam æris vel alius metalli; buccata de arame sau de metallu, stratu sau vena de metallu; —d'iu cõce de Carpati nu scimu se se dica undeva coventulu, cumu nuse dice in acelu-asi sensu, neci *stufa* = germ. stufe.

GOSPODARIA s. f., statu, officiu, cumu si administratione, economia de *gospodariu*; éro *gospodariu*, -a, s. pers., dominus, herus, princeps; domnu, 1. domnu de casa, cellu ce e directoriu casei si economiei casei si familiei : *parentele*, *tatalu* *erá* *gospodariulu* *casei*; *bonu* *erá* *gospodariulu*, *bona* *gospodari'a*, *care* *erá* *de regula* *mam'u* *casei*; 2. *gospodariu*, si mai vertosu *hospodariu*, domnu allu terrei, domnitoriu : *dupo* *protectoratulu* *seu* *Russ'a* *nomi* *hospodari* *pre* *domnii* *terreloru* *nostre*; — fem. in sensulu cellu de susu, ca si in cellu de aci se dicea si : *gospodaria* sau *hospodaria*; déro si : *gospodaressa*, *hospoduressa*. de si formele celle in éssa aveau differentia de celle fora acesta terminatione; — d'in slav. *gospodari*, si acestu-a d'in *despotariu* d'in δεσπότης = dominus.

GOSPODARIU, s. m., vedi : *gospodaria*.

GRABA, s. f., celeritas, properatio, festinatio, praepropera festinatio, promptitudo, maturitas, diligentia, ardens, impatientia, etc.; actione, actu, motu cu *rapiditate*, celeritate *rapida* d'in bona volia, d'in necessitate, d'in abitudine bona sau rea : *grab'a* e *bona la tempu* si cu *circumspectione*; *grab'a imprudente* e *órba precipitantia*; se facu *lucrurile in graba*, cu *graba*; *scossera ce potura de graba d'in casele incense*; *duceti-ve si veniti de graba*; de *graba*, in *graba*, cu *graba* = currundu, in currundu; — derivate *grabire*, -escu, v., accelerare, maturare, festinare, properare; a merge de *graba*, a face se mérga de *graba* : nu *grabiti callii*; *grabiti ómenii a plecá*; nu *ati grabitu a terminá lucrulu la tempu*; *grabescce a veni la noi*; *cine grabescce, se impiedica*; cu cea mai mare espressione de sensu in form'a reflex. *grabiti-ve, se ne grabimu*; e *reu se te grabescce*. *reu se nu grabescce*; a *grabí* *prea tare passii sei*; — *grabitu*, -a, part. sup. adj. subst. d'in *grabire*; accelerans, festinans, properans, sedulus, impatiens : *buccatele grabite nu essu bone de mancare*; *celli prea grabiti perdu patienti'a si committu ce nu aru fi vrutu*; *callulu grabitu se fatigá currundu*; — *grabitoriu*, -toria, adj. s. d'in *grabire*; accelerans, festinans, maturans, sedulus : nu *sciu de ce seli asiá de grabitori de plecare*; *ómeni grabitori de lucrulu seu ca si de allu altui-a*; — nu su inse de bona odóre formele derivate : *grabnicu*, -a, adj. d'iu *graba*, si *grabnicia*, s. f. d'in *grabnicu*. care se potu suppleni nu numai cu alte covente d'in celle precedenti in acestu articlu, ci si cu altele multe d'in limb'a româna cea mai genuina; — câtu pentru etymologia, auctorii Dict. de Buda propunu grave cu v. *gravescere*; D. Miklosich sustine co *graba* vine d'in limb'a slavica, fora a ne poté arretá una forma asiá de simpla afora d'in limb'a româna; noi ne sentimu detori a confrontá sanscr. *grabh* = leuare, rapere, etc., si a attrage attentionea co d'in *rapere* avemu : *rapide*, *rapiditate*. cari confina in sensu cu *graba*, si facu probabile originea sanscritica.

GRABIRE, *grabitoriu, grabitu, grabnicu*, etc. vedi *graba*.

GRABLA, s. f., (pre a locuri: *grebla*), *rastrum, rastellum, pecten*; instrumentu de lemnu, inarmatu la unu capitu cu denti de lemnu sau de ferru, care serve la curatulu gradineloru si altoru locuri; — derivate: *grablare*, (cu forme simple: *grablu, grabli, grabla*, etc., sau dupo pronunti'a provinciale: *greblu, grebli, grebla*; numai pre unele locuri cu forme incarcate: *grablediu* sau *greblediu*, etc.), *rastro colere, pectinare*, a curá cu *grabla*; *grablatu, -a*, part. sup. subst. d'in *grablare*: *gradina grablata*; *cátu cereti de grablatulu acestui agru?*, *grablatura*, s. f., actione si effectu de *grablare*; — *grablutia*, s. f., deminutivu d'in *grabla*.

GRABLARE, *grablatu, grablatura*; vedi *grabla*.

GRAFINA, s. f., muliere a *grafului*; *grafu*, s. m. pers., titlu de nobilitate germana, care corresponde cu fr. m. *comte*, f. *comtesse*, de unde introdusse si la noi: *conte* m., *contessa* f.; mai bene ar responde formelorú limbei nostre: *comite* m., *comitessa* f.

GRAFU, s. m., vedi *grafina*.

GRAMADA, s. f., *cumulus, acervus, caterva, multitudo*; mare multime de acelle-asi sau varie obiecte: *gramada de gránu, de ordiu, de érba*; *gramada de copilli preste copilli*; *place multoru-a a mancá d'in gramad'a mare*; *gramada de mere, de pere, de ceresie, de ardeiu*; *a intrá cu gramad'a in casa*; *in locu se veniti doi trei, ati venitu gramada nespusa*; — derivate: *gramadire, -escu*, v., *coacervare, accumulare*, a face *gramada*, a stringe multime de obiecte de acellu-asi genu sau de varie generi; *gramaditoriu, -toria*, adj. s. d'in *gramadire*: *gramaditori de mari avutie*; *gramaditura*, s. f., actione si effectu de *gramadire*: *gramaditura prea mare de pamentu pre casa*; — *gramadiuia*, s. f., deminutivu d'in *gramada*: *d'in mai mare gramada a face mice gramadiuie*; — coventulu occorre scalciatu si in limbele slavice, inse originea lui e obscura.

GRAMADIRE, *gramaditoriu*, etc.; vedi *gramada*.

GRANETIA, s. f., de regula in pl. *granetic*; precumu despre *fenu* se dice *fenetia*, asiá despre *grane* se dice *granetia* si *granetic*: *vorbesce unu aratoriu de propri'a sea granetia, éro despre granele totoru-a nu dice de cátu granetic*.

GRANGURU, (si sub form'a *grangure*), s. m., *genchramus, galgula* si *galbula*; specia de passere, care de unii se identifica cu *grauru-lu* = *sturnus* = (*sturdiulu* nostru?); — amendoue forme: *granguru* si *grauru* paru essite d'in: *galgulus, galbulus*; — de alta parte *granguru* insémna si: *mare, principe, optimate*, etc.: *grangurii se buccura de tote bonurile*; se dice si: *granguru de copillu, spenduratu*.

GRANITIA, s. f., *limes, fines, confinia*; margine, limite a unei terre de alte terre; — derivatu: *granitariu* = omu armatu ce custodesce *graniti'a* unei terre de calcarile strainiloru: *noi avemu unu bonu corpu de granitarii*; (compara russ. *granița*, si germ. *gränze*).

GRANITARIU, s. m., vedi *granitia*.

GRASDU, (cu s aspru sibilante), pl.-uri, *stabulum*; *staulu de vite*.

GRASSULLETIU, -a, adj., demin. d'in *grassu*, si a nome din altu deminutivu: *grassullu*, d'in care immediatu: *grassulletiu* sau *grassullecium*; d'in acellu-asi *grassullu* a essitu si altu deminutivu: *grassulliu*.

GRAURU, s. m., vedi *granguru*.

GRAVARE, v., *in nes incidere, insculpere, caelare, saxo insculpere, imprimere*, (fr. *graver*, dupo care: *gravare*); a sculpe in arame, in pétra, in lemnu, si in genere, a sculpe, impreme: *a gravá pre pétra, in pétra imaginile acelloru barbati*; metaforice: *a gravá in mente, in ánima, in memoria cáte amu vedutu si auditu*; — derivate: *gravatu, -a*, part. sup. subst. din *gravare*; in locu de *gravatura* s'a implantatu, fora neci una regula a limbei, form'a francesca: *gravura*, (fr. *gravure*), cu intellesu de actione si arte, cumu si effectu sau opu de *gravare*.

GRAVATU, *gravura*, etc.; vedi *gravare*.

GREBENU, s. m., pl.-i, *equini colli*

tenor; longitudinea guttului unui callu, distantia de la capu peno la armuri.

GREBLA, *greblare, greblatu, greblatura*; vedi *grabla*.

GREFINA, s. f., vedi *grafina*.

GREERE, *greeru*, s. m., vedi *greiere*.

GREIERE, si *greieru*, s. m., alta forma d'in *greriu, grellu, grillu*, (vedi *greriu* si *grillu* in Dictionariu); — unii se vedu co pronuntia si scriuu : *greere, greeru*; inse in locu de assemuni forme sunt de preferitu : *grere, greru*, ce se audu pre multe locuri; — d'in form'a *grellu* s'a trassu : *grellusiu=grelluciu*, deminutivu; din aceste deminutive, derivate ca : *grellusire,-escu* v., *grellusitu*, adj. part. sup.

GRELLU, *grelluciu=grellutiū, grellusiu, grellusire, grellusitu*, vedi : *greiere=greieru*.

GREOIU, adj., vedi *greuoiu*.

GREERE, *greru*, s. m., cum si derivate : *grerire, greritu = grellusire, grellusitu; grerusiū=grellusiu*; vedi *greiere*.

GRESIELA, *gresielnicia, gresielnicu*; vedi *gresire*.

GRESIRE, (póte : *gressire*, vedi mai la *valle*), *-escu*, v., peccare; errare, delinquere; a se abbate de la regula, a committe, face cumu e reu, nu cumu e bene, a face culpa, peccatu, delictu, errore, vitiu, etc. : *am gresitu ómeniloru si lui Domnedieu; se nu gresesci in copiare; veti gresi, de veti face asiá*; — derivate : *gresitu,-a*, part. sup. d'in *gresire*; *gresitura*, s. f., actione si effectu d'in *gresire* : *gresiturele stracurate in acea copia; gresiu*, s. m., mendum, error, peccatum, vitium, culpa, defectus, delictum; de reprobato si de respinsu cu totulu d'in limba su formele : *gresiela*, s. f., mendum, error, peccatum, vitium, etc.; *gresielnicia*, s. f., d'in *gresielnicu*; — dupo d. *Miklosich* d'in slav. *grêchŭ, griŭati*; se pote inse si mai liusioru trage *gresire* sau *gressire* d'in *gressus*, (cumu si sta *gresiu* sau *gressiu* ca forma mai primitiva de câtu slav. *grêchŭ*, pentru tote celle alte derivate in romanesce); *gressus = gressu* ar avé tote insemnarile, in care occurre *gressiu*, adeco : *passu reu* mai antâniu si de tote

celle alte sensuri; confere lat. *transgressus, transgressio*, etc.

GRESITU, *gresitura, gresiu*; vedi *gresire*.

GREUOIU,=*greuoniū,-a*, adj., vedi *greoniū* in Dictionariu; inse d'in *greuoiu* sau *greuoniū* directu esse verbulu : *greuoiare* sau *greuoniare*;—mai allessu in compos. *ingreuoiare* sau *ingreuoniare*, cu sensu differitu de form'a analoga : *greunare* sau *ingreunare*.

GRIFU, s. m., *griphus*; specia de vulturi.

GRIJA, s. f., *grijire,-escu*, v., *grijitu,-a*, part., vedi in Dictionariu : *grige, grigire, grigitu*, cari su de preferitu; *grijania* inse nu e in nici unu modu de sufferitu; afora de basericesculu *communicatura*, mai liusioru s'ar poté sufferi *grigitura*.

GRILLUSIU, s. m., vedi *grellu*.

GRIMASU, (sau *grimatiu*), s. m. (dupo fr. *grimace*), fœda vultus distortio; urrita strambutura, intortochiatura de facia, scalambatura, scalciatura.

GRINDA, s. f., *trabs, tignum*; trabe, lemnu longu si grossu, ce serve la constructione : *grind'a culmei unei casa, grindile podului, tablatului*;—derivate : *grindisiora*, s. f., deminutivu d'in *grinda* (cu acellu-asi sensu : *grindutia, grindullitia*); *grindeiu = grinda de aratru*;—d'in slav. *grenda?* déro totu asiá de bene pote se lu fia imprumutatu Slavii de la Români, la cari *grinda* a potutu a se transformá forte pucinu d'in lat. *grunda*, compos. *subgrunda*.

GRINDEIU, *grindisiora, grindutia, grindullitia*; vedi *grinda*.

GRIPA, s. f., febre de gutturariu;—Dict. *Barcianu* esplica germ. *grippe, schnupfenleber*.

GRIPCA=*cripca, scripca* sau *sgripca*, s. f., vióra musicale.

GRIPSORU, si *gripsuru*, s. m. *gryphus gryps*; specia de vulture, (vedi si *grifu*), applicatu inse si : a) la unu omu rapace si bataliosu; b) la unu stégu, a cui marca e vulturele, mai allessu vulture cu *doue capite*; c) la una moneta *austriaca* de trei florinti;—coventulu se vede desvoltatu d'in *grifu=gripu=gryphus*.

GRIPU=*gryphu*, s. m., vedi: *grifu* si *grinsoru*.

GRISIU, s. m., specia de farina forte applicata la ingrosiare de supa.

GRIULLUSIU, s. m., alta forma d'in *grellusiu*.

GRIVU, -a, adj., circa collum coloratus, virgatus, collari munitus; se dice despre animali, in specie despre câni cari au una bétta, una vérga la guttu de pèru cu alta colore de a restului corpului, asiá co: *grivu*=*gulleratu*, sau *collariatu*: *câne grivu*=*câne gulleratu*. *catelle grive* = *catelle gullerate*, numai co *gulleratu* se aplica si la omeni: *miselli gullerati*, *june gulleratu*; — derivate: *griveiu*=*griveliu*, -a, adjs., orecumu deminut. d'in *grivu*, applicatu inse ca nome propriu de animali, mai allessu câni: *avemu griveli forte ageri si descepti*; *grivinu*, -a, adj. s., d'in *grivu*, applicatu mai allessu ca subst. f. *grivina*. déro si m. *grivinu*=*collariu*=*sgarda* de gúttu la câni, etc.;—nu avemu déro lipse de slav. *grivna*, a D. *Miklosich*, cându coventulu, ca si *gata*, se sue susu la *sanscr. grivâ* = *cerbice*, si lucrú, *ce se pune pre cerbice*. etc.

GROAIRE, -escu, v., vedi *grohaire*.

GROSIANU, -a, adj.; rudis, rusticanus, incultus; care nu e politu, ci fora politura, fora cultura;—d'in germ. *grobian*, mai neanditu d'incoce de Carpati, unde su populari formele: *grossolunu*, *grossolanía*, etc., de preferitu, fora in-douentia.

GROFESCE, *grofescu*, *grofia*, *grofu*, —tôte, de certu, dupo pronunti'a ungu-résca, in locu de mai politele: *grafesce*, *grafescu*. *grafía*, *grafu*; (vedi *grafina*); — inse tôte de respinsu. In loculu lorú vedi mai bene in Dictionariu: *comite*, *comitessa*, *comitatu*, *comitiva*, d'in cari, déco ti place, poti formá: *comitescu*, *comitesce*.

GROHAIRE, *grohoire*, *grohonire*, *grohotire*, -escu, v., tôte aceste-a, stratformate, cumu se vede, in differite si varie forme: 1. pre de una parte d'in *grunire*, despre porci, in specie: *porcii*, *grohaiescu*, *groaiescu*, *grohonescu*, *groescu*, *groicscu*, *grohotescu*, etc., de

unde derivatele totu asiá de incurcate si de scalciate: *grohoitu*, *grooitu*, *groonitu*, *grohonitu*, part. sup. subst., *grohaitura*, *groaitura*, *grooitura*, *grohonitura*, s. f., actione si effectu de verbe susu produse, etc.;—*grohotire*, *grohoitu*, *grohotitura*, are si un subst. primitivu: *grohotu*; care se dice totu despre vocea porciloru; *grunitus*; 2. de alta parte: *grohaire*, si *groaire*, se dice despre ultim'a treieratura ce se da gránului allesu dejá de palie; acestu d'in urma sensu ar duce cu totulu la alta etymologia, — si s'ar poté intrebá: nu cumu-va jace aci ascunsa radicea *gruere*, care figurédia in compositele *Ingruere*, *congruere*?

GROHONIRE, *grohonitu*, *grohotire*, *grohotitu*, *grohotu*; vedi *grohaire*.

GROPARIA, s. f., *fossarum*, *sepulcrorum multitudo*; multime de *gropa*, (vedi *gropa* si *gropariu* in Dictionariu); in specie, multime de mormente, mai vertosu: *mare gropa* sau *incapere pentru multi morti*: *gropari'a monasteriului*; — *gropnitia*, leuata cu acestu-asi intellessu, e de reprobatu si respiasu, pentru scalciat'a ei forma.

GROPITIA, s. f., *fossula*; deminutivu d'in *gropa*: *gropitie* de *blastari*.

GROSAMA, (dupo altii: *grozama*), s. f., genu de plante: 1. *grosama mare* = *cytiscus nigricans*, *Linn.*; 2. *grosama mica* = *zenista sagittalis*, *Linn.*

GROSCIORU, -a, adj.; vedi *grossisioru*.

GROSSISIORU, -a, adj., *crassulus*, *magnulus*; deminutivu d'in *grossu*, inse directu d'in *grossiciu* sau *grossuciu* = *grossutiu*; (cestu d'in urma forte usitatu in multe parti); de aci: *grossicioru* sau *grossucioru*, cus: *grossisioru*, *grossusioru* si abbreviatu: *grossicioru*; si alte forme: *grossulleciu* = *grossulletiu*, deminut. d'in altulu mai primitivu: *grossullu*; — d'in abbreviatulu: *grossicioru*, provine si verbulu *grossiciorire*, -escu, *lacti florem demere*, a leuá laptelui florea, crem'a, cremorca, smontan'a, a smontaní.

GROSSITIA, s. f., (lat. med. *grossulus*); moneta austriaca mai antániu de argentu apoi de arame, acumu essita

d'in cursu; (vedi *grossu*, s. m., in Dictionariu).

GROSSUCIU, *grossutiū*, etc.; vedi *grossioru*.

GROZA, s. f., horror; orróre, spaima; — derivate: *grozavu*,-a, adj., horrendus, horrificus, orrendu, infricosiatoriu, spaimentatoriu, spaimentosu; *grozavía*, s. f., horribilitas, horrendum, fapta orrenda; *groznicu*,-a, adj., cu sensu mai pre susu de *grozavu*, de aci si: s. f., *groznicía*; — fia slav. *groza*, fia germ. *grausen*, nu avemu lipse de ellu, candu atâte covente romanesci ne stau la dispoziție.

GROZAMA, vedi *grosama*.

GROZAVIA, *grozavu*, *groznicía*, *groznicu*; vedi *groza*.

GRUETIU, s. m., *grumulus*, *grumus*; in acellu-asi sensu cu *gruiu*, si, de certu, d'in acea-asi origine, d'in care si: *gruiu*, *gru-mu*, *gru-mulu*, *gru-ndiu*; — senu fia radicea *gru*, (v. *gruoro*), de unde si *gru-e*?

GRUMADIARE, si *grumasare*, *grumazare*, s. f., *angina*, *cynanche*; proprie unu adiectivu trassu cu terminationea classica: *are* = *ale*, (ca *braciare* d'in *braciu*, si *geminare* d'in *geminu*), d'in *grumadiu*, applicatu inse ca subst. f. in specie la unu *morbu de grumadiu*, cumu *armurare* d'in *armuru* e *morbu de armuru*: vedi *grumadiu*.

GRUMADIU si *grumasu*, *grumazu*, s. m., pl.-i, *faux*, pl. *fauces*, *gula*, *collum*, *guttur*, *cervix*; *vita*, *caput*; se dice de *collulu* = *guttulu* intregu, inse si de parti interne sau externe alle *collului*, mai vertosu despre *cerbice*: *a stringe de grumadiu* = *a sug-grumá*; *grumadiu de tauru*, *de leu*, *de apru*, *de ursu*, *de callu*; nu e ocestu-a *grumadiu de muliere*, *ci grumadiu de camela*; mai vertosu in plur. *a tiné de grumadi*, *a strangulá de grumadi*; *a pune grumadii vostri la greu jugu*, *me doru forte grumadii*, *grumadii doru si de frigu si de icte*; — metaforice: *grumadiu*, sau pl. *grumadi* = *viétia*, *capu*: *ne punu mu grumadii pentru voi*; — d'in acea-asi origine cu *sug-grumare*, a nome d'in *grumu* = *gruma*, cu influentia de la

gura = *gula*; compara si fr. *gourmand*, *gourmandise*.

GRUMULETIU, s. m., *grumulus*; deminutivu d'in deminutivulu *grumulu* d'in *grumu*, prin suffissulu: *etiū* = *eciū*, *grumul-etiū* sau *grumul-eciū*.

GRUNDIRE, *grunditu*, *grundiosu*, etc.; vedi *grundiu*.

GRUNDIU, (pre a locuri: *grunju*), s. m., pl.-i, *grumas*, *grumalus*, *globulus*, *glebula*, *glomus*, *fragmentum*; massa mica de ceva, buccata, buccatella: *grundiu de sare*, *grundi de sânge înclagatu*, *grundi de lutu*, *grundiu de neue*, *grundi de carne tocata*; — derivate: *grundiosu*, (pre a locuri: *grunjosu*), -a. adj., plenu de *grundi*, care contine *grundi*: *sarè grundiosa e nu menuta*, *ci in grundi*; *grundisioru*, *grundituiu*, s. m., pl.-i, deminutive d'in *grundiu*; *grundioniu* = *grundioiu*, s. m., pl.-i, augment. d'in *grundiu*; — *grundire*, -escu, v., a face *grundi*: *a grundi laptele*, *sângele*, si refl. *a se grundi* = *a se face grundi*: *panca necópta*, *cumu si memellig'a nu bene mesticata*, *se grandesce*; de aci si: *grunditu* -a, part. sup. subst; — probabile forte co provine d'in acea-asi origine cu *grumu*, *grumulu*.

GRUNDIUTIU, s. m., vedi *grundiu*.

GRUNDU, s. m., (pre a locuri: *gruntu*), primulu stratu de colore ce se da unuice: *a dá scandureloru grundu*; — germ. *grund*.

GRUNJIRE, *grunjosu*, *grunju*, etc.; vedi *grundiu*.

GRUNTU, s. m., vedi *grundu*.

GUARDA, s. f., vedi *garda*.

GUDURARE, v., (numai cu formé simple in tote partile locului: *guduru*, *guduri*, de regula reflexiviu: *me guduru*, *te guduri*, *se gudura*, etc.), *adulari*, *blándiri*, *alicul subpaipari*, *blándimentis delinire*; *mulieri blánde palpari*, *servire*, *serviliter agere*; se prosterneru; a *lingusí*, a fi *lingusitoriu*, a face acte blánde, sau spune vorba blánde, a *resfací*, a *cautá se capite*, *se seduca*, etc. — se dice mai allessu de *câni* si de *catusie*, *déro* si de *ómeni*, *cari*, *priu gudurare servile*, se umilescu si avilescu: *multi se gudura*, *ca câni domniloru sci*, *asiá celloru mari*

si potenti; ammagitorii corrupti se gudara candideloru virgini; vedemu arroganti cu altii gudurandu-se altoru arroganti mai potenti si mai opulenti; — derivate: guduratione, s. f., adulatio, blanda palpato, actione, actu de gudurare: gudurationi de câne, guduratione pre longa celli potenti, si arrogantia pre longa miseri si infortunati; — guduratoriu, -a, adj. s., adulator, adulans, blandiens, suppalpans, servillis, care se gudara, applicatu a se gudurá: guduratorii pre longa tyranni si despoti; guduratoriu allu mulieriloru altoru, -a; — guduratura, s. f., adulatio, blandimentum, blanditiæ, actione, actu, mediu, facta, etc. de gudurare, etc.; — d'in coadulari = co-adulare, mai antâniu contrassu in: cõdulare, apoi in: cudulare, si in fine in: gudurare.

GUDURATIONE, guduratoriu, etc.; vedi gudurare.

GUGULLIRE, -escu, v., blandiri, mulcere; a resfaciá cu mânule sau actele, a manganiá, netedi, etc.: a gugulli vitellulu, vacc'a, callulu, mândiulu; se gugullescu mai vertosu celli ce se dilegu; se gugullescu copillii, déro de multe ori prin gugullire se corrumpu; — derivate: gugullitoriu, -tória, adj. s., blandiens, mulcens, care gugullesce: gugullitoriulu copillului e adesea corruptoriulu copillului; — gugullitu, -a, part. sup. subst., blanditus, mulctus: copillulu gugullitu, prin gugullitu multu se strica copillulu; — gugullitura, s. f., blanditio, blandimentum, blanditiæ, actione si effectu, actu de gugullire: toti facu gugulliture copilliloru; cu gugullitur'a se corrumpe copillari'a; — pote una transformatione de gudurare = gudurare; confere inse si: gungurare, it. gongolare.

GUGULLITORIU, gugillitu, gugullitura; vedi gugullire.

GUGUMANIA, gugumanire, gugumanu; vedi gogomania.

GUITIARE, v., (numai pre unele locuri, éro in celle mai multe locuri cu r originariu: gruitiare, unde numai n e perdutu de form'a completa: grunitiare; vedi si grohaire), grunire, grunitare, (conf. si fr. grouiner, pre longa

grogner), cu sensu deminutivu despre grunitulu acutu si suptire allu unui porcellu: cumu grunitia de frigu bietii porcelli; grunitia in tote partile porcellii flamendi; cu sensu factivu: a grunitiá porcellii, stringundu-i de urecle; — derivate: grunitiatoriu, -toria, adj. s., care grunitia, (unu porcellu grunitia si e, prin urmare, grunitiatoriu), sau care face se grunitie unu porcellu, stringundu-lu, etc.; — grunitiatu, part. sup. subst., porcelli grunitiati, grunitiatulu porcelliloru e spontaniu d'in cause naturali, sau produssu prin stringerea cuiva; — grunitiatura, s. f., actione si effectu allu actionei de grunitiare: grunitiaturele bietului porcellu strinsu de urecle; — grunitiu, s. m. (pre a locuri, ca si in tote formele precedenti, sub form'a mutilata: guitiu), actione, actu, modu de grunitiare.

GUITIATORIU, = grunitiatoriu, guitiatu = grunitiatu, guitiatura = grunitiatura; guitiu = grunitiu; vedi guitiare.

GULLERARIU, gulleratu, etc.; vedi gulleru.

GULLERU, pl. -e, limbus collaris, bêtta de collu = guttu, fascia, legatura de guttu: gulleru de camésia, gullere de mantellu; gullere simple, cosute cu flori, cu firu; a appucá de gulleru, a rumpe gullerulu cuiva, a amblá fora gulleru; a spellá si calcá gullerele; gullere unite sau despartite de camesie, de corpulu camesieloru si altoru vestimente; — derivate: gullerariu, -a, adj. s., relativu la gulleru: lucrari gullerarie; ca subst. gullerariu, cellu ce face sau vende gullere; de acf: gulleraria, s. f., arte, officina, negotiu, etc. de gullere; — gulleratu, -a, adj., (proprie part. d'in unu verbu: gullerare = a muni cu gulleru), munitu cu gulleru: camesie gullerate, mantellu guleratu; in specie: omu gulleratu, a) cu mare gulleru la vestimente, cu gullere essagerate, b) déro si: omu gulleratu = mundru si insemnatu prin insolentia si arrogantia; câne gulleratu, a) cu gulleru = sgarda la guttu; ß) cu una fascia pre la guttu, de alta colore ce are pèrulu in restulu corpului:

câne gulleratu cu albu, candu in collo e negru; si pissici gullerate; — gulleru e forte probabile, in locu de: colleru d'in collu, ca si collare, collariu, collanu, etc., afora de nu e cumu-va si influentia de la galeru=galerus;—d'in acea-asi fontana póte si: gullura = parte d'inainte a armaturei callului; éro, la asini, parte posteriore a armaturei, sagmariului.

GULLIA, s. f., brassica oleracea napobrassica, Linn.; specia de planta cu radice bulbosa, bona de mancatu.

GULLURA, s. f., vedi gulleru.

GUNGURARE, v., murmurare, susurrare; se dice de vocea pruncului ce incepe a inganá vorbe, cumu si de columbi: *pruncii gungura, cumu gungura columbii*; — derivate: *gunguratu,-a*, part. sup. subst.; *gunguratura*, s. f., actione si effectu de *gungurare*; compara it. *gongolare*, si gr. γογγόζειν care congrue, si in forma si in sensu, cu allu nostru: *gungurare*.

GUNOIRE, *gunoiosu, etc.*; vedi *gunoiu*.

GUNOIU, pl.-e, sterco, sîmus, sordes, immunditiae; sorde, necuratia, sterco, scrementu, fimu, balligariu, putredione, etc.: *a scote gunoiulu d'in staule si a depune acestu gunoiu in batatur'a casei; ce gunoiu prin tóte incaperile casei? meturati gunoiulu d'in aceste incaperi; cu gunoiulu sterco se ingrassia agrii; d'in gunoiulu pecoreloru multi terrani si facu materia de arsu, cu asemene gunoiu incaldescu camine, facu focu pre focarie; gunoieloru se da, in multe locuri, focu si se ardu, fora folosu, numai pentru purificarea aerului; in specie: unu gunoiu, nesce gunoie, insémna nu numai massa de sterco, ci si firu de gunoiu: gunoie date in oculi; prov. vedi gunoiulu d'in ocululu altui-a si nu vedi trabea d'in ocululu teu; derivate: *gunoiosu,-a*, adj., *stercorosus, sordidus, immundus*, plenu de *gunoiu*: *câmpu gunoiosu, curte gunoiosa, camere gunoiose*;—*gunoietu*, (pre a locuri si: *gunoisce*, forma reprobabile), s. m., *stercoretum*, collectivu, multu *gunoiu* sau locu cu multu *gunoiu* pre densulu; — *gunoie,-escu*, v., *stercorare, sordidare*, a coperi de *gunoiu*, a implé de *gunoiu*,*

in specie: *a ingrassia unu solu cu gunoiu*, de aci: *gunoiu,-a*, part. sup. subst., *stercoratus, sordidatus*; *gunoiutura*, s. f., *stercoratio, sordidatio*, actione si effectu de *gunoie*; — *gunoiu*, in forma ca si in sensu, congrue cu grec. γογγός, si mai multu cu sanscritulu *guna* = sterco, escrementu; déro nu e nevoia de a allergá asiá de departe, spre a esplicá originea *gunoiului*: ea se afla in famili'a romanica ensasi, de óra-ce *Festu* ne spune: *cunire est sterco facere = cunire e a face sterco*; de aci: *gunoiu* in locu de *cunoiu*, cu mic'a modificazione de c in g; déro *cunoiu* sau *gunoiu* e, de certu, prin molliarea lui n, in locu de *cunoni* sau *gunoni*, forma augmentativa d'in *cunu* sau *gunu* de la *cunire*, care, probabile, sta in strinsa legatura cu *cuna* = *léganu*, totu de una *stercoratu*, asiá co *cunu* sau *gunu* sta cotra *cuna* numai ca masculinu cotra femininu; prin urmare avemu dereptu de a restabilí in limba: *cunire* sau *gunire*, *cunu* sau *gunu*, si apoi a corregge: *cunoni* sau *gunoni* d'in *gunoiu*, *cunonire* sau *gunonire* d'in *gunoie*, etc.; — adaugemu in fine numai, co si: *cenu* = *cœnum* cauta se stea in strinsa relatione cu *cunire* sau *gunire*, (conf. *poena pre longa punire, moenia pre longa mnrus*), etc.

GURA, s. f., os, oris, (vedi *gura* si derivate in Dictionariu); aci avemu a *in-somná* câte-va derivate de la *gura*, cumu: *gurare*, adj. s., formatu d'in *gura*, ca *armurare* d'in *armuru*, ca *braciare* d'in *braciu*, ca *geminare* d'in *geminu*, etc.; mai antaniu, ca adj., *gurare* = *gurale* = *oralls*; apoi in specie, s. f., *gurarea* = *oris morbus, morbu de gura*; in specie, despre *porci*: *mai multe scrofe sufferu de gurare*; cu acestu morbu se blastema porcii: *ho gurare! peri gurare! man-cá-te-ar gurarea*; -- *guraliu* = *guralivu*, -a, adj., *loquax, gurrulus*, bonu de *gura*, *fiacariu*, *limbutu*; camu in acellu-asi sensu si form'a: *guresiu* = *guraticu*.

GURALIU, *guralivu, gurare, guresiu*; vedi *gura*.

GURNA, s. f., urna; in acellu-asi sensu cu alu forme *urna*, d'in care *gur*.

na, prin adaussu de un *g=c* d'in *cu=co*, *com*, *déco* nu cumu-va *gurna* vine d'in *gura*, d'in caus'a largei selle *gura*.

GURNITIA, s. f., vedi *garnitia*.

GUSIA, s. f., (vedi *gusia* in Dictionariu); aci insemnàmu : *gusitia*, s. f., deminutivu d'in *gusia*;—*gusi'a porumbului*: a) una nuantia de colore : *rochia de materia in gusi'a porumbului*; b) specia: de planta, valeriana; — *gusiare*, v., α) a face cu *gusia*, β) a deveni cu *gusia*, de aci : *gusiatu*, care vedi in Dictionariu; in acellu-asi sensu, si form'a : *gusire-escu*, marginitu inse numai la partea

sensului : a face *gusia* = a deveni cu *gusia*;—*gusiosu*, -a, adj., plenu de *gussie*, cu multe *gusie*.

GUSIARE, *gusiosu*, *gusire*; vedi *gusia*.

GUSTARIRE, -*escu*, v., degustare; *libare*, *delibare*, soepe *gustare*; a gustá pucinu cãte pucinu si incetu cu incetu; a face *gustare* forte modica.

GUSTERU, s. m., (cu s aspru sibilante) 1. major lacerta ; serpillá mare; 2. morbu de guttu, angina; — de aci si : *gusteritia*, a) proprie, femin'a *gusterului*; b) musca, verme de callu.

GUSTERITIA, s. f., vedi *gusteru*.

H.

HABA, s. f., *pannus albus*; *feminarum nocturnus cœtus ad simul nendum, suendum, torquendum fila*; etc.; 1. *pannura alba*; vestimentu d'in *acésta materia*; 2. *seditóre de femine, cari, in noctile de iérna, se stringu in una casa si lucra, cosendu, torcundu, etc.*;—sub form'a *abá* (vedi acestu coventu) vorb'a e, de certu, turcica; déro cumu sta accentata pre prim'a syllaba : *hába* sau *ába*, acesta-a e, probabile, essita d'in origiñuq romanescã, si a nome pote d'in *habere* = *abere* = *avere*, care insemna, intre altele, si : *continutoriù, ca vestimentulu sau pandi'a*; si : *continutu, coprensu, ca una seditore, ce coprende collective multimea de lucratoric*, (compara. fr. *habit*, cumu si lat. *habitare*).

HABARU, s. m., vedi *abaru*.

HABAUCIA, *habaucire, habaucu*, etc.; vedi *h-beucia*.

HABLAIRE, -*escu*, v., *blaterare, garrire, deblaterare, fabulari*; *blattire, inepte sermocinari*; a *fliacari, limbuti, batticari, taliá verdi si uscate*, a vorbi fora locu si fora tempu, etc.;—derivate : *hablaitoriù, -tória*, adj. s., *blaterans, garriens*, care *hablaiesce*; *hablaitu, -a*,

part. sup. subst., *hablaitura*, s. f., actione si effectu de *hablaire*; — cu acellu-asi sensu si form'a : *hablatire-escu*, v., si derivate : *hablaitoriù, -tória, hablaitu, -a, hablaitura*, etc.;—probabile, essite tote d'in : *habla=fabla*; (contere isp. *hablar*, fr. *habler, hablerie*).

HABLAITORIU, *hablatire*, etc.; vedi *hablaire*.

HABUCIRE, *habucu*, etc.; vedi *habucire*.

HACIUGA, s. f., vedi *hãtiu*.

HACU, s. m., pl. -*uri*, *virgarum vel astularum fasciculus, ramalia, lignorum fragmina vel segmina*; ascle, smicelle d'in cari se facu manucliore de apprensu foculu, manuclu de vergelle, (vedi si *fagotu*, unde se tracta de etymologi'a coventului, dupo care form'a bene scrisa si pronuntiata aru fi : *facu*; vedi si isp. *hacina* = *fuscicu de lemnisioire*) : *hacuri uscate, verdi; haculu verde nu e inco bonu de apprensu focu*; — metaforice : *a nu veni de hacu cuiva* = a nu lu poté invince, imblandi, domita, suppune, iu-vefia, etc., *nu poti veni de hacu acestei relle muliere: cu anevolia vini de hacu lenosului asinu cu unu paru, ne cumu*

cu una vergella; cu unu hacu de vergelutie nu ati poté veni de hacu acestei fêra; — in genere : a veni de hacu = a veni de capitu : câti argenti se dati pre acêsta mâna de omu sparta, le vine de hacu numai in câte-va momente.

HADARAGU, s. m., flagellu de batutu grâne, lâna, pèru, etc.; — neconoscutu d'in cõce de Carpati.

HADAREU si *hadreu*, s. m., rete, nassa; pléssa, impletitura de prensu pesce; — nu scimu sê fia conosciutu d'in cõce de Carpati.

HAGIA, *hagialicu*, *hagi*, etc.; vedi : *agia*, *agialicu*, *agiu*, etc.

HAGIMA, s. f., specia de cêpa sau de alliu, — dupo Dict. *Buda* : *allium ascalonicum*, Linn. = *cepa menuta si tufosa*. aru fi si : *hogime turcesci* = *cepe cu folie suptiri de taliatu in supe si alie buccate*; — nu se conõsce inse coventulu d'in cõce de Carpati; (compara ung. *hagyma*).

HAHAMU si *chahamu*, s. m., *sapient et magister Judaeorum*; intellectu, inventiatu si servitoriu allu unui *templu judanescu*. — D'in limb'a ebraica, cu pronuntia scalciaata.

HAIUCESCE, *haiducescu*, *haiducia*, *haiducire*, etc.; vedi *haiducu*.

HAIUCU, -a, adj. s. pers., latro, vagabundus, erro, pugnator; 1. latrone, predatoriu de codri, de câlli mari; 2. in genere, vagabundu, omu fora capitâniu; 3. mai in urma, ca si *clefii Greciloru*, luptatoriu contr'a assupritoriloru terrei d'in intru si d'in afora, unu apperatoriu õre-cumu allu dreptatei contra strambetatea celloru potenti; — derivate : *haiducescu*, -a, adj., *de haiducu* : *fapte haiducesci*; *haiducesec*, adv., in modu *haiducescu*, ca *haiduculu*; *haiducia*, s. f., statu de *haiducu*; *haiducire*, -escu, v., latrocinari, vagari, pugnare; a fi *haiducu*, a so face *haiducu*, a se dá la *haiducia*; de aci : *haiducitu*, part. sup. subst., (compara ung. *hajda*).

HAIMANA, (pron. *haimaná*), s. m., (si f., mai allessu in plur., cu tote co absolutu coventulu e fem.), erro, vagabundus, cessans, nihil agens; cellu care ambla fora capitâniu, unu vagabunu, unu

taliu câniloru frondia : *nu te aduná cu haimanallele*; a *amblá haimaná*, e unu *haimaná*, una *haimaná*; *mulieriloru siède si maireu ca barbatiloru se fia haimanalle*; — se vede co e rebelle, ca tote celle turcesci.

HAINA, s. f., *vestis, vestimentum, habitus*; ce serve a coveri corpulu omului sau parti de alle corpului; *vestimentu in sensulu cellu mai largu* : a si dá se si *face haine noue*, co nu mai sunt de *portatu hainele vecle*; a si *rupe hainele*, a *vende hain'a altui-a*; nu mai are haine; a *vende haine gata*; a *despoliá pre cineva de haine*; *haina de nopte*, de *vêra*, de *iérna*; *haine commode, strimpte*; *haine suptiri, grosse, grossolane*; *haine albe, negre, albastre*; *haine splendide, modeste*; *haine si de patu, de colcatu*, etc.; — derivate : *hainicia* = *hainitia* si *hainucia* = *hainutia*, s. f., deminutivu d'in *haina*, ca *haine mice* sau in *resfaciare* : *hainutiele copillulu*, *nu te attinge de hainutiele lui*; de aci si altu deminutivu : *hainiciora* si *hainisiora* : *cu hainisioarele totu de a un'a curate*; — *hainicia* si *hainucia* au essitu si elle d'in deminutivele : *hainica*, *hainuca*, de unde apoi : *hainicia*, *hainucia*, etc., co-ci coventulu pare inessauribile in deminutive; — forte probabile, d'in aceasi origina cu *haba* = *aba* essita chiaru d'in *huba*, mai antâniu in form'a integra : *habina* = *abina*; apoi si verb. pers. *abi*, de essemplu, s'a redusso la : *ai*, asiá si : *abina* = *habina*, la : *aina* sau *haina*, co-ci, dupo pronuntie locali, se dice si : *haina* si *aina* = *habina*; nu numai tote limbele noue latine, sorori cu a nostra, au covente trasse espressu pentru vestimente d'in importantele verbu : *habere* = (*habere, abere, avere*, etc.), ci ensasi limb'a classica are espressionea asiá de batutoria la ocli : *habitus*, cu insemnarea de *vestimentu*; deci mai multu de câtu probabile e, co : *haba* = *aba*, si *habina* = *haina*, sau *abina* = *aina*, su essite d'in *habere* = *abere, avere*, etc.

HAINICA, *hainuca*, *hainutia*, *hainisiora*, etc.; vedi *haina*.

HAINU, -a, adj., *inimicus occultus, hostilis, perfidos hostis*; inimicu ascunsu, care in ascunsu cõce urra si resbonare :

cefrate hainu! de aci verbulu: *a se haini*, part. *hainitu*; — de origine turca.

HAIRE, *haitu*, *haitura*, etc.; vedi *hiire*.

HAITA, s. f., turba, caterva; prostibulum, scortum, meretrix; 1. multime de individue de differite nature, déro de acellu-asi genu, pentru co sémina unele altoru-a: *haita de lupi*, de *câni*; *mai rare su haitele de catusie*; déro su *haite de latroni*, *haite de copilli desmatiați si neboni*; *a se formá in haita*, in *mai multe haite*; *haite de desfrenati si desfrenate*; 2. unulu d'in *haita*, mai allessu: *un'a d'in haita*; muliere desmatiața, impudente si impudica, sordita in tote sordile, etc.: *haita de muliere*, *una haita de care e rossine si omului pucinu rossinatu*; — de unde?

HALACIUGA, (si *halanciuga*?) s. f., specia de planta; spini, maracini.

HALADUENTIA, s. f., vedi *haladuire*.

HALADUIRE, -escu, -a, habitare, morari, commorari; a locui, a sedé undeva: *haladuescu*, *unde potu*; *nu am haladuitu in acellu suburbii*; — derivate: *haladuentia*, s. f., tempu si locu de *haladuire*; *haladuitu*, part. sup. subst. etc.

HALAGIA, *halagire*; vedi *galagia*, *gialagire*.

HALAPU, s. m., specia de planta sau radice de Indi'a, *convolvulus jalappa*, Linn.; — mai bene a preferi formele plantei ce se audu pre a locuri, si au analoge in limbele sorori, cumu: *jalappu*, -a, *gialappiu*, *gialappa*, etc.

HALATU, pl.-e, *vestis nocturna*; vestimentu de nopte, cu care sta sau se culca cineva nopteá; — de unde?

HALCA, s. f., *frustum*, *segmentum*, *fragmen*; parte taliata d'in ceva mai mare, buccata: *halca de pâne*; *una halca de pamentu*, *mai multe halce de agru*; *halcutia*, s. f., deminutivu d'in *halca*, si altu deminutivu: *halcallutia*; — se fia cumuva *halca* in locu de *falca* sau *falce*: *falce de pamentu*?

HALCALLUTIA, *halcutia*, vedi *halca*.

HALECU, pl.-i, *hallex*, *allex*; specia de pesce marinu, acellu-asi cu cellu nomitu: *arengu*, care pare una transformatione de: *alecu*, *alencu*, si acestu-a

nu e decâtu: *allice* = *hallice* = *allex*, *hallex*; vedi si *allice* in Dictionariu.

HALESTEU, s. m., *pisclna*, *pisclum vivarium*; pescina, lacu unde se tine si immultesce pesce; (compara ung. *halas-tó*).

HALEU, (pron. *halèu*), s. m., pléssa de pesce; (compara ung. *haló*).

HALVA, (pron. *halvá*), *halvitia*, *halvariu*, *halvitiariu*; vedi: *alvá*, *alvitia*, *alvitiariu*.

HAMALICU, s. m., vedi *hamalu*.

HAMALU, -a, s. pers., *bajulus*, *gerulus*; cellu ce, cu spinarea, pórtá, transporta greutáti; *hamalicu* = *messería de hamalu*, cumu si lucru greu portatu; in genere si metaforice: *jumentu*, *secure de osse*, etc.; — coventu turcescu de inlaturatu prin roman. *sarcinariu* si *baliu*.

HAMESIRE, v., vedi *hamisire*.

HAMEIU, s. m., vedi *chameliiu* = *chamelu* in Dictionariu.

HAMETE si *hamite*, *hamiti*, interj., esto, sit ita, esto quidem, agedum; fia asiá; hei bene fia asiá, ai se fia asiá, etc.

HAMISELA, s. f., vedi *hamisire*.

HAMISIRE si *hamesire*, -escu, v., defatigare, exhaustire, fame conficere; fame confici, perire, deperire, tabescere; a perde de totu poterile, a lessiná, a defatigá, delassá, esaurí, deseccá, lassá, etc. 1. intrans. *hemisimu si cademu d'in petiore de fatiga*; *amu hemisitu toti de fome*; *hemisira bietii calli si dederá pre branci*; 2. trans. *ati hemisitu boii cu fatiga si nemancare*; *ne au hemisitu cu totulu*, *nu mai potemu de himisire a ne scollá de diosu*; metaforice: *au hemisitu pre tote cu limbuti'a*, *cu insulsele loru narrationi*; *nu hemisiti mintile crude alle copilliloru cu essagerate studie*; derivate: *hamisitoriu*, -toria, adj. s., care *hamisesce* ensusi sau pre altulu; *hamisitu*, -a, part. sup. subst. si a nome ca part. *hamisiti de sene* sau *hamisiti prin alti*, *hamisitulu callului*, *hamisitulu mentei si corpului*; *hamisitura*, s. f., actione si effectu de *hamisire*: *cademu de hamisitura*, *d'in acésta hamisitura nu se mai redica bietelè vite*; inse: *hemiséla*, s. f., e forma de reprobatu; — coventulu: *hamesire*, e mai de câtu probabile in locu

de : *famesire*, ca *hornu* in locu de *hornu*, si pare co *famesire* e in locu de *famesire* sau *famescere*—lat. *famescere*.

HAMISITORIU, *hamisitu*, *hamisitura*; vedi *hamisire*.

HAMU, s. m., vedi : *hamu* si *camu* in Dictionariu.

HANGERU, pl.-e, *sica*, *pugio*, *culter* turceus; arma turcesca, specia de *sica* sau *pugione*—*pugnale* sau *pumnale*.

HANGINICA, *hangiu*; vedi *hanu*.

HANTATARESCE, adv., d'in adj. *hantatarescu*, -a, *tartaricus*; *implicitus*, *perplexus*, *nequam*, *vafer*, *astutus*, *perfidus*; proprie, *tatarescu*, de *Tataru* = *Tartaru*, poporu forte selbatecu si crudu, si mai vertosu, relativu la *hanulu tatarescu* = capulu, domnulu *Tatariloru*, ce escelea intre densii prin ferocitate si barbaria (vedi si *hanu*), si de aci : *hantatarescu*, in sensu generale : 1. crudu si perfidu, barbaru si neomenosu, plenu de astutia si cogite dolose; 2. neintellesu, absurdu, incurcatu, complicatu.

HANTIU, pl.-e, *segmentum*, *carnis segmentum*; buccata de carne, carne taliata, rupta : *hantie demorticina*;—de aci si : *hantiuire*, -escu, v., *laniare*, *dilaniare*, *dilacerare*, a rumpe, *sfascia*; inse si : *violenter trahere*, *commovere*, *decutere*, a trage cu violentia, a scutura, *agitá*, etc.;—neconoscute d'in cöce de Carpati.

HANTIUIRE, v., vedi *hantiu*.

HANU, pl.-uri, 1. *coupona*, *hospitium*, *deversorium*; *ospetaria*, *caupona*, casa unde tragu strainii, mai allesu negotiatorii;—derivate: *hangiu*, cellu ce tine si specula unu *hanu*; domnulu *hanului*; f. *hangioica* e sau mulierea *hangifului*, sau ensasi speculatori'a unui *hanu*; 2. *hanu*, s. m. pers., *Tartarorum princeps*, domnulu *Tatariloru* mai reu ca toti *Totarii*, (vedi *hantataresce*, *hantatarescu*): *hanulu Tatariloru*, prov. : *du-te la hanu tataru*, *mergi la hanu tataru*; 3. Dict. *Buda* da *hanu* numai cu insemnarea de : *fanum* = *baserica*, *capella*, *templu*, etc.,—in acestu din urma intellesu e forte probabile, co *hanu* e in locu de *fanu* = *fanum*, casí *hornu* in locu de *hornu*; inse

nu se pote dice de coventulu in intellessulu de sub. 1. și 2., in care resare turcismulu si tatarismulu.

HAPARE, v., *glutire*, *corripere*, *prehendere*; a prende rapide, pre inopinate; a inglutí pre neasteptate : *pissic'a hapà soricele*;—derivatulu cellu mai insemnatu e subst. m., *hapu* : cu unu *hapu catusi'a prene* si *inglutí mai multe passerelle*;—atunci *hapu* nu ar fi turcescu; vedi *hapu*.

HAPU, pl.-ri, *pilula*; pilula, ce se da de inghititu ca medicamentu de diverse generi;—turcu? atunci cauta se ceda romanesculu : *pilula*; vedi si *hapare*.

HARACIRE, si *haragire*, v., vedi : *aracire* si *characire*, d'in cari form'a : *characire* si in Dictionariu.

HARACIU, si *araciu*, s. m., *tributum*, *stipendium*, *vectigal*, *contributio*; dare publica, contributione imposita, in specie : contributione imposita de *Turci* suppusiloru crestini, cumu si tributulu impositu de acelli-asi unei terre invinsa si suppusa; se dice, de regula, in pl. *haraci* : a solve *haraciulu* sau *haracii*;—coventu turcu, care, in Romani'a mai nu se mai aude.

HARACU, si *aracu*, s. m., vedi : *aracu* si *aharacu* in Glossariu, ero : *characu*, ca form'a cea mai originaria, vedi si in Dictionariu; vedi si *haracire*, mai susu.

HARAGIRE, v., vedi *haracire*.

HARAIRE, v., vedi : *hiriire* in Glossariu, si : *hirrire* in Dictionariu.

HARAMBASIU, s. m., *latronum vel prædonum dux*; capitaneu de latroni;—neconoscutu veri-una data d'incöce de Carpati.

HARAMU si *aramu*, s. m., *mala pecus*, *fructus sine labore*, homo nequam; 1. vita rea, nu numai stricatória, déro si inepta cu totulu, ce nu e bona de nimica : unu *aramu de callu*; cu acesti *arami* (si *aramuri*) *de calli nu poti face nemica*;—si : vita, ce ámbra d'in domnu in domnu, vita vagabunda : *arami de boi straini vinu de se nutrescu cu ai nostri*, *apoi saturati se facu neveduti*, asiá : unu *aramu de vita e totu de a un'a veniticu*; 2. omu de nimica, ineptu

la nemica, si totu de una data reu si missellu : *ce se faci cu acestu aramu de servitoriu?* 3. castigu fora labore, mai allessu applicatu ca adv. *de aramu a venitu, de aramu s'a dussu; bannii de aramu aramu se perdu; s'allesse aramu de bannii nostri*; — nu cumu-va m. aramu d'in f. arama sau arame, cu sensu de peiorativu, ca allu monetei de arame? de altramente se dice si in fem. arama de épa. arame de vacce.

HARANA, s. f., vedi hrana.

HARANGA, s. f., (fr. harangue), contio, oratio; coventu pronuntiatu cotra poporu, déro mai allessu cotra militari: contione; — si verb. haranyare, (fr. haranguer), conclonari exhortari : a harangá multimea, militarii pentru lupta, a essortá la lupta.

HARAPNICU, pl.-e, flagellu de postariu.

HARAPU, s. m., Arabs, niger minister; in locu de Arabu, si in genere: omunegru;—in specie: servitoriu negru.

HARBARIRE, harbariu, hãrbu; vedi la hãrbu.

HARDAIASIU, s. m., vedi hardau.

HARDAU, s. m., (pl. hardaie), minor: cãpa, minus labrum; lacus; vasu de lemnu, ce serve a carrá loture, apa, struguri si alte pome collesse; si la mulsu lapte;—derivate: hardautiu, hardaiasiu, s. m., deminutivu d'in hardau;—déro in locu deacestu coventu si aspru si strainu, dispune Românulu de altele si romanesci si dulci de pronuntia; cumu, de essemplu sestariu=vasu de mulsu. etc.

HAREDIRE, v., vedi harisire.

HARETIU, s. m., mergus; specia de passere palustre: mergu, ce mereu se confunda;—pre multe locuri are si alte nomini, si de ací, e bene a i fissá cellu de mergu.

HAREMU, pl.-ri, multerum domus apud Turcas; cas'a destinata la inchide-rez mulieriloru unui singuru barbatu;—de certu, coventu turcu.

HARENGU si arengu, s. m., vedi halecu.

HARFA, (pre a locuri: arfa si arpa, si harpa), s. f., (fr. harpe), cithara, specia de instrumentu cu corde: cetara, ci-

tara;—harfariu=arfariu, (mai pucinu bene harfasiu), si harpariu=arpariu, -a, s. person. cellu ce fabrica, harfe sau vende harfe, sau cânta cu harf'a; in acestu d'in urm'a sensu si form'a: harfistu=arfistu, harpistu=arpistu

HARFARIU, harfistu; vedi harfa.

HARIANU, herianu si reanu, s. m., specia de planta, cochlearia armoracca, Linn., specia de nasturtiu.

HARINGU si aringu, s. m., vedi halecu.

HARISCA, s. f., vedi hrisca.

HARISIRE si haredire, (apoi haredire si harezire),-escu, v., gratificari, gratis dare, largiri, donare, tribuere, (gr. χαρίζεσθαι) — coventulu principale, d'in care si verbulu se deriva, e charu =gratia, munus, gratia, daru, munu, mai allessu inse in sensu ideale: talentu, daru sacru, officiu sacru, si ceva pretiosu etc.: charulu lui Domnedieu, charulu sãntului Spiritu; nu seti demni de charulu lui Domnedieu; acestu copillu e cellu mai mare charu ce avemu; fora charulu cellui d'in ceru, nemica nu prospera; — coventulu charu e d'in gr. χάρις=charis, si asiá cauta a se scrie si pronuntiá, de sí adese in pronuntationea certoru locuri adjunge peno la aru, ca tote celle cu initialea h; deci asiá cu ch, vomu scrie si verbulu cu derivatele, adeco: charezire (=charizire, charidire, charisire, etc.), a dá in charu, a dá gratis, a gratificá, darní, si in specie: a doná unui templu, unei biserice, unui monasteriu, unui institutu de beneficare: a charezi preutiloru una mosia; avemu se charezimu si noi scolei mai multe funduri; ti voliu charezi, ce vei cere si ce ti va placé; se chareziéu una data, si copilli busericeii, sau lui Domnedieu; si cu sensulu de: a cere una gratia, a sollicitá una favore, etc.; derivatele verbului: charesmu =charisma = (gr. χάρισμα), gratia, munu, largitione, favore, donu, etc.; charezitu,-a, part. sup. subst. d'in charezire: mari muneru charezite voue, charezituluru unoru mosie busericeii communei; charezitoriu,-toriu, adj. s., care charozesce, etc.; parentii nostri erau fórte charizetori pentru biserica.

HARISMA, *harizire, harizitu, haru*, etc.; vedi *harisire*.

HARMAIU si *harmagincu*, s. m., nomini de plante, *chaerephyllum, caerofolium*; — se fia d'in aceea-asi origine cu *harisire, haru*, a nome d'in *harma* = *charma*, (gr. *χαρμα*)?

HARNIAIU, s. m., specia de planta; — *luminos'a?* sau *rochi'a rundinellei?* — vedi *harmaiu*.

HARNICESCE, *harnicescu, harnicia*, etc. vedi *harnicu*.

HARNICU, -a, adj. s., aptus, idoneus, capax, dexter, habilis, diligens, studiosus, laboriosus, industrius, sollers, alacer, vegetus, vivax, agilis, acer, activus, gnavus, strenuus, sedulus, praestans, egregius, eximius, insignis, gratus; forte multiplu si variu in sensu: capace, indemanaticu, destru, aptu, facutu d'in natura pentru lucru, diligente, laboriosu, activu, cu tragere de ânima la lucru, infatigabile, nepregetatoriu, fora pregetu; liusioru, verde si vivace la lucru, apoi: distinsu, excellente, plenu de ânima si bona volia, animosu, plenu de coragiu, etc.: *barbatu harnicu, muliere harnica, cellu harnicu sau harniculu nu cade in lipse si strimptorare; celli harnici si celle harnice nu lassa nemica nefacutu pentru alta di; unu harnicu nu se impute, ca unu lenosu; in ce stare de miseria, de desordine si negligentia stau casele mulieriloru ne-harnice; fora ânima nu e cineva harnicu neci la lucru, neci la lupta*; — derivate: *harnicia*, s. f., capacitas, habilitas, diligentia, studium, sedulitas, industria, sollertia, alacritas, vivacitas, praestantia, excellentia, strenuitas, gnavitas, etc., calitate de *harnicu*: *fora harnicia jace omulu in miseria si lipse completa; harnici'a unei muliere e prim'a calitate; fora harnici'a mulierei si a barbatului nu pote stâ una casa*; — *harnicutiu*, -a, adj., deminutivu d'in *harnicu*; *harnicescu*, -a, adj., d'in *harnicu* ca subst., ce se tine de unu *harnicu*: *harnicesc'a lupta a juniloru pentru patria*; de aci si adv. *harnicesce*, in modu *harnicescu*: *a lucrâ harnicesce, a luptâ harnicesce*; — *harnicire*, -escu, v.,

si intrans. *a fi harnicu*, a se face *harnicu*, si trans., a face pre cineva *harnicu*; — greu de explicatu *harnicu* in originea sea; mai antianu coventulu se aude forte desu si fora *h: arnicu*, si derivate: *arnicia, arnicescu*, etc., pôte inse tiné, parte de aceea-asi rudice cu *harisire* = *charezire*, parte si de habere, prin form'a: acestui-a: *habills*, care de la form'a *habile* sau *abile* pôte trece la alte forme forte diverse: *abire, avire, aire, are*, etc., de unde apoi ar essi: *arinu, arinicu*, si in fine: *arnicu, harnicu*, etc.

HARSIA, (pron. *harsia*, pre a locuri, *arsia*), s. f., aguina pellis; pelle de amnellu; — cu acellu-asi sensu appare in Dict. *Buda* si: *hasia, hasica* si *hasicala*, adeco fora *r* inainte de *s*; inse *hasica* si cu sensu de *tegaia de pusca*.

HARTIA, *hartioga, hartiora*, etc. (pre a locuri: *artia, artioga, artiora*); vedi in Dictionariu: *carteia* sau *cartelia* = *charteia, cartioga* = *chartioga, cartiora* = *chartiora*, etc.

HARTIALIRE = *hartielire*, etc.; vedi *hartiu*.

HARTIU, (si *artiu*), s. m., 1. vorbindu de batalia, lupta, cërta, si in parte: a) *provocatio, incensus, aggressus, adortus, exasperatio*; provocare, atacu, supereare prin atacu, attitiare, irritare la lupta; b) in genere, *vexatio, afflictio, molestatio, vessatione, strapassare*, imbrancire si ducere in cõce si in collo; c) in specie: *pugna, proellum, certamen, rixa, batalia, lupta, conflictu*; 2. vorbindu de regula, directione, etc., a) *rectio, directio, regula, directionis mutatio, directione*, appucare in una parte, si in specie, scambare de directione, si appucare in alta parte: *faceti caliloru hartiu d'in acella calle; nu vreu se facu hartiu; faceti hartiu luntrei de parte de periculosulu vortice allu ape;* b) *regula*, dupo care se mânca dulce in tote dillele certoru septemâne: *septemâne hartie sau harti*, (ca adj.), si absol. *se mânca harti in acêsta septemâna; de ce mânca carne Mercuri si Veneri, candu nu su harti in acêsta septemâna?* derivate: *hartiagu* = *artiagu*, s. m., ca subst. d'in *hartiu* ca adj., *iracundia*,

acerbitas, applecere la menia si reutate; *hartiagosu*, -a, adj., (d'in *hartiagu*), iracundus, billosus, acerbus, plenu de *hartiagu*, de menia si reutatia; — *hartialire* sau *hartielire* = *artielire*, -escu, v., lacessere, vexare, exasperare, contendere, praeliari, certare, a provoca, interrita, suppera, invenina, bate, attacá; si reflex., a se interrita, invenina, a se bate, certá etc.; de aci: *hartielitu*, -a, part. sup. subst., etc.; — in acellu-asi intellesu cu *hartielire* si *hartiuire* = *artiuire*, *hartiuitu*, etc.; apoi *hartiire*, inse mai multu cu sensu de: *quater*, *stridere*, a agita, clatina, cumu si: a siuerá; in sensulu de *agitare* vedi mai allesu: *hatinare* = *atinare*, de care vedi *atinare*.

HARTIUIRE, *hartiuitu*, etc.; vedi *hartiu*.

HARU, s. m., vedi *harisire*.

HASARDU, s. m., (fr. *hasard*), fors fortuna; orba intemplan; vedi *asardu* in Dictionariu.

HASIA (pron. *hasia*), *hasica*, *hasicala*; vedi *harsia*.

HASIPURA=(pron. *haspura*), s. f., *sulcus*; sulcu de apa, deschisu prin aratru, canaliculu trassu printre seminatare pentru scursulu ape.

HASITURA, s. f., vedi *haita*.

HASNA, (pron. *hasná* si *hasnéa*), s. f., *thesaurus*, *canalis*, *cloaca*; 1. *thesauru* allu statului turcescu; 2. *reservatoriu* de apa si alte licide, mai allesu canale de *immunditie*, *cloaca*, etc.; — coventu turcu.

HASNEA, s. f., vedi *hasná*.

HASU, s. m., *lepos*, *gratia*, *gratia*, *farmecu*: *cantare fora hasu*; *nu au hasu jocurile vostre*; — turcescu?

HASURU, s. m., *janceum rete*, *storia*; *specia* de implettitura de papura: *rogojina*.

HATINARE; vedi *atinare*=*hatinire* sau *atinire*.

HATIRU, s. m., *gratia*, *favor*; *favore*: *a face hatiru celloru potenti, cumu celli potenti facu hatiruri favoriteloru si favoriteloru; pentru hatirulu nostru se puni acestu omu in unu bonu servitiu publicu*; — coventu turcescu.

HATISIERIFU, s. m., *edictu* allu imperatoriului Turciloru; — de origine persana.

HATISIU, s. m., vedi *hatiu*.

HATIU, pl. -uri, (pron. *hàtiu*, *hàtiuri*), *habena*, *habenae*, *fronum*; *frenu* ce se pune unui callu injugatu sau *inchamatu*: *menatoriulu unei carrutii tinc hãtiurile calliloru, inse nu scie portã bene hãtiurile*; — derivate: *hatiuire*, -escu. v., *habentis* *dirigere*, a duce, *dirige* cu *hãtiurile*; *hatiuitu*, -a, part. sup.; *hatiuitura*, s. f., *actione* si *effectu* allu verbului *hatiuire*; — se fia *hãtiu* d'in coventulu lat. *halcium*? — ce pare inse mai multu la ocli, e analogi'a cu *hãtiu* a formeloru: *hatisiu*, s. m., *frutex*, *fruticetum*, *tufa*, multe si dese tufe, locu coperitu cu *hatisiu* sau *tufisiu*; form'a: *hatioga* si *hatiuga*, s. f., *frutex*, *sémina*, cu *hatiugu* = *hatiucu*, s. m., *deminutivu* d'in *hatiu*, etc.

HATIUCU, *hatiugu*; vedi *hãtiu*.

HATMANU, s. m., *capitanu* allu armatei la *Cazaci*; — acestu nome portá una data si capulu armatei Moldaviei.

1 **HATU**, s. m., *callu* formosu, superbu: *callare pre unu hatu*.

2 **HATU**, (pron. *hãtu*), *adv.*, *sane*, *prorsus*, *plane*; *chiaru*, de totu.

HAVAIETU, s. m., *vectigal*; *venitu* publicu la Turci; vedi si *avaietu*.

HAVUZU, s. m., *catinus*; *bassinu* *adapatoriu*; — turcescu.

HAZNEA, s. f., vedi *hasná* *hasnéa*.

HEBECIA, *hebecire*, *hebeticu*, *hebeticia*, *hebeticire*; vedi *hebeucu*.

HEBEUCU, (si fora *h*: *ebeucu*), -a, *adj.* s., *hebes* *abl.* *hebetes*, *stupidus*, *stolidus*, *ineptus*, *amens*, *insulsus*, *simplex*, *recors*, *bardus*, *plumbeus*, *stipes*; *cellu* ce si a perdutu mentile, *cellu* ce nu intellege si nn precepe: *stultu*, *stupidu*, *ineptu*, *grossu* de capu, *bustianu* *nesentitoriu*, *brutu*: *hebeucii nu precepu nemica, nu sentu nemica, nu facu nemica pre calle, citote pre dosu; omu asiã de hebeucu, in câtu cade in gropele ce i vinu inainte; n'am vedutu inco hebeuci ca acesti-a*; — derivate: *hebecire*, -escu, v., *hebescere*, *torpescere*, *plgrescere*; a fi sau deveni *hebeucu*, a ammortí, *torpí*; *hebeucitu*, -a,

part. sup. subst. d'in *hebeucire*; *hebeucia*, s. f., *hebotudo*, *stupiditas*; statu, calitate de *hebeucu*; — *hebeucu* e, de certu, nascutu d'in form'a cea mai simpla a radicea, adeco d'in *heb-ere*, verbulu, éro nu d'in form'a mai desvoltata a adiectivului: *hebes* = *hebeta* si *hebetu* (popul.), afora de nu cumuva *hebeucu* e mutilatu d'in *hebetucu*, prin caderea lui *t*, fiendu inse formatu d'in *hebetu*, cu suffissulu *cu* sau *ucu*; dero mai la valle vine una forma: *hebucu*, *hebecu*, carei nu se pote recusá nascerea imediata d'in radicea *heb-ere*; peno atunci se enumerámu formele d'in vechiu populari, cumu: *hebetu* = *hebeta* = *hebes*, abl. *hebeta*, adj., cu sensulu ce are si *hebeucu*; de aci: *hebetire*, *-escu*, v., *hebescore*, a fi sau devení *hebeta*; *hebetitu*, *-a*, part. sup. subst. d'in *hebetire*; d'in *hebeta* si *hebeticu*, *-a*, adj., de unde verbulu *hebetice*, part. *hebeticitu*, etc.; — se trecemu inse la formele populari originarie si imediate d'in radicea *heb-ere*: *hebecu*, *-a*, adj., *hebes*, *stupidus*, *ineptus*, etc., cu capu grossu, de totu lipsitu de mente, stupidu, lemanu; de aci: *hebecia*, s. f., *hebetudo*, *stupiditas*, statu de *hebecu*; *hebecire*, *-escu*, v., *hebescore*, a fi sau devení *hebecu*, de unde: *hebecitu*, *-a*, part. sup., déro form'a cea mai curioasa si interessante e: *hebucu*, *-a*, adj., a) cu sensulu celloru mai susu enumerate: *hebes*, *stupidus*, *stupidu*, *ebete*; b) *parva statura*, *crassus*, *informis*, *turpis*, *micu*, *scurtu* si *grossu*, *unu nodu*, *urritu*, *fedu*, cu unu coventu lipsitu de corpu, ca si de mente; — derivate: *hebecire*, *-escu*, v., $\alphaintr. cadere, *decidere*, *collabi*, *ruere*, *ruinam facere*, a *cadé*, *scadé*, a se *perde*, *ruiná* si de partea materiale si de cea intelectuale, a *putredí óre-cumu* d'in tote puntele de vedere; β) *trans. concutere*, *concassare*, *conterere*, a *sfermá*, *stricá*, *nimici*, a *face* d'in omu *neomu*; de aci: *hebecitu*, *-a*, part. sup., etc.$

HEBUCIRE, *hebecu*; vedi *hebeucu*.

HECHELA, s. f., *pecten linarius* vel *lanarius*; *peptene* de *linu*, *lana*, *cânepa*, etc., derivatu: *hechelare*, v., *pectinare*, *carminare*, *carere*, a *peptená* *linu*, *cânepa*, *lana*, etc., a *scarminá*; —

d'in germ. *hechel*, déro *fora lipse*, si cu totu *neconoscute* d'incóce de Carpati.

HEDOSITATE, *hedosu*, vedi *hêdu*.

HEDU, *-a*, adj., *foedus*, *turpis*, *deformis*, *abominalis*, *sordidas*; *urritu*, *orridu*, *deforme*, *sordidu* si *deforme*, *abominabile*, se ti *faci cruce* de ellu; in acestu sensu si form'a *hedime*; — derivate: *hedosu*, *-a*, adj., *foedissimos*, *turpissimas*, ca *augmentativu* d'in *hêdu*; de aci si: *hedositate*, s. f., *foeditas*, *turpitude*, *deformitas*, calitate de *hedosu*; d'in contra si *deminutivu*: *heduti*, *-a*, *foedulus*, *turpicalus*; — de certu, *hêdu* in locu de *fedu*, si prin *urmare*: *hedosu* si *hedositate* in locu de: *fedosu*, *fedositate*; comp. fr. *hideux*, si vedi *fedu* in Dictionariu.

HEDUTIU, *-a*, adj., vedi *hêdu*.

HELESTEU, s. m., vedi *halesteu*.

HELU, s. m., *anguilla*; *specia* de *pesce*; — nu se *connosce* inse acestu *nome* d'in *cóce* de Carpati.

HENGHERU, s. m., *carnifex*, *sponduratori*, *ommoritori*; d'in *cóce* de Carpati se *dice* *numai* de *occiditoriulu* *câniloru*; — germ. *henker*.

HEMEIU, s. m., vedi *hameiu*.

HENSU, pl. *-ri*; *tufetu*, *tufisiu*, *fruticetum*.

HERA, s. f., *anus*, *vetula delira*; *be-trâna*, in *risu* despre una *muliere* *be-trâna* si *delira*; — nu *cumu-va* d'in *hera*?

HERBARETIU, *herbarire*, *herbariu*, etc., vedi *hêrbu*.

HERBATEIU, s. m., *infusione* sau *decoctione* de *erbe*, *mai allessu* de *theia*; — d'in *herba theae*.

HERBU, pl. *-uri*, *testa*, *fragmentum testae*, *tripus*, *tripes*, *catinus*; *buccata* de *ólla* sau de *altu vasu* de *lutu*, cumu si *vasu* de *lutu*: *ólla*, *catinu*, *tegaia*, etc., *fiacare* se *mance* d'in *hêrbulu* *seu*; — derivate: *herbutiu*, s. m., *deminutivu* d'in *hêrbu*; cu *acellu-asi* sensu si: *herbusioru*, *herbulletiu*; — *herbuire*, *-escu*, v., *frangere*, *conquassare*, *conterere*, a *face* *herburi unu vasu* de *lutu*, a *sparge*, *sfermá*; *herbutu*, *-a*, part. sup. d'in *herbuire*; — d'in *hêrbu* *directu*: *herbariu*, *-a*, *proprie*: *care bate* la *hêrbu*, si de aci: *care* se *indésa* a *mancá* la *mésa*, si *apoi*: *insolente*, *audace*, *persistente*, etc.: *porcu*

herbariu, care si *baga ritulu prin tote vasele*; asiá si : *câne herbariu*, *catusia herbaria*; *flamendii su herbari la mesele alloru-a*, *precumu nu mai pucinu herbari su gastronomii si parasitii*; prin alta estensione de sensu : *dulce, blându, lingusitoriu*; — *herbaretiu*, -a, adj. d'in *herbariu*, inse cu sensu mai energeticu de câtu acestu-a : *porcu herbaretiu*, *catusia herbaretia*, part. sup. d'in *herbarire*, etc. — d'in germ. *scherbe*? inse si fora *h* : *êrbu*, necumu fora *s.*, *déco* e d'in germ. *scherbe*?

HERBUIRE, *herbusioru*, *herbutiu*; vedi *hêrbu*.

HEREBORU, s. m., *vegetus, vivax, agillis*; plenu de vigore, de sanetate, de *ageritate*; — dupo Dict. *Buda*, d'in lat. *helvolus* = *rossiu deschisu*.

HEREDIA, s. f., (pron. *heredia*, si fora *h* : *eredia*), *posteritas, posteri, tanquam ex heredibus*; collectivu : *urmatori, posteri, remasii d'in stirpe*; — coventu veclu in limba, éro nu introdusu in epoc'a coventeloru comnate : *erede, ereditate*; etc.

HEREIRE, -escu, v., vedi *hiriire*.

HERETE, (si fora *h* : *erete*), s. m., *accipiter*; specia de *gaia*; — in acelluasi sensu si form'a : *hereu*; Dict. *Buda* refere coventulu la *ferus* = *féra*; se nu fia ore affine cu gr. *léραξ* = Hom. *ἱραξ*?

HERESTEA si *cherestéa*; *herestegia* = *cherestegiu*; vedi : *cherestea, cheres-tegia, cherestegiu*.

HERETISIRE, -escu, v., *gratulari*; a *felicita, gratula*; derivate : *heretisitoriu, -toria*, adj. s., *gratulator, felicitatoriu*; *heretisitu*, -a, part. sup. d'in *heretisire*; *heretismu*, s. m., *gratulatio, felicitatione*, — d'in gr. *χαίρεισεν, χαίρεισος*, si de acea-a de scrissu si pronuntiatu : *cheretisire, cheretismu*; etc., cu tote co su cadute in deplena desuetudine, si nu avemu lipse de elle, de óra ce se aude astadi in *gur'a totoru Romaniloru* : *gratulare, felicitare, gratulatione*, etc.

HERETISITU, *heretismu*; vedi *heretisire*.

HERGHELIA, s. f., *equorum armentum*; grege, armentu de calli; deri-

vatu : *herghelegiu*, s. m. pers., *custos equitil, custode allu unei herghelia*, se aude si fora *h* : *erghelia, erghelegiu*.

HERGHELEGIU, s. m., vedi *herghelia*.

HERGOLASIU, (si fora *h* : *ergolasiu*), s. m., *vegetus, agillis, acer, acer*; voliosu a lucrá, cu tragere de anima la lucru, fora pregetu, ageru, alacru, vividu, etc.; — de la gr. *ἐργον*? confere si : *ergolabus* = *ἐργόλαβος*.

HERLETIU, (si fora *h* : *erletiu*), pl. e, ligo; specia de sapa; — Dict. *Buda* lu refere la *ferrum* = *ferru*.

HERMANU, s. m., *mantellu fora gul-leru*.

HERUVICU, *heruvimi*, etc. reu scrisse in locu de : *cherubicu, cherubini*, de cari vedi in *Dictionariu*.

HETMANIA, *hetmanu*; vedi *hatmania, hatmanu*.

HIDIME, *hidositale, hidosu, hidu*; vedi *hédu*.

HIIRE, -escu, v. *hiscere, hiare, destruere, corruere*; a *casca, a se cascá*, si de aci : a *derimá, surpá, a se surpá*, etc. : *a hi gura marc, hiira oculi maru; mereu hieau de somnu; se hiesce gur'a; se hiesce murulu; se hiu statu'a si cadu in mai multe buccati*; — derivate : *hiitoriu, -toria*, adj. s., *hians, hiscens, dehiscens*, care *hiesce sau se hiesce; hiitu*, -a, part. sup. subst., *hiatus; hiscens*, etc. se *uita cu ochi hiiti; hiitulu prea mare allu gurei cumu si hiitulu prea largu allu oculiloru, e semnu de stupiditate; hiitulu murulu, in unu locu, debilita totu murulu; hiitura*, s. f., *actione si effectu d'in hiire* : *hiiturele pamentului prin cotremuru, ce hiitura s'a facutu in monte!* in specie : *hiitura* = *surpatura, vette-matura de parti genituli*.

HIITORIU, *hutu, hiitura*, vedi *hiire*.

HINSU, s. m., *fraticotum*; vedi si *hensu*.

HINTARE, v., *oscillare, librare*; a *oscilla, bilancia, vacilla*; — derivatu : *hintatu*, part. sup., *hinteu*, s. m., *currus, carru, carrutia pre lamelle elastice; hinteuti*, s. m., *deminutivu d'in hinteu*.

HINTATU, *hinteu, hinteuti*; vedi *hintare*.

HIORA = *ghióra*; vedi *vióra*.

HIPOTA, (si fora *h*, *ipota*), s. f., hepar, jecur, (g. *ἥπαρ*, it. *epate*); ficatu in genere, si in specie: ficatu de passee, cumu si: rãnsa de passere; si *pipota*, compositu, cumu se vede, d'in *hipota* sau *ipota*, cu prep. *pe* = *pre*; — de certu d'in hepar, care, in gr. *ἥπαρ* se declina: *ἥπατος*, *ἥπατι*, etc., analogu cu form'a nóstra.

HIRCA, s. f., caput calvum, cranium, foeda vetula, annus; 1. capu calbu; 2. mai vertosu, craniu, tést'a capului fora pèru, fora creieru, fora nemica in ea; 3. de aci, metaforice, betràna urrita, fedosa, abominabile.

HIRCIOGU, s. m., specia de sórice de câmpu, germ. hamster.

HIRCU, s. m., falco palumbarius; falcone de porumbi, mai allestu selbaticu; vedi si *herete*.

HIRIBA, s. f., vedi *manetérca*.

HIRIIRE, (vedi *hirrire* in Dictionariu), v., (cu forme simple: *hiriu*, *hirii*, *hirie*, etc.; mai raru cu forme incarcate: *hiriescu*, *hiriesci*, etc.), *hirrire*, murmurare, irritare, incitare, conoltare, rixari, altercari; despre câni in specie, figuratu si de alte animali si chiaru de omu, a dá una stridore, strepitu pre guttulu recitu; in genere: a interritá, escitá; in fine: a se certá, a objurgá, etc.; *de ce ti hirie guttulu? se nu ve musce câni, co-ci vedeti, cumu hiriu; hiriu, in guttu, patientii ce tragu a morire; barbatii se hiriu cu mulierile; reu si crudu hirie tyrannulu*; derivate: *hiriitoriu*, -*tória*, adj. s., *hirriens*, *rixans*, etc., care *hirie*: *hiriitori moribundi*; in specie, s. f., reale; *hiriitória* = *hiriitóre* = instrumentu *hiriitoriu*, cu care si dau semne custodii de nopte si altii; *hiriitu*, part. sup.: *hiriitulu d'in guttu, hiriitulu câniloru si allu celloru ce se cërta; hiriitura*, s. f., actione si effectu de *hiriire*: *hiriiturele moribundiloru*; — de preferitu a scriue, ca in Dictionariu, cu *r* geminatu: *hirriire*, *hirriitu*, *hirriitura*, etc.

HIRIITORIU, *hiriitu*, *hiriitura*; vedi *hiriire*.

HIRISCA, s. f., vedi *hrisca*.

HIROTONIA, *hirotonire*, *hirotonitu*;

vedi: *chirotonia*, *chirotonire*, *chirotonitu* in Dictionariu.

HIRSIRE, -*escu*, v., trahere, terere, perstringere, fricare, comminere, contaminare, sordidare; a trage pre diosu, a *tirí*, cumu: a *hirsí calcionii*, *rochi'a*; a attinge, si de aci, a sordí; a usá, in vechi: *vestimentu hirsitu*; a essaurí: *callu hirsitu*; *ómeni hirsiti*; prin metafora: *hirsitu* = avaru, sordidu; — derivate: *hirsitura*, s. f., actione si effectu d'in *hirsire*: *hirsitura de omu*, *de vestimente*, etc.

HIRSITU, *hirsitura*; vedi *hirsire*.

HIRUNDINARIU, -*a*, adj., (si fora *h*: *irundinariu*; inse reu scrissu *hirundineriu*); proprie, ce se refere la *hirundine* = *irundine* = *rundinella*, — applicatu, in specie, ca subst. reale, mai allestu in form'a fem. *hirundinaria*, (mai raru in form'a masc. *hirundinariu*), la una specia de planta, nomita pre une locuri: *brilionca*, pre altele: *luminosa*, si chiaru in form'a masc. *luminosu* = *chellidonia*, *hirundinaria* = *asclepias vlucetosclcum*, Linn. — nu óre si: *rochi'a rundunicea* sau *rundinellei*? care se aude in une locuri.

HO, *interj.*, care espreme: a) atãtu, nu mai multu, adjuge, destullu; b) opprobriu, batujocura, injuratura; c) departare, allungare: du-te de aici, fugi; — interiectione essita d'in baierile ânimei poporului, — nu intellegemu pentru ce D. Raoul afirma, co ar fi ungurésca! déro se dice mai desu si fora *h*, atunci totu ungurésca e? de ce in fine se nu fia latinésca?

HOBLANCU, s. m., vedi *oblancu*.

HODA, s. f., *fallca*; gallina de apa, (fr. *foulque* = *fallca*); coventulu nu scimu se se audia pre undeva d'in cóce de Carpati.

HODAIA, s. f., vedi *odaia*.

HODINA, s. f., vedi *odina* sau *odihna*.

HODNOGIU, s. m., *centurio*; locotenente, gradu in armata; — nu scimu se se fia dissu sau scrissu veri-una data d'in cóce de Carpati; déro si d'in collo de Carpati, déco s'a si dissu candava, se vede cu totulu cadutu in desuetudine, de óra ce nu lu mai da Dict. *Barcianu*,

ci numai betrânulu Dict. *Buda*; (compara ung. hadnagy).

HODOROGA, *hodorogire, hodorogitu, hodorogitura, etc.*, vedi *hodorogu*.

HODOROGU, si *odorogu, -a*, adj. s., *crepitans, strepens, stridens; solutus, fractus, dissolutus; blaterans, blatero, concutiens, etc.*; 1. care scâtie, stride, suna a spartu, e spartu, stricatu : *olle hodoroge, una carrutia hodoroga, orciogiu hodorogu*; 2. care sare, salta, face salturi si suppera pre celli suppusi acestoru salturi : *ne au sfermatu tote osciorele hodorogele vóstre carrutie, cu odorog'a tea carrutia e vai de noi*; 3. care emite sonu sau voce nespusu de multa, neplacutu si seccu, si de aci, limbutu, garrulu, carui merge si toca gur'a, limbutu si seccu, garrulu si insulsu, nesaratu : *hodorogele gure alle betrâneloru si betrâniloru; gur'a hodoroga a vóstra ne face se ne astupâmu ureclele; hodorog'a tea vióra, hodorogele vóstre vorbe, unu hodorogu cânticu*; si ca subst. f. reale, *hodoroga : hodoroga de carrutia, înceta cu hodorog'a tea de gura, unu hodoroga de muliere; ce insémna odorog'a acésta-a, copilli, între voi ? nu mai potemu sufferi hodorog'a vóstra*; — derivate: *hodorogire, -escu, v.*, *crepitare, stridere, blaterare; frangi, rumpi; concutere, excutere*; asiá in tote insemnarile adiectivului *hodorogu : cumu hodorogescu carrutiele, de ne assurdescu ! si mai reu ne hodorogescu, sfermandu-ne ossele; catoti betrâni decrepiti, hodorogesce si ellu; ce mai hodorogiti in desertu ? totu diu'a le mergu si hodorogescu gurele; hodorogitu, -a*, part. sup. adj. subst., *óllu hodorogita, hodorogitululu carrului, hodorogitululu betrâneloru, ce nu mai au mente de locu*; — *hodorogitoriu, -toria*, adj. s., care *hodorogesce : hodorogitoriele gure alle betrâneloru essite d'in menti*; — *hodorogitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *hodorogire, hodorogiturele carrului au spartu tote óllele si ollicelele; ce ascultati la seccete si nesaratele hodorogiture alle unei delirante betrâne ?* — Dict. *Buda*, si dupo densulu, de certu, si Dict. *Raoul*, da si form'a : *hodorosu*, s. m., in sensulu partiale de *sterpitus*,

scommotu, larma; de unde *hodorosire, -escu, v.*, *strepere*, a face *hodorosu*, larma; *hodorositu, -a*, part. sup. din *hodorosire : hodorositura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *hodorosire*, — in se in Dict. *Barcianu*, mai nou de câtu celle doue mai susu citate, nu se alla neci *hodorosu*. neci derivatele lui, si, prin urmare, e de certu, numai una variatióne a formei *hodorogu*, care se aude mai pre totendene si care e, forte probabile, una *onomatopcia*, ce tende a espreme ca mai bene lucrulu insemnatu, cumu de alta parte invederédia affirmatiónea nostra espressionea composita, ce se aude asiá de desu : *troncu-hodorogu : a merge troncu-hodorogu, vorbesce troncu-hodorogu, callulu teu calca troncu-hodorogu, ca cumu ar fi schiopu*.

HODOROSIRE, *hodorositu, hodorositura, hodorosu*; vedi *hodorogu*.

HODOSU, -a, adj., despre animali, maculatu pre frunte sau pre capu cu una macula de alta colore, care e a pèrului de pre corpu in genere : *vitellu hodosu, mândi hodosi, vacca hodosa, porcelli hodosi*; — cu tote aceste-a coventulu lipsesce in Dict. *Barcianu*, cu multu mai nou de câtu Dict. *Buda*, care ne face connoscuti cu coventulu, cea-ce ar probá, co coventulu nu e neci preste Carpati totoru-a connoscutu, necumu, se scimu noi prin ensine, co s'ar fi auidindu in veri unu ângheu d'in cóce de Carpati.

HODROBELA, s. f., *impedimentum, obstaculum; impedimenta, sarcinae, plura utensilia*; 1. pedica, incurcatura, obstaclu; 2. sarcine, ce duce cine-va cu sene in una callatoria pentru usu necesariu; 3. unu totu de utensili; — si acestu coventu, cumu amu arretatu inco despre multe mai inainte, nu se scie déco se dice undeva d'in cóce de Carpati.

HOGNOGIU, s. m., vedi *hodnogi*.

HOHOTIRE, *hohotitoriu, hohotitu, hohotitura*; vedi *hohotu*.

HOHOTU, pl. -e, *cachinnus*; risu in gur'a mare : *a ride cu hohotu, cu hohote, in hohotu; hohotulu risului* — derivate : *hohotire, -escu, v.*, *cachinnari*; a ride cu

hohotu; *hohotitoriu*, -*tória*, adj. s., cachin-
nans, cachinno; care *hohotesce*, appre-
catu a *hohotire*; *hohotitu*, part. sup. d'in
hohotire; — slavicu? déro nu potea ore
Românulu se traga *hohotulu* forte liu-
sioru d'in interiectionea *ho*, cu care ri-
de

ha?

de dorere; — déro d'in-
vu scimu se se dica un-

vedi *hoinarire*.

escu, v., vagari, er-
să, fora capitâniu, a

—;—derivate:

hoinarire:

hoina:

hoina:

hoina, erro,

—, oate-podurile; —

acescu-d' in *hoina*, in locutioni
ca : a *amblá hoin'a*, a *appucá hoin'a*,
a se *duce hoin'a*; —déro *hoina* de unde?

HGINARITU, *hoinariu*; vedi *hoina-
rire*.

HOITU, (si fora *h*, *oitu*, si cu *ch*,
choitu; vedi not'a de la finitulu acestei
littera), pl.-*uri*, *cadaver*; cadaveru, mor-
ticina, carne imputita : *vulturii se strin-
gu la hoitu*, unde e *hoitu*, *allérge vultu-
rii*; *hoitulu unui callu*, *unui bou*, *unui
vitellu*; metaforice : *numai hoitu ve place
voue*, *celloru sensuali*; (compara ung.
holt = mortu).

HOLA, interj., vedi *holalá*.

HOLALA (si fora *h*, *olalá*), interj.
care espreme clamore, strepitu, larma
tumultuosa, fora idea, cumu e si tumul-
tulu, forte adesea; de aci : *holalaire* =
olalaire, -*escu*, v., clamare, tumultari,
strepere, vociferari, ejulare, a strigá,
sbierá, face larma, strepitu tumultuosu,
si une-ori, a se vaierá, plange, (ve-
di mai la valle : *holecaire* = *olecaire*);
holalaitu = *olalaitu*, part. sup. subst.,
holalaitulu multimei furiosa, *holalaitulu
mulieriloru fora motivu*; si : *holalàu*, s.
m., larma, strepitu, clamore, sbiere-
tu, etc., clamor, vociferatio, strepitus,
tumultus; sub alta forma : *hololo*, in-
terj. ce are una espresione de sensu,
care e : *injuriare*, *batujocurare*, *ridere*, *de-
ridere*, *leuare in risu*, etc., — de aci, ca si
d'in *holala*, si a potutu Românulu, prin

poterea viua a limbei selle, formá : *holo-
loire*, v., *hololoitu*, part. cumu formá
Greculu d'in Attic'a cu poterea de vié-
tia a limbei selle, in deplen'a splendore
a florei dramatice comice, d'in interiec-
tionile selle, ca *ἀλαλά* etc., verbe : *ἀλαλά-
ζειν*, *ὀλολόζειν*, etc., déro nu aci, — (cauta
se spunemu verde celloru ce vreu se faca
coventele romanesci tote straine), — nu
aci su de cautatu, si mai puçinu inco in
unguresce, verbele române formate d'in
interiectionile române, ci in limb'a nós-
tra de la inceputu pëno astadi v'ua si
vegeta; la celle doue essemble date
holala d'in *ho-la-la* si *hololo* d'in *ho-lo-
lo*, (differenti numai prin vocale syllá-
bei : *la*, *lo*), vomu adauge aci inco unu
esemplu : *holecaire* = *olecaire*, -*escu*,
d'in *hola*, (numai cu unu*la*, nu cu doui, ca
holala), cu sensu de : ejulare, lamentari,
a se plânge, a se vaierá, a se lamen-
tá, etc.

HOLALAIRE, *holalaitu*, *holalàu*; vedi
holalá.

HOLBARE, v., in locu de *volbare*,
cumu si : *holbatu*, *holbura*, in locu de
volbatu, *volbura*, ca si *hulpe*, in locu de :
vulpe, pre a locuri; vedi déro *volbure* =
volvare si *volvere*; *volbatu* = *volvatu* si
volvutu; *volbura* = *volvura* in Dictiona-
riu.

HOLCA, s. f., clamor, conviciu, vo-
ciferatio, tumultus; larma, strepitu, tu-
multu, (vedi *holalá*); derivate : *holcaire*,
-*escu*, v., clamare, vociferari, ejulare,
tumultuari; a sbierá, vociferá, face lar-
ma, etc.; *holcaitu*, part. sup. d'in *halcaire*,
(vedi si *holalaire* la *holalá*); — d'in
holá, (vedi *holalá*), prin suffissulu *ica* :
holica. apoi scurtatu *holca*?

HOLCAIRE, *holcaitu*; vedi *holca*.

HOLDA, s. f., seges, fruges; semi-
natura, agru aratu si seminat; — de-
rivate : *holdisióra*, s. f., deminutivu d'in
holda, inse nu directu, ci prin interme-
diulu altui deminutivu, a nome : *hol-
dica*, de unde : *holdicia* = *holditiu*, si
de aci : *holdicióra*, cu mutarea lui *c* in
s, *holdisióra*; — (compara ung. *hold*.)

HOLDICA, *holdicia* = *holditia*, *hol-
dicióra*, *holdisióru*, vedi *holda*.

HOLERA, s. f., (si fora *h*, *olera*), in

locu de *cholera*, care vedi in Dictionariu.

HOLOLO, *hololoire*; vedi *holalá*.

HOLPINA, s. f., inecalitate, irregularitate, inaltime sau aduncime, de aci: *holpinosu* adj., inecale, inecu, scabru scabrosu; d'in germ. *holpern*?

HOLTECARE si *holticare*, v., vedi *holtecarire*.

HOLTECARIRE si *holticarire*, -escu, v., *volvere*, *volutare*; a se inverta, a merge invertendu-se, intorcundu-se; a face se mérga, se se misce intorcundu-se: *holticarescu rotele carreloru*; *holticarese* si *und'a ape*; *holticariau petronie de pre inaltulu monte*; — in locu de *volticarire*; totusi inse ar fi de preferitu form'a mai simpla *volticare*: *volticu*, *voltici*, *voltica*; se *volticu*, se *voltici*, se *voltice*; *volticai*, *volticasi*, *volticasse*, *volticatu*: *volticau gratiosu porumbellii*; *volticau cercurile de jocu alle copilliloru*.

HOLTEIARIA, *holteiaru*, etc.; vedi *holteiu*.

HOLTEIESCE, *holteiescu*, *holteire*; vedi *holteiu*.

HOLTEIU, (si fora *h*, *olteiu*), s. m., *adolescens*, *juvenis*; *adultu*, adjunsu la etate de inoratu, june de inoratu, fora se implice ide'a de celibatu, de votu de celibatu, apprope synonymu cu *june* de astadi; — derivate: *holteiescu*, -a, adj.; de *holteiu*: *etate holteiesca*, *appucature holteiesci*; de aci adv. *holteiesce* = in modu *holteiescu*: se *porta holteiesce*; — *holteire*, -escu, v., a fi *holteiu*, a pertrece epoc'a, etatea de *holteiu*; de aci: *holteitu*, part. sup. subst., *holteitulu vostru*, d'in *holteitulu loru s'au distinsu in mai multe ramuri de administratione*; — alta forma ce dau *lessicelle* nóstre ca identica in sensu cu cea de *holteiu*: *holteriu* si *holteru*, care, de certu, e reu scrissu; co-ci e derivatu d'in *holteiu* cu suffisulu *ariu*, si prin urmare bene scrissu nu pote fi de câtu: *holteiaru*; — câtu pentru sensu, *holteiaru-lu* e unu *omu decisu a remané neinsoratu* tota viéti'a sea, a viue *celibe*; éro *holteiu*lu, cumu s'a definitu mai susu, e unu *june adjunsu lu etatea de inoratu* si vre, cauta a se inorá, si nu i place a fi *celibe*; — d'in *holteiaru*, derivate: *holteiaría* = statu de *holteiaru* = ce-

libatu; *holteiarescu*, -a, adj. = *celibe*: *viétia holteiaresca* = *viétia celibe*; de aci si adv. *holteiaresce* = in modu *holteiarescu*: a si *pertrece holteiaresce*; si unu deminutivu, de sí nu prea *gratiosu*: *holteiarasiu*, ca sí cumu ar seminá a *copillasiu*; *holteiarire*, -escu v., a viue si remané in totu cursulu vietiei *holteiaru* (= *celibe*); — câtu pentru originea lui *holteiu*, care are una progenia asiá de numerosa si respectabile in limba, nu punemu temelii pre parentele ruse: *holostaiu*, ce da *holteiu*lu sau *olteiu*lu Dict. *Raoul*, co-ci parentele nu are neci frú de similitudine cu filiulu, neci in corpu, neci in suffletu, neci in forma, neci in fundu; déro neci Dict. *Buda* nu ne satisface, care ne inderepta la cultas; prin urmare suntemu redussi la necessitate de a sustiné opinionea si assertiunea nóstra, data la coventulu *olteiu* si *oltoiu* in Dictionariu, cu reserv'a facuta la acellu locu.

HOLTERIA, *holterasiu*, *holterescu*, *holterire*, *holteritu*; vedi *holteiu*.

HOLTOCARE, si *holtucare*, vedi *holtoocarire*.

HOLTOCARIRE, si *holtucarire*, -escu, v., *volvere*, *volutare*; huc illuc *revolvere*; a se intórce, a merge rotindu-se, si: a face se se intórca, se se rotésca; — de certu, in locu de *voltocarire*, de la *voltoca*, coventu populariu, trassu d'in *volvere* sau *volvere*; inse de preferitu e form'a mai simpla: *voltocare* sau *voltucare*.

HOPA, vedi *hopu*.

HOPAITIU, si *opaitiu*, pl.-e, *lucernula*; *lampa*, *luminare a terranului românu*, care consta d'in una tésta de pamentu, in care se pune se; se introduce festilla si se apprende se ardia si se luminadie: *seditorile de femine ce lucra cea mai mare parte a noptiloru de iérna*, *accepu lumin'a de la unu hopaitiu sau mai multe hopaitie*; — se nu fia ore *opaitiu*, in locu de *vapaiatiu*, prin stramutarea lui *va* successive in: *ua*, *o*; ca si in: *o face*, in locu de: *va face*?

HOPINA, s. f., *loci iniquitas*, *asperitas*; *contractus*; locu aspru, tare accidentatu, interruptu de välli perceptiti si

do abrupte coste de monti sau colline; — derivatu : *hopinosu*, -a, adj., *confragosus*, plenu de *hopine*; vedi si *hopu*, de unde, de certu *hopina*, care nu e de câtu form'a feminina d'in unu adj. *hopinu*, -a.

HOPINOSU, -a, *hopinu*, -a, adj., vedi *hopina*.

HOPU, pl.-*uri*, *contractus*, *acclivus* vel *declivus* *praeceps*, *difficultas*, *moles*, *onus*, *obstaculum*; locu aspru, riposu, *difficile*; veri-ce greu de ascensu si descensu, valle precipite sau inaltime rapida si ruposa; si in genere: *difficultate*, *obstaclu greu de superatu*, de invinsu, *lucru greu fôrte de facutu*, etc. : *multe si grelle hopuri avemu in acêsta calle; lu fia-care possu unu hopu aprope insuperabile; câte hopuri de aceste-a amu invinsu noi! cu misellulu se nu plecî prin hopuri; metaforice: mari su hopurile de invinsu pre carrârile gloriei si alle onoriloru; — in sensu subiectivu: nisus, enisus, contentio, labor, opera, incordare de tote poterile spre a face ceva, a scapá de ceva, mai vertosu, a se scollá d'in cadere, a se redicá, etc. : cu unu singuru hopu nu essi de unde ai cadutu; cu unu hopu cauta se restornâmu tote obstacule ce ne stau înainte; de aci mai mitigatu si familiaru : ai cadutu, baiate, déro hopu si te redica; hopu, baiatellu, si f., hopa : fu una hopa; hop'a copilli, d'in pulbere; hop'a de acollo, si veno aci; copillulu e de doui anni si inco nu face hopu sau hopa; — celli ce redica ceva fôrte greu, striga impreuna toti, essortandu-se : hopu una! hopu doue! hopu trei, etc., câte nisuri facu spre a redicá molea ce su prensi a redicá; si fora *h: opu, opa*; — compara *opu = opus*, care se dice si in locu de : mare greutate obiectiva si subiectiva, ce amu indicatu co espreme *hopu*; vorb'a *opu = opus*, e, de alta parte, pre une locuri, populare si mai allesu in sensulu de : *e opu, e de opu; e opu de mare leuare a mente*; (vedi *opu* in Dictionariu).*

HORA, s. f., 1. in locu de *chora*, de care vedi in Dictionariu; 2. in locu de *ora = passere*, de care vedi in Glosariu.

HORAIRE, *horaitu*, *horaitura*; vedi : *foraire*, *foraitu*, *foraitura*, si *sforaire*, etc.

HORAITIA, s. f., calle, strata printre casele unui satu : *a amblá pre horaitie*; — nu scimu se se fia dissu sau se se dica undeva d'in zóce de Carpati.

HORBOTA, s. f., parte de albiture alle femineloru, albiture dentate, cosute cu denti; — *horbotista*, muliere ce scie lucrá *horbote*, sau care vende *horbote*.

HORCA, s. f., in locu de *hirca*; inse d'in form'a *horca* esse : v. *horcaire*, (*déro* si *hircaire*), *stertere*, *ronchisare*, a *hiri* si *hirri* d'in *hirca*, d'in *tést'a capului* : *cumu horcaiescu copillii! déro horcaiescu nesufferitu câti-va betivi adormiti; horcaritoriu = hircaitoriu*, -a, adj. s., care *horcaie* sau *hircaie*, (se se observe bene, co aceste vorbe si mai tote in iire, au si formele verbali de conjugatione simple cu multu mai desu de câtu formele incarcate); *horcaitu = hircaitu*, -a, part. sup. subst.; *horcaitura = hircaitura*, s. f.; actione si effectu de *horcaire hircaire* : *horcaiturele vostre nu ne lassa se dormimu*; — *horcaire* si *hircaire* su identice, cumu identica e *horc'a* cu *hirc'a*; d'in *horca* si *hirca* au pullullatu coventele : *horcaire, hircaire*, etc., precumu si altele ce amu indicatu si avemu inco se indicâmu : e déro de mare importantia a enuntiá una idea asupr'a coventului *hirca*; Dict. de Buda si celli ce l'au copiatu, n'au facutu de câtu de la *hirca* si *horca* se tramitta la *baberca*; ca si cumu acelle covente aru fi identice cu acestu-a si in forma si in sensu; inse *hirca*, câtu cerulu de pamentu, e departe de *baberca*; cumu déro *hirc'a* s'a facutu in gur'a poporului *baberca*? prin una magica ponte, prin vivacea imaginatione a transfiguratu *hirc'a*, (ce ellu scie co nu e, in realitate, de câtu una *tésta de capu fora creieri, ca hirc'a sau tést'a capului unui mortu*), — in *bab'a aprope cadaveru*; deci *hirca*, ca *tésta a capului*, are se se esplíce, se ne spuna de unde e : de la *hiriire = hirrire*, sonu ce esse d'in *tést'a capului*, adeco : d'in *hiriu* se nasce unu adj. *hiricu*, -a, = relativu la *hiriitu*

si la ce *hirie*; apoi abbreviatu : *hircu*,-a, de unde f. *hirca*, leuatu ca subst., cu sensulu de : ceva unde *hirie*, adeco tést'a capului; — se adaugemu totu alti nati si nepoti ai *hircei* sau *horcei*, cumu : *horcotu* = *horcaire*, s.; *horcatire*,-escu, v., *horcotitu*, part. sup., *horcotitura*, etc.

HORCAIRE, *horcatoriu*, *horcaitu*, *horcaitura*, *horcotire*, *horcotu*, etc., vedi *horca*.

HORHOTIRE, *horhotitoriu*, *horhotitu*, *horhotitura*, *horhotu*: vedi *hohotire*.

HORIRE, v., 1. in locu de *chorire*,-escu, a cantá de *chora*; a cantá *lulle*, *nani*, a cantá copilliloru se dórma, si de aci, in genere : a cantá cu una monotonía ce addorme; 2. in locu de *chorire*, inse cu sensu de : a plange, a se vaierá, a nome, a se boci, cumu *bocescu mulierile pre mortii chiaru straini*; — derivatu : *horitoriu* = *choritoriu*,-tória, adj. s.; *horitu* = *choritu*, part. sup.; *horitura* = *choritura*; s. f., actione si effectu de *horire* sau *chorire*.

HORITORIU, *horitu*, *horitura*; vedi *horire*.

HORNARIU, *hornu*, in locu de : *for-nariu*, *formu*, cari vedi in Dictionariu.

HORTOPA, si *hurtopa*, (si fora *h* : *ortopa*, *urtopa*; inse reu, cumu avemu se vedemu), s. f., *vorago*, *vortex*, *gorges*; gaura mare si profunda, plena sau nu de apa; inse si : oclu, vortice de apatare profundu : *amu datu intr'una hortopa*, de unde cu greu vomu essi; — *hortopa* e in locu de *vortopa*, trassu d'in acea-asi radice cu *vortice* = *vortex*.

HOSPA, s. f., *gluma*, *folliculus*, *siliqua*, *vagnula*, *volvula*, *pellicula*; ce infasciora granutiile cerealiloru sau bacele, fructele leguminosoloru, asiá : *hospa de faseole*, *hospe de bacce de struguri*, *hospe de cépa*; — *hosposu*,-a, adj., plenu de *hospe*; — nu scimu se se dica undeva d'incóce de Carpati.

HOSPOSU,-a, adj., vedi *hospa*.

HOSPODARIA, *hospodarire*, *hospodariu*, etc.; vedi *gospodaria*, *gospodarire*, *gospodariu*.

HOTARIRE, *hotarisiu*, *hotoritu*, vedi *hotaru*.

HOTARU, pl.-e, *anis*, *terminus*, *Il-*

mes, *ager*, *territorium*; margine, fine, terminu allu unui locu; locu, coprensu, territoriu, agru : *hotarele unei terre*, *unei mosie*, *unui judeciu*; a intrá in *hotarele altoru-a*; *hotaru a pusu Domnedieu fia-carui lucru*; a trece preste *hotaru pre cineva*; inse : a trece singuru preste *hotaru sau preste hotare afora sau in intru de tterra*; — *hotare se dicu si semnele ce marginescu unu coprensu de locu* : a pune *hotare mostei*, a mutá *hotarele mosiei*; derivate : *hotarire*,-escu, v., 1. *limitare*, *terminare*, a margini, limitá, *pune hotare sau hotaru* : se *hotarimu mosie* : *nostru*; in specie, arcere, prohibere, retinere, continere, a oppri, a continé, margini, infrená, etc., 2. *propone*, *consillium capere*, *statuere*, *decernere*, a decide, decerne, regulá, ordiná, etc. : *principele hotaresce relationile proprietariloru cu clacasii*; *consiliulu administrativu a hotaritu se oblege pre toti functionarii a veni, in ore fisse, la officiele loru*; in genere a decide, resolve, etc. : a *hotari*, a se *hotari se plece*; *s'au hotaritu toti se fuga de acollo*; *stau pre cogite si nu sciu la ce se se hotaresca*; *hotaresce-te una data a te pune pre lucru si a lucrá cu ánima*; 3. *sententiam dicere*, *judicare*, *dirimere*, a pronuntiá *sententia*, a decide una lite : *asiá hotarisse judeciulu de diosu, ultramente hotari judeciulu de susu*, etc.; — *hotaritoriu*,-tória, adj. s., care *hotaresce* : *sententia hotaritória*, *coventu hotaritoriu*, *passu hotaritoriu*, *doue batalie hotaritorie*; *hotaritu*,-a, part. sup. adj., *processe hotarite pre di*; *mosiele hotarite si celle nehotarite*; e *hotaritu a plecá*; *nu su inco hotariti*; *cestioni de hotaritu astadi*; — *hotarisiu*,-a, adj., relativu la *hotaru*, si in specie : *conterminus*, *limitus*, *vecinu*, *confine*, *conterminu*; — *hotarnicu*, s. m., *agrimensor*, care scie redicá planuri de funduri, *delimitatoriu*; de aci : *hotarnicia*, α) arte, maiestria de *hotarnicu*; β) actu essecutatu prin acésta maiestria : planu de fundu, etc.; — *hotarnicire*,-escu, v., a delimitá, a essecutá operationile cerute de *hotarnici* a unui fundu; de aci : *hotarnicitu*,-a, part. sup. d'in *hotarnicire* : *funduri hotarnicite si*

celle inco de hotarnicitu. (Compara ung. *határ*, care inse se pare strainu si in limb'a ungréscă).

HOTIESCE, *hotiescu*, *hotia*, *hotire*, etc.; vedi *hotiu*.

HOTIU, -a, s. pers., *fur*, *latro*, *praedo*, *pirata*; *furu*, care si face una messeria d'in furtu : *predatoriu*, *latrone*, *depredatoriu*, *despoliatoriu*, si *adesea*, *torturatoriu* si *occisoriu* allu *celloru* *despoliati*; — *derivate* : *hotisioru*, -a, *adj. s.*, *deminutivu* d'in *hotiu*, *hotiescu*, -a, *adj.*, *relativu* la *hotiu* : *crudimi hotiesci*, *facta hotiésca*; *hotiesce*, *adv.*, in modu *hotiescu*: *hotiesce se introduce prin mai multe case*; *hotiosu*, -a, *adj.*, *appecatu* la *hotia*; — *hotia*, s. f., *statu*, *cumu* si *facta* de *hotiu* : *hotiele loru de asta nópte*; — *hotire*, -escu, v., *furari*, *latrocinari*, *praedari*, a *furá*, a *essercitá* *messeria* de *hotiu*, a *face* *pre hotiu* : a *predá*, *depredá*, *despoliá* *pre altii*, a *violá* *persone* si *proprietati* : *de multu hotiesce acésta haita de hoti*; *acestu omu a hotitu tota viéti'a sea*; — *hotitu*, -a, *part. sup. subst.* d'in *hotire* : *lucruri hotite*; *allegundu bene tempulu de hotitu*; — *Dict. Buda* *afla originea hotiului in hostis=oste* (?).

HRAMA, s. m., vedi *crama*.

HRAMU=*chramu*, s. m., *anniversarea* *patronului*, *sântulu* *patronu* *allu unei baserica*, *cumu* si : *patronatulu*, *patrociniulu* *ensusi* : *baserica cu hramulu sântului Antoniu*; *metropoli'a d'in Bucuresci arc hramulu sântiloru Imperatori Constantinu si Helena*; — *vechiu slavicu* ?

HRANA, (dupo *locuri* si : *harana*, *arana*, *rana*), s. f., *alimentum*, *nutrimentum*, *victus*; *nutrimentu=ce se mânca*, d'n *ce* si *tine omulu* (si *alte animalu*) *viéti'a*, *poterile*, (*multi Români* in *locu* de *hrana* *nu connoscu* de *câtu viptu=victu=victus=ce serve la viéti'a*) : *fora hrana bona nu e samitate bona*; *lipsiti de hrana sufficiente si substantiale, ómenii langescu, deperu, mucrescu si perdu de totu poterile*; *hrana substantiale, hrana fora succu si substantia*; *hran'a de tota diu'a, hran'a de tote dillele*; *hran'a copillului differe, in calitatile selle si in cantitatea sea, de a omului desvol-*

tatu; *metaforice* : *hran'a suffletului, hran'a mentei*; *invetiatur'a e hran'a mentei*; — *derivate* : *hranaciu*, -a, *adj. s.*, *gulosus*, *mancatiosu*, *forte mancatiosu*, *nesaturatu*, *spartu*, etc., de *aci* s. f. *reale*, *hranicia* si *hranitia*, *specia* de *planta*, (*germ. pfefferkraut* si *gartenkresse*); — *hranire* (cu *variantile* *indicate* : *haranire*; *aranire*, *ranire*), -escu, v., *alere*, *nutrire*, a *dá hrana*, a *nutri*, si *a se hraní*, a *leuá*, *introduce* in *sene hrana* : *ouile se hrancescu numai cu érba*; *omului nu adjungu la hranitu numai erbele*; — de *aci* : *hranitoriu*, -tória, *adj. s.*, care *hrancesce*, si : *care are potere* de a *hraní* : *plante hranitórie, beutura pucinu hranitória*; — *hranitu*, -a, *part. sup. subst.* d'in *hranire* : *vite bene hranite, nutretiu de hranitu vitele*; — de *unde* ? *co-ci russ. hraniti* *nu esplica* *neci* in *intellessu*, *neci* in *forma coventulu rom. hrana*, care e *subst.*, *éro* in *russesce* *nu esiste* *assemine* *subst.* d'in *verb. russ. hraniti*, si *apoi verbulu ensusi* *nu are intellesulu coventulu românescu*, *ci in-sémna* : *a padí*, *a observá*, etc., *neci* de *cumu inse* : *a nutri*, *a hraní*.

HRANACIU, *hranire*, *hranitia*, *hranitoriu*, *hranitu*; vedi *hrana*.

HRAPIRE, *hrapitoriu*, *hrapitu*; in *locu* de : *rapire*, *rapitoriu*, *rapita*; *cari* vedi in *Dictionariu*.

HREDU, s. m., *cremlum*, *ramale aridum*; *lemnu*, *buccata*, *ramu* de *lemnu*, *smicella*, etc., *tote uscate* si *bune* de *arsu*; — *derivatu* : *hreduti*, s. m., *pl.-e*, *deminutivu* d'in *hredu*; — *se nu fia óre hredu* in *locu* de *haredu*, cu *h* *adaussu* in *locu* de *aredu=aridum*, *neutru* d'in *aridus*, -a, -um=*uscatu* ?

HREDUTIU, s. m., vedi *hredu*.

HREMERE, *hremitu*, etc., in *locu* de : *fremere*, *fremitu*, etc., *cari* vedi in *Dictionariu*.

HRIANU, s. m., (*pre alte locuri* : *hereanu*, *reanu*, etc.), 1. *raphanus*, *redussu* in : *rahanu*, *raanu*, *reanu*, (vedi *raphanu* in *Dictionariu*); 2. *alta planta*, *sau* si *alte plante analoge* : *nastartium*; *cochlearia armoracea*; *armoracea rustica*.

HRIBA, s., vedi *hiriba*.

HRIUCA, (cu s *aspru siueratu*, si in

pronunție locali inco : *hirisica, herisca, harisca*, etc.), specia de grânu negru.

HRISOVU, *Hristos*; etc., scrisse reu in locu de : *chrisovu*, sau si mai bene : *chrysobulu*; *Christos*, si mai bene : *Christu*. vedi in Dictionariu.

HROPOTIRE, -escu, v., singultire, anhelare, hirsire, ronchizare; a sufflá greu si cu stridóre; derivatu : *hropotitu*, -a, part. sup.; déro form'a cea mai de insemnatu e subst. *hropotu*, plur. *hropote*, singultus, hirsitus, *hiritu*, etc.; — coventu aproape neauditu din cóce de Carpati.

HROPOTITU, *hropotu*; vedi *hropotire*.

HRUBA, si *hrupa*, (pre a locuri : *huruba* sau *hurupa*, si fora *h* : *uruba, urupa*), s. f., subteraneum, gurgustium; in genere, gropa sapata in pamentu, mai allessu pentru conservazione de vinuri in mare cantitate : *multe hrupe cu multe buti si butonie de vinu; betiviloru place a bee, vér'a pre mari caldure, in hrupe; hrupete servu inse la sapatu de lutu, de arena, si altele in usulu edificatiunei de case*; in specie, casa strimpta, intunere-cosa si nespusu de umida si sordida, mai allessu : bordeiu, gaura in pamentu pentru repausulu fientiei omenesci misera; — probabile, co *hurupa*, e form'a cea mai bene pastrata, inse cu *h* superfluu, in form'a : *urupa*, care s'ar esplicá d'in rumpere cu *ob* : *obrupa, orrupa, urrupa*, ca si *huruire* d'in *urruere* = *orruere* = *obruere*; — se pote inse ca *h* in *hrupa*, se fia numai adaussu, ca in *hrapire* = *rapire*, atunci inse *hrupa* ar poté perdendu *h*, remané *rupa*, si a se confunde cu *rupe*. (Compara si germ. *grube*).

HRUPA, s. f., vedi *hruba*.

HU, interiectione, vedi *hui*.

HUDA si *hudra*, s. f., foramen, apertura; dischisura, gaura, canale; — diminutivu *huditia* si *hudutia*; — se nu fia *huda* in locu de *hoda* = *ὄδος*, locu deschisu, calle ?

HUDITIA, *hudutia*, s. f., vedi *huda*.

HUETU, s. m., vedi *hui* si *huire*.

HUHUREZU, s. m., *strix*, *bubo*, *ulula*, specia de striga; — nu d'in germ. *uhu*, ci d'in *hu* repetitu prin onomatopiea, ca si *ulula* d'in *ululare* = *urlare*.

HUI, interj., adaussa d'in *hu* cu *i*; *hu*, se applica, in sensu restrinsu, numai la allungarea câniloru : *hu, potaia! hu, siérta! hu de aci, putori de animalii*; fora *h* inse accepe sensulu *vocativu*, de vocare, de chiamare a cuiva *de departe* : *u! frati; u! voi rateciti*; cumu si sensulu de dorere, de neplacere, etc. : *u! ce importunu!* — *u! ce amaru!* — *u! cumu me tormenta!* — se venimu la *hui*, care espreme : a) ca si lat. *hui*, mirare, stupore; b) impatientsia : *hui! mai currendu*; c) allungare, in genere, a unui ceva importunu; in specie, allungare a bestieloru, mai vertosu a porciloru : *hui de, porcellu! hui de, fientie brute*; — in acestu d'in urma intellesu se appune esclamatiunei *hui*, cumu se vede, unu corroborativu : *de*, care devine : *du*, cumu : *huidé, huidú*, (fórte probabile in locu de : *hui-de-u* = *hui-de-hu* = *hui-de-ho* = *hui-de-ó*, co-ci se dice si : *huideó*), si asiá corroboratu, mai vertosu in form'a *huidú*, se applica a allungá nu numai bestie, porcii, ci si ómeni *insolenti, impudenti, importuni*, etc. : *huidú! porci ritosi; huidú! muliere nerossinata*; — esclamatiunea *huidú*, — mai multu de cátu *hui*, — e nu numai simpla de allungare, ci si de batujocura, opprobriu, cu cari se persecuta, pre strate, unu omu odiosu sau infame, ignomiosu; indata avemu se vedemu, apoi co, prin intermediulu unui verbu, esclamatiunea *huidu* devine unu subst. d'in celle mai energice si terribili pentru miselli; asiá, ca verbu d'in esclamatiunile in cestiune, avemu : 1. d'in *hui* : *huire*, -escu, (conf. fr. *huer*); a) clamare, vocare, appellare, sibilare, a strigá, chiamá simplu ómeni sau bestie cu voce, cu siueru, etc. : *huira socii perduti, huira si selbele nominele acestoru socii; in desertu pastorii huira cânii*; b) boare, sonare, resonare, a soná, resoná, siuerá : *huiescu stratele de vocile multimei; huieau padurile de sufflarile violente; huira vallile de buccinele pastoriloru*; c) sibills expellere, depellere, cu siueratura a allungá, a face se mérga sau se fuga bestie, mai allessu porci : *in desertu huiesci porcii, co nu se misca; huimu si galline si alte passeri*; d) si-

bilis explodere, expellere, depellere, conviciis persequi, in aliquem clamare, a allungá pre cineva cu siuerature, a lu batujocori, etc.: a *húi pre unu insellatoriu, toti huescu pre blastematulu de ammagitoriu*; — derivate d'in verbulu *huire*: *huitu*, part. sup. subst. **explosus**; **clamor**, **conviciam**: *ammagitorii huiti de multime, huitulu multimei urmédia pre ammagitori*: *huitura*, s. f., actione si actu d'in *huire*: *huiturele multimei, huitur'a vallei, huiturele montiloru cavi*, etc.; — 2. d'in *huidu*: *huiduire*, -escu, (inse forte desu si cu forme simple: *huiduiu* sau *huiduu*, *huidui*, *huidue*, etc.), a) despre bestie, expellere, depellere, a allungá, a face se fuga: *a huidui porcii, gallinele*; b) despre persone, α) in sensu mitigatu, ca si cellu de sub a): *nu ti huidui amicii, nu huiduiti pre bietii nevoliosi*; β) sibilis explodere, conviciis et opprobriis insectari, a allungá cu siuerature, a batujocuri, pre strata, in publicu: *a huidui actorii ce si au jocatu reu joculu; nu huiduiti pre celli boni*; — derivate d'in *huiduire*: *huiduitoriu*, -tória, adj. s., care *huidue*: *huiduitorii celloruboni*; *huiduitu*, -a; part. sup. subst.: *celli huiduiti nu sciu pre unde se appuce si unde se se asconda; de huiduitulu publicului nu potu scapá misellii; cu huiduite dede afora pre impostori*; — *huiduitura*, s. f., actione si effectu de *huiduire*: *poti scapá de huituturele publicului?* — in fine: *huidu* (de si d'in acea-asi origine, differitu de esclam. *huidu*), s. m., **clamor**, **convicium**, **explosio**: *in huidulu totoru-a, cu huidu scossera d'in cetate pre ammagitoriu*; 3. d'in *hui*, cu insemnare de: *susu, in-susu*, avemu, prin *huitu* de la *huire*, si derivatele: *huitiu*, m., si f., *huitia*, (contrasse: *hutiú, hutia*), **oscillum**, **oscillatio**, **vacillatio**, missicare in susu si diosu, saltare, oscillare, bilanciare, etc.: *a dá baiatulu hutiu; a dá copillii hutiu* sau *hutia*; *se dau si ómenii mari hutiu* sau *hutia*; si cu sensu obiectivu de: *oscillu, bilanciatoriu*, instrumentu de oscillare, de bilanciare: *puneti-ve, copilli, in hutiu* sau *in hutia, se ve dâmu noi in hutiu, in hutia*; de aci: *hutiare*,

(cu forme simple: *hutiú, huti, hutia*), v., oscillare, a oscillá, bilanciá, leganá, etc. — atâte-a si celle disse in câti-va alti articli ai Glossariului, punu, credemu, in deplena lumina importanta interiectioniloru române, ce inco voru unii a ni le rapí si impauoná limbale straine cu densele.

HUIDU, *huiduire*, *huiduitoriu*, *huiduitu*, *huiduitura*, *huire*, *huitu*, *huitura*, *huitiare*, *huitia*, *huitiu*, etc.; vedi *hui*.

HULA, s. f., vituperatio, reprehensio, obtrectatio, detrectatio, calumnia, maledictio, blasphemia; 1. defaimare, imputare, mustrare; 2. detrectatione, indiosare, innegrare, calumnia; 3. blasphemia, blasphemiu, blastemu contra Domnedieu si celle divine, maledictione; — derivate: *hulire*, -escu, v., vituperare, obtrectare, maledicere, a defaimá detrectá, calumniá, blasfemá; — *hulitoriu*, -tória, adj., care *hulesce*; *hulitu*, -a, part. sup. subst. d'in *hulire*; *hulitura*, s. f., actione si effectu de *hulire*; slav. *hula*.

HULIRE, *hulitoriu*, *hulitu*, *hulitura*; vedi *hula*.

HULMUIRE, -escu, v., vedi *hulmu*.

HULMU, s. m., strues, congeries, cumulus, acervus; mare grumuru, cumulu, struia; — *hulmetiu*, s. m., pl. -e, demin. d'in *hulmu*; — *hulmuire*, -escu, v., a face *hulmu*, a accumulá; — póte co *hulmu* e corruptu d'in *culmu*, si acestu-a in locu de *cumulu*.

HULMUTIU, s. m., vedi *hulmu*.

HULUIRE, -escu, v., vedi *uluire* sau *ulluire*.

HUMA, *humaria*, *humariu*, *humosu*; vedi in Dictionariu: *uma, umaria, umariu. umosu*.

HUNTIUFUTU, s. m., nequam, nepos, scelestus; blastematu, misellu, scelestu; — nu scimu se se dica undeva d'incóce de Carpati. (Compara germ. *hundsfoft*).

HUPAIRE, si *hopaire*, -escu, v., salire, exsilire, saltare, exsultare; a sarí, saltá; *hupaitoriu*, -tória, adj. s., care *hupaie*; *hupaitu*, part. s.; *hupaitura*, s. f., actione si actu de a *hupaie*; vedi si *hopu*.

HURDUCARE, v., strepere; a face strepitu; *hurducatu*, part. s.; *hurduca-*

túra, s. f., actione si effectu de *hurducare*; — coventulu pare recommendabile prin form'a sea simpla : *hurducu*, *hurduci*, *hurduca*, *se hurduce*, *hurducatu* etc.

HURDUCATU, *hurducutura*; vedi *hurducare*.

HURDUZEU, s. m., rudens; fune grossa; — coventu neconnoscutu d'in cóce de Carpati. (Compara ung. *hordozó* = portatoriu).

HURLUIRE, -*escu*, v., vedi *urluire*.

HURLUPU, s. m., fructu vitiatu prin caldura escessiva; — nu scimu se se dica undeva d'in cóce de Carpati.

HURUBA, s. f., vedi *hruba*.

HURUIRE, (se conjuga *huruiu* si *huruescu*), v., *confringere*, *fragorem* edere; a dá sau avé sonulu unui ce ce cade si se sférma; *huruitu*, part. sup., *huruitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *huruire*; — si formele : *huru* — *hura*, se audu desu cu sensu de : *miscare* cu *fragore*, (si fora *h* : *uru* — *ura*, ca si' : *uruire*, etc. pre lóngha *huruire*); de aci pote verbulu : *huruire*, déco nu e redussu d'in *obruire* = *obruere*.

HURU, vedi *huruire*.

HUSARESCU, adv., d'in *husarescu*, -*a*, adj., de *husariu*, relativu la *husariu*; éro *husariu*, s. m., (fr. *hussard*, germ. *husar*, ung. *huszár*), specia de callariu

militariu, callariu ungurescu, servitoriu publicu sau privatu imbracatu *husaresce*. (Probabile formatu d'in *usiariu*).

HUSARESCU, *husariu*; vedi *husaresce*.

HUTRUPIRE, -*escu*, v., vedi *huluire*.

HUTUPIRE, -*escu*, v., nimis avide edere, vorare; a mancá cu mare aviditate, a mancá ca porculu sau ca lupulu; a vorá, devorá; — *hutupitoriu*, -*tória*, adj. s., care *hutupesce*, *hutupitu*, -*a*, part. sup. subst. d'in *hutupire*; *hutupitura*, s. f., actione si effectu de *hutupire*.

HUTUPITORIU, *hutupitu*, *hutupitura*; vedi *hutupire*.

NB. De observatu : 1. tote, mai tote coventele de la acésta littera, *h*, in Glosariu, se audu, ba se si scriuu de multi, fora initialea *h* : *hapu* = *apu*, *hoitu* = *oitu*; 2. multi scriuu — si se vede co si pronuntia, *h* in locu de *ch*, cu totulu differitu de *h* in valorea vocale : *hirotonia*, *hirotonire*, *Hristos*, etc. in locu de : *chirotonia*, *chirotonire*, *Christos*, cea ce nu e de câtu cauza de confusione a limbei; 3. reu si fora regula se scriu cu *h* initiale ce ceru : *a*) in locu de *h* unu *v* : *holbare*, *holticarire*, *hortopa*, in locu de : *volbare*, *volticarire*, *vortopa*; *b*) in locu de *h* unu *f* : *hirida*, *hica*, *hiru*, etc. in locu de : *firida*, *fica*, *firu*.

I

IA, scrissu reu dupo pronuntia stricata, 1. in locu de : *ea* sau *ella*, f. d'in *ellu*, (vedi *ellu* in Dictionariu); 2. in locu de *iéa* d'in *leuare*, si mai bene : *liéua*, cumu si : *liéuu*, *liéui*, (vedi *leuare* in Dictionariu).

IABANGIU, (pron. *iabangiu*), s. m., vedi *haimaná*.

IABRASIU, -*a*, adj. s., 1. albu de pèru la una parte a corpului, in specie, callu albu, la coda : *callu iabrasiu*; 2. deo-

chiatu, totu de callu : *amendoue epele su iabراسي*; 3. *hybridu*, -*a* : *mulii su iabراسي*; turcescu inse mai de totu essitu d'in usu.

1 **IACA**, scrissu reu dupo rea pronuntia, in locu de correctulu : *ecco*; vedi *ecco* in Dictionariu.

2 **IACA**, (pronuntia *iacá*), s. f., 1. *iacá*, pl. *iacalle*, gulleru mulierescu; 2. *iacá*, mamma, matre.

IACHNIA si *iacnía*, s. f., fertura sau coptura de legume cu buccatelle de carne

sau de pesce : *iachnia de pesce*; — turcescu, in loculu carui-a a intratu germ. *elugemacht*, corruptu in : *angemachtu* si *angemochtu*, totu asiá de reu ca si cellu turcescu.

IACNIA, s. f., vedi *iachnia*.

IADA, s. f., reu scrisu dupo rea pronuntia, in locu de : *éda*, pl. *ede*.

IADESIU, s. m., pl.-e, prensóre, remasu : *a se prende iadesiu cu cineva*; — turcescu, inse mai de totu essitu d'in usu; in celle mai multe locuri au cursu româu. *prensore*, *prensu*, *remasu*.

IADNICESCE, adv., d'in *iadnicescu*, -a, adj., de *iadu*, relativu la *iadu*, (vedi *iadu* in Dictionariu), covente reu formate de bietii paraclesiari, si cu totulu antipathice limbei Româmului.

IADNICESCU, -a, adj., vedi *iadnicesce*.

IAGHERU, s. m., venatoriu; germ. *jäger*, acumu essiliatu d'in limba.

IAMA, s. f., *praeda*, *depraedatio*; *préda*; in specie, *préda bellica* : *a da iam'a in vite. in gradina*; — turcescu, acumu essiliatu d'in limba.

IANICIARIA, si *ieniceria*, s. f., statu, calitate, natura si *facta de ianiciariu*; — *ianiciariu* si *ieniceriu*, s. m., militariu turcu d'in corpulu de garda allu sultanului, pre cari, pentru barbari'a, crudimea si desfranaata licentia a acestoru ómeni ensusi sultanulu se vedú nevolitu a distruge peno la unulu; metaforice : *ianiciariu*, -a, veri-ce omu barbaru, crudu, despotu, tyrannu, desfrenatu in passionile selle; — derivatu : *ianiaciurescu* sau *ienicerescu*, -a, adj., relativu la *ianiciari*.

IANICIARIU, *ianiciarescu*; vedi *ianiciaria*.

IAPA, *iara*, *iarasi*, *iarba*, *iarna*, *iasca*, *iasma*, reu scrisse dupo rea pronuntia, in locu de correctele : *épa*, *éro*, *érosi*, *érba*, *iérna*, *ésca*, *agiasma*, cari vedi in Dictionariu; — *agiasma* trece si prin intermedi'a forma : *aiasma* peno la *iasma*, inse sub acésta forma, *iasma*, are desu sensulu de : *spectru*, *fartasma*, *nal-luca*, si de aci : *fientia* (= omu sau femina, déro mai allessu femina) forte macra, ca cumu ar fi numai osse si pelle etc.

IASPE, (mai pucinu bene : *iaspu*), si *jnspe*, *jaspu*, (form'a cu e finale m. f., éro cea cu u numai m.), *jasptis*, (*ἰασπις*, fr. *jaspe*); specia de pétra, de silice cu colore forte varia.

IASMA, s. f., vedi articlulu *iapa*.

IASMINU, s. m., vedi *iasumia*.

IASPU, s. m., vedi *iaspe*.

IASUMIA si *iasomia*, s. f., *gesminum*, (fr. *jasmin*); specia de arbustu, — si : *iasminu* sau *jasminu*, m., dupo fr. *jasmin*; inse de preferitu e form'a lat. *gesminu* = *gesminum*.

IATA, adv., reu scrisu dupo rea pronuntia, in locu de : *éta*, correctu : *écco*.

IATACU, pl.-e, zeta, *zetecula*, *cubiculum*, *conclave*; camera de dormitu, camera pentru acestu scopu de totu mica si secreta, mai allessu inclavata in muru, cubiclu, *conclave*; — turcesculu *iatacu*, n'are locu in limb'a româna.

IATAGANU, pl.-e, *acinales*; specia de spata turcésca scurta si lata; — turcescu.

IAURTU, s. m., *lapte prensu*, *coglatu*, *lac coagulatum*; — turcescu, si pare a se mantiné prin pastorii cari lu prepara si lu vendu.

IAVASIA, si *ievasiá*, s. f., ferru ce se pune in nasu, mai allessu la calli; metaf. *unulu pune iavasian'a cuiva* = pune *capestrulu*; — turcescu, romanescu curatu *capestru*.

LAZERU, si *ieseru*, pl.-e, *lacus*, *lacuna*, *stagnum*, *palus*; lacu intensu, lacu cu pesce; — slavicu ?

IAZU, s. m., *canalis*, *agger*, *moles*; 1. canale de móra; 2. astupatura si inchidere, marginire a unei apa : *mole*, *aggere*, *argine*.

IBANCA, s. f., straiu ce se pune pre spinarea callului sub sélla.

IBOSTARETIU, -a, adj. s., vedi *ibovnicu*.

IBOVNICU, -a, adj. s., *amicus*, -a, *amasius*, -a, *amans*; amante, favoritu, -a; — cu acellu-asi intellessu si *ibostaretiu*; inse tote cadute cu totulu in desuetudine.

IBRICELU, pl.-e, vedi *ibricu*.

IBRICU, pl.-e, vasu de apa de spel-latu sau de fertu : *ibricu de spellatu*; i-

bricu de cafea, de theiu; — turcescu; — deminut. *ibricellu*.

IBRISIMU si *ibrisinu*, pl.-e, metasse torsa, tortu de metasse; — turcescu.

ICNELA, s. f., vedi *icnire*.

ICNIRE, si *ignire*,-escu, v., vomiturire, ructare, oructari; a veni se vomia, a eructá, ructá; derivate : *icnitoriu* = *ignitoriu*,-tória, adj. s., care *icnesce*; — *icnitu* = *ignitu*,-a, part. sup. subst. : *buccatele icnite*, *icnitolu de vomere*; — *icnitura* = *ignitura*, s. f., actione si effectu de *icnire* : *icniture de vomitu forte violente*; form'a *icnitura* supplenesce forte bene form'a *icnela*, care e de reprobatu; — óre nu d'in *igne* = *ignis*?

ICNITORIU = *ignitoriu*, *icnitu* = *ignitu*, *icnitura* = *ignitura*; vedi *icnire*.

ICONA, s. f., vedi acestu coventu in Dictionariu, inse se se adauga inco : *iconaresa*, s. f., femina a *iconariului*, sau care singura pentru sene vende *icone*; *iconitia*, s. f., deminutivu d'in *icona*.

ICONARESSA, *iconitia*, vedi *icona*.

ICONOMA, *iconomia*, *iconomicu*, *iconomire*, *iconomitu*, *iconomu*; vedi in Dictionariu formele mai de preferitu : *economia*, *economia*, *economicu*, *economire*, *economitu*, *economu*; — éro : *iconomicesce*, *iconomisire*, *iconomisitu*, etc. sunt si incarcate; — *iconomicosu*,-u, adj., correctu : *economicosu*, cere si precisionea de differentia de intellessulu intre densulu si *economicu*.

ICRE, s. f. pl., *pisclum ova*; oua de pesce, — cumu se dice pre multe locuri, si e, de certu, de preferitu strainului *icre*.

IDRA, *idratatu*, *idratu*, *idraulica*, *idraulicu*; vedi in Dictionariu : *hydra*, *hydratatu*, *hydratu*, *hydraulica*, *hydraulicu*.

IDROCEFALU, *idrocela*, *idrocloratu*, *idrocloricu*, *idrocinamica*, *idrofobia*, *idrofobicu*, *idrofobu*, *idrogenatu*, *idrogenu*, *idrografia*, *idrograficu*, *idrografu*, *idrologia*, *idrologicu*, *idrologu*, *idromelu*, *idrometria*, *idrometricu*, *idrometru*, *idropaticu*, *idropatu*, *idropotu*, *idropicu*, *idrostatica*, *idrostaticu*, *idrostatu*; vedi : † *hydro*,- in Dictionariu.

*IEDERA, *iedu*, *ieftinu*, *ielu*, reu scri-se dupo rea pronuntia, in locu de : *édera*, *edu*, *evtinu*, *ellu*, cari vedi in Dictionariu.

IELE, reu scrisse in locu de : *elle*, s. f. pl., *malus genius*, *dæmon*, *malae divinae*, *rheumatismus*, *paralysis*, *furor*; demoniu, *geniu reu*, essentialie inse : *relle dine*, *dieesse relle*, *caroru-a*, dupo credentiele poporului, place a tormentá pre bietii moritori, cari neci nu cotédia a pronuntia nomele loru cellu ominosu, ci lu indica numai prin pronomele *elle*, ce devine substantivu in acestu sensu : *el-lele dau*, *tramittu morbiu celli mai acuti si dorerosi omeniloru*, *femineloru si masculiloru*; *cellu leuatu d'in elle*, sau *de elle*, devine adesea *paralyticu de mente*, sau *nebonu furiosu*; déro mai adesea : *cellu leuatu*,-a d'in *elle* sau *de elle* *suffere de paralyti'a nerviloru* sau *de acutele doreri alle reumatismului de articulationi*; *péno astadi terranulu espertu*, *candu vede si observa unu bietu patiente de elle*, *face d'in oculu*, *si da d'in capu cu cautatura supperata si cu gestu ammeniatoriu la mulierile ce stau de facia in pregiuru* : — acésta-a probédia, co multi terrani au vîna conscientia de *elle*, co aru fi reali *elle* (*feminele*), celle ce casiona acesti amari si dorerosi morbi, fia prin *farmeculu* si *furorile amorei*, fia prin *virulu amorei veneriu*, etc.

IEGHERU, s. m., vedi *iagheru*.

IENICERIA, *ieniccriu*; vedi *ianicia-ria*, *ianiciariu*.

IEUPERA, s. f., fructu de *ienuperu*, *juniperi bacca*; — *ienuperu*, s. m., *juniperus*; arbustu ce da *ienupere*; pre a locuri se audu si formele : *ieniperu*,-a, déro classicele aru fi : *juniperu*,-a, cu mica forte modificazione la form'a : *ienuperu* sau *jenuperu*,-a.

IEPURASIU, s. m., vedi *iepure*.

IEPURE, s. m., de care vedi : *iepure*, si form'a completa : *lepore* in Dictionariu; aci se supplenimu câte va forme sau sensuri de forme, omisse in Dictionariu, cumu : *iepurasiu* = *leporasiu*, s. m., deminut. mai bonu de forma e : *iepurellu* (= *leporellu*) cumu si form'a : *iepurutiu* (= *leporutiu*); — *iepurariu*,-a,

adj. s., vedi *leporariu*, in Dictionariu, are, pre longa sensurile date acolo, si sensulu forte populariu si usitatu : *iepurariu* = *cane aptu a prende iepuri*; — de aci si f., *iepuraria* (= *leporaria*), α) catella apta a prende *ieपुरi*; β) déro si abst. *iepuraria*, coll. multime de *ieपुरi*, (vedi si mai la valle : *ieपुरime*, *ieपुरetu*); — apoi adj. *ieपुरescu*, (= *leपुरescu*), -a, de *ieपुरe*, de natur'a *ieपुरelui*, applicatu, prin estensione, si la omu : *cu ânima iepurésca*, *cu frica iepurésca*; de aci si adv. *ieपुरesce* (= *leपुरesce*); a *dormi iepuresce*, *ca iepurele*, *cu oculii deschisi*; — *ieपुरime* (= *leपुरime*), s. f., collect. multime de *ieपुरi*, in acellu-asi sensu si alta forma : *ieपुरetu* (= *leपुरetu*) : *formica iepuretulu in aceste selbe*; — *ieपुरoiu* = *ieपुरoniu* (= *leपुरoniu*), augm. d'in *ieपुरe*, mare *ieपुरe*, *betrânu iepure*; éro *ieपुरoia* = *ieपुरoniu* (= *leपुरonia*), reu si fora calle se applica ca feminu la *ieपुरe*; *ieपुरire* (= *leपुरire*), -escu, v., a vená *ieपुरi*.

IEPURELLU, *ieपुरesce*, *ieपुरescu*, *ieपुरetu*, *ieपुरire*, *ieपुरoiu*, *ieपुरutiu*; vedi *ieपुरe*.

IERARHIA, *ierarhicu*, *ierarhu*, — reu scrise dupo rea pronuntia, in locu de : *ierarchia*, *ierarchicu*, *ierarchu*, sau : *hierarchia*, etc.

IERUGA, *ieste*, etc., reu scrise dupo rea pronuntia, in locu de *eruga*, *este*, etc.

IESLE, s. f., præsepe; ingraditura, in care se pune nutretiu viteloru, præsepe; — slavicu.

IESMA, (pronuntia : *iesma*), s. f. vedi : *iasma* la articl. *iapa*.

IEVASIEA, s. f., vedi *iavasida*.

IEZERU, s. m., vedi *iazeru*.

IEZINE = *iezune* = *iezure* = *viezure*. s. m., meles, taxus; specia de animale, acellu-asi, pare, dupo Dict. Buda, cu *bursuculu*; (vedi si : *bursucu* in Dictionariu).

IFOSU, s. m., vis, tenor, spiritus, impetus, animus; tela, materia; potere, vena, energia, vigore, caldura; pândia, materia, stofa bona; si in genere : bona calitate, aptitudine : *omu cu ifosu*, *cantu fora ifosu*, *oratori fora ifosu*, *discuru*, *fora neci unu ifosu*; *cu ifosu vorbesce*

cu ifosu face totu ce face; — d'in grec. ὄρος = pandia, tessutura, introdussu fora neci una accommodatione la limba; de acea-a astadi cadutu de totu in desuetudine; (vedi si *ighemoniconu*).

IGHEMONIA, s. f., scrissu reu in locu de : *egemonia* sau *hegemonia*; vedi in Dictionariu : *egemonia*.

IGHEMONICONU, s. m., decorum, dignitas, quod decet, magnitudo; splendor, decus; docoru, demnitate, splendore, magnificentia, maria in portulu si attitudinea unui omu; — d'in gr. ἡγεμονικόν, neutru d'in ἡγεμονικός = princepale, domnitoriu, — fora neci una accommodatione la limb'a româna; de acea-a, ca si *ifosu*, cadutu in desuetudine; co-ci, de s'ar fi datu acestoru covente una apparentia de forma romanésca, cumu : *hyphu* = *ifu* si *hegemonicu* = *egemonicu*, in locu de *ifosu*, *ighemoniconu*, elle aru fi prensu pote radicina in limba.

IGIENA, *igienicu*, in locu de *hygiena*, *hygienicu*, cari vedi in Dictionariu; inse ce e nesufferitu in limba, e, de certu, form'a : *igienesce*, adv., in locu de *igienice* sau *hygienice*, pre candu : *igienesce*, nu potea essí de câtu d'in form'a de adj. *igienescu*, care nu esiste.

IGIENESCE, *igienicu*; vedi *igiena*.

IGNIRE, *ignitoriu*, *ignitu*, *ignitura*; vedi in Glossariu : *icnire*, si in Dictionariu : *ignire*, *ignitu*, etc.

IGRASSIA, *igrassiosu*, *igrologia*, *igrometria*, *igrometricu*, *igrometru*; vedi in Dictionariu : *hygrassia*, *hygrassiosu* si : † *hygro-*.

IGUMENESCE, *igumenescu*, *igumenia*, *igumenire*, *igumenu*; vedi in Dictionariu : *egumenia*, *egumenu*; inse de adaussu : *egumenescu*, -a, adj., relativu la *egumenu* : *officiu egumenescu*, *viétia egumenesca*; si adv., *egumenese* = in modu *egumnescu* : *a viue egumenesce*; si verb. *egumenire*, -escu = a fi *egumenu*; a *egumeni doue monasterie*; — in fine si form'a : *egumenatu*, e de adaussu in Dictionariu, de sí pare synonyma completa cu : *egumenia*, déro totu se face si se pote face una differentia intre celle doue forme.

ILERU, s. m., *rubentes pustulae*; ver-

satu menutu si rossiu, pustule forte menute si rossie pre pelle : *mai nu potc scapá copillulu de ileru.*

ILEU, s. m., *incus*; include, pre care faurulu bate ferrulu arsu cu malliulu; — Dict. de Buda, cêrca a esplicá *ileu* d'in *incus*, sau d'in gr. ειλέω. (Compara ung. ülö).

ILICU, pl.-e, *vestis pectoralis vel iliaca*; *vestmentu*, care, ca si *gilet'ta*, fora manice, copere trunculu corpului de la collu, de la umeri, peno la *selle* sau *ilie*, — de aci, forte probabile, nomele *vestmentului*, adeco de la *ilie* : *ilicu de metasse*; *iliculu e unu bonu si formosu peptariu*; *ilice cosute cu firu*; *se facu si ilice mulieresci câtu se pote de eleganti.*

ILIOSCOPIA, *ilioscopicu, ilioscopiu, ilioscopu*; déco aru fi aceste covente formate d'in *iliu* sau *ilie* = IIIA, si d'in σκοπεῖν, aru poté stá, cumu su copiate aci, dupo scriptur'a originale; déro ca composite d'in : ἥλιος = *hellos*, si d'in σκοπεῖν, aceste covente cauta, de necesse, a se scriue si lege : *helioscopia, helioscopicu, helioscopiu, helioscopu*, sau cellu pucinu in form'a : *elioscopia, elioscopicu, elioscopiu, elioscopu*, cumu su scrise si in Dictionariu in amendoue formele : *helioscopia* si *elioscopia*; — asiá si : *heliotropia* sau *eliotropia*.

ILIOSCOPICU, *ilioscopiu, ilioscopu, iliotropia*; vedi *ilioscopia*.

IMAMEA, s. f., pl. *imamelle*, capetulu unei pipa de fumatu, care e, de regula, facutu d'in electru, si care serve de imbuccatu cu gur'a fumatoriului : *Turcii su forte amatori de imamelle*; — turcescu.

IMBAIRE, -escu, v., ca si : *imbarbatire, -escu*, v., verbe date in locu de : *imbarbare* = *imbarbare*, si *imbarbatate*, (cari vedi in Dictionariu), nu su de admissu, cându poporulu dice pretotendine : *imbarbare* si *imbarbatate*, éro nu : *imbarbare, imbarbatire*; totu asiá, si mai multu su de reprobatu celle alte forme alle cellorou doue verbe : *imbarbare, imbarbatii, imbarbatu, imbarbatitu*, in locu de : *imbarbare, imbarbatatai, imbarbatatu*; — de n'ar fi de câtu differenti'a de simpla armonia, fora se intervina auctoritatea irre-

cusabile a poporului in acêsta materia, totusi veri-ce urecla, câtu de astupata, ar senti acêsta differentia, déro totusi s'ar concede si formele in *ire* pre longa celle in *are*, — de cari aflâmu essemple in limb'a poporului, — inse numai sub conditionea sine qua non : de a pune in vedere differenti'a de sensu ce ar interveni între verbele in *are* si celle in *ire*.

IMBAITU, *imbarbatire, imbarbatitu*; etc.; vedi *imbarbare*.

IMBARCADERU, pl.-e, (fr. *embarcadère*); locu de *imbarcare*; — inse, dupo forma fora analogia in limb'a propria; déco s'ar adoptá, ar cautá se devina : *imbarcatoriu, sau imbarcatóre, sau imbarcatura*.

IMBIELSIUGARE, v., *abundare, cumulare*; a fi in *bielsiugu*, a abundá, a fi indestullu; a procurá *bielsiugu*, a implé, cumulá pre cineva cu indestullare; *imbielsiugatu, terra imbielsiugata*; — coventu condemnatu dejá a peri impreuna cu parentele de nascere : *bielsiugu*. (Compara ung. böség).

IMBIELSIUGATU, -a, part. sup., vedi *imbielsiugare*.

IMBLACIRE, *imblacitu*, vedi *imblatire*.

IMBLACIU, pl.-i, *flagellum, tribulum*; flagellu, de batutu grânele, cerealile : *cu imblacii se batu manucii de grânu, de ordiu, de meliu*; Dict. de Buda deduce *imblacii* d'in bacilli, inse d'in có-ce de Carpati coventulu nu e connoscutu.

IMBLATIRE, -escu, v., *triturare*; a bate cu *imblacii*, a treierá; derivate : *imblatitoriu, -tória*, adj. s., care *imblatitescu*; *imblatitu*, part. sup. subst.; *imblatitura*, s. f., actulu de *imblatire*.

IMBLOJIRE, -escu, v., *velare, obducere, larvare, personam vel personam induere*; a infasciorá, invelí, coperi, ascunde; a mascá, a se mascá, a travesti, a se travesti, etc.; derivate : *imblojitu, -a*, part. sup., *velatus, larvatus, persantus*; infascioratu, invelitu, mai allesu la faccia : *mascatu, larvatu, travestitu*; — pare a fi essitu d'in acea-asi origine cu *oblojire*, ce nu e de bona si suave odore; de altramente coventulu nu scimu se se

dica pre undeva d'in coce de Carpati.

IMBLOJITU, -a, part., vedi *imblojire*.

IMBOBOCIRE, -escu, v., germinare; gemmare; a dá *boboci*, a incoltí, immugurí : *florde imbobocescu*; *ros'a imbobocesse*; — derivate : *imbocitu*, -a, part. sup. *flore imbobocita*, *tempulude imbobocitululoriloru*; — d'in *bobocu*.

IMBOBOCITU, -a, part., vedi *imbobocire*.

IMBOGATIRE, -escu, v., ditare; a face *bogatu*, a avutí, a inavutí; a *se imbogati* = dítescere, a se inavutí; — *imbogatitu*, -a, part. sup.; — vedi *bogatu*; cu tóte co nu e lipse de aceste covente, candu avemu alle nostre : *avutire*, *inavutire*, etc.

IMBOGATITU, -a, part., vedi *imbogatire*.

IMBOLDIRE, -escu, v., stimulare; a punge cu *boldulu*. a punge in genere; si metaforice, a indemná, attitíá, a impinge, etc.; — derivate : *imbolditoriu*, -toru, adj. s., care *imboldesce*; *imbolditu*, -a, part. sup.; *imbolditura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *imboldire*; — d'in *im* = *in*, si *boldu*; vedi *boldu* si *boldire*.

IMBOLDITORIU, *imbolditu*, *imbolditura*; vedi *imboldire*.

IMBOLDORIRE, -escu, v., velare, obnubere, obveare; a ínvelfí, infasciora, insabaní sau insavoní; *imboldoritu*, part., *imboldoritura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *imboldorire*; — d'in *im* = *in*, si *boldore* sau *boldura*, in locu de : *voltore*, *voltura*? d'in *voltu* de la *volvere*. (Confere si *voltare*, *desvoltare*; isp. *emboldorio* = fascis, velum).

IMBOLNAVIRE, -escu, v., negrotum, redere, negrotare; a face *bolnavu*; a cadé *bolnavu*; — d'in *im* = *in*, si *bolnavire*, care e ceva mai usitatu; vedi : *bolu*, si *bolnavu*.

IMBORTIARE, v., secundare, gravidare; a ingrecá, ingreuná, fecundá; — d'in *im* = *in*, si *bortiu* = *abortiu*; in acellu-asi sensu si cu acellu-asi modu compositu d'in adj., *bortiosu*, = *abortiosu*, -a, si verbulu : *imbortiosiare*, -ediu.

IMBORTIOSIARE, v., vedi *imbortiare*.

IMBOTIRE, -escu, v., corrugare, con-

globare, conglomerare = a face *botiu*. a *boti* ceva, mai vertosu unu vestimentu : a *imboti rochi'a*; *imbotitu*, part. sup.; — d'in *im* = *in*, si d'iu *botire* de la *botiu*; cu tote aceste-a compos. *imbotire* se aplica cu multu mai raru de cátu simplulu *botire*. — (Compara si it. *imbottire*, isp. *ombutir*).

IMBRANARE, v., cingere; a cinge, incinge cu *bránulu*.

IMBROBODIRE, -escu, v., obnubere, obvelare; a ínvelfí, coperí capulu, in specie pentru femine; *imbroboditu*, -a, part. sup., — d'in *im* = *in*, si *brobodire*; vedi : *broboda* si *brobodire*.

IMBULSALA, s. f., vedi *imbulsire*.

IMBULSIRE, -escu, v., pulsare, impulsare, premere, urgere; Irreperere, se íntrudere; a imbrancí, pulsá, impulsá, impinge; refl. a *se imbulsí* = a se índesá, bagá; *imbulsitu*, part. sup., *imbulsitoriu*, -a, adj. s., care *imbulsesce*; — *imbulsire* e probabile d'in *impulsire* = *impulsare*; inse form'a *imbulsela* e de reprobatu.

IMBULSITU, -a, part., vedi *imbulsire*.

IMBROCU, s. m., aqua líquida, límpidus líquor; apa límpida, forte límpida; probabile d'in *imbre* = *imber* = gr. *ὄμβρος*.

IMBURDARE, v., ínvertere, pervertere, subvertere, corrumperere; a ínverte, a íntórce pre dosu, a restorná, stricá, derapená; a corrumpe, a duce, trage in callea perdiarei; — d'in *ínvvertere*? vedi si *sburdare*.

IMBURTIOSIARE, v., gravidam redere, secundare; a face se líée in pantiche, a ingrecá; — *imburtiosiatu*, -a, part. sup.; d'in *im* = *in*; si *burtiosu* de la *burta*.

IMPUSUNARIRE, -escu, v., ín crumenam condere, furari; a pune in *pusunariu*; a furá, a trece d'in *pusunariulu* altui'a in allu seu; — d'in *im* = *in*, si *pusunariu*.

IMBUTUCIRE, -escu, v., incatenare, ín vincula conjicere; a pune in *butucu* sau in *butuci*, a *incatená*; — d'in *im* = *in*, si *butucu*.

IMBUTUSIRE, -escu, v., 1. in sensu de *imbutucire*; vedi déro *imbutucire*; 2. *arrietare*, a imbrancí cu violentia mare.

IMENEU, si *imineu*, s. m., *calceus rusticus*, calciamentu terranescu, grosolanu, in forma de *pantofu*: *imineii se dicu* si *fileri*.

IMMLADIARE, v., vedi *mladiare*.

IMMICSIORARE, v., *minuere*, *demi-nuere*; a face *mai micu*; nu e de recomandat, de óra ce simplulu: *micusiorare*, adjuge, si compositulu nu dice nemica mai multu, afora de nu ni se va presentá in sensuri diferite de alle simplului.

IMMOIERE, v., reu scrissu in locu de: *immoiare*, assemine si part. sup. *immoietu*, in locu de *immoiatu*, etc.; co-ci verbulu nu e de conj. II, ci de conj. I; —coventulu bene pronuntiatu pre multe locuri, cauta se fia si bene scrissu: *immolliare*, ca si simplulu: *molliare*.

IMOSIELA, s. f., *sordes*; sorde, in specie, sorde de limu sau imu; trassu d'in *imosu* = *limosu* = *limosus*, plenu de *imu* = *limu*, de unde si form'a: *imosia* = *limosia*, mai correcta de cátu *imosiela* care nu e de admissu; — d'in *imosu* si: *imosire* = *limosire*, -escu, v., *sordidare*, *limo contaminare*, a implé de *imu*, a sordí cu *imu*; de unde: *imositu* = *limositu*, -a, part. sup. subst.; *imositoriu* = *limositoriu*, -a, adj. s., care *imosesce* = *limosesce*; *imositura* = *limositura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *imosire* sau a *limosire*, si se pote, de certu totu cu preferentia, aplicá ca s' *imosia*, in locu de *imosiela*: *limositurele nu stau formosu pre vestimente*, *limositur'a sta si mai reu pre nome sau caracteriu*; *limositur'a pote fi inse forte utile campuriloru sterpe*; — in fine *imosu* = *limosu* e nascutu d'in *imu* = *limu*, tina, neroiu, etc., vedi: *limu*, *limosu* si in Dictionariu, unde au dereptu si celle alte cu form'a correcta si regulata: *limosia*, *limosire*, *limositu*, *limositura*, *imosire*, *imositu*, *imositura*, *imosu*, *imosia*, *imu*; vedi *imosiela*.

IMPACURARE, reu scrissu in locu de: *impecurare*, v., (din *im* = *in*, si *pecura*), p'ce *linere*, *implere*, *contaminare*; a unge cu *pecura*, a implé, maculá de *pecura*; *impecuratu*, -a, part. part. s., *impecuratura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *impecurare*.

IMPACURATU, *impacuratura*; vedi *impacurare*.

IMPAIAGINARE, si *impaiaginire*, v., vedi *impaiaginire*.

IMPAIAJINIRE, -escu, v., *araneis operire*, *obscurare*, *caligare*, *languescere*; 1. proprie, a implé de *paiagini*, de *pandia de paiagini*: *s'au paiajinitu toti parietii*; 2. metaforice, a obscurá, a coperí óre-cumu luminele, oclii, cá si cu una *pandia de paiaginu*, si de aci, a *langedí*, *vescedí*, *debilitá oclii*, *vederea*, etc.: *ni s'au impaijinitu oclii*; *oclii acestei fete su impaiajiniti*; si, prin estensio-ne: *se impaiajinesce si luminarea, candel'a*; *se impaiajinesce ensusi tempulu, atmospher'a luminei*, etc.; — *impaiajinitu*, -a, part. sup., *impaiajinitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *impaiaginire*; — déro de observatu: a) verbulu si derivatele su de scrissu si de pronuntiatu, ca si primitivulu: *paiaginu*, cu unu *g*: *impaiaginire*, *impaiaginitu*, etc.; b) mai bene e a conjugá verbulu cumu conjuga poporulu, dupo conjug. I: *impaiaginare*; c) e de preferitu verbulu simplu, ce se aude in gur'a poporului, si a nome: *paiaginare*: *mi se paiagina oclii*; *ti s'au paiaginat reu unu oclu*; *de ce ni se paiagina oclii*; *co-ci se paiagina apoi si mentea*; d) fora se mai adaugemu, conu e neci logicu a introduce composite, candu nu au differentie in sensu de verbulu simplu, care e totu de una data si mai facile si mai placutu de pronuntiatu si chiaru de scrissu.

IMPAIAJINITU, *impaiajinitura*; vedi *impaiaginire*.

IMPANDRARE, v., *dilapidare*, *prodigere*, *profundere*; a spende cu larga si sparta mâna, cumu se dice, a resipi, profunde fora computu: *millioni se le dai pre mâna, elli le impândra in câte-va ore*; (form'a simpla: *impândra* e cea mai desu audita, éro cea iucarcata: *impandrédia* forte raru); — derivate: *impandratione*, s. f., *profusio*, *dilapidatio* = actione si effectu de *impandrare*; *impandratoriu*, -toria, adj. s., *dilapidator*, *prodigens* = care *impândra*; *impandratu*, -a, part. sup., *profusus*, *dilapidatus*:

tóta averea parentésca impandrata; nu am argenti de impandratu; impandratulu averei e fatule: impandratúra, s. f., profusio, dilapidatio, prodigalitas, acțiune de impandrare, si effectu allu acestei acțiune: impandratorele vostre au se ve derapene starile in currentu; — impandrare e, mai antâniu, in locu de impendrare; apoi impendrare e in locu de impendurare, si acestu-a essitu d'in impendere=impendere, casi spendurare d'in espendere=spendere=expendere: deci tote formele su de pronunțiatu si scrisu, pre de una parte ca contrasse: impendrare, impendratione, impendratoriu, impendratu, impendratúra; éro pre de alt'a ca spendurare, etc., fora contractione si suppressione a lui u d'in syllab'a dra: impendurare, impenduratione, impenduratoriu, impenduratu, impenduratura; — se scie, credemu, co classiculu impendere érá applicatu a espreme mai multu de câtu alte forme d'in acea-si radice: pend, cumu: expendere=spendere, dispendere = dispendere; si prin urmare bene si formosulu va stá populariulu: impendrare sau impendurare, etc. pre longa classicile: impendere=impendere, etc.

IMPARATU, s. m., pl. cu e: *imparate*, si cu i: *imperati*, (inse mai pucinu bene, vedi mai la valle), *palatum*; *palatu = cerulu gurei*; — in locu déro de *impalatu*, compositu cu *im=in*, si *palatu=lat. palatum*; — derivatu: *imparatuciu = imparatutiu (=imparatusiu) = impalatuciu, etc.=palatuciu, etc.*, diminutivu d'in *imparatu = impalatu = palatu*; inse applicatu si in specie, mai allessu form'a *imparatusiu=impalatusiu=palatusiu = uva palati=omusiorulu*, (bene si' correctu; *ovusiorulu* sau *uvusiorulu* sau *uv'a d'in guttu*).

IMPARATUCIU, *imparatusiu*; vedi *imparatu*.

IMPARISYLLABICU, -a, si *imparisyllabu, -a*, adj., (d'in *im=in=ne, pare, syllaba*), *imparisyllabus*; terminu de grammatica, care nu are *pari syllabe: omu e imparisyllabu cu omenia*.

IMPARTELA, *impartemia*, s. f., *partitio, portio, distributio*; impartire a unui ce in mai multe parti; in specie:

impartire de ereditati, de alimente si alte lucruri la pauperi pentru suffletulu repausatiloru; — formele inse nusu conforme limbai ensasi, si se potú supplé cu formeca: *impartire, impartitura, etc.*

IMPARTASIANIA, s. f., vedi *impartasire*.

IMPARTASIRE, -escu, v., participem facere, comunicare; a face *partasiu* de ceva, a comunicá, mai vertosu, a comunicá cu sântele mysterie; déro observâmu d'inainte, co, in sensulu religiosu, *impartasire* e cu multu mai pucinu populare de câtu *communicare*, asiá co derivate d'in *impartasire*, ca *impartasiana*, de esemplu, nu se pronuntia de Românu lu laicu, neci de Românu lu cu facia basericesca, — nu se pronuntia in frasi ca: *sant'a impartasiana*, ci, de regula: *sant'a comunicatura*, numai in gurele carturariloru bobleti si ebeti s'a auditu si, dorere, inco se aud e pre alocuri, candu prin feditatea formei selle coventulu ar fi se fia departe de gur'a Românu lui; — acumu, ce se atinge de *impartasire*, ellu essitu din *im=in*, si *partasiu = participe = particeps*, éro *partasiu* d'in purulu romanicu: *parte*, cu form'a *asiu*, ce nu are deplena odóre de santitate romanesca, totusi e mai de sufferitu de câtu allu formei din *impartasiana* sau *impartasieniu*, de acea-a dâmu câteva frasi d'in variele insemnari alle verbului *impartasire*: a) in sensulu religiosu = a comunicá, a uní pre crestinu cu corpulu si sângele lui *Christu*: *se ve impartasiti, cellu pucinu de patru ori pre annu; déro nu te ai confessatu, nu te poti impartasi; numai copillii mici se impartasescu neconfessati; neci unu preutu nu vre a impartasi pre spurcatu*; b) in sensu civile si sociale: a) a *impartasi pre cineva de ceva, d'in ceva* (mai raru: *cu ceva*), si *reflessivu*: a *se impartasi de ceva, d'in ceva* (raru: *cu ceva*); *nemine nu se impartasesce d'in averea acestui opulentu; se impartasescu nu numai filii, ci si nepotii d'in avutulu tatalui; de ce nu impartasesci si altoru-a d'in benele teu? de ce nu ne ati impartasitu si pre noi d'in beneficiile comuni?* b) a *impartasi lucrulu cuiva*:

nu impartasimu neci bucuri'a, neci dorerea vóstra; cine póte impartasi pareri asiá de erraticce? tote cu sensulu de: a avé parte, a luá parte; éro: a fi in parte, cu parte in ceva, a fi partasiu = particeps, etc., s'ar espreme, nu prin compositulu impartasire, ci prin simplulu partasire: partasimu sau nu partasimu la ceva;—derivatele verbelor: impartasitu si partasitu, part. sup.; impartasitoriu, -tória, si partasitoriu, -toriu, adj. s., care se impartasesce sau partasesce;—tote, cumu amu indicatu mai susu, d'in partasiu = particeps = particeps, care iéa parte; vedi partasiu.

IMPARTASITORIU, *impartasitu; vedi impartasire.*

IMPEDISIARE, (pre alocuri: *impiedisiare*, si provincialismu *inkiedisiare*), v., d'in *pedisiu*, care merita tractare inainte de derivatulu: *impedisiare*, sau simplulu: *pedisiare*, care e si mai populariu si mai elegante de câtu compos. *impiedisiare*, avéndu totu de una data sensu mai largu si mai variatu de câtu cellu compositu; déro totusi si inainte de *pedisiu*, trece form'a mai simpla: *pediu*, care, ca si *pedica*, nasce de certu, d'in *pede* = *pes*, abl. *pede*, (pron. dupo locuri: *pediu*, *kiediu*), pl. *pedi* = *pedi*, etc., *pedie* = *pedie*, etc., si *pediuri* = *pediuri*, etc.; proprie, in origine: *pedu*, -a, adj., (= *pedus* sau *pedons* lat.), cu sensulu de: *de pede*, relativu la *pede*, ca *pedele*, in form'a de *pede*, etc., si de aci: *obliquus*, *transversus*, *transversalis*, *lateralis*, *propensus*, *proclivis*, *inclinat*, *oblicu*, a laturi, transversale, etc., cumu e *pedele* la *fluerulu petrorulu*, de essemplu: *calie pedia atei-a*, *lemne pedie altoru-a*, *ochi pedi* = *ochi oblici*, *incurbi la una parte*; a *cautá* *cuiva* *cu oclu pediu*, *cu ocli pedi*; metaforice: *chiaru una persona e bene sau reu pedia atei-a* = *acea-a cõtra acésta-a* *cu boni ocli sau rei ocli*, *favorabile* sau *defavorabile*, *cu bone sau relle cogite*, de bonu sau reu auguriu, etc., déro, de regula si populariu, ca subst., a) f., *pédia* = *obliquitas*; *bona vel mala fortuna*, *bonum vel malum augurium*, *benevolentia vel malevolentia*, *felicitas*, *salus*, *vel infortunium*, *omen*; etc., *raru*

in sensu materiale, de essemplu: *pédia* *unei costa de collina*, *pedicle lateriloru callei*; ca mai dessoru in sensu ideale, cumu: *ce pedia rea de muliere*, *de barbatu*; *nu amblá cu densulu*, *co e una pedia*; *ati venitu cu pedie bone*, *cu pedie relle*; *e una pedia*, *nu ve apropiati de dens'a*; *nu au pedie pentru noi*, *au pedie forte relle*; *nu lu puneti se ve traga sortii*, *co nu are piédu bona*; *nu sciti co ellu e pedia rea*; *cu pedie relle ne amu insocitu*; *lepurile*, *lupulu*, *unu popa*, *ce essu inainte cuiva*, *su pedie relle pentru densulu*; *una batalia de oclu*, *de urecla*, *e inco pedia bona sau rea pentru Románu*; b) m., *pediu*, pl. *pedie*, se confunde cu allu fem. *pédia*, si de aci necessitatea limbei de a formá in m., cu i: *pedi* sau cu uri: *pediuri*; *pedi* are acellu-asi sensu ideale, ce are si form'a *pédia*, in singularu si in pluralu, cu differenti'a, co presenta si insemnarea francescului *humeur* = (*kiefu*, cumu: *are kiefu sau nu = are pedi sau nu*); asiá déro: *cu pedi rei te ai scollatu*, *cu pedi rei te culci*, *astadi esti foru pedi*, *pedi boni* = fr. *bonne humeur*, *pedi rei* = fr. *mauvaise humeur*; *fora pedi* = *fora pedie*, *fora fortuna*, etc.; si in singulariu, cu assemine sensu: *esti pediu reu* = *esti pedia rea*; inse mai multu in singulariu cu varie insemnari, cumu: a) *pediu* = *obliquitas*, *lateralitas*, *transversalitas*, *oblicitate*, *lateralitate*, *transversalitate*, statu de a fi abbatutu de la callea, lini'a, directionea derépta: *pediulu costeloru*, *collinei*, *pediulu liniei perpendiculararia*, *marginu de calle fora pedia*; *sérpele sta in pediu pre callea nóstrá*; *unu lemnu in pediu cu altu lemnu face cruce*; β) *declivitas*, *propensio*, *inclinat*, *inclinatio*, *plecacione*, *declivitate*: *pediulu acestui coperimentu de casu e prea rapidu*; *pediulu unei ripa*; *se dati mai mare pediu marginei callei*;—acésta forma: *pediu-pédia*, pre câtu scimu, se vede co nu a datu derivate, de essemplu, unu verbu ca *pediare*, care, de certu s'ar poté formá forte bene, in sensulu de: *a face pediu*, cumu: *a pedia bene coperimentulu casei*;—d'in contra, *pedisiu*, -a, (in locu de *pediciu*, -a), cu sensulu de: *obliquus*,

*lateralis, transversalis, curvus, torvus, tortus, contortus, per ambages, oblicu, inclinatu, plecatu, laterale, transversale, curbu, care in genere nu tine, nu are lini'a, directionea regulata; si prin metafore, dissimulatu, pre departe, cu ambagi, cu cotiture, fora libertate si sinceritate, etc. : a abbate din calcea batuta si appuca pre calle pedisia; a se uitá cu oclu pedisiu la civeva, vorbe pedisie, batujocura pedisia; si ca adv. a vorbi pedisiu, a se uitá pedisiu; ce omu pedisiu in vorbele si suptele selle!—mai raru ca subst. m. reale, unu pedisiu, multe pedisie: a amblá numai pre pedisie, in acestu sensu mai desu ca part. pre pedisiante: pre pedisiate vré a ne suppone la voliele selle; vedi ped-siatu mai la valle); — *pédisiu* déro e cu multu mai fecundu de câtu *pediu* in derivate; cumu : *pedisiare*, v., obliquum reddere, oblique et per ambages agere, a face *pedisiu*, a lucrá *pedisiu* : a *pedisiá* calcea; *pedisiédia* oclii la noi d'in tempu in tempu; nu *pedisiati* in vorbele si suptele vostre; au *pedisiatu* multu de la datinele strabone, nu *pedisiá* in promissele telle, in passii tei; de aci : *pedisiatoriu*, -*toria*, adj. s., care *pedisiédia*; *pedisiatu*, -*a*, part. sup. subst., *pedisiatura*; s. f., actione de *pedisiare*, si effectu allu acestei actione : *pedisiatura* de ocli *incrunzata*; *pedisiaturele* *debitoriului*, spre a nu desface ce *deterédia*; — compos. *impedisiare*, v., are sensu mai strinsu ca simplulu *pedisiare*; asiá si derivatele : *impedisiatione*, *impedisiatoriu*, *impedisiatu*, *impedisiatura*.*

IMPEDISIATIONE, *impedisiatoriu*, *impedisiatu*, *impedisiatura*; vedi *impedisiare*.

IMPEGATU, si *impiegatu*, s. m., (d'in it. *impiegato*, proprie : part. de la *impiegare*, synonymu cu allu nostru : *implecare*, de unde apoi ar essi : *implecatu* = *officiariu*, *functionariu*, etc., forma congrua spiritului limbei nostra; déro chiaru si asiá, nu e de lipsa, de óra ce avemu : *functionariu*, etc., cu atátu mai multu e de respinsu form'a : *impegatu*, *impegare*, etc., in loculu carei-a a intratu si nu pote a nu intrá form'a congruente geniuului limbei nóstre : *implecare*, *imple-*

catu, etc. cu sensulu covenitu; (vedi in *Dictionariu*: *implicare*, *implicatu*, etc.).

IMPERUSIARE, v., *pubescere*, pills vestiri; de regula reflex., a se *imperusiá*, *imperusiatu*, -*a* part. sup. : *catelli imperusiati*, *callu bene imperusiatu*; *capete de mulieri bene imperusiote*; *imperusiatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *imperusiare*; — *imperusiare* d'in *im* = *in*, si *perosu*, asiá in câtu : a *imperusiá* = a face *perosu*, a se *imperusiá* = a se face *perosu* : deci bene su scrisse si pronuntiate sub formele : *imperosiare*, *imperosiatu*, *imperosiatura*, etc.,

IMPISMASIRE, *impismuire*, (mai bene *impismare*, care e populariu); *impismuitu*, etc., vedi *pisma*.

IMPODOBELA, s. f., vedi urmatoriu *impodobire*.

IMPODOBIRE, -*escu*, v., *ornare*, *exornare*, *decorare*, a orná, *adorná*, *imformosetiá* : a *impodobi* *capulu*, unu *templu*, una *maressa*, *stylulu*, etc.; — derivate : *impodobitoriu*, -*tória*, adj. s., care *impodobesce*; *impodobitu*, -*a*, part. sup. subst., *impodobitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *impodobire*, care, ca si *impodobire* ensusi, leuatu ca subst., cumu se applica tóte infinitivele in *re*, póte fórte bene suppleni form'a : *impodobéla*, care nu e de locu admissibile, si care pre longa aceste-a, nu e populare, ci numai sub condeliu de carturariu a leuatu nascere; — iu locu de *impodobire*, intra si simplulu : *podobire*, care ar fi de preferitu compositulu *impodobire*, si d'in care, afora de derivatele compositulu, esse si altu derivatu in form'a : *podobia*, (*προσόμοια*), canticu ecclesiasticu, care se cânta dupo norm'a altui-a; — atátu *podobire*, câtu si *impodobire*, e formatu d'in coventulu : *podóba* = *ornamentum*, *ornatus*, *decus*, *ornamentu*, *decoratione*, *ornatu*, in *formosetiatura*, etc. : *podobele maressei*, *marelui*, *reginei* si *regelui*; *splendid'a podoba a acellui templu*; nu *podobe* sau *podobele* *facu formoseti'a*; *podob'a mentei* si *ánime* e *superiore* *deserteloru* *podobe alle corpului*; — *podoba* nasce inco unu fedu copillu ca : *podobnicu*, -*a*, *ornans*, *ornatus*, *decorus*, *ornante*, *ornatoriu*, *de-*

coru, elegante, formosus, etc., coventu respinsu de bonulu gustu allu Românuului.

IMPODOBITORIU, *impodobitu, impodobitura*; vedi *impodobire*.

IMPOFILARE, *impofilatu*, vedi *po-filu*.

IMPONCISIARE, (reu scrissu *imponcisiere*, co-ci e de conj. I, nu de conj. II), v., si simplu : *poncisiare*, (reus crissu *poncisiere*), verbe denominative d'in *poncisiu*, care, astadi se applica in vorbire, de regula, ca subst. si adv., éro in origine fu, ca si *pediu, pedisiu*, (vedi *impedisiare*), adiectivu : *ponciu, -a*, cu sensulu forte variatu de : a) **pungens, compungens, carpens**, care punge, impunge, si morsica, rumpe, sfascia, mai allesu metaforice : impunge, morsica cu vorbe, e mordace, piscatoriu, sfasiatoriu in vorbe; de aci : b) in specie : a) **offendens, irritans**, supperatoriu, interritatoriu ; β) **jurgiosus, jurgaus, altercaus, dissentiens, dissidens**, care se cërta, se bate (mai allesu in covente), se desbina de altii, se pune si sta in discordia cu altii; γ) **adversus, adversarius, repugnans, contrarius**; δ) **obliquus, transversus, pedesiu**, oblicu, care se abbate de lini'a, directionea covenita, cumu de essemplu : *berbecii su poncisi, nu mai picinu poncisi su cocosii; vorbe poncisie, cautatura poncisia; capr'a cauta cu oclu poncisiu la capru; celli poncisi strica si respescu societatile; poncisiu omu, co suppera tota lumea; poncisiulu nu se involiesce cu nemine; unu poncisiu impunge pre toti, contradice tote ideele*; — popolare, cumu s'a dissu, mai vertosu ca subst. sau adv., de essemplu : *a vorbi poncisiu; a se portá mai poncisiu; a stá toturu-a, poncisiu; multi stau poncisiu*, (inse si : *poncisi*) *la celle mai bone opiniononi si sententie; a appucá poncisiu pre calle; de ce lassati callea batuta, si ve rateciti in poncisiu* (si pre celle *poncisie*)? *poncisiu (= punctim) ne sfascia in discursulu seu*; — cu acellu-asi intellesu sta si alta forma mai scurta : *ponciu*; cumu sta si *pediu* pre longa *pedisiu*, (vedi *impedisiare*), de certu in origine ca adj. *ponciu, -a*, déro in usulu vorbirei popolare, de regula, ca subst. m., unu *pon-*

ciu, in plur. *poncie*, mai vertosu in intellesulu de : *punctio, carptio, jurgium, altercatio, rixa, certamen, dissensio, discordia*, etc., impungere, morsicare cu vorbe, cërta, batalia si lupta in covente, dissensione si discordia, oppositione, repugnantia, etc. : *lassati-ve de poncie, co pere térr'a de ponciele vostre; acésta pareclu de soci e in continue poncie; ponciele fora batalia nu au attractione*; — Dictionariulu de Buda da si form'a : *ponca*, s. f., pl. *ponce* = pl. *poncie* d'in *ponciu*, forma, cumu se vede, mai originaria si care ne póte dá lumine asupr'a etymologiei coventeloru in cestionone, numai déco form'a *ponca* e reale, luata d'in gur'a poporului, si nu cumuva fictionata in favórea pluralului : *ponce*, care se confunde, cumu dissemu, cu : *poncie* de la *ponciu*; co-ci noi connosemu d'in gur'a poporului tote formele familie in cestionone, afora de form'a : *ponca*; déro si fora dens'a, resultatulu nostru etymologicu ar fi fostu acellu-asi, adeco co : *ponca* e in locu de *ponga*, si acésta-a in locu de *punga* de la *pungere*, ca si popularele : *duca* (= *dussa*), de la *ducere*, de unde si : *ponciu* = *pongiu* = *pungiu*, *poncisiu* = *pongisiu* = *pungisiu*, *poncisiare* (si acestu-a popolare, ba inco preferibile compositulu) *imponcisiare* = *pongisiare* sau *impongisiare* = *pungisiare* sau *impungisiare*, etc., in cari tote resare si domina sensulu de *pungere, impungere*; de altramente *pungisiu* = *poncisiu* sau *pongisiu* e inco populare in frasi ca : *taurii se lupta pungisiu, asiá se lupta in pungisiu sau in talisiu si doui duellanti*; — potemu déro scurtá acestu articlu, dandu aci verbele si derivatele cu sensulu loru numai in traductione latina, de óra-ce, cu occasionea forme *poncisiu* s'a desvoltatu coventu acestu sensu : *poncisiare* = *pongisiare* = *pungisiare* si *imponcisiare* = *impongisiare* = *impungisiare*, v., *pungere, compungere, carpere, dissentire, dissidore, pugnare, repugnare, adversari, jurgari, rixari, altercari; obligare, curbare*, etc.; derivate : *poncisiatoriu* = *pongisiatoriu* = *pungisiatoriu*, si *imponcisiatoriu* = *im-*

pongisitoriu = *impungisitoriu*, -a; adj. s.; *poncisiatu* = *pongisiatu* = *pungisiatu*, si *imponcisiatu* = *impongisiatu* = *impungisiatu*, part. sup. subst.; *poncisiatura* = *pongisiatura* = *pungisiatura* si *imponcisiatura* = *impongisiatura* = *impungisiatura*, s. f., actione si effectu alle actionei verbeloru de: *poncisiare* = *pongisiare* = *pungisiare* si *imponcisiare* = *impongisiare* = *impungisiare*, etc.

IMPONCISIATORIUM, *imponcisiatu*, *imponcisiatura*; vedi *imponcisiare*.

IMPOTIONARE, si *impopotionare*, *impotiotionare*, -ediu, v., nlmis, admodum ornare, exornare; a orná in modu essageratu, pretentiosu si ambitiosu, a essorná: se *impotionédia muliereca*, si se *impopotionédia*, *impotiotionédia*, apoi *pleca in visite*; ce mi te ai *impopotionatu asiá?* numai meretricile se *impotiotionédia asiá*, nu ai tempu se te *impotionedi*, —derivate: *impotionatoriu* = *impopotionatoriu* = *impotiotionatoriu*, -a, care *impotionédia*, *impopotionédia*, *impotiotionédia*; *impotionatu* = *impopotionatu* = *impotiotionatu*, -a, part. sup. subst.; *impotionatura* = *impopotionatura* = *impotiotionatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *impotionare* = *impopotionare* = *impotiotionare*; —pre basea, co Románulu applica, de regula, coventele impromutate d'in alte limbe cu totulu straine limbei selle, cu sensu peiorativu, ce nu au acelle covente, in limbele respective, ar poté cineva, in nevoli'a de a esplicá etymologi'a coventului in cestione, allergá la germ. *putz*, ornamentu; déro, in vedere, co coventulu românescu are forma romanica irreprensibile, cumu si d'in repugnantia de a dá ospetia unui strainismu, cerce-tandu si scrutandu bene in limb'a nostra, ne amu convinsu, co coventele in cestione su de origine romanica: in adde-veru, *impotionare*, ca si *impopotionare*, *impotiotionare*, nu su de câtu verbe de-nominative, derivate adeco d'in unu nome, fia substantivum sau adiectivum; totulu déro se reduce a discoperi nomele, d'in care a essitu verbele: *impotionare*, etc.; acestu nome e de certu: po-

tionare sau *potionu* (= *potioniu*), care nu e de câtu unu augmentativu d'in *potiu*; de unde inse *potiu?* nu cumuva d'in *poté* = *potis* = *potente?* asiá in câtu *impotiotionare* se insemne: ornare redicata la potentia, la suprem'a potentia; déro acésta *hypothese* ne pare camu essagerata, ca si *impotionarea*, si de acea-a credemu a poté assere, fora se ne tememu de mare errore, co *potiu*, e in locu de *putiu* de la *putire*, espremenu *ornatulu putidu* prin essageratione, cumu e, de regula, *ornatulu putaneloru*, cumu e *putidu* si *stylulu essageratu in elegantie si ornamente*; nu negámu co a-supr'a formei *putiu* = *potiu* a potutu influe si *putu* = *putus*, *puru*, *mundru*, *elegante*; la ce tinemu inse a observá, e, co Románulu d'in delicateti'a gustului si bonului sensu, ce lu caracteriza, a evitatu de a pronuntia: *putiu*, *putione*, *imputationare*, etc., si a pronuntiatu: *potiu*, *potione*, *impotionare*, cumu se aude forte desu si *potóre*, in locu de *putóre*; déro ca se marginimu, se dámu esplicarea particulare a fia-carei-a d'in formele verbali usitate in concurrentia mai cu acellua-assi intellesu, leuandu-ne permissio-ne de a propune espressu esplicarea sensului formeloru: *potiu*, *potione*, ce amu pusu in lumina prin analyse coventita si possibile in marginile ce ni su trasse; asiá: *potiu*, s. m. = ornamentu *essageratu*, ornamentu *putidu*, in genere, éro in specie: ornamentu *mulierescu putidu* si *disgratiosu*; mai allessu allu *mulieriloru desfricate*; de aci: *potione*, s. m., augmentativu d'in *potiu*; —acumu se vede de sene, co: a) *impotionare*, esse directu d'in *potione* cu pre-positionea *in*: *in-potion-are* = *impotionare*; b) co celle alte doue forme: a) *impopotionare*, b) *impotiotionare*, s'au formatu in poterea *cellui mai principale* prin processele, prin cari se desvolta limbele analoge cu a nostra, adeco prin compositione, si in parte prin *compositione* a coventului prin senefensu, adeco prin asiá nominata *reduplicatione*, de regula a unei syllabe; asiá d'in *potione*, prin *reduplicatione* a syllabei initiale, se face: *popotione*, de unde: *in-popotion-*

are = *impopotionare*: éro prin reduplicazione *media* d'in *potione* se face : *potiotione*, de unde : *in-potiotion-are* = *impotiotionare*.

IMPOPOTIONARE, *impotiotionare*; vedi *impotionare*.

IMPOTRIVA, *impotrivire, impotrivitoriu*, etc.; vedi *protiva*.

IMPOVAIELA, s. f., vedi *impovaiare*.

IMPOVAIARE (reu scrisu in locu de : *impovoiare*, si mai reu : *impovaiere*, co-ci nu e de conj. II, ci de conj. I; bene si deplenu correctu in scrisu ca si in pronuntia : *implovoniare*, (vedi cotra finitulu articlului), v., (cu forme simplé : *impovoïu, impovoï, impovoïa, impovoïâmu; se impovoïu, se impovoï, se impovoïe*; mai raru formele incarcate : *impovoïedi, impovoïedi, impovoïédia, se impovoïedie*, etc.), *imbrem, nimbun obducere vel solvere, obsourare, inundare, obruere*; a adduce *nueru* si *plouia* forte mare, a versá ore-cumu cu cofa, a se versá cerulu; a adduce mare intunerecu, a privá de vedere, a orbi ore-cumu; a inecá, inundá, inglutí, absorbí, etc. : *impovaiasse forte cerulu, nueri grossi negri impovoiá cerulu, torrenti au impovoiatu tote seminaturrele; nu allegemu nemica d'in grâncle impovoiate*; — derivate : *impovoiatoriu, -toria*, adj. s., care *impovoïa; impovoiatu, -a*, part. sup.; inse numai d'in creierulu unui carturariu stupidu a. essitu form'a peccatosa : *impovoiela* sau *impovaiela*; — se aude si form'a simpla, fora *im* = *in* : *povoiare*, v., cu derivatele : *povoiatoriu, -a, povoiatu, -a, povoiatura*; inse cu sensu mai pucinu energicu de câtu allu formei composita : *impovoiare*; — de altramente amendoue formele : *povoiare* si *impovoiare* su verbe *denominative*, (vedi *impotionare*), d'in *nomele substantivu* : *povoïu*, de certu, in locu de : *plovoniu*, *augmentativu* d'in *plouia* sau *ploia*.

IMPOVARARE, *impovaratoriu, impovaratu*; vedi *povara*.

IMPOVOIARE, *impovoïtoriu, impovoïatu impovoïatura*; vedi *impovaiare*.

IMPRASCIARE sau *imprastiare, imprasciatoriu, imprasciatu*; vedi *prascia*

sau *prascia*.

IMPRESMA, prep. adv., vedi *présma* si *impresmuire*, (tôte cu s aspru sibilante).

IMPRESMUIRE, *impresmuitu*; vedi *présma*.

IMPRETINIRE, -escu, v., in locu de :

IMPRIETINIRE, *imprietinitu*; vedi : *prietinu* sau *prietenu*.

IMPRILOSTITU, -a, s. pers., *incantatus, obsessus, dæmoniacus*; 1. *incantatu, farmecatu*; 2. *indracitu, obsedutu* sau *obsessu de demoni, demoniacu*; — si simplu, fora *im* = *in* : *prilostitu, -a*, cu acellu-asi sensu ce are si : *imprilostitu*; déro in amendoue formele deplenu cadutu in desuetudine.

IMPROBODIRE, *improboditoriu, improboditu, improboditura*; vedi : *imbrobodire brobodire, broboda* si *proboda*.

IMPROPODIRE, *impropoditu*; vedi : *improbodire* si *imbrobodire*.

IMPROSCARE, (cu s aspru sibilante, inse cu forme simple : *improscu, improsci, improsca, se improsca*). v., *jacere, projicere, jactare, mittere, petere, impetere, adoriri*, etc.; in sensu propriu, a arruncá in ceva sau in cineva cu ceva, a cautá se lovésca si se vettema, si de aci, prin metafore diverse : a atacá, a maletractá, injuriá, etc., atátu in sensu materiale, câtu si ideale : *se improsca celli ce se batu nu numui cu sagette d'in arcuiri, ci si cu apa; Ebreii improscau profetii cu petre = lapidau; ómeni improscati pentru crudimea lor; improsca cineva si cu batujocure, cu vorbe acerbe, amare si contumeliose; boulu improsca cu cornulu, leulu improsca cu unglele; impii ce improsca cerulu, in ceru; improsca insulte in voi, si taceti*; — derivate : *improscatione*, s. f., *actione de improscare, lapidatio, ictus*; etc.; *improscatoriu, -tória*, adj. s., care *improsca; improscatu, -a*, part. sup. subst.; *improscatura*, s. f., *actione si effectu de improscare*; — coventulu, cumu se vede, e compositu d'in *im*=*in*, si d'in simplulu : *proscare*; — se fia ore d'in *projicare* de la *projicere*, cu terminationea *are* in locu de *ere*, ca si *dicare, predicare*, etc., pre longa : *dicere, predicere*? — brevitatea lui : *projicare*, ar fi potutu casioná succes-

sivele transformationi : *proicare, proscare*, (confere si : *miscare* d'in *missicare*); cu tóte aceste-a nu cotediãmu a affirmã nemica.

IMPROSCATIONE, *improscatoriu, improscatu*, etc., vedi *improscare*.

IMPROSTIRE, *improstitu*; vedi *prostire*. si mai vertosu *prostu*, de óra ce d'incóce de Carpati nu se aude : *improstire* ci numai : *prostire*.

IMPROTIVA, *improtivire, improtivitoriu, improtivitu, improtivnicia*, etc.; vedi *protiva*.

IMPUSCARE, (cu s aspru sibilante, d'in *puscare* cu *im* in locu de *in*; vedi in Dictionariu : *puscare*, derivatu si ellu d'in *pusca*), v., a dá cu *pusc'a*, a vulnerá si chiaru occide cu globulu ce arrunca *pusc'a* si *pistolulu*, etc., prin manule omului; — derivate : *impuscatu*,-a, part. sup.; *impuscatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de a *impuscare* : *trei impuscature de pusca, co-ci sunt si impuscature de pistolu*.

IMPUSCATU, *impuscatura*; vedi *impuscare*.

IMPUTERNICIRE, *imputernicitoriu, imputernicitu*; vedi *puternicu*.

IMU, s. m., vedi *limu* in Dictionariu, si *imosia, imosire*, etc. in Glossariu.

INACCIU,-a, (pronum. *inacciu*), adj., plger, obstinatus, malignus, astutus; lenosu, care si prégita a face ori-ce : inerte si socorde; apoi : inderetricu, obstinatu, incapetinat, pre care nu lu poti mutá; in fine si : reutatosu, astutu si reu : *nu numai omenii su inaccii, ci si bestiele inco su inaccie; asinulu e cellu mai inacciu d'in animali*; — se fia ore in locu de : *inactivu, stramutatu succesive in : inaccivu, inacciuu, inacciu?*

INADIRE, *inaditu*, etc., in locu de : *innadire, innaditu*, etc.; vedi déro *innadire*.

INAGURIDARE, v., *uvae acerbæ succo, omphaclo acidare*; in *omphacium couvertere*; a acrí cu *agurida*, a face *agurida*, a stramutá in *agurida*; — *inaguridatu*,-a, part. sup.; — se dice si simplu : *aguridare, aguridatu*.

INALBELA, s. f., reu formatu in locu de *inalbitura*.

INCAIMACIRE,-escu, v., vedi : *incaimare*.

INCAIMARE, si *ingaimare*, (cu forme simple : *incaimu = ingaimu*; mai raru cu forme incarcate : *incaimedi = ingaimedi*), v., *mussare, mutire, non perspicue loqui vel intelligere, confundere et confundi*, a cogitá si vorbí incurçatu, a incurçá si confunde, a se incurçá si confunde; *ce incaimati sau ingaimati acollea? incaimi sau ingaimi ce nu are a face cu ce te intrebãmu noi; numai incaimau sau ingaimau lucrulu ce aveau se faca*; — derivate : *incaimatoriu = ingaimatoriu*,-a, care *incaima = ingaima; incaimatu = ingaimatu*,-a, part. sup.; *incaimatura = ingaimatura*, s. f., actiones; effectu de a *incaimare = de a ingaimare*, si : *incaimazione = ingaimatione*, s. f. i mai multu cu sensu de actione de câtu de effectu; si chiaru : *incaimatosu = ingaimatosu*,-a, adj., suppusu la *incaimare* sau *ingaimare*; — se audu si fora *i* intermediariu : *incamare, ingamare*; si fora *in* initiale : *caimare = gaimare*; — de ací si verbele derivate, prolongate cu suffisse : *incaimacire = incamacire* si *ingaimacire = ingamacire*, cu derivatele loru : *incaimacitu = ingaimacitu, incaimacitura = ingaimacitura*, etc., si cu a-cellu-asi sensu ce au *incaimare* si *ingaimare*, inse cu unu gradu de energiã mai mare : *cine incaimacesce = incaima forte, e forte ingaimatu*; si fora *in* initiale : *caimacire = gaimacire*; éro cu *l* : *galmacire, calmacire*, (vedi mai diosu), si : *ingalmare*, etc. — pote co aceste forme su varianti cu *m* in locu de *n* d'in *inganare*: cauta inse se observãmu co, in specie, form'a : *incaimacire*, si fora *in*, *caimacire* se aude si ca formata din *caimacu = crema : a caimaci laptele*; — se póte inse ca formele : *caimare = gaimare* se fia d'in *callimare* sau *callimare*; vedi si *incalare*.

INCAIMATIONE, *incaimatoriu, incaimatu, incaimatura*, etc.; vedi *incaimare*.

INCALARE, (numai cu forme simple : *incalu, incali, incala, se incale*, etc., cea-a ce duce la geminationea lui *l* : *incallare incallu, incalli, incalla*, etc.), v., *durum vel corporantum fieri*; a se face

tare sau vertosu, a se impetři si cresce preste mesura : *cātu au incallatu aceste femine! ati incallatu ca nesce giganti, incalla acestu omu ca unu callu; ce incallati ca pétr'a si ca boulu?* si reflex. a se *incallá* : *usiá s'a incallatu, co nu mai incape cu altulu in carru, fia acestu-a cātu de lurgu*; — derivate : *incalatione*, s. f., actione de *incallare*; *incallatoriu,-tória*, adj. s., care *incallu, incallatu,-a*, part. sup. adj. subst.; *incallatura*, s. f., actione si effectu de *incallare*; — si cu form'a : *ingulare* sau *ingallare*, inse cu sensulu de : *ingunare* sau de *incuimare* = *ingaimare*, (vedi *incaimare*); déro se vede a avé sau a fi avutu si sensulu, ce resare in : *incallare*, adeco sensulu : *forte mare si grossu*, cumu resulta d'in form'a populare *galiganu,-a* : *una galiganu de féta*, forma essita, de certu, d'in *in-galure* sau *ingallare*, simplu, fora in : *gulare* = *gal-lare*; — Dict. de *Buda* esplica *incallare* prin it. *caglio*, lat. *coagulum*, v. *quagllare*, lat. *coagulare*, identice cu alle nóstre: *cuglu* = *caghiu*, *caglare* = *cughiare*, (prin metathese : *chiagu, chiagare*); noue inse ni se pare mai probabile etymologi'a de la *callum* = pelle grossa, pelle ingrossiata, si in casulu acestu-a coventulu ar meritá se figuredie in Dictionariu.

INCALATU, *incalatione, incalatura*; vedi *incalare*.

INCALCARE, v., *invadere, ocupare* (fr. *empiéter*); a *calcá in*, a intrá furisiiu sau prin violentia in ce e allu altui-a, a *calcá* dereptulu altui-a, in specie, a *calcá parte sau tota mosi'a cuiva* : *tineti cu peptulu, se nu inculce ostii patri'u; celli potenti au incalcatu mare parte d'in fundulu celloru debili*; — derivate : *incalcatione*, s. f., *incalcatoriu,-tória*, adj. s., *incalcatu*, part. sup., *incalcatura*, s. f., compositu bene formatu, déro nu dice mai multu de cātu simplulu *calcare* prin urmare remâne ca venitoriulu se se pronuntie pentru utilitatea lui.

INCARDOSIARE, si *incardosire,-escu*, si *incarduire,-escu*, v., *aggregare, congregare*, si *congregari*; a bagá, a introduce in acellu-asi *cárdu*; a stringe,

pune impreuna, a insoci, etc.; mai allesu reflex. a se *incardosiá*, a se *incardosi*, a se *incarduí*; derivate : *incardosiatu* = *incardositu* si *incarduitu*, part. sup.; — d'in *in-cárdu*; inse form'a *incardosiare* sau *incardosire* e mai energica, dice mai multu si mai reu ceva de cātu form'a *incarduire*. — vedi : *cárdu, haita*, si mai vertosu : *inhuitare*, synonymu cu *incardosiare* sau *incardosire*.

INCARLIGARE, *incarligatu, incarligatura*, etc., vedi : *carligare, carligatu, carligatura*, etc.; vedi si *carligu*, d'in care su essite tote celle aci mentionate; — compositule su mai usitate in vorbire; simplele inse su de preferitu.

INCARLIONTIARE, *incarliontiu-tu*, etc.; vedi *carliontiare, carliontiatu*, etc., vedi si *carliontiu*, de unde celle aci mentiouate; si aci, ca si in precedentele articlu, de preferitu su simplele celloru compositule.

INCATERAMARE, *incateramatu*; vedi : *cateramare, cateramatu*; vedi si *cateramu*, de unde coventele aci mentionate; si aci e de observatu, co simplele su de preferitu compositeloru, déco nu cumuva compositulu presenta sensu diferitu de allu simplului.

INCATIFELLIRE, *-escu*, v., (fr. *ve-louter*); a investi cu *catifea*; a da faci'a de *catifea*.

INCELUIRE, *-escu*, v., *decipere, fallere*; a ammagi, a insellá; si fora in initiale : *celuire*, cu acellu-asi intellesu ce are si compositulu : *inceluire*; — Dict. *Budu* crede co *celuire* ar fi essitu d'in lat. *celare*, inse d'in coce de Carpati nu a fostu si nu e undeva connotutu neci *celuire*, neci *inceluire*; de preferitu su, in totu casulu, formele : *celare, incelare*, fora inse a se confunde cu *sellare, insellare*.

INCEPENIA, s. f., *Intitium, principium, Inceptio*; *inceputu, incepere*; — numai d'in capulu carturariloru stupidi si maniaci, a potutu essi d'in origine nobile, cumu e *incepere*, unu coventu fedu prin forma ca *enia, incepenia*, ce poporulu nu a pronuntiatu, nu pronuntia si nu va pronuntia.

INCHIEGARE, (si mai reu : *inche-*

gare), *inchiere*, *inchiore*, etc., reu pronunțiate și reu scrise; vedi in Dictionariu: *inchiagare* și *incaglare*; *inchiatare* și *inclauare*; *inchiaturare* și *inclauare*, etc.

INCHIPUIRE, -escu, v., *șingere*, *ef-șingere*, *simulare*, *excogitare*, *imaginar*, *commentari*; *intelligere*, *animo comprehendere*, etc.; d'in *in* și *chipu*, de care vedi in Glossariu la loculu seu: *a face unu chipu*, 1. in sensu materiale: *pictorii inchipuescu ómeni și alte animali prin colori*; *a inchipui capulu cuiva cu gypsu*; 2. in sensu intelectuale, a și *imaginá*, a și *pune in mente*, a *comprende cu mentea*, a *suspiciá*, a *cogitá ce nu e*, etc.: *a și inchipui co ca densulu nu e neminc*; *nu mi potu inchipui figgur'u ce tu mi descriui cu vorb'a*; *nu mi am inchipuitu neci una data se fi asiá de perfidu*, *cumu te aslu in realitate*; — si ca subst. *inchipuiri de omu delirante*; *inchipuirea spiritului prin unu corpu de materia*; — derivate: *inchipuitu*, part. sup. subst.; vedi si *chipu*.

INCHIRIARE, (se conjuga si simplu: *inchiriu*, *inchiirii*, *inchiiria*, etc. si cu forme incarcate: *inchiriediu*, *inchiriedi*, *inchiriedia* etc.) v., *locare*, *conduceere*; a dá sau leuá cu *chiria* una casa, unu agru, una carrutia, etc., a locá sau allocá si a conduce; — derivate: *inchirioriu*, -*toria*, *locator*; *déro* si in sensu de *chiriasiu*, cui *inchirioriulu inchiiria lucrulu seu*; inse adesea confundu multi *inchirioriu* cu *chiriasiu*; — *déco*: *chiria*, *inchiriere*, *inchirioriu*, *chiriasiu*, etc., au se remana in limba, atunci se cere se intre, conformu etymologiei acestoru covente, in armonia cu ortografi'a limbii adeco: *cyria*, *incyriare*, *cyriasiu*, *incyrioriu*, *incyriatu*, *de incyriatu*, etc.

INCHIRIATU, *inchirioriu*, etc.; vedi *inchiriere*.

INCIUCURARE, v., vedi in Dictionariu: *ciucurare*, de preferitu compositului: *inciucurare*; vedi si: *ciucuru*, de unde *ciucurare*, etc.

INCLESCIARE, sau *inclestare*, -*ediu*, v., d'in *clesce*, a *stringe cu clescele*, si de aci: a *stringe in genere*: a *inclesciá gur'a*; cu *gur'a inclesciata*; a

inclesciá dentii, cu *dentii inclesciati*, cu *oclii inclesciati*; a *inclesciá braciele*, a *inclesciá in ghiare*; a si *inclesciá ghiarele in carnea predei*; etc.; derivate: *inclesciatoriu*, -*toria*, adj. s.: *inclesciatoriu de denti sau d'in denti*; *inclesciatu*, part. sup.; *inclesciatura*, s. f., *inclesciatur'a gurei*, *inclesciaturele dentiloru*, etc.; vedi *clesce*.

INCLESCIATORIU, *inclesciatu*, *inclesciatura*; vedi *inclesciare*.

INCLEIRE, -escu, v., *glutinare*, *agglutinare*; a lipi cu *cleiu*, (vedi *déro cleiu*); si simplu: *cleire*, care inse e mai pucinu usitatu de câtu *incleire*; asiá si derivatele: *incleitoriu*, -*toria* = *cleitoriu*, -*toria*, adj. s., *incleitu* = *cleitu*, part. sup., *incleitura* = *cleitura*, s. f.; — de preferitu su: *glutinu*, in locu de *cleiu*; *glutinare*, *agglutinare*, *inglutinare*, in locu de *cleire*, *incleire*; *glutinatu*, *agglutinatu*, in locu de *cleitu*, *incleitu*; *glutinaturu*, *agglutinaturu*, in locu de *cleitura* *incleitura*, etc.

INCLEITORIU, *incleitu*, *incleitura*, etc.; vedi *incleire*.

INCLESTARE = *inclestare*, vedi *inclesciare*.

INCOCARJARE, v., *corbare*, *incurbare*, *inflectere*; vedi simplulu: *cocarjare*; derivate: *cocarjatu* = *incocarjatu*, part. sup.; *cocarjatura* = *incocarjatura*, s. f.; se vede co *incocarjare*, dice mai multu de câtu simplulu: *cocarjare*; — de altramente nu e indestullatória etymologi'a de la *cocarjare*; in locu de *cârja* s'ar poté dá una origine mai plausible pote; cumu, de esemplu: *cocarjare* in locu de *cocurjare*, si acestu-a in locu de *cocurjare* = *cocurciare* = *co-curciare* (= *cruciare*); — sau d'in *cocurbiare*, stramutatu successivu in *cocurghiare*, *cocurghiare*, in fine in *cocurjare*, etc.

INCOCARJATORIU, *incocarjatu*, *incocarjatura*; vedi *incocarjare*.

INCOIFARE, v., *caput casside oprire*; a pune *coifu* pre capu, a coperi capulu cu *coifu*; *incoifatu*, part. sup. — si simplu, fora in: *coifare*, *coifatu*. inse cu differitu sensu allu compositeloru: *incoifare*, *incoifatu*.

INCOLTIELA, s. f., d'in *incoltire*, in-

se de reprobato pentru forma, cu atât mai multu co alte forme pure ca : *incollitura*, etc., 'supplu form'a erronia : *incoltiela*.

INCOPCARE, (cu forme simple : *incopcu*, *incopci*, *incopca*, etc.; mai raru si ca provincialismu : *incopcediu*, *incopcedi*, *incopcedia*, etc.); assemine si : *incopciare*, (cu forme simple si incarcate : *incopcediu*, *incopcedi*, *incopcedia*, etc.), v., fibulare; a prende, a fissá cu *copc'a*; derivate : *incopcatione*, s. f., actione de *incopcare*; *incopcatoriu* = *incopciatoriu*, -*toria*, adj. s., care *incopca* sau care *incopcedie*; *incopcatu* = *incopciatu*, part. sup. subst.; *incopcatura* = *incopciatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *incopcare* sau *incopciare* : *incopcatura bene strinsa*; — d'in *in* si *copca*; — si formele simple su in usu : *copcare*, *copciare*, si inco cu differentia de sensu, asiá co *copcare* insémna simplu : *aprende copca*; éro : a *incopca* = a *prende cu arte* sau cu *violentia*, etc.

INCOPCATIONE, *incopcatoriu*, *incopciatoriu*, *incopcatu*, *incopciatu*, *incopcatura*, *incopciatura*; vedi *incopcare*.

INCOTROPIRE, -*escu*, v., d'in *cotropire* cu *in*, care mai nu se aude pre longa *cotropire*; vedi déro *cotropire*.

INCOVRIGARE, v., *violenter inflectere*; a curbá fórté tare, a face *covrigu*; derivate : *incovrigatu*, part. sup.; *incovrigatura*, s. f.; — si simplu : *covrigare*, *covrigatu*, *covrigatura*; vedi déro : *covrigare*, *covrigu*.

INCOVRIGATU, *incovrigatura*; vedi *incovrigare*.

INCRACANARE, *incrakanatu*, *incracire* si *incracitu*, etc., au pre longa simplele : *cracanare*, *crakanatu* si *cracire*, *cracitu*, etc. numai sensu essageratu ca si form'a; vedi déro in Dictionariu : *cracanare*, *cracanire*, cumu si *craca*, d'in care tote formele in cestione.

INCRETIELA, s. f., in locu de *incretitura*, etc., nu credemu se se fia dissu sau se se dica pre undeva, ci assemini *scalciature* s'au formatu numai de carturarii fora critica si fora gustu.

INCROPELA, s. f., vedi *incropire*.

INCROPIRE, -*escu*, v., *tepefacere*; a

face *in cropu*, a ferbe *in cropu*, a face caldicellu, a incaldí pucinu, a face *tepidu* : *incropiti numai*, nu *ferbeti*, ap'a de *scaldatu pruncii*; metaforice : a face pucinu, sau forte pucinu, a lucrá pucinu si reu : a *incropi una modesta avere*; a *incropi economi'a casei d'in teliu curmeliu*; a *incropi unu prándiu fórté parcu*; nu *scie de câtu incropi câteva note de musica*, etc.; — derivate : *incropitoriu*, -*toria*, adj. s., care *incropesce*; *incropitu*, part. sup., *tepefactus*; *incropitura*, s. f., *tepefactio*; actione si effectu allu actionei de *incropire* : *incropitur'a apej de scaldatu prunculu*; *incropitura*, nu *fertura*, de *buccate*, care se se *pota mancá*; inse, pre longa aceste-a, n'are ce cautá in limba form'a scalciata : *incropela*; — si simple, fora *in* : *cropire*, *cropitu*, *cropitura*, etc., aceste-a tote essite d'in *cropu*, s. m., tepor; statu de pucina si modica calore : ap'a *da in cropu*, se fia *in cropu* ap'a de *scaldatu pruncii*; acésta forma a datu, cumu dissemu, derivatele : *cropire*, etc., si prin urmare nu se pote, cumu face D. Miklosich, referi la sl. *kropiti*, care nu numai nu se esplica prin una radicé slavica, déro inco si verbulu slavicu, care va se dica : *conspergere* = *stropire*, nu are a face in sensu nemica cu verbulu romanescu : *cropire*, *incropire*, etc.

INCROPITORIU, *incropitu*, *incropitura*; vedi : *incropire*.

INCUIERE, *incuietóre*, *incuietu*, *incuietura*, etc., forme reu scrise dupo rea pronuntia, in locu de formele correcte date in Dictionariu : *incuiare*, *incuiatore*, *incuiatu*, *incuiatura*, si mai correctu, *incuniare*, *incuniatore*, *incuniotu*, *incuniatura*; co-ci verbulu *incuniare* nu e de conj. II, ci do conj. I.

INCUSLUIRE, (cu s aspru sibilante), -*escu*, v., *blandiri*, *mulcere*, *amatorie agere*; a lingusá, a resfaciá, desmerdá, etc.; de regula reflex. a se *cuslui*; — déro d'in cóce de Carpati nu a fostu si nu e conosciutu undeva sau cuiua; se pote inse se fia essitu coventulu d'in vorb'a blanda, ce se applica câniloru : *cutiu*, *cutiu* !

INDELETE, (de scrissu despartitu : *in delete*; vedi mai diosu), adv., *otiose*, *improperate*; cu tempu indestullu, fora

precipitare, cu passu lentu si in tempu fora alta occupatione urgente, fora altu lucru, etc. : *a lucrá in delete; nu festiná, ci scrie in delete; si cu pre : pre in delete : pre in delete se face lucrulu bonu; si cu prep. cu : cu in delete; si caus'a e, co coventulu mai simplu sona : delete, s. f., otium, tempus, spatium; locus, commodum; tempu neoccupatu, tempu indestullu, locu largu de miscare si lucrare, commoditate, statu de vacatione de partea occupationiloru obligative si urgenti, etc. : avemu delete se conversámu impreuna cátu de indelungu; nu ti lipsesce deletea, cumu affirmi tu, ci bon'a volia si studiulu; de aci ca adverbie : in delete, cu delete, pre delete, pre in delete; de aci derivate : deleticu, -a, adj., otiosus, vacans; occupatus, activus, deligens, studiosus, etc., adeco cu seursuri aprópe opposite; — si cu prepos. in : indeleticu; de aci apoi v. deleticire = indeleticire, -escu, a se ocupá cu ceva; — forme spurie sunt : deletnicu = indeletnicu, deletniciri = indeletnicire, precari se rédima D. *M'k'osich* spre a le declará de slavice, fara se ne arrete co delete occurre in limb'a slavica.*

INDELETICIRE, *indeleticu, indeletnicire*, etc. vedi *indelecte*.

INDEREPTNICIA, *inderceptnicire, indereptnicu, inderetnicia, inderetnicu*, etc.; vedi *inderetu*.

INDERETU, adv., (in usulu frecente, inse nu raru si ca adiectivu, cumu fu si e iu origine, apoi si substantivu, si mai in urma adverbii; vedi desvoltarea ulterioare a articolului), *retro, retrorsum, inapoi*, cu care *inderetu* ca adv. e aproape de totu synonymu : *a merge inderetu, se intorsera inderetu; a dá inderetu ce a impromutatu; si riulu da inderetu = scade; altu ceva : riulu se intorce, curre inderetu; multi cari inaintassera in averi si onori, dederu inderetu; dorerile, morbiu inco dau inderetu; a fugi, a se trage inderetu; a face inderetu, a se lassá inderetu, a stá inderetu, a remané inderetu; — compositu, cu alte prepositioni pentru precisionea directioniloru : in inderetu, de inderetu, pre inderetu pre de inderetu, sau pre d'inderetu, de a*

*inderetu : a merge de a inderetu; si cu plur. a merge de a inderete; fuge de a inderete; a lucrá, face de a inderete, a intellege chiaru de a inderete; tote face de a inderete = pre dosu, de a indose; — e tempulu a trece la natur'a de adiectivu si substantivu a coventului : a) *afj.*, natura in care, cu damnu, se perde pre di ce merge : *ce omi indereti! ce muliere indereta! ce asinu inderetu! ce boi indereti, ce calli si mai indereti!* etc. asiá, sub acésta forma, are parte de sensu; obstinatus, *pervicax* = incapetinat, pre care nu lu poti face se se misce d'in alle selle, sensu ce are, de regula, derivatulu : *indereticu*, (vedi mai diosu), b) *subst.*, in care natura si astadi se tine in tota poterea coventului, s. m., *inderetu-lu*, pl. f., *inderetele*, cu sensu variatu : *pars posterior, regio vel directio posterior* = parte sau directione de inapoi, posteriore : *stau cu inderetulu in fucia; nu stá cu inderatulu la celle alte persone; ce spuni tu, e inderetulu, nu faci'a lucrului; inderetulu casei, in inderetulu casei, de inderetulu casei, de inderetulu sau d'in inderetulu casei; in plur. se stracorara pre inderetele caselor, pre de inderetele caselor, pre d'in inderetele carraloru; in form'a modale : de a inderete, mergu de a inderete, de a inderetele; faci tote de a inderetele; popul. si prov. cu inderetele inapoi, cu de inderetele inapoi, cu de a inderetele inapoi; *petiorele de inderetu si de inainte alle cadrupediloru; — inainte de a dá derivatele acestui coventu forte importante, se cere se connoscemu originea lui : mai antâniu cauta se ne punemu inainte, co acestu coventu, care d'in coce de Carpati suna pretotendine : inderetu, éro d'in collo de Carpati se aude si chiaru se scriue : inderetu, care d'in doue formele e déro cea addeverata? care se esplice mai bene si mai completu sensulu, care e acellu-asi in tote partile, locuite de Români, pre candu form'a differe de la inderetu la inderetu: pentru form'a inderetu se presenta, desu de la prim'a arruncatura de oclu, ide'a co inderetu ar fi in locu de inderetu = lat. *indirectus*, ca si analogele : inderetare in***

locu de *inderectare*; de acésta parere e Dict. de *Buda*, cumu si Dictionariele ce au urmatu pre urmele acestui Dictionariu, nu numai celle editate d'in collo de Carpati, ci si celle typarite d'in coce de Carpati, unde nu scimu se se fia auditu sau se se audia form'a *indereptu*; inse sensulu latinu, ce pare a dá coventului Dict. de *Buda*, sensulu negativu: **Indirectus** = *nedereptu* = *indereptu*, ca sí: **Injustus** = *nejustu* sau *injustu*, — acestu sensu nu esplica, in neci unu modu, intellessulu ce dau toti Români coventului *indereptu* = *inderetu*; in hypothesea, co form'a *indereptu* ar fi cea addeverata si identica cu latinesculu **indirectus**, s'ar poté trage unu intellessu plausibile, numai déco **in** = **in** s'ar leuá, nu in sensulu negativu de **ne** = **ne**, ci in sensulu prepositionei **in** = **in**, asiá co *indereptu* se aiba sensulu ce au coventele: e regione, = *in facia*, *contra*, *contrariu*, *oppositu* faciei, etc., sensu ce ar coveni, peno la unu punctu, formeii *indereptu*, si, prin estensione acestu sensu ar adjuge se fia identicu cu allu coventului *inapoi*, ce, de la inceputu, arretaramu co e aproape identicu cu *indereptu* = *inderetu*; déro si asiá nu se póte satisfice mentea in statulu presente allu scientiei filologice atátu de partea sensului, câtu si de a formeii, de câtu leuandu de base form'a *inderetu*, si completandu-ua in partea ce e mutilata, adeco in syllab'a finale **tu**, unde, ca in *rostru* in locu de *rostru* = *rostrum*, s'a suppressu, in rapiditatea pronuntiationei, consonantea asiá de molle *r*; asiá déro: *inderetu* in locu de *inderetru*, si acestu-a compositu d'in trei covente: *in-de-retru* = *lat. in-de-retro*, (confere si fr. *rétif* = *inderecticu*, formatu, forte probabile, d'in *retru* = *retro*, cu suppressionea lui *r*); amu poté acumu d'in form'a simpla *retru* deduce sau derivá: *retricu*, *retricare* sau *retricire*, etc., cauta inse se ne marginimu la derivatele d'in compositulu *inderetu* si (lassandu se se védia in Dictionariu derivatele d'in form'a nemutilata *inderetru*: *inderetricu*, *inderetricire*, *inderetricia*, etc.), dâmu ací, pre scurtu, d'in form'a mutilata *inderetu*,

derivatele acesteii-a insocite de alle formeii *indereptu*, cumu si de formele scalciate prin strainismi nedemni de limb'a sigur'a Românilui: a) *indereticu*, -a, (pre a locuri: *inderepticu*, strainismu: *inderetricu* si *indereptnicu*; vedi in Dictionariu: *inderetricu*), adj., *obstinatus*, *pervicax*, *incapitatu*: *callu inderecticu*, *copilli inderectici*, *muliere inderectica*; b) *inderetricia*, (pre a locuri: *inderepticia*; strainismu: *inderetricia* si *indereptnicia*), s. f., *obstinatio*, *pervicacitas*, statu, calitate si facta de *inderecticu*, (vedi a); c) *inderetricire*, (pre a locuri: *inderepticire*; strainismu *inderetricire* si *indereptnicire*; vedi in Dictionariu form'a correcta si completa: *inderetricire*), -escu, v., de regula reflex. *a se inderectici*, (de sí se dice adesea si: *a inderectici pre cineva*), *obstinari*, *obstinatam reddere*, *a fi inderecticu*, *a face inderecticu*; d) *inderetricitu*, (pre a locuri: *inderepticitu*, strainismu: *inderetricitu* si *indereptnicitu*), part. sup.; e) verb. si cu *are*: *inderetare*, (pre a locuri: *indereptare*; strainismu: *inderetricare* si *indereptnare*), cu acellu-asi sensu ce are si: *inderetricire*; part. sup. *inderetatu*, (pre a locuri: *indereptatu*; strainismu: *inderetricatu* si *indereptnatu*), etc.

INDERDIRE, si *inderjire*, *inderşire*, v., a face *derdiu*, (vedi *derdiu*); derivate: *inderditu*, part. sup., etc., de aci si: *indersnire*, sau *indersnire*, -escu, v., de unde: *indersnetiu*, si *indersnetiu*, -a, adj., *audax*, *temerus*; — *indersnela*, s. f., *audacia*, *temeritas*, in locu de cari su, de certu, preferibili: *cutedianiu*, *cerbicia*; etc.

INDERDITU, *inderjitu*, *indersnire*; etc.; vedi *inderdire*.

INDOBITOCIRE, -escu, v., a face *dobitocu*, a abrutí; derivate: *indobitocitu*, part. sup., etc.; si simplu, fora *in*: *dobitocire*, -escu, care pre longa intellessulu compositului: *indobitocire*, are si cellu de: *a dice cuiva dobitocu*, (vedi *dobitocu*).

INDOBITOCITU, etc., vedi *indobitocire*.

INDOELA, sau *indoieála*, s. f., *dublum*, *dubitatio*; d'in *indoire* sau *in-*

douire, actione sau actu de *indoire*; vedi inse in Dictionariu: *indoentia*, de preferitu formei erronia: *indoela*; vedi assemine in Dictionariu: *indouire*, *indouitione*, *indouitosu*, *induoitoriu*, *induoitu*, *induoitura*, in locu de mutilatele in scriptura: *indoire*, *indouitione*, *indouitosu*, etc.

INDRAGIRE, -*escu*, v., *amoro capi*; a prende *dragu* de cineva, (vedi *dragu*); si *indragostire*, -*escu*, cu acellu-asi intellesu; si reflexive: *a se indragi*, *a se indragosti*, a se vré unulu pre altulu; derivate: *indragitu*, *indragostitu*; part. sup. etc.

INDRAGITU, *indragostitu*, vedi *indragire*.

INDREA si *undrea*, (de ora ce pl. e *indrelle*, *undrelle*, dupo analogi'a pl. *stelle*, sing. *stella*, ar fi de scrissu sing. *indrellu* sau *undrellu*), s. f., acus crasior et astrictoria; — probabile, form'a de preferitu e *indrella*, in locu de *intrella* de la *intrare*, ca instrumentu de *intrare* = *penetrare*, cumu si *acu* d'in *acuore*, = primit. *pertundere*.

INDRESNELA, *indresnire*, *indresnetiu*, etc.; vedi: *inderdire* = *indersire*.

INDRISIAIMU, s. m., una specia de planta = *geraniu* = *geranium* = gr. γεράνιον (= *gruirostru*).

INDUBITOCIRE, etc.; vedi: *indobitocire*.

INFERBENTIÉLA, s. f., fervor, calor; d'in *inferbentare*, statu de *inferbentatu*; — e forma de reprobato.

INFERICIRE, *infermecare*, *inferrecare*; tote verbe cu *in* in locu de simplele: *fericire*, *fermecare*, sau mai bene *farmicare*, *ferricare*, figura in certe Dictionarie, fora se li se dea veri-unu sensu differitu de allu simpleloru.

INFLORELA, s. f., coventu cu forma erronia, nu e scusatu, cellu pucinu prin usulu seu, nu dicu populare, déro *macariu* in unele parti; — inse bone si formose su formele: *inflorescente*, part. adj., *inflorescens*, d'in *inflorescere*, si s. f., *inflorescentia*, (fr. *inflorescence* = *inflorescentia*), statu de *inflorescente*.

INFLUARE, v., in locu de *influere* sau *influire*; poté-va prende radicina? — nu credemu.

INGADUELA, s. f., si *ingaduentia*, s. f., vedi *ingaduire*.

INGADUIRE, -*escu*, v., *permittere*, *sinere*, *concedere*, *pati*, *indulgere*, *veniam dare*, *remittere*, *condonare*, etc.; a dá volia, a permite, a nu strimtorá, a indulge, a asteptá, lassá liberu, a nu oppri, etc.; — derivate: *ingaduentia*, s. f., *venia*, *permissio*, *concessio*, *indulgentia*, etc., calitate, actu de *ingaduire*; *ingaduéla*, s. f., cu acellu-asi sensu ce are si *ingaduentia*, si priu urmare de nesufferitu d'in caus'a fedei forme ce are; *ingaduitu*, part. sup.; *ingaduitoriu*, -*tória*, adj. s., care *ingadue*, etc.; — dupo Dict. *Buda* d'in *indulgere*; — veri-cumu, e de evitatu in totu modulu, si supplenit cu covente de certu romanesci

INGADUITORIU, *ingaduitu*; vedi *ingaduire*.

INGALMACIRE, *ingalmacitoriu*, *ingalmacitu*, *ingalmacitura*; vedi: *incalmacire* = *incalmacire*, si *incalare*; inse de nesufferitu e form'a *ingalmacéla*.

INGANFARE, *inganfatu*, etc.; vedi *ingonfare*.

INGAURIRE, v., d'in *in* si *gaurire*; si, de ora-ce nu se da acestui compositu unu sensu speciale de allu simplului: *gaurire*, vedi *gaurire* ensusi.

INGHESUELA, s. f., vedi *inghesuire*.

INGHESUIRE, -*escu*, v., *premere*, *stringere*, *condensare*, *frequens esse*, *recondere*, *abscondere*, *confertum esse*, *abstrudere*, *molestare* etc., 1. a apesá, indesá, strimptorá: *ne inghesuimu unii pre altii, de multi ce sumu la mésa*; reflex. *a se inghesui*: *se inghesuescu in una strimpta incapere*; metaforico: *toti se inghesuescu la donuri, la onori, la ospetie*; *se inghesuescu toti pre lónga avuti si potenti, si fugu de pauperi si miseri*; de aci, a se supperá, etc.: *ce me inghesuescu asiá in pariete, ca cumu ai vre se me sfermi?* — 2. a affundá, a dá affundu, a ascunde: *a inghesui argentii in cellu mai ascunsu ánglu de casa*; reflex. *a se inghesui in una cava, ca se bea in pace*, etc., — derivate: *inghesuitoriu*, -*tória*, adj. s., care *inghesuescu* sau *se inghesuescu*; *inghesuitu*, part. sup. d'in *inghesuire*; *inghesuitura*, s. f., ac-

tione si effectu allu actionei de *inghesuire*; — *inghesuire* e, invederatu, unu *denominativu* d'in *adjectivulu*: *inghesu*, leuatu ca *subst.* cu sensulu: *frequentia*, *pressio*, *pulsus*. *Impulsus*, etc. = *indesu*, multime ce se *indesa* si se *strimp-torédia*, se suppera unii pre altii, imbranciu, etc., (confere fr. *presse*): *inghesulu la mésa si fug'a de lucru*, *inghesu mare de spectatori*; — a laturi cu compositulu *inghesu* viue si simplulu *ghesu* in gur'a poporului, cu acellu-asi sensu ce are compositulu, si inco mai energicu: *a dá ghesu cuiva*, *a dá ghesu lucratoriloru*, *ghesu de mancare*, etc.; — de unde déro *ghesu*? de certu d'in *desu*, si prin urmare: *inghesu* d'in *indesu*, si *inghesuire* d'in *indesuire*, asiá cumu pronuntia d'in collo de Carpati una parte de Români; — pre longa *indesu* si *desu* = *inghesu*, *ghesu*, ce avemu lipse de forme fedose ca *ghesuéla*?

INGHESUITORIU, *inghesuitu*, *inghesuitura*, *inghesu*; etc.; vedi *inghesuire*.

INGHIMPARE, v., (cu forme simple: *inghimpu*, se *inghimpu*, se *inghimpe*, etc.) *pungere*, *stimulare*; d'in *ghimpe* si *in*, (vedi *ghimpe*), a punge, intiepá: *spiniu inghimpa*, *albinele inghimpa reu*, si mai tare *inghimpa vespele*; metaforice: *a inghimpá cu vorbe*; derivate: *inghimpatio-ne*, s. f., *punctio*, *stimulatio*, actione si effectu de *inghimpare*; *inghimpatoriu*, -*toria*, adj. s., *pungens*, *mordax*; care *inghimpa*: *ce vorba inghimpatória are acestu omu!* *inghimpatu*, part. sup., *punctus*, *stimulatus*: *inghimpati de vorb'a loru*; *inghimpatura*, *punctio*, *punctus*, actione déro mai allessu effectu de *inghimpare*: *inghimpature de vespe*. Atátu radicea *ghimpe*, câtu si verbulu cu derivatele selle se paru bone si prin urmare merita a figurá in Dictionariu.

INGHIMPATIONE, *in ghimpatoriu*, *inghimpatu*, *inghimpatura*; vedi *inghimpare* si *ghimpe* = *ghimpu*.

INGLINDIRE, si *inglindissire*, -*escu*, v., *oblectari*, *delectari*, *ludicris et nugis occupari*; a si pertrece, a se ocupá, a si perde si occide tempulu cu seccature: *a inglindí prendendu flutturi*; — turcescu?

INGLODARE, si *inglodire*, v.; vedi *glodu*.

INGLOTARE, v., vedi *glota*.

INGONFARE, si *ingonflare*, v., (d'in *in* si *gonfare*, sau *gonflare*, déro cu multu mai energicu si mai usitatu de câtu a-cestu-a; de altramente *gonflare* sau *gonfare* e in locu de *conflare* = *flure* sau *inflare forte tare*; asiá déro): *inflare*, *aere vel vento tumescere*, *superbia tumescere*; 1. proprie, a inflá cu ceva, mai allessu cu aeru, cu ventu: *a ingonflá besice*; *a si ingonflá particelle de beuture spirituose*; 2. metaforice, a inflá cu laude desérte si cu alte desertationi. mai allessu cu mundria desérta, cu fumu sau cu fumuri, a infumurá; forte desu refl. *a se ingonflá* = a se infumurá, a superbí, etc.: *cumu se ingonfla de stupiditatea si ignorantia sea!* *ingonflati de gloria, de avutia*; — derivate: *ingonflatione*, actione de *ingonflare*; *ingonflatoriu*, -*tória*, adj. s., care *ingonfla* sau *se ingonfla*; *ingonflatiosu*, -*a*, adj., suppusu la *ingonflare*; *ingonflatu*, part. sup. d'in *ingonflare*; *ingonflatura*, s. f., actione, déro mai vertosu effectu allu actionei de *ingonflare*. Bonu pentru Dictionariu

INGONFLARE, *ingonflatione*, *ingonflatiosu*, *ingonflatoriu*, *ingonflatu*, *ingonflaturu*; vedi *ingonfare*.

INGRAMADIRE, -*escu*, v., vedi: *gramadire* si *gramada*.

INGRIJARE, (*ingrijediu*), *ingrijatu*, — verbu de conj. I, in acellu-asi sensu cu cellu de conj. IV urmatoriu.

INGRIJIRE, *ingrijitoriu*, *ingrijitu*, vedi in Dictionariu: *ingrigire*, *ingrigitoriu*, *ingrigitu*, cumu si: *grige*, *grigentia* = *grija*.

INGROPNITIA, s. f., cu acellu-asi sensu ce are si *gropnitia* fora *in*, vedi déro *gropnitia*.

INGROZIRE, *ingrozitoriu*, *ingrozitu*; vedi *groza*.

INHAITARE, *inhaitatu*; vedi *haita*, cumu si: *cârdu*, *incardosiare*, si *incarduire*.

INHAMARE, (mai correctu: *incamare*, d'in *in* si *camu* = *hamu*; vedi 3 *camu* in Dictionariu), v., equos jungere; a

pune callulu la *hamu*, sau *in hamu*, si a legá carrulu de callu : *inhamara si plecara*; *carru inhamatu cu optu calli*; a *inhamá si deshamá calli de la carrutio*.

INHAMATU, part. sup. d'in *inhamare*; vedi déro *inhumare*.

INHATIARE, v., *prehendere, capere*; a prende, appucá, leuá, rapí : a *inhatia pre batujocoritoriu de guttu*; *inhatia vestimentele omului si dederá fug'a*; a *inhatia furulu si a lu duce la inchisore*; *toti fumu inhatiati si dussila lucru greu*; *soricele inhatiati de catusia*; — d'in *in si hatiu*; — form'a mai curata pare a fi : *incatiare*, de unde degeneratu in : *ingatiare*, apoi in : *inhatiare*; confere : *acatiare* = *aggatiare*, vedi si *hatiu*.

INHATIA'TU, part. sup. d'in *inhatiare*.

INHOLBARE, (cu forme simple : *inholbu, inholbi, inholba, se inholbe*), v., *magnos et deformes volvere oculos, oculos contorquere, cum stupore intueri, hianti ore contemplari, obstupescere*; a cascá si contórce mari ocli, a contórce si incrunta oclii, a cautá si a se uitá cu ocli cascatisi cu gura cascata, etc. : *cumu inholba catoniulu oclii la sorice, asiá inholba vulpea oclii la galline*; *de ce inholba esti omeni lu noi? cu gur'a si oclii inholbati se uita la tote seccaturele*; *ocli inholbati de spaima, de menia, de appetitu brutale*; — d'in *in si holbare* = *volbare* de conj. I, in locu de *volbere* = *volvere* de conj. III; vedi déro *holbare*.

INHOLBATU, part. sup. d'in *inholbare*.

INHUMARE, si *inumare*, v., *inhumare*; a pune in *huma* = pamentu, a ingropá, immormentá : *nu avemu unde se inhumamu mortii nostri*; si simplu, fora in : *humare* = *umare* = *humare* = a coperí cu *huma* : a *humá cadaverle*.

INHUMATU, part. sup. d'in *inhumare*.

INIA, s. f., *glacies in unda natans*; buccatelle de glacia, ce inco nu e prensa, ci innota et ap'a ce porta glacia.

INJITNITIARE, *injitnitiatu*, etc.; vedi *jitntia*.

INJOSURARE, *injosuratu*; vedi *indiosurare*.

INLAPTOSIARE, -*ediu*, v., in lac con-

verti; a face *lapte*, a mutá in *lapte*; a se face *lapte*, in acestu intellesu si reflex. a se *inlaptosia*; si simplu, fora in : *laptosiare*; acestu-a d'in *laptosu*.

INLAPTOSIATU, part. sup. d'in *inlaptosiare*.

INLARGIRE, -*escu*, v. si *inlatire*; -*escu*, v., n'au neci una differentia de sensu de allu simpleloru : *largire*, -*escu*, *latire*, -*escu*, si prin urmare su superflue.

INLEMNOSIARE, -*ediu*, v., *lignificare, significari*; a face *lemnus*, a transformá in *lemnus*; a se face *lemnus*, — in acestu intellesu si reflex. a se *inlemnosiá*; si simplu, fora in : *lemnosiare*, in acellu-asi sensu ce are verbulu cu in; — *lemnosiare* d'in *lemnosu*; cu acellu-asi intellesu si *inlemnire*, care vedi in Dictionariu.

INLEMNOSIATU, part. sup. d'in *inlemnosiare*.

INLESNIRE, *inlesnitiosu, inlesnitioriu, inlesnitu*; vedi *lesne*.

INLUNGIRE, -*cscu*, v., n'are neci una differentia de sensu de allu simplului : *lungire*, -*escu*.

INNABUSIRE, *innadire, innadusire, innaravire*; vedi : *nebusire, nada, nadiusire, naravu*.

INNOIRE, *innoitoriu, innoitu, innoitura*; vedi in Dictionariu celle correctu scrise : *innouire, innouitoriu, innouitu, innouitura*.

INNOMOLIRE, *innoroire*; vedi : *nomolu, noroiu*.

INORIA (reu scrisu in locu de : *enoria*, gr. *ἐνορία*), s. f., *parochia*; comune rurale, satu cu unu *parochu* = *preutu*; — dupo Dict. de Buda : *inoria* = *res familiaris, oeconomia, economia domestica*; — derivatu : *inoriasiu* = *enoriasiu*, locuitoriu allu unei *enoria*.

INORIASIU, -*a*, adj. s., vedi *inoria*.

INOROGU, s. m., *unicornis*; animale cu unu cornu in fronte : *unicorne, rhinocerate*, etc.; — *inorogu* e slavicu.

INRARIRE, -*escu*, v., part. sup. *inraritu*, n'are neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *rarire*, -*escu*, *raritu, raritura*, etc., prin urmare e superfluu.

INROBIRE, -*escu*, v., *inrobitu*, part.

sup., n'are neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *robire, -escu, robitu*.

INROLARE, *inrolatu*; vedi *rolu*.

INROSIRE, sau *inrossire, -escu, inrossitu*, part. sup., n'are neci una differentia de intellesu de allu simplului, fora in : *rossire, rossitu*, prin urmare e superfluu.

INROTULARE, v., leuatu dupo Dict. *Barcianu*, unde se explica cu *germaniculu* : *intituliren*.

INSAILARE, -*cdiu*, si *insailu*, v., *longiori fili ducta praesumere*, (fr. *synfler*); a face preliminaria si provisoria cosutura, a cose cu rare impunse de acu, a prende numai partile unui vestimentu : a *insaila rochi'a, spre a ua cerca pre corporu*; prin estensione si metafore, a adumbrá, a trage primele si principalile liniamente, a face unu inceputu, fora a fini veri una parte a lucrului : a *insaila parietii unoru case*; a *insaila ceva stare, avere*; — derivate : *insailatoriu, -tória*, adj. s., *insailatu*, part. sup.; *insailatura*, s. f., actione si effectu allu actione de *insailare* : *insailatur'a rochiei*; — forte probabile, co *insailare* e in locu de *insaliare*, ca *scuiba*, in locu *scabia*, co *insaliare* e in locu de *insalire* = *in-salire* = *sarire*, asiá in cátu sensulu primitivu allu coventului e : a *lucrá pre sarite, lassandu parti de lucru in intervale mari*.

INSAILATORIU, *insailatu, insailatura*; vedi *insailare*.

INSANIARE, v., (cu forme simple), *insaniatu, insaniatura*, etc., n'au neci una differentia de sensu de allu simplului : *saniare, saniatu, saniatura*.

INSARACIRE, -*escu, insaracitu*, n'au neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *saracire, saracitu*.

INSCAUNARE, v., a pune pre *scaunu*, a installá, a introná.

INSCORTIOSIARE, v., a face *scortiosu*, a intari, invertosiá, a coperi cu *scortia*; reflex. a se *inscortiosiá*; si simplu fora in : *scortiosiare*.

INSEPTIRE, -*escu, v.*, d'in *in-sépte*, a face de *sépte* ori mai mare; *inseptitu*, part. sup.

INSEPTITU, vedi *inseptire*, (d'in *sépte*).

INSESSIRE, -*escu, v.*, d'in *in-séssa*, a face de *séssa* ori mai mare; part. sup., *insessitu*.

INSESSITU, vedi *insessire* (d'in *séssa*).

INSETOSIARE, v., vehementer stitire; a avé sete forte mare, sete de focu : a *insetosiá de decreptate*; *insetosiatu*, part. sup. : *celli insetosiati de decreptate*.

INSETOSIATU, part. sup. d'in *insetosiare*.

INSMALTARE, si *in-smaltiare*, n'au neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *smaltare, smaltiare*, cari vedi in Dictionariu.

INSINUIRE, v., *insinuare*; fiendu de acellu-asi sensu cu *insinuare*, (vedi acestu-a in Dictionariu), e cu multu de preferitu *insinuare*.

INSTRUMENTARE, v., (fr. *Instrumenter*); d'in *instrumentu* (de musica), a dispune pre *instrumente* una armonia; derivate : *instrumentatione*, s. f., actione si arte de *instrumentare*; *instrumentatu*, part. sup., d'in *instrumentare*; *instrumentistu* cellu ce scie sau a dispune *instrumentele*, sau a soná d'in aceste *instrumente* (de musica).

INSTRUMENTATIONE, *instrumentatu, instrumentistu*; vedi *instrumentare*.

INSUTIRE, -*escu, v.*, *centuplicare*; a face de una *suta* de ori mai mare; part. sup., *insutitu*.

INSUTITU, part. sup., d'in *insutire*.

INTABARARE, (reu scrissu in locu de *intaberare*, pentru co asiá suna chiaru in : *intaberi, se intabere*), v., ce n'are neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *taberare*; vedi *tabera*.

INTABULARE, v., d'in in si *tabula* = *tabla de inscriere publica*; asiá co : a *intabulá* = a *inregistrá*, trece, inscriue, in *tablele publice*; derivate : *intabulatione*, s. f., actione si actu de *intabulare*; *intabulatu*, part. sup., *capite de pecore intabulate, numerulu, intabulatoru*, etc.

INTABULATIONE, *intabulatu*; vedi *intabulare*.

INTIEPARE, *intiepatoriu, intiepatu*, etc., vedi : *tiepa, tiepare*, cumu si : *ciépa, intiepare* in Dictionariu.

INTIEPENIRE, *intiepenitu*, etc.; vedi *tiepenu*.

INTIOLARE, (pote : *intiollare*, di'n *in* si *tiollu*, pre a locuri si : *intiolire* sau *intiollire*), v., vestire; a vesti=imbraccá bene, a provedé cu tote partile vestimentului bone si chiaru formose : *amblá mai de una di despoliati, acumui vedu intiolati*.

INTIOTIONARE, *intiotionatu*, etc., v., vedi *impotionare*.

INTOCMIRE, si *intogmire,-escu*, v., vedi : *tocmire* = *togmire*.

INTORTELLU, s. m., pl.-i, specia de planta; — proprie deminutivu d'in *intortu*, de la *intorcere*.

INTOVARESIRE, v., vedi *tovaresiu*.

INTRACTU, s. m., (fr. *intr'acte*); intervallu, statione intre finitulu unui *actu* si inceputulu altui *actu* urmatoriu allu unei drama; ce se face in intervallulu de repausu allu jocului dramaticu; — d'in prep. *intre*, si subst. *actu*; asiá déro mai bene si correctu ar fi : *intr'actu*, evitandu-se asiá dur'a elisione: *intr'actu*=*intractu*; si mai bene, ca perfectu analogu celloru assemîni, ar fi : *interactu*.

INTRATABILU, adj., forma ce nu e de pronuntiatu si cu atátu mai puciu de scrisu, candu in Dictionariu sta form'a correcta si nemutilata : *intractabile*.

INTREBUINTIARE, *intrebuintiatu*; vedi : *tréba, trebuintia*, etc.; inse de uua fedosa forma, ca *intrebuintiabilu*, — ce a venitu in capulu unui scriptoriu de vocabulariu, — nu pote fi neci vorba chiaru in Glossariu.

INTRECASTA, s. f., trassu d'in francesculu *entrecôte*, *casa* *intercostas* caro, buccata de carne de bou, etc. taliata d'intre done coste alle vitei; — inse form'a mai correcta si mai analóga, a coventului ar fi : *intercosta*, (confere *intractu*); asiá si : adj. *intercostale* e mai correctu de câtu *intrecostalu*, precumu si *interregnu*, (aprope populare), e de preferitu neauditului, déro trecutu in vocabulariulu unui ore-care, *intredomnia*.

INTRECASTALU, *intredomnia*; vedi *intrecosta*.

INTRELINIA, *intreliniariu*, nu su, ca si *intrecosta, intractu*, etc. (vedi mai susu), composite conforme analogieloru limbei ensasi; forme analoge si correcte su date in Dictionariu : *interlinia, interliniu, interliniariu*; la cari ar fi mai de adaussu : *interliniare, interliniatione, interliniatu*, si *interliniu*.

INTREMEDARIU, *intremediu*, forme abbatute de la analogiele limbei, ca si *intractu, intrelinia*, etc. (vedi mai susu); afla in Dictionariu formele analoge limbei: *intermediariu intermediu*; asiá si: *interponere, interpositu*=*interposu, interrumpere, interruptione, interruptu, interseccione*, etc. in locu de : *intrepunere, intrepusu, intrerupere, intreruptione, intreruptu, intreseccione*, etc.; pote, *intreprenderu, intreprensitoriu, intreprensus, intrelinere, intretinutu, intrevedere, intrevedutu, intrevorbire*, si câte-va altele, se se admitta si remâna in limba.

INTREMEDIU, *intrepunere, intrepusu, intrerupere, intreruptione, intreruptu*, etc.; vedi la *intremedariu*.

INTRENTIRE,-escu, v., n'are neci una differentia de sensulu simplului, fora in : *trentire*.

INTROCNARE = *intrognare*, si *introhgnare, introhgnatu*, etc.; vedi : *trocna*=*trogna, trochna, trohna, trona*.

INTRUPARE, v., vedi *trupu*.

INVALMASIELA, *invalmasire, invalmasitoriu, invalmasitu*, etc.; vedi *valma* si *avalma*.

INVALUÉLA, *invaluire, invaluitu*, etc.; vedi : *invaluire, invaluitu* in Dictionariu; éro *invaluéla* sau *inveluéla*, in vederea formei erroria, e de evitatu; — *invelisiu*=*invelitóre* nu cade inse in categori'a formei *inveluéla*, si de acea-a are se capite locu in Dictionariu.

INVALUIRE, *invelisiu*; vedi *invaluéla*.

INVAPAIARE, *invapaiatu*, etc.; vedi *vapaia*.

INVARUIRE,-escu, v., a dá, spolí cu *varu*, — noi nu connosemu atare compositu, care nu dice mai multu de câtu simplulu *varuire*.

INVENETATIRE,-escu, v., *invenetare*.

tatitu, de acellu-asi sensu cu allu formei d'in Dictionariu: *invenetire*, *invenetitu*; inse acestu-a a essitu directu d'in adj. *venetu* cu prep. *in*; pre cându *invenetature* cauta se fia essitu d'in *venetate*, subst. d'in adj. *venetu*, ca *imbonitature* d'in *bonitate*; si, fiendu co *venetate* espreme sau *calitate de venetu*, sau si ceva concretu, ca form'a *venetare* = *semnulu venetu*, *provenitu d'in actu si altele*; de acea-a verbulu *invenetature* se pote applicá la nuantie de intellesu differite de alle verbului *invenetire*, asiá, de essemplu, *invenetire* insémna : *a face sau fi venetu*, pre candu *invenetature* ar insemná : *a coperi*, *princte*, *corpulu cuiva cu venetati sau venetari*.

INVENETATITU, *invenetatitura*; vedi *invenetature*.

INVERARE, v., *vernare*; a se face *véra*, in specie, éro in genere, a veni tempulu formosu si serenu : *a inverdi*, *infrondi*, *inflori*, etc. (vedi in Dictionariu : *imprimavcrare*, proprie si in specie despre *primavéra*); in acestu sensu, de regula impersonale : *inverédia*; *ce formosu a inveratu!* inse cu a III persona plur. *au inveratu tote*, *au inveratu florile*, *inverédia si arborii*; de aci cu sensu mai latu, applicatu chiaru si la persone, sensulu de : *a fi in véra sau in prima-véra* : *inverámu forte buccurosi*.

INVERCOLIRE, -escu, v., *invercolitu*, cu sensu mai energicu de câtu simplulu, fora *in* : *vercolire*; vedi déro *vercolire*.

INVERCOLITU, *invercolitura*; vedi *invercolire*.

INVESELIRE, -escu, v., *inveselitu*, cu sensu mai energicu, inse adesea pare a dice mai pucinu de câtu simplulu, fora *in* : *veselire*; vedi *veselu* si *veselire*.

INVESELITU, part. sup. d'in *inveselire*

INVETIACELLU, s. m., (se pote inse si f. *invetiacteria*, ca si *invetiacteria* d'in *invetiatoriu*), *discipulus*; cellu ce invetia de la altulu : *scolariu*, *studente*, etc.: *invetiacellularu e correlativu invetiatoriu-lui*; *nu e invetiacellularu fora invetiatoriu*, *nu e invetiatoriu fora invetiacellularu*; pl. *invetiacellulari si invetiacellularu*, — connotutu

inse numai poporului románu de d'in-collo de Carpati.

INVIERE, *invictu*, errate dupo pronuntia si in scrissu; vedi in Dictionariu celle corecte : *inviare*, *inviatu*, de plenu corecte si integre : *invuiare*, *invuiatu*; cu sensu differitu de simplulu, fora *in* : *viuare*.

INVIFORARE, *inviforatu*; vedi *vi-feru*=*viforu* in Dictionariu.

INVINOSIARE, v., *inebriari*, *vinosum esse*; a fi plenu de *vinu*, imbetatu, ammetitu de vinu; de regula reflex. *a se invinosiá*; co-ci : *a invinosiá* insémna nu numai : *a fi vinosu*, ci si : *a face pre altulu vinosu*; — d'in *in* si *vinosu*; si simplu numai d'in *vinosu* : *vinosiare*.

INVINOVATIRE, *invinovatitoriu*. *invinovatitu*, *invinuirc*, *invinuitu*; vedi *vina*.

INVOIELA, s. f., in locu de *invoientia*, *invuire*, (ce vedi in Dictionariu), e de reprobato pentru form'a sea straina limbei.

INVOINICIRE, *invoinicire*; vedi : *voinicu*, *voinicu*.

INVOLBARE, *involbatu*; vedi *inholbare* in Glossariu, cumu si *involbare* in Dictionariu.

INVRASBIRE, *invrasbitu*, *invrasmisire*, (tôte cu s aspru sibilante), *invrednicire*; vedi : *vrasba*, *vrasmasiu*, *vrednicu*.

INZADARNICIRE, -escu, *inzadarnicitu*, v., nu dice nemica mai multu de câtu simplulu, fora *in* : *zadarnicire*; vedi *zadaru* si *zadarnicu*.

INZAVONIRE, v., *inzavonitu*, nu dice nemica mai multu de câtu simplulu, fora *in* : *zavonire*, -escu, *zavonitu*, d'in *zavonu*, care, dupo localitati, suna forte variatu, adeco afora de *zavonu*, si : *zovonu*, *savonu*, *sovonu*, *savanu*, care, ca *sabanu*, e form'a cea mai vechia si originaria : *lat. sabanum* = *grec. σάβανον*; éro, ca *zabunu*, tine mediulu intre co amu citatu si potemu inco citá d'in limbele sorori, cumu : *med. lat. savanum*, isp. *sabana* = *pândia de patu si pândia de més'a altariului*, *prov. savena*, v. fr., *savene* = *velu*, etc.; câtu despre sensulu

coventului in limb'a nostra, in tote formele enumerate, este, prestre totu, sensulu datu in Dictionariu la formele celle mai originarie adeco : *sabanu* si *savanu*; éro in parte : a) *ʒabanu* in formele : *sabonu*, *sabunu*, *ʒabunu*, insémna, pre d'in coce de Carpati, unu vestimentu terranescu mai alléssu campenescu, vestimentu superiore si lungu aproape pêno in calcanie, facutu d'in stofe lipsicane si aproape de form'a asiá nomitului *anteriu* : *ʒabunc de matasse*, *de stampa*, etc.; *anteriulu ensusi inco se dice*, *pre a locuri*, *ʒabunu*; b) *savanu* in formele de : *savonu*, *sovonu*, *zavonu*, *zovonu*, insémna érosi in specie : velu de maressa, velulu cu care se accopere capulu maressei vergine in diu'a sollenne a conunieroru : a si *pune savonulu e a se maritá*; — de aci mai alléssu : *savonire*, *sovonire*, *zavonire*, *zovonire*, si cu in : *insavonire*, *inzavonire*, etc.; in sensu de : a *coperi*, *infasciorá* in genere, déro in specie : a *coperi capulu*; mai in speciale : a *coperi capulu cu unu velu mulierescu*; ca mai in speciale : a *coperi capulu maressei in diu'a sollenne de conunia* = flammeo nubere; — cu acellu-asi sensu si derivatele verbului : *savonitoriu*, *-toria*, sau *zavonitoriu*, *inzavonitoriu*; *savonitu*, si *zavonitu*, *inzavonitu*, *-a*, etc.

INZAVONITORIU, *inzavonitu*, etc.; vedi *inzavonire*.

INZESTRARE; v., *inzestratu*, *inzestratoriu*; vedi *zestre*.

IORGOVANU, s. m., specia de planta = orgonosa.

IPINGEA, s. f., vedi *epingéa*.

IPOCHIMENU, (pron. *ipokimenu*, gr. ὑποχίμηνος); subiectu; persona, persona mare, insemnata; — nu credemu se se fia auditu altu unde de câtu la Români de d'in coce de Carpati; d'in fericire a peritu cu Fanariotii.

IPOCOMISSARIU, s. m., in locu de *sub-commissariu*, si a nome *subcommissariu de politia*, in tempurile aproape de perirea Fanariotiloru, vorba si *hybrida*, adeco d'in gr. ὑπο = *hypo* = *sub*, si romanescu *commissariu*.

IPOCHONDRIA, *ipochondricu*, *ipo-*

chondru, *ipochrisia*, *ipocritu*; vedi la : † *hypo*.

IPODIACONIA, s. f., officiu de *ipodiaconu* (gr. ὑποδιάκονος, d'in ὑπό = *sub* si διάκονος = *diaconu*); *sub-diaconu*, *diaconu inferiore*, sub-ordinatu altui *diaconu*; — astadi au peritu d'in gurele preutiloru români si aceste covente, suplenite cu : *sub-diaconu*, si *sub-diaconia*.

IPODIACONU, s. m., vedi *ipodiaconia*.

IPODROMIU, *ipodromu*; vedi la : † *hippo*.

IPOPOTAMU, s. m., vedi la : † *hippo*.

IPOPSIA, s. f., (gr. ὑποψία); suspicione; d'in acea-asi radice si : *ipoptu*, *-a*, adj. s., (gr. ὑποπτος), suspiciosu; — s'au dussu si aceste-a cu Fanariotii.

IPOPTU, *-a*, adj. s., vedi *ipopsia*.

IPOSTASE, *ipostatu*, *ipoteca*, *ipotecare*, *ipotecariu*, *ipotecatu*; *ipotenusa*, *ipotesc*, *ipotecicu*; vedi la : † *hypo*.

IPSOMA, s. f., (grec. ἵψωμα, corruptu ψωμί = pâne); pâne bene coventata, *anafora*.

IPSOSU, s. m., (gr. ἵψος, corruptu d'in ῥόφος), in locu de *gypsu*; vedi in Dictionariu : *gypsu*.

IREU, s. m., aries castratus; *ariete* = berbece castratu; — de certu in affinitate cu *ariete*; cumu inse a adjunsu asiá de mutilatu si desfiguratu?

IRMOSU, s. m., (gr. ἔρμος, proprie : seria, catena, incatenatione; si metaforice : incatenatione de sonuri, canticu, melodia, armonia, etc.; de acf), canticu basericescu : *tropariete*, *condaciete* si *irmosele su principalile cantâri basericesci*; — form'a intréga gréca : ἔρμος, romanita ar fi : *irmu*, pl. *irmi*, ca *psalmu*, pl. *psalmi*.

IRMULUCU, pl. *-e*, cu acellu-asi sensu ce are si *ippingéa* = *epingéa*; inse essitu cu totulu d'in usu.

IRU, s. m., unguentum; unsóre; — pare mutilatu d'in *miru* sau *myru*; inse d'in coce de Carpati e neconnoscutu poporului; de altramente neci e de lipse pre longa *unsóre*, *untu*, *ungentu*, etc.

ISBANDA, s. f., *successus*, *facinus*, *victoria*, *quæstus*, *nitio*, *vindicta*, etc.,

successu, victoria, triumfu, fapta stralucita; castigu, folosu; resbonare, vindicta, etc.,—de aci derivatu: *isbandire*, -*escu*, v., bene cedere, succedere, superare, vincere, ulcisci, adipisci, patrare, impetrare, etc., a merge bene, essi bene, a succede, a vinge, resboná; a castigá, capetá, a realisá, etc.; derivate d'in v.: *insbanditu*, part. sup.: *vise isbandite*; *isbanditoriu*, -*tória*, adj. s., care *isbandesce*;—slavicu.

ISBANDIRE, *inbanditoriu*, *isbanditu*; vedi *isbanda*.

ISBAVA, s. f., salus, liberatio, salvatio, servatio, conservatio; mantuire, salute, salvare, scapare, etc.; de aci: *isbavire*, -*escu*, v., liberare, vindicare, servare, salvare; a scapá, mantuí, assecurá, etc.; derivate d'in verbu: *isbavitoriu*, -*tória*, adj. s., liberator, servator, salvator; care scapa, mantue, salva, conserva; *isbavitu*, part. sup., liberatus, servatus, salvatus; scapatu, mantuitu, conservatu, assecuratu, etc.;—slavicu.

ISBAVIRE, *isbavitoriu*, *isbavitu*; vedi *isbava*.

ISBELA, s. f., vedi *isbire*.

ISBIRE, -*escu*, v., violenter plusare, tundere, ferire, laedere, offendere; a loví, pertunde, atacá, attinge, offende, supperá, stricá, etc.: a *isbí in capu cu maciuc'a*; a *isbí in coste óstea inimicului*; au *isbitu pre multi choler'a si pestilenti'a*;—derivate: *isbitoriu*, -*tória*, adj. s.; *isbitu*, part. sup.; *isbitura*, s. f., actione si effectu de *isbire*;—ce mai e de lipse *isbéla* prelonga *isbitura* cu acellu-asi sensu?—slavicu.

ISBITORIU, -*tória*, *isbitu*, *isbitura*; vedi *isbire*.

ISBRANIRE, -*escu*, v., eligere, rationes agnoscere vel dignoscere; a allege, lamurí si reconnosce, verificá unu computu;—slavicu, cadutu in desuetudine.

ISBUCNELA, s. f., vedi *isbucnire*.

ISBUCNIRE, -*escu*, v., erumpere, explodere, eructare; a erumpe, cu violentia a sparge, a essi afora, a dá, arruncá afora, a esplóde, a versá, eructá;—derivate: *isbucnitoriu*, -*tória*, adj. s., *isbucnitu*; part. sup., *isbucnitura*, s. f., ac-

tionem si effectum de *isbucnire*;—de mirare e déro, de ce producu unele vocabularie si form'a *isbucnela*, ce nu credem sa fia trecutu prin gur'a veri-unui Románu, si care nu are, pre longa aceste-a, nici unu sensu differitu de allu forme: *isbucnitura*; lassandu inse la una parte tote aceste-a, se observámu, *isbucnire* se dice, si fora i initiale: *sbucnire*, *sbucnitu*, *sbucnitura*, si armonisatu de plenu: *sbugnitu*, *sbugnire*; sub care forma coventulu pare mai romanisatu—Dict. de *Buda* trage coventulu d'in *es* sau *s=ex*, si *bucci*, cu insemuarea: a arruncá, dá afora pre gura, a eructá, si de aci si sensulu estensu ce are coventuiu: *sbugnescu bellele*, *sbugnescu morbiu subitani*, *sbugnesce urr'a*; *sbugnescu passionile*, *sbugnesce bucuri'a cu si intristationea*, *precumu sbugnescu si vulcanii*, *sbugnesce sangle d'in ven'a taliata*, *sbugnesce laptele d'in titi'a prea imputa si distensa*.

ISBUCNITORIU, *isbucnitu*, *isbucnitura*; vedi *isbucnire*.

ISBUTA, s. f., vedi *isbutire*.

ISBUTIRE, -*escu*, v., succedere; a essi la capetu bonu, a adjuge la scopu, a succede; derivate: *isbutitu*, part. sup., *isbute*, s. f., successus, felix exitus; es-situ, bonu successu.

ISBUTITU, part. sup., d'in *isbutire*.

ISCALIRE, -*escu*, v., subscribere; a subscriue, a subsemná unu actu scrissu, derivate: *iscalitoriu*, -*tória*, adj. s., *iscalitu*, part. sup., *iscalitura*, s. f.,—dupo Dict. de *Buda* d'in *ex-calare*, la care noi nu cotediamu a subscriue.

ISCODA, s. f., d'in v. *iscódire*, -*escu*, explorare, perscrutari, speculari, invenire, excogitare; a cercetá, a perscutá, a cautá se afe, a aflá, a inventá, imaginá, etc.; derivate: *iscoditoriu*, -*tória*, adj.: *iscoditori de ánelele omeniloru*; *iscoditu*, part. sup., *iscoditura*, s. f., si in fine: *iscóda*, a) abstr., apope in sensu de *iscodire* ca subst. si de *iscoditura*; b) concr., persona ce *iscodesce*, specula, esplora, ce se tramitte a esplora, *spioná*;—slavicu d'in *iskati*? nu e probabile;—inse se fia si noue permissu a emitte una opinione etymologica cu multu

mai pucinu audace si temeraria de câtu cea care trage *iscalire* d'in ex-calare, — modesta opinione, trassa d'in credenti'a populare, co *cod'a* ar fi forte *sentitória* la multe animala, co cu *cod'a* ar fi facundu si aflandu *draculu* tote, co nu ar fi bone a *calcá pre nimene pre coda*, — opinione in fine co *iscóda*, *iscodire* ar fi formatu d'in *is=es=ex*, (cumu *i* in locu do *e* pronuntia multi in acósta particula, de essemplu : *issire=essire=extra*), si d'in *códa* ; *escodire= a descoperi cu cód'a*, a si *bagá*, cumu dice *Románulu*, *cód'a se asle ceva*, se *facu se éssa ceva la lumina* ; se póte inse ca *iscodire* se lia triplu compusu, adeco d'in : *in—s=es=ex—cód'a*, asiá co *in* (cu suppresionea nasalei) se insemue *bigare a codei in. éro s*, *scotere cu cód'a ce cautá* ; Dict. de Buda pentru esplicarea *iscódei* adduce otacusta, (ὄτακουστής), esploratoriu cu urecl'a, si de aci : *speculatoriu*, *spionu*.
 ISCODIRE, *iscoditoriu*, *iscoditu*, *iscoditura* ; vedi *iscoda*.

ISCUSENTIA, s. f., vedi *iscusire*.

ISCUSIRE, -*escu*, v., (inse si cu forme simple : *iscosu*, *iscosu*, *iscóse*), peritum et scitum reddero vel fieri ; a face sau a se face aptu, desteru, sciutu, preceptu, indemanaticu, etc. ; derivate : *iscusentia*, s. f., peritia, dexteritas, perspicacitas, sollertia, etc. calitate si facta de *iscusitu* ; *iscusitu*, part. sup. adj., peritus, dexter, scitus, sagax, preceptu, sciutu, expertu, desteru, etc. ; — Dict. de Buda esplica coventulu d'in exquisitus ; D. *Miklosich* d'in slav. *iskusiti = probare, tentare* ; de ce nu ore si d'in *escoscere=es=ex—cosere?* de óra ce si *discoscere* are sensu analogu de : *a analysá, intellege, percepe, connosce*, etc. ; de altramente coventulu e mai mai cadutu in uitare si desuetudine.

ISCUSITORIU, *iscusitu* ; vedi *iscusire*.

ISDANIRE, -*escu*, v., *inventre, detogero, odere* ; a dá la luminá, a aflá, *descoperi* ; part. sup. *isdanitu* ; — Dict. de Buda ne spuno co vine d'in ex-dare = *edere* ; de altramente nu scimu se se fia pronuntiatu macariu unde-va d'in coce de Carpati ; coventu d'ero uitatu si de uitatu, connoscutu, de certu, numai u-

noru carturari monomani de slavismu, si cu probabilitate formatu de densii.

ISDANITU, part. sup., d'in *isdanire*.

ISETRU, si *nisetru*, s. m., *acelpensor tursio* ; specia de pesce : *isetri mari si grassi se prendu in Dunaria*.

ISGONA, s. f., vedi *isgonire*.

ISGONIRE, -*escu*, v., *abigero, expellere, repellere, repudiare, rejicere* ; a espulsá, dá afora, allungá, repudiá, lapedá, reiectá, etc. ; derivate : *isgonitu*, part. sup. ; *isgona*, s. f., ce nu scimu se se fia dissu veri-una data pre unde-va d'in coce de Carpati ; vedi : *gona*, coventu connoscutu inco poporulu d'in Romani'a libera.

ISGONITU, par. sup., d'in *isgonire*.

ISLASU si *islazu*, s. m., *ager compascuus* ; câmpu de pascutu vitele unei commune, câmpu de pastione in giurulu unui satu ; — Dict. *Raoul* da coventulu ca etymologia : *ici se lassa*.

ISLAZU, s. m., vedi *islasu*.

ISLICU, (pronuntia *islicu*), pl.-e, specia de coperimentu de capu, caciulla ; — coventu turcescu, asta-di essitu d'in usu.

ISMA, s. f., *menta* ; *menta*, genu de planta ; *isma broscésca = menta aquaria* ; *isma cretia = menta sativa, crispa* ; *verticulata* ; *isma de câmpu = menta silvestris* ; *isma selbatica = calamintha menthastrum* ; — coventulu e neconnoscutu in multe parti locuite de Români ; in locu de *isma* se aude *menta* sau *menta = menta*.

ISMENA, s. f., de regula in pl. *ismene*, femoralia interiora, subligar ; vestimentu de pândia destinatu a coperi femorile sau mai bene *crurii* ; — pre multe locuri locuite de Români, coventulu e neconnoscutu, parte mare se servu cu vorb'a : *bracca*, sau pl. *bracce*, (de unde coventele mai divulgate : *braccille, braccinare* sau *braccinariu*), parte cu vorb'a : *femurari = femorali = femoralla* : aceste-a su romanice si mai formóse de câtu *ismenele* slavice ; — verbulu : *ismenire*, slavice *ismeniti*, insémna : *mutare, scambare*, si *essire* d'in mente ; *asemine* si part. *ismenitu*, covente de reu auguriu, si de cari n'avemu lipsa.

ISMENIRE, *ismenitu, ismenitura*; vedi *isména*.

ISNAFLICU, v. m., vedi *isnafu*.

ISNAFU, s. m., *opificum collegium*; consociatione formata de civi de aceasi conditione si sanctionata prin legi speciali: corporatione, collegiu de maiestri, etc.;—coventu turcescu, cu totulu neconnoscutu Româniloru d'in collo de Carpati, si aprobe cadutu de totu inde-suetudine celloru d'in coce de Carpati, cadutu impreuna cu fedosulu seu frate: *isnaflicu*, abitudine, usantia, modu de vie-tia, etc., allu celloru d'in acellu-asi *isnafu*.

ISNOVA, s. f., *novitas, nuntius, fabella, histeriola, commentum*; denuo; noutate, novella, spusa de neaudite si insolite, fable, mentioni d'in integru, etc.;—cu *de*, ca adv., *de isnova* = de nouu, érosi, d'in capetu, de a capitu, etc.;—forma slavica de reprobato si allungatu, cumu a si mai peritu d'in usu, si revine d'in cându numai sub pen-n'a maniaciloru de asemîni mundretie.

ISOPU, s. m., vedi in Dictionariu: *hyssopu*.

ISPASENIA, s. f., vedi *ispasire*.

ISPASIRE, -escu, v., 1. cu slene siue-ratu, si dissu si fora i iniziale: *spasire*, piare, explare, peccata luere vel ablu-ere, peccatis absolvi, liberari, resipi-scere; alauá, spellá de peccate, a curá de peccate, a si veni in fire, a se face érosi cu mente si correctu, moderatu, etc.: *a si spasi tote peccatele*; derivatu: *spasenia* sau *ispasenia*, statu de *spasitu*, inse cu form'a erronia, si de acea-a e de reprobato si allungatu, potendu-se forte bene sup-pleni cu formele: *spasu* sau *spasitu*, si mai bene cu: *piaculu, expiatione*, etc.;—in comnatia cu aceste covente se pare a fi si: *ispasu*=ascensionea sau inaltia-rea *Domnului* la ceru;— 2. *ispasire*, cu s aspru siueratu, si cu sensu de: *dam-num aestimare*, a estimá, pretiuí stric-ationea, daun'a facuta; in speciale: a estimá daun'a facuta de vitele cuiva in térrin'a altui-a: *a ispasí stricationea facuta de turmele de oui in térrine*, etc.

ISPASITORIU, *ispasitu, ispasitura, ispasu*; vedi *ispasire*.

ISPITA, s. f., *tentatio, plectio, sollicitatio, impulsio, desiderium, cupido, tentamentum, experimentum, periculum, etc.*, cercare, incercare, proba, experimentu, impulsu allu dorentiei viua, allu cupiditatei, attractione la peccatu, seductione sau plectione, etc.: *a sup-pune amicii la mari ispite; ispitele diavolului; ispit'a facuta innocentici e forte culpabile; nu duceti candorea si castitatea in ispita; feriti-ve de ispite; vrei se te incredi deplenu acestui omu, sup-pune-lu la ispite* etc.;—derivate sau af-fini, cu acellu-asi sensu ce are si form'a *ispita*, cumu: *ispitire, -escu*, v., *tentare, sollicitare, pellicere, impellere, inducere, experiri, appetere, desiderare, inquirere, explorare, speculari, scrutari, etc.*, a cercá, probá, sollicitá, indemná, induce, seduce, atrage, ammagi, dori, appeti, cercetá, scrutá, etc.; *ve ispitesce diavolulu; desfrenatii ne ispitescu mulierile si fetele; cátu l'am ispititu eu, si nu am potutu nemica aflá de la ellu*; derivate d'in verbu cu acellu-asi sensu: *ispititu*, part.: *ispititu de diavolulu; J. su ensusi fu ispititu de diavolulu; nu e ellu omu de ispititu; nu ti e ageru ispititulu; ispititoriu, -tória*, adj. s.: *ispitiori de case oneste; ispititoriu-lu, prin excellentia, e diavolulu; ispititura*, s. f., *actione si effectu de ispitire*, camu in acellu-asi sensu cu allu formei *ispita*; Dict. de *Buda* trage *ispitire* d'in ex-tentare, Dict. *Raoul* d'in expete-re, éro D. *Miklosich* d'in slavicultu *ispititŭ*, m.; alléga-si lectoriu-lu intre ace-ste trei.

ISPITIRE, *ispititoriu, ispititu, ispititura*; vedi *ispita*.

ISPOVEDANIA, s. f., vedi *ispove-dire*.

ISPOVEDIRE, -escu, v., *peccata confitori, audire, exoptere*; 1. a si spune, confessá peccatele cuiva, in specie confessoriu-lu spirituale; 2. *refless. a se ispovedi*, a si confessá peccatele cõtra confessoriu; 3. *a ispovedi pre cineva* a cercetá sau ascultá pre cineva ca sacer-dote confessoriu, despre peccatu; de-ri-vate: *ispoveditoriu, -tória*, adj. s., *confessoriu, care confessa* sau *se confessa*,

(vedi *ispovedire*); *ispoveditu*, part. sup., *ispovedania*, s. f., actione de *ispovedire*; — coventele se dicu si fora i initiale: *spovedire*, *spoveditoriu*, *spoveditu*, *spovedania*; ce folosu inse, co-ci si in acésta forma nu su mai pucinu slavice; déro d'in fericire, ca nesce intruse fora potere de vietia, au cadutu de totu in desuetudine; Românulu in genere, a dissu si dice: *marturia* = *confessione* = (*spovedania*), *marturire* = *confessare* = (*spovedire*), *marturitoritu* = *confessoriu* sau *confessatoriu* = (*spoveditoriu*), *marturitu* = *confessu* sau *confessatu* = (*spoveditu*), etc.

ISPOVEDITORIU, *ispoveditu*; vedi *ispovedire*.

ISPRAVA, s. f., 1. actio, actus, factum, negotium, facinus; actione, lucrare, lucru, actu, facta, negotiu, etc., in specie, facta mare si insemnata, stralucita: *omu insemnatu prin multe si mari isprave*; 2. agendi ratio, modus, mores, probitas, gnavitas, strenuitas, diligentia, modu de a lucrá si a se portá, portare bona, probitate, essactitate, diligentia, fidelitate, puntualitate, etc.: *omu de isprava*, *omu de neci una isprava*; 3. exitus, felix exitus, successus, res bene gesta, victoria, triumphus, resultat, essitu, successu, victoria, triumphu, etc.: *cu tote sudorile nostre nu poturamu face neci una isprava*; 4. finis, absolutio, consummatio, executio, effectio, fine, finitu, capitu, indeplenire, completare, effectione, consummatione, depletione, essecutatione, etc.; 5. administratio, gubernatio, moderatio, procuratio, etc., administratione, directione, etc.; derivate: a) *ispravnicu*, -a, adj. s., care face *isprava*, administra, essecuta; in specie: *ispravnicu*, s. m., administratoriu, prefectu allu unu judeciu, districtu, cercu, etc.; mulierea acestui-a: *ispravnicessa*; *ispravnicia*, s. f., officiu, demnitate a *ispravnicului de judeciu*, cumu si administrationea acestui-a, tempulu, modulu acestei administratione, etc.; si: *ispravnicatu*, s. m., officiu de *ispravnicu de judeciu*, déro mai allessu estensione, cercu, margine a acestei deregutoria; — *ispravnicellu*, s. m., proprię, deminutivu

d'in *ispravnicu*, applicatu si ellu in sensu de *administratoriu*, α) in bene: *ispravnicellulu unei curte*; *ispravnicicii unoru funduri sau mosie*; β) in reu: *unu bietu ispravnicellu*; *ispravnicire*, -escu, v., d'in *ispravnicu*: a fi *ispravnicu*, a administrá ca *ispravnicu unu judeciu*; *ispravnicitu*, part. sup. subst.; — b) *ispravire*, -escu, v., (directu d'in *isprava*), finire, terminare, esilcere, conlcere, peragere, absolvere; consummari, interire, perire, mori, etc.; — a fini, terminá, essecutá, consummá, depleni, impleni, indepleni, completá etc.; si reflex. a se fini, a se terminá, a se impleni, a se depleni, a se consume, perí, morí, etc.: a *ispravi lucrulu de primavéra, de véra, de tómnă*; *amu ispravitu tote*; *nu mai ispravescu, candu incepe a vorbí*; a se *ispravi lucrulu*; *inse se ispravescu unu omu* = conflictur, depere, more; *ne ispravimu de ánima, de sufflare, deflcimus*; absol., a *ispravitu*, a *ispravitu bene sau reu*, nu a *ispravitu si nu va ispravi neci una data*; — derivate d'in verbu: *ispravitu*, part. sup. adj. subst.: *lucruri si negotie ispravite, tempu de ispravitu unu lucru asiá de difficile*, etc.; — *ispravenia*, s. f., finitu, fine, terminu, etc.: *pre ispravenia* = la finitu, pre finitu, etc.; — de origine slavica, de si Dict. de *Buda* trage aceste covente d'in *ex-parare*; de altramente elle su adjunse mai tote la cadere in desuetudine: celle mai multe, cumu: *ispravnicu*, *ispravnicellu*, *ispravnicia*, *ispravnicatu*, etc. asta-di de totu uitate.

ISPRAVENIA, *ispravire*, *ispravitu*, *ispravnicatu*, *ispravnicia*, *ispravnicellu*, *ispravnicessa*, *ispravnicu*; vedi *isprava*.

ISTERICO, (pron. *istericó*), si *istericonu*, (mai romanitu, déro reu), s. m., (ὀστερικόν), *hysteria* = *isteria*, lessinu de ánima, dorere de matrice; capriciu, fumu sau fumuri de muliere; vedi in Dictionariu form'a correctá: *hystericu*, cumu si affinile: *hysteria*, *hysterismu*, etc.

ISTANU, *istetia*, *istetime*, *istetire*, *istetiu*; vedi *istitu*.

ISTITU, -a, adj., aptus, idoneus, justus, habilis, sagax, perspicax, acutus, ingeniosus, scitus, ipse; aptu, justu, a-

daptatu, adjustatu, covenitu, capace,abile, sagace, perspicace, scintu, perceptu, ageru, facutu a nome, nascutu a nome pentru ceva; ensusi, chiaru ce se cere, etc.: *cellu istitu la tote adese nu e istitu la nemica; nu te face istitu la tôte*; ca adv., apte, justo, idoneo, convenienter, scite, sagacitor, ingeniose, ipso in articulo, etc.; juste, apte, chiaru, precise, covenitu, cumu se covine si se cade, cu agerime, cu mare precepere, la momentu, tempu covenitu, in addeveru, in faptu, etc.: *istitu dice si face tote; nu te incommette a dice si face tote istitu*; — invederatu e, co *istitu* e unu participiu d'in unu verbu: *istire*, trassu si formatu, de certu, d'in *istu*, *estu* = isto, a nome, sau d'in genitivulu acestui-a: *istiu* = *istui* = *istiu-s*, sau d'in radicea *ist-*, cu suffissulu *iu* = *Ius-ous*, ca in *Idoneus*; asiá co *istiu*, -a, e unu adiectivu, aptu, ca si *idoniu* = *idoneus*, a espreme sensulu datu forme: *istitu*, nascutu ca part. d'in verb. *istire* = a face aptu, propriu, etc.; co-ci *istiu*, -a, insémna proprie si in origine: *istu insu* = *estu ensu*, de unde apoi desvoltarea sensului, ce s'a datu susu derivatului: *istitu*; se venimu déro acumu la celle alte derivate d'in acea-asi forma *istiu*: *isticiu* sau *istitiu* = *istetiu*, -a, adj., in t. s. ce are si *istitu*, ca adj. si ca adv., d'in *istetiu*, -a, esse: *istetia* si *istetime*, s. f., calitate de *istetiu*, in t. s. adiectivului date la *istitu*, cumu: *aptitudo*, *convenientia*, *idoneitas*, *perspicacitas*, *sollertia*, *sagacitas*, *ingeniositas*, *acumen*, *diligentia*, etc., *aptitudine*, *abilitate*, *capacitate*, *perspicacitate*, *agerime*, *ascutime* de mente *accuratetia*, etc.; — *istetire*, -*escu*, v., d'in *istetiu*, cu t. s. acestui-a, si preste aceste-a si sensulu de: a *cotediá*, a se *incommette*, a fi *ánimosu*, etc.; part. sup., *istetitu*, etc.; in fine derivatulu: *istanu* = *istianu*, -a, adj. si adv., cu sensu si mai energeticu de câtu allu forme: *istitiu*.

ISTORICESCU, *istoricesce*, in locu de: *istoricu*, *istorice*; vedi in Dictionariu formele corecte: *istoricu*, *istorice*.

ISTOVIRE, -*escu*, v., *finire*, *terminare*; a *fini*, *terminá*, pune capitu;

part. sup., *istovitu*; *istovu*. s. m., *fine*, *finitu*, *capitu*, *mórte*, *perdiare*; *de istovu*, = cu totulu, in totulu, d'in capitu pêne in capitu; — slavicu, introdussu óre-cându prin carturarii maniaci de slavonismi, astadi deja obsoletu.

ISTOVITU, *istovu*; vedi *istovire*.

ISVODIRE, -*escu*, v., *lucrare*, *excogitare*; a *aflá* cu *mentea*, a *imaginá*, *inventá*; *isvoditu*, part. s.; *isvodu*, s. m., *exemplar*, *esemplariu*, *esemplu*, *modellu*, *archetypu*, etc.; — slavicu; déro mai de totu cadutu in uitare si desuetudine.

ISVODITU, *isvodu*; vedi *isvodire*.

ISVORASIU, s. m., vedi *isvoru* la *isvorire*.

ISVORIRE, -*escu*, v., *scatere*, *scaturire*, *manare*, *promanare*, *emanare*, *surgere*, *provenire*; a *curre*, *curge*, in specie, a *curge*, *surge* d'in pamentu, a *scaturi*: *fontii isvorescu d'in costele colineloru*; *isvoritoriu*, -*tória*, adj. s., care *isvoresce*: *isvoru isvoritoriu*; *isvoritu*, part. sup.: *rellele isvorite d'in acea fontana*; *isvoru*, s. m., pl. -e, *fons*, *fonte*, *fontana*, *inceputu*, *capitu* allu unui cursu de apa, ce *curre* d'in pamentu: *limpede isvore de apa bona de beutu*; *isvoru de apa metallica*, *isvore sulfurose*; metaforice: *isvorele reului*, *benclui*, *avutiei*, *scientiei*, *connoscentieloru*, etc.; *isvorasiu*, s. m., deminutivu d'in *isvoru*; — slavicu?

ISVORITORIU, *isvoritu*, *isvoru*, vedi *isvorire*.

ISVRANIRE, -*escu*, v., *isvraniu*, part. sup., vedi *isbranire*.

ISVRANITU, part. sup., d'in *isvraniere*.

ITIU, s. m., pl. *itia* sau *itie*, in locu de: *liciu*, pl. *licie*, de care vedi in Dictionariu.

IUBIRE, -*escu*, v., *amare*, *diligere*; a *avé amore*, *affectione*, *ardente dorentia* sau *doru* de ceva sau de cineva: *mulierea se si iubésca maritulu, si maritulu se si iubésca muliereá*; *iubiti pre Domnedieu d'in totu sufletulu*, *iubiti si pre apropiele ca pre voi ensive*; a se *iubi unulu pre altulu*, a se *iubi intre sene*; *multi iubescu callii*, *altii iubescu câinii*,

altii iubescu aurulu si argentulu; multi iubescu, au iubitu si voru iubi glori'a;— derivate: *iubitoriu, tória*, adj. s., amans, amator; care *iubesc*: *iubitoriu de ómeni*; part., *iubitu*: *iubitu de ómeni*;— dupo D. *Miklosich*, *iubire* vino d'in slav. *Iubiti*; déro de ce nu d'in lat. *Iubero* = *Iubire* sau *iubire* allu nostru? de ce nu d'in germ. *Ieben*? de ce nu d'in sanscr. *Iubh*? co-ci mai tote limbele arice au acestu coventu; noi nu aflamu neci unu coventu, dupo care D. *Miklosich* aravé temoiu a referi, cu preferentia, romanesculu *Iubire* = *iubire* la slavice'a si nu la latin'a;— de certu se potu numai forme, ca: *libovu, libovnicu*, (cari una data au avutu cursu numai in gurele carturariloru maniaci de slavismi), atribui limbei slavice; déro neci cu picu de certitudine nu se pote face onóre cu *Iubire* = *iubire* mai pucinu lmabei latine de câtu limbei slavice. Mai insemnâmu co compositulu latinu *alubesco* coincide si in sensu si in forma cu romanesculu *Iubescu* = *iubescu*.

IUBITORIU, *iubitu*, vedi *iubire*.

IUCSUCEA, s. f., pl.-*elle*, globu de neue;—turcescu.

IUNKERU, s. m., (germ. *junker* = fr. *cadet*); june nobile militariu.

IUTE, adj.; 1. color, *velox, rapidus, repentinus*; care *currendu* strabate mare spatiu: *currendu, rapidu, celere, veloce*, etc.: *petioru iute, mâna iute; ómeni iuti de petioru, de mâna, degura, de vorba; ce iuti calli? ce iute e saget-t'a? iute e cugitatea, iuti cugitele, iute lumin'a*, etc.; mai *iute ca cugitulu, mai iute ca ventulu fuge callulu teu*; 2. de gustu, olfactu, etc.; acer, *asper, vehementis, mordax*, etc.; aspru, ageru, acutu, pertunditoriu, tare, forte, vemente, etc.

prov. *acietulu iute vasu si strica; odore iute; iuti cepe, iute ardeiu*; 3. de passione: *fervidus, ardens, iracandus, præceps; ferbente, ardente, furiosu, meniosu, supperatiosu, orbu, precipite*, etc.: *omu iute de fire, iute la menia*;—ca adv. *iute se duce, iute vine; iute cugitati, iute vorbiti*;— derivate: *iutime*, s. f., *celeritas, velocitas, mordacitas, asperitas, vehementia*, etc.; calitate de *iute*: *iutimea sagettei, cugitarci, luminei*;— forma cu acellu-asi intellesu, déro incorrecta: *iutiéla*, s. f., si de acea-a de reprobatu si allungatu;— *iutire, -escu*, v., *accelerare, excitare, iucitare, irritare, irasci*, etc., a face sau se face *iute*: *a iuti mersulu tragutoriloru; nu iutitare acietulu; nu ve iutiti, co voue ve faceli reu*; part. sup., *iutitu*: *miscare iutita, acietu iutitu*, etc.;— dupo Dict. de *Buda*, *iute* d'in *leuite* = *leviter*; dupo altii contrassu d'in *eunte* = *currente* = *currendu*;—nu cumuva *iute* e affine cu fr. *vite*? care probabile, e formatu, prin mutilare, d'in *vegetus*;—connóscemu si slav. *Iuto* = *crudele*.

IUTIÉLA, *iutime, iutire, iutitu*; vedi *iute*.

IVELA, s. f., vedi *ivire*.

IVILICHIU, -a, adj., inaltu forte sup-tire, *gracilis, procerus*;—d'in armatoriului: *ivire*?

IVIRE, -*escu*, v., *apparere, conspici*; a apparé, a se vedé, a incepe a se vedé, a se arretá pucinu si confusu, mai allessu ca reflex. *a se ivi: abia se iviea sorele in nueri; nu se ivesce nemica de pre inaltulu monte*; part. sup. *ivitu*, etc.; s. f. *ivéla*, forma inadmissibile in locu de *ivire* s. verbale;—de unde? pote d'in *ire* cu intercalarea licidei *v*, *ivire*?

IVITU, part. sup. d'in verbulu *ivire*.

JABA = *giaba* adv., frustra, in deserto.

JACASIU, -a, adj. s., jucens, morbo implicitus; simultatis tenax, ultionis appetens, viudletae avidus; relativu la *jacere* = *diacere*, 1. care *jace* in *patu*, copresu de morbu, morbosu, infirmu, nepotentiosu; 2. cui *jace* pre ânim'a ceva, cui appésa ânim'a ceva, de care ellu doresce a se liusurá, a si versá veninulu, foculu, furi'a, meni'a, ur'a, a si *resboná*: *vindictivuu*, setosu de resbonare, etc.; — *jacasiu*, d'in *jacere* = *diacere*, e in locu de *jacaciu* = *jacace*, inse pucinu recommendabile.

JACU, s. m., vedi urmatoriulu *jacuire*.

JACUIRE, -escu, v., rapere, abripere, diripere, prædari, furari, spoliare, exigere, extorquere; rapinas exercere, vastare, devastare; a rapí, essercitá rapine, predá, furá, despoliá, stórce, devastá, etc.: *invasorii barbari jacuire*, *fora misericordia*, *tóta térr'a*; *functionarii rapaci jacuescu bietii terrani*; *latronii ne au jacuitu peno la camesie*; — derivate: *jacuitoriu*, -tória, adj. s., raptor, rapax, direptor, prædator, fur, exactor, devastator, spoliator, latro, care *jacuesce*: *rapitoriu*, *rapace*, furu, latrone, despoliatoriu, devastatoriu, etc.; *jacuitu*, part. subst. *direptus*, *spoliatus*, *vastatus*, *devastatus*, *furatu*, *despoliatu*, *prædatu*, *devastatu*: *térra jacuita si maletractata de celli insarcinati si indetorati a ua protege*; *au jacuitu peno ce n'au mai avutu de jacuitu*; *jacuitulu*, *fora misericordia*, *allu bietiloru terrani*; *jacuitura*, s. f., *rapina*, *direptio*, *præda*, *prædatio*, *spoliatio*, *exactio*, *latrocinium*, *devastatio*, *rapire*, *rapina*, *præda*, *predatione*, *despoliatura*, *devastatione*, etc.: *jacuiturele facute cu barbaria totorú cetatiloru si satelorú*; — *jacuire* vine d'in

jacu, s. m., *rapina*, *præda*, *furtum*, *latrocinium*, *rapina*, *præda*, *furtu*, *latrocinium*, etc.: *facu jacuri pretotindine*; *jaculu loru nu respecta neci celle profane, neci celle sacre*; — in locu de *jacu*, *jacuire*, se dice, cu acellu-asi sensu, si: *jafu*, *jafuire*, cari, dupo parereá nóstra, su essite d'in *jacu*, *jacuire*, priu stramutarea gutturalei *c* in labialea *f*; celli ce assumu formele cu labiali: *jafu*, *jafuire*, allerga, pentru esplicarea loru, cumu si a formeloru cu gutturali: *jacu*, *jacuire*, parte la francesculu: *gibier*, (probabile d'in *glbarium* = *elbarium* = *præda*, *venatu*), parte la grec. *λάφυρα*; noi inse, convinsi, co form'a cu gutturale: *jacu*, d'in care, cumu amu affirmatu mai susu, a essitu, de certu, *jafu*, e cea mai organica, referimu *jaculu*, *jacuire-a* la acea-asi radice cu precedentele: *jacasiu*, adeco la *jacere* = *diacere*, iu sensulu precisu si claru, co: *toti prædatorii*, *furii*, *rapacii* si *rapitorii*, etc. = *jacuatorii* se asternu si *jacu* pre *avutulu altui-a*, *precumu se asternu si jacu locustele pre bieteleseminate*: etymologia mai bene justificata de câtu acesta-a, atâtu de partea formei, câtu si de partea sensului, nu credemu se se afle alt'a; confere in Dictionariu amendoue verbele affini, adeco: *jacere* = *diacere*, si *jacere*, confere inco forme cu labialea *p* in locu de *f*: *japca*, *japalire*, *japuire* sau *jupuire*, *jupu*, etc., cumu si cu *m*: *jamulire* sau *jumulire*: dero nu potemu curmá acestu importante articlu, fora se dâmu, pre scurtu, si altu covenutu, adeco: *jagnire*, -escu, v., (totu d'in radicea: *jac*), inse armonice cu *g* in locu de *c* inainte de *n*, de si pre a locuri si ne armonisatu: *jacnire*; sensu: *lædere*, *offendere* = a loví, *vettemá*, *stricá*, inse liusiora stricationse; *jagnitoriu*, -toria,

adj. s., caro *jagnesce*; *jagnitu*, part. sup.; *jagnitura*, s. f., etc.

JACUITORIU, *jacuitu*, *jacuitura*, *jacu*; vedi *jacuire*.

JAFUIRE, *jafuitoriu*, *jafuitu*, *jafu*; *jagnire*, *jagnitoriu*, *jagnitu*, etc., vedi *jacuire*.

JAIÉ sau *jaia*, s. f., vedi 2 *jale*.

JALBA, (si *jaloba*, la carturarii maniaci de slavismi), s. f., *petitio*, *postulatio*, *supplicatio*, *sollicitatio*, *querela*, *querimonia*; cerere, mai allessu iu scrisu, *petitione*, *supplica*, *supplicatione*, *rogatione*, *plangere* do una offensa, de unu *damnu*, etc.: *a dá jalba la giudice sau la judeciu, la domnu, la prefectu; al-lerga cu jalbe in tóte partile, fora se si pota aflá de necaire satisfactiune*; derivate: *jaluire*, -escu, si *refless. a se jalui*, *queri*, *lamentari*, *supplicare*, *petere*, *rogare*, a se *plange*, mai allessu prin scrisu, a face sau dá *jalba*, a reclamá contra una offensa, etc.; (d'in *jalba* = *jalva* = *jalua*, pote d'in *jale*, de unde de certu si *jalba*, inse sensulu derivatului *jaluire* cu derivatele selle se tine strinsu de sensulu forme: *jalba*; déro mai raru vinu si formele: *jalbuire*, *jalbuitu*, etc., in locu de *jaluire*, *jaluitu*); — *jaluitoriu-toria*, adj. s., care *jaluesce* sau *se jaluesce*; *jaluitu*, part. sup.; *jaluitura*, s. f., acciune si effectu de *jaluire*; inse de reprobatu e fedos'a forma: *jaluela*, care se pote forte bene supleni cu formele: *jaluire* ca subst. si *jaluitura*, de si e mai bene a usá de covente curatu romanesci, ca: *petitione*, *supplica*, etc., — inse una forma mai simpla de cátu a *jalbei* e: *jale*, s. f., *dolor*, *luctus*, *tristitia*, *afflictio*, *mæror*, *lamentum*; *dorere*, *doru*, *doliu*, *cordidoliu*, *tristetia*, *afflictione*, *merore*, *luctu*, *lamentu*, etc.: *mare jale coprense pre toti de perderea acestui virtuosu barbatu*; derivate: *jalire*, -escu, v., *lugere*, *dolere*, *mærerere*, *lamentari*, *ejulare*, *vagitare*, *flere*, *deplorare*, a *plange*, *deplange*, a se *vagitá* sau *vaitá*, a se *lamentá*, a *plange* cu amaru, a portá *doliu*, etc.: *toti jalimu pre amicu*; — *jalitoriu-toria*, adj. s., *lignus*, care *jaluesce*; *jalitu*, part. sup. *luctu comitatus*: *jaliti de toti celle boni*; — *jalnicu*, -a, (cu for-

ma incorrecta), adj., d'in *jale*: *lignus*, *luctuosus*, *lugubris*, *dolens*, *mæstus*, *tristis*, etc., *doliosu*, in *doliu*, *lignente*, *lugubre*, *luctuosu*, *plenu de luctu*, *tristitu*; etc. — atátu *jalba*, cátu si *jale*, e slav. *jaloba* si *jall*, verb. *jaliti*.

JALBUIRE, *jalbuitu*; vedi *jalba*.

1 JALE, s. f., vedi *jalba*.

2 JALE, s. f., *salvia officinalis* Linn. (pre alte locuri cu formele mai organice: *salbia*, *salvia*, cari vedi in Dictionariu, si d'in cari *jale* prin stramutazioni successive, ca: *salgia*, *sialia*, *jalia*, *jalie*, *jale*, *jaie*, etc.; — si alta forma derivata d'in *jale*: *jalesiu*, s. m., in acellu-asi sensu cu *jale* = *salbia*; inse proprie: *jalesiu*, -a, adj., d'in *jale* = *salbia*, si cu sensu de: relativu la *jale*, de unde ca subst. m., *jalesiu*: a) cumu s'a dissu, *jalesiu* = in sensu cu: *jale* = *salbia*; b) in altu sensu, nome allu altei specia: *homorinum*, *jale* (= *salbia*) *de câmpu* = *salvia pratensis*, Linn.

JALESIU, adj. s., vedi: 1 si 2 *jale*.

JALIRE, *jalitu*, *jalitura*, *jalnicu*; vedi *jalba*.

JALUELA, *jaluire*, *jaluitoriu*, *jaluitu*, *jaluitura*; vedi *jalba*.

JANDARMARIA, *jandarmu*; vedi *gendarmaria*.

JAPCA, s. f., *vls*, *violentia*, *raptus*, *raptus*; *violentia*, *faptu violentu*, *rapire*, *raptu*, *rapina*, *préda*, etc.: *cu japca rape de la care nu pote rapí cu fraudea*; *ostea indisciplinata face japca in cetate*; — d'in acea-asi radice, de certu, de unde si: *jacu*, *jafu*, cu labialea *p* in locu de labiale *f*; vedi: *jacuire*, confere: *jactare* si *japtare* sau *jeptare*, *ieptare*, in Dictionariu; — de aci si: *japelire* sau *japellire*, (mai reu *japeluire*), sau *jupellire* (vedi urmatoriu), si *japuire* (prin influenti'a lui *p* mutandu-se a in u: *jupuire*), -escu, v., déro: a) sub form'a: *japellire*, mai allessu cu sensulu de: a *despoliá de penne, de fulgi, de flocci, a smulge pennele sau fulgii unei passere, perii unui porcu sau altui animale, floccii unei ôue sau unui annellu*, etc., *deplumare*, *depliare*, *plumas* vel *plilos*, *floccos evelere*: a *japelli una gallina*, mai multe *curce* si *trei porcelli*; derivate

d'in acestu verbu : *japellitoriu*, -*toria*, adj. s., care *japellesce*; *japellitu*, part. sup. subst., d'in *japellire*; *japellitura*, s. f., actione si effectu de *japellire*; b) sub form'a *japuire* sau *jupuire*, pelle exuoro, decorticare, a despoliá de pelle unu animale sau de scórtia unu arbore, una planta; metaforico; *spollare*, *prælarí*, *extorquere*, a spoliá, dispoliá, storce, leuá si pellea; derivate : *japuitoriu* = *jupuitoriu*, -*tória*, adj. s., care *jupuesce*; *jupuitu*, part. sup. subst. d'in *jupuire*; *jupuitura*, s. f., actione si effectu de *jupuire*; — *jupuire* se conjuga si cu forme simple, cari su de preferitu : *japúiu* sau *jupóiu*, *jupúii* sau *jupóii*, *jupúie* sau *jupóie*, se *jupúia* sau se *jupóia*, etc.; — aci vinu, ca si *japca*, *jacu*, *jafu*, etc., a) *jamulire* si *jumulire*, v., cu *u* in locu de *a*, prin influenti'a lui *m*, care labiale, ca si *p*, d'in formele precedenti, e comnata cu gutturlea *c* sau *g*. d'in *jacuire*; cumu si sensulu lui *jumulire* e analogu cu allu lui *jacuire*, adeco : *deplumare*, *depilare*, *expilare*, *spoliare*, *extorquere*, a spoliá de penne sau de peru unu animale, si de aci metaforice : a despoliá, predá, despoliá peno la pelle : *omu bonu de jumulitoru rapaci*; β) *japiu* si *japu*, s. m., cu *p* in locu de *c*. (vedi *jacuire*), *phaleræ*, *stratum*, *stragulum*; *stratu*, *asternutu* sau *coperimentu* in genere; in specie, *straiu* sau *stragulu* de callu, ce se pune pre callu sub sélla, (confere : *amictu* = *amictus*, formatu d'in *am* si *jacere*); analogu si : *japitia*, s. f., *spatédia* de jugu, rastellu, etc.

JAPELIRE, *japelitoriu*, *japelitu*, *japelitura* = *japellire*, *japellitoriu*, *japelitu*, *japellitura*, si *jupellire*, *jupellitoriu*, etc.; *japeluire*, *japeluitu*, etc.; *japitia*, *japiu*, *japuire* = *jupuire*, *jupuitoriu*, *jupuitu*, *jupuitura*, *japu*; vedi *japca*.

JAPRITIA, *japiu*, *japu*; vedi *japca*.

JARA'ICU, s. m., vedi *jaru*.

JARU, s. m., *pruna*, *ardens carbo*; carboni ardenti, nestinsi, vapaiá de focu : *tegaia de jaru* = *foculus*; — mai usitata e inse form'a derivata d'in *jaru* : *jaratecu* = *jaraticu*, cu acellu-asi sensu ce are si *jaru* : *pre jaratecu ardeau carne de bou*

in onórea unui idolu; — déro directu d'in *jaru* : *jaruire*, -*escu*, v., a face *jaru*, a attitiá *jarulu* pro foculariu sau in coptoriu; *jaruitu*, part. sup., *jaruitura*, s. f.; *jaruitoriu*, -*tória*, adj. s., caro *jaruesce*; ca s. f., reale, *jaruitoria* = *jaruitoré*, instrumentu de a *jarui* = attitiá *jarulu* in *coptoriu*.

JASPE sau *jaspu*, si *iaspe*, *iaspu*, cumu si *jaspide* = *iaspide*, sau *jaspidu* = *iaspidu*, s. m., (candu e terminatu in *u* : *iaspu*, *jaspu*, *jaspidu*, *iaspidu*, inse f., candu e terminatu in *c* : *iaspe* = *iaspe*, *jaspide* = *iaspide*), *jaspis*, (ἰασπις); specia de pétra, de silice de Egiptu; — derivate : *jaspidiu* = *iaspidiu*, si : *jaspui*, -*a*, adj., *jaspidens*, *jaspus*, de *iaspe* sau de *iaspe*, de *jaspide* = *iaspide*, relativu la *iaspe* sau *jaspide*, etc.

JASPIDE, *jaspidiu*, *jaspidu*, *iaspiu*, *iaspu*; vedi *iaspe*.

JAVRA, s. f., *garrulus*, *lattero*, *uagator*, *sæpe* vel *potius continuo allatrans* vel *oblatrans*, *morosus*, *mussans*, *mutions*, *difficilis*, *importunus*, *fatuus*, *insulsus*; animal, *præsertim canis*, *magnis et pendentibus auribus*; *limbutu*, *garrulu*, *gura larga*, care nu mai tace, ci vorbesce verdi si uscate, care latra continuu, cumu se dico, la luna, ca si cânele, *bombanitoriu*, *stupidu*, *ineptu*, *nesaratu*, *importunu*, *nesufferitu* prin *limbuti'a sea* si *chiaru reutatiosu*, *ineptu reutatiosu*, *lipella infatua* si *gretiosa* etc.: *ce javra de omu!* *ce javre de mulieri!* *acestu omu e javra*, *cui nu poti nemica grai*, *fora se se javrésca*; *cânele e una javra candu e cu lunge si late pendent urecle*; *e javra cânele*, *ce latra cu si fora tempu*, *cu si fora locu*; *javre su câni ce latra continuu pre celli de cari nu se temu*, *si fugu*, *totu latrandu*, *de celli de cari se temu*; *multi omeni su javre*, *ce latra la luna*, *cumu dice proverbiulu*; — derivate : *javrire*, -*escu*, v., a fi *javra*, a *limbuti* si *latrá* in desertu; *javritu*, part. sup., *javritoriu*, -*toria*, adj. s., caro *javresce*; *javritura*, s. f., actione, actu si effectu de *javrire*; — Dict. de *Buda* refere *javra* la francesculu *jaser*; noi credemu, co *javra*, ca si : *jacu* = *jafu*, *japca*, etc., e essitu d'in radecin'a *jac*, prin

stramutarea gutturalei finale in cea mai molle labiale *v*; confere, intre altele, d'in *jac*, in Dictionariu : *jactante*, limbuto laudatoriu de sene, *juctantia*, limbutoa, lauda de sene; D. *Miklosich* inse refere coventulu la unu slavicu : *jobrati*, care, dupo propri'a marturia, nu essiste de câtu in *nou'a slavica*; de ce déro n'amu admitte, co neoslavii l'au impromutatu de la *Romani*?

JAVRIRE, *javritoriu*, *javritu*, *javritura*; vedi *javra*.

JEGU, s. m., *serdes*, *squalor*; *sorde*, mare necurtia.

JELERIA, s. f., statu, calitate de *jeleriu*; éro *jeleriu*, -a, adj. subst. inquilinus; cellu ce nu are casa, mésa a sea propria, nu are bonu fundanu, ci e simplu locatariu sau locutoriu pre unu tempu; de aci : *tarranoniu*, *rusticanu*, *baduranu*, *incultu*, etc.;—Dict. de *Buda* refere coventulu la fr. *gîte*; inse se pote se fia essitu d'in *jele*, cumu se dice pre a locuri, form'a *1 jale*, (vedi si *jalba*);—D. *Miklosich* inse da si acestu coventu ca slavicu sub form'a : *jelari*, de care ensusi marturesce, co nu e in limb'a slavica, ci numai in cea *noua-slavica*, concedendu totu de una data, co coventulu se refere la unu germ. *siedeler*; veri-cumu inse coventulu e de totu neconnoscutu d'in coce de Carpati, si acestu-a e unu bene.

JELERIU, -a, adj. s., vedi *jeleriu*.

JELITIA, s. f., *aura*, *aurula*; *aura*, bóre, sufflare de ventu forte lena : *tragu jelitie* = *suffla bori*;—Dict. de *Buda* nu ne spune, de unde vine, apoi d'in coce de Carpati, acestu coventu nu e de locu connoscutu; pote se fia, ca si cellu precedente d'in *jele* = *1 jale*, in sensu ore-cumu de : *suspiriu* = *cuspinu allu ventului*.

JEMPLUGA, s. f., specia de pesce, *salmo* = fr. *saumon*; inse de totu, pre câtu scimu, neconnoscutu d'in coce de Carpati.

JERFA, (dupo altii *jertfa* = *jertva*), s. f., *sacrificiu*, *sacrum*, *oblatam*, *oblatio*; *sacrificiu*, *sacru*, *oblatu*, *oblatione*, etc.—derivate : *jerfire*, -escu, v., *sacrificero*, *sacrificaro*, *offerre*; a face *jerfa*, a face

sacrificiu, a *sacrificá*, a *offerre* sau *offeri*; part. sup. *jerfitu*, *sacrificatus*, *oblatus*; *jerfitoriu*, -toria, adj. s., *sacrificator*, *Immolans*, *offerens*, care *jerfesce*, *sacrificatoriu*, *immolatoriu*, *oblatoriu*; — *jerfelnicu*, s. m., *ara*, *altare*, *sanctuarium*, *altariu*, *mésa sacrificale*, *sanctuarium*, etc.—slavicu *jrtva*.

JERFELNICU = *jertvelnicu*, sau *jertvenicu*, *jertfelnicu*; *jerfire* = *jertvire* si *jerfire*, *jerfitoriu* = *jertvitoriu* si *jerfitoriu*, *jerfitu* = *jertvitu* si *jerfitu*; vedi *jerfa* = *jertfa* si *jertva*.

JERUIRE, *jeruitu*; vedi *jaruire*, *jaruitu*.

JETIU, pl.-e, *sedes*, *sella*, *sedile*, *solium*, *strata cathedra*; *scamnu* sau *scaunu* câtu se pote de commodu : *jetiu cu dosu si bracie*; *jetiu domnescu*, *tronu*; *jetiu episcopale*, *jetie archiepiscopali*; — *jetiu* nu e de câtu una transformacione d'in *settiu*; confere si transformarea *sessului* in *settiu*, *câmpu settiu*, in locu de : *campu sessu*.

JIDOVESCE, adv., d'in *jidovescu*, -a, adj., *judæus*, d'in *jidovu*, -a, adj. s., *judæus* = *judanu*, de unde si : *jidovia*, s. f., calitate de *jidovu*; *jidovime*, s. f., multime de *jidovi*, totu de *jidovi*; *jidovismu*, s. m., *judanismu*, religione si datine alle *jidoviloru*; *jidova* si *jidovoica*, s. f., muliere *judanesca*;—tote aceste forme su fedosi strainismi, a nome *slavismi*. in loculu caroru-a cauta se figuredie formele popularie, bene stabilite si de pura romanitate : *judanu*, -a = (*jidovu*—*jidova*), *judanesce* = (*jidovesce*), *judanescu* = (*jidovescu*), *judania* = (*jidovia*), *judanime* = (*jidovime*), *judanismu* = (*jidovismu*), etc.

JIDOVESCU, *jidovia*, *jidovime*, *jidovismu*, *jidova*, *jidovoica*, *jidovu*; vedi *jidovesce*.

JIGANIA, s. f., *pecus*, *bestia*, *bellua*, *jumentum*; *bestia*, *pecude*, *vita*, pre a locuri si cu sensu de : *fera* = *fera*, *bestia selvatica*;—inse coventulu *jigania* e, a-prope de certu, in locu de *jugania*, essitu d'in *juganu*, -a, in origine totu ca adj. *juganiu*, -a, déro remasu in urma in usu numai ca subst. m., *jugania* = *bestia*, *pecude de jugu* = *jumentu*; déro si for-

m'a masc. *juganiu* (= *jiganiu*), si chiaru *jiganu* in locu de *juganu*, pare a fi populare pre a locuri; una alta forma: *jigaraia* si *jigarania*, in locu de *jugarăia* si *jugarania*, e populare mai pre totendinea, cu sensulu generale ce are si form'a: *jugania*; inse in specie: *jugarăia*=*bellna*=*bélla*, *fera*=*féra*; apoi si cu sensulu de: *aves cohortales*, *passeri de curte*, *passeri domestice*.

JIGARAIA, *jigarania*; vedi *jigania*, cumu si *jigarire*, de unde pare a se derivá cu altu sensu ce are sub *jigania*.

JIGARIRE, -escu, v., marcescere, macrescere, debilitari, deperire, languescere, tabescere, exhausti, etc.; a macri, a se debilitá, a si perde carnea si poterile, a deperi, a tabi, a se esauri, a se fini, peri, etc.; in specie, despre vite, apoi, prin estensione, si despre ómeni: *cumu s'au jigatitu bietii calli si bietii boui! ce jigaritu copillu! n'amu vedutu juni mai jigariti de câtu celli d'in acea térra*; cu forma reflex. a si mai energicu: *se jigarescu florile de multa umiditate, se jigarescu si de multa seccita; se jigaresce omulu de multu lucru si pucinu nutrimentu, se jigaresce mai vertosu de morbilangorosi*, etc.;—*jigaritu*, part. sup., *jigaritura*, s. f., statu de *jigarire*; — pare cui-va strainu, inse de certu *jigarire* e in locu de *jugarire*, d'in acea-asi origine cu *jugania*, *jigania*, a nome d'in *jugariu*, -a, adj., proprie: *relativu la jugu*, si de aci: *pusu la jugu*; si de aci: *jugarire* = *jigarire* se dice pentru *jumente, vite, de jugu*, ce se preнду de pre câmpu *grasse si formose*, ca se se puna la *jugu*, unde *jugarescu*, peno se depreнду cu greulu *jugu*;—de aci pote si: *jigode*, s. f., *morbus caninus*, unu morbu de câni in catena, ca la unu *jugu*.

JIGARITU, *jigaritura*; vedi *jigarire*.

JIGNITIA si *jitnitia*, s. f., *horreum, granarium*; incapere de depusu grâne: *granariu, ordiariu*, etc.; — *jignitiariu* si *jitnitiariu*, f., *jignitiaressa* si *jitnitiaressa*, *rel annonariæ curator*, *curatoriu de incaperile cu grâne*;—slavicu.

JIGODE, s. f., vedi *jigarire*.

JIJITIA, s. f., *ramulus, palmes, sarmentum*; *ramuru, braci*u de una planta,

mai allessu de vitia;—se vede d'in *ghighitia*=*viaritia*.

JILAVELA, *jilavia*, s. f., vedi *jilavire*.

JILAVIRE, -escu, v., d'in adj. *jilavu* = *umidu, udu*, etc., a si *umidu, udu* sau a face *umidu, udu, udare*, sau a se *udá*, humidare, humectare, irrigare; humescere, madere, madescere, si *madefacere*, etc.; derivato: *jilavitu*, part. sup., *jilavitura*, s. f., forma de preferitu forme: *jilavéla*, cumu e de preferitu si form'a: *jilavia*, s. f., statu de *jilavu*; *jilavu*, -a, adj., *humidus, madidus, udu, umidu, madidu, reventu, reventu*, etc. — slavicu? déro in slavica nu essiste form'a: *jilavu*, de unde tote celle alte in limb'a romanesca, ci numai *jila*=*vena*, de unde presupune D. Miklosich co au essitu coventele in romanesce.

JILAVITU, *jilavitura, jilavu*; vedi *jilavire*.

JILIPU, s. m., 1. *aqueductus*; *apeductu, canale de apa*; 2. *grex, armentum, turma de oui, de vacce*, etc.; necunoscutu unde-va si candu-va d'in coce de Carpati.

JILTIU, s. m., vedi *jetiu*, d'in care *jiltiu* e alta transformatione.

JIMBARE, *jimbatu, jimbatura*, verbu cu derivatele selle, cumu si: *jimbu*, -a, adj., de unde verb. *jimbare*, tote in locu de: *gimbare, gimbatu, jimbatura, gimbosu, gimbu*; éro aceste-a in locu de: *gibbare, gibbatu, gibbatura, gibbosu, gibbu*; vedi déro aceste forme, parte in Dictionariu, parte in Glossariu.

JIMBATU, *jimbatura*, vedi *jimbare*.

JIMBIRE, *jimbitoriu, jimbitu, jimbitura*; vedi *zimbiere*.

JIMBLA, s. f., *pâne mai alba* si mai curata de câtu *pânea dissa negra*;—de aci: *jimblariu*, -a, adj. s., *relativu la jimbla*, ce are a face cu *jimbl'a*; *jimblariu*, cui place *jimbl'a*, nu place *pânea negra*; déro mai allessu s. m. pers., *jimblariu*, cellu ce face si vende *jimbla*, de unde: *jimblaressa*, a) *muliere a jimblariului*; b) *muliere ce are in nomele seu una jimblaria*; — *jimblaria*, s. f., *abst.*, a) *multime de jimble*; b) *officiu de jimbla*; c) *opificiu de jimbla*; d'in germ.

semel? sau d'in simla, cu s aspru si uratu, si cu *b* intercalatu?

JIMBLARESSA, *jimblaria*, *jimblariu*; vedi *jimbla*.

JIMBU, -a, adj., vedi *jimbare*.

JINAPENU, s. m., vedi in Dictionariu: *juniperu*.

JINDU, s. m., desiderium, cupido, libido, voluptas; 1. doru, mare doru de ceva ce ne lipsesce: *a duce jindu de tote; aveti se duceti jindulu de acésta abundantia*; 2. placere, mare placere, betia de placere, etc.; *cátu jindu pre betivu co gusta si bee vinu, candu vre*;—derivatu: *jinduire*, -escu, v., desideraro, concupiscere, carere, voluptate inebriari, a duce doru de ce nu are, a se inbetá de placherile ce sente; de aci: *jinduitu*, part. sup. d'in *jinduire*.

JINDUIRE, *jinduitu*; vedi *jindu*.

JINEU (pron. *jinèu*), s. m., suspicio; prepusu; — neconoscutu d'in coce de Carpati;—so nu fia cumu-va una coruptiune d'in fr. géner?

JINGASIRE, -escu, v., d'in *gingasiu*; vedi *gingasia*, *gingasiu*; pre longa *gingasiu* si *gingosiu* cu acellu-asi intellesu.

JINGASIU, *gingosiu*, vedi *gingasire*.

JINISTRA, s. f., specia de planta;—nu cumu-va in locu de *genistra*=*genista*=*genista*, (fr. *genêt*)?

JINTITIA, s. f., ovium vel caprarum serum lactis reliquiis mixtum, seru de oui sau de capre cu mesticatura de remase d'in lapte;—derivate: *jintuire*, -escu, v., a scote *jintiti'a* d'in lapte; *jintuitu*, part. sup.;—*jintuicla*, s. f., forma de reprobatu;—de unde?

JIOIRE, -escu, v., agere, vigore; a fi activu, vivace, viuoniu, vegetu, etc.;—*joire* d'in *viuoiru* sau *viuonire*?

JIPU si *jupu*, s. m., fascia, vitta, fasciola; fascia, fascióra, béttá, etc.; form'a *jupu* e de preferitu; vedi: *japu*, *japiu*, la art. *japca*, cotra finitu.

JIRAVU, -a, adj., durus, severus, aspor, rigidus, saevus; aspru, severu, austeru, duru, rigidu, inessorabile, etc.;—se fia, cumu sustine Dict. de *Buda*, unu corruptu d'in *severu*, prin straformari multiple, ca: *sieveru*, *jieveru*, *jiéveru*, *jiaveru*, si, prin metathese: *jiravu*?

JIREDA, (pronuntia *jiréda*, aprópe *jirada*), s. f., cumulus, acervus, oblongus cumulus; cumulu, in specie, cumulu de palie, de fene, etc.;—in locu de *sirada* d'in *sira*: *sira de palie* = *jira* si *jirada de palie*?—*jiredutia*, s. f., deminutivu d'in *jireda*.

JIREDOTIA, s. f., vedi *jireda*.

JIRU, s. m., glans sagina, gyros; 1. sensulu cellu mai vulgatu: *glande de fugu: jirulu place porciloru*; 2. pre a locuri si cu sensulu de: *giuru, cercu, ceva rotundu*;—forte probabile, *jiru*, ca si it. *giro*, e essitu d'in *giuru*=*giuru*, ceva rotundu, globosu, idea ce intra mai in tote speciele de certi arbori; asiá fiendu, sensulu de sub 2. e cellu primitivu, éro cellu de sub 1. metaforicu;—dupo D. *Miklosich* ar veni coventulu d'in sl. *jrū* = pascuum; déro cumu cadra sensulu *slavicului* cu allu *romanicului*?

JITARESSA, *jitariu*, s. f., vedi *jitariu*.

JITARIU, s. m., agrorum custos; custode de térrina; f. *jitaréssa*, a) muliere a *jitariului*; b) muliere ce ensasi custodesce térrin'a unei comune; *jitari'a*, s. f., servitiu de *jitariu* sau de *jitaréssa*;—dupo D. *Miklosich* d'in slav. *jitari*=*panifex* = *σιτοποιός* = *care face pâne, panariu, brutariu*, déco vrei; déro: cumu cadra in sensu *jitariulu* romanescu cu *jitari slavicu*?—noi, in poterea si a formei si a sensului, ne permittemu a contradice assertiunea invetiatiului slavu, si a va subminá cu alta assertiune, adeco co: *jitariu* e in locu de *jutariu*, cumu se dice in multe locuri; éro *jutariu* e d'in *jutu* = *adjutu*, de unde: *adjutare, adjutoriu*, etc.; *jutariulu* e déro, ca totu *adjutoriulu* sau *administralu, servitoriulu unui omu sau unei comune*;—conoscem si germ. *hüter*.

JITNITIA, *jitnitiariu*; vedi *jignitiu*.

JITIU, s. m., vedi *jetiu*.

JIVINA, s. f., animal, bestia; insectum, vermis; animale, bestia, mai allessu: *animalculu, insectu, verme*, etc.;—D. *Miklosich* sustine co e slavicu; noi credemu co e bene a conferi si lat. *juvenis*, cu deriv. *juvenilis, javencus*, de sí nu avemu lipsa de *jivina* in limb'a

româna, cându dispunemu de *vietate, animalculu*, etc.

JIVINUTIA, s. f., deminutivu d'in *jivina*

JOCASIU, -a, adj., in locu de *jocaciu* = *jocace*, applicatu la *jocu*, cui placu *jocurile*, in amendoue sensurile principali alle coventului *jocu*; — alta forma e: *jocasiu*, -a, adj. s., differitu in sensu de *jocasiu*, intru câtu: *jocasiulu e unu jocatoriu sciutu, preceptu, abile, desteru, essercitatu, jocatoriu de messeria*, ca se delecte spectatorii, *jocatoriu*, mai allessu, *de jocuri pre fune*, etc.; — form'a *jocatoriu* e de preferitu.

JOCAUSIU, vedi *jocasiu*.

JOGARARIU, -a, adj. s., (si *jogarianu*, -a), *serram exorcens*, cellu ce lucrédia cu *serr'a*, cellu ce are una *serraria*; — d'in *jogaru*, m., si *jogara*, f., amendoue formele iu plur. *jogare*, *serrarum machina* = *machina de serre*; — coventulu *jogaru*, -a, de unde *jogarariu* = *jogarianu*, e neconoscutu pretotendine d'in coce de Carpati: aci se conosce pre unele locuri: *ferastreu*, pl. *ferastreie*, éro pre alte locuri: *serru*, pl. *serre*, form'a de preferitu fora indouentia; de aci si *scriariu* de preferitu in locu de *jogarariu* sau *jogarianu*; s'ar poté adoptá si formele: *jugurianu* sau *jugurariu* = cellu ce are *juguri* = (*machina*) *de serr'a*, si *juguri* = (*machina*) *de serrare* sau *de serratu*.

JOGARIANU, *jogaru*, *jogara*; vedi *jogarariu*.

JOI, *joimari*, *joimaritia*; vedi in Dictionariu formele integre si correcte: *joui*, *jouimari*, *jouimaritia*.

JOLJU, s. m., tenue linteum; vedi *giolgiu* sau *giulgiu*.

JOPOTIRE, (si *juputire*), -escu, *spolare, vastare, deprasadari, male tractare, verberare, ferire, laedero*; a dispoliá, depredá, devastá, maletractá, loví, bate vettemá, etc.; *jopotitu*, part. sup.; *jopotitura*, s. f.; — *jopotire* sau *juputire* nu e de câtu una forma mai desvoltata d'in *japuire* sau *jupuire*, de cari vedi la *jupca*.

JOPOTITU, *jopotitura*, vedi *jopotire*.

JORDA, s. f., *virga, pertica, baculum*; *vérga, vergella, bâtiu, pertica, re-*

teveiu, etc.; in specie, *vérga de apperatu* si de castigatu; — *jordanire* si *jordire*, -escu, v., *virgis caedere*, a bate cu *jórda* sau *jorde*; *jorditu* si *jordanitu*, part. sup.; *jorditura*, s. f., *actione* si *effectu* de *jordire*; — *jorditia*, s. f., deminutivu d'in *jórda*.

JORDANIRE, *jordire*, *jorditu*, *jordanitu*, *jorditia*, *jorditura*; vedi *jorda*.

JOSIRE, *josurare*; vedi in Dictionariu: *diosire*, *diosurare*; vedi si: *injosire*, *injosurare* in Glossariu.

JOVINA, *jovona*, s. f., vedi *jivina*.

JUBEA, s. f., vedi *giubea*.

JUBRA, s. f., *pustula, pusula, papula* = *puscella, puscla, bubusiora, pustula*, etc.; — póte in locu de *giubra* = *ghiubra* = *glubra*, d'in *glubere* = *glubero* = *scariare, scabiare*, etc.?

JUCACE = *jucaciu, jucasiu, jucasiu*; vedi *jocasiu*.

JUCUTELLU, si *jucuti*, s. m., pers. *exactor, raptor, praedator*; *violentus vectigallum exactor, coactor*; *rapitoriu, stercutoriu, despoliatoriu, depredatoriu*, si, in specie, *violentu essactoriu, perceptoriu de dari publice, de impositae*; de aci si: *jucutia*, s. f., *rapina, raptus, exactio, spoliatio*; *violenta et injusta vectigallum exactio*; *rapire, rapina, raptu, stercere, dispoliare, depredatione*, si, in specie, *officiu, actione, functione de rapace* si *violentu perceptoriu de dari publice, de impositae*; — coventu neconoscutu d'in coce de Carpati; déro, fiendu co Dict. de *Buda* da si etymologi'a a cestui coventu, spunendu co *jucuti* sau *jucutellu* vine d'in *executor*, se ne fia si noue permissu a emitte una opinione: *jucuti*, — de unde apoi: *jucutellu* si *jucutia* —, se pare a ff in locu de *jacuti*, formatu, de certu, d'in *jacu* (= *jafu*, vedi *jacuire* = *jufuire*; vedi si: *japca, jopuire* = *jupuire*), *jacutoriu*, d'in natura applicatu la *jacu*.

JUCUTIA, s. f. (pron. *jucuti*); vedi *jucutellu*.

JUDAICESCE, adv., in locu de *judaiice*, e contrariu naturei limbei romana.

JUGANIA, *jugaraia*; vedi *jigania, jigaraia*.

JUGANIRE, -escu, v., *castrare*; in Dict.

JUGARELLU, s. m., specia de planta (fr. *germandrée*, germ. *germander*).

JUGASIU, -a, adj. s., aptus, idoneus jugo, jungendo; aptu, bonu de *jugu*, de *injugatu*; in specie: *unu jugasiu e bou de jugu*, si in genere: *callu de jugu*, *vita de jugu*, etc. = *jumentu*; —iu locu de *jugaciu* = *jugace*.

JUGHINA, subst. f., squalor, sordes, pruritus, scabies; sorde crassa, scalore, scabia, rônia, mancarime, *jegu*, missellia, etc.: *jughina de callu*, *jughine de servitori*; de aci: *jughinare*, v., (cu forme simple: *jughinu*, *me jughinu*, *se jughina*, etc.), scabore, so scabore, fricare; se fricare; a scarpinã, frecã, si reflex. a so scarpinã, a se frecã, mai allessu pre capu, pre cerbice, etc.: *scolla si te jughina*, *co nu esti bonu de câtu de somnu si d: jughinatu*; *jughinatu*, part. sup.; *jughinatura*, s. f., *jughinosu*, -a, adj., plenu de *jughina*; sordidu, scalidu, scabiosu, *jegosu*, etc.: —probabile, *jughina* de la *jugu*, *jugulu*, etc., in sensu de *vulneri de la gattu* cari. prene, su *farinose*, si totu una data plene de *mancarime*.

JUGHINARE, *jughinatu*, *jughinatura*, *jughinosu*; vedi *jughina*.

JUGEU, s. m., canum jugum; specia de *jugu* micu; in speciale *jugu*, la care se supunu câni a dou'a di dapo lassatulu secculu de pascu; —cumu se vede, in locu de *jugu* d'in *jugu*; —darea in *jugeu*, *treceera prin jugeu a câniloru e, de certu, reminescentia de punitione câniloru romani d'in arcea Capitolului*, candu se arretara asiã de negligenti si invigilanti; in câtu nu annuntiaru prin latrate suirea Galliloru pre monte Capitolu.

JUMALTIU, s. m., maltha = *malthi*, compositu d'in *pece* = *pix*, si *cera* = *cera*; verb. *jumaltiare* (mai puciuu bene: *jumultiuire*), *malthare* = *a malthã* = *a dá cu maltha*; *jumaltiatu*, part. sup., etc.

JUMALTUIRE, *jumaltuiutu*; vedi *jumaltiu*.

JUMANARE, s. f., lunga pertica cu care se scôte apa d'in adunce putiuri; —cumu se vede, in locu de *dimanare* d'in *demanare*; pote si in locu de *dimenare*

sau *demenare*, d'in *de si menare* = *misicare*, etc.

JUMARE, s. f., de regula in pl., *jumari*, ororum intrita; buccata de oua, facta d'in oua fripte si pisate sau tocate.

JUMULIRE, *jumulitu*, *jumulitura*; vedi *japca* cotra finitu.

JUPANESSA, s. f., vedi *jupãnu*.

JUPANU, s. m., dominus, princeps, patricius, mercator, negotiator, opifex, operarius, coventu, ce, dupo tempuri, leuã si avù varie si forte diverse sensuri, asiã: 1. in celle mai vechie tempuri, *jupãnu* se dicea cu sensulu de: omu de cea mai inalta conditione, nobile de fronte, patriciu de cea mai bona materia, asiã, co *jupãnu*, ecivalea mai multu de câtu approssimative cu latin. princeps in tempurile celle mai formose alle republicei romane: *jupãni d'ero erau principii, notabilii terrei; sociele Jupãniloru de pre a tunci erau si elle jupanesse, ore-cumu mulieri principesse; Jupãni erau ore-cumu domni, inse, titlulu de domnu se dá, cu mare respectu, numai capului terrei*; 2. in tempuri posteriori, nomele de *jupãnu* se intense la toti celli de conditione media, la negotiatori si industriali de tote gradele: *sociele acestoru noui Jupãni fara tote jupanesse, ca si sociele vechiloru Jupãni*; 3. in tempulu-Fanariotiloru nomele de *jupãnu* allu vechiloru patricii cessa titlului grecescu de *cyrios* = *κύριος*: *metropolitu*, *ca si episcopii, principii basericii ca si ai hierarchiei civile, portau toti titlulu de cyrios: mulieru Jupãnului de alta, data care acumu erã cyrios, se dicea si ea cyria*; —acestu titlu grecescu nu intardiara a luã si *Jupãni impreuna cu jupanessele de starea media*; ca se evite despretiulu, in care, cu modulu indicatu, cadusse titlulu de *cyrios*, *vechii Jupãni avura recursu a se impaunã cu titele bysantine, fedute celle mai multe cu fedose nomine slavice*; si ca se nu mai póta plebzi, *nouii Jupãni si nouii cyrii, se usurpe si aceste tite, le regulara, prin legi dupo gradele officieloru hierarchiei civile*; inse si aceste tite devenira vili in supremulu gradu, si perira cu sonitu de eterna uitare si de eternu con-

temptu allu vocei poporului; ce rămâne déro d'in acestu putridu si fantasmagoricu edificiu de titulatura? nemine astadi d'in Români, fia cellu mai infimu, nu e care se nu respinga cu orrore titlele de *cyrios* si de *cyria*; nemine nu cotédia se lu dea altui-a, fora se setéma de resonarea intitulatului cu asiá nome;— nomele de *cyrios* si de *cyria* a peritu cu totulu d'in usu; déro nomele de *jupânu* cumu sta? abia se mai pote d'in cându in cându applicá *judaniloru si servitoriloru: jupane Isacu! jupanessa Maria;—vechii jupâni* cautara una noua scapare in titlele de : *boiaru, boiarnessa, coconu, cocona*; déro si aceste-a nu intardiara a se sordí si cadé in dispretiu; mai nemine nu aude buccurosú a se nomí asiá; in fine ultimulu refugiu, la care confugira *vechii jupâni*, fura titlele de : *monsieur, madame, dame*, cari cadura si mai currendu in dispretiu, asiá co asta-di abia sufferu *curtesanele* se se califice cu elle (vedi si coventele : *boiaria, boiaru, dama*, etc.): numai coventele curatu române : *domnu, dómna*, ca title de onóre, remasera nesterse in gur'a Románului, si sperâmu co voru remané pêno candu va viuá nationea româna.—Déro se ne intorcemu la coventulu : *jupânu*. D. *Michlosich* (in oper'a sea : *die slavischen elemente im rumänischen*), assere, co rom. *jupânu* e impromutatu d'in slav. *jupanŭ*, si ca proba acestei assertione adduce n. slav. : *jupan*, serb. *jupan*, mag. *ispan*, n. grec. m. *ζουπάνος*, f. *ζουπανιά*; éro in oper'a sea : *lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum* da, cumu pare, prob'a scientifica a originei slovenice a coventului in cestione : *jupanŭ* = sensu : *qui super cauponas et forum est constitutus* = *cellu pusu mai mare preste cauponi* = (*carcimari*) *si preste foru* = (*mercato*); allaturandu apoi, ca avendu acellu-asi intellessu, si : med. grec. *zoupanus*, med. lat. *japanus*; adaugendu apoi la slav. *jupanŭ* epithetele : *mal, viki* = *micu, mare*, cumu si d'in nou : n. grec. *ζουπανός, ζουπανιά* (dupo *Ducauge*), si med. latin. *japanus*, n. slav. *jupan*, f. *japanja*, adj. *jiipanj*, serb. *jupan*, croat. *jupanik* = *parochus* = *parochu*, mag. *is-*

pan, (unde — *adauge inco invetiatalu slavistu* — *slavis quibusdam : s'pan, = de unde la unii slavi form'a : span*); celle peno aci esposite d'in dissele invetiatalu slavistu, concernu numai coventulu slavicu cu tota *progenitur'a sea, chiaru si in romanesce*; acumu inse enumera si analogele *independenti* de coventulu *slavicu*, adeco : pruss. *supŭni* = *pater familias* = *tata de familia*, lithuan. *juponė* = cu acellu-asi sensu ca si pruss.; goth. *siponeis* = *discipulus*; apoi si roman. *jupânu* — *jupânessa* = *dominus, domina*, intre derivatele slavice; — déro destalle aceste-a, ca se adjungemu a ne intellege : de unde scote D. *Michlosich*, — nu dicemu d'in veri-unu dialecticu mai nou slavicu, co-ci cu neci unulu d'in aceste-a nu are rom. *jupânu neci in ciuru, neci in dermonu, neci in forma*, neci mai allesu in sensu, — chiaru *d'in vechi'a slavica*, unu coventu care se corresponda in forma si in spiritu cu *jupânulu romanescu*? — pote ére sensulu *jupanului* slavicu ca simplu *prefectu de cauponi*, se se compare cu *originari'a imagine patricia a jupanului romanu*? d'in ce radice a nome *slavica* trage sau *pote* trage slavicultu *jupanŭ*? si apoi : de ce nu admite invetiatalu slavistu formarea sau impromutarea romanescului *jupânu* mai bene d'in lithuan. *jupone*, care si in forma si in sensu cadra mai multu cu form'a romanésca, ca se facu de pruss. *supŭni*, care aborre de la form'a romanésca, de si se apropia prin sensu, pre candu goth *siponeis*, nu convine nici in un'a, neci in alt'a? de ce in fine ung. *ispan*, care a datu unoru-a d'in slavi form'a *span*, se nu fia impromutatu d'in romanesculu : *jupânu*? ca se nu se dica co *tragemu foculu pre turt'a Romanului* : de ce se nu admitta invetiatalu slavistu, co ung. *ispan* ar poté fi essitu d'in germ. *gespann* = *sociu, comite*, de unde si : *gespannschaft* = *comitatu*, cumu se si nomescu unu *cercu* sau *districtu ungurescu*? — déro fiendu co relationile istorice alle Romániloru au fostu cu vechii *Prussi* si chiaru cu vechii *Lithuani* forte departate si pucine, si fiendu co neci aceste dialecte nu ne

esplica *jupânulu* : de acea-a vomu cercá, déco alte limbe, mai strinsu si mai de multu legate cu a nostra, nu esplica claru si limpede coventulu in cestione : a) nu e de respinsu si repudiatu assertionea, cò *jupânu*, cu a obscuru, pote, de certu, fi si cu e in limb'a nòstra : *jupênu*; acésta forma, cu simpl'a commutatione a unui *b* cu *p*, si viceversa, póte forte bene stá in locu de : *jubenu* de la *jub-ere*=*jubero*, de unde : *jubente*=*jubens*=*domnitoriu in poterca legei*, cumu erau *jupenii* sau *jubenii* in origine; b) si mai pucinu de respinsu si de repudiatu e inco etymologi'a lui *jubenu*=*jupenu*, ca trassa d'in *duobenus*, care, dupo *Iestu*, e form'a antica a coventului *dominus*; *duobenu* suna inse, in limb'a romana, si : *jubênu* sau *jupênu*, ca si *jumetate*, d'in *diumetate*; — noi connoscemu pucine etymologie de acésta claritate, si credemu cò si invetiátulu slavistu va subscriue acestei esplicatione si pentru limbele slavice; nu mai allergámu déro la *sancrit'a*, de unde inco amu poté trage lumineuse esplicari. M.

JUPU, s. m., vedi *jipu* si *japca*.

JUPIRE, *jupuitu*, *jupuitura*, etc.; vedi : *japca* si *jacuire*.

JUPURLUIRE, *jupurluitu*, etc., fiendu numai ama desvoltare d'in *jupuire*, camu in acellu-asi sensu, vedi *jupuire*, *jupuitu*, etc.

JURUBIRE, -escu, v., a face *jurubitia*, part. sup. *jurubitu*, etc.; — presupusu d'in *jurubitia*, trassu, de certu, d'in sup. *jurubitu*, in forma de adj., *jurubitiu*, -a, de unde *jurubitia*, ca subst, fem. pers., cu sensulu de : *fla in spiram torta et convoluta*=*totu de fire intortu si convoltu in forma cylindrica* : *jurubitia de tortu de linu*, *jurubitie de tortu de cânepu*; *jurubitia de fire de bombacu*, *de fire de lâna*, *de fire de metasse*, etc.; — cumu se vede de sene, verbulu *jurubire* in locu *giurubire* d'in *giuru* = *gyrus*,

tradussu in verbu : *giuruire*, ca *pretiuire* d'in *pretiu*, déro cu intercalationea unui *b*. spre a se evitá confusionea cu *juruire*=*giuruire*, (de cari vedi in secentele articlu); asiá déro : *giurubire*, *giurubitu*, *giurubitia*, etc. ecco formele juste, clare si precise alle coventului in cestione.

JURUBITIA, *jurubitu*, *jurubitura*, etc.; vedi *jurubire*.

JURUENTIA, s. f., vedi *juruire*.

JURUIRE, -escu, v., (acésta-a e form'a correctá, éro nu : *giuruire*, care nu e de câtu provincialismu, ce ar produce confusione cu *giuruire* sau *giurare*, ca : *im-pre-giurare*, *in-con-giurare*, etc., d'in *giuru*=*gyrus*, pre candu *juruire* in cestione d'in *jure*, d'in care si *jurare*, *justu*, etc.), *sollenniter*, *jurejurando*, etc., *promittere*; *polliceri*, *dare*, *donare*, *dicare*, *dedicare*, *dedere*, etc.; a *promitte*, *dá*, *doná*, *dedicá*, *consecrá* ceva sau pre cineva cu mare si religiosa, conscientiosa *sollennitate*, cu *juramentu fidele* si *sinceru*, etc. : *amu juruitu totu allu nostru scolei si basericei*; *juruescu concctianiloru tote fundurile melle d'in acésta cetate*; *juruire basericei*, *altariului*, *singurulu copillu ce li se va da de Domnedicu*, — derivatu : *juruitoriu*, -*tória*, adj. s., care *juruesce*; *juruitu*, part. sup. subst. : *funduri juruite de repausati*, *cu dispositoni de juruitu tote alle selle societatei academice*; *nu me incredu in giuruitulu vostru veri-cátu de sollcnne mi lu dati*; — *juruitura*, s. f., *actione*, *actu*, *facta*, *lucru de juruire* : *mai multe juruiture fecera scolci*; — *juruyente*, part. adj., de unde si *popul. juruentia*=*juruintia*, s. f., *statu*, *conditione* si *facta de juruyente* : *juruentiele facute de repausatulu nepotiloru sei*; *juruentie intarite cu marturie*.

JURUITORIU, *juruitu*, *juruitura*; vedi *juruire*.

JUTARESSA, *jutaria*, *jutariu*; vedi *jitariu*.

K.

Vorbele de origine straina cari incepu cu litter'a *K*, precumu : *kelu, kelire, kelitu, kcfu, kcfuire, kcfliu, keltuire, kyria*, etc.,

s'au trecutu mai tote la litter'a *C*, in combinationea *ch*, precumu : *chelu, chelire, chelitu, chcfu, chcfuire, chcfliu, cheltuire*, etc.

L.

LABA, s. f. Fiendu co s'a contestatu originea si puritatea coventului acestui-a, noi observamu aici, co radecin'a lui se afla mai in tote limbele indo-celtice, d'in care face parte si limb'a latina d'impreuna cu cea româna, asiá in sanscr. *v.*, *labh* = *prendere, leuare*, si subst. *lâbha* = *prendere, capere*, si instrumentu de *prendere*, ca allu nostru *laba*; grec. *λαβ* = *leuare*, de unde si subst. *λαβή* = *leuare, leuatura*, si instrumentu de *leuare*, cu allu nostru *laba*; celt. *lambh* = *mâna*, chiaru ca si allu nostru *laba*; lat. ensusi : *labrum* si *labrum* = instrumentu de *leuare*, ca si allu nostru *laba*, de la (*labere*) = *lambere* = *lambire*, a leuá cu gur'a, etc.; — déro ocurre *láb* si in limb'a ungrésca; — acésta occurrentia inse nu demustra co coventulu ar fi de origine ungrésca. *Laba* insémna : 1. petioru de animale, brânca bestiale, *bestiæ pes, ungula*, ce, ca si mân'a, serve la presu, la appucatu : *laba de catusia, de câne, de lupu; labele vulpei, ursului*; 2. prin estensionesi : *hominis manus, mân'a omului* : *nu ti bagá lab'a in vasulu meu; ce me scarii cu labele telle? asta muliere are labe ca de ursa*; — derivate : *labosu*, -a, adj., cu mari *labe* : *ce labosu câne!*

ce labose mân'; — si in forma m. *labu*, cu sensu de : *mica parte, palma* sau *laba* de pamentu, ce reserva unu proprietariu pentru seue.

LABOSU, -a, *labu*, adj., vedi *laba*.

LACASIU, pl. -e, in locu de : *locasiu*, prin urmare, d'in locu, de si cu forma pucinu plausibile, *domus, domicilium, habitatio, templum, sanum, sacellum*, casa, locuentia, templu, sacellu, etc.

LACATARIA, *lacaturiu, lacatusiaría, lacatusiu*; vedi *lacatu*.

LACATU, (pronunsiatu, dupo locuri : *lácatu, lacatu, locatu*, vedi in Dict. 2 *locatu*), pl. -e. S'a contestatu provenientia acestui coventu, fiendu co ocurre si in limb'a ungrésca, *lakat*; noi observamu inse co ocurre si in angl. *lok* si *loket*, sax. *loc*, fr. *loquet*, it. *lucchetto*, si lassandu cestionea filologica deschisa, ne pronunsiamu pentru form'a *locatu*, cea trecuta in Dictionariu. — *Lacatusiu, lacatusiaría*, derivate cu totulu reu formate in locu de : *locaturiu, locaturía*.

LACHEU, s. m., (ital. *laccio*, angl. *lackey*, fr. *laquais*, celt. *laquès*), *famulus, pedisequus*; servitoriu imbraccatu in uniforma servile; in specie, servitoriu care merge dupo domnulu seu, *pedisecu*.

LACHIRUIRE, *-escu*, v., (reu formatu d'in germ. *lackiren*); a dá cu *laccu* sau *lacca*, a verní sau vernică, a dá cu vernice, a dá cu lustru, a lustrá.

LACIU (pron. *laciú*, -a, adj. s. *aquosus*, *laticosus*, *avidus*, *madidus*; *aqua*, *latex*, *lacus*, *lacuna*; ca adj., *aposu*, *udu*, plenu de apa; ca subst. *laciú*, pl. -e. *lacu*, *latice*, *udu*, *umiditate*, etc.: *seti lacii de apa*; *cofundati in unu laciú*; — cumu se vede do sene, *laciú* e essitu d'in *lacu*, inse pote si cu allusione la *latice* = *latex*; déro fiendu co se dice si *laciú*, (cu e claru), se pote se fia essitu d'in radicea, de unde si: *lecore* = *licore*, etc.

LACOMESCE, *lacomescu*; vedi *lacomia*.

LACOMIA si *lacumia*, s. f., *aviditas*, *cupiditas*, *cupido*, *gulositas*, *ingluvies*; calitate de *lacomu* sau *lacumu*; éro *lacomu* sau *lacumu* -a, adj., *avidus*, *cupidus*, *gulosus*, *helluo*, *vorax*, *gluto inexplibilis*, *insatiabilis*, cui place a mancá bene si multu, care nu se mai satura, nesatosu, insatiabile, nesaturatu, spartu, cumu se dice, etc.: *e cineva lacumu nu numai de buccate, ci si de auru, de argintu, de lussu, de gloria*, etc.; si ca subst. *unu lacumu*, *lacumulu nu se mai satura*, etc.; si ca adv., *a mancá lacumu*, (vedi si adv. *lacomese* mai diosu), etc.; — d'in *lacomu* sau *lacumu*, si: *lacomire* sau *lacumire*, -escu, v., *cupere*, *concupiscere*, *appotere*, *affectare*, *vorare*, *vorax esse*, etc.; a fi *lacumu*: *lacumesce omulu la mancare bona si deliciosa, déro lacumesce si la avere, la libidini, la argentu, si auru*, etc.; *lacomitu* si *lacumitu*, part. sup.; — *lacomosu*, -a si *lacumosu*, adj., d'in *lacumu*, superlativu óre-cumu allu acestui-a; — in fine: *lacomescu* si *lacumescu*, -a, adj., d'in *lacumu* ca subst., de ací adv., *lacomese* si *lacumesce*: *ce mancati asiá lacumesce!* — de unde? D. *Miklosich* respunde promptu si categoricu: de la slavicultu *lakomŭ*; — déro nu ne spune de unde vine *lakomŭ*; — ba ne spune: vine de la verb. *lakati* = *esurire* = *a avé fame*; éro *lakomŭ* espreme: *cupidas*, *avidus*, *gulosus*; apoi de ací si: n. slav. *lakom* = *cupidas*, si *lakomik* = *esuriens*, bulg.

lakom = *avarus*, alb. *lakemus* = *avarus*, mag. *lakoma* = *conviviam* = *ospetiu*; — fortá bene, déro ce respunde la Dict. de *Buda*, care assere, co roman. *lacomu* e affine cu it. *leccone* = *glutone*, *lacomu*, si mai produce si it. *leccume* = *lacomia* si *lucru de lacomu*, *deliciu palatale*, *cupe, die*, — si chiaru v. it. *leconfa* = *aviditas*, asiá de aprope de allu nostru *lacomix* si prin forma si prin sensu? — respunde, co *leccare*, de unde se tragu coventele italice susu citate, nu insémra: *a fi flamendu*, ca slav. *lakati*, ci: *lingere*, ca si fr. *lécher*, etc., cari inco nu su romanice, ci germanice; co-ci v. germ. *sona*: *lecon*, anglosax. *lecon*, n. germ. *lecken*; — noi sustinemu co se pote candu vedemu, in facta, covente ca *leccone*, etc., co va se dica *lacomu*, *avidu*, *glutone*; apoi cu tota autoritatea *doctissimului Diez*, nu se pote admite *germanitatea* coventului ital. *leccare*, fr. *lécher*, candu dejá *Isidoru* profere: *leccator* = *gulosus*, de certu d'in unu verbu allu limbei rustice: *leccare* = *lingere*, candu si in limb'a romana avemu: *licaire* si *lecaire*, (confero si grec. *λεχάνος λεχός*, etc., d'in *λείχεν* = *lingere* = lat. *lingere* = sancr. *lih*, etc.); déro, déco aceste-a nu convingu pre invetiaturu slavistu, se producemu alta proba, — la care credemu co si D. *Miklosich* nu va mai resiste, — proba co coventulu nostru *lacumu* nu e si nu pote fi in addeveru *slavicu*: mai antâniu nu se pote negá, co limb'a albanesca e pote totu asiá de vechia ca cea slavica, si co coventulu alb. *lakemus* si *lakemia*, are, in poterea vechieloru si strinselorur relationi istorice cu Români, are mai mare affinitate cu alle nostre *lacumu* si *lacumia* de câtu slav. *lakomŭ* si *lakomije*; apoi, ce e mai multu, déco slavicultu *lakati*, (de unde *lakomŭ*), e affine cu sanscriculu *lac*, cu multu mai apropiatu si mai originariu e latinulu *lac*, de unde: *allicere* si *allectare*, *delectare*, *delictum*, *delicta*, etc., care esplica si prin forma si prin sensu si prin conuati'a cu limb'a nostra alle nostre d'in alle nostre: *lacumu*, *lacumia*, *lacumire*.

LACOMIRE, *lacomitu, lacomosu, lacomu*; vedi *lacomia*.

LACONICESCE, adv., *laconicescu,-a*, adj., nu su de câtu vorbe aberratice si contrarie limbei; vedi déro in Dictionariu formele corecte: *loconice, laconicu*.

LACOSU,-a, adj., *lacuster, lacubus abundans*; plenu de *lacuri*;—de adaussu la Dictionariu.

LACUINTIA, *lacuire, lacuitoriu, lacuitu*; d'in rea pronuntia scrisse si reu in locu de: *locuentia, locuire, locuitoriu, locuitu*,—cari vedi in Dictionariu;—*lacuire, lacuitu*, etc., aru fi proprie derivate d'in *lacu*, éro nu d'in *locu*;—de ung. *lakni* nu ne tememu.

LACUSTA, s. f., dupo pronuntia rea scrisu reu in locu de *locusta*, de care vedi in Dictionariu.

LADISIORA, *ladicia* sau *laditia, laducia* si *ladutia*, s. f., deminutive d'in *lada*, longa care cauta se intre in Dictionariu; asiá si *ladoniu=ladoiu*, s. m., augm. d'in *lada*.

LADOIU=*ladoniu, ladutio*, etc.; vedi la *ladisiora*.

LAE, s. f., vedi *laia*.

LAFU (pre a locuri: *lésu*), pl.-*uri*, sermo longus et iuanis; commentum, mendacium, loquacitas, garrullitas; vorba lunga si desérta, secca, mentiona, limbutia vacua: *perdu dillele si noptile cu lafuri*; in unu *lafu* duce si nu *lucra nemica*; nu allegi neci unu addeveru d'in *lafuribile loru*;—derivate: *lafurire,-escu*, v., a spune la *lafuri*: *lafuresce tota diu'a, fora se se appuce de ceva seriosu*; *lafuitoriu,-tória*, adj. s., care *lafuresce*; *lafuru,-a*, adj., depresu cu *lafuri*, limbutu, mentionosu, etc., de aci si altu verbu: *lafurare = lafurire* in sensu, inse mai espressivu de câtu acestu-a;—*lafu, lafuru*, etc., fórte probabile iu locu de *lapu*; *lapuru*, d'in radicea saucr. *lap=loqui*, loquax esse; grec. *λαπ*, de unde: *λαπρός, λαπτός=φλωαρός=fliacariu*; lat. *lamb = allu nostru*: *lambire, lampire*, etc.

LAGAMIRE,-escu, v., effodere, fodere; a face *lagámu*, a cuniculá pamentulu; d'in *lagámu=cuniculu, fossa, mina, sapatúra* pre sub pamentu;—proba-

bile, *lagámu*, corruptu, prin trecerea sea prin limb'a turcesca, d'in *lacuna, laguna* sau *luguma*; vedi *lacuna* si *laguna* in Dictionariu.

LAGÁMU, s. m.; vedi *lagamire*.

LAGARARE, v., castra ponere; a pune castre; part., *lagaratu,-a*, d'in germ. *lager=castre*, aproape date uitării.

LAGONITIA, s. f., horreum, granarium; granariu, ordiariu, ambariu in genere;—cumu se vede de sene, in locu de *lagunitia*, demin. d'in *laguna*.

LAGUMU, s. m., vedi *lagámu*.

LAIA, s. f., turba, multitudo, caterva; multime, caterva; in specie, caterva de *Tigani*: *Tigani de laia*, in oppos. cu: *Tigani de vétra*; inse si in genere: *omu de laia, d'in lai'a cuiva*;—d'in acea-asi radice cu *λαός*, de ora ce limb'a tiganesca sémina mai allesu cu limb'a gréca d'in Europ'a, si cu sanscrit'a d'in Asi'a;—póte si fem. d'in *laiu,-a*, adj., *niger=negru*, cumu su *Tigani* de ordinariu; co *laiu* insémna *negru* se vede d'in espressionea, asiá desu repetita, mai allesu: *laia=bellaia; mneliore laie=ballaie; laiú=bellaiú* sau *laiú=bellaniú=negru=albu*; de altramente *loiu* la Macedo-romani e commune, in locu de *negru*;—forte probabile, co *laiu,-a*, e in locu de *laviu=laviu=lavandus*;—*laietiu,-a*, adj. subst., de si nu demin. d'in *laiu*, se refere inse mai multu la *laia*, s. f., tractata in primulu locu, cu sensu de: *de laia, d'in laia, nu d'in vétra*; in sensu mai generale: *laiu,-a*,=nome de selbaticu, orridu, nelautu, nepeptinatu, incultu, etc.: *ce muliere laietia! ce juni laietii! ce poporu laietii! cu laietiuulu greu ai se te dai*, etc.

LAIBELU si *laiberu*, s. m., vestimentu strimptu ce se pune pre trunchiulu corpului, peptariu;—d'in germ. *leibrock*, reu formatu, déro dejá datu uitării.

LAIBERU, s. m., vedi *laibelu*.

LAICU,-a, adj. s., *laicus*, (gr. *λαϊκός* d'in *λαός=poporu*); unulu d'in poporu, unulu ce nu e sacratu, nu e preutu, nu e diaconu, nu e clericu: *omulu care nu e clericu se dice laicu*.

LAJA, s. f., *agiu*, (fr. *agio*, germ. *aufgeld*); vedi: *agio = agiu*;—*laja* pare

corruptu d'in *lagia*, in locu de *l'agia*, adeco : *agia f.* in locu de *m. agiu*, cu articlu *la* ; de altramente d'in coce de Carpati e neconnoscutu.

LAIETIU, *laiu*; vedi *laia*.

LALAIRE, *-escu*, v., lallare, vocem tremule modulari, tremule canere, garrere, indistincte loqui, balbutire, effutire, inepte loqui ; 1. in genere, a emitte sonuri, voci fora sensu, a vorbí, cantá fora intellessu ; 2. in specie, a) a cantá se addorma unu pruncu ; b) a modulá vocea cu tremuru, a tremurá = a face se tremure vocea, a cantá *tralle*, sau *trille*, a *trallá* sau *trillá*, (vedi si mai diosu) ; c) a balbutí, a vorbí incurcatu, a limbutí, garrí, fliacari, effutí ; a vorbí verdi si oscate, etc. ; — derivate : *lalaitoriu*, *-tória*, adj. s., care *lalaiesce* ; *lalaitu*, part. sup. ; *lalaitura*, s. f., actione si effectu de *lalaire* ; — d'in *lala* sau mai bene : *lalla*, sonu, care compositu d'in cea mai molle consonante si cea mai sonora vocale, e forte aptu la emissione vocei, de sí adesea acésta emissione e confusa si neintelléssa ; sonulu *lalla* devine subst. f. *una lalla de gure limbute*, sau m. *unu lallu* = *lallum* si *lallus* = cântu, cântu confusu a deseá, vorba confusa, etc. : *lallulu gureloru limbute* ; de aci verbe : *lallare* = lallare, a cantá, si adesea a cantá fora sensu, mai vertosu, a cantá asiá, cumu se addorma pre cine-va, in specie, se addorma unu pruncu, (conf. in Dict. *lullu*, *lullicare*) ; part. s., *lallatu*, etc. ; — *lallaire* si *lalluire*, desvoltate in vocalismu, au desvoltatu si intellessulu, cumu s'a potutu vedé inco de la inceputu la *lalaire* = *lallaire*, (conf. si grec. *λάλος*, *λαλεῖν*, *λάλειν*, etc.) ; — vocalea a d'iu *lalla* trece mai in tote celle alte vocali : asiá, afora de celle susu citate : *lallu*, *lullu*, occurru si forme cu o : *lollu*, *-a*, adj., *vacillans*, *titubans*, *claudicans*, *hærens*, care in mersulu, motulu, gestulu seu *vacilla*, *tituba*, *se impedita*, *cespita*, e, cu unu coventu, molle si debile : *ce lolle mulieri in toti passii loru* ; *teneri mai lolli de câtu betranii* ; de aci derivate : *lollaire* si *lolluire*, *-escu*, v., *vacillare*, *titubare*, *hærore*, a se impeditá, incurcá,

in mersu, in lucru, a cespitá, a esitá, a fi molle si lentu, etc. ; — directu d'in *lollu*, ca augmentative : a) *lollotiu*, *-a*, adj., forte *lollu*, *-a*, inse si ca subst. mai allessu f. *lollotia* = persona sau lucru *lollu*, a) ca pers. *una lollotia de omu* = care nu numai nu e bonu de nemica, déro e si spre sarcina si greutate ; β) ca lucru : *cu lollotie multe nu faci calle*, obiecte grelle de portatu pre calle ; — si form'a : *lollotu*, s. m., in sensu differitu, adeco : *clamor*, *vociferatio*, *strepitus*, *tumultus*, *larma*, *sberetu*, *clamore*, *strepitu*, *tumultu* ; de unde *lollotire*, *-escu*, v., *clamaré*, *vociferari*, *obstreperé*, *ejulare*, *tumultuari*, a face *larma*, a *sberá*, a dá clamori, etc. ; — aci paru a se referí si : *trallu* sau *trillu*, s. m., *tremula vocis modulatio*, *tremulus et virbans cantus*, (conf. fr. *trille*, it. *trillo*), modulatione vibrante a vocei, vibrante si tremente cantu, de unde *trallare* si *trillare* = a face *tralle* sau *trille*.

LALAITORIU, *lalaitu*, *lalaitura* ; vedi *lalaire*.

LALANGHITU, s. m., vedi : *abyssu* in Dictionariu.

LALLARE, *lallatu*, *lallaire*, *lallaitu*, *lallu* ; vedi *lalaire*.

LALÉA, s. f., pl. *lalelle*, (si sing. *lalella*), *tulipa*, (fr. *tulipe*), specia de flore.

LAMPAGIU, (pron. *lampagiú*), s. m. pers., cu forma contraria legiloru limbbei ; vedi in Dict. : *lampariu*, *lampadariu* ; — asiá si *lampasiu*, s. m. reale, pentru care vedi in Dictionariu formele corecte : *lampa*, *lampade* ; de altramente *lampasiu* nu credemu se se fia auditu sau se se audia unde-va d'in coce de Carpati.

LAMPASIU, s. m., corruptu unguresce d'in form'a latina *lampas* ; vedi *lampagiú*.

LANCIASIU, s. m., d'in *lancia*, cu acellu-asi intellessu ce are si form'a : *lanciariu*, care e de preferitu, si de care vedi in Dictionariu.

LANCIETA, s. f., *scalpellum* ; deminut. d'in *lancia*, leuatu in sensulu speciale de instrumentu chirurgicu : *scalpellu*.

LANCIUGU, pl. *-e*, deminutivu ineptu d'in *lanciu*, care vedi in Dictionariu ; — d'in *lanciu* si verbulu : *lancuire*, *-escu*,

v., a pune *lanciu* sau *in lanciu*; *lanciuitu*, part. sup.

LANCIUIRE, -escu, v., *lanciuitu*, part. vedi *lanciuǎ*.

LANDGRAFU, s. m., (germ. *landgraf*), comite regionariu, titlu de nobilitate.

LANDVERU, s. m., (german. *landwehr*), garda nationala la Prussiani.

LANGAVIA, s. f., *encarpon*, (fr. *foston*), ornamentu de architectura d'in flori si d'in fructe; — *langavire*, -escu, v., *encarpis incidere*, a orná, a sapá, sculptá cu *langavie*; — *langavitu*, part. sup. d'in *langavire*; — *langaviu*, -a, adj., cu *langavie*.

LANGAVIRE, *langaviti*, *langaviu*; vedi *langavia*.

LANGÉDELA, s. f., d'in *langedire*, coventu contrariu legiloru limbei, in loculu carui-a potu intrá forte bene: *langeditate*, *langedime*, etc.

LANOSIRE, -escu, v., d'in *lanosu*, a face *lanosu*, a scóte *lána*, peri pre una pannura; *lanositu*, part. sup.; — d'in *lanosu*. si s. f., *lanositate*, cumu si directu d'in *lána* se formédia *lanare*, v., camu in acellu-asi sensu cu verb. *lanosire*.

LANOSITATE, *lanositu*; vedi *lanosire*.

LANSKENETU, s. m., (fr. *lansquenet*, germ. *landsknecht*), specia de jocu de carti.

LANTI, pl., glandula vitulina, (fr. *ris de veau*); — póte in locu de *lapti*.

LANTIUGU, *lantiuire*, *lantiuitu*; vedi *lanciugu*, *lanciuire*.

LAPOVITIA, s. f., nimbus, subitaneus imber; plouia subitana, abundante si rapida, amestecata cu grandine, sau cu neue; — pote d'in *lap*, de unde *lapide*, in sensu de *grandine*.

LAPTAGIU, s. m. pers., cu form'a *giu*, straina limbei, in locu de — *ariu*: *laptariu*. ce vedi in Dict.

LASCAIA, s. f., medietate de *pará*, aproape medietaté d'in *bannulu* de *astadi*; — turcescu, ca si *pará*.

LATITIONE, s. f., vedi *latitosu*.

LATITOSU, (*laticiosu*), -a, adj., d'in *latitu*, ca si *negritiosu*, *writiosu*, etc. d'in *negritu*, *writu*; asiá déro: *latitosu* = *aptu*, *suppusu la latitu*, care se pote

latire; — totu d'in *latitu* si *latitione*, actione de *latire*. déro si: facultate de a se *latire* = *latibilitate*.

LATURETIU, -a, adj. s., care sta a *lature*; s. f. reale: *laturetia* = vasu, cupa mai mica, ca mai mica, asiá co formédia ore-cumu *lature* = *estremitate* in seri'a vaseloru de mesura pentru licide.

LAUDAROSIA, (pron. *laudarosia*), s. f., calitate si fapta de *laudarusu*; vedi in Dict. *laudarusu*.

LAVICIA, *lavitia* si *lavitia*, s. f., *scamunum*, sedile; scandura sau mai multe scandure, ce puse horizontala servu la sedere de persone, la asediare de vase, etc.; deminut. *laviciora* si *lavitiora*, *lavisiora*; — D. *Miklosich* assero co rom. *lavicia* e impromutatu d'in slav. *lavita*, comparandu cu acestu-a: bulg. *lavisa*, russ. *lava* si *lavka*, polon. *lawa* si *lawica*, cech. *lavice*, mag. *lócza*; de ce nu profere si slav. *lava*, de unde celle mai multe derivate cu forma deminutiva? si de ce apoi nu ne spune d'in ce radice *slavica verbale* a essitu subst. slav., *lav*? — de certu pentru co nu afla in *slavic'a* una *radice verbale*, cu care se esplice s. slav. *lava*; se afla inse in *romanesca* assemine *radice*, adeco: *lauare* = *lavare*, *lav-ere*, de unde roman. subst. *lava* sau *lava*, cu sensulu primitivu, ce are, in gur'a poporului románu si demin. *lavicia* — *laviciora*, — sensulu primitivu: *ceva pre care se lava vasele de lauatu si totu de una data se dispunu aceste vase, lauata si dens'a*; — óre n'amu póte dice cu mai mare probabilitate, — peno la proba contraria, — *co coventele in cessione su impromutate de limbele slavice d'in limb'a romanesca?*

LAVICIORA, *lavitia*, *lavitiora*; *lavisiora*; vedi *lavicia*.

LAZU, pl. -uri, agri vel soli cultu vacantis cultura; curatura, solu sau agru curatu de erbe relle, etc.; si: *silva cæsa*, selba taiata si sterpita; — de aci: *lazuire*, -escu, v., extirpare, a face *curatura*, a sterpi erbele relle d'in unu agru; *lazuitu*, part. sup.: *agri lazuiti*, *lazuitulu unui agru*; *lazuitura*, s. f., *curatura*, etc.; — D. *Miklosich* attribue *lazu* la unu impromutu d'in slav. *lazŭ*, care

nu există în limb'a *slavica vechia*, ci numai în n. slav. *laz* = *distellinire, rumpe* a unei tellina, și serb. *laz* = silva căsă, spunându-ne totu de una dată coventulu în chestione e de origine germanică, foră înse se ne arrete unu coventu germanicu, care se esplece lucrulu; a-cestu-a rămâne dero în suspensiune, Its sub iudice.

LAZUIRE, *lazuitu, lazuitura*; vedi *lazu*.

LEALITATE, s. f., fidelitas, sinceritas, (dupo fr. *loyauté*, în forma it. *lealtà*); sinceritate, curată de ânimă și de cogitu, calitate de *leale*, adj., (reu : *lealu*, co-ci adj. it., c : *leale*, éro adj. fr. *loyal*), sincerus, probus, fidus, etc.; cui te poți încrede, pentru corectate și fraudea nu intra în ânim'a și cogitulu lui; — înse : fr. *loyauté-loyal*, cumu și it. *leale* — *lealtà*, nu su do câtu profunde corupțiuni d'în integrele și intactele forme : *legale* = *legalls*; *legalitate* = (*legatitas*), și prin urmare cu greu se potu admite în limb'a noastră, care nu suffere assemîni mutilationi, cumu se vede d'în popularile : *tacere* = *tacere*, *placere* = *placere*, etc.; cari în fr. și it. occurru mutilate în : *taire*, *plaire*, *placere*.

LEALU, -a, adj., vedi *lealitate*.

LEBEDA, s. f., 1. specia de passere, *cycnus*, (κύκνος), *cycnu*; 2. vestimentu, ce copere trunchiulu corpului; în acestu sensu, în locu de *lebeda* intra, de regula, deminutivulu acestui-a : *lebedea* sau *lebedella*, pl. *lebedelle*; — D. *Miklosich* referă *lebeda* fem. d'în limb'a romanéscă la slav. masc., *lebedŭ*, allegandu, pentru confirmatiunea sea și : n. slav. *labod*, serb. *labud*, cech. și croat. *labut*, polon. *labodz*, și în alte : *lobod*; dero rămănu doue mîce chestioni de resolutu prin corectarile invetiatiului slavistu, și a nome : a) care e radicea *verbale slavica*, care se esplice *passerea* : *lebeda*, și în dialectele *slavice* și în dialectulu *romanescu*? = b) cumu se esplica coventulu *romanescu* în sensulu de sub 2?

LECA, s. f., mica, frustulum, offa, ofula; mica, miga, picatura, picu, buccatella : *una léca de vinu*; *nu e léca de casiu*; *addu-mi una léca de apa*; deminutivu *lecutia* : *una lecutia de tempu*

stete spenduratu de arbore; *nu mînci una lecutia de casiu*, *si se bei una lecutia de vinu*? — coventulu, în acésta forma fem. : *léca*, convine perfectu, și în forma și în sensu, cu sanscr. *leça* = picu, picatura, mica, buccatica, etc. d'în radicea : *lec*. = a fi micu, de unde, forte probabile, grec. *ὀλίγος* = pucinu, cu o prefissu, cumu se face în multe casuri, ca în *ὀμέλγειν* = *μέλγειν* = mulgere; v. boruss. *Heuts* = parvus, lithuan. = *lėças* = macer, etc.; — dero : ce se facemu și ce se dicemu, facia cu form'a masc. *lecu*, — nu în sensulu, ce are ca și f. *léca*, d'în locutiuni ca : *nu e lecu de apa*, *nu aveti lecu de mente*, etc.; ci în sensulu de : *medicamentam, remedium, medicamentu, remediū*, allinamentu de dorere corporale, de morbu : insanitosire etc., — de unde și *lecarium* = vindicatoriu, f. *lecaressa*; v., *lecuire, escu*, a vindicá; de aci : *lecutiosu, -a*, vindicabile; *lecutoriu, -tória*, adj. s., care *lecucesce*; *lecutu*, part. s., etc.? — D. *Miklosich* ne respunde promptu, dero totu asiá, ca și în multele casuri occurrenti mai înainte, foră se ne dea d'în ce radice *verbale slavica* a essitu subst. slav. *lěkŭ* = medicina, d'în care, dupo invetiatiulu slavistu, ar fi impromutulu rom. *lecu* = *medicamentu*, producundu, ca confirmatiune a assertiunei : bulg. cech. serb. *lěk*, polon. *lek*, goth. *lěkels* și *leikels*, v. germ. *lahhi*, anglosax. *lêce*, hibern. *legh*, și adaugundu : e goth. *mutanti videntor slavi* = *d'în gothic'a paru slavii a se fi impromutatu*; — dero : de ce nu d'în cea *romanéscă*, d'în care, cumu amu arretatu, și avemu se arretămu, *Slavii* au impromutatu multe cumu au impromutatu și Români de la *Slavi*, dero cu multu mai tardiu de câtu d'în alti fonti; — noi pucinu satisfacuti de esplicarea etymologica d'în limb'a *gothica* a coventului în chestione, cercămu, — cu debilile nostre poteri, — una assemîne esplicatiune d'în form'a *leca*, care da probe de anticitate mai departata chiaru de câtu a sanscritului *leça*, — *leca*, asiá de originaria, ca și grec. *ὀλίγος*, e trassa d'în radicea *verbale* : *loc-*, sau *lec-*, éro-si mai originaria de câtu sanscr. *lec*, care se traduce în limb'a populară a Româ-

nului in verbele : *lec-are* si *licare*, *licaire* (vedi si *lucomia*) = *lingere*, *lambere* = a *linge*, *lambi* sau *lampi*; *lecatu*, *licatu*, *licaitu*, part. sup.; *lecatura*, *licatura*, *licaitura*, s. f., actione si effectu allu actionei verbeloru; déro *licare*, *licaire* nu se facu de câtu cu *piculu*, *picatur'a*, *in stille*, etc., care e cellu mai originariu sensu allu verbeloru date; inse *piculu*, *impucinarea*, *micusiorarca*, etc.; merge peno la *inctare*, *lipse*, *lessinu*, *lessinare*, etc. (vedi in Dictionariu *lessinare*, *lessinu*, etc.); asiá se face in form'a verbale : *licnire*, -*escu*, totu d'in radicea *lic* (vedi mai susu), *fame tabescere*, *emori* = a fi *lessinatu de fame* : *licnitu de fame*, *nu mai pote de licnitu*, etc.; — d'in acea-asi radice e forte probabile co au essitu si : *lecire*-*licire*, *lecidu*-*licidu*, etc. (vedi in Dict. *licire* = *licedire*, *licidu*; si in Gloss. *leciu* = *licidu*); — acumu, observandu co *medicamentele*, in origine se dau in *picature* mai multu, in *decocte* de succu de erbe, si co chiaru asta-di *picaturele cotarui sau cotarui medicu* trecu ca mai bone in poporu si se buccura de mare reputatione, — credemu firmu, co avemu dreptulu a referi, si prin sensu si prin forma, masc. *lecu* = *medicamentu* la acellu-asi fonte, d'in care a essitu curatu romanesculu fem. *leca*, trecundu apoi, cu impromutu, la *Slavi*, si *pote la Gothi si altii*.

LECARÉ, *lecaire*, *lecatu*, *lecaitu*; vedi *leca*, *lucomia*, si *licare*-*licaire*; — d'in *lechaire*, cu gutturalea *c* aspirata, si : *lecaire*, -*escu*, v., a) *carere*, *indigere*, *desiderare*, a fi in *lipse*, a duce dorulu, a fi *seracu lipitu*; b) *privare*, *spollare*, *exuere*, a dispoliá, *privá*, *lipsí*, etc.

LECARESSA, *lecariu*; vedi *leca*.

LECHAIRE, -*escu*, v., vedi *lecare*, *lecare*.

LECIU, (pron. *leciu*), -a, f. adj. s., vedi *laciú* si *leciu* la art. *leca*.

LECU, *lecuire*, *lecutiosu*, *lecutioriu*, *lecutu*, vedi *leca*.

LEFA, s. f., 1. capitu capace allu lingurei : *lingur'a are una còda si una léfa*, *ar poté inse avé doue lefe la celle doue capite*; prov. *asta-a vá se dica lingura cu còda mare si léfa mica*; *nu place*

gastronomului lingur'a cu còda lunga si léfa strimpta; 2. *merces*, *pretium*, *stipendium*, *pretiu de lucru*, *de servitiu*, *mercede*, *salariu* : *cu lefe se prendu servitorii*; *fora léfa nu serve nemine*; — de aci derivate: *lefegiu*, *mecernarius*, *mercenariu*, *salariatu*; *lefaire*, -*escu*, v., a dá *lefa*, a prende si capitá cu *léfa*; *lefaitoriu*, -*tória*, adj. s., care da *léfa*; *lefaitu*, part. cui se da *lefa*; — se fia covenetele in celle doue sensuri de sub celli doui numeri (1. 2), asiá de diverse intre densele? *lefa* de sub 1., *lef'a-lingurei*, se refere, forte probabile, prin forma ca si prin sensu la acea-si fontana cu *laba*, (vedi *laba*; conf. si germ. *löffel* = *lingura*); totu aci se se refera si *lefa* de sub 2), in sensu de : *mediu de copere* sau *prendere pre cineva in servitiu*, sensu ce inco are radicea *lab* (vedi *laba*)? — Dict. de *Budu* trage *léfa* de sub 2. d'in grec. *λάτρον* = *mercede* de *mercenariu* = *λάτρις*.

LEFAIRE, *lefaitoriu*, *lefaitu*, *lefegiu*; vedi *léfa*.

LEFTICA, s. f., *lectica*, *currus birotus*; *lectu* = *patu* do portatu mai allessu *nepotentiosii*; *carrutia* cu doue rote; — cumu se vede, *corruptu* d'in *leptica* = *lectica*, (vedi *lectica* in Dictionariu).

LEFU, pl. *lefuri*, *lefuire*, *lefurire*, *lefura*, *lefuru*, vedi *lafu-lafuri*.

LEGINE, s. f. pl., d'in *léganu*, *cunabula*; vedi *léganu* in Dictionariu.

LEQUINTIA = *lequentia*, *lequire*, etc.; vedi *logoda*.

LEHAIRE, -*escu*, *lehaitu*; vedi *lechaire*.

LEICA, s. f., vedi *lelle*.

LEITU, -a, adj., *simillinus*, *consimilis*, *omnino similis*, *par*, *compar*, *idem*; forte *assemine*, cu totulu si in totu *assemine*, care pare in tote acellu-asi, etc.: *copillii tei su leiti tatalui*; *ellu e leitu cu tene*; mai allessu ca adverbiiu : *face leitu ca tene*; — probabile d'in unu verbu perdutu *leire* = *lucere*.

LELLA, *lelle*, *lellisiora*, *lellitia*; vedi *nana*.

LEMAIA (pron. *lemâia*), *lemaióra*, *lemaiosú*, *lemaitia*, *lemâiu*, *lemonada*; vedi in Dict. *lemonia*, *lemoniora*, *lemoniosu*, *lemoniú*, *lemóniu*, *lemonata*.

LEMNOSIRE, -escu, v., vedi *inlemnosire*.

LENCA, s. f., palliolum, vile pallium; mantellu reu portatu, reu facutu.

LEPEDEU, s. m., Huteum; pândia de coperitu patulu, lintiolu;—necconoscutu d'in coce de Carpati.

LESITIA sau *lessitia*, s. f., fulica; specia de passere.

LESNE, adj., facilis, commodus, levis; liusioru de facutu, facile, commodu: *lucru lesne de dissu, déro greu de facutu; omeni liusiorelli si lesni de inselatu*;—derivate: *lesnire, -escu*, mai allessu cu *in*: *inlesnire, -escu*, v., a facilitá, a face *lesne* de essecutatu, a procurá, etc.: *a inlesni callea cuiva; a inlesni mediele de vietia; a inlesni banni cuiva; lesnitu = inlesnitu*, part. sup., *lesnitiosu — inlesnitiosu, -a*, adj. s., *lesnitione* si *inlesnitione*, s. f., etc.;—coventulu nu pare a avé form'a covenita limbei romanesci, si, probabile, e slav., inse form'a slavica *лѣсны* data de D. *Miklosich* nu infaciosiédia bene pre *lesne*.

LESNIRE, *in-lesnire, lesnitiosu, lesnitoriu, lesnitione*, etc., vedi *lesne*.

LESIU, s. m., vedi *lessiu*.

LESSA, s. f., crates, rete, nassa, fructuetum; l. grate, retella, pléssa pentru diverse usuri, cumu de prensu pesce, de oscatu pome, etc.: *lessa pote fi si de nouvelle, de lemne; déro se facu lesse si de acia, de funicelle*, etc.; 2. *lessa*=padurice cu arbori mici, cu tufe, rara si in parte taliata, etc.;—D. *Miklosich* refere *lessa* la slav. *lěsa*; noi nu vedemu neci una esplicare etymologica a coventului *slavicu*; de acea-a ne permittemu a afirmá, co *less'a romanesca* pote fi essitu d'in *pléssa* de la *plettere* = *plectere* = gr. *πλεξ-ειν*,—supprimendu-se *p*, ca si *b* in *blastariu*.

LESSIU, s. m., cadaver; morticina, mortatione, cadaveru, corpu mortu, in specie, corpu de bestia morta;—derivate: *lessuire, -escu*, a se face *lessiu*, a cadé si jacé mortu, a fi *lessinatu*;—afine cu: *lessinu, lessinare*, etc., care vedi in Dictionariu.

LESSUIRE, *lessiuitu*; vedi *lessiu*.

LETIOSU, -a, adj., vedi *letiu*.

LETIU, s. m., 1. in locu de *latiu* = *laciú*, de care vedi in Dictionariu; 2. *letiu*=*argilla, lutu*; de unde si: *letiosu*=*lutosu, argillosu*.

LEURDA, s. f., specia de planta (Diction. *Barcianu* esplica prin germ. *bergknobel*, Dict. de *Buda* prin allium *montanum*=germ. *bergknoffel*); vedi si in Dictionariu *leurda*.

LEURUSCA (cu s aspru sibilante), s. f., specia de planta, acea-asi cu *laurusca* = *labrusca*, ce vedi in Dictionariu.

LEUSCIANU, s. m., vedi *leustianu* in Dictionariu.

LEVENDA si *levendula*, s. f., vedi *livanda*.

LIBOVU, s. m., amor, amore; coventu introdussu óre-candu prin carturarii slavoni, care inse n'a potutu prende radecina, si a cadutu in desuetudine;—compara si *ibovu* si *ibovnicu*.

LIBUTIU, s. m., larus, specia de passere palustre, germ. *kibitz*, ung. *libucz*;—necconoscutu d'in coce de Carpati.

LICARE, *licatu, licatura, licaire, licaitu, licaitoriu, licaitura*; vedi *léca* si *lacomia*;—de aci inse si foru'a mai devoltata: *licarire, -escu*, v., *lingere, ligure*, lambere, *avide vorare*; a linge, lambí, lampí, sorbí, sugé, mancá si bee cu aviditate, se dice in specie mai allessu de câni si de catusie, inse si de ómeni: *licarescu d'in tote câte le placu*;—derivate: *licaritione*, s. f., *licaritoriu, -tória*, adj. s., *licaritu*, part. sup., *licaritura*, s. f., *licáu*, adj. s., in acellu-asi sensu cu *licaritosu* si *licaritoriu*, analogu in forma si in sensu cu *lingàu*; inse form'a unoru assemeni covente e suspecta, si remâne a se regulá;—*déro*: *licarire* in sensu de *lucire, relucire*, etc., e reu applicatu in locu de: *lucuire* sau *lucurire*, de cari vedi in Dictionariu.

LICARIRE, *licaritosu, licaritoriu, licaritu, licaritura, licáu*; vedi *licare, licaire*.

LICHEA, s. f., pl. *lichelle*, inse dupo rea pronuntiatione reu scrissu in locu de: *lipéa*=*lipella*, pl. *lipelle*, de cari vedi in Dictionariu.

LICHNIRE si *lichnire, lichnitu, lich-*

nitura, etc., cu aspirazione a gutturalei in locu de : *licnîre*, *licnîtu*, *licnîtura*, si fonetică armonisatu : *lignîre*, *lignîtu*, *lignîtura*; vedi *licnîre*, *lignîre*.

LICNIRE si *lignîre*, -escu, *licnitione* = *lignitione*, *licnîtu* = *lignîtu*, *licnîtura* = *lignîtura*; vedi *léca* spre finitu.

LIFERANTU, adj. subst., d'in v. *liferare*, v., (d'in germ. *liefern* = fr. *livrer*), *ministrare*, *subministrare*, *soppeditare*, *instruere*, *providere*, *præbere*, etc.; a pune la indemâna, a ministrá sau subministrá celle necesarie, in specie, a procurá, a provedé, a provisioná, etc., (vedi si *furnire*); derivate : *liferatoriu*, -tória, adj. s. = *liferantu*, (mai bene ar fi *liferante*, de si acésta forma, ca si celle alte alle coventului in cestione, su tote de reprobato si de reiectatu, pentru co su strainismi, si apoi d'in coce de Carpati, pre câtu scimu, nu se connoscu neci de cumu; formele pure si conforme limbei nostre aru fi : *liferare*, *liferante*, *liferatoriu*, *liferatu*, etc., de unde s'au impromutatu si germ. *liefern*, cu tôte derivatele selle), *liferatu*, etc.

LIFERARE, *liferatoriu*, *liferatu*; vedi *liferantu*.

LIGA, s. f., d'in *ligare*, dupo fr. *ligue* = *fœdus* = *fœdus*; confederatione, associatione politica.

LIGHIANU, s. m., *labrum*, *lavacrum*, *pelvis*; vasu de lauatu, de spellatu, in specie, de spellatu faci'a si mânule; — nu credemu, cumu asseru unii, co ar fi coventu tercescu, ci forte probabile, essitu d'in gr. *λέκος*, de unde : *λεκάνη*, *λεκάμιον*, n. gr. *λεκάμι*, demin. trecundu successive prin formele : *lecaniu*, *leganiu*, *leciianu* = *lechianu*, *legianu* = *leghianu*, (prin stramutarea lui i d'in syllab'a finale in cea media, fora se se sibile gutturalea); deci ca, facia cu scriptur'a romanescă, se fia potentiosa si de aci inainte essistenti'a coventului in limb'a nostra, se cere a reduce vocalea i la loculu seu primitivu, adeco in *syllab'a finale* : *lecaniu*, *leganiu*, afora de nu preferimu, mai allessu in scriptura, celle romanice : *lauacru* = *lavacru*, *labru* = *lavru*, *pelve* = *pelvis*, etc.

LIGHIOIA si *lighionia*, *lighiona*, s.

f., animal immundum, spurcum; animale spurcu, immundu, care si бага botulu in tote; se dice inse si unui *omu spurcu*, *gret'osu*, *importunu* si *intolerabile*; — coventulu are, cumu se vede, forma *augmentativa* d'in unu primitivu: *lighia* = *ligla*. essitu d'in *lig* = *lic*, de unde : *licare*, *licarire*, etc., cu sensu de : *ceva ligaritoriu* = *care si бага botulu in tote*, si prin urmare : *ceva spurcu*, *spurcatu*; de aci si *poporele selbatice*, *straine*, *pagâne calificate de Români cu nomele de lighione*.

LIGHIONA, s. f., vedi *lighioia*.

LIGNIRE, -escu, *lignitu*, *lignitura*; vedi *licnîre*.

LIHAIRE, *lihaitu*; vedi : *lehaire*, *lichnîre*, *licnîre*.

LIHODIELA, s. f., statu, calitate de *lihodu*, -a, adj., insipidus, insulsus, ne saratu, insipidu, gretiosu; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

LIHODU, -a, adj., vedi *lihodiela*.

LILIACHIU, -a, adj., d'in *liliacu* ca arbore : de coloreă *florei liliacului* : *rochia liliachia*, *cingutori liliachie*; — si form'a : *liliacosu*, -a, adj., cu sensu mai energicu de câtu *liliachiú*, si, pre longa acestu-a, cu sensulu : *liliacosu*, -a, = de *liliacu*, de lemnu de *liliacu*.

LILIACOSU, -a, adj., vedi *liliachiú*.

LILIGU, s. m., *alumnus*; cellu crescutu de cineva, *alumnú*; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

LIMBAGIU, s. m., dupo fr. *langage*; modu de *limba*, de vorbire, de espresione; — nu e de recommendatu cu asemine forma straina limbei nostra.

LIMFA, s. f., *lympha*; apa, licore aposa; — inse form'a coventului nu e correcta, ci se cere sau *limpa* sau *lympha*, de care vedi in Dictionariu, asiá si *lymphaticu* sau *limpaticu*.

LIMFATICU, -a, adj., vedi *limfa*.

LIMPEDELA, s. f., forma repugnantă limbei, in loculu carei intra bene : *limpedire*, *limpeditate*, etc.

LINDICU, pl. -e, vedi *lenticu* in Dictionariu.

LINGASIU, -a, adj. s., d'in *lingere*, inse form'a d'in Dict. *lingariu* e de preferitu; alta forma : *lingâu* e mai ener-

gica decâtu *lingariu* sau *lingasiu*; déro si acésta forma rămâne a se judecă.

LINGAU, (pron. *lingàu*), adj. s., vedi *lingasiu*.

LINISCE si *lenisce*, s. f., tranquillitas, quies, placiditas, lenitas; statu, calitate de *linu* sau *lenu*: lenitate, trancilitate, repausu, pace, ciete, statu neturburatu, neturburare de suffletu, placiditate, etc.: *liniscea nopter, somnului, tempului, suffletului*, etc.; —derivatele: *liniscire* si *leniscire*, -escu, v., a face *linisce*, a pune in *linisce*, a impacã, allinã, imblandi, trancillã, etc.; *leniscitoriu* = *leniscitoriu*, -tória, adj. s., care *linisce*; *liniscitu* si *leniscitu*, part. sup. adj.: *stau liniscitu, nu su liniscitu de spre copillu*, etc.; — *linisce* sau *lenisce*, s'ar paré a fi in origine, unu adv. d'in adj. *leniscu*, -a, formatu d'in *lenu* = *lenis*, cu tôte aceste-a nu lu recommendãmu.

LINISCIRE, *liniscitoriu*, *liniscitu*; vedi *linisce*.

LINO, (pron. *linó*), si *linou*, s. m., dupo fr. *linou*, cea mai fina pandia de *linu* sau *inu*; — coventulu, cumu se vede, e d'in *linu* = *inu*, si, spre a poté prende radecina in limb'a romanésca, se cere a leuã una forma covenita acestei limba, de esemplu, form'a augmentativa: *linone* sau *linonu*, ca si fr. *linon*.

LIOCHIU, -a, adj., coccineus color; colore rossia forte viua (fr. *écarlate*, germ. *scharlachroth*, it. *scarlato*); — d'in coce de Carpati neconnoscutu; inse pote fi ceva formatu d'in *ochiu*, *ce bate lu ochiu*; potemu inse applicã in loculu lui si: *scarlatu*, -a, de unde si *scarlatina*.

LIORA, *liorca* si *liurca*, s. f., *lioru*, m.; vedi in Diction. *liurca*, *lorica*, *loriu*; totusi aci e de observatu, co d'in *liorca* si *liurca* se audu si forme ce lipsescu in Dictionariu, adeco: a) adj. *liorcu* si *liurcu*, -a, sordidus; spurcus, sordidu, spurcu, intinatu, etc.; b) verb. *liorcare* si *liurcare* = *liorcaire* si *liurcaire*, -escu, sordidare, spurcare, contaminare, a sordí si sordidã, intinã, spurcã, etc.; *liorcatu* si *liurcatu* = *liorcaitu* si *liurcaitu*, part. sup. subst.; *liorcatura* si *liurcatura* = *liorcaitura* si *liurcaitura*, s. f., etc.

LIORCA, *liorcare*, *liorcaire*, *liorcatu*,

liorcaitu, *liorcatura*, *liorcaitura*, *lioru*; vedi *liora*.

LIPELA, s. f., d'in *lipire*, forma strania si de reprobatu, candu avemu forme pure si corecte ca: *lipire*, *lipitura*, etc.

LIPSCANESSA, *lipscania*; vedi *lipscanu*.

LIPSCANU, -a, adj. s., forma mutilata d'in *lipsicanu* de la *Lipsia*, cetate germana, de unde se comparãu mai tôte stofele de vestimente; *lipsicanu* = negotiatoriu de stofe; — de aci si: *lipscanessa*, mai bene: *lipsicanessa*, muliere a *lipsicanului*, sau muliere ce in nomele seu, are *lipsicania*, — *lipscania*, mai bene: *lipsicania*, s. f. abstr., maiestria sau officina de *lipsicanu*.

LIPSICANESSA, *lipsicania*, *lipsicanu*; vedi *lipsicanu*.

LISITIA, sau *lissitia*, s. f., vedi *lesitia*; de observatu inse, co se applica si la *mergu* = *mergus*.

LITICASIU, s. m., pisciculus; pescioru, pesce micu, *piticu*; — neconnoscutu undeva d'in coce de Carpati.

LITROSIRE, -escu, v., (cu s lene, ca in tote celle grecesci de acea-asi forma: *agonisire*, *aforisire*, etc.), solvere, liberare, concilero, efflcero, perficero; perdere, pessundare, etc.; d'in grec. *λύτροαιν*, *λύτρωσις*, de la *λύειν* = solvere = a desface, a desface, in specie, *detoriele* = a solve; a effece, effectuã, fini, terminã; a perde, nemicí, déro si: a mantui, liberã, salvã, etc. (acésta estensione si varietate de sensu probedia invederatu, co coventulu datedia, in limba, chiaru in gur'a poporului, inco d'in departata vechime): *ne amu litrositu amendoui de detorie*; *eu sciam, co am litrositu detori'a cotra tene*; *se ne litrosimu computele*; *ce mi ui datu de lucru, n'am litrositu inco totu*; *abiã am litrositu edificiuulu, inceputu de mai multi anni*; *ellu ne a litrositu de tote nevoliele*; *nu te va poté litrosi nemine de acestu morbu immedicabile*; *resipitorii si prodigni litrosira, in câteva dulle, splendidele loru patrimonie*, etc.; — derivate: *litrositione*, s. f., actione si effectu de *litrosire*; *litrositoriu*, -tória, adj. s., care *litrosesce*:

litrositorii nostri de despotismu si tyrannia; litrositu, part. sup. subst. cumu : *litrositi de tote peccatele, muliere litrosita de toti copillii*, etc.

LITROSIONE, *lotrositoriu, litrositu*; vedi *litrosire*.

LIURBENU = *lurbenu* si *liurberu* = *lurberu*, s. m., *laurus, laurus nobilis, L. lauru*, specia de arbore, alle cui fructe se dicu *laura*; — d'in coce de Carpati coventu necaire connoscutu; ellu e de certu, germ. *lorbeer*, straformatu, la celli de d'in collo de Carpati, in mai multe forme.

LIURBERU, s. m., vedi *liurbenu*.

LIURCA, *liurcaire*, etc.; vedi *liora*.

LIVANDA, s. f., *lavandula*; specia de planta, de care vedi in Dictionariu : *lavanda* si *lavandula, lavenda* si *lavendula*; déro formele coventului celle mai pucinu de reprobato su : *levenda* si *levendula, livenda* sau *livenda, si livendula*, etc.

LIVENDA, *livendula*, etc.; vedi *livanda*.

LIVEDA, s. f., pl. *livedi*, forme pucinu corecte, au se se suplesca cu celle d'in Dictionariu mai corecte : sing. *livade*, plur. *livadi*, si mai originale : *libade*, pl. *libadi*.

LIVREA (pron. *livréa*, pl. *livrelle*), s. f., (fr. *livrée*), famuli insignia, vestis famularis; vestimentu de servitori ai unei case, insemnatu prin insemne, ce l'arreta co e servitoriu acellei case; — pote, co s'ar accommoda coventulu, intru catuva, limbei nostra, deco s'ar traduce in form'a *librella*.

LIVRESONU si *livresonu*, s. m., reu formatu d'in fr. *livraison* = liberatione, si de acea-a inadmissibile in limb'a romana.

LIZIRE, -escu, v., subridere, arridore; a subride, arride, medi sau midi; vedi *medire* in Dict.

LOBADA si *loboda*, s. f., specia de planta = *chenopodium atriplex* vel *atriplex hortensis, Linn.*; — d'in slav. *loboda?* déro D. *Miklosich* nu ne da ca proba la assertionea sea de catu : n. slav. serb., *loboda*, bulg. *lobodă*, mag. *lahoda*, cech.

lebeda; — de ce inse ar fi roman. *lobada* d'in slav. *loboda?* nu ar fi mai bene d'in lat. *loba*, de unde roman. *lobada*, si de aci si slavicultu cu tote celle alte?

LOBODA, s. f., vedi *lobada*.

LOCALU, adj., d'in *locu*, nu e corectu in forma, vedi in Dictionariu addeverat'a forma : *locale* = *de locu, pre locu*, etc.

LOCASIU, s. m., forma de reprobato in *locu* de: a) adj., *localc, locariu*; b) subst. *locuentia*, etc. date in Dictionariu; vedi si *lacasiu* in Glossariu.

LOCOTARETIU, *locotaria*; vedi *locotire*.

LOCOTIRE si *locutire, -escu*, v., loquitari, deblatterare, garrire, nugari; a nu include gur'a si tacé, a avé mancarime de vorba, a limbuti, garrí, a spune verdi si uscate, a nu i mai tacé gur'a, etc., directu d'in *locutu* = *locutus*; derivate inse directu d'in verbulu: *locotire* = *locutire* : *locotitione* = *locutitione*, s. f., actione de *locotire* = *locutire*; *locotitosu* = *locutitosu, -a*, adj., applectu, avendu mancarime de a *locotire* = *locutire*; *locotitoriu* = *locutitoriu, -toria*, adj. s., *locotitu* = *locutitu*, part. sup. subst. d'in *locotire* = *locutire*; *locotitura* = *locutitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *locotire* = *locutire*: *ce atâte locutiture!* — in Dictionariu inco e data form'a : *locutire* = *locotire*, cumu s'a dissu mai susu trassa d'in *locutu* = *locutus* de la *locere* = *loqui*; inse d'in acellu-asi *locutu*, directu, afora de verbulu, espositu mai susu cu derivatele lui, occurru si derivatele : *locutariu, -a*, (intratu in Dictionariu unde vedi *locutariu, -a*), si : *locutareciu* = *locutaretiu* = *locotaretiu, -a*, adj., cu acellu-asi sensu ce are si *locutariu*, inse cu multu mai energicu de catu acestu-a, asiá co insémna : *ineptus garrulus, nugator*, cellu ce vorbesce, in addeveru, seccature verdi si oscate; — cumu essiste *locutire* = *locotire*, cumu essistu *locutariu* si *locutareciu* in gur'a poporului; cauta se fia statu si verbulu : *locutare* = *locotare, locutatu* = *locotatu*, etc. in sensu *intensivu*, ca si form'a data in Dictionariu *locitare* = *loquitari*, essitu directu d'in *locere* = *loqui*, pre cându

locutare = *locotare* a essitu d'in part. *locutu*; — apoi : α) *locutiosu*, -a, applectu la *locutu*, a prope : *cu mancarime de locutu*, ca si *locutareciu*; β) *locutiu* = *locutivu*, -a, aptu a vorbí, la tempu si la locu, etc., — d'in *locotariu* = *locutariu*, -a, pare a avé cursu si unu verbu : *locutare*, *locutaritu*, etc., in acellu-asi sensu cu *locutire* = *locotire* : inse se ne marginimu, coimrensa si inessauribile e fecunditatea Românilui cu acellu-asi coventu.

LOCOTITIONE = *locutione*, *locotiosu* = *locutiosu*, *locotitoriu* = *locutitoriu*, *locotitu* = *locutitu*, *locotitura* = *locutitura*, *locutiosu*, *locutiu*, *locutivu*, etc.; vedi *locotire*.

LOCSIORU, s. m., d'in rea pronuntia rea scriuere; vedi in Dictionariu form'a correcta: *locusioru*.

LOCUINTIA, s. f., vedi in Dictionariu *locuentia*; de aci : *locuintiosu*, bene scrissu, *locuentiosu*, care se póte locuí, abitabile.

LOCUTIRE, *locutiosu*, *locutitu*, etc.; vedi *locotire* si *locotitione*.

LODBA, s. f., *plauca*, *crassior tabula*, scandura, mésa de vile calitate; — strainismu cu forma antipathica limbei române, de care nu scimu se fia undeva connosecutu d'in cove de Carpati.

LOGIA si *loja*, s. f., (fr. *loge*), casa; incapere mica in un'a mare, in specie, incapere de câteva persone in theatru; incapere unde se stringu membri ai unei societate *secreta*; — pote form'a *logiu* = *logeum* ar fi de preferitu.

LOGODA, (pre a locuri : *logodna*, de care vedi mai la valle), s. f., *sponsalia* = *sponsalie*, promissione solenne de a se *conjunge in casatoria* : *logod'a se pote face in casa prin intermediulu parentiloru, sau si in secretulu celloru doui de conjuncti prin sancte si inviolabili juramente*; *logodna*, d'in contra, pare mai solenne, in templu, inaintea parentiloru si a sacerdotelui; — directu d'in *logoda*, — de si s'a spusu mai susu co ar fi mai pucinu solenne de câtu *logodn'a*, nu e inse cumu se vede d'in derivate, asiá de *grave si de cea mai inalta d'in domeniulu moralei rationale*, cumu e lo-

godn'a a prope d'in domeniulu civile si basericescu —, directu d'in *logoda* esse verbulu : *logodire*, -escu, care insémbna nu numai : *spondere* = *spondere* = *a responde pre onóre a fi fidele la ce a promessu*, etc.; ci, si mai allessu, ce resare d'in frasi, ca : *parentii si logodira fét'a cu junele amicului; fét'a inse se si logodisse fora a spune parentiloru, cu junele amicului parentescu de multu amante fetiorei; sacerdotele logodi, pre principe cu principess'a; se ne logodimu si se morimu amendoui indata dupo logoda*; metaforice : *eroulu addeveratu se logodesce cu mortea pentru vertuti mari; a se logodi cu sufferintiele celloru in miseria si assupriti*, etc.; *logoditoriu*, -tória, adj. s., care *logodesce* sau se *logodesce* : *logoditorii nostri voru fi cerulu cu stellele, pamentulu cu arborii si verdetiele tote, cu sorele de a supr'a in splendida maiestate*; — *logoditu*, part. sup. subst. celli *logoditi*, *cellu logoditu si cea logodita*; nu e tempu de *logoditu*; *logoditulu suffleteloru si ánimeloru vostre*; — *logoditura*; s. f., actione si effectu, statu de *logodire* sau de *logoditu*; — totu d'in *logoda* si form'a : *logodna*, care e, de certu, in locu de *logodina*, cu *i* suppressu, fem. d'in unu adj. *logodinu*, -a, essitu directu d'in *logoda*; precumu d'in *logoda* se formá si adj., *logodicu*, -a, asiá d'in *logodna* = *logodina* se formá : *logodnicu* = *logodnicu*, -a; — câtu pentru etymologi'a coventului *logoda*, care, ca cea mai simpla, a datu tote celle alte, Dict. de *Buda* produce : grec. $\epsilon\gamma\gamma\omega\zeta\upsilon\nu$ = *spondere*, care cu allu nostru *logoda* coincide, de certu, in sensu, nu coincide inse neci de cumu in forma; altii referu *logoda* la grec. $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$ = *coventu*, compositu cu $\delta\acute{\epsilon}\sigma\iota\nu$ = *legare* sau cu $\theta\acute{\epsilon}\sigma\iota\nu$ = $\tau\acute{\iota}\theta\epsilon\nu\alpha\iota$ = *ponere*, de unde apoi si alle nostre : *logothetia* — *logothetu* = *logofetia* — *logofetu*, (vedi in Dict. *logothetia*, *logothetu*); cu coventulu grec. $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$ si unulu d'in celle alte doue, amu capitá in addeveru, unu coventu grecescu, analogu si in sensu si in forma cu cu allu nostru *logodire*; inse : α) in primulu locu, unde se afla, la Greci, acestu analogu? β) cumu a potutu formá po-

porulu românú unu coventu d'in doue alte covente, unu coventu populare, si nu datu prin docti, ca : *monomania*, etc? — necesse e déro a recurge la fontâne mai populari alle Românului, lassandu la una parte pre invetiatiulu slavistu *Miklosich*, care ne pune inainte pre *fi-liulu romanescu logoda pre parentele slavicu lagodînu*, — coventu ce nu esiste neci in *lexiculu paleoslavicu*, — dandu-i ca sensu : *aptus* = *aptu*, *capace*, fora se ne presente alte probe de câtu polon. *lagodzie*, care érosi nu se pote esplicá de câtu pote prin imaginariulu slav. *lagodînu*; — se cercámu déro a esplicá *logoda* d'in ensasi limb'a nostra : noi credemu firmu co *logoda* a es-situ d'in *legare* = *ligare*, a nome d'in part. *legatu*, -a, transformatu successive in : *legadu* — *legada*, *legudu* — *leguda*, *legudu* — *leguda*, *logodu* — *logoda*; nu numai atátu, ci, si mai vertosu, d'in unu adj., sau subst. s'a formatu : *legu-lu* (confere : *legu-lu si deslegu-lu*, ca si *invetiulu si desvetiulu*, etc), d'in acestu adj. sau subst. occurro in poporu verbulu : *leguire*, -escu, ca si : *leguire* d'in *lege*, cu sensulu, mai al-lessu refl., *a se legui* = *obligari*, *promittere*, etc., *a se legá*, *obligá*, *legá*, cu juramentu, si in specie, *a se legá* = *a se logodi*; de aci derivate : *leguente*, part. adj., care se *laguesce*; s. f. *laguentia*, statu, calitate de *leguente*, (reu sub condeliulu certoru *carturari ignorantu de limb'a loru*, essi form'a fedosa : *leguela*), etc.; déro si d'in part. *legatu* de la *legare*, si in modu directu : *legatuire*, *legatuatoriu*, *legatuitu*, *legatuitura*, etc., in acellu-asi sensu cu form'a d'in adj. sau subst. *leguire*; — d'in cari, mai allessu, d'in *legatu* a essitu *logoda*, — neavendu spatiu a ne mai intende, afora asupr'a *gothicului* : *Hugalt* = *nabit* = *se insóra*; — care, probabile, a potutu trece de la *Români* la *Gothi*, in stravechiele tempuri, candu aveau relationi cu *Romanii Gothii* impromutara si altele de la aceiasi, cumu a demonstratu si *repausatulu intru fericire J. Maiorescu. M.* — Cu tóte aceste-a noi credemu co e bene a mai lassá cestionea suspensa. *L.*

LOGODIRE, *logoditoriu*, *logoditu*, *logodna*, *logodina*, *logodnicu* = *logodnicu*, *logodicu*, etc.; vedi *logoda*.

LOGOFETELLU, *logofetessa*, *logofetia*, *logofetire*, *logofetu*; vedi in Dictionariu *logothetiu* si *logothetu*, d'in care au cursu deminut. *logofetellu*, fem. *logofetessa* si verbulu *logofetire* cu tóte derivatele selle.

LOIALITATE, *loialu*; vedi *lealitate*, *lealu* in Glossariu, sau mai bene *legale* si *legalitate* in Dictionariu.

LOITRA, s. f., cancellatum *plaustru latus*; un'a d'in celle doue laturi mai lunge alle unui carru sau alle unei car-
rutia : *carrut'a are doue loitre*, cumu *are si carrulu mare numai doue loitre mai mari*; — se fia *loitra* d'in germ. *leiter*? noi inclinámu a crede firmu, redimandu-ne, in speciale pre *rotari'a romanescu cu atáta deligentia practicata neinterruptu d'in uitate tempuri*, inclinámu a crede firmu, co *loitra* e romanescu, nascuta d'in coventu romanescu, a nome d'in *leuare*, transformatu in pronuntia si in *lu-are* si chiaru in *lo-are*, de unde *lo-itra*, cu sensulu de : *ceva destinatu a leuá*, *subleuá*, *incapé*, éro in specie : *mediu de capacitate a unui vegichu*.

LOJA, s. f., vedi *logiu*.

LOLACHIU, *loliachiu*, s. m., vedi *lulachiu*.

LOLOTIRE, *lolotitu*, *lolotitura*, *lolotu*; vedi *luluire*.

LOMPAU (pron. *lompáu*), s. m., *siphon*, *siphunculus*; *tiéva*, tubu de circulatione a unui licidu : *siphone* = *sifone* *siphunculu* = *sifunclu*; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

LOPATARE, si *lopatire*, v., d'in *lopatu* : a dá cu *lopat'a*, a mená unu vasu plutitoriu cu *lopatu*, etc.; derivate : *lopatatu* si *lopatitu*, part. sup. subst.; *lopatatoriu* si *lopatatoriu-tória*, adjectivu s., etc; — potu intrá in Dictionariu cu celle dejá intrate : *lopatu*, *lopatariu*, *lopatella*, etc.

LOPTA, s. f., *pila*, *pillae ludus*; jocu de *pila* = *mince*, cumu si instrumentu de acestu jocu : *pila* = *mince*; — coventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; inse nu

credemu, — cumu affirma unii, — co lopta e unghuresca, ci, si mai vertosu, d'in contra, co Ungurii au corruptu in lopta coventulu romanescu *luptu*, co-ci lopta nu e de câtu *lupta*, *lupta copillaresca cu arma de luptu copillaresca*.

LORA sau *loria*, s. f., vedi *liora*.

LORNARE si *lorniare*, v., (fr. *lorner*), 1. limis oculis intueri; a se uitá la cine-va cu cód'a oculului, a cautá cu oculi limi; 2. trans conspicillum inspicere, a se uitá, a spectá prin *ochiunu*, etc.; — instrumentulu de inspectione e *lorнета* sau *lornieta*, s. f., fr. *lorgnette*, conspicillum, *ochianu*, *conspicillu*; — pucinu conforme limbei nostra propria.

LORNETA, *lorniare*, *lornieta*; vedi *lornare*.

LORU sau *loriu*, adj. s., vedi *liora*.

LOSA, LOSIRE, etc., vedi *loza*, *lozire*, etc.

LOSCE, s. f., *sors*; *sorte*, *sortiu*, *sortii*; parte ce cade cuiva in *sorti* la tragerea sortiloru *pre una fortuna*; — germ. *loos*? terminu neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde, pre longa: *sorte*, *sortiu*, *sortii*, etc., se aude si form'a: *lotu*, de care vedi in Dictionariu sub 2., unde sta si form'a: *lotoniu*, cu una conformatione covenanta limbei propria, in locu de form'a: *lotonu*, dupo fr. *loton*.

LOSNICU = *loznicu*, *loznisioru* = *loznisioru*; vedi *loza*.

LOSTONU, s. m., vedi in Dictionariu *lastunu*.

LOTERIA, s. f., reu pronuntiata si reu scrisa, de a cui forma mai correcta vedi in Dictionariu: *lotaria*.

LOTONU, s. m., vedi *losce*.

LOVELA, s. f., d'in *lovire*, forma de reprobata, care se pote supleni prin substantivulu verbale *lovire*, subst. *lovitulu*, *lovitura*, etc.

LOVISCE, s. f., *locus paludosus*, *pisцина*; lacu, locu paludosu in specie: *pe-scina*, *stagnu* sau *st imnu* (*de pesce*); — pote in locu de *lavisce*, de unde si: *laviscina* d'in *lavare* = *lauare*, asiá co sensulu coventului ar fi in origine: *apa*, locu cu apa bona de crescutu *pesce*.

LOZA, (pre a locuri: *lósá*), 1. ca adj.

in fem. pentru amendoue generile, cu sensulu de: *hebes*, *stultus*, *stolidus*, *demens*, *dellrans*, *divagans*, etc.; *stultu*, *delirante*, *divagante*, *aliurante*, *ebete*, *essitu* d'in menti, etc.; acestu sensu, cumu si form'a de constructione, de essemplu: *una lóza de muliere*, *una lóza de barbatu*, *nesce loze de pretensi preceptuti*, *nesce loze de administre*; *vai de tene cu loze in nevolia!* *cu loze vrei a te intellegi?* etc., 2. ca subst. in apparentia cu altu sensu differitu de cellu de sub 1., adeco: *palmes*, *sarmentum*, *ramulus*, *surculus*, etc., ramu, braciú allu plantei, vitia, curpine de cucumeri, de cucurbita, blastarə, etc., in specie, blastare, vitia, ramu de *vinia*: *palmite*, *sarmentu*; — derivatele: *lozire* si *luzire*. (pre a locuri: *losire*), -escu, v., *delirare*, *divagari*, *ineptre*, etc., a *delirá*, *aliurá*, *divagá*, a vorbí *inepte*, a si essi d'in menti, a fi *stultu*; *lozitu* = *luzitu*, part. sup., *lozitura* = *luzitura*, s. f., actione, actu, *fap-ta*, etc., de *lozire* sau *luzire*; — alte derivate paru a se referi, in parte, si la sensulu de sub 2.: *lozinicu* si cu i de longa *z*, cadutu: *loznicu* si *losnicu*, -a, adj. s., care *delira*, *aliurédia*; de unde si demin. *losnicioru* = *losnisioru*, -a, adj. s., camu *delirante*; ca subst. m., reale: *loznisioru*, una planta, *solanum dulcamara*, Linn. — in fine cu form'a cea mai originaria, cumu si sensulu integru de sub 1.: *ludu*, -a, adj., *stultus*, *s tolidus*, *delirans*, *ineptus*, etc., *stultu*, *ineptu*, *delirante*, *bobletiu*, etc., — acésta forma, cumu attensem, e cea mai originaria, si ar fi de preferitu a se scrie dupo dēus'a: *lodia* = *ludia*, *lodia* = *ludia*, *lodire* = *ludire*, etc., noi credemu, co coventulu: *ludu*, -a, ca si *lodiū* = *ludiu*, e nascutu d'in *lud-ere* = *ludere*, cu sensulu primitivu de: *ce e de lusu* = *de risu*, *ridiculu*, *risibile*, si prin urmare: *cine e il-lusu*, in *illusionz*, *visedia*; sensulu de sub 2. se concilia cu cellu precedente asiá: *cz e ludente*, *ridente*, *gratosu*, *lussuriantz*, etc., cumu si *lodi'a* sau *lud'a* in insemnarea de *blastare*, etc., totu acf se refere pote si form'a *ludosu*, -a, adj., d'in precedentele *ludu*, ca augmentativu, adeco mai allessu de partea materiale a

sensului : *sordidus, squaldus, inportunus, sordidu, spurcu, gretiosu, nesuferitu, etc.*, pre candu *ludu-lodiu* are partea sensului relativu la intelligentia, afora deo cumuva *ludosu* nu e in locu de *lutosu* d'in *lutu*;—Dict. de *Buda* refere *lodia*=*loza* la grec. *λοξός*=*obliquus*, si numai insensu de blastare sau *palmitu*; totu asiá D. *Miklosich* asseru, co roman. *loza* e d'in slav. *loza*=*palmes*; noi, dupo celle espuse peno aci nu avemu a mai adauge nemica.

LOZIRE, *lozitu, lozitura*; vedi *loza*.

LUBA, s. f. si m., *lubu, pl.-i, cucurbita, pepo*; cucurbita, peponu, mare peponu, *dovleacu, etc.*, — unii referu *luba* la germ. *kürbis*, cu care n'are a face *luba* de locu in forma; altii asseru co e slav. *lubū*, care nu essiste de locu; derivatulu bulg. si serb. *Imenita* se pare a fi unulu d'in multele si variatele deminutive române *lubinu, lubina, lubinicia*=*lubinitia, lubinicióra, lubinisióra, lubinisióra*.

LUBINA, *lubinu, lubinicia*=*lubinitia, lubinicióra, lubinisióra, lubu, etc.*; vedi *luba*.

LUBITIU, s. m., una planta, *myagrūm perfoliatum Linn.* germ. *lein-flaxdetter*, dupo Dict. de *Buda* si *Barcianu*.

LUCELA, s. f., d'in *lucire*, forma incompatibile limbei române, in locu de *lucóre, lucire* subst.

LUCIA, s. f., *lux, iacor, claritas*; luce, lumina, claritate; — d'in *luciu*, de aci si verb. *luciare*, (reu : *luciere*), vedi in Dictionariu : *luciu, -a*, do unde v. *luciare*, a face *luciu*, si a fi *luciu*, a netidi sau a se netidi, a lustrui, a se lustrui, etc., *luciatu*, part. s., etc.

LUCIARE, *luciatu*; vedi *lucia*.

LUDIRE, *luditu, luditura, ludiu, ludosu, ludu*; vedi *loza*.

LUGERELLU, s. m., vedi *lugeru*.

LUGERU, s. m., cu sensu multiplu si forte variu, applicatu inse, in specie la plante sau vegetali, d'in care producemu in parte : 1. *truncus, caudex, scapulus, stipes*; parte ce sustine *rami* si altele : *truncu, caudice* sau *codice, stipite, fustu, etc.*, la arbori mai mari; 2. *caulis, collis, colliculus, stilus, asparagus*; caule, stilu sau styly, stelu, fu-

stellu etc. la arborelli si plante mai mice; 3. in specia : a) pentru *viti'a de viti'a* : *vitis, palmes, pampinus, sarmen-tum, cirri, etc.*; vite, palmitu, sarmentu, cirri, cari su manule, braciele vintiei, frondile, etc.; b) pentru *laptuci, cepe, verdie, prasi, porri, etc.* : *thyrsus, colliculus, etc.*; c) intre celle mai mice : *surculus, stolo, pullus, pullulus, talea, taleola, frutex, fruticatio, etc.*; surcu, surcellu, stolone, pulliu, talia, talióra etc.; d) *medulla arboris, medulla, anima* arborelui sau altei plante; 4. despre cea mai mica sau tenera vegetazione : *gemma, germen, turio, cyma, etc.*; muguru, blastare=lastare sau *blastriu=lastariu, gemma, germe, cyma* sau *cuma, etc.*; —deminutivu d'in *lugeru* e *lugerellu, pl. lugerelle*;—coventulu e, de certu, affino cu grec. *λόγος*=*vimen=veri-ce érba* sau *planta tenera si lenta, flessibile, etc.*, de unde cu acellu-asi sensu : *λόγη, verb. λογίζεω, adj. λογιρός*=*(lugeru, -a, ca adj. de unde s. m., lugeru-lu), λογιστός, etc.*

LULA, sau *lulla, s. f.*, 1. vedi *lulea* sau *lullella*; 2. vedi *lulaire* in Glossariu, si *lullu, lullicare*, in Dictionariu.

LULACHIU si *lolachiu, s. m.*, *indigofera tinctoria*; specia de planta, cumu si colorea trassa d'in ea *negra-albastro* : a face *lulachiu*, proverb. a strica lucrulu, a nu succede, etc.,—*lolachiu*=neogrec. *λολάκι*, de si pare unu deminutivu grecescu, e in realitate leuatu dupo romanesculu *lolachiu*, care, dupo noi, e *loliacu*, d'in *loliu*=*neghina* sau *negrina*, cumu se dice si in sanscr. *nîî*=*negra*, planta dissa de Europei : *indigofera* sau *indigu*, fr. *indigo*, — afora de nu cumuva dicu si Turcii *lulachiu*.

LULEA, (in locu de *lullella*, pl. *lullelle*, — pre a *luciri* si *lulla*, d'in care *lullea* ca deminutivu), s. f., *flutula fumatoria, pipa*; instrumentu de fumatu tabacu, compusu d'in una *tiéva* sau *tubu*, nomita si *cibucu*, si d'in unu *vascioru* de pamentu care se dice in speciale *lulla* sau *lullea*; de aci derivatu : *lullelariu, -u, adj. s.*, care face sau vende *lullelle*, sau cui place *lulleu'a*, se bea *lullea* si se aspire fumulu oi de tabacu; de aci si : s. f. *abstr. lullellaria*, maestría

de *lullellariu* sau *passione de lullellariu*, etc. — probabile: *luléa*, ca si *cibucu*, e turcesca, se pote inso supleni si cu *pipa*, etc.

LULELLARIA, *lullellariu*; vedi *luléa*.

LUMETIA, s. f., (directu d'in *lumetiu*, adj., d'in *lume*), calitate sau fapta de *lumetiu*, (de care vedi in Dict.); déro si form'a: *lumia*, s. f., (póte directu d'in *lume*, inse pote si d'in unu adj. *lumiu*, -a), cu sensu multu mai estensu de câtu form'a: *lumetia*.

LUMIA, *lumiu*, -a; vedi *lumetia*.

LUMINATIU, adj. s., d'in *luminatu*, (pote si d'in *luminaciu* = *luminace*, directu din verb. *luminare*; pote chiaru si d'in *lume*, pl. *lumine*: *lumineciu*, *luminetiu*, etc.), *lucernula*, mica *lucerna*, mica *lampa*, mica *lumina*, etc.

LUMINECIU sau *luminetiu*; vedi *luminatiu*.

LUNCA, s. f., *convallis*, *vallis*, *sinus*, *alveus*, *pratun*, *arvum*, *pasenum*; locu *vallosu*, ce *formédia* *albi'a* mai *larga*, pre unde nu *curre*, si cu *atátu* se *versa* ca mai *raru*, una *riu* sau *fluviu*; *asemine* *declivitate* sau *profunditate* *pare*, in unele *locuri*, numái *despre* una *ripa* a unui *riu*, *despre* *cóst'a* unei *collina* etc., in totu *casulu* inse: *in una lunca crescu copiose si fecunde pastioni, prate,*

fenetie si chiaru cereali; de aci si: *lunca* = *agru*, *fenetiu*, etc.; — derivatu: *luncosu*, -a, adj., plenu de *lunca*: *ripe luncose*; a *desea rip'a* unui *fluviu e fecunda*, *pre candu cella alta ripa e sterpa*; — D. *Miklosich* refere *lunca* la slav. *lénka* = *palus*, *palude*, *balta*, *lacu*, etc., déro la *nemica* ce ar poté dá *sensulu* *coven-tului* *romanescu*; de ce n'ar fi in locu de *lunga* de la *lungu*, pre *lunga cost'a* unui *altu ceva lungu*?

LUNCOSU, -a, adj., vedi *lunca*.

LUNGAU, (pron. *lungàu*), adj. s., d'in *lungu*, cu *sensulu* *acestui-a augmentivu*, si s'ar cere numai una *forma* mai *con-guente* cu *limb'a* *româna*, — si care *forma* ar fi *lungone*, d'in care au *decursu* *scalciatulu* *lungou*, si *populariulu* *lungoiu* = *lunguiu* = *lungoniu*, cari au de *asemine* *sensulu* *augmentativu*; — in fine *lunguretiu* *pare* unu *peiorativu* d'in *de-minutivulu* *lunguru* = *longulus*, de si, pre a *locuri*, *lunguretiu* se dice si in locu de: *linguretiu* sau *lingaretiu*; altu *ceva* inse *iusémna* *lunguretiu* si altu *ceva* *lungaretiu*, de care vedi in *Dictionariu*.

LUPTASIU, -a, adj., *forma spuria*, in locu de *luptace*, de care vedi in *Dictio-nariu*.

LURCARE, *lurcu*, *luriu*, *luru*; vedi *liora*, *liorca*, etc.

M.

MAC, (se pote scriue si: *macu*, nu mai se nu se *confunda* cu *plant'a macu*), *interiectione*, cu care se *imita* *vocea* *ratiei* = *anatis* *vox*: *ratiele facu mac! mac!* — de aci: *macaire* si *macanire*, -escu, v., dupo *vocea* *ratiei*: *ratiele macaiescu*, ce *macaiti*, ca *ratiele*? — *macaitu*, parl. sup. subst. *macaitulu* *ratiei*; *macaitura*, s. f., etc.

MACAIRE, *macaitu*, *macaitura* si: *macanire*, *macanitu*, etc.; vedi *mac!*

MACARA, s. f., *trochlea*, *rechamus*, *orbis*, *ductarius* *fanis*; *instrumentu* de *redicatu* *mari* *sarcine*: *trochlia*, *scripeti*, *rechamu*, etc., — *macará* face pl. *macaralle*, si nu e de *admissu*, de óra ce si *macaralle* e d'in *macará*, in locu de *macarone*, si prin *urmare* de *corressu* ca in

Dictionariu;—e addeveratu, co n. grec. *μαχαράς* are relatione si in sensu si in forma cu machin'a romanesca : *macará*; inse. ca se lu ponemu in forma admissibile acestei limba, se cere a supplé ant. grec. *μαγάδης* cu una forma romanesca : *magade* sau *magare*; vedi si : *magadeu* in Glossariu si : *manganu* in Dictionariu.

MACATU, pl.-e, stragula vestis, stragulum, lodix, lodicula; copertura de lectu : *straiu* sau *straliu*, *lodice*, *veste de lectu*.

MACAU, (pronuntia *macàu*), s. m., clava, baculum, scipio; bàtiu, paru. *maciuca*; derivatu : *macautiu*, m. deminutivu d'in *macàu*.—de certu co *macàu* a essitu d'in acea-asi origine cu *maciuca*; form'a romanesca ar cere *macone*, d'in care apoi scalciatur'a *macou*, cu o obscuro.

MACAUTIU, s. m., vedi *macàu*.

MACELLA, s. f., forma trassa cu violentia asupr'a limbei d'in *macellare*, de unde se potu vedé in Dictionariu alte forme correcte, ca : *macellu*, *macellatura*, etc., in locu de scalciatulu : *macella*.

MADAMA, s. f., vedi *dama*.

MADAPOLAMA s. f., si m., *madapolamu*, (si *madipolamu*, *madipolanu*, *madipolonu*), s. m., (fr. *madapolam*, dupo nomele unei cetate d'in Indi'a), specia de pândia de bombacu pentru vestimenta de corpu si straie de lectu.

MADARIRE, -escu, v., blandiri, mulcere, permulcere, blanditiis uti et capere, nimis blanditiis corrumpere; a resfaciá, *desmerdá*, *netedí*, *mangaiá*, a lingusi, corrumpere, etc., part. sup. *madaritu*;—Dict. de *Buda* explica originea coventului prin lat. *modulari*; inse s'ar poté mai bene compará cu lat. *madere*, *madescere*, in legatura cu sanscr. *mad*, *mada*, *madhu*, etc., care are nu numai simpl'a insemuare de : *udare*, ci si de *udare*, *madefacere* cu ceva *dulce*, *imbetatoriu*, etc., compara si grec. *μέθυ* = *dulce si imbetatoriu*, ca si sanscrit. *madhu*, etc.

MADARITU, part. sup. d'in precedentele *madurire*.

MADIPOLAMU, *madipolonu*, etc., vedi *madipolama*.

MADONNA, s. f. (it. *madonna*, fr. *madonne*), proprie : *meu domna*, aplicatu cu cellu mai mare respectu la : *sântu'a-Vergine Maria*; *matrea domnului Jesu*, apoi la : *sânțele imagini alle acellei-asi matre*;—remanéva coventulu si va prende radice in limb'a nóstra?

MADRASU, s. m., dupo fr. *madras*, una tessutura nominata asiá dupo cetatea *Mudras* d'in Indi'a, unde se tessú mai antâniu materi'a mentionata, d'in orditura de matasse si trama de bombacu : *mulierile pórtu strophie de madrasu la capu*, *pórtu inse si strophie de madrasu la collu*—pote co coventulu ar prende radice mai bene in limb'a nostra, déco i s'ar dá form'a fem. *madrasa*.

MADRATIA s. f., si *madratiu*, m., *colecta*, *stagulum palca impletum*, (it. *materazza* si *materazzo*, fr. *matelas*, germ. *matratze*); *straiu*, *asternutu*, *stratu de lectu implutu cu palie de regula*; mai raru se applica, in limb'a propria, la strate cu fulgi, pastrandu asiá Româniis sensulu primitivu allu coventului latinu, d'in care au essitu si s'au introdussu apoi nu numai in limbe *romanice*, ci si in altele, cumu de essemplu in *germanic'a*, éro coventulu latinu, ce a datu nascere la celle noue, e : *matta* (vedi *matta* in Diction. dupo care, in limb'a nostra, s'ar poté correege mai bene d'in *madratia*—*madratiu* in : *matratia*—*matratiu* si mai bene in : *mattaratia*—*matratatu*).

MAEA, *maestria*, *maestrire*, etc., d'in rea pronuntiatione apoi si rea scriptura, in locu de correctele in Dictionariu : *maestria*, *maestrire*, etc., éro de *maieu*, in locu de *maeu*, vedi mai la valle in Glossariu.

MAGA, adv. conj., (diversu de subst. f., *maga* d'in *mugu*), datu de Dict. de *Buda*, in sensu de : *macaru co* = *etsi*, *tametsi*, licet.

MAGADAU, si *magadeu*, adj. s. m. pers., *major quam oportet*, *major quam prudentior*, *stultus*, *ineptus*; *copillu*, *baiatu*, *fetu*, *adolescente mai mare doctú s'ar cadé*, *prea mare pentru pruce*

dentia lui, prea mare pre longa preceperea lui, si de aci : individuu cu mari pretentioni, care se crede, co, cumu e de mare, asiá e si de intelektu, pre candu nu e de câtu stultu, ineptu, de nemica intru tote, etc.,—se vede de sene, co *magadeu* e d'in acea-asi radice cu *magura*, *magurella*, etc., adeco d'in radicea : mag, de unde : mag-nus, grec. μέγας sanscr. mah = magh, de unde : mahant = maghaut, cea mai apropiata forma de a postra : *magadeu* sau *magateu*, cumu inco se dice pre multe locuri;—la acea-asi radice, pote, se refere si animalele ce are mare si multa similitudine cu *magadeculu*, adeco : *magariulu*, care inco are analogu in sanscr. mhiṣā = maghiśā = bufalus, —si noi nu vedemu neci una ratione cu care invetiatalu slavistu *Miklosich* se încerca a lu revindcă pentru nationea sea; — totu la radicea, d'in care esse *magadeu*, se refere de certu si coventulu : *magadectia* si *magaldectia*, *magandectia*, si pre a locuri : *mogadectia*, *mogandectia*, etc., s. f., cu intellessulu de : ingens species, obscurum et horrendum monstrum, spectrum, ceva immensu mare ce appare prin intunecutu ca spectru monstruosu terribile;—adj., *magadectiosu*, *magaldectiosu*, -a, etc.

MAGADEU, *magadectia*, *magaldectia*, *magandectia*, *magadectiosu*, *magaldectiosu*, *magandectiosu*; vedi *magadau*.

MAGADIA sau *magazia*; vedi *magasinu*, in Dictionariu.

MAGASIERU, s. m., reu in locu de *magasinariu*; vedi in Dictionariu;—asemine reu : *magasinagiu* sau *immagasinagiu*, in locu de : *magasinatu*, *immagasinatu*.

MAGASINAGIU, s. m., vedi *magasieru*.

MAGERANU, (si mai reu : *magheranu*), in locu de *maioranu*, vedi in Dictionariu.

MAGHERNITIA, s. f., specula, culina, casa, casula, muro applicata taberna; 1. Dict. de *Buda* nu da de câtu sensulu de : *culina*,—inse *misera culina* ca incapere, — adaugundu totu de una data co : *magherniti'a* in acestu sensu e d'in grec. μαγειρείον; 2. in genere, casa forte reu construita, cumu de esempl :

a) specula de militari sau custodi de nopte, (fr. guérite, si pre la noi : *ghereta*; b) taberniora, ce abiá sta redimata pre scandure longa unu muru, etc.

MAGLA, s. f., salis massa, grumus, cumulus; massa de sare, grumuru de sare, in specie; éro in genere : massa, cumulu, acervu, grumu de veri-ce;—d'in acea-asi radice, ce amu indicatu la *magadeu*; confere inse si gr. μαγμα, esitu d'in acea-asi radice d'in care si rom. *magla*; a) *magla* da derivate in forma roman., cumu : *maglariu*, -a, adj. s., α) cellu ce talia si scote masse de sare d'in *saline*; β) cellu ce pondera sare taliata si scossa;—cu forma mai pucinu correctă, de si in acellu-asi sensu cu *maglariu*, sta si : *maglasiu*, cu tote co restrinsu numai la partea sensului de : *taliatoriu* si *scotitoriu de sare*;—b) *magla* da derivate in forma ore-cumugrecesca, cumu; verb. *maglisire*, -escu, care totu de a una are nu sensulu restrinsu ce are *magla*, ci largulu sensu allu radicei, de unde s'a nascutu *magla*, adeco : blandiri, allicere, pellicere, mulcere, blanditiis capere, corrumpere, adulari, etc.; a resfaciá, atrage, conciliá, castigá prin vorbe si fapte dulci si seductive, a lingusi si induce la scopurile selle, etc. : cumu scie se *maglisesca* pre toti, se *maglisesca*, se *farmece* si se *captive* tote animale! *maglisoriu*, -toriu, adj. s., care *maglisesce* : *maglisoriu* totoru animalelor; *maglisitu*, part. sup. subst. d'in *maglisire*; *maglisitura*, s. f., actione si effectu de *maglisire* : pre câte a *sedussu* cu *ammagitorie* *maglisiture*!

MAGLARIU, *maglasiu*, *maglisire*, *maglisoriu*, *maglisitu*, *maglisitura*; vedi *magla*.

MAHALA, si *machalá*, ba chiaru si *maalá*, si *malá*, s. f., pl. *mahalalle*, *suburbium*, suburbu;—derivatu : *mahalagi*, s. m., *mahalagioca*, s. f., *suburbanus*, a, suburbanu, suburbana;—turcescu, inse pre callea de a disparé d'in gur'a Románului.

MAHALAGIU, *mahalagioca*; vedi *mahalá*.

MAHINALICESCE, adv. d'in unu adj. *mahinalicescu*, -a, reu formate, in locu de

machinale, si in locu de *mechanicu*, -a, adv. *mechanice*.

MAHRAMA, (si *machrama*, si *marama*), s. f., velum, flammæum, sodarum, mantele, muccinum; 1. in specie si de regula: velu de pândia câtu se pote de elegante, ce pune si porta mulierea pre capu in prim'a dí dupo maritatu, si de aci, — de regula, cumu s'a dissu, mai allèssu mulierile de la térra — nu mai lassa *maram'a*: *verginile, fetele fetiore, nu punu maram'e pre capitele selle peno semarita; a si pune maram'u e espressione identica cu maritarea; a nu si vré pune maram'a e a nu vré a se maritá*;—2. in genere, velu de pândia la varie usuri cumu: a) *maram'e* date si donate juniloru nuntari de *maresse*; b) *maram'e* de mâna, de facia: *sudariu, mucciniu*; c) *maram'e* de mese, de facie, etc.: *stergariu, manusstergura*; d) *maram'e* de collu: *collare, collanu, monile*, etc.;—de unde coventulu? Dict. de *Buda* ne spune co vine d'in membrana=*membrana*; pre noi nu satisfacè de plenu acésta esplicatione, ne pare forte reu co nu avemu a mâna pre *Ducange* cu *medi'a greccitate*, ca se potemu vedé ce amu aflá asupr'a noului grec. *μαχαμας*, aprobe cu sensulu si form'a de a nostra *mahrâma*=*machrama*=*marâma*: se fia gr. *μαχαμας* d'in *μαχα*=*μεγα*=*magnus* si *μαμα*=*χαρμα*=*gaudium, voluptas*? sau mai bene d'in *μαχα*=*longo, diu*, cu *μαμα*, orându-se prin coventu: *indelunga buccuria si fericitate conjugiloru!* — noi observâmu co pre longa *machrama*=*mahrâma*=*marama*, se aude in gur'a poporului si *maframa*, (reu *naframa*), si credemu co coventulu e unu compositu: *matriflamma*=*matris flammæum*, contrassu in *maframma*, prin transpunerea litterei *r*, sau prin durarea litterei *l* in *r*, si apoi variatu in *machrama, mahrâma, marama*, —pentru assemine contractioni si variationi avemu destulle essemple in limb'a nostra, aici nu ne permite spatiulu a ne intende mai departe, déro elementele fiendu in promptu, veri-ce cogitatoriu pôte, fora difficultate, a le combiná si a deduce d'intr'ensele consecentiele necessarie.

MAICA, s. f., *mater*; *matre, mama* sau *mamma*, — deminutivu abbreviatu d'in deminutivulu *mamica*, unulu d'in celle mai populari d'in multele si variatele deminutive d'in *mama* sau *mamma*; acumu form'a *maica*, ca deminutivu d'in *mamica*, abbreviatu, cumu s'a dissu, prin supressionea lui *m* intermediariu, in *maica*, are sensu speciale, si a nome: a) *mamma*, invocata in celle mai aspre nevolie, in celle mai grelle sufferentie: *unde esti maica, se mi allenii tormen-tele de filiu?* b) cumu ar soná mai bene *matre* in maiestatea religionei, ca in espresioni: *maica pre curata, maic'a Domnului, maic'a totu crestinului*; — c) in fine, totu in sfer'a religiosa: *maica* = *monacha, calogera*, etc.; — celle peno aci espuse su destulle a demonstrá, de una parte, realitatea *romanitatei* formei *maica*, éro pre de alt'a a spulberá illusionea fundata pre v. slav. *mati* — *matere*, analogu, ba inco identicu cu lat. *mater*, grec. *ματήρ*, germ. *mutter*, sancr. *mātar*, etc., déro neci de cumu analogu cu *maica*; e déro superfluu a persiste asupr'a acestui punctu, mai bene o a producé câteva d'in immensulu numeru de deminutive formate d'in *mama* — *mamma*, lassându mai in urma derivatele d'in *matre* = *matere*, care, pre longa slav. *mati* — *matere*, a potutu fi fonte de *illusioni si vise*; asiá, pre longa: *mama-mamma, mamica-maica*, occurru totu asiá de populari: *mamicia-mamitia*, — scurtate si in: *micia-mitia: mitia nōstra*; — de aci: *mamiciora, mamitiora, mamisiora; mamicucia — mamicutia* — scurtate: *macucia — macutia; mamuca*, scurtata in: *muca si mâca; mamacucia — mamacutia*, scurtate in: *macucia-macutia*; — in fine ca se punemu unu capetu, si d'in *demin. maica* essu: *maicutia, maicuciora-maicutiora-maicusiora*, si *maicusia, maicana: maicanele Olteniloru*; in fine: *maiculla, de unde maicullica, maicullicia-maicullitia*, etc.; — alte derivate d'in *maica: mamesce-mammesc, mamescu-manmescu, mamia-mammia, mammosu, mammu*, etc., vedi in Dictionariu; una singura observatione inco asupr'a formei *mama-mamma*, adeco, co

prin obscuritatea vocalei *a* intermedia : *mâma* sau *mâmma* a adjunsu, in gur'a si sub penn'a unoru prea negligerenti, se sedica si scriua in form'a *muma*;—trecemu la câte-va derivate d'in *matre*, cari numai prin illusione le refere la slav. *matf-matero*, precumu sunt : *matrica*, *matrice*, *matrecia*, *matretia*, essite in addeveru d'in romanic'a *matre*—*mator*;—mai tare s'a contestatu romanitatea derivatelor : *masteru-mastera*, *matîca*, (contrasse : *mastru-mastra*. *matca*); inse : *matca* e in locu de *matrica*, cu simpl'a cadere a lui *r*, ca in *pei* in locu de *peri*, si in multe altele, remanendu numai : *matîca*, cu *i* asiá de scurtu pronuntiatu, in câtu se aude aprobe : *matca*, processu la care poporulu românû, in marea si fin'a sea delicatetia limbistica, recourse, spre a stabili una differentia de sensu intre : *matrica* = *matricula*, si intre *matîca* = *matca*, cu sensulu de : α) apium reglûa, regin'a albinelor; β) maternum alvear, alveus matrix, stupu betrânu, stupu ce serve la propagatiune de noui stupi sau la batutu pentru miere si cêra : γ) rivl, fluvii alveus, cursus, convalls, albia a unui riu, unui fluviu, albia in sensu strinsu, co-ci *albi'a* coprende nu numai loculu, pre unde curre ap'a, de regula, ci si *lunc'a*, *convallea*, pre unde se vêrsa une ori cursulu ape; in sensu si mai strinsu : *matîca* = mediulu, anim'a, cursulu de apa, cea mai profunda parte a faciei sau pândiei acestui cursu : *riurile essu a desca d'in matîca*; de unde metaforice : *si omenii si essu d'in matîca*; *matîc'a unei casa e unulu d'in socii*; *e una matîca de bene, cumu e si una matîca de reu*; *a curmá matîc'a reului*; *una scôla de copilli, fora bonu invetiatoriu, nu are bona matîca*;— δ) *matriculae pars*, *scedula*, *matîca de matricula* : *registru cu matîce*, *scedula fora matîca*, *obligationi thesaurarie fora matîce*; ϵ) *sons*, *norma*, *regula*, (vedi si mai susu : metaforice), in genere si metaforice : *fonte*, *fontana*, *mediu*, *centru*, *capu*, *punctu principale*, *norma*, *regula*, etc.;—derivate d'in *matîca* = *matca*, mai allessu deminutive : *matîcucia-matîcutia* = *matcutia*, de unde : *matîcu-*

ciôra-matcuciôra, *matîcusiôra* = *matcusiôra*, etc.;—occure acumu inco una forma cu nome reu de *slavica*, adeco : *m. masteru*, f. *mastera*, contrasse, eumu s'a dissu si mai susu in : *mastru-mastra*, cu sensu de : *vitricus*, *noverca*, *vitrigu* = *tata vitrigu*, si : *vitriga* = *mamma vitriga*, *noverca* sau *norca* (la *Macedo-romani*); si de pre capulu acestorua a dispere macul'a strana si appare in data pur'a si splendid'a calitate de romanitate : masculinulu ca si feminiulu, au essitu totu d'in roman'a *matre*, prin suffissulu : *ster*, ce appare in multe alte covente, ca in : *cap-estru*, *camp-estru*, *terr-estru*, etc.; asiá déro si : *matresteru*. scurtatu ca si mai susu in acestu artielu, cumu si in art. *mâhrama*, si scurtatu successive : *matristeru matsteru*, *masteru*, in fine : *mastru*, fem. *mastra*;—inco coventulu *matusia*, care se macula cu originea slavicultui, *matl*,—déro e invederatu co nu potea essi de câtu d'in roman. *matre*, cu acea-asi cadere a syllabei *ri*, ca si in *matca*, asiá co in locu de *matrusia* deveni *matusia*,—(afora, numai déro vocalea obscura d'in prima syllaba *ma-tusia*, nu e *a*. *ci* sau *i* sau *e* : *mitusia-metusia* : co-ci in atare casu, coventulu in cestiune s'ar fî nascutu d'in *amita* = *amita*).

MAICANA, *maicutia-maicucia*, *maicusiôra*, *maiculla-maicullitia*, etc.; vedi *maica*.

MAIDANU, pl.-e, locus apertus, vacuus; locu liberu, locu deschisu : *unu maidanu sta dupo casa sau inaintea casei unui terranu*; *maidanulu de inainte se dice si bututur'a casei*; *a essi la maidanu, in maidanu, pre maidanu*, proprie, déro si metaf. a se dá de *facia*, a se descoperi, etc.; — pre celle mai multe locuri se pronuntia *meidanu*, si de acea-a nu credemu se fia turcescu, ci roman., prin metathesea lui *i* d'in syllab'a *media* in cea *initiale* : *medianu* de la *mediu*.

MAIEA (in locu de : *maiella*, pl. *maielle*; inse form'a cea mai integra si mai correcta e : *maliella*, pl. *malielle*, de certu d'in *maliu* = *mai* = *malleus*, in forma fem. in locu de masc., vedi si mai

diosu), s. f., *coagulum*, *caglu* sau *chiagu*, trassu, de regula d'in ventricule de amnelli, vitelli, etc., ventricule strinsu legate cu *maliulu* sau *maulu* = *ficatulu* vitellului sau amnellului, ca se *immaliedie* = *incagle lapte*: de multe ori in se assume ca *maliella*, (ca *basce de incaglare*) unu picu de lapte dejá presu, *incaglatu*; — derivate d'in acellu-asi fonte su urmatoriele: *maiacu-maiagu*, cumu si: *maiecu-maiegu*, totu d'in *mai* = *maliu* = *malleus*, si in sensu mai variatu de câtu allu forme: *maiéa* = *maliella*, adeco mai in tote insemnarile primitivului *maliu* = *mai* = *malleus*, si in specie: a) in insemnarea ce are si *maiéa*; b) in parte: *maiacu-maiagu* si *maiecu-maiegu*, cu sensulu forme *mai* = *maliu*, ca deminutive d'in acestu-a, precumu: *maiece de tóca*, *maiege de sonatu tobe*, unu *maiagu de batutu lucruri delicate*, de *auru*, etc.; éro in specie: *maiacu-maiagu* = *maiecu-maiegu*, pertica, paru, ascutitu la unu capitu, munitu la cellu altu capu cu palie, sau cu fenu, cu una buccata de pândia, de cârpa, etc., care serve, cu capulu ascutitu, la infiptu in pamentu, mai allessu cu scopu de mesuratu unu locu, unu agru, unu fuudu sau mosía, etc., pertica ad *metiendum idonea*, (fr. *jalon*); vedi si: *maiugu* in Dictionariu.

MAIECU — *maiegu* = *maiacu* — *maiagu*; vedi *maiéa*.

MAIERIANU, -a, s. pers.; vedi *maieru*.

MAIERISTE, *maieritia*, vedi *maieru*.

MAIERSIAGU, s. m., Dict. de Buda pune acestu coventu = in sensu cu *hore* = *cântica*, *cânticu* = *cantio*, *cantilena*; — déro cu mai multe defecte si necovientie chiaru neintellesse: a) nu s'a conosciutu si nu se conosci coventulu d'in coce de Carpati; b) are una terminatione spuria: *siagu*; c) *hore* (mai bene *chore* = *choreu*) nu va se dica *cântu*, ci *salu*; prin urmare terminulu integru cu tóta esplicacionea lui, e de lapidatu.

MAIERU, l. s. pers. m., *maieru*, f. *maiera*, (inse si *maieritia*), *villicus* — *villica*, (germ. *meyer*, fr. *métayer*), *villicu-villica*, persona ce lucre fundulu al-

tui-a cu arrenda sau in societate cu proprietariulu fundului; 2. in sensu materiale, *villa*, *praedium rusticum*, *villula*, (germ. *mayerel*, fr. *métairie*), *villa*, mica. *villula*, fundu, fundu rusticu, prediu, etc.; — de aci 3. derivate: a) *maieriste*, s. f., in acellu-asi sensu ce are *maieru* sub 2., inse lipsitu de tota norm'a limbei propria, cumu e lipsitu asemine si *maieru*, de sub 2.: co-ci s'ar fi convenitu, cellu mai pucinu, una forma ca: *maieria*; b) *maierianu*, -a, s. pers., in acellu-asi sensu ce are form'a *maieru* sub 1.; — in genere tote formele su defectiv, trasse in modulu cellu mai defectuosu, si chiaru damnosu limbei române, dupo coventele germanice, *meyer*, *meyerei*, si aceste-a scalciate d'in romanicile: *matore*, *maioria*, cari astadi nu se mai potu applicá in sensulu aci atensu; vedi in Dictionariu terminii celli boni: *villicu*, *villica*, *villa*, *villanu*, *villariu*, etc.

MAIETICU si *maiaticu*, (integru: *malieticu-maliaticu*), l. adj., relativu la *mai* = *maliu*, a) in genere, ad malenm spectans, relativu la *maliu*, cu *maliulu*, etc.: *ictu maliaticu*; b) in specie, hepaticus, relativu la ficatu: *carnati maliatici*; 2. subst. m. in insemnarea speciale de sub 1. b): *tomaculum*, hepaticum farcimen, carnatu de *maliu* (= *ficatu*), *creieru*, etc.: *maliaticii su boni de mancare*; — in acellu-asi sensu si form'a: *maiosiu*, = *maliiosiu*, -a, adj. si s. m., *maiosulu* = *maliiosulu* = *carnatu de maliu* (= *ficatu*, etc.).

MAIESTERIA, *maiesteru*; vedi *magisteria*, *magistru* in Dictionariu.

MAIOSIU, -a, adj. si subst., vedi *maieticu*.

MAJA, s. f., *centumpondium*, *centenarium pondus*; cântariu, centariu, centenariu, pondu de unu *centu* de libre de commerciu, terminu aprobe neconosciutu d'in coce de Carpati; — derivate: *majire*, -escu, v., *ponderare*, a cantari cu *maj'a*; *majitu*, part. sup. d'in *majire*; *majire*; composite: *majimesteru* = *majitoriu*, insarcinatu a observá cantariea cu *maj'a*. (vedi si *maglariu*); — tote covente de origine strania neconosciute

d'in coce de Carpati, si prin urmare de repudiatu.

MAJAMESTERU, — *majemesteru*, *majire*, *majitoriu*, *majitu*; vedi *maja*.

MAJUNU, si *magiunu*, s. m., *electuarium*, *electuariu*, *lictariu*.

MALACOVU, pl.-e, (fr. *malacor*); specia de *jupa*, de *fusta* mulierésca; in form'a turnului de la *Malacovu* (in Crimeria).

MALAIARIU, *malaiellu*, *malaietixre*, *malaietiu*, *malaire*, *malaitu*, *malaioiu*, *malaioru*, *malaiu*; vedi in Dictionariu: *mellaiariu*, *mellaiellu*, *mellaietiarc*, *mellaietiu*, *mellaioniu*, *mellaire*, *mellain*.

MALATA, s. f., a) *polenta*, specia de *melliga*, prin urmare e de scrisu: *mellata*, ca tote celle provenite d'in *meliu* = *meiu*; b) *malta*; vedi in Dictionariu: *malta*.

MALCEDIU, si *malcesu*, s. m., *jumentorum morbus*; unu morbu de *jumente* sau vite; — forte probabile, in locu de *malacediu*, contrassu *malcediu*; vedi in Dictionariu: *malacissare*.

MALDERU, pl.-e, *fascis*, *fasciculus*, *fasciclu*, *manuclu*, etc.: *maldere de nouelle*, *mai multe maldere de pari*; — in modu collectivu: *erba verde cossita* pentru pecore: *malderu verde*.

MALTRATARE, *maltratatu*, etc.; vedi in Dictionariu: *maltractare*, *maltractatu*, etc.

MAMALIGA, *mamaligariu*, *mamalgutia*; vedi in Dict. *memelliga*, *memelligariu*, *memelligutia*.

MAMIA, *mamica*, *mamica-mamitia*, *mamiciora-mamisiora*, *mamuca*, *mamica-mamutia*, etc.; vedi la *maica*.

MAMORITIA, s. f., specia de planta, — fr. *cumomille*, germ. *kamille*.

MAMOSU, s. m., forma anormala limbei nostre; vedi in Dictionariu: *mammu*.

MAMULARESCE, *mamularescu*; vedi *mamularia*.

MAMULARIA si *mammularia*, s. f., calitate, negociu de *mamulariu*, (vedi in Dict. *mammulariu*); de unde si: *mamularire* = *mammularire*, -escu, v., a fi *mamulariu*, a essercita *mammulari'a*; *mamularitu*, part. sup., — si: *mammulare-scu*, -a, adj., de *mammulariu*, relativu la

mammularia; de unde si adv. *mammularesce*.

MAMULARIRE, *mamularitu*; vedi *mamularia*.

MANARE, *manatoriu*, *manatu*, etc., nu se pronuntia, neci se scriue mai vertosu, in locu de: *menare* sau *minare*, *menatoriu* = *minatoriu*, *menatu* = *minatu*, ce vedi in Dict.; — ci: *manare*, *mancutu*, etc., se dice si scriue bene, câdu însémna: *corare* = *curare*, *currere* = *currere*.

MANDANEA, sau *mandanella*, pl. *mandanelle*, s. f., *vinculum*, *limbus*; legatura; in specie, *limbu*, *betta* in giurulu unui ventimentu, mai allessu in giurulu unui *billardu*, (*méza* de jocu cu *bille*).

MANDRA, *mandria* *mandrire*, *mandritu*, *mandretia*, *mandru*; vedi in Dict. *mundra*, *mundriu*, *mundrire*, *mundritu*, *mundretia*, *mundru*.

MANDIRE, *manditu*, etc.; vedi *man-gire*.

MANEGIARE, (it. *maneggiare*); mai reu *manejare*, (dupo fr. *manéger*), v., *equos domare*, *edocere*; a invetiá callii; in genere: a *dressá*, *invetiá*, *depren-de*, etc.; part. sup. *manegiatu*; — s. m., *manegiu*, *actione de manegiare*: *manegiulu callului*; metaf. *manegie de omu callidu si astutu*; — pote co form'a mai primitiva: *manigere* = *manegere*, d'in *manu-agere*, ar fi de preferitu.

MANEGIATU, *manegiu*; vedi *manegiare*.

MANERIU, pl.-e, vedi in Dictionariu: *manariu* si *manariu*, cari su forme mai correcte.

MANEVRA, s. f., (dupo fr. *manœuvre*), in genere: *lucru cu mânuile*, *operatione cu mânuile*; in specie, ca terminu *nauticu*: *evolutione*, *miscare a navei prin funi*; metaforice, *actione artificiosa*, *artificiu*, *actu callidu*, *mediu astutiosu*, etc.; — de unde si *manevrare*, v., a face *manevra*, *manevre*, in tote sensurile ce are *manevra*; part. sup. *manevratu*, etc.; — tote formele acestui coventu su anormali limbei, de sí pucinu mitigate, dupo formele francesci: *manœuvre*, v. *manœvrer*; formele normali aru fi: *manope-*

ra, s. f.; *manoperare*, v.; *manoperazione*, s. f., *manoperatu*, part. sup., etc.

MANEVREARE, *manevratu*; vedi *manevra*.

MANGAIERE, *mangactu*, *mangaio-su*, *mangaitoriu*, etc., dupo rea pronuntia reu scrise, in locu de correctele: *mangaiare*, *mangaiatoriu*, *mangaiatu*, ce vedi in Dictionariu.

MANGALAU, (pron. *mangalàu*), s. m., *cylindrus explanans*, *præsertim cylindrus lutearius*; *cylindru*, sullu de calcatu si esplanatu, de neteditu pannure, pândie, locuri, etc.; derivate: *mangalire-escu*, v., a *esplaná*, *netedí* cu *mangalàulu*; part. sup. *mangalitu*, s. f., *mangalitura*, actione si effectu de *mangalire*;—si in alte forme de *verbu*: *mangaluire* si *mangarluire-escu*, in acelluasi sensu cu allu forme: *mangalire*, precumu si in locu de *mangalàu*, se aude pre a locuri, si *mangarlàu*;—e de observatu inse, ce tote verbele nu parú a avé numai sensulu ce are subst. *mangalàu* sau *mangarlàu*, ci forte adesea si insemnarea de: *contaminare*, *inquinare*, *sordidare*, *spurcare*, a *intiná*, *spurcá*, *sordí*, *sordidá*, etc.;—de altramente acestoru forme asiá de orride, se preferu formele limate d'in Dictionariu: *manganu*, *manganare*, *manganire*, *manganellu*, etc.

MANGALIRE, *mangalitu*, *mangalitura*, *mangalire*, *mangarlitu*, etc., vedi *mangalàu*.

MANGALU, s. m., *foculus*; vasu, focariu de incalditu cu carboni: *adesea mangalulu bate la capu*;—turcescu?—inse fora neci una prole in limba, co-ci urmatoriele:

MANGALUIRE, *mangaluitu*, *mangaluitura*, se referu la: *mangalàu*.

MANGETA, s. f., vedi *mansieta*.

MANGELA, si *manjela*, *mangellire*, etc., vedi *mangire*.

MANGELLIRE, *mangellitoriu*, etc., vedi *mangire*.

MANGIRE si *manjire*, *mandire*, *mansire-escu*, v., *ungere*, *lluere*, *collinere*, *delluire*, *farrea* vel *furfurea* maza *lluere*, *maculare*, *contaminare*, *sordidare*, *dedecorare*, *deturpare*, *polluere*, *cor-*

rumperre, etc., in sensu copiosu si variu, propriu, materiale si ideale: a unge, in specie: a unge orditur'a unei pândia in stative; a maculá, sordí, spurcá, a intiná, spurcá, pangari, pollue, desonorá; ammagi, corrumpe, seduce, dedecorá, etc.: a *mangí*, *mandí*, *mansí* *desu pândi'a*; *déco nu mansiti*, cu *diligentia orditur'a*, se *rumpu si incurca firele acestei-a*: *spat'a si licide nu lunica si nu se misca bene*, candu orditur'a nu e mangita; *ne amu mangitu vestimentele*; *se nu ti mangesci nomele pentru nemica*, *pastrédia nemangita virtutea*; *nu mi mangescu corpulu*, cu *atátu mai pucinu mi voiu mangí suffletulu*;—in alta directione de sensu: a *mangí ochii cu ceva*; *nu mi veti mangí ánim'a cu oclii*, etc.;—*mangitu*=*manjitu*=*manditu*=*mansitu*, part. sup.; *mangitoriu*=*manjitoriu*=*manditoriu*=*mansitoriu*, *tória*, adj. s.; *mangitura*=*manjitura*=*manditura*=*monsitura*, s. f., actione si effectu de: *mangire*=*manjire*=*mandire*=*mansire*; inse anormale e form'a: *mangela*=*manjela*=*mandiela*=*mansiela*;—*déro* occurru si formele: *mangellire*=*manjellire*=*mandillire*=*mansillire*, cu derivatele: *mangellitu*=*manjellitu*=*madillitu*=*mansellitu*; *mangellitura*=*manjellitura*=*mandillitura*=*mansillitura*, etc., in acellu-asu sensu cu celle mai susu descrise, inse cu una nuantia de sensu deminutivu;—d'in celle esposite peno aci se vede de sene, ce form'a coventului in cestione presenta, cellu pucinu, trei variationi *fonetice* principali, in statulu seu cellu mai simplu, adeco: *mang-*, in *mang-ire*=*manjire*, *mand-*, in *mand-ire*, si *mans-*, in *mans-ire*; in acestu modu sta tota difficultatea solutionei asupr'a originei coventului; pre longa aceste-a se multiplica difficultatea prin presenti'a vocaliloru, co-ci cu greu se pote diviná care d'in vocalile *clari* corresponde cu vocalea *obscura* d'in formele coventului nostru; *déco* amu poté presuppune numai, co a *obscuru* d'in thematele ce ne stau inainte, ca *enigmate*, tine locu de *i*, atunci problem'a ar fi pre locu soluta, afirmandu puru si simplu, in poterea e-

videntiei data *etymologului philologu*, afirmandu cu convictione, co *mang-*, nu numai in formele : *mang-ire* si *manj-ire*, sta in locu de *ming-*, in : *ming-ire* = *ming-ere* = *mingere*, ca si : *pet-ire* = *pet-ere*, ci si in formele : *mand-mans-*, in : *mand-ire*, *mans-ire*, ar fi in locu de : *ming-ire* = *ming-ere*, cumu d'in *vescid-ire* se andu si forme ca : *vescij-ire*, *vescig-ire*, sau mai claru, in gurele poporului d'in diverse parti, se aude : *ming-ere* sau *mingire*, *minj-ire*, *mind-ire*, *mins-ire*; — de ce nu remanemu deplenu satisfacti si in repausu pre acésta hypothetica demonstratiune, caus'a e co, substituindu alta vocale clara si alta consonante primitiva in finalea radicea, ce vremu se espleco bene coventulu nostru in cestiune, amu avé *mend-*, care suna : *mend-ire* = *menz-ire*, *mens-ire*, *menj-ire*: ca si susu la *ming*; *mend* e inse affine cu *mendu* — *menda* = *mendum*, si asiá coventulu nostru in cestiune, asiá de fecundu in progenitur'a sea, cumu amu vedutu de la inceputu, se pote forte bene esplicá, cumu se vede si d'in *ming-ere* = *mingere*, si d'in *mendu* — *menda* = *mendum*, atátu in forma, cátu si in sensu; in neci unu modu inse nu se pote, cumu pretende D. *Miklosich*, a se elucidá coventulu *romancescu* d'in v. slav. *mazatl*; — remâne in fine se facemu a observá, co : *mandire* si *mansire*, ca verbu trasu d'in *mandiu* = *mansu*, cauta se se dica si se se scriua totu de a un'a asiá, (vedi *mandire*, *mansu*, in Dictionariu).

MANGITORIU, *mangitu*, *mangitura*; vedi *mangire*.

MANJELA, *manjellire*, *manjellitoriu*, *manjellitu*, *manjellitura*, *manjire* *manjitoriu*, *manjitu*, *manjitura*; vedi *mangire*.

MUNJETA, s. f., vedi *mansieta*.

MANOMETRIA, s. f., vedi *manometru* la art. *manometricu*.

MANOMETRICU, -a, adj., (fr. *manométrique*), relativu la *manometru*; éro : *manometru*, s. m., (fr. *manomètre*, — d'in grec. *μάνος* = raru, si *μέτρον* = metru, mesura), instrumentu de mesuratu *raritatega aerului*; *manometria*, s. f., (fr. *manométrie*), arte de a fabricá si de a

applicá *manometrulu*; — cauta se aiba locu in Dictionariu.

MANOMETRU, s. m., vedi *manometricu*.

MANSARDA, s. f., (fr. *mansarde*); incapere, casa sub coperimentulu unei casa, incapere d'in celle pucinu comode.

MANSIETA si : *manjeta*, *mangeta*, s. f., (d'in fr. *mauchette*), limbu *extremæ manicæ assutus*; limbu, béttá cosuta la marginile maniceloru unei *camésia*, cosuta in modu destullu de elegante; — inse form'a coventului, cumu s'a trassu d'in limb'a francesca, nu respunde geniului limbei române; formele : *manicutia*, *manicella*, *manicaria*, etc., aru respunde mai bene.

MANSIONU (cu si aspru sibilante), s. m., (dupo fr. *manchon* d'in *mauche* = *manica*), *politá vel villosa manica*; *manica* blauita, ce serve a apperá *mánule* de geru, de frigu; — coventu, ca si cellu precedente, fora firu de norma in limb'a propria; vedi in Dict. *manicariu*.

MANSIRE, *mansitoriu*, *mansitu*, *mansitura*; vedi : a) *mangire* in Glossariu; b) *mansire* in Dictionariu.

MANZELLIRE, *manzellitoriu*, *manzellitu*, *manzellitura*; vedi *mangire*, unde si : *manzellire* = *manzillire* = *mandillire*.

MANZILLIRE, *manzillitu*, etc.; vedi *manzellire*.

MANZIRE, *manzitoriu*, *manzitu*, *manzitura*; vedi a) *mangire* in Glossariu; b) *mansire* in Dictionariu.

MARAFETOSU, -a, adj., care scie multe *marafete*, care se precepe la *marafete*, d'in *marafetu*, s. m. pl.-e, sau -uri, cu sensulu de : *ars*, *artificium*, *techna*, *fraus*, *habilitas*, *calliditas*, *abilitate indemanaticia* de a face artificie de insellatoriu : cu *marafete* scie *sterge totu d'in pung'a unui omu*; cu *marafete* face *dereptulu nedereptu*; d'in totu ce e *strambu se face dereptu prin marafitu*; *marafete de advocatastri*; — coventu turcescu?

MARAFETU, s. m., vedi *marafetosu*.

MARAIRE, *maraitu*, *maraitura*; vedi *mariire*.

MARAMA, s. f., vedi *mahrama*.

MARARASIU, s. m., specia de planta, Dict. *Bărcianu*, esplica germ. *gemeiner eppich*, lat. *phellandrios*; — coventulu e probabilu nascutu d'in *marariu*, ce vedi in Dictionariu.

MARCAVU, -a, adj., *marcidus*, *morbidus*; *marcidu*, *morbidu*, *languidu*, *vescidu*, *deperiente*, *pre callea perirei*; — d'in acea-asi origine cu *marcidu*; aci se refere si *marceti*, -a, adj. camu in acellu-asi sensu cu *marcavu*; in specie, s. m., *marceti*, specia de planta, arum vel aron *maculatum* Linn.

MARCETIU, adj. s., vedi *marcavu*.

MARCHERU (pron. *markeru*), s. m., coventu ratecitu de veri-ce analogia a limbei propria, in locu de *marcariu*, ce vedi in Dictionariu.

MARCHIONATU, *marchione*, etc.; vedi *marchisu*.

MARCHISA (pron. *markisa*), s. f., vedi urmatoriulu *marchisu*.

MARCHISU (pron. *markisu*), s. m. pers. f. *marchisa*, (fr. *marquis*, it. *marchese*, germ. *markgraf*, comite marginariu), titlu de nobilitate la poporele occidentali; statulu de assemine nobile se dice fr. *marquisat*, it. *marchesato*, germ. *markgrafschaft*, care s'a tradussu la noi in *marchisatu*; -- dupo latinitatea media aru fi: m. *marchione* = *marchio*, f. *marchionessa* = *marchionissa*; statu *marchionatu* = *marchionatus*, etc.

MARCHITANESSA, s. f., vedi *marchitanu*, la *marchitania*.

MARCHITANIA, s. f., negociu, merci, officina de *marchitanu*; éro: *marchitanu* = negociatoriu de *merci* menute de arame sau de ferru = *minutarum ex aere* vel *ferro mercium propola*, (fr. *quincailler*); mulierea *marchitanului*, sau muliere ce essercita *marchitanu*, se dice *marchitanessa*; — *marchitanu* se pare a fi corruptu d'in ital. *mercantante*, prin urmare déco s'ar sentí necessitatea lui pre viitoriu, ar poté luá form'a acésta-a: *mercantante*, *mercantantia*, etc.

MARCHITANU, s. m., vedi *marchitania*.

MARFA, s. f., *merx*; totu ce e de comperatu si de vendutu: *marfa de vendutu*, *marfa de comperatu*, *marfu stri-*

cata; *fora marfa in bolta*; *marfa bona se trece, se vende*; totu negociatoriuulu si lauda *marfu*; si *marfa rosinosa*, etc. — derivate: demin. *marfutia*, *marfusiora*; verb. *marfuire*, -escu, a vende *marfa*. a amblá cu *marfu*; metaforice: a *marfui* = a dispoliá, etc.; — coventulu *marfa*, in locu de *mérfa*, pare corruptu d'in *merce* = *merx*, ce vedi in Dictionariu.

MARFUIRE, *marfuitu*, *marfutia*, *marfusiora*; vedi *marfu*.

MARGHIOLIA, *marghiolire*, *marghiolitu*, *marghiolitura*, vedi *marghiolu*.

MARGHIOLU, -a, adj. s., qui putidam elegantiam affectat, *consectatur*, *callidus*, *astutus*, *versutus*, *vaser*; care affecta, *venédia* in modu putidu elegantia, *gratia*, *farmecu*, si e plenu de *calliditate*, *astutia*, *ammagire*, *seductione*, de *abilitate* si *percepere*, etc.: ce *marghiolu cnu!* ce *marghiola mulicre!* ce *marghioli ténere!* — de aci derivate: *marghiolescu*, -a, adj., de *marghiolu*: *covente marghiolesci*, *gestu marghiolescu*; de unde si adv., *marghiolesce*: a se portá *marghiolesce*; — s. abstr. *marghiolia*, *calitate*, *portu*, *actione*, *actu* de *marghiolu*: cu *marghioliele ei ammetesse numai capitele sece*; — *marghiolire*, -escu, v., a face *marghiolie*, a fi *marghiolu*: a *marghioli pre toti*; si *refless.* a se *marghioli*, a se arretá *marghiolu*, a affectá putida *elegantia*, *gratia*, etc.; *marghiolitoriu*, -toriu, adj. s., care *marghiolesce*; *marghiolitu*, part. sup.; *marghiolitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *marghiolire*: cu *alle lui marghioliture m'a scossu d'in menti*, etc.; coventulu *marghiolu*, neo-grec. *μαργιολος*, se pare a fi unu deminut. romanicu, *mariolus*, d'in *mas*, gen. *maris*, cu sensu peiorativu.

MARGINASIU, -a, adj. s., d'in *margin*, cu forma mai pucinu correcta de a celloru d'in Dictionariu: *marginariu*, *marginianu*.

MARGIORA, s. f., *contrassu* d'in *marginioru*, deminutivu d'in *margin*.

MARIAGIU, s. m., dupo fr. *marriage*, si *maritugiu*, s. m., dupo ital. *maritagio*, tote forme *scalciate*, in locu de *conjugiu* = *conjugium*, *conunia*, *casatoria*.

MARIASIU, s. m., (mai reu *mariesiu*),

1. specia de moneta, essita d'in commerciu, med. lat. *marianus*; 2. jocu de cârti; cârtile ce servu la acestu jocu; — in acestu casu, coventulu pare a proveni d'in fr. *mariage* cu pronuntia germana.

MARIIRE, v., (cu *a* obscuru, si cu *i* raucu, se conjuga cu forme simple: *mariu*, *marie*, mai reu: *mariesce*), se dice in specie de vocea câniloru, nu *latratulu*, ci ceva maiinganatu, unu *murmuru*: *cânele marie*; *câni turmei maricâu*; *mariitoriu*, -*toria*, adj. s.; *mariitu*, part. sup.; *mariitura*, s. f., etc.: *mariiturele cânelui spariara copillii*; si metaforice: *mariiturele calumniatoriloru mei*; *ati mariitu si veti marii, fora se me attingeti in alle melle*.

MARIITORIU, *mariitu*, *mariitura*; vedi *mariire*.

MARIONETA, s. f., d'in fr. *mariionette*, papusia ce joca automata: *a jocâ bene mariionetele*; *copilliloru placu mariionetele*.

MARITAGIU, s. m., vedi *mariugiu*.

MARMELADA, s. f., dupo fr. *marmelade*, pulmentu de fructe; — coventu pucinu accommodatu geniului limbei române.

MAROLE sau *marolle*, s. f., specia de *laptuca*; — pre a locuri inse se applica *marolle* la verice specia de *laptuca*.

MARSIALU, si *maresiallu*, s. m., (fr. *maréchal*, germ. *marschall*); 1. fauru ce ferreca unghiele calliloru; mai allessu ferreca callii armatei; 2. veterinariu de calli, medicu care cura callii de morbi, si in specie, veterinariu allu calliloru armatei; 3. officiaru supremu allu unei armate, officiaru de prima ordine cu missione speciale; administratoriulu curtei si cassei domnesci; — form'a care s'ar accommodá peno la unu gradu óre-care limbei române ar fi *murescalcu* = med. lat. *marescalcus*.

MARSAVESCE, *marsiavescu*, *marsiavia*, *marsiavire*, *marsiavitoriu*, *marsiavitosu*, *marsiavitu*, *marsiavitura*, *marsiavosu*, etc.; vedi *marsiavu*.

MARSAVU, -a, adj., macer, macilentus, strigosus, viribus exhaustus, tabescens, deperiens, sordidus, squalidus, immundus, spurcus, foedus, ignavus, ti-

midus, *abjectus*, *villus*, *abominabilis*, *perfidus*, *ignominiosus*, *infamis*, *nequam*, etc.; care, de tote partile, la corpu ca si la sufletu, e cadutu si decadutu, peccatosu si misellu in tota poterea coventului, si in câte detalie alle partiloru principali si essentiali, a nome, la corpu, la parte de totu materiale: *macru*, de totu macru, *macillentu*, *strigosu*, *numai pelle* si *osse*, *seccatu* si *essaunitu* de fortie, *langedindu*, *deperindu*, *tabindu*, *consumendu-se* in *miseria*; de partea portului esternu: *sordidu*, *immundu*, *spureu*, *ordurosus*, *fedu*, *fedosu*, *gretiosu*, *innotandu* in *lutulu* *immunditieloru*, in putorile nesufferite alle *insalubritatei*; si mai reu de partea sufletului: *timidu*, ca unu lepure, *fricosu* si *fora firu* de virtute, de ânima, *lassiu*, *ignavu*, *misellu*, apoi: *abjectu*, *aborrendu*, *infame*, *ignominiosu*, *perfidu*, *peccatosu*, de nemica capace, *abominabile* si *abominandu* de toti, etc.; derivate: *marsiavescu* -a, adj. relativu la *marsiavu* ca subt.: *marsiavescele cogite si fapte alle unui marsiavu ca tene*; de unde adv. *marsiavesce*: *marsiavesce te ai portatu*, *marsiavesce te porti*; — *marsiavia*, s. f., calitate, si fapta de *marsiavu*: *ce orribili marsiavie!* — de aci: *marsiaviosu*, -a, adj., plenu de *marsiavie*, inse si form'a essita directu d'in *marsiavu*, adeco: *marsiavosu*, -a, adj., ca augmentu la simplulu: *marsiavu*; — *marsiavire*, -escu, v., directu d'in *marsiavu*, a fi *marsiavu*, a stâ, a se portá, arretá ca unu *marsiavu* in tote: *a marsiavi in corpulu seu*, *a marsiavi in sufletulu seu*; ca reflex. *a se marsiavi* e mai energicu si dice mai multu de câtu a *marsiavi*, *marsiavitoriu*, -*toria*, adj. s., d'in verb. *marsiavire*; *marsiavitosu*, -a, adj., aplicatu la *marsiavire* sau la *marsiavia*; *marsiavitu*, part. sup. subst. d'in *marsiavire*; *marsiavitura*, s. f., actione si effectu de *marsiavire*: *peccatosu tea marsiavitura fora sperantia de penitentia si correctione*; *abominabilili marsiaviture alle sceleratului fora sufletu*; — D. *Miklosich* nu ne spune d'in ce a nome *verbele* radice ar poté trage adv. slav. *mrsavŭ*, ca se póta dice apoi: *co Români l'au impromutatu de la Slavi*;

inse fiendu co nu ni se póte impleni dérét'a nóst'ra cerere, se ni se permitta, éro cu dereptu, se arretàmu, co romanesculu *marsiavu* se trage, in mare familia, d'in una romanica radice *verbale*, si co, prin urmare, de aci se deduce de necesse *impromutulu* ca facutu *Slaviloru* d'in partea *Romaniloru*: in addeveru, roman. *marsiavu* e unu derivatu d'in *marsiu*, -a, adj., care s'a transformatu, prin trecere lui *t* in *s*, ca forte adesea in limb'a nostra, d'in *martiu* = *marciu* (vedi in Dict. *marciu* = *martiu*); éro *marciu*, cumu se disse, nu e de câtu unu adj. d'in verb. *marc-ere* = *marcire*, lat. *marcere*, allu carui sensu nu esplica numai intellessulu de *macru* = *macer*, ce are singuru si isolatu slav. *mršavŭ*, ci totu intellessulu, in varietatea lui cea mare, cumu s'a datu desu de la inceputu romanescului *marsiavu*.

MARSIU, s. m., (dupo fr. *marche*, d'in verb. *marcher* = *mergere*, *amblare*, de unde si germ. *marsch*, impromutatu de la *Francesi*, cumu au impromutatu si alte multe popore acestu coventu ca *terminu militare*; confere inse si it. *marcia*), *itus*, *iter*, *incessus*, *ingressus*, *agmen*, etc. *miscare*, *mergere*, *amblare*, *mersu*, *incessu*, *ingressu*, etc., in specie, la armata si parti de armata: *se pune tota armata in marsiu*; *pleca parti*, *parti ostile in marsiulu de batalio*; *a suná marsiulu*, *a cantá marsiulu ostescu*; ca coventu de essortatione, de commandu in directiune, etc.: *marsiu la dérét'a!* *marsiu la stang'a!* *marsiu inainte*, *inapoi!* *marsiu trei passi!* *marsiu la fuga*, *la passu*, *lentu*, *incetu*, *rapidu*, etc.; — derivate: *marsiuire*, -escu, v., a se pune, a merge in *marsiu*. regulatu: *marsiuescu mundri si animosi la batalia*; *a masriui marsiu de una di*; *a marsiui marsie sau marsiuri rapide*; — *marsiuitu*, part. sup. *celli marsiuiti in acea nopte*; *marsiuitulu ostei rapidu in cursu de trei ore*; — cu tóte aceste-a credemu co romanesculu *mersu* cu v. *mergere*, e mai bonu.

MARSUIRE, *marsiuitu*; vedi *marsiu*.

MARTANU, s. m., *catus*, *cato*, *felis mas*; *catoiu* sau *catoniu* = *cotoniu*, *catusia* mascula; — nu precepemu de ce si

propria Slavii si acestu coventu, candu, de certu, *martanu* nu e altu ceva de câtu *mortanu* sau *mortacu*, *mortocu* (= *morte-a soriciloru*), cumu se aude in multe locuri, cu o claru in locu de a obscuru in prim'a syllaba.

MARTIAFOIU, *martioga*, *martiole*, s. m., vedi *martiu*.

MARTIU, adj. s., 1. ca adj. *martiu* = *marciu*, -a; — in acésta d'in urma forma fonetica se afla coventulu in Dictionariu bene scrissu si bene espicatu, dupo etymologi'a sea, d'in acea-asi fontána cu *marcidu* sau *marcedu*, de la verbulu *marcire* = *marcere*, a cui syllaba *ci* nu se pronuntia numai aspru, ci si suptire, adeco: *marcire* si *martire*, cumu se pronuntia si adiectivulu d'in *marcire*: *marciu* si *martiu*; 2. acestu adj. se applica, de regula, cá subst. ca nome allu unui-a d'in celli doispredece mensi ai annului; 3. ocurre in compositioni: a) *martiafoiu*, adj. s., cu sensu de: ineptus, stultus, stolidus, fatuus, insulsus, absurdus, cessans, stupidus, iorum obviarum admirator; mercimoniorum minorum venditor, (in acésta d'in urma insemnare: fr. *mercior*, germ. *krämer*); a) in genere: stultu, ineptu, insulsu sau nesaratu, fatuu, stupidu, *casagura* sau *guracusca*, care nu scie de câtu cascá gur'a si ochii la nemicuri, a stá, sedé cu mâ-nule in *senu*, a nu face nemica, a nu fi bonu, capace do nemica, si cu tóte aceste-a a fi impertenente, insolente, a si bagá nasulu in tote si a supperá lumea etc.: *nu ti leuá in adjutoriu martiafoi*, *co-ci martiafoi te бага in noue nevolie*: *martiafoi su omeni de incurcatura si de pedice in tote*; *ce martiafoia de muicre!* *ce martiafoi de administri!* *cu martiafoi de acesti-a nu e nemica de speratu*, *martiafoiulu e perdutu pentru lume*, *si martiafoi ce i semina nu su de câtu grecii pamentului*; — β) in specie: care pare a se applicá la negotiu de merci menute, fora se fia capace a devoltá vri-una activitate de mente, neci de corpu, ci mai vertosu, cautandu se inselle pre altii spre a tiné misellesc'a lui viétia, inutile sic si altoru-a: *cu martiafoi nu se бага in negotiu omeni cu*

mente; — b) *martiofole* contrassu, *martiole*, s. m., a carei interpretare vedi in Dictionariu; c) *martioğa*, s. f., applicatu la una *vitu*, mai allessu la *callu*, déro si mai vertosu la *épa*, cumu indica fem. cu sensu de : equus *'strigosus*, (fr. rosso, haridelle, mazette, bourique; german. schindmähre = proprie : *épa de pellitu sau bellitu*); α) *callu* (*épa*) *strigosu*, ca unu *strigoniu*, standu se cada pre branci, cadutura de bestia iu tota poterea coventului, si totu de una data, pre longa inutile, si rea forte; β) in genere, despre alte vite si bestie in starea cellei precedente : *de ce mai tini aceste martioge de boi? ce faci cu aceste martioge de asini pre longa, alte martioge de calli? armessari su asti-a sau martioge mari?* — ba chiaru despre persone fora personalitate : *ce ti ar leutu pre capu asiá martioğa de muliere? ce se fáca, la bataliu, martioģele de betrâni decrípiti?*

MARULA = *murule*, s. f., vedi *marole*.

MARUNTAIA, *maruntelu*, *maruntisú*, *maruntu*, etc., covente reu scrisse dupo rea pronuntia, in locu de celle mai correcte in Diction. *menuntaiu-meruntaiu*, sau *meruntaiu*, *meruntellu*, *meruntisú*, *meruntu*, si mai correctu inse : *menutaliu-menutaliu* si *menutalie*, *menutellu*, *menutire*, *menutisú*, *menutu*, etc.

MASALA (pron. *masalá*, pl. *masalalle*), s. f., taeda, funale, (fr. torche); facla d'in una fune sau unu paru, ce se unge cu resina sau altu bitume la unu capitu, se apprende apoi si se porta sau tine mai vertosu noptea : *asta-di in locu de masalá, e divulgatu coventulu tortia sau funale*; — si bene co pere *masalá*, co-ci e nu numai turcescu, déro si de totu contrariu geniulu limbei nostre; — d'in *masalá* se dicea si : *masalagiu* = cellu ce portá una *masalá*, cându *asta-di* porta una *tortia* sau unu *funale*.

MASCARA, s. f., dissu si scrisu cu tonulu pre ultim'a syllaba : *mascará*, dupo una rea imitacione a *Fanariotiloru*, fatali si limbei nostre impruna cu Turcii; déro fiendu essitu d'in *mosca*, coventu addeveratu romanescu, remâne numai se corregemu tonulu, ponendu-lu pre secund'a syllaba, ca se facemu se

intra in norme le limbei proprie : *mascára*. in acellu-asi sensu cu 2. *mascare* d'in Dict.; unu altu processu de a corege scalciatulu *mascará*, e de a scamhá acestu coventu in unu demin. *mascarrella* (vedi acestu-a in Diction.), cu acellu-asi sensu ce are si *mascara* (correctatu) si 2. *mascare* citatu susu dupo Diction; iuse form'a fedosa, cu finale turcesca : *mascaralicu*, e de respinsu, care nu dice mai multu de câtu *mascaria* sau *mascaritura*; — *mascariciu*, -a, adj. s., *scurra immodicus* = bufone fora modestia si mesura; — deminutive d'in *masca*: *mascutia*, *mascusióra*, *mascula*, *masculitia*.

MASCARALICU, *mascariciu*, *mascutia*, etc.; vedi la *mascará*.

MASGA, (cu a raucu, *mâsga*), s. f., succus, glarea, humor, saliva, pituita glutinosa; succu, scuipatu, saliva, balle, in genere : amore glutinosa, viscosa, glaria sau glarea, etc.; — de aci adj. *masgosu*, -a, plenu de *mâsga* : succosu, viscosu, pituitosu, salivosu, glutinosu, glariosu, etc.; — inse verb. *masgáire* si *masgállire*, -escu, part. sup. *masgaitu*, si *masgállitu*; *masgaitoriu*, -toria, adj. s.; *masgaitura* si *masgállitura*, s. f., au acellu-asi sensu cu *manģire*; vedi *manģire*; — pote *mâsga*, in locu de *misga*, cu care confere grec. μάσγα d'in μάσγευ.

MASGAIRE - *masgállire*, *masgaitoriu* - *masgállitu*, *masgaitura* - *masgállitura*, *masgosu*; vedi *masga*.

MASILIA, s. f., vedi *masilire*.

MASILIRE (si *mazilire*), -escu, v., destitnere, deponere, munere depellere, exauctorare; a depune d'in officulu seu, a destitue, a dá diosu, a destroná etc. : *Port'a ottomana masilieá pre Domnii Fanarioti*; part. sup. *masilitu*; — tote d'in subst. *masilu* sau *mazilu*, s. pers., cellu destituitu, destronatu, depusu, scoosu d'in functione, etc.: inse *masilu* sau *mazilu*, si in sensu reale de : statu de cellu destituitu, depusu, detronatu etc. déro cu acestu sensu occurrea si form'a abstr. *masilia* sau *mazilia*, cumu si *masilitu* — *mazilitu* - lu : *masilitulu cellui de currendu Domnu*; — se afla si in neo-grec.

μαζιλια; inse nu credemu a fi *mazilia* coventu grecescu, ci turcescu.

MASILITU, *masilu*; vedi *masilire*.

MASINA, *masinaria*, etc., nu su de câtu covente cu totulu contrarie geniului limbei nostre, — papagallice imitationi dupo fr. *machine*, *machuerie*, cari se afla in Dictionariu cu formele corecte si proprie limbei nostre: *machina*, *machinaria*, etc., pre cându *masina*, *masinaria*, aru fi cu totulu departate chiaru de formele *francesci*: *machine*, etc.

MASLAGU, s. m., specia de planta, care se dice a fi acea-asi cu *ciumafaia*.

MASLINA, s. f., *olivum*, *oliva*; fructu, bacca de *maslinu*, care e arbore ce produce *masline*; affine cu aceste-a si: *maslinetu* = multi *maslini* plantati pre acellu-asi locu, déro si multe *masline*, la unn locu; derivatu d'in celle precedenti si: *masliniu*, -a, adj., de *maslina* sau de *maslinu*, vorbindu in specie de *colore*: *facia de rochia maslinia*, etc.; apoi: *maslu*, s. m., a) *oleum olivarum*, oliu de *olive*; b) unulu d'in celle sépte *sacramente* sau *mysterie* alle religioni crestina; — de aci: v. *masluire*, -escu, a unge cu *maslu*, a comunicá *maslulu*; part. sup. *masluitu*: *cellu aprope de a mori e masluitu*, etc.; — covente slavice, si in loculu loru au facutu bene de au intratu si s'au divulgatu: *oliva*, *olivu*, *olivetu*, oliu, *crisma* = *chresma*, = *chrisma*, *ungere*, *unctione*, (vedi in Dictionariu).

MASLINETU, *masliniu*, *maslinu*, *maslu*; vedi *maslina*.

MASSACRARE, v., (fr. *massacrer*), *mactare*, *trueldare*; a occide cu *barbaria*, a *macellá*; de aci si: *massacru*, s. m., (fr. *massacre*), *caedes*, *internecio*, *macellu*, *ommoru barbaru* si in *massa*.

1 MASTERU — *mastera*, si: *mastru* — *mastra*; vedi *maica*.

2 MASTERU, *mastru*, *masturu*, etc.; vedi in Dict. *mesteru*.

MATADORU, s. m., coventu ispanicu, care insémna proprie: *occisoriu de tauri*, de unde a trecut si la Francesi: *matador*, de unde se vede co a inaintatu si la noi, si cu sensulu generale de *invingutoriu* si *culcatoriu la pamentu pre toti celli valenti*.

MATAHULA, s. f., *monstrum*, *portentum*, *spectrum*, *terriculum*; *monstru*, *spectru spaimentoriu*; — cu pucina mutare d'in locu a *syllabeloru* pare a *seminá* cu sanscr. *mahitata* = *totu faci'a pamentului*, totu *pamentulu*; *semina* atunci cu *mavim'a padurei*.

MATANAIRE, -escu, v., *vacillare*, *titubare*, *tremere*, *hæsitare*, *dubitare*; a *tremurá*, *trepidá*, *esitá*, *vacillá*, a nu si tiné *compen'a*, a stá se cada, etc., — part. sup. *matanaitu*, s. f., *matanaitura*; — pare essitu d'in *metania*, (vedi in Dict. *metania*), care, in *vorbirea* commune, se aude si ca: *matunia*.

MATANAITU, *matanaitura*, *matania*, vedi *matanaire*.

MATAUZU, s. m., *adspergillum*, *adpersorium*, *peucillas*; *stropitóre*, *udatóre* in genere; in specie, *fasciclu* cu care *battezu*, *adspere* *preutulu* pre *crestini*; — *neconnoscutu* d'in *coce* de *Carpati*, — déro de unde *provine*?

MATCA, s. f., vedi *maica*.

MATEMATICESCE, *matematicescu*, *materialicesce*, *materialicescu*, *materialnicu*, etc., covente cadute in *acelle-asi* *scalciature antipathice* *limbei române*, ca si *celle* de la *machina*, *machinalicesce*, etc.; de *aceea-a* vedi *acollo* in *Glossariu*, si le *correge* dupo *Dictionariu*.

MATIAIRE, -escu, v., etc.; vedi *moitiaire*.

MATITIA, s. f., *nassa*, *rete*; *plessa*, *nassa* de *prensu* *pesce* in *apa*.

MATIUIRE, -escu, v., etc.; vedi *moitiaire*.

MATOCU, s. m., *catus*, *felis mas*; vedi *martanu*, *caloniu* (in *Dictionariu*) si *mortanu* (in *Glossariu*).

MATOSTATU, s. m., specia de *jaspesangeniu*; — pote in locu de *ematostatu* = *hematostatu*.

MATROSU, -a, s. pers., (germ. *matrose*, fr. *matelot*); omu ce serve la una *naue*, *marinariu*, *marinu*; in specie *rewiges*.

MATUFU, -a, adj. s., *neglessu* si *imundu* in *vestitulu* seu, *nस्पेलatu*, *nepeptenatu*, *neinvestitu*.

MAUZA, s. f., *moles* = *mole*, *mare* si *immensu* *cumulu*, *grumuru*; — *analogu*

pote cu *mazu*, ce se pune in jocu aleatoriu.

MAZGA, *mazgaire*, *mazgallire*, etc.; vedi *masga*.

MAZILIA, *mazilire*, *mazilitu*, *mazilu*; vedi *masilire*.

MAZU, s. m., vedi *mauza*.

MECACAIRE, *-escu*, vedi in Dictionariu *meccaire*.

MECANICESCE, *mecanicescu*, forme contrarie limbei; vedi *mechanice*, *mechanicu*, in Dictionariu.

MEDELNICIARESSA, s. f., vedi *medelnicariu*.

MEDELNICIARIU, si *medelniceriu*, s. m., boiaru, pre viétia d'in allu doile gradu allu hierarchiei inferiore, sub regulamentulu organicu; inainte de regulamentulu organicu *medelnicariulu* erá scutariulu *mesei domnesci*; mulierea *medelnicariulu* se dicea *medelniciaressa*;—Dict. *Buda* definesce vechiulu *medelnicariu* asiá: *summus dapiferorum = capulu, prefectulu celloru ce adducu buccatele la mésa*; dupo altulu qui principi infundit aquam ad lavandas manus = *care versa principelui apa se se laue pre mâne = malluviariu*; — de origine slavica.

MEDU, s. m., *mnstum*, *onomell*; mustu cu miere, beutura imbetatoria leuata fora mesura; — coventulu se afla in tote limbele indo-celtice, si de si cu diferente de intellesu, totusi remâne si in forma si in sensu, acellu-asi coventu de la sanscr. *medhu = dulce*, si *beutura dulce imbetatoria*, peno la grec. *μέθυ = unde predomina beutura imbetatória*; n'au déro Slavii dereptulu de a se dá impromutatori Romaniloru de coventulu *medu*.

MEDUOSU, si *meduvosu*, *-a*, adj., *medullosus*; plenu de *medua* sau *meduva*; vedi si in Dict. *medua*, *medulla*, *medullosu*.

MEENGHIU, si *mehenghiu*, *menghiu*, s. m., lapis lydus, (fr. *Pierre de touche*); pétra de probatu addeverulu, addeverat'a valore si puritate a metaliloru pretiose: *mehenghiu mai nu a fostu si nu e connoscutu poporului*; *poporulu connosce, in locu de mehenghiu,*

espressionile: proba de cercare, si scur-tu: proba, cumu, de essemplu: prob'a aurului, prob'a argentului; — duca-se déro *mehenghiu* de unde a venitu!

MEETINGU, s. m., d'in angl. *meeting*; (pronuntia *miting*), unione, stringere de poporu spre a deliberá de cestioni politice, sociali, etc.

MEHENGHIU, s. m., vedi *meenghiu*.

MEHNIRE, si *menire*, *-escu*, v., *mærore*, *mæstitia*, *dolore*, *tristitia affec-re vel affeci, offendere vel offendi*; a supperá, intristá pre cineva; refl. a se supperá, intristá, a fi supperatu, intristu; *mehnitoriu, -tória*, adj. s., *sciri mehnitorie, cea mai mehnitória de suf-fletu*; *mehnitu*, part. sup.: *mehnit forte de mórtea amicului*; etc.; — de unde acestu coventu?

MEHNITORIU, *mehnit*; vedi *meh-nire*.

MEIDANU, s. m., vedi *maidanu*.

MEISTE, s. f., térrina de *meiu*.

MELCU, (pre a locuri: *melciu*), s. m., *limax*; *melcu*, molluscu cu conca spirale; — d'in *limace*, prin metathese, póte trece in Dictionariu, ca si derivatele: *melcaria, melcariu*.

MELEGARIU, s. m., seminaru de pomi si de alti arbori;—Dict. de *Buda* esplica: *strues sumentaria plantis mature gignendis = stratu de balligariu, spre accelerarea crescerci planteloru*; — se pare a fi de origine ung.

MELICU, s. m., *vivulus*, (fr. *avives*); morbu de calli, care casiona acestoru-a irritationi, spariature si recalcitracioni furiose si forte dese; adesea *melicu = invetiu reu: callu cu melicu, nu lu poti disbará de melicu*; si, prin estensione, si: *omu cu melicu, muliero cu melicu; totu omulu si are meliculu*; — de unde?

MELITIA, s. f., *frangibulum*, (germ. *hanf-flachsbrechel*); intrstrumentu de a frange, sfermá canip'a si linulu, *frangibulu: frangibulu de cânipa, de linu*; metaforice: *melitia = gura rea, limbutu, fiacariu; cui merge gur'a ca mor'a franta, acellui-a merge si ca meliti'a franta*; — derivate sau affini: *melitiare* (cu forme de conjug. simple: *melitiu, meliti, melitia, se meliti*; etc.) v., *Ilum* vel *causabim*

frangibull ope frangere, a sfermá, frange linu sau cânipa cu *meliti'a*: *melitiati cânipa, melitiámu linu, se melitie mai bene linulu; nu amu melitiatu linulu collessu*; metaforice: *ve melitia gurele ca s' meliti'a ensasi*; part. sup. *melitiatu*; *melitiatoriu, -tória, adj.*, mai multi *melitiatori* si *melitiatóric voru melitiá mai currundu asta cânipa*; *melitiatura*, s. f., actione si effectu de a *melitiare*: *doue bonc melitiature date, cânipei*; — *melitiariu, -a, adj. s.*, care *melitia* sau face *melitie de melitiatu*; — mai multu de câtu probabile e, co *melitiare* e, in locu de: *molitiare, molitare*, demin. si iterativu d'in *molere* = *molere* = *macinare*, de unde si: *móra* = *mola* = *mola*.

MELITIARE, *melitiariu. melitiatoriu. melitiatu, melitiatura*; vedi *melitia*.

MELLA, si *miella*, (fora *l méa, miéa*); *mellare* = *miellare*, proprie: *relativu la mellu* — *mella*, ca adj., inse de ordinariu ca subst. f., *mellare*, una planta, agnus castus, (germ. *kenschlamm* si *kenschbaum*); *mellaritia* = *miellaritia*, proprie; relativa la *mellu* — *mella*, inse leuata, ca si cea precedente de ordinariu ca subst. f. reale: *mellaritia*, specia de insectu supperatoriu mnellulu, *peduchiulu mnellulu* sau *ouci* = *acarus*, (germ. *schafstaus, schafwanze*); *mellarellu* = *miellarellu*; *mellaressa* — *miellaressa*; *mellarin* — *miellarin*; *mellariu* — *miellariu*; *mellu* — *miellu*, *melluciu* — *mielluciu, -a*, *mellusellu* — *miellusellu, -a*, *mellusioru* si *miellusioru* — *miellusioru* si *miellisioru, -a*; *melliora* = *meiora* si *mielliora* = *meiora*; — date tote, cumu se afla la unii, câtu mai bene scrise, ca se pota apoi inde reptá la Diction. pentru mai correcte si integre forme: *mnella, mnellare, mnellaritia, mnellaressa, mnellarin, mnellarriu, mnellu, mnelluciu, mnellusiu, mnellutia, mnellusioru, mnellisioru, mnelliora*, scurtate d'in *amnellu, amnella*, etc.

MENACE, si *menaciu*, adj. s., *moderator, moderaus, agens*; care *ména*, duce conduce unu carru, callii sau bouii unii carru.

MENAGERIA si *menajeria*, s. f., (fr. *ménagerie*), *palatium pecorosum*, (in *Plin.*); locu, edificiu, gradina, etc., unde

se stringu si se tinu animalii de celle mai rari si stranie; — cu acestu coventu occurru, ca intruse in limb'a propria, si affini cu cellu precedente: v., *menagiare* si *menajare*, (fr. *ménager*), rem familiarem administrare, parco uti, etc.; a economí, administrá cas'a, averea etc., a si economí sanitatea, poterile; a economí amicii, a economí pre supperatosi, etc.; — *menagiu* si *menaju*, s. m., (fr. *méuage*), *res domestica, economi'a domestica*, cura si diligentia de casa si de alle case: *are, tine cineva bonu menagiu nu numai cu ai casei, ci si cu vecinii; catusi'a nu face menagiu bonu cu cânele*, etc., — singur'a forma tolerabile limbei nostra pote fi, intru câtuva, numai form'a: *menageria*.

MENAGIARE si *menajare, menagiu* si *menaju*; vedi *menageria*.

MENDIRE, *menditu, menditura, mendillire, mendillitu. mendillitura*; vedi *mangire*.

MENDRE, s. f., vedi *mindre*.

MENGHINEA, s. f., *pluteus*, (franc. *étan*, germ. *schraubstock*); instrumentu de a stringe partile unui lucrú, cu care se servu faurii si alti mecanici.

MENIRE, *menitione, menitu, menitura*; vedi *mehnire*.

MEORA = *meióra* = *melliora* = *mnelliora*, s. f., vedi *mella* in Glossariu, si in Dictionariu de la *mnellu* peno la *mnelluciu* = *mnellutiu*.

MEREIRE, -escu, v., monte abripi, meditando auferrí; — a fi indemnatu, *impi:su*, indussu, addussu a face ceva; — e cumuva d'in *merere*, sau d'in *mercu?*

MEREMETISIRE, *meremetisitu*, vedi *meremetu*.

MEREMETU, pl. -e, *reparatio*; *reparatione, deregere, renouatura*: *meremetele facute basericee cadute in ruina; se ceru meremete la vestimente; acestu-a nu e meremetu indestullu la sanitatea tea derapinata*; — derivatu: *meremetisire, -escu*, v., *reparare, reficero, recreare*, a repará, reface, renouá, derege, ro-pune in bona stare: *se meremetisimú edificiele plecate spre decadere; meremetisitu*, part. sup.: *casele inco nemeremetisite si reu meremetisite*; — *meremetu e*

coventu turcescu, déro astadi e aprope cadutu in desuetudine.

MEREOSIU, -a, adj. s., vedi *mereu*.

MERESIU, s. m., vedi *merisiu*.

MERETU, pl. -e, (d'in *meru*), malis consitus locus; locu plantatu cu *meri*, gradina de *meri*, livade de *meri*; si cu intellessulu de : *meraria*, de care vedi in Dictionariu.

MEREU, adv., in done intellesse, la prima vedere, differite si aprope opposite, contrarie : 1. continuo, perpetuo, assidue, sine intermissione, perennitor, semper; fora interruptione, fora incetare, neincelatu, in perpetuu, totu de a un'a, *purure*, nelipsitu, continuu, assidue, un'a, in un'a, intr'un'a, etc. : *mereu se misca, lucra; diu'a si noptea stau toti mereu pre longa mene; mereu curre ap'a fontelui nostru; mereu sta si persiste longa noi; mereu vinu se ne védia; mereu se culca si se scolla; ploua mereu, trece tempulu mereu si mereu sta invariabile*; 2. nequaliter, lente, leniter, sensim, tarde; in modu ecale, totu asiá, cu acellu-asi impetu, cursu, mersu, passu : lenu, incetu, pre nesentite, déro neininterruptu d'in passulu seu, etc.; *mereu curre riulu in alb'a sea; fora se fia undeva sau canduva mai rapidu sau mai lentu; pentru impatienti mereu vine sau trece tempulu; ellu merge mereu la passulu seu*;—derivatu ca adj., *mereuciu* = *mereutiu* = *mercusiu* = *mereosiu*, -a, cu acellu-asi sensu ce vedemu la *mereu* ca adv., cumu se pote leuá si derivatulu : *mercutie su amicele nostre cu noi, mereutia mi cânta preveglatori'a; merenti si assidui su copilli nostri la scola cu invetiatoriulu*; ca adv. *mereusiu trecu ómeni pre aici, mercutiu sufflata venturibile*,—de unde ne potemu convinge, co, precumu noi tinemu bene mente a fi auditu in gurele poporului form'a *mercu* ca adj., cauta se restabilimu si *mereu* in sensulu de adiectivu, cumu : *merci vinu la noi amicii, merce cadu plouie d'in cerulu nostru*;—acumu, dupo restabilirea in tote derepturile selle a importantelui coventu *mereu*, e liusioru a spune si originea lui : *mereu* nu e de câtu filiulu adiectivului *meru*, -a, *merus*, -a, -um,

ca si *purure* d'in *pure* de la *puru* = *purus*; — ide'a de *puritate*, *limpiditate* si *claritate*, ne aduce a referí la aceaasi origine, la *meru* = *merus*, si form'a : *meriu*, -a, adj., cu sensulu de : *cæsius*, *cærulens*, *cælestinus*, *ceruliu*, *albastra* si *serenu*, ca cerulu cellu mai *puru*, aplicatu, in specie, la *ocli formosi*, *limpidi*, *sereni*, perfectu *puri* : *oclii merii su ocli de ceru; cu ocli merii, ocli de ceru serenu*, etc. *M.* — Cu tóte aceste-a credemu co e bene a mai meditá si a nu precipitá decisioinea. *L.*

MEREUCIU, *mereutiu*, *mercusiu*, *meriu*; vedi *mereu*.

MERTIA, s. f., una mesura de capacitate, greu de determinatu cu precisione, fiendu co, d'in coce de Carpati, nu scimu se fia fostu acésta mesura sau se fia pre undeva applicata si pronuntiatá; stámu déro si ne tinemu de celle ce ne spunu celli de d'in collo de Carpati, mai allessu de dissele Dictionarului de *Buda*, care spune, co : a) pre a locuri, chiaru d'in collo de Carpati *meri'a* ar fi insemnandu *metreta* = *metreta*, (germ. *viertel*, d'in care corruptulu *ferdela*); b) pre alte locuri, totu d'in collo de Carpati, *meri'a* ar fi insemnandu *jumetate de metreta*, (germ. *halbviertel*);—in relatione cu *mercia* sta *merciu* cu sensulu de : *portione* = *portio*, *ratione* = mesura determinata prin calculu rigorosu dupo datele impregiariloru : *merciculu capitánului nu e stimatu totu câtu si merciculu militariului gregariu; merticele moriloru variédia de la una mora pëno la alt'a*; de aci, prin estensione si metafore, *merciu* = *meritu*, *pretiu*, *valore*, *mercede*, etc., dupo *lucru*, *fapta*, *labore*, si mai allessu dupo *involare*, *pactione*, etc.; — de unde aceste doue covente affini, *mercia* si *merciu*? Diction. de *Buda* da ca *etymologia* lat. *metreta*, fomatu dupo grec. *μετρητής* numai pentru form'a *mercia*, de óra-ce form'a *merciu* neci essite in Dictionariulu de *Buda*; vericumu inse *etymologia* acestui *lesicu* nu e mai pucinu forte addeverata, desí nu e deplenu desvoltata si luminata, pre candu scriptoriulu altui vocabulariu, trassu dupo cellu de *Buda*, as-

sere co roman. *merticu* ar fi impromutatu d'in magyar. *merték*, fora se si dea laborea de a se incredentiá co lucrulu nu e asiá, ba inco cu totulu d'in contra : *unu impromutu ungurescu d'in romanesce*; si D. *Miklosich* contradice pre scriptoriulu nostru de vocabulariu, si asere de partea sea, co si *mertia* si *mirtia* si *merticu* su impromutate tote d'in v. slav. *měra* = *mensura*; — de ce? — responde : co v. slav. *měra* vine d'in sanscr. *mā* = *mesurare*; — bene, déro d'in acellu-asi sanscr. *mā* occurru, de certu, si : grec. *μέτρον* = *mesura*, lat. *me-ti-ri* = *mesurare*, *me-n-su-s* = *mesuratu*, (ba si : *im-ma-ni-s* = *enorme*), goth. *ma-t* = *mesurare*, (cu unu *t* pre longa *ma* = *mā*), germ. *ma-ss-en*, *me-tz-e*, etc.; — de ce acumu se nu concéda invetiátulu slavistu, co mai cu dereptulu, si mai rationale, si mai liusioru chiaru de câtu d'in v. slav. *měra*, s'aru esplicá si justificá *mertia* si *merticu* d'in covente leuate d'in spher'a grecolatinitatei, in care, cu predilectione, *se evolve si viue limb'a romanesca?* de ce, de esemplu, n'amu poté trage mai liusioru de câtu d'in slav. *měra*, d'in grecolatinulu : *μέτρον* = *metrum* form'a *metria*, care, prin mica si liusiora metathese póte devení : *mertia?* de ce, de esemplu, dupo paretea Dictionariului de *Buda*, nu mai liusioru de câtu d'in slav. *měra* totu d'iu grecolatinulu : *metreta* = *μετρητής*, cu acea-asi liusiora metathese, n'aru essí coventele romanesce : *mertia*, *merticu?* — aceste-a aru adjuge a frange assertionea invetiátului slavistu; se mi se permita inse a mai adauge inco pucine : de atâte ori mentionatulu invetiátu produce, in allu seu *lexicu*, d'in neo-slav. urmatóri'a locutione *měra* : *v'eno mēro* = germ. esplicatu : *in einem fort* = *intr'un'a, mereu*; coventulu nostru *mereu*, care si prin sensulu seu in locutionea slavica precedente, si prin form'a sea se potea trage, *macariu de urechie*, d'in slav. *měra*, nu a fostu tentatu de marele scrutatoriu slavistu; noi amu arretatu originea coventului *mereu* in articl. respectivu; éro pentru *mertia* si *merticu* mi ceru remasú bonu, punendu

sub oclii lectoriloru grec. *μέρος*, care esplica, ca mai bene, sensulu formei *merticu*, cumu ar poté esplicá intellesulu si form'a acellui-asi coventu romanescu si verbulu : *merire* = *merere* = *merere*, mai allessu part. *meritu*, redussu in *mertu* : co-ci *merticulu* se da totu de a un'a dupo *meritu*.

MERTICU, s. m., vedi *mertia*.

MESARITIA, s. f., (d'in *mesariu*), *mappa mensalls*; *mappa*, pândia de *mésa*; vedi in Dict. *mesale*, *mensale*.

MESAGERU, *mesagiu*, etc., vedi *mesageru*, *messagiu*.

MESATU, s. m., vedi *mezatu*.

MESCHINARIA, si *meschineria*, s. f., calitate, fapta de *meschinu*; éro : *meschinu*, -a, adj. s., (d'in fr. *mesquin*, confere si it. *meschino*), sordidus, *praeparcus*, *tenuls*, *mlser*, *Invennstus*; *sordidu*, *prea strinsu de mâna*, *prea parcu*, *lessinatu*; *macru*, *seccu*, *disgratiosu*, *gretiosu*.

MESDREA, s. f., vedi *mesdrire*.

MESDRIRE, (cu *s* aspru siueratu), -*escú*, v., *rodéro*, *abrodere*; a *róde*, in specie, a *róde scórti'a* arboriloru; — part. sup. *mesdriru*; de aci si subst. f. reale : *mesdréa*, (*mesdrella*), instrumentu de *mesdrire*, *scalprum bimanubriatam*.

MESDRITU, -a, part. sup. d'in *mesdrire*.

MESELICU, s. m., vedi *mezelicu*.

MESERIA, *meseriasiu*; vedi in Dict. *messería*, *messeriaru*.

MESINA, *mesiu*; vedi in Dictionariu *messina*, *messiu*.

MESSAGERIA, s. f., (fr. *messagérie*), domiciliu de *messengeri*, plur. d'in *mesageru*, -a, s. pers., (fr. *messagor*, -*ère*, confere si it. *messaggiere*), *nuntius*, *tabellarins*, *veredarius*; care duce, adduce unu *messagiu* : *portatoriulu de messagie e unu messengeru sau una messagera*; inse si : *messengerulu* e sau *nuntiu*, *nuntiatoriu prin vorba*; sau *tabellariu*, *portatoriu de epistole*; sau *veredariu*, *portatoriu de merci*; — *massagiu*, s. m., (fr. *message*, it. *messaggio*), *nuntius*, *mandatam*; *nuntiu*, *scire*, *adducere sau trahere de scire*, *mandatu*, *commissione*, *communicatione*, etc.; — tote aceste covente su trasse d'in part. *messu* sau

missu = *missus*, (it. *messo*, fr. *mis*), de la verb. *mittere* sau *mittere* = *mittere*, (it. *mettere*, fr. *mettre*); inse nu au forma plausibile; aru fi de preferitu: *mesaticu* sau *missaticu*, *missile*, etc.

MESSEGERU, *messagiu*; vedi *messengeria*.

MESTECANETU, si *mestecanisiu*, s. m., botuletum album; locu plantatu cu *mestecani*.

MESTECANISIU, s. m., vedi *mestecanetu*.

MESTERIA, *mesteru*; vedi in Dictionariu, la cari s'aru mai poté adauge: verb. *mesterire*, -*escu*, fabricare, operare, machinari, artes moliri, a lucrá, fabricá ca diligente artifice, déro si a tesse, ordí intrige, artificie; part. sup. *mesteritu*, etc.

MESTESIUGARETIU, -*a*, (s înainte de *t*, aspru siueratu in acestu-*a* si in tote urmédia), adj., astutus, artificiosus; astutu, artificiosu, precautiosu, intortochiosu, etc.; — *mestesugasiu*, -*a*, adj. s., artifex, opifex, operarius, mesteru, artifice, opifex, industriariu; *mestesiugesce*, adv., d'in *mestusiugescu*, -*a*, adj., astutus, callidus, callidu, astutu; *mestesiugire*, -*escu*, v., technas agere, moliri, a tesse, ordí intrige, insellationi, artefice, etc., de unde part. sup. *mestesiugitu*; — *mestesiugosu*, -*a*, adj., callidissimus, astutissimus, forte astutu, callidu, inse si in bene: care precepe si scie bene artea sea; — d'in *mestesiugu*, s. m., ars, techua, fabrica, arte, scientia, si essercitiu in acésta arte, inse si in reu: *intriga*, *orditura*, etc.; — *mestesiugu*, compositione hybrida, prin urmare de reieptatu cu tota famili'a sea.

MESTESIUGARIU, *mestesiugesce*; etc., vedi *mestesiugarctiu*.

METECHNA, si *metehna*, s. f., defectus, vitium, *μαρμα*, macula; defectu, macula, vitium, etc.

METELEU, si *meterca*, s. m., (homo) stupidus, ineptus, stipes, candex; (omu) stupidu, fora firu de sentire si de precepere, trunchiu, bustianu, butucu, etc.

METEREZU, pl.-*e*, munimentum, propugnaculum, vallum, murus ocellatus; munimentu, intaritura, propugnaculu,

opu de apperare, vallu, muru cu gaure sau oeli, etc.: *se batu apperatorii bene in metereze; a lucrá, fece, construe unu forte meterezu*; — turcescu?

METHODICESCE, sau *metodicesce*, adv., d'in *methodicu* = *metodicu*, e forma incarçata si putida; *methodice* e form'a correcta; vedi *methodicu* in Dictionariu.

METOCANESCE, si *mitocanesce*, adv., in modu *metocanesco*: *vorbesce*, *saltá metocanesce*; *metocanesco* si *mitocanescu*, -*a*, adj., de *metocanu*: *gesturi metocanesce*; *metocanime*, s., multime, totalitate de *metocani*; *metocanu* si *mitocanu*, -*a*, adj. s., inurbanus, rusticanus, horridus, plebejus mercator; de *metocu*, de la *metocu*, de pre longa *metocu*, si de aci: *inurbanu*, *rusticanu*, incultu, impolitu, grossolanu, si in specie: *negotiatorellu*, negotiatoriu de negotiulu cellu mai micu si despectatu: *servitoriu*, *hiau* de bolta *negotiatoresca*, etc.; — *metocellu*, s. m., deminutivu d'in *metocu*, *metochu* si *mitochu*, *metochu*, s. m., reale (grec. *μετοχος* in locu de *μετοχῆστων*), *succursale* a unui institutu sau stabilimentu mai mare; in specie: *succursale a unei baserice*, a unei *cathedrale*: *metoculu episcopiei de Buzeu*, care se afla in *Bucuresci*; mai tote *metocele monasterieloru*, mai *allessu alle episcopieloru erau fundate*, si se afla inco, prin *subierbiele Bucuresciloru*; dupo *metocele aceste-a d'in suburbiele celle mai retrasse alle capitalei leuara metocanii nominele si calificationile ce porta si astadi*.

METOCANESCU, *metocanu*, *metocellu*, *metocu* = *metochu*; vedi *metocanesce*.

MEZATU, pl.-*e*, si -*uri*, licitatio, auctio, hasta publicu; licitatione, vendiare publica a averei cuiua: *a pune, a vende la mezatu*; *fora mezatu nu se póte vende acésta avere*; — coventu turcescu, déro cadutu cu totulu in desuetudine, si bene supplenitu prin *licitatione*, *auctione*, etc.

MEZELICU, pl.-*uri*, ce se da înainte de buccate la mésa, ca delicatetie escitanti de appetitu; se dau inse si dupo mancarca buccatelor *mezellucuri* ca delicatetie.

MICHALTIU, s. m., specia de pesce

= *mullus fluvialis*, *mullus barbatulus*, *barbus*=*barbu*, etc.

MICSANDRA, *micsiorare*, *micsioratoriu*, *micsioratu*, *micsioratura*, *micsiorime*, *micsioru*, *micsiunéa*, *micsiuniu*, — tote covente abbatute de la regul'a nestramutata in *alfabetulu romanu* de milli de anni, si observata in totu acestu diurnu decursu de tempu, nu numai cu scrupulositate, ci chiaru cu mare religiositate, si nu numai de tote nationile gentei latine, ci si de nationile de alte genti, câte, pentru cultur'a limbei loru, adoptarea *alfabetulu romanu*, — scriendu tote totu de a un'a cu *rigore nespusa* : *x*, unde se cere acestu semnu *alfabeticu*, si neci una data : *cs*; numai la noi, ca la nemine, numai la noi appare acestu *fenomenu*, care, de sí micu in apparentia, introduce inse si trage dupo sene mare perturbatione in economi'a limbei nostra, perturbacione ce toti sentu si de care toti plangu, fora se éssa d'in indolenti'a si apathi'a in care stau ammortiti, sau essu, d'in temeraria liusiorientia si nematura cogitare, cu estravagantie in contr'a puciniloru ce lupta cu sudori de sânge a oppri cursulu ce reulu appuca cu impetuositate; — Dictionariulu romanescu a urmatu cu scrupulositate religiósá regul'a stabilita, cumu s'a dissu, de milli de anni de popore culte, asiá co coventelo enumerate la inceputu au si cauta se se scriua sau tote cu *x* : *mizandra*, *miziorare*, *mizioru*, *miziunéa*, *miziuniu*, etc. : sau tote cu *ss*=*x* : *missandra*, *missiorare*, *missioru*, *missiunéa*, etc., sau cumu a facutu Dictionariulu consultându si phonetic'a si etymologi'a limbei, adeco : a) celle venite d'in *micu*, care se si audu in gur'a poporului cu *u* rapidu : *micusiorare*, *micusioratoriu*; *micusioratu*, *micusioru*, b) dupo etymologia : *mizandra*, *mizionella* si *missionella*, *mizioniu* si *missioniu*.

MIGAIELA, s. f., forma erronia si abbatuta de la geniulu limbei, in locu de correctele : *migaia*, *migale*, ce vedi in Dictionariu, vedi totu acolo si : *migalire*, *migalitu*, *migalitura*, *migalosu*, in locu de : *migaire*, *migaitu*, *migaitura*, *migaiosu*.

MIHNIRE, *mihnitiosu*, *mihnitoriu*, *mihnitu*, etc.; vedi *melnire*.

MIJA, *mijire*, *mijitoriu*, *mijitu*, *mijitura*; *miju*=*mija*; *mijlocire*, *mijlocitoriu*, *mijlocitu*, *mijlociu*, *mijlocu*, etc., tote st aformate d'in : *media*, *medire*, *meditoriu*, *meditu*, *meditura*, *mediu*=*media*, (jocu, ludu prin *medire*=*mijire*, etc.), *medilocire*, *medilocitoriu*, *medilocitu*, *medilociu*, *medilocu*, ce vedi in Dictionariu: — form'a *mijotca* ecale in sensu cu *mija* si *miju*=*media* si *mediu*, ludu, jocu cu legare sau inchidere de oeli, e, de certu, in locu de *mediotica*; — *omidire* si *omijire*, -*escu*, v., in sensu de : a subridé si a si ascunde oclii pentru jocu, e de aseminea in locu de *ommedire*, compositu d'in *ob* si *medire*; — vechiulu slav. *migati*, d'in care pretende D. *Miklosich* a trage derivatele roman. d'in *migaire*, câtu si d'in *medire*=*mijire*, nu existe de locu in vechi'a slavica; abia se afla in lexiculu Domnului *Miklosich* unu adj. slav. *migaivü*=*mobilis*, care, de certu, e ratecitu prin slavica d'in numerosele familie de covente romanesce aci in cestione; — amu poté trage d'in sanscrit'a noue lumine asupr'a acestoru familie, déro ne multiamimu cu celle deposite in Dictionariu; si ce mai poti dice si spune invetiatalui slavistu, care cotédia, fora neci unu temeliu, a referi la unu coventu v. slav. *mejda*, romanesculu d'in familiele aci in cestione : *mediuina*, trassu, invederatu, *immediatu* d'in *mediu*?

MILA, s. f., *misericordia*, *gratia*, *clementia*, *compassio*, *commiseratio*, *eleemosyna*, *stips* : 1. iudorare, *misericordia*, *gratia*, *clementia*; 2. *compassione*, *commiseratione*, *compathemire*, dorere de dorerea altui-a; 3. *eleemosyna*, *stipe* data cersitorului sau indigentului; — derivate directu si immediatu d'in *mila* : *miluire*, -*escu*, v., *misereri*, *stipem dare* vel *distribuere*, a se indorá, meseré sau miseré; a dá, face *eleemosyna*; a dá, *distribu* *stipe* : *Domnedieu se ve miluesca*; *Domne*, *miluesce*; *se miluiti indigentii*; — fratile : *se ve fix mila*, *se aveti mila de celli miseri*, etc. differu in sensu de frasi ca : *miluiti indigentii*; — si reflex. a se *milui* : *miluiti-ve co-*

tra, spre miseri; — part. sup. subst. *miluitu* : *miseri miluiti*, *stipe de miluitu indigenti*; adj. s., *miluitoriu, miluitoria* : *mbutorii si miluitoriele indigentiloru*; adj., *miluitiosu*, -a, applicata a *milui sau a se milui*; adj. *milosu*, -a. adj. plenu de *mila*. forte induratoriu, forte clemente, affectiosu, gratiosu, etc.; — adj. s. *milogu*, -a. miseru cersitoriu, si : vile, abiectiu, bassu petitoriu : *milogii se avilescu si se dedecora*; *milogulu bassu si vile si perde tota demnitatea de omu*: — se ne opprimu pucinu acf, ca se audimu ce ne spune D. *Miklosich* despre sörtea formeii *mila*, d'in care vedumu essita una numerosa progenia, ce astépta acea-asi sorte : hei bene, prelaudatulu slavistu assere puru si simplu, co *mila* e filia d'in v. slav. *milü* = misericors, adj. ! — asiá? déro, precumu a cautatu se conceda mentionatulu doctu slavistu, co *gata*, in romanescce, nu e venitu d'in slavescce; asiá si pentru acelle-asi rationi va cautá se concéda, co si *mila*, care, in limb'a româna, e unu puru substantivu, — si subst. abstractu —, nu se póte referi la slav. *milü*, care e puru adiectivu, si adiectivu concretu —, fora se ni se póta arretá, — déco nu in vechi'a slavica, cellu pucinu in veri unulu d'in nouele dialecte slavice, unu *typu de substantivu* asiá de simplu si elegante si correctu in *romanitatea* lui, cumu e form'a romanescce : *mila*; deci cauta de necesse se recurremu pentru *mila*, ca si pentru *gata*, la acea-asi fontana, — la care recurse si doctulu slavistu pentru elucidarea adiectivului slavicu *milü*, la fontân'a *greco-latinitatei*, unde aflamu : $\mu\epsilon\iota\lambda\iota\alpha$, analogu si in sensu si in forma cu allu nostru *mila*; la fontân'a si mai vetusta si irrecusable, la *sancrit'a*, unde aflamu : *mil*, rad. v. de unde unu subst. *milá*, aprobe identicu, si in sensu si in forma, cu allu nostru *mila*; — se venimu inse la urmatoriele aspre elegantie slavice, ce nu denega uemine Domnului *Miklosich* : co-ci poporulu românu, in virtutea dulcei limbe ce profere d'in gura de la titiele mammei, a respinsu si lapidatu singuru prin potentea spontaneitate a vigentoi selle nationalitate, in trecutu, ca si in pre-

sente, acelle asperitiati slavice, si in desertu ar mai avé doctulu slavistu se duca *mila* si *indurare* de poporulu romanu, co ar fi tormentatu si cruciatu de nescce novatori pucinu maturi de mente, a lu disvetiá de *slavismi* spre a l'indopá cu *neologismi romanici*, incurcatori, obscuratori si destructori de totu progressulu in cultur'a lumineloru scientiei pentru bietulu poporu românu; — dá : poporulu românu, prin agerulu seu instinctu de conservare nationale, a avutu si are pëno astadi orrore si repugnantia invincibile contra strainismii, ce aru vré inundá in limb'a propria, a ua disorganisé si pune in stare trista de a nu poté fi capace de a portá vast'a si vigoros'a intellegentia a poporului românu, care, in marea sea prudentia, ce a ereditu de la poporulu-rege, nu admite strainismi in limba de câtu cu nare resistentia, cu mare precautione si parcimonia, escludendu totu ce e strainu si incompatibile limbei propria, admitendu, cu computu si mesura, numai unu micu numeru de strainismi facili a se adaptá formeloru limbei; — celli ce inse, auditi, Români, si leuati bene mente cu frica si cu cotremuru —, celli ce au tinutu, secle indelungate, poporulu românu in crassa ignorantia, in obscurantismu profundu; celli ce si astadi si punu tote poterile a retiné acestu poporu plenu de aspirationi, in acea-asi trista stare, nu su altii de câtu slavomaniacii carturari, cari, chiaru astadi, — in faci'a poporului românu, — in desceptarea la lumin'a scientiei prin instrumentulu unei pura si armonica limba, cu impudente cotediantia si in deplena conscientia, se adopera a reinviuá fedosulu si de mentea romanescce occiditoriu spectru allu aspreloru si incompatibililoru elegantie slavice, ce redicassera, in innocentia si inconscientia completa — *Dommedieu se i lierte!* — pre capulu românu: tu poporu române, ai culcatu si nemicitu acestu monstru; tu nu lu lassá se revieue sub impiele adoperationi alle slavomniloru de astadi; uita-te si vedi cu satisfactione de Românu, câte-va remase d'in cadaverulu mortiferu allu strigo-

niului limbei telle! (vedi altele prin alti articli ai Glossariului); ecco acelle remase, de cari a sangeratu sece inde lungate limb'a tea crestinésca si romanésca: *miloserdu*, -a, adj. = *misericorde* = *misericors*, (slav. *milosrŭdŭ*, aspru, de si calcatu dupo compositulu romanescu; vedi si mai aspre pentru limb'aromanésca, ca :) *miloserdnicu*, -a, adj., cu acellu-asi intellesu ce are si *miloserdu*; *miloserdia*, s. f. = *misericordia* = *misericordia*, cu acellu-asi intellesu si *miloserdnicia*; — *milostenia*, s. f. = *caritate* = *caritas*, *eleemosyna* = *eleemosyna*, *stips* = *stipe*, bannulu cersitoriului; — *milostivu*, -a, adj. = *misericorde*, *gratosu*, *generosu*, *benignu*, *beneficu*, etc.; de unde s. f., reale: *milostiva*, specia de planta = *gratiora* = *gratiola*, (fr. *gratiola*); — *milostivire*, -escu, v., *misero*, *commisera*, *stipem dare*, etc.; (vedi mai susu: *miluire*); part. sup. *milostivitu*; — *milostivia*, s. f., calitate de *milostivu*; de unde si adj., *milostiviosu*, -a, = plenu de *milostivia*, etc. *M*.

MILORDU, s. m., (d'in angl. *mylord*, compusu d'in *my* = meu, *lord* = domuu), proprie: *domnu meu*; inse form'a: *milordu* e leuata, si la noi, dupo cea fr. *mylord*; si prin urmare ar cautá se se corréga ortographi'a: *mylordu*; vedi si in Dictionariu: *lordu*.

MILOSERDIA, *miloserdnicu*, *miloserdu*, *milostenia*, *milostiva*, *milostivia*, *milostiviosu*, *milostivire*, *milostivitu*, — *milogu*, *milosu*, *miluire*, *miluitu*; vedi *mila*.

MIMARE, v., (fr. *mimer*); a gesticulá ca *mimu*, a jocá ca *mimu*; part. sup. *mimatu*: *bene si vivace mimata actione*; vedi si in Dict. *mimu*.

MIMILINGIU, s. m., cellu ce negociédia mobili mai eleganti; — coventu turcescu cadutu in desuetudine.

MINAREA, s. f., pl. *minarelle*, *turcarum fanum*; baserica turcésca; vedi si *giamia*.

MINCE si *minge*, s. f., pl. a; globu liusioru de jocu, de ludu: *joculu de mince e placutu nu numai copilliloru, ci si ómeñiloru mari*; *joculu de mince e bonu essercitiu hygienicu*; — *D. Miklosich* as-

sere si despre *mince* co ar fi impromutata d'in v. slav. *mŏcŭ*, care nu essiste, si abiá citedia russ. *mieŭ*, cumu affirma si despre *mintá* = *mentá*, co ar fi impromutatu d'in v. slav. *mŏta*, de si concede co si v. slav. *mŏta* e de origine latina.

MINGE, s. f., vedi *mince*.

MINDIRU, s. f., in acellu-asi intellesu cu *madratiu*; — turcescu?

MINDRE, si *mendre*, comu si: *mintre*, *mentre*, s. f., pl. *mindri*-*mendri* si *mintri*-*mentri*, in sensu de: *libido*, *lubbido*, *insulsa lubido*, *arbitrium*, *voluntas*, *libera voluntas*, *vaga et effrenata mens*, *immoderatio*, *vehemens et violentus aulmi impetus*, etc.; *placu*, *bonu placu*, *capritiu*, *fantasia*, *essire d'in totu computulu*, *vaga si ostravagante actione a mentei*, *impetu effrenatu*, *actu fora mesura*, in voli'a *arbitriului* si *bonului placu*, *voli'a libidinei cellei mai desfrenata*, etc.: *ti faci mendrile de tote, fora se respecti nemica ce e de respectatu: ti faci mendri de laborea nostra, ti faci mendri de casele nostre, ti faci mendri de mulierile si filiele nostre, ti faci mendri de averile nostre, ti faci mendri de ce avemu mai caru si sacru; de ce nu ti ai facutu mendri? ti ai facutu mendri si ensusi de tene: ti ai facutu mendri de nomele, de glori'a tea, de virtutile telle*, etc.; — forte probabile, potemu dice, forte certu, *mindre* sau *mendre*, care se dice si *mintre* sau *mentre*, e acellu-asi cu *mintre* sau *mentre* in compositionea adverbiale *almentre*, unde intra *al* = *alio* = *altus*, si *mentre* d'in *mente* cu desinenti'a adverbiale, care in *mentre* ca subst. espreme *modulu de usu abusivu allu menti*. *M*.

MINEIU, s. m., vedi in Dictionariu *meneiu*.

MINGEA = *mingella*, (reu: *mingela*), si *mingilla*, *mingellire* si *mingillire*, *mingellitoriu* si *mingillitoriu*, *mingellitu* si *mingillitu*, *mingellitura* si *mingillitura*; — *mingire* si *mingire*, *mingitoriu* si *mingitoriu*, *mingitura* si *mingitura*; vedi in Glossariu *mangire*, si in Dictionariu *mingere*.

MINGHINEA, s. f., vedi *menghinéa*; — turcescu?

MINGIRE, si *minjire*, etc.; vedi mai susu *mingea*.

MINISTERIALICESCE, adv., d'in adj. *ministeriale*, asiá de peccatosa forma, ca si *malinalicesce*, ce vedi in Glosariu; chiaru si *ministerialu*, adj., nu e deplenu correctu; neci *ministeru* nu e curatu de peccatelle, co-ci se cade se fia *ministeriu*; vedi in Dictionariu: *ministeriu*.

MINIUMU, s. m., in locu de *miniu*, e monstru in limb'a romána; vedi *miniu* in Dictionariu.

MINTALU, adj., reu formatu; vedi *mentale* in Dictionariu.

MINTENASI, si *mintinasi*, *mentinasi*; adv., statim, illico, subito; in data, la momentu, numai de câtu;—de parte de a fi ungur. *milhent*, cumu afirma unii, noi credemu cu convictione deplena co *mintinasi* e unu compositu a) d'in *mintinu*, b) d'in *asi*; a) *mintinu* = *mentinu*, e unu adj. d'in *mente*, in sensu de: cu *mente*, de *mente*, relativu la *mente*, etc.: *sapte mentine*, *copilli mentini*, *muliere mentina*, (conf. macedorom. *mentiminu*, -a, adj., cu acellu-asi intellessu ce are si *mentinu*: *sociu mentiminu* si *socia mentimina ducu casa mentimina*),—leuatu apoi in forma m. *mintinu* sau *mentinu*, ca adv., de essemplu: *mentinu du-te*, *mintinu*=*mintinasi du-te* si *mintinasi vino*;—b) *asi*, particla composita si ea d'in *a* si *si*, care sta, cu sensu de *appesare*, pre longa demonstrative adiective si adverbie: *acellu-asi*=*acell'asi*, *acellasi*; *acille-asi*=*acilleasi*; *acumu-asi*=*acum'asi*=*acumasi*, etc.; asiá si d'in *mintinu*=*mentinu*, devine *mintinu-asi* si *mentinu-asi*=*mentin'asi* *mentinasi*, etc., adverb. asiá, conjunctu cu particl'a *asi*: *mentinu-asi*=*mentin'asi*=*mentinasi* dice mai multe si cu mai appesatu tonu, de câtu singurulu *mentinu* ca adv.;—de altramente *mentinu-asi* a cautatu se fia pre trecutu si in origine, si cauta se fia si pre venitoriu, nu numai adv., ci si adj., ca si simplulu *mentinu*, de essemplu: sing. *mentinu-asi*—*mentina-si*, pl. *mentini-asi*—*mentine-asi*, precumu: *acestu-asi*—*acesta-asi*, *acesti-asi*—*aceste-asi*. *M.*

MINTENU, adj. adv., vedi *mintenasi*.

MINTEUTIA, s. f., specia de planta sau de passere?

MINTIA, s. f., (cu *t* duru aci, ca si in derivate), 1. lacerna, *chlamys*; lacerna, manta mai mica, mai scurta, destinata la apperare de plovia; 2. *amiculum*, toga, vestimentu superioare mai lungu, *toga*,—3. derivate: a) *mintiutia*, s. f., deminutivu d'in *mintia*; b) *mintianu*, s. m., pl.-e, vestimentu analogu cu cellu de sub 2.: *terraniu porta mintiane albe* si *mintiane negre*; de aci si demin. *mintianutiu*: *mintianutie de copilli*;—se vede desene, si invederatu, co *mintia* e in locu de *mantia*, si prin urmare si: *mintiutia*, *mintianu*, *mintianutiu*, in locu de: *mantuutia*, *mantianu*, *mantianutiu*.

MINTIANU, *mintianutiu*, *mintiutia*; vedi *mintia*.

MINTINASI, *mintinu*; vedi *mintenasi*.

MINUENDU, (d'in *minuere*), 1. gerundiu, forma verbale invariabile in totu in limb'a romána, pre candu in latin'a acésta forma verbale are, cellu pucinu, flessionile casuriloru singulare; 2. gerundivu, variabile, pre câtu flessionea se intende in limb'a romána, pre candu in latin'a are flessionea nomelui adiectivu completa;—unu articlu, convenitu, desvoltatu de noi pentru Dictionariu, a fostu suppressu si supplitu cu celle ce se potu vedé la art. *andu*, *endu*, si: *gerundiu*, *gerundivu*; afora de acésta-a, tractarea lexicographica in parte a *gerundiveloru*, asiá de importanti prin sensulu loru la cea mai mare parte de verbe, a fostu, dupo cumu si proiectasse membrii commissione lexicographice, impedicata prin essigientiele persistenti, de repetite ori, alle societatei academice pentru restrictionea acestei parti, ca si a multoru altoru parti importanti alle Dictionariului: deci cauta se esplicamu aci prescurtu sensulu *gerundivului*: *minuendu*, ce ne occorre in Dict. *Barcianu*, essitu la lumina inco in annulu 1868, si prin urmare dejá destullu de vechiu in limba si meritandu si prin momentositatea sensului seu una esplicare pre

longa esplicarea de forma indicata mai susu, si a nome : *minuendu*, -a, si pl. *minuendi*, -e = *minuendus*, -a, -um, si pl. *minuendi*, -ae, -a, a) ca adj., suppositu unei necesitate *physica saumorale*: *spese minuende in vederea marilor perderi sentite*; *caldur'a excesiva minuenda cu trei grade*; *minuendu e acestu corpu de armati*; *minuendele appetite libidinose*; b) ca subst.; *minuendulu* (subintell. *numeru*) e mai mare de câtu *deducendulu*; *adunati minuendulu cu alti numeri*. *M.*

MIOARA = *mieora* = *mieiora* = *mielliora*, etc.; vedi in Glossariu *mella*, éro in Dictionariu *miora*, si *miorariu*.

MIORCAIRE, *miorcaitu*, *miorcatura*; vedi *miorcare*.

MIORCARE, v., (se conjuga cu forme simple), gannire, glancitare, clamare, elamitare, latrare, ululare, ejulare, vagitare, gemore, fere, lamentari; a emitte voce acuta si plangerosa, se dice mai allessu de vulpi, lepori, catusie, câni, catelli, pulli de lupi si lupi, copilli, omeni chiaru, etc.: a tipá, scanci, geme, sbierá, urlá, latrá, plange, a se vaietá, vaiera, vagitá, etc.: *miorca leporile in gur'a cânelui*, *miorcau flamundi pullii lupiloru*; *miorcara de fric'avenatoriloru vulpile*; *miorcá catusi'a in faci'a cationiului*; *miorcá de fame catellii si pissonii*; *ce mi miorca celli copilli mereu preurechiele melle*; — derivate: *miorcatoriu*, -tória, adj. s., *miorcatu*, part. sup.; *miorcatura*, s. f., actione si effectu de *miorcare*: *miorcature de lepori amestecate cu miorcature de vulpi*; in fine unu derivatu importante e: *miorcu*, s. m., *gannitus*, *gemitus*, *fletus*, *clamor*, *lamentum*, *vagitus*, *planetus*, *ejulatus*, etc. in tote insemnarile verbulu date mai susu: *tipetu*, *sberetu*, *gemetu*, *vaietu*, *scancitu*, *urlatu*, etc.; inse *miorcu* se applica si ca esclamatiune spre imitarea vociloru de animali indicate mai susu: *miorcu! miorcu!* pentru leporé, ca si *miau! miau!* pentru pissica, aplicându-se si cu art. ca unu subst. *miau-lu pissicci*, *miorculu leporelui*; — in locu de *miorcu* se aude si *miarca*, cea ce arréta, co coventulu *miorcare*, care inco se aude cu a: *miarcare*, *miarca vulpeti*, etc. —

cumu si tote coventele ce au se vina mai la valle, s'au desvoltatu tote d'in esclamatiunea: *miru*, de care vedi in Dictionariu; — ecco directu d'in *miorcu*: *miorcaire*, -escu, v., in acellu-asi sensu cu *miorcare*, inse mai energeticu; part. sup., *miorcaitu*, s. f., *miorcatura*, — si cu a: *miarcaire*, *miarcaitu*, *miarcatura*, si tote, forte probabile, cu *n* suppressu: *miorcanire* si *miarcanire*, *miorcanitu*, *miorcanitura*; — alta forma, mai energica priu sensu de câtu precedentea *miorcaire* = *miorcanire*, e: *miorcotire*, -escu, v. part. sup., *miorcotitu*, s. f., *miorcotitura*; — in fine, una forma cu sensu restrinsu la catusie sau pissice, e: *miorlaire* si *miarlaire*, -escu, v.; part. sup. *miorlaitu*, s. f., *miorlaitura*, — si aceste-a cu *n* suppressu: *miorlanire*, *miorlanitu*, *miorlanitura*, — si cu sensu metaforicu applicatu chiaru si la omeni: *ce miorlanescu celle mulieri? nu se cade juniloru, in tota vigorea poteriloru omului, se miorlanésca ca catellii de pissica*.

MIORCATORIU, *miorcatu*, *miorcatura*, *miorcotire*, *miorcotitu*, *miorcotitura*, *miorcu*, *miorlaire*, *miorlaitu*, *miorlaitura*; vedi *miorcare*.

MIRAGIU, s. m., (fr. *mirage*, — de la *mirer* = *mirari* = a *mirá* = a spectá cu mirare, a vedé ca in speclu); nueru sau negura ce appare in desertu si pare apa, asiá in câtu ammagesce nu numai animalile setose, ci si ómenii, se allerge, in desertu ca se se adape: *Indianii nomescu forte bene miragiulu cu vorb'a*: *mirigeitrişnâ* = *sete de animale, dupo ce allerga unu animale setosu*; vedi si populiulu *mirazu*.

MIRAZENIA, s. f., d'in acea-asi origine si cu acellu-asi intellesu ce are urmatoriulu: *mirazu*.

MIRAZU, pl.-e, ca si precedentele *mirazenia*, amendoue populari forte si cu sensulu de: 1. *miraculum*, *miraclu*, *minune*; 2. *prodigium*, *portentum*, *monstrum*, *prodigiu*, *monstru*, arretare contr'a naturei, legiloru naturei; 3. *aliquid excellens*, *extremum*, praesertim: *manificum donum*; ceva escellente, forte bonu si in speciale: *donu munificu*, *munulu cellu mai bonu si mai onorificu*: *mi-*

razulu se covine tie, (in acestu sensu si : *merazu, bonu merazu, tu ai remasu fora neci unu merazu*); 4. admissibile si preferibile in loculu si cu sensulu formeii : *miragiu. M.*

MIRENESCE, *mirenescu, mirenu*; vedi *mirianesce*, etc.

MIRIADE, *miriametru*, etc., vedi in Dictionariu *myriade, myriametu*.

MIRIANESCE, (redussu si in : *mirenesce*), adv., in modu *mirianescu*; *mirianescu, -a*, adj., laicus, profanus, temporalis, secularis, mundanus; d'in *mirianu*, relativu la *mirianu*, allu *miriarului* : *portu mirianescu*;—*mirianu, -a*, (mai pucinu bene f. *mirianca*), s. pers., laicus, profanus, secularis; laicu, ce nu e persona basericesca, spirituale, ci civile, *lumésca*;—d'in slav. *mirŭ*=lume.

MIRIIRE, *miriitu, miriitura, miriuiu*; vedi in Dict. *miriire* si *mirire, miritoriu, miritu, miritura*.

MIRISCE, s. f., *messum arum*, stipula; *seminatura secerata*, remasa cu parti d'in paliele cerealiloru.

MIRUTIA, s. f., specia de planta, *lingua, lingula (bovis)?*

MISLICU, s. m., *esca piscatoria*; bucatella de prensu pesce in *uncu*;—neconnoscutu d'in coce de Carpati.

MISSA, s. f., d'in *missu* de la *mittere*=mittere; ce se pune in jocu aleatoriu.

MISSADA, s. f., *blana* d'in mai multe pelli : *una missada de pelli*.

MISTUELA, s. f., vedi *mistuire*.

MITARNICU, -a, adj. s., forma peccatosa in locu de correct'a : *mitariu*, ce vedi in Dictionariu.

MITOCANESCE, *mitocanescu, mitocellu, mitocu* = *mitochu*; vedi *metocanesce*.

MIZILU, s. m., *carte de calle, passuportu*, = *carte de posta*;—coventu turcescu cadutu de plenu in desuetudine.

MLADIARE, -ediu, v., *flectere, iustetere*; a inflecte, a face flessibile, a molliá si face dispusu a se plecá in veri-ce parte si la veri-ce lucru; part. sup. *mladiatu*; s. f., *mladiatura*;—s. f., reale : *mladitia* blastare, surcellu, ramurellu, nouella, etc.; de unde : *mladiosu, -a*, adj.,

flessibilis, flexus, flessibile, plecatu a se flecte; si d'in adj. si subst. f. *mladiosa*, *flessibilitate*; deminut. d'in *mladitia* se dice *mladiora*;—de origine slavu, si combinationea littereloru *ml* in syllab'a initiale e totu ce e mai incompatibile limbei romanesci.

MLADIATU, *mladiatura, mladitia, mladiora, mladiosa, mladiosu*; vedi *mladiare*.

MLASCINA, mlastina, si mlostina, s. f., locu limosu, tinosu; de unde si adj. *mlascinosu* si *mlosinosu, -a* : *regione mlascinosu*;—de origine neconnoscuta; déro, de certu, cu acellu-asi defectu ce au si formele de sub *mladiare*.

MOCA, s. m., si f., *idiotu, hebes, stipes, stupidus, ineptu*; *idiotu, ebete, ineptu, stupidu*, care nu e bonu de nemica, sau care totu ce face, face reu si pre dosu, face cu greu si mai cu greu finesce, care e de risulu lumei, etc. : *unu moca de omu, una moca de muliere*; *ce se faci cu acestu moca, cu acésta moca?* totusi, in plur. mai allessu, in genu f., chiaru si vorbindu de masculi : *cu mocale nu scoti nemica la capetu*;—se fia *moca* affine cu grec. *μωχάειν*=a si bate jocu, a se strambá a fi unu strambu de risu,—sensu ce s'ar conveni lui *moca?*—pote inse se fia *moca* in locu de *muca* de la *mucu*, ceva, adeco, pre care nu si da cineva neci *mucii*;—d'in *moca* inse esse, cumu se vede, una respectabile progenia : *mocaire, -escu*, v., *lente, cunctanter et male agere*, a face incetu forte si cu tote aceste-a reu veri-ce lucru : *se mocaiescu une mulieri diu'a intréga, ca se si arrunce rochi'a pre senesi*; adj. s., *mocaitoriu, -tória*, part. sup. subst., *mocaitu* : *ce mocaitu mulieri*; *se ceru ore de mocaitu la doue trei imbuccature de pâne*; s. f., *mocaitura*,—tota acésta parte de progenia a lui *moca* cere de necesse unu r. suppressu : *mocanire, mocanitu, mocanitura*, asiá aru paré essi d'in unu *mocanu*; nascutu d'in *moca*, (vedi inse *mocanu* la art. respectivu);—alta generatione inse capita *moca* directu prin adj. *mocosu, -a*, plenu de *moca*, de *mocaiturele unui moca*, de unde apoi : *mocosa*, s. f., *calitate, portu, processu de*

mocosu; *mocosire*, -*escu*, v., dice mai mult de câtu *mocaire* sau *mocanire*; part. sup. subst. *mocositu*: *ce juni mocositi ca nisce betrani decrepiti!*—s. f., *mocositura*: *mocositura de imbraccatu pre una integra diua*;—si in form'a: *mocosiare*, -*ediu*, care e de preferitu: part. sup. *mocosiatu*, s. f., *mocosiatura*, etc.

MOCAIRE, *mocaitoriu*, *mocaitu*, *mocaitura*; vedi *moca*.

MOCANESCE, adv., d'iu *mocanescu*: in modu *mocanescu*: *a jocu mocanesce*; *mocanescu*, -*a*, adj., d'in *mocanu*: *serica mocanesca*, *oui mocanesci*, *portu mocanescu*;—*mocanu*, -*a*, adj. s., 1. *alpinus*, *alpestris*, *moutanus*, *alpestris Transilvaniae incola*; de *monte*, *montanu*, in speciale: *Romanu montanu d'in Transivani'a*, *Romanu allu Transilvaniei*; *locuitoriu de monte*; 2. nome datu apoi totu in specie Româniloru d'in Transilvani'a, ce si pascu ouile d'in coce de Carpati, mai allestu in *Terr'a romanesca*;—de acf in genere: *mocanu*—*Impollitus et inurbanus*, rudis, rusticus, *agrestis*, *horridus*, *humanitatis expertus*, *ferus*, *impollitus*, *inurbanus*, *rude*, *rusticus*, *agreste*, *nelimatu*, *orridu*, *incultu*, *lip-situ* de umanitate, de omenia, *selbaticu*, *feroce*, etc.;—form'a, in care se traduce mai allestu acesta parte a *Românului mocanu*, e: *mocartianu*, -*a*, applicata si chiaru *Romaniloru de d'in coce de Carpati*: *esti mocartianu*, *ursu de padure*;—*mocanime*, s. f., a) *collectivitate*, *multime*, *toti mocanii*; b) *calitate*, *statu*, *natura* de *mocanu*, — pentru care sensu si form'a *mocania*.

MOCANESCU, *mocania*, *mocanime*, *mocanu*, *mocartianu*; vedi *mocanesce*.

MOCHORIRE, *mochoritione*, *mochoritu*, *mochoru*; vedi *mohoru*.

MOCIOCA, s. f., in locu de *macioca*—*maciuca*, ce vedi in *Dictionariu*.

MOCIRLA, s. f., *coenum*, *lutum*, *limus*, *mortarium*; *limu*, *tina*, *neroiu*; in specie: *mortariu*, *mocirla cu arena si cu calce pentru muru*;—*mocirla* nu pote fi, cumu afirma unii d'in ungar. *mot-sür*, cu care *mocirla* nu sémina neci cumu in forma;—derivate: *mocirlutia*, s. f., *demin.* d'in *mocirla*; *mocirlosu*, -*a*,

adj., *limosus*, *lutosus*, *coenosus*, *lacinosus*, plenu de *mocirla*;—*mocirlire*-*escu*, v. a *intina*, *consperge* cu *tina*, si fig. a *macula*, *dedecora*, *desonora*; in speciale: a *face mortariu de muru*;—part. sup. *mocirlitu*; s. f., *mocirlatura*, *actione* si *effectu* de *mocirlire*;—se dice, —si forte *desu*—, si: *mocirlare*, ca v., care e de preferitu forme *mocirlire*, si prin urmare: *mocirlatoriu*, -*toria*, adj. s., *mocirlatu*, part. sup.; *mocirlatura*, s. f., etc.

MOCIRLARE, *mocirlatoriu*, *mocirlatu*, *mocirlatura*, si: *mocirlire*, *mocirlatoriu*, *mocirlitu*, *mocirlitura*, *mocirlosu*, *mocirlutia*; vedi *mocirla*.

MOCOSIARE, *mocosiatoriu*, *mocosiatu*, *mocositura*, *mocosire*, *mocositoriu*, *mocositu*, *mocositura*, *mocosia*, *mocosu*; vedi *moca*.

MOCRA, s. f., *fructu*, *poma* de *mocru*; éro *mocru*, s. m., *specia* de arbore, *cerasiu duracinu* = *cerasus duracina* *cerasa proferens*, *ceresiu ce produce cereisie duracine* (= *negre*, *tari si dulci*); (fr. *guignier*, *fructulu*: *guigne*; germ. *duranscher kirschenbaum*, *fructu*: *härliche oder duransche kirsche*; *Diction. Bracianu*: *süsskirschaum*, *süsskirsche*).

MODARIRE, -*escu*, v., in locu de *modurare*—*modulare*, *modellare*, mai allestu in *intellessulu* speciale, in *architectura*, *musica* si *pictura*; vedi *déro* in *Dict. modellare*, *modulare*.

MODARLANIA, s. f., vedi *modarlanu*.

MODARLANU, *moderlanu*, in locu de *modurlanu*, -*a*, adj. s., *camu* in *acellu*-*asi* sensu cu *badaranu*: *hardus*, *plumbeus*, *stipes*, *truncus*, *stolidus* *obviarum rerum admirator*, *pluguus* et *tardus*, *dexteritatis expertus*, *rel parum habilis*, *ineptus*, *stupidus*, *hebes*; *rusticanus*, *agrestis*, *impollitus*, *inurbanus*, *humanitatis expertus*, *nequam*, *nebulo*, *villis*, *abjectus*, etc.; de *tote* partile *misellu* si de *nemica*: de *partea* *intellegentiei*: *greoniu*, *greu* si *grossu* de *capu*, *trunchiu*, *bustianu*, *butucu*, *stupidu*, *casagura* si *guracasca*; de *partea* *practica*, in *actione*: *fora dexteritate*, *fora abilitate*, *stangace* in *tota* *poterea* *coventului*, *ineptu*, *inerte*, *greulu* *pamentului*;

de partea portului si portarei morale : nelimatu, nepolitu, neformatu, *necioplitu*, impolitu, neomenosu, inurbanu, rusticu, rusticanu, agreste, aspru, selbaticu, apoi : vile, abiectiu, improbu, misellu a fundu, etc.; — derivate : *modarlania* = *modurlania*, s. f., calitate, statu, natura, fapta de *modarlanu* = *modurlanu*; — *modarlanescu* = *modurlanescu*, -a, adj., de *modurlanu*, de unde si adv., *modurlanesc*; verb. de regula reflex. *a se modurlani* = a se face *modurlanu*, inse si : *a modurlani pre altulu*, *modurlanesc*, *abbrutesce pre cineva*; — affine, cu *modurlanu* prin origine *moduroiu* = *moduroniu*, adj. s., inse diferitu in caracteriu : *morosus*, *tetricus*, *tristis*, *difficilis*, *importunus*, *querulus*, *umbraticus*, *suspiciosus*; *morosu*, *tristu*, *difficile*, *greu* de multiamitu, totu de a un'a baretaudu si plangundu-se, neintrandu nemiue in voli'a lui, importunu, fugindu de toti, *meticulosu*, *suspiciosu*, *misanthropu*. etc.; — e invederatu, co *moduroniu* = *moduroiu* e formatu d'in *modu*, pl. *moduri*, prin acellu-asi processu, cu care se nascu *morosu* = *morosus*, d'in *more* = *mos*, *moris*, care e d'in acea-asi radice cu *modu*; asiá si *modurlanu*, differendu de *moduroniu* numai priu terminationo si directione de sensu.

MODIOLIRE, *modiolitu*, *modiolu*, etc.: vedi in Dictionariu : *modiolire* si *modiolu*.

MODIORIRE, *modioritu*, etc.; vedi in Dict. *modiorire* si *modiolu*.

MODUROIU, adj. s., vedi *modarlanu*.

MOGANDETIA, s. f., vedi *magandetia* la *maguldetia*, la *magadaia*, la *magadâu* = *magadeu*; vedi si *moghila*,

MOGHERU, -a, adj., *macer*, *macle confectus*, *macilentus*, *strigosus*; *macru forte*, *consumptu* de *macretia*, *stigosu*, *cadutu* pre branci, *cadutura*; — *coventu*, d'in coce de Carpati, *neconnoscutu*; se vede de sene co e unu corruptu d'in germ. *mager*, affine sau impormutatu d'in *romanicultu macru* = *macer*, fr. *malgre*, etc.

MOGHILA, *mohila*, d'in *movilla*, s. f.,

collis, *tumulus*, *gramus*, *clivus*; inaltime de pamentu pre unu terrenu sessu, de form'a pyramidale : *stetemu se leuâmu repausu longa trei moville*; *una numerosa seria de moville pre unu vastu câmpu*; — singuru derivatu : *movillicia* = *movilitia*, s. f., deminutivu d'in *movilla* : *mai multe movillitie in giurulu unci mare movilla*; — *movillosu*, -a, adj., plenu de *moville* : *câmpu movillosu*, *sessuri movillose*, *ripa movillosa*; — D. *Miklosich* nu potea se nu referia unu coventu romanescu asiá de mobile si instabile in forma la slav. *mogilla*; déro chiaru acésta fluctuatione de forma a coventului romanescu probédia, peno la evidentia, co nu tine si nu pote tiné acestu coventu romanescu fluctuante in forma, de coventulu unei limba slavica, care, dupo impromutarea coventului, ar fi statu si a statu in faptu cu limb'a românesca in relationi si mai urgente de câtu nesce relationi intime amicali, ci relationi aproape oppressive si despotice, (vedi art. *mila* mai vertosu, intre multe altele alle acestui Glossariu); acésta simpla observatione derapina d'in fundamentu assertionea Domnului *Miklosich*, si n'amu avé neci una nevolia de alta demonstratiune; inse d'in placerea de a vedé pre doctulu slavistu refellendu-se inco una data pre sene ensusi, se mi permitta lectorii se le espuu pre scurtu comedi'a; co-ci, dupo v. slav. *mogilla* = *tumulus*, se producu *surcelle* : bulg. *mogila*, serb. *gomila*, alb. *gamulja* si *magula*, apoi allu nostru: *moghila*, *movilla*, *mohila* sau *mochila*, cumu si allu nostru: *magura*, cumu cech. *mahura*, dandu si comparationea *sassului Schuller* cu scot. *mukle*, si concludendu in fine, co rad. v. slav. *verbale* e *mog* = in sensu de : *crescere*, — inse in infin. *mošti*, si I pers. sing. *mogün* = in sensu de *posse*; — se facemu acumu si noi breville nostre observationi : limb'a slavica nu are neci la rad. *mog*, neci la coventulu reale *mogun* de câtu vocalea *o*, si in neci un'a derivata macariu vocalea *a*, cumu are limb'a Românilui in covente ca : *magura*, *magallia*, *magandetia*, (si cu *o* : *mogandetia*), *magadeu*, etc., cari su de-

stulle dejă ca se invederedie, co cech. *mahura* e unu împromutu de la Români, éro nu rom. *magura* de la *Cechi*, precumu si multe alte su totu asiă, de essemplu pretens'a slav. *macioga*, co ar fi datu rom. *maciuca*, (vedi in Dict. *maciuca* si in Glossariu *maiogu*),—fora se mai adaugemu, co imaginari'a rad. slav. *mog*, nu are sensu de *creocere*, *proeminere*, *inaltiare*, *tumere*, etc., pre cându coventulu reale slav. *mogun* insémna numai: *posse* = *δύνασθαι* = *potere*; goth. germ. *mag* = *potere*, inse si ide'a de *creocere* in *magath* si *mädchen*, in lat. *mag-nus*, *mac-tare*, si, ca se abbreviãmu, in sanscr. *mah* = *magh*; de aci a essitu, forte probabile, prin celle mai vechie relationi alle Romaniloru cu limbe indice de forma forte originaria, in limb'a româna unu coventu ca *magvilla*, care, cu tempulu, assumpse forme successive ca: *maghilla*, *magilla*, *mahilla*, *mavilla*, d'in care un'a ar fi de preferitu, de si nu se escludu formele cu *o*: *movilla*, *moghilla*, *mohilla*, etc.; co-ci, se lassãmu co si latin'a, ca si slavic'a, presenta desu forte *o* in locu de *a* in comparatione cu sancrit'a: *noc-ere* = *naç*, *nocte* = *nactn*, etc.; déro in limb'a româna occorre dés'a scambare de *a* cu *o*, cumu mai susu chiaru in acestu articlu amu attinsu: deci ne marginimû, asserendu cu convictione, co *coventulu in cestione nu e si nu pôte fi slavici*; d'in contra *slaviculu ensusi* *moghila se esplica ca mai bene prin una forma originaria a coventului romanescu*, adeco: *magvilla*;—notãmu numai co scot. *muckle*, citatu mai susu, e, de certu, nu un'a d'in originile coventului: *movilla*, ci pote analogu in sensu si in forma cu allu nostru: *muchia* = *mucla*: *muchia de collina*, *muchia de monte*, déco acestu-a se trage totu d'in *mag* = *mog* = *mug*, sancr. *magh* = *mah*.

MOGHILITIA, *moghilosu*; vedi *moghila*.

MOGOROCIRE, si *mogrosire-escu*, v., *mussare*, *mussitare*, lente et inepte agere; a face veri-ce cu lentitudine, negligentia, intardiare, si incurcare, cu ineptia, etc.; confere: *migalire* in Dic-

tionariu, si: *mocosiare*, *mocaire* in Glossariu.

MOHILA, *mohilitia*, etc.; vedi *moghila*.

MOHORIRE, *mohoritione*, etc.; vedi *mohoru*.

MOHORU, si *mochoru*, s. m., *panicum*, *panicum* = *panicum italicum* = *Linn.*; specia de meiu negru ce bate in rossiu; érba, fenu rossiu inchisu: *a cossî mochoru*, *mochorulu e bonu nutretiu*;—derivate: *mochorire-escu*, v., a colorã rossiu inchisu, a dá unui ce colore rossia inchisa: *vestimentele prelatiloru se mochorescu*; part. sup. adj. subst., *mochoritu*: *vestimente mochorite*, *colore de mochoritu unu vestimentu*; *le place se se porte mochoriti*; *mochoritione*, s. f., actione de *mochorire*, déro mai allesu effectu de *mochorire*: *facia*, *colore mochorita*: *prca inchisa e mochoritionca acestui vestimentu*;—d'in ung. *mohar*!

MOIERE, *moieciosu*, *moietoriu*, *moietu*, *moitura*,—tote reu scrisse dupo rea pronuntiatione, in locu de: *moiare*, *moiaciosu* = *moiatiosu*, *moiatoriu*, *moiatu*, *moiatura*, vedi in Dictionariu: *moiare* = *molliare*.

MOIMA, s. f., specia de *mimutia*, *mimutia mica* = *simlola*.

MOISCA, s. f., *gobius*, (fr. *goujot*); specia de pesce; — forte propabile d'in *moiare*, ca pesce cu *carne molle*, ca si *mollaciû*, ce vedi in Dictionariu.

MOISCE, s. f., *lacuna*, *eluvies*, *lacus paluster* vel *paludosus*, *uliginosus*; *pluvia*, *tempestas*, *intemperies*; 1. lacu tinosu, lacuna uliginosa, apa limosa, locu moiatu de ape si prin acésta-a cofundatiosu, eluvia, alluviu, etc.; 2. tempu ploiosu de susu si tinosu de diosu; — una forma desvoltata d'in precedentea e: *moiscina*, cu acellu-asi sensu mai appesatu; — se vede de sene, co coventele su nascute d'in *molle*, *molliare* = *moiare*.

'**MOISCINA**, s. f., vedi *moisce*.

MOJARIU si *mojeriu*, s. m., *mortarium*; *mortariu*, *mocirla* cu arena si calce pentru muru; — *mojarutiu*, demin. d'in *mojariu*, *mortarioru* = *mortalicolum*; — desi, pre câtu scimû, neconnoscutu undeva d'in coce de Carpati, inso nu credemu se

fia d'in ungur. *mozsar*, ci acestu-a d'in roman. *mojariu*, probabile in locu de *moiariu*, cu *i* mutatu in *j*.

MOJERIU, *mojerutiu*, s. m., vedi *mojariu*.

MOJICESCE, adj., in modu *mojicescu*: *a se portá si vorbi mojicesce*; — *mojicescu*, -a, adj., d'in *mojicu*, relativu la *mojicu*: *vorba mojicesca*; — *mojicia*, s. f., calitate, statu, fapta, natura de *mojicu*: *cine pote rabdá mojiciele vóstre? mojicime*, s. f., collect. multi *mojici*, toti *mojicii* ca categoria; — *mojicosu*, -a, adj., plenu de *mojicia*: *vorbe mojicose*; — *mojicu*, -a, adj. s., pers., rusticus, agrestis, impolitus, inurbanus, incultus, rusticianus, paganus, vicinus, plebejus, ignobili loco natus; in sensu speciale: *terranu, sateanu, rusticu, aratoriu, plugariu, campestru, agreste*; in sensu generale: *plebeiu, de nascere obscura, ignobile, si mai estensu: rusticanu, inurbanu, impolitu, grossolanu, incultu, nelimatu, orridu, etc.*: *mojicii si boiarii faceau doue classi separtate*; prov. *neci salcea pomu, neci mojiculu omu; multi d'in familie distinse nascuti sunt a desca mai mojici de câtu toti mojicii de pre lume; nobile de titlu si mojicu de cultura e unu monstru*; — se aude si unu *verbu* d'in *mojicu*: *mojicare*, -escu: a face *mojicu*, a) a face d'in nobilo plebeiu, a degradá d'in positione; b) a calificá de *mojicu*; c) in forma reflex. *a se mojici*: a) a se prostitue, avili; b) a se portá ca un *mojicu*, etc., — dupo Dict. de Buda affine cu it. *mocera*, (vedi si: *moca* in Gloss.); inse dupo D. Miklosich *mojicu* = *mujicu* e d'in slav. *mûjicû* = *vir*, derivatu d'in *mûji* = *vir*, *ἀνθρωπος*, adaugundu, co in romanesce *mojicu* = *mujicu* s'a introdussu mai tardiu d'in russ. *mujicû*, — duca-se déro de la Români la allu cui e, si, perindu de la noi, remâna acollo de unde e.

MOJICESCU, *mojicia*, *mojicime*, *mojicare*, *mojicosu*, *mojicu*; vedi *mojicesce*.

MOLDA, s. f., *alvens*, *mactra*, *labrum*; vasu de spellatu vase, de fermentatu pâne, de adaptu animalu etc.: *albia*, *capistere*, *labru*, *lavacru*, *ullucu*, *troca* etc.,

— neconoscutu d'in coce de Carpati; probabile d'in germ. *mulde*.

MOLECAU, in locu de *mollecâu*; adj. s., *lentus*, *tardus*, *cunctator*; care cu greu si abiá se misca si lucra; — se vede de sene, co coventulu e essitu d'in *molle*; Diction. de Buda scriue bene: *molecou*, care duce la *mollecone*.

MOLFAIRE, -escu, v., *difficulter*, *lente*, *crepitanter edere*, *mandere*, *rodere*, *rumigare*; cu greu, abiá, cu incetu si cu siueru de gura a mesticá, *rumigá*, *róde*, *mancá ceva*; *molfaitoriu*, -*tória*, adj. s., care *molfaiesce*; part. sup. subst. *molfaitu*, s. f., *molfaitura*: *molfaitura de câne be-trânu la unu oscioru in tempu de mai multe dille; nu mancati, ci molfaiti, fedosu si gretiosu*; — alta forma a verbului se aude forte desu cu *r* in locu de *l*: *morfaire*, -escu; *morfaitoriu*, -*toría*, adj. s., *morfaitu*, part. sup. subst. *morfaitura*, s. f., etc., avendu sensulu de *molfaire* cu adaussu de: *vestes corrugare*, a stricá netiditatea vestimenteloru, sedundu, calcaudu pre elle si stringundu-le, deformandu-le in totu modulu; — form'a in urma data e, de certu, cea mai primitiva si mai originaria, ca provenita d'in grec. *μορφή* = *forma*, de unde form'a *popularu m. morfu*, s. cu sensulu: a) ce amu indicatu la verbele *molfaire* si *morfaire*: *morfulu fusteloru nostre e de plansu; morfulu indelungu si dorerosu allu pruncului cu gura jorte debile asupr'a mammilleloru nutricei*; b) in sensu mai latu si ideale de: *deformatio*, *vultus et oris contortio*, *simulatio*, *factio*; *inania verba*, *commenta*, etc.; *deformare a faciei* si *gurei*, cumu si a addeverului: *strambatura*, *intortochiatura*, *simulatione*, *fictione*, *mentiona*, *secatura*, etc.: *cc rui faci asiá morfuri, candu eu ti facu tote voliele si totu placulu? se tine de morfuri, ca se ne fure tempulu; celle mai mari morfuri essu d'in gur'a mentionosului acestui-a*; — si cu particl'a *s* = *es* = *ex*: *smorfu*, in sensu mai appesatu si mai energeticu de câtu allu simplului *morfu*, cumu: *smorfulu pruncului face se crepe titiele mamei; cu smorfuri de aceste-a nu ne prendi oclii*; si in derivate: *smorfaire*, -escu, v., *smor-*

faitoriu, -*tória*, adj. s., *smorfaitu*, part. sup. subst. *smorfaitura*; — si unu augment. s. m., *smorfoiu* = *smorfoniu*, de unde alte derivate: *smorfonire* = *smorfoire*, -*escu*, v., *smorfonitu* = *smorfoitu*, *smorfonitura* = *smorfoitura*, etc.

MOLFAITORIU, *molfaitu*, *mol/aitura*; vedi *molfaire*.

MOLIA, s. f., tinea, blatta; specia de insectu, de verme, ce rode si strica vestimentele si materiale de vestimente: *blatt'a*, *tine'a*, *cariulu su sorori si frati ai moliei*; — deminutive: *moliora* si *molica*, de unde apoi: *molicia* = *molitia*, *moliciora* = *molisiora*; unele d'in aceste deminutive se applica in locu de primitivulu *molia*; asiá, de esemplu macedorom. *molitia* sau *molicia* in locu de *molia*, cumu si alb. *molisa*, neo-grec. *μολιτσα*; — adj., *moliosu*, -*a*, plenu de *molie*: *vestimentu moliosu*, *blana moliosa*; — d'in acea-asi radice cu *melitia*, si cu *mola* = *mora*, adeco d'in *molere* = *molere*, de unde esse *molia*, ca si *volia* d'in *volere* = *volire* = *vorere* = *vurere* = *vrere*, etc.; co-ci: ce ai se mai dici Domnului *Miklosich*, care, fora neci unu temeliu, trage covente romanesce ca: *voia*, *nevoia*, *nevoientia*, *voientia*, etc., de la slav. *volja*, si mai fora temeliu cauta a trage de urechie roman. *molia* de la v. slav. *molj*, la care nu scie dá neci una radice verbale slavica, si prin urmare, ca si in multe alte casuri, s'ar cadé se reconósca, co d'in roman. *molia*, bene justificatu prin unu verbu, s'a potutu trage slavicultu *molj*.

MOLICIA, *moliciora*; vedi *molia*.

MOLIDFA, s. f., vedi *molitva*.

MOLIDFU si *molitfu*, *molidu*, *molifu*, s. m., abies candida, pinus silvestris, *larix*, germ. dupo Dict. de Buda *wolssichte*, *welssanne*, *kienbaum*, *klefer*, *föhre*; dupo Dict. *Barcianu*: *molidfu* = *lerchenbaum*, éro: *molidu* = *wolssichte*, *welssanne*, *klefer*; specia d'in arborii resinosi, probabile: *larice* = *larix*, (fr. *mélèze*); — de unde? nu credemu d'in slovenesc'a, unde *molidfu* = *molidfa* in-sémna: *rogatione*; pote co coventulu e unu compositu d'in *molidu*, adeco: *molidu* d'in *molle*, si d'in *fu*, mutilatu d'in

fu = *foiu* = *foliu*, asiá co, in origine ar fi sonatu: *mollidosoliu* sau *mollifoliu*, de unde abbreviationea = speciale: *molifu*; éro in *molidu*, in locu de *mollidu*, ar fi simplu: *molidu* d'in *molle*.

MOLIDU, s. m., vedi *molidfu*.

MOLIFA, s. f., vedi *molitva*.

MOLIFU, s. m., vedi *molidfu*.

MOLIOSU, -*a*, adj. s., vedi *molia*.

MOLITIORA, *molitia*; subst.; vedi *molia*.

MOLITAVNICU si *molitevnicu*, adj. s., vedi *molitva*.

MOLITFA, s. f., vedi *molitva*.

MOLITFU, s. m., vedi *molidfu*.

MOLITVA, s. f., oratio, preces; rogatione, oratione, prece, precatione; in specie: rogatione religiosa, ceruta de cultu in diverse impregiurari alle vietie omului: *molitva de curatiarea mulierei dupo patru dieci de dille de purificatiune dupo nascere*; *molitva de santiarea apeii*; *molitvele sántului Basiliu pentru essorcisarea dracului*, *ce posede prece cincea*; *molitve de morbosii si nepotentiosii*, etc.; — fiendu co cu *molitva* e legatu unu casu de obscurantismulu, ce a cadutu pre Romanu, prin indoparea cu *slavismi*, mai allessu in sfer'a religionei, unde neci preutii Români, ne cumu poporulu, se percepa bene si se intellega asprele elegantie slavice, (vedi *mila*); de a acea-a, inainte de a merge mai departe, se arretâmu formele multiple si inesauribili ce leuà, la nevoia urgente, unu coventu ca *molitva*, — ce e unulu d'in celle mai simple in seri'a d'in acestu articlu —, lauà in gur'a bietului Românu; ecco una mostra: *molitva*, *molidva*, *molidfa*, *molitfa*, *molisa*, *moliva*, etc.; inse vedemu: *molitvenicu*, s. m., in intellesu de: *collectione*, *carte*, *libru de molitve* = *rogationi*; in locu de acésta forma, cea mai simpla, pre câtu se pote, carturarii lungescu si complica cu: *molitvelnicu*, *molitavnicu*, *molitevnicu*, etc.; éro poporulu, necessitosu de alle religionei dice, cumu pote mai simplu, dupo dulcea sea limba: *molisenicu*, *molisenicu*, *mofenicu*, etc.; — puneti déro, boni preuti ai poporului românu, in locu de aceste covente cari rumpu gur'a românu si ebeta

mentea lui;—puneti *rogatione* in locu de *molitva*, si *carte de rogatione*, in locu de *molitvelnicu*, déco nu voiti se i diceti grecesce *euchologiu*, d'in care si au tradussu slavii *molitvelniculu* loru.

MOLITVENICU, *molitvelnicu*; vedi *molitva*.

MOLOSU, si *molodiu*, s. m., glarea, ruderă, humus egesta vel ingesta, rună; petrisiu, arena petrosa, glaria, derimature, etc., ce incurca mai allessu communicationea strateloru sau a curtiloru: *molosulu de la derimarca caseloru*, *molose de la constructionea cloaceloru*;—probabile d'in *mole* = *moles*, a nume d'in unu adj. *molosu*, -a, = de mare *mole*, plenu de *mole*, si apoi m. *molosu* ca substantivu.

MOLOTRU, s. m., in acellu-asi sensu cu *cuminu* sau *cyminu*; ce vedi in Dictionariu.

MOLU, s. m., in locu de *mole* = *moles*, ce vedi in Dictionariu.

MONARHIA, reu scrissu in locu de *monarchia*;—*monarhicesce*, contrariu normeloru limbei, nu numai pentru ce se scriue cu *h* in locu de *ch*, ci si mai allessu co nu se dice *monarhicescu*, d'in care se se deduca adv. *monarhicesce*, ci numai simplu: *monarchicu*, de unde adv. possibile numai *monarchice*; totu asiă de anormali su si: *monarhicu*, *monarhistu*, *monarhu*, in locu de correctele: *monarchicu*, *monarchistu*, *monarchu*, de cari vedi in Dictionariu.

MONASTIRE, s. f., in forma correcta e: m. *monasteriu*.

MONDRANIRE, -escu, verb., mutire, mussare, massitare, queri; a murmură, a bombită, bombani; a se plange, a si versă foculu, etc.;—probabile in locu de *montranire* = *monstranire* = *mostrare* sau *mustrare* = a si arretă suppera-rea, etc.

MONEDA, *monedaria*, *monedariu* nu su correcte; vedi déro in Dict. *moneta*, *monetaria*, *monetariu*.

MONOCHIU, s. m., *monoculus*; cu unu *ochiu*, care are numai unu *ochiu*, *chioru*;—inse coventulu, de si e si in limb'a latina, nu e mai pucinu *hybridu*, adeco formatu d'in doue covente lenate

d'in doue diverse limbe, d'in grec'a si latin'a: *μόνος* = unu, si *oculus* = ochiu, si prin urmare de reprobatu; form'a normale e: *unoculus* = *unoculu* = *unoclu* = *unochiu*, etc.

MONOCOTILEDONU, *monografia*, *monogramu*, *monolitu*, *monomu*, *monofilu*, *monopolu*, *monosilabicu*, *monosilabu*;—vedi in Dict. la † *mono*-formele mai correcte alle acestoru covente.

MORALICESCE, adv. d'in adj. *moralicescu*,—amendoue su anormali; (vedi *mahina*, *mahinalicesce*); adauge, co chiaru *moralu*, d'in care *moralicescu* superfluu, nu e puru de unu peccatellu: form'a deplenu correcta e: *morale*, m. si f., d'in care unu adverbium, dupo norm'a classicului *moraliter*, ar fi: *moralitere* sau *moralitre*; vedi in Dictionariu *moralitere*;—in fine form'a: *moravu*, s. m., = *mos*, gen. *moris* = *invetiu*, *deprendere*, *usu*, *consuetudine*, etc., nu e mai pucinu anormalu si contrariu legiloru limbei române, ca forma calcata dupo strainismulu: *naravu*; de ce se nu introducemu form'a fundamentale: *more* = *more* d'in *mos*, in genu m. *more-le*, pl. *mori-i*? si de unde apoi tota famili'a: *morale*, *moralitate*, *moralisare*, *moratu*, *morosu*, etc.; vedi in Dictionariu numai pl. *mori*.

MORAVU, s. m., vedi *moralicesce*.

MORCOSIA, s. f., lamina ferrea, qua *carrus axis* munitur, (germ. *achsenblech*); lamina de ferru, cu care se munesce assea carrului;—coventu d'in coce de Carpati neconnoscutu, pre câtu noi scimu;—d'in coce de Carpati se aude: *blèchu*, *blèvu*, si *baltiu*, care e de preferitu, co-ci *blèchu* e, probabile, german. *blech*, (vedi mai susu: *achsenblech*);—d'in *morcasia* si verb. *morcosire*, -escu, v., *carrus axem* munitre, a muni assea carrului, a baltia acésta asse; part. sup. *morcositu*, etc.

MORCOSIRE, *morcositu*; vedi *morcosia*.

MORCOVU, s. m., specia de planta, *daucus sativus* Linn. (germ. *gelbe rübe*, *mohrrübe*, *mühre*);—*morcovu de câmpu* = *daucus sylvestris* Linn. (germ. *karotte*, *wilde mohrrübe*); inse fr. *carotte*,

explicatu prin lat. *pastinaca hortensis* vel sativa;—vedi si in Dict. *carota*; afora de aceste-a, d'in collo de Carpati pare co plant'a mai are si nominele de : *murcoiu*=(*murconiu*), si *murocu*.

MORDAIU, s. m., corruptu d'in *mortariu*. ce vedi in Diction., inse d'in collo de Carpati si cu insemuarea speciale, ce Dict. de *Buda* espreme asiá: *telum ignivomum* minime speciei, vulgo *mortarium* vel *pistoleta mortaria*, (german. *terzeroll*, *sackpistolle*, *puffer*); *arma de focu de cea mai mica specia, vulgare, pistoletu mortariu, pistoletu de sacculletiu* (de *pusunariu*).

MORETARIU, *moretu*; vedi *mosdeiu*.

MORFAIRE, *morfaitu*, *morfaitura*, *morfu*; vedi *molfairc*.

MORISCA, s. f., *mola parva* vel *luseria*; deminutivu d'in *móra*, ce vedi in Diction. inse si cu sensu de *móra de jocu* *pentru copilli*, de essemplu : *moriscu de pisatu caféa*; *morisca de macinatu meliu* *pentru pisatu cu lapte*; inse : *morisca de copilli*, *morisca de ventu cu doue aripiore*.

MORMAIELA, s. f., vedi *mormaire*.

MORMAIRE, -escu, (inse si cu forme de conjug. simple : *mormaiu*, *mormaie*, *se mormaia*, etc.), v., murmurare, *musitare*; a murmurá, a emitte voci sau sonuri incurcate si confuse : *mormaiescu ursii*; *mormaie riurellulu prin érba verde*; part. sup. subst. *mormaitu*; s. f. *mormaitura* : *mormaitur'a cânelui*; — *mormaitura* e forma de preferitu formei *mormaiéla*, care e anormale si de reprobato;—*mormaire* e, probabile, in locu de *mormoire*, si acestu-a in locu de *mormore* = *murmurare*; cu totulu affine grecescului : *μωμύρειν*=*murmurare*.

MORMAITU, *mormaitura*; vedi *mormaire*.

MORMINTALU, adj., d'in *mormentu*, *de mormentu*, *sepulcralls*; inse incorrectu in forma, co-ci s'ar cere : *mormentale*.

MORMOLICU, si *mormolocu*, s. m., *gyrlus*; fetu de broasca (confere si grec. *μωμολύκειον*).

MORNA, s. f., *clava*; *maciuca*, *maciuca occiditoria*, *ommoritoria*;—de unde

se vede, co *morna* e unu fetu d'in celli nascuti d'in *morire* : *morte* etc.

MORNAIRE, -escu, *mornaitoriu*, *mornaitu*, *mornaitura*; vedi *mormaire*.

MOROIANU, -a, adj. s. pers., *montanus*, *alpinus*, *alpestris*; *montanu*, omu de monte, in specie : *Romani de monte*; co-ci : *moriani se dicu, premu'te locuri si xéno astadi Români de la monte*;—*moroianu* e unu fetu, nu d'in simplulu *monte*, ci d'in *monte*=*arce*=*castru*=*mœnia*, de unde *pomœrium*, *murus*; si ca se se védia mai invederatu, co *moroianulu* deriva d'in *mœnia* in form'a *mœria*, cumu se afla in *pomœrium*, e destullu se producemu aci verbulu totu popolare, affine cu *moroianu*, ca si acestu-a, essitu d'in *mœrium*, d'in *pomœrium*, adeco : *moroire*, -escu, adj. s., *moroitoriu*, -toria; part. sup. subst. *moroitu*; s. f., *moroitura*, etc., in acellu-asi sensu si de acea-asi origine cu v. *muruire*, *muraitoriu*, *muraitu*, *muraitura*, tote d'in *muru*=*murus*=*mœnia*, (vedi *muru*, *muruire* in Dict.);—inse de certu *moroire*, casi *moroianu*, e formatu d'in una forma *moroiu*, in locu de *moroianu*, augm. d'in *moru*=*muru*, care forma *moroiu* se applica si la multe nomine de Români proprie, cumu se applica si *moroianu* ensusi ca connome la multi Români; — in fine in locu de *moroire* se aude si una forma de verbu cu acellu-asi sensu de conjugationea I : *moroiare*, *moroiatoriu*, *moroiatu*, *moroiatura*.

MOROIRE, *moroitoriu*, *moroitu*, *moroitura*, *moroiu*; vedi *moroianu*.

MORONTIA, s. f., *persicum duracium*, *moracium* (germ. *harte pflrsiche*); *persica durecina*, *persica dura*, tare; — coventulu nu e si nu pote fi d'in ungur. *durautzat*, cumu assero unu ore-cine, ci de certu e formatu d'in *moracia* de la *moracium*, cu adaussu de unu *n* : *morancia*, si cu transformationi in *morantia*, *morontia*;—de altramente nu scimu se fia unde-va d'in coce de Carpati conosciutu coventulu *morontia*; in totu casulu inse, fiendu co su *persice*, si de certu si *persici* de speci'a in cestione, cauta se adoptamu pentru Dictionariulu nostru una forma correcta, adeco : *poru* : *per-*

sicu duracinu, sau absol. *unu duracinu*, *poma* : *persica duracina*, sau absol. *duracina*, veri : *pomu* = *moraciu*, *poma* = *moracia*.

MORONU, si *morunu*, s. m., acipenser, tursio, silurus, — *Linn.* acipenser huso, (scriptur'a latina : acipenser pare mai correcta, pentru co pescele in cestionone so prende ca mai desu cu *acu de pescuitu*), fr. esturgeon, germ. hansen, neo-grec. *μωροδονα*; — genu de pesce bene connoscutu de pescarii nostri; — cu tote aceste-a D. *Miklosich* cerca se referia romanesc. *morunu* la serb. *moruna*, fiendu co nu afla coventulu in v. slavica sau in altu dialectu slavicu; dero : ce se mai dici doctului slavistu, candu ellu are cotedianti'a de a referi chiaru si purulu romanicu *mrena* = *murena* = lat. *muraena* = grec. *μύρανα*, la v. sl. *mrena*, care nu essiste de locu, si abia se afla in unele noue dialecte slavice, cumu in serb. *mrena*, care nu mai incape dubiu, co e impromutatu d'in sfer'a limbei romane; — pentru *mrena* vedi in Dictionariu *murena*.

MORSA, s. f., herbarum mulsum, dulcis et suavis succus, mulsum, malsa; dulce succu de multe erbe, in specie : succu dulce de vitia de vinia, *mustu*, cumu si d'in miere facutu : *morsa de vinu*, *de miere*; *morsa de erb'a ursului*, *ce se dice si mierea ursului*; — nu e lipse, cumu face unu vocabulistu, se caute in limb'a rusesca; co-ci *morsa* se dice si *mursa* : *mursa de miere*, *mursa de uva*; si inco si mai desu : *malsa*, care are si form'a primitiva, ca f. d'in part. *mulsu*, leuatu ca subst. f., cumu si chiaru in limb'a classica, in latin'a : *malsum*, n. sing. si *malsa* n. pl. ca subst. in acelluasi sensu cu *malsa* allu nostru; *malsa* inse trece, cumu vedumu, in : *mursa* si *morsa*.

MORTANU, si *mortacu*, s. m., vedi *martanu*.

MORUNU, s. m., vedi *moronu*.

MOSAICU, -a, adj. s., vedi in Dictionariu *mosaicu*. care e form'a correcta si etymologica; ero *mosaicu* e calcatu dupo franc. *mosaïque*.

MOSCE, pl. f., *reliquia sanctae*; re-

licio, (*remasitie*) sancte, de osse, corpuri alle sanctiloru : *moscele santului Demetriu*; — coventu slavicu : *mosti* = *cadaver*, *reliquiae*, *λείψανα*; — proprie : *poteri* = *vires*, de la *moști*, *mogân*, ce vedi si la *moghila*.

MOSDIRE, *mosditoriu*, *mosditu*, *mosditura*; vedi *mosdeiu*.

MOSDEIU, (cu s aspru siueratu), s. m., — pre catu scimu noi, d'in coce de Carpati nu se aude acestu subst., ci numai affinile verbali *mosdire*, *escu*, in acelluasi sensu generale, ce are *molfaire*; asiã si part. sup. *mosditu*; s. f., *mosditura*, adj. s., *mosditeiu*; — ero subst. *mosdeiu* occurre, se vede, d'in collo de Carpati cu sensulu speciale de : *una mancare terranesca de alliu (usturoiu) si alte multe ingredientie*; ecco si esplicarile date in opuri lexicographice d'in acea parte : a) Dict. *Barcianu* : germ. *die mährte*, *eine marinirte ländische fastenspeise* = *supa cu vinu rece sau cu bere rece*, *una marinata terranesca mancare in tempu de ajunu*; b) Dict. de *Buda* : *moretum*, *alliatu* = *moretu* (de care vedi mai diosu), *alliatu sau alliatura*, (*mancare cu alliu sau usturoiu*), germ. *die mährte*, *ein ländisches stüßiges gericht*, da *essig*, *knoblauch*, *öl* u. d. gl. *zusammen gethan wird*, adeco : *unu preparatu de mancare, unde se pune si amestica acietu, alliu, oliu si alte assemini, si se coce in coptoriu*; c) Dict. *Rizoul*. care, de certu, a reproducu coventulu *mosdeiu* dupo Dic. de *Buda*, esplica *mosdeiu* prin *birambrot*, care e unu coventu *ollandicu*, compusu d'in : *bir* = *bere*, *am* = *cu*, si *brot* = *pâne*, si care, prin urmare, insamna : *supa cu bere*, *sacharu si muscata*, ero une-ori : *supa cu untu si cu pâne*; — d'in tote aceste esplicari resulta una obscuritate mai mare sau mai mica asupr'a coventului romanescu *mosdeiu*, d'in cauza co explicatorii si au espressu esplicarile prin covente straine ca : *mährte*, *birambrot*, etc., cari nu facu ceventulu *mosdeiu* pre deplenu claru, pentru co nu espremu cu accuratetia conceptulu Romanului depusu in coventulu in cestionone; ce pote esplicã *mosdeiu* in sensulu

seu propriu romanescu, ca *mancare a Românuului terranu*, e coventulu classicu: *moretam*, care dupo germanulu lexicographu Freund, semnifica: *elu ländliches gericht aus knoblauch, raute, essig, öl, u. s. w.*; adeco; *unu rusticu (romanu) preparatu demancare d'in aliu, ruta, acietu, oliu, si altele assemini*; adauge la aceste-a certe liniamente, celle religiose mai allessu, (vedi mai susu la *Barcianu*), si vei avé, in *moretulu* vechiului *rusticu* Românu, *mosdeiuulu recenteluiu terranu Românu*, d'in acea-si origine, adeco d'in *mória* = *muria* = *moria*, *marinata*, cumu dice *Barcianu*, si forte aproape de acellu-asi intellesu; nu potemu intrá in multele si complicatele detalie de interpretare, ce s'aru cere, spre a demonstrá, co *mosdeiuulu* nu e decátu unu forte si extraordinariu corruptu *moretu*; de acea-a ne marginimu aci numai la urmatoriele: α) écco cumu se espreme poetulu Ovidiu in *Faste*: *non pudet herbosum, dixit, posuisse moretum in dominae mensis? nu ti a fostu rossine a pune, disse, erbosulu moretu pre mesele dómnei?* β) *moretulu*, ca mica poesía lana, se attribue junetiei marelui poetu Virgiliu; γ) d'in *moretu* si adj. derivatu: *moretariu, -a*, *moretarius*, relativu la *moretu*: *condimente moretarie*, si ca substantivu reale, m. *moretariu*, si f. *moretaria* = *moretu* = *marinata*, *moratura*, etc.; δ) pre longa verbalile: *mosdire*, *mosditu*, etc., se audu forte desu si verbalile cu acellu-asi intellesu: *mosdellire*; part. sup., *mosdellitu*; s. f., *mosdellitura*, etc.

MOSDELLIRE, *mosdellitoriu*, *mosdellitu*, *mosdellitura*; vedi *mosdeiu*.

MOSICA s. f., deminutivu d'in *mósia*, (vedi *mósia* iu Dictionariu, differente in sensu, prin accentu de *mosía*).

MOSIMOLLA, s. f., fructu de *mosimollu*; éro: *mosimollu*, s. m., *mespilus*, (fr. *néflier*), arborele ce produce *mosimolle*; *mosimolla*, *mespillum*, (fr. *néfle*); — in locu de *mosimollu* — *mosimolla* se dice si: *mosimonu, -a*; vedi in Dictionariu *mespilu, -a*.

MOSIMOLLU, *mosimonu*, *mosimona*; vedi *mosimolla*.

MOSINIACU, si *mosiniagu, -a*, adj. s., *senecio*, *seniculus*, *decrepitus senex*; deminutivu peiorativu d'in *mosiu*, (vedi in Dict. *mosiu*); si, prin urmare, differente in sensu de *mosinianu, -a*, adj. subst., deminutivu d'in acellu-asi coventu *mosiu*, inse cu bonu intellesu: *terranu propriatariu*, in oppos. cu *mosiariu*, (vedi *mosiariu* in Dictionariu) = *propriatariu mare* si de ordinariu urbanu.

MOSINIANU, adj. s., vedi *mosiniacu*.

MOSIOGAIRE, si *mosioire, -escu*, v., part. sup., *mosiogaitu* si *mosioitu*, etc.; vedi in Dictionariu *migulire* si in Glosariu *mocaire*.

MOSIORA, s. f., *prædtolum*; deminutivu d'in *mosía*, differente de *mósia*, (vedi in Dictionariu *mosía* si *mósia*); vedi si *mosica*.

MOSIOROIU, s. m., vedi *modioroniu*, in Dictionariu la art. *modiolu*.

MOSITORIU, -toria, adj. s., d'in *mosire*, ce vedi in Dictionariu; déro *unu mositoriu nu e unu mosiu, cumu una mositória e si mósia, de si in realitate si mositoriuulu si mositori'a potu fi mosie*.

MOSIUROIU, s. m., vedi *musinoiu*.

MOSOCU, s. m., *canis oviarius*; câne de oui, câne mare si vertosu, ca se pota luptá cu lupii.

MOSOLIRE, *mosolitu*, *mosolitura*, *mosolu*; vedi in Dictionariu *modiolire*, *modiolitu*, *modiolu*, mai allessu la art. *modiolu*.

MOSORASIU, pl. -e, deminut. d'in *mosoru*; inse de preferitu: *mosorellu*; vedi in Dictionariu *mosoru* si *modiolu*, *modioru*, *modiorellu*.

MOSORIRE, *mosoritu*, etc.; vedi in Dictionariu *modiorire*; — se pote inse ca acestu coventu se fia in locu de *mososire* d'in *mososu* = *mososus*; in compos. *posomorire, -escu*, v., part. sup. *posomoritu*, etc., — care e mai usitatu de câtu simplulu *mosorire*, — metathesea e, in respectulu formeî *mosorire*, numai intre syllabele vecine: *mo* si *so*, pre cându d'in *mososire* acea-si metathese ar fi intre syllabe cu multu mai departate un'a de alt'a.

MOSORITU, part. sup. d'in *mosorire*.

MOSSIAIRE si *mossiare*, v., vedi *motiare*, la *motiaire*.

MOTANU, s. m., vedi *motocu*.

MOTIAIRE, -*escu*, v., *nutare*, *dormitare*; *lenitor agitare*; a *dormită*, si in specie, a *nută*—a *plecă* si *redică* capulu, a *lassá* se *cada* se se *redice* capulu prin effectulu *poterei* de somnu, si in genere, a *miscá*, *agitá* lenu si *incetu* capulu sau alta parte a corpului, etc.: *motiaiti toti de somnu*; nu mai *potemu* de somnu si nu *potemu* a nu *motiai*; *motiaiti d'in mánule* vostre; *cumu* si *motiaiescu sel-lele!* *cumu* se *motiaiescu d'in umeri* si *d'in spate!*—derivate: *motiaitoriu*, -*tória*, adj. s.; *motiaitu*, part. sup.: *prea motiaiti lucra ce i annu insarcinatu se lucre-die*; *motiaitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *motiaire*: *ce su motiaiturele aste-a pre voi?*—verbulu *motiaire* are si forme simple de conjug. *motiaiu*; *se motiaie*, etc.;—de certu d'in *motiu*, inse nu in sensulu *materiale* si *strinsu* ce s'a datu in Dictionariu *coventului motiu*, ci si mai *vertosu* in sensulu *ideale*, ce are in *poterea* *etymologiei* *selle d'in motu*—*motus* de la *movere*—*movere*, *cumu* se *intellege* d'in *frasile* *popolari*: a *face motiu d'in capu*, *d'in umeri*, *d'in talia*, *d'in selle*, etc.; *ce insémna motiulu vostru pre diua*, *candu ati dormitu una lunga nopte?*—de ací si *verbulu* mai *simplu* in forma de *cátu* *cellu tractatu* la *inceputu*, *adeco*: *motiare*; a) in *sensulu* ce *motiu* are in Diction. a *motiá*—a *muní* cu *motiu*: a *motiá fetele*, *fora* se *motie baiatii*; *galline motiate*, *cocosiu bene motiatu*; *multe passeri su nemotiate*; *metaforice*: *celli mai motiati d'in notabilii acestei urbe*; *celle mai motiate d'in cetatea vostra*; *cine e mai motiatu de cátu tene*; inse si *restrinsu* la *ornatu elegante*: *callu elegante si splendide motiatu*;—*precumu* d'in *motu* *essí motiu*, *asiá* si d'in *form'a mossu*—*motu*, (confer it. *mosso* d'in *movere*), a *cautatu* se *éssa mossiu*, *analogu* cu *motiu*, d'in *care* *apoi* *verbulu*: *mossiaire*, *mossiaitu*, *mossiaitura*, *cumu* si mai *simplu*: *mossiare*, *mossiatu*, *mossiaitura*, etc., in *acellu*-*asi* *sensu* cu: *motiaire* si *motiare*, si, *forte* *probabile*: *musiare*, *musiatu*,

musiétia, etc., *cauta* se *fia* in *locu* de *mossiare*—*mussiare*, *mossiatu*—*musiatu*, *mossiétia*—*mussiétia*, etc., cu *sensu* *déro* *speciale* de: *formosetiarc*, *formosetiatu*, *formosetia*, etc., *intre* *multi Románi* si *mai allessu* *intre* *Macedoromani*, *co-ci* de *esemplu*: *mossiatu*—*mussiatu* *are* *sensulu* ce *are* si *motiatu* de la *motiare*, *sensu* de: *formosu*. *elegante*, *splendidu*, *placutu*, etc.; de si *unii* *au* *esplicatu* *musiatu* ca *abbreviacione* d'in *furmusiatu*. *M.*

MOTIAITORIU, *motiaitu*, *motiaitura*, si *motiare*, *motiatu*, *motiaitura*; vedi *motiaire*.

MOTIOCHINA, s. f., si m. *motiochinu*, d'in *motiu*, (vedi in Diction. *motiu* si in Gloss. *motiaire*), in *locu* de *motioclina*, *motioclinu*, cu *sensu* *augmentivu*: *motiu mare*, *mai allessu*: *motiu essageratu si disgratiosu*,—adj., *motiochinosu*, -a, —*motioclinosu*, -a, *plenu* de *motiochine*, (confer it. *mozzolino*).

MOTIOFALLIRE, -*escu*, v., a *sarutá* cu *strepitu*, a *sarutá* *lingundu* cu *pucina* *covenientia*;—*coventu* *essitu*, *probabile*, *totu* d'in *motiu*; vedi *motiaire*.

MOTOCU, s. m., vedi *mortanu*;—*nestemperati* ce *su* *catonii*, *mortanii*, e *fórte* *probabile*, *co* *motanu* si *motocu* se *referu* la *motu*—*motus*. *M.*

MOTOTOLLIRE, v., d'in *mototollu*, a *face* *mototollu*, *perturbare*, *conturbare*, *pervertere*, *corrugare*, *coacervare*, etc.; a *mutá* de *unde* e *pusu*, a *stricá*, a *coacervá*, a *stringe* *reu*, a *glomurá* sau *ghiomurá*, a *stricá* *form'a*, a *deformá*, etc.; part. sup. *mototollitu*: *rochia motollita*, *metaforice*: *negotie motollite*, *causa importante motollita*; s. f., *mototollitura*: *mototollitur'a vestimentelor'u*, *mototollitur'a dereptei nostra causa*;—*mototollu*, a) adj. *mototollu*, -a, —*impeditus*, *plumbeus*, *iners*, *concernatus*, *agglomeratus*, *perturbatus*, *perversus*, *deformatus*; *impedicatu*, *incurcatu* in *lucru* si *vorba*, *plumbiu*, *inerte*; *glomeratu*—*ghiomeratu*, *deformatu*, *stricatu*, *perturbatu*, etc.: *ce mulieri mototolle!* *ce mototolli de juni!* *tote vestimentele nostre su mototolle*; b) subs. m., *mototollu*, *unu mototollu*, (nu *pers.* *care* se *pote* *liusioru* *trage*

d'in adj., ci reale) : *vestimentu facutu unu mototollu, unu mototollu de palie, mai multe mototolle de fenu*; metaforice : *ce mototollu s'au facutu interessile nostre?* d'in motu cu sylab'a *tu* = *to* repetita? — vedi si *mototollosire*; vedi si in Diction. *cocollosire*.

MOTOTOLLITU, *mototollitura, mototollu*; vedi *mototollire*.

MOTOTOLLOSIRE, -*escu*, v., *corrumpere, perturbare, conglobare, conglomere, dissimulare, occultare, commutari*, etc.; specialisatu in sensu pre longa *mototollire*, asiá co se applica pre de una parte la vestimente si altele analoge, spre a espume ideele de: *ghiomere, deformare, disordinare, stringere, si incretire, etc.*; éro pre de alta parte la *culpe, derepturi*, si analoge, spre a arretá ideele de: *ascondere, dissimulare, stergere, facere se péra prin manopere*; si totu prin manopere : a privá de dreptu, a nu face satisfactiune, a incurcá caus'a justa, etc.; part. sup. *mototollositu*, s. f., *mototollisitura*; s. m. reale : *mototollisii: ati mototollisitu rochiele de ballu alle domneloru; cu mototollositure, si cu mototollosie intriganti ati mototollisitu marile abusuri alle amiciloru vostri*; — vedi *cocollosire* in Dictionariu si *mototollire* in Glossariu.

MOTOTOLLOSITU, *mototollositura, mototollosiu*; vedi *mototollosire*.

MOZOLIRE, *mozolitu, mozolitura, mozolu*; vedi *mosolire*.

MOVILLA, s. f., vedi *moghila*.

MREJA, s. f., *reto, nassa; retella, plessa, nassa de prensu pesce*; — coventu slavicu cu forma incompatibile limbei romanesci.

MRENA, s. f., vedi *moronu* in Glossariu, si *murena* in Dictionariu.

MUCA, s. f., in locu de *munuca*, vedi *maica*.

MUCALITLICU, s. m., *res ridicola; jocus, cavillum, sourillis jocus, vernacula festivitas, mimicus jocus, etc.*; spusa, dissa de risu, spusa ridicula, jocu, scur-rile jocu, cavillu, festivitate, mimicu jocu, facetia; — d'in *mucalitu*, -a, adj. s., *sanio, scurra, facetus, lepidus, fetivus, ocosus, scurra, facetu, lepidu, festivu,*

jocosu; — coventu turcescu; mai al-lessu form'a *mucaliticu* e cu totulu incompatibile limbei romanesci.

MUCAVA, (pron. *mucavá*), s. f., pl. *mucavalle*, charta spissior et crassior, (fr. carton); cartone, cartonu, cartoniu, =carte sau charteía gróssa si désa etc. (vedi in Dict. *cartone*); — derivate; *mucavariu*, -a, adj. s., mai allessu ca subst. cellu ce fabrica sau vende *mucavá*, de unde : *mucavaria*, s. f., officina sau maistría de *mucavariu*; in acestu sensu si form'a : *mucavia*; verb. *mucavire*, -*escu*, a face, a fabricá *mucavá*; part. sup. *mucavitu*; — coventu turcescu, cadutu inse aproape in desuetudine, supplenitu prin *cartone* si derivatele prin : *cartonariu, cartonaria, cartonare, etc.*

MUCAVARIA, *mucavariu, mucavia, mucavire, mucavitu*; vedi *mucavá*.

MUCEDIELA, s. f., d'in *mucedire*, inse cu desinentia incorrecta si cu totulu incompatibile legiloru limbei propria; in locu de subst. *mucedire, mucedime, mucedione, mucore, muceditura, etc.*, ce vedi in Dictionariu.

MUCENIA, si *mucenicia*, s. f., (d'in *mucenicu*), *martyrium, cruciatus*; *martyriu, tormentu, cruciatu, tortura*; *mucenicu*, -a, adj. s., *martyr, cruciatus, martyru, cruciatu, torturatu, etc.*; in specie despre *martyrii* sau *marturii* credentiei crestine, inse, prin estensiune, si despre torturatii fora peccatu; in inocentia deplena, si celli torturati pentru crimine si sceleri: *mucenicii credentiei se numera intre sancti*; déro in acestu sensu in fem. se dice *mucenicia* sau *mucenitia*, éro nu *mucenica*; — *mucenicire*, si *mucenire*, -*escu*, v., *martirizare, cruciare, a martyrisá, cruciá, torturá, etc.*; part. sup. *mucenitu, mucenicitu, etc.*; — covente slavice, intruse in limb'a basericeí, si cu tote aceste-a d'in fericire, cadute mai cu totulu in desuetudine, supplete prin : *martyru-marturu, martyrisare, marturire* si *marturizare, etc.* de care vedi in Dict. éro despre *munca*, ce trage D. *Miklosich* la acellu-asi coventu slavicu, la care si *mucenicu*, si tote d'in acestu articlu, vedi : *munca* in parte la loculu seu in Glossariu.

MUCENICIA, *mucenicu*, *mucenire*, *mucenicire*, *mucenitu*, *mucenicitu*, *mucenitia*; vedi *mucenia*.

MUCHIA, s. f., pl. *muchie*, (éro nu sing. *muche*, pl. *muchi*, cumu dicu unii: *ureche-urechi*, in locu de correctele: *urechia-urechie*), coventu cu sensu multiplu si forte variu, d'in care, in specie, câteva esemple: a) *muchi'a collinei*, *muchiele montelui*, a *descende pre muchi'a cea mai rapida a montelui*, *muchi'a unei pétru*, *mai multe d'in muchiele unei rupe*, etc., *montis jugum*, *supercillum*, *cacumen*; dero nu numai promineti'a unui monte sau altui obiectu inaltu, ci si *ânghiulu*, *esternu*, *liniamentulu resaritu* ce desémna *ânghiulu*, nu numai la monti, ci si la lemne lucrute, si altele, *marginile resarita*, *dunga*, etc., *angulus exterior*, (germ. *kaute*, fr. *carne*): *muchiele petreloru sapate nu su bene pronuntiate: faceti se resariu mai bene celle patru muchie alle lemnului ce e in lucru*; *muchiele ferratoru de ferestre ce nu su rotunde*; *muchiele unei pyramide*, cumu si *muchiele altoru figure geométrice*, ce nu su rotunde; *muchiele unei calle*, *muchiele unui riurellu*; etc.; — b) *muchi'a unui cutitu*, *cultri dorsum*; inso adesea: *cutitele su cu doue muchie*; c) *muchi'a securei*, a *lovi cu muchi'a securei*, cu *muchi'a spatei*; d) *muchiele unei terra*, *muchiele cosuturii pre marginile vestimenteloru*, etc.; — *muchiura* si *muchiutia*, s. f., deminutivu d'in *muchia*; etc.; — *muchiosu*, -a, adj., plenu de *muchie*; — pre a locuri se aude, cu sensulu de *muchia*, si form'a: *mute*, s. f., pl. *muti*: *mutile collinei*, *mutea spatei*; — déco *mute* e forma mai primitiva de câtu *muchia*, atunci cea d'in urma e formata d'in prim'a ca deminutivu: *mutula*, de unde: *mutla* = *mucla* = *muchia*, ca si *vetla* d'in *vetla*, stramutata apoi in *vecla* = *vechia*; — comparata inso celle observate despre *muchia* si la art. *moghila*; confere si it. *mucchio*; co-ci allu nostru *muchia* se aude, pre a locuri, si in m. *muchiuru* in locu do fem. *muchia*; confere in fine si *muclu* = *muculu* in Dictionariu.

MUCHIORA, *muchiosu*, *muchiutia*, *muchiuru*; vedi *muchia*.

MUCILAGINE, s. f., (reu *straformatu* in *mucilage* du po fr. *mucilage*), *substantia glutinosa*; *substantia glutinosa*: de aci si: *mucilaginosu*, -a, adj., (fr. *mucilagineux*). plenu de *mucilagine*, de natur'a *mucilaginei*; — *mucositate*, s. f., d'in *mucosu*, — ce vedi in Dictionariu —, *calitate de mucosu*.

MUCILAGINOSU, *mucositate*; vedi *mucilagine*.

MUFLUZIA, s. f., vedi *mufluzire*.

MUFLUZIRE, -escu v., *solvendo non esse*; a nu mai fi in stare de a solve creditorii, a falli; part. sup. *mufluzitu*; — s. m. pers. *mufluzu*, -a, *fallitu*; s. f. reale, *mufluzia*. statu de *mufluzu*: s. m. reale: *mufluzicu* = *mufluzia*: — covente turcesci cadute de totu in desuetudine, si suplenite cu *fallire*, *fallitu*, *falimentu*, etc.; ce vedi in Dictionariu.

MUFLUZITU, *mufluzicu*, *mufluzu*; vedi *mufluzire*.

MUFLIU, s. m. pers., titlulu capului religionei machomedane, allu *islamismului*; — coventu turcescu.

MUGURASIU, s. m., deminutivu d'in *muguru*, ce vedi in Dictionariu, unde vedi si deminutivulu *mugurellu*, de preferitu formeii pucinu correcte a deminutivului peiorativu *mugurasiu*.

MUIERARIU, *muiere*, *muieresce*, *muierescu*, *muiereu*, *muieroiu*, *muierosu*, *muierusca*, *muierusia*, *muiurutia*, — vedi in Dictionariu: *mulierariu*, *muiere*, *muieresce*, *muierescu*, *muiereu*, *muieroiu*, *muierosu*, *muierusca*, *muierusia*, *muiurutia*; inso una forma insolente si fedosa ca: *muierehnicu* nu pote avé locu in concertulu coventeloru pure si formose, cumu e: *muierariu*, *muierosu* si *muiericu*.

MUIERE, *muictu*, *muictoriu*, *muictura*, etc., reu scrisse dupo rea pronuntia, in locu de: a) *muicare*, *muictoriu*, *muictu*, *muictura*; b) mai correctu: *moicare*, *moictoriu*, *moiatu*, *moiatura*; c) in Dict. deplenu correctu: *molliare*, *molliatoriu*, *molliatu*, *molliatura*.

MUIERELNICU, etc.; vedi *muierariu*, etc.

MUIMA, s. f., tumor; *infatura*, *carnositate*, *callositate*, etc.

MULCOMIRE, si *mulcumire*, -escu, v., *mulcere*, *permulcere*, *lenire*, *delenire*, *sedare*, *placare*, *conciliare*, *allicere*, *pellucere*, *corrumpere*; a *mulce*, *permulce*, *netedi*; *imbandi*, *impacá*, *conci- liá*, *capitá*, *atrage*, *ammagi*, *seduce*, *corrumpere*, etc. : *voliti se prendeti oculi si se mulcumiti ánimele cu nemicuri*; — *derivate*: *mulcomitoriu* = *mulcumitoriu*, -*tória*, adj. s., care *mulcumesce*; part. sup. subst., *mulcomitu* = *mulcumitu* : *mulcumiti cu falsu auru si false nestimate*; s. f., *mulcomitura* = *mulcumitura*, *actione* si *effectu de mulcumire* : *mulcumiturele opulentului accusatu unsera, prensa si leuara oculi totoru iudiciloru*; — *tote trasse d'in form'a de adj. subst. mulcomu* = *mulcumu* in sensu de : *pax*, *quies*, *tranquillitas*, *animi æquitas*, *silentium*, etc., *pace*, *repausu*, *trancillitate*, *tacere* si *satisfactiune a suffletului si cogetului* : *mulcumulu naturei e in armonia perfecta cu mulcumulu suffletului meu*; si ca adv. *tacemu mulcumu* = *tacemu mulcumi*; *cu blandetia mulcumu ascultati plangerile nostrè* = *mulcumi ascultati*, etc.; — subst. *mulcumu* = *mulcume* e, *dupo convictiunea nostra*, d'in *verbulu mulcere* = *mulcere* = *netedire*, *imbandire*, *resfaciare*, *mangaiare*, *capitare*, *conciliare*, etc.; *fora se mai intru in logomochia, cu doctulu slavistu Miklosich asupr'a assertiunei co mulcumu* = *mulcomu* ar fi *impromutatu d'in vehiulu slav. mlükomi*.

MULCOMITORIU = *mulcumitoriu*, *mulcomitu* = *mulcumitu*, *mulcomitura* = *mulcumitura*, *mulcomu* = *mulcumu* = *mulcume*; *vedi* : *mulcumire* = *mulcumire*; *vedi* si in *Dict. multiamire*, etc., care, *dupo noi*, *inco deriva* (cu *derivatele selle*) d'in una forma a *verbului mulcere* = *mulcere*, *adeco d'in multa* = *multa*, care *implica*, prin *escellentia*, *sensulu de satisfactiune*, de unde *apoi prin unu subst. multiame* a *nascutu multiamire. M.*

MULSA, s. f., *vedi morsa* si *mursa*; *inse aci cauta se observamu ceva, ce ne a scapatu d'in mente la art. morsa*, *co adeco aceste covente* : *mulsa* = *mursa* = *morsa*, *au inco, mai allesu sub form'a cea mai primitiva* : *mulsa*, si *sensulu de*

gratia, *mai vertosu* : *mediu de gratia si de farmecu allu venustatei*, *adeco la sessula formosu mai allesu* : *allunelle si altele*; *vedi* si in *Dictionariu 2 mulsu* ca *subs. masc.*

MULTICELLU, -a, adj., etc., *vedi multicu*.

MULTICU, -a, de unde *apoi* : *multicellu*, *multicutiu*, *multiciu*, (*vedi acestu-a si in Diction.*), de unde : *multicioru*, *multisioru*, etc., *tote deminutive d'iu multu*, *cu dreptulu de a intrá in Dictionariu*.

MULTISIORU, -a, adj., etc.; *vedi multicu*.

MULTIUMIRE, *multiumitoriu*, *multiumitu*, *vedi in Dictionariu* *formele mai correcte*: *multiamire*, *multiamitoriu*, *multiamitu*, *cumu se si aude pronuntiandu-se de inarea maioritata a poporului romanu*.

MUMIA, s. f., *vedi momia* in *Dictionariu*.

MUNCA, s. f., *labor*, *opera*, *studium*, *nisus*, *opus*, *crucelatus*, *supplicium*, *tormentum*; 1. *desvoltare a poteriloru pentru productionea si procuratiunea celloru necesarie la viétia* : *lucru*, *opera*, *labore*, *studiu*, *occupatione*, *assiduu nisu*, etc. : *fora munca nu castigamu nemica*; *cu munc'a se castiga nu numai celle necesarie, ci totu cu munc'a se procura si celle commode, ba inco cu munc'a ne facemu si placerile*; *fora munca nu e vietia, cu munc'a se tine omulu pre sene, cu munc'a tine pre ai sei, cu munc'a adjuta pre seminele seu; munca liusiora, munca persistente, fora munca nu e medilocu de a si tine viétia*; *de certu se cere si repzusu, recreatione, pentru refacerea poteriloru pentru munca*; *inse adessea* : *munc'a cade ca angaria pre capitele omeniloru; cu munc'a solve a dese a omulu altui-a adjutoriele impromutate de acestu-a*; — *munc'a e si productulu munc'ei, precumu si lucrulu produce alte lucruri* : *d'in munc'a sea se tine omulu in impregiurari de lipse*; 2. in sensu de *sufferentia*, *pena*, *tormentu*, *tortura*, *suppliciu*, etc., *mai allesu in sensu religiosu pentru punitiunea peccatoriloru* : *munc'a eterna a peccatororu in intuniculu infernului; acollo su plan-*

geri si vaicte in muncete sempiternae alle justitiae divinae; inse si : ce muncce pre bietutu innocente! ferocele tyrannu occide cu dorerose muncce multime de cetatiani fora neci una culpa; — derivate : muncire,-escu, v., a pune munca : a lucrá, a se adoperá, a sufferi, a versá sudori, etc. : cine muncesce pentru sene, muncesce buccurosu; cine muncesce pentru altulu, muncesce cu greu; candu muncesce omulu fora castigu, nu pote se nu sufferia de a munci in desertu; a munci altui-a, fora mercede, e dorerosu; pre totu annulu inse muncesce omulu cu ánima, agrulu seu, térrin'a sea; muncimu, fora se tragemu nemica d'in munc'a nostra; muncescu omenii campurile, selbele, muncescu tote partile naturei, ca se supuna munccei selle natur'a inessauribile; — inse : a munci insémna si : a cruciá, torturá, tormentá, supplicíá, etc.; — muncitoriu,-tória, adj.s., care muncesce, in specie, care cu mânule, cu braciele lucra, mai allessu lucra pamentulu : muncitori de vinia, de secere, de cóssea, inse si in genere : unu bonu muncitoriu allu câmpului scientici; — muncitu, part. sup. : pâne muncita = castigata prin munca; cellu muncitu fora culpa se despera; de unde coventulu munca? D. Miklosich, cu cea mai deplena cotediantia si certitudine, asserere co munca e v. slav. muka = βάσανος = cruciatus, supplicium, tormentum, — κολασίας = punitio dolor, τιμωρία = poena = τυραννίς = tyrannus, — fora se si pota escusá fulgerele selle, rapedite pre una tenera blastare romanesca, de câtu allergandu la urmatoriu-lu reu adumbratu tabellu, v. slav. muka = cruciatus, (vedi pucinu mai susu ceva mai claru si mai perspicuu), neo-slav. mōka = cruciatus, serb. muka = cruciatus (opus!), bulg. mǎcǎ, magyar. munka, alb. mund = labor, cruciatus; roman. munca = labor, cruciatus, si : muncescu = exerucio; déro : ore de ce esclude doctulu slavistu insemnarea de laboro, ce au ca fundamentale si essentielle, coventele romanesce in cestione, atâtu verb. muncescu, câtu si substant. munca, si prin urmare, de partea sensului, nu mai incape vorba de vechiulu

slavicu : neci ca subst. muka, neci ca v. muciti = βασανίζειν — κολάζειν = torquere, excruciare, punire, τιμωρεῖν = castigare! — de acésta parte numai ung. munka ocurre cu sensulu ce are si roman. munca, si credemu co aci, in limb'a ungur. coventulu e unu impromutu d'in limb'a romanésca; unulu sau doue noue dialecte slavice, pre longa sensulu de suppliciu allu formeloru selle, au si sensulu de labore allu coventului romanesco, care de asseminea pare unu impromutu d'in limb'a romanésca; in limb'a albana coventulu inco are, ca si in cea romana, sensulu de labore predominante; in form'a fonetica : mundim, differe de form'a romanesca : munca, si pare a consoná cu form'a germ. müde, ermüden; éro de acésta parte limb'a romanesca, ca si de partea sensului, e in strinsa affinitate cu : grec. μόγος = labore, fatiga, μογᾶν = laborare, fatigare; germ. mühe = labore, fatiga, bemühen; sanscr. muh = mugh = a si perde poterile, a se esauri de poderi, a se fatigá, etc., intre alte.

MUNCIRE, muncitoriu, muncitu; vedi munca.

MUNGIRE, si mungire,-escu, v., mungitoriu, mungitu, mungitura; vedi mungire, mungire in Glossariu, vedi si mungere si Dictionariu.

MUNUNA, s. f., 1. montis jugum; supercillum, cacumen; culme, muchia, sprincena, piscu, vertice de monte; 2. corolla, anadema, corolla de capu, anadema de nestimate; — coventulu nu scimu se aiba cursu pre undeva d'in coce de Carpati; inse pare mai multu de câtu probabile, co ellu e de acea-asi origine cu mun-te, mon-te, mon-ile, etc.

MURAIU, s. m., 1. murus; muru de edificiu; 2. rubus caesiis Linn. species de muru = muru fruticosu, rubus fruticosus; — muraiu e, de certu, in locu de muraliu, trassu d'in muru, care, in usulu populare, va se dica : muru si de edificiu si de planta.

MURATORE, s. f., 1. muria, aqua salsa, apa sarata : mória, muria; 2. muriae vas, vasu de muria — muratore in locu de muratória, femininu d'in mura-

toriu de la verbulu : *murare* = *muriare* sau *moriare*, (vedi in Dictionariu 1 *murare*, co-ci 2 *murare* = *edificare de puietii*).

MURCOIU, s. m., vedi *morcovu*.

MURDARESCE, *murdarescu*, vedi *murdaría*.

MURDARIA, s. f., calitate, statu de *murdariu*, cumu si : *sorde*, *gunoiu*, lucruri *murdarie*, *facta murdaría*, vorba *murdaría*, etc.; — *murdariu*, -a, adj. s., *sordidus*, *immundus*, *obscenus*; *sordidu*, *necuratu*, *intinatu*, *impuru*, *immundu*, *obscenu*, *vile*, *gretiosu*, etc. : *murdari copilli*, *murdaría muliere*, *murdaría in vestimente ca si in fapte*; *vorbe mai murdarie de cátu alle vostre nu se potu dice*; *ce murdariu de omu in tota portarea lui! Iessinati si murdari*, etc., — alte derivate : *murdarescu*, -a, adj., de *murdaría*, plenu de *murdaría* : *covente murdaresci*, *portare murdaresca*, *vestimentu murdarescu*, *vase murdaresci*; — de unde adv., *murdaresce* = in modu *murdarescu* : *murdaresce cogeti*, *murdaresce vorbesci*; — *murdarire*, -escu, v., *sordidare*, *inquinare*, *contaminare*, *polluere*, *deturpare*, *dedecorare*, a face *murdariu* : a *sordidá*, *sordí*, *intiná*, *pangari*, *contaminá*, *deturpá*, *ingresiá*, etc.; *refless. a se murdari* = a se *sordí*, *intiná*, *pangari*, *josurá*, *misellí*, etc., — *murdaritoriu*, -tória, adj. s.; *murdaritione*, s. f., *actione de a murdarire* si de *a se murdarire*; *murdaritu*, -a, part. sup. adj. subst. *lucruri murdarite*; *propensione de murdaritu totu ce e puru*; — *murdaritura*, s. f., *actione si effectu*, statu de *murdaritu*; — *inse murdarlicu*, — *fia*, cumu *dicu altii* — si *murdalicu*, e forma incompatibile *limbei propria*, si prin *urmare*, de respinsu si de *inlocuitu* cu *derivationi* ca *precedentile* : *murdaritione*, *murdaritura*, *murdaría*, etc.; — vedi in Dictionariu *murdaría*, *merdarire*, *merdariu*, etc., de cari celle de susu differu numai cu *u* in locu de *e* : *murdariu*, de esemplu, in locu de : *merdariu*, si, prin *urmare*, *mantinemu parerea*, co *murdaniu*, *murdarire*, etc., su de origine *románica*, éro nu *turcesca*, cumu *asseru altii*; numai co-

ventulu *murdarlicu* sau *murdalicu* are *fedosa forma turcesca*. *M.*

MURDARIRE, *murdaritione* = *murdaritione*, *murdaritoriu*, *murdaritu*, *murdaritura*, *murdariu*; vedi *murdaría*.

MURGIA, s. f., d'in *murgu*, statu, colore de *murgu*, tempu de *murgu*; vedi *murgu* in Dictionariu, *inse adauge*, co *murgu* se dico nu numai de *colore*, ci si de *tempu*, mai *allessu* cu respectu la *lumina*, si mai *vertosu* ca *subst. m.*, *murgulu* : *murgulu serei*, *in murgulu serei*, *in murgu de séra*, *pre murgu de diua*, *in amurgulu demanctiei*; si *compositu* cu *a* : *amurgu*, *amurgulu* : *in amurgulu serei*; *metaforice* : *in amurgulu victioi*, *in amurgulu successului si gloriei acestui barbatus*; — in sensulu *descrissu* mai *susu*, se dice in *intellessu* *appropriatu* de *corepusculu*; — si alte derivate : *murgire*, -escu, *obscurari*, *vesperascere*, *corepusculum incipere*, *ingrescere*, etc., a se face *murgu* : *calulu meu d'in robiu (sau roibu) murgesce d'in ce in ce*; *d'in rossiatice vaccele au murgitu*; — de tempu, mai *allessu* *unipersonale* : *incepe a murgi*; *pre candu murgieá*, *intramu in satu*; *nu a murgitu inco bene*; *murgesce de séra*, *murgesce diua*; — *metaforice* : *murgesce gloriá lunei*, *au murgitu successulu peccatosului*; — *murgitoriu*, -tória, adj. s., *murgitoriele mustacie alle adolescentelui*; — *murgitu*, part. sup. subst. *in murgitulú victiei*, *in murgitulú de diua sau de séra*; — *murgitura*, s. f., *in murgitur'a tardia a serei*; — si *compos.* *amurgire*, *amurgitu*, *amurgitura*, etc., — *murgu* e, de certu, in locu de *murcu*, si *acestu-a* in locu de *muricu* d'in *mure* = *mus*, *abl. mure* = *sorice*, ca si *murinu* = *marinus*, care e totu d'in *mure*, *asiá* co *insémna*, in origine, *ceva venetu* ca *soricele*, *apoi* mai in urma *ceva mai obscuru*, *ceva negru ce bate pucinu in rossiu*; — *asiá déro* nu pote fi *slavicu*, cumu *asere* *D. Miklosich*, referendu rom. *murgu* la v. slav. *mrukū*, care nu *essiste* de locu *pre lume*.

MURGIRE, *murgitoriu*, *murgitu*, *murgitura*; vedi *murgia*.

MURMUIRE, *murmuitu*, *murmuitura*; vedi in Gloss. *mormoire*, si in Dict. *murmui-*

rare, inse *murmure* e mai bene de câtu *mormoire*, déro mai reu de câtu *murmurare*.

MUROCU, s. m., vedi *morcovu*.

MUROIANU, *muroire*, *muroitu*, *muroitura*; vedi *moroianu*.

MURSA, s. f., vedi *mulsa* si *morsa*.

MURUIANU, *muruire*, *muruitu*, *muruitura*; vedi *moroianu*.

MUSAFIRU, s. m., *hospes*; *óspete*;—coventu turcescu, cadutu de totu in desuetudine.

MUSACA (pron. *musacá*, pl. *musacalle*), s. f., mancare parata cu carne tocata fêrta cu patelagelle venete;—coventu turcescu.

MUSCADA, s. f., *muscante*. part. adj., vedi *muscare*.

MUSCARE = *moscare*, si *moschare*, (v. in form'a vulgare: *moscare*, cu sápru sibilante, asiá co se confunde cu: *muscare*=*mussicare*=*mursicare*=*morsicare*; vedi in Dictionariu *muscare*), *moschare*, *moscho* inodorare, (fr. *musquer*); a odorá, profumá, aromá cu *moschu* sau *moscu*: a si *muscá*=*moscá*=*moscá* *perulu*, *mustaciele*;—derivate: *muscatione*=*moscatione*=*moschatione*, s. f.: *moscationea periloru*;—*moscatoriu*=*moscatoriu*=*moschatoriu*, -a, adj. s., *moscatu*=*moscatu*=*moschatu*, part. sup. adj. subst.: *peri moscati*, *mustacie moscate*, *moschu de moscatu albiturele*, *moscatulu vestimenteloru maressei e preste mesura*; *struguri moscati*, *poma moscata*, *flori moscate*, etc.;—*muscatura*=*moscatura*: *muscatura immodica á periloru si a vestimenteloru*; *muscante*=*moscante*=*moschante*, part. pres. adj., care *redole a moschu*: *flori moscanti*, *vinu moscante*, *peri prea tare moscanti*, *nesufferiti de moscanti*;—ca mai desu se applica form'a participiale a perfectului: *moscatu*=*moscatu*=*moschatu*, -a: a) in genere: *érba moscata*, *flori moscate*, *vinu moscatu*, *uva moscata*, *nuci moscate*, *peri forte moscati*, *nu siéde bene juniloru asiá de moscati*; *mulieri nesufferite de moscate ce sunt*, *moscate pre plettele loru*, *moscate pre vestimentele loru*, *moscate pre pelle si pre totu corpulu seu*; b) in specie, ca substantivu (care so subintellege): a) f., *moscata* = *mos-*

cata=*moschata*: a') *moscata*=varietate de planta, de flore: *multe su varietatile moscateloru*; si *spcie de moscate essistu mai multe*; *prin casele si gradinele, mai allessu urbane, moscatele desvolta forte formosu florile se'le*; b') *moscata*=aroma, in genere, calda, ferbente si pungente, care servo de condimentu la buccate aromate: *páne de moscate*=*páne moscata*, *aromaticus* vel *mellifus panis*, (fr. *pain d'épices*, si: *épices*=*moscata*, *aroma*,—*moscate*, *aromate*); in specie, *moscata*=specia de aroma, nomita si *nucisiora*; c') *moscata* = *nuca moscata* sau *nuci moscate*, *nux aromatica* vel *myristica*, (fr. *muscade*, de unde curre si la noi: *muscadu* in locu de correctulu: *moscata*=*moscata*=*moschata*), d') *moscata*=*una moscata*, dissa si: *thymiósa* (*temiíosa*), *uva apiaua*, (fr. *muscat*,—de unde curre si la noi: m. *muscatu*, si f. *muscatu*, sau *moscatu*,—*moscata*; vedi si mai diosu); e) *moscata* = *moscata moschata* = *aroma*=*aroma*, (fr. *épices*; vedi si mai susu la b'); m. *muscatu* = *moscatu* = *moschatu*: a) *moscatu* = *vinu moscatu*, uomitu si *thymiosu* (*temiiosu*), *vinum aplanum*, (fr. *muscat*,—de unde curre si la noi: *muscatu* in locu de mai correctulu: *moscatu* = *moschatu*); b') *moscatu* = *moscata* de susu sub d'); c') *moscatu* = *buccata condita cu aromate*, cumu si *beutura de assemine condita*: *beti moscatu spirituosu*; noi *nu bemu moscate spirituose*;—derivate d'in part. subst., l. *moscatellu* = *moscatellu moschatellu*, -a, a) in genere, deminutivu allu participieloru substantive, masculine sau feminine, cumu si allu participieloru adiective, de essemplu: *moscatellu d'in moscatu ca vinu*; *odorifere moscatelle d'in moscate ca flori*, etc.; b) in specie, de essemplu: a) *moscatellu* = *moscatellu* = *moschatellu*, m., dupo Dict. de Buda, planta, esplicata: lat. *geranium odoratissimum*, Linn. germ. *das muscatell*, der *wohlriechende storchenschabel*, it. *moscato*, (camu asiá si Dict. *Barcianu*, germ. *das muskatell*, der *wohlriechende storchenschabel*, *bisamstorchensehnabel*); dupo Diction. *Raoul*: *uolx muscade*, (vedi mai susu:

moscata = *nuca moscata*); β) *muscatella* = *moscatella* = *moschatella*, s. f., poma de pèru *moscatu* = *pèra moscata*, dissa si *thymiōsa* (*temiōsa*): *moscatelle* = *pere moscatelle* = *pere thymiose* (comp. *Barcianu* germ. muskatellerbirne); — 2. *muscatariu* = *moscatariu* = *moschatariu*, -a, adj. s., relativu la *moscatu* = *mascata*, (dupo Dict. *Buda*: lat. *moschatus* = [*moscatus*], germ. muskateller, it. moscadello, — dupo Dict. *Barcianu*: germ. muskateller); in specie, s. pers. cellu ce fabrica sau, vende *moscate* = aromate, (fr. épices), fem. in acestu sensu: *moscataria*, si mai desu: *moscataressa*; — in acellu-asi sensu si: *muscataretiiu* = *moscataretiiu* = *moschataretiiu*, -a; — d'in *muscatariu* = *moscatariu* = *moschatariu* si form'a: *muscataria* = *moscataria* = *moschataria*, arte de *moscatariu*, officina de *moscatariu*, multime de *moscate*, etc.; — directu d'in *moscu* = *moscu* = *moschu*, (vedi in Dict. *moschu*) essu si formele: *muscariiu* = *moscariiu* = *moscharii*, -a, (prin urmare de preferitu formele cu *o*, ca se nu se confunda cu: *muscarii* d'in *musca-musce*; vedi si mai susu), adj. s., relativu la *moscu* sau *moschu*: *preparate moscarie*, *medicamentu moscarii*, *unsori moscarie*, etc.; — *moscarii*, -a, s. pers., (f. si *moscaressa*), cellu ce prepara sau vende materia *moscaria* sau composite *moscarie*; de unde si: *moscaria* = *moscharia*, s. f., reale: arte de a prepará *moscate*, commerciu de *moschu*, multime de materia de *moschu*, etc.; — in fine: *muscatu-lu dracului* = una specia de planta = *scabiosa succisa*, *Linn.*, — unde *muscatu-lu*, (cu *s* aspru sibilante), nu e unu *muscatu* d'in *moscu* sau *moschu*, — care, cumu s'a observatu de la inceputu, inco se aude cu *s* aspru sibilante —, ci d'in *muscatu* de la *muscare* = *mussicare* = *morsicare*, cumu resulta in vederatu d'in esplicarile urmatórie, adeco in Dict. de *Buda*: germ. abbliss, teufelsabbliss, das abblisskraut; in Dict. *Barcianu*: der abbliss, teufelsabbliss, das abblisskraut, brummkraut; in franc. la *scabieuse de bois* = *mors du diable*.

MUSCARIA = *muscaria* si *moscha-*

ria, *muscarii* = *moscarii* si *moscharii*, *muscataretiiu* = *moscataretiiu* si *moschataretiiu*, -a, *muscataria* = *moscatariu* si *moschataria*, *muscatariu* = *moscatariu* si *moschatariu*, -a, *muscatellu* = *moscatellu* si *moschatellu*, -a, *muscatione* = *moscatione* si *moschatione*, *muscatoriu* = *moscatoriu* si *moschatoriu*, -a, *muscatu-ru* = *moscatura* si *moschatura*, *muscatu-lu dracului*, si *muscatu de dracu*; vedi *muscare*.

MUSCECAPA, s. f., prenditóre de *musce*; — d'in *musca* pl. *musce*, si d'iu *capere*.

MUSCELLU, s. m., deminutivu d'in *munte* = *monte munticulus*: *muscellii Campulongului*; *posedemu patru muscelli*; — *Muscellu e si nomele propriu allu unui judeciu de monte*; — de certu *muscellu* = *moscellu* e forma contrassa d'in *munticellu* = *monticellu*.

MUSCHECIU, s. m., (cu *s* aspru sibilante), deminutivu d'in *muscoiu* (totu cu *s* aspru sibilante); vedi déro *muscoiu*.

MUSCHETA, s. f., si m. *muschetu*, (pron. *musketa*, *musketu*, dupo fr. *mousquet*, it. *moscheto*), ignea ballista, sclopetus; arma de focu: sclopetu, balista de focu = balista ignia = *pusca*; derivate: *muschetariu*, -a, adj. s., relativu la *muscheta*; in specie: *militariu armatu cu muscheta*, *sclopetariu*, *sclopetarius milles*; *muschetariu allu regelui* = *sclopetariu callare*, *regis eques*; — *muschetonu* = *muschetone*, s. m., (dupo fr. *mousqueton*), brevioris tabl sclopetus, sclopetu = *pusca* cu tiéva mai scurta, — de si form'a *onu* = *one* espreme augmentativu; — *muschetaria*, s. f., (dupo fr. *mousqueterie*), cu intellessu de: a) statu de *muschetariu*; b) multime, céta de *muschetari*; c) impuscatura de multi *muschetari* in acellu-asi tempu.

MUSCHETARIA, *muschetariu*, *muschetu*; vedi *muscheta*.

MUSCOIU, (cu *s* aspru sibilante, co-ci cu *s* lenu: *muscoiu* = *musconiu* vine d'in *musca*, de care vedi in Dict.) s. m., *mulus*, *hinnus*, *ouager*; *mulu*, *callu hybridu*; in specie, *mulu selbaticu*: *sbe-*

rau dupo apa muscoii desertului; — *muscheciu*, (cu s aspru sibilante), s. m., in acellu-asi sensu cu precedentele *muscoiu*, inse *muscheciu* pare deminutivu d'in *muscoiu*, si, in specie, *muscheciu* insémna si *callu micu* de monte, callu inse agile; — forte probabile, amendoue coventele su essite d'in *musc-are* = *mus-sic-are* = *mossic-are* = *morsic-are*, ca *animali obstinate si mordaci*.

MUSCORNŪ, s. m., specia de placenta de vérdia, de corechlu, etc.; — cu s aspru sibilante, ca si *muscu*, (ce vedi in Dictionariu), d'in care pare essitu, inse si prin influenti'a de *cornu* sau pote *hornu* = *fornu*.

MUSCULARE, *muscularitate*, — covente ce se referu la *musculu* = *musclu*, ce vedi in Dictionariu, in care au se intre altele de acea-asi radice, ca covente scientifice, cumu si vulgari.

MUSDEIU, s. m., vedi *mosdeiu*.

MUSELLINA, s. f., si m. *musellinu*, (dupo fr. *mousseline*), tela lnea = *pândia* forte rara si suptire, care se connoce in vulgu sub nomele de *tulpanu*; — (coventulu fr. pare essitu d'in *mouse* = *muschiu* de *arbore*, etc.).

MUSIAMA, (pron. *musiamá*, pl. *musiamalle*), s. f., tela cerata; *pandia* cerata sau resinata; metaforice: *a face*, *a pune ceva musiamá*, a asconde, cocolosi, dá si lassá la una parte, a neglege, etc.; — coventu turcescu de eliminatu d'in limb'a româna.

MUSIATELLU, s. m., specia de planta forte bene connociuta poporului, fr. *camomille*, lat. *chamæmelum*, *anthesis*; — pre a locuri nomita si: *romanitia*, f. sau *romanitiu*, m.; — pentru *musiatiellu*, care e, de certu, affine cu: *musiatu*, *musiatiare*, *musiatiatu*, *musiatetia*, etc., adeco unu deminutivu d'in *musiatu*, vedi: *motiarc*, *motiare*, *mosiare*; etc.

MUSIATETIA, *musiatu*, etc.; vedi *musiatellu* si celle aci indicate.

MUSICANTU, *musicesce*, nu su de câtu covente incorrecte si peccatose in forma, in locu de correctele: *musicante*, *musice*, ce vedi in Dictionariu.

MUSITIA, s. f., *vermiculorum turba*, *multitudo*; multime de vermisoru, de

larve de *musce*; — veri-ce ar assero D. *Miklosich*, noi credemu firmu, co *musitia* nu e slavicu, ci formatu d'in *musca* ensasi, prin *mussa*, *muscia*, *mus-sica*, *mussicia* = *mussitia*, etc.

MUSTACIU, -a, adj. s., vedi *mustaretia*.

MUSTARETIA, s. f., si m. *mustaretiu*, *plantarum, arborum succus*; succu de plante, de arbori: *mustaretia de tellu*, *mustaretia de salce*; in specie: *mustaretia de mestécanu*; cu *mustaretia de mestécanu se nutrescu terranii*, pre locuri unde crescú si prospera *mestécani*, — *mustaretiu*, -a, unu addeveratu adiectivu, applicatu absolutu, ca substantivu, e trassu d'in *mustariu*, ca si *porcariu*, d'in *porcariu*; éro *mustariu* e essitu d'in *mustu*, de unde si form'a mai directa si mai simpla: *musteciu* sau *mustetiu*, -a, applicatu inse, de regula, ca subst m. reale: *mustetiu*, -a, ca si *mustaretiu*, -a, in genere, cu sensu de *succu*: *mustetiu de florca ursului*, *mustetiu de plunt'a titi'a vaccei*; b) in specie, *mustu* de vinu mai pucinu bonu sau dulce de câtu se cade se fia *mustulu*: *acestu-a e musteciu nu e mustu addeveratu*; *mustetiu acru*, *mustecie styphose*, *acerbu musteciu*; — unu altu derivatu de forma mai desvoltata, ca si *mustaretiu*, e: *mustiniciu*, -a, adj. s., si, de regula subst. m., reale: *mustiniciu*, determinatu cu adj. *albu*: *mustiniciu albu*, esplicatu de *Barcianu*: germ. *weisser hahnenfuss*; — in fine form'a: *mustaciu*, -a, adj., de *mustu*, in specie subst. m., *mustaciu* = *placenta* cu *mustu* sau cu vinu, etc.

MUSTECIU, *mustetiu*; vedi *mustaretia*.

MUSTERIRE, (cu s aspru sibilante), -escu, v., d'in *mosteriu*, a fi *musteriu*, a se face *musteriu*, a face pre cineva *musteriu*, *emptorem esse fieri, facere vel conciliare*; — *musteritu*, part. sup., — *musteriu*, -a, s. pers., *emptor, emptor frequens, frequentior*, cellu ce compera de la cineva in genere, una data, sau une ori, raru; éro in specie, cellu ce compera de ordinariu de la acellu-asi mercatoriu; — de origine arabica, communitatu prin Turci.

MUSTERITU, *musteriu*; vedi *musterire*.

MUSTETIU, -a, adj. s., vedi *mustaretia*.

MUSTINICIU *albu*, s. m., vedi *mustaretia*.

MUSTOCE, s. m., (inse si fem.), *hirsutis et turpibus mystacibus prœditas*; (omu) cu *mustacie* perose, floccose, aspre si urrite: *nu sufferu acestu mustocce; ce muliere mustoce! cine se însóra cu acêsta mustoce de muliere?* — d'in *mustacia*, cu mutarea lui *a* in *o*, si de certu in pl. ca si *mustacie*, de si in sensu singularu, e de scrissu mai correctu: *mustocie*, cu tote, co (ca si *muce, burte, martiole*, etc.), pote fi, in origine unu genitivu.

MUSTRUIRE, -escu, v., d'in *mustra*, *monstrare, exercere, reprehendere, objurgare, exprobrare, increpare, conviciari*; a *mustrá*, a face *mustra*, (mai energeticu inse *mustruire* de câtu *mustrare*), a essercitá, deprende, invetiá, castigá, certá aspru, baritá, fulgerá, a sberá, malletractá, a strigá si infricosiá, etc.: *a mustruí ostea de doue ori pre dí in cursu de mai multe ore; nu ti scii mustruí copillii, ne cumu soci'a; mustruiti de voi, ne va veni si noue ap'a la mora se mu-*

struimú; a lu mustruí prin mercatu in audiulu multimei vulgului;—mustruitu, part. sup. subst.: mustruiti la trei coste; nu e tempu de mustruitu, mustruitulu teu e prea aspru si acerbu; mustruito-riu, -lória, adj. s.; mustruitura, s. f., actione si effectu de mustruire: mustruitura vessatoria si fatigatoria, etc.

MUSTRUITORIU, *mustruitu, mustruitura*; vedi *mustruire*.

MUSUNOIU, si *musuroiu*, (pre a locuri: *musiunoiu* si *musuroiu*), s. m., vedi in Gloss. *mosoroiu* si *mosoroiu*, in Dict. *modioroiu* la *modiolu* = *modioru*.

MUTALEU, s. m., vedi *meteleu*.

MUTE, s. f., vedi *muchia*.

MUTIA, si *mutime*, s. f., statu de *mutu*; in form'a *mutime* cu mai multa energia de câtu in form'a *mutia*, si totu de una data *mutime* are si sensu de collectivu: *mutime de muti*. Latinii d'in *surdus* au formatu *surditas*, *sardigo* si *surditia*, d'in *mutus* n'au cotediatu a formá neci *mutitas*, neci *mutigo*, neci *mutitia*. Românii au supplenitu acestu defectu prin *mutia* si *mutime*, care presupune form'a *mutigine* sau *mutitudine*;—póte co n'aru fi superflue neci formelo *mutetia* si *mutitate*.

N.

NABABIA, s. f., (fr. *nababie*), titlu, demnitate de *nababu*; — éro *nababu*, s. m. pers., principe iudianu: *nabubii su principii indiani*.

NABADAIA, s. f., *insaulta, furor; furia, nebonia, essire d'in menti, etc.*; de aci si: *nabadaiosu, -a*, plenu sau appucatú de *nabudaia*, appecatú la *nabadaia*: *nabadaiosii intra desu si currendu in nabadaie; a bagá pre nabadaiosu in spaimentose nabadaie;—nu cumuva nabadaia in locu de nebadaiia = nebatáia?*

NABADAIOSU, -a, adj., vedi *nabadaia*.

NABOIRE, -escu, v., a carrá *naboie*; — *naboiu*, pl. -e, massa, grumuru de glacia, *sloiu*; — se nu fia cumuva in locu de *neboiu* = *neboniu*, augm. d'in *nube* = *nubes*?

NABOIU, s. m., pl. -e, vedi *naboire*.

NABUSIELA, s. f., vedi *nabusire*.

NABUSIRE, -escu, v., cu multiplu si variu, ba inco diversu sensu, d'in care proferemu urmatóriele significatiuni: 1. intrans. a se incecá, a perde suffla-

rea, a lessiná, a cadé d'in petiore, etc.; a) de totu in specie : aeris aestu suffocari, praefocari, a se innecá, lessiná de multa si violenta caldura : *au nabusitu asiá, co paru stá lessinati de caldura; pre arsurrele cânelui nabusisemu de totu: nu e asiá de caldu, de ce se nabusiti?* —b) in genere : suffocari, animo deslece-re, languescere, marcescere, torpescere, a se innecá, a perde sufflarea, respirarea vericumu, nu numai de ómeni si de animali, ci si de plante, a torpí, languedí, deperí, etc. : *nabusescu arburii si pomii pusi asiá de desi; nabusimu indcsuiti de mare multime de vulgu; nabusimu chiaru de vorbele lunge si insulse alle limbutiloru; noi nu nabusimu asiá de currendu; nabusesce commerciulu, nabusescu artile, nabusescu scientiele, nabusescu celle mai nobili aspirationi sub oppressione despotismului; nabusescu si deperu nationi mari integre sub greulu jugu de tyrannia; 2. trans. si reflex.: a) suffocare, praefocare, strangulare, a stringe de guttu, a innecá, strangulá; nabusiti copillulu cu atáte coperture; nu nabusiti bietii betráni, ce nu se potu smulge d'in desimca vostra; veti nabusi bietii callii cu allergature asiá de violente; ne nabusiti cu vorb'a vostra nein-cetata; au nabusitu si mentile copilliloru prin grelle studie; se nabusescu ánimele si sentimentele ánimeloru prin tractare aspra si barbara; b) opprimere, reprimere, deprimere, a oppreme, as-suprí : *despotii nabusescu poporce, nabusescu si libertatile; nu potemu nabusi rellele, nabusi causele relleloru; c) se-dare, concillare, pacare, cohibere, coe-rcere, a allená, impacá, sedá, imblandí, pune in frene, infrená, etc. : *abiá se putu nabusi revolutione cu poporului irritatu; cine si pote nabusi passionile vementi si ferbenti? cine pote nabusi furi'a marii interritate?* d) eruere, diruere, corruere, evertere, destruere, a derapiná, ruiná, a culcá la pamentu, restorná, distruge, stricá, nemicí, etc. : *versatur'a apelorú inneca, inunda si nabusesce tote alle terrei; inuasorii si predatorii barbari inunda si nabusescu terrele nostre, etc.* —derivate : *nabusione*, actione si ef-**

fectu de *nabusire* : *nabusitionile assu-prioriloru asupr'a poporului*; — *nabusitoriu*, -tória, adj. s. : *nabusitórie arsurre de sore, nabusitórie vessationi alle tyrannului, nabusitórie vorbe*; — *nabusitu*, part. sup. subst. : *nabusiti de caldura; mesure de nabusitu libertatea*; — *nabusitura*, s. f., actione si effectu de *nabusire* : *nabusiturele totoru cálliloru de libertate*; — in se *nabusiela* e forma incompatibile cu limb'a romána : *nabusiella* ar fi mai in armonia cu legile limbei; — *D. Miklosich* refere roman. *nabusire* la v. slav. *bušiti*, care nu essiste, abiá pote citá serb. *bušiti*, care, déco in addeveru essiste, e unu impromutu d'in roman. *bussire*, affine cu subst. *bussiu* : *bussiele copillului*, (vedi in Gloss.); déro cu ce temelin affirma densulu, co poporulu románu, allu cui e proprie coventula *nabusire*, ar fi potutu d'in unu imaginariu slav. *bušiti*, formá unu coventu ca *nabusire* cu una prep. na totu asiá si de imaginaria precumu si neconoscuta de locu poporului románu? — Dict. de *Buda* inse produce una esplicare etymologica a coventului *nabusire*, asiá de apta si forme si sensului, ce lipsescu Domnului *Miklosich*, in câtu noi sumu tentati a ne redimá pre dens'a cu deplena securitate, cautandu numai a desvoltá in pucine covente celle espresse de mentionatulu Dictionariu, adeco : *nabusire*, it. *nabissare* = in sensu cu lat. *eruerere*, *promere* : in addeveru, it. *nabissare* e formatu d'in *n* = in si *abissare* d'in *abisso* = *abyssus*; hei bene, totu asiá d'in *abyssu* = *abissu* si *abussu* (pre a locuri : *avussu* in gur'a poporului), si d'in acea-asi prep. *in* s'a formatu si : *in-avussire* = *in-abuss-ire*, fora *i* : *nabussire*, ca si : *naltu* in locu de : *in-altu*, (vedi si *nactu*); formele deplene se audu asiá de desu, ca si celle mutilate (fora *i*), cumu : *inabussire*, *inabussitoriu*, *inabussitu*, *inabussitura*, etc.; — de si amu avé a produce si alte cálli de esplicare a coventului in cestione, cauta inse se ne marginimu la satisfactori'a interpretatione a vechiului nostru *Lexicu*. *NABUSITIONE*, *nabusitoriu*, *nabusitu*, *nabusitura*; vedi : *nabusire* = *inabussire*.

NACADIU, s. m., vedi *necadiu* = *ne-casu*.

NACLADU, s. m., stipes, caudex; trunchiu, stipite, butucu, etc.; — coventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, de si pote co e essitu d'in acea-asi radice cu gr. κλάδος.

MACLAIELA, s. f., vedi *naclaire*.

NACLAIERE, -escu, v., illinere, oblinere, vehementer contaminare et polluere; a mingi, spurcá, sordí, cofundá sau coperí, incarcá de sordi, scalori, ordori, loture, etc.; derivate: *naclaitu*, part. sup.; *naclaitura*, s. f., actione si effectu allu actione de *naclaire*, forma cellu pucinu de preferitu formei fedosa: *naclaiéla*; — de unde? pote d'in *cleiu*: *inacleire*, scurtatu in: *nacleire*.

NACLAITU, *naclaitura*; vedi *naclaire*.

NACOVALA, s. f., Incus; *incude*, instrumentu de batera a ferrului; — pre a locuri: *nicovala*, *nicovana*, *nocovana*, pentru co e coventu slavicu, si unu strainismu incompatibile limbei române nu póte de câtu flucturá.

NACRAVALEU, s. m., linteum coliare; legatura degúttu: — neconnoscutu de locu d'in coce de Carpati.

NACRIRE, -escu, v., reu scrissu dupo rea pronontiatione, in locu de: *inacrire*; vedi in Dictionariu *acrire* si *inacrire*.

NACTU, s. m., (sau mai bene adv.), pecunia numerata; argentu numeratu: *a avé summ'a nactu*, *a vení si comperá nactu* = *in banni*; *numai nactu*, *pre nactu*, *cu nactu vendemu si comperámu*; — *nactu* e mutilatu d'in *in-actu* = *in actu* = *in facta*, *in realitate*, si de ací, despre *moneta*: *in numeratóre*, etc.

NADA, s. f., cumu si derivatele: *nadire*, *naditoriu*, *naditu*, *naditura*, cu compos. *innadire*, *innaditoriu*, *innaditu*, *innaditura*, etc., se potu vedé, in Dictionariu la articl. *nodu* (cofra finitulu acestui articulu), bene si claru interpretate; ací nu avemu de câtu a respunde in forte pucine covente la assertionea doctului slavistu despre originea coventului romanescu *nada*; D. Miklosich assere, co rom. *nada* e nascutu d'in v. slav. *naděti* = *infligere*, si *redima*

apoi acésta assertione, (fora neci una aparentia de addeveru), numai si numai pre serb. *naditi* = *indere*, care inse, ca si slav. *naděti*, n'are nemica a face, neci in sensu, neci in forma cu coventulu romanescu *nada*; — noi amudemonstratu in Dictionariu la art. mai susu citatu, cumu, prin cellu mai liusioru d'in processele fonetice alle limbei plena de instinctulu justu allu poperului ce na vorbesce, a trecutu form'a *nodu*, — care are totu asiá de appriata si form'a *noda*, — in fine la form'a *nada*, in strinsa connessione cu sensulu formei dominante *nodu*: ce se cere asiá déro mai multu spre a demonstrá identitatea de origine a coventeloru *nodu-noda* cu *nada*? — nemica; cu tote aceste-a se punemu currendu si in scurtu, in evidentia, identitatea *fonetica si intellectuale*, chiaru in acea-asi stirpe d'in celle doue limbe ariane ca mai strinsu collegate cu limb'a Românilui, adeco: a) sanscr. radice: *nadh* = *nah* = *nec-tere*, part. subst. *nad-da* = *nexus*, *nodatus*, *nodus*; b) lat. *nec-tere*, *nexus* (= *nec-sus*), *nod-us*, inse si cu *a* (peno ací cu *e* si cu *o*): *nas-sa* = (*naxa*, = *nac-sa*), *natta* (= *nac-ca*), etc.; — vedi si *nadaire*.

NADAIRE, -escu, v., pœvie opiuari, putare, præsagire; a cautá a *nodá* sau *nadá*, *nadi* óre-cumu *curmeiu* cu *teiu*, d'in *teiu curmeiu*, a *nodá* fiitorulu cu presente, a coniecturá, opiná, presentí, presagi sortea si a si pune la bona calle acésta sorte, etc.: *de multu nadaie* si *inco va nadaí* fora se dea de *capetulu lucrului* la care *nadaie*; — *nadaitu*, part. sup.: *nadaite capete*; *nu e tempu de nadaitu*, *cu nadaitulu teu nu ti ad-jungi scopulu*; — *nadaitura*, s. f., actione si effectu de *nadaire*: *nadaiturele vostre nu ducu si nu voru duce la neci unu capetu*; — verbulu se applica forte desu ca reflex. *a se nadaí*, cu sensu ce dice cu multu mai multu de câtu simplulu *a nadaí*: *cu dillele se nadaiescu pentru nemicuri*; — forte probabile d'in *nada*, cu sensu despre *cogitare*: *a nadi* = *nodá* d'in *teiu curmeiu*.

NADAITU, *nadaitura*; vedi *nadaire* si *nada*.

NADESDE, s. f., (cu s aspru sibilante), spēs; *sperantia* (vedi in Diction. *sperare, sperante, sperantia, speratu, etc.*) — derivate: *nadesduire, -escu*, v., *sperare, a sperá*; *nadesduitu*, part. sup. subst., *speratus, speratu*; *nadesduitoriu, -tória*, adj. s., *sperans, sperante, speratoriu, etc.*; — covente slavice, cadute, d'in fericire, in deplena desuetudine, si cu fericire supplete in gur'a poporului románu prin susu indicatele: *sperante, sperantia, sperare, speratu, etc.*

NADESUIRE, *nadesduitoriu, nadesduitu*; vedi *nadesde*.

NADIARIRE, -*escu*, v. imp., obscure videri, apparere; hallucinarí, a paré co vede ce in realitate nu vede, a cogitá si crede ce nu e, a si nalluci: *ce ti a nadiaritu? ve nadiarese ce nu mirosc a nasu de omu*; si reflex. *a se nadiari*, cu mai multa energia: *vi se nadiarese si de umbr'a vostra; ce ti s'a nadiaritu pre mene? tie ti se nadiarese de tote câte nu vedi*; — *nadiaritu*, part. sup.; *nadiaritura*, s. f.: *si callulu are nadiariture*; — *nadiarire* e in locu de *inadiarire* = *in-a-diarire*.

NADIARITU, *nadiaritura*; vedi *nadiarire*.

NADIRE = *innadire, naditoriu, naditu, naditura*; vedi *nada*, observandu totu de una data, co *nadire* se aude forte desu in formele conjugationei I: *nadare* = *innadare, nadatione, nadatoriu, nadatu, nadatura* = *innadatura*, — cari, de certu, su identice cu celle ce au o intermediu: *nodare* = *innodare, nodatione, nodatoriu, nodatura, etc.* ce vedi in Dictionariu.

NADIRU, s. m., (fr. *nadir*, — coventu arabicu); puntulu directu oppusu puntului verticale nomitu *zenithu*.

NADRAGELLU, pl. *nadragelli*, s. m., vedi *nadragu*.

NADRAGU, s. m., de regula in pl. *nadragi*, *callgarum genus, femoralia vel feminalia*; braccamente pentru petiore, ciorici = *petiorici, iciari = liciari, femorali, etc.*; inse singulariulu *nadragu* se applica, in speciale, unui-a d'in cei doui cruri ai braccamenteloru; asiá: *punu, scotu ómenii nadragii, cându*

braccamentele su complete; ero: candu unu nadragu lipsesce unei parecla de nadragi, cu acesti nadrogi manci nu se pote imbraccá omulu si essi in lume; — derivate: *nadragellu*, deminutivu: *unu nadragellu de copillu*, inse, de regula, in pl.; *nadragellii unui copillu*; asiá si form'a de deminutivu: *nadraguti*, de regula in pl. *nadraguti*: *ámbla fora nadraguti*; — in fine forma de deminutivu d'in *nadragu* e si *nadragillu, -a*, adj. s., inse, de regula, in form'a f. *nadragilla*, applicatu cu sensu de: *feminalia inepte gerens*, portandu reu si pre dosu *nadragii* sau *nadragellii*: *copillii su, in specie, nesce nadragilli sau nesce nadragille*; — dupo unii coventulu *nadragu* ar fi d'in ung. *nadrág*; dupo D. *Miklosich* acellu-asi coventu ar fi v. slav. *nadragŭi* = *feminalia*; — déro ar poté fi si unu derivatu de la: *netru* = *věstiv* = torcere si tessere, prin form'a *netru, netracu*, apoi mutilatu in *nedragu* sau *nadragu*.

NADRAGILLA, *nadragillu*; vedi *nadragu*.

NADRAGULLA, s. f., in locu de *matragulla* = *matraguna*; vedi in Dictionariu: *matraguna*.

NADRAGUTIU, pl., de regula: *nadraguti*; vedi *nadragu*.

NADUFOSU, -*a*, adj., d'in *nadufu*, plenu de *nadufu*, suffocans, aulmam extinguens, suffocante, asfissiante, occiditoriu, etc.; — *nadufu*, s. m., suffocatio, aulmæ exstinctio, deletio, mortifer aëris tractus, mortifer aër; aeru mortiferu, suffocazione prin aeru venenosu, stingerea respirationei, asphyxia sau asfissia, inecatione prin sufflare de aeru venenatu: *in grope inchise se formédia nadufu*; in specie: *aëris aestus, inecare, lessinare de prea mare caldura: morira multi de nadufu; nu mai potu sufferi nadufulu*; in genere: *gravamen, molestia, dolor, sufferentia, greutate, nevolia, supperare, dorere, etc.*; — acellu-asi coventu se mai aude si in form'a: *naduhu* = *naduchu*, in locu de *nadufu*, de unde apoi derivate: *nadusire, -escu*, v., *sudare, assudare; suffocare, aulmam extinguere, a assudá,*

inse si : a sufflă greu, a inecă, suffocă, etc. : *nadusira si se nadusira multu prin calde si tari beuture; ne nadusesce caldur'a caniculei; me nadusescu toti d'in pregiuru; se nadusi si lessinã; — nadusitoriu, -tória, adj. s., nadusitu, -a, part. sup. etc., si fedos'a forma: nadusiela; — covente slavice, cadute in desuetudine, respinse prin addeveratele covente romanesce : sudore, sudare, assudare, innecu, suffocatione, lessinu, etc.*

NADUFU, s. m., vedi *nadufosu*.

NADULLIRE, -escu, v., avide appetere, ardentor studere; a duce mare doru, a dorî; part. sup., *nadullitu*; s. f., *nadullitura*, adj. s., *nadullitoriu, -tória*; — probabilu d'in *nada, nadire*.

NADULLITORIU, *nadullitu, nadullitura*: vedi *nadullire*.

NADUSIELA, *nadusire, nadusitoriu, nadusitu, nadusitura*; vedi *nadufosu, nadufu*.

NAFRAMA, s. f., vedi *mahrama*.

NAFTA, s. f., si m. *naftu*; vedi in Dictionariu : *naphtha*.

NAFURA si *nafora*, s. f., vedi in Dictionariu : *anafora* = *anaphora*.

NAGATIU, s. m., specia de passere apatica, palustre, *vanelis* (germ. *kititz*)?

NAHORU, s. m., care are numai unu testicu.

NAIBA, s., (leuatu si ca f. si ca m. in sing., éro in pl. de regula ca f.), *dæmon, diabolus, malum, mala res; nequam, scelestus, sceleratus; 1. diavolu, dracu, demone, spiritu necuratu: naib'a impellitiatu, si naib'a impellitiatu; naiba gollu in acestu omu, in acésta muliere; a dá naibei, du-te naibei, duceti-ve cu naib'a, du-te la naiba; ce naib'a pre aici? de naibe nu scapãmu; unu naiba, una naiba; 2. reu, calamitate, nevolia, mai allessu: omu misellu si sceleratu: omulu naibei esti tu; allu naibei omu, a naibei muliere, nu e ncci de naib'a, cu naiba omu, naiba de copillu, naibe de feté, unu naiba de sociu; — derivate: *naibosu, -a*, adj., plenu de *naiba*; — *naibutia*, deminutivu; — forte probabilu d'in *nu aiba* = *n'aiba*, in frasi imprecative ca : *n'aiba parte, n'aiba locu aici*, etc., apoi cu tempulu re-*

dussu la unu subst. *naiba* adjunse una din espressionile reului ideale, realisatu ca draculu, demonele, etc.

NAIBOSU, *naibutia*; vedi *naiba*.

NAIEMIRE si *naimire, -escu*, v., locare vel conducere; a dá sau louá cu *naiemu* = mercede; *naiemitu* si *naiemitu*, part. sup., — adj., *naiemitoriu, -tória*; s. f., *naiemitura* si *naimitura*; — form'a cea mai primitiva, d'in care tote celle precedenti, este : *naiemu* si *naiemu*, s. m., merces, qua quid locatur vel conducitur, *naulum, ναῦλον*, mercede cu care se lóca sau se conduce, so da sau se prende ceva cu mercede; in specie, *naulu* = mercede pentru conducerea unei nave sau locului unei nave : *naicmulu e charu si nu me potu imbarcá si stramutá pre apa cu atáta summa de naiemu*; — tote aceste covente si mai abbreviate sub formele : *namu* = *naiemu* si *naiemu*, *namire* = *naimire* si *naiemire*, *namitu* = *naimitu* si *naiemitu*, etc. — Dict. de Buda interpreta aceste covente prin grec. *μισθός, μισθωτός*, fora se aiba aceste-a relatione formale cu celle romanesce; *Miklosich* reporta totu la v. slav. *namũ*; noi credemu co slavicultu e impromutatu d'in romanesculu *naicmu*, trassu d'in *naie* = *naue* sau *nave* = *navis*, prin suffissulu *mu*, cumu si *naulu* = *naulum, ναῦλον*, e formatu d'in acea-asi radice prin altu suffissu; adeco : *lu* = *lum, λον*; de la acestu sensu specialisatu antaniu la intellessulu de *naulu*, apoi estensu in urma la sensulu generale de *mercede*; — de altramente, coventulu : *naiemu* si derivatele sélle : *naimire*, etc. mai de totu su cadute in desuetudine; abiá in cartile basericesce se mai audu espressioni ca : *se nu intre naimitulu sau namitulu in ouile telle*.

NAIEMITORIU = *naimitoriu, naicmitu* = *naimitu, naiemu*, etc.; vedi *naimire*.

NAIMIRE, *naimitoriu, naimitu, naiemu*; vedi *naimire*.

NAIU, s. m., *Panis fistula, arundinos*; flueru pastorescu; — se dice si *neiu*, vedi si in Dictionariu : *nabliu*.

NALUCA, *nalucire, nalucitoriu, na-*

lucitu, nalucitura; vedi in Dictionariu : *nalluca, nallucire, nallucitoriu, nallucitu, nallucitura*.

NAMIRE, *namitoriu, namitu, namitura, namu* = *naimu* si *naicmu*; vedi *naiemire*.

NAMESNICIA, s. f., statu de *namesnicu*; éro : *namesnicu, -a*, adj. s., inferior, vicarius; in genere : inferiore, subordinatu, suppusu, subiectu, etc.; in specie : vicariu, locotenente allu unui demnitarium, si mai allessu, vicariu allu unui demnitarium basericescu, — coventele se incarca inca cu forme slavice : *namestnicia, namestnicu*; d'in fericire cu totu su cadute in desuetudine; — totu asiá e si : *namestia* si *namestnia*, s. f., possessio; possessione, proprietate, avere, avutu, avutia, bonu, bonuri, etc.

NAMESNICU, *namestnicu, namestia, namestnia*, vedi *namesnicia*.

NAMETE, s. f., si m. *nametu*, nives vento congesta, nivium strues, camulus; neve accumulata de ventu; cumulu, struia de neve; — D. Miklosich refere coventulu la v. slav. *nametü*; déro a cestu coventu nu essiste in limb'a slavica, ci este curatu imaginariu; serbesculu : *namet*, care consuna in sensu cu cellu romanescu, cauta se fia unu impromutu d'in limb'a româna, care esplica coventulu in cestione claru si limpide prin *ometu*, a) multimo de *omeni cocercervati*, b) apoi; verice acervu, cumulu, si, in specie, de *neve* : *mari ometi de neve*; — de aci cu *in* : *in-ometu* = *inometu*; si apoi abbreviatu : *nometu*, obscuratu in : *ndmetu*.

NANA, *nanaila, nanaire, nanaitoriu, nanaitu, nanaitura, nanarc, nanatoriu, nanatu, nanatura, nanasia, nanasia, nanasire, nanasitoriu, nanasitu, nanasitura, nane-nani, nanire, nanitoriu, nanitu, nanitura*, etc., vede *nanu*.

NANU, -a, adj. s., l. *nanus, pumilus, pumilio, pumilo*, (*νάνος, νάνος*, it. *nano*, fr. *nain*); forte micu, nespusu de micu : *piticu, sterpitura*, etc. : *omnu nanu, femina nana, unu nanu de barbatu, nesce nani de militari, unu nanu de tauru*; si de lucruri : *pepene nanu, butoniu nanu,*

unu nanu de cadu, una nana de cada; 2. metaf. a) in genere, *nanu, -a*, mai allessu ca adj., *suptire' suptirellu, delicatu, dilectu, amatu, respectabile, venerabile*; b) in specie, mai allessu ca subst. : a) ca m. f., α') *nanu, -a* = *avunculus, amita, matertera*; *unchiu, matusia, proalocuri*; β') *nanu, -a*, = *nanasiu, nasiu* si *nanu*, de unde derivate : *nanare*, v., a fi *nanu* = *nanasiu*, si : *nanatoriu, -toria, nanatu, nanatura*, applicate ca si *nanu* ensusi numai pre *alocuri*; inse forte usurpate, totu d'in *nanu* : β) derivate α') *nanasiu, -a*, (= *nanaciu*, d'in *nanu, -a* cu suffissu *aciu*), (*pronubus*) *pronuba, paranympus, -a*, (*pater lustricus, mater lustrica, testis baptismi vel matrimonii*); teste de baptezau sau de conunia apoi d'in *nanasiu* derivatele : *nanasia*, s. f. abstr., statu, afinitate, relatione de *nanasiu*; *nanasire, -escu*, v., a fi *nanasiu*, a conuna; *nanasitoriu, nanasitoria*, adj. s., care *nanascesce*; *nanasitu*, part. sup. subst., *nanasitura*, s. f., — se audu pre multe locuri si formele de conjug. I : *nanasiare, -ediu*; *nanasitoriu, -toria, nanasiatu, nanasiatura*; — β') *nasiu, -a*, abbreviatione d'in *nanasiu*, in acelluasi sensu cu *acestu-a*, déro cu multu mai usurpatu in celle mai multe locuri, impreuna cu derivatele selle : *nasia*, s. f. abstr. = *nanasia*, si : *nasire, -escu* = *nasiare, -ediu*, v., *nasitoriu* = *nasitoriu-toria*, adj. s., *nasitu* = *nasiatu*, part. sup. subst., *nasitura* = *nasiaturo*, s. f., — γ) numai fem. *nana*, cu sensulu speciale de : α') *soror natu major*, soru mai mare in etate : *tu esti nana, sor'a nana a familiei nostra*; β') *altis natu, major femina*, femina in genere mai in etate de catu altii, fia *acesti-a masculi sau femine* : *nana dice cea mai tenera sau celtu mai teneru cellei mai betrane*; γ') *amica, amata, amasia, domina, amica, amata, amante, curteana* (inse nu asiá ca *lellea de mai la valle*); *nutrix, mator nutrix*, bona, nutrice, benigna femina cõtra unu alumnu sau si alta persona; inse : δ), *nanu, nana, nonnus, -a*, monachu, -a, calugeru, calugeresa, (vedi mai diosu *nonu* = *nonnu, nunu* = *nunnu*); ϵ) subst. reale, m. sing. *nanu,*

pl. *nane* si *nani*, m. : *nanu-lu*, *nanele*, *nani-i* = *nenia*, carmen vel canticum puerile, lallum, canticu pentru addormitulul prunciloru, pentru resfaciatulu copilliloru si chiaru personelor in etate mai inaintata, etc., canticu forte simplu si fora regule bene determinate, inse plenu de affectione, de si adesea si de ironia : *nane ! nané ! puiulu meu ; nani ! nani ! june animosu si plenu de virtute ; lassati-me cu nanii si cu tote nanele vostre ; cu nanulu teu ne addormi pretoti ; incetati d'in nanulu ce inspira somnu lucratoriloru ; ce nanu urritu!* — derivate d'in *nanulu*, *nanele*, *nanii*, reali : *nanare*, v., lallare, cantillare, a cantá de dormitu, si de aci, a cantá in cetu, a susurrá, a inganá a dese tonuri false si urrite etc. ; *nanatoriu*, -*tória*, adj. s., care *nana* sau *nanédia* ; *nanatu*, part. sup. subst. : *nanatulu vostru e urritiosu ; nanatura*, s. f. : *nanaturele vostre nu delécta, ci disgusta* ; — alte forme, ce se audu mai desu, déro mai pucinu plausibili, ca forme, occurru : *nanaire*, -*escu*, v., cu derivatele selle : *nanaitoriu*, *nanaitu*, *nanaitura* : *nanaiturele dadacoloru rauce* ; si verb. : *nanire*, -*escu*, cu derivatele selle : *nanitoriu*, -*tória*, *nanitu*, *nanitura* ; — in fine form'a *nanaila* si f., care nu e neci *nanatoriu*, nici *nanaitoriu*, neci *nanitoriu*, ci mai multu si prea de asupr'a : *ineptu in cogitare, in portare* si *lucrare*, etc., — trecemu inainte, observandu mai antâniu, co noi credemu ca si in urmatóriele, co tote coventele esplicate peno aci aru fi bene de geminatu, ca si gr. *νάυος* = *nanu* de la inceputu ; asiá déro : *nannu*, *nanna*, *nannaila*, *nannare*, *nannatoriu*, *nanatura*, *nanni*, *nannire*, *nannitoriu*, *nanitura*, *nannasire*, *nannasiu*, etc., — 3. cu vocalile immutate : a) sub form'a *nenne*, si cu sensulu de : a) natu major frater, frate mai mare in etate : *tu esti nenne allu nostru ; nenne intre noi ; fratii, nennele e cellu mai mare de etate, ellu e si cellu mai intelleftu ; nenne mare* ; b) in genere, *avunculus* allique propinquu, unchiu si alti consangeni mai in etate : *nenne unchiu* ; c) in sensu mai largu chiaru si de ecali si inferiori, mai allessu prin affec-

tionem si resfaciare ; — derivate : *nennisioru*, deminutivu d'in *nenne*, inse se aplica si ca nome, mai allessu nome propriu : *Nennisioru*, mai multi *Nennisiori de nome*, asiá si : *nennica*, scurtatu in *neica*, care se dice adese si in sensulu de *nenne* : *neica fratele*, *neica sociulu* ; — *nenneca* = *nennica*, f., mater, mamma ; — b) sub form'a *nannu* si *nunnu*, -a, s. pers., a) *nonnus*, -a, (it. *nonna*, fr. *nonne*), monachu, monacha, calugeru, -a ; in genere : persona venerabile ; b) pater altor ; mater altrix, tata sau mamma nutrice ; c) (pronubus) *pronuba*, *paranymphus*, testis matrimonii, marturu de conunía, (neci de cumu de baptezulu, cumu e *nasiu* sau *nannasiu*), de unde derivate : *nonnare* = *nunnare*, -*ediu*, si : *nonnire* = *nunnire*, -*escu*, v., a fi *nonnu* = *nunnu* ; *nonnatoriu* sau *nunnatoriu* = *nonnitoriu* sau *nunnitoriu* -*tória*, adj. s., *nonnatu* sau *nunnatu* = *nonnitu* sau *nunnitu*, part. sup. subst., *nonnatura* si *nunnatura* ; *nonnitura* si *nunnitura* ; in fine : *nonnia* = *nunnia*, s. f. abstr., statulu personei cu sensulu de sub a) : *monachia*, câtu sicu sensulu de sub c) : statu, relatione a *nonnului* sau *nunnului*, *nunnei*, ca marturi de conunía ; — 4. ordine de idee, espresse cu *l* in locu de *n*, si pertinendu mai allessu la *lallu*, *lallare*, (de care vedi : *lalaire*, *lallare* in Glossariu), déro totu prin ide'a fundamentale strinse cu celle peno aci esposite, si a nome : a) *lella* si *lellu*, s. f. m., reale, ca si *nannu* cu sensu reale, intellessulu de : erro, *vagabundus*, fora capetâniu, *vagabundu*, nestemperatu, etc. ; b) numai fem. *lelle*, (ca si *nanna* numai ca fem.), a) natu major soror, soru mai mare de etate ; b) allis senior femina, femina mai mare de etate de câtu altii ; c) amica, amasia, domina, meretrix, amica, amante, curteana, meretrice : *filiu de lelle*, de aci derivate : *lellisióra*, deminutivu d'in *lelle* applicatu inse si ca *lelle* cu resfaciare ; *lellisióra* inse e forma trassa d'in *lellicia* = *lellitia*, si acesta-a d'in *lellica* ; mutilata in : *leica*, cari tote se usurpa cu sensulu forme *lelle*.

NAPADA, s. f., impetus, oppressio,

obrutio; impetu, atacu, assaltu, persecutione, vessatione, appesare, striviro, coplessire, etc., de unde: *napadire*, -*escu*, v., ruere, irruere, obruere, opprimere, vexare, etc., a se rapedí, precipitá, arruncá, a cadé cu furia asupr'a, a oppreme, striví, vessá, persecutá, appesá, nemicí, innecá, inundá, suffocá, etc.; *napaditoriu*, -*tória*, adj. s., care *napadesce*; *napaditu*, part. sup. subst.; *napaditura*, s. f.; — inse si una forma reprehensibile, ca *napadela*, s. f., — covente de origine slavica.

NAPADELA, *napadire*, *napaditoriu*, *napaditu*, *napaditura*; vedi *napada*.

NAPASTE, s. f., calumnia, injuria, afflictio, vexatio, cruciatus, calamitas; calumnia, diffama, injuria, contumelia, afflictione, vessatione, tormentu, tortura, cruciatu, calamitate; — derivate: *napastuire*, -*escu*, v., calumulare, incusare; affligere, vexare, opprimere, cruelare, a calumniá, diffimá, incusá, incriminá, afflige, tormentá, torturá, vessá, etc., *napastutoriu*, -*tória*, adj. s.; *napastuitu*, part. sup.; *napastuitura*, s. f., — tote de origine slavica.

NAPASTUIRE, *napastutoriu*, *napastuitu*, *napastuitura*; vedi *napaste*.

NAPERCA, s. f., vipera; vipera, sêrpe forte veninosu; — demin. *napercutia*; — dupo Dict. de *Buda* ar fi *naperca* in locu de *noverca*; veri-cumu, de preferitu e popul. *vipera*.

NAPER CUTIA, s. f. vedi *naperca*.

NAPERLIRE, -*escu*, v., pilos amittore, immutare; a lapidá, scambá, mutá *perulu*: *boui*, *calli*, *cani* si *alte bestie* *naperlescu* in *toti annii*; si: *multi serpi* *naperlescu* la *diverse epoche*; — derivate: *naperlitoriu*, -*tória*, adj. s., care *naperlesce*; *naperlitu*, part. sup. subst.: *cani naperliti*, *canii* su in *naperlitu*; *naperlitura*, s. f., *naperlitur'a* *callului*; — altii scriu *nepelire*, ca compos. d'in *ne-peru*; noi credemu co *naperlire* e in locu de *in-aperlire* = *in-a-perlire*.

NAPERLITORIU, *naperlitu*, *naperlitura*; vedi *naperlire*.

NAPERSTOCU, pl.-e, digitalis, degitariu, care se pune la degitu la cosutu; — de respensu pre longa form'a pura si

romanésca: *degitariu*, si pre longa alt'a, mai romanica: *degitare* = *degitale*.

NAPLAIRE, -*escu*, v., opprimere, suffocare; a appesá, opprime, suffocá, innecá; — derivate: *naplaitoriu*, -*tória*, adj. s., care *naplaiesce*; *naplaitu*, part. sup.: *naplaitura*, s. f., — de unde?

NAPLAITORIU, *naplaitu*, *naplaitura*; vedi *naplaire*.

NAPRASNA. s. f., fortuitus, improvidus, inopinus, improvisus, horrendus, et horribilis casus, fors, fortuna; casu, intemperate nepreveduta, neasteptata, terribile si spaimentatoria: *morte de naprasna*, *attucu de naprasna*; — derivate: *naprasnicu*, -*a*, adj., improvisus, inopinatus, subitus, horrendus, terribilis, terrificus; improvisu, inopinatu, neasteptatu, subitu, subitanu, spaimentatoriu, orribile, terribile, fiorosu, etc.: *morte naprasnica*, *invasioni naprasnice*; — *naprasnicia*, s. f., statu, calitate, de *naprasnicu*: *naprasnicia* *mortei*; — de origine slavica.

NAPRASNICIA, *naprasnicu*; vedi *naprasna*.

NAPUSTIRE, -*escu*, v., derelinquere, deserere; a lassá, delassá, parassí, lassá singuru si desertu, a arruncá si lassá la una parte, a neglege, etc.: a *napusti cas'a*, *famili'a*, *lucrulu*, *detori'a*; — derivate: *napustitoriu*, -*tória*, adj. subst., care *napustesce*; *napustitu*, part. sup.: *napustitu de toti ai sei*; inse *napustu*, a) locu desertu si tristu; b) momentu criticu, agonia, ultimu momentu; c) statu amaru si forte tristu, nevolia forte grea; d) si personificatu: *napustu* = *naiba*, spiritu malignu, malitosu; — formate totu d'in *pustu* = *pusta* sau *pustia*; coventu strainu sau romanescu?

NAPUSTITORIU, *napustitu*, *napustu*; vedi *napustire*.

NARANDIA si *narantia*, s. f., pomum aurantium, poma de *aurantiu*; — *narantiu-lu*, pomulu de *narantie*, *malus aurantia*; — formele *aurantia*, *aurantiu* sunt de preferitu.

NARAVELA, *naravire*, *naravitu*, *naravosu*, etc.; vedi *naravu*.

NARAVU, pl.-uri, mos, mores, consuetudo, usus; natura, indoles, inge-

om; vitium, defectus; libido, protervia, petulantia; instinctu sau invetiu bonu sau reu, modu, applecare, propensione, impetu, impulsu de a lucrá, a se portá, etc.; more, mori, consuetudine, usu, usantia, usitatione, invetiu, deprendere, datina, appucatura; mai departe: natura, caracteriu, ingeniú, modu de lucrare in bene sau in reu; defectu, vitii, si in parte affectiva: passione, cupiditate, libidine, petulantia, procacia, furia, etc.: *naravuri bone, naravuri relle; unu callu cu naravu reu*, inse si simplu: *callu cu naravu*;—derivate: *naravire,-escu*, v., a lená, a dá *naravu*; *naravitu*, part. sup., *callu reu naravitu*; *naravitura*, s. f.; *naravosu,-a*, adj., plenu de *naravuri*, in parte de *naravuri relle*;—reprobabile e form'a: *naravela*, s. f. abstr.—*naravitura*, cumu si *naravia*, s. f., statu, calitate de unu reu *naravitu*, cumu si fapta de unu assemine; — *naravu* cu tote derivatele selle sunt de relegatu d'in limb'a româna in cea slavica de unde au irruptu.

NARGHIALEA, pl. *narghialele*; pipa de fumatu, unde fumulu trece prin unu vasu implutu cu apa;—d'in Persi'a addusu prin Turci.

NARTU, pl.-ri, *taxatio, statutum rei pretium*; pretiu fissatu, tassa: *a pune nartula tote mercile*; metaforice: fora regula, fora mesura;—se pare a fi asiaticu.

NASADIRE, *nasaditu*, etc.; vedi *sadire, sadu*.

NASARAMBA, s. f., *stultita, ineptia*, etc., *stultetia, nebonia, ineptia*.

NASCALA, s. f., vedi *nespila*.

NASCOCORIRE,-escu, v., *effervesce-re*; a apprende, inferbentá, interritá, meniá, iufuriá, etc.,—derivate: *nascocoritoriu,-toria*, adj. s., *nascocoritu*, part. sup., *nascocoritura*, s. f.

NASCOCORITORIU, *nascocoritu*, *nascocoritura*.

NASDRAVANIA, s. f., *verborum praestigiae, magia, veneficium*; fapta, vorbe ammagitorie, prestigie, scarlatania, farmecatoria, — d'in *nasdravanu,-a*, adj. s., *praestigiator, veterator, magus, veneficus, insellatoriu, scarlatanu, farmecatoriu*.

NASDRAVANU, adj. s., vedi *nasdravanio*.

NASIA, *nasia*, s. f., vedi: *nasiu si nanu*.

NASIPOSU,-a, adj., *arenosus*; plenu de *nasipu*, *arenosu*,—d'in *nasipu*, s. m., *arena*, *arena*, pamentu aridu, arente: *nasipu menutu*, — coventu strainu, éro cellu romanescu: *arena*, abbreviatu: *rena*, *arenosu*=*renosu*, de cari vedi in Dictionariu;—vedi si formele: *nesipu, ncsiposu* cari se audu pre alocuri.

NASIPU, s. m., vedi *nasiposu*.

NASIRE, *nasitoriu, nasitu, nasitura, nasiu*; vedi *nanu*; vedi si in Dictionariu: *nasire, nasitu*.

NASLIRE,-escu, v., vedi *nasuire*.

NASPRELA, s. f., *asperitas*, — forma in totu modulu de reprobatu, in locu de *inasprime, asprime, aspritura*, etc.

NASTRAPA, s. f., *poculum, cupa*; *cupa*, poteriu, vasu de beutu.

NATAFLETIU,-a, adj. s., *stupidus, stultus, ineptus, insulsus, hebes*; *stultu, stupidu, ineptu, ebete*, fora pricepere, nepreceptu; — de aci paru derivate si: *natangu,-a*, cu acellu-asi intellesu ce are si *natafletiu*,—de unde apoi derivate: *natangia*, subst. f. abstr., statu, calitate, faptu de *natangu*, ca si f. *natafletia* d'in *natafletiu*; *natangosu,-a*, adj., plenu de *natangia*; — asiá si *natariu*, s. f. abstr., d'in *natareu*, f. *natarea*, cu acallu-asi intellesu ce au si: *natafletia, natafletiu*;—si form'a *natantocu,-a*, adj. s., in acellu-asi sensu cu *natangu*; — pote d'in *natu*, *natus*, cu intellesu aprope in form'a *nativu*, (*nativus*), confere si fr. *natif*, mai allesu *naif* cu sensulu appropriatu de alloru nostre.

NATANGIA, *natangosu, natantocu, natariu, natarosu, natarcu*, etc., vedi *natafletiu*.

NAUTELLA, s. m., deminutivu d'in *nautu*.

NAUTIU,-a, adj., vedi *nautu*.

NAUTU, s. m., *cicere*; *cicere*, specia de legume; — derivate: *nautellu*, — vedi in parte: *nautellu; nautiu,-a* adj., de colorea *nautu-lui*, galbinu inchisu.

NAVALLA, s. f., *impetus, aggressio, irruptio, incursio, invasio*; *impetu, at-*

tacu, aggressu, aggressione, incursu, incursione, invasione; — de unde: *navallire, -escu*, v., *aggredi, adoriri, irrucro, irrupere, invadere, impotum facere*; a *aggrede, a aggressá, a adori, irrumpo, invade, atacá, assali, assari, assaltá, face impetu, assaltu, aggressu, incursu, etc.*; *navallitoriu, -tória*, adj. s., care *navallesce*; *navallitu*, part. sup., *navallitura*, s. f., actione si effectu de *navallire*; reprobabili cu totulu su formele: *navalnicu, -a*, adj. s., applectu, propensu a *navalli*, — de undo: *navalnicia*, s. f. abstr.; — déro tote de respinsu ca barbare.

NAVALLIRE, *navallitoriu, navallitu, navallitura, navalnicu*, etc., vedi *navalla*.

NAVODIRE, *navoditoriu, navoditu, navoditura*, vedi *navodu*.

NAVODU, s. m., piscium roto; retella de pesci, pléssa; — derivate: *navodire, -escu*, v., *retibus pisces capere, a prende pesci cu navodu* = *a prende pesci cu reti*; *navoditoriu, -tória*, adj. s., care *navodesce*; *navoditu*, part. sup.; *navoditura*, s. f., actione si effectu de *navodire*; — tote de respinsu ca urrite si inutili.

NEAUSIU si *neosiu, -a*, adj., *indiges, indigenus, puras, purus ac putas, morus*; nascutu in térra: *indegenu, pamenteanu*; curatu fora ammesticu de nascere; in genere, puru, puru si putu, deplenu puru: *neausiu romanu, neausiu vinu romanescu*.

NEBANTUITORIU, -a, adj. s., *qui non laedit, offendit, nocet*; nevettematoriu, nesupperatoriu, inoffensivu, innocuu; si *nebantuitu, -a*, (d'in *ne* si *bantuitu*; vedi *bantuire* Gloss.), part. adj., *incolumis, tutus, intactus, integer, salvus*; neattensu, nevettematu, crutiatu, intactu, integru, incolame, nesupperatu; — covente de origine straina.

NEBANTUITU, -a, part. adj., vedi *nebantuitoriu*.

NEBANUITORIU, -tória, adj. s., *insuspiciens, insuspiciosus*; care nu suspica, nu suspice, insuspiciosu, nepreponitiosu, neprepronitori, etc.; — *nebanuitu, -a*, part. adj., *insuspectus, unsuspectu,*

nesuspectu, neprepusu; — covente de origine straina.

NEBANUITU, -a, part. adj., vedi *nebanuitoriu*.

NEBICIULUITU, -a, adj., *non aestimatu*; nu *estimatu, neestimatu, nestimatu, inestimatu, nepretiuitu*, cu duplu sensu: a) cu sensu generale d'in tote formelo mai susu date, adeco: *ce nu are pretiu, ce nu s'a pretiatu*; b) ce e mai pre susu de veri-ce pretiu, sensu ce au si formele classice: *inaestimabilis, impretiabilis*, pre candu tote celle mai susu produse in limb'a romanesca au acellu-asi sensu, afora de form'a: *nu estimatu, nu pretiatu*; de essemplu: *inestimatu inestimabile, neestimatu = nestimatu, impretiabile, nepretiabile: nepretiatu thesauru, nestemata gemma*; in specie, *nestimata*, ca subst. f., *insémna*, prin sene: *gemma, pétra pretiosa*, s.e.: *rubiniu, adamantii, saphirii su nestimate, corone incarcate de multe si voluinosose nestimate*; — câtu pentru *nebiculuitu* nu scimu so se fia auditu sau se se audia pre unde-va d'in coce de Carpati, pare numai in Dict. de *Bud'a* si de *Barciamu*; — in totu modulu este de respinsu, ca provenitu d'in origine straina.

NEBIRUITU, -a, part. adj., *non victus, invictus, invincibilis, insuperabilis*; nu *invinsu, noinvinsu, invincibile, insuperabile*; — coventu de origine straina.

NEBISUITU, part. adj., *non praesumens, non arrogans, cui nihil concedi potest*; nu *presumente, neci arrogante*, cui *nemica* nu se pote increde, neci *concrede*.

NEBLESNICIA, s. f., *stupiditas, stultitia, absurditas, ineptiae, stultitia, stupiditate, inaptia, neprecepere, etc.* calitate de *neblesnicu, -a, bleunus, gardus, bardus, stupidus*; grossu de capu, nepreceptu, bustianu, stipite, stupidu, etc.; — covente ce nu scimu so se fia auditu neci se se audia pre unde-va d'in coce de Carpati; Dict. de *Buda* in se ne spune co aru fi d'in latinulu *bleunus* (βλενός), mucosu, si de aci: greu si grossu de capu, stupidu, idiotu, etc.,

cumu inse se esplecàmú negativulu *ne* si intrusionea unei sibilante *s*; probabile d'in slav. blasnŭ, de unde se aude si d'in coco de Carpati pre a locuri : *blasna* si *blesna*.

NEBOLTITU, -a, part. adj., haud fornicatus; nu boltitu, care nu are *bolta*; vedi in Dictionariu : *bolta*, *boltire*, *boltitu*, etc.

NEBOTTEZATU, -a, part. adj., in locu de *nebaptizatu* = *nebattezatú*, cumu si care nu scie de *baptizu*, de si de forma e *battezatú*; vedi in Dictionariu art. *nebagare de sema*, etc.

NECADIRE, *necaditoriu*, *necaditu*, *necaditura*, *necadiu*, *necaditosu*, etc. si:

NECAJIRE, *necajitoriu*, *necajitu*, *necajitura*, *necajitosu*, etc. vedi *necasu*.

NECALCATU, -a, part. adj., non calcalus, inviolatus, integer; salvus, incolumis; nu calcatu, incalabile, necalabile, inviolatu, inviolabile, integru, intactu, neattinsu, salvu, totu si integru, etc.; vedi in Dictionariu : *calcare*, *calcatu*, etc.

NECALITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *calitu* de la *calire*, ce vedi in Glossariu): nu calitu, nu aciariatu, nu intaritu, nu ascutitu; — neimbetatu, sobriu, frugale, in tote mentile, etc.

NECANONITU, -a, part. adj., impunitus, non castigatus; nu canonitu, impunitu, nepunitu, necastigatu, incastigatu, — d'in *ne* si *canonitu* de la *canonire*; vedi in Dictionariu : *canonire*, *canonitu*, *canone*, *canonu*, etc.

NECARMUITU, -a, part. adj., non administratus, inadministratus; nu administratu, neadministratu, nedereptatu, lassatu arbitriului seu, in voli'a sea; — d'in *ne* si *carmuitu* de la *carmuire*, ce vedi in Glossariu.

NECASATORITU, -a, part. adj., celebs, inuuptus; nu casatoritu, celibe, care viu in calibatu, neinsoratu; — d'in *ne* si *casatoritu* de la *casatorire*; vedi : *casatorire*, *casatoritu*, etc. in Dictionariu.

NECASIRE, *necasitosu*, *necasitoriu*, *necasitura*; vedi *necasu*.

NECASNICIA, s. f., vita celebs, celibatus; viétia de celibe, celibatu, statu

de necasnicu, -a, adj. s., a) celebs, inuuptus, necasatoritu, celibe; b) *necasnicu*, -a, si cu sensulu de : rei domesticae negligens; care nu si canta de casa; — de sí d'in radechine române : *ne* si *casa*, déro reu formate, si prin urmare de respinsu.

NECASNICU, -a, adj. s., vedi *necasniciá*.

NECASU, pl. e si -uri, (si pre a locuri : *necadiu*, *necadiuri*), gravamen, casus tristis, afflictio, tribulatio, acerbitas, ærumna, crux, cruciatus, miseria, labor, calamitas, taedium; casu greu, dorere, amarú, afflictione, tribulatione, tormentu, tortura, vessatione, calamitate, tediú, supperatione, lucru greu, labore, appesu, pesu, etc. : a) *si versá necasulu ánimeí; ai necasu pre noi; cu necasulu cellu mare se facu lucruri mari; a face necasu cuiva; a patí necasuri, de la cari nu asteptá neci unu necasu; fora necasu nu e placere; in mari necasuri nasce muliereá; in necasulu teu vorbimú si ne portámu asiá; — derivate : necasire, -escu, v., (pre a locuri : *necadire*, *necajire*), cu sensu variatu : a) affligero, augere, vexare, tribulare, cruciare, incommodis afflicere, a supperá, amarí, afflige, auge, vessá, tribulá, tormentá, torturá; b) irritare, iram vel stomachum alicui movere, ad iram concitare, provocare, a interritá, a irritá, inveniná, a concitá sau provocá meni'a, fierea si venenulu; c) affligi, angl. tribulari, cruciari, vexari, succenseri, irasci, indignari, a se supperá, meniá, amarí, invenená, infuriá, vessá, tormentá, torturá, apprende; d) operam dare, navare, conatum adhibere, niti, anniti, outi; fraugi; a se adoperá, a laborá, a assudá, a se incordá; a sfermá, desellá, frange, etc.; — *necasitosu*, -a, adj., (d'in part. *necasitu*), iracundus, irascibilis, stomachosus, acerbus, superatiosus, meniosus, irascibile, iracundu, acerbú; *necasitoriu*, -a, adj. subst., care *necasesce*; *necasitu*, -a, part. sup., *necasitura*, s. f., actiõne si effectú de *necasire*; — slavicultu propusu de D. Miklosich nu esplica conventulu romanescu, care, dupo noi, se*

pote esplicá cu elemente pure romanice ca : *ne si cadiu* sau *casu* d'in *cadere* = *cadere*, si *casu* = *casus*.

NECATELLITU, -a, part. adj., *nu catelytu*, (d'in *ne si catelytu* de la *catellire*); vedi : *catella*, *catellare* = *catellire*, etc., in Dictionariu.

NECAUTARE, s. f., (d'in *ne si cautare*), a) in genere: actio non adimplendi, non intuedi; actione de a *nu cautá*, *nu spectá*, *nu intuitá*; b) in specie, a) negligentia, nepesare, negligentia; β) merolm contemptus; emptoram defectus, despretiu de merci; lipse, defectu, desertare de comperatori; — *necautatu*, -a, part. adj., non adspectus, non inquisitus, invisitatus, desertus, derelictus, neglectus, nu cautatu, necercatu, necercetatu, invisitatu = nevisitatu, neglessu, delassatu, desertatu, parassitu; vedi : *cautare* in Dictionariu.

NECAUTATU, -a, part. adj., vedi *necautare*.

NECERCARE, s. f., intentatio, inexperientia, imperitia, (d'in *ne si cercare*), a) in genere : intentatione, lipse de orico tentatione, esploratione, proba, demonstratione; b) in specie, inesperienza, imperitia, lipse de experientia, de conoscentia, de scientia, nescientia; — *nacercatu*, -a, part. adj., intentatus, inexploratus, imperitus, inexpertus, inscius, tiro, netentatu, nedemonstratu, neprobatu; inespertu = neespertu, imperitu, fora experientia, fora conoscentia, fora scientia, ignorante, nesciente, nesciutoriu, noviciu, tirone, etc.

NECERCATU, -a, part. adj., vedi *necercare*.

NECERCETATU, -a, part. adj., (d'in *ne si cercetatu* de la *cercetare*), non examinatus, inexploratus, indemonstratus; nu essaminatu, inessaminatu, nu cercetatu, inexploratu = neexploratu, indemonstratu, nedemonstratu, neprobatu, etc.

NECERNITU, -a, part. adj., (d'in *ne si cernitu* de la *cernire*); non lugubri veste indutus; fora vestimentu *cernitu*, fora vestimente sau insemne funebri; lugubri, doliose, fora doliu.

NECERNUTU, -a, part. adj., (d'in *ne*

si *cernutu* de la *cernere*), non cribratus, incretus; nu cernutu, incernutu, incretu, neallessu, nelimpeditu.

NECERTATU, -a, part. adj., (d'in *ne si certatu* de la *certare*), irreprensus, non vexatus; nu certatu, irreprensu, nemostratu, fora imputatione, fora discordia, fora dissensione, fora dissidiu, fora urra, etc., vedi si in Diction. *necercatu*, *necercetatu*, *necernutu*, *necertu*, *necerrutu*, etc.

NECETATIANESCU, -a, adj., de *necetatianu*; éro *necetatianu*, -a, adj. s., incivicus, incivis, *nu cetatianu*, care nu e *cetatianu*, incive, incivicu; de aci si : *necetiania*, s. f. abstr., statu, positione, conditione de *necetatianu*; vedi in Dictionariu: 2 *ne*, si *cetatianu*, *cetiania*, *cetianescu*, etc.

NECETATIANIA, *necetatianu*; vedi *necetianescu*.

NECETETIU, -a, adj., illegibilis, ad legendum ineptus; illegibile, nelegibile, ce nu se pote *legere*; ineptu, incapace a *legere*; — d'in *ne si cetetiu*, (vedi in Glos. *cetire*, *cetitu*, *cetetiu*).

NECHEDIASIUITU, -a, part. adj., *nu chediasiuitu*, negarantatu, incautu; — (d'in *ne si chediasiuitu* de la *chediasuire*, in Glossariu).

NECHIAMATU, -a, part. adj., vedi in Dictionariu *neclamatu*, etc.

NECHIARITU = *neclaritu*, -a, part. adj., haud clarus, minime clarus, haud perspicuus, obscurus; obscuru, nu chiaritu, nelimpeditu, — (d'in *ne si chiaritu* = *claritu* de la *chiarire* = *clarire*; vedi in Diction. *chiarire* si *chiarare* = *clarire* si *clarare*; *chiaritu* si *chiaratu* = *claritu* si *claratu*, *chiaru* = *claru*, do unde si *nechiaru* = *neclaru*, camu in a-celluasi sensu cu *nechiaritu*).

NECHIARU, -a, adj., vedi *nechiaritu*.

NECHIBZUIRE = *nechipsuire*, s. f., (d'in *ne si chibzuire* in Glossariu), incoogitatio, imprudentia, inconsideratio, necogitare, inconsiderare, inconsideratione, inconsideratione; — *nechibzuitu*, -a, incogitans, incogitatus, imprudens, inconsideratus, inconsultus; necogitante necogitatu, imprudente, inconsiderante, inconsideratu, inconsulta.

NECHIPZUITU, -a, part. adj., vedi : *nechipzuire, nechibzuire*.

NECHITITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *chititu* de la *chitare* in Glossariu), *inornatus, incomptus, incultus, inornatu, neornatu, incomptu, necomptu, nepeptenatu, incultu*; de unde si : *nechititura* s. f., statu de *nechititu*.

NECHITITURA, s. f., vedi *nechititu*.

NECHIVERNISELA, s. f., forma predeplenu de reprobato; mai pucinu rea e : *nechivernisire*, s. f., *parclmoniao negligentia, negligentia* de alle casei, starei; *nechivernisitu, -a*, part. adj., *neglectus, improvisus, neglessu, improvisu, neprovisu, neprovedutu*; — (d'in *ne* si *chivernisire* in Glossariu).

NECHIVERNISIRE, part. adj., *nechivernisitu*; vedi *nechiverniscla*.

NECINSTE, s. f., (d'in *ne* si *cinste* in Glossariu), *inhonestas, dedecus, infamia, injuria, opprobrium, prebrum, flagitium, contamella, diffamatio, contemptio; inonestate, neonestate, dedecu, desonore, defaima, infamia, neomenia, improbitate, despretiu, contemptu, opprobriu; flagitiu, misellia, batujocura, injuria, etc.*; derivate : *necinstire, -escu*, v., *inhonestare, dedecorare, diffamare, injuriare, exprobrare, improbare, infamia vel dedecore afficere, a desonorá, a batujocurá, injuriá, dedecorá, esprobrá, defamá, etc.*; *necinstitoriu, -a*, adj. s., care *necinstece*; *necinstitu*, part. sup., *inhonestatus, dedecoratus, infamia affectus, desonoratu, dedecoratu, batujocoritu, defamatu, injuriatu, insultatu, esprobratu, opprobriatu, etc.*; *necinstitura*, s. f., *actione si effectu de necinstire*; — barbarismi.

NECINSTIRE, *necinstitoriu, necinstitu, necinstitura*; vedi *necinste*.

NECIOCANITU, -a, *neciontatu, neciuntatu, -a, necioplitu, -a*, part. adj., (d'in *ne* si *ciocanitu, ciontatu* = *ciuntatu, cioplitu*, de la *ciocanire*; *ciontare* = *ciuntare, cioplire* in Glossariu, in care vedi si : *ciontu, ciuntu, ciutu*, etc).

NECIVICU, -a, *necivile, necivilisare, necivilisatione, necivilisatu, necivilitate, etc.*, vedi in Dictionariu 2 *ne* si *ciovicu, civile, civilisare, civilitate, cumu* si : *incivile, incivilitate, incivicu*.

NECIURUITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *ciuruitu* de la *ciuruire*, de cari vedi in Dictionariu).

NECLADITU, -a, *neclatitu, -a, neclaitu, -a, neclintitu, -a*, part. adj. (d'in *ne* si *claditu, claitu, claitu, clintitu*, de la *cladire, claitire, claitre, clintire* in Glossariu); — *neclintire* e si s. f., *stabilitas, firmitas, constantia, perseverantia, firmitate, nestramutare, stabilitate, perseverantia, constantia*.

NECLINTIRE, *neclintitu*; vedi *necladitu*.

NECLOCITU, -a, part. adj., (d'in 2 *ne* si *clocitu* in Diction., vedi in *acellu*-asi : *neglocitu* la art. *neclamatu* = *nechiamatu*).

NECOMMENDATU, -a, part. adj., *haud commendatus*; nu *commendatu, incommendatu*, — (d'in 2 *ne* si *commendatu* de la *commendare*, de cari vedi in Dictionariu).

NECOMPLECTU, -a, adj., *incompletus*, forma erratica, in locu de *correcetele*; *necompletu* = *incompletu*; vedi *incompletu* si *necompletu* la art. *neclamatu* = *nechiamatu* in Dictionariu.

NECOMPARABILU, *necompatibilu, necompressibilu, necommunicabilu, neconsociabilu, etc.*, forme erratice in locu de : *necomparabile* = *incomparabile, necompatibile* = *incompatibile, necompressibile* = *incompressibile, necommunicabile* = *incommunicabile, neconsociabile* = *inconsociabile*, etc., vedi in Diction. art. *neclamatu* = *nechiamatu*.

NECOMPATIMIRE, -escu, v., *haud compati*; a nu *compatemi* = a nu *compati*; *necompatemitoriu, -toria*, adj. s., *haud compatiens*; *necompatemitu*, part. sup., etc., — *simplele, fora ne su* : *compatemire, compatemitoriu, compatemitu*, ce *lipsescu* si in Dictionariu si in Glossariu.

NECONTENIRE, s. f., *incontinentia*, vedi in Dictionariu : *necontenentia, necontentitu*.

NECONVENIBILE, (reu *neconvenibilu*), adj., dupo fr. *inconvenable*, caruia ar *respunde*, la noi, unu *inconvenabile, deco* inse e de *admissu* si *ensusi inconvenibile*, care nu e *classicu*, ci in

loculu lui sta : *inconveniens* = *inconveniente* in Dictionariu, si *neconveniente* la scriptori si vorbitori correcti; asiá si : *neconvenientia*, s. f., de care vedi in Dictionariu, unde si *inconvenientia*.

NECONVINSU, *necoperitu*, *necoptu*, *necorrectu*, *neccorrigibile*, *neccorruptibile*, *neccorruptibilitate*, *necorruptu*, *necositu*; etc.;—vedi in Dictionariu 2 ne si : *convinsu*, *coperitu*, *coptu*, *correctu*, *corrigibile*, *corruptibile*, *corruptibilitate*, *corruptu*, *cositu*, cumu si : *inconvinsu*, *incorruptu*, *incorrigibile*, *incorruptibile*, *incorruptibilitate*, *incorruptu*.

NECOVALA, *necovana*, etc., vedi *nacovala* in Glossariu.

NECOVERSITU, -a, part. adj., *haud superatus*, *insuperabilis*; nu *coversitu*, nu *intrecutu*, *neintrecutu*, *insuperabile*, *nesuperabile*;—(d'in *ne* si *coversitu* de la *coversire* in Glossariu).

NECREDERE, s. f., si *necredimentu*, pl. -e, negationi de *credere*, actione si actu de a nu *credere*, — de adausse pre longa celle d'in Diction. *necredente*, *neccredentia*, *neccredentiosu*;—pre longa a-cestea si : *necredu-lu* = *repulsionea dogmei* religiose, contrapositiona la *credulu credentiu*;—ba chiaru si unu verbu *necredu* sau *necrede*, in analoga cu *nevoi*, etc.

CU, *necredu*; vedi

necrestinu, *necrestin*,
ne si *crecutu*,
Dictionariu.

stinescu,

s. f., cali-

ne = *necucru*, -a,

haud summissus, *inobediens*, *indomitus*, *indevotus*, *implus*; *nesuppusu*, *neascultatoriu*, *indomitu*; *indevotu*, *irrespectuosu* cotra celle sancte, *indevotu*, *impiu*, *irreligiosu* : *pecure necocerc*; *callu necoceru*, *copilli necoceri*, *câne necoceru*;—derivate : *necuceritu* = *necoceritu*, -a, part. adj., d'in *ne* si *cuceritu* sau *coceritu* de la *cucerire* = *cocerire*, de care mai diosu : *cucerire* = *cocerire*, -escu, (si simplu : *coceru*, *coceri*, *cocere*; etc.), *submittere*, *domare*, *verentem*;

devotum, *pium* reddere; a *suppune*, *domá*, *domitá*, *domesticí*, *imbandí* de una parte, *éro* de alta parte; a face *devotu*, *piu*, a face se *venere*, se *adore*, se *respecte* celle sacre : a *coceri vitele*, a *coceri ferele*, a *coceri pre meniosi si vementi*; *celli blandi se cocerescu personloru basricesci*;—*coceritoriu*, -tória, adj. s., care *coceresce* sau se *coceresce*; *coceritu*, part. sup., adj., (vedi mai *susu*); *coceritura*, s. f., actione, actu si effectu de *cocerire*,—se fia coventulu *cocerire*, d'in *cu* = *con* = *com*, prep. si *cerire* = *cerere* = *quaerere*, a prope identicu cu *sensulu franc. conquerir* = *conquirere*? sau adj., *cuceru*, -a, se fia in locu de *cecuru* = *cicuru* = *cicur* = *blandu*, *domitu*, etc.?—veri cumu, ne permitemu a allaturá pre longa celle de *susu* si *urmatóriele* : *necucernu* = *necocernu*, -a, adj., *haud pius*, *indevotus*, *irreligiosus*, nu *piu*, nu *devotu*, *indevotu*, *neinchinatu* *lucuriloru religiose*, fora *cultu* si *adoratione* cotra celle sacre;—de aci : *necucernia*, s. f., calitate de *necucernu*, *necucernicu*, -a, adj., camu iu acellu-asi sensu cu *necucernu*, precumu si s. f. abstr. *necucernicia*;—simplele, fora *ne* : *cucernu*, -a, *cucernicu*, -a, *cucernicia*, etc. opposite la celle cu *ne*.

NECUCERIRE, *necuceritu*, *necuceritura*, *necuceru*, *necucernicu*, *necucernu*, *necucernicia*, *necucernicu*, etc.; vedi *necuceria*.

NECUNUNATU = *necononatu*, -a, part. adj. (d'in 2 ne si *cononatu* de la *cononare*), oppositu la *cononatu* : *cellu necononatu e inco* sau *nu*—*conotatu* sau *in illgetima cononia*.

NECURABILE, adj., (d'in 2 ne si *curabile*), in acellu-asi sensu cu *incurabile*.

NECURATIENIA, s. f., forma de reprobatu in locu de form'a bona : *necuratia*; de assemine *necuratu*, part. adj. iu loculu purului *necuratiatu*, differitu de *necuratu* in punte insemnate.

NECURATITU, -a, part. adj., vedi *necuratienia*.

NECURIOSITATE, s. fem., calitate, *facta* de *necuriosu* : *necuriosu*, -a, adj., *incuriosus*; nu *curiosu*, *incuriosu*, fora

curiositate; vedi si *incuriositate*, *incuriosu* in Dictionariu.

NECURMATU = *necormatu*, -a, part. adj., non interruptas, nu *cormatu*, ne-interruptu, neinctatu, — (d'in 2 ne si *curmatu* = *cormatu* de la *curmare* = *cor-mare*).

NECUSUTU = *necosutu*, -a, part. adj., haud sutus; nu *cosutu*, — (d'in 2 ne si *cosutu* de la *cosere*); asiá si *necusutura* = *necosutura*, s. f., oppositu la *cusutura* = *cosutura*.

NECUVENITU = *nccovenitu*, -a, part. adj., (d'in 2 ne si *covenitu* de la *covenire*); vedi si: *nccoventatoriu*, *necuvientia*, *necuvientiosu*, *necuviosu*, etc. in Dict.

NEDARNICIA, s. f., calitate sau fapta de *nedarnicu*; *nedarnicu*, -a, adj. s., illeberalis, avarus, nu *darnicu*, avaru, illiberale, strinsu de mâna, -inse, ca si *darnicia*, *darnicu*, tote su forme erratice.

NEDECIFRABILE, (cu rea forma: *nedecifrabilu*), adj., illegibilis; nu *descifrabile*, *indescifrabile*, ce nu se pote *descifrá*, illegibile, nelegibile.

NEDECLINABILE, *nedeclinabilitate*, *nedelebile*, *nedebilitate*, etc., (d'in 2 ne si *declinabile*, *declinabilitate*; *dele-bibile*, *delebilitate*); vedi in Dict. *indeclinabile*, *indeclinabilitate*, *indelibile*, *indelibilitate*.

NEDEDATU, part. adj., *nedefaimatu*, -a, part. adj., *nedefinitu*, -a, part. adj., *nedegeratu*, -a, part. adj., *nedelicatetia*, s. f. abstr., *nedelicatu*, -a, adj., *nedemnitate*, s. f. abstr., *nedemnu*, -a, adj. — (d'in 2 ne si: *dedatu*, *defaimatu*, *definitu*, *degeratu*, *delicatetia*, *delicatu*, de la: *dedare*, *defaimare*, *definire*, *degerare*, *demnu*); vedi in Dictionariu: *indefinitu* = *nedefinitu*, *indemnitare* sau *indegnitate*, *indignitate* = *nedemnitare*, *indelicatetia* = *nedelicatetia*, *indelicatu* = *nedelicatu*.

NEDEOSEBIRE, s. f., *nedeosebitoriu*, -tória, adj. s., *nedeosebitu*, part. adj., — (d'in ne si: *deosebire*, *deosebitoriu*, *deosebitu* in Glossariu).

NEDEOSEBITORIU, *nedeosebitu*; vedi *nedeosebire*.

NEDEPENDENTE, adj., *nedependentia*, s. f. abstr., *nedepplenu* = *nede-*

plinu, adj., *nedeplenitate*, s. f. abstr., *nedeprendere*, s. f. abstr., *nedeprensu*, -a, part. adj., *nederimare*, s. f. abstr., *nederimatu*, -a, part. adj., *nederivatu*, -a, part. adj., *nedescoperire*, s. f. abstr., *nedescoperitu*, -u, part. adj., *nedescurcare*, s. f. abstr., *nedescurcatione*, s. f. abstr., *nedescurcatu*, -a, part. adj., *nedesdaunare*, s. f., *nedesdaunatu*, -a, part. adj., *nedesecatu*, -a, part. adj., *nedesertatu*, -a, part. adj., — tote d'in 2 ne si d'in: *dependente*, *dependentia*, *deplenitate*, *deplenu*, *deprendere*, *deprensu*, *derimare*, *derimatu*, *derivatu*, *descoperire*, *descoperitu*, *descurcare*, *descurcatione*, *descurcatu*, *desdaunare*, *desdainatu*, *desecatatu*, *desertatu*; vedi in Dictionariu si aceste-a, si: *independente* = *nedependente*, *independentia* = *nedependentia*, *inderivatu* = *nederivatu*.

NEDESEVERSIRE = *nedesaversire*, s. f., imperfectio, imperfectibilitas, imperfectio, vitiositate, degeneratio; *nedeseversitu* = *nedesaversitu*, -a, part. adj., *imperfectus*, *imperfectibilis*, *defectosus*, *vitiosus*, *imperfectu*, *imperfectibile*, *vitiosu*, *defectuosu*, *degeneratu*; — (d'in: *desaversire* = *deseversire*, *seversire* = *saversire*, covente de origine slavica).

NEDESFACUTU, -a, part. adj., *nedesfientiare*, s. f. abstr., *nedesfientiatu*, -a, part. adj., *nedesfientia*, s. f. abstr., *nedeslegare*, s. f., *nedeslegatione*, s. f., *nedeslegatu*, -a, part. adj., *nedeslipire*, s. f. abstr., *nedeslipitu*, -a, part. adj., *nedeslucire*, (pre a locuri: *nedeslusire*), s. f. abstr., *nedeslucitoriu*, -tória, adj. s., *nedeslucitu*, -a, part. adj., etc.; (d'in 2 ne si: *desfacutu*, *desfientiare*, *desfientiatu*, *desfientia*, *deslegare*, *deslegatione*, *deslegatu*, *deslipire*, *deslipitu*, *deslucire* (pre a locuri: *deslusire*), *deslucitoriu*, *deslucitu*, in Dictionariu).

NEDESPAGUBA, s. f., *nedespagubire*, s. f., *nedespagubitoriu*, -tória, adj. s., *nedespagubitu*, -a, part. adj.; — (d'in ne si d'in *despaguba*, *despagubire*, *despagubitoriu*, *despagubitu*, in Glossariu).

NEDESPARTIBILE, adj., *nedespartibilitate*, s. f., *nedespartitu*, -a, partic. adj., *nedespecetatu*, -a, part. adj., *nedes-*

picatu, -a, part. adj., — (d'in 2 ne si d'in : *despartibile*, *despartibilitate*, *despartitu*, *despecetatu*, *despicatu*, in Dictionariu).

NEDESTOINICIA, s. f., calitate de *nedestoinicu*; — *nedestoinicu*, -a, adj. s., *incapax*, *ineptus*, *inhabilis*, *indexter*, *imperitus*, *inseclus*, *indoctus* *ignoraus*, *ignarus*; *incapace*, *neapace*, *ineptu*, *inabile*, *neindemanaticu*, *nepreceptu*, *imperitu*, *nesciu*, *nesciutoriu*, *indoctu*, *fora scientia*, *fora doctrina*, *ignorante*, *ignauru*; — (d'in ne si d'in *destoinicu*, *destoinicia*, in Glossariu).

NEDESTRUCTIBILE, adj., *nedestructibilitate*, s. f., *nedeterminare*, s. f., *nedeterminatione*, s. f., *nedeterminatoriu*, -*toria*, adj. s., *nedeterminatu*, -a, part. adj., — (d'in 2 ne si d'in : *destructibile*, *destructibilitate*, *determinare*, *determinatione*, *determinatoriu*, *determinatu*; vedi in Dictionariu, unde si : *indestructibile*, *indestructibilitate*, *indeterminatione*, *indeterminatu* si *indeterminabile*, etc.).

NEDIARITU, -a, part. adj., (d'in ne si *diaritu* d'in *diarire*, *differitu* iuse cu totulu de *nadiaritu* de la *nadiarire* in Glossariu).

NEDIBACIA, s. f., calitate de *nedibace*; — *nedibace*, adj. s., *ineptus*, *inhabilis*, *indexter*, *incapax*, *imperitus*, *ignoraus*, *ignarus*, *inseclus*; *ineptu*, *inabile*, *indextru*, *incapace*, *imperitu*, *ignorante*, *nesciutoriu*, *nepreceptu* *neindemanaticu*; — (d'in ne si *dibacia*, de la *dibace* in Glossariu).

NEDIGESTIBILE, adj., *nedigestibilitate*, s. f., *nedigestione*, s. f., *nedigestu*, *nedirectu* = *nediressu*, -a, part. adj., *nedisciplina*, s. f., *nedisciplinabile*, adj., *nedisciplinabilitate*, s. f., *nedisciplinare*, s. f. abstr., *nedisciplinatu*, -a, part. adj., *nediscretionem*, s. f., *nediscretu*, -a, adj., *nedispensabile*, adj., *nedispensabilitate*, s. f., *nedispensu*, -a, part. adj., *nedispensare*, s. f., *nedispensatione*, s. f., *nedispensione*, s. f., *nedisponere* = *nedispunere*, s. f., *nedisponibile* = *nedispunibile*, adj., *nedisponibilitate* = *nedispunibilitate*, s. f., *nedispositione*, s. f., *nedispositu*, -a, part. adj., *nedispostu*, -a, part.

adj., *nedisposu* = *nedisposu*, part. adj., *nedisputabile*, adj., *nedissolubile*, adj., *nedissolubilitate*, s. f., *nedissu*, -a, part. adj., *nedivisibile*, adj., *nedivisibilitate*, s. f., *nedivisu*, -a, part. adj., *nedocile*, adj., *nedocilitate*, etc., (d'in 2 ne si : *digestibile*, *digestibilitate*, *digestione*, *digestu*, *directu*, *diressu*, *disciplina*, *disciplinabile*, *disciplinabilitate*, *disciplinare*, *disciplinatu*, *discretionem*, *discretu*, *dispensabile*, *dispensabilitate*, *dispensu*, *dispensare*, *dispensatione*, *dispensione*, *disponere*, *disponibile*, *disponibilitate*, *dispositione*, *dispositu*, *dispostu*, *disposu*, *disputabile*, *dissolubile*, *dissolubilitate*, *dissu*, *divisibile*, *divisibilitate*, *divisu*, *docile*, *docilitate* in Dictionariu, unde si : *indigestibile* = *indigestibile*, *indigestibilitate* = *indigestibilitate*, *indigestione* = *indigestione*, *indigestu* = *indigestu*, *indirectu* = *indirectu*, *indisciplina* = *indisciplina*, *indisciplinabile* = *indisciplinabile*, *indisciplinabilitate* = *indisciplinabilitate*, *indiscretionem* = *indiscretionem*, *indiscretu* = *indiscretu*, *indispensabile* = *indispensabile*, *indispensabilitate* = *indispensabilitate*, *indispensu* = *indispensu*, *indispensare* = *indispensare*, *indispensatione* = *indispensatione*, *indispensione* = *indispensione*, *indisponere* = *indisponere*, *indisponibile* = *indisponibile*, *indisponibilitate* = *indisponibilitate*, *indispositione* = *indispositione*, *indispositu* = *indispositu*, *indispostu* = *indispostu*, *indisputabile* = *indisputabile*, *indissolubile* = *indissolubile*, *indissolubilitate* = *indissolubilitate*, *indivisibile* = *indivisibile*, *indivisibilitate* = *indivisibilitate*, *indivisu* = *indivisu*, *indocile* = *indocile*, *indocilitate* = *indocilitate*.

NEDOJENITU, -a, part. adj., *haud admonitus*, *non admonitus*; nu *monitu*, nu *admonitu*, *neadmonitu*, *nemustratu*; — (d'in ne si d'in *dajenitu* de la *dajenire* in Glossariu).

NEDOMESTICIA, s. f., *nedomesticire*, s. f., *nedomesticitu*, -a, part. adj., d'in *nedomesticu*, -a, adj., — vedi in Dictionariu : *domesticia* = *domesticitate*, *domesticire* = *domesticare*, *domesticu*.

NEDOMIRIRE, s. f., *nedomirire*, -a, part. adj., (pre a locuri si : *nedumirire*,

nedumiritu); — (d'in *ne* si d'iu : *domirire*, *domiritu*, in Glossariu); — asiá si : *nedomolitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *domolitu*, de la *domolire* in Glossariu).

NEDORIRE, s. f., *nedoritu*, -a, part. adj., *nedoru*, s. m., *nedormire*, s. f., *nedormitu*, -a, part. subst., — (d'in 2 *ne* si d'in *dorire*, *doru* sau *doriu*, *dormire*); asiá si : *nedospire*, s. f., *nedospitu*, -a, part. subst. (d'in *ne* si d'in : *dospire*, *dospitu*).

NEDOVEDITU, -a, part. adj., **non convictus**, **non demonstratus**; **neconvinsu**, **neprobatu**, **nedemonstratu**; — (d'in *ne* si d'in *doveditu* de la *dovedire* in Glossariu).

NEDUMIRIRE, *nedumiritu*, vedi *nedomirire*.

NEEGALE, (si mai reu *neegalu*), adj., in locu de *inecale*, *inæqualis*; *neegalitate*, in locu de *inecalitate*, *inæqualitas*; *neelegibile*, (reu *neeligibilu*), adj., *neeligibilitate*, s. f., *neescusabile*, (reu *neescusabilu*), adj., *neescusabilitate*, s. f., *nesperiente*, adj., *nesperientia*, s. f., *nesperimentatu*, -a, part. adj., *neesplicabile* (reu *neesplicabilu*), adj., *neespressibile* (reu *neespressibilu*, si mai reu *neesprimabilu*), adj., *nessesecutabile*, etc., d'in 2 *ne* si d'in : *ecale*, *ecalitate*, *eligibile*, *eligibilitate*, *escusabile*, *escusabilitate*, *esperiente*, *esperientia*, *esperimentatu*, *esplicabile*, *espressibile*, *essesecutabile*; vedi tote in Dictionariu unde si *inecale*, *inecalitate*, *ineligibile* = *neeligibile*, *ineligibilitate* = *neeligibilitate*, *inescusabile* = *neescusabile*, *inescusabilitate* = *neescusabilitate*, *inesperiente* = *nesperiente*, *inesperientia* = *nesperientia*, *inesperimentatu* = *nesperimentatu*, *insplicabile* = *neesplicabile*, *inespressibile* = *neespressibile*, *inessecutabile* = *neessecutabile*.

NEEVLA VIA, s. f., **impletas**; **impietate**, lipse de respectu cõtra celle sacre, (d'in *ne* si grec. εβλαβία), põte co ar fi mai bene *anevlabia*, gr. ἀνεβλαβία.

NEFALLIBILE, adj., *nefallibilitate*, s. f., *neferice*, adj., ca *nefericitu*; inse *neferice*, s. f. reale : *nefericea* = **infelicitas**, **infortunium**; — *nefientia*, s. f., *nefitoriu*, -tõria, adj. s., (*nefitoriu* de fa-

cia), *nefirescu*, -a, adj., *nefrangibile*, adj., *nefrangibilitate*, s. f., abstr.; — *nefratescu*, -a, adj.; *nafractu*, -a, part. adj., *nefrica*, s. f., *nefricosu*, -a, adj., *nefriptu*, part. adj., *nefructu*, s. m., *nefructuosu*, -a, adj., *nefuratu*, -a, part. adj., etc., — d'in 2 *ne* si d'in : *fallibile*, *fallibilitate*, *ferice*, *fiitoriu*, *fientia*, *firescu*, *frangibile*, *frangibilitate*, *fratescu*, *frecatu*, *frica*, *fricosu*, *fructu*, *fructuosu*, *furatu*; si cu in : *infallibile* = *nefallibile*, *infallibilitate* = *nefallibilitate*, *infelice* = *nefelice*, *infrangibile* = *nefrangibile*, *infrangibilitate* = *nefrangibilitate*, *infructosu* = *nefructuosu*, etc., vedi in Dictionariu.

NEGANDIRE, s. f., *neganditu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *gandire*, si *ganditu*, vedi in Glossariu).

NEGATA, adj., **imparatus**; *imparatu*, *neparatu*. — (d'in *ne* si d'in *gata*, in Glossariu); — camu in acellu-asi sensu si formele ; *negatatu*, -a, si *negatitu*, -a.

NEGHIOBESCE, adv., **stulte**; in modu *neghiobescu*; éro *neghiobescu*, -a, adj. trassu d'in *neghiobu*, cu care *neghiobescu* are camu acellu-asi sensu, adeco : *neghiobu*, -a, adj. s., **stultus**, **stupidus**, **ineptus**, **insulsus**; **stultu**, **stupidu**, **ineptu** **nepreceptu**; — de aci verb. *neghiobire*, -escu, v., a fi si se portá ca *neghiobu* : a *neghiobi* ca *gallin'a órba*; *neghiobitu*, part. sup.; *neghiobitura*, s. f., actione si effectu do *neghiobire*; — in fine totu d'in *neghiobu* si : *neghiobia*, s. f., calitate si facta de *neghiobu*, adeco : **stultetia**, **stupiditate**, **ineptia**, etc. — so fia *neghiobu* in locu de *neglobu*, de ora ce in forto multe limbe so applica totu ce e **rotundu**, cumu e si *globu-lu*, la ce e si **prceceptu**?

NEGHIOBESCU, *neghiobia*, *neghiobire*, *neghiobitu*, *neghiobu*; vedi *neghiobesce*.

NEGLASNISCU, -a, adj., d'in *ne* si *glasnicu* de la *glasu*, cadute de totu in desuetudine, asiá co in locu de *neglasnica* se aude numai **consumante**.

NEGLOBITU, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in *globitu* de la *globire*, de care vedi in Glossariu.

NEGRAITU, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in *graitu* de la *graire*, ce vedi in Dictionariu.

NEGRELA, s. f., forma erratica d'in *negru* sau d'in *negrire*, in locu de *negretia*, *negróre*, *colóre negra*, atramentu.

NEGRESIELNICIA, s. f., calitate de *negresielnicu*; éro *negresielnicu*, -a, adj. s., *erroris expers*; care nu póte cadé in errore, *infallibile*, *nefallibile*, — pentru formele de respinsu, celle doue citate su de totu cadute in desuetudine si de totu neconnoscute poporului veriuna data ci numai unoru inepti carturari; se con-nosce inse si se aude si astadi, in unele locuri, form'a : *negresitu*, -a, part. adj., qui non erravit, non sefellit, care nu a *erratu*, nu a *ratecitu*, uu a *fallitu*; b) adv. certe, certo, haud dubio, indubitante, do certu, fora induolentia, fora dubiu, fora contradictione, etc., — déro neci a-césta forma nu se póte aprobá, ci merita a fi relegata intre barbarismi.

NEGRESIELNICU, *negresitu*; vedi *negresielnicia*.

NEGRIJA, s. f., *negrijire*, -escu, v., *negrijitu*, part. adj., d'in 2 *ne* si d'in : *grija*, *grijire*, *grijitu*, de cari vedi in Dictionariu formele mai correcte : *grige*, *grigire*, *grigitu*.

NEGROLLICA, s. f., si *negruscu* (si *negrusica*), s. f., amendoue essite d'in *negru* ca nomine de plante in sensu esplicatu de Dict. *Barcianu* in german. *schwarzer koriander*, *schwarzer kúmmel*, *das nardenkraut*.

NEGRUSCA = *negrusica*, s. f., vedi *negróllica*.

NEGUITIU si *negutiu*, s. m., specia de passere dupo Dict. de *Buda* : *larus*, *gravia vulgaris*, *triuga vanellus* germ. *kibitz*; vedi si *libutiu*.

NEGUSTATU, -a, part. adj., — d'in 2 *ne* si d'in *gustatu* de la *gustare* in Dictionariu.

NEHARNICIA, s. f., calitate si statu de *neharnicu*, éro *neharnicu*, -a, adj. s., *incapax*, *inhabilis*, *ineptus*, *haud idoneus*; *incapace*, *necapace*, *inabile*, *ineptu*, *neindemanatu*, *nepreceptu*, *nesciutu*, *nesciutoriu*, etc., — (d'in *ne* si *harnicu*, de care vedi in Glossariu).

NEHOTARIRE, s. f., *nehotaritu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *hotarire*, *hotaritu* in Glossariu).

NEIERTARE, s. f., *neiertatu*, -a, part. adj., — d'in 2 *ne* si d'in *iertare*, si *iertatu* = *liertare*, *liertatu* in Dictionariu.

NEIMBLANITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *imblanitu* de la *imblanire* d'in *im* = *in* si *blanire* in Glossariu).

NEIMBOGATITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *imbogatitu*, de la *imbogatire* in Glossariu), de respinsu, pre candu avemu : *inavutitu*, *inavutire*, *neavutitu*.

NEIMPARTASITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *impartasitu* de la *impartasire* in Glossariu).

NEIMPATURATU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *impaturatu* de la *impaturare*, in Dictionariu).

NEIMPODOBITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si d'in *impodobitu* de la *impodobire* in Glossariu); — asiá si : *neimpovaratu*, -a, part. adj., (d'in *ne* si d'in *impovoratu* de la *impovorare* in Glossariu).

NEINCHIPUITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *inchipuitu*, de la *inchipuire* in Glossariu, unde vedi si *chipu*).

NEINCHIRIATU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *inchiriatu* de la *inchiriare*, in Glossariu).

NEINCHISU, -a, part. adj., *neincinsu*, -a, part. adj., *neincoronatu*, -a, part. adj., *neinconnoscentiatu*, -a, part. adj., *neincurcatu*, -a, part. adj., *neincoventiatu*, -a, part. adj., *neindetoratu*, -a, part. adj., etc., — d'in 2 *ne* si d'in : *inchisu* de la *inchidere*, *incinsu* de la *incingere*, *incoronatu* de la *incoronare*, *inconnoscentiatu* de la *inconnoscentiare*, *incurcatu* de la *incurcare*, *incoventiatu* de la *incoventiare*, *indetoratu* de la *indetorare*, etc., tote d'in Dictionariu.

NEINDELETNICIRE, s. f., *neindeletnicitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *indeletnicire*, *indeletnicitu* in Glossariu), asiá si *neindestoinicia*, s. f., — (d'in *ne* si *indestoinicia*); cumu si : *neindrasnela*, s. f., *neindrasnetiu*, -a, adj. s., — (d'in *ne* si *indrasnela*, *indrasnetiu*, in Glossariu).

NEINDREPTARE, s. f., *neindreptatione*, s. f., *neindreptatiosu*, -a, *neindreptatu*, -a, adj., *neindreptatitu*, adj.,

neindulcitu, -a, part. adj., *neinflatu*, -a, part. adj., *neinformatu*, -a, part. adj., *neinfrenabile*, adj., *neinfrenare*, s. f., *neinfrumusetiatu* = *neinformosetiatu*, -a, part. adj., *neinfruntatu* = *neinfruntatu*, -a, part. adj., etc., -d'in 2 ne si d'in : *indreptare*, *indreptatione*, *indreptatiosu*, *indreptatitu*, *indulcitu*, *inflatu*, *informatu*, *infrenabile*, *infrenare*, *infrumusetiatu* = *informosetiatu*, *infruntatu* = *infruntatu*, etc., tote in Dictionariu.

NEINGADUITORIU, -a, adj. s., *neingaduitu*, -a, part. adj., - (d'in ne si d'in *ingaduitoriu*, *ingaduitu*, amendoué d'in verb. *ingaduire*, in Glossariu).

NEINGHIACIATU = *neinglaciatu*, -a, part. adj., *neingrassiatu*, -a, part. adj., *neingrijire* = *neingrigire*, s. f., *neingrijitoriu*, -a, adj. s., *neingrijitu*, -a, part. adj., (vedi mai susu : *negrija*), etc., - d'in 2 ne si d'in *inghiaciatu* = *inglaciatu*, *ingrassiatu*, *ingrigire*, *ingrijitoriu*, *ingrijitu*, etc., tote in Dictionariu.

NEINLESNIRE, s. f., *neinlesnitoriu*, -a, adj. s., *neinlesnitu*, -a, part. adj., - (d'in ne si d'in : *inlesnire*, *inlesnitoriu*, *inlesnitu* in Glossariu).

NEINNEGRITU, -a, part. adj., *neinsanetosiatu*, -a, part. adj., *neinsemnare*, s. f., *neinsocitu*, -a, part. adj., *neintemeiatu*, -a, part. adj., *neintrarmatu*, -a, part. adj., *neintrebatu*, -a, part. adj., *neintrodussu*, -a, part. adj., *neinvelitu*, -a, part. adj., *neinvitatu*, -a, part. adj., etc. -d'in 2 ne si d'in : *innegritu* de la *innegrire* = *innegrirc*, *insanetosiatu* de la *insanetosiare*, *insemnare*, *insocitu* de la *insocire*, *intrarmatu* de la *intrarmare* = *intre-armare*, *intrebatu* de la *intrebare*, *introdussu* de la *introducere*, *invelitu* de la *invelire*, etc. tote in Dictionariu.

NEINTREBUENTIATU, -a, part. adj., - (d'in ne si d'in *intrebuentiatu* de la *intrebuentiarie* in Glossariu).

NEISBANDA, s. f., *neisbutire*, s. f., *neisbutentia*, s. f., *neiscusentia*, s. f., *neiscusitu*, -a, part. adj., *neispilitu*, -a, part. adj., *neispoveditu*, -a, part. adj., *neisprava*, s. f., *neispravitu*, -a, part. adj., *nejufuitu*, -a, part. adj., *nelecuitu*, -a,

part. adj., etc. — (d'in ne si d'in : *isbanda*, *isbutire*, *isbutentia*, *iscusentia*, *iscusitu*, *ispilitu*, *ispoveditu*, *isprava*, *ispravitu*, *jufuitu*, *lecuitu* de la *lecuire*, in Glossariu.)

NELAMURIRE, s. f., *nelamuritu*, -a, part. adj., *nelaudabile*, (reu *nelaudabilu*). adj., *nelaudatu*, -a, part. adj.

NELEGALE, (reu *nelegalu*), adj., *nelegalitate*, s. f., *nelegatu*, -a, part. adj., *nelegitimite*, s. f., *neligitimu*, -a, adj., *neliberale*, adj., (reu *neliberalu*); adj., *neliberalitate*, s. f., *nelimitatu*, -a, part. adj., *nelimpiditu*, -a, part. adj., *nelipsitu*, -a, part. adj., etc.; d'in ne si d'in : *lamurire*, *lamuritu*, *laudabile*, *laudatu*, *legale*, *legatu*, *legitimite*, *legitimu*, *liberale*, *liberalitate*, *limitatu*, *limpiditu*, *lipsitu*, etc., tote in Dictionariu; inse in locu de mai multe cu ne se dicu si cu in : *illegale* = *nelegale*, *illaudabile* = *nelaudabile*, *illiberale* = *neliberale*, *illeberalitate* = *neliberalitate*, *illimitatu* = *nelimitatu*, *illegitimu* = *nelegitimu*, *illegitimite* = *nelegitimite*.

NELINISCE, s. f., *neliniscitu*, -a, part. adj., - (d'in ne si d'in *linisce*, *liniscitu* in Glossariu).

NELOGODITU, -a, part. adj., - (d'iu ne si d'in *logoditu* de la *logodire*, *logodu*, etc., in Glossariu).

NELUCRARE, s. f., *nelucratu*, -a, part. adj., *nemarturitu*, -a, part. adj., *nemantuitu*, -a, part. adj., *nematuru*, -a, adj., *nemateriale*, adj., (rea form'a adv. *nematerialicesce*), *nematerialismu*; s. m., *nematerialistu*, s. m.; *nematerialitate*, s. f., *nememorale*, (reu *nememorialu*), adj., *nemestecatatu*, -a, part. adj., *nemesurabile*, (reu *nemesurabilu*), adj., *nemesurare*, s. f., *nemesuratu*, -a, part. adj., etc., - d'iu 2 ne si d'in : *lucrare*, *lucratu*, *marturitu*, *materiale*, *materialismu*, *materialistu*, *materialitate*, *maturu*, *memorale*, *mestecatatu*, *mantuitu*, *mesurabile*; — in locu de ne intra si in in urmatorieie : *immateriale* = *nemateriale*, *immaterialismu* = *nematerialismu*, *immaterialistu* = *nematerialistu*, *immemorale* = *nememorale*, *immesurabile* sau *immensurabile* = *nemesurabile*.

NEMANGITU = *nemangitu*, -a, part. adj., *nemandillitu*, -a, part., *nemahnitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *mangitu*, *mandillitu*, de la *mangire*, *mandillire*, *mahnitu* de la *mahnire* in Glossariu).

NEMERIRE, -*escu*, v., *collineare*, *attingere*, *invenire*, *advenire*; a ochiá cu ochii, a attinge, a loví dreptu la semnu, a adjuge, a pune mân'a ori cumu preceva, etc.; — *nemeritoriu*, -*tória*, adj. s., care *nemesesce*, *nemeritu*, part. sup., *nemeritura*, s. f., actione si effectu de a *nemerire*; — de unde?

NEMERITORIU, *nemeritu*, *nemeritura*; vedi *nemerire*.

NEMERNICIA, s. f., calitate a *nemernicului*; éro *nemernicu*, -a, adj. subst. peregrinus, advena, alienus, vagus, erro; veniticu, advenu, strainu, vagabundu, care ambla si strabate multe terre; de aci: *nemernicire*, v., peregrinari, a amblá d'in térra in térra, a vagá, vagabundá, a nu avé neci unu capetâniu; *nemernicitoriu*, -*toría*, adj. s., *nemernicitu*, etc.; — barbarismi.

NEMERNICIRE, *nemernicitoriu*, *nemernicitu*, *nemernicu*; vedi *nemernicia*.

NEMESIESCE, adj., in modu *nemesiescu*, — *nemesiescu*, -a, adj., relativu la *nemesiu*; éro *nemesiu*, -a, s. pers., (de la *nému*, genu, gente), nobile, (*gentilhomme*); de aci: *nemesia*, s. f., statu de nobile, nobilitate; — ung. *nemes*.

NEMESIESCU, *nemesia*, *nemesiu*, vedi adv. *nemesiesce*.

NEMETE, s. m., vedi *namete* si *omete* = *omctu*, etc.

NEMILOSTIVIRE, s. f., *nemilostivu*, -a, adj., *nemilosu*, -a, adj., — (d'iu *ne* si d'in: *milostivire*, *milostivu*, *milosu*, in Glossariu, unde vedi mai vertosu *mila*).

NEMIROSITORIU, -a, adj. s., *nemirositu*, -a, part. adj.; *nemistuire*, s. f., *nemistuitiosu*, -a, adj., *nemistuitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in: *mirositoriu*, *mirositu*, *mistuire*, *mistuitiosu*, *mistuitu*, tote in Dictionariu).

NEMPLADIOSIA, s. f., *nemladiosu*, -a, adj., — (d'in *ne* si d'in *mladiosta*, *mladiosu*, in Glossariu).

NEMOLIPSITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si *molepsitu* in Dictionariu).

NEMU, pl. -*uri*, (pron. *nému*, pl. *némuri*), genus, stirps, species, gens, natio, cognatio, familia, propinquitás, consanguineitas, gentilitás; genu, stirpe, gente, natione, cognatione, familia, consanguinitate, gentilitate, specia, vitia, sementia, etc.; — compara ung. *ném*.

NEMUCEDITU, -a, part. adj., *nemucosu*, -a, adj., *nemurire*, s. f., *nemuritoriu*, -a, adj. s., — (d'in *ne* si d'in: *muceditu*, *mucosu*, *murire* = *morire*, *muritoriu* = *moritoriu*, etc., in Dictionariu).

NEMUNCITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *muncitu* de la *muncire* in Glossariu).

NEMUSCATU, -a, part. adj., *nemustratu*, -a, part. adj., *nemutabile*, adj., *nemutabilitate*, s. f., *nemutatu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in: *muscatu*, *mustratu*, *mutabile*, *mutabilitate*, *mutatu*, in Dictionariu, éro in locu de *ne* intra, in unele forme, mai regulatu in: *immutabile* = *nemutabile*, *immutabilitate* = *nemutabilitate*).

NENADESDUIRE, s. f., *nenadesduitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in: *nadesduire*, *nadesduitu*, in Glossariu).

NENALBITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'iu: *nalbitu*, éro acestu-a in locu de *inalbitu* = *in-albitu*).

NENASCUTU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si *nascutu* in Dictionariu).

NENE = *nenne*, *neneca*, *nennisioru*; vedi *nanu*.

NENOBILE, (reu *nenobilu*), adj. *nenormal*, (reu *nenormalu*), adj., — (d'in *ne* si d'in: *nobile*, *normal*; insecu in in locu de *ne* aru fi mai *normali*: *innobile* si *innormal*).

NENOROCIRE, -*escu*, v., *infelicem vel infortunatum reddere*, *dicere*; a face infortunatu, a dice, calificá infortunatu, a orá-sau imprecá réu'a fortuna, co-ci *nenorocire*, e essitu d'in *nenorocu*, s. m., infortunium, mala fortuna, fortuna adversa, calamitas, infortuniu, rea fortuna, fortuna adversa, casu adversu, calamitate, adversitate, in acestu sensu so iéa si subst. verbale *nenorocire*; — (d'in *nenorocu*, derivatu: *nenorocosu*, -a, adj., mala fortuna afflictus, vexatus; tormentatu, vessatu, cruciatu de *nenorocu*, plenu de amarulu *nenorocului*; — d'iu *ne*

norocire derivatu : *nenorocitu*, -a, part. s., *infortunatus*, *infelix*, *nefericitu*, *diferitu* multu de adj., *nenorocosu*; — acf inse adaugemur si oppositulu : *norocu*, s. m., *fortuna*, *bona fortuna*, *felicitas*, *fortuna*, *bona fortuna*, *felicitate*; derivate : *norocosu*, -a, adj., *fortunatus*, *felix*, *faustus*, *prosper*, *fortunatu*, *felice*, *ferice*, *prosperu*, etc.; — *norocire*, -escu, v., *beare*, *fortunatum reddere*, *dicere*, a face, dice *fortunatu*; *norocitu*, -a, part. s., — dupo unii in locu de : *norocire* occorre si unulu compusu cu *in* : *innorocire*, -escu, *innorocitu*, part. sup.; — coventulu *norocu* si tote derivatele su barbăre, d'ora slavice.

NENOROCITU, *nenorocosu*, *nenorocu*, *nenorocire*, *norocitu*, *norocosu*, *norocu*; vedi *nenorocire*.

NENUFARU = *nenuphuru*, s. m., specie de planta, — dupo fr. *nénufar* si *nénuphar*, lat. *nymphaea*.

NENUMERABILE, (reu *nenumera-bilu*), adj., *nenumeratu*, -a, part. adj., *nenumerosu*, -a, adj., *nenumitu* = *nenomitu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in *numera-bile*, *numeratu*, *numerosu* in Diction.; in locu de *nenumera-bile* e mai correctu *innumerabile*.

NEOBICINUENTIA, s. f., *neobicinuire*, s. f., *neobicinuitu*, -a, part. adj.; *neobosire*, s. f., *neobositoriu*, -a, adj. s., *neobositu*, -a, part. adj., *neocarmuitu*, -a, part. adj., *neocrotitu*, -a, part. adj., *neodihna*, s. f., *neodihnitu*, -a, part. adj., *neogoritu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *obicinuentia*, *obicinuire*, *obicinuitu*, *obosire*, *obositu*, *ocarmuitu*, *ocrotitu*, *odihna*, *odihnitu*, *ogoritu* in Glossariu.

NEOBLEGATORIU, -a, adj. s.; *neob-servante*, adj., *neobservantia*, s. f., *neoccupante*, adj., *neoccupatione*, s. f., *neoccupatu*, -a, part. adj.; — d'in *ne* si d'in : *oblegatoriu*, *observante*, *observantia*, *occupante*, *occupatione*, *occupatu*, tote in Dictionariu; — in locu de cu *ne* su mai correcte cu *in* : *inobligatoriu*, *inobservante*, *inobservantia*, *inoccupante*, *inoccupacione*, *inoccupatu*.

NEONESTATE = *neonestitate*, s. f., *neonestu*, -a, adj., *neopportunitate*, s. f., *neopportunu*, -a, adj., *neoppritu*, -a, part.

adj., *neorganicu*, -a, adj., *neorganisatu*, -a, part. adj.; — d'in *ne* si d'in *onestate* = *onestitate*, *onestu*, *opportunitate*, *oppartunu*, *oppritu*, *organisatu* in Dictionariu; inse multoru convine *in* in locu de *ne* : *inonestate* = *inonestitate*, *inonestu*, *inopportunitate*, *inopportunu*; éro pentru *inorganicu*, (dupo fr. *Inorganique*), ar fi de preferitu form'a *anorganicu*, (*ἀνοργανικός*).

NEORINDUELA, s. f., *neorinduitu*, -a, part. adj., *neostenire*, s. f., *neostenitoriu*, -a, adj. s., *neostenitu*, -a, part. adj., *neotravoriu*, -a, adj. s., *nepaditu*, -a, part. adj., *ncpagubitu*, -a, part. adj., *ncpanditu*, -a, part. adj., *nepangaritu*, -a, part. adj., *nepardositu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *orinduēla*, *orinduitu*, *ostenitu*, *otravoriu*, *paditu*, *panditu*, *pangaritu*, *pardositu* in Glossariu.

NEPACIUIRE, s. f., *nepaciuitoriu*, -a, adj. s., *nepaciuitu*, -a, part. adj.; — d'in *ne* si d'in : *paciuire*, *paciuitoriu*, *paciuitu*, vedi *paciuire* in Dictionariu; — pucinu pare plausibile inse form'a : *ncpacinicu*, -a, adj., trassa directu prin *ne* d'in *pacinicu* in locu de *pacificu*.

NEPARTIALE, (reu *nepartialu*), adj., *nepartialitate*, s. f., *nepartinire* = *nepartenire*, s. f., *nepartinitoriu*, -a, adj. s., *nepartinitu*, -a, part. adj., *nepascutu*, -a, part. adj., *nepatire*, s. f., *nepatitu*, -a, part. adj., *nepeccabile*, adj., *nepeccabilitate*, s. f., *nepeccatoriu*, -a, adj. s., *nepeccatosu*, -a, adj., *nepeccatuire*, s. f., *nepeccatuitu*, -a, part. adj., *nepenitente*, adj., *nepenitentia*, s. f., *nepericulosu*, -a, adj., *ncperitosu*, -a, adj., *neperfectibile*, adj., *neperfectibilitate*, s. f., *neperforatione*, s. f., *neperforatu*, -a, part. adj., *nepesare* (reu *nepasare*), s. f., *nepesatoriu*, (reu *nepasatoriu*), -a, adj. s., *nepesatu*, -a, part. adj., *nepesu*, (reu *ncpèsu*), s. m., *ncpipaitu*, -a, part. adj., *ncpiperatu*, -a, part. adj., *neplecticiosu*, -a, adj., *nepoleitu*, -a, part. adj., *nepoliticosu*, -a, adj., *neponderabile*, adj., *neponderabilitate*, s. f., *nepopularitate*, s. f., *nepossibilitate*, s. f.; — d'in *ne* si d'in : *partiale*, *partialitate*, *partinire*, *partinitoriu*, *partinitu*, *pascutu*, *patire*, *patitu*, *peccabile*, *peccabilitate*, *peccatosu*, *pec-*

catuitu, penitente, penitentia, periculosu, peritosu. perfectibile, perfectibilitate, perforatione, perforatu, pesare, pesatoriu, pesatu, pipaitu, piperatu, plectiosu, poleitu, politicosu, ponderabile, ponderabilitate, popularitate, possibilitate, tote in Dictionariu; inse in locu de ne intra in multe mai bene particul'a in: impariale, imparialitate, impeccabile, impeccabilitate, impenitente, impenitentia, imperfectibile, imperfectibilitate, imperforatione, imperforatu, imponderabile, imponderabilitate, impopularitate, impossibilitate.

NEPLAMADITU,-a, part. adj., *neplatire*, s. f., *neplatitu,-a*, part. adj., *neplatnicia*, s. f., *neplatnicu,-a*, adj., *nepocaintia*, s. f., *nepocaitu,-a*, part. adj., *neposta*, s. f., *nepostitu,-a*, part. adj., *nepomenitu,-a*, part. adj., *nepotcovitu,-a*, part. adj., *nepotolitu,-a*, part. adj., *nepotrivire* = *neprotivire*, s. f., *nepotrivitu* = *neprotivitu,-a*, part. adj., — *neprotivire, -escu*, v., (d'in *neprotiva*, adj. adv., oppositu la : *protiva*, ce vedi in parte); — d'in *ne* si d'in : *plamaditu, platitu, pocaitu, posta, postitu, pomenitu, potcovitu, potolitu, potrivire* = *protivire*, *potrivitu* = *protivitu*, in Glossariu.

NEPOVESTITU,-a, part. adj., *neprajitu,-a*, part. adj., *nepravilnesce*, adj., *nepravilnicia*, s. f., *nepravilnicu,-a*, adj., *nepregatitu,-a*, part. adj., *neprictinia*, s. f., *neprictinosu,-a*, adj., *neprictinu,-a*, adj. s., *nepriimire*, s. f., *nepriimitoriu,-a*, adj. s., *nepriimitu,-a*, part. adj., *nepriintiosu,-a*, adj., *neprimediosu,-a*, adj., *neprocopsela*, s. f., *neprocopsitu,-a*, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *povestitu, pravilnesce, pravilnicia, pravilnicu, pregatitu, prictinta, prictinosu, prictinu, priimire, priimitu, priimitoriu, procopsela, procopsitu* in Glossariu.

NEPRACTICABILITATE, s. f., *neprecalculatu,-a*, part. adj., *neprecurmare*, s. f., *neprecurmatu,-a*, part. adj., *nepredatu,-a*, part. adj., *nepreparatu,-a*, part. adj., *neprescriptibile* (reu *neprescriptibilu*), *neprescriptibilitate*, s. f., *neprescrissu,-a*, part. adj., *neprescurlatu,-a*,

part. adj., *nepretivire*, s. f., (si *nepretivire,-escu*), *nepretivitu,-a*, part. adj., *nepreveghiatoriu,-a*, adj. s., *nepreveghiatu,-a*, part. adj., *neprobabilitate*, s. f., *neproductibile*, adj., *neproptitu,-a*, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *practicabilitate, precalculatu, precurmare, precurmatu, predatu, preparatu, prescriptibile, prescriptibilitate, prescrissu, prescurtatu, pretivire, pretivitu, preveghiatoriu, preveghiatu, probabilitate, productibile, proptitu*, tote in Dictionariu; inse in locu de *ne* intra, in multe, si cu multu mai bene, form'a in : *impracticabilitate, imprescriptibile, imprescriptibilitate.*

NEPUTREDITU,-a, part. adj., *nerusu,-a*, part. adj., *nerationabile*, adj., *neratecitu,-a*, part. adj., *nereducabile*, adj., *nerreformabile*, adj., *nereligiositate*, s. f., *nereligiosu,-a*, adj., *neresonatoriu,-a*, adj. s., *neresponditu,-a*, part. adj., *nerespectuosu,-a*, adj., *nerestornatu,-a*, part. adj., *neresucitu,-a*, part. adj., *nerrevocabile*, *nerrevocatu,-a*, part. adj., *nesantitu,-a*, part. adj., *nesarutare*, s. f., *nesarutatu,-a*, part. adj. subst., *nescaldatu,-a*, part. adj., *nescarminatu,-a*, part. adj., *nescrobitu,-a*, part. adj., *nescrutabile*, adj., *nescutitu,-a*, part. adj., *nescuturatu,-a*, part. adj., *nesemnatu,-a*, part. adj., *neseeparabile*, *neseccuru,-a*, adj., *neseccuritate*, s. f., *neseccurante*, adj., *neseccurantie*, s. f., (reu *nesigurantie*), *nesemibile* (mai bone *nesensibile*), *nescrbatu,-a*, part. adj., *nesmaltatu* = *nesmaltitu*, (mai pucinu bene *nesmaltuitu*),-a, part. adj., *nesolubilitate*, s. f., *nespoitu* = *nespolitu,-a*, part. adj., *nesporic*, (reu *nespornicu*),-a, — d'in *ne* si d'in : *putrcditu, rasu, rationabile, recusabile, reformabile, religiositate, religiosu, resonatoriu, respanditu, respectuosu, restornatu, resucitu, revocabile, revocatu, sarutare, sarutatu, scaldatu, scarminatu, scrobitu, scrutabile, scutitu, scuturatu, semnatu, separabile, seccuru, seccuritate, seccurante, seccurantie, sensibilu, serbatu, smaltatu, solubilitate, spolitu, sporicu*, tote in Diction.; inso in locu de *ne* la multe intra mai bene in : *irrationabile, irrecusabile, irreformabile, irreligiositate, irreligiosu,*

irrespectuosu, irrevocabile, irrevocatu, inseparabile, insensibile, insolubile.

NERANITU,-a, part. adj., a) d'in *ranire* = *vulnerare*; b) d'in *rânire* sau *renire* = *curatiare, purgare*; c) *rânire* = *hranire* = *nutrire*; *nerinducla*, s. f., *nesplatitoriu,-a*, adj., *nerasplatitu,-a*, part. adj., *nerodesce*, adv., *nerodescu,-a*, adj., *nerodia*, s. f., *nerodire*, s. verbale, (cu *di* sibilante): *stultitia, ineptia, incapacitate, neprecẽpere*, etc.; (cu *di* duru) : a nu fi fructuosu, a nu fecundá, *neroditoriu,-a*, adj. s., (ca si la *nerodire*), *nerodu,-a*, adj. s., (vedi *rodu* in Gloss.), *nesaditu,-a*, part. adj., *nesbicitu,-a*; part. adj., *nescarbиту,-a*, part. adj., *nescopitu,-a*, part. adj., *nesdrobitu,-a*, part. adj., *neserguire*, s. f., *neserguitoriu,-a*, adj. s., *neserguentia*, s. f., *neseversire*, s. f., *neseversitu,-a*, part. adj., *nesfersitu,-a*, part. adj., *nesficiosu,-a*, adj., *nesfintitu,-a*, part. adj., *nesilentia*, s. f., *nesilitu,-a*, part. adj., *nesilnicu,-a*, adj., *nesilnicia*, s. f., *nesleiciosu,-a*, adj., *nesleitu,-a*, part. adj., *neslobodu,-a*, adj., *nesocotire*, s. f., (si *nesocotire,-escu*), *nesocotitu,-a*, part. adj., *nesocotentia*, s. f., *nespoveditu,-a*, part. adj.; — d'in *ne* si d'in : *ranitu, rinducla, resplatitoriu, resplatitu, rodesce, rodescu, rodia, rodire, roditoriu, rodu, saditu, sbicitu, scarbitu, scopitu, sdrobitu, serguire, serguitoriu, seversire, seversitu, sfersitu, sficiosu, sfintitu, silentia, silitu, silnicu, silnicia, sleiciosu, sleitu, slobodu, socotire, socotentia* in Glossariu.

NERCA, s. f., vedi *norca*.

NESTARUENTIA, s. f., *nestaruitoriu,-a*, adj. s., *nestatetoriu* = *nestatuturiu,-a*, adj. s., *nestatoricia*, s. f., *nestatoricu,-a*, adj., (mai relle forme : *nestatornicia, nestatornicu*), *nestanginitu* = *nestinghiaritu* sau *nestinglaritu,-a*, part. adj., *nestorsu,-a*, part. adj., *nestracuratu,-a*, part. adj., *nestralucitu,-a*, part. adj., *nestramutabile*, adj., *nestravedere*, s. f., *nestraveditoriu,-a*, adj. s., *nestrimptorutu* = *nestrinctoratu,-a* part. adj., *nestringere*, s. f., *nestringutoriu,-a*, adj. s., *nestrcpitu,-a*, part. adj., *nesubordinare*, s. f., *nesufferibile*, adj., *nesufferire*, s. f., *nesufferitoriu,-a*, adj. s.,

nesullimanitu,-a, part. adj., *nesunatoriu* = *nesonatoriu,-a*, adj. s., *nesupperratu,-a*, part. adj., *nesupportabile*, adj., *netabacitu,-a*, part. adj., *netassatu* = *netaxatu,-a*, part. adj., etc. — d'in *ne* si d'in : *staruitoriu, statetoriu* = *statuturiu, statoria, statoriu, stanginitu* = *stinghiaritu* sau *stinglaritu, storsu, stracuratu, stralucitu, stramutabile, stravedere, straveditoriu, strimptoratu* = *strinctoratu, stringere, stringutoriu, stropitu*, *subordinare, sufferibile, sufferire, sufferitoriu, sullimanitu, sunatoriu* = *sonatoriu, supperatu, supportabile, tabacitu, tassatu* = *taxatu*, tote in Dictionariu inse in locu de *ne* la multe e mai correctu in : *instramutabile, insufferibile, insupportabile*.

NESTRADALNICU,-a, adj., *nestradania*, s. f., *nestraduire*, s. f., *nestraduitoriu,-a*, adj. s., *netagaduire*, s. f., *netagaduitu,-a*, part. adj., *netainicia*, s. f., *netainicu,-a*, s. f., *netainuitu,-a*, part. adj., *netalcuitu,-a*, part. adj., *netalmacitu,-a*, part. adj., *netamaduitu,-a*, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *stradalnicu, stradania, straduire, straduitoriu; tagaduire, tagaduitoriu, tagaduitu, tainicia, tainicu, tainuitu, talmacitu, tamaduitu*, in Glossariu.

NETEDIELA, s. f., forma de reprobatu pre longa altele bone, ca : *netedia, netedime, neteditura*, etc. asiá reu si : *netemeinicu*, in locu de : *fora temcliu*.

NETENCUITU,-a, part. adj., *netescuitu,-a*, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *tencuitu, tescuitu* de la *tencuire, tescuire* in Glossariu.

NETESSUTU,-a, part. adj., *netinulu,-a*, part. adj., *netocitu,-a*, part. adj., *netopitosu,-a*, adj., *netopitu,-a*, part. adj., *netorsu,-a*, part. adj., *netractabile*, adj., *netrainicu,-a*, adj., *netransitivu,-a*, adj., *netrupescu,-a*, adj. (inse si mai rea e form'a : *netrupelnicu,-a*), *netyparitu,-a*, part. adj., *neuitatu,-a*, part. adj., *neumitu,-a*, part. adj., (vedi : *uimire, uimitu* in Gloss.), *nenmblatu* = *neamblatu,-a*, part. adj., *neumbritu* = *neumbratu,-a*, part. adj., *neumplutu* = *neimplutu,-a*, part. adj., *neunslatu* = *neinlatu,-a*, part. adj., *nevaliditate*, s. f., *nevalidu,-a*, (de pre-

feritu formeloru : *nevalabile*, [si mai reu: *nevalobilu*], *nevalabilitate*), *nevapsitu*, -a, part. adj., etc., — d'in *ne* si d'in : *tessutu tinutu, tocitu, topitosu, topitu, torsu, tractabile*, (reu *tratabile*, si mai reu : *tratabilu*), *trainicu transitivu, trupescu, typaritu, uitatu, uimitu, umblatu=amblatu, umbritu=umbratu, umplutu=implutu, unflatu=inflatu, validu, validitate, vapsitu*, tote in Diction.; inse in locu de *ne* e mai correctu in : *intractabile, intransitivu, invaliditate, invalidu*, si peno la unu puntu : *invalibile*, etc.

NETICNITU, -a, part. adj., *netocmitu*, -a, part. adj., *netrebničia*, s. f., *netrebniiciosu*, -a, adj., *netrebnicu*, -a, adj., *netrebuentia*, s. f., *netrebuentiosu*, -a, adj., *nevaruitu*, -a, part. adj., *neveditu*, -a, part. adj., *neverstnicia*, s. f., *neverstnicu*, -a, adj. etc., — d'in *ne* si d'in : *ticnitu, tocmitu, trebničia, trebniiciosu, trebnicu, trebuentia, trebuentiosu, varuitu, veditu, verstnicia, verstnicu*, in Glossariu.

NEUTRALICESCE, adv., forma de totu de reprobato, si chiaru adj., *neutralu*, in locu de correctulu *neutrale*.

NEVASTUICA = *nevestuica*, s. f., *mustella*, specia de animale : *nevestuica de padure*, scuriolu.

NEVESCEDITU, -a, part. adj., d'in *ne* si d'in *vesceditu* de la *vescedire* in Dictionariu.

NEVESTA, s. f., *uxor, conjux, consors, recenter nupta*; muliere, conjugue, consorte, de currendu maritata; de aci demin. *nevestica, nevestutia*, cumu si : *nevestuica=nevestuica*; — dupo unii *nevésta* d'in *ne* si *vesta=vesta*.

NEVESTICA, *nevestutia, nevestuica*; vedi *nevésta*.

NEVESTITU, -a, part. adj., *neviclenia*, s. f., *neviclénu* sau *neviclianu*, -a, adj., *nevinovatia*, s. f., *nevinovatu*, -a, part. adj., *nevoinicia*, s. f., *nevoinicu*, -a, adj., *nevolnicia*, s. f., *nevolnicu*, -a, adj., *nevrednicia*, s. f., *nevrednicu*, -a, etc. — d'in *ne* si d'in : *vestitu* de la *vestire, viclenia, viclénu=viclianu, vinoxalia, vinoxovatu, voinicia, voinicu, vrednicia, vrednicu* in Glossariu.

NEVINDICABILE. adj., *nevindicare*, s. f., *nevindicatiosu*, -a, adj., *nevindicatu*, -

a, part. adj., *neviolabilitate*, s. f., *nevoiasiu* sau *nevoliasiu*, -a, adj., *nezographitu*, = *nezographitu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *vindicabile, vindicare, vindicatiosu, vindicatu, violabilitate, (voiasiu), zographitu*, in Diction.; inse pentru *ne* in cateva mai bene in : *invindicabile, inviolabilitate*; éro in locu de *nevindicare, nevindicatu*, etc., vedi in Diction. si : *nevindicare, nevindicatu*.

NICOVALA, s. f., vedi *nacovala*.

NIPARIU, s. m., specia de piperu ce se pune in carnati ca condimentu.

NISTESTEA, (cu amendou s aspru sibilanti), s. f., flore de farina.

NOBILIARIU, -a, adj. s., si :

NOBILITARIU, -a, adj. s., (dupo fr. *nobiliaire*), relativu la *nobile*, care tine de *nobilitate*, mai vertosu tine, prin *nobilitariu*, de *nobilitatu*, part., ca *factu nobile*, de unde *nobiliariu*.

NOBILITORIU si *nobilatoriu*, -tória, adj. s., d'in *nobilare* si *nobilire*, ce au acellu-asi sensu, (vedi in Dictionariu *nobilare* si *nobilire*); in acellu-asi sensu si form'a : *nobilitatoriu*, -tória; d'in verb. *nobilitare*, a nome d'in part. *nobilitatu*, (vedi : *nobilitatoriu* si *nobilitare, nobilitatu* in Dictionariu).

NOBLETIA, s. f., *nobilitas*; calitate, conditione, statu, titlu de *nobile* sau de *nobilitatu*, — (dupo fr. *noblesse*, scurtatu d'in *nobiletia*).

NODA, s. f., vedi : *nodu* in Dictionariu, de unde si demin. *noducia= nodutia*, inse applicatu si la unu nome de planta.

NOEMA, pl. *noemate*, (pre a locuri *noima*, d'in *νοῖμα*), *sensus, intellectus, norma, regula*; sensu, intellessu, norma, regula : *lucrati fora noema, n'ai noema neci in vorba, neci in portare*.

NOICIA sau *noitia*, s. f., vedi : *nouicia* in Dictionariu.

NOIMA, s. f., vedi *noema* mai susu.

NOJITIA, s. f., firu, acia pentru legarea calciamenteloru.

NOMOGANONE = *nomocanonu*, s. m., (*νομοκανων*, d'in *νόμος* = lege, si *κωνών* = canone), lege, regula, collezione de legile baserice.

NOMOLIRE, *nomolosu*, vedi *nomolu*

NOMOLU, s. m., *limus, coenam, lutum*; *limu* = *imu, tina, lutu*; de aci: *monolosu, -a*, adj., *limosu* = *imosu, tinosu*, *lutosu, spurcosu*; *nomolire, -escu*, v., a *limosí* = *imosí, intiná, spurcá, maculá*, etc.; — covente straine.

NOMOPHYLACE, s. m., (*νομοφυλαξ*, d'in *νόμος* = lege si *φύλαξ* = custodo), custode, tutore, protectore allu legiloru.

NOPERCA, s. f., vedi *naperca*.

NORCA, s. f., *noverca*; *noverca*, scurtatu: *norca, nerca*, matre vitrica; — si cu sensu de: *lutra* = *vidra*, specia de animale palustre.

NORISIORU, *norliu*; vedi *noru*.

NORMATIVU, -a, adj., ce serve ca *norma*; vedi in Dictionariu *norma* si derivatele ei.

NOROCIRE, *norocosu, norocu*; vedi *nenorocire* in Glossariu.

NORODU, pl. -e, *populus*, gens, turba, tribus; poporu, plebe, multime; — coventu slavicu.

NOROIRE, -escu, v., obliuare, limo obruere; a necá cu *noroiu*, s. m., *limus, coenum, limu* = *imu, tina*, (vedi si *nomolu*), d'in care verbulu; — totu do aci:

noroiosu, -a, adj., *limosus, coenosus, limosu* = *imosu, tinosu*, — si verbu compositu cu *in*: *innoroire, -escu*: *ne inno-roimiu reu*; — de origine barbara.

NOROIOSU, *noroiu*; vedi *noroire*.

NOROSU, -a, adj., vedi *noru*.

NORU, pl. -i, (contrassu d'in *nubilum* = *nubilu, nuberu, nuceru*, apoi *noru*), 1. *nubes, nubilum*; — derivate: *norisioru* = *nucrisioru, norosu* = *nuerosu, norutiú* = *nueritiú*; (vedi in Dictionariu *nuceru* si derivatele); 2. sub form'a *nuru*, *carmin, incantamentum, illecebra, lenocinium, blanditiae, blandimentum, gratia, suavitas, amoenitas*; *incantaro, incantamentu, illecebra, lenociniu, blandimentu, farmecu, gratia, suavitate, placu, placere*, etc.; *ca are nuri pre facia*; — derivatu: *norliu* si *nurliu, -a*, adj., plenu de *nuri*; inse acésta finale nu pare romanésca, si prin urmare nu se póte recomandá.

NUNA, *nunu*; vedi in Dictionariu *nuna, nunu*; vedi si in Gloss. *nanu*.

NUNTASIU, -a, adj. s., in locu de *nuntariu*, ce vedi in Dictionariu.

NURLIU, *nuru*; vedi *noru*, sub 2.

O.

OBAGIA, s. f., *obagismu, (omagismu)*, s. m., conditione de *obagiu, (omagiú)*, staro servile a terraniloru in Ungaria, desfiéntiata in annulu 1848; specia de vassallitate.

OBAGIU, (*omagiú*), adj. s., (fr. *homme* *libre*); terranu asservitu de domnulu directu (*dominus directus*) allu pamontului, specia de vassallu do conditionea infima, in Ungaria.

OBACHTU, s. m., *vigilia, custodia*; *veghia, custodia*; — coventu germanu *hauptwacht*.

OBANCA, s. f., se fia cu acellu-asi sensu ce are *oblancu*?

OBEDA, s. f., *canthus, apsis, compedos, manicae*; arcu, curbatura solida d'in cerculu rotei; apoi: *compedi, pedice, catene*, in cari se léga arrestatii; — derivate: *obedare, -ediu*, v., *rotas absidibus muntre*; a muni ró'a cu *obede*; *obedatoriu, -a*, adj. s., care *obedédia*; *obedatu*, part. sup. subst., *obedatura*, s. f., actione si effectu de a *obedare*; si form'a: *obedariu, -a*, adj. s., care scie fabricá *obede*; — fem. *obedaria* si *obeda-*

ressa; arte de *obedariu*, *obedaria*; — s'ar pare coventu strainu, inse ar poté se fia si romanescu, formatu d'in *ob* si *pede*, *oppede*, ca si *compede*, d'in *com* si *pede*.

OBEDARE, *obedatoriu*, *obedatu*, *obedatura*, *obedariu*, *obedaressa*; vedi *obeda*.

OBELLA, s. f., *udo*, *pannulus*; peticu de pandia sau pannura, cu care se infasciora petiorulu candu se pune in calciamente; — derivatu: *obellosu*, -a, adj., *pannosus*, *lacor*; plenu de *obelle*, si de aci: *peticosu*, *rupturosus*.

OBELLOSU, -a, adj., vedi *obella*.

OBERSIA, s. f., 1. (pronuntia *ober-sia*), *campus editior* e *valle sensim adsurgens*; *campu*, *planetia* ce se inaltia d'in una *valle* pre nesentite; 2. (pron. *obersia*), *fons*, *latex*; *fonte*, *fontana*, *latices*, *apa scaturiente* in *susu*.

OBICEIU, pl.-e si *uri*, *usus*, *consuetudo*, *mos*, *mores*, *libido*, *cupiditas*; *usu*, *usantia*, *consuetudine*, *deprendere*, *invetiu*, *appucatura*, *appetitu*, *pornire*, *impetu*, *passione*, *cupiditate*, etc.; — derivate: *obicinuire*, -escu, v., *obicinuatoriu*, -toria, adj. s.; *obicinuitu*, part. sup., si: *obicinuentia*, s. f.; — covente de origine slavica.

OBICINUENTIA, *obicinuire*, *obicinuitu*, etc.; vedi *obiciei*.

OBIDA, s. f., *moeror*, *moestitia*, *tristitia*, *dolor*, *acerbitas*; *dorere*, *tristitia*, *intristatione*, *amaritione*, *acerbitate*, *meróre*, *mestitia*, *ánima amara*, etc.; — derivate: *obidare*, *obidu*, etc. si *obidire*, -escu, v., *contristare*, *moestare*, *moeroro* vol *dolore afficere*; a *intristá*, *amarí*, *implé* de *amaru*, de *intristatione*, de *dorere*, de *morere*; *obidatu* si *obiditu*, part. sup.; *obidatura*, s. f., etc.; *obidosu*, -a, adj., plenu de *obida*.

OBIDARE, *obidire*, *obidatu* si *obiditu*, *obiditura*, *obidosu*; vedi *obida*.

OBLADUIRE, -escu, v., *regere*, *regnare*; *gubernare*, *administrare*; a *guberná*, *administrá*, *domní*, *regná*, *dominá*; — derivate: *obladuentia*, s. f., *regimen*, *regime*, *gubernu*, *administratione*; *obladuatoriu*, -toria, adj. s., *care obla-duesce*; *obladuitu*, part. sup.; — covente

de origine slavica de totu cadute in desuetudine.

OBLADUITORIU, *obladuitu*; vedi *obladuire*.

OBLANCU, s. m., *pila sellæ equariæ*; *globu*, *arcu* allu *sellei callului*: *oblan-culu* de *d'inderetru* se *oppune cellui* de *d'inainte*.

OBLASTIA, s. f., cu sensulu de *obladuentia*, etc., *perdute* d'in *consuetudine*, ca si *obladuire*.

OBLOGA, s. f., *novale*, *soll cessatio*; *cessatione* sau *lassare* in *repausu* a unui *pamentu* de *aratu*.

OBLICIRE, -escu, v., *audire*, *comperire*, *apprehendere*, *intelligere*; a *sentí*, *audi*, *intellege*, *leuá* in *mente*; — *oblicitu*, part. sup.; — dupo *Dictionariulu* de *Buda* *coventulu* ar fi *formatu* d'in *obliquus* = *oblicu*, inse d'in *coce* de *Carpati* nu se *aude* *acestu coventu*.

OBLIRE, -escu, v., *aequare*, *explanare*, *complanare*, *dolare*; a *planá*, *complaná*, *netedí*, *nivellá*, *libellá*, *librá*, *ecilibrá*, *dolá*, *polí*, etc.; *oblitoriu*, -toria, adj. s., *oblitu*, part. sup.; *oblitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *oblire*; — *verbulu* cu *derivatele* e *essitu* d'in *oblu*, -a, adj., *rectus*, *directus*, *planus*, *aequus*, *nitidus*, *laevis*, *lenis*, *lentus*, *placidus*, *perspicuus*, *clarus*, *certus*, *verus*; *derectu*, *dereptu*, *planu*, *ecu*, *ecale*, *netidu*, *lenu*, *fora asperitati*, *lentu*, *molle*, *placidu*, *incetu*, *luminatu*, *invederatu*, *certu*, *addeveratu*; ca *adv.*, *oblu*: *directe*, *recte*, *recta*, *perspicue*, *clara*, *diserte*, *vere*, *genuine*, *distiucte*, *nitide*, *laeviter*, *leniter*, *lente*, *commode*, *commodam*, *tantum quod*, *dereptu*, *dreptu*, *netidu*, *lenu*, *incetu*, *lentu*, *commode*, *fora pedica*, *cumu merge* la *ánima*, *fora supperaro*, *luminatu*, *invederatu*, *addeveratu*, in *curatia* de *ánima*, etc.; ca *subst.* *oblu*, m. *reale*, *runcina*, *runcina*, *cutitonia*, *rindea*; — de unde *oblu*, ce a *datu* *tote coventele* d'in *acestu articlu*?

OBLITORIU, *oblitu*, *oblitura*, *oblu*; vedi *oblire*.

OBLOCASIU, s. m., *demin.* *ridiculu* d'in *oblocu*, s. m., *foricula*, *valva lignea fenestrae*; *tabla*, *valva* de *ferestra*, *aparatore* de *ferestra*; ca *demin.* d'in a-

cellu-asi *oblocu* se aude pe a locuri si : *oblocutiū*;—vedi si *oblonu*.

OBLOCU, *oblocutiū*; vedi *oblocasiu*.

OBLOJELA, s. f., fomentum, emplastrum, cataplasma; fomentu, emplastru, cataplasma, specia de apparatusu medicale,—de la verbulu *oblojire,-escu*, fomentis fovere, a pone, applicá fomite, emplastre, cataplasmate; *oblojitoriu,-toria*, adj. s., *oblojitu*, part. sup., *oblojitura*, s. f., actione si effectū de a *oblojire*;—covente straine.

OBLOJIRE, *oblojitoriu*, *oblojitu*, *oblojitura*; vedi *oblojela*.

OBLONASIU, s. m., demin. ridiculu d'in *oblonu*, s. m., fenestrae tabula; tabla de apperatu una ferestra de ventu si de alte pericle.

OBLONU, s. m., vedi *oblonasiu*.

OBLU, vedi *oblire*.

OBORIRE, (conj. simple : *oboru*, *obori*, *obore*, etc.), v., deicere, decutere, delere, abolere; a dá diosu, a culcá la pamentu, a derimá, á desfientiá, a aboli : a *obori* mai multe legi; — *oboritoriu,-toria*, adj. s., *oboritu*, part. sup.; — covente de origine si straina, si mai de totu essite d'in usu.

OBORITORIU, *obloritu*; vedi *oborire*.

OBOSELA, s. f., fatigatio, defatigatio, lassitudo; fatiga, fatigatione, defatigatione, lassitudine, langore; — d'in verb. *obosire,-escu*, defatigare, lassare, frangere, frangl, fatigari, defatigari, languescere, tabescere, a se fatigá, se defatigá, se desellá, languedi, tabesco, se frange; — *obositoriu,-toria*, adj. s., *obositu*, part. sup., *obositura*, s. f., — de origine straina.

OBSIRE, *obositoriu*, *obositu*, *obositura*; vedi *obosela*.

OBOTU, s. f., velu = savonu de mersa pre la terrani.

OBRAJELLU, s. m. pl.-i, demin. d'in *obrazu*, genula;—*obrazu*, s. m. pl.-i, si -e, gena, mola, bucen, focies, os, vultus, pudor; gena, bucca, facia, vultu, pudore, rossine : fara *obrazu*, grossu de *obrazu*; cu ce *obrazu* vei face assemini fapte? *obrazu* de cáne; nu ai *obrazu*; — de aci inco : *obraznicu,-a*, adj. s., impudens, insolens, arrogans, effrons, duril oris;

nerossinatu, impudente, insolente, arrogante, effronte,—de aci : *obraznicia*, s. f., calitate si fapta de *obraznicu*; *obraznicescu,-a*, adj., — *obraznicesce*, adv. : ce *obraznicesce* se porta!—d'in *obraznicu* si verb. *obraznicire,-escu*, a fi *obraznicu*, mai cu putere in form'a reflexiva : a se *obraznici*; part. sup., *obraznicitu*; — directu d'in *obrazu* esse verb. *obrazire,-escu* : a) ca transit. exprobrare, objurgare, reprehendere, increpare, a defaimá, batujocorí, injuriá; b) intr. si reflex. a se *obrazi* = a se *obraznici* de mai susu; *obrazitu*, part. sup., — tote covente straine si de reprobato.

OBRAZIRE, *obrazitu*, *obraznicesce*, *obraznicescu*, *obraznicia*, *obraznicu*, *obraznicire*, *obraznicitoriu*, *obraznicitu*; vedi *obrajellu*.

OBREJA, s. f., terra editior, campus elatior et sterillior; térra, campu inaltu si sterpu.

OBRINTELA, s. f., inflammatio; inflammatione, inferbentare sau caldura, inflatura de morbu; — *obrintire,-escu*, v., inflammare, iustammari; a inflamá si a se inflamá, a apprende sau a se apprende, etc., *obrintitu*, part. sup., — covente straine.

OBRINTIRE, *obrintitu*; vedi *obrintela*.

OBROCIRE,-escu, v., pabulum vel avenam equo praebere; a dá unui callu nutretiu sau avena; *obrocitu*, part. sup.; —verbu formatu d'in : *obrocu*, s. m. pl.-e, pabulum, avena, modlus, pastione, nutretiu, avena, modiu = mesura de cereali.

OBROCU, s. m., vedi *obrocire*.

OBSCE, s. f., commune, communitas, multitudo, vulgus; commune, communitate, multime, vulgu; — de aci : *obscescu,-a*, adj., relativu la *obsce*; *obscesce*, adv., in modu *obscescu*; *obsce*, s. f., communitate, multime, publicitate; *obsceire,-escu*, v., divulgare; a divulgá : a respandí in vulgu, a publicá, a vulgá; *obsceitu*, part. sup., —covente straine, si superflue.

OBSCESCE, *obscescu*, [obsceire, obsceitu]; vedi *obsce*.

OBSE, interj., fors, forsan, ut puta,

puta, ul falleris; pote, so pote crede, de nu te inselli, — neconoscutu, credemu, d'in coce de Carpati.

OBSITARIU si *obsitasu*, s. m., miles dimissus; militariu dimissu licentiatu; — d'in *obsitu*, s. m. reale, dimissio, commeatu; dimissione, commeatu, licentia, volia datu unui militariu; — d'in germ. *abschied*; inse neconoscutu in Romani'a libera.

OBUSIARIU, (reu *obusieru*); s. m., (dupo fr. *obusier*), tormentum bellicum majus; tormentu bellicu mai mare, machina bellica de arruncatu, mortariu de intorsu si arruncatu *obuse*, pl. d'in *obusu*, s. m., globus minor pyrlo pulvere confertus; globu minore incarcatu cu pulbere de focu, bomba mica.

OBUSU, s. m.. vedi *obusiaru*.

OCA, (pron. pre une locuri: *ocá*, pl. *ocalle*, pre alte locuri mai romanesce: *oca*, pl. *oce*), s. f., (ὄλαξά = ὄλαξη), quadrussis; pondu de patru libre sau litre = 1300 gramme fr.

OCACAIA, interj, sau s. f., vedi *ocacaiela*.

OCACAIELA, s. f., ranarum clamor; clamore, sberetu de broscu, — forma in totu de reprobato care inse n'amu auditu neci una data; — mai de sufferitu e form'a *ocacaiu*, care se aude si ca interiectione si ca subst.; f., d'in care apoi: *ocacaire*, -escu, v., *coaxare*, (fr. *coaxer*), a clamá, sberá, cantá ca broscu: *broscu ocaiescu* si *ocacai*; — *ocacaitoriu*, -tória; adj. s., *ocacaitu*: part. subst.; *ocacaitulu broscoloru*: *ocacaitura* s. f., — forte probabile affine cu classiculu *coaxare*, póte corruptu *ocacaire* d'in *ococassare* sau *occocassare*.

OCACAIRE, *ocacaitoriu*, *ocacaitu*, *ocacaitura*; vedi *ocacaiela*.

OCARA, s. f., *probrum*, *opprobrium*, *infamia*, *contumelia*, *dedecus*; *opprobriu*, *batujocura*, *injuria*, *insulta*, *offensa*; parte rossinosa, obscena; — de aci: *ocarire*, -escu, v., *exprobrare*, *dedecorare*, *objurgare*, *corripere*, *convictari*, *reprehendere*; a esprobrá, injuriá, batujocori, objurgá, mustrá, infrontá; *ocaritione*, s. f., ca si *ocara*, inse acea-a mai energica de câtu acésta-a; *ocaritosu*, -a, adj., ple-

nu de *ocaritioni*; *ocaritoriu*, -tória, adj. s., *ocaritu*, part. sup. subst.; *ocaritura*, s. f.; — nu se pare neci slavicu, cumu pretendu unii, neci tiganescu, cumu pretendu altii; ci probabile *ocara* e in locu de *ocara* = *ob-cara*, éro *cara* = *καρά*; asiá déro de scrissu si: *ocarire*, *ocaritione*, *ocaritu*, etc.; — de alta parte e affine cu adj. *ocaru* = *occaru*, -a, maculosu, pestritiu la facia; asiá si cu acestu sensu face allusione la gr. *καρά*.

OCARIRE, *ocaritoriu*, *ocaritosu*, *ocaritu*, *ocaritura*, *ocaru*; vedi *ocara*.

OCARMIURE, -escu, v., deriv. *ocarmuitoriu*, -tória, adj. s., *ocarmuitu*, part. sup., vedi *carmuire* in Glossariu.

OCHIESELLU, adj., *fuscus*, *subfuscus*, deminut. d'in *ochiesiu*: *fete ochieselle*, *baiati ochieselli*, *ochi ochieselli*, *sprincene ochieselle*, *facia ochiesella*, *june ochiesellu*; — *ochiesiu*, -a, adj. *fuscus*, *subfuscus*, *badlus*, *spadix*, *rutilus*; *fuscus* *subfuscus*, *badiu*, *spadice*, *rutilu*, *care*, prin colore la pèru, *facia*, *ochi*, etc., bate bene in negru: *cu sprincene ochiesie*, *callu ochiesiu*, *june ochiesiu*, *muliere ochiesia*; — affini cu *ochiu*?

OCHIESIU, -a, adj., vedi *ochiesellu*.

OCHIERE, v. si s. verbale, *ochietu*, part. sup. subst., *ochietura*, s. f., covente reu pronuntiate si scrise, in locu de cari vedi in Dictionariu formele correcte: *ochiare*, *ochiatu*, *ochiatura*, si mai correcte: *oclare*, *oclatu*, *oclatura*.

OCIELLARIA, (pronunt. *otiellaria*, si aici si in tote urmatorie), s. f., *ociellariu*, -a, adj. s., *ociellaressa*, s. f. pers., *ociellire*, v. si s. verbale, *ociellitu*, part. sup., *ociellosu*; -a, adj., *ociellu*, s. m., *ocierire*, v. si s. verbale, *ocieriosu*, -a, adj., *ocieritu*, part. sup., *ocietaria*, s. f., *ocietariu*, -a, adj. s., *ocietaressa*, s. f. pers., *ocietire*, si s. verbale, *ocietitoriu*, -a, adj. s., *ocietitu*, part. sup. subst., *ocietosu*, -a, adj., *ocietu*, s. m., de cari vedi in Dictionariu formele celle mai correcte: *aciellaria*, *aciellariu*, -a, *aciellaressa*, *aciellire*, *aciellitu*, *aciellosu*, *aciellu*, *aciarire*, *aciaritu*, *aciariosu*, *acietaria*, *acietariu*, *acietararessa*, *acietire*, *acietitoriu*, -a, *acietitu*, *acietosu*, *acietu*.

OCINA, s. f., *fundus internus domus*;

locu internu allu curtei; *ocinicu*, s. m., mollitoris adjutor mercenarius; servitoriu mercenariu la mor'a unui morariu; — de origine slavica.

OCINICU, s. m., vedi *ocina*.

OCNA, s. f., *sallsodina*, *sallfodina*, *sallna*, *fodina*; *fodina*, minera de sare, *salina*, *fodina* sau *minera* in genere, unde se sapa ceva; in parte, *ocna* si locu de punitione grea pentru criminali si scellesti; — *ocnasiu*, -a, adj. s., a) care sapa la una *ocna*; b) cellu condemnatu la *ocna*; de aci si : *ocnire*, v., a) a lucra la *ocna*; b) a sedé in *ocna* ca condemnatu; — radicea se pare ascunsa sub slavicultu *okopno* de la *okopati*.

OCNASIU, *ocnire*, vedi *ocna*.

OCOLIRE, -escu, v., *olugere*, *circumdare*; *vitare*, *devitare*, *evitare*, *ambire*; *circumire*, *circuire*, per *ambages* ire; a cinge, incongiurá, impressurá, inchide, coprende; a evitá, a se departá, fugi, a flecte, a luá calle stramba, a face incurcaturi, a amblá prin ambage, etc.; *ocolisiu*, s. m., *circuitus*, *ambages*, *mersu* pre departe, *incongiurare*, *circuitu*, *apucare* a laturi; *ocolitoriu*, -a, adj. s., *ocolitu*, part. sup., *ocolitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *ocolire*; — *ocolu*, s. m., (de unde tote celle precedenti), *orbis*, *circus*, *circuitus*; *caula*, *ovile*, *cors*, *aula*, *ambages*, *flexus*, *diverticulum*, *effugium*; *orbe*, *cercu*, *curte*, *gardu*, *ambage*, *flessu*, *abbatere*, *circuitu*, *effugiu*; — sub form'a *ocollu*, (ob — *collum* ?), *ocollire*, *ocollitu*, aru luá *facia* romanica, in se *pučinu* probabile.

OCOLISIU, *ocolitu*, *ocolitura*, *ocolu*; vedi *ocolire*.

OCROGU = *ocrugu*, s. m., *circus*, *circumscriptione*; *cercu*, *circumscriptione*, *tinutu*, *periferia*, *districtu*, etc.; — nu e romanescu, déro d'in *fericire* cu *totulu* *cadutu* in *desuetudine*.

OCOSIU, -a, adj., *prudens*; *sciulus*, *argutus*; *plenu* de *mente*, *preceptu*, *prudente*, *sciutoriu*, etc.; — cu *totulu* *recunoscutu* d'in *cocce* de *Carpati*.

OCROTELA, s. f., *favor*, *tutela*; *protectione*, *favore*, *apperare*, *sustentatione*, — d'in *ocrotire*, -escu, v., *favere*, *fuerti*, *sustentare*, *morari*, *commerari*;

a *protege*, *sustentá*, *apperá*, *umbri*, *scuti*; — *ocrotitoriu*, -a, adj. s., *care* *ocrotisce*; *ocrotitu*, part. sup.; — *covente* *straine*.

OCROTIRE, *ocrotitoriu*, *ocrotitu*; vedi *ocrotela*.

ODAGACIU, s. m., *specia* de *lemn* aromaticu *indianu*, *agalochium* (*ἀγάλλοχον*), *lemn* de *aloe*, mai de *preferitu* aru fi *formele*: *agalochu* sau *agalochiu*, *agulociu*.

ODAIA, s. f., *conclavium*, *conclave*, *cella*, *villa*; *conclaviu*, *conclave*, *cella*, *camera*, *incapere*; *villa*; — *odaitia*, s. f., *demin.* d'in *odaiu*; *odaiasiu*, -a, s. pers., *famulus*; *servitoriu*, *camerariu*.

ODAIASIU, *odaitia*; vedi *odaiu*.

ODALISCA, s. f., *muliere* de *haremu*, *muliere* de *casa* turcesca, mai *allessu* d'in *palatiulu* *sultanului*.

ODESDIA, mai *allessu* pl. *odesdic*, (cu s aspru sibilante), *vestis* liturgica, *vestimente* liturgice; — *barbarismu*.

ODIHNA, s. f., *quies*, *requies*; *repausu*; — *odihnire*, -escu, v., *quiescere*, *requiescere*; *pacare*, *tranquillare*, *sedare*; a *repausá*, *impacá*, *alliná*, *addormi*; *odihnitoriu*, -a, adj. s., *odihnitu*, part. sup.; — *barbarismu*.

ODIHNIRE, *odihnitoriu*, *odihnitu*; vedi *odihna*.

ODOBELA, s. f., *incarceratio*, *carcer*; *carcere*, *incarceratione*, *inchisore*; — si *dobela* in *locu* de *odobela*; — *barbarismi*.

ODOGACIU, s. m., vedi *odagaciu*.

ODOLENU, s. m., *nardus* *silvestris*, *valeriana* *officinalis*, *Linn.* *planta*; — *odolenu* de *monte*.

ODORBIREU, s. m., *administrator*, *provisor*; *administratoriu*, *provisoriu*, in *curtea* unui *proprietariu* nobile la *Ungur*. Compara ung. *udvarbiró*.

ODOROGA, s. f., *fractum* *vas*; *clamor*, *strepitus*; *ceva* *frantu* si *stricatu*; *vasu* *spartu*, *cumu* si : *gura* *sparta*, si de aci : *larma*, *clamore*, *sberitu*, *strepitu* : *odoroga* de *carrutia*, *odoroga* de *gura*, nu le mai *tacu* *odorogele* de *gura*; — *odorogire*, -escu, v., a *frange*, *sparge*, *stricá*, si de aci : a *strigá*, *sberá*, *vociferá*, *vorbi* *verdi* si *uscate*; *odorogitoriu*, -a, adj. s., *care* *odorogisce*; *odoro-*

gitu, part. sup., *odorogitura*, s. f.; — la altii se aude: *hodoróga*, *hodorogire*; la altii: *odorojire*, *odorojitoriu*, *odorogitura*.

ODOROGITORIU si *odorojitoriu*, *odorogitu* si *odorogitu*, *odorogitura* si *odorogitura*; vedi *odoroga*.

ODORU, pl.-c, *munus*, *gemma*, *thesaurus*; *munu*, *daru* *munificu*, *gemma*, *thesauru*, — mai *allessu* *daruri* de *nunta*; (confere *δῶρον*).

ODOSU, s. m., *aveua fatua*, *Linn.*, *specia* de *avena* sau *ovesu*, *avena* *selbatica*.

ODOVAIENIA si *odovania*, *octava* *cujusdam festi*; *octav'a* *unei serbatore*; — *odovaire*, -*escu*, v., *octavam festi celebrare*, *repetere*, a *serbá* *octav'a* *unei serbatore*, si de *ací*: a *repetí*, a *reiterá*, a *redice*; *odovaitu*, part. sup., *odovaitura*, s. f., — *covente* cu *totulu* *cadute* in *desuetudine*, (confere *ὄδοος* = *octavus*).

ODOVAIRE, *odovaitu*, *odovaitura*; vedi *odovaieniu* = *odovania*.

ODRASLA, s. f., *germen*, *palmos*, *pullus*, *fetus*, *proles*, *suroulus*; *germe*, *pulliu*, *surcellu*, *fetu*, *muguru*, *prole*, *coltiu*; — *odraslire*, -*escu*, v., *germinare*, *pullulare*, *pullulescere*; a *germiná*, *prolificá*, *procreá*, *impullíá*, *pullulá*, *incoltí*, *mugurá*; *odraslitoriu*, -*a*, adj. s., *odraslitu*, part. sup., *odraslitura*, s. f., — *covente* *straine* *cadute* *deplenu* in *desuetudine*.

ODRASLIRE, *odraslitoriu*, *odraslitura*; vedi *odrasla*.

OFERLIRE, -*escu*, v., *convictari*, *contumellá* *vel* *ignominlá* *afflicere*; a *conviciá*, *injuriá*, *batujocurá*, *insultá*, *opprobriá*, *incarcá* de *opprobrie*; *oferlitu*, part. sup., *oferlitura*, s. f.; — *neconnoscutu* d'in *coce* de *Carpati*.

OFERLITU, *oferlitura*; vedi *oferlire*.

OFILIRE, -*escu*, v., *palescere*, *lauguescere*, *tabescere*; *perire*, *mori*; a *pallí*, *langí*, *langedí*, *tabesce*, *deperi*, *perí*, *mori*; — *ofilitu*, part. sup., *ofilitura*, s. f.; — *barbarismi*.

OFILITU, *ofilitura*; vedi *ofilire*.

OGARCA, s. f., d'in m. *ogaru*, *câne* de *liepori*, *leporariu*, de *ací* si *demin.* *ogarutiu* si *ogarusiu*; si d'in *ogarca* de-

minutivu *ogarcutia*; — *tote* de *origine* *straina* si *neconnoscuta*.

OGARCUTIA, *ogaru*, *ogarutiu*; vedi *ogarca*.

OGASIU, s. m.; vedi *fagasiu*, *vagasiu*.

OGIGIRE, -*escu*, v., *siccare*, *exsiccare*, *arsfacere*; a *seccá*, *osseccá* = *uscá*, *desseccá*, *arde*, *frige*; *ogigitu*, part. sup.

OGLINDA, s. f., *speculum*; *speculu*: a *se uitá* in *oglinda*; *metafor.* *oglind'a* *apeloru*; — *oglindare* si *oglindre*, v., mai *allessu* *refless.* a *se oglindá*, a *se oglindí*, a *se uitá* in *oglinda*; *oglindatu* si *oglinditu*, part. sup.; — *oglindariu*, -*a*, adj. s., *specularius*; *speculariu*, *care* *fabrica* sau *vende* *specie*; *oglindaria*, s. f., a) *arte* de *oglindariu*, *officina* de *oglindariu*; b) *multime* de *oglinde*, in *specie*: *ornatu* in *case* si *alte* *locuri* cu *oglinde*; — de *origine* *straina*.

OGLINDARE, *oglindre*, *oglindaria*, *oglindariu*, *oglindatu*, *oglinditu*; vedi *oglinda*.

OGNA, s. f., vedi *ocna*.

OGODU, s. m., *quies*, *requies*; *repausu*, *pace*, *trancillitate*; — *neconnoscutu* d'in *coce* de *Carpati*.

OGOIARE, v., (conj. simplu: *ogoiu*, *ogoi*, *ogoi*, etc., *asiá* si *form'a*: *ogoire*: *ogoiu*, *ogoi*, *ogoi*, etc.), *lenire*, *sedare*, *transquillare*; *leniri*, *sedari*; a *alliná*, *impacá*, *imbandí*; a *se impacá*, a *se alliná*; — *ogoiatu* si *ogoiu*, part. sup.; — *ogoiu*, s. m., *sphaeristorium*, *jocu* de *pila*, de *mince*.

OGOIATU, *ogoiu*, *ogoiu*; vedi *ogoiare*.

OGORIRE, -*escu*, v., *agrum proscindere*; *vervagere*; a *proscinde*, a *sulcá*, *intorce* *agru*, a *vervage*; — *ogoritu*, part. sup., *ogoritura*, s. f., in *fine* *ogoru*, s. m., *novale*, *vervactum*, *ager proscissus*, *agru* *intorsu*, *vervactu*, *novale*; — nu se *pare* *neci* *ungaricu* *neci* *slavicu*, *ci* *corruptu* d'in *agru* = *ager*.

OGORITU, *ogoritura*, *ogoru*; vedi *ogorire*.

OGRADA, s. f., *septum*, *hortus*; *gardu*, *septu*, *locu* *inchisu* cu *gardu*; — *ogradire*, -*escu*, v., *sepire*, a *ingradí*, *ingardí*, *inchide*; *ograditu*, part. sup.

OGRINJI, s. m. pl., fenum a pecoribus relictum, fenu sau parte de nutretiu lassatu de pecure, lapidatura d'in nutretiu.

OHAVNICIA, s. f., statu de *ohavnicu*; — *ohavnicu*, -a, adj., propriu, liberu, allu seu propriu, scutitu de verice dare, absolutu de verice impositu.

OINARE, *oinatu*, *oinatura*; vedi *oinaria*.

OINARIA, s. f., statu de *oinariu*, éro *oinariu*, -a, adj., erro, vagabundus, iners, piger; vagabundu, care ámbra fora capitâniu, fora lucru, inerte, pegru, bätendu drumurile; — *oinarire*, -escu, v., *vagari*; a vagá, a amblá fora capitâniu, a bate callea, a nu se ocupá cu nemica utile; *oinaritu*, part. sup., *oinaritura*, s. f., inse si *oinatura*, s. f., d'in verb. *oinare*, *oinatu*, part. sup.; — se aude pre a locuri cu *h* initiale: *hoinare*, *hoinatu*, *hoinatura*, *hoinaria*, *hoinariu*, *hoinarire*, etc.

OISTE, (cu s aspru sibilante), sau *oisce*, s. f., temo, temone, pertica de care se injuga jumentele.

OJIJIRE, vedi *ogigire*.

OJINA, s. f., mancare de séra; — *ojinare*, v., merendam sumere; a leuá merenda, mancare de séra; *ojinatu*, part. s.; — covente neconnoscute d'in coce de Carpati; se fia corrupte d'in *ajunare*, *ajunatu*, *ajunu*, etc. ?

OJOGU, s. m., *scopa furnaria*; matura de fornu, *pamatu* de coptoriu; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

OLACARIA, s. f., statu, conditione de *olacariu*, éro *olacariu*, s. m. pers. (f. *olacaria* si *olacarella*), nuntius; nuntiu, cursoriu de nuntie; — amendoue essite d'in *olacu*, pl.-e, jumentu de posta, callu de posta, carrutia de posta.

OLACARIU, *olacu*; vedi *olacaria*.

OLAIRE, *olalaire*, *olalaitu*, *olalaitura*, *olalaitura*, *olalaitu*; (vedi in Glos. interj. *ho*, *hoi*; confere si gr. ἀλαλαζειν).

OLEARIA, s. f., *oleariu*, -a, adj. s., — *oleire*, v. si subst., *oleitu*, part. sup., *oleiosu*, -a, adj., *oleu* sau *oleiu* = *uleiu*, s. m., etc. vedi in Diction. formele mai correcte: *oliariu*, *oliariu*, *oliare*, *oliatu*, *oliosu*, *oliu*, etc.

OLOGIA, s. f., statu de *ologu*; — éro *ologu*; -a, s. pers., claudus, paralyticus; schiopu, lipsitu de petiore, paralyticu; metaf. *mazere ologa*, *fascoli ologi*, s. absol. *ologa*, *ologu*; — de aci: *ologire*, -escu, v., a face sau fi *ologu*; *ologitu*, part. sup. — *ologime*, s. f., multime de *ologu*.

OLOGIME, *ologire*, *ologitu*, *ologu*; vedi *ologia*.

OLOISA, s. f., sedam album Linn.; una planta.

OLOVINA, s. f., zethum, cervisia, cerevisia; cervisia, cerevisia, bere; — neconnoscutu inse d'in coce de Carpati.

OMACU si *omecu*, *omegu*, cumu si *omiacu*, *omiagu*, s. m., aconitum napolus, Linn., planta: *omegu galbinu* = germ. giftheil, die wolfsmilch.

OMENETIU, -a, adj., humanus, comis, urbanus, benignus, civilis, probus, honestus; umanu, omenosu, omenescu, blandu, clemente, urbanu, civile, onestu, probu.

OMETOSU, -a; adj., vedi *ometu*.

OMETU, s. m., 1. hominum turba, hominibus abundans locus; multime mare de ómeni, locu abundante de ómeni; — pl. in e: *omete*, pre candu pl. la armatoriulu 2 in i, cumu: 2. nives a ventis congestae, nivium cumulus, nix; neue accumulata de venturi, cumulu de neue, neue grossa, désa si profunda; — probable essitu d'in *omu*, cumu invederédia sensulu de sub 1.; — *ometosu*, -a, adj., plenu de ómeni, si plenu de neue: *ierne ometose*, *curte ometosa*.

OMIACU, *omiagu*, vedi *omacu*.

OMIDA, s. f., eruca, specia de insectu ce devora nascentile fructe allo planteloru; — *omida de curechiu*, germ. *kohlrabe*; — *omidutia*, s. f., deminut. d'in *omida*.

OPACELA, s. f., actione de *opacire*, coventu cu forma erratica.

OPAIETIU si *opaitiu*, s. m., la terrani, modu de a luminá sér'a cu seu pusu in una tésta cu festilla; — *opaietiu* in sémna si nasu de reu mirosu?

OPALITELLU, s. m., *lychnis*; specia de planta ce are flore rossia ca a focului.

OPARELA, s. f., vedi *oparire*.

OPARIRE, -escu, v., aqua fervida per-

funderere, amburere, lavare; a torná apa ferbente, a ferbe, a incaldí, a inferbentá, a frige; — *oparitoriu*, -a, adj. s., *oparitu*, part. s., *oparitura*, s. f., *oparéla*, s. f., tote barbare.

OPARITORIU, *oparitu*, *oparitura*; vedi *oparire*.

OPINCA, s. f., carbatina, pero, solea, sandallum; calciamentu terranescu d'in pelle, ce se léga de petioru cu curelle sau cu acie de tortu ori de pèru smulsu d'in codele calliloru : *opinc'a se dice si carbatina, perone sau peroniu, solia, sandaliu, dupo delicateti'a formeí si a lucrului, cumu si lussulu materiei, care nu e totu de a una d'in pelle mai multu sau mai pucinu cruda*; — *opincariu*, -a, adj. s., a) cellu ce pórtá *opince*; b) cellu ce fabrica sau vende *opince*; c) mai allesu ca adj., terranu, agreste, incultu, rude, rusticanu, laboratoriu, inurbanu, impolitu, incivile, aspru, etc.; — *opincaria*, s. f., a) lucru si negotiu de *opincariu*, b) portu de *opincariu*, c) portare, cultura de *opincariu*, — de unde radicea?

OPINCARIA, *opincariu*; vedi *opinca*.

OPINTELA, s. f., adoperatione, iucordare de tote poterile, — coventu de respinsu chiaru numai pentru forma; — *opintire*, -escu, v., niti, adniti, conari, *oporam dare*, a se incordá, a se adoperá, a si pune tote poterile, a se nisul, a se frange, — in forma reflex. e mai energeticu; — *opintitu*, part. sup.

OPINTIRE, *opintitu*; vedi *opintéla*.

OPISU, s. m., registru de cancellaria; — strainu si pre deplenu cadutu in desuetudine.

OPREGU, pl. -e, *velum anterius vel posteriorius*; velu ce feminele punu pre de inainte sau pre d'napoi, — coventu, cumu se vede de sene, essitu din verb. *oprire*, ce vedi in Dictionariu; d'in acellu-asi fonte, fora inse neci unu respectu de correctionea limbei, e si forma : *opréla*, s. f., in sensu de *oprire* sau *opritura*, ce vedi in Dictionariu; si mai urrita e inse *oprelisce*, s. f., in sensulu ce s'a vedutu si la *opréla*; cumu si : *oprelnicu*, -a, adj., de assemine difforme, déro care se potu forte bene supplé cu *opritoriu* d'in Dictionariu.

OPRIMARE, v., in locu de *oppremere*, *oprimatu*, in locu de *oppressu*; vedi in Dictionariu : *oppremere*, *oppressu*; *oppressione*, *oppressivu*, *oppressoriu*; *oppunere*, *oppusu*, etc.

ORA, s. f., ales domestica, avis cohortalis, passere de curte, multime de passeri; — (affine cu ὄρνις = ὄρ-νις).

ORANGUTANGU, s. m., *maximus simius*, mare simiu, mare mimutia.

ORASELLU, s. m., demin. d'in *orasiu*, *oppidulum*; micu oppidu; éro *orasiu*, pl. -e, *oppidum*, urbs; oppidu, urbe cetate; de aci si : *orasianu*, -a, adj. s., *oppidanus*, urbanus, *oppidanu*, urbanu, *cetatianu*, cine sau ce siéde in cetate, urbe, oppidu, ce se tine de oppidu; — *orasianime*, s. f., multi *orasiáni*, toti *orasiáni* unui *orasiu*, locuitorii unui *orasiu*; *orasiania*, s. f., calitate de *orasianu*; *orasianescu*, -a, adj. d'in adj. *orasianu*, care e si subst.; — d'in acestu-a si *orasianesce*, adv., urbane, *oppidane*, etc., — compara ung. város.

ORASIANESCE, *orasianescu*, *orasiania*, *orasianime*, *orasianu*, *orasiu*; vedi *orasellu*.

ORBANTIU (si *orbaltiu*), s. m., *erysipelas*, *erysipelate*, branca, flussione rossia, focu viu.

ORBENICE, adj. s., *caeculus*, *caecutiens*; camu cecu, camu *orbu*; — reu formatu d'in *orbu*.

ORBOTA, s. f., *textum denticulatum*, testura denticulata, ornamentu de camésie, mai allesu feminine : *dentella*, *dentura* sau *dentatura*.

ORCANU si *oraganu*, *uraganu*, s. m., insana procella, furiósa tempestate, nebona procella, spaimentatoria fortuna, mai allesu, si de regula, pre mare, pre oceanu.

ORDA, (si *horda*), s. f., *populus ferus*, milltum turba indisciplinata; multime, multu poporu selbaticu, ceta de militari indisciplinati si depredatori.

ORDONARE, v. sis. verbale, *ordonantia*, s. f., *ordonatoriu*, -tória, adj. s., *ordonatu*, part. sup., — tote forme abba tute de correctionea limbei, vedi celle correcte in Dictionariu : *ordinare*, *ordinantia*, *ordinatu*, etc.

ORDU, s. m.; numeru de douedieci si cinci.

ORENDUELA, *orenduire*, etc.; vedi *orinda*, *orinduire*, etc.

ORGOLIOSU, -a, adj., *superbus*, *superbu*, *mundru*; — *orgoliu*, s. m., *superbia*, *superbia*, *mundria*; — coventele se afla in unele d'in sororile limbei nostra, inse cu limb'a româna nu consuna, si sunt si superflue.

ORINDA, s. f., *ordo*, *jussum*, *imperium*, *fatum*, *sors*, *commodum*, *commoditas*, *mala fortuna*; *ordine*, *commandu*, *imperiu*, *fatu*, *sorte*, *destinu bonu sau reu*, *commodu*, *incommodu*, *commoditate*, *bona sau rea fortuna*: *nu veti avé bona orinda*, *de nu veti avé si bona portare*; — *orinduire*, -escu, v., *ordinare*, *disponere*, *componere*, *collocare*; a *ordiná*, *dispune*, *compune*, *collocá*, a *pune la loculu seu*, a *regulá*; *orinduitoriu*, -a, adj. s., *orinduitu*, part. sup., *orinduitura*, s. f., inse: *orinduéla*, s. f. e forma incorrecta; — probabile co coventele d'in acestu articlu potu fi pucinu corrupte d'in classiculu: *ordine=ordo*.

ORINDUELA, *orinduire*, *orinduitoriu*, *orinduitu*, *orinduitura*; vedi *orinda*.

ORMEGHIA, s. f. *comitatus*, *comitatu*, *tinutu*, *judeci*, *cercu*, *circumscriptione*; — nu se aude d'in coce de Carpati; — compara ung. *vármegye*.

OROPSELA, s. f., *repndiatio*, *rejectione*, *exsillum*, *expulso*, *proscriptio*; *repudiatione*, *reiectione*, *espulsione*, *essiliu*, *proscriptione*; — *oropsire*, -escu, v., in *exsillum mittere*, *relegare*, *expellere*, *proscribere*, a *essiliá*, a *tramitte in essiliu*, a *relegá*, a *deportá*, a *espelle*, a *espulsá*, a *proscriue*; *oropsitoriu*, -a, adj. s., *oropsitu*, part. sup., *oropsitura*, s. f., etc., — tote aceste covente paru corrupte d'in gr. *ἐξοπιστεν*, *ἐξοπιστεν*, sau d'in simplulu: *οπιστεν*, *οπιστεν*.

ORTACIRE, -escu, v., *sociare*, *consociare*, *jungere*, *conjungere*, in *societatem attrahere*, *reconcillare*, *conconcillare*; *sociari*, *consociari*, *conconcillari*, *reconcillari*, a *sociá*, *consociá*, *conjunge*, *atrage in societate*, *conconciliá*, *reconciliá*, *atrage*, *uní*; a *se uní*, a *se sociá*, a *so consociá*, *se concilia*, *so impacá*, etc.;

ortacitoriu, -a, adj. s., *ortacitu*, part. sup., *ortacitura*, s. f.; — celle precedenti essite d'in *ortacu*, -a, adj. s., *socius*, *comes*, *sodalls*, *sociu*, *comite*, *sodale*, *unitu*, *conjunctu*, — *femin. nu numai ortaca*, ci si *ortacitia*; — d'in *ortacu* si *ortacia*, s. f., *societas*, *sodalitas*, *societate*, *sodalitate*, *unione*, *fratía*, etc.; — cu intellessulu de *unione* se aude si form'a pucinu correcta: *ortá*, *ortaua*, pl. *ortalte*; — barbarismi.

ORTACITORIU, *ortacitu*, *ortacitura*, *ortacia*, *ortacitia*, *ortacu*; vedi *ortacire*.

ORTU, s. m., numeru de diece paralele; — barbarismu.

OSCHIGA, s. f., *lolium*, *bromus secalinus*, *Linn.*; *loliu*, *neghina*, *loliu de seara*, *loliu secarosu*; — se dice si *osiga*.

OSEBI, adj., *distinctim*, *seorsim*, *separatim*, *separatu*; si cu *de*: *deosebi*; — d'in *osebi* derivate: *osebire*, -escu, v., *separare*, *secernere*, *segregare*, *distinguere*, a *separá*, *segrogá*, *distinge*, *despartí*, *despreună*; *osebitoriu*, -a, adj. s., *osebitu*, part. sup.; — covente straine mai de totu cadute in desuetudine; vedi si *deosebire* in Glossariu.

OSEBIRE, *osebitoriu*, *osebitu*; vedi mai susu *osebi*.

1 OSEDA, s. f., *pligne omentum*, *ossium plinguedo*; *grassu*, *omentu*, *grassime de omentu*, *grassime de osse*; — *osendosu*, -a, adj., *plenu de osenda*; — forte probabile co coventulu e formatu d'in *ossu*, si cere a fi scrissu: *ossenda*.

2 OSEDA, s. f., *damnatio*, *condemnatio*, *punitio*, *poena*, *multa*; *damnatione*, *condemnatione*, *punitio*, *pena*, *pedepsa*, *multa sau multa*, *emenda sau amenda*; — *osendire*, -escu, v., *damnare*, *condemnare*, a *damná*, *condemná*, *puni*; *osenditoriu*, -a, adj. s., *osenditu*, part. sup.; — covente straine pro calle de cadere in deplena desuetudine.

OSENDIRE, *osenditoriu*, *osenditu*, vedi 2 *osenda*.

OSENDOSU, -a, adj., vedi 1 *osenda*.

OSERDIA, s. f., *industria*, *diligentia*, *opera*, *labor*, *nisus*, *sollertia*, *sodultas*; *industria*, *diligentia*, *studiu*, *opera*, *labore*, *sollertia*, etc.; — derivate: *oserdiosu*, -a, adj., *industrius*, *dill-*

gens, studiosus, sollers, laboriosus, sedulus, industriu, industriosu, diligente, studiosu, laboriosu, sollerte; — *oserduire*, -escu, v., niti, inuti, conari, contendere, operam dare, industriam vel diligentiam adhibere; a se adoperá, a se incordá, a si pune tote poterile, a se applicá, a se dá la lucru; — *oserduitoriu*, -a, adj. s., *oserduitu*, part. sup., *oserduitura*, s. f., *oserduentia*, s. f. confere cu *oserdia* form'a : *oserduentia*, s. f., déro pre deplenu reprobate su formele : *oserdnicu*, -a, adj., si s. f., *oserdnicia*, cumu su de reprobatu si celle precedenti ca straine limbei române si cadute in deplena desuetudine; vedi si : *mila*, unde o invederatu co *misericordia*, etc., intra si in coventele d'in acestu articlu.

OSERDIOSU, *oserdnicia*, *oserdnicu*, *oserduentia*, *oserduire*, *oserduitoriu*, *oserduitu*, *oserduitura*; vedi *oserdia*.

OSIGA, s. f., vedi *oschiga*.

OSTACA, s. f., obstaculum, obstaclu, pedica; — affine cu *obstaclu*.

OSTASCA, s. f., vedi *ostavca* = *ostavca*.

OSTASESCE, adj., militariter, in modu *ostasescu*; *ostasescu*, -a, adj., militaris, militariu, militarescu; *ostasime*, s. f., militum multitudo, multime de militari, de *ostasi*; *ostasire*, -escu, v., militare, a militá, militari, osti; *ostasitu*, part. sup.; *ostasiu*, s. m., miles, ostariu, militariu; — tote d'in *oste*, de unde : *ostariu*, *ostianu*, *ostire*, etc., ce vedi in Dictionariu correcte, éro celle precedenti in acestu articlu au tote incorrectionea de limba, ce are *ostasiu*, d'in care au essitu celle alte.

OSTAVCA, si *ostavca*, *ostasca*, s. f., militis dimissio, dimissionea unui militariu d'in armata sau militia; coventu venitu d'in Russi'a in seclulu modernu.

OSTENELA, s. f., vedi *ostenire*.

OSTENIRE, -escu, v., fatigare, defatire, lassare; niti, aduti, operam dare, studere, conari, contendero, fatigari, defatigari; a fatigá, defatigá, lassá, de lassá; a se adoperá, a se incordá, a si pune tote poterile, a se fatigá, se defagá, se pune cu ánim'a la lucru, a suffeiri; o-

stenitosu, -a, adj., d'in *ostenitione*, s. f., *ostenitoriu*, -a, adj. s., *ostenitu*, part. sup.; — *ostenela*, s. f., e si mai de reprobato de cátu tote celle precedenti.

OSTEZANU, -a, adj. s., suburbanus, suburbanu; d'in *ostezu*, s. m., suburbium, *suburbiu*; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

OSTOIRE, -escu, v., sedare, tranquillare, mitigare, pacare; a allená, impacá, imblandi; *ostoitu*, part. sup., *ostoitura*, s. f.; — covente straine.

OSTROVELLU, s. f., demin. d'in *ostrovu*, éro *ostrovu*, pl. -e, insula, insula; *ostrovuti*, s. m., deminutivu d'in *ostrovu*; *ostrovianu*, -a, adj. s., insularius, insulariu, care locuesce in insula.

OTATELLU si *otratellu*, pl. -i, borago officinalis, Linn.; boragine officinale, planta.

OTAVA, s. f., fenum serotinum, sicillimentum; fenu serotinu, sicilimentu, renascere de érba, érba crescuta dupo prim'a falcatura sau cossitura; — *otavire*, -escu, v., rursus herbascere, subnasce, éro a resari érba, a se renasce; *otavitu*, part. sup., *otavitura*, s. f.

OTCA, s. f., vedi *otca*, *vulca*.

OTELU, s. m., (dupo fr. hôtel); casa pentru receptionea óspetiloru, ospitiu, ospitaria.

OTGONU, pl. -e, si *uri*, fanis, rudens; fune, grossa fune, rudente.

OTIAPOCU si *otiapocu*, s. m., 1. lama, lamina, buccata; 2. paliu, culmu; — nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

OTICU, s. m., rullam; rallu, radiu, sapa.

OTIRNIA, *otrenia* si *utrenia*, s. f., (d'in ὄρθρον), officium matutinum; officiu matutinu, rogationi si cantari ce se facu demaneti'a inainte de inceputulu liturgiei.

OTRAVA, s. f., venenum, virus, toxicum, venenu, viru, tossicu sau topsicu; — *otravire*, -escu, v., venenare, venenum praebere; a venená, a invenená, invirá, intossicá, intopsicá; *otravitosu*, -a, adj., venenosu, virulentu; *otravitoriu*, -a, adj., *otravitu*, part. sup., *otravitura*, s. f.; — tote covente straine si superflue.

OTRAVIRE, *otravitosu, otravitu, otravitura*; vedi *otrava*.

OTREPA, s. f., si *otrepu*, m. mantele, mantile; *cârpa*, stergutóre.

OTRONU, s. m., funis; fune; vedi si *otgonu*.

OVACHTU, s. m., vedi *obachtu*.

OVESU, s. m., forma corrupta in locu de *avena*, *avena*.

P.

PACALLA, s. (de regula m. *unu pacalla*, multi *pacalli*, déro si in fem. *una pacalla*, multe *pacalle*; lui *pacalla* e oppositu, d'in celle mai vechie tempuri, una alta persona ideale: *tandalla*, de care avemu se tractamu, ca se redicamu si tote assertionile puerili alle mai multoru docti straini),—in sensu forte largu si variu appare *pacalla*, pre candu *tandalla* pare cu multu inferiore, asiá co: 1. *pacalla* = ridiculus, deridiculus, peridiculus, derisor, irrisor, oachluno, sannio, ludius, mimus, scurra, lepidus, facetus, dicax, jocosus, hilaris, lascivus, ineptus, insulsus cavillator, nugax, nugator, fraudulentus, astutus, fallax, deceptor, mendax, vaser, subdolu, callidus; unu ridiculu, deridiculu, perridiculu, derisoriu, irrisoriu, risutoriu, sannione, ludiu, mimu, comicu, scurra, lepidu; facetu, dicace, jocosu, ilare, festivu, lascivu, ineptu, insulso, nesaratu, cavillatoriu, nugatoriu, fraudulentu, insellatoriu, ammagitoriu, fallace, astutu, deceptoriu; mendace, mentionosu, subdolu, si altele ce aru poté espreme typulu lui *pacalla*: *pacalla si tandalla su doue mari nevolie*; in *nevolia te a bagatu pacalla*, d'in *nevolia se te scotia pacalla*; metaf. *nu te bagá cu pacallii in relatione*;—derivate: *pacalletiu*; -a, histrio, cavillator, scurra, sannio, ridiculus, derisor, deceptor, etc. (vedi mai sus); — *pacallire*, -escu, v., deridere, irridere, cavillari, nugas agere, ineptire, jocar, circumvenire, decipere, a ride, deride, ir-

ride, a inepti, a spune seccature, a jocurá, a ammagi, insellá; — *pacallitoriu*, -tória, adj. s., care *pacallesce*; *pacallitu*, part. sup., *nu pacalli, ca se nu fi pacalitu*; *pacallitura*, s. f., *ce de pacalliture spune*; — 2. *tandalla*, a) s. m., *unu tandalla*, f., *una tandalla*; scurra, mimus, histrio, lascivus, cavillator, derisor, ridiculus, ineptus, abjectus; riditoriu, batujocoritoriu, comicu, mimu, istrione, cavillatoriu, derisoriu, ineptu, de nemica; b) ca lucru: *tandalla* = nugas, ineptiae, res nihili, gerrae; lucru de nemica, seccatura, nemica; — derivate: *tandallia*, s. f., calitate de *tandalla*; *tandallire*, -escu, v., jocar, lascivire, nugar, deridere, irridere; a jocurá, lascivi, a ride, deride, irride; *tandallitu*, part. sup., *tandallitura*, s. f.: *tandalliture seccaturose*.

PACALLETIU, *pacallire, pacallitoriu, pacallitura*; vedi *pacalla*.

PACHARNICIA, s. f., statu de *pacharnicu*; *pacharnicu*, s. pers., plucerna, pocillator, a cyathis minister; pincerariu, cupariu, titlu de nobilitate; — fem. *pacharnicessa*, muliere a *pacharnicului*; — tote d'in *pacharu*, pl.-e, ponlum, cupa, calix, poculu, pocariu, cupa, calice; — de aci demin. *pacharasiu, pacharellu, pacharutiu*, s. m., pocillum, callculus, pocilla; — *pacharnicellu*, s. m., dem. d'in *pacharnicu*.

PACHARNICU, *pacharnicellu, pacharu, pacharellu, pacharutiu*, etc.; vedi *pacharnicia*.

PACHEBOTU, s. m., (dupo fr. paquebot), *navis tabellaria*; nave tabellaria, nave de espeditu annuntie (angl. packetboat).

PACHETARE, v., (dupo fr. emballer), in fasciculum colligare; a legá in fasciclu; *pachetatu*, part. sup., — tote d'in *pachetu*, s. m., (dupo fr. paquet), fascis, fasciculus: *pachetu de epistole*, fasciclu de epistole, (confere si angl. pack si packet).

PACHETATU, *pachetu*; vedi *pochetare*.

PACINICESCE, adj., pacífice; — d'in *pacinicescu*, -a, adj., pacíficus, *pacíficu*; *pacinicia*, s. f., pax, pacíficatio, tranquillitas, pace, pacíficatio, tranquillitate; — d'in *pacinicu*, -a, pacíficus, quietus, tranquillus; pacíficus, tranquillu; — *paciniquire*, -escu, v., pacíficare, sedare, tranquillare; a pacíficá, impacá, alliná; tranquillá; *pacinicitu*, part. sup.

PACINICESCU, *pacinicia*, *pacinicu*, *paciniquire*, *pacinicitu*; vedi *pacinicesce*.

PACLA, (pron. pâcla), s. f., caligo, nubilum; caligine, negura, mare intenericu; — *paclosu*, -a, adj., caliginosus, nubilus; plenu de caligine, de negura.

PACOSTE, s. f., periculum, incommodum, detrimentum, molestia, injuria, infortunium, calumnia, incusatio, enus; periclu, incommodu, detrimentu, damnu sau daunu, infortuniu, molestia, injuria, incusatio, imputatio, calumniatio, calumnia; sarcina, greutate, nevola.

PADIA, (cu *d* sibilante), s. f., custodia, tutela, attentio, diligentia, vigilantia, vigilia, cura; custodia, tutela, attentio, leuare a mente, bagare de séma, diligentia, vigilantia, veglantia = veghiantia, vegla = veghia, cura; — de aci: *padire*, -escu, v., custodire, tueri, servare, conservare, protegore, defendere, cavere, parare, praeparare, coquere, coquere, attendere, vigilare, curare; sibi cavere, properare, festinare; a custodi, servá, conservá, protege, defende, defensá, apperá, cavé, garantá, assecurá, attende, leuá a mente; bagá in séma sau de séma, a si cautá de sene, a veglá = veghiá, preveglá = preveghiá, curá; pro-

perá, festiná; a pará, prepará de álle mancacii, a face de mancare, a ferbe etc.: *se ne padésca Domnedieu*; *padésce-te de catusi'a blanda*; a *padí pecorele*, *vittellii*; nu n'am *paditu de misellii acellii-a*; *padésce-ti cas'a, copillii, muliereo, pecorele*; — *paditoriu*, -tória, adj. s., *paditu*, part. sup., *paditura*, s. f., actione si effectu de *padire*; — form'a: *pasnicu* sau *paznicu*, -a, adj. s., e de reprobato; — tóte de origine straina.

PADRICA, s. f., quadriga; carru cu patru calli; — vedi form'a *cadriga* in Dictionariu, care e mai correcta de cátu *padrica*.

PADURELNICU, -a, adj., *silvester*; selbestru, padurescu; — noi nu scimu cose se dica undeva *padurelnicu*, si de certu, in loculu acestuia-a, potu, cu dereptu, intra: *silbestru*, *padurescu*, *padureciu*, etc. in Dictionariu.

PAFTA, (pron. *postá*, pl. *pastalle*), cingulum, fibula; cingutóre, in specie, *pastallele* (de regula metallice) incingutu partea cingutorei de de inainte.

PAGUBA, s. f., damnum, detrimentum; damnu, dauna, detrimentu, perdiare, prejudiciu; — derivata: *pagubasiu*, -a, attinsu de damnu, de detrimentu, de perdiare; *pagubire*, -escu, v., damnum afferre, inferré, laedere, offendere, damnum pati, damno affici, jacturam facere; a face damnu, a vettemá, offende, a perde, a pati damnu; *pagubitoriu*, -toria, adj., s., care *pagubesce pre altulu* sau *pagubesce cnsusi*; *pagubitu*, part. sup.; — de origine straina.

PAGUBASIU, *pagubire*, *pagubitoriu*, *pagubitu*; vedi *paguba*.

PAHUIU, s. m., frutex; frutice; — se vede a ff in locu de *paiiu* d'in *paisa*.

PAIA, s. f., palea; vedi in Dictionariu *palia*.

PAIANGINELLU, s. m., 1. araneola; araneola, micu *paianginu*; 2. una planta, germ. *kohl-lilla*.

PAIANTA, s. f., materiatio, materia structura; materia; materiatio, materiaria structura, structura de lemnu impluta cu caramide; — *paiantare*, -cdiu, v., materiari, lignum dolare vel coagumentare; a materiá, a stringo lemnu, a fa-

brică lemnu, etc.; *paiantatoriu*, -*tória*, adj. s., care *paiantédia*, (vedi si mai diosu *paiantariu*); *paiantatu*, part. sup., *paiantatura*, s. f., *materiatura*, *materiatura*, ac-tione si effectu de *paiantare*, (vedi mai diosu *paiantaria*); — *paiantariu*, -*a*, adj. s., *materiarus*, *tignarius*, *lignarius faber*, relativu la materia de lemnu, lucratoriu sau fabricatoriu de lemnu, fabricatoriu de lemnaria, lemnariu, tignariu; — *paiantaria*, s. f., *materiatura*, *ars materiaria*, *materiatura*, arte materiaria, lemnaria, tignaria; — *paianta*; d'in care tote celle alte forme, coventu se pare fauritu d'in *paia* = *palia*; (vedi *palia* in Dictionariu).

PAIANTARE, *paiantatoriu*, *paiantatu*, *paiantatura*, *paiantariu*, *paiantariu*; vedi *paianta*.

PAICU, s. m. pers., *cursor*, *præcursor*; cursoriu, precursoriu, rapidu cursoriu.

PAINGENELLU, s. m., planta, germ. *stengel von asphodill*; — si: *paingaritia*, s. f., *arachnites*, planta; — ca si *painginnellu* de mai susu, si aceste nomine de plante paru trasse d'in *painginiu*.

PAIESCE, s., f. a) *multitudo paleæ*, septum paleæ; multime de *paie*, curte sau gardu de *paie*; — de preferitu ar fi form'a: *paietu* = *palietu*; — *paisiu* si *paiusiu*, s. m., de care vedi in Dictionariu, *insémna inco*: b) *aridi graminis vel aridarum herbarum acervus*, acervu de gramine sau de erbe aride; c) planta, germ. *rasenschmiele*.

PAIETU, *paisiu*; vedi *paiesce*.

PAIATA, s. f., *longior alveus vel tabula pistoria*; *alba*, *capisteria*, tabla mai lunga de fermentatu pane, germ. *walktrog*.

PAIUSIU, s. m., vedi *paiesce*.

PAJERA sau *pajira*, *pagira* si *pajura*, s. f., *aquila*, *imperialis avis*, *signum*; *acera* sau *passere imperiale*, *semnu*; — se pare a fi una corruptione d'in *passere*.

PAJISCE, s. f., *cæspes*, *campus gramineus*, *gramen*, *pratun*; *cespite*, *câmpu graminu* sau *graminosu*, *tenera* si *molle érba*, *pratu*, *verdétia*, *verdétia* de *gradina* sau de *câmpu*, — nu credemu se fia d'in slavicultu *pajiti*, ci ceva formatu d'in *paia*, ca si *paiesce* de mai susu.

PAJURA, s. f., vedi *pajera*.

PALA, s. f., *pala*, *pala*, 1. e nu nu-mai lopata, ca in Dictionariu; ci 2. e si: a) furca de *paie*, de fenu sau si de altele; b) lopata de coptoriu; c) lopata de aria; d) sapa; e) stipite, trunchiu, bu-stianu.

PALAMARIU, s. m., *funis*, *rudens*; fune, rudente, grossa fune; vedi 2 *palamaru* in Dictionariu.

PALAMIDA, s. f., *serratula arvensis* Linn. planta; — nu credemu se fia slavica; vedi si in Dictionariu *pallamida*.

PALANCU, si *palangu*, *palantu*, *palanu*, s. m., *septum tabullunum*; septu sau gardu de scandure, garduri de scandure; — vedi in Dictionariu *palanca*.

PALASCA si *plasca*, s. f., 1. *funda*; *funda*, cu care se arrunca *pêtre*; 2. una planta, *alchemilla vulgaris*, Linn.

PALAVATICIA, s. f., *calitate*, statu de *palavaticu*, -*a*, éro *palavaticu*, -*a*, adj. s., *stultus*, *stupidus*, *insanus*, *demens*, *imprudens*; *stultu*, *stupidu*, *nebonaticu*, *nebonu*, *fora mente*, *imprudente*; — *palavaticire*, -*escu*, v., *insanire*, a fi *nebonu*, a fi cu mentile perdute; *palavaticitu*, part. sup.

PALAVATICU, *palavaticire*, *palavaticitu*; vedi *palavaticia*.

PALAVRA, s. f., *vaniloquium*, *ventosa loquacitas*, *circulatoria jactatio*, *inanis jactantia*, *putida ostentatio*, *commentum*, *mendacium*, *fallacia*; *vaniloquentia*, *ventosa locacitate*, *desérta jactantia*, *vorbe secce*, *putida ostentatione*, *seccature*, *mentiona*, *fallacia*; — *palavrire*, -*escu*, v., *glorioso loqui*, se *jactare* et *ostentare*, *splendide mentiri*, *inepte garrere*, *effutire*, *mentiri*; a *vorbi gloriosu*, a se *jactá*, a *mentí infricosiatu*, a *latrá verdi* si *oscate*, a *garrí mentioni*, a se *ostentá* in *vorbe secce*; — *palavritoriu*, -*a*, adj. s., care *palavresce*; *palavritu*, part. sup., *palavritura*, s. f., ac-tione si effectu de *palavrire*, — inse form'a: *palavragiu*, -*a*, adj. s., nu e plausibile; — d'in isp. *palabra*, si acestu-a d'in *parabola*, (*παραβολή*).

PALAVRAGIU, *palavrire*, *palavritoriu*, *paravritu*, *palavritura*; vedi *palavra*.

PALERU si *palieru*, s. m., 1. architectus; architectu; 2. operariorum præfectus; prefectu, inspectoriu allu lucratoriloru sau operariloru; — d'in germ. bassu *polier*, déro neconnoscutu d'in coce de Carpati.

PALIERU, s. m., vedi *paleru*.

PALIMARIU, s. m., vedi in Glossariu *palamariu*, si in Dictionariu *pallamariu*.

PALINCA, s. m., vedi *palire*.

PALIRE, -escu, v., *pallere*, *pallescere*, *uredine afflicti*; *ferire*, *tundere*; a *palli*, a arde de seccita, de arsur'a sorelui si de a brumei, frigului, gerului; a *lovi*, *bate*, *pertunde*; — *palitoriu*, -a, adj. s., *palitu*, part. sup., *palitura*, s. f.; — si form'a *palinca*, s. f., *rachiu*, *vinarsu*, *spiritu*, etc., — *naci ungueresci*, *cumu pretendu unii*, *neci slavice*, *cumu sustinu altii*, *vu potu si aceste covente*, *ci romanice cumu su date in Dictionariu*, *pallire*, *pallitu*, *pallitura*, *pallidu*, *pallore*, etc.

PALITIA, s. f., *pertica*, *fustis*, *baculus*; *pertica*, *vérgea*, *vergella*, *fuste*, *bàtiu*, *paru*, *baclu*, *bastonu*; — forte probabile formatu d'in *palu* = *paru*, *palus*.

PALIVANIA, s. f., *statu*, *fapta de palivanu*; éro *palivanu*, -a, adj. s., *funambulus*, *funirepus*; *funambu*, *saltatoriu pre funi*; — de aci si : *palivanire*, -escu, v., a fi *palivanu*; — *metaf. a jocá*, *a ride*, *a ridiculá*; — *palivanitoriu*, -a, adj. s., *palivanitu*, part. sup. *palivanitura*, s. f.; — *barbarismi*.

PALIVANIRE, *palivanitoriu*, *palivanitu*, *palivanitura*, *palivanu*, vedi *palivanía*.

PALNIA, s. f., *infundibulum*; *infundiblu*, *specia de vasu conicu de introdussu licidu in altu vasu* : *cu pálnie se baga vinu in buti*; — *barbarismu*.

PALOSIU, s. m., *gladius*, *gladius falcatus*, *pugio*, *pugiunculus*, *sica*; *gladiu*, *gladiu falcatu*, *pugnale*, *sica*; — *barbarismu*.

PALTIEU, s. m., *fustis*, *baculus*; *fuste*, *bàtiu*, *baclu*, *bastonu*, *paru*; — vedi : *palitia*, d'in care si *paltieu*.

PALUSTRADA, s. f., (dupo fr. *balustrade*, déro reu formatu), *mai bene*

ar fi : *balustrata*, *care nu e de câtu part. de la balustrare*, v., (fr. *balustrer*), a orná cu *balustre* sau *balustri*, *singul. balustru*, (fr. *balustre*), *columna la balustrata*, *asiá co balustra*, *in locu de palustra*, *insémna una columna*, *ce se pune pre rédimii unui septu*.

PAMATUFU si *pamatusiu*, pl.-e, *penicillas*, *peniculus*, *aspergillum*; *penicillu*, *aspergillu*, *basilicu*; *in specie inse pentru* : *cârpa de stersu si curatiatu*.

PAMBRIA, s. m., *tessutura d'in lâna merina*.

PAMFLETARIU, adj. s., vedi *pamfletu*.

PAMFLETU, s. m., (dupo fr. *pamphlet*), *ensorins de rebus politicis libellus*; *carte*, *libellu*, *libellu censoriu* sau *criticu de negotie politice*; — de aci si : *pamfletariu*, -a, adj. s., *cellu ce scrie pamflete*.

POMPONU, s. m., (dupo fr. *pompon*), *facutu in modu ineptu in limb'a nostra* *care ar soná* : *pomponiu* sau *pompone*, *muliebris apparatus*, *cincinni*; *mulierescu apparatus*, *cincinni*, *mulieresci flori*.

PANACHIDA, (mutilatu d'in *pinachida* sau *pinachide*, de la gr. *πινάχης*, gen. *πινάχιδος*), s. f., *tabella scriptoria*; *tabella de scrissu*.

PANCARTA, s. f., (dupo fr. *pancarte*), *libellus publice affixus*, *libellus famosus*; *libellu in publicu affissu*, *libellu famosu*, *injuriosu*; — d'in gr. *πᾶν* = *totu*, si *χάρτης* = *carte*, *cartesa*.

PANCOVA, s. f., *pastillus*, *tractus*, *tracta*; *pastilla*, *pila*, *pilula*.

PANCREATE, s. f., (dupo fr. *pancréas*, d'in gr. *πᾶνκρεας* = *tota carne*), *se dice in specie de totu corpulu globulosu allu abdominelui*; — *derivate* : *pancreaticu*, -a, adj., (fr. *pancréatique* = *παγκρεατικός*), *relativu la pancreate*.

PANDASIU, -a, adj. s., *in locu de pandariu in Diction.*, *cumu e correctu si cumu se aude*, *de regula*, *in gu'ra poporului*; *inse pandela nu e forma plausibile*; *pentru care vedi form'a panda in Diction.*; *in acellu-asi canta se intre si* : *panditu*, part. sup. subst., *d'in verbulu pandire in Diction.*; *asiá si* : *pandi-*

tore = *panditoria*, ca subst. f. reale, ce serve ca *panditoriu*, ca ceva ce are *panda*.

PANFLETARIU, *panfletu*; vedi *panfletu*.

PANGARE, *pangaria , pangariu ;* vedi *pangarire*.

PANGARIRE, -*escu*, v., pollucere, *sordare, spurcare, inquinare, contaminare, dedecorare, exprobrare, calumniari*; a spurcá, intiná, contaminá, batujocurá, dedecorá, desonorá, esprobrá, calumniá, innegri; — *pangaritione*, s. f., *pangaritoriu, -a*, adj. s., *pangaritu, -a*, part. sup., *pangaritura*, s. f.; — si *pangariu, -a*, adj. s., pollutos, *sordus, sordatus, spurcens, contaminatus, dedecoratus, infamis, impius, pollutu, fedu, fedatu, intinatu, spurcu, spurcatu, dedecoratu, defamatu, infame, desonoratu, batujocuratu, fora Domnedieu, impiu*; — de aci si : *pangaria*, s. f., statu de *pangariu*; — in fine : *pangare*, adj. s., d'in care au essitu tote peno aci esoposite, in sensu de : ce e pollutu si spurcatu : *nu amblá cu pangarile, co-ci te pangaresci; nu ve amnestecati cu pangarile, co-ci pangari ve fuceti*; — inse form'a *pangarela* nu e plausibile.

PANGARITIONE, *pangaritoriu, pangaritu, pangaritura, pangariu, etc.*; vedi *pangarire*.

PANGLICA, (altii dicu si *pantlica*), s. f., *tenia, fascia, ilgula, vitta, lem-niscus, teniola*; *tenia, teniola, fascia, fascióra, vitta, betta, cordella*; in specie, *panglica* espreme si vermele de stomacu, *teni'a*; — *panglicariu, -a*, adj. s., care fabrica sau vende *panglice*, femin. si sub form'a : *panglicaressa*; — *panglicaria*, arte de *panglicariu*; — demin. *panglicutia*; — se pare a fi essitu d'in germ. hand.

PANGLICARIA, *panglicariu, panglicutia*; vedi *panglica*.

PANTA, s. f., vedi *penta*.

PANTALONU, pl.-i, (dupo fr. *pantalou*, it. *pantaloni*); vedi in Dictionariu *pantalone*.

PANTOFLA, s. f. si m., *pantoflu* si *pantofu*, vedi in Dictionariu : *pantofaria, pantofariu, pantofu*.

PANUSIA, s. f., *involucrum*; involucru, coperimentu, fascióra, in specie : fascióra sau papusia de *papusioniu*; — se pare a fi essitu d'in acea-asi origine cu *papsia*.

PAOSU, s. m., vinum sacrificale; vinu sacrificale; — se pare a fi in locu do *pausu, repausu*, pentru *repausulu* mortiloru.

PAPARECU si *papareciu, paparetiu*, s. m., tabularius, mercimoniorum minorum venditor; tabulariu, venditoriu de merci menute, *mercifoliu*, corruptu in *marciafoiu*.

PAPARONA, s. f., planta, — germ. kornblume, memithe dupo Dict. *Barcianu*; — noi credemu, co e d'in acea-asi origine cu *papa, papare*, etc.; inse pre cátu scimu noi, *paparóna*, ca planta, se da mai vertosu la copilli morbosu de versatu.

PAPARUDA, s. f., femina, mai allessu si de regula, femina tigana; aceste femine, in numeru mai mare in fia-caro annu, dupo Pasci, jóca, salta, mai allessu in Aprile si in Maiu, incoronato cu frondi, pre la casele sateaniloru si urbaniloru, si su udate de ai casei cu apa cátu de rece pre corpurile adornate cu frondi : *dupo saltare pparudele accepta daruri de la ai casei, unde elle jóca*.

PAPIA (pron. *papia*), s. f., demnitate de *papa* = pontifice allu Romei; vedi *papatu* in Dictionariu; — *papistasiu, -a*, adj. s., si *papistasiescu, -a*, adj., sunt forme spurie, in locude : *papistu, papisticu*.

PAPIRU, s. m., vedi in Dictionariu *papyru*.

PAPRICA, s. f., piper; piperu, se dice inse si despre *ardeiu*; éro form'a : *papricasiu*, trassa d'in *paprica*, se aplica directu la una specia de buccate facute cu *ardeiu*, — forma pucinu plausibile.

PAPUCARESSA, s. f., vedi *papucaria*.

PAPUCARIA, s. f., maiestria de *papucariu; papucariu, -a*, adj. s., (fem. si : *papucaressa*), care fabrica sau vende *papuci*; reu inse si : *papucasiu, -a*, in locu de *papucariu*; — *papucu*, pl.-i, a) calcens, *crepida*, calcu, calcionu, pantofu; b) una specia de planta, de care

vedi *blabornicu* in Glossariu, care se dice si: *papuculu domnei*, — deminut. *papucutiū, papucellu*; — conventu turcescu?

PAPUCARIU, *papucu, papucellu, papucutiū*; vedi *papucaria*.

PAPURISCE, s. f., locu plantatu de *papura* sau de *papure* abundanti; — terminatione erratică, in locu de: *papuretu*, ca si *nucetu* d'in *nuci*.

1 PARA (pron. *pará*), pl. *paralle*, moneta d'in celle mai mice de valore, astadi essita d'in usu, si supplenita prin *bannu*, nummus; — demin. *parallutia*, nummulus.

2 PARA, s. f., flamma; flamma, vampa, focu mare; — nu credemu se fia de origine slavica, ci pote se stea in relatione cu gr. *πῶρ* = focu.

PARADA, s. f., (dupo fr. *parade*), pompa, apparatus; pompa, apparatus; — in locu de *paratu*, d'in part. *paratu* de la v. *parare*; vedi in Dictionariu.

PARADOSIA, s. f., vedi *paradosire*.

PARADOSIRE, -escu, v., a dá, a trade, remitte in mânule cuiva; in Moldovia: a invetiá, a tractá, a propune, a dá invetiatura; part. sup. *paradositu*; — s. f., *paradosia*, (*παράδοσις*), remissione, traditione, transitione.

PARAFARE, *parafatu, parafernale, parafernalityte, parafernu, parafrimose, parafrasare, parafrasatu, parafrase, parafrasticu, parafrastu, parafranesse, parafrasina, parafu, paralisare, paralisatu, paralise, paralisisia, paraliticu*, etc., vedi in Dictionariu: *paraphare, paraphatu, paraphernale, paraphernalitate, paraphernu, paraphimose, paraphrasare, paraphrasatu, paraphrase, paraphrasticu, paraphrastu, paraphrenese, paraphrosyna, paraphu, paralyzare, paralyzatu, paralyse, paralytia, paralyticu*.

PARAGINIRE, -escu, v., relinquere, deserere; a lassá, delassá, a nu mai curá, desertá; part. sup., *paraginitu*: *agri paraginiti, casa paraginita, templu paraginitu*; — si: *paragina*, (pre a locuri *parangina*), s. f., a) desertum, *vervactum*, soli cessatio, novale; desertu, verice lassatu si incuratu, in specie: solu, câmpu, agru lassatu in repausu,

vervactu, novale; b) *érba*, planta odorifera, *antoxantum nemorosum*, Linn.

PARAIRE, *paráu, parautiu*, etc.; vedi *peraire*.

PARALEU, adj. s., dives, opulentus; divite, avutu, avuticosu, opulentu, care are câtu adjuge; — coventulu e d'in gr. *παρά* si roman. *leu*.

PARALLUTIA, s. f., vedi 1 *para*.

PARANGINA, s. f., vedi *paraginire*.

PARAPETTU, s. m., (d'in gr. *παρά* si ital. *petto*), *apperatóre de peptu, rédimu de peptu*, muru care appera peno la peptu.

PARAPLEU, s. m., umbrellia, umbraculum; umbrellia, umbracu, umbrariu; in specie: *umbrella de plouia*; — (mutilatu d'in fr. *parapluie*, compositu d'in gr. *παρά* si fr. *plote*).

PARARE, (in form'a simpla: *paru, pari, para, se pare*, etc.), v., palare, palls muntre; a muni cu *pari*, a bate *pari*; part. sup., *paratu*, s. f., *paratura*; vedi in Diction. *imparare* si *paruire*.

PARASINU, s. m., specia de planta, *brizza media*, Linn.

PARASIRE, -escu, v., relinquere, derelinquere, deserere, valedicere; a lassá, delassá, desertá, valedice, a si leuá remasu de despartire; *parasitu*, part. sup., *parasita casa, parasiti parenti*.

PARATONERU, s. m., (dupo fr. *paratonnerre*), reu formatu, in locu de: *paratonitu* sau *parafulmine*.

PARCALABIA si *purcalabia*, s. f., calitate, officiu de *parcalabu*; éro *parcalabu*, s. m., a) administrator, curator, provisor, administratoriu, curatoriu, provisoriu, prefectu; b) *vectigallum coactor*, perceptoriu, mai allestu allu satoru, comuniloru rurali alta data; c) *carceris praefectus*, prefectulu, inspectoriulu carcerei, inchisorei; — inse astadi de totu cadutu in desuetudine intre toti Romanii; — (*pyrgolabu*?)

PARCANU, *parcare, parcatu, parchetare, parchetu*, etc., vedi *parcu*.

PARCU, pl. -e si -uri, forte vechiu in limb'a propria, si nu numai in tote sororile limbei nostra, ci si in celle straine, germana, anglese, etc., are camu acellu-asi sensu ce are in tote limbele

mentionate, adeco: 1. septum, (fr. *parc*), septu, locu vastu inchisu, unde su formose si placute selbe, unde su bestie selbatice; 2. in specie: *parcu de oui, de calli, de capre; in acestu parcu se afla multi arieti; parcu de perambulare, parcu inse si de tunuri*; — de aci: a) covente romanesci derivate d'in *parcu*, ca cea mai simpla forma si in limb'a nostra, adeco: α) *parcanire, -escu*, v., si *parcunare*, marginare, claudero, a margini, a inchide in determinate margini; de unde: *parcanitoriu, -a*, adj. s., *parcanitu*, part. sup., *parcanitura*, s. f., β) verbulu *parcanire* a essitu directu d'in *parcanu, -a*, adj., si acestu-a d'in *parcu*, apoi leuatu mai allessu ca subst. m., *parcanu-lu*, pl., *parcane-le*, applicatu in sensulu de: α') ora, margo, in genere: margine; β') in specie: margine de fornuri, de porte, antepagmenta; margine de muri, corona, corona, etc.; — b) covente ce su neologe in limba, si au lipse de correctioni: α) *parchetare*, v., (dupo fr. *parqueter*), pavimentum facere tessellatum, contabulare, a face podella cu scandure sau cu tesselle, a contabulá, (vedi si *pardosire*); β) *parchetu*, s. m., (dupo fr. *parquet*), α') pavimentum tessellatum, pavimentu tessellatu, podella de scandure, mai allessu cu scandure bene lucrata; β') in specie: forenses cancelli, curiae claustra, claustrulu sau claustrele, unde stau judicii; γ') camere despartite judiciloru, etc.; — in locu de *parchetare* si *parchetu*, cauta se intre, dupo celle formate de poporu d'in primulu coventu *parcu*, de unde adausse si correctioni, ca: *parcare*, v., (fr. *parquer*): a *parcá ouile* = a *parcani ouile*, si de aci derivate bone: *parcatoriu, -a*, adj. s., *parcatu*, part. sup., *parcatura*, s. f.; — apoi: *parculare*, v., in locu de *parchetare* = a face pavimentu, podella, etc., cu derivatele: *parculatoriu, -a*, adj. s., *parculatu*, part. sup., etc.; in locu de *parchetu* va intrá form'a part. *parculatu*, ca m., sau *parculata*, ca f.; — se potu formá si d'in *parcu* covente ca: *parcellu*, *parculu*, *parcone*, etc., cari potu leuá multe insemnari d'in celle eposite mai susu.

PARDONARE, v., *veniam vel gratiam dare, propitiare, excusare, absolvere, remittere*; a dá gratia, a iertá, a proprietiá, remitte, escusá, absolve, — dupo forma inse e fr. *pardoner*, in care nu pote intrá prop. *par*, ci cea romanica *per* = *por*; asiá déro form'a correcta ar fi: *perdonare*, d'in care celle derivate: *perdonatoriu, -a*, adj. s., *perdonatu*, part. sup.; — inse si s. m., *perdonu*, venia, gratia, etc., in locu de *pardonu* = fr. *pardon*.

PARDOSELA, s. f., vedi *pardosire*.

PARDOSIRE, -escu, v., lapidibus vel lignis sternere; a sterne cu petre, lemue si alte materie: a *pardosi baseric'a, casa, murulu*; — *pardositoriu, -a*, adj., *pardositu*, part. sup., *pardositura*, s. f.: *solide pardositure*; — inse form'a *pardoselu* e de reprobatu; — (pare mutilatu *pardosire* d'in unu gr. *παράδεισις*).

PARECHIARITIA, s. f., una planta dupo Dict. *Barcianu*, germ. *St. Peterskraut*.

PARFUMARE, *parfumaria, parfumarium, parfumatoriu, parfumatu*, — tote vorbe incorrecte prin fr. *par*, de cari vedi iu Diction. *profumare, profumaria, profumariu, profumatu*.

PARGA, (pron. *pârga*), *parquire, parquitu*, etc.; vedi *perga*.

PARIGORISIRE, -escu, v., *consolari*; a consolá, mangaiá; — *parigorisitu*, part. sup.; de si d'in gr. *παρηγορίζειν*, cu tote aceste-a form'a verbului nostru de admissu, d'in *paregoria*, (vedi in Diction.), ar fi *paregorire*.

PARIMICU, (bene: *paremicu*), s. m. reale, cu sensulu de: a) *paremia*, (vedi in Diction.), proverbiu; b) cartea biblica a testamentului; — in origine adj. *paremicu, -a*, ce se attinge de *paremia*.

PARJOLIRE, *parjolu*; vedi *perjolire*.

PARMACLICU, s. m., clathri, cancelli; concelli, clausura, gardu; — turcescu?

PARMACU, pl. -e, columella, columella, paru, balustru, fora care nu se face gardu; — turcescu?

PARNASIA, s. f., specia de planta dupo Dict. *Barcianu*, germ. *das leberblümchen*.

PAROCA, s. f., *capillamentum*; *peruca*; vedi in Diction. *peruca*.

PARPARIRE, v., vedi *pcraire*.

PARPARTIA, s. f., turbo; turbine, vertetiu;—nu e connotutu d'in coce de Carpati.

PARSECU, s. m., *scrinium*, *scrinium vitrarium*;—scriniu vitrariu;—neconnotutu d'in coce de Carpati.

PARTALESIU, si *partasiu*, -a, adj., *particeps*, *socius*; *participe*, *sociu*, *parteanu*;—inse *partalesiu* nu se aude d'in coce de Carpati, déro si *partasiu* are terminatione spuria.

PARTERU, s. m., (duo fr. *parterre*), cu sensulu de: a) *floralia*, *floralie*, in pl., locuri unde in gradina su seminate flori; in locu de *floralie* dicemu si *floraria*, de si are si alte intellesse; b) *planum theatri solum*, ex quo *spectatores* audiunt *fabulas*, *planulu* de diosu allu *theatralui*, unde *asculu* *spectatorii* *dramatele*, *planulu* *terrenu*.

PARTICICA, s. f., in locu de *particella*, ce sciui toti Români.

PARTIELA, s. f., forma erratica, in locu de *partitione*.

PARUMBELLU si *porumbellu*, *parumbu* si *porumbu*; vedi in Dictionariu *palumbu*.

PARURA, s. f., (duo fr. *parure*), *ornatus*, *ornamentum*, *mundus mullebris*; *ornatu*, *ornamentu*, mai *allessu* *ornamentu* *muliebre*;—form'a romanica ar fi *paratura*.

PARUSCETIU, s. m., *paxillas*, *deminutivum* d'in *paru*, nu inse *directu* d'in *paru*, ci d'in una forma *deminutiva*: *paruscu*, care pre *pucine* *locuri* se aude; vedi in Diction. *paruciu*=*parutiu*.

PARVA, (pron. *pârva*), s. f., vedi *parvu*.

PARVU, -a, (pron. *pârvu*; vedi in Dictionariu *parvu*), 1. adj. *parvus*, *micu*, *micutellu*, *pucinellu*, si *metaf. miser*, *villus*, *perditus*, *abjectus*; *miseru*, *misellu*, *vile*, *abjectu*, *perdutu*;—2. subst. f., *prostibulum*, *meretrix*, *lupa*, *scortum*, *prostibulu*, *meretrice*, *lupa*, *scortu*, *curva* *pelle* *rea* etc.

PASARE, v. *impers.*, *ourae esse*, *cordi esse*, *interesse*, *referre*, *graviter*

vel *molesto* *ferro*, *laborare*, etc.; vedi in Dictionariu: *pesare*, *pésa*, *pesà*, *pesá*, etc., *cari* *su* *de plenu* *correcte*, *pre* *candu* *de totu* *incorrecte* *su*: *pasare*, *passa*, *pasà*, *pasá*, etc.

PASATOSU, -a, adj., *mollis*, *farinosus*; *farinosu*, *molle*; éro *acestu*-a *formatu* d'in *pasatu*, s. m., *care* *insémna*: a) *ceva* *fertu*, ce e *pisatu*: *puls*, *pulticula*, *pulte*, *pulticla*, *zéma*; in *specie*: *pasatu* *cu* *lapte* *mai* *allessu* *meliu* *pisatu* *se* *face* *pasatu*; b) *nefertu*, α) *alica*, *glarea* *ferinea*, *ptisana*, *alica*, *glaria* *farinia*, *ptisana*; β) *millium*, *millium* *excoriatum*, *meliu*, *meliu* *pellitu*, *escoriatu*;—*pasatu*, *subst.*, *ca* *si* *pasatosu*, *adj.*, *stau* *in* *forme* *nesufferite*, *in* *locu* *de* *celle* *correctu* *scrisse*: *pesatu* *sau* *pisatu*, *pesatosu* *sau* *pasatosu*, *cumu* *se* *vedu* *in* *Dictionariu*.

PASCHILLANTE (reu *paschilantu*), *part. adj.* d'in unu *verb.* *paschillare* = *carmina* *famosa*, *libellos* *probrosos* *facere*; a *face* *versuri* *infamose*, *injuriose*, *batujocuritorie*, *satyrice*, etc., de unde s. m., *paschillu* (duo it. *pasquillo*), in *sensu* *de*: *dicterium*, *carmen* *famosum*, *carmen* *probrosum*, *maledicentia*, *libellus* *contumellosus*; *dicteriu*, *vorbe* *inordinaci*, *versuri* *infamose*, *batujocuritorie*, *libellu* *inordinosu*, *satyricu*;—inse *in* *locu* *de* *precedentile* *forme*, *occurru*, *cu* *acellu*-*asi* *sensu*, si: *paschinante*, *part. adj.* (it. *pasquinante*), d'in *verb.* *paschinare*, (it. *pasquinare*), de unde *part. sup.* *paschinatu*, in *specie* *form'a* *fem.* *paschinata*, (it. *pasquinata*), in *acellu*-*asi* *intellessu* *cu* *precedentile*: *paschillu*, de la *verbulu* *paschillare*; inse *form'a* *cea* *mai* *bona* e *paschinu*, s. m., (it. *pasquino*), *nome* *datu* *unui* *torsu* *marmoriu* *de* *gladiatore* *in* *Roma*, unde, de *regula*, se *affigu* *libellii* *famosi* *sau* *infamosi*, si *de* *acé* *si*: *paschinu*, *synonymu* *cu* *paschillu* *sau* *paschinata*;—forte *probabile*, *co* *paschinu*, *it.* *pasquino*, e *essitu* d'in *pasca*, *it.* *pasca* *si* *pasqua*, *deci* *tote* *ca* *si* *coventele*, *ce* *impreuna* *cu* *pasca*, *se* *coprendu* *in* *Dictionariu*, *cauta* *se* *se* *incline*, *déco* *vreu* *se* *capite* *unu* *locu* *in* *Dictionariu*, *la* *sanctele* *regule* *alle* *limbei* *proprie*, *asiá* *co* *in* *locu* *de* *celle* *mai* *susu* *scrisse*, *vomu* *avé*: *pascillante*, = *pa*

schillante, pascillare = *paschillare, paschillu* = *paschillu, pascinare* = *paschinare, pascinatu* = *paschinatu, pascinata* = *paschinata, pascinu* = *paschinu*.

PASCHILLARE = *pascillare, paschillu* = *paschillu, paschinare* = *pascinare, paschinatu* = *pascinatu, paschinata* = *paschinata*; vedi *paschillante*.

PASLA (pron. *pásla*), *paslariu, paslariu, paslire, paslitoriu, paslitu, paslitura*; vedi *pésla*.

PASMA, s. f., 1. fasciculus; fasciclu, fascióra; 2. furfar melloris sortis, fuffure de mai bona calitate.

PASSAGERU, -a, adj. s., (dupo fr. *passager*), viator, peregrinus; peregrinu, callatoriu, trecutoriu; — *passagiu*, s. m., (dupo fr. *passage*), transgressio, transitus, trajectio, transmissio, iter, via, trames, locus (scriptoris); transgressione, transitu, traiectione, transmissione, calle, carrare, trecutore, locu, (buccata d'in unu scriptu), buccata, tractu, tractura, trassura, parte, passu, etc.; — desi coventele *passageru* si *passagiu* nu su dupo regulele limbei propria, ci s'aru poté correge d'in acellu-asi coventu: *passu* = *passus*, (d'in care si fr. *passager* si *passage*), in formele: *passatoriu, passariu, passaticu, passatu*, etc., vedi in Dictionariu *passare*.

PASSAGIU, s. m., vedi *passageru*.

PASSAURA, s. f., detritus pannus, quisquillae vel quisquilla, conto, lacer panniculus, peniculamentum, vestis dilabida, peniculus, peniculum, penicillum; frecata, detrita pannura, buccata de pannura, peticu sfasciatu, peticu, peniculu, penicillu, cârpa, etc.

PASSERICA, s. f., demin. d'in *passere*; vedi in Dictionariu *passere* si *passarella*, etc.

PASSIA, s. m., pl. -i, dux, gubernator, administrator, praetor; dnce; gubernatoriu, administratoriu, generariu, capitano, pretore, prefectu; — *passia*, s. f. officiu, demnitate de *passia*, provincia, regione, tinutu; — *passialicu*, s. m., officiu, demnitate, guberniu de *passia*, provincia, regione, tinutu, continuu; — covente turcesci.

PASSIALICU, s. m., vedi *passia*.

PASTARNACU sau *pasternacu*, s. m., planta; *pastinaca sativa*, L., vedi in Dictionariu *pastinaca, pastinacu*.

PASTRAMA, s. f., carne de oui, de boui, de capre etc., uscata.

PASTRAVU, si *pastrugu, pastruvu, pastruu*, s. m., truta; truta, pescu forte placutu; — se aude si cu e la syllab'a initialo: *pestravu, pestrugu, pestruvu*, etc.

PASU (pron. *pésu*), s. m., vedi *passa*.

PATA, *patare, patatu*, etc.; vedi *péta petare, petutu*.

PATARAMA, s. f., brahiata crates, arcera, gestatorium, ferculum, lectica; bracciata crate, arcera, gestatoriu, ferculu, lectica.

PATATU, s. m., *convolvulus batatus*; convolvulu batatu; — introdussu dupo fr. *patate*, ar si se fia fem. *patata*, cumu su pómele romanesci.

PATIMASIU, -a, adj. s., *patiens, aegrotans, aeger*; *patiente, egrotante, egro, sufferente*.

PATLAGEA, s. f., planta leguminosa: *patlagelle verdi, patlagelle venete*; — turcescu?

PATLAGINA, s. f., specia de planta, dupo *Barcianu*, germ., *wegerich, spitzwegerich*.

PATRAULA, *patrola* si *patrula*, s. f., (dupo fr. *patrouille*), *excubiae*; custodia de nópte, veglia; — *patrolare, patrulare*, mai bene pote *patrollare, patrullare*, (dupo fr. *patrouiller*), si totu asiá subst. *patrolla, patrulla*, (ca si fr. *patrouille*), v., *excubias agere*; a veghiá; — si form'a: *patrollu* sau *patrullu*, s. m. pers., *miles circitor, militariu cercitoriu, circuitoriu*.

PATROLA sau *patrolla, patrulare*: *patrollu* sau *patrullu*; vedi *patraula*.

PATRONAGIU, s. m., (dupo fr. *patronage*), *patronatus*; *patronatu*, *protectione, sustentatione*.

PATRULA sau *patrulla, patrulare* sau *patrullare*; vedi *patraula*.

PAVA, s. f., *cuneus, augulus*; cuniu, ánglu, clinu, clinu de camésia.

PAVIANU, -a, s. m. f., *simius*, -a; *simiu*, -a, *mimitiu*, -a, mai allessu mare *simiu*.

PAVILONU, (mai bene *pavilione*, si mai bene *papilione*), s. m., (dupo fr. *pa-*

villon, formatu d'in lat. *papillo*), *tabernaculum*, *tentorium praetorium*, *aedes quadratae structurae*, *navale vexillum*, *umbraculum*; *tabernaculo*, *tentorii*, *umbraculo*, *umbrarii*, *vessillo navale*, *flam-mura navale*; *casa de structura cadrata*, *pretorium*, etc.

PAZA, *pazire*, *pazitoriu*, *pazitu*, *pazitura*; vedi *padire*.

PE, prep., mutilata d'in *pre*, permis-sa numai in vorb'a familiare.

PECELNICU, *pecetnicu*, *pecetlariu*; vedi *pecelluire*.

PECETLUIRE, -*cscu*, v., *signare*, *ob-signare*, *sigillare*, *obsigillare*; a *sigillá*, *obsigillá*, *pecetá*; — *pecelluitoriu*, -*a*. adj. subst., *pecelluitu*, part. sup., *pecel-luitura*, s. f.; — *pecetnicu*, *pecelnicu*, *pe-cetlariu*, -*a*, adj. s., si *pecelleu*; tote forme erratice, in loculu caroru-a vedi in Dictionariu: *pecete*, *pecetare*, *pecetariu*.

PECETLUITORIU, *pecelluitu*, *pecel-luitara*; vedi *pecelluire*.

PECIA, s. f., *pantiels* vel *dorsi caro tosta* vel *ad tostum*; *carne de pantece* sau de *spate fripta* sau *pentru friptu*, (vedi si it. *peccia*).

PECLA, s. f., *caligo*, *aestus*; *caligi-ne*, *negura*, *arsura infricosiata*; — *pe-closu*, -*a*, adj., *plenu de pecla*, — *slavicu*?

PECLIVANIA, s. f., *statu de pecli-vanu*; éro *peclivanu*, -*a*, adj. s., *ludius*, *histrion*, *mimus*, *circulator*, *praestigia-tor*, *funambulus*, *scurra*, *ridiculus*; *ludiu*, *istrione*, *mimu*, *prestigiatoriu*, *funambulu*, *scurra*, *bufoné*.

PEDELLU, s. m., *apparitor*; *appari-toriu*, *servitoriu de scola*.

PEDESTALU si *pedestariu*, s. m., vedi in Diction. *pedestallu*.

PEDESTRASIU, s. m., *pedester*; *pe-destru*; vedi in Diction. *pedestru*.

PEDISIA, *pedisiare*, *pedisiatu*, *pe-disire*, *pedisitoriu*, *pedisitu*, *pedisitu-ra*, *pedisiu*, *pediu*, etc.; vedi *impedi-siare* in Glossariu.

PEDUCELLA, s. f., *specia de planta*, *crathaegus oxyacantha*, *Linn.*

PEDUCHIALNITIA, *peduchialnitiu*; vedi *peduchiaritiu*.

PEDUCHIARITIU, -*a*, adj. s., d'in *paduchiu* (vedi in Dictionariu *peduche*,

peduchiu, *peduclu*), *relativu la pedu-chiariu*, *care faco sau cauta si afla multi peduchi*; inse in specie: *peduchia-ritia*, *inséмна mai multe plante*, dupo *Barcianu*: *burzeldoru*, *wegdstel*, *stachelwassernuss*; — *peduchiaritiu* e *na-scutu d'in peduchiaritu* = *peduclariu*, -*a*, adj. s., *relativu la peduchiu* = *pe-duclu*, *mai allessu la subst. m.*, *pedu-chiariu* = *peduclariu*, (vedi in Diction. *pedunclariu*), *specia de planta*, dupo *Barcianu*: *germ. läuserkraut*, *die stephanskörner*; — *paduchiasiu*, -*a*, adj. s., *relativu la peduchiu* = *peduclu*, éro *ca subst.*, *peduchiasiu* = *peduchioru* = *peducloru*, *deminut.*, d'in *deminutiv. peduchiu* = *peduclu*; — *peduchia*, s. f., *statu de peduchiu*, *multime de peduchi*: *paduchia de lemnu* = *peduchia de ci-mici*; — *peduchime* = *peduclime*, s. f., *multime de peduchi*; — *peduchialnitiu*, -*a*, adj. s., *relativu la peduchiu* = *pe-duclu*, *déro ca s. f.*, *peduchialnitiu*, se *aplica la femina si la omu cu sensulu de*: *plenu de peduchi*; acésta forma e *contr'a regulei*, si nu póte a fi *admissa in limb'a corecta*.

PEFUGARE, v., *in fagam dare*; a *pune in fuga*, a *pune pre fuga*, (de unde s'a si *formatu acestu verbu estraordinariu*).

PEIU, s. m., se dice de un *callu*: *badius*, *spadix*, *gilvus*; *badiu*, *spadice*, *gilvu*, *galbinu*, *rossiaticu*, etc.

PELCA, s. f., *pila typographica*; *pila typographica*, *sullu de typographia*; — *pelcariu*, -*a*, *relativu la pelca*, *ca subst. m. pers.*, *typographu ce manua pelc'a*.

PELCU, (pron. *pélcu*), pl.-*uri*, *grex*, *turba*, *copia*, *multitudo*; *grege*, *turba*, *trupa*, *copia*, *multime*: *pélcu de passerii*; — *slavicu*.

PELERINA, s. f., (dupo fr. *pélerinie*), *velu*, *veste ce porta mai allessu mulie-rile*, — d'in *pelerin*, -*a*, adj. s., (dupo fr. *pélerin*), *peregrinans*, *qui sacram peregrinationem obit*; *peregrinante*, *care visita locurile sáncte*; — *pelerinagiu*, s. m., (dupo fr. *pélerinage*), *pia pere-grinatie*, *peregrinatione la sánctele lo-curii*; — *tote coventele su mutilate d'in*

classicele : *pergrinare*, v., *peregrinante*, part. adj., *peregrinatione*, *peregrinu*,-a, adj., de unde si s. f., *peregrina*, de cari vedi in Dictionariu, co-ci formele impromutate d'in limb'a franceze nu convinu limbei nostre, cumu nu convinu neci : *agiu*, *agialicu*, etc., in Glossariu.

PELIA, s. f., dopu, astupu; gardu de pesci, cotetiu, etc.

PELTEA, s. f., pl. *peltelle*, congelata de pome : *peltelle de gutunie*, *de prune*.

PELTICAIRE, *pelticaitoriu*, *pelticaitu*, *pelticire*, *pelticitione*, *pelticitu*, etc.; vedi *pelticu*.

PELTICU,-a, adj. s., balbus, blaesus, lingua haesitans, bamballo; balbu, blesu, incurcatu la limba, bambalione; — *pelticaire* si *pelticire*,-escu, balbutire, lingua haesitare, titubanter loqui; a balbuti, bobleti, a si incurca limb'a, a esita d'in limba, a tituba d'in limba; — *pelticaitoriu* si *pelticitoriu*,-a, adj. s., *pelticitione*, s. f., *pelticaitu* si *pelticitu*, part. sup. subst., *pelticaitura* si *pelticitura*, s. f.

PEMSELU, s. m., vedi *pamatufu*.

PENELLU, s. m., penicillas, peniculus; *penicillu* sau *penicellu*, (vedi in Dictionariu).

PENICILLU, s. m., scalpellum, scalper pennarius; scalpellu, scalpru-pennariu sau de penne; — demiu. *penicillusiu*. câtu se pote de reu formatu.

PENNIME, s. m., pennarum multitudine; multime de penne; — *pennitia*, s. f., demin. d'in *penna*, precumu si : *pennosu*,-a, adj., plenu de penne; — in fine : *pennisiora*, *pennutia*, totu deminutive d'in *penna*; (vedi in Dictionariu *penna*).

PEPELLE, s., peregrinus, vagabundus; peregrinante, vagabundu, percursoriu de multe popore.

PEPENETU si *pepinetu*, s. m., locu, aratura, térrina de *pepeni*; — in se *pepenisce*, s. f., e de reprobato; — *pepenosu* si *pepinosu*,-a, adj., plenu de pleni; — *pepiniera*, s. f., (dupo fr. *pépinière*, factu d'in fr. *pépin* = grauntiu, sementia, etc.), *seminarium*, *plantarium*, *seminariu*, *plantariu*.

PEPINETU, *pepiniera*, *pepinisce*, *pepinosu*; vedi *pepenetu*.

PEPTENASIU si *peptinasiu*, s. m., demin. ridiculu d'in *peptine*; vedi in Dictionariu *peptinutiu*.

1 PERA, (pron. *péra*), s. f., (vedi iu Diction. *pera*), aci insemnàmu inco : a) *pere paduretie*, atātu in sensu propriu câtu si metaforicu; b) *péra de pamentu*, planta : *latyrus tuberosus* Linn. éro iu Dictionariu de *Buda* : germ. *plattererbse*, *erdnuss*, *seigeneicheln*; c) planta nomita si : *alluna de pamentu solanum tuberosum*, Linn. Dictionariu de *Buda* : germ. *grundbirne*, *kartofel*, *erdtüstel*.

2 PERA (pron. *péra* sau *pîra*), s. f., actio, postulatio, accusatio, delatio; actione, postulatione, accusatione, delatione, tragere in iudicata; — *perire* (pron. *pêrire* sau *pîrire*),-escu, v., in jus agere, accusare, deferre, incusare, incriminare, calumulari, certare, lite certare, litigare; a trage in iudicata, a defere, accusa, incrimina, calumniá, a se certá, a litigá; — *peritoriu*,-a, adj. s., actor, accusator, incusator, actoriu, accusatoriu, incusatoriu; tragutoriu la iudicata, etc.; *peritu*, part. sup., actus, accusatus, trasu la iudicata, accusatu; *peritura*, s. f., actione si effectu de *perire*; — *perisiu*,-a, adj. s., actor, accusator, delator, incusator, incriminator, actoriu, accusatoriu, delatoriu, incusatoriu, incriminatoriu, litigante, litigatoriu, etc.

PERAIELA, s. f., vedi 2 *peraire*.

1 PERAIRE,-escu, v., (cu e obscuru in syllab'a iniziale), *finere*, *manare*, a flue, maná, curre; part. sup. *peraitu*; — d'in *pereu* sau *perriu*, s. m., rivus, rivulus, torrens; riurellu, torrente; de unde demin. ridiculu : *perriasiu*, s. m., rivulus, *riusioriu*; — s'aru scrie mai bene *perrîre*.

2 PERAIRE, (pron. e obscuru),-escu, v., crepitare, concrepitare, stridere, clamare, clamitare, inclamare, vociferari, ejulare; a crepitá, concrepitá, stride, clamá, clamitá, vociferá, tipá, tinní etc.; — *peraitoriu*,-a, adj. s., *peraitu*, part. sup., *peraitura*, s. f.; — ce su aceste *peraiture*?

PERAITORIU, *peraitu, peraitura*; vedi 1 *peraire*.

PERARIA, s. f., officina, arte de *perariu*, cumu si multime de *pêru*; éro *perariu, -a*, (si f. *peraréssa*), adj. s., cellu se occupa a face *peri, erini*, pentru capite si alte obiecte; inse *perariu, -a*, ca adj., relativu la *pêru*.

PERCALINA, s. f., (dupo fr. *percaline*), pandia de bombacu lustrata; — d'in *percalu*, (pote mai bene *percala*, f.), s. m., (dupo fr. *percale*), pandia forte fina de bombacu.

PERDAFU, s. m., primu lucru, primu lustru, etc., metaforice: imputazione; — *perdafuire, -escu*, v., a dá *perdafu*, a face bonu inceputu; metaf. a imputá, mustrá, repretende; *perdafuitu*, part. sup.; — barbarismi.

PERDENIA, s. f., *damnum, detrimentum*; *damnu, dauna, detrimentu, perdere, perdiare, incommodu, etc.*; — *tóta form'a* vorbei *perdenia* nu e plausibile.

PERGA, s. f., *primitiae*; *primitie*, prime pome ce se collegu sau se offeru: *primitie de uve*; — *perguire, -escu*, v., incipere maturaro vel *matrescere*; a incepe a maturá sau a se maturá; — part. sup. *perguitu*; — *pergariu*, s. m., 1. *municipes, municipes*; 2. *municipium, municipiu, communitate*; 3. *civitatis administrator*; *administratoriu* allu cetatei sau communei, — fora inse se se confunda cu *pergafetc.* — (*pyrgariu* = *pyrgarius*, d'in *pyrgos*, compara v. germ. *purger*, n. germ. *bürger*).

PERGAMOTA si *pergamuta*, s. f., *pirum syrium, pirum bergamium*, (fr. *bergamote*), specia de *pêra* forte delicioasa.

PERGARIU, *perguire, perguitu*; vedi *pêrga*.

PERGHELU, s. m., *circinus*; *circinu, compassu, instrumentu de proportione*; — *turcescu*?

PERGHIA, s. f., *pertica, vectis*; *pertica, vecte, jugu sau braci de bilance, etc.*

PERIARIA, s. f., arte de *perariu*; éro *perariu, -a*, adj. s., relativu la *peria*, si ca subst. *perariu*, care face sau vende *perie*.

PERIORISIRE, *-escu*, v., *terminare, finire, desfinire*; a terminá, determiná,

finí, defíní, marginí; deriv. *periorisitu*, part. sup., — d'in *περιορίζειν*, marginire.

PERINDARE, (simplu in conjug. *perindu, perindi, perinda, se perinde, etc.*), v., mutitare, permutare, invloem mutare, alternare, variare; a mutá, scambá, permutá între sene, a mutá impromutatu unulu cu altulu, a alterná, a variá, a scambá unulu cu altulu; — *perindatoriu, -a*, adj., subst., *perindatione*, s. f., *perindafu*, part. sup., *perindatura*, s. f.; — (d'in *pe rindu*, ca si *pefugare*, d'in *pe fuga*).

PERIRE, *perisiu, peritoriu, peritu, peritura*; vedi 2 *pêra*.

PERIUTIA, s. f., deminut. d'in *peria*, ce vedi in Dictionariu.

PERJOLIRE, *-escu*, v., *flammare, inflammare, accendere, incendere, exardescere, incitare, excitare*; a *flamamá, inflamamá, flacurá, inflacurá, accende, incende, apprende, a incitá, escitá*; — *perjолitu*, part. sup.; — *perjolu*, s. m., *inflammatio, incendium, esflagratio, conflagratio; inflammatione, incendiu, inflacuratione, conflagratione*.

PERLEDIU sau *perlezu*, s. m. *transitus per sepes*; *transitu, trecere, intrare prin sepi, prin garduri*; — pote d'in *perlire*.

PERLEA, s. f. pl., *perlelle*; cumu si: *perléla, perleu*; vedi *perlire*.

PERLIRE, *-escu*, v., *urere, adurere, amburere, comburere, cremare, ustulare*; *eludere, declpere*; a arde, a combure, cremá, a pune in focu, a dá focu, inflacurá, a bagá in focu; a elude, decepe, ammagi, insellá; — *perlitoriu, -tória*, adj. s., *perlitu*, part. sup., *perlitura*, — de aci si: *perlea*, s. f. pl. *perlelle*, *arsura*, inse metaf.: *elusione, deceptione, ammagire, fallacia, insellatione*; — mai pucinu plausibile form'a: *perléla*, s. f., — *perláu* sau *perleu*, s. m., *lixivia, labrum lintearum; lessia, labru sau spellatoriu lintiaru, lavatura de vestimente de linu sau inu*; — de aci: *perluire, -escu*, v., *lixare, lixivía* *perluere*; a lessiá, a lauá, spellá cu lessiá; part. sup. *perluitu, etc.*; — de sí *perluire* si *perláu, etc.*, aru paré affini de aproape cu *perlire, etc.*, totu potu fi affini cu classiculu *perluere*.

PEROSIARE si *perusiare*, v., a face *perosu*; part. sup., *perosiatu* si *perusiatu*;—d'in *perosu*, ce vedi in Dictionariu.

PERSIANA, s. f., (dupo fr. *persienne*), care nu e de câtu fem. d'in adj. *persianu*, -a, cu intellessulu de: *clathrus persicus*;—in genere in locu de fr. *jalousie*, *fenestra cancellata*, *transenna*, *ferestra cancellata*, *transenna*, *ferestra* sau *perdella* *vergellata*.

PERSONAGIU, s. m., (dupo fr. *personnage*), in acelluasi intellesu cu *persona*, ce vedi in Dictionariu.

PERUSIARE, *perusiatu*; vedi *perosiare*.

PERVASU, s. m., *tabulae margo*, *corona*, *ora*; *marginis*, *corona*, *ora*, *orbe*, *cercu*, *cadru*, *cadra*; (compara *περιβασις*).

PESCERA si *pscere*, s. f., *specus*, *spelunca*, *caverna*, *antrum*; *specu*, *spelunca*, *caverna*, *antru*;—*pscerosu*, -a, *cavernosus*, *profundus*; *cavernosu*, *profundu*;—(*pscere* ar pôte fi *mutilatu* d'in *specus* prin unu *abl. pscere*).

PESCHESIU, s. m., *donum*, *munus*; *donu*, *munu*, *daru*;—turcescu?

PESCHIARU si *pscieru*, -a, adj. s., *peritus*, *habilis*, *dexter*, *callidus*, *astutus*; *peritu*, *preceputu*, *abile*, *dexteru*, *callidu*, *astutu*, *dolosu*;—turcescu.

PESCHIRU si *psciru*, s. m., *mantelo* *mantile*; *stergariu*, *manstergura*;—turcescu?

PESMA, (cu s aspru sibilante), s. f., una *planta*, *centaurea moschata*, *Linn.*

PESMETU, pl.-i, *biscoptu*: *psmeti de armata*;—(compara *πέμμα*, dem. *πεμμάτιον*).

PESTRAVU, s. m., vedi *pastravu*.

PESTRECERE, (probabile d'in *pestrecere*, éro *pes* d'in *pe*=*per*, si *s*=*es*=*ex*), v., *linqui*, *delliqui* *pati*; a *lessinâ* a si *essi* d'in *menti*, a si *perde* *poterilo*, a *ammortî*;—*pestrecutu*, part. sup., *lessinatu*, *essitu* d'in *menti*, *fora* *menti*, *afora* d'in *menti*, *fora* *poteri*, *languidu*, *ammortîtu*.

PESTRITIARE si *pistritiare*, v., *variare*, *vario* *colore* *distinguere*, *maculis* *variare*, *pulils* *infuscare*; a *vergâ* cu *varie* *colori*, *distinge* cu *macule* *varie*, a *picallâ*, *vergâ*, *muscâ*;—*pestritiatoriu*, -

a, adj. s., *pestritiatu*, part. sup., *pestritiatura*, s. f.;—*pestritiu*, -a, adj., (d'in *care* au *essitu* *tote* *celle* *precedenti*), *varius*, *diversicolor*, *multicolor*, *maculis* *distinctus*; *variu*, *multicolore*, *diversicolore*, *maculatu*, *picallatu*, *vergatu*;—de aci si *alta* *forma*: *pistruiu*, -a, adj., in *acellu*-asi *sensu* cu *pistritiu*, *déro* si in *specio*: *rossiaticu*, cu *maculo* *fuscatu* si *rossiatu*, *plenu* de *macule* *rossiate*, *lentillo*su; de aci si: *pistruia*, s. f. *reale*, *macula* de *rossiétia*, *picatella* de *rossiu*;—(*pestriciu* ar fi *potutu* *esi* d'in v. *pingere* prin *pinstriciu*=*pistriciu*).

PESTRITIATORIU, *pestritiatu*, *pestritiatura*, *pestritiu*, *pestruia*, *pestruiu*; vedi *pestritiare*.

PESTRUGU, *pestruvu*; s. m., vedi *pastravu*.

PETA, s. f., *macula*; *macula*; *metaf. pete in sore*, *petele* *peccatoru*; *pete* in *nestimate*, in *genere*;—*petare*, -*ediu*, v., *maculare*, *corrumper*, *dedecorare*, *ignominia* *afflicere*; a *maculâ*, *corrumpe*, *dedecorâ*, *incarcâ* de *ignominia*, *batujocorî*; *petatu*, part. sup., *petatura*, s. f.;—vedi si in Dictionariu: *péta*, *petare*, *petatu*.

PETACA, s. f. si m., *petacu*, *nummus* *septem cruciferorum*; *moneta* de *septe* *cruciferi*;—nu e *conoscutu* d'in *coce* de *Carpati*.

PETARE, *petatu*, *petatura*; vedi *péta*.

PETEA, s. f., pl. *petelle*, *ligula*, *tiuea*; *beta*, *cordella*;—vedi in Dictionariu: *petella*.

PETINGINARE, *petinginatu*, *petingine*, *petinginosu*, ce *tote* vedi *deplenu* *correcte* in Dictionariu.

PETRANJELLU si *petrangellu*, s. m., ce vedi in Diction., *observandu* aci *numai*: *petrangellii cânelui*, dupo *Barcianu*, *germ. die handgleisse*.

PETRACHIRU, s. m., *mutilatu* d'in *ἐπιτραχήλιον* = *epitracheliu*, *devenitu* apoi: *petrachiru*, *patrachiru*, *stola*.

PETRECANIA, s. f., *delectatio*, *oblectatio*, *gandium*; *delectatione*, *oblectatione*, *buccurîa*, *gandiu*, *petrecere*, *petrecu*; *metaforice*: a si *face* *petrekania* *de ceva*; etc.;—*form'a* *coventului* *petrekania*, nu e *inse* in *regula*.

PIANO, s. m., vedi *pianu* in Dictionariu.

PIASTRU, s. m., pl.-i, nummus argenteus hispanicus, (fr. *plastre*, it. *plastra*, isp. *piastra*); moneta de argentu ispasnica, applicata inse si la noi, cânduva in locu de monet'a leu.

PICARISIRE, -escu, v., (dupo fr. *piquer*, se *piquer*); pungere, impungere, mordero, stringere, perstringere; a punege, impunge; morde, morsică, stringe, perstringe, piscă, etc.; — inse in neci unu modu in corpulu propriu allu limbei nu pôte intră unu coventu ca *picarisire*, déco nu cumuva se va reduce la roman. *picare*.

PICATURICA si *picaturicia* sau *picaturitia*, s. f., tote relle demin. d'in *picatura*; vedi *picaturella* in Dictionariu.

PICATURIRE, -escu, v., stillare, guttare, instillare; a face *picature*, a stillă instillă, guttă; — *picaturitu*, part. sup. etc.; — inse ar fi mai bona form'a : *picaturare*, *picaturatu*.

PICHETU, pl.-e sau -uri, (dupo fr. *piquet* = *paxillus*), expedita militum manus; mâna de militari expedita, veglia de marginile terrei; — in sine : unu numeru de carti de jocu.

PICIOCA, s. f., cartofu, alluna de pamentu; — de acisi : *piciorca*, s. f., specia de planta, *bellanthus tuberosus* Linn.

PICIORANGU, pl.-e, grallae, ligneus pes; gralla, gralle, petioru de lemmu : *pre piciorange âmbra celli ce si au frantu petiorele*; *âmbra pre piciorange si ômenii ce au petiorele sanitose*; — *piciorangu*, e, de certu, d'in *petioru* = *picioru*, — nu e mai pucinu de lipse a espune formele tote, cîte se audu in gur'a poporului : *picioru* (la unii *chicioru*, la altii *cicioru*), cu derivatele : *piciorellu*, *petiorutiu*, *picioriusiu*, *picioroiu*, *pecioroni*; in Diet. se afla : *petiolu*, *petioru*, *petiorone* si *petioroni*, *petiorutiu*, *petiorusiu*.

PICIURA, s. f., plouia rece care inghiacia immediatu.

PICNIRE, -escu, v., tundere, pugnare, verberare; a lovi, bate, tunde, pumnî, pumnă; — *picnitu*, part. sup., *picnitura*, s. f., — pôte fi in affinitate cu pugnare, pôte si cu *picare*.

PICNICU, s. m., (dupo fr. *picque-nique* germ. *piknik*); ceva collectivu, ballu cu collatione de multi socii.

PICOTARE, (in forme de conjug. simple : *picotu*, *picoti*, *picota*, se *picote*, etc.), v., dormitare, a dormită, a *pică de somnu*, a motia; — *picotatoriu*, -a, adj. s., *picotatu*, part. sup., *picotatura*, s. f.

PICULLINA (forte probabile d'in unu masc. adj., *picullinu*, si acestu-a d'in *picullu*, de la *picu*), s. f., major tibia, (fr. *hantbois*), una tibia mai sonora, flauta sau flautu.

PIDALEONU, s. m., reu in locu de correctulu *pedaliu*, ce vedi in Diction.

PIESA, s. f., (dupo fr. *pièce*), pars, particula, fragmentum; tormentum bellicum; nummus; lit's instrumentum; opus; carmen, oratio, fabula; parte, particula, fragmentu; tormentu bellicu sau tunu; nummu, moneta; documentu, carte de litigiu, opu, scriptu, poesia, oratione, coventu, fabula, drama, buccata de jocatu, de representatu; — inse celli ce amestica *piesa* cu *pieidia* sau *pedica*, esplicandu : *piesa* = casu, fortuna, nevoia, etc., insemnari ce covinu la *pedica*; (de cari vedi in Gloss. la *impedisiare*), confundu doue radici diverse; — fr. *pièce*, prov. *pessa* si *peza*, port. *peça*, isp. *pieza*, it. *pezza* si *pezzo*, med. lat. *petium*, affini cu romanesculu *peticu*.

PIFTIA, s. f., recitura, buccatarece cu alliu, alliata, alliatura, sau aiate, aiaitura.

PIGULIRE, sau mai bene : *pigullire*, -escu, v., pedetentim evellere, libare; a smulge incetu, a smulge cu incetulu, a piscă, a leuă unu *picu cîte unu picu*, a leuă pre nesentite; — *pigullitoriu*, -a, adj. s., *pigullitu*, part. sup., *pigullitura*; — formatu, de certu, d'in unu : *pigullu*, -a, adj., in locu de *picullu*, -a, adj. demin. d'in *picu*.

1 PIHA, s. f., pluma, lanugo; pluma, lanugine, fulgu, pufu.

2 PIHA, interj. phy, phui, phiha, fafae; phui, fui, fafe, etc., interiectione ce espreme neplacere, grétia.

PIHOTA, s. f., *peditatus*; *peditatu*, pedestrine, infantaria; — *pihotasiu*, s. m., pedester; pedestru; — covente straine.

PILAFU si *pilavu*, s. m., *condita jure*

oryza; orezu conditu cu zéma si untu; — coventu turcescu, fr. *pilau*.

PILCA, *pilcarium*; vedi *pêlca*.

PILCU, s. m., vedi *pêlcu*.

PILDA, s. f., *exemplum*, parabola, *paradigma*, similitudo; essemplu, parabola, *paradigma*, similitudine, asseminare; — *pildire*, -escu, v., per exempla, similitudines, figuras, translationes, teote, occulte, loqui; a vorbí prin essemple, similitudini, asseminari, figure, tropi, pre departe, pre coperite, pre ascunse; *pilditu*, part. sup.; — si form'a : *pilduire*, -escu, v., *exempla dare*, ostendere, offerre, praebere, castigare; a dá, arretá, pune inainte, ostende, offerí essemple; a face cuiva essemplu, a face pre cineva essemplu, a castigá, corrige; — *pilduitu*, part. sup.; — coventu strafornatu d'in germ. *bild*, vechiu germ. *plid*.

PILIRE, si mai bene: *pillire*, -escu, v., *illmare*, poltre, raderc, *pillare*, *farari pellem vel cutem detrahore*; a limá, *pillá*, *poll*, rade, smulge, *spoliá*, *furá*, despoliá de pelle, a nudá, *predá*; — *pillitoriu*, -a, adj. s., *pillitu*, part. sup.; *pillitura*, s. f.; — vedi si : *pillare*, *pillatura*, *pillatoriu*, *pillatu*, *pillatura* in Dictionariu.

PILNIA, s. f., vedi *pálnia*.

PILOTA, s. f., *culcita plumea*; *culcita plumia*, *peploma de fulgi*.

PILOTAGIU, s. m., vedi *pilotare*.

PILOTARE, v., *navem gubernare*, *ducere*, *conducere*; a guberná una nave, a fi *pilotu*; a duce, conduce prin locuri grele si neconoscute, a fi duce la calle; — *pilotatu*, part. sup.; — vedi *pilotu* in Dictionariu; — inse *pilotagiu*, s. m., (dupo fr. *pilotage*), nu convine limbéi propria, mai bene convine *pilotatu-lu*, trassu d'in part. *pilotatu*, ca subst. m., ce espreme officiulu *pilotului*.

PILU, s. m., *flagellum*; *flagellu*, *curella de batalia*; — de aci si : *pilugu*, s. m., *demin. órecare d'in pilu*, si affine in sensu, *adeco* : *clava*, *pilum*, *pistillum*, *malleus*; *maciuca*, *pilu*, *pistillu*, *malliu* sau *maiu*, *batutoriu*, *pisatoriu* : *cu pilugele se batu gránele in piue*; *pilugele servu a pisá verice*; *vedi se nu te adjunga cu pilugulu la capu*; — de certu *pilu* e *classiculu pilum*, de unde apoi si *pi-*

lugu mai affiue, prin sensu, *classicului*; *confere* si : *pilumen* = *substantia pisata*.

PILUGU, s. m., vedi *pilu*.

PIMNITIA si *pivnitia*, s. f., *cella vinaria*, *cellare*, *cellarium*; *cella vinaria*, *cellaria*, *cellariu*; — *pimniciora* = *pivniciora*, s. f. *deminut.*; — *pimniciarium* si *pivniciarium*, -a, f., si *pimniciaréssa* sau *pivniciaréssa*, *cellarius*, *promus*; *cellariu*, *promu*, *provisoriu de cellariu*; — (s'ar poté compará cu *pinentia*, (de la πίνευ), *locu pentru beuture*).

PINDA, *pindire*, *pinditoriu*, *pinditu*, *pinditura*; vedi *panda*.

PINGEA, s. f., pl. *pingelle*, *dimidiata solea*, *sartura*, *pannus*; *deceptio*, *frans*; *semisolia*, in specie : *peticu*, *sartura*, *carpitura*; si *metaf. fraude*, *deceptione*, *insellatione*; — *pingellire*, -escu, v., *sarcire*, *reparare*; *decipere*, *frustrari*, a *sarcí*, *carpí*, *repará*; a *frustrá*, *decipe*, *insellá*, *ammagí*; — *pingellitoriu*, -a, adj. s., *pingellitu*, part. sup., *pingellitura*, s. f.; — pote in locu de *pingella* de la *pangere*, de unde *allu nostru impingere*.

PINGELLIRE, *pingellitoriu*, *pingellitu*, *pingellitura*; vedi *pingea*.

PINTA, s. f., *cupa* : *pinta de vinu*.

PINTENARIA, s. f., *arte de pintenariu*; *éro pintenariu*, s. m., (f. *pintenaressa*), *care fabrica pinteni*, (vedi : *pintene*, *pintenare* in Dictionariu); — *pintenogu*, -a, *care are una macula alba diosu la petioru*, — de unde si : *pintenogía*, s. f., *calitate de pintenogu*; — inse in locu de *pintenogu*, *pintenogía* ar fi mai bene cu *a* de cátu cu *o* : *pintenagu*, *pintenagía*.

PINTENARIU, *pintenogía*, *pintenogu*; vedi *pintenaria*.

PINTOCU, -a, adj. s., *abjectus*, *ineptus*; *abjectu*, *ineptu*, *de nemica*; — subst. reale, *medietate d'in ceva forte micu*.

PIONARE, v., (dupo fr. *pionner*), a *leuá pionu*; — *pionatu*, part. sup.; — *éro pionu*, s. m., (dupo fr. *pion*), *pedes*, *calculus*; *pedite*, *pedestru*, *calculu*, *nomini de jocuri cu figure*, *cumu* : *rege*, *regina*, sau *siachu*, *dama*, etc.

PIPAICIOSU, *reu in locu de pipai-*

tiosu,-a, d'in *pipaire*, ce vedi in Dictionariu.

PIPARCA, s. f., *capsicum*, *capsicum annuum*, Linn.; *capsicu*, *capsicu annuu*, ardeiu.

PIPASIU, s. m., *fumator*, *fumigator*, *fumatoriu*, *fumigatori*, *fumatoriu de tabacu*; — d'in *pipa*, (vedi : *pipa*, *pipare* in Dictionariu), reu formatu, mai bene ar fi *pipariu*.

PIPERASIU, s. m., specia de planta, dupo *Barcianu*, germ. *heissbeere*.

PIPERNICIRE,-escu, v., de regula : *refless. a se pipernici*, *languescere*, *agrotare*, *attenuari*; a *langi*, a *egrotá*, a *se attenuá*, a *deperi*; — *pipernicitu*, part. sup. : *vite pipernicite*, *copilli piperniciti*.

PIPERNITIA, s. f., *piperts*, *pyxys piperis*; *piperide*, planta ca si *piparica* de mai susu, (vedi si in Diction. *piperite* sau *piperide*; vedi si : *pipesca* in acellu-asi sensu); — *vasioru*, *vasuti* de *piperu*, *triti piperis vasculum*.

PIPILICA, s. f., *gallina guttata*; *gallina guttata*; — se aude mai desu si in mai multe locuri cu *b* in locu de *p* : *bibilica*.

PIPIRIGU, s. m., *scirpus*, *juvens*; *scirpu*, *juncu*, *papura*; — pre alte locuri *tiperigu*.

PIPOTA, s. f., *avim ventriculus*, *stomachus*; *stomachu*, *ventriclu de passeri*.

PIRCIRE, *pircitu*, *pircitura*; vedi *pirciu*.

PIRCIU si *pircu*, s. m., *hircus*, *caper*; *ircu*, *fircu*, *capru* : a *avé putore de pirciu*, a *puti a pirciu*, a *imperachiá pirci cu capre*; metaf. *desfrenatu*, *libidinosu*; — forte probabile *pircu*, de unde *pirciu*, e in locu de *fircu*, care se dice si in latin'a *hircus* in locu de *hircus*; — *pircire,-escu*, *intre*, *subire*; a *suí*, in speciale despre *pircu* cu *capra*, *déro* si despre alte animali; — *pircitu*, part. sup.; *pircitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *pircire*.

PIRLOGA, s. f., si s. m., *pirlogu*, *soli cessantio*, *solum cessans*, *solum incultum*, *requietum arvum*, *incultus ager*, *vervaotum*, *novale*; *solu* in *repasuu*, *ces-*

satione de *solu*, *solu cessante*, *solu incultu*, *agru incultu*, *vervactu*, *novale*, *paragina*, *mai allestu* : *solu cessante* si *lussuriante*; — *pirlogire,-escu*, v., a *deveni pirloga* sau *pirlogu*, *pirlogitu*, part. sup., *pirlogitura* s. f., *actione* si *effectu* de *pirlogire*, (vedi *paragina*).

PIROSTIA, (pre a locuri : *pirostiu* si *pirosteu*), *piroticu*, *pirotire*, *pirotitu*, *pirotitura*; — vedi in Diction. la : *pyro*; — inse form'a *pirotéla* nu e plausibile; pote se transformá in : *pyrotella*, *pyrotia*, etc.

PIRPIRIU,-a, adj. s., *debilis*, *languidus*, *objectus*, *vllis*, *misellus*; *debile*, *languidu*, *abiectu*, *vile*, *misellu*; — pare in analogia cu coventele d'in precedentele articlu (*pirostia*, *piroticu*, *pirotire*, etc.), si a nome *pirpiriu* in locu de *pyrpyriu*, (de doue ori : $\pi\delta\rho-\pi\delta\rho = \text{focu-focu}$).

PIRTE si *pirtia*, (cu *t* duru fora *sibilare*), s. f., *semita*, *callis*, *trames*, *via pervia*; *semita*, *tramite*, *carrare*, *calle pervia*, *deschisa* de *necesse*, de *esemplu* mai *allestu* prin *neue*.

PIRVA, s. f., *antrum*, *specus*, *latibulum*, *ferae cubille*; *antru*, *specu*, *latiblu*, *cubille de fera*.

PISAGIRE,-escu, v., *verberare*, *tandere*, *contundere*, *ictibus vel pugnis contundere*; a *bate*, *verberá*, *contunde*, a *contunde* cu *icturi* sau cu *pumni*, a *sfermá*, *pisá*, *sparge*; — *pisagitoriu,-a*, adj. s., *pisagitu*, part. sup., *pisagitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *pisagire*; — *trassu*, de certu d'in *pisare*; vedi si *pisalogu*.

PISALOGU si *pisalugu*, s. m., *pilum*, *pistillum*, *fistuca*, *pavicula*; *pilu*, *pistillu*, *fistuca*, *pavicia*, *batutore*; — *directu* d'in *pisare*, mai *antâniu* : *pisalu*, sau mai bene *pisallu*, apoi : *pisallucu* = *pisallugu*, *pisallogu*, cu *tote* co ar *poté stá* mai bene : *pisullu*, *pisullucu*, *pisullugu*, *pisullogu*.

PISARIU, s. m., *scriba*; *scribu*, *scriitoriu*, *copistu*, *transcriptoriu*; — *coventu slavicu* *deplenu cadutu* in *desuetudine*.

PISCOIA, (*pisconia*, ca *augmentativu*, fem. d'in *pisconiu*, si *acestu-a* d'in *piscu*), s. f., *ductus*, *canalis*, *lingula*,

canalicatus; ductu, canale, canalicu, lingula, mai allessu : canalicu de cursulu farinei la mora; — **piscu**, s. m., **prominentia**, **eminentia**, **caecumen**, **rostrum**, **temo**, **acumen**; **prominentia**, **eminentia**, **caecume**, **acume**, **rostru**, **temone**; — de aci : **augm. pisconi**u si **demin. piscullu**, **pisculletu**, **piscusioru**, **piscuti**u; — d'in acelluasi fonte si : **piscuire**, **-escu**, v., a) proprie : a face **piscu**; b) metaf. de pulli mici : **piscuescu pullii pre essite d'in ouu**; — **piscutoriu**, **-a**, adj. s., **piscuitu**, part. sup., **piscitura**, s. f.

PISCONIA, **pisconi**u, **piscu**, **piscuire**, **piscutoriu**, **piscuitu**, **piscitura**, **piscullu**, **pisculletiu**; vedi **piscoia**.

PISCU, **piscuire**, **piscutoriu**, **piscutu**, **piscitura**; vedi **piscoia**.

PISDA, s. f., **cunnu**, **vulva**; **cunnu**, **vulva**, **membru genitale allu feminei**.

PISIATIOSU, sau mai bene **pissiatiosu**, (vedi in Dictionariu : **pissiare**, **pissiatoriu**, **pissiatu**), **-a**, adj., espusa la **pissiatu**; — **pissiatore**, s. f., (trassu d'in **pissiatória** de la **pissiatoriu**), locu secretu de **pissiatu**; — **pissioticu**, **-a**, adj. s., applecatu a **pissia**, mai allessu in lectu, in patu : **multi copillii su pissiotici**; — se dice, pentru amendoue sessete, si numai in fem. **pissiotica**, si abbreviatu : **pissiotca**; — in acelluasi sensu si : **pissiolicu**, **-a**, pote mai bene : **pissiollicu**, **-a**, si pentru amendoue sessete : f. **pissiollica**, si abbreviatu : **pissiolca**.

PISLA, s. m., **subeoacta**, **coactilla**; materia de pèru sau lâna, pisata fora se fia tessuta, mai allessu lâna forte molle si delicata (fr. **foutre**, **molleton**; germ. **flz**); — **pislaria**, s. f., arte de **pislariu**, **pislariu**, **-a**, adj. s. fem., **pislurèssa**, — care fabrica **pisla**; — **pislire**, **-escu**, v., a face, fabrica **pisla**; **pislitoriu**, **-a**, adj. s., **pislitu**, part. sup., **pislitura**, s. f., actione si effectu de **pislire**.

PISLARESSA, **pislaria**, **pislariu**, **pislire**, **pislitu**, **pislitura**; vedi **pisla**.

PISMASIU, adj. s., vedi **pismataretu**.

PISMATARETIU, **-a**, adj. s., **invidus**, **invidiosus**; — **invidu**, **invidiosu**, **pismo**, **-a**, adj., d'in **pisma**; — in fine : **pisma**, **-a**, adj. s. = **pismariu**, **pismatariu**.

PISOPU, s. m., **arena**; **arena**; vedi si : **nasipu**, **nesipu**; — inse neconnoscutu d'in coce de Carpati.

PISSICUTIA, s. f., **demin. d'in piscica**, cumu si : **pissoiasiu** = **pissoniasiu**, s. m., **demin. d'in pissoniu**; vedi in Diction. **pissica**, **pissoniu**.

PISTELA, s. f., vedi **pistire**.

PISTIRE, **-escu**, (cu s aspru sibilante), v., **manare**, **sulara**, **stillare**, **fluitare**; a **maná**, **sudá**, **stillá**, **picá**, **picurá**; — **pistitoriu**, **-a**, adj. s., **pistitu**, part. sup., **pistitura**, s. f., actione si effectu de **pistire**; — **pistela**, s. f., care forma inse nu e plausibile.

PISTIRI, s. pl. f., vedi **pistia**, — pote in locu de **pistia**.

PISTORNICU, pl. **-e**, **sigillum quod panibus liturgicis imprimitur**; **sigillu impressu pre pâne liturgica**; **sigillu pre oblata**; — (ar poté fi derivatu de la **pistor**).

PISTRITIARE, **pistritiatu**, **pistritiu**, **pistruiu**, etc.; vedi **pestritiare**.

PITA PORCULUI, s. f., (**pit'a porcului**), specia de planta, dupo **Barcianu**, germ. das **schweinsbrod**, dupo Dict. de **Buda** : **cyclamon**; — **pit'a vaccei**, s. f., specia de planta, dupo **Barcianu**, germ. dor **möschamm**.

PITACU = **pittacu**, s. m., vedi in Dictionariu **pittacu**.

PITARCA, s. f., specia de planta, lat. **clathrus**.

PITICU, **pitigaiare**, **pitigaiatu**, **pitigoiu**, **pitigusi**u, etc.; vedi **pitire**.

PITIRE, **-escu**, v., **abscondere**, **recondere**, **celare**, **occulere**, **occultare**; a **ascunde**, **rescunde**, **celá**, **occultá**; — **pititoriu**, **-a**, adj. s., **pititu**, part. sup. : **toti pititi**, **pititulu nestimateloru**, **in pititulu culpabiloru**; — **pititura**, s. f., actione si effectu de **pitire**, — vedi si : **pitullare**, **pitullire**, **pitullisiu** in Dictionariu; — inse de certu, analoge su si urmatóriele cu precedentile : mai antâniu supponemu form'a cea mai simpla : **pit**u, **-a**, adj., analogu cu **picu** (vedi : **picu** in Diction.), cu sensu speciale de : **teunis**, **parvus**, **minutus**, **nanus**, **reconditus**, **occultus**, **secretus**, **pygmæus**, **imperceptibilis**; **suptire**, **suptirellu**, **micu**, **forte micu**, **me-**

nutu, nanu, ascunsu, occultu, secretu, pygmeu, imperceptibile, *pititu*, nevedutu; — de aci: *piticu*, -a, adj. s., déro mai ver-tosu ca subst. in intellesu de: *micu, forte micu, menutu, nanu*, etc., α) adj., *fite pitice, arbore piticu, rege piticu*, — metaf. *ánima pitica, duce piticu, pitici nobili, pitica intelligentia*, etc., β) subst., α') in genere: *unu piticu de copillu, unu piticu de inveliatu, unu piticu de rege, pitici de nobili, pitici de arbori; pitics de cogite, de sentimente*, β') in specie: *piticu*, nanu oricare; *piticu*, ca pesce: *déro sunt si pitici mai mari*, (confere fr. petit, nostru *petica, peticu, pitullare, pitullice*, etc. in Diction.); *piticire, -escu*, v., a face *piticu, piticitu*, part. sup., — *pitigaiare = pitigaliare*; v., (form'a: *pitigaiu* sau *pitigaliu* si *pitigaiedu* sau *pitigaliedu*), a suptirá, micusiorá suptiliá, micí, minuí; *pitigaiatu*, -a, part. sup., inse si ca adj., suptire, suptirellu, tenue, etc.; *pitigaiatura* sau *pitigaliatura*, s. f., statu de suptire, etc.; — *pitigoiu = pitigoniú*, adj. s., α) adj., macru, debile, scursu de poteri, anhelus, languidu, ammortitu: *pitigonie cogite, menti pitigonie*; β) subst. α') *aegithalus*, *apiastra*, (germ. *meise*, fr. *mésange*), *egithalu*, *apiastra*; β') *pitigoniú mare*, dupo *Barcianu*, germ. *kolmeise*; γ') *pitigoniú micu*, dupo *Barcianu*, germ. *spiegelmeise*, *blanmeise*; δ') *pitigoniú codatu*, dupo *Barcianu*, germ. *ziegelmeise*; ϵ') *pitigoniú cu cresta*, dupo *Barcianu*, germ. *koppmeise*; ζ') *pitigoniú selbaticu*, dupo *Barcianu*, germ. *dammmeise*; η') *pitigoniú vnetu*, dupo *Barcianu*, germ. *mehlmeise*; θ') *pitigoniú*, *suggillatio*, *suggillatione*, *suggillu*, *vulnu prin ictu*; ι') *pitigoniú*, *carbone*, *caibunculu*, etc.; — alta forma, cu accelle-asi sensuri: *pitiguciu*, -a, adj. s.; — inse *pitigasiu*, pare a fi unu addeveratu demin. d'in unu *pitigu*, éro *pitigoniú*, de si cu forma augm. are intellesu demin.; *pitigu* inse e in locu de *piticu*, (vedi mai susu).

PITITORIU, *pititu*, *pititura*, etc.; vedi *pitire*.

PITLIGIANA si *pitlingiana*, s. f., *granatum*, *malum granatum*, *panleum*; *granata*, *poma granata* sau *punica*, d'in po-

mulu granatu, *granatulu*; éro *florea granatului* se dice *balaustiu = balaustiom*.

PITONCA, s. f., *boletas bovinus*; *borete bovinu*; — vedi *manstarca*; — nu e connotutu d'in coci de Carpati.

PITPALACA, s. f., *coturnix*; *coturnice*; — pote co *pitpalaca* e formata ca si *pitullace*, ce vedi in Dictionariu.

PITUSCA, s. m., demin. d'in *pita*.

PIULITIA, s. f., in locu de *puillitia*, demin. d'in *piua*, ce vedi in Dictionariu.

PIVNITIA, s. f., si celle alte; vedi *pimnitia*.

PLACARE, v., (dupo fr. *plaquer*), a applicá ceva planu pre altu planu, de esemplu: a applicá lamina pre lamina, placa pre placa; — *placatu*, part. sup. subst.; in specie ca subst. m., *unu placatu*, sau f. *placata*, annuntiu applicatu pre muru sau tabla; — inse: *placagiu*, s. m., (dupo fr. *placage*), *tessella = tessella*; apoi: *placardu*, s. m., *afixus publice libellus*, *libellu affissu in publicu*; de unde: *placardare*, v., (dupo fr. *placarder*), *libellos affigere*, a affíge libelle, (vedi si mai susu).

PLACARDARE, *placardu*, *placata*, *placatu*, vedi *placare*.

PLAIASIU, -a, adj. s., *custos limitum*; *custode de limíti*; — *plaietiu*, inse: a) *planities*; *planetii*, locu de *plaiu*; b) omu ce locuesce in unu *plaiu*; vedi in Dictionariu *plaiariu*, *plaiu*.

PLAIVASU, s. m., *graphium*, *plumbum instrumentum*; *graphiu*, instrumentu de plumbu, plumbu de scrissu; — germ. *bleiweiss = bleistift*.

PLAMADELA, s. f., vedi *plamadire*.

PLAMADIRE, -escu, *fermentare*; a fermentá; — *plamaditoriu*, -a, adj. s., *plamaditu*, part. sup., *plamaditura*, s. f., inse: *plamadéla*, s. f., nu are forma plausibile.

PLAMANARIA, s. f., *mutilita d'in pulmonaria*, d'in m. *pulmonariu*, (ce vedi in Dictionariu), *planta*, dupo *Barcianu*, germ. *das gebrauchliche Inugenkraut*.

PLANGEROSU, -a, s. m., vedi *plangitosu*.

PLANGITOSU, -a, adj., *flebilis*; *flexibile*, *appecatu a plänge*; *plangitoriu*

a, adj. s., lacrimans, queribundus, querulus; lacrimante, ceribundu, lamentabile; *plangerosu*,-a, adj., plenu de plangeri, de lacrima; vedi iu Diction. *plangere*, etc.

PLANISIRE,-escu, planare, explanare, aequare, decipere, incantare, subjicere; a planá, esplaná, applaná, ecá; inse si: a decepe, incantá, farmecá, ammagi, suppone, domitá; — *planisitu*, part. sup.; — inse form'a *planisire* nu e plausibile.

PLANTAGIU, s. m., (dupo fr. *plantage*), plantatio, consilio; plantatione, consitione; vedi in Diction. *plantatione*, forma asiá de plausibile, pre câtu *plantagiu* e implausibile.

PLANTUCIA sau *plantutia*, s. f., mica planta, germe; vedi in Dictionariu: *plantula* = *plantura*.

PLANUIRE,-escu, v., a tesse unu *planu*, a tesse ceva reu, a ordi cuiva curse, insidie; *planuitu*, part. sup.

PLAPANDŪ,-a, adj., delicatus, fragilis, sentions; delicatu, fragile, sensibile, molle; — de certu immutatu d'in *palpandu* = *palpabundu*.

PLAPOMA, *plapomaria*, *plapomariu*, *plapomiora*, etc.; vedi: *paploma*, si in Diction. *peploma*.

PLASA, s. f., in locu de *pléssa*, cumu si: *plassea*, s. f., in locu de: *plessea* = *plessella*; vedi: *pléssa*, *plessella* in Dictionariu.

PLASCA (cu s aspru sibilante, pre a locuri *pléscă*), s. f., 1. funda; funda de arruncatu cu petre si alte masse; 2. *alchemilla vulgaris*, Linn., specia de planta; 3. captura, praeda, spolia, praedatio; captura, préda, predatione, spoliu, spolia; — *plascaire* si *plescaire*,-escu, v., crepitare, stridere, crepare, alapam ducere; a crepitá, stride (despre focu, flacura), a crepá (cu budiele, etc.), a dá palme, a frecá; — *plascaitoriu* si *plescaitoriu*,-a, adj. s., *plascaitu* si *plescaitu*, part. sup., *plascaitura* si *plescaitura*, s. f., actione de *plescaire*.

PLASU si *plazu*, s. m., dentale; dentale, scandur'a sar lemnulu unde se introduce ferrulu aratruului.

PLATA, s. f., solutio, stipendium,

merces, emolumentum, remuneratio; auctoramentum, pretium; solutione, stipendiu, mercede, emolumentu, remuneracione, auctoramentu, pretiu, recompensa, salariu, onorariu, munu; — *platire*,-escu, solvere, exsolvere, persolvere, tribuere, retribuere, remunerari, rependere, expendere, roddere, luore, poenas solvere, satisfacere, valere; a solve, essolve, persolve, desface, retribuí, remunerá, repende, espende, redde, intórce; lauá, spellá peccatele, satisface, multiamí, valé: nu *platesce una cépa* = nu *vale neci una cépa*; — *platitoriu*,-a, adj. s., care *platesce*; *platitu*, part. sup.; — *platnicu*,-a, solvens, solvete, care póte solve, etc., forma erratica; déro tote su de origine straina, si pucinu sympathice limbei române.

PLATAGINA, s. f., 1. *plantago major*, Linn., planta dissa si: *limb'a ouci*; 2. *platagina de apa* = alisma *plantago*, alta *plantagine*, nomita de Dict. de *Buda* germ. der wasserwegerich, pre candu *plantaginea* de sub 1., si germ. *wegerich*; — se vede de sene, co *platagina* e pucinu mutilata d'in *plantagine* = *plantago*, ce vedi in Dictionariu.

PLATICA, s. f., specia de pesco bona de mancare, forte alba, câtu se pote de lata, lat. *alburnus*.

PLATIRE, *platitoriu*, *platitu*, *platnicu*; vedi *plata*.

PLATITIA, s. f., angusta pars agri; angusta, mica parte d'in unu agru, d'in unu câmpu; — pote d'iu acea-asi origine d'in care *platica*, de si pote fi d'in *platia* = *piatia*.

PLATOSIA, s. f., lorica, thorax; lorica, thorace, coriacia; — *platosiariu*, s. m., loricatus, loricatu; *platosiare*, v., lorica munire, a muní cu *platosia*, si reflex. : a se *platosia*; *platosiatu*, part. sup., loricatus, thoricatus; vedi si *pavesa* in Dictionariu.

PLAVANU,-a, adj., flavus; flavu; in specie: *bou plavu*, ca nome propriu: *doi Plavani tragu carrulu meu*; — d'in *plavu*,-a, intre demiu. si augm., flavas; flavu, bellanu: *plavi calli tragu la carrulu vostru*; — de aci demin. *plavitiu*,-a, subflavus = subflavu, bellanellu :

fete plavitie; — *plavu* e asiá aprópe de *flavu*, in câtu ne ar face se credemu in acea-asi origine.

PLEBANU, s. m., med. lat. *plebanus*, d'in *plebs*, *plebis*; parochu allu plebei, parochu allu communei, in baseric'a catholica.

PLECHU, s. m., vedi *blévu* in Glosariu.

PLEDARE, v., (dupo fr. *plaidar*), litigare, item habere, item agere, defendere, causam agere, orare; a litigá, a defende, apperá una lite, a se apperá pre sene, orá, perorá; — *pledoru*. (dupo fr. *plaideur*), litigator, litigatoriu; *pledória*, s. f., litigatio, forensis actus, litigazione, actu sau actione forense; — *pledatu*, part. sup. subst., tote covente implausibili.

PLEGA, s. f., *plaga* = *plaga*, éro form'a *pléga* se aude numai pre pucine locuri.

PLEOPA, s. f., *palpebra*, *oculum*, *gena*; *palpebra*, *ciliu*, *gena*; — *pleop'a* pare mutilata d'in una forma *palpa*, de unde *palpebra*.

PLEOSCAIRE, (s aspru sibilante), -*escu*, *lingua*, *digitis*, *manibus* acute sonare, *explodere*; cu limb'a, degitele, manule si altele a soná acutu, a esplode, a face se esploda; — *pleoscailoriu*, -*a*, adj. s., *pleoscailu*, part. sup., *pleoscailura*, s. f., actione si effecto de *pleoscaille*; — *pleoscu*, s. m., (d'in care s'au nascutu celle alte), se aude in strigate ca: *pleoscu! pleoscu! multe pleoscure*; — *pare* co verbulu are si form'a de I conjug. *pleoscure*, *pleoscatu*, *pleoscatura*, etc.

PLEOSCIRE, -*escu*, v., *conculcare*, *proterere*, *terere*, *deprimere*, *opprimere*; a calcá, *conculcá*, *protere*, *striví*, *depreme*, *oppreme*; — *pleoscitoriu*, -*a*, adj. s., *pleoscitu*, part. sup., *pleoscitura*, s. f.

PLESCA, *plescuire*, *plescitoriu*, *plescailu*, *plescitura*; vedi *plasca*.

PLESIA, s. f., *calviti*, *glabritas*; *calvetia*=*calbetia*, *glabretia*, *glabritate*; — d'in *plesiu*, -*a*, adj. s., *calvus*, *calvaster*, *glaber*, *calvu*, =*calbu*, *calvastru*, *glabru*; — alte forme d'in precedentea: *plesiugu*, -*a*, adj. s., *calvus*, *calvu*=*calbu*; *plesiugia*, s. f., *calvities*, *calvetia*=

calbetia; — *plesiuvu*, -*a*, adj. s., *calvus*, *calvu*=*calbu*; *plesiuvia*, s. f., *calvities*, *calvetia*=*calbetia*; — verbe d'in tote adiectivele precedenti: a) *plesire*, -*escu*, v., *calvescere*, *colvesleri*, a *calvi*=*calbí*, a se *calvi*=*calbí*, a se *calveface*; *plesitu*, part. sup. subst., *plesitura*, s. f., statu de *plesitu*, statu in *plesitu*; — b) *plesiugire*, -*escu*, *plesiugitoriu*, -*a*, adj. s., *plesiugitu*, part. sup. subst., *plesiugitura*, s. f.; — *plesiuvire*, -*escu*, *plesiuvitoriu*, -*a*, adj. s., *plesiuvitu*, part. sup. subst., *plesiuvitura*, s. f., statu de *plesiuvitu*, etc.; — déro mai tote aceste covente cadute in deplena desuetudine, candu avemu in limb'a nostra: *calvu*=*calbu*, *calvia*=*calbia*, *calvetia*=*calbetia*, *calvetire*=*calbetire*, *calvetitu*=*calbetitu*, etc. cari vedi in Dictionariu.

PLESNA, s. f., *flagellu*, *manuum*, *fastis* *sonus* vel *ictus*, *flagelli* *spiculum*, *filum*, *funiculus*, *resticula*; *sonu*, *sonitu* sau *ictu* de *flagellu*, de *mane*, de *fuste*, etc.; *acume*, *spiculu*, *piscu*, *acia*, *firu*, *funicula*, *resticula* a *flagellului*; — *plesnire*, -*escu*, v. *vehementer ferire*, *verborare*, *percutere*, *pulsare*, *collidere*, *acute sonare*, *crepare*, *flagello crepitare*, *manibus plaudere*, *explodere*, *erumpere*, *erumpi*, *rumpi*, *irasci*, *stomachari*, *succensere*, *labris crepitare*; cu *ventia* a *lovi*, *impumná*, *percutere*, *pulsá*, *collide*, *sfermá*, cu *acume* *soná*, *sbierá*, *crepá*, *plaude* d'in *mâne*, *limba*, *labre*; a *explode*, a *erumpe*, a se *erumpe*, a se *rumpe*, a se *meniá*, se *infuriá*, a *crepitá* cu *labrele*: a *plesni de menia*, *plesnesce de invidia*, au *plesnitu citarele nostre* au se ve *plesnesca oculi*, *plesnescu budiele*; *plesnesce ce nu cogitai*; *ne plesnira inimicii*. déro *ne plesnira si altii mai inainte*; au *plesnitu tote opurile*, etc.; — *plesnitoriu*, -*a*, adj. s.: *plesnitoriu de besici*, *unu plesnitoriu de facie*, *plesnitoriu si de lucruri de respectu*; — in specie, f. reale: *plesnitórc* (= *plesnitória*), totu ce serve a *plesni*, *plesnire*, a fi *plesnitoriu*, inse in parte: *discus circa axem currus*; *discu*, la *ascea carrului*; — *plesnitu*, part. sup.: *bou plesniti*, *plesnitulu callului*; — se aude si: *plésnitu* = *plésnetu*: *plesni-*

tulu urechiloru; — *plesnitura*, s. f., actione si effectu de *plesnire*: *plesniturele pusciloru, besiciloru, fierreloru*; — si form'a: *plesnu*, s. m., *plesnu de budie, plesne de facie, nu mai inceta plesnulu tubcloru*, (vedi la inceputu *plesna*).

PLESNIRE, *plesnitore, plesnitoriu, plesnitu, plésnitu, plesnitura, plesnu*; vedi *plesna*.

PLETOSU = *plettosu, -a*, adj. s., plenu de *plette*; vedi *pletta* in Dictionariu.

PLEUTIU; s. m., lamella, lamellala, lamella, lamellula.

PLEVA, s. f., 1. acus, g. aceris; palen, acere, palia, pellitia de grâne, ordie, etc., mai allessu candu se treiera si se allegu grauntiele d'in *acere* sau *pléva*; 2 pisciculus, plsculus miunatus; pescisioru, pescicellu, pescicelli minuti; 3. fibula, subscus; fibula, subscude; — demin. *plevuica*, s. f., mai allessu in sensulu de sub 2.; si: *plevusca* (cu *s* aspru sibilante), in acellu asi sensu; — inse *plevosu, -a*, relativu prin sensu la numerulu 1. : plenu de *acere, de palia*.

PLEVANU, adj. s., vedi *plavanu*.

PLEVITIA, s. f., subscus, fibula, ferrea fibula, ansa, uncinus, nncus, hamus, retinaculum; subscude, fibula, ferria fibula, ansa, uncinu, uncu, amu, retinaclu; — pare affine cu *pleva*, mai allessu in intellessulu de sub 3.

PLEVOSU, *plevuica, plevusca*; vedi *pleva*.

PLICTISIRE, v., taedium afferre, fastidio vel satietate afficere, molestare, odiosum vel importunum esse; a adduce tediū sau urritu, a adapá de fastidiu, de satiu, de satiete, a molestá, supperá, a fi importunu, nesufferitu, odiosu, veninosu, amarosu; — *plictisitoriu*, adj. s.: *plictisitoriu de toti, plictisitu*, part. sup.; — *plicticosu, -a*, adj., taediosus, fastidiosus, odiosus, molestus, importunus, morosus; tediousu, fastidiosu, odiosu, molestu, importunu, nesufferitu, nesatiosu, morosus; — d'in gr. *πληκτικός*, care are cere: *plecticare*, v. part. sup. *plecticatu*, etc.

PLINAPUTINTIA, s. f., in locu de *plenipotentia*, ce vedi in Dictionariu.

PLIOSCAIRE, *plioscatoriu, plioscaitu, plioscatura*; vedi *pleoscaire*.

PLISCU, s. m., rostrum; rostru; — *pliscu passerescu*, s. m., specia de planta, dupo *Barcianu*, germ. die feldzwiebel, ordnuss; — pare co *pliscu* ar. fi affine cu *piscu*, vedi *piscu*.

PLITU, s. m., suis rictus vel rostrum; rittulu sau rostrulu scrofei sau verrului.

PLIVELA, s. f., vedi *plivire*.

PLIVIRE, -escu, v., runcare, oruncare, sarrire, sarcularre; a runcá, eruncá, sarrí, sarculá, smulge erbele de prisosu; — *plivitoriu, -a*, adj. s., — ca s. f. reale, *plivitóre* (= *privitória*), sarculum, sarculus, mateola, sarculu, matiola; — *plivitu*, part. sup., *plivitura*, s. f., — inse form'a *plivéla*, s. f., e cu totulu de reprobatu.

PLIXISU, s. m., (d'in gr. *πλήξις*), cu sensulu ce vedi si la: *plictisire*, adeco: taedium, fastidium, satietas, importunitas; tediū, urritu, fastidiu, satiu, satietate, importunitate, — inse forto reu formatu si so cere, de necesse, form'a *plexe* sau *plesse* = *πλήξις*.

PLOCONIRE, -eseu, v., inclinare, se inclinare, revereri, venerari, se submittere, se prosternere, se demittere, se provolvere, se deprimere, se abjicere, in humilitatem se submittere; a inchiná, a se inchiná, a plecá, a se plecá, a reveré, venerá, a se submitte, a se sup-pune, a incurbá, a se incurbá, a se umilí, a se umiliá, a se depreme, a se abiece, a ingenuchiá, a se plecá si submitte in umilitate; — *ploconitoriu, -a*, adj. s., *ploconitu*, part. sup., *ploconitura*, s. f.; — *ploconu*, s. m., (ce a datu nascere celloru alte covente), in sensu reale de: donum, manus, manusculum; donu, munu, munusculu, daru; in specie: *terrani venieau cu plocone la domni mosiei; nu mai pucinu offerieau plocone, celloru de la cari vreau capitá favori; astadi ploconele au peritu, cumu au peritu mai tote si affinile ploconului*.

PLODU, s. m., matrix, valva, utorus, foetus; matrice, vulva, uteru, fetu.

PLOIA, *ploiosu, ploare, ploatu*, etc., vedi in Dictionariu: *plouare, plouatu, plouio, plouiosu*, etc.

PLOPISCE, s. f., (d'in *popu*), multi-me de *popi*, locu plantatu cu *popi*; nu se

pote recomandá; mai bon'a e form'a *plopetu*, ca si : *nucetu*, *fugetu*, etc.; — *plopu*, arbore graciosu, *populus* : *plopu albu*, *populus alba* Linn., — *plopu negru*, *populus nigra* Linn., — nu su de uitatu neci formele, adj., *plopiu* = *popliu* si *populiu*, -a, *plopuniu* = *populniu* = *populnens*, *plopunu* = *populnu* = *populus*, etc., — inse in Dictionariu tote aru cautá stá in acea-asi forma : *popletu*, *poplosu*, *poplu*, *populnu*, etc.; vedi si in Diction. *poplu*.

PLOSCA, s. f., unu vasu de beutu, facutu de lemnu; — *ploscutia*, s. f., demin. d'in *plosca*, si : *ploscutitia*, in acellu-asi intellesu; — analogu e *ploscona*, s. f., in sensu de : *humilis mota foeni*, micu porcuniu de fenu; co-ci : *ploscoiu* = *plosconiu* e puru augm. d'iu *plosca*; — *ploscasiu* = *ploscariu*, -a, cu variu sensu, adeco : *nu numai cellu ce porta*, *duce plosc'a*, *bea plosc'a*; ci si : *garrulus*, *liuguax*, *loquax*, *ineplus blatero*, *circumspector*, *conspicillo*; *garrulu*, *limbutu*, *locace*, *ineptu blaterone*, *circumspectoriu*, *conspicillone*.

PLOSNITIA, s. f., *cimex*; *cimice*, *peduchi* de lemnu.

PLOTOGARIU, adj. s., vedi *plotogire*.

PLOTOGIRE, -escu, v., *resarcire*, *reparare*; a *resarci*, *repará*, *derege*, *carpi*, a *reface* cu *plotoge* (vedi mai diosu : *plotogu*); — *plotogitoriu*, -a, adj. s., *plotogitu*, part. sup., *plotogitura*, s. f., — *plotogariu*, -a, s. m. f., (in f. si *plotogaressa*), *carpaci*, *resartoriu*, *reparatoriu*; — *plotogu*, s. m., pl.-e; *pannus*, *segmentum peniculamentam*, *particula*, *cento*, *detritus pannus*; *peticu*, *segmentu*, *peniculamentu*, *centone*, *cârpa*, *ruptura*; — pre a locuri si formele : *poltogu*, *poltogariu*, *poltogaressa*, *poltogire*, *poltogitoriu*, *poltogitu*, *poltogitura*.

PLOTONU, s. m., (dupo fr. *peloton*), *glomus*, *globus*; *glomu*, *globu*, mica ceta de armati.

PLUGARESCU, -a, adj., vedi *plugaria*.

PLUGARIA, s. f., arte de *plugariu*, ce vedi in Diction., — de la *plugu*, ce vedi de assemine in Diction., occurru mai multe deminutive : (*plugullu*), *plugulle-*

tiu, *plugutiu*, *plugurea* = *plugurella*; inse reu demin. *plugnitia*; — *plugurescu*, -a, adj., relativu la *plugu*.

PLUMBARIA, s. f., *plumbatio*; *plumbatione*, arte de *plumbariu*, ce vedi in Diction., locu unde se funde *plumbulu*; — *plumbitoriu*, -a, d'in *plumbuire*, ce vedi in Dictionariu, déro d'in *plumbitoriu* e formata : *plumbuitóre* = *plumbuitória*, s. f. reale, instrumentu de a aplicá *plumbu*; — d'in *plumbuitu*, ce vedi in Diction. existe : *plumbuitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *plumbuire*, ce vedi totu in Diction.; — *plumbitia*, s. f., *fiola* de *plumbu*, *lagena plumbia*.

PLUMONA, s. f., d'in collo de Carpati (cu *u* claru si cu *ó* obscuru); úro d'in cóco de Carpati : *plumonu*, s. m., pl. *plumoni*, (cu *ú* obscuru si cu *ó* obscuru); vedi in Dictionariu : *pulmone*, bene scrisu; — cu acestu coventu paru a stá in affinitate de forma (nu inse de sensu) mai multe plante : a) *pulmona*, *nymphaea* Linn. germ. *seerose*, b) *pulmona alba*, *nymphaea alba*, Linn. germ. *die weisse seerose*, *wassertulpe*; c) *pulmona galbina*, *nymphaea lutea* Linn. germ. *die gelbe seerose*; d) *pulmonare* si *pulmonarica*, *pulmonaria officinalis*, germ. *das lungenkraut*, *der hirschkehl*, *das hirschmangold*, *die christwurcz*; e) *plumonaritia*, germ. *das lungenmoos*; — acumu occurru covente cari se referu directe la *pulmone*, adeco : *plumônia* s. f., de cari vedi in Diction. *pulmonia*; *plumônitia*, s. f., demin. d'in *plumônia*, a cui forma justa are fi : *pulmonitia*; *plumônutia*, s. f., demin. d'in *plumônia*, a cui correcta forma e m. *pulmonutiu*; (confere si *pulmunclu*, *pulmonellu* in Dictionariu).

PLUSIOSU, -a, adj., vedi *plusiu*.

PLUSIU, s. m., (dupo fr. *pelache*), *villosus pannus*; *villosa pannura*, *materia* cu lungi villi sau peri; — de aci : *plusiosu*, -a, adj., *villosus*, *villosu*, *perosu*, *frosu*, *aciosu*.

PLUTASIU, -a, adj. s., vedi in Dictionariu *plutariu*; — mai de reprobato e form'a : *plutnicu*, -a, adj.

POBIRCIRE, -escu, v., *spicas dere-*
lletas legere; a *college spicela lassate*,

a college celle lassate in urma; — *pobircitoriu*, -a, adj. s., *pobircitu*, part. sup., *pobircitura*, s. f., — tote essite d'in *pobirciu*, s. m., *spicilegium*, *spicilegiu*, collessu de spice remase in urma.

POCAINIA, *pocaintia*, vedi *pocaire*.

POCAIRE, -escu, v., poenitere, dolere, poenitentiam de peccatis agere, corrigere, emendare, castigare, mellora probare, se recipere; a penité, repenité, a senti dorere, a paré reu, a face penitentia de peccate, a correege, emendá, castigá, a se intorce la mai bene, a se correege, a se recepe, a se college in sene; — *pocaintia*, s. f., poenitentia, penitentia, parere de rou, dorere de ânima pentru peccate, intorcere la bene, collegere in sene, emendatione, castigatione, — inse form'a : *pocainia*, si *pocania*, *pocainia*, s. f., in acellu-asi sensu cu *pocaintia*, e si mai peccatósá; — *pocaitoriu*, -a, adj. s., care *pocaieste* sau *se pocaieste*; — *pocaitu* part. sup., etc.

POCALTIRE, -escu, v., inanescere, inanire, fame tabescere, inedia desicere, deperire, mori, macescere; a inaní, de fame si de inedia a tabí, lassiná, deperí, morí, mací, macrí; — *pocaltitu*, part. sup., Inanis, fame exhaustus; inane, de fame lessinatu, macru, flaccitu.

POCIRE, -escu, v., deformare, deturpare, foedare, simulare, dissimulare, contorquere, mutilare, immutare, truncare, vitlare, depravare, corrumpere; a deformá, deturpá, fedá, simulá, dissimulá, contorce, intortochiá, mutilá, truncá, vitiá, depravá, corrumpere; — *pocitoriu*, -a, adj. s., *pocitu*, part. sup., *pocitura*, s. f., actione si effectu de *pocire* : *pociturele nu su de câtu monstre*; — d'in *pocitu* si derivate : *pocitare*, v., vehementer deformare, deturpare, foedare; a deformá, deturpá, fedá tare; part. sup., *pocitatu*, s. f., *pocitura*, horridum monstrum, immanis turpitude, nauseosa deformitas; orridu monstru, infricosiata turpitudine sau urritione, nausiósá sau gretiósá deformitate; — *pocitania*, s. f., in acellu-asi intellesu cu : *pocitura*; — *pocinocu* si *pocinogu*, -a, adj. subst., d'in adj., *pocinu*, -a, deformis, turpis, foedas, contortus, pravus; deforme, turpe, fedu, fe-

dosu, contortu, intortochiatu, pravu, strâmbu, etc., sensu ce are si *procinocu* sau *procinogu*, -a, inse ca subst. m. reale : unu *pocinocu* sau unu *pocinogu*, pl. *pocinoce* sau *pocinoce* : a) in genere : casus, impedimentum, obstaculum, malum, infortunium, calamitas, omen; casu, casu nefericitu, pedica, impedimentu, obstaculu, reu, nevolia, infortuniu, calamitate, semnu reu; b) prima venditio in munduls; prima vendiare in mercatu; — barbarismi.

POCINOCU, *pocinogu*, *pocinu*, *pocitare*, *pocitania*, *pocitatu*, *pocitura*, *pocitoriu*, *pocitu*, *pocitura*; vedi *pocire*.

POCIU, in locu de *potiu*, *possum*, prim'a persona d'in presentele indicativului verbului: *potere* = *putere*; vedi in Dictionariu *potere*, ca verbu si ca subst.

POCIUMPU, s. m., palus, paxillus, clavus, fulcitara, fulcimentum, fulcrum, fultura, adminiculum, praesidium; paru, paruti, tierusiu, cuniu, penna, fulciturá, adminiclu, presidiu, rédimu, proptelá; — *pociumputi*, *pociumpusiu*, *pociumpasiu*, s. m., demin. d'in *pociumpu*.

POCLADU, s. m., dorsualo stratum infra sellam, equi stratum; dorsariu, stratu sub sélla, stratu allu callului, co-pertura a callului.

POCNIRE, -escu, v., percutere, manibus complodere, explodere, digitis concrepare, flagello sonare, acute sonare, personare, crepitum edere, fragorem edere, ferire, icere, orumpere, findere; findi, rumpi, crepare; a percutere, cu mânule complode, esplode, cu degitele concrepá, cu flagellulu soná, cu vementia soná, resoná, personá, dá crepitu, dá fragóre, loví, percutere; aiaptá, erumpe, despíca, sparge; a se rumpe, se despíca, se sparge, crepá; — *pocnitoriu*, -a, adj. s., *pocnitu*, part. sup. subst., *pocnitura*, s. f., actione si effectu de *pocnire* : *pocniturele tunului, pocniture sangerose in capite*.

POCOSIU, -a, adj., suffraginosus; manus vel pedes dolore contracti, rigidi; suffraginosu, rigidu, spasmosu, convulsivu, mâne sau petióre contracte, rigide, convulsive.

PODARITU, s. m., nu e de câtu unu

derivatu d'in *podariu*, ce vedi in Dictionariu, cu sensulu de : *tassa de ponte, de podu*, portorium; portoriu, care e mai largu in sensu; — form'a *podela*, nu e plausibile, ci se pote corregge in form'a : *podea* = *podella*, s. f., tabulatum, tabulatu, tablatu, contablatu, precumu si : *tabula*, scandura, tabla; apoi : *podella inferiore* = *pavimentum, tabulatum*, ci si : *podella superiore de pre coperementulu cascii* = *tabulatum superius*; — déro occurru si deminutive directe d'in *ponte* si *podu*, cumu : *podilla, podina, podisca, podusca*, feminine, inse si masc. *podisioru, podicellu, podiscu*; déro d'in celle feminine nu insemna numai : *ponti* si *poduri mici*, ci si : *tablu, scandura*, mai allessu in formele : *podilla, podina*; — de alta parte : *podisioru* are insemnare de : *serinium, armarium*; *seriniu, armariu*; — *podciu* = *podciu*, s. m., de si demin. d'in *podu*, totusi insemna si : *alta planities, inalta planetia*; — augm. d'in *podu* e : *podoniu* = *podoiu*.

PODBELLA, s. f., si *podbellu*, s. m., specia de planta, tussilago fanfara, Linn. germ. der hufflattich, brandlattich, rosshuf; éro *Barcianu* distinge : a) *podbellu de apa* = germ. der froschlöffel; b) *podbellu de monte* = germ. der wohlserlel.

PODCOVA, *podcovire, podcovitu, podcovitura*, etc. vedi *potcova*.

PODELLA, *podeliu* = *podciu, podilla, podina, podisca, podusca, podisioru, podoiu* = *podoniu*, etc. vedi *podaritu*.

PODIDIRE, -escu, v., onerare, onere gravare vel premere, opprimere, obruere, conterere, cumulare, congerere, imponere, impetum facere, irruere, petere; a onerá, încarcá, oppreme, obrue, contere, accumulá, congere, impune, irrué, a face impetu, atacá, sarí, impugná : a *podidi in lacrima*; *multe relle podidira pre bietii crestini*; — part. sup., *podiditu* : *podiditi de mare turba*; s. f., *podiditura* : *podiditura infricosiata de straini*; — forma barbara de origine obscura.

PODLOGIRE, *podlogu*, etc., vedi *potlogire, potlogu*.

PODGORIA, s. f., vedi *potgoria*.

PODMOLU, s. m., agger, profunda

ripa limosa; aggere, argine, profunda *ripa limosa*.

PODOBA, s. f., decus, ornatus, ornamentum; ornatu, ornamentu, decore; — *podobire, -escu*, v., ornare, decorare; a orná, adorná, decorá, informosetiá, — vedi inse si : *impodobire*, v., care se dice mai desu de câtu simplulu : *podobire*; — *podobia*, s. f., canticu basericescu.

PODOROGU, s. m., com meatu; com meatu, passu de calle, in specie : *calli de posta*; barbarismu, déro d'in fericire cadutu deplenu in desuetudine.

PODROMU si *podrumu*, s. m., cella vinaria, cella, cellare, cellarium; cella vinaria, cella, cellare, cellarium.

PODVALLU, s. f., cubile doliorum vinariorum; stratu de lemne pentru buti cu vinu; — neconnoscutu d'in coci de Carpati.

PODVEDA, s. f., operarum præbitio; prestatione, lucru de prestatione, angaria.

POFI, s. m. pl. (pre a locuri si : *pochi, pohi*), postitena; curella lunga care se trece pre sub cod'a callului; — *po filla*, s. f., (pre a locuri : *pochilla, pohilla*), in acellu-asi intellesu cu *posi*; inse si m., *po fillu* (pre a locuri : *pochillu, pohillu*); — verbe d'in tote : *posire, -escu, po fillare*, a face *posi* sau a pune *posi*; part. sup., *positu, po fillatu*.

POFIBA, s. f., (pre a locuri : *pochiba, pohiba*), si *posida*, s. f., (pre a locuri : *pochida, pohida*), prætextus, species, simulatio, ambages; pretestu, specia, simulatione, ambage, ambagi, pre a laturi, pre de parte; — *posibire* si *posidire, -escu*, v., prætexere, prætexere, causari, simulare, per ambages agere et loqui; a pretende, a pretesse, causá, simulá, a lucrá si vorbí cu ambagi, a vorbí pre a laturi, pre de parte, a allude.

POFTA, s. f., cupido, cupiditas, aviditas, libido, ardor, desiderium, appetitus; cupidine, cupiditate, aviditate, libidine, ardore, desideriu, appetitu; — *postire, -escu*, capere, concupiscere, petere, appetere, poscere, postulare, desiderare, precari, imprecari; a cupe, concupe, concupí, concupisce, pete sau petí, postulá, appete, desiderá, precá,

rogá, imprecá, blastemá;—adj. s., *poftitoriu*, -a, part. sup., *poftitu*;—*poftire* e asiá aprópe de *poscere*, in câtu tentédia a suspectá una origine commune.

POFTIRE, *poftitoriu*, *poftitu*, *vedipofsta*.

POFTORIRE, -*escu*, v., *repetere*, *iterare*, *rediterare*, *insistere*, *persistere*, *perseverare*; a *repete*, *repetí*, *iterá*, *rediterá* *insiste*, *perseverá*; — part. sup., *paftoritu*;—si : *poftora*, s. f.

POGHIRCIRE, -*escu*, v., *colligere*, *legere*, *spicas derelictas legere*, *uvas racemari*; a *college*, *lege* *spice* *remase*, *uve lassate* in *urm'a collessului*; — *poghircitoriu*, -a, adj. s., *poghircitu*, part. sup., *poghircitura*, s. f.;—vedi si *pobircire*.

POGONARIU, s. m., *puer minaus boves aratores*; *baiatu care mena bouii aratori*; in specie : *omu mare care ara cu diu'a la altulu*;—inse : *pogonicu*, s. m., e *baiatu ce mena bouii aratrului cuiva*; — *pogonu*, s. m., *mesura de spatiu*, a *nome de 1296 de stensini*, *jugerum*.

POGORIRE, -*escu*, v., *descendere*, *decutere*, *deicere*; a *descende*, *decute*, *deiece*; — part. sup., *pogoritu*, si *subst.* : *pogoritulu pre cost'a montelui*;—si : *pogorisu*, s. m., a) *actione*, *actu de pogorire*; b) *locu de pogorire*.

POGREBANIA si *pogrevania*, s. f., *fanus*, *exsequiæ*; *funu*, *funeralie*, *essencie*, *immormentare*; — *barbarismu cadutu* in *deplena desuetudine*.

POHI, *pohiba*, *pohilla*, etc.; vedi *posi*.

POHITNICU, s. m., vedi *popivnicu*.

POHVALA, s. f., *pompa*, *solennitas*, *majestas*, *gloria*; *pompa*, *solennitate*, *majestate*, *gloria*; si : *auctoritas*, *amplitudo*; *auctoritate*, *amplitudine*;—*pohvalosu*, -a, adj., *pomposus*, *pompaticus*; *pomposu*, *pompaticu*;—inse *nu scimu se fia sau se fia fostu aceste covente pre undeva* in *usu d'in coci* de *Carpati*.

POIANA, s. f., *pratun in medlis silvis*, *silvae calvitium*; *latrina*; *pratu* in *selbe*, *calvitium de selba*; in specie : *latrina*, *locu de desertare*;—*demin. poianitia*, *poianutia*, s. f.

POIATA, s. f., *bublle*, *stabulum bublle*, *casa salaria*; *staulu de boi*, *staulu bublle*, *casa salaria*, *de sare*.

POJARU, s. m., *pusulae*, *rubentes*

pusulae; *pusule*, *pusule rossie*, *versatu d'in pusule rossie*.

POJINARIU, s. m., vedi *pusunariu* si *bvsunariu*.

POJITIA, s. f., *pellis*, *cutis*, *cortex*; *pele*, *cute*, *cortice*, *scórtia*.

POLA, s. f., in *locu de polla*, *cumu e* in *Dictionariu*, *aci insemnãmu numai* : *polla alba*, *specia de morbu*; — *poll'a Sãntei Marie*, *dupo Barciaau*, *germ. das mutterkrant*, *dupo Dict. de Buda* : *matrice*—*matricaria parthenium Linn.*

POLAIU, s. m., *teuerium pollum Linn.* *specia de planta*, *dupo germ. bergpolol.*

POLATA, s. f., *palatium*, *aula*; *palatinu*, *aula*;—*nu e connoscutu d'in coce* de *Carpati*.

POLCOVNICELLU, *polcovnicessa*, *polcovnicia*; vedi *polcovnicu*.

POLCOVNICU, s. m., *capu allu unui regimentu de militari*, *nome cadutu astadi* in *depelna desuetudine* *cu tote derivatele selle*, *si supletu prin* : *colonellu*, *dupo fr. colouel*, *care respunde la mai multe espessionu cu alle vechiloru Romani*, *adeco* : *chiliarchus*, (*χιλιάρχος*) = *fr. colonel d'infanterie*, (*si la noi* : *colonellu de infantaria*); *legionis tribunus*, *tribunu de legione*, *in acellu-asi sensu* *cu fr. colouel d'infanterie*, *perditum praefectus* = *fr. général d'infanterie*, *generariu de infantaria*, *si vechiu* : *praefectu de pedestri*, *equitam praefectus* = *fr. général de cavalerie*, *generariu de cavallaria*, *si vechiu* : *praefectu de callari*;—*polcovnicellu*, s. m. *demin. d'in polcovnicu*; — *polcovnicia*, s. f., *officiu allu polcovnicului*, *care ar corresponde vechiloru* : *tribunatu. praefectura*; — *polcovnicessa*, s. f., *muliere a polcovnicului*.

POLCU, s. m., *legio*, *regimentum*. (*fr. regiment*); *regimentu*, *legione*.

POLECRĂ si *porecla*, s. f., *cognomen*, *cognomentum*, *agnomen*, *nomen vel cognomen ridiculum*, *jocularium*, *nugarium*, *appellatio ignominiosa vel probrosa*; *cognome*, *cognomentu*, *agnome defamilia*, *inse si* : *nome sau cognome ridiculu*, *de risu*, *de batujocura*, *nugariu*, *seccu*, *vile*; *appellatione ignominiosa*, *probrosa*, *batujocurosa*; — *polecire* sau *poreclire*, -

escu, v., cognominare, cognomen dare, vel imponere, cognomine augere, augere ridiculo cognomine, fœdare appellatione; a cognominá, dá sau impune cognome, a adauge, marí cu unu cognome, inse sí: a lipí cuiva ridiculu cognome, a fedá prin appellatione;—part. sup. *polecritu* sau *poreclitu*, s. f., *polecritura* sau *poreclitura*: *polecriture injuriose*.

POLEIELA, s. f., *politura*, *semiaurum*; *politura*; (vedi in Diction. *politura*); *semiauru*=parutu auru, prefacutu auru,—inse coventulu e contr'a reguleloru limbei; déro, ca nascutu d'in *polire*, se pote facile correege, asiá co nu are de câtu se se reduca la form'a plausibile: *poleia*, care e in locu de: *polelia*, ca si: *poleiu*, s. m., in locu de *poleliu*, totu d'in *polire*, in sensu de: *gelicidium*, vitrea pruina; *gelicidium*, vitria pruina, neue sau plouia glaciale, ce cade pre plante si de multe ori inglacia si strica;—si form'a *polelia* f. in sensulu de: pruina, glaciale, etc., se pote intende si la insemnarea de: *politio*, *laevigatio*, *splendor*, *laevor*, *aurum*, *ultor*, etc., *politio*, *laevigatio*, *splendor*, *laevor*, *aurum*, etc.,—d'in *polelia* si *poleliu* derivate: *polelire*=*poleire*,—*escu*, v., *polire*, *aurum* vel *argentum* *polire*, *expolire*, *laevigare*, *laevare*; *fascum* *colorem* *inducere*, *tergere*, *detergere*, *arma* *tergere*; a *polí*, sau *espolí*, *levigá* *aurulu* sau *argentulu*, a *leuá* *fusca* sau *négra* *colore*; a *terge*, *sterge*, *deterge*, si *polí* *arme*;—adj. s., *polelitoriu*=*poleitoriu*, -a, *politor*, *expolitor*, *inaurator*, *laevigator*, *tersor* *armorum*; *politoriu*, *espolitoriu*, *auratoriu*, *inauratoriu*, *levigatoriu*, *stersoriu*, *detersoriu* de *arme*;—part. sup. subst. *polelitu* si *poleitu*; s. f., *polelitura* si *poleitura*: *poleliturele imaginiloru*, *iconiloru*.

POLICANDRU, s. m., (inse correctu: *polycandru*=*polycanderu*=*polycandelu*), *lychnuchus* (*λοχνοϋχος*) *pensills*, *polycandelum*.

POLIANDRIA, *poliarchia*, *poliarchicu*, *policotyledonu*, *poligamia*, *poligamicu*, *poligamu*, *poliglottu*, *poligonu*, *polinomu*, *polipetalu*, *poliposu*, *polipu*, *polisillabu*, *politechnicu*, *politeismu*, *po-*

liteistu, *politruchia*; vedi in Dictionariu celle correcte deplenu la articl. † *poly*—: *polyandria*, *polyarchia*, *polyarchicu*, *polycotyledonu*, *polygamia*, *polygamicu*, *polygamu*, *polygonu*, *polynomiu*, *polypetalu*, *polyposu*, *polypu*, *polysyllabu*, *polytechnicu*, *polytheismu*, *polytheistu*, *polytruchia*.

POLICIA si *politia*, s. f., inse, d'in caus'a pronuntiationei, cu doui *l*: *pollicia*, de care vedi in Dictionariu: *pollicia*, (differitu de *politia*); a) *tabula*, *axis*, *assis*, *loculamentum*, *sulculus*, *loculamenta* *gradatim ordinata*; *tabla*, *asse*, *loculamentu*, *sulculu*, *loculamente* in *grade* *ordinate*, *scandura* de *inseriatu* si *tinutu*; b) *polliciora*, s. f. *demin.* d'in *pollicia*: *tabella*, *assula*; *tabella*, *assula*, *stratusioru* de *dispositu*.

POLITIAIU, s. m., in locu de *politiaru*, ce vedi in Dictionariu;—éro: *politianesce*, *adv.* d'in *politianesce*, ce e de *assemine* in Diction.;—*inadmissibile* e *form'a*: *politicesce*, *adv.*, ce in Dictionariu *sona* *politice*.

POLMUDU si *polmolu*, s. m., vedi *podmolu*.

POLOGARIU, -a, *adj. s.*, *sarcinator*, *sarcinatrix*, *interpolator*, *interpolarix*; *sarcinatoriu*, -*toria*, *interpolatoriu*, -*toria*, *carpaci*, -a;—d'in *pologu*, s. m., a) *velum* *ductile*, *lecti* *sipariu* vel *suppariu*, *supremum* *lecti* *tegmen*; *velu* *ductile*, *sipariu* sau *suppariu*, *coperimentu* de *lectu*, *supremu* *tegme* de *lectu*; b) *foenicium*, *gramen* *demessum* vel *falcatum*; *fenicium*, *fenu* sau *erba*, *grame* *falcatu* sau *cozzitu*; c) *foeniculum*, *foenicium*; *fenicidium*, *feniseciu*, *fenu* sau *erba* *taliata*, *secata*; d) *segmentum* *pellis*, *corii*; *segmentu*, *peticu* de *pelle*, de *coriu*;—*barbarismi* de *origine* *neconoscuta*.

POLOGU, s. m., vedi *pologariu*.

POLOMIDA, s. f., a) *serratula* *arvensis* *Linn.*, (vedi in Diction. *pallamide*); b) *convolvulus*, *convolvulu* si *volvura*, *alta* *specia* de *planta*.

POLONA, s. f., *probabile* in locu de *pollona* de la *polla*: *lacinia*, *sinus*, *pars*; *lacinia*, *ruptura*, *senu*, *parte*, *buccata*, etc. de *vestimentu*, de *muru*, etc.

POMADA si *pomade*, s. f., vedi in Dictionariu *pomata*.

POMELNICU, s. m., carte ce serve la memoratulu defunctoru, cu fastidiosa forma d'in *poména*, (pre a locuri: *pomana*), s. f., a) memoria, commemoratio, mentio; memoria, memoratio, commemoratio, mentio; b) silicernium, convivium funebre; silicerniu, conviviu sau ospetiu de funeralie, capite de morti, commendu, commendare facuta maniloru sau mortiloru; c) stips, elemosyna; stipe, elemosyna, in genere si pentru mani sau morti; d) auxilium, donum, manus; adjutoriu, donu, munu, daru; e) gratuitum auxilium; gratuitu, adjutoriu: a *dá de pomana; de pomana vini, te duci*; a *face pomana totoru indigentiloru*; capite si *pomane pentru manii nostri*; — *pomenire, -escu*, v., memorare, commemorare, memnuisse, in memoriam revocare; excitare, expergefaceré; fuisse vel vixisse; expergisci, somno excitari, inopinanter fieri, advenire, evenire, accidere; a memorá, commemorá, tiné mente, revocá in memoria, adduce amente, a si adduce amente, a escitá, descitá, disceptá, a se desceptá d'in somnu, a fi fostu, a fi vissu, traitu; a se face pre neasteptate, pre inopinate, adveni, eveni, accide; — adj. s., *pomenitoriu, -a*, memorator, —trix; *memoratoriu, -tória*; — part. sup. subst., *pomenitu*, s. f., *pomenitura*; — *pomenentia*, s. f., memoria, memoria; *pomenia*, s. f., memoria, commemoratio, convivium funebre; memoria, commemoratio, mentio, ospetiu funebre, capite de morti; — D. *Miklosich* n'a potutu demonstrá, co *pomana* ar fi v. slavicu, pre cându e cu multu mai probabile, co impromutulu in limbile slavice e facutu d'in limb'a romanésca, de óre ce coventulu *pomana* sau *pomania*, s'a potutu formá d'in elementele romanesci, adeco, sau d'in *po = poi = post*, si *mani = manos*, sau d'in *po = poi = post*, si *menire*, ca si *remniscet = remenire, -escu*, d'in *re* si *menire*, care are acellu-asi intellesu; adeco: a *adduce a mente*.

POMENIA = *pomania*, *pomenire* = *pomanire*, *pomenitoriu* = *pomanitoriu*'

pomenentia = *pomanentia*, etc.; vedi *pomelnicu*.

POMERIDA, s. f., incorrectu; vedi in Dictionariu *promeridie*.

POMITIA, s. f., fraga, fragum; fraga, mura, -- d'in *póma*, iu genere, ce vedi in Dictionariu.

POMOSNICU (cu s aspru sibilante), s. m., tabularii custos, chartophylax, archivo praepositus; custode allu tabulariului, chartophylace, prepositu archivului, registratoriu, prepositu matriculei; — coventu strainu si forte aspru, déro d'in fericire cadutu in deplena desuetudine.

POMPONA, s. f., (dupo fr. *pompon*), mai bene ar fi masc. *pomponu*, muliebris apparatus; apparatus mulierescu, lussose ornamente.

POMISIORU, s. m., demin. d'in *ponu*, ce vedi in Dictionariu, in care deminutivulu acestu-a si mai multe lipsecu, cumu: *pomuciu* = *pomutiu*, *pomusioru*, *pomullu*, *pomulletiu*, *pomusellu*; inse: *pomusellu* = *tamarindus* (fr. *tamarin*), si *tamarix*, si in fine *tamarice*, cu acésta differentia, ca allu nostru propriu: *pomusellu* = micu arbore; asiá déro *pomusellu* ar fi micu pre longa arborele: *tamarice*, m. si fem., pre candu *tamarindu*, ca fructu, ar fi cu preferentia f. *tamarinda*.

POMUCIU, *pomusioru*, *pomullu*, *pomulletiu*, *pomusellu*; vedi *pomisioriu*.

PONCA, *ponce*, *poncisiare*, (reu *poncisiere*), *poncisiatu*, (reu *poncisietu*), *poncisiatura* (reu *poncisiatura*), *poncisiu*; vedi: *imponcisiare* in Glossariu.

PONE, s. f. pl., acns gen. *aceris*, *palear*; *acere*, *palia* = *paia*; — vedi si: *pleva*, déro *pone* ar fi de preferitu, ca, probabile forte, provenite d'in *ponere*.

PONIHOSIA, *ponihosu*; vedi: *ponivosia*, *ponivosu*.

PONIVOSIA, s. f., *myopia*, *luscitio*, *visus hebetudo*; *myopia*, *luscitione*, *ebetudine* de vedere; — *ponivosu, -a*, adj., a) *myops*, *luscitosus*, *hebetis visus*; *myope*, *luscitosu*, de ebete vedere; b) *strabo*, *paetus*, *limis intuens*; *strambu* de oculi, *petu*, care se uita cu unu oculu intr'una parte, cu altulu intr'alt'a.

PONOSIRE, -*escu*, v., male uti, usu deterere, infamiam inferre, estimationem violare, dedecorare, fidem perdere, notam ad ignominiam inurere; a usá reu, a stricá prin usu, a nemicí, a adduce infamia, a violá estimationea, dedecorá, disonorá, perde fedea, inferrá, inferrá cu nota de ignominia; — adj. s. *ponositoriu*.-a, part. sup., *ponositu*, s. f., *ponositura*: ce de *ponositure accumulate pre voi*; — *ponosu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), infamia, dedecus, inonestas, probum, opprobrium, abjectio; infamia, dedecore, inonestate, disonore, opprobriu, probu, ignominia, batujocura, misellia; — (*ponosu* e, forte probabile d'in gr. ὀνοσις = blastematía, infamia, cu prep. ἐπονοσις, unde a cadutu e initiale in limb'a romanesca); — inse si unu adausu de *lu* la *penosu*. *penoslu*, s. m., cu acellu-asi sensu ce are *ponosu*, afora de: questus, querella, querimonia, incusatlo; plangere, plansóre, vaietu in genere si cu amaru; — si d'in *ponoslu* derivate cu acellu-asi sensu: *ponosluire*.-*escu*, v., *ponosluitoriu*.-a, adj. s., *ponosluitu*, part. sup., s. f. *ponosluitura*; cari nu su de recommendatu.

PONOSITORIU, *ponositu*, *ponositura*, *ponosluire*, *ponosluitoriu*, *ponosluitu*, *ponosluitura*, *ponoslu*, *ponosu*; vedi *ponosire*.

PONOVU, s. m., labor, fatigium, opera, nisus; labore, fatiga, opera, nisu, incordare de poteri; — (pote d'in gr. πόνος, confere si ποινή = poena).

PONTERIU, s. m., semiquadrans, hemina (gr. ἡμίνα), cotyla = cotyle = cotula; semicadrante, emina sau hemina, cotyla = cotyle = cotula; — neconnoscutu d'in cóce de Carpati; — de unde?

PONTONIERU, s. m., (dupo fr. pontouler), naui exactor, pontium structor; essactoriu, perceptoriu de naulu; constructoriu de ponti; *pontonagiu*, s. m., (dupo fr. pontonage), naulum, naulu ce se solve pentru trecerea unei *ponte*; — *pontonu*, s. m., (dupo fr. ponton), *ponto*, pontone; — tote forme spurie; vedi celle plausibili in Dictionariu; — *pontonariu*, *pontonatu*, *pontone*.

POPALNIRE, -*escu*, v., cumulare, accumulare, aggerere; a cumulá, accumulá, aggere; — part. sup., *popalnit*.

POPASU, s. m., statlo, diverticulum, diversorium, locus appellendi; statione, diverticlu, deversoriu, locu de tragere; — *popasire* (pre a locuri: *poposire*)-*escu*, v., quietis aut refectiouis causa divertere, appellere; pentru repausu sau refectiione a diverte, a se abate, a trage, a stá; — part. sup., *popasitu*.

POPICU, s. m., pl.-e, metula; metula, buccata de lemnu lunga si rotundita: a *jocá popice*, *jocu de popice*.

POPILNICU, s. m., vedi *popivnicu*.

POPISTASIU, s. m., in locu de *papistasiu*, care e totu asiá de corruptu, — d'in collo de Carpati; vedi *papistu*.

POPIVNICU, s. m., specia de planta: asarum europaeum Linn.; — *popivnicu icpurescu* = anemone hepatica nobilis Linn.

POPLONU, s. m., in locu de *paplo-ma*, — d'in collo de Carpati.

POPORARIU.-a, adj. s., relativu la *poporu*, de *poporu*, amatu de *poporu*; — *poporasiu*, s. m., deminut. ridiculu, d'in *poporu*; *poporianu*.-a, adj., in acellu-asi sensu ce are in form'a *poporanu* in Dictionariu; — *poporime*, s. f., collectivu d'in *poporu*, populatione, parte de *poporu*, a unui locu; — *poporosu*.-a, adj., plenu de *poporu*, numerosu; (vedi in Diction. *populosu*).

POPOSIRE, *popositu*, etc.; vedi *popasu*.

POPRIRE, -*escu*, v., vedi in Diction. *oprire*; — *poprire* se pare mutilatu d'in *preoprire*.

POPU, s. m., pila, columna, praesidium, columen, parastata, antae, fulcimentum, faltura, adminiculum; pila, columna, colume, presidiu, parastata, pilastru, anta, fulcimentu, faltura, adminiculu, rédimu.

PORA, s. f., vedi *ponce*; — coven-tulu e neconnoscutu d'in coci de Carpati.

PORANICIU, s. m., specia de planta: orchis mascula Linn.

PORAVU si *puravu*.-a, adj., ferus, ferox, saevas, petulans; feroce, sevu,

furiosu, petulante, selbaticu; — nu pare connotutu d'in coci de Carpati.

PORCARIME, s. f., multime de *porci*; — totu d'in *porcu* si *porcasu*, nu ca demin., ci in specie, unu pesce: *cyprius gibellio*; — *porcinu*, de cari vedi in Diction., — ca s. m., specia de planta: *polygonum aviculare* Linn.; — *porcoiu* = *porcniu*, s. m., a) *porcu* mare, augmentativu; b) inse de ordinariu: *congeries*, *strues*, *coacervatio*, *acervus*, *cumulus*; cumulu, grumuru, acervu, coacervatione, congeria, strue, stroia; — in specie: *porconiu de fenu*; metaforice: *porconiu de auru*, *porconie de orezu*; — in fine: *porcu de câne*, espresione injuriosa.

PORCASIU, *porcinu*, *porcoiu*, *porcu de câne*; vedi *porcarime*.

PORCELANU, s. m., (forme multe si curiose, si d'in elle semnata: *porcelanu*), vedi inse in Diction. *porcellana* si *potiolana*, ce potu duce la corectione.

PORECLA, *poreclire*, *poreclitoriu*, *poreclitu*, *poreclitura*; vedi *polecra*.

PORNELA, s. f., *impetus*, *irruptio*, *inceptio*, *susceptio*, *initium*, *inchoatio*, *aggressio*; impetu, irruptione, inceperu, suscepere, aggesione; — cu forma de reprobatu; — *pornire*, *pornitura*, etc. potu supplé; — vedi in Diction. *pornire*, *pornitu*, inse lipsesce *pornitura*.

PORODITIA, s. f., *germen*, *progenes*, *propago*, *proles*, *generatio*, *origo*; germe, progenie, propagine, prole, generatione, origine, vitia; — barbarismu, si neci co e connotutu d'in coci de Carpati.

POROSEU, s. m., *arena scriptoria*; *arena scriptoria*; — neconnotutu d'in coci de Carpati.

PORTAFOII, *portafoiu*, *portofoiu*, etc. (dupo fr. *portefeuille*), in casu de necessitate, form'a acceptabile ar fi: *portafoliu* = *portafoiu*, s. m., *capsa*, *scrinium*; — pentru compositione compara: *cascagura*, *perdevéra*, etc.

PORTALU, s. m., (fr. *portail*, germ. *portal*), *maxima vel princeps porta*, *frons*, *prothyrum*, *praeclivus introltus*; cea mai mare porta, porta principale, *prothyru*, *introitu precipuu*; — for-

m'a erraticu *portalu* s'ar pote correge prin *portale*.

PORTERU, s. m., (dupo fr. *porter*, trassu dupo angl. *porter*), specia de bere dupla, bere auglica forte spirituoasa, imbetatoria.

PORTIESIU, -a, adj. s., *contribuens*, *contributioni subiacens*; *contribuente*, *suppusu contributionei*; — de certu: *portiesiu* vine d'in *portio* = *portione*, déro cu forma asiá de fedosa, in câtu bene, co nu a trecutu si d'in coci de Carpati.

PORTOCALLA si *portucalla*, s. f., *fructu de arborele*: *portocallu* si *portucallu*, s. m.; — avemu si *portocalliu* sau *portucalliu*, -a, adj., relativu la *portucallu*, in specie inse la colori: *vestimentu portucalliu*, *vele portucallie*.

PORTOPEU, s. m., (difformatu dupo fr. *porte-épée*), *cincticulus*, *balteus*; *cinctura*, *cingutore*, *baltiu*.

PORTRETARIU, *portretare*, etc.; vedi *portretu*.

PORTRETU, s. m., (dupo fr. *portrait*), *imago*, *effigies*; *imagine*, *effigia*, — si verb. *portretare*, a face *portretu* sau *portrete*; *portetrariu*, s. m., care face *portrete*, nu su prea fericite imitacioni; (vedi si in Diction. *porttractu*.)

PORUMBA, *porumbaressa*, *porumbaria*, *porumbariu*, *porumbea* = *porumbella*, *porumbellu*, *porumbisce*, *porumbitia*, *porumbutiu*, *porumbu*, — d'in cari in Diction. apparu in forme classice numai; *palumba* = *porumba*, *palumbariu* = *porumbariu*, *palumbu* = *porumbu*; unde mai e de insemnatu: a) co *porumbu* mai are si: a) *sensulu de papusioiu*; b) *sensulu de prunu selbaticu*; b) *porumbariu* are si *sensulu de magazinu de papusioiu*; — adauge: *porumbaressa*, *porumbaria*, *porumbea*, *porumbellu*, *porumbitiu*, *porumbutiu*, cari se potu facile correge in: *palumbaressa*, *palumbaria*, *palumbella*, *palumbellu*, *palumbitia*, *palumbutiu*; — se aude si una forma spuria: *porumbisce*, care se pote correge in: *porumbetu* si in: *palumbetu*.

PORUNCA, s. f., *jussus*, *jussum*, *imperium*, *praeceptum*, *mandatum*, *decretam*, *rescriptum*; *jussu*, *imperiu*, *pre-*

ceptu, mandatu, decretu, commandu, commandamentu, rescriptu, ordine, ordinantia, ordinatione, officiu, impositione, — *poruncire, -escu*, v., jubere, imperare; mandare, praecipere, injungere, praescribere, significare; a jubé, imperá, mandá, demandá, commandá, injunge, prescriue, ordiná; — *poruncitoriu, -a*, adj. s., jubens, imperans, mandator, praceptor, imperiosus; jubente, imperante, preceptoriu, mandatoriu, commandatoriu, ordinatoriu, prescriptoriu, imperiosu, imperativu; — *poruncitu*, part. sup.; — *poruncéla*, s. f., forma spuria, in sensu de *porunca*; — barbarismi, mai de totu caduti in desuetudine.

PORUNCELA, *poruncire, poruncitoriu, poruncitu*, etc., vedi *porunca*.

POSA, s. f., (dupo fr. pose), positus, lapidum positus, exemplaris positio, tenor, forma, signa, species; positu, statu, statura, structura; positu allu petreloru, positu allu unui esemplariu, tenore, forma, figura, specia; — verb. *posare*, (dupo fr. poser), ponero, locare, collocare, statnere; a pune, locá, collocá, statue, pune in statu, forma, *posa*; — part. sup., *posatu*; — fr. pose, e forte probabile, affine cu unulu d'in participie passive de la *ponere* = *punere*, a-deco : *posu* = *pusu, -a*.

POSACU, -a, adj. s., morosus, tristis, taciturnus, querulus, iracundas, importunus; morosu, taciturnu, iracundu, importunu, ânima rea.

POSADA, s. f., 1. domus exenbitoria in limitibus; casa de vegbiatu in limitile terrei; 2. concubina, pellex, meretrix; concubina, tinutória, pellice, meretrix; — d'in *posada* derivatu : *posadnica*, s. f., care si face una maiestria d'in occupationea sea; — *posadnicia*, s. f., statu de *posadnica*.

POSDARIA si *pusdaria*, s. f., acus canablis vel lini; acere de cânepa sau de linu, pelliciele inutili alle acestoru plante, de cari se curetia.

POSGHITIA (cu s aspru sibilante), s. f., siliqua, valvulae; silica, valvula, specia de pellitia ce infascióra certe legumine.

POSINDICU si *posidicu, posindocu,*

a, adj. s., homuncio, homunculus, lascivus, petulans, petulcus, nequam, abjectus, nebulo, furcifer, crucifer; omutiu, omunculu, lascivu, petulante, omu de nemica, abiectiu, blestematu, misellu, furciferu, strangariu, spenduratu.

POSURCA, s. f., resultatu allu fermentationei pruneloru puse in bute, inainte de a le ferbe spre a storce alcoolulu; — metaf. ce nu e puru, curatu, clarificatu.

POSNA, s. f., cavillatio, jocatio, facetiae, irrisio, dicerium, jocus, nugae, vernilitas, scurrilitas, scurriles joci, jocosa verba, vernacula festivitas, scenica dicacitas, scurrilis dicacitas, vernile dictum, scena, mimici joci, mimi, res ridicula et inepta, urbane sales, liberales joci, asperae facetiae, aculeati joci, dicacitas, politissimae facetiae, lepos, atticus lepos, sales amari et acerbi, jocus venenatus, sales felle suffusi; cavillatione, jocatione, facetia sau facetie, irrisione, diceriu, jocu, nuge, seccature, vernilitate, scurrilitate, scurrili jocure, jocose vorbe, vernacula festivitate, scenica dicacitate, scurrile dicacitate, vernile dissu, scena, mime jocuri, mimi, lucru ridiculu si ineptu, urbana sare, urbane sari, liberali jocure, dicacitate, politissime facetie, lepore, atticu lepore, sari amare si acerbe, jocu venenatu, sari intinse in fiere, in fine *posna* e totu ce delecta, farmica, etc., ce morde, irride, batujocora, ridicula, offensa, suppera, invenenédia, essacerba, etc., adeco ce aprope de amendoue partile attinge si misca vemente una ânima sentitória; — *posnasiu, posnaci, -a, posnace*, adj. s., in totu largulu sensu allu substantivului *posna*: cavillator, irrisor, jocosus, facetus, dicax, lepidus, scurra, sannio, festivus, mordax, vernaculus urbanus vel vilis, etc.; cavillatoriu, irrisoriu, jocosu, batujocotoriu, facetu, dicace, lepidu, scurra, sannione, festivu, mordace, pungutoriu, venenatoriu, infieratoriu, acerbu, secatoriu, vernaculu urbanu sau vile, misellu; — *posnacare* si *posnacire*, v., in largulu sensu allu lui *posna* si *posnace*: cavillari, jocari, ludere, irridere, deridere, etc., a cavillá, jocá, lude,

batujocorí, ride, irride, deride etc.; part. sup., *posnacatu*, *posnacitu*, s. f., *posnacatura*, *posnacitura*; —pote si: *posnare*, v., directu d'in *posna*, adj. s., *posnatoriu*, -a, part. sup., *posnatu*, s. f., *posnatura*, etc., —totu directu d'in *posna*, sau d'in verbulu *posnare*, si form'a forte bene tornata: *posnatccu* = *posnaticu*, cu acellu-asi sensu si inco mai gratiosu in forma si in espressione; (confere germ. posse, posseu, posseuhft, possemacher, possenreisser, possierlich; vedi si mai diosu).

POSNACE, *posnaci*, *posnasiu*, *posnacare*, *posnacire*, *posnacatu*, *posnacitu*, *posnacatura*, *posnacitura*, *posnare*, *posnatoriu*, *posnatu*, *posnaticu*, *posnatura*; vedi *posna*.

POSOMANTARESSA, s. f., d'in *posomantariu*, -a, adj. s. d'in *posomantu*, s. m., conosciute numai d'in collo de Carpati, reu formate d'in germ. *posament*, *posamentier*, si aceste-a impromutate de la fr. *passement*, *passementier*; éro d'in coci de Carpati in urmatori'a ordine: *pasmentu*, (mai bene: *passamentu*), s. m., *limbus*, *taenia* textilís; *limbu*, *tenia* testile, *tessutura*, mai allessu *tenia testile* larga si distinsa; — *pasmentare*, (mai correctu: *passamentare*), v., *taenlis* *textilibus* *vestem* *variare*, *ornare*, *distinguere*, cu *tenie* *testili* a *variá*, *orná*, *distinge* sau *vergá* una *veste* sau unu *vestimentu*; —de aci si: adj. s., *passamentatoriu*, -a, part. sup., *passamentatu*, s. f., *passamentatura*, *actione* *pre* *longa* *effectulu*, *lucru* *in* *realitate*, *materia*: *passamentu*; — d'in acestu-a directu si: *passamentariu*, (mai reu: *pasmentariu*), -a, adj. s., *relativu* *la* *passamentu*, in *specie*: *taeniarum* *textilium* *opifex*, *taeniarum* *textor* *vel* *textrix*; *opifice*, *artifice*, *fabricante*, *tessutoriu*, *testoriu* *de* *tenie* *testili*, — fem. *testrice* *de* *tenie* *testili*, — éro dupo *passamentariu* si: *passamentaria* sau *passamentataressa*; — *passamentaria*, s. f., *opificiu*, *arte*, *fabrica* si *chiaru* *negotiu* *allu* *passamentariului* (fr. *passementerie*); — asiá *déro*, *déco* nu s'aru *introduce* *forme* *classice*, *de* *preferitu* *aru* *fi* *celle* *trasse* *d'in* *limb'a* *francese*, *celloru* *im-*

prumutate *si* *de* *acollo* *reu*, *d'in* *limb'a* *germana*.

POSOMORIRE, -escu, v., *morosum*, *taciturnum*, *tristem*, *melancholicum*, *severum* *facere* *vel* *reddere*, *frontis* *vel* *supercillorum* *contractionem*, *corrugationem* *producere*; a *face* *morosu*, *taciturnu*, *tristu*, *melancholicu*, *severu*; a *produce* *contractione* *sau* *corragatione*, *incretitione*, *strictione* *sau* *stringere* *de* *fronte*, *de* *supercilie* *sau* *sprincene*; — part. sup. subst. adj. *posomoritu*, -a, *morosus*, *taciturnus*, *contristatus*, *fronte* *vel* *supercillis* *corrugatus*, *contractus*, *strictus*, *melancholicus*, *tristis*, *moestus*; *morosu*, *taciturnu*, *contristatu*, *corrugatu* *sau* *contractu*, *strictu*, *incretitu* *la* *fronte* *si* *la* *supercilie*, *malicholicu*, *tristu*, *mestu*, *aspritu*, etc.; — s. f., *posomoritura*, *actione*, *effectu* *si* *statu* *de* *posomoritu*; cu *acellu-asi* *sensu* *intra* *si*: *posomorire*, *ca* *subst.* *verbale*, *precumu* *si* *form'a*: *posomoru*, s. m., (*pote* *in* *origine* *e* *adj.*, *co-ci* *scimu* *co* *se* *dice* *in* *poporu*: *facia* *posomora*, *vinu* *posomoru* [*negru*]; *ocli* *posomori*, etc., éro *ca* *subst.*): *posomorulu* *tempului*, *cerului*, *sorelui*, *lunei*, *stelleloru*; *metaf.* *posomorulu* *ánime*, *ánimeloru*; — *posomoru*, (*d'in* *care* *deriva* *celle* *alte* *covente* *d'in* *acestu* *articlu*), *pare* *a* *fi* *unu* *compositu* *d'in*: *po* *si* *somoru*, éro *somoru*, *prin* *vemente* *metathese*, *pare* *a* *fi* *in* *locu* *de*: *morosu* = *morosus*; *cátu* *pentru* *po* *póte* *fi* *essitu* *ca* *in* *multe* *casuri*, *d'in* *pe* = *pre* = *per* = *per*; *asiá* *restabilitu* *posomoritu*, *e*: *permorosu* = *permorosus*, *ca* *superlativu*, — *de* *nu* *cumuva* *se* *accordamu* *ceva* *coventulu* *fr.* *sombre*, *ce* *se* *afia* *mai* *in* *tote* *sororile*; *vedi* *si*: *mosorire*, *in* *Diction.* *si* *Glossariu*.

POSOMORITU, *posomoritura*, *posomoru*, *vedi* *posomorire*.

POSTARIRE, -escu, v., a *fi* *postariu*, a *espedí* *cu* *posta* *sau* *postari* *in* *coco* *si* *incollo*, *in* *tote* *partile*; — *inse* *postasiu*, s. m., *se* *póte* *suplení* *prin* *postariu* *si* *postataressa* *d'in* *Dictionariu*.

POSTATIA, s. f., *formatu* *d'in* *postatu*, *ce* *vedi* *in* *Diction.*, *cu* *sensu* *de* *demia*. *órecumu* *d'in* *postata*: *mai* *multe* *postatie* *de* *ordie* *secerate*.

POSTAVARIA, s. f., statu, negotiu, arte, artificiu, officina, stabilimentu de *postavariu*, -a, adj. s., relativu la *postavu*, si care tesse, fabrica sau vende *postavu*, fem. *postavaria* sau *postavaressa*; — *postavu*, s. m. reale, pl. *postave* sau *postavuri*, paunus, panniculus, paunus sericus, paunus bombycinus, paunus villosus; pannu, pannura, pannu sericu sau matessosu, pannu bombycinu sau bombacosu, pannu villosu sau perosu si pannu lanosu, etc., — *postavosu*, -a, adj., paunosus; pannosu, plenu de *pannu*; — barbarismu.

POSTELNICESSA, s. f., femina a *postelnicului*; *postelnicia*, s. f., officiu, demnitate de *postelnicu*; éro *postelnicu*, s. m., cubicularius, caere moniarum magister; unulu d'entre primii demnitari in hierarchia boiarésca; sub regulamentu: secretariu allu statului pentru aflacerile esterne; demin. *postelnicillu*, care serviá sub ordinile *postelnicului*, — tote covente de origine barbara, astadi cu totulu cadute in desuetudine ca inutiii.

POSTIRE, -escu, v., ajunare; a ajuná a mancá macru, seccu, a nu mancá dulce, a mancá numai legumine; — part. sup. subst. *postitu*; — adj. s., *postitoriu*, -a, jejunans, jejunator; ajunante, ajunatoriu, ajunatória; — s. f., *postitura*, jejunatio; ajunatione; — mai spuria forma, e : *postelnicu*, -a, adj. care *postesce*, *postitoriu*, ajunatoriu, etc.; — *postu*, s. m. (care a datu nascere la tote celle precedente), jejunium, abstinentia; ajunu, abstinentia, seccu; — (d'in gr. ἀποστειν = a cibo abstinere, ἀποστειν = abstinentia, ἀποστειν = abstinens, de unde si slav. viculu *postiti*, si germaniculu *fasten*).

POSUNARIU, s. m., vedi *pusunariu*.

POTAIA, s. f., (si m. *unu potaia*, vedi mai la valle), irrupti et inepti latratus canis; câne sau catella ce latra fora tempu si fora locu; — metaf. si despre unu omu sau muliere: importunus, ineptus fatuus, importunu, nesufferitu, fastidiosu, ineptu, fatuu, gretiosu : *unu potaia de pretensu invetiatu*.

POTANGU, s. m., pl.-i, colum, curella grossa, cu care posteriorea parte a aratrului e collegata cu cea anteriore;

(*Festu dice: colum lorum, quo temo buris cum jugo colligatur, a cohibendo = colu, loru sau curella, cu care temonele burei se collega cu jugulu, de la cohibere sau continere.*)

POTARNICHIA, s. f., vedi *poturnichia = coturnichia*.

POTCA, s. f., malum, incommodum, gravamen, molestia, morbus, aegritudo, miseria, jurgium, rixa, altercatio, litigium, dissidium, discordia, dissensio; reu, incommodu, gravame, greutate, nevolia, molestia, supperatione, morbu, egritudine, miseria, misellia, jurgiu, cërta, rissa, altercatione, litigiu, dissidiu, discordia, disbinatione, dissentione : *omu de potca*, *callu de potca*, *servitori de potca*; — *potcallesiu*, -a, adj. s., d'in *potca* : malus, malignus, incommodus, molestus, jurgiosus, rixosus, litigiosus, discordiosus, dissidiosus, turbulentus, importunus, querulus, acerbus; reu, malignu, incommodu, molestu, supperatoriu, jurgiosiu, bataliosu, rissosu, litigiosu, discordiosu, dissidiosu, turbulentu, turburatoriu, importunu, acerbu, ânima rea; *potcasiu*-a, adj., cu acellu-asi sensu ce are si *potcallesiu*; — barbarismi.

POTCAPIARIA, (mai reu : *potcapieriu*), s. f., artificiu, fabrica, officina de *potcapiariu*, (mai reu : *potcapieriu*), s. m., care fabrica sau vende *potcapie*; — *potcapiu*, s. m. plur. *potcapie*, mai reu *potcapiuri*, galerus sacerdotalis, cucullus, cucullis; cucullu, cucullione sau abr. *cullione* sau *cullioniu*, ce pórta popii : *potcapiete su mai voluminose in partea superioare, éro cucullionii sau cullioniele su cylindrice in tota estensione*; — *potcapiu* se pare a fi unu compositu d'in barbariculu *pot*, si d'in romaniculu *capu*.

POTCIRE, -escu, v., (d'in *potca*, ce vedi mai susu), difformare, deformare, deturpare, matilare, foedare fascinare, luantaro, excantare, praestigis uti; a difformá, deformá, deturpá, fedá, mutilá, degradá, fasciná, incantá, escantá, prestigiá, farmecá; — adj. s., *potcitoriu*, -a part. subst. *potcitu*, s. f., *potcitura*, malum veneficis vel incantationibus illatum, deformatio, etc.; reu addussu de

farmice sau de incantationi, deformatiune, etc.

POTCOVA si *podcova*, s. f., equi vel bovis ferramentum, ferrea solia; [ferramentu de callu, de bouu, etc., in genere : ferria solia, ferratura;—*potcovariu*, -a, adj. s., relativu la *potcova*, in specie : artifice, fabricante, fabru sau fauru de *potcove*; ca]subst. reale : malleolus, quo ferreae soleae fabricantur, vel equis, praecipue, affiguntur; malliu, mallioru, (ciocanu, ciocanellu), cu care se faura, fabrica ferramentele sau se affigu aceste-a calliloru;—*potcovaria*, s. f., artificiu, fauratione, fabricatione, lucru de *potcovariu*;—*potcovire*, v., a muní cu *potcove*;—adj. s., *potcovitoriu*, -a, part. sup. *potcovitu*, s. f., *potcovitura*;—tote covente straine si de allungatu d'in limba.

POTECA, s. f., (d'in collo de Carpati m. *potecu*), semitu, callis, trames, diverticulum; semita, carrare, tramite, divirticlu;—*potecutia*, s. f., deminut. d'in *poteca* : *appucati pre aceste potecutie*;—de unde ?

POTERA, s. f., arcus, sagitta; seditio, rebellio; insectatio, consecratio, persecutio, sagittariorum agmen; arcu, sagetta; seditione; insectatione, consecratione, persecutione, ceta de arcari sau de sagettari;—*poterasiu*, s. m., (d'in *potera*), sagittarius, seditiosus, tumultuosus, rebellis, insectator, persecutor; sagettariu, arcariu, seditiosu, rebelle, tumultuosu, insectatoriu, persecutoriu, cercatoriu de facutori de relle, de latroni; etc. : *potere si poterasi nu mai essistu astadi, nu se aude de potera sau de poterasi*.

POTERNICHIA, s. f., vedi *poturnichia*.

POTGORIA si *podgoria*, s. f., vine-tum inferius; vinetu inferiore, adeco vine plantate pre colline, la pollele montiloru;—coventu strainu si de allungatu d'in limba.

POTICA, s. f., mutilatu d'in *apotica* sau mai bene *apoteca*, si mai bene *apotheca*, de care vedi in Dictionariu.

POTICNIRE si *potignire*, -escu, v., labí, prolabi, in rem offensare, offen-

dere, calcitrare, recalitrare, caespitare, talpedaro, vacillare, titubare, fluctuare, gravitor prolabi; a lunicá, allunicá, a calcitrá, recalitrá, cespitá, talipedá, vacillá, titubá, fluctuá, allunicá greu;—adj. s., *poticnitoriu*, -a, part. sup., *poticnitu*, s. f., *poticnitura* : *poticniturele armessariului*;—barbarismi.

POTIRNICHIA, s. f., vedi *poturnichia*.

POTLOGARIU, -a, adj. s., relativu la *potlogu*, ca subst., care stringe *potloge* sau cose *potloge*,—fem. *potlogaria* si *potlogaressa*;—*potlogaria*, a) multe *potloge*, b) adunatura de *potloge*, c) maiestria de *potlogariu*;—*potlogu*, s. m. pl.-e, detritus pannus, laucinia, segmentum, fragmentum; pannu detritu, pannu ruptu, ruptura de pannu, peticu, segmentu, fragmentu, buccata, cârpa;—barbarismu, de unde ?

POTLONJANU, s. m., vedi *pitlinjanu*.

POTMETU, s. m., pl. *potmete*, mai reu *potmeturi*, illex, esca, illecebra, illicium, invitamentum, incitamentum; illice, éscá, illiciu, (aceste-a ammagescu si atragu pescii la uncini, éro urmatoriele in sensu mai largu), incitamentu, invitamentu, indemn, impulsu, propulsu, etc.

POTOIGU, s. m., pl.-e, sau -i, cintura monacale;—barbarismu.

POTOLLIRE, -escu, v., stinguere, extinguere, sedare, mulcere, placare, lenire, delouire, temperare, mitigare, sopire; a stinge, estinge, sedá, mulcé, alliná, impacá, lení, delení, allená, temperá, stemperá, mitigá, sopí;—adj. s., *potollitoriu*, -a, part. sup. *potollitu*; s. f., *potollitura*;—*potollu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), extinctio, sedatio, multio, placatio, temperatio, mitigatio; estinctione, sedatione, multione, pacatione, impacatione, allinatione, mitigatione, temperatione, stemperatione, sopitione, induldre, deduldre.

POTOPENIA, s. f., vedi *potopire*.

POTOPIRE, -escu, v., inundare, destruere, extinguere, perdere, pessumdare, necare, interimere, interficere,

occidere; supplicio affluere; a inundá, innecá, destruge, stinge, nemici, perde, intereme, interfece, occide, cu suppliciu affece sau affectá; — adj. s., *potopitoriu,-a*, part. sup., *potopitu*, s. f., *potopitura*, de preferitu formei deforme: *potopenia*, s. f.; — *potopu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), diluvium, inundatio, invasio, exitium, pernicles, destructio, interitus, barathrum, vorago, ruina; inundatione, inecatione, deluviu, invasione, essitiu, interitu, pernicia, destructione, barathru, voragine, precipitiu, ruina; — tote, vorbe straine, déro, d'in fericire cadute in uitare prin concurrenti'a altoru covente pure si simple alle limbei romane.

POTRICALA, s. f., terebra; terebra, in specie de gauritu ciure sau ciurelle; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

POTRIVA si *protiva*, s. f., in sensu de diverse directioni, 1. in genere: similitudo, paritas, comparitas, aequitas, aequalitas, proportio, comparatio, superioritas, inferioritas, summitas, optimum, pessimum, etc.; similitudine, paritate, comparitate, ecitate, ecalitate, proportione, comparatione, superioritate, inferioritate, summitate, *optimu-lu*, *pessimu-lu*, etc.: *toti su de una protiva; nu esti de una potriva cu mene; partite ecationei su de una protiva; de una protiva in virtute si inteligentia; cine se pó e pune de una protiva in formosetia cu ucésta virgine?* — 2. in specie, despre locu: a) e regione, ex adverso: *cas'a sta in protiv'a basericei lui Sántu Antoniu; de in potriv'a casei vedi in potriva cea mai insemnata parte a urbei;* b) contra, adversus; contra: *tende in protiv'a ventului;* c) metaforice: *a se scollá in protiv'a terrei nostra; a se luptá in protiv'a reului, passioniloru, etc.* — derivate: *protivire* (si *potrivire*), -escu, v., similem, parem reddere, aequare, comparare, conferre, proportionate disponere, digerere, ponderare, dirigere, aptare, planare, explanare, complanare, laevigare, asociare, conjungere, concillaro; a face simile, pare, assimilá, aseminá, apparechiá, ecá, e-

calá, ecalisá, compará, conferí, dispune in proportione sau proportionate digere, ponderá, cumpaní, cantarí, direge, aptá, adaptá, planá, esplaná, complaná, levigá, netedí, asociá, conjunge, conciliá, impacá; — si reflex. : a se assimilá, se accordá, se apparechiá, se asociá, se uní, se intellege, se conciliá, etc.; — adj. s., *protivitoriu,-a*, part. sup., *protivitu*: *douí casatoriti protiviti, douí armessari protiviti*; — inse form'a: *protivnicu,-a*, adj., adversarius, inimicus; adversariu, inimicu, — cumu si s. f., d'in acestu-a: *protivnicia* —, e si mai barbara; — inse si celle de susu su straine limbei nostre, si avemn numai a ne felicitá, co au cadutu mai de totu in desuetudine.

POTROCA, s. f., 1. febrifugia, gentia centaarium minus *Lin.*, specia de planta, care porta si nomele populare: *fiérea pamentului*; 2. in pl. *potroce*, de ordinariu, in sensu de: a) minores attillum partes, parti de passere micutie, mai allessu: ficati, buccatelle de capitele aripeloru, etc.; b) exta, intestina, omasum, intestine, omasu, de alte animali, bone de mancare.

POTROSU si *protosu*, s. m., vedi *potriva* = *protiva*.

POVARA, s. f., onus, sarcina, pondus, moles; sarcina, pondu, mole, greutate; — *povarnicu,-a*, adj., onerosus, gravis, molestus, onerarius; onerosu, greu, molestu, onerariu, (in form'a *onerariu*, activu, care póta *oneri*: *navi onerarie*); — *povarosu,-a*, adj., cu acellu-asi sensu ce are si *povarnicu*; — barbarismi.

POVARNA, s. f., fabrica, machina de facutu spirite, beuture spirituose, destillatóre, destillatória, destillatoria; — *povarnagiú*, s. m., cellu ce are una *povarna*, cu care lucra; destillatoriu, destillator, (fr. distillateur), d'in *destillare*, ce vedi in Dictionariu; — barbarismi.

POVERNIRE si *povirnire*, -escu, v., inclinare, inlectere, descendere, deorgum vadere; a incliná, plecá, lassá in diosu, umilí, descende, a se dá diosu, se plecá, lunicá in diosu; — part. sup., *povernitu* = *povirnitú*, s. f., *povernitura* =

povirnitura; — *povernisium* = *povirnisium*, s. m., pl. -e, declivitas, declivum, proclivitas, descensus; declivitate, declivum, proclivitate, descensu, muchia.

POVESTE, s. f., narratio, narratiuncula, fabella, fabula, historiola; narratione, narratiuncula, fabula, fabella, istoriôra, mentionella; — *povestelnicu*, -a, adj. s., care narrédia, relativu la *poveste*, la *povesti*; — *povestire*, -escu, v., narra-re, referre, fabulari, fabulam narrare, sermocinari, confabulari, colloqui, garrere; a narrá, refere, spune, fabulá, narrá fabule, sermociná, limbutí, tocá mentionelle, a si jocá gur'a; — adj. s., *povestitoriu*, -a, narratoriu, istoritoriu, limbutitoriu, etc.; part. sup., *povestitu*; — barbarismi.

POVETIA, s. f., pl. *povetie*, monitum, monitio, admonitio, praeceptio, praeceptum, consillium, ductus; monitu, monitione, admonitione, preceptione, preceptu, invetiu, lectione, ductu, consiliu; — si ca pers. *consiliariu*, *preceptoriu*, *invetiatoriu*, *ductoriu*; — *povetiuire*, -escu, v., monere, admonere, praecipere, ducere, deducere, docere; a moné, admoné, duce, deduce, conduce, invetiá; — *povetiutoriu*, -a, adj. s., (vedi mai susu form'a *povetia* ca pers.); part. sup., *povetiuitu*; — (prin partea *vetiu* [vedi *invetiu*] coventulu *povetiu* = *povetia*, contradice forte strainismulu).

POVILA, s. f., postilena; postilena; curella ce se trece pre sub cód'a callului; vedi si *posi*.

POVIRNIRE, *povirnisium*, *povirnitum*, *povirnitura*; vedi *povernire*.

POVODA, s. f., frenum, frena, habena, habenae; frenu, frene, abena, abene; in specie, frenulu sau aben'a callului de mâna, de sub mâna; — *povodu*, s. m., si in formele: *povolu*, *povolnicu*, *povodnicu*, *eguns desultorius*; callu desultoriu, callu paratu, infrenatu; callu de mâna.

POVOIU, s. m., pl. -povoie, mai pucinu bene *povoiuri*, imber, nimbus, torrens; imbre, nimbu, torrente: *imbre si nimbu su plouie ce se vërsa cu cof'a ore-cumu*; éro torrente e riusioriu ce se imple si devine furiosu prin imbre si nimbu; — forse probabile co *povoiu* e in locu

de *plovoiu* = *plovoniu* = *plouia* vemente si forte abundante.

POZNA, *poznacu*, *poznaticu*, *poznire*, etc., vedi *posna*.

PRABALUIRE, -escu, v., e fedosa forma in locu de formos'a: *probare*, nu mai plausibile e: *probaluire*, -escu, v., totu in casulu lui *prabaluire*.

PRABUSIRE, -escu, v., prin grossa errore, de ora ce verbulu in cestion e compositu, déro limb'a nostra nu are prepos. *pra*, ci *pre* = *per*, in câtu correctu e: *prebusire*, si mai correctu: *perbusire*, compositu d'in partiel. *per* si verb. *busire*, ce vedi in Gloss. pentru sensu si originea etymologica; compositulu inse: *perbusire*, prin poterea lui *per*, are sensulu potente: demoliri, obterere, proterere, conterere, conculcare, proculcare, diruere, eruere, obruere evertere, destruere, submergere, immergere; a derimá, derapiná, scofundá, affundá, conculcá, proculcá, dirue, obrue, destruge, submerge, immerge, striví; — adj. s. *perbusitoriu*, -a, part. sup. *perbusitu*, s. f., *perbusitura*; — *perbusiu* = *prebusiu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), obtritio, obtritus, protritio, obrutio, proculcatio, conculcatio, demolitio, detritio, eversio, destructio, immersio, submersio; obtritione, obtritu, strivitura, derimatúra, derapinatura, detritione, detritura, eversione, destructione, demolitione, immersione, submersione, scofundatura, affundatura.

PRAFARIA, s. f., a) multum pulveris, multa pulbere, b) locus in quo pulvis nitratus conficitur vel servatur, locu unde se face, se fabrica si se conserva pulbere nitrata: depositu sau magazinu de pulbere nitrata, fabrica de pulbere nitrata; — *prafosu*, -a, pulvercus, pulberiu, pulberosu, plenu de pulbere; — *prafu*, s. m.: a) pulvis, pulbere: pulbere do pamentu, déro si: pulbere de carbone de lemnu taliatu cu sér'a, de eboriu arsu, de metallu limatu, etc.; b) *prafu de pusca*, pulbere de pusca, nitratus vel sulphureus pulvis, nitrata sau sulfuria pulbere; — *prafuire*, -escu, v., a face *prafu*, a face pulbere, a coperí de *prafu* = a coperí de pulbere, a reduce in *prafu* =

a reduce in pulbere, etc.,—adj. s., *prafuitoriu*, -a, care pulberisa, reduce in pulbere, copere de pulbere, etc., part. sup., *prafuitu*;—*prafulletiu*, s. m., demin. d'in *prafu*;—tote coventele: *prafuire*, *prafaria*, etc., nu su de câtu straine, pre candu: *pulbere*, *pulberosu*, *pulberare*, etc. su pure romane; vedi in Dictionariu: *pulberare*, *pulberariu*, *pulberaria*, *pulberaticu*, *pulberatione*, *pulberatu*, *pulbere*, *pulberisare*, *pulberisatione*, *pulberiu*, *pulberosu*, etc.

PRAFTURA, s. f., fabri clyster; clysteriu de fabru sau fauru, instrumentu de udatu ferrulu arsu in focu.

PRAGIRE, *pragitu*, *pragitura*, etc., vedi: *prejire*, *prejitu*, *prejitura*, la articulu *preja*.

PRAGU, s. m., lîmen; lime;—coventu straiu si de allungatu d'in limba.

PRAJINA, (dupo altii si: *pragina*), s. fem., pertica, longurius, decempeđa, contus, ames; pertica, longuriu (in specie pentru mesura de spatiu); decempeđa, mai allessu mesura de pamentu; contu (in specie de luntre), amite (in specie de prensu passeri); vedi *pertica* in Diction.;—metafor. *una pragina de omu sau de muliere*, longurio, longurione (despre omu), juncoa femina; juncia femina, inalta femina, inse suptire ca unu *juncu* sau *papura*.

PRANDITORIU, -a, adj. s., relativu la *prândiu*, care *prandesce*; *prandiulletiu*, s. m., demin. d'in *prândiu*, in specie despre ospetiu: ospetiu liusioru.

PRAPADENIA, s. f., vedi *prapadire*.

PRAPADIRE, -escu, v., obrnere, destruere, perdere, omittere, offendero, laodere, vastare, devastaro; a obrue, ruiná, derimá, destruge, perde, amitte, supperá, offende, offensá, lede, stricá, vastá, devastá, nemicí;—adj. s., *prapaditoriu*, -a, part. sup. *prapaditu*;—covente slavice.

PRAPASTIA, s. f., praecipitium, gurges, barathrum, vorago; precipitiu, gurgite, barathru, voragine, abysu, affundu immensu;—*prapastiosu*, -a, adj., precipitosu, voraginosu, ruosu;—*prapastuire*, -escu, v., praecipitare, dejicere, dejectare, abjicere, abjectare; a preci-

pitá, dejectá, abiectá, arruncá in abysu, in voragine, in barathru, in gurgite; a nemicí, desientíá, etc.;—part. sup. *prapastuitu*;—covente slave, ce d'in fericire au cadutu in desuetudine.

PRAPORU, si *prapore*, *prapure*, *prapuru*, s. m., 1. vexillum ecclesiasticum; flammura ecclesiastica, vassillu sacru sau funebre, pentru immormentare; 2. omentum, intestinorum volucrum, membrana; omentu, volucru sau membrana de intestine.

PRAPURCICU, s. m., sigifer, vexillifer; vessillariu, stegariu, officariu de infimulu gradu, acumu *sublocotenente*.

PRASECA, s. fem., equorum et equarum armentum, equinae proles grex, equorum et equarum proletoarium armentum, vel equinus grex proletoarius, stabulum armenti proletoarii; armentu de calli si de epe, grege sau armentu de armessari si de epe proletoarie, grege proletoaria de calli, stablu de armentu proletoariu;—d'in acea-asi origine cu *praséca* si coventele: *prasilla*, s. f., proles, progenies; prole, progenia, in sensulu cellu mai largu: *prasill'a unei familia*, *prasill'a unei vacce*, *conjugiu fora prasille*, *prasill'a canina si porcina*, *se stinse una prasilla de poporu atrei anni*;—*prasire* (cu s lenu), -escu, v., procreare, producere, generare, parere, giguere, fetificare, fetus edere; a procreá, produce, generá, nasce, fetificá: fetá, fetá feti;—si reflex. *a se parasí*, *anu se prasi*;—adj. s., *prasitoriu*, -a, *scrofu prasitoria*, *neprasitoria femina*; part. sup. subst. *prasitu*: *copilli prasiti d'in prim'a casatoria*; *prasitulu secundu allu scrofei*;—s. f., *prasitura*: *prasiturele epeloru*, *vaccoloru*, *scrofeloru*;—Dict. de Buda attribue *prasire* si prin urmare tote affinile lui, la gr. $\pi\rho\acute{\alpha}\sigma\sigma\iota\nu = \pi\rho\acute{\alpha}\tau\tau\epsilon\iota\nu =$ agere, facere = a face, produce; noi inse credemu pre deplenu coventulu affine cu sanscr. *prasu*, compositu d'in prep. *pra* = pro, *prae* classice latine, si d'in su = parere, giguere, procreare, (vedi mai susu verb. *prasire*).

PRASIRE, -escu, v., (cu s aspru sibilante), fodere, terram fodere, sarrire, sarcularre, pasturare, colere; a sapá,

sarrí, sarculá, pastiná, curetiá de erbele vettematórie celloru utili, mai allessu : a *prasi popusioniulu*, inse si : a *prasi vini'a*, a sapá vini'a; — adj. s., *prasitoriu,-a*; part. sup. subst. *prasitu*; s. f., *prasitura* : mai multe *prasiture se ceru pentru acésta lussurianta aratura de popusioniu*; — forte probabile affine cu *prasire* de la art. *praséca*, in sensu de : a reproduce, renasce, etc., *papusioniulu*, apperandu-lu de occiderea si innecarea erbeloru relle, ce invadu si suffoca plant'a nutritiva.

PRASNICIRE, *prasnicitu*, etc., vedi *prasnicu*.

PRASNICU, s. m., pl.-e, festum, festivitas, sollennitas, sollenne; festu, serbatore insemnata, sollenne, sollennitate, festivitate; — *prasnicare* si *prasnuire,-escu*, v., celebrare, sollennia agere; a serbá, a celebrá, a face sollennitate, a serbátori cu ceremonia, cu pompa, etc.; —adj. s., *prasnicatoriu* si *prasnutoriu,-a*, part. sup. *prasnicitu* si *prasnuitu*; —covinte slavice, d'in fericire cadute in desuetudine.

PRASTIA, (pron. *prascia*), s. f., fanda; funda, fire sau acie, funicelle impletite pentru arruncare de petre si de alte materie; —*prastiasiu*, s. m., fuditor, fuditoriu; vedi in Dict. *funda* si *funditoriu*, si remâna sanítóse coventele straine morte de desuetudine.

PRASTILLA, (cu s aspru sibilante, si de acea-a forte probabile de scrisu : *prascilla*; vedi si *prastia*), s. f., scindula faginea, scindula, scandurella de fagu.

PRAVALIA, s. f., taberna, tabernula, officina; taberna, tabernula, officina; — *pravaliasiu*, s. m., tabernarius, tabernariu; —*pravaliora*, s. f., demin. d'in *pravalia*, tabernula; —se fia óre *pravilia* affine cu gr. *προαολιον*, asiá co *pravalia* insémna proprie : *locu de espunere*, de aci : *locu de espositione a merciloru* ?

PRAVALIRE,-escu, v., *volvere*, *provolvere*, *devolvere*, *volutare*, *invertere*, *evertere*, *subvertere*, *supinare*, *resupinare*, *supinum cadere*, *volvi*, *provolve*, *everti*, *subverti*; a *volve*, *provolve*, *deolve*, *volutá*, *invertere*, *evertere*, *subvertere*, *restorná*, *supiná*, *resupiná*, *cadé supinu*,

a se *volve*, se *provolve*, se *evertere*, se *subvertere*, se *restorná*; —adj. s., *pravalitoriu,-a*, part. sup. *pravalitu*, s. f. *pravalitura*; —dupo Dict. de *Buda*, care scriue : *prevolire*, —are fi essitu verbulu in cestion d'in *volvere* = *volvere*.

PRAVARIA, s. f., 1. mola pulveris igniferi; mor'a pulberei de pusca; 2. horreum pulveris pyrii; magazinu sau depositu de pulbere de pusca; — forma de d'in collo de Carpati, in locu de cea de d'in coci, ce sona : *prafaria*; vedi acestu coventu mai susu.

PRAVILA, (pron. *právilá*), s. f., lex, jus, codex; lege, jure, justitia, codice, (*condica*) : dupo *pravila* = *legimus*, *legitimu*; —*pravilistu*, s. m., juriscousultus, jurisconsultu, jurisprudente, sciutoriu de lege, de codice, de jure; —*pravilnicescu,-a*, adj., *legimus*, *legalis*, in jure, *legitimu*, *legale*, de jure, in jure, dupo jure; —de aci : *pravilnicesce*, adv., *legitime*, *juste*, *aeque*, *de jure*, *legitime*, *juste*, dupo lege, dupo jure; *pravilnicia*, s. f., *legimitas*, *justitia*, *aequitas*, *legimitate*, *justitia*, *dereptate*, *ecitate*; —covente slavice, d'in fericire, essite d'in usu limbei române.

PRAVOSLAVIA, s. f., *orthodoxia*, *fides catholica*; *orthodoxia*, *credentia catholica* = *universale*; —*pravoslavnicu,-a*, adj., *orthodoxus*, *orthodossu*, *dereptu credentiosu*; —covente slavice, inse, d'in fericire, essite d'in limb'a poporului românu si chiaru d'in limb'a carturariloru basericesci, cari le introdussessa fora successu.

PRAVOSU, *pravu*, *pravuire*, *pravuitu*, etc., vedi *pravaria* si *prafaria*.

PREALABILE (mai reu : *prealabilu*), adj. (mutilatu dupo fr. *préalable*), *praevious*; *previu*: *cestione prealabile*, *cestione previa* care debe a se tractá inainte de alte cestioni; de ordinariu : *respingere*.

PREACURVA si *précurva*, s. f., (din *prea* si *curva*), *adultera*, *moecha*, *meretrix*; *addultera*, *mecha*, *meretrice*; —*preacurvariu,-a*, *adulter*, *moechus*, *adulteru*, *mechu*; —*preacurvía* si *precurvía* s. f., *adulterium*, *moechia*, *adulteriu*, *mechia*; — *preacurvire* si *precurvire,-escu*, v., *addulterare*, *moechari*, a *adulterá*, *me-*

chá; adj. s., *precurvitoriu* si *precurvitoriu,-a*, part. sup., *precurvitu* si *precurvitu*; — vorbe urrite si de respinsu d'in limb'a culta.

PRECESTA, s. f., *percasta*, *deipara*, *delgentrix*, *mater dei*, *beata virge Maria*; *preacasta*, *percasta*, *deipara*, *deigentrice*, *matre a lui Domnedieu*, *beata virgine Maria*; — D. *Miklosich*, nu da neci una proba demonstrativa de slavismu, si *preclista* nu esiste de locu in totu *Lexicon palaeoslovenico—graeco—latinum*; asiá dero noi credemu in prob'a probante, co *precesta* e d'in unu latinu : *praecustus*, *compositu d'in prae* si *castus*; vedi si *precurata*. M.

PRECOLLICIU si *preculliciu*, (*pre a locuri* si : *pricolliciu*, *priculliciu*), s. m., *Vertumnus*, *Proteus*, *qui se in diversa animalia transfigurare potuerant*; *Vertumnu*, *Proteu*, *cari se potura transfigurá in diverse animalii*; in unu coventu : *pricolliciuulu e una imaginaria fientia*, *ce se pote transmutá in tote generile de animalii*; de aci infricosiatorie covente pentru *fricosi* : *ámbla precolliciuulu pre aici si are se ve tormente cu furia*.

PRECUPESCU si *precupetiescu,-a*, adj., d'in *precupetiu,-a*, s. m. f., *lucri cupidus*, *quaestuosus*, *flagrans cupiditate lucri*; unu *cupidu de castigu*, *cestuosu*, *flagrante de cupiditate de castigu*; — *precupetia*, s. f., *calitate de precupetiu,-a*; — *precupire*, si *precupetire,-escu*, v., *justo majore pretio vondere*, *nimio lucro flagrante*, *cu mai mare pretiu a vende*, *a flagrá*, *arde de prea mare castigu*; — adj. s., *precupitoriu* si *precupetitoriu,-a*; part. sup., *precupitu* si *precupetitu*; s. f., *precupitura* si *precupetitura*.

PREDANIA, s. f., *traditio*, *transmissio*, *proditio*, *delatio*; *traditione*, *transmissione*, *translatione*, *proditione*, *delatione*; — de reprobatu inse e form'a *barbara predania*.

PREFACIA, s. f., (*dupo fr. préface*), *praefatio*, *prefatione*, ce vedi si in *Dictionariu*, co-ci are unu sensu deplenu; éro *prefacia* e aprobe unu *non sensu*.

PREFONTU, s. m., *panis publicus militaris*, *pâne publica militarc*; — neconnoscutu d'in coce de Carpati; (d'in

germ. proviant, *corruptu d'in lat. pro-vivendo*).

PREFUSU, s. m., *lictor militaris*; *lictoriu militare*; *neconnoscutu d'in coce de Carpati*; (d'in *germ. profoss*, *corruptu d'in lat. praepositus*).

PREGATIRE,-escu, v., *praeparare*; *disponere*, *comparare*, *apparare*, *instituere*, *expedire*, *procurare*, *providere*; *blandiri*, *fovere*, *mitigare*, *conciliare*, *destinare*, *decernere*; a *prepará*, *dispune*, *compará*, *appará*, *institue*, *espedi*, *procurá*, *provedé*, *blandi*, *imblandi*, *mitiga*, *concilia*, *destiná*, *decerne*, *indulci*, *momí*; — adj. s., *pregatitoriu,-a*, part. sup., *pregatitu*; etc., vedi si : *gata*, *gatare*, *gatare*, (d'in care *pregatire*, cu prep. *pre*).

PREINNOIRE, (*mai correctu : preinnouire*), -escu, v., *renovare*; a *renová*, *renouí*; — adj. s., *preinnouitoriu,-a*, part. sup., *preinnouitu*, etc.; — d'in *pre* si *innouire*.

PREINTEMPINARE, v., *praeventre*, *procurrere*; *obviam ire*; a *preveni*, *procurre*, *essi sau merge inainte*; — adj. s., *preintempinatoriu,-a*, part. sup., *preintempinatu*, etc.

PREJETARE, *prejetatoriu*, *prejetatu*, *prejetu*, etc. in locu de : *pregetare*, *pregetatoriu*, *pregetatu*, *pregetu*; etc., ce vedi in *Dictionariu*.

PREJA, (*pron. préja*), s. f., *craticula*, *tosta super craticula caro*; *craticula*, *cratitia de friptu*, *carne fripta pre craticula*; — *prejire,-escu*, v., *carnem super craticula torrere*, *frigere*; a *frige carne in craticula*, in genere : a *frige*, *torre*, *combure*, *ambure*, — part. sup., *prejitu* : *cafea prejita*; — s. f., *prejitura* : *prejitura de oua*.

PRELUCA, s. f., *pratulum*, *vel locus collucatus in mediis silvis*; *pratulu*, *micu pratu*, *mica livade*, in genere : *locu collucatu in mediele selbe*; — *invederatu de sene co preluca* e d'in unu *compositu verbale* : *prelucere*, *prelucire*, ce vedi in *Dictionariu*.

PRELUPTARE, v., (d'in *pre=prae*, si *luptare=luctari*), *praeluctari*, *praepugnare*, *propugnare*, *pugnam incipere*; a *proluctá* (care e form'a cea mai perfecta), a *propugná*, a *incepe pugn'a*,

luct'a = *lupt'a*; — s. f., *preluptatione* = *proluctatione*, adj. s., *preluptatoriu*, = *proluctatoriu*, -a, part. sup. *preluptatu* = *proluctatu*.

PREMENELA, sau *premenella*, pl. *premenelle*; *primenella*, *primenelle*; albitura, albiture, camésia, camesie, noue vestimente, albe, laute vesti, albiture, linteum, nova vel recentia linteana, novae vel recentes vestes; — *premenire* si *primenire* sau *priminire*, -escu, verb., a) *reficere*, *recreare*; a *refece*, *recreá*, *releuá* *poteri*, *reaminá*, *revivificá*, *animá*; b) *mutare*, *permutare*; *commutare*, *immutare*, *transfigurare*, *renovare*, *candida* vel *laeta*, *nova* *recentia* *linteana* *ludare*, *novas* vel *recentes* *vestes* *induere*; a *mutá*, *permutá*, *commutá*, *immutá*, *scambá*, *transfigurá*, *renová* *albe* sau *laute*, *noue* *camesie* sau *vestimente*, a *pune* *vesti*, a *vestí*, a *investí*, a *se* *investí*, a *se* *imbraccá* cu *noue*, *recenti* *vestimente*; — adj. s. *premenitoriu* = *priminitoriu*, -a, part. sup. *premenitu* = *priminitu*, s. f. *premenitura* = *priminitura* : *doue* *priminiture* *pune*, *scamba*, *muta* *pre* *fia* *care* *di*; — v. slav. *premeniti* nu e *probatu* ca *patre* *allu* *romanescului* *premenire*, de *óra* *ce* *slaviculu* *nu* *are* *prim'a* *insemnare* *a* *romanescului*, *adeco* : *reficere*, *recreare*, *renovare* si *celle* *analoge*; *acestu* *coventu* *priminire* e, *dupo* *forma* *si* *dupo* *intellesu*, *nascutu* *forte* *naturale* *d'in* *premu*, (*vedi* *urmatoriulu* *articl.* *premu*) = *primu* = *primus*, de *unde* *una* *forma* *derivata* : *premenu* = *priminu*, -a, de *unde* *verbulu* : *premenire* = *priminire*, de *unde* *apoi* *intellessulu* *dominatoriu* *de* : *refectione*, *recreatione*, *renovatione*, *revivificatione*, *essilaratione*, *animatione*, etc., *d'in* *care* *facile* *celle* *alte* *semnificatiuni* : *noue* *vestimente*, *albe* *camesie*, *lota* *camésia*, *chiaru* *si* *renovata*, etc. *M*.

PREMU, -a, *primus*, -a, -um; asiá *varia*, *pre* a *locuri*, si *derivatele*: *prema véra* = *primavéra*, *premaru* = *primariu* : *veru* *premaru* = *veru* *primariu*; *vedi* *si* *in* *Diction.* *primu*, *primariu*, *primavéra*, *cari* *au* *forma* *mai* *originaria*; — de *observatu* *inco* e *si* *premu*, -u, *ca* *subst.*, *cu* *sensulu* *de* : *ora*, *limbu*, *vitta*, *fascia*,

tenia, *ligula*; *ora* = *marginc*, *limbu* (*limbulu* *coronei*), *vitta* sau *vetta* = *beta*, *fascia*, *tenia*, *cordella*, etc.; *premuire* si *primuire*, -escu, v., *limbo*, *vitta*, *tenia* *cingere*; a *cinge*, *incinge* *cu* *limbu*, *cu* *vetta*, *cu* *beta*, *cu* *tenia*, *cu* *cordelle*; — adj. s. *premuitoriu* = *primuitoriu*, -a, part. sup. *premuitu*, s. f. *premuitura* : *premuitura* *de* *bette*, *de* *tenie* *si* *de* *cordelle* *splendide* *si* *formosu* *colorate*.

PREMUIRE, *premuitoriu*, *premuitu*, *premuitura*; *vedi* *premu*.

PREOBEJENIA, s. f., *transfiguratio*; *transfigurationea*, *scambarea* *la* *facia* *a* *lui* *Christu*; — *coventu* *slavicu* *introdusu* *prin* *carturarii* *basericesci* *ignoranti*, *éro* *astadi* *deplonu* *cadutu* *in* *desuetudine*.

PREOTIRE si *preuire*, -escu, v., (*d'in* *preotu* = *preutu*), *sacerdotem* *ordinare*, *aut* *sacerdotem* *agere*; a *ordiná* *preotu*, a *essercitá* *ca* *preotu*, a *essercitá* *preoti'a*; — part. sup. *preotitu* = *preutitu*.

PREPASTE, *prepastia*, *prepastenia*, *prepastiosu*, *prepastuire*, *prepastuitoriu*, *prepastuitu*, etc.; *vedi* : *prapaste*, *prapastia*.

PREPADIRE, *prepaditoriu*, *prepaditu*, *prepaditura*; *vedi* *prapadire*.

PREPELIAGÜ, s. m., *loitra* *de* *peritice*.

PREPELICIU, s. m., *femimeta*; *meta*, *grumuru* *de* *fenu*.

PREPELITIA, s. f., *coturnix*; *coturnice*; — *prepelitariu*, -a, adj. s., *relativu* *la* *prepelitia* : *câne* *prepelitariu*, si *absol.* *bonu* *prepelitariu*; *ca* *subst. pers.*, *prepelitariu*, *venatoriu* *de* *prepelitie*.

PREPUTENTE, *preputentia*, *preputere*, *in* *locu* *de* *cari* *vedi* *mai* *correcte* *in* *Dictionariu* : *prepotente*, *prepotentia*, *prepotere*.

PRESA, s. f., *cu* *errore* *scrisu* *in* *locu* *de* *pressa*, *ce* *vedi* *asiá* *in* *Dictionariu*.

PRESENA si *presina*, s. f., *antilena*, *antilena*, *parte* *de* *stratu*, *de* *ornatu* *allu* *peptului* *unui* *callu*, *curell'a* *de* *sub* *peptulu* *callului*; — *pote* *de* *scrisu* *cu* *s* *duplicatu* : *pressena*, *pressina*, *ca*, *forte* *probabile*, *nascuta* *d'in* *pressu*, -a, *ca* *peptu* *satoriu* *pre* *peptu*.

PRESERA, s. f., *praovespera*, *ante*

vesperera, provespera; prevespera, antevespera, provespera.

PRESILLA, *presire, presitoriu, presitu, presitu;*—tote cu *s* lenu sibilante; vedi : *prasilla, prasire, etc.*

PRESIRE, *presitoriu, presitu, presitura;* vedi : *prasire, etc.*,—pote co vocalea *e* d'in initiale e cea addeverata in locu de *a*, déro si cu *s* duplicatu : *presire, pressitoriu, pressitu, pressitura*, asiá luminata d'in *pressu* = *pressus*, cu sensu de : *ceva oppressoriu si totu de a una data affundatoriu.*

PRESIMTIMINTU, *presimtire, presimtitio, presimtitu;* vedi in Dictionariu : *presimtitio, presimtitio, presimtitio, presimtitio, presimtitio, etc.*

PRESINTABILE, *presintare, presintatione, presintatu, persinte, persintia;* vedi in Dictionariu : *presintabile, presintare, presintatione, presintatu, presintate, presintia.*

1 **PRESMA**, s. f., pl. *presmate*, (cu errore m. *presmu*), d'in gr. *πρήμα* = *tumor*; *tumore, inflatura, mai allessu la callu, la care se face a deseá presm'a d'in caus'a curellei, cu care se lega si se tine capulu callului.*

2 **PRESMA**, (cu *s* aspru sibilante), s. f., 1. *propinquitas, adspetus, conspectus, os, vultus, facies, circuitus, septum, spatium vel campus circumjacens, vicinia, vicinlum, confinia, loca circumjecta, vicina, propinqua, finitima; propincitate, appropriatione, aspectu, conspectu, facia, vultu, circuitu, septu, gardu, spatium sau câmpu circumjacente, vicinia, vecinitate, confinie, locuri circumjecte, circumjacenti, vecine, finitime, de pre impregiuru : in presm'a oculiloru; in presm'a urbei, oppidului, palatiului, teatrului, in presm'a casei nóstre, in presm'a mea; presm'a basericei, presmele casarmei, presmele turmeloru; d'in presm'a vóstra, in presm'a nóstra; in presm'a Romaniei su mai multe terre mari: in presma de terr'a nostra e Turci'a, in presma de terra nostra e Russi'a, in presm'a acellei-asi e si Austri'a,—2. circa, circiter, coram, ex adverso, palam, e conspectu; si alte adverbie : in presm'a oculiloru; in presm'a mea, in presm'a*

tea; metafor. in presm'a animei, departe de anim'a nóstra, in presm'a inimiciloru, in presm'a cupiditatiloru;—derivate : presmuire, -escu, v., seplre, circule, claudere, includere, circumseplre; a seplí, ingradí, impregiurá, circuí, claude, include, inchide, circumseplí;—part. sup. presmuitu, s. f. presmuitura, adj. subst. presmuitoriu, -a, — si compositu cu in : impresmuire, -escu, adj. s. impresmuitoriu, -a, part. sup. impresmuitu, s. f. impresmuitura,—inse cu mai mare estensione de sensu : impresmuira inemicii si i batura reu.

PRESSIU, s. m., *pannus e villis caprins vel camelinis; pannu, tessutura de villi sau peri caprini sau camelini, (de capra sau de camela);—vedi si arrariu.*

PRESTOLU, s. m., si *pristolu, pristoru, ara, mensa sacrificii; ara, mésa de sacrificiu, sanct'a mésa;—de aci si prestornicu si pristornicu, pistornicu, s. m.; vedi pistornicu.*

PRESTAVILIRE, -escu, v., in locu de *prestabilire*, ce vedi in Diction. inse diferite cu totulu de forma si in sensu sunt urmatoriele doue :

PRESTEVALIRE, -escu, si *prestogolire, -escu, v., devolvere, deruere, in descensus de jicere, devoluntare; a devolve, derue, a face se descenda, a dá in descensu, a deiece, deiectá, volutá, revolutá;—adj. s., prestevalitoriu = prestogolitoriu, -a. part. sup. prestevalitu = prestogolitu,—vedi si pravalire si rostogolire.*

PRESUDVIA, s. f., *praetorium, cancellarii praetorium; pretoriu, pretoriu allu cancellariului sau cancellariei;—presudvia e coventu strainu, ce, cu ferice, a essitu d'in limb'a poporului si chiaru d'in a cancellariei.*

PRESUMABILE, *presumere, presumatu,*—tote forte peccatose; vedi celle correcte in Dictionariu : *presumente, presumere, presumptione, presumptiosu, presumptivu, presumpu,* si mai difficile, *presumibile, mai facile : presumptibile,* affine cu form'a : *presumptivu,* inse cu sensu diversu; asiá co *presumptibile* responde prin *passivitate* la *presumptivu.*

PRESURA, s. f., *coagulum, (fr. présure); coagulu, caglu, (caghiu, chiagu).*

PRETENDARE, v. si s. verbale, *prætendere*, *petere*, *postulare*; s. *praetensio*; a *pretende*, *cere*, *cu* *pretensione*; — s. *pretensione*, *pretentione*; — *pretendare*, forma *peccatósá*; vedi in *Dictionariu*: *pretendente*, *pretendere*, *pretenditoriu*; *pretensoriu*, *pretensione*, *pretentione*, *pretentiosu*, *pretensu*, *pretentu*.

PRETENESCE, *pretencescu*, *pretenia*, *pretenire*, *pretenu*, *pretenosu*, *pretenu*; vedi *prietenesce*, etc.

PREVESTIRE, *-escu*, v., *praedicere*, *praenuntiare*, *praesagire*, *praefari*, *vaticinari*, *praesentire*, *praegnoscere*; a *prenuntiá*, *predice*, *presagi*, *vaticiná*, *presenti*, *pregnosce*, *preconnosce*; — adj. s., *prevestitoriu*, *-a*, part. sup. *prevestitu*; — (d'in *pre* si *vestire*; vedi *vestire* in *Glossariu*).

PREVORBIRE, *-escu*, v., *praeloqui*, *praedicere*; a *predice*, a *prespune*; — adj. s., *prevorbitoriu*, *-a*, part. sup. *prevorbitu*.

PREVUSIRE, *prevusitoriu*, *prevusitu*, *prevusitura*; vedi *prabusire* si *pravusire*.

PRIBEGIRE, *-escu*, v., *in exsiliu ire*, *in exsiliu mitti*, *peregrinari*, *vagari*, *errare*, *pervagari*; a *merge* *in exsiliu*, a *fi* *tramissu* *in exsiliu*, a *se* *essilia*, *essi* si *se* *departá* *de térra*, *de patria*; a *peregriná*, *errá*, *pervagá*, *vagabundá*; — adj. s., *pribegitoriu*, *-a*; part. sup. subst. *pribegitu*; s. f., *pribegitura*; — *pribegu*, *-a*, adj. s., (*care* a *datu* *nascere* *la tote* *celle* *precedenti*), *exul*, *fugitivus*, *peregrinans*, *errans*, *vagaus*, *vagus*, *vagabundus*, *instabilis*; *essule*, *fugitivu*, *essiliatu*, *peregrinante*, *errante*, *vagante*, *vagu*, *vagabundu*, *instabile*, *fora* *locu* *si* *térra*, *necari* *stabilitu*; — *de unde*?

PRIBOIRE, *-escu*, v., *caelare*, *scalpere*, *sculptare*, *caelare auro* *vel* *argento*, *signare*; a *celá*, *scalpe*, *sculpi*, *sculptá*; a *celá* *auru* *sau* *argentu*; a *celá*, *sapá*, *semná* *in ere* *sau* *arame*; — adj. subst. *priboitoriu*, *-a*; part. sup. *priboitu*; s. f., *priboitura*; — *priboiu*, s. m., (*care* *dede* *nascere* *totoru* *celloru* *predenti*), *caelum*, *scalpru m*; *celu*, *scalpru*; — *de unde*?

PRICAJIRE, *-escu*, v., 1. *polluere*, *inquinare*, *coinquinare*, *contaminare*, *spurare*, *maculare*, *foedare*, *peccare*,

admittere, *committere*; a *pollue*, *intiná*, *cointiná*, *spurcá*, *contaminá*, *maculá*, *fedá*, *pangari*, *peccá*, *admitte*, *committe* (*peccate*); 2. *affligere*, *angere*, *vexare*, *tribulare*, *dolore* *vel* *moerore*, *acerbitate* *affloere*; a *afflige*, *urge*, *vessá*, *tribulá*, *supperá*, *turburá*; *cu* *dorere* *sau* *merore*, *acerbitate*, *amaritione*, *veninu* *si* *ánima* *rea* *affece*, *adapá*; — adj. 3., *pricajitoriu*, *-a*; part. sup. *pricajitu*; s. f. *pricajitura*; — *pricaju* si *pricadiu*, *pricazu*, *pricasu*. s. m., (*care* *dede* *nascere* *totoru* *celloru* *precedenti*), *pollutio*, *inquiuatio*, *coinquiuatio*, *contaminatio*, *sporcities*, *maculatio*, *foedatio*, *peccatum*, *flagitium*, *infamia*, *afflictio*, *angor*, *vexatio*, *tribulatio*; *moeror*, *contristatio*, *acerbitas*; *pollutione*, *intinatione*, *cointinatione*, *contaminatione*, *spurcatione*, *maculatione*, *fedatione*, *peccatu*, *flagitiu*, *infamia*, *pangare*, *pangaritione*, *afflictione*, *angore*, *vessatione*, *tribulatione*, *tortura*, *tormentu*, *cruciatu*, *merore*, *tristetia*, *intristatione*, *acerbitate*, *amaritione*, *venenu*, etc.

PRICE, s. f., *causa*, *praetextus*, *rixa*, *altercatio*, *jurgium*, *contentio*, *lis*, *controversia*, *litigium*, *objurgium*, *tricae*, *nugae*, *apinae*, *cavillatio*, *vilitigatio*, *insidia*, *doli*, *laqueus*, *pedica*; *causa*, *pretestu*, *rissa*, *altercatione*, *jurgiu*, *contentione*, *cérta*, *disputa*, *lite*, *controversia*, *litigiu*, *objurgiu*, *trice*, *intrige*, *incurvature*, *seccature*, *apine*, *cavillatione*, *vilitigatione*, *insidie*, *doli*, *laci*, *lacie*, *pedica*, *pedice*, *gretati*: *cauta price*, *se tine de price*, *fugiti de prici*, *pricile su miselle*; *d'in price in price trece*; *se impacamu pricile d'intre noi*; *price fora coventu*, *fora ratione*, *fora causa*; *celle mai multe prici su fora neci unu motivu*; *price fora neci unu obiectu*, *cu atatu mai multe prici fora subiecte*; *faci price in jocu*; *cu pricea te occupi se ne prendi si se ne vettemi*; — *pricire*, *-escu*, v., *rixari*, *altercari*, *jurgari*, *certare*, *decertare*, *contendere*, *in controversia esse*, *objurgari*, *cavillari*, *nugari*, *vilitizare*, *litigare*, *lite decertare*, *tricari*; a *rissá*, *altercá*, *jurgá*, *se certá*, *contend.*, *fi* *in controversia*, *disputá*, *objurgá*, *cavillá*, *nugá*, *seccá*, *vilitigá*, *intricá*, *litigá*,

caută liti, certe, : a *prici* vecinii fora motivu; d'in astutia *pricesce lumca*; *acesti miselli se pricescu in tote dillele*; — adj. s. *pricitoriu*,-a, part. sup. *pricitu*;—*priciosu*,-a,adj., rixosus, jurgiosus, litigiosus, contentiosus, controversiosus, cavillator, astutus, dolosus; rissosu, jurgiosu, contentiosu, controversiosu, astutu, dolosu, cavillatoriu, intrigante, insidiante;— d'in *price* a nascutu, invederatu, *pricina*, s. f., *causa*, *ratio*, *principium*, *ons*, *inlitium*, *motus*, *motio*, *motor*, *momentum*, *mobile*, *quaestio*, *res*, *subjectum*, *objectum*, *materies*, *auctor*, *praetextus*, *species*, *locus*; *callis*, —*lis*, *causa*, *processus*, *actio*, *judicium*; *causa*, *ratione*, *principiu*, *fonte*, *origine*, *initiu*, *inceputu*, *motu*, *motione*, *motoriu*, *momentu*, *mobile*, *motivu*, *cestione*, *lucru*, *materia*, *subiectu*, *obiectum*, *auctoriu*, *pretestu*, *specia*, *apparentia*, *locu*, *calle*,—*lite*, *causa litigiosa*, *litigiu*, *processu*, *actione*, *judicium*, *judicata* : *fora pricina nemica nu se misca, nu se face, nu e; fora pricina nu te ai certatu; clim'a rea e pricina de multi morbi; pricine numeroase su la tribunariu; a castigá pricin'a, a perde pricin'a; pricina derépta opposita unei pricina strâmba; — pricinuire*,-escu, v., (d'in *pricina*), *cansaro*, *effluere*, *afferre*, *auctorem esse*, *agere*, — *praetexere*, *praetendere*, *cansari*, *excusare*, *excusari*; a *causá*, *effece*, *produce*, *procreá*, *fi auctoriu*, *motoriu*, *lucrá*; — a *pretesse*, *pretende*, *causá*, *escusá*, *caută a escusá*, *se escusá*; — adj. s., *pricinuitoriu*,-a, *efficiens*, *praetextens*; *efficiente*, *effectoriu*, *auctoriu*, *pretessente*, *pretestoriu*, *pretendente*, *pretensoriu*; — part. sup., *pricinuitu*, etc.; —*pricinare*, si mai vertosu compositu : *impricinare*,-ediu, v., observandu co form'a *pricinare* are sensu si de : a *causá* si de : a *pretestá*, — éro : *impricinare* are sensulu speciale de : a *litigá*, spre esemplu : a *impriciná* mai multi vecini cu agri; si reflex. a *se impriciná* mai multi despre mosie; *impricinati numerosi mostiani in de demultu*; — D. Miklosich attribue romanesculu *pricina* la v. slavicu *priclna*, fora se aiba alte derivate sau veruna origine etymologica,

cumu vedemu co possede cellu romanescu si una origine etymologica si una vasta familia de derivate; abia mai produce doctulu slavicu si russ. *priclna*, ce are pucine câteva derivate analoge in sensu cu alle forme romanescas *pricina*, déro neci una urma d'in celle alte dialecte slavice; asiá déro cu rationea rationante avemu dereptu de a afirmá, co pucinele derivate alle coventului in cestione ce occurru in limb'a russesca sunt impromutate d'in limb'a româna, in care facile se pote esplicá d'in cea mai respectabile si antica origine etymologica, adeco d'in *price*, care se reduce la coventulu limbai sanscrita : *praç* = *pric*, *radecin'a* de unde subst. *pracçá* = *pracçná* = *interrogatione*, *cestione*, etc., sensu cu totulu analogu cu allu nostru *price*, si in forma si in intellesu; nu e déro strambu si peccatu, co D. Miklosich, dupo flexiones, spune co *pricina*, (fora mentione macaru de *price*), abia e conosciuta *poporului românu*, co s'ar fi admissu in limb'a scrisa abia pre la finitulu seculului XVII; — unde stá inse *price*, care n'are urma in limb'a slavica?

PRICESTANIA, s. f., *commenicatura*, *sant'a commenicatura*, *eucharistia*; — *precestuire*,-escu, v., {a *commenicá* cu *eucharistia*; part. sup., *pricestuitu*, *commenicatu* cu *eucharistia*; — covente slavice, perite de multu d'in limb'a poporului românu.

PRICIU, s. m., *grabatus*; *grabatu*, *miseru* si *reu patu*.

PRICOLLICIU, s. m., vedi *precolliciu*.

PRIDIDIRE,-escu, v.; *cogere*, *premere*, *superare*, *vincere*, *onerare*, *coacervare*, *finem indere*, *terminare*, *expedire*, *maturare*, *peritum vel expertum*, *scitum esse*, *satisfacere*; a *coge*, *constringe*, *supperá*, *vince*, *essi de asupr'a*, *remané pre de asupr'a*, *onerá*, *incarcá*, *coacervá*, a *pune fine*, a *pune capitu*, *terminá*, *espedí*, *maturá*, *fi peritu*, *expertu*, *sciutu*; a *sci* ce *face*, a *se precepe*, *sci dá de capitu*, *satisface*, *multiamí*, *contentá* : a *prididi* cu *intrebari*; *ne prididescu cu cereri si essigentie*;—adj. s., *prididitoriu*,-a, part. sup., *prididitu* :

prididiti de multu lucrū; — compositione spuria.

PRI DVORASIU, s. m., deminut. d'in *pridvoru*, s. m., vestibulum, atrium, porticus, podium, propylaeum, peristylum, peristyllum; vestibulu, atriu, porticu, podiu, propyleu, peristylu, peristyllu; — *pridvoru* strainu si de allungatu d'in limba, cumu s'a si allungatu mai de totu.

PRIETENESCE si *prietinesce*, adj., amice; in modu *prietinescu*, — *prietinescu* si *prietinescu*, -a, adj., amicalis, amicabile; — d'in *prietenu* si *prietinu*, -a, adj. s., amicus, sodalis; amicu, sodale; — de unde inco: *prietenia* si *prietinia*, s. f., calitate de *prietinu*, amicitia, sodalitas, amicitia, sodalitate; — *prietenosu* si *prietinocu*, -a, amicabile, comis, sodalis, amicabile, come, sodale; — *prietesiugu*, s. m., forma si mai peccatosa cu acellu-asi sensu ce are si *prietinia*, inse cu brecare differentia; — tote covente slavice, déro d'in fericare, perite d'in limb'a româna, si supplete cu pure covente romanice.

PRIGONA, s. f., rixa, altercatio, jurgium, contentio, litigium, controversia, dissidium, dissensio, discordia; rissa, altercatione, jurgiu, contentione, cërta, litigiu, controversia, disputa, dissidiu, dissensione, discordia; — *prigonire*, -escu, v., rixari, altercari, jurgari, litigare, certare; a rissá, altercá, jurgá, se certá, disputá, se disputá, litigá; — adj. s., *prigonitoriu*, -a, part. sup., *prigonitu*, s. f., *prigonitura*; — tote covente straine si aprope de totu disparute d'in limb'a româna.

PRIGORE, s. f., passere devoratoria de albine: *prigorile devoru albinele*.

PRIGORIRE, -escu, v., torrere, rufare, rufescere, torrefacere, craticulae imponere, amburere, comburere; a torre, a rufá, torreficá, impone pre craticula sau in craticula, a frige, ambure, combure; — part. sup., *prigoritu*, s. f., *prigoritura*.

PRIHANA, s. f., macula, labe, inquinamentum, pollutio, foedatio, contaminatio; macula, labe, iutinamentu, intinatione, pollutioe, fedatione, conta-

minatione; — *prihanire*, -escu, v., maculare, inquinare, contaminare, foedare, polluere, spurcare; a maculá, intiná, contaminá, fedá, pellue, spurcá, pangarí; — adj. s., *prihanitoriu*, -a, part. sup., *prihanitu*, s. f., *prihanitura*.

PRIHORIU si *prichoriu*, s. m., specia de passere: erithacus, phoenicurus; erithacu, phenicuru.

PRIIRE, *priitoriu*, *priitu*, ce vedi in Dictionariu: *preire*, *preitoriu*, *preitu*; adauge inse si: *preiente*, part. adj., utilis, propitius, prosper; utile, propitium, prosperu; — *preientia*, (reu *pruintia*), s. f., prosperitas, favor, utilitas; prosperitate, favore, utilitate; — *preientiosu*, -a, adj., d'in *preientia*, (reu *pruinciosu*), faustus, utilis, prosper, propitius; faustu, utile, prosperu, propitium.

PRIIMIRE si *preimire*, *preimire*, *preimire*, -escu, v., accipere, recipere; annuere, admittere, probare, approbare, comprobare, reponere, referre, recuperare, tractare, benetractare, malotractare; a accepe, acceptá, recepe, annue, admitte, probá, aprobá, comprobá, repune (intre nobili, intre diei); a poi: a recuperá, capetá, tractá, benetractá, malotractá; — adj., *preimitiosu* si *pruimitiosu*, *primitiosu*, *premitiosu*, -a, accipiendus, acceptus, gratus; accipiendu, acceptu, acceptibile, acceptabile, gratu, placutu; — adj. s., *preimitoriu* si *pruimitoriu*, *primitoriu*, *premitoriu*, -a, accipiens, acceptor, accipiendus, admissibilis, hospitalis; accipiente, acceptoriu, accipiendu, acceptibile, acceptabile, admissibile, ospitale, ospitosu; — part. sup., *preimitu* si *pruimitu*, *primitu*, *premitu*; — d'in *pre=prae*, si *emere=emere*, in genere: *leuare*, *capere*, etc., cu mutatione conjugationei verbului de la III conjug. la IV conjug.; asiá déro in locu de *preemere* contrassu in *premere*, (care s'ar fi confusu cu currentele *premere=premere*, déro ar fi remasu de conjug. III).

PRIILASU si *prelasu*, *prelazu*, s. m., transitus per sepem; transitu prin sepe, trecere sau trecutore prin gardu.

PRILEJU, s. m., casus, occasio, tempus opportunum, via, callis, fortuna;

casu, occasione, tempu opportunu, bonu tempu, fortuna, intemplare; — *prilegire, -escu*, v., mai allessu reless. a se *prilegi*, accidere, evenire, contingere, incidere, advenire; a accide, incide, cadé, evení, advení, continge : *multe prilejescu sau se prilejescu bene sau reu*; — part. sup., *prilegitu*.

PRILOSTIRE, -escu, v., lucantare, excantare, fascinare, pellicere, allcere, seducere, indncere, blandiri; a incantá, escantá, fasciná, farmecá, pellice, allice, ammagí, momí, seduce, inducere, blandí, indulcí; — adj. subst., *prilostitoriu, -a*, part. sup., *prilostitu*, s. f., *prilostitura* : *prilostiturele unei muliere prilostitória si farmecatória*.

PRIMADONA, s. f., (dupo it. *prima-donna*), prima actrice la theatru lu italianu, mai allessu la theatru lu lyricu, in opere de cantatu pre scena, dramate lyriche.

PRIMESDIA, s. f., periculum, discrimen, extremum, calamitas, damnum, detrimentum, jactura; periclu, discrimine, extremu, extremitate, calamitate, damnu, detrimentu, perdiare; — *primesdiosu, -a*, adj., periculosus, anceps, perniciosus, praeceps; periculosu, ancepitate, perniciosu, precepitate; — *primesduire, -escu*, v., periclitari, in periculo versari, salutem vel vitam in discrimen adducere; a periclitá, a se periclitá, a se aflá in periclu, a pune salutea sau vietia in discrimine, in mare periclu; — adj. s., *primesduitoriu, -a*, part. sup., *primesduitu*; — barbarismi.

PRIMESU, si *primediu*, *primezu*, s. m., pariete sau muru de separatione, *sepimentu* = *sepimentum*.

PRIMUIRE, *primu*, etc.; vedi *premu*.

PRINOSU, s. m., sacrificium, sacrum, oblatio, donum, munus; sacrificiu, sacru, oblatio, donu, munu, oferta, daru; — barbarismu.

PRIPA, s. f., celeritas, velocitas, properatio, festinatio, haud mora, non mora, sine mora; celeritate, velocitate, properatione, festinatione, fora mora, precipitantia : *in pripa, in tota pripa, cu tota pripa*; — *pripire* si *prepire, -escu*, v., celerare, accelerare, propera-

re, festinare, maturare, praeceps currere; a celerá, accelerá, properá, festiná, maturá, curre precepitate, face se curra prepete, pune in fug'a cea mai mare, face se sbore in sborulu acerei; — adj. s., *pripitoriu* si *prepituriu, -a*; — part. sup., *pripitu* si *prepitu* : *mergeti toti prepiti, cu passi prepiti si chiaru menti prepitate*; — s. f., *pripitura* si *prepitura* : *prepitur'a e adesea excessu prelonga pripa*; — *pripeła*, in locu de *pripitura*, e forma erratica; — mai multu de câtu probabile e, co *prepa* e d'in praepes, gen. praepitis, compusu d'in prep. prae, si verbulu petere, a cui celeritate nespusa se trade si in alte covente, ca : *impetu* = *impetus*, *impetuosu* = *impetuosus*, etc.; — D. *Miklosich* trage d'in v. slav. *pripesti*, *pripekũ* = coquere, numai *pripire* sau *prepire* si *pripelisce* = *aestus*; déro *prepire* n'are neci in forma neci in sensu deci una relatione cu slavicultu *pripesti*.

PRIPASIRE si *prepasire, -escu*, v., transmigrare aliquo lbi que sedem collocare, domicillum figere; a transmigrá undeva si a se assediá acolo, a fige sau defige domiciliulu, a se stramutá si prenda locu de sedutu, in specie de animali, despre cari se dice si in locu de : *a fetá*; — adj. s., *pripasitoriu* si *prepasitoriu, -a*, in amendoue intellessele precipue de mai susu; asiá si : part. sup., *pripasitu* si *prepasitu*, s. f., *pripasitura*, metaf. *prepasiture numerose s'au collocatu in communea nostra*.

PRIPELA, *pripire*, *pripitosu*, *pripitoriu*, *pripitu*, *pripitura*, *pripelisce*; vedi *pripa* = *prepa*.

PRIPONIRE si *preponire, -escu*, v., equum ab evagatione per pascuum vacerra cohibere; a oprí cu *vacerra* unu callu de la evagationea prin pastione; — adj. s., *preponitoriu, -a*, part. sup., *preponitu* : *calli preponiti*; s. f., *preponitura* : *nu ati ordinatu bene preponiturele pre acesta nopte*; — *priponu* sau *preponu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), *vacerra*, sive *fanis longior*, quo (ad paxillum in terram infixum ligato) cohibetur equus ab evagatione, errationeque per pascuum; *vacerra*, sau

fune mai lunga legata de unu paru scurtu infiptu in pamentu, cu care se opresce unu callu de a evagá prin pastione si se constringe a pasce intr'unu spatiu determinatu; — dupo forma *preponu* se pare co e formatu d'in *pre* = *prae*, si *ponere* = *punere* = *ponere*, cu sensu de: *ponere inainte (callului) una pedica*.

PRIPORU si *preporu*, s. m., locus abruptus, praeruptus, praecipus, rapidus, rigidus, praecipitium, rupes; locu abruptu, prerruptu, precepitate, rapidu deceptu in diosu si rigidu forte, precepitiu, rupe, abyssu, muchia forte plecata si profunda; — pote fi straformatu d'in *properu*.

PRISLUGA, s. f., *incendiaria arundo*, *virga*, *tubus*; arundine, vérga, tiévia, tubu, implute cu pulbere nitrata, care aprensa explode si rumpe pétr'a.

PRISNELLU (abbreviatu d'in *pristinellu*), s. m., a) *verticillus*, *spondylus*; *verticillu*, *vertebra*, *rotilla*, *spondulu*, — in specie *rotilla* de la capitulu inferiore allu fusului; b) una specia de planta, dupo Dict. *Barcianu*, germ. die *schafgarbe*, das *transendblatt*, — vedi mai la valle: *pristinu*, d'in care, *linvederatu*, *pristinellu*, unu deminutivu; — *pristenu* si *pristinu*, s. m., *vertebra*, *verticulum*, *verticillus*, *spondylus*; *vertebra*, *verticlu*, *verticillu*, *spondylu*, *rotilla*, *rota*, — in specie: *rotilla* a capitului inferiore allu fusului; — altu deminut. d'in *pristinu*, adeco: *pristinioru*, s. m., a) *verticillus*, *spondylus*; *verticillu*, *spondylu*, *rotilla* de fusu; β) specia de planta: *glycoma hederacea*, *Linn.*, *chamaecissos*, germ. die *gunderrebe*, der *opheublattrige gundermann*; — *pristinu* e forte probabile acellu-asi cu adj. *pristinu* = *pristinus*, vedi *pristinioru* si in Dictionariu.

PRISPA, s. f., *vestibulum*, *sedile*; *vestibulu*, *sedile*, — in specie, *prispa*, ca banca, *sedile*, pre longa parietele casei terranului, mai allessu parietele anteriore allu casei, de regula, *facuta* d'in pamentu.

PRISSOSELA, s. f., d'in *prissosu*; forma erratica, si superflua, pentru co limb'a possede subst. correctu *prissosu*, ce vedi in Dictionariu.

PRISTAVIRE, -*escu*, v., *mori*, *decede* re; a *mori*, *decede*, se duce d'in viétiá; adj. s., *pristavitoriu*, -a, part. sup. *pristavitu*; — covente straine introdusse de carturararii ignorantu, astadi essite d'iu limba.

PRISTAVU, s. m., *praeco*; *precone*, *strigatoriu publicu*; — d'in *fericire*, ca strainismu, *peritu* d'in limb'a Româ-nului.

PRISTINIORU, *pristinellu* = *pristinellu*; *pristinu*, vedi *prismellu*.

PRISTOCIRE, si *priticire*, -*escu*, v., *elutriare capulare*, *decapulare*, *transfundere*; a *elutriá*, *capulá*, *decapulá*, *transfunde*, *clarificá*, *transvasá*, — tote aceste vorbe se dicu, in specie, de: *vinulu ce se separa de fece si de alte necovientie*; éro in genere *pristocire* sau *priticire* se applica si la: *fundere*; a *funde*, *torná*, *versá*; *aquam in vas infundere*, a *infunde*, *inversá* apa in vasu; *efundere vinum*, a *effunde*, *eversá* vinu; *instillare oleum lumini*, a *instillá*, *versá*, *inversá* oliu in luminare; *aquam manibus dare*, a *dá* apa *mánuloru*; — adj. s., *pristocitoriu*, si *priticitoriu*, -a, *capulator*, *capulatoriu*, *decapulatoriu*, care *transvasa* d'in unu vasu in altu, in specie *vinu*, asiá si: part. sup. *pristocitu* si *priticitu*, s. f., *pristocitura*; — *pristocu* si *priticu*, s. m., (care a nascutu tote precedentile), *capula*, *capula*, *vasu* de applicatu la clarificationea vinului si oliului, mai vertosu la stravasarea vinului d'in unu vasu in altulu prin care se separa de fece; — credemu, co forte probabile *priticu*, de unde: *priticire*, etc., e in locu de *pretocu* de la *pre* = *prae*, si *tocu* sau *toca*, ce vedi in Dictionariu. M.

PRISTOLU, *pristoru*, s. m., vedi *pristolu*; asiá si: *pristornicu*, s. m., vedi *pistornicu*.

BRITOCIRE, *priticitoriu*, *priticitu*, *priticitura*, *priticu*; vedi *pristocire*.

PRIVEGHIERE, *priveghietoriu*, *priveghietu*, *priveghietura*, *priveghiu*, — forme incorrecte, in loculu caroru-a vedi in Dictionariu celle correcte: *preveglare*, *preveglatoriu*, *preveglatione*, *preveglatore*, *preveglatoriu*, *preveglatu*, *preveglatura*, *preveghiu* = *preveghiare*, *preveghiatore*, *preveghiatoriu*, *pre-*

veghiatione, preveghiatu, preveghiatura, preveghiu.

PRIVELA, s. f., *spectaculum, spectamen, spaactamentum, spectatio*; spectaculu, spectame, spectamentu, spectatione, intuitione, —coventu cu forma incorrecta (vedi si mai la valle); —*privelisce*, s. f., in acellu-asi sensu cu form'a *privéla*, totu assemine de incorrecta: *privire, -escu*, v., *spectare, adspicere, lutneri, cernerere, contemplari, considerare, attendere, aclem conjicere, desiderare, appetere, concupiscere, observare, examinare, vigilare, suspicere, suspicari, agnoscere, desplicere, mirari, admirari, agnoscere, desplicere, mirari, admirari, illimis oculis spectare*; a *spectá*, adspecere, intuitá, contemplá, considerá, attende, leuá amente, cautá, arruncá attintatu cautatur'a, desiderá, appete, dorí, concupisce, observá, essaminá, veglá, perveglá, preveglá, suspice, suspicá, prepune, reconnosce, despice, despretiá, se mirá, admirá, etc., —adj. s., *privitoriu, -a, spectator, adsector, contemplator, considerator, observator*; etc., *spectatoriu, aspectoriu, contemplatoriu, consideratoriu, observatoriu, etc.*; —part. sup., *privitu, spectatus, adspectus, intuitus, cretus, conspectus, consideratus, attentus, etc.*; *spectatu, aspectu, intuitatu, contemplatu, consideratu, attentu etc.*, *privitura*, s. f.; *intuitio, etc.*, *priventia*, s. f., *respectus, ratio*; *respectu, ratione*, mai allessu cu prepos. *in preventi'a parentiloru, parentum respectu*; —*D. Miklosich* refere *privire* la slav. *prividěti*, de ce inse se nu se referia la *prevedere* = *pervidere* = *pervidere*, de unde, ca si d'iu cellu slavicu, a potutu cadé *d*, asiá si remané successivu: *perveire, previre*, etc. —cu tote co coventele derivate d'in *privire*, impreuna cu *privire* ensusi, au cadutu aproape in desuetudine d'in limb'a poporului románu.

PRIVOIU, s. m., vedi *privoiu* la articlulu *privoire*.

PROBODA, s. f., (vedi si *broboda* in Gloss.), *capital, calyptra, velum vel velamentum, ornamentum*; *capitale, capitare, calyptra, velu sau velamentu, ornamentu de capu allu feminei*; —*probodire, -escu*, v., vedi *improbodire*, cumu

si: *adj. s., proboditoriu, -a, part. sup., proboditu, s. f., proboditura.*

PROBOLUIRE, -escu, v., de unde: *adj. s., proboluitoriu, -a, part. sup., proboluitu, etc.*, —tote forme peccatose in loculu caroru-a vedi in Dictionariu celle correcte: *proba, probabile, probabilitate, probare, probatoriu, probatione, probatu, etc.*

PROBOSELA, s. f., vedi *probosire*.

PROBOSIRE, -escu, v., *exprobrare, objurgare, increpare, reprehendere, contumellis lacessere vel afflicere, vehementer invehi*; a *esprobrá, objurgá, increpá, reprende*, cu contumelie lacerá sau sfasciá, *arruncá cu vementia invective, injurá, batujocorá, insultá*; —*adj. s., probositoriu, -a*; part. sup., *probositu*; s. f., *probositura, exprobratio, objurgatio, increpatio, reprehensio; correctio; esprobratione, objurgatione, increpatione, reprehensione, correptione, injuria, injuratura, insulta, etc.*, —cari se covinu unei forme ca *probositura*, cu multu mai bene de cátu formei scalciaa *proboséla*; —de unde inse essite coventele d'in acestu articlu? pote co dupo opinionea Dict. de Buda. au essitu, cu ore cari mutilationi d'in verbulu *probrare* = *probrare*, sau d'in *adj. probrosu* = *probrosas*.

PROCATORIRE, -escu, v., *causam agere, orare, perorare, in judicio defendere*; a *orá, perorá, defende in judeciu caus'a cuiva*; —part. sup., *procatoritu*, inse si ca subst. m., *procatoritu-lu*, ca se esprema officulu *procatoru-lui*, care in sémna: *procurator, actor, causidicus, causae patronus; procuratoriu, actoriu, causidicu, advocatu, patronu allu unei cause*; —*procatoria*, s. f., are assemine sensulu officului, adeco: *procatoritu-lu*, —tote aceste covente n'au fostu si nu potu fi in gur'a Romániloru de d'in coce de Carpati, se pare co Románii de d'in collo le au scalciaa dupo modulu Unguriloru d'in classicele: *procurare, procurator, procuratio, procuratura, etc.*, ce vedi in Dictionariu: *procurare, procuratoriu, procuratione, procuratura, etc.*

PROCETANIA si *procitania*, s. f., *pralectio, relectio, repetita, lectio, repetitio; prelectione, relectione, repetita*

lectione, repetitione;—*procetire* si *procetire*, -escu, v., *praelegere*, *legere*, *repetere*; a *prelege*, *relege*, *repete*, asiá co *prelegerea* se face cuiva sau catoruva, éro *relegerea* se face d'in nouu pentru ceva totu nouu, in fine *repeterea* se face si se dice acellui-asi lucrú inco de mai multe ori;—adj. s., *procetitoriu* si *procititoriu*, -a, part. sup., *procetitu* si *procititu*, s. f., *procetitura* si *procitura*, care e, ca si mai susu : *praelectio*, *relectio*, *repetitio*, *prelectione*, *relectione*, *repetitione*;—forma barbara trassa d'in classic'a : *citare*, *recitare*.

PROCLETIA, s. f., calitate de *proclctu*;—éro *proclciu*, -a, adj. subst., *perditus*, *perversus*, *scelestus*, *scelaratus*, *nequam*; *perversu*, *scelestu*, *sceleratu*, *misellu*; de *nemica*, *blastematu* de *omeni* si de *Domnedieu*.

PROCOPELA, s. f., forma spuria d'in verbulu *procopsire*; care e si subst. *precumu* e si *procopsentia*, s. f., *disciplina*, *doctrina*, *eruditio*, *peritia*, *prudentia*, *cognitio*, *scientia*, *profectus*, *progressus*; *disciplina*, *doctrina*, *eruditione*, *peritia*, *prudentia*, *scientia*, *connoscencia*, *precepere*; *profectu*, *progressu*, *castigu*, *utilitate*;—*procopsire*, -escu, v., *docere*, *instruere*, *instituere*, *erudire*, *informare*, *proficere*, *progredi*, *discere*, *erudiri*; *docé*, *invetiá*, *instrue*, *erudí*, *informá*, *profece*, *progrede*, *castigá*, *se erudí*, *se formá*, *se instrue*, etc.,—adj. s., *procopsitoriu*, -a, part. sup., *procopsitu*;—d'in gr. *πρόκοψις* = *progressu* in partea intellectuale si materiale.

PROCOVETIA, s. f., *stragulum*, *cento*, *amphitapa*; *stragulu*, *centone*, *amphitapa*, in genere : *coperimentu*, *velu*, *tapete*; care se puné pre locuri alle altariului;—in form'a masc. *procovetiu* se applica la poteriu.

PROFONTU si *profuntu*, s. m., *pans publicus militaris*, *pâne publica* militare;—neconnoscutu d'in coce de Carpati; (d'in germ. *proviant*, corruptu d'in lat. *pro vivendo*).

PROFUSSU, s. m., *lictor militaris*, *lictoriu militare*;—neconnoscutu d'in coce de Carpati; (d'in germ. *profoss*, corruptu d'in lat. *praepositus*).

PROHODIRE, si *provodire*, -escu, v., *justa*, *funebria persolvere*; *officium sepulturae agere*; a *celebrá officiu sepulturei*;—adj. s., *prohoditoriu* si *provoditoriu*, -a, part. sup., *prohoditu* si *provoditu*;—*prohodu* si *provodu*, s. m., (d'in care essira celle precedenti), *officium sepulturae*, *justa et funebria*, *officium funebre*; *officiu de immormentatione*, *ingropatione*;—ca straine de limb'a nóatra au si cadutu in deplena uitare a poporului.

PRONOMIU, s. m., *jus*, *privelegium*; *jure*, *dereptu*, *privilegiu*;—d'in gr. *πρόνομος*.

PROPODA, *propodire*, *propoditu*, *propodelnicu*, etc., vedi *proboda*.

PROPOVEDANIA, s. f., (d'in verb. *propovedire*), *praedicatio*, *praenuciatio*; *predicatione*, *prenunciatione*;—*propoveduire* si *propovedire*, -escu, v., *praedicare*, *praenuntiare*, *contionari*; a *predicá*, *prenuntiá*, *contioná*, *propagá*;—adj. s., *propoveditoriu* si *propoveditoriu*, -a, part. sup., *propoveditu* si *propoveditu*;—covente slavice, cari, d'in fericire, au cadutu si d'in gur'a poporului si d'in a carturariloru ignorantu.

PROPTA, s. f., *fulcrum*, *fulcimen*, *fulcimentum*, *adminiculum*, *praesidium*, *columen*; *fulcru*, *fulcime*, *fulcimentu*, *adminiclu*, *presediu*, *colume*;—coventulu *propta* a nascutu *proptella* = *proptea*, ce vedi in Dictionariu; éro *propta* e forte probabile, co s'a nascutu d'in prep. *prope* = *prope*;—asiá déro verbulu *proptire* d'in Dictionariu, e de redussu la *propta*, éro nu directu la *proptella*;—de alta parte su de completatu formele verbulu *proptire*, adeco : *proptitoriu*, -a, *proptitore*, *proptitu*, *proptitura*.

PRORISMOSU, s. m., *praedestinatio*; *predestinatione*,—inse reu trassu d'in gr. *πρόρισμός*; form'a correctá ar fi : *prorismu*;—aici observámu co in Dictionariu lipsescu : *predestinare*, *predestinatione*, *predestinatoriu*, *predestinativu*, *predestinatu*, etc., cari sunt de adaussu acollo.

PROROCIA, f., vedi *prorocire*.

PROROCIRE, -escu, v., *praedicere*, *vaticinari*, *prophetare*; a *predice*, *vati-*

ciná, profetá sau prophetisá; — adj. s., *prorocitoriu,-a*, part. sup., *prorocitu*, s. f., *prorocitura*, actione si effectu de *a prorocire*; — s. f., *prorocia*: *praedictio*, *vaticinium*, *prophetia*; *predictione*, *vaticiniu*, *prophetia*; — *prorocu*, s. m., (care dede nascere la tote coventele precedenti), *vates*, *prophetes*, *propheta*; *vate*, *prophetu*; — de aci inco: *prorocescu,-a*, adj., *propheticus*, *fatidicus*; *propheticu*, *prophetescu*, *fatidicu*; — *prorocesce*, adv., *propheticce*, *propheticce*, cu spiritu *propheticu*; — si s. f., *prorocitia*, *vates*, *fatidica*, *prophetissa*; *vate*, *fatidica*, *prophetessa*; — covente de origine slavica, introdusse prin carturarii ignoranti, astadi pre callea de emigratiune, respinse de celle curatu române.

PROSCOMEDIA si *proscomidia*, s. f., *mensa propositionis*, vulgo *offertorium*; *més'a propositionei*, *offertoriu*; — d'in grec. *προσκομιδιον* sau *προσκομιδή*, d'in verb. *προσκομίζειν* = *offerre*, *afferre*.

PROSLAVIRE, *-escu*, v., *glorificare*, *magnificare*, *celebrare*, *allaudare*, *collaudare*; a *glorificá*, *magnificá*, *celebrá*, *allaudá*, *collaudá*; — adj. s., *proslavitoriu,-a*, part. sup., *proslavitu*, etc.; — covente slavice introdusse prin carturarii ignoranti, cari neci una data n'au intratu in gur'a poporului, astadi essite si d'in gur'a carturariloru.

PROSOPIU, s. f., *mantilo*, *mantiliu*; *mantile*, *mantiliu*, *stergariu*; — coventulu e d'in gr. *προσόπιον* de la *προς* = spre, si *ὄψις* = *facia*.

PROSTACELLU, *-a*, adj. s., *demin.* d'in adj., *prostacu,-a*, si d'in *prostacellu* esse *deminut.* *prostacelluciu* sau *prostacellutiu*, *-a*, care espreme mai multa *prostia* de cátu tatalu *prostacellu*, si acestu-a mai multa de cátu tatalu *prostacu,-a*; — se trecemu inse la coventulu, care e parentele, strabonulu, stirpea si chiaru radicea numerosei familia de domeniulu acestei stirpe, — coventulu: *prostu,-a*, adj. s., — d'in toti fetii numai singuru intratu in Dictionariu, — are sensu forte variu si diversu, care cere si ore-cari divisiuni: a) *rusticus*, *colo-*

rus, *agricola*, *arator*, *plebeus*, *gregarius*; *rusticu*, *campestru*, *terranu*, *aratoriu*, *agricola*, *plebeiu*, *gregariu*: *militariu prostu* = *militariu gregariu*; *celli mai numerosi su si celli mai prosti*; a *degradá d'in capitánu intre militari prosti*; *terranii si aratorii se numera intre prosti*, cu acestu intellesu *prostii* se computa dupo grade; — b) *rudis*, *indoctus*, *imperitus*, *ignarus*, *inscius*, *nescius*, *inhabilis*, *incapax*; *rude*, *indoctu*, *imperitu*, *ignorante*, *nesciutu*, *nesciutoriu*, *insciu*, *inabile*, *incapace*, *nepreceputu*; — c) *rusticanus*, *lurbanus*, *impollitus*, *inhumanus*, *incultus*, *agrestis*, *asper*, *ferus*, *immanis*, *ferox*. *saevus*; *rusticanu*, *impolitu*, *inurbanu*, *inumanu*, *neomenosu*, *incultu*, *agreste*, *aspru*, *selbaticu*, *immane*, *feroce*, *sevu*; — d) *simplex*, *stultus*, *stupidus*, *hebes*, *ineptus*, *stolidus*, *insulsus*, *fatuus*, *absurdus*; *simplice*, *simplu*, *stultu*, *stupidu*, *ebete*, *ineptu*, *stolidu*, *insulsu*, *nesaratu*, *fatuu*, *absurdu*, *capu grossu*, *mente grossa*, *cervice grossa*; — e) *malus*, *inutilis*; *infructuosus*; *reu*, *inutile*, *infructuosu*, *necovenitu*, de *nemica*: *vinu prostu*, *vestimente proste*, *buccate proste*, *lucru prostu*, *prostu jocu*; — ca adverbium se intende in tote significationile peno aci addusse: a *se portá prostu*, *fiendu co si tota lumea se pórtá prostu*; *mai prostu cine vorbesce de cátu tene?* — *mai prostu intellege de cátu unu asinu*; *prostu te nascusi*, *peostu traisi si prostu ai se mori*; *nu pote lucrá de cátu prostu*; *prostu forte la maistri'a*, *ce singuru si a allestu*; a *tractá prostu pre toti*; — derivate directu d'in *prostu*: a) subst., *prostia*, s. f., *statu de prostu* in tote directionile de sensu, ce are; — *prostime*, s. f., a) multime de *prosti*; b) partea cea mai mare a unui poporu: vulgu, plebe, classea cea mai de diosu, classea infuma, infimii; — b) alj. s., *prostanu,-a*, allu cui sensu e mai energicu, in sensulu radicea *prostu*, de cátu *prostacu*: *unu prostanu de pretensu investiatu*; — de aci si subst. f. abstractu *prostantia*, mai energica forma de cátu cea directu trassa d'in *prostu*, adeco: *prostia*; — *prostatccu* sau *prostaticu,-a*,

asiá de energicu, mai energicu de câtu cellu de susu *prostanu*, cumu *tomnaticu* e aptu cu totulu la una espressione ca : *pome tomnatice*, si totu asiá : *prostatica ti e mentea*; — *prostalôu*, si mai energicu de câtu *prostaticu*, déco nu ar avé una forma implausibile; — *prostescu*, -a, adiectivulu, ce espreme, cu mare facilitate, tote varietatile de sensu: *prostesci vestimente*, *prostesci portare*, *prostésca cogetatione*, *prostesci buccate*, *prostescu studiu*, ce *prostesci casa!* ce *prostesci vinuri!* etc., de aci si adv. *prostesci*, care are, ca si adj. *prostescu*, acellu-asi estensu sensu;—f) verb. α') d'iu radice ensasi : *prostire*, -escu, rudem vel agrestem reddere; hebetem vel imbecilem reddere, obstupescere, demittere vel deprimere, prosternere, minuere, vel imminuere, se abjicere, deturpare; deformare; a face rude ori agreste, a face ebete, a ebeti obstupescere, demitte sau depreme, prosterne, umili, avili, minui sau imminui, diosura, degradá, deturpa, deformá; — part. sup. *prostitu*; — β') d'in derivate, mai allessu d'in deminut., spre essemplu : *prostitcare*, *prostitatu*; *prostanare*, *prostanatu*, etc., — d'in celle ce espusemu pëno aci si ce amu poté inco espune, cumu si din vechimea coventului *prostu* in limb'a propria, vedemu forte pucinu in coventulu slavicu la care D. *Miklosich* ar vré se reduca *prostu*, fora se ne dé vre-una esplikatione etymologica, precandu noi avemu firm'a convictione, co *prostu* e nascutu d'in *prostare* = *prostare*, (compusu d'in prep. *pro* = *pro*, si verb. *stare* = *stare*, cellu mai commune si dispersu in mai tote sororile), asiá co *prostu*, e formatu ca si *costu* (d'in *costare* = *constare*), care inse in form'a *costu* e totu de una data si subst. m. si pers. I d'in *costare*, éro *prostu* ca verbu nu e deplenu popularisatu, e inse ca adj. s., *prostu*, -a, pentru sensu se se védia, co *prostare* are sensuri turpi si contempatorié, ca si *prostituire*.

PROSTACELLUCIU = *prostacellutiu*, *prostalôu*, *prostanía*; *prostanu*, *prostatecu*, *prostacare*, *prostacatu*, *prostanare*, *prostanatu*, *prostesci*, *prostescu*, *prostitia*,

prostime, *prostire*, *prostitu*, *prostu*, vedi *prostacellu*.

PROTACARIU, s. m., rana arborea, diopetes, calamites; brósca arboria, diopete, calamite;— se vede scambatu si mutillatu d'in *bratacariu* = *brotacariu*, trassu d'in *bratacu*, ce vedi si in Dictionariu.

PROTIA, s. f., locus primus, principatus; locu primu, principatu, in genere; éro in specie, la jocuri de carti, la mersu la anafora in baserica;—d'in gr. πρωτεία.

PROTIAPIRE, -escu, v., praetexere, causari, praetendere; a pretesse, causá, pretende, a pune pretestu, se escusá, a apperá; part. sup. *protiapitu*, etc., — d'in *protiapu*, s. m., temo bifurcus; temone bifurcu, lemnu de care tragu bouii, mai vertosu la carre sau carrutie.

PROTIMISIA, s. f., preferentia, anterioritate; — d'in *protimisire*, -escu, v., a preferi, a allege de preferentia, sau dá de preferentia, dá preferentia; part. sup. *protimisitu*; —d'in gr. προτιμησις.

PROTODIACONU, s. m., primu diaconu, unde su mai multi diaconi, chiaru doui diaconi la unu episcopu sau archiereu.

PROTOPENDARIU, -a, adj. s., relativu la *protopentade*, ce vedi in Diction.; inse ca subst. nobile, boiaru d'in prim'a classe de boiari;—coventulu, ca venitu d'in *protopentade*, are fi fostu completu : *protopentadariu*.

PROTIVA, *protivire*, *protivitu*, *protivnicu*, etc.; vedi *potriva*.

PROTOSINGHELU, s. m., corruptu d'in *protosyncellu*, (πρωτοσύγκηλος), primus contubernalis, gradu monachale mai micu de câtu archimandritu.

PROTOPOPA si *protopopu*, s. m., (d'in gr. πῶτος, si παπᾶς = primu popa), preutu prepositu unei circumscriptione basericesci;—soci' a *protopopului* se dice *protopopéssa*; — *protopopescu*, -a, adj., relativu la *protopopa* : *detoriele protopopesci*, *derepturile protopopesci*; de aci si adv., *protopopesce*, in modu *protopopescu* : a lucrá *protopopesce*; — *protopopatu*, s. m. si *protopopiatu*, s. m., demnitate de *protopopa*, inse si : circum-

scriptione a unui *protopopa*; apoi si form'a : *protopopia*, s. f., cu amendoune sensurile, ce au si formele: *protopopiatu* si *protopopatu*; — *protopopare* si *protopopire*, v., a face *protopopa*, a investi cu *protopopi*'a sau *protopopatulu*, *protopopiatulu*; — part. sup., *protopopatu* si *protopopitu*; — pentru *destituere* se dice *disprotopopare* sau *disprotopopire*, *disprotopopatu* sau *disprotopopitu*, etc.

PROTOPOPATU, *protopopescce*, *protopopescu*, *protopopessa*, *protopopia*, *protopopiatu*, *protopopire*, *protopopitu*, *protopopu*, etc. vedi *protopopa*.

PROTOPRESVITELALU (reu in locu de *protopresbyterale*), adj., d'in *protopresbyteru*, s. m., in acellu - asi sensu cu *protopopa* = *protopopu*, ce vedi in art. de mai susu.

PROTOSINGHELU, s. m., vedi *protosinghelu*.

PROTU, s. m., (fr. *prote*, d'in gr. *πρωτος* = *primus*), cellu mai expertu artificie d'in operarii typographici.

PRUNCIME, s. m., multime de *prunci*, toti *pruncii*.

PRUNDOSU, -a, adj., *arenosus*, *sabulosus*, *glareosus*; *arenosu*, *sabulosu*, *glareosu*, plenu de *prundu*; — *prundu*, s. m., *sabulum*, *glarea*, *arenosa ripa*, *arenosum littus*, *vadosa ora*, *vadosum littus*; *sablu grossu* si *petrosu adesea*, *glaria* sau *arena grossa* si *petrosa*, *arenosa ripa*, *arenosu littu*, *vadosa ora* sau *costa de apa fluente* sau *stagnante*, *vadosu littu* : *prundulu se carra* si cu *densulu se asternu* mai *allessu stratele publice alle terrei*; — *prundariu*, (pucinu correctu : *prundasiu*), - a, adj. s., relativu la *prundu* : *carrature prundarie* pentru *stratele publice*; ca subst. *prundariu*, — f. *prundaressa*, — α) cellu ce *carra prundu*; β) cellu ce *asterne* una parte de *strata publica* cu *prundu*; γ) una specia de *passere* : *pluvialis*, *pardalas*; *pluviale*, *pardalu*, *flue-rariu*; — ce e *minunatu*, e co, in genere, tote formele descriisse pëno aci se dicu, in concurrentia, si cu *t*, in locu de *d* : *pruntu*, *pruntariu*, *pruntaressa*, *pruntosu*, inse cu *t* si demin. *prunteciu* sau *pruntetiu*, *pruntisioru*, *pruntuciu* sau *pruntutiu*, *pruntellu*, *pruntusiu*, *pruntu-*

sioru, etc., déro de certu, in câtu se nu se audia adesea acelle-asi deminutive si cu *d* : *prundetiu*, *prundisioru*, *prundusiu*, *prundusioru*, etc.; — acumu e de observatu, co nu desu au amendoune, si cu *d* si cu *t*, acellu-asi sensu; inse form'a *pruntu*, si tote derivatele selle, au sensu *particulare*, ce nu scimu co s'ar audí la celle cu *d*, de si alternarile su asiá de liusióre intre *d* si *t*; vomu esplicá la finitu acésta cestione mai luminatu, dan-du pentru aci sensulu precisu allu forme *pruntu* : *insula*, *parva insula*, *inconstans insula*; *insula*, *mica insula*, *inconstante insula*, co-ci aceste *insule* d'in fluvie si riuri sau riurelle, parte apparu de asupr'a acestoru ape currenti, parte inse apparu numai candu apele currenti scadu forte, apoi disparu, candu apele crescu, in câtu cu dereptu se dicu *insule* celle ce paru si disparu in epoce diverse; — una alta observazione, ce scimu co stabilescu mai toti ca una clara differentia de sensu intre *pruntu* si *prundu*, e co *pruntulu* nu are numai *sablu*, *arena*, *glaria*, etc., (vedi mai susu), ci si *argilla*, *limu*, etc., de si form'a colectiva d'in acea-asi fontâna, adeco : *prundisiu*, s. m., scimu co se dice si cu sensu de : *cumulu de terra*, si *cumulu de arena*, *sablu*, *glaria*; — se trecemu acumu la esplicarea erymologica a coventului fundamentale *prundu* si *pruntu*, cea ce credemu forte facile de facutu : *pruntu*, e invederatu, form'a cea mai originaria, in locu de *pruntu*, (vedi it. *pronto*, si in Dictionariu *promptu* = *promptus*). redusu d'in *promptu* sau *promptu*, de la verb. *promere* = *promere*, compusu d'in prep. *pro* = *pro* si verb. *emere* = *emere*, *care*, in sensulu cellu mai anticu si generale, va se dica : *levare* = *leuare*, *redicare*, *inaltiare*, *accumulare*, *coacervare*, de unde sensulu lui *pruntu* sau *pruntu* esse acumu d'in *promere*, si acestu sensu se estende la *prundu* sau *prundu* in varie differentie; — vedi in Dictionariu nu numai *promptu*, ci si *rena* = *arena*, ce joca mare jocu, mai allessu in forme, cumu *prundu*. (vedi la inceputulu acestui articlu). *M.*

PSALTICHIA, *psaltichiasiu*, *psaltire*, — atâte forme incorrecte, in loculu

caroru-a ce vedi in Dictionariu celle correcte : *psaltica* la *psalticu*, la *psaltere*, *psalteriu*.

PSIHOLOGIA, *psihologicu*, *psihologu*,—forme incorrecte in loculu caroru-a vedi in Dictionariu celle correcte : *psychologia*, *psychologicu*, *psychologu*, la art. *psycho-*.

PUCIGNA, s. f., specia de planta, *coriandrum testiculatum*, Linn.

PUCIOSA, *pucciosu*, in locu de *putiosa*, *putiosu*, ce vedi in Dictionariu.

PUFAIRE, -*escu*, v., anhelare, *anellitum* vix ducere, *cachinnari*; a anelá, trage abí si cu greu anelitulú, greu sufflatulu;—adj. s., *pufaitoriu*, -a, part. sup. *pufaitu*, s. f. *pufaitura* : *pufaitura de multa fatiga si labore*, *pufaiture de risu*; — *pufaire* pare mutilatu d'in *pufanire*, de unde se aude si alta forma : *pufnire* = *pufanire*, -*escu*, v., adj. s., *pufnitoriu* -a, part. sup. *pufnitu*, s. f. *pufnitura*, cu intellesu mai energicu de câtu *pufaire* si derivatele selle : *pufniture de risite urlatorie*; *pufniau toti de risu d'in fundulu pulmoniloru*;—in affinitate cu *pufaire* si *pufnire*, occurru si : *pufaiu*, s. m., *flatus*, *inflatus*, *inflatio*, *conflatio*, *tumor*, *vesica*; *flatu*, *inflatu*, *inflatione*, *conflatione*, *tumore*, *tumefactione*, *besica*; de unde : *pufaios*, -a, adj., *sabinflatus*, *tumidus*, *ventosus*, *vanus*, *evanidus*, *arrogans*, *subinflatu*, *tumidu*, *subtumidu*, *ventosu*, *vanu*, *evanidu*, *arrogante*;—si *pufaiu* si *pufaios* paru in locu de : *pufaniu*, *pufaniosu*; déro *puflu*, s. m., *avium pluma mollior*, *lanugo*; *clamor*, *ictus*; *lanugime*, *peri tineri pre barba de essemplu*; *clamore*, *sberetu*, *tipetu*; *ictu*, *lovitura violenta*; *plume*, *penne de passeri*; *fulgi*, ce servu a implé *peplomate* si *pulvini* sau *perine*; de unde : *pufosu*, -a, adj., plenu de *puflu*, de *fulgi*, de *lanugine*; inse si : plenu de *anelitu*, *inflatu*; de unde verb. *pufire* si *pufuire*, -*escu*, cu acellu-asi sensu ce au celle de susu : *pufaire* si *pufnire*, déro cu mai multa energia : a *sufflá*, *anelá*, a *bosinflá*, a *toná* si *fulgerá*, a *crepitá*, a *sufflá ca unu tauru* sau *armessariu*;—adj. s. *pufnitoriu* si *pufnitoriu*, -a, part. sup. *pufnitu* si *pufnitu*, s. f. *pufnitura* si *pufnitura*

ra : *pufuture de leone*;—si : *pufulletiu*, s. m., demin. d'in *puflu*, directu inse d'in altu demin. *pufullu*;—*puflu*, (care e stirpea totoru celloru alte covente d'in acestu articlu), in origine, e pura esclamatone, interiectione : *puflu!* allu cui sensu variédia apoi cu potere in limb'a poporului.

PUFAITORIU, *pufaitu*, *pufaitura*, *pufanire*=*pufnire*, *pufnitoriu*, *pufnitu*, *pufnitura*, *pufaiu*, *pufire* si *pufuire*, *pufitu* si *pufuitu*, *pufitura* si *pufuitura*, *puflu*, *pufulletiu*, *pufullu*, etc.; vedi *pufaire*.

PUNCIU si *ponciu*, s. m., (fr. *punch*, d'in angl. *punch*), vinu fertu cu sacharu.

PUNDERANTU, *punderantia*, *punderare*, *punderatione*, *punderatu*, *punderatura*, *punderosu*, *pundu*,—vedi celle correcte in Dictionariu : *ponderante*, *ponderantia*, *ponderare*, *ponderatione*, *ponderatura*, *ponderosu*, *pondu*.

PUNGARIRE, -*escu*, v., d'in *pungariu*, *marsupium exinanire*, *exenterare*, *supplare*, *surripere*; a si *pungariu*, *essinaní pungele*, *essenterá pungele*, a *despoliá*, *suppilá*, *surripi*, *suffurá*;—adj. s. *pungaritoriu*, -a, part. sup. *pungaritu*, s. f. *pungaritura*;—*pungariu*, -a, adj. s., relativu la *punga* : *interessu pungarie*; ca subst., a) *opulentus*, *dives*, multa habens *marsupia*; *opulentu*, *divite*, *avutu*, *avutiosu*, *possessoriu de multe punge*; b) *aliorum marsupiorum cupidus*, *avidus*, *aliorum marsupia surripiens*; *cupidu*, *avidu*, *surripiente de pungele altoru-a*, *furu*, *latrone*;—inse form'a : *pungasiu*, in locu de *pungariu*, nu e plausibile;—altu verbu directu d'in *punga* : *pungire*, -*escu*, cu sensu propriu de : a *furá pungele omeniloru*, sau a *furá omenii de punge* : *cine pungesce*, *c forte desteru in maiestri'a sea*; adj. s. *pungitoriu*, -a, part. sup. *pungitu*, s. fem. *pungitura*;—in locu de *pungire*, v., cu acellu-asi sensu intra una forma, *puccinu polita* si plausibile, adeco : *punguire*, déro nu e cumuva : *pungaire*=*punganire*), -*escu*, adj. s. *pungitoriu*, -a, part. sup. *punguitu*, etc.,—demin. directu d'in *punga* : *pungulla*, de unde : *pungullicia* sau *pungullicia*; *punguca*, de unde : *pungucia* sau *pungutia*, si de

aci : *pungusia*, *pungusiora* sau *punguciora*, etc.

PUNGARIU, *pungire*, *pungitoriu*, *pungitória*, *pungitu*, *pungitura*, *punguire*, *punguitoriu*, *punguitu*, *punguitura*, *pungulla*, *pungullitia*, *punguca*, *pungutia*, etc.; vedi *pungarire*.

PUNTE, *puntificalu*, *puntificatu*, *puntifice*, forme incorrecte, in loculu caroru-a vedi in Dictionariu : *ponte*, *pontificalu*, *pontificatu*, *pontifice*.

PURCOIU, s. m., vedi *porcoiu*.

PURURE, adv., semper, perpetuo, aeterno, in aeterno; sempre, perpetuu, in perpetuu, totu de a un'a, continuu, necontentitu.

PUSCALLUIRE, -escu, v., (d'in *pusca*), frequenter jactare; a arruncá desu, a *puscá*, a face desu usu de *pusca*; — adj. s., *puscalluitoriu*, -a, part. sup., *puscalluitu*, s. f., *puscalluitura*.

PUSCASIU, s. m., vedi in Dictionariu form'a mai correcta : *puscariu*, cumu se dice si : *puscaria*.

PUSDARIE si *pusderie*, s. f. pl.; vedi *posderie*.

PUSGHITIA si *posghitia*, (cu s aspru sibilante), s. f., siliqua, tunicula; silica, tunica, pellitia, pastare, folle forte suptire la unele plante; — deminut. *pusghitióra* si *pusghióra*; — *pusghitiare* si *posghitiare*, v., a dispoliá de *pusghitia*; adj. s., *pusghitiatoriu* si *posghitiatoriu*, -a, part. sup., *pusghitiatu* si *posghitiatu*, s. f., *pusghitiatura* si *posghitiatura*.

PUSINARIU, s. m.; vedi *pusunariu*.

PUSIU, -a, adj. s., (d'in *pusu*, ce vedi in Dictionariu), *pusulus*, nanus, pygmaeus; *pusulu*, nanu, pygmeu, copillu forte micu, piticu.

PUSLALLEU, si *pusleu*, (cu s aspru sibilante), s. m., erro, vagabundus; errone, vagabundu, nestemperatu la unu locu, care ambla d'in coce in collo, d'in porta in porta, d'in usia in usia, etc.

PUSPANDU si *puspanu*, s. m., specia de planta : *buxus semper virens*. Linn.; bussu semprevirente, germ. *buchsbaum*.

PUSTA, s. f., vedi *pustia*.

PUSTEA, *pustellosu*, (cu s aspru si-

bilante); vedi in Dictionariu : *puscella*, *puscellosu*, *puscellucia* si *puscellutia*.

PUSTIA, (pron. *pustia*), s. f., desertum, locus desertus, eremus, vastitas, inane, vacuum; desertu, locu desertu, eremu, vastitate, inane, vacuu, vacuitate; metaf. *pustia* = *naiba*, ce vedi in Glossariu; — *pusta*, s. f., mai originaria de câtu *pustia*, inse camu in acellu-asi sensu amendoue formele, de si *pusta* e mai poeticu si mai energicu : *prin pusteale Americiei*; — *pustu*, -a, adj., desertus, vastus, incultus, derelictus, otiosus; desertu, desertatu, vastu, derelictu, delassatu, parasitu, incultu, otiosu; — s. m., reale, *pustiu-lu*, in *pustiulu cellu mai infricosiatu*; *ducti-ve in pustiulu cellu mai tristu*; — de aci : *pustietate*, s. f., statu de *pustiu*, *solitudine*, vastitate, desertu; — *pustiosu*, -a, adj., (d'in *pustia*), plenu de *pustia*, eremosu, solitariu, derelictu, vanu, metaf. : *in pustiose cogite*, *nu ve begati in pustiose negotie*; — *pustiire*, -escu, v., (d'in *pustia*), vastare, devastare, deserere, derelinquere, prædari, deprædari, expoliare, exterminare, abigere, pellere, expellere, perdere, pessumdere; a vastá, devastá, desere, desertá, derelice, delasaá, parasí, predá, depredá, spoliá, despoliá, denudá, evacuá, esterminá, pelle, espelle, espulsá, perde, pessundá, ruiná, destruge, nemici; — adj. s. *pustiitoriu*, -a, part. sup. *pustiitu*, s. f. *pustiitura* : *pustiitura de mai multe si estense regioni alle imperiului*; — *pustnicu*, -a, adj. s., (d'in *pusta*), in specie : solitarius, eremita, anachoretu; solitariu, anachoretu, eremitu; — de aci : *pustnicia*, s. f. abstr., statu de *pustnicu*, viétia solitaria, eremitica, anachoretica; — *pustnicescu*, -a, adj., anachoreticus, eremiticus; eremitanus, solitarius; anachoreticu, eremiticu, eremitanu, solitariu; de unde si adv. *pustnicesce* = anachoretice, eremitice, eremitanice; — *pustnicire*, -escu, v., vitam anachoreticam ducere, eremum colere, vitam anachoreticam amplecti, eremum vel solitudinem petere, appetere; a duce viétia anachoretica; a sedé in eremu, appetí eremulu sau solitudinera; — adj. s., *pustnicitoriu*, -a, part. sup.

putnicitu, s. f., *putnicitura*; — barbarismi.

PUSTIETATE, *putiire*, *putiitoriu*, *putiitu*, *putiitura*, *putiu*, *putnicesce*, *putnicescu*, *putnicia*, *putnicire*, *putnicitoriu*, *putnicitu*, *putnicitura*, *putnicu*, etc., vedi *putia*.

PUSUNARIA, *pusnarire*, etc.; vedi *pusunariu*.

PUSUNARIU si *posunariu*, (si cu *b* iniziale; *busunariu*, *bosunariu*, si abbreviatu : *pusnariu*), *perula*, *saccus*, *sacculus*, *sacculus tunicae vel alius vestis*, *marsupium*, *crumena*, *locellus*; *perula*, *saccu*, *sacculu*, *sacculu*, *sacculletiu* de tunica sau de alta veste, *marsupiu*, *crumena*, *locellu*, — in specie pentru *sacculletiu* de vestimentului, éro in genere si pentru *punga*, si alte usuri; — *pusunarire*, -*escu*, v., in *perulam* vel *crumenam* condere; *supplare*, *surripere*, *argento emungere*, *farari*, *habilitate frustrari*; a pone bene in *perula* sau *crumena* (*pusunariu*), a *supplá*, *surripi*, *despoliá*, *sterge* cuiva d'in *pusunariu* ce are, a lu *furá*, a lu *frustrá* cu *indemanare*; — adj. s. *pusunaritoriu*, part. sup. subst. *pusunaritu* : *pusunaritulu totoru-a* cu *desteritate*; s. f. *pusunaritura*; — *pusunaria*, s. f., *fraudosu* si *desteru* furtu d'in *pusunariele* altoru-a, si in genere : *furtu*, *latrocinium plenu* de *desteritate*; — demin. d'in *pusunariu* : *pusunarellu*, *pusunariutu*, etc.; inse form'a : *pusunarasiu*, e *implausibile*; — mai multu ca *probabile*, co *pusunariu* e *fetulu* d'in *posu* = *posu* d'in *ponere* = *punere*, si anome d'in unu *posone* = *pusone*, *augmentat.* d'in *posu*, cu *sensu*, de *certu*, de : *depositu securu*; apoi unu *deriyatu* d'in *posone* in form'a cea *originaria* : *posonare*, de unde in urma : *posonariu* = *pusunariu*; asiá déro tote *formele* su de *scrissu* : *posonare*, *posonariu*, *posonarire*, *posonaritu*, *posonarellu*, etc. *M.* — *Pozonariu* ar *poté* fi una *contractiune* d'in *ποζωνάρτιον*; vedi *zona* si *zonariu*, in *Dictionariu*. *L.*

PUTERE, *putintia*, *putinte*, *putinciosu*, *pututu*, — reu *scrissu*, in *loculu* *caroru-a* vedi *celle* *correcte* in *Dictionariu* : *potere*, *potentia*, *potente*, *poterosu*, *potentiosu*, *potutu*; — inse si *reprobabili*

si *relectabili* su *urmatoriele* : *puternicu*, -*a*, adj. s., *potens*, *fortis*, *robustus*, *pollens*, *praevalens*, *violentus*, *opulentus*, *dives*, *copiosus*, *uber*; *potente*, *forte*, *robustu*, *pollente*, *prevalente*, *violentu*, *opulentu*, *copiosu*, *divite*, *avutu*, *avutiosu*, *ubere*; — *puternicia*, s. f., (d'in *puternicu*), *vis*, *robur*, *fortitudo*, *potentia*, *poestas*, *auctoritas*, *violentia*; *robore*, *fortitudine*, *potentia*, *poestate*, *auctoritate*, *violentia*; — *puternicescu*, -*a*, adj. (d'in adj. *puternicu*, si *camu* in *acellu*-*asi* *sensu*); de aci si *adv.* *puternicesce*, *fortiter*, *vi*, *ex auctoritate*, de *potestate*; cu *fortia*, cu *potentia*, d'in *auctoritate*, *dupo potestate*, etc.; — *puternicire* -*escu*, inse, de *regula*, *compusu* cu *in* : *imputernicire*, -*escu*, *roborare*, *corroborare*, *vires tribuere* vel *addere*; *roborescere*, *virescere* *apere*, *sumere*; *auctorem esse* vel *fleri*, *jure agere*, *potestate potiri*, *potentia valere*, *praevalere*; a *roborá*, *corroborá*, *fortificá*, *confortá*; a dá *poteri*, a leuá *poteri* sau *robore*, *fortitudine*; sau : a se *roborá*, a se *corroborá*, se *intramá*, se *intari*, se *impoteri*; a fi sau *face* cu *auctoritate*, cu *potestate*, cu *potentia*; prin sau de *jure lucrá*; a *valé*, *prevalé* prin *potentia* si *favore*; — adj. s., *imputernicitoriu*, -*a*, part. sup. subst. *imputernicitu*; — inse d'in *putere* sau *potere* s'a *creatu* si *vige* in *gur'a* *poporului* unu *verbu* *analogu* cu *puternicire* si *imputernicire*, *déro feritu* de *orice spurcacione* *barbara*, si a *nome* : *poterire*, mai *recente*, inse cu *multu* mai *vechiu* *cellu* *compusu* cu *in* : *impoterire*, cu *sensulu*, si *inco* *superiore*, ce *amu* *descrissu* la *precedentile* *puternicire* si *imputernicire*, *cumu*, de *esemplu* : *poterire* si *impoterire*, -*escu*, adj. s., *poteritoriu* si *impoteritoriu*, -*a*, part. sup. subst., *poteritu* si *impoteritu*, s. f., *poteritura* si *impoteritura*; — in *fine* *inco* *doue* *forme* *noue* *plausibili* *totu* d'in *putere*, au *leuatu* *sboru* in *gur'a* *poporului* *románu*; a) *poterosu*, -*a*, adj., *care* s'a *pusu* *inco* de la *inceputulu* *acestui* *articlu*; b) *potericu*, -*a*, adj., *care* inse *mai* *cauta* a fi *scarminat* prin *critica*.

PUTREDIELA, s. f., *putredo*; *putre-*

dine, putredione, putreditione, putredire, etc., ce vedi in Dictionariu, fora se avemu opu de fedós'a si disgratiósa forma : *putrediéla*.

PUTROCA, s. f., (acellu-asi cu *putroca*, ce vedi, observandu, co amendoue formele su d'in : *putrire*, mai fora probabilitate d'in : *putire*), 1, specia de planta : *centaurea gentiana*, *centaurium*; germ. *tansendguldenkraut*; *centauria gentiana*, *centauriu*, *centaria*, *fierrea pamentului*, érbă antifebriile, febrifuga; 2. *minores altillam* (*avium*) *partes, intestinum, omasum, exta, intestina*; mai mice intestine de passeri, omasu; tote aceste-a in genere, pârti de animali de mancatu; in specie, la Români, se face *putroca*, de regula : a) *acra*, mai allessu cu *borsiu*, si cu succu de aguride sau cu acietu, *lemonia*, etc.; b) *estremele mici d'in corpulu passeriloru, cumu : extremele aripeloru, petioreloru, capulu, collulu, etc.*;—*barbarismu ca si potroca*.

fuga, febrifuga; 2. *minores altillam* (*avium*) *partes, intestinum, omasum, exta, intestina*; mai mice intestine de passeri, omasu; tote aceste-a in genere, pârti de animali de mancatu; in specie, la Români, se face *putroca*, de regula : a) *acra*, mai allessu cu *borsiu*, si cu succu de aguride sau cu acietu, *lemonia*, etc.; b) *estremele mici d'in corpulu passeriloru, cumu : extremele aripeloru, petioreloru, capulu, collulu, etc.*;—*barbarismu ca si potroca*.

Q.

In Dictionariu amu esplicatu, de ce nu trecemu cu litter'a *q* in Dictionariulu elaboratu de noi ensine, neci unu coventu de alle nostre romanice fia mai vechie fia mai recenti. Aici iu Glossariu credemu cu tote aceste-a, co nu e de prissosu a insemná câte-va covente, cari in vocabulariele publicate in seclulu nostru s'au typaritu cu acésta littera initiale, pentru orientarea lectoriloru.

QUARTIRU, s. m., (dupo german. *quartier*, impromutatu d'in fr. *quartier* = *quartarius* = *cartariu*, de cari vedi in Dictionariu), 1. *cartariu*, allu cui sensu generale, ca subst. m., e : *quarta pars, quadrans, quartum*; cart'a parte = a patr'a parte, cadrante, cartu; 2. *cartariu* de oppidu sau de urbe, (fr. *quartier d'une ville*), despartimentu, divisiune, regiune de oppidu, de urbe, de cetate; 3. *cartariu* de uua armata asediata in câmpu, (fr. *quartier d'un camp*); de aci 4. *castre, castra, -orum*, case de locuitu pentru militari; si de aci 5. *casa de locuitu fia straina sau propria, provisoria, sau permanente: abitatione, abitaclu, domiciliu*;—de aci si verbulu : *inquartirare*, a dá locuentia, a ased'á in case de locuitu, se dice mai allessu despre militari.

QUARTO, (ablat. lat. d'in *quartus* = *cartu*), in compositione cu prep. *in* : *in quarto*, in a patr'a parte de cólla : *carte typarita in quarto*, care se póte dice totu asiá de bene : *in cartu*, precumu se dice : *in octavu*.

QUASU, s. m., pl. *-uri*, (dupo franc. *kwass*, d'in rassiculu *kwassu*), beutura imbetatória si *acra* ce Russii estragu d'in farina de seacara dissoluta in apa; — s'ar poté serie si : *cvasu*, si chiaru *kvasu*, cumu scriu Russii.

QUESTIONE, s. f., *quaestio*; vedi *cestione* in Dict.;—de aci : *questionare*, v. si *questionariu*, adj. s., vedi *cestionare* si *cestionariu* in Dict.;—apoi compositele cu derivatele loru : *inquirere, inquisitiune, inquisitoriu, inquisitu; requirere, requisitione, requisitoriu, requisitu, etc.*, vedi *incerere, incesitione, incesitoriu. recerere. recesitione, recisitoriu, etc.* in Dict.

QUESTORIU, *questura*; vedi in Dictionariu *cestoriu, cestura*.

QUINTICU, s. m., (d'in germ. *quintchen* de la lat. *quintula*), *quadrans semiunciae*; a patr'a parte de semiuncia sau de lotu, in Austria, pre candu dupo etymologia ar debé se fia a cincia parte (*quintula*);—neconnoscutu d'incóce de Carpati.

QUITANTIA, si *chitantia*, s. f., (it.

quitanza, fr. *quittance*, angl. *quittance*, germ. *quittung*); addeverentia de accipere a unei summe; — pôte co ar fi mai bene *quietantia* = *cietantia*, dâco amu fi securi co provine de la *quietus* = *cietu*; — in legatura cu *quitantia* sta: *quitu*, (fr. *quitto*, germ. *quitt*, ang. *quit*), liberatu, solutu; si v., *acquitare* = *acchitare* = *accietare*, (fr. *acquitter*),

a solve, a liberá, a absolve de una de-toria, sau de una accusatione; — spurie su formele: *quituire* = *chituire*, in acelu-asi sensu cu *acquitare*, dâro si cu sensulu de: nemicire, reduce la nemi-ca; de unde si derivate: *quituitoriu*, *quituitu*, etc.

QUITU, *quituire*, *quituitoriu*, *quituitu*; vedi *quitantia*.

R.

RABARIU, s. m., specia de passere: rondinella de mare; — nu cumuva analog *lastunului*, *halcyonei*?

RABATU, s. m., (dupo fr. *rabat* sau *rabais*), diminutio, deductio, decessio; diminutione, deductione, scadere, scadimentu, subtractione, lassare d'in pretiu; cumu si mai vertosu, aripe de pandia lassate de la collu pre peptu, (totu dupo fr. *rabat*).

RABBINICU si *rabinicu*, -a, adj., relativu la *rabbinu*; — *rabbinu*, s. m., doctor hebraeus; doctoriu, invetiatoriu de biblia si religione hebraica: — inse e si: *unu rabinismu*, s. m., doctrina sau disciplina a *rabbini*loru; — e si: *rabbini*stus, -a, adj. s., devotatu *rabinismului*.

RABBINISMU, *rabbini*stus, *rabbinu*, vedi: *rabbinicu*, si *rabinicu*.

RABITIA, s. f., gobio, *gobius*; gobione, gobiu, specia de pesce micutellu.

RABLA, s. f., (dupo sensu si masc.), *buricus* = *burricus*, equus strigosus, fame emaciatus; buricu = burricu, callu strigosu, emaciatu de fame, lessinatu, care da pre branci, etc.; — si form'a: *martina* = *marcina*, s., (de forma fem., inse de sensu si masc.), cu acellu-asi sensu ca si *rabla*, equus strigosus, fame emaciatus; callu strigosu, emaciatu de fame, datu pre branci, de totu lessinatu, etc.; — confere si *martiogou*, etc. in Glossar.

RABOSIU, s. m., talea, crena; talia,

taliatura, crena, crestatura pre unu lemnisioru pentru essactitatea obiecte-loru in numeru; — barbarismu.

RACHETA, s. f., (dupo fr. *raquette*), tubulus nitrato pulvere fartas; tubulu implutu cu pulbere nitrata; — *racheta*riu, s. m., (fr. *raquetier*), qui tubulos nitrato pulvere fartos facere scit; cellu ce scie face *rachete* = tubuli impluti cu pulbere nitrata.

RACHIA, *rachia*ressa, *rachiar*ia; vedi *rachiu*.

RACHIU, s. m., (pre a locuri si fem. *rachia*), vinum ligue vaporatum et stillatum, sicera, crematum; vinu evaporatu si stillatu, sicera, crematu, beutura spirituosa: *rachiu* de buccate, de secara, *rachiu* de vinu, de fece, de vina-cie, de prune; — *rachiar*iu, -a, adj. s., relativu la *rachiu*, — ca subst. f. si form'a: *rachia*ressa, care fabrica *rachiu* sau vende *rachiu*; — *rachiar*ia, s. f. reale, multime de *rachiu*, fabricare si vendere de *rachiu*.

RACILLA si *racina*, s. f., laesto, vulnus, ulens, plaga, malum; lesione, vulnu, ulcu, plaga, reu.

RACNIRE si *ragnire*, -escu, v., rugire, mugire, rudere, clamare, inclamare, ejulare, ululare; a mugi, rugi, rude, clamá, clamitá, inclamá, eiulá, urlá, sberá, strigá; — adj. s., *racnitoriu* si *ragnitoriu*, -a, part. sup. subst., *racnitu*,

ca subst. sona si ca : *racnitu* sau *ragnitu*, déro si ca : *râcnitu* si *râgnitu*, si : *râcnetu* si *râgnetu*; s. f., *racnitura* sau *ragnitura*; — *racnire* sau *ragnire* pare a fi una forma, ceva alterata, d'in *rugire* = *rugire*, adeco cu adaussu de unu *n* : *ruginire*, care priv elisionea lui *i* de longa *g* : *ruginire*, si intunecarea cea mai intensa a lui *u* in *â* : *râgnire*.

RACOINA si *racovina*, s. f., specia de planta : *alsine media*, Linn., germ. *der hünnerdarm, das vogelkraut*; — barbarismi; — vedi si urmatoriulu *racu*.

RACU, s. m., pl. -i, cancer; cancru; — barbarismu; vedi in Diction. *cancru*.

RADA, s. f., (dupo fr. *rade*), vadosa ora, *navium statio*, *statio opportuna navibus*; vadosa ora sau cösta de mare, statione de navi, statione opportuna naviloru; — se pote ca *rada* = fr. *rade*, se fia essita d'in *radere* = *radere*, a rade, attinge ceva posibilu pentru navi, se se appropie si se stea, siéda in assemine locu de statione.

RADVANU, s. m., *rheda, essedum, currus, carrus, plaustrum, carruca*; *rheda, essedu, carru, carruca, carrucia* sau *carrutia, carruciora*.

RAFFINARIA, s. f., (fr. *raffinerie*), *locus, in quo saccharum purgatur*; locu in care saccharulu se clarifica, *se raffina*; metaf. *subtilitas mentis*; subtilitate de mente; — *raffinatoriu, -a*, adj. s., (fr. *raffineur*), qui purgando saccharo dat operam; care se applica a *raffina*, purgá sau clarificá saccharulu; part. sup., *raffinatu*, s. f., *raffinatura*, actione si effectu de *raffinare*; (vedi si in Dictionariu : *raffinare*).

RAFTA si *raftu*, s. f. m., *pars rata, portio rata, lemnicus*; parte sau portione rata, lemnicu; inse pentru *lemniscu*, si in specie pentru cordellele de la coronele victoriloru, se applica form'a m. *raftu*.

RAFUIRE, -escu, v., *debita solvere, dissolvere*; a solve, dissolve, desface, allege si terminá debitele; — adj. s., *raffitoriu, -a*, part. sup., *raffuitu*, s. fem., *raffitura*.

RAGACE si *ragaciu*, s. m., si : *rudasca*, s. f., *lucanus, scarabens lucanus*;

lucanu, scarabeu lucanu, — specia de insecte; inse d'in coce de Carpati coventulu nu e connoscutu.

RAGAIELA, s. f., vedi *ragaire*.

RAGAIRE, (cu forme de conjug. simple : *râgaiu, râgai, ragaie*, etc.), v., *ructare, eructare*; a ructá, eructá, versá sau avé impulse de a versá, scöte venturi pre fauci, etc., — adj. s., *ragaitoriu, -a*, part. sup. subst. *ragaitu*, s. f., *ragaitura*: — inse : *ragaiéla*, nu are forma plausibile, si se pote inlaturá cu subst. *ragaitu, ragaitura*; — pare co *ragaire* e d'in *raganire*, cu alteratione vocalei de longa *r*, a nome a vocalei mai primitiva *u*, prin care *rugaire* sau *ruganire*, ar arretá mai claru analogi'a sea cu *ructare* = *ructare*, care e unu derivatu d'in *rugere*, de unde *ructu*, si de aci : *ructare*; vedi in Dictionariu : *ructu, rugere*, etc.

RAGALIA, s. f., *herbae radix*; rade-cin'a unei érbe sau unui arborellu.

RAGASU si *ragazu*, s. m., *requies, respirium, respiratio, otium, mora, cunctatio; dilatio, procrastinatio, pro rogatio; reciete, repausu, respiratione, respiriu, asteptare, otiu, intardiare, tempu, cunctatione, dilatione, ammanare, procrastinatione, ammanare de adi péno mâne, prorogatione, dare de pace*, etc.

RAGUSIELA, s. f., coventu d'in *ragusire*, fora forma normale, in locu de *ragusitura*, ce vedi in Dictionariu.

RAHATU, s. m., pasta cu saccharu, pasta de moda turcesca, cumu e coventulu *rahatu* totu turcescu.

RAIA (pron. *râia*), *raiare, raiosu*, etc. vedi in Dictionariu : *riia, riiare, riosu*, cumu si : *ronia, roniare, ronosu*, etc.

RAIU, s. m., *paradisus, paradiscus terrestris, paradiscus coelestis; paradisu, locu de placere, locu amenu, paradisu terrestre, paradisu celeste*; — acestu coventu e probabile strainu, cumu avem totu strainu si : *edemu* = *edemus*, coventu ebraicu.

RALITIA si *rallitia*, s. f., vedi *rallitia*.

RAMA, s. f., *margo, ora, quadra, limbus*; margine, ora, cadra, limbu, pentru imagini, ferestre, etc.; — d'in coce de Carpati nu scimu se se audia pre un-

deva; Dict. de *Buda* reduce *rama* la gr. *πάμμα* = *sutura* = *cosutura*, pote inse si dupo germ. *rahmen*.

RAMAGIU, s. m., pl.-e, (dupo fr. *ramage*), *avium cantus vel garritus, concentus*; cantu, canticu, garritu, ciripitu, concentu de passeri.

RAMASIAGU, s. m., *ramasire, ramasitu*. etc., vedi *remasiagu*.

RAMAZANU, s. m., coventu turcescu ce insémna ajunu.

RAMFU, s. m., specia de planta : *aristolochia clematidis* Linn.;—in limb'a romaneca se dice si : *merulu lupului*.

RAMNIRE, *ramnitoriu, ramnitu*, etc., vedi : *remna* sau *rimna*, si *rimna*.

RANA, s. f., vulnus, ulcus, plaga, cicatrix; vulnu, ulcu, plaga;—*ranire, -escu*, v., *vulnerare, sauciare, offendere, laedere*; a vulnerá, sauciá, offende, lede, plagá, vottemá, stricá, derapiná, etc.;—adj. s., *ranitoriu, -a*, part. sup. *ranitu*, s. f., *ranitura*;—demin. *ranutia, ransióra*;—slavice, appropo tote cadute in desuetudine.

RANCACIU, s. m., *semicastratus, semicastratu*;—si adj. *lascivus, salax, libidinosus*; lascivu, salace, libidinosu, nestemperatu, desfrenatu; vedi si in Dictionariu.

RANCEDIELA, s. f., d'in *rancedire*, inse cu forma spuria si prin urmare de reprobato, de ora ce se pote bene supplé priu covente, ca : *rancedire, ranceditura, ranceditate*, etc., ce vedi in Dictionariu;—inse adj. demin. *rancedutiu*, e forma eccellente.

RANCHESARE, *ranchesatu, ranchesatura*, etc., cauta, dupo origine coventeloru, a fi scrisse, ca in Diction. *ronchezare. ronchezatu ronchezatura*.

RANCOIERE, *rancoietu*, etc. in locu de : *rancoiare* = *ranconiare*; *rancoiatu* = *ranconiatu, rancoiatura* = *ranconiatura*, ce vedi in Dictionariu.

RANDU, *randuire, randuitu*, etc., vedi *rendu* sau *rindu*.

RANFU, s. m., vedi *ramfu*.

RANGA, s. f., *pertica*; *pertica*, paru, lemnu forte lungu;—de unde? Dictionariulu de *Buda* l'allatura cu it. *stanga*; de ce nu cu germ. *stange*? de óra ce, pre cátu

scimu noi, nu se aude pre undeva d'in coce de Carpati.

RANGU, s. m., *gradus, ordo, series, classis, dignitas*, (fr. *rang*, germ. *rang*), gradu, trepta, ordine, serie, classe, demnitare;—se producemu câteva essemble de sensulu coventului in cestione, comparate cu celle frânce si classice : *ranguri de militari in batalia*; fr. *rangs de soldats dans une bataille, militum ordines in pugna, ordinile militariloru in lupta*; *ranguri de arbori*, fr. *raugs d'arbres, arborum ordines*; ordini de arbori; *spatiu între doue ranguri*, fr. *espace entre deux rangs, interordinium, interordiniu*;—*rangu* = locu de onore : *cellu mai distinsu d'in rangulu seu*, fr. *le plus distingué de son rang, sui ordinis spectatissimus, d'in ordinea sea cellu mai spectatu*; *a se inaltia la unu mai inaltu rang*, fr. *s'élever à un plus haut rang, ad altiozem gradum ascendere, a ascende la mai inaltu gradu*;—*in rangulu dieiloru*, fr. *mettre au rang des dieux, aliquem inter deos referre, a pune pre cineva in numerulu dieiloru, etc.*

RANIRE, *ranitu, ransióra, ranutia*; vedi *rana*.

RANITIA, s. f., *millis saccus*; saccu allu militariului, unde acestu-a pórtá in spinare tote obiectele selle;—afara de *ranitia*, occure si *tolba*, si alte covente, totu asiá de straine limbei române.

RANJIRE, *ranjitu, ranjitura*, etc., vedi *ringire*.

RANTASIU, s. m., *farina tosta elbo incocta*; *farina tosta sau fripta in unu cibu sau buccata*;—neconnoscutu d'in coce de Carpati.

RAPCIUGA, mai bene scrisu *raptioga*. s. f., inse se dice si pentru masc., si chiaru in congruenti'a grammaticee : *unu raptioga*, ca si : *una raptioga*, in sensu de : *muocus, mala pituita nasi, excrementum narium*; *muccu, rea pituita a nasului, scremeutu allu nariloru in specie la callu, epa, si alte animali analoge* : *multi calli si epe raptioge su in armentulu vostru*.—metaf. *una raptioga de muliere, unu raptioga de servitoriu, nu e mai mare raptioga ca tene*;—*raptiogosu, -a*, adj. : *ce se faci cu acesti calli*

raptiogeni? déro cu acesti raptiogeni de lucratori?—d'in rapere, ca si raptione, ce vedi in Dictionariu.

RAPTIOGA, *raptiogeni*, vedi *raptioga*.

RAPORTARE, *a raportá, raportatione, raportoriu, raportatu, raportu*,—tote anomale in suprem'a culme, co-ci si in limb'a italica si in cea francésca au p duplicatu, cumu s'a duplicatu si in Dictionariu in form'a inf. *raportare*, si prin urmare totu asiá cauta se se scria si celle alte forme: inf. scurtatu: *ar raportá*, s. f., *raportatione*, adj. s., *raportoriu*. part. sup. subst. *raportatu*, s. m. *raportu*; inse integre si deplene, fiendu co *r* iniziale e particl'a *re=re* de compositione cu unu immensu numeru de verbe,—aru fi: *reaportare, a reaportá, reaportatione, reaportoriu, reaportatu, reaportu*; co-ci asiá, pre de una parte coventele, déco remánu integre in forme, punu inainte deplenu vederei si mentei sensulu lor; éro pre de alta parte limb'a romána, in pronuntiatione regulata si constante, conjunge e d'in *re* si *a* iniziale d'in verbulu compositu: *aportare*, asiá co, in limb'a romána, stau si: *reaportare* si: *raportare*, totu atâte syllabe, cu nespus'a utilitate, co prin *reaportare*, se espreme forte bene sensulu coventului in cestione;—unele covente d'in celle ce noi amu pretensu a correege, s'au corressu asiá, cumu le amu aflatu in *vocabulisti*; asiá e de esemplu, *reaportoriu=rapportoriu=fr. rapporteur*, care e cu totulu contr'a naturei limbei române, de óra ce ea nu dice: *portoriu*, ca fr. *porteur*, (formatu d'in fr. *porter*), ci, de necesse, *portoriu*, si, prin consecentia necessaria, si: *raportoriu=reaportoriu*;—in fine se facemu, pre longa colle precedenti, si mentionea co noi, in Dictionariu la art. *raportare*, amu emissu ca de preferitu formele: *reportante, reportare, reportatione, reportoriu, reportatu, reportu*, fora se avemu ide'a fissa de a reiectá sau respinge formele: *raportare=reaportare, raportatu=reaportatu*, etc. cari stau bene in celle mai culte doue sorori alle limbei române.

RAPOROSU, -a, adj., si *rapore*, s. f., vedi *raporu*.

RAPORU, s. m., si *rapore*, s. f., *porrigo, scabies, scabries, tineia, vari negri*, *porrigine, scabia, scabria, vari negri, tinia=tenia, ronía=rõia*,—tote aceste covente in genere destullu de numeroze, espremu, ce espreme deplenu popularea vorba in tote provinciele romanesce, adeco: *pustule gretiose pre pelle, mai allessu pre manule omului si pre alte juncture alle bestiiloru, si su associate de importune si insupportabili mancarimi, in câtu nu se vindica currendu si cu peritia, adjungu la statu de peritione*; ecco inse câteva esemple de applicarea varieloru si diverselor covente produse aci: *roni'a* e populare fiendu usitata in genere, cumu *scabi'a* e *roni'a* omului, callului, boului si altoru bestiesimili si chiaru pari, *porriginea* ca si *petiginea*, e *roni'a*, in parte, a pomiloru si arboriloru, cumu si a pomiloru si fructelor prestu totu; *varii negri* su *roni'a* turmeloru de arieti, de berbeci si de blandele oui; *raporea* sau *raporulu*, ce tractámu, in acestu articlu, e *roni'a* porciloru, scrofeloru si verriloru; *roni'a* pote remané miselliloru si sordiloru cani, catusieloru, si altoru analoge;—observámu totu aci si form'a: *rapu*, s. m., care e totu *roni'a* porciloru, ca si celle doue forme: *rapore* si *raporu*; si totu aci, co tote aceste trei covente: *rapu, rapore, raporu*, su fetii forte aspri si acerbi d'in *rapere=rapiro=rapere*, care nu e mai pucinu ardente, furente, vemente, impetuosu de câtu fetii sei.

RAPOSARE, v., part. *raposatu*, s. m., *rapausu*, etc., su tote covente romanesce, inse reu scrise, in locu de: *reposare, reposatu, repausu*, sau mai bene: *repausare, repausatu, repausu*, ce vedi in Dictionariu.

RAPSIA, s. f., *rapina, praeda, depraedatio, furtum; latrocinium, raptus; rapina, raptu, raptione, préda, depraedatione, furtu, latrocinu, latronía, latría*, etc.,—*omu de rapsia si cu violenía ca leonele, cu fraude, dolu si astutia ca vulpea; officari publici de rapsia avida si inespabile, cu rapsi'a vreti se*

rapiti averea, copillii si turmele; nu sciti castigá de câtu cu rapsi'a.

RAPSCIRE, *rapsctoriu; rapscitu, rapscurura, etc.*, vedi *raptscire*.

RAPTSCIRE, si *rapscore, rapsire, v.* (in forme si de conjug. simpla : *raptsciu* si *rapsciu, raptscii* si *rapscii, raptscie* si *rapschie*; si,—dero mai raru,—in conjug. allongata : *raptscescu* sau *rapscescu, raptscesci* sau *rapscesci, se rapscesca* sau *se rapsesca, etc.*, asiá si form'a mai simpla de celle doue precedenti : *rapsire*, in conjugatione simpla : *rapsiu, rapsii, rapsie, se rapsia, etc.*, éro in conjug. allongata : *rapsescu, rapsesci rapsesce, se rapsesca, etc.*, care forma dejá de sene, se vede, co e essita d'in *raperere=rapsire=rapere*, a nome,—ca si precedentele : *rapsia*, d'in unu supinu : *rapsu=raptu=raptus*; pentru celle alte doue precedenti, differenti'a de forma vedi la finitulu acestui articlu), tote câte trele forme in sensu de: fremere, murmurare, obmurmurare, rebellare, adversari, repugnare, rixari, certare, contumacem et refractarium esse, intracabilis et indocibilis ingenio nti, se opponere, calcitrare et recalcitrare, rapere, raptare, spoliare; a fremere, fremitá, frende, murmurá, obmurmurá, rebellá, adversá, repugná=repumná, rissá, altercá, se certá, fi contumace si refractariu, usá sau usitá de intractabile si indocile ingeniu sau mente, cogetu, consiliu; a se oppune, calcitrá si recalcitrá, a se bate, a rupe, rapí, raptá, rapiná, dispoliá, depradá, predá, etc. — adj. s., *rapsitoriu* si *rapsctoriu, raptscitoriu,-a*; s. f., act. *rapsicione* si *rapsitione, raptscitione*, part. sup. subst., *rapsitu* si *rapscitu, raptscitu* : *rapsitulu cu rapsia de la tota lumea; rapsiti contra guberniu*; —s. f., *rapsitura* si *rapscurura, raptscitura* : *contumace si refractoria rapsitura, dupo una occulta conspiratione de rebellione contra principe*; —s. m., *rapsiu* si *rapsciu, raptsciu*, camu in acelluasi intellessu cu form'a fem. *rapsia*; totu asiá si d'in sup. *rapsu=raptu=raptus*, esse si subst. m. *rapsu*, totu camu in acelluasi sensu cu *rapsia, rapsa, raptu, raptura, etc.*; — *rapsu, rapsia, rapsiu,*

rapsire, etc., su, de certu, essite d'in *rapere=rapsire=rapere*, cumu amu afirmatu si mai susu in repetite ori, a nome d'in sup. *rapsu*, asiá formatu d'in *rapere*, chiaru ca si doue supine d'in *spargere* : *sparsu si spartu*; celle doue forme : *rapscore* si *raptscire* paru mai difficili de esplicatu in origine a loru; cu tote aceste-a, d'in una cautatura apparu si elle facili : form'a *rapscore* o invederatu in locu de *ruptuscire*, cu *u* perdutu preste totu, déro de certu, nascutu d'in sup. *raptu* de la *rapere*, cu suffissulu : *scire*, ce a pastratu in tote tempurile si modurile, d'in contra ce facu celle alte verbe alle limbei nostra, cari numai in tempulu presente, num. sing. si pers. III pl. pastré dia *sc* cumu, de essemplu : sing. *negr-escu, negr-esci, negr-esce, negr-esca, se negr-esca*, si le perdu in pl. pers. I si II;—d'in contra : *rapscore*, cu tote derivatele selle, a perdutu nu numai *u* de la sup. *raptu*, ci si syllab'a integra *tu*, simplificându-se cu gur'a poporului romanu.

RAPU, s. m.; vedi *raporu*.

RARIME, s. f., statu de *raru*, dilatatione, departare si despartire, analoga cu form'a : *raritate*, fora se se confunda sensulu celloru doue forme; — *rarisce*, s. f., locus arboribus vacuus in silva, calvitium, locus raris arboribus consitus, locu vacuu de arburi in selba, calvitium de selba, selba cu rari arbori plantata; — form'a *rarisce* e spuria.

RARITIA, s. f., aratrum levissimum sine rotis; aratru forte liusioru fora rote; — compara si : *ralitia* sau *rallitia*, ce vedi si in Diction. la art. *rallu*, cu acelluasi sensu ce are si *raritia*.

RASACHIA, sau *razachia*, s. f., specia de uva =struguru, formosu si albu, struguru cu bacce mari in volume; — demin. *rasachiora, rasachiutia*.

RASADIRE, -escu, v., part. sup. *rasaditu, etc.*; vedi *resadire*.

RASARIRE, *rasbatere*; vedi in Dictionariu : *resarire, resbatere*.

RASBIRE, -escu, v., forare, transferrare, perferare, transfodere, terebrare, perterebrare, pertundere, transfigere, transpungere, penetrare, vincere, su-

peraro, domare, subicere, summittere; a forá, gaurá, transforá, perforá transfodo, terebrá, perterebrá, pertunde = petrunde, transfige, transpunge, impunge, penetrá, vince, invince, superá, domá, summitte, suppune, umiliá; — adj. s., *rasbitoriu, -a*, part. sup., *rasbiu*, s. f., *rasbitura*; — covente slavice, d'in fericire aprobe cadute in desuetudine.

RASBOIRE, (dupo altii : *resboire*), -*escu*, v., **bellare, belligerare, bellum gerere, pugnare, certare;** a bellá, belligerá, portá bellu, pugná, se certá, se bate, combate; — adj. s., *rasboitoriu, -a*, part. sup. *rasboitu*; — *rasboiu*, s. m., a) bellum, bellu, lupta, batalia; b) **textendi vel textoria ars, textrinum, arte de a tesse, arte tessatória, de unde subst. fem. reale : tessutória = tessutóre = machina de tessutu; déro si testrinu, testrina = textrina, su nu numai arte, fabrica de tessutu, ci sí machina de tessutu; — reboinicu, -a, adj. s., relativu la *resboiu* in sensu de sub a), bellator, bellicos, bellicosus, bellatoriu, bellicu; — tote covente slavice, inse, d'in fericire cadute pre deplenu in desuetudine prin concurrenti'a celloru pure romanice : *bellare, belligerare, bellante, belligerante, bellatoriu, bellatu, bellu, bellicu, bellicosu*; etc., — cercarea facuta de unii de a supplé slavismii prin : *resbellu, resbellicu, resbellire, resbellitoriu, resbellitu*, nu fu fericita.**

RASBUNARE, rasbunatoriu, rasbunatu, in locu de : *resbunare = resbonare, resbunatoriu = resbonatoriu, resbunatu = resbonatu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

RASCHIERE, raschietóre, raschietu, raschirare, raschiratu, etc., in locu de : *reschiare, reschiatóre, reschiatu, raschirare, raschiratu*, etc., ce vedi in Dict.

RASCOLA, rascolire, rascoliciosu, rascolitoriu, rascolitu, rascolitura, — in locu de : *rescolla, rescollire, rescollitiosu, rescollitoriu, rescollitu, rescollitura*; sau mai correctu : *rescolla, rescollare, rescollatiosu, rescollatoriu, rescollatu, rescollatura*; ce vedi in Diction.; — déro form'a : *rescolnicu*, ca contraria limbei, e de respinsu.

RASGAIARE, rasgaiatiosu, rasgaiatoriu, rasgaiatu, rasgaitura, forme incorrecte in scriptura; vedi : *resgaiare* sau *resgaiiare*.

RASITIA, s. f., specia de planta, nominata si : *cócadia alba = ribes grossularia, Linn.*

RASMLITIA, si rasmiritia, s. f., **seditio, rebollio, revolutio, tumultus, bellum, pugna, certamen, proelium;** seditione, rebellione, revolutione, tumultu, bellu, pugna, certame, preliu, batalia, insurrectione; — coventu slavicu, care intrá in gurele unoru Románi in 1821, prin cét'a de armati slavi si albanii de prin Turci'a cu capitanulu *Sava*, in capulu loru, cari perira de mânile Turciloru; cu densii perí si coventulu *resmiritia*.

RASNA, si razna, s. f., **erratio, aberratio, vagatio, cursitatio, circumcursatio, temeraria obambulatio;** erratione, raticire, aberratione, cursitatione, circumcursatione, mersu in collo si venitu in coce, obambulatione fora consideratione si fora consiliu, — ecco câteva essemple : *vacc'a nostra ámbla rasn'a si de casa si de vitellu; ce appucati rasn'a si ve duceti departe in rasn'a; in rasn'a ai mersu eri, in rasn'a vrei merge si astadi; — rasnire. -escu, v.*, **errare, aberrare, vagari, pervagari, circumvagari, cursitare, circumcursare, abire illuc et advenire huc; a errá, rateci, aberrá, vagá, pervagá, circumvagá, vagabundá, cursitá, circumcursá, a se duce in collo si vení in coce fora scopu; — ecco câteva essemple : rasniti tota diu'a prin totu oppidulu, fora se ve appucati de verunu lucru; pre uude mi rasniti, copilli, de casa si de parinti; ve ati rasnitu de noi, amicii affectuosi, cumu cauta cineva a se rasni de unu inimicu neimpatatu; —** adj. s., *rasnitoriu, -a*, part. sup. *rasnitu* s. f., *rasnitura*; — covente, probable, slavice, cumu afirma D. *Miklosich*, de si nu produce neci una proba despre cellu mai simplu coventu : *rasna* sau *razna*, cumu nu e neci unulu in vechi'a slavica.

RASOLELA, s. f., vedi *rasolire*.

RASOLIRE, -escu, v., 1. **carneum etherbas coquere, ellxare, ellixa assis miscere;**

a ferbe carne si erbe, in specie : a ferbe carne, si a nome carne de vacca sau de bouu sau de bufalu spre a face *rasolu* (vedi mai diosu); a elissá; a mesce ferte si fripte; si in sensu metaforicu : a mestecá de multe tote, a face arababura;— 2. metaforice : ruderare, gypsare, gypso inducere, caemento struere; vultum fuco illinere, vitia occultare fueo; a ruderá, murá iu modu grossolanu, gypsá spoli cu gypsu, a construe cu cementu; unge faci'a cu fucu sau cu deressu, ascunde vitiele cu fucu sau cu deressu, etc. —adj. s., *rasolitoriu*, -a, part. sup. *rasolitu*, s. f., *rasolitura*;—*rasolu*, s. m.,—care e trunclulu totoru coventeloru precedenti, si care are se esplice si pre aceste si pre sene,—cu sensu ce amu vedutu la verb. *rasolire*, adeco : a) *elixa caro*, carne elissa sau féta, in specie : carne de vacca sau de bouu elissa sau féta : *rasolulu asiá preparatu se da dupo supá; cu rasolu pucini se multiamescu, ba inco su multi cari recusa rasolulu*;—b) metaforice : rude et imperitu opus, imperita structura; ruderatio, gypseum opus, infucata opera vel vitia, ruderá; rude si imperitu opus, imperita si stangace structura; grossolana constructione, edificazione; ruderatione, adeco : constructione d'in ruderi, demolitione; gypsiu opus, infucate opuri sau vitie, rudere=derimatura, derapinatura, ruderi=ruine, spoliture, etc. —D. *Miklosich* refere *rasolu* la v. slavicu *rasolŭ*, care nu essiste neaire, sau déco essiste undeva, e in n. slavicu si in serbicu, inse cu sensulu de coagulum=caglu=chiagu, si de muria=muria, mória, ce nu are a face nemica, in sensu cu românesculu *rasolu*; déco bulg. *rasol*=caro *bubula*=carne *bubula* sau *bovina*, de bouu, ce sémina mai multu cu românesculu *rasolu*, invederédia numai, co d'in cellu romanescu e impromutatu bulgaresculu; éro russ. *razsolŭ*=germ. *salzwasser* = muria=muria sau mória, e departe de allu nostru *rasolu*;—occorre inse in russéc'a si form'a *rosolŭ*, care, pre longa muria=muria sau mória, in sémna si jus=zéma de carne; assémine occorre in polon'a form'a *rosol*=jascu-

lum;—inse noi rogámu, pre D. *Miklosich*, cumu l'amu rogatu de repetite ori, se si adduca aminte co Români in tempu de mai multe secle se afla in mediloculu unui vastu eceanu de Slavi cari nu puteau se nu impromute si ei covente de la Români,—in cátu pentru Russi debe se scia D. *Miklosich*, co la curtea lui Petru cellu mare imperatoriu totoru Russieloru, se aflá unu invetiatoriu românu.—Ecco acumu, cumu se desfasciora etymologi'a coventulu *rasolu*, redussu la addeverat'a sea forma : *rassollu*, compositu d'in : *re*=re, *assu*=assus, si *olla*=olla, cu insemnarea de : fertu si refertu in ólla;—in urm'a acestei corccctione orthographice, care ne da origine a etymologica a coventulu, cauta a se scie si derivatele : *rassollire*, *rassolitoriu*, *rassollitu*, *rassollitura*=*reassollire*, *reassollitoriu*, *reassollitu*, *reassollitura*;—inse form'a *rasoléla*, s. f. e implausibile. M.

RASORASIU sau *radiorasiu*, s. m., d'in *rasoriu*, sau *radiortu*,—ce vedi in Diction.—propinquus, vicinus, propinquu, vacinu, cine e pre longa acellua-asi *radioriu* sau *rasoriu*.—mai correctu ar fi in form'a : *rasorariu* sau *radiorariu*.

RASPINARE, v., vedi correctulu *re-spinare* in Dictionariu.

RASPASU, s. m., vedi *respasu*.

RASTALNITIA, s. f., sponda, *latus exterius lecti*, *lecti compages lignea*; sponda, latere esteriore a lectulu, compage de lemnu a lectulu, margine de lemnu a patulu;—coventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde se aude : *zastanitia*, mai reu : *zastalnitia*, ca si *rastalnitia* in locu de : *rastalitia*; vedi in specie, la *zastalitia*.

RASTAPALEU, s. m., *radula*, *scobina*, *lima*, *crassa lima*; *radula*, *scobina*, *lima*, *grossa lima*, *pilla*, sau *grossa pilla*;—coventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

RASTIRE, -escu, v., reflex. a *sc rasti*, *duris affari*, *alloqui*; *aspere* et *acerbe excipere*, *inclementer ac dure adoriri*, *acerbis invehiri*, *verbis vexare vel verberare*, *increpare*; *verbis asperis reprehendere*, *clamoribus et conviciis con-*

lectari, allatruro, objurgare, pasam indignari; a vorbí cu dure covente; cu asperitate si acerbitate a escepe, cu inclementia si durezza a atacá, cu amaritione a se invege, cu vorbe a vessá sau verberá, increpá, toná si fulgerá, a repretende, mostrá cu aspre covente, a conectá, allatrá, latrá, objurgá, batujocóri, injuriá cu clamori si convicie; a se indigná a se arretá furiosu, meniosu, iracundu, etc., — adj. subst. *rastitoriu*,-a, adj. *rastitosu*,-a, part. sup. subst. *rastitu*: *rastitulu tyrannului sparia tota lumea mai tare de cátu rugitulu lonelui*; s. f., *rastitura*: *lu rastitur'a vástra sarira ánimile bietiloru copilli*; — coventulu e, de certu, una stramutatione d'in: *irascire* = *irasci*, cu omissione de initialea *i*, si permutationea lui *ci* in *ti*. *M.*

RASTICU, s. m., plumbi cineres, galla, nux galla; cenusia de plumbu, galla, nuca de galla ensasi, planta galla; ensasi *rasticulu* e nuca sau *gogosia*, in m., déro si in fem. *rastica* = *nuca de galla*.

RASTIGNIRE, -escu. v., flgere, affigere, cruciflgere; a fige, affige, crucifige pune pre cruce; — adj. s., *rastignitoriu*,-a, part. sup. subst. *rastignitu*; — covente slavice, cumu se paru, inse cadute in deplena desuetudine, prin supplearea celloru pure romanesci: *crucefigere*, *crucefictoriu* = *crucefiptoriu*, *crucefiptu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

RASTOCA, s. f., fossa, canalls, ellx, sulcus aquarius; fossa, canale, elice, sulcu apariu = sapura canalica pentru scursu de ape d'in plouia si altele; — neconoscutu, pre cátu scimu noi, d'in cóce de Carpati.

RASTOPASTA, s. f., specia de planta, dupo Dictionariulu *Barcianu*, germ. *das stelkrant*.

RASTRISTE, s. f., vedi *restriste*.

RASTU, s. m., *tympanites*, *ventris inferioris hydrops*, *inflatio*; *tympanite*, *hydropes* sau *inflatione*, *inflatura* a ventrei inferioare; — de unde coventulu?

RASURA, s. f., a) *cynosbatus*; *cynosbatus*, specia de planta; b) *alta* specia de planta; *rosa silvestris*; *rosa silvestre*; c) specia de pâne, de placentióra :

libum rasum; *libu rasu*, placentióra *rasa*; vedi si : *rasura* in Dictionariu.

RATACIRE, *ratacitoriu*, *ratacitu*, etc. — tote covente romanesci, inse reu scrisse, in locu de : *ratecire*, *ratecitoriu*, *ratecitu*, etc.; — coventulu *ratecure* sau *raticure*, e formatu d'iu *raticu*,-a, care e mutilatu de syllab'a initiale *er*—, intregu : *erraticu* = *erraticus*; asiá si derivatele : *erraticure*, *erraticitoriu*, *erraticitu*, *erraticitura*: vedi la litter'a *E* in Dictionariu form'a intréga a acestoru covente.

RASVRATIRE, -escu, v. act. si reflex. a se *rasvratí* : concitare, excitare, incitare, sollicitare, rebellare, secedere, insurgere; a concitá, escitá, incitá, suscitá, sollicitá, sublevá, rebellá, insurgere, etc.; — adj. s., *rasvratitoriu*,-a, part. sup., *rasvratitu*, s. f., *rasvratitura*; — covente slavice, inse, d'in fericire, de multu essite d'in limb'a nostra.

RATANA, adj., vedi *rátu*.

RATEDIARE si *ratezare*, *ratediatoriu* si *ratezatoriu*, *ratediatu* si *ratezatu*, *ratediatura* si *ratezatura*; — tote covente romanesci, inse reu scrisse, in locu de : *retediare*, *retediatoriu*, *retediatu*, *retediatura*, *retediu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

RATIOIRE, *ratioitoriu*, *ratioitu*, *ratioitura*, etc., vedi *ratioiu*.

RATIOIU = *rationiu* (cu *n* molliatu), s. m., d'in *ratia*, ca augm.; inse, de regula applicatu la : *anas mas*, *ratia mascula*; — unu demin. totu d'in *ratia* in form'a : *ratiuca* si *ratiuica*, s. f., pre lónge form'a d'in Diction. *ratiosiora*; — *ratioire* = *rationire*, -escu, v. reflex., a se inflá ca *rationiulu* : *tumescere*, *targescere*, *insolenter se effere*; *arroganter*, *insolenter*, *superbiter incedere et agere*, *superbum*, *arrogantem*, *insolentem*, *praeferoce* esse; *vultum erectiorem habere*, *vehementer invehi*, *irasci*, *minari*; a *tumescere*, *turgescere*, a se *inconflá*, *tiné nasulu susu*; se *inaltá*, *amblá*, se *portá*, *lucrá*, *fi cu arrogantia*, *cu insolentia*, *cu prea mare superbia*, *cu ferocia*, *preferocia*, a *avé vultulu sau faci'a prea erecta* sau *prea susu*; a se *meniá*, se *injuriá*, *ammenitiá* cu *vementia* si

insolentia, etc.;—écco câteva essemple : *ce ve rationiti asiá? si noi ne scimu bene rationi; multi copilli ca mai mici veti vedé rationindu-se; a se rationi cu insolentia, cu superbia si cu arrogantia importuna, etc.*;—adj. s., *rationitoriu*;—part. sup. subst., *rationitu*, s. f., *rationitura* : *ce rationiture plene de superbia insolente!*

RATU,_i(pron. *rátu=rítu*), s. m., coventu puru romanescu, inse incorrectu prin scriptura, pre candu correctu ar fi : *ritu* si mai bene : *rictu* si *rittu*, ce vedi in Dictionariu, déro coventulu are doue significatiuni, cari ceru ore-care esplanatione, si adausse, ce nu stau in Dictionariu, a) *ritu*, mai bene : *rittu* si *rictu*, rictus, cascatura a gurei, gura mare, apoi : botu, rostru;—de aci derivate : *ritanu=rittanu = rictanu*, -a, ce vedi in Dictionariu, de aci : *ritania = rittania = rictania*, ce vedi in Dictionariu;—b) *pratam, pratam foenarium, pratu, pratu fenariu, fenatiu defalcatu*, — bene intellesu, co, ca affine cu cellu de sub a), e de scrissu, nu : *rátu*, ci : *ritu = rittu=rictu*; asiá si demin., nu : *ratutiu*, ci *ritutiu = rittutiu = rictutiu*, s. m., *pratulam, pratulu, pratutiu*. *M.*

RATUNDU, -a, adj., coventu puru romanescu, inse reu scrissu, in locu de : *rotundu*, ce vedi in Dictionariu; derivatele inco ceru a fi correcte : *rotundire, rotundime, rotunditate, rotunditu, rotunditura, rotundioru*, etc. in locu de incorrectele : *ratundire, ratundime, ratunditate, ratunditu, ratunditura, ratundioru*, etc.

RAVASELLU, s. m., cumu si : *ravasire*, v., etc. vedi *ravasiu*.

RAVASIU, pl. -e, (reu-*uri*), talea, orena, epistollum, scheda, schedula, litteralae, chirographum, idographum, scriptum, syngrapha pecuniae acceptae, apocha, accepti chirographum, cantio, commeatus, venia vel veniae signum, scriptum; talia, taliu sau taiu, crena pre lemnisiore de taliatu sau crenatu numeri, cantitati; scheda sau sceda, schedula sau scedula, cedula, (reu *tiedula*), cetura, foliora, foliutia, billetu, scrisso-rella, chirographu, idiographu, scriptu,

inscrissu, syngrapha de pecunia accepta, apocha, cietantia, chirographu de acceptu, cautione, commeatu = passuportu, venia sau permissione ori semuu, scriptu, libera volia, semnu de libera volia;—demin. *ravasellu*, s. m.;—verb. *ravasire*, -escu, a) a face *ravasiu* de solutu, de defacutu debite, daraveri, a dá *ravasiu* de pecuni'a accepta, a refere, inscriue, insemná summa, numeru, cantitate data, etc.; b) metaforice : *scrutari, perscrutari, luqlrere, explorare, considerare, intueri, discutere, a scrutá, perscrutá, cercá, cercetá, esplorá, considerá, intuitá, discose, scarminá*, etc.—adj. s., *ravasitoriu*, -a, part. sup. subst. *ravasitu*, s. f., *ravasitura* : *ravasiture facute in tote anglurile casei*;—*D. Miklosich* refere *ravasiulu* la v. slavicu : *rovaši*, care, nu esiste in v. slavicu! noi ne rezervamu cercetarea etymologica in limb'a propria, impossibile fiendu, cumu se vede de senei, assertionea gratuita a doctului slavistu; confere peno a tunci : ispan. *rayas* pl. d'in *raya*.

RAVENELA, s. f., vedi *ravenire*.

RAVENIRE, *ravenitosu, ravenitoriu, ravenitu, ravenitura*; *ravenu*, reu scrisse in locu de : *revenire, revenitosu* =suppusu sau applectatu, propensu la *revenire; revenitu, revenitura, revenu*; d'in aceste-a vedi si in Dictionariu : *reveniente, revenire, revenitu, revenitura, reventu*; aici ne permittemu a tractá cu deamentulu : *revenu*, -a, adj. s.,—*revenu*, ca subst. reale, cu pl. *revene*, (mai pucinu bene : *revenuri*),—ndas, umidus, humectus, nilginosus, riguus, aquosus, rancidus, patris, putridus; corruptus, vitiosus, pravus, inutilis, nocens, perniciosus, exitiosus, refrigeratus, recens, recreatus, refectus, vivax, vicens, virescens, virens, revirens; udu, umidu, umectu, uliginosu, riguu, aposu, prea aposu, imbetatu de licidu, rancidu, putridu, corruptu, vitiosu, pravatu, depravatu, inutile, nocente, vettematoriu, stricatoriu, perniciosu, essitosu; re-creatu, refectu, reparatu, recente, vigente, virente, virescente, vivace, florente, florescente, etc.;—ca subst. *revenu-lu, reve-ne-le*=humidum, humidu; *revenu-lu*,

revene-le = rancidum, rancida; *revenu-lu*, *revene-le* = receus, recentia, etc. — despre : *revenitosu*, -a, adj., vedi mai susu; — inse form'a *revenela*, s. f., nu e plausibile.

RAVNIRE, *ravnitoriu*, *ravnitu*, etc., vedi : *revnire* sau *rivnire*, *revnitorius* sau *rivnitoriu*, *revnitu* sau *rivnitu*; vedi mai allessu : *revna* = *rivna* = *rimna*, etc.

RAZIMARE, *razimariu*, *razimatoriu*, *razimatu*, etc., — reu scrise in locu de : *redimare*, *redimariu*, *redimatoriu*, *redimatu*, ce vedi in Dictionariu.

REACOPERIRE, *reacoperitu*; *reacodormire*, *reacodormitu*, *reacoducere*, *reacodusu*, *reacufundare*, *reacufundatu*; *realegere*, *realesu*; *reaparcere*, *reaparutu*; *reaperare*, *reaperatu*; *reapesare*, *reapesatu*, *reaprin-dere*, *reaprin-su*, *reapucare*, *reapucatu*, *rearetare*, *rearetatu*; *rearuncare*, *rearuncatu*; *reasiediare*, *reasiediatu*, etc., in locu de : *reacoperire*, *reacoperitu*; *reacodormire*, *reacodormitu*; *reacoducere*, *reacodussu*; *reacufundare*, *reacufundatu*; *realegere*, *reallessu*; *reapparere*, *reapparutu*, *reappesare*, *reappesatu*; *reap-prendere*, *reap-prensu*; *rearrettare*, *rearrettatu*; *rearruncare*, *rearruncatu*; *reassediare*, *reassediatu*, ce vedi in Dictionariu.

REASSOLIRE = *rassolire* si *reassolire* = *rassollire*, *reassolitoriu* = *rassollitoriu* si *rassolitoriu*, *reassollitu* = *rassolitu* si *rassollitu*, *reassollitura*, = *rassollitura* si *rassolitura*, etc., vedi *rasolire*.

REATINGERE, *reatinsu*, *reatactu*; *reatintare*, *reatintatu*; *reatitiare*, *reatitiatu*; in locu de : *reattingere*, *reattinsu*, *reattactu*; *reattintare*, *reattintatu*; *reatitiare*, *reattitiatu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

REBEGIRE, -escu, v., frigere, frigescere, refrigerare, gelar, congelari, gelascere, congelascere, gelu durari, adstringi, frigore obrigescere, algere; oxulare, peregrinari, huc illuc ambulare, vogari; a frige, frigesce, rige de frigu, ammorti de frigu, refrigerare, gerá, congelá, degerá, se durá, stringe, obrige, ammorti de geru, alge, fi pertrunsi de algore; a essulá, fi in essiliu de sene, essi in strainetate, fugi d'in terr'a

sea, d'entre parentii si amicii sei; peregriná, a amblá de ici de collo, vagá, vagubundá, leuá lumea in capu, etc.; — vedi pentru acestu d'in urma sensu : *prebegire* sau *pribegire*, unde sta verbulu cu prep. *pre* sau *per*; éro in acestu articlu, pre longa acellu-asi verbu *begire* sta particl'a : *re*; — adj. s. *rebegitoriu*, -a, part. sup. subst. *rebegitu*, s. f. *rebegitura* : *rebegitura in totu corpulu d'in caus'a frigului si gerului*; *rebegitura nostra este intensa ca si algorea cea mai violenta*.

REBUBNELA si *rebufnéla*, *rebuwnéla*, s. f., vedi *rebubnire*.

REBUBNIRE si *rebufnire*, *rebuwnire*, -escu, v., tumere, targescere, forfescere, efferescere, fermentescere, clamitare, inclamitare, vociferari, ejulare, conviciari, increpitare; a tume, turgesce, se bosinflá, ferbe, efferbe, efferbesce, fermentá, fermentesce, clamitá, inclamitá, vociferá, conviciá, ejulá, increpitá, fulgerá si toná, sberá, beretá, batujocuri; — adj. s. *rebubnitoriu* si *rebufnitoriu*, *rebuwnitoriu*, -a, part. sup. subst. *rebubnitu* si *rebufnitu*, *rebuwnitu*; s. f. *rebubnitura* si *rebufnitura*, *rebuwnitura*; — *rebubnu* si *rebufnu*, *rebuwnu*, s. m. — form'a : *rebubnéla* si *rebufnéla*, *rebuwnéla*, s. f., nu e plausibile; — coventulu *rebubnire* si *rebufnire*, *rebuwnire*, e compositu d'in particl'a *re* si d'in trei varie forme verbali, d'in cari, cu unu adaussu de nasalea *n*, doue : *bub* si *buv* = *bob*, *bov*, espremu *bouu* = *bos*, gen. *bovis*, pl. d. *bobus* si *bubus*; éro un'a d'in trei : *buf*. espreme *bufalu* = *bufalus*, doue animal, *bouu-lu* si *bufalu-lu*, ce su ca mai *apte*: a se inflá, sberá, toná, de-toná, etc.; — cu ce potu bene forte se esprema, aprópe imitativu : *rebubnu*, *rebufnu*, *rebuwnu*, *rebubnire*, etc. *M*.

RECANTARIRE, *recastigare*, *recantare*, — tote verbe romanesce, ce vedi in Dictionariu, composite cu particl'a inseparabile : *re* = *re*.

RECELA, s. f., d'in *rece*, *recire*, cu forma implausibile.

RECENTU, adj., forma erratica; vedi cea correctá : *recente* in Dictionariu.

RECEPISU, s. m., forma peccatósa;

vedi cea correctă : *recepisse* in Dictionariu.

RECERCARE, *recercatu*; *recercetare*, *recercetatu*; *recerente* (reu : *recerintu*), *recerentia* (reu : *recerintia*), amendoué d'in verbulu : *recerere*, ce vedi in Dictionariu.

RECERIU, s. m. reale, d'in *rece*, inse reu scrisu, in locu de *reciariu*, ce vedi in Dictionariu.

RECHIAMARE, *rechiematu*, — reu scrisse in locu de : *rechiamaire*, *rechiematu*, — mai bene inco : *reclamaire*, *reclamatu*, ce vedi in Dictionariu.

RECITIRE si *recetire*, -*escu*, v., (d'in *recitare*, inse cu sensulu de) *relegere*; a *relege*; part. sup. *recititu* si *recetitu*, *relectus*, *relectu*, *relessu*.

RECLADIRE, -*escu*, v., *reaedificare*; a *reedificá*; part. sup., *recladitu*, *reaedificatus*, *reedificatu*.

RECLEIRE, -*escu*, v., *reglutinare*; a *reglutiná*; — part. sup., *reclaitu*, *reglutinatus*, *reglutinatu*.

RECNIRE si *regnire*, *recnitu* si *regnitu*, etc.; vedi : *rugnire*, *rucnire*.

RECOINA si *recovina*, s. f., vedi : *racoina* si *racovina*.

RECORELA, s. f., d'in verb. *recorire*, ce vedi in Dictionariu; — *recoréla* inse e forma implausibile.

RECOSSERE, *recossire*; vedi la *recufundare*.

RECUFUNDARE, *recufundatu*; *reculcare*, *reculcatu*; *reculegere*, *reculesu*; *recumpensa*, *recumpensare*, *recumpensatu*; *recumpunere*, *recumpusu*; *recunducere*, *recundusu*; *recunfruntare*, *recunfruntatu*; *recunoscere*, *recunoscentia*, *recunoscutoriū*, *recunoscutu*; *recurinte*, *recurere*; *recusabilu*; *recossere*, *recussutu*; *recossire*, *recossitu*, etc., covente românesci, inse reu scrisse, in locu de : *recofundare*, *recofundatu*; *recolcare*, *recolcatu*; *recollegere*, *recollessu*; *recompensa*, *recompensare*, *recompensatu*, *recomponere*, *recomposu*; *reconducere*, *recondussu*; *reconfruntare*, *reconfruntatu*; *reconoscere*, *reconoscentia*, *reconoscutoriū*, *reconoscutu*; *recurrente*, *recurrere*; *recosere*, *recosutu*; *recosire*, *recositu*, si *recossire*, *recossitu*.

REDARE, *redatu*, v., d'in v. *dare* si partiel'a *re*, de care vedi in Dictionariu, classicele : *reddere*, *redditu*, *reddutu*.

REDARACIRE, -*escu*, v., d'in v. *daracire*, ce vedi in Glossariu, si d'in partiel'a *re*, asiá in câtu însémna : *recarminare*, a *recarminá*, = a *daraci de a dou'a ora*; — adj. s., *radaracitoriu*, -a, part. sup. subst., *radaracitu*, s. f., *redaracitura*.

REDIGIARE, v., conj. *redigezu*, *redigezi*, *redigéza*, *redigemu*, etc., — peccate dupo peccate acumulate pre bié't'a limba a Românuului, provenite dupo fr. *rediger*, care nu are neci una culpa, ci tóte peccatele su alle preten-siloru litterati români cari potu fi persone forte onorabili, déro limb'a nu si ua connoscu; — formele addeverate românesci sunt : infiu. *redigere* sau *redegere* = *redigere* = fr. *rediger*, inse limb'a francesca conjuga verbulu seu dupo conjugationea I, pre cându natur'a limbei române cere, de necesse, conjugationea III, ca si limb'a classica; asiá déro ind. pres. sing. *redigu* sau *redegu*, *redigi*, *redege*, *redigemu*, *redegeti*, *redegu*; perf. *redessi* sau *redessei*, *redessesi*, *redesse*, etc., part. sup. *redessu* si *redactu*, de unde unu verbu cu intellessu intensivu mai energicu : *redactare*; vedi in Dictionariu amendoué formele, adeco : *redigere* sau *redegere*, si *redactare*.

REDOBENDIRE, -*escu*, v., d'in *dobendire*, — ce vedi in Glossariu, — si d'in partiel'a *re*, cu sensu de : *recuperare*, a *recuperá*, *recapitá*, *recastigá*; part. sup. *redobenditu*, *recuperatus*, *recuperatu*, *recastigatu*.

REDUCIBILU, adj. d'in *reducere*, inse : a) desinenti'a finele : *u*, e implausibile si incompatibile limbei române; si se cere, de necesse, *e* in locu de mutulu *u* : *reducibile*; b) in locu de form'a d'in presente a verbului *reducere*, e de preferitu decisivu form'a d'in unu supinu allu acellu-asi verbu : *reductibile*, cumu e si in limbele sorori, de essemplu : fr. *reductible*; vedi in Dictionariu *reductibile*.

REDVANU, pl.-e; *rheda*, *pilentum*, *carpentum*, *esseda*, *carruca*; *reda*, *pi-*

lentu, carpentu, esseda, carruca, carrucia sau carrutia, carruciora, etc.; vedi si *radvanu*.

REFENEA, s. f., pl. *refenelle*, symbola, symbolum, collecta, rata pars, rata portio, quota pars, debitorum solutio, transactio, emptio et venditio, cuilibet capiti pecuniae solvendae indicta pars; symbola, symbolu, collecta, rata parte, rata portione, solutione de debite, completa disfacere si liberare de detorie, transactione, comperare si vendere, comperatore si venditore, vericui capu indicta sau indicata parte de pecunia solvenda; etc. — ecco si câteva essemple: *amicii facu adesea refenelle intre densii; refenelle intre celli cari participa la ospetiu; se vedemu refenêu'a fia-carui d'in numerulu personcloru, ce participa la acosta pertrecere; mi faceti bone refenelle la tote apothecede melle; officina fora refenelle; — refenêu'a e derivata, decertu, d'in verbulu: refuire, -escu, debita solvere, dissolvere, aes alienum solvere, creditoribus satisfacere; liberare vel liberari, eximere vel eximi, finire, terminare; a solve, dissolve debitele, solve impromutele straine, satisface creditoriloru, liberá sau se liberá, scote sau se scote d'in nevolie, gravamine, scapá sau se scapá, mantui sau se mantui, si de aci: a fini, terminá, desface, scapá completu, s'assecurá, etc., — adj. s., *refuitoriu, -a*, part. sup. subst. *refuitu*, s. f., *refuitura*; inse form'a: *refuêla*, s. f., nu e plausibile; — totu de aci, pare, co si: *refu*, s. m., se tine, cu sensulu particulare de: ulna, cubitus, ulna, cubitu, cotu.*

REFLECTARE, *reflectatu*, v., trassu d'in *reflectere* = *reflectere*, inse fora neci una regula, ci pote dupo fr. *refléter*; care in limb'a Românilui ar fi, dupo supin. *reflessu* = *reflexum*, adeco: *reflessare, riflessatu*, ca verbu cu sensu intensivu d'in supinulu lui *reflectere*; — totu asiá, nu *reflectoriu*, —dupo fr. *réflectour*, —ci, dupo regul'a admissa de rationea limbai proprie, d'in supinulu verbului *reflectere*, care e *reflessu* = *reflexum*, a) *reflessoriu*, fia ca adj. s. m. f., omu sau femina care reflecte, cogita,

sau si unu reale: *speculu reflessoriu*; in fine ca subst. reale, m., unu *reflessoriu*, instrumentu ce *refletce lumina* si alte obiecte *reflessibili*; b) *reflessu*, s. m., absolutu in genere, ca reale activu sau passivu, (vedi acosta forma in Dictionariu), nu inse, érosi errore dupo fr. *reflet*; c) *refectibilu*, adj. si *refectibilitate*, s. f., cari cauta de necesse, corresse in: *reflessibile, reflessibilitate*, ce vedi in Dictionariu.

REFRANU, si *refrenu*, pl.-e, (fr. *refrain*, isp. *refran*), intercalaris versus, iteratio vel repetitio ejusdem versus vel vocabuli; adagium; versu intercalare, iteratione sau repetitione a acellui-asi versu sau coventu, ce finesce veri-caré stropha a unei cantilena sau canticu; adagiu, proverbiu, dicutore, sententia morale, etc.

REFU, *refuêla, refuire, refuitoriu, refuitu, refuitura*; vedi *refenea*.

REFUNDARE, v., *refundatoriu, -a, refundatu, -a*, etc., — verbu curatu romanescu si cu correctione tornatu, asiá co merita a intrá in Dictionariulu limbai romana.

REGAIELA, *regaire, regaitoriu, regaitu, regaitura, regaiu*, etc.; vedi *rugaire*, vedi si *ragaire, rigaire*.

REGASSIRE, -escu, v., d'in particl'a *re* = *re*, si verbulu simplu: *gassire*, ce vedi in Glossariu, iterum reperire, invenire, inventare, aperire, detegere, retegere, patefacere, introspicere, perspicere; érosi *gassi*, reperí, invení, inventá, aperí, descoperí, detege, pateface, introspece, perspece, retege; — adj. subst., *regassitoriu, -a*, part. sup. subst. *regassitu*, s. f., *regassitura*.

REGASU, si *regazu*, s. m., pausa, quies, requies, respirium, respiratio, otium; pausa, pausu, ciete, reciete, respiriu, respiratione, resufflatore, resufflare de lupta, labore, fatiga, etc., otiu, incetare de lucru, de studiu, de adoperatione, de incordatione, de nisu allu corpului si allu mentei, etc. — vedi si: *ragasu* sau *ragazu*; — inse *regratia*, s. f., otium, respirium, ambulatio, deambulatio, exhilaratio, oblectatio, delectatio, vulgo distractio; otiu, repausu, de lucru, de nisu, de labore, de fati-

ga, etc.; amblatione, ambletu, amblatu, amblu, deambulatione, deambletu, deamblatu, deambu; essilaratione, oblectatione, delectatione, disfatatione, resfatione, pertrecere, pertrecu, distractione, divertimentu, (confere si fr. divertiment), etc. pare unu coventu desfiguratu d'in *recreatione*, (mai antâniu trecutu prin form'a implausibile: *recreatia*, apoi *recreatia*, in fine *regratia*).

REGHEMENTU si *regimentu*, s. m., *regicidu*, s. m. pers., (occisoriu de rege); si *regicidu*, s. m. reale (occidiu de rege); *regimenu*, s. m. reale; *regintia*, s. f., *regintu*, adj. part. subst. m. f.; *regissoru*, -a, s. m. f., — tote incarcatu de peccate neliertate, in loculu celloru correcte: *regimentu*, *regicidiu*, *regicidu*, *regime* (pl. *regimine*), *regentia*, *regente*, ce vedi in Dictionariu; — ero *regissoru*, dupo fr. *régisseur*, e cu totulu contr'a naturei limbei Românilui, vedi inse in Dictionariu form'a correcte *regitoriu*, -a.

REGONIRE, -escu, v., d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *gonire*, ce vedi in Glossariu, repellere, remittere, rejlcere, pellere, expellere, expulsare, demittere, ablegare; a *goni* érosi, a repelle, remitte, reiece, reiectá, espelle, espulsá, dimitte, ablegá, dá drumu, scote d'in casa, etc. — part. sup. subst. *regonitu*.

REGRATIA, s. f., vedi: *regasu* sau *regazu*.

REGRUTA, s. f., novi milites, tirones, imperiti; novi militari, novicii, tironi, imperiti; — coventu corruptu d'in *recruta*, s. f. abst., d'in *recrutu*, adj. s. m., ce vedi in Dictionariu.

REGULARESIU, -a si *regulasiu*, -a, adj., regularis; regulare, regulariu, — cu cari se corregu scalciatele si nesuferitele forme: *regularesiu*, *regulasiu*; — totu asiá scalciatu e si verbulu: *regulire*, -escu, etc., in locu de care vedi in Dictionariu form'a correcte: *regulare*, *regulediu*, etc. — póte, co *regulosu*, -a, adj., cu sensu de: *petulans*, *pervicax*, *protervus*, *insolens*, *libidinosus*, *impudens*; *petulante*, *pervicace*, *protervu*, *insolente*, *impudente*, *nerossinatu*, *libidinosu*, *desfrenatu*, — póte co form'a: *regu-*

losu cu suffissu romanicu: *osu*, s'ar adaptá la subst. *regula*, cu intellessulu de: *prea regulatu*, si *ce e prea regulatu*, e de *regula*, *preste regula*, *afora de regula* = *nimis regularis*, *perturbatus insanus*, *sui impotens*; *preste regula*, *perturbatu*, *fora mente sanitosa*, *fora menti*, *impotente*; — de asseminea formele: *regularisatione*, s. f., *regularisatu*, part. sup. d'in *regularizare*, ce vedi in Dictionariu, nu potu fi de câtu plausibili; — d'in contra unu adv., ca: *regularicesce*, nu póte fi sufferitu in limb'a correcte.

REHNIRE, *rehnitoriu*, *rehnitu*, *rehnitura*, etc. reu scrisse; ceva mai de sufferitu aru fi: *recnire* = *regnire*, *recnitoriu* = *regnitoriu*, *recnitu* = *regnitu*, *recnitura*; vedi *racnire* si *ragnire*, *rugnire*.

REIMBRACARE, *reimbracatu*, v., d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *imbracare*: *revestire*; a *revesti*, *revestire*, *revestitu*, érosi *imbracá*, *imbracare*; — *reinaltiare*, *reinaltiatu*, v. d'in part. *re* = *re*, si verbulu *inaltiare*: *rursus tollere*, *extollere*; érosi a *inaltia*, *inaltiare*, *inaltiatu*; — *reincalcicare*, *reincalciatu*, v. d'in part. *re* = *re*, si verbulu *incalcicare*: *rursus calceare*; érosi a *incalcia*, *incalcicare*, *incalciatu*; — *reimpartire*, *reimpartitu*, v. d'in part. *re* = *re*, si *impartire*: *rursus impartire* vel *impartire*; érosi *imparti*, *impartire*, *impartitu*; — *reimpingere*, *reimpinsu*, v. d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *impingere*: érosi a *impinge*, — *reimplere*, *reimplutu*, v. d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *implere*: *rursus implere*, érosi a *implé*, *implere*; — *reimportare*, *reimportatu*, d'in part. *re* = *re*, si *importare*: *rursus importare*; érosi a *importá*, *importare*; — *reimpremere*, *reimpressu*, *reimpressione*, v. d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *impremere*: *rursus imprimere*; érosi *impremere* = *repremere*, cu derivatele: *reimpremente*, part. adj. d'iu *reimpremere*; *reimpressione*, s. f., actione si effectu de *reimpremere*; *reimpressu*, part. sup. d'in v. *reimpremere*; *reimpressoriu*, -a, adj. subst. care *reimpreme*: *reimpressura*, s. f., actione si effectu d'in *reim-*

premere; (incorrecte su formele: *reimprimare* in locu de *reimpremere*, *reimprimatu* in locu de *reimpressu*); — *reimpreunare*, *reimpreunatu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si verbulu *impreunare*; — *reincarcare*, *reincarcatu*, v., comp. d'in partiel'a *re=re*, si verbulu *incarcare*; — *reincepere*, part. sup., *reinceputu*, *reinceptu*, verbu compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *incepere*; — *reincludere*, *reinchisu*, (mai bene: *reincludere*, *reinclusu*); v. compus d'in partiel'a *re=re*, si verbulu *includere=includere*; — *reinchiare*, *reinchiatu*, (mai bene: *reinclaiare*, *reinclaiatu*), v. compus d'in part. *re=re*, si verbulu *inchiare* sau *inclaiare*; — *reincovoicare*, *reincovoiatu*, (mai bene: *reincovciare*, *reincovciatu*), v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *incovciare*; — *reindouire*, *reindouitu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *indouire*; — *reindopare*, *reindopatu*, v. compus d'in part. *re=re* si d'in verbulu *indopare*; — *reindreptare*, *reindreptatu*, — (mai bene: *reindereptare=reindereptare*, *reindereptatu=reindereptatu*), v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *indereptare*; — *reinfaciare* si *reinfaciosiare*, *reinfacisiatu* si *reinfaciosiatu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbele *infaciare* si *infaciosiare*; — *reinfientiare*, *reinfientiatiu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *infientiare*; — *reinflorire*, *reinfloritu*, v. compus d'in partiel'a *re=re* si d'in verbulu *inflorire*; — *reinnegrare*, *reinnegratu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *innegrare*; — *reinnodare*, *reinnodatu*, v. comp. d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *innodare*; — *reinnouire* (reu: *reinnoire*), *reinnouitu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *innouire*; — *reinsuffletire*, *reinsuffletitu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *insuffletire*; — *reintardiare* (reu: *reintardicare*), *reintardiatu*, v. compus d'in partiel'a *re=re* si d'in verbulu *intardiare*; — *reintarire*, *reintaritu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *intarire*; — *reintenerire* (reu: *reintinerire*),

reinteneritu, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *intenerire*; — *reintorcere*, *reintorsu* si *reintortu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *intorcere*; — *reintramare*, *reintramatu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *intramare*; — *reintrare*, *reintratu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *intrare*; — *reintegrare*, mai bene *reintegrare*, (*reintregire*), *reintegratu* si *reintregitu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *integrare* sau *intregire*; *reinviare*, *reinviatu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *inviare*; vedi esplicarea totoru acestoru verbe la loculu lor in Dictionariu.

REIRE, -*escu*, v., directu d'in *reu=rea*, adj., usitatu in celle mai multe regiuni locuite de Români, mai allessu la Macedoniani, cu sensulu de: *deteriorare*, *deterius facere vel fieri*, in *pejus ruere*, *ingravescere*, *macescere*, *languescere*, *macie affici*, *macilentus fieri*, *aegrotare*; a *deteriorá*, se *deteriorá*, face sau se face *deteriore*, face sau se face *reu*, d'in *reu* mai *reu*; se pune pre *precipitiulu* ce e mai *reu*, *ingravesce*, se face d'in ce in ce *reulu* mai *grave*, *maci*, *macesce*, *langedi*, de *macia* se *afecte* sau *afectá*, fi *macilentu*, *egrotá*, *sufferi* de *grave morbu*, etc. — adj. s., *reitoriu*, -*a*, part. sup. *reitu*, s. f., *reitura*; — s. f., *reuetia* e subst. abstractu, ecale aprope in sensu cu form'a: *reutate*; vedi amendoue formele: *reuetia* si *reutate* in Dictionariu.

REISBIRE, -*escu*, v., compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *isbire*, ce vedi in Glossariu.

REIVIRE, -*escu*, v. compus d'in partiel'a *re=re*, si d'in verbulu *vire*, (ce vedi pentru sensu in Glossariu); i sau refl.: a se *reivi*, a *appare*, *paré*, *erosi*, etc.; — part. sup. subst. *reivitu*, s. f., *reivitura*.

REIIEFU, s. m., dupo fr. *relief*; *corressu* inse in Dictionariu in form'a: *releuiu*, d'in verbulu *relevare*, ce veditotu in Dictionariu.

RELIGHIA, s. f, si *relighionu*, m. pl.-e, forme cu totulu *scalciate*, *chiaru* si in Dict. de *Buda*, cari *sona* in Dic-

tionariulu nostru cu correct'a splendida si gratios'a form'a : (*sâncta*) *religione*; totu asiá sona in Dictionariu si derivatele : *religiosu, religionariu, religiositate*.

RELUCINTIA, s. f., *relucintu*, part. adj., d'iu verbulu *relucire*, ce vedi in Dictionariu : *relucire* si *relucere*—, inse *relucintia* si *relucintu* su scalciate in locu de : *relucentia, relucente*; — câtu pentru form'a : *reluciosu,-a*, adj., *resplendens, splendidus, lucidus, resplendente, splendidu, lucidu*, — e de observatu, co nu, cumu pretende *Vocabulariulu*, unde se afla coventulu in cestione, pote essí prin derivatione, directu d'iu verbulu *relucire* sau *relucere*, ci numai si numai d'in una forma de subst. *reluciu*, care simplu si fora partiel'a *re* = *re*, adeco : *luciu*, de essemplu : *luciuulu marei*, assiste in gur'a poporului românu.

RELUCRARE, (cu forma de conjugatione simpla : *relucru, relucru, se lucrare*, etc., pre longa coujugationea cu suffissu *edi* in unele persone alle tempului presente : *relucruedi, relucruedi, relucruedia, se relucruedi*, etc.; de certu form'a simpla e de preferitu; vedi *lucrare* in Dictionariu), v., compusu d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *lucrare* (vedi : *re* si *lucrare* in Diction., vedi si in Glossariu articl. *reflectare*), iterum rei operam dare; érosi si érosi, de a dou'a óra si de multe ori, de nouu a lucrâ, repune mân'a pre acellu-asi lucru, reface, reformâ, etc.;—adj. s., *relucratoriu,-a*, part. sup. *relucratu*, etc.

REMACINARE, v. compusu d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *macinare*, (vedi part. *re* si verbulu *macinare* in Dictionariu; vedi si in Gloss. precedentele *relucrare* si art. la *reflectare*), iterum molere, érosi, de nouu a maciná;—adj. s., *remacinatoriu,-a*, part. sup. subst. *remacinatú*, s. f., *remacinatoria*, etc.

REMARCHEZU, *remarchezu, remarchezu, se remarchezu*, etc.; — forme de persone presenti de la verbulu *remarcare*, (ce vedi correctu in Dictionariu), câtu se pote de monstruose si contr'a naturei limbei Românuului.

REMASIAGU, s. m., d'in *remasu*, de

la *remanere*, (ce vedi in Dictionariu), inse cu form'a spuria si reprobabile pentru limb'a nostra, unde form'a plausibile e: *remasu*, s. m. reale, ce vedi in Dict.;—si mai peccatosa si orrida e form'a verbului : *remaşuire,-escu*, in locu de : *remasire*, ce vedi in Dictionariu;—*remasi*, s. m. plur. reale, in acellu-asi sensu cu *remasu* in intellesu de *prensore* = *sponsio mutua, sponsione, prensore mutuale*, nu pote fi de câtu forte elegante.

REMONTA, s. f., (dupo fr. *remonte*), *eqnorum suppeditatio*; provisione de calli, suppletione de calli, — *calli de remonta*, (fr. *chevaux de remonte*), *subdititi equi, calli subdititi, de suppletu*.

RENDASIA, s. f., *rendasiu*, s. m., vedi *rendu*.

RENDEA, si *rindéa, rundéa, randéa*, s. f., *ruca, runcina, dolabra*; *runca, runcina, dolabra, cutitonia* = *cutitóia*; — dupo forma, ca si dupo intellesu, coventulu appare a fi romanescu; vocalea radicala e dificile de determinatu: e acésta vocale *a*? atunci coventulu in cestione se explica facile d'in *radere*, prin intercalarea nasalei *n*; veri-cumu inse coventulu nu pare a fi strainu; si prin urmare form'a de singulariu e, de necesse, geminata : *randella, rindella, rundella*, cumu se aude in pronuntiationea populare, plur. geminatu : *randelle, rindelle, rundelle*.

RENDU, si *rindu*, s. m., pl.-*uri*, ordo, series, coetus, turba, multitudo, grex, agmen; tempus, aetas, saeculum, locus, negotium, causa, vis, facultas, potestas, jus, opus, commodum, commoditas, dignitas, gradus; ordine, seria, firu, linia, céta, turba, multime, grege, tempu, momentu, occasione opportuna, ora, etate, seclu, vice, locu, calle, mediu, negotiu, occupatione, causa, potentia, potere, potestate, facultate, jure, dereptu, avere, avutia, commodu, commoditate, gradu, dignitate sau demnitate, etc.;—écco câte-va essemple : *mai multe renduri de arbori, de militari pedestri* = *plures arborum, militum pedestrium ordines*, mai multe ordini de arbori, de militari pedestri; *rendu dupo rendu vinu si incurru invasori barbari* = *caterva-*

tium adveniunt et incurunt barbari invasores, ordine dupo ordine, etc.;—*in rendu, pre rendu, dupo rendu* = ordine, ex ordine, in ordine, dupo ordine, pre ordine; *afora d'in rendu* = extra ordinem vel seriem, estra ordine sau seria; *fora rendu* = sine ordine, nullo ordine, fora ordine, cu neci una ordine; *omeni de rendu* = homines ordinarii, communes, vulgares, infimi, omeni ordinari, communi, vulgari, infimi = forte de diosu; *a pune lucruri in rendu* = in ordinem res ponere, disponere, collocare, a pune, dispune, collocá lucrurile in ordine; *allu cui e rendulu* = cujus est ordo, a cui e ordinea? *allu meu e rendulu* = meus est ordo, a mea e ordinea; *observati, nu stricati rendulu* = ordinem servate, ne turbate, ordinea servati, nu turburati; *déco ai altu lucru, tinu eu rendulu teu*, = si allud quoppiam negotium tibi est, ego vicem occupo, déco ai altu negotiu, occupu eu vicea tea; *intr'unu rendu, intru doue renduri, intru câteva renduri* = vice quadam, bis vel binis vicibus, de doue ori, intru bine vici; *intru multe renduri* = saepe, saepenumero, frequenter, adesea, desu, si: iteratis vicibus, de iterate vici sau ori; *unu rendu de vesti* = vestes, vestitus, ornatus, vesti, vestimente, vestitu, ornatu; *multe renduri de clari si docti oratori vissera la Athene* = multae clarorum et doctorum oratorum aetates Athenis vixerunt, multe etati de clari si docti oratori vissera la Athene; *mai multe renduri de copilli, de si robusti, morrira currendu* = plures puerorum, quamvis rebustorum, aetates subito mortuae sunt; *vreticompará cellu mai splendidu auctoriu cu unu rendu de mediocri ingenie* = vultisne splendidissimum auctorem cum mediocrium turba iugentorum conferre, etc.—derivate d'in rendu: *renduire, -escu, v.*, ordinare, disponere, in ordinem collocare, redigere, designare, nominare, statuere, applicare, creare, jubere, imperare, decidere, decernere, deligere, delegare a ordiná, dispune, in ordine collocá, desemná, nominá (la unu officiu, dignitate, etc.), sta-

tue, applicá, creá, face, jubé, imperá, decide, decerne, dá ordine, delege, delegá, mandá, demendá, commendá, etc.—adj. s., *renduitoriu, -a*, mai allessu cu o: *orenduitoriu, -a*, (vedi in Glossariu *orenduire*); part. sup. subst., *renduitu*; s. f., *renduitura*; inse form'a *renduêla*, s. f., ordo, ordine, — care se dice si cu o: *orenduêla*, (ca si *orenduitoriu* de mai susu), e implausibile, — cu tote co tote vorbele d'in acestu articlu, ca si d'in *orenduire*, su suspecte de strainismu, si, d'in fericire su cadute mai de totu in desuetudine.

RENGIRE (pre a locuri: *renjire*), si *ringire, -escu, v.*, vedi in Dictionariu *ringire*.

RENTA, s. f., (dupo fr. *rente*), vedi in Dictionariu *redditu*, unde si *reddita*, cu acellu-asi sensu, ce are si fr. *rente*; inse form'a *renta* nu e compatibile cu limb'a romanésca.

RENU, si *rennu, s. m.*, (dupo fr. *renne*), hippelaphus; hippelaphu, cerbu care sémina cu callulu, (d'in ἑπρος = callu, si ἔλαφος = cerbu).

REPARDOSIRE, -escu, v., compositu d'in partiel'a *re=re*, si verbulu *pardosire*. (ce vedi in Glossariu, cumu si art. *reflectare*), a *pardosi* d'in nouu;—adj. s., *reparadositoriu, -a*, part. sup. *reparadositu, s. f., reparadositura*.

REPECETLUIRE, -escu, v., compositu d'in partiel'a *re=re*, si verbulu *pecelluire*. (ce vedi in Glossariu, cumu si art. *reflectare*), iterum signare, sigillare, obsiguare, a sigillá de a dou'a ora;—adj. s., *repecelluitoriu, -a*, part. sup. *repecelluitu, s. f., repecelluitura*;—spurie.

REPERCUTIRE, *repercutitu*, forme false, (dupo fr. *répercuter, répercuté*), in locu de: *repercutere, repurcussu*, ce vedi in Dictionariu.

REPRESALIA, s. f., de regula in pl. *represalie*, (dupo fr. *représailles*), clarigatio, compensatio, vindicta; clarigatione, compensatione (de damnu, de detrimentu, factu de inimicu), vindicta, = (*resbonare*);—pote co ar fi mai bene scrissu cu ss duplicatu: *repressalie*, prin care ar resarí mai claru originea etymologica, ca coventu essitu d'in supi-

nulu *repressu*, de la verbulu *repremere* = *reprimere*.

REPRESSIRE, *-escu*, v., cu part. sup. *repressitu*, — trassu d'in part. sup. *repressu* = *repressum*, de la *repremere* = *reprimere*, — déro in contr'a naturei limbei Româmului, care nu deriva in acestu casu, de câtu in modu intensivu, dupo prim'a conjugatione, adeco : *repressare*, *repressatu*, ce vedi dupo regula, in Dictionariu; — apoi si *repressibile*, forma peccatósá, in locu de : *repressibile*, ce esse totu d'in sup. *repressu*, cumu vedi assemine in Dictionariu.

REPRIIMIRE si *reprimire*, *-escu*, v. compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *primire* sau *primire* (vedi *primire*, cumu si art. *reflectare* in Glossariu), a *primi* érosi; — adj. s., *reprimitoriu*, *-a*, part. sup. *reprimitu*.

REPUMNANTE, *repumnantia*, *repumnare*, *repumnatione*, *repumnatu*, etc. ce vedi in Dictionariu sub formele mai classice : *repugnante*, *repugnantia*, *repugnare*, *repugnatione*, *repugnatu*, etc.

RESADIRE, *-escu*, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *sadire*, (vedi in Glossariu *sadire*, cumu si art. *reflectare*), a *sadire* érosi; — adj. s., *resaditoriu*, *-a*, part. sup. subst. *resaditu*, s. f., *resaditura*, ce are camu acellu-asi sensu cu allu forme: *resadu*, s. m., repetitione deplantatione; — de totu reprobabile e form'a straina limbei române : *resadnitia*, chiaru si accentulu la cart'a syllaba de la finitulu coventului, ce nu suffere limb'a Româmului.

RESALTARE, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *saltare* (ce vedi in Dictionariu, vedi si in Glossariu artiel. *reflectare*), a *saltá*, érosi; — adj. s., *resaltatoriu*, *-a*, part. sup. subst. *resaltatu*; s. f., *resaltatura*, ce are camu acellu-asi sensu cu form'a : *resaltu*, s. m., de si acestu-a e mai energicu de câtu *resaltatura*.

RESARESCU, persona I sing. de la indicativu, forma incarcata, in loculu cellei simple si forte vechie : *resariu*, *resari*, *resare*, *resarimu*, *resariti*, *resaru*, plane ca : *audiu*, *periu*, *patiu*, *sciu*, *sentiu*, etc.; — colle incarcate sunt'mai

vertosu derivate d'in adiective sau substantive, cumu : *negrire*, *domnire*, etc. cari facu : *negrescu*, *domnescu*, etc.

RESASIU, si *rezasiu*, *rezesiu*, *-a*, adj. s. m. f., limitrofu, vecin de una ripaa unu riu, vecinu ce possede fascie de pamentu pre longa marginea unei selba; — de certu, essitu d'in *rasu* de la *radere*, care espreme contiguitate de *ripa*; inse aru fi mai correctu in forma, déro s'ar serie si pronuntiá cu *r* in locu de *s* in ultim'a syllaba, asiá déro : *rasariu*, asiá si form'a *radiariu*, directu trassu d'in verbulu *radere*. *M.*

RESBANDERE, *resbansi* si *resbansesi*, *resbansu* si *resbassu*, v., *pandero*, *extendere*, *expandere*, *explicare*, *aperire*, *præsertim oculos admiratione*, *intuitu et conspectu admirante*, *stapescente*, *oblectatione et delectatione aperire*, *pascere*, *exhilarare*, *reflere*, *incantare*, *exsultare*; a *pande*, *espande*, *estende*, *largi*, *ostentá*, *esplicá*, *aperi*, *disclude* = *dischide* *mari ocli pleni de admiratione*, *de intuitu si conspectu admirante*, *stapescente*, *de oblectatione si delectatione*, a *pasce*, *essilará*, *refece*, *desfetá*, *incantá*, *essultá* : *cine nu si resbande ocli pre divin'a formosetia a cestei candido virgine? ineptii si stupidii nu si respandu ocli de nemica incantatoriu*; — adj. s., *resbanditoriu* = *resbansoriu*, *-a*, part. sup. subst., *resbansu* si *resbassu*, s. f., *resbansura* si *resbassura*; alta forma : *respanditu* = *respandetu*, s. m., reale abstr.; — de unde vine acestu verbu *resbandere*? nu incape neci unu dubiu despre unu verbu, care porta apparatusu conjugationei III, care e cea mai primitiva; noi avemu deplena convictione, co *resbandere* nu e, si nu pote fi de câtu in locu de *respandere*, compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *spandere*, éro verbulu *spandere* compositu mai simplu d'in partiel'a *s* = *es* = *ex*, si d'in verbulu radicale *pandere* = *pandere*; asiá déro, dupo noi, inco una data, nu mai incape dubiu de esplicarea deplena si invederata a verbului *resbandere* cu presente: *resbandu*, perf. *resbansi*, part. sup. subst., *resbansu*, *resbassu*, etc., co-ci simplulu, pusu in

vedere, adeco : *pandere*, are, de necesse, acelle-asi forme conjugative : *pandu*, *pansi*, *pansu* = *passu* = *pandere*, *pandi*, *pansum* si *passum*. *M.*

RESBELATORIU, *resbelnicu*, *resbelu*, *resbelure*, *resbelatu*, *resboire*, *resboitoriu*, *resboiu*, etc., forme parte hybride, parte barbare, cari nu castiga nimica priu duplicarea litterei *l*: *resbellu*, *resbellare*, *resbellatoriu*, *resbellatu*, ci merita completa reprobatione; formele correcte sunt celle d'in Dictionariu : *bellante*, *bellare*, *bellatoriu*, *bellatu*, *bellicu*, *bellicosu*, si compositete : *imbelle*, *rebelle*, *belligerare*, *belligerante*, *belligeratoriu*, *belligeratu*, etc.,—vedi si in Glossariu : *rasboire*, *rasboinicu*, *rasboitoriu*, *rasboitu*, etc., cari d'in fericire, au peritu cu totulu d'in limb'a româna.

RESBIRE, v., vedi *rasbire*.

RESCAMBIARE (priu i stramutatu longa syllab'a *ca* : *rescaimbare*, si a conjunctu cu *i* in un'a, fora se se sibile *c*, d'in care causa se propuse intercalarea semnului *h*: *schimbare*, dupo una pronuntiatione camu generalisata in vulgu), v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *scambiare*, a *scambiá* érosi; —adj. s., *rescambiatoriu*, -a, part. sup. subst., *rescambiatu*, s. f., *rescambiatura*: mai multe *rescambiature de denti*; s. m., *rescambiu*, iteratu *scambiu*, repetitu *scambiu*.

RESCAIRE, *rescuitu*, v., vedi *resgaire*.

RESCLANCAIRE, -escu, v., (si *resclangaire*), compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *clancaire* sau *clungaire*, (vedi in Glossariu *clancaire*, *clungaire*; vedi si articl. *reflectare*), a *clancai* si *clungai* érosi, iterum *clangere*, *fragorem edere*, *crepitare*; —adj. s., *resclancaitoriu* si *resclungaitoriu*; part. sup. subst. *resclancaitu*, si *resclungaitu*, s. f., *resclancaitura* si *resclungaitura*, s. m., *resclancaiu* si *resclungaiu* : *resclancanicle a-cerelorú*.

RESENTIRE, *resentii* si *rasensi* sau *resensei*, *resentitu* si *resensu*, (formele: *resimtire*, *resimtitu*, *resimtiu*, etc. nu sunt destullu de correcte), v., compo-

situ d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *sentire*, (ce vedi in Dictionariu, vedi si in Glossariu la articl. *reflectare*), *Iterum sentire*, *vehementer sentire*, *sentiendo respondere sensu*, *sentiendi imaginem*, *spectem dare et accipere*; *succensere*, *stomachari*, *irasci*, *exardescere*, *invehi*; a *senti* érosi, de nouu, a *senti* cu vementia, la *sentire* a *respunde* cu *sentire*; a dá si accipe *imaginea*, *echulu sentirei*, a se *meniá*, *stomacá*, *apprende*, *inflacará*, *animá*, *arde*, etc.,—adj. s., *resentitoriu* si *resentoriu*. -a. part. sup. subst. *resentitu* si *resensu*, (form'a *resensu* se applica exclusivu ca subst. m.); — *resentimentu*, s. m., pl. -e, are *sensulu* totu allu *espressioniloru*, ce *esplca* verbulu.

RESGAIELA, s. f., vedi *resgaire*.

RESGAIRE si *rescaire*, -escu, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *sgaire* = *scaire*, (vedi in Diction. *scauire*, *scáu*; vedi si in Gloss. articl. *reflectare*; observa in ultra, co si *resgaire*, *rescaire*, au si formele conjugationei I, fora adaussu de suffissulu *edi* : *resgaiu* si *rescaiu*, *resgai* si *rescai*, *resgaia* si *rescaia*, *se resgaie* si *se rescaie*), in sensulu de : *oculos admodum stolido aperire*, *cum stupore intueri*, *stapescere*, *stupere*; *crura et os admodum inepte distendere*, *discludere*, *hiscere*, *dehiscere*; (translate) : *mollus habere*, *blandiri*, *blando sermone et gestibus delinire*, *mulcere*, *palpari*, *suppalpari*, *exhilarare*, *laetari*, *sibi nimium indulgere*, *luxuriari*, *divitibus vel voluptatibus diffluere*, *corrupti*, *vitari*, *delectari*, *oblectari*; a si *deschide* peste *mesura oculii*; *spectá*, *intuitá*, *se uitá* cu *stupore*, *stupí*, *stupesce*; *desclude* = *deschide*, *largi*, *casca* cu *ineptia crurile* sau *cracii*, *petiorele*, *gur'a*; (metaforice) : a *resfaciá*, *blandi*, *mulce*, cu *blande vorbe* si *geste* a *delini*, *face placu* si *placere*, *palpá*, *suppalpá*, *letá*, *essilará*, *lascivi*, *lussuriá*, *se imbetá* de *avutíe* si *voluptati*, *se corrumpe*, *se vitiá*, *se miselli*, *se delectá*, *se oblectá*, etc.—adj. s., *rescaiatoriu* si *regaiatoriu*, part. sup., *rescaiatu* si *resgaiatu*, s. f., *rescaitura* si *resgaiatura*; s. m., *rescaiu* si *resgaiu* : *rescaiu de copilluti*; —inse : *res-*

gaiéla e peccatu de forma; — formele mai complete su : *rescauiare* si *resgaurare*, *rescauiatoriu* si *resgauratoriu*, *rescauiatu* si *resgauriatu*, *rescauiu* si *resgauriu*, etc.

RESIMTIMENTU, *resimtire*, *resimtitu*, etc.; vedi *resentire*.

RESLOGU, s. m., *assis*, *astula*, *asula*; *asse*, *ascula*, *astula*, *aschia* = *ascla*; — nu scimu se se audia undeva covenutulu d'in coce de Carpati.

RESMILITIA si *remiritia*, vedi : *rasmilitia*, *rasmiritia*.

RESNIRE, -*escu*, v., a maciná cu braciele, *brachils molere*, *molá manuaria molere*; a maciná cu mora manuaria; — adj. s., *resnitoriu*, -a, part. sup. subst., *resnitu*, s. f., *resnitura*; — verbulu enusui e derivatu, pote, d'in *resnitia*, s. f., *mola manuaria*, *mora manuria*, — de si d'in *resnitia* ar fi fostu se éssa unu verbu de form'a : *resnitiare*; — vericum e de preferitu : *morisca*, demin. d'in mora.

RESOCOTIRE, -*escu*, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *socotire*, (vedi la loculu seu in Glossariu, vedi si artiel. *reflectare*), a *socotí érosi*, a *reputá* = *reputare*; — adj. s., *resocotitoriu*, -a, part. sup., *resocotitu*.

RESOROCIRE, -*escu*, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *sorocire*, (vedi Glossariu : *sorocire*, *sorocu*, cumu si artiel. *reflectare*), a *soroci érosi*; — adj. s., *resorocitoriu*, -a, part. sup. *resorocitu*, etc.

RESPANTIA, s. f. (cu *t duru*), *comptum trivium*; *comptu*, *triviu*, *rescruce*, de regula pl. *rescruci*; — d'in *respandere*?

REPELLARE, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *spellare*, ce vedi in Dictionariu, (vedi si in Glossariu artiel. *reflectare*); a *spellá érosi*, iterum lavare; — adj. s. *respellatoriu*, -a, part. sup. *respellatu*, s. f., *respellatura*; — vocabulariele precedenti neglegu *gminationea* licidei *l*, si scriuu cu multa commoditate : *respelare*, *respelatu*, etc.

RESPERUIRE, -*escu*, v., d'in *resperu*, (ce vedi in Dictionariu), iter retro *vertere*; *vestigla* *relegere*, *remetiri*, *contra agere*; a *leuá*, *appucá*, *intorce*

callea inapoi; *calcá inapoi*, *contra*; *mesurá passii in deretru* sau *contra*, a *lucrá contra*; — adj. s., *resperuitoriu*, -a, part. sup., *resperuitu*, s. f., *resperuitura*.

RESPLATA, s. f., *recompensio*, *recompensio*, *remuneratio*, *compensatio*, *merces*; *recompensatione*, *compensatione*, *remuneratione*, *mercede*; — d'in : *resplatare*, -*escu*, v., *rependero*, *retribuere*, *compensare*, *remunerari*, *solvere*; a *repende*, *recompense*, *recompensá*, *retribue*, *compensá*, *remunerá*, *solve*; — adj. s., *resplatoriu*, -a, part. sup., *resplatu*, etc.; — tote de origine barbara.

RESTATORNICIA, s. f., statu de *restatornicu*, -a, adj., care e *restatoriu*, -a, *nestramutatu* d'in unu locu sau *lucru*, *leguratura* cu *cineva* ca *amicu*; — de aci verbulu derivatu : *restatornicire*, -*escu*, *restabilire*, *restaurare*, a *restabilí*, *restaurá*, *restitue*, *renová*, *repará*, *recreá*, *refece*, etc.; — adj. s. *restatornicitoriu*, part. sup. *restatornicitu*, etc., — tote cu forma fedosa si *nesufferita* Románului; *déro*, *precumu* la formele d'in Glossariu : *puternicu*, *puternicia*, *puternicire*, etc., asiá si la celle d'in covenetele acestui artielu, se potu *correge* *marile necovenientie*: tote su *deturpate* d'in una forma pura, si plena de *formosetia*, *adeco*: *restatoriu*, -a, de la verbulu *restare*, ce vedi in Diction.; d'in acésta forma a fostu *trassu*, de certu, *deformatulu* : *restatornicu*, -a, ce sta ca base la tote celle alte d'in acestu artielu, *déro*, cumu d'in *puternicu* (de *nespusa feditate*) s'au *formatu* *potericu*, asiá si d'in *orridulu restatornicu* se va *poté formá* unu *placutu* *typu*: *restatoricu*, de unde apoi celle alte : *restatoricia*, *restatoricire*, *restatoricitoriu*, *restatoricitu*; si pote mai bene *inco*, d'in *restatoriu* *directu*: *restatoria*, *restatorire*, *restatoritoriu*, *restatoritu*, *restatoritura*; — in Dictionariu, pre longa *restare*, vedi si : *restante*, *restantia*; — vedi si : *statorire*, *statoriu*.

RESTIGNIRE, *restignitoriu*, *restignitu*, etc., vedi, *rastignire*.

RESUBJUGARE, v. compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *subjugare*, (ce vedi in Dictionariu, *precumu* vedi si in

Glossariu artic. *reflectare*), a *subjugá* érosi, *superá*, *invinge*, *domitá*, = *iterum subjugare*, *superare*, *vincere*, *domare*, *domitare*, — adj. s. *resubjugatoriu*, -a, part. sup. subst. *resubjugatu*, s. f., *resubjugatura*.

RESUMARE, *resumatu*, etc., forme contr'a naturei limbei Románului; vedi in Dictionariu celle correcte : *resumere*, *resumptu*.

RETACIRE, *retacitoriu*, *retacitu*, *retacitura*; *retaciu*, etc., vedi : *retacire*, etc.,

RESVRATIRE, *resvratitoriu*, *resvratitu*, etc., vedi *resvratire*.

RETENCUIRE, -*escu*, v. compositu d'in partiel'a *re*=*re*, si verbulu *tencuire*, (ce vedi in Glossariu, vedi si articl. *refletare* totu in Gloss.), a *tencuí* érosi; — adj. s. *retencuitoriu*, -a, part. sup. *retencuitu*, s. f. *retencuitura*.

RETIPARIRE, *retiparitoriu*, *retiparitu*, *retiparitura*, etc., — tote pucinu correcte in scriptura, — vedi in Dictionariu : *retyparire*, *retyparitoriu*, *retyparitu*, *retyparitura*.

RETRACTARE, (reu : *retractare*, cu perderea lui *c*), v., compositu d'in *reu*, si d'in verbulu *tractare*, male vel inclementer habere, accipere, male mulctare, verbis obterere, asperioribus verbis tractare, verbis vexare vel verberare; a *tractá* reu, cu reu, cu inclementia; a *mulctá* reu, cu vorbe *pisá*, *calcá*, obtere; *tractá* cu celle mai aspre vorbe, *vessá* cu vorbe, *superá* cu vorbe, *bate* sau *verberá* cu covente; *amarí*, *inveniná* cu portarea si gesele; — adj. s. *retractatoriu*, -a, part. sup. subst. *retractatu*, s. f. *retractatione* sau *retractatura*; — *revoire* = *reuolire*, v. compositu d'in *reu*, si verbulu *voire* = *volire* : male *velle*, a *volí* reu, cu reu, cu perdere; — adj. s. *reuolitoriu*, -a, *malevolens*, *malevolus*, *malevolente*, *malevolu*, part. sup. *reuolitu* etc.; — de preferitu sunt formele classice : *malectractare*, *maleuolire*, cumu facu si limbele sorori, de essemplu fr. *maltraiter*.

REVELIONU, s. m., (duo fr. *réveillon*), *autelucana coena*; *cena antelucana*, ospetiu la mediulu noptei in onorea dillei de mâne, inse in genere: an-

telucanu ospetiu sau conviviu, facutu adeco inainte de luminatulu dillei urmatoria.

REVENELA, *revenire*, *revenitosu*, *revenitoriu*, *revenitu*, *revenitura*, *revenosu*, *revenu*, etc., vedi *ravenire*.

REVERENDA, s. f., (d'in adj. *reverendu*, -a, gerundivu d'in *reverere*, ce vedi in Dictionariu), *vestmentu* sau *veste* a unui sacerdote sau preutu, *sacerdotis vestis*.

REVINDERE, *revinditoriu*, *revindutu*, vedi correctele forme in Dictionariu, si prin urmare de preferitu : *revendere*, *revenditoriu*, *revendutu*.

REVISTA, s. f., una d'in formele celle mai correcte si mai compatibili limbei Románului, d'in supinulu verbului *revedere*, care suna : *revedutu*, *revisu* si *revistu* sau *revestu*, (it. *revista*, fr. *revue*), *lustratio*, *recognitio*; *lustratione*, *inspectione* *essacta* si a nome : a) *lustratione* *militaria*, *déro* si b) *lustratione* *litteraria*; — d'in supinulu *revisu*, s'a formatu si unu verbu de reu gustu : *revisuire*, cu part. *revisuitu*, in locu de *revisere*; — *déro* si mai peccatosu e *reviduire*, *reviduitu*.

REVISU, *revisuire*, *revisuitu*, *revisuitura*; etc., vedi *revista*.

REVNA si *rivna*, cumu si : *remna* si *rimna*, s. f., *zelus*, *studium*, *fervor*, *ardens desiderium*, *aviditas*, *cupiditas*, *cupido*, *appetitus flagrans*; *zelu*, *studiu*, *fervore*, *ardente desideriu*, *aviditate*, *cupiditate*, *cupidine*, *appetitu flagrante*, *amore infocata*, *inflacurata*; — *revnire* si *rivnire*, cumu si : *remnire* si *rimnire* -*cscu*, v. d'in precedentea *revna*, etc., cu sensu : *zelare*, *zelari*, *stndere*, *nití*, *adnití*, *operam dare*, *operam navare*, *petere*, *appetere*, *expetere*, *avide appetere*; *expetere*, *desiderare*, *ardere*, *amore ardere*, *nemulari*, *certare*, *cupere*, *concupere*, *concupiscere*; a *zelá*, *avé zelu*, *mare zelu*; *studé*, *avé studiu*, *profundu studiu*; *nite*, *adnite*, si *incordá* tote poterile; *dá*, *navá* opera, se *adoperá*; *pete* sau *petí*, *appete*, *espete*; cu *aviditate* sau cu *sete* *appete*, *espete*; *desiderá*, cu *ardore* si *fervore* *desiderá*, *arde* cu *ánima*, *arde* cu *ferbente amore*; *emulá*, *certá*, se *intrece*, *rivalisá*; *cupe*, *con-*

cupe, concupiscē, cu aviditate concupisce;—adj. s. *revnitoriu* si *rivnitoriu*, cumu si: *remnitoriu* si *rimnitoriu*, -a, zelotes, studiosus, aemulator, concupitor, etc., zelote, zelosu, plenu de zelu, appresu de zelu; studiosu, emulatoriu, emulu, rivale, ardente, avidu, cupidu, concupitoriu;—part. sup. *revnitu* si *rivnitu*, cumu si: *remnitu* si *rimnitu*;—s. f., *revnitura* si *rivnitura*, cumu si: *remnitura* si *rimnitura*, cu sensu appopiatu de form'a simpla: *revna* si *rivna*, cumu si: *remna* si *rimna*.

REZIDIRE, -escu. v. compositu d'in *re*=re, si *zidire* (co vedi in Glossariu), reaedificare; a reedificá; adj. s. *reziditoriu*, -a, part. sup. subst. *reziditu*, s. f. *reziditura*.

RIBARIU, -a, s. f., sterna; sterna, una passere, germ. die meerschwalbe.

RIBITIA, s. f., specia de pesce: *gobius*, germ. die grundel.

RICAIU, s. m., rímatio, fossio; rímatio, scariatura, sapatúra.

RIFU, s. m., ulna. (fr. aune); ulna, cotu de mesuratu. cotulu in mesura.

RIGA, s. m., corruptu d'in *rige*, rex;—totu asiá de corruptu e si *rigatu*, in locu de *regatu*, sau mai bene *regnu* = *remnu*, *regnum*.

RIGATU, s. m., vedi *riga*.

RIJNIRE, *rijnitoriu*, *rijnitu*, *rijnitura*; vedi *resnire*.

RIMNA = *remna*, *rimnire*, *rimnitoriu*, *rimnitu*, *rimnitura*; vedi *revna*.

RINDEA, pl. *rindelle*; vedi *rendea*.

RINDIA = *rinza*, s. f., *rindiosu* = *rinzosu*, -a, adj.,—de scrissu bene: *ransa*, *ransosu*, (vedi in Dictionariu);—inse form'a, *rindisioru*, -a, care ar fi unu deminutivu d'in *rindiosu* = *rinzosu*, se applica si ca subst. fem. dupo *Barcianu*, a) *ransiora*, germ. das kützohen, b) *ransior'a pintenelui*, germ. das spornadel.

RINJIRE, -escu, v., *rinjitoriu*, *rinjitu*, *rinjitura*,—vedi in Diction. form'a de scriptura: *ringire*, *ringitoriu*, *ringitu*, *ringitura*.

RIPSTIRE = *ripscire*, *ripscitu*, etc., vedi: *rapstire* = *rapscire*.

RISCA, s. f., frumentum nigram, saracenum frumentum; grânu negru, grânu

saracenu;—altii dau si nome mai longu: *riscasia*; inse s inainte de ca, siuera aspru, atâtu iu *risca* câtu si in *riscasia*.

RISCA = *riscu*, *riscabilu*, vedi *riscare*.

RISCARE, v., d'in care adj. subst. *riscatoriu*, -a, part. sup. adj. *riscatu*, subst. f., *risca* si m. *riscu*, tote de corressu: *rissicare* = *riscare*, *rissicatu* = *riscatu*, *rissica* = *risca*, *rissicu* = *riscu*, dupo Dictionariu.

RISCOVU, (cu s aspru sibilante), s. m., agaricus canthorellus vel delicio-sus; agaricu canthorellu sau deliciosu.

RISGAIRE, *risgatoriu* *risgaitu*, *risgaitura* vedi: *resquire*, *rescaire*.

RISIPA, *risipire*, *risipitoriu*, *risipitu*, *risipitura*,—tote de corressu in scriptura: *resipa*, *resipure*. (mai pucinu bene: *resipire*), *resipatoriu*, (*resipitoriu*) *resipatu*, (*resipitu*), *resipatura*. (*resipitura*).

RITMICU, -u, adj., relativu la *ritmu*;—*ritmu*, s. m., *rhythmus*, *rhythmu*;—vedi in Dictionariu *rhythmu* cu tote derivatele lui.

RISNIRE (cu s. aspru sibilante); *risnitoriu*, *risnitu*, *risnitura*, *risnitia*, *risnitura* vedi *resnire*.

RISU, s. m. pl. -i, pardus, lynx; par-du, lynce.

RITORICA, *ritoricesce*, *ritoricescu*, *ritoru*,—deformate d'in: *retorica* = *rhetorica*, *retorice* = *rhetorice*, *retoricu* = *rhetoricu*, *retoriu* = *rhetoriu* = *retore* = *rhetor*, (ῥητωρ);—vedi aceste forme cor-recte in Dictionariu.

RIVNA, *rivnire*, *rivnitoriu*, *rivnitu*; vedi *revna*.

1 ROBA, s. f. vehiculum manuale, pabo, curriculum trusatile, (it. carretto, fr. brouette); carrutia cu una rota, care se impinge cu mân'a, si cu care se duc sarcine;—Dictionariulu de Buda crede co *roba* e straformatu d'in pabo.

2 ROBA, s. f., vedi *robu*.

ROBESCE, adv., in modu *robescu*; *robescu*, -a, adj. relativu la *robu*, *serville*;—*robu*, -a, s. m. f., *servus*, -a, *famulus*, -a, *captivus*, -a, *manciplam*, *fugitivus*; *servu*, -a, *famulu*, -a, *captivu*, -a, *mancipiu*,

fugitivu,-a; — derivate d'in *robu*: *robía*, s. f., statu de *robu*: servitute, captivitate, jugu, oppressione; *robire,-escu*, v., capere, captivum facere, asservire, servire, (translate); attrahere, aulmos devincire, allicere, allectare; a prende, subjugá, captivá, face captivu, asservi, servi; metaf.: atrage, allectá, allece, devinci ânimile; — adj. s., *robitoriu,-a*, part. sup. *robitu*, etc. — *robota*, s. f., servitium dominale, opera vel angaria servilis; servitiu dominale, opera sau angaria servile; — de aci *robotasiu,-a*, præstans operam servilem; cellu obligatu la *robota*, cellu ce presta opera servésca. — barbarismi.

ROCIU. s. m., *rete*, *verriculum*, *funda piscatoria*; *retella*, *verriclu*, *pléssa*, *funda piscatoria*.

ROCOINA, s. f., specia de planta: *alsine media*, *Linn.*

RODA. s. f., vedi *rodire*.

RODIRE,-escu, v., fructificare, fructus affere, procreare, producere; a fructificá, adduce, produce, procreá fructe; — *roditoriu,-a*, adj. s. part. sup. subst. *roditu*, s. f. *roditura*; — *roda*, s. f., fructus, fertilitas, fecunditas, ubertas, proles, soboles, progenies, foetus; fructu, fertilitate, fecunditate, ubertate, prole, sobole, progenia, fetu; — éro *rodu*, s. m., pl.-e, fructus, foetus, progenies; fructu, fetu, progenia; de aci si: *rodosu,-a*, adj., si d'in *roda* si d'in *rodu*: plenu de *roda*, plenu de *rodu*; — d'in *rodu* nasce si *rodnicu,-a*, adj., fertilis, fecundus, fertile, fecundu; de aci: *rodnicía*, s. f., statu de fecundu, fecunditate; — *rodnicire,-escu*, v., fertilem, fecundum, uborem reddere, procreare; a face fertile, fecundu, uberu, a procreá, produce; — adj. s. *rodnicitoriu,-a*, part. sup. *rodnicitu*; — tote barbare.

RODNICIRE, *rodnicitoriu*, *rodnicitu*, *rodosu*, *rodu*, etc., vedi *rodire*.

ROGHINA, s. f., vedi *rovina* in Dictionariu.

ROGOJINA, s. f., storea, matta, teges; stória, matta, tegite; — de aci: *rogojinariu,-a*, adj., relativu la *rogojina*: *materia rogojinaria*; inse de regula ca subst. pers. m., *rogojinariu*,

cellu ce lucra, face *rogojine*; f., *rogojinaria*, inse, de regula: *rogojinaressa*; — *rogojinaria*, s. f., arte a *rogojinariului*, precumu si multime de *rogojine*; — *rogojina*, si derivatele d'in dens'a: *rogojinaressa*, *rogojinariu,-a*, se aude si cu *d* sibilante in locu de *j*: *rogodina*, *rogodinariu*, *rogodinaressa*; si de aci potu fi affini aceste covente cu urmatoriele: *rogodiu* = *rogosau*. s. m., *carex*, *carex pseudocyperus Linn.*, *scirpus*, *juncus*, *cyperus* vel *cyperum*, *feniculum*, *marathrum*, *hippomarathrum*, *mariscus*, *pallurus*, *gladiolus*, *dumus*, *dumetum*, *robus*, *rubetum*; carice, carice pseudocyperu, *Linn.*, scirpu sau juncu = *papura*, *cyperu*, *feniclu*, *marathru*, *hippomarathru*, *mariscu*, *paliuru*, *gladiolu*, *dumu*, *dumetu*, *rubu*, *rubetu*, *tufa*, *tufisiu*, etc.; — de aci: *rogodiosu* sau *rogozosu,-a*, adj., carice, *juncis*, *arundinibus plenus*; plenu de carice, de junci, sau papure, de arundini, etc.

ROGOJINARIA, *rogojinaressa*, *rogojinariu*, *rogodiosu* = *rogozosu*, *rogodiu* = *rogosau*; vedi *rogojina*.

ROIRE,-escu, v., examinare, examina condere, emittore; a essaminá, a fundá essamine, scote, duce in colonie essaminele, coloniá sau colonisá essaminele; — adj. s., *roitoriu,-a*, care *roiesce*, îndémna *roii* a essi d'in stupi si a se coloniá in stupii sei in locu de ai mammeloru albine; — part. sup. subst. *roitu*, s. f., *roitura*; — d'in *roiu*, s. m., pl.-i, essu precedentile covente, cu sensu de: *apium examen*, *pullities*, *grex*, *turba*, *colonia*; *essame*, multime nespusa, grege, turma, turba, colonia: *adesea essu d'in acellu-asi stupu mai multi roisau essamine*, *cari si allegu fia-care loculu de colonia*; — totu directu d'in *roiu* a essitu unu demin. *roiutiu* sau *roiuciu*, *roiuisiu*, de unde si alte demin. *roiuisioru* etc.; — de unde *roiu*?

ROLA, s. f., mai bene scrissu: *rolla*, si m., *rollu*, (fr. *rôle*, cu *l* simplu, germ. *rolle* cu *ll* duplu, d'in lat. *rotula*, deminutivu d'in *rota* = *rota*), 1. proprie, mica *rota*, si apoi *trochlia*; 2. volume de carte, registru, codice: *rolle de contributione*, *rolle de processe*; 3. metafo-

rice : persona, parte, caracteriu ce reprezenta unu actoriu in una drama : *acesti actori si au jocalu bene rollele loru*; — d'in rolla sau rollu s'a formatu si unu verbu : *rollare, volvere*; si unu compositu : *inrollare, conscribere, delectum habere* : *a inrolla militari*; adj. s., *inrollatoriu, -a*, part. *inrollatu, -a*, subst. *inrolatu* si *inrollamentu*, (fr. enrôlement).

ROMANITIA, si pre' alte locuri : *romonitia*, s. f., vedi *musetellu*.

ROSCALIRE si *roscolire, roscolitoriu, roscolitu*, etc.; vedi *rascolire*.

ROSETA, s. f., reu pusa in locu de *reseda*. fr. *réséda*, in sensu de : genu de plante, genu tipu allu familiei *resedacieloru*, care coprende unu numeru de douediece de specie, vivaci si annuali, d'in cari *resed'a odorante*, originaria d'in Barbari'a si d'in Egyptu, cu flori albastru, cu anthere de colore cermidia, cu odore placuta si dulce, etc.

ROSICOBANU si *rosicovanu, -a*, adj., mai bene de scrisu correctu: *rossicobanu* si *rossicovanu* = *rossicabu* si *rossicavu, -a* pentru co asiá de sene, pare coventulu legandu-se singuru, ca compositu, de alle Dictionariului: *rossiu*, (diferitu de *rosiu* ce se vede totu in Diction.), si d'in *cupu* = *cupu* sau *cavu*. ce vedi totu in Diction.: asiá déro: *rossicabanu* sau *rossicovanu*, are, de certu ca sensu : *rubrae, russae, subrubrae et profundae genae et facies*; *rubre, russe, subrubre, rossie* si *profunde gene* si *facia*. *M.*

ROSICHINA, mai bene si correctu : *rossichina*, s. f., *uva sub solis calore cocta*; struguru coptu la sore, si *staphiditu*, facutu *staphida* sau *staphylide*; — *rossiclina* nu e de câtu *rossiu*, ca deminutivu cu desinenti'a *clina* = *china*.

ROSICOVA, s. f., fructu, poma de *rosicovu*, s. m., pomu ce produce *rosicove*; de corressu in : *rossicova, rossicava, rossicovu* = *rossicavu*.

ROSIETICU, -a, adj., — coventu de tota certitudinea romanicu : *rubidos, rubicundus, subrubicundus, subrubus, subrusus, subrusus*; *rubidu, rubicundu, subrubicundu, subrubru, subrufu, sub-*

fuscu, rossiatru, etc., — de corressu in *rossiatru* dupo Dictionariu.

ROSOLIA, s. f., mai bene scrisu: *rossolia*, (de nu cumuva *rossolu* sau *rossore*, ca compositu d'in *roro* = *roue* = *ros*, si *solc* sau *sore* = *sol, solis*), câtu pentru sensu : *rossolia* sau *rossole* = *liquor*, (fr. *liqueur*, in specie fr. *rossolis*), licore, licore aromata si dulce; — in alte lessice sta acestu cuventu in formele mutilate, *rosoliu* sau *rosolu*, cu esplicarea; *crematum dulce aromatibus conditum*, vinu arsu sau fertu cu aromate.

ROSTEIU, pl. -e, *clathri, cancelli fenestrale, crates*; *clathri, cancelli fenestrali, crate, grate, vergelle de lemn* sau de ferru ingradite la ferestre; pare ceva corruptu d'in *rastellu*, de nu cumuva d'in *restellu* de la *reste* = *restis*, cu confusione de *rete*.

ROSTOCU, s. m., *quietis dies, praesertim pro militibus*; di de repansu, mai allessu pentru militari; (d'in germ. *rasttag*), neconnoscutu undeva, pre câtu scimu noi, d'in coce de Carpati.

ROSTOGOLELA, s. f., forma spuria, in locu de *rostogollitura*, sau mai bene *rotocollitura* si *rotocollu*.

ROSTOPASTE, s. f., specia de planta, *chelidonium majus*, *Linn.* germ. *das schwalbenkraut, die goldwurz*.

ROTASIU, s. m., in locu de *rotariu*, ce vedi in Dictionariu.

ROTUNDELA, s. f., forma spuria d'in v. *rotundire*, — in locu de *rotundime, rotunditate, rotunditura*, etc., de assemine cu totulu peccatosu e unu adv. ca *rotundesce*, care nu se pote derivá neci d'in verbulu *rotundire*, neci d'in adiectivulu *rotundu*.

RUBA, s. f., vedi *rubla*.

RUBARIU, pl. -e, terminu de comparatione, de parallela de essemplu: *a si face pre cotare rubariu*.

RUBEA sau *rubella, rubelle*, moneta turcesca, a cui circulatione in terr'a romanésca incetá nu de multu : *rubellele aveau, in acestu d'in urma tempu, valore de sesse lei vechi*.

RUBINOSU, -a, adj., d'in *rubinu*, ce vedi in Dictionariu, plenu de *rubini*, ce

luce de colorea *rubinului*, ce are încarnat de *rubinu*.

RUBLA, si *rubă*, s. f., moneta rusească, în valoare de patru lei noi = patru franci.

RUDA, s. f., 1. în mai multe însemnări diferite: a) *pertica, baculus, virga*; *pertica*, paru, nouella, bâtiu, baclu, vârga, vergella, fă de lemn sau de fier; b) *temo, temone* de trassu carru, curratiu, aratru: *callu de ruda, jugalis equus, equus temoni junctus, callu jugale, callu pusu la jugu, callu junctus sau injugatu la temone*; c) *labri vectis, vecte* de labru, vasu cibariu; d) *saponis tabula, tabla* de sapon, buccata de sapon, mai allessu mai lunga de câtu lata; e) *massa corae signatoriae hispanicae, massa* de cêra sigillatoria ispanica, buccata de cêra rossia de sigillatu, bacillu sau fustellu de cêra sigillatoria; e) *avium sedile*; *sedile* de passeri, pari sau nouelle pre cari saru passerile si dormu; inse: *passerile d'in paduri dormu pre ramure*; f) *ridica, palus, pedamen, pedamentum, admniculum, statumen*; *ridica*, paru, pedame, pedamentu, admniclu, statume, characi; g) *palauga, palanga* sau paranga de redicatu sarcine; h) în modu mai speciale: α) *obex=obice, clauiatore, inclauiatore*; β) *longurius, longuria, pertica pusa între calli în staululu calliloru*; γ) *gubernaculi ansa, ansa* de gubernaclu allu unei nave, torta a unui gubernaclu; δ) *argenti massa, massa* de argentu, lamina de argentu; inse: *argentum infectum, argentu infectu, nelucratu, inco în lumina*; ε) *linea, linia, linia* trassa cu unu condeliu; η) *aestuarium, estuariu, banca arenosa* ce împedica cursulu unui fluviu; θ) *radius, radiu=radia, vergella* de estensu placente, pasta sau coca pentru verice scopu; — aci întra cu form'a si sensulu, (nefiendu de câtu unu derivatu d'in precedentele 1. *ruda*), si *rudariu, -a*, s. m. f., inse de regula f. *rudaressa*, — cellu ce d'in materi'a, per excellentiam, (gr. ῥάδιον), face si vende fuse, capisterie, lingure, etc.; — de aci *rudaria*, s. f. maiestria de *rudariu*.—2. propinquitas vel

propinquis; consanguineus, vel consanguinitas; agnatio vel, agnatus; cognatio, vel cognatus; propincitate sau propincu, de appropie consanginia sau consangenu, consanginitate sau consangine, agnatione sau agnatu, cognatione sau cognatu, parentia în genere, sau conjunctione priu sange, în specie: *rudele se numera dupo arborele genealogicu, ca se si estime apropiarea sau departarea de parentia*; totu de una data 2. *ruda*, e în sensu si abstr. si concretu, cumu s'au si datu, la fă-care esplicatione amendoue espresionile, abstracta si concreta; — derivate d'in 2. *ruda*, (de care a fostu sterpa 1. *ruda*): *rudire, -escu*, v. activ. si reflex., a) în form'a activa: *a rudi pre cineva cu altu cineva = a rudi prin affinitate, prin cusatoria mai vertosu*; b) în form'a reflexiva, α) *a se rudi prin affinitate, cari su ruditi nu prin consanginitate, ci numai prin conjunctioni, obligationi*; β) *a se rudi prin sange, prin cognatione sau agnatione, prin procreatione, prin nascere, prin productione, prin generatione, prin propagatione, prin progenia, etc.*, — d'in verbulu *rudire* derivate: adj. s., *ruditoriu, -a*, part. sup. subst., *ruditu*, s. f., *ruditura*; s. f., *rudenia*, camu în acelluasi sensu cu *ruditura*; — unu scriptoriu de *Vocabulariu*, intitulatu *Dictionariu*, imparte 1. *ruda* limbei unguresi, si 2. *ruda* limbei rusesci; Miklosich reduce celle doue covente în cestione la vechiulu slavicu: *rodŭ*; noi de si la articlulu *rodu, roda*, cu tote derivatele loru: *rodire, roditoriu, roditu, rodnicu, rodnicire, rodnicia*, etc., amu concessu impromutulu, credemu tare co 1. *ruda*, si 2. *ruda* sunt romanesci impromutate de Sclavi de la Români, éro nu de acesti-a de la Sclavi, si ne obligamu a demonstrá assertionea nóstra: *primo, a* atâtu sensulu coventului 1. *ruda*, care va se dica: *pertica, vârga, vergella, palanga sau paranga, radia, vecte, temone, paru etc.*, câtu si form'a sonora, ducu derecte la limbe, ce stau, cumu s'au vedutu în mai multe articule d'in Glossariu si câteva d'in Dictionariu, ca doue d'in celle mai antice si mai cultivate, de cari

limb'a Româmului e forte strinsu legata, adeco limb'a classica latina si limb'a sanscrita indiana : sanscr. *ruh* = *rudh*, de óra ce *rudhira* = sange, pastredia *dh*, fora perderea lui *d*; éro radicea : *rudh*, insémna : a cresce, nasce, si analoge; lat. *rudis* = rude, atátu substantivulu : *rude*, care insémna : pertica, vérga, paru, batutoriu de putinelulu cu untu, etc., câtu si adiectivulu : *rude*, care are intellesu de : novitiu, tirone, abiá nascutu, etc., si prin urmare sensuri legate si analoge, cumu su legate si analoge cu form'a si mai invederatu, nu potu fi de câtu essite d'in radicea sanscrita : *rudh*, si, de certu, dupo connoscentiele de astadi, fora neci una aspiratione, stau in classic'a latina, si nu e opu de a citá inco si latine ca : *rudimentum* = rudimentu, *rudens* = rudente, fune, etc., ce de assemine, ca si celle precedenti, su strinsu conjuncte si in sensu si in forma, cu radicea sanscrita : *rudh*, allu cui sensu si forma; d'in secle nenumerate, se conserva in essentia, pre câtu in latin'a classica, pre atátu si in un'a d'in filiele classicee latina, adeco in limb'a Româmului, atátu 1. *ruda*, câtu derivatele : *rudaria*, *rudaressa*, *rudariu*, cu sensu si forma in radicea sanscrita *rudh*, si in mai multe covente de acea-asi stirpe cu a latinei classice; b) coventulu, 2. *ruda*, comparatu cu sanscritulu *rudh* = cresce, si cu derivatulu acestui-a *rudhira* = sange, demonstra pëno la evidentia affinitatea intre aceste radecine : *rude sunt celli nascuti si crescuti d'in acellu-asi sange*; c) pentru *rodu* si *roda*, comparate cu sanscritele *ruh* = *rudh*, si *rôha* = *rôdha* = generatione, crescutura, fetu, prole, muguru, flore, etc., affinitatea nu pote fi mai clara; compara in ultra si formele latine : *rudus* = *rodus* si *raudus* = massa sau materia *rude* sau nepolita. *M.*

RUDARESSA, *rudaria*, *rudariu*, *rudire*, *ruditoriu*, *ruditu*, *rudenia*, *ruda* si altele; vedi *ruda* de la inceputu.

RUDASCA (cu *s* aspru sibilante), s. f., *lucanus*, *scarabeus lucanus*; *lucanu*, *scarabeu lucanu*, unu insectu *lucuritoriu*, ce nu lipsesce, pre nopti serene a

lucuri; —, compara *ruda*, d'in care *rudasca* pare a fi unu derivatu.

RUFA, s. f., linte, *vestes linteae*, linte sordida lavanda; lintie, vesti sau vestimente lintie, lintie sordide de lautu; —pre longa aceste-a, popóru românu, in genere, distinge prin coventele: a) *alba* si *albe*, *albitura* si *albiture*, pentru vestile ce se porta mai allessu pre pelle, camesie, etc.; b) *negru* si *negre sordidu* si *sordide*; — de aci: *rufariu.-a*, adj. s., —inse ca subst. f. si: *rufaressa*, — cellu ce scie bene lauá camesiele, cellu ce si face una maiestria d'in acésta occupatione; —*ru/aria*, s. f., a) maiestria de lauatu vesti sau camesie; b) multi-me de lintie de lauatu; c) in sensu mai generale, se fia sau nu *albite*, camesiele si alte vestminte analoge se dicu *rufe*, pentru una perina, mai vertosu in calatoria; — dupo unii, coventulu *rufa* ar fi turcescu; dupo Diction. de *Buda* ar proveni de la *rufus* = *rufu*, *rufa*.

RUGNIRE, si *rucnire*, -escu, v., rugire, mugire, ululare, ejulare, vociferari, *fragorem edere*; a rugí, sberá, mugí, urlá, vociferá, emitte fragore sau fragori; — adj. s. *rugnitoriu* si *rucnitoriu.-a*, part. sup. subst. *rugnitu* si *rucnitu*, s. f., *rugnitura* si *rucnitura*; s. f., *rugnitione*; inse : s. m. *rúgnitu* si *rúcnetu*, care se aude, si: *rugnetu* si *rucnetu*, cu sensu differitu de allu participiului *rugnitu* si *rucnitu*; — vedi si: *rugire*, *rugitu*, etc., in Dictionariu, precumu si: *regnire* si *recnire*, *rignire* si *ricnire*, chiaru *rechnire* si *rehnire* etc. in Glossariu.

RUGUCIU = *rubuciu* = *rubutiu*, *rugucioru* = *rugusioru* si *rubusioru*, *rugellu* = *rubellu*, de unde: *rugelluciu* sau *rugellutiu*, —tote subst. diminutive d'in *rugu* = *rubu*, ce vedi in Dictionariu, sciendu, co in acestu opu se dau celle doue forme alle coventului, mai allessu alle coventului fundamentale allu familiee, adeco: *rugúsi rubu*; éro, de essemplu: *rubetu*, *collectivu*, numai sub acésta forma, nu si sub form'a : *rugetu*, etc.

RUJA (dupo locuri: *rudia*, *rugia*, *rusia*, *rosia*), s. f., 1. Diction. do *Bud'a* cu form'a : *rusia* sau *rosia*, esplica : a) *rosa*

= rosa, rosa in genere, mentionandu si *trandafilu*=cu rosa; b) *rusia* sau *rosia galbina* sau *selbatica*, si compara si a-césta flore totu *trandufirului*; c) *rusiulitia* si *rosiolitia*, si transmite la: *rosiora*, (care de certu e f. de la adj. *rosioru*; vedi in Diction. *rossioru*), care ua esplica prin calandala officiualis, Linn.; 2. dupo *Barcianu*: *ruja* = germ. die *butterblume*;—mai antâiu de tote observâmu eo: *ruja*, *rugia*, *rusia*, *rusa*, *rosa*, lat. *rosa*, gr. *ῥόδον*, sunt afini sau provinu d'in acea-asi radice, si in specie: *rusia* provine d'in form'a adj. *rosous*, -a, -um; inse cu *rosia*=*ruja*, de ordinariu se desémna alta flóre, care n'are commune cu *rosa* de câtu colórea, precumu e *malv'a*=*malb'a*=*nalb'a*.

RULADA, s. f., 1. dupo fr. *roulade*, f., *vox volutatim inflexa*, *voeis cursus per omnes sonos*; voce pre voluntate inflessa, cursulu voeci prin tote sonorile;—*rulada*=fr. *roulade* e una placere, ba chiaru desfetatione sau oblectatione de cantu, de canticu, cantione; inse form'a: *rulada*, dupo francésc'a, e incompatibile cu natur'a limbei Românilui; coventulu francescu e formatu d'in acellu-asi radicale cu rôle = *rolla* sau *rollu*, (vedi *rola* in Glossariu); in limb'a româna nu incupe, cu decore, de câtu dupo *rolla*, a nome in part. verbului: *rollare*, *rollatu* -a, si precissu; s. f., *rollata*, *una rollata*;—écco si cateva frasi prin tote sonore, cumu s'a dissu la inceputulu acestui articlu: vario voeis flexu sonum ducere, a duce cu variu flessu sonulu; sonum continuo spiritu trahere in longum ac volutare; a trage sonu cu continuu spiritu in longu si a bene volutá; vocom continenti spiritu modulate diffundere, a diffundere, pre modulate, vocea cu continente spiritu; *volutatim inflectere*, pre voluntate a inflecte, etc.;— 2. *ruleta*, s. f., dupo fr. *roulette*, *rotula*=*rotula*; *rotilla*, — form'a fr. *roulette* nu convine, limbei române, ci chiaru disturba; convinu inse limbei române forte bene: *rotilla*, *rotula* si *rotula*, afora de nu ne ar placé a creâ totu d'in *rola* = *rolla*, una forma in deminutivu: *rolleta*.

RUMENELA, *rumenellu*, *rumenire rumenitu*, *rumenitura*, etc., vedi: *rumenu*.

RUMENU, si *ruminu*, -a, adj., *rubinus*, *rubicundus*; *rosiu*, *rosiaticu*; derivate: *rumenu* sau *ruminu*, s. m. pl. -e, *fucus*, *pigmentum*, *cerussa*, *purpurissa*, *minium*, *rubriceta*, *rubrica*, *roseus color*; *fucu* sau *deressu*, *pigmentu* sau *spolitura*, *cerussa*; *purpurissa* sau *purpurium*, cu *facia* ca de *purpura*, *miuiu*, *rubriceta*, *rubrica* sau *rossiu*, *spolitura* cu *rossiu*, *rossia* colore;—*rumenosus* sau *ruminosu*, -a, adj., plenu de *ruminu* ca subst. mai susu: *rosens*, *ruber*, *rubicundus*, *rubens*; *rosiu*, *rubru*, *rubicundu*, *rubente*, *rossiaticu*, *rubricu*; écco unu essemplu: *ruminulu faciei* = *rumin'a facia a Domnei*; etc.;— *rumenellu* si *ruminellu*, -a, adj., deminutivu d'in *ruminu*; de unde s. f. *ruminella*, pl. *ruminelle*, in celle mai multe sensuri d'in *ruminu*, s. m. (vedi mai susu): *deressu* sau *dressu*, *fucu*, *pigmentu*, *spolitura* pre *albu* in *rossiu*; etc. *rumenire* si *ruminire*, -escu, *rubere*, *rubescere*, *colore rubro inducere* vel *inducere*, *fucare*, *os fucare*, *luco illinere*, *merces fucare*, *incretare faciem*, a *rubé* sau *rubí*, *rubescere*, *rossí*, *unge* cu *rubru* sau *rossiu*, *fucá*, *derege*, *fucá labrele* sau *faci'a*, a le *spolí* cu *rossiu*, *unge*, *alline* cu *fucu* sau *deressu*, *fucá merci*, *incretá faci'a*, *spolí* cu *creta*;—adj. s. *rumenitoriu* si *ruminitoriu*, -a, care scie *rumini*, *rossí*, *fucá*, *derege*, etc.; part. sup. subst. *rumenitu* si *ruminitu*, s. f. *rumenitura* si *ruminitura*: *ruminitura de mentioni*;—spuria e form'a *rumenella*, care nu e neci necessaria candu avému, *ruminu-lu*, *ruminitu-lu*, *ruminitur'a*, etc., — D. Miklosich refere romanesculu *rumenu*, la vechiulu slavicu: *rumenu*, éro v. slavicu la magnific'a si forte vigoros'a sanscrita *rudh*, prin care amu esplicatu totu articlulu d'in *rudh* impreuna cu *roda* si *rodu*, lassate de doctulu slavistu fora neci una esplicare, fora neci una ratióne; noi inse precumu amu demonstratu la *rudh*, asia vomu demonstrá si aci, co *rumenu* se léga strinsu de vigoros'a stirpe a radicei sanscrita *rudh*; si écco cumu: sanscritulu *rudh*, iu

form'a causale face *rô-pa-yami* = facu se cresa; de aci se deriva multime de covente, substantive sau adiective; noi vomu citá numai cateva forme derivate; a) *râpa*, s. n. statura d'in crescere, formosa statura, formosetia, forma, colore, rubore, rossietia, naturale proprietate, natura, indole, ingeniu, etc.; b) *râpya*, adj. = formosu, nespusu de formosu, confer. gr. *ἀνδροπρόσωπος*, etc.; c) *rô-man*, s. f., = splendidu peru; d) in fine: *rômanthayae*, v. = rumigare = *ruminare* = rumigare, etc.; — nu remane de câtu una scurta observatiune, co *ruminu* e cu *m* in locu de *p*, ce sta in verbulu sancritu causale *rôpayami*; inse *m* si *p* amendoue labiali, se potu mutá, scambiá un'a in alt'a; de alta parte, de faptu, si in classic'a: *ruminare* = *rumigare*, precumu si in sanscrit'a: *rôman* = *essimiu* peru, si *rômanthayae* = *rumigare*, etc., care tote au unu *m*, si de certu, in *ruminu* allu nostru e originariu de mai multe lunge secle, in gur'a Românu-lui, forá ca acestu-á se fia fostu constrinsu a lu impromutá d'in gur'a Sclavului. *M.*

RUMU, s. m., *sucous sacchariferae arundinis igne vaporatus*, (fr. *rhum*, angl. *rum*), succu de saccharifera arundine, sau canna, evaporatu prin focu: *cu rumu se facu thee excellenti*; — pre a locuri se aude si cu *o* in locu de *u*; in totu casulu e mai bene *u*, si in genere de preferitu form'a francesca: *rhum*, cu finalea romanésca *rhumu*.

RONDUNE, = *rundiné*, *rindiné*, *runduré*, *rundunitia*, — tote reu scrise in locu: de *rundinella* sau *rondinella*, etc. — póte co n'ar fi de prisosu a restabilí si form'a originale: *rundine* sau *rondine* d'in care *rondinella* deminutivu.

RUPTASIU, -a, s. m. f., forma spuria essita d'in radecina curatu romána; vedi *ruptariu* in Dictionariu.

RURALU, adj., forma peccatósa in locu de *rurale*, ce vedi in Dictionariu.

RUSALIA, pl. *rusalii*, form'a peccatósa; vedi in Dictionariu *rosale*.

RUSIA, *rosia*, etc., vedi *ruja*.

RUSIETIA, *rusietiu*, *rusinare*, *rusinatoriu*, *rusinatu*, *rusinatura*, *rusinosu*, etc., vedi in Dictionariu: *rossietia*, *rossietiu*, *rossinare*, *rossinatoriu*, *rossinatu*, *rossinatura*, *rossinosu*, etc.

RUSUNOIU si *rusuroiu*, s. m., pl. -i, libru rasu, germ. *das trogschererl*, libu rasu; — nu scimu se se audia d'in coce de Carpati; [cu tote aceste-a credemu, co amendoue coventele su românesce, probabile forte cu amendoue vocalile *u* d'in *a* obscuru: *rasanoiu*, *rasarioiu*, cu *n* elisu d'intre *oiu*, asiá co integre ar fi: *rasanoniu* si *rasaroniu*, cari su augmentative d'in: *rasanu* si *rasaru*; éro aceste-a d'in urma su formate d'in *rasu* de la *radere*. *M.*

RUTINA, s. f., (dupo fr. *routine*), assiduus usus, quotidiana exercitatio, *studium*; assiduu usu, cotidianu invetiu, cotidiana essercitacione, cotidianu essercitiu, studiu, lucru laboriosu si fora interrumpere; — derivate: *rutinare*, v., a face *rutina*, face multu essercitiu, asiá co prin consuetudine, invetiu si essercitacione assidua, adjunge departe, apoi a lucrá cu abilitate, cu desteritate, cu aptitudine; — adj. s. *rutinatoriu*, -a, part. sup. subst. *rutinatu*, s. f. *rutinatura*; — *rutinariu*, -a, (fr. *routinier* si *routier*) adj. s., relativu la *rutina*, plenu de *rutina*, si ca subst. care lucra prin *rutina*: *qui a trita via nunquam deflectit, in re exercitatisissimus, multum diuque versatus, belli usu peritus ac pugnis exercitatus*; care neci una data nu deflecte de la callea batuta, essercitatisissimu in unu lucru, multu si in delungu versatu in lucru, essercitatu prin lupte, care e invehitu, imbetranitu in unu lucru: abile, desteru, indemanaticu, pceceptu, astutu, fallace, insellatoriu, etc.

RUTINARE, *rutinatu*, *rutinatoriu*, *rutinariu*, etc., vedi *rutina*.

RUTISIORA, s. f., si s. m., *rutisioru*, specia de planta, dupo *Barcianu* germ. *die krötendistel, das heilblatt*; — invederatu derivatu d'in plant'a *ruta*, ce vedi in Dictionariu, a nome: *rutisiora* si *rutisioru* sunt deminutive d'in *ruta*.

S.

SA, a) puru : *sa*, la unii cu accentu grave : *sà*, care nu are locu pre acestu pronome possessivu de person'a III, gen. f. contrassu d'in *sea*, gen. m. *seu*, ca si *ta* d'in *tea*, gen. m. *teu*, inse numai *mea*, gen. m. *meu*; — b) *s'a*, cu elisione de la pronumele personale *se* person'a III in acusativu : α) in fiitoriu : *s'a duce de la tene*, in locu de : *se va duce de la tene*; co-ci a claru e mutilatu, in massele poporului, d'in *va*, person'a III a verbului *voire*, ce, ca auxiliariu allu fiitoriului, e in locu de *volire*, si nu numai in III persona singularu, ci si in tote personele d'in numerulu singulariu si plur., (vedi in Dictionariu *voiu=oiu*); β) in perfectulu periphrasticu, in person'a III singularu si plurale a acestui tempu perfectu; sing. : *s'a datu mare donu bisericeci*, in locu de : *se a datu*, etc.; asiá si in plur. *s'au datu premie*, (vedi verbulu *avere* in Dictionariu); γ) *sa*, cu a obscuru, in locu de *se* cu e obscuru, care se pune inaintea subiectivului sau conjunctivului : *se faci*, *se faca*, *se nu faceti*, unde unii si permittu a scrie : *su fuci*, *sa faca*, *sa nu faceti*, etc.; — c) si mai peccatosa e form'a : *şa*, in locu de *siéa*, *siéua*, si acésta-a in locu de *sella*, (cu s aspru sibilante), pl. *sélle*; vedi in Dictionariu *sella*.

SABASIU, s. m., coventu tractatu numai in Dict. de *Buda*, cu sensu de : forma, species externa, habitus corporis, factura, creatura; forma, specia sau figura esterna, statura a corpului, creatura, factura sau faptura; — barbarismu.

SABOIESCE, adv., sartoris more; ca unu croitoriu, de la adj. *saboiescu*, -a, adj., relativu la *sabou*; — *sabou*, s. m., sartor, sartoriu, croitoriu; de aci si verbulu : *saboire*, -escu, sartorem agere, a fi croitoriu, a cose sau carpi; — part. sup. *saboitu*; etc.; — covente de origine ungu-

resca neconoscute d'in coce de Carpati.

SABORU si *saburu*, s. m., specia de planta aloes, (fr. *aloès*), aloé : cu *suculu saburului se facu purgative de stomachu*.

SACA, (pronuntia *sacá*), s. f., vasu de carratu apa de la vadu sau de la unu rezervatoriu de apa; — coventu turcescu; — se chiama *sacagiú*, s. m., care carra apa cu sacau'a.

SACALU, s. m., vasu pentru stingere-re focului; — se pare a fi acellu-asi cu *sacá*, inse neconoscutu d'in coce de Carpati.

SACAZU, (pron. *sacázu*), s. m., mastiche, mastix, mastichum, lentiscus; masche, mastica, mastice, mastichu sau masticu, lentiscu; vedi si in Dictionariu: *mastica*, *masticu*, *lentiscu*; adauge derivate : *masticare* si *lentiscare*, v. (fr. *masticuer*), a mesticá cu *mastica* sau cu *mastic*, *lentiscu*, etc.; — part. sup. *masticatu* sau *lentiscatu*; s. f., *masticatura* si *lentiscatura*, etc.

SADEA, adj., s. f., applicatu inse si la genulu m. si chiaru ca adv., cu sensu de : simplu, fora ornamentu, monotonu, vulgare, infimu, fora neci unu gradu de onori, etc.; — coventu turcescu.

SADIRE, *saditoriu*, *saditu*, etc., vedi *sadu*.

SADU, pl. *uri*, planta, plantarium, semen; planta, plantariu, micu arborellu de plantatu, seme, sementia, etc.; — derivate : *sadire*, -escu, v., *serere*, plantare; a plantá; metaf. : *a sadí in ánimel copilliloru cogitationi si sentimente inalte si nobili*; — adj. s. *saditoriu*, -a, part. sup. subst. *saditu*, s. f., *saditura*; — D. *Miklosich* refere *sadu* d'in limb'a romána la v. slavicu *sadŭ*, fora se considere intru nemica, co *sadu* allu limbei románe sta in strinsa lega-

tura cu latinulu *satus*, de la verbulu *serere* = seminare, de care differe numai prin litter'a *d* scambiata d'in *t*. cu probabilitate spre espremerea differentiei de sensu intre *satu* = planta, si *satu* = pagus, vicus.

SAFIANU, s. m., vedi *sastianu*.

SAFIRU, pl.-e, *sapphirus*, (σάπφειρος, fr. *saphir*, germ. der *sapphirstein*, *sapphir*); pétra pretiosa, gemma, nestimata : *safirulu e gemma albastra*; — orthographi'a latina : *sapphirus* in consonantia cu cea gréca σάπφειρος, ni se pare de preferitu; — derivate : *sapphirare*, v.; adj. s. *sapphiratoriu,-a*, part. sup. *sapphiratu*, *sapphiratus*, ornatu cu *sapphire*, s. f. *sapphiratura*, in fine : *sapphirinu,-a*, adj., *sapphirinus*, ornatu de *sapphire* : *sapphirinus lapillis ornatus*, ornatu cu *sapphire*.

SAFRANIU,-a, adj., cu tonu sau accentu pre *i*, in regula; inse, pre a locuri se sibila aspru s iniziale allu coventului, asiá co ici se aude : *siafraníu*. si collo : *siofraníu*; (vedi *safranu* in Dictionariu), de colore de *safranu*, facia de *safranu*, color croceus, faeces crocea.

SAFTEA, s. f., (pre a locuri si : *seftéa*, fiendu co plur., fia d'in *saftea* sau d'in *seftéa*, se dice : *saftele* si *seftelle*, dupo locuri; de acea-a si in singulariu si *saftele* si *seftelle*, remanendu in urm'a acestui articlu a se desbata si allege), in sensu de : *strena*, vendendi *primordiam*, utendi *primordiam*, *initium*, *orsus*, *primordium*, 1. *strena*, donu de prim'a di a annului; 2. *primordiu* de vendere, de vendutu, inceputulu ce se face sau nu se face, inceputulu unei dille cu inceputulu unei merce cu fauste vendiari, etc.; 3. in genere : *primordiu* de usu, de servitiu; *primordiu*, *fatu*, *casu*, *sorte*, *tote bone* si *fauste*, etc.; — derivate : *safcellare* sau *seftellare*, v., *primitias habere alicujus rei*, *uti priori loco*, *auspicato ordiri*; a avé *primitiele* unui lucru, a usá de *primulu locu*, a ordi pre *auspicate*; — adj. s. *safcellatoriu* sau *seftellatoriu,-a*, part. sup. *safcellatu* sau *seftellatu*, etc.; — d'in celle doue : *saftele* si *seftelle*, cea cu *a* in syllab'a initialo pare mai pucinu mutilata, asiá co

saftele se pote dice degenerata d'in *saftele*, care fusse, forte probabile, nascuta d'in unu *saptu,-a*, participiu, de la verbulu *sapere*, a gustá cu placere, a avé in placu; desinenti'a : *ella*, deminutivu, care e si *resfaciatoria*, *desfetatoria* in totu modulu, — acésta desinentia devine una d'in celle *delectatorie* impreuna cu *saptu*, de unde si : *sapore*, *sapidu*, etc.; vedi in Dictionariu *sapere*. *M*.

SAFTIANARE, *sastianatoriu*, *sastianatu*, *sastianatura*, *sastianaria*, *sastianariu*, etc.; vedi *sastianu*.

SAFTIANU, pl.-e, (pre a locuri : *safianu*, pote in locu de : *saffianu*, unde sta *f* secundu in locu de *t* assimillatu cu *f* primu), in sensu de : *hircinum corium concinnatum*, *caprina aluta*, *hirci* rel *capri*, *capræ nitidum corium*, *aluta*; *coriu* de capre aptatu si adaptatu, *pelle* de capre forte molle si fina; *aluta*, *pelle* molle si *coriu* teneru, apoi si : *saccu*, *saculetiu*, *bursa*, *ba* chiaru : *ornamentu*, *fucu*, *pigmentu*, *cerussa*, *purpurissu* etc.; — derivate : *sastianariu,-a*, adj. s. d'in *sastianu*, relativu la *sastianu*, éro ca subst. m. *sastianariu*, si f. *sastianaria*, inse forte desu : f. *sastianeressa*, care *lucra pelle* de capra, etc.; — *sastianaria*, s. f., d'in *sastianariu*, *maiestria*, *arte*, *officina*, *stabilimentu*, *vendiare* de obiecte de *sastianu* lucratu, etc.; — *sastianare*, v., a lucrá *PELLI* de capre, etc.; adj. s., *sastianatoriu,-a*, part. sup., *sastianatu*, s. f., *sastianatura*; — *sastianulu* inco se pare a descende d'in acea-asi radice, de unde aflaramu co descende *saftele*, adeco d'in *saptu,-a*, part., d'in *sapere*, asiá co *sastianu* e si ellu, ca si *saftele* = *saftele*, chiaru si puru : *saptianu*, in locu de *sastianu*; una observatione vine a confirmá co *sastianu*, e in locu de *saptianu*, — acésta observatione, e co d'in collo de Carpati, se dice *safianu* sau mai bene *saffianu*, in locu de *sastianu*, cumu dicemu noi cesti-a de d'in cóce de Carpati; germauii scriu *saffian*, éro francesii au cu totulu altu coventu, adeco : *marquin*.

SAHANU, s. m., *lanx*, *catinus*, *catillus*, *catinulus*, *patera*, *patella*; *lance*, *catinu* sau *catinia* = *catia*, *catillu*, *cati-*

nulu sau catinuru, catinella, patera, patella; — nu pote fi turcescu, cumu pretendu unii, ci, forte probabile, *sahana* e in locu de *sagana*, prin mutilationea lui *g* in *h*, forã se ne intendemu a face mai multe discussioni.

SAHARARIA, *saharella*, *saharisire*, *saharisitu*, *saharnitia*, *saharosu*, *saharu*, — tote forme peccatose in locu de; *sachararia*, *sacharella*, *sacharicella*, *sacharisire*, *sacharisitu*, *sacharosu*, *sacharu*, sau mai bene: *sacchararia*, *saccharella*, *sacchuricella*, *saccharisire*, *saccharisitu*, *saccharosu*, *saccharu*; inse, in locu de *saccharisire*, *saccharisitu*, mai bene: *saccharire*, *saccharitu*, sau *saccharare*, *saccharatu*, — éro *saccharnitia* e incompatibile cu limb'a Românilui; vedi formele celle bone in Dictionariu.

SALIA, s. f., *stabulum*, *equile*, *bovile* vel *hubile*, *ovile*, *caprile*; *stabilu* sau *staulu*, *bovile* sau *bubile*, *ovile*, *caprile*; *staulu* e nome generale de adappostare pentru pecore, éro celle particulare, cumu: *ovile*, *bovile*, *caprile*, etc., se applica numai la specie de pecore.

SALAHORU, (si fora *h*: *salaoru*), s. m., *opera*, *operarius*; *operariu*, omu constrinsu a lucrã, fora mercedo, pre una sau mai multe dille: *angariu*; — *salahoria* si *salaoria*, s. f., statu de *salahoru* sau *salaoru*, tempu câtu lucra; — pare co *salahoru* si *salaoru* nu su de câtu mutilate d'in *salariu*; — *salahoria* sau *salaoria*, *angaria*.

SALARITIA, s. f., *salinum*; *salinu*, sare de culina, cumu si de mésa; vedi *salinu* in Dictionariu.

SALASELLU, s. m., *habitationeula*; mica abitatione, deminutivu d'in subst. *salasiu*; éro *salasiu*, pl.-e, l. *habitatio*, *domicellium*; casa, abitatione, *domiciliu*; 2. *hospitium*, *deversorium*, *ospitiu*, *ospitaria*, *deversoriu* sau locu de abbatere d'in calle spre repausu si spre manca-re; — *salãu* sau *salèu*, s. m., *hospes*, *deversor*; *ospite*, *deversoriu*; — inse acestu coventu *salèu* sau *salãu*, nu e con-noscutu d'in coce de Carpati; — *salasiariu*, s. m., *curator hospitiorum*, *curatoriu*, *magistru* de ospitie; — *salasire*, -escu, v., *collocare*, *habitare*, *demo-*

rari, *sedere*, *hospitio recipere*, *devertere*, *deverti*, *divertere*; a *collocã*, *abitã*, *sedé*, *locu*; a *recepe* in ospetiu, a *dã* ospetiu, a *deverte*, se *abbate* pentru repausu, *dormitu*, *mancare*; — adj. s., *salasitoriu*, -a, ce *trage* sau se *abbate* undeva; in forma f. reale: *salasitoria*, *contrassa*: *salasitoré* = specia de planta: *ononis spirosa et mitis*, Linn.; germ. *die hanhechel*; — part. sup. subst. *salasitu*, s. f., *salasitura*; — si altu verbu: *salasiuluire*, *abbreviatu*: *salasuluire*, si *salasluire*, (cu *s* aspru sibilante inainte de *l*), in acellu-asi sensu ca si precedentele; adj. s., *salasluitoriu*, -a, part. sup. subst., *salasluitu*, etc.; — radicea: *salasiu* ocurre in ung. *szállás*, comparasclav. *selo* = satu, d'in lat. *sedes*.

SALASIARIU, *salasire*, *salasitoriu*, *salasitoré*, *salasluire*, *salasluitu*, *salasiu*, *salãu* sau *salèu*, etc., vedi *salasellu*.

SALATEA, s. f., cu *t* sibilante, care se corrige prin geminationea, ce se cere, de necesse, între *eã* finali, cumu: *salatella*, pl. *salatelle*, dissu de totu Romanulu d'in tote locurile, una specia de plante, *ranunculus ficaria*, *chelidonium minus*, Linn.

SALATA, s. f., érbã sau erbe de *salata* sau *mancare salata* bene *sarata*, ce vedi in Dictionariu, aci inse e vorb'a de trei specie de plante, descrisse de D. *Barcianu*: a) *salat'a iepurelui* (*leporelui*), lat. ? *prenautes*; b) *salat'a mielului* (*amnellului*), germ. *der ackerbaldrian*; c) *salat'a selbatica*, germ. *der lãmmerlattich*.

SALATIA, s. f., (cu *ti* duru), specia de plante dupo D. *Barcianu*, germ. *das scharbockskraut, feigenwurzkrant*.

SALATIC'A ZIDULUI, s. f., (*salatica* e totu d'in *salata*, cu desenenti'a *ica*), specia de plante, dupo *Barcianu* germ. *das chondrillenkauf, die spanische weg-warte*.

SALATIRU, pl.-e, (dupo fr. *saladler*), *olitoria laux*; lance de erbe de manca-re; — form'a fr. *saladler*, nu convine nornei limbei Românilui; ci numai forme, ca: *salatru*, *salatariu*, ca subst. reale, co-ci ca subst. person. ar insemnã: a) cellu cui place *salat'a*, b) cellu ce

cultiva, vende *salata*, etc., vedi in Dictionariu *salata*, care nu e *turcésca*, cumu a trecutu prin mente unui scriptoriu de Vocabulariu intitulatu *Dictionariu romano-francesu*.

SALBA MOLLE, s. f., specia de plante : *evonymus europaeus*, Linn., germ. *der spielbaum*, *spindelbaum*.

SALBIA, s. f., ce vedi in Dictionariu, unde a lature cu a nóstra *salbia* stau lat. *salvia*, ital. port. isp. *salvia*, prov. *salva*, fr. *sauge*, si cu tote aceste-a minunatulu scriptoriu de *Dictionariu romano-francesu* scie si d'in *salvia* se faca unu coventu germanu, *salbei*, pre care chiaru Germanii caracteriza de strainu limbei loru.

SALCAMU, (pronuntia *salcâmu*), s. m., specia de arbore, *acacia*; *acacia*; — *salcamescu*, -a, adj., de *salcâmu*; *salcamosu*, -a, adj., plenu de *salcâmi*; — *salcametu*, s. m., locu plantatu cu *salcâmi*; — mai multu de câtu probabile, co *salcâmu* e una prole a *salcei*, si s'ar scrie mai bene *salcâmu*.

SALCICORNU, s. m., specia de plante : *salsola kali*, Linn., *soda*; *salsola calia*, *soda*, sare de cenere, sau sare de cenusia.

SALCIUNE, si *salcione*, s. f., *insipiditas*, *fatuitas*, sine sapor, *saporis expers*; *insipiditate*, *fatuitate*, fora sapor, *esperte de verice sapor*; — de certu *salcione* e fetulu unui verbu, cumu e fetu si adj., *salciu*, ce vedi in Dictionariu; verbulu ar soná : *salcire*, -escu, part. sup. subst., *salcitu*.

SALEPARIA, s. f., *maiestria*, arte, negociu allu *salepariu-lui*; *salepariu*, -a, adj. s., care face si vende *salepu*; — *salepu*, s. m., substantia vegetale si alimentaria ce prepara orientalii, d'in radecinele mai multoru orchie, si care da unu nutrimentu sanetosu si usioru, coventiosu mai vertosu morbosiloru.

SALEPARIU, *salepu*, etc., vedi *saleparia*.

SALINA, s. f., *aplum graveolens*, Linn., *apiu graveolente*; — vedi in Dictionariu : *salinu* = *salina*, forme cari stau in relatione cu cea insemnata aici.

SALITIA si *sallitia*, s. f., deminutivu

d'in *sala* sau *salla*, ce vedi in Dictionariu.

SALITRARIA, s. f., substantia de *salitra* sau *salitru*, ce vedi in Dictionariu; — *salitrariu*, -a, adj. subst., cellu ce scie lucrá *salitra* sau *salitru*; — vedi si *salpetru* in Dictionariu.

SALNICA, s. f., una specia de plante : *glechoma hederacea*; *glechoma ederacia*; — vedi si : *rotunjora* = *rotundiora*.

SALNITIA, s. f., (contrassu d'in *salinitia*, de la *salina* sau *salinu*, ce vedi in Dictionariu, de unde *salinitia*, ca deminutivu; inse in specie) : *salinum*, *salitium*, *salinu* sau *salina*, *salillu*, vasu micu de sare ce se pune pre mésa.

SALONASIU si *sallonasiu*, s. m., deminutivu d'in *salone* sau *sallone*, ce vedi in Dictionariu; inse *salonasiu*, e forma spuria; mai bene ar fi : *salonellu* sau *sallonellu*.

SALOPU, s. m., *palla*; mantellu de femina si fora manice.

SALTEA, (mai bene *saltella*), s. f., pl. *saltelle*, *culcita*; *culcita*, pre ce te *culci*: *sternutu*, *asternutu*, *stratu*, *straiu* sau *straliu*; — *saltellucia* sau *saltellutia*, s. f., deminutivu d'in *saltella*, *culcitala*; noi nu credemu co *saltella* se fia de origine *turcésca*, ci mai currendu inclinâmu a crede co provine d'in *salutu* de la verbulu *salire* = *sarire*.

SALUIRE, -escu, v., part. sup., *saluitu*, adj. s., *saluatoriu*, etc.; vedi : *salasellu*.

SALVA, s. f., vedi *salve*, form'a mai normale, in Dictionariu.

SALVATA, s. f., si m., *salvatu*, in sensu de : *mappa*, *mappula*, *mantile*; *mappa*, *mappula*, *mantile*, *servietu* sau *servietu* de mésa; vedi *servietu* = *servietu* in Dictionariu; inse *salvata* si *salvatu* nu su connoscute d'in cóce de Carpati; — dupo forma se pare a fi unu impromutu de la ital. *salvietta*, nu de la fr. *serviette*, cumu pretende Dictionariulu de *Buda*.

SAMA, *samuire*, *samuitu*, etc.; vedi in Dictionariu si in Glossariu : *séma*, *semuire*, *semuitu*, etc.

SAMALAGRA, (mai bene *samala-*

gella), subst. fem., plur. *samalagelle* : *pannus bombycinus*, materies vel *materia bombycina*, serica; *pannu bombycinu*, *pannura bombycina*, *materia bombycina* sau *serica*; *samalagellele su materie serice orientali*.

SAMACHISIA, s. f., vedi *semichisia*.

SAMADASIU, *samaduire*, *samaduitu*, etc., vedi *séma* in Glossariu.

SAMANIU (pron. *samaníu*), -a, adj., vedi *séma* in Glossariu.

SAMARARE, *samararia*, *samarariu*, *samaratu*, *samaratoriu*, *samaratura*, *samaru*, — vedi in Dictionariu tote si mai multe si mai correcte, conforme naturei limbei Românului: *sagmare* si *sagmariare*, *sagma*, *sagmariu*, *sagmarariu*, *sagmariatu* si *sagmaratu*, *sagmaratoriu*, *sagmaratura*, *sagna* = *sagma*, *sagnire* = *sagmire*, etc.

SAMBATA, s. m., vedi *sabbata* in Dictionariu.

SAMBILA, s. f., specia de plante: *hyacinthus* vel *hyacinthos*, dupo *Linn.* *hyacinthos orientalis*, germ. *die weiße hyacinthe*, gr. *ὄακυνθος*; vedi si: *zambila* in Glossariu.

SAMCEA si *sancéa*, s. f., vedi in Dictionariu form'a normale si compatibile limbei Romanului, adeco: *senticella*.

SAMESIA (pron. *samesia*), *samesiu*; vedi *séma* in Dictionariu si in Glossariu.

SAMMEDRIU, s. m., in locu de *San-Demetriu*, si mai bene: *Sânctu Demetriu*.

SAMPETRU, s. m., in locu de *Sâm-Petru*, si mai bene *Sânctu-Petru*.

SAMOVARU, s. m., *cucuma theae sinensis*; vasu in care se ferbe theia; — de origine russésca?

SAMSARLICU, s. m., *proxenetæ*, *pararii* *mnus*; officulu unui *prossenetu* sau *parariu*; — *samsariu* (si *samsaru*), s. m., *proxeneta*, (*προξενήτης*), *pararius*, (it. *sensale*, germ. *sensal*, fr. *courtier*), *prossenetu*, *parariu*, *mediatoriu* sau *intermediariu* la venderi si comperari; — *samsarlicu* e cu desinentia curatu turcésca: inse nu e demonstratu, déco radicea e assemine turcésca.

SAMTARTOU, s. m., (d'in ungueresculu: *számtartó*), *computatoriu*, care face computele, *computabile*; — barba-

rismu orribile neconnoscutu d'in coce de Carpati.

SAMUIRE, *samuitoriu*, *samuitu*, *samuitura*, etc.; vedi *séma* in Glossariu.

SAMURU, s. m., *mustella zibellina* vel *zibelina*, *martes zibelina*, (germ. *zobel*, fr. *martre-zibelline*), *mustella zibelina*; *marte zibelina*: *samurii au pellice su negre luciöse si cari se netidescu forte bene*.

SANCEA (pron. *sancéa*), s. f., vedi *sancéa*.

SANCHIU, -a, adj., *taciturnus*, *moestus*, *tristis*, *morosus*, *torvus*, *tetricus*, *acerbus*, *venenosus*; *taciturnu*, *mestu*, *tristu*, *morosu*, *torvu*, *tetricu*, *acerbu*, *supperatosu*, *amaratosu*, *venenosu*, cu *ánima amara*; — forte probabile, co *sanchiu* e in locu de *sanctu*, fetu d'in *sancire* = *sancire*, cu sensu, ce vedemu, formatu d'in coventulu *sanctu*, unu mostru de reutate, precumu si *morosu* = *morosus*, d'in inceputulu acestui articlu, nascutu d'in *more* = *mos*, *moris*, ce espremu ceva morale, perfectu bonu, degenerà, ca si *sanchiu*, in: *inderetricu*, *importunu*, *fastidiosu*; — totu aci se inseria si: *sandicosu*, -a, care are acellu-asi sensu cu precedentele *sanchiu*, si prin urmare n'avemu de câtu se declaràmu, cu certitudine deplena, co si *sandicosu* e in locu de *santicosu*, cu scambiatione de *t* in *d*, si acestu-a in locu de *sancticosu*, prole a celei mai perfecte radice: *sancire* = *sancire*; — inse *sandicosu* e nascutu d'in substantivulu: *sandacu* sau *sandicu*, in sensu de: *taciturnitas*, *tristitia*, *moeror*, *morositas*, *tetricitas*, etc. (vedi la inceputulu acestui articlu adiectivele produse).

SANDICOSU, -a, adj., *sandicu* si *sandacu*, s. m., vedi *sanchiu*.

SANGE de *noue frati* = *sangele smelui* = *sangele dracului* sau *dragonelui*; — vedi in Dictionariu la articlulu *sange* cõtra fine.

SANDIUENA, si *sanjuena*, s. f., a) una specia de plante: *gallium verum* *Linn.* (vedi si in Diction. la finele articlului *sanctu*); b) *sandiuenta de padure*, una specia de plante: *asperula odorata*.

SANGERARE, *sangeratecu*, *sange-*

ratu, sangeratura, sangerariu, sangeraritia, sangerosu, sangeru,—vedi formele celle bone in Dictionariu: *sangenare, sangenaticu, sangenatu, sangenatura, sangenariu, sangenaritiu, sangenosu, sangenu*; Dict. de Buda: *sangeru* = *sengenu* = cornus sanguinea, Linn.; — de explicatu e inco: *sangercritia* = *sangenaritia*, dupo *Barcianu* germ. *das schlangengras*; — form'a *sangiosu, -a*, adj., cu sensulu formosului *sangenosu* = *sangerosu*, nu se pôte approbá.

SANIE, *saniere, sanietoriu, sanietu, sanietura*, — tote incorrecte in scriptura; vedi in Dictionariu correctele: *sania, saniare*, (conjugatu: *saniu, sanii, sania, se sanie*, etc. mai bene de câtu: *saniedi, saniedi, sanicidia, se saniedie*, etc.), *sanietoriu, saniatu, suniatura*, adauge si: *saniora, saniuca, saniucia* sau *saniutia* etc., deminutive d'in *sania* cu diverse sensuri.

SANTA-BARBURA sau *Sancta-Barbara*, s. f., nomele propriu *Sanctei virgine Barbara*.

SANTA-MARIA si *Sancta-Maria*, s. f.; 1. nomele propriu: *beata virgo Maria*; *beat'a virgine Maria*; 2. serbatorile acestei beate virgine Maria: a) *Santa-Maria mare*, festum assumptae beatae *Mariae virginis*, festulu addormirei beatei virgine Maria; b) *Sanctu Maria mica*, *nativitas beatae Mariae virginis*, *nativitatea beatei virgine Maria*; — punemu margine acestoru espositioni, si tramitemu la articulu Dictionariului, intitulatu: *sanctu* si *santu*, la allu carui fine inco su descrissi mai multi *sancti* sau *divi*, lassandu scriptoriloru ecclesiastici a continuá seri'a.

SANTINELLA, s. f., reu scrissu dupo pronuntiationea fr. *sentinelle*; vedi form'a correcta *sentinella* in Dictionariu.

SANTIENIA, s. f., forma spuria in locu de *sanctitate*, ce- vedi in Dictionariu; — derivate d'in *santu* sau *sanctu*, *santia, santire, santitoriu, santitu*, vedi celle integre in Dictionariu: *sanctia: sanctitate, sanctire, santitoriu, sanctitu*, etc.

SAPALIGA, s. f., *ligo, pastinum, rastellum*; *ligone, pastinu, rastellu, spe-*

cia de sapa bifurcata, cu doue furce; — *sapalicia* si *sapalitia*, s. f., deminutivu d'in *sapa*, ce vedi in Dictionariu.

SAPETU, *sepetu*, si *sipetu*, s. m., *riscu, vidulus, hippopera, arca, capsá; riscu, vidulu, hippopera, arca, arcu, capsá, capsula*; — *sapetellu, sepetellu, sipetellu*, s. m., deminutivu d'in *sapetu*, *sepetu, sipetu*; se fia turcescu?

SAPUNARE, *sapunarea, sapunaresa, sapunarescu, sapunarica, sapunaritia, sapunarinu, sapunaria, sapunaria, sapunariu, sapunatu, sapunatura, sapunea, sapunelu, sapunetu, sapunina, sapuninu, sapunire, sapunitu, sapunosu, sapunu*, — tote bone covente, inse nu destullu de bene scrisse; decí consulta Dictionariulu, si vedi acolo: *saponare, saponarella, saponarescu, saponaresa, saponaria, saponaria, saponariu, saponatu, saponatura, saponella, saponellu, saponetu, saponina, saponinu, saponire, saponitu, saponosu, saponu*, iuse mai bona si mai correcta e form'a: *sapone*.

SARACESCE, adv. (d'in adj. *saracescu*), more *pauperis*, *parce, tenulter*; ca *pauperu*, in statu *pauperu*, cu strimptore, in miseria, fora indestullare, fora adjunsu; — *saracescu, -a*, adj., d'in *saracu*: *pauper, ad pauperiem redactus, miser, praepareus, tenuls, infimus*; de *pauperu*, la *pauperia* redussu, in *paupertate* cofundatu, *miseru, preparcu, prea strinsu de mâna, strimptoratu, fora adjunsu, infimu, vulgare, etc.* — *saracu, -a*, adj. s., *pauper, inops, infortunatus, infelix, egenus, egenus, indigenus, indiguus, miser, mendicus, humilis, infimus*; *pauperu, inope, infortunatu nefericitu, infelice, egente, indigente, indiguu, in lipse, in nevolia, in strimptorare, miseru, mendicu, umile, infimu, etc.*; — *saracutu, -a*, deminutivu d'in *saracu*; *cgulus, pauperculus, pauperulu, camu pauperu, bietu pauperu*; — *saracia*, s. f., (d'in *saracu*), statu de *saracu*: *paupertas, pauperies, inopia, egestas, indigentia, infortunium, infelicitas, miseria, mendicitas, humilitas, infimtas; paupertate, pauperia, inopia, lipse, strimptore, nevolia, necessitate, egestate, in-*

digentia, infortuniu, infelicitate, miseria, mendicitate, umilitate, infimitate, vulgaritate, etc.; — *saracime*, s. f., (d'in *saraca*), a) statu de *saracu*, camu in acellu-asi sensu cu form'a *saracia*, inse: b) form'a *saracime*, de regula, ca collectivu: *multi saraci, toti saracii*, etc; — *saracire*, -*escu*, v.; d'in *saracu*: pauperave, ad paupertatem, Inopiam, egestatem, etc., redigero vel redigi; a pauperá, a redege la paupertate, inopia, egestate, etc.; si a se redege, a cadé in paupertate, in egestate, in inopia, etc., — Dict. de *Budu* refere *saracu*, (care e basea totoru celloru alte covente descrisse in acestu articlu), la gr. *σαλακων*, esplicandu, co: *σαλακων* e pauper, qui opulentiam jactat; vedi *salace*, *salax*, si *salacone*, *salaco*, (*σαλακων*), cari tote potu duce facile ba *paupertate* persone ca celle caracterisate prin acestu covente, asiá co nimica mai facile de câtu *saraculu* nostru se éssa d'in assemini espressioni cu intellessulu cellu d'in urma de *egestate* si *miseria* allu acestoru espressioni, numai cu una neinsemnata scambiatione de unu *l* in *r*, forte ordinaria in limb'a româna; si prin urmare *saracu* e unu fetu, ce numera mai multe secle de viétia in limb'a Românilui d'in tote regionile unde abita Români;—desi acumu convensi de originea *saracului* d'in stirpea: *sal* sau *sar*, de unde *sarire* sau *salire* = *sallire*, totusi ne permittemu a observá, co d'in una radice sanscrita: *çri*=rumpere, perrumpere, corrumpero etc., ar fi potutu essí una forma derivativa: *çarsca*, conforme cu allu nostru: *saracu*, fora inse se insistemu a introduce acésta etymologia ca base pentru bietulu *saracu*. *M.*

SARACESCU, *saracia*, *saracime*, *saracire*, *saracitu*, *saracosu*, *saracu*, *saracuciu* sau *saracutiu*, etc., vedi *saracescu*.

SARACUSTA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: officium decem liturgiarum (*missarum*); officiu de diece liturgie; asiá si *Barcianu* germ. *zehu messengebete*; — pre câtu scimu si audimu noi d'in coce de Carpati, coventulu *saracusta* se dice despre patru dieci de liturgie;

déro *saracusta* de certu nu e de câtu unu coventu mutilatu d'in gr. *σαρακοστή*, mutilitatu si acestu-a d'in *τεσσαρακοστή*, d'in *τεσσαρακοστός* = *quadragesimas*, allu patru diecele; prin urmare correctu coventulu ar fi si in limb'a romanesca: *tessaracosta*, syncopatu: *saracosta* sau *saracusta*, allu cui sensu nu pote fi altulu de câtu: officiu la diu'a patru diecea.

SARAFlicu, si *zaraflicu*, s. m. *munus argentarii*; officiu de argentariu, maiestria de bancariu; — *sarafu*, s. m., *argentarius*, *mensarius*, *nummularius*, *mensularius*; argentariu, mensariu, mensulariu, nummulariu, bancariu, cambiatoriu, scambiatoriu, etc., (vedi si fr. *banquier*, *changeur*; germ. *wechsler*).

SARAILIA (pronuntia *sarailia*), s. f., placenta orientale cu fidea si cu miere sau saccharu; — probabile turcescu.

SARANDARIU, s. m., pl.-e, officiu liturgicu de patru dieci de dille; d'in gr. *σαραντάριον*, si acestu-a d'in *τεσσαραντά* = patru dieci, vedi si in Dict.: *sarindariu*.

SARBEDIELA, s. f., d'in verbulu *sarbedire*, forma spuria, in locu de: *serbidétia*, *serbidia*, *serbidime*, *serbidione*, *serbiditura*. ce vedi in Dictionariu.

SARDONICU, -a, adj., vedi in Dictionariu: *sardonia*, unde se afla si *sardonicu*.

SAREA PISSICEI, *catusiei*, *mitiei*, s. f., specia de plante, dupo *Barcianu* des *frauenglas*, *katzenglas*.

SARINDARIU, s. m., vedi *sarindariu* in Glossariu, si *sarindariu* in Dictionariu.

SARMA, s. f. (pron. *sarmá*), pl.-*sarmalle*, globulu de carne cu orezu infascioratu cu frondie de vitia, de vérdia, de folie in genere; — coventu turcescu.

SARMANIA, *sermania* si *sirimania*, s. f., (d'in *sarmanu* = pauper), *pauperies*, *inopia*, *egestas*, *indigentia*, *nuditás*, *mendicitás*, *orbitas*; *paupertate*, *pauperia*, *inopia*, *egestate*, *indigentia*, *nuditate*, *mendicitate*, *strimptore*, *lipse*, *nevolia*, *orbitate* = *orfanitate*, statu de copilli ce si au perdutu parentii, precumu si de parenti, *patre* sau *matre*, ce si au perdutu copillii, filii si filiee; — *sarmanu*, *sermanu*, *sirimanu*, -a, adj. s., a) pau-

per, paupertinus, inops, egenus, indigens, mendicns; pauperu, paupertinu, inope, egenu; indigente, mendicu, in lipse, in strimptore, in nevolia, in necessitate; b) orbis, orphanus, parentibus privatus puer, filius, filia; filiis privati parentes, pater et mater; orbu, orfanu, copillu, filiu, filia privati de patre sau de matre, precumu si parenti privati si de filii si filie; — *sarmanime, sermanime, sirimanime*; s. f., collectivu formatu d'in *sarmanu*: *multime de sermani*, etc.; — *sarmanu* se pare affine cu *saracu*, ce vedi in Glossariu la articulu *saracesce*.

SARPINGEA, s. f., pl. *sarpingelle, carbunculus, anthrax*; carbonclu, anthrace, morbu pestilentiosu; — *sarpingelloso*, -a, adj., d'in *sarpingella*: copresu de *sarpingella*: carbonculosu, anthraculosu, pestilentiosu; — pare co a'obscuru, d'in syllab'a initiale, e in locu de e, si prin urmare: *serpingella, serpingelle, serpingelloso*, de sí coventele, in cestione, se referu la morbi pestilentiosi orientali, si prin urmare ar fi de cautatu in limbele orientaliloru.

SARPUNU, s. m., *serpyllum, serpullum, Linn. thymus serpillum*; specia de plante: *serpullu, serpillu, thymu serpillu*, in locu de *sarpunu*, limb'a Românilui cere: *serpunu*, mai bene: *serponu*, si mai bene: *serponiu*, perfectu: *serpone*, — vedi in Dictionariu *serpone, serponellu, serpullu, serpillu, thymu serpillu*, etc.

SARSAILLA, s. f., inse si m. *unu sarsailla*, homo varius et mutabilis, varius et multiplex, homo morosa et difficilis natura, homo arbitrio suo vivens vel agens; homo libidinoso se gerens; omu variu si mutabile, variu si multiplice; omu de morosa si difficile natura; omu care viue si lucra dupo arbitriulu seu; omu care se pórta libidinosu; — ecco câte-va essemple: *maritulu devine sarsailla, dupo sarsailla de ussore; sarsailla si sarsaillile su fora sensu commune; fugi de sarsailla, deco nu vrei a neboni; ce de sarsailla in acellu oppidu! nu mi place a avé de a face cu unu sarsailla, neci cu una sarsailla; multi pretensi poeti*

si potesse nu su de câtu inepti si insulsi sarsailla si inepte si insulse sarsailla; unu bietu sarsailla e addeveratu essitu d'in menti; fugi si de sarsailla si de sarsailla; — sarsailla, s. f. abstr., statu. calitate de sarsailla; — pare forte probabile, co sarsailla si sarsailla, s'au nascutu d'in repetitionea syllabeloru: sar=sal, d'in cari auessitu: sarire=salire. M.

SASAFRASU, s. m., una specia de arbore: *laurus sassafra, Linn.*; — de scrissu: *sassafrasu* sau *sassafraze* = *lauru sassafraze*?

SASCHIU, s. m., specia de planta, vinca, pervinca; vinca, pervinca, (fr. *perveche*), dupo *Barcianu* germ. *das wintergrün*=verdétia de iérna=pervinca.

SATA, (pronuntia *sâta*), s. f., in locu de *sâta*, ce vedi in Dictionariu.

SATASIU -a, adj. s., d'in *satu*, relativu la *satu*, locutoriu de *satu*, sateanu, rusticu, rusticianu, rusticus, rusticianus, vicianus, paganus; — forma spuria, si incompatibile cu norm'a limb'ei Românilui, in loculu cellei bone: *sateanu*, fem. *sateana*; — d'in *sateanu* derivatu *sateanicu*, -a, adj., relativu la *sateanu*, ce tine de *sateanu*; éro in fem. *sateanica*, se dice de *mulierea sateanica*, care prin elisionea vocalei *i*, se profere: *sateanca*, inse cu nuantia de ore-care dispretiu.

SATCELLU si *sacellu*, syncopatu d'in *saticellu*, deminutivu d'in *satu*; vedi in Dictionariu: *satuciu*=*satutiu*.

SATIRU, s. m., *securicula, grandior culter*, poplnarius culter; tabula ad secandum minutatim cibum idonea, minutal vel cibus intritus; *securicula* sau *securicula* de taliatu buccati de carne pentru cibu, unu mai mare cultru sau cutitu de talliatu buccati de carne; — fig. *minutalie, tocatura de carne*, etc.; — *turcescu*?

SAVANTU, s. m., (dupo fr. *savant*), eruditus, doctus: *eruditu, doctu, iavetiatu*, vedi in Dictionariu aceste espressioni compatibili cu limb'a Românilui, pre candu *savantu* e cu totulu contr'a naturei limb'ei române.

SAVARSIRE, -escu, v., *fluro, termi-*

narō, perficere, conficere, peragere, consumere, absolvēre, patrare, perpetrare, exsequi, consummare; a finī, terminā, perfece, confece, duce la capu, consume, patrā, perpetrā, essecutā, absolve, consummā; — adj. s., *savarsitoriu, -lōria*, flutor, perfector, consummator, perpetrator; finitoriu, perfectoriu, consummatoriu, perpetratoriu, etc.; part. sup. subst., *savarsitu, -a*, flutis, terminatus, perfectus, peractus, absolutus, finitu, terminatu, perfectu, peractu, absolutu, etc.; — tote de origine slavica, déro, d'in fericire, cadute in desuetudine; vedi si: *seversire, sfersire, sfarsire, farsire* in Glossariu.

SBACNIRE, sbacnitu, sbacnitura, etc. vedi *sbucnire*.

SBARCIRE, sbarcitu, sbarcitura, sbarciu, etc., vedi *sbercire*.

SBARNAIRE, -escu, v., bombitare, murmurare, susurrare, fremere, strepere, mussare, mussitare; a bombitā, murmurā, sussurā, freme, strepe, mussā, mussitā; — adj. s., *sbarnaitoriu, -a*, part. sup. subst., *sbarnaitu, s. f., sbarnaitura*.

SBATAIA, s. f., d'in *sbatere*, asiā co *sbataia* e de certu, in locu de *sbatalia*, (vedi *sbatere* in Dictionariu), incerniculum, pollinarium cribrum; incerniclu, pollinariu cribru sau ciuru, sēta sau sita, etc.

SBEGU, s. m., a) jocus, ludus, ludificatio, oblectatio, gaudium, hilaritas, laetitiae significatio; joci, ludu, ludificatione, oblectatione, gaudiu, ilaritate, voliosia, significatione de letitia, lascivia, petulantia, etc.; **b)** festa et festiva turba, caterva, multitudo; festa si festiva turba, caterva, multitudine; — derivate: *sbequire, -escu, v.,* de regula reflex. *a se sbegui*: gaudere, jocarī, ludificare, nugari, lascivire, laetitia perfrui, oblectari, delectari, gestire, genio indulgere, semet beare; a se bucurā, a se jocā, a ludificā, nugā, lascivī, se desfetā de letitia; se delectā, oblectā, gestī, indulge geniului, etc.; — adj. subst., *sbequitoriu, -a*, part. sup. subst., *sbequitu, s. f., sbequitura*.

SBERCIOGU, s. m., (d'in *sbercire*, ce

vedi in Dictionariu), de regula inse in plur. *sberciogi*, in intellesu de: una specia de planta = lat. *phallus*, (grec. φαλλός) = figur'a membrului genitale masculu.

SBUCIUMARE, sbuciumatu, sbuciumatoriu. sbuciumatura, — tote covente romānesci, inse reu pronuntiate si reu scrise in locu de: *sbuccinare, sbuccinatoriu, sbuccinatu, sbuccinatura*, ce vedi in Dictionariu.

SBUCNIRE, -escu, si sbugnire, -escu, palpitate, trepidare, tremere, micare, absillire, abrumperē, erumperē, abruere, eruere, eractare, evadere, egredi, exoriri, cooriri; a palpitā, trepidā, tremē, tremurā, micā, absilī sau absarī, abrumpe, erumpe, abruē, erue, evade, egrede, essorī, coorī, sarī, essultā, eructā, arructā, etc.; — adj. s., *sbucnitoriu* si *sbugnitoriu, -a*, part. sup. subst., *sbucnitu*; subst. f., *sbucnītitura* si *sbucnītura*: *sbucnītura de terribili vulcani*; — s. m., *sbūgnitu* si *sbūcnitu*, éro nu participiu si supinu.

SBUGHIARE, (cu conjugatione simpla: sbughiu, sbughī, sbughia, se sbughie, etc.), v., fugam capere, capessere, in fugam se conjicere, praecipiter fugere, loco excedere, possessione cedere, decedere, possessione movere, e possessione exturbare, in pedes se conjicere; merces expositas colligere, condere, expedire; a appucā fug'a, a se coniece sau coniectā in fuga, a fugī cu precipitantia si vemente festinatione, escede d'in locu, cede d'in possessione, decede d'in possessione, missicā, esturbā si espulsā d'in possessione, dispoliā, denudā, depredā, etc.; — adj. s., *sbughiatoriu, -a*, part. sup. subst., *sbughiatu, s. f., sbughiatura*; s. m., *sbughiu*, in sensu de: propera, festinans, praepes, rapida, praiceps fuga; expositae, conditae et expeditae merces; loci, fundi vel domus relictio; propera, festante, prepite, rapida, precepitae fuga; espositae, conditae si expeditae merci; relictione sau delassatione de locu, de fundu si de casa; — noi credemu, ba chiaru ne aflāmu in firma convictione, co *sbughiare* e in locu de *sbugar*,

verbu compusu d'in particl'a s=*es*=*ex*, si d'in verbulu *buglare*. in care b initiale e in locu de *f*, asiá in câtu *buglare* e in locu de *fuglare*=*fagulare*, de la verbulu *fugare*=*fugare*, ce vine d'in *fugire* = *fugere*, si a nome d'in substantivulu *fugula*, s. f., deminutivu d'in *fuga*=cu class. *fagela*; asiá déro form'a normale a coventului *sbughiare* e, invederatu, forma gratioasa si concinna pentru limb'a Românilui : *sfuglare* = *sfughiare*, de totu degenerata in figur'a *sbughiare*. *M.*

SCAIETIOSU, -a, adj., d'in *scaiete*, plenu de *scaieti*, de cardui, — coventu bene formatu, inse inco cu lipse de litere cerute de form'a normale si originaria etymologica, a nome : *scabietosu*; vedi si *scabiete* in Dictionariu.

SCALA, s. f., *scala*, vocum *scala*, *paronychia pecorum*, a) in genere : *scala* sau *scara*. ce vedi in Dictionariu; b) *paronychia* de pecore : α) abscessu de unghia la boui si alte vite; β) in genere, nu numai : *paronychia*, f., ci si *paronychium* = *paronichiū*, si *panaricium* = *panariciū*. m., α') totu unu reu de unghie de vite; β') reu la oclulu de vite, déro si la oclulu sau faci'a unui omu, asiá *paronichi'a*, *paronichiulu*, *panariculu* su *bube relle*, ca sugellulu, cuniulu, pustul'a, etc.

SCALADA, s. f., (dupo fr. *escalade*), *scalae muro admotae irruptionis causa*, *scalarum ad moenia applicatio vel admotio*, *captum scalis oppidam*; *scale* sau *scare* puse pre muri pentru irruptione, applicatione a scaleloru sau scareloru la murii muniti; oppidu coprensu prin *scale* sau *scare*; — de aci si v. *scaladare*, (dupo fr. *escalader*), *ad moenia scalas admovere*, *scalas tentare muros urbis*; a pune *scarele* la muri, a tentá murii urbei cu *scare*; *scalas admotis in oppidam irrumpere*, *invadere*, cu *scale* sau *scare* a irrumpe in oppidu; *murus scalis superabilis*, *murus* care se pote luá cu *scare*; — adj. s., *scaladariu*, -a, *scalas muros adoriens*; care cu *scale* sau *scare* attaca murii; — part. sup. *scaladatu*, s. f., *scaladatura*, etc.; — limb'a francesca are, contr'a naturei limbei

Românilui, litter'a *d* in locu de *t*, si prin urmare tote coventele acestui articlu cauta se aiba formele : verb. *scalatatare*, de la *scalatu*, -a, part. sup. de la verbulu *scalare*; si de aci derivatele : *scalatatoriu*, *scalatatu*, -a, éro d'in part. primitivu *scalatu*, -a, esse de assemine : s. f., *scalata*.

SCALAMBU, 1. prim'a persona singularu, care e câtu se pote de correcta, cumu sta si in Dictionariu cu formele principali : *scalambare*, *scalambata*, *scalambatu*, *scalambatura*; inse lipsescu ramurile stirpii in totulu seu, a nome : a) *scalambatosu*, -a, adj., plenu de *scalambature*, de *scalambaturele* celle mai turpi si indecore; b) *scalambatoriu*, -a, adj. s., opifice de *scalambature*; c) *scalambu*, ce s'ar poté de cineva leuá ca prim'a persona singularu, d'in inceputulu articlului, ce tractámu; inse mare diferentia de sensu e intre *scalambu* de prim'a persona singularu, si intre *scalambu*, α) adj. s. personale, cu sensu de : *os sibi distortere solitus*, *os sibi foede contorquens*, *distorquens*, *extorquens*, *depravans*, *turpiter simulatus*, *dissimulatus*; invetiatu a si distorce faci'a; contorcundu, distorcundu, estorcundu, depravandu cu fedore faci'a sea; cu urritione si turpitudine simulandu si simulatu, dissimulante si dissimulatu; β) s. m. reale si abstractu : *oris contorsio et depravatio*, *vultus compositura*, *foeda et turpis simulatio*; *contorsione* si *depravatione* de *facia*, *compositura* de *vultu*, *foeda* si *turpe* *simulatione*.

SCALCIA, s. f., vedi : 3. *calce* si *caltá* in Dictionariu, tractata ca specia de plante si de flori.

SCAMOTARE, v., part. sup. *scamotatu*, s. f., *scamotatura*, vedi : *scamatoria*; *scamatoriu*, *scamatoria* = *scamatorie* in Dictionariu.

SCANCIRE, -escu, v., 1. *lacrimas iterare*, *lacrimas ungere*; a totu plange, a repetí sau iterá *lacrimas*, a plange continuu, a fi in plansu; 2. *claudicare*, a *claudicá*, a *schiopitá*, a *cespitá* : a *scanci de unu petioru*, *scancesce de amendoue petiorele*; metaf. : *multe scancescu poetii in*

versurile loru; si oratorii celli mai excellenti inco scancescu;—adj. s., *scancitoriu,-a*. part. sup. *scancitu*; differentia de forma, mai allessu prin accentu, asiá co participiulu sona : *scancitu*. éro substantivulu se aude, de regula : *scancitu*;—s. f., *scancitura*.

SCANDALA si *scandila*, s. f., defectosu in forma, si de acea-a vedi : *scandalisare*, *scandalisatu*, *scandalu* in Dictionariu.

SCANDIRE, *scanditu*, *scanditione*, reu formate in locu de : *scandere* = *scandere*, *scansoriu*, *scansu*, *scansura*, ce vedi in Dictionariu.

SCANDURICE, adj., deminutivu d'in *scandura*; vedi déro in Dictionariu : *scandurella*, cu alte deminutive d'in *scandura*.

SCAONU, *scaonasiu*, s. m., reu scrise in locu de : *scaunu*, *scaonasiu*; vedi in Dictionariu form'a cea mai plausibile : *scamnu*; — *scaonasiu* deminutivu ridiculu in locu de *scaunuti*, si mai bene si formosu *scamnutiu*; vedi un'a si mai formosa : *scamnellu*, ce indica Dictionariulu prelonga *scaunnellu*, de la *scamnu*.

SCAPECIUNE, s. f., forma scalciata in locu de : *scapetione* sau *scapitione*, *scapatione*, (celle prime d'in *scapitare*), cu multu inse mai bene : *scapitatione*, ce vedi in Dictionariu.

SCARARE, *scaratoriu*, *scaratione*, *scaratu*, *scaratura*.—tote cu acellu-asi sensu ce au in Dictionariu : *scarire*, *scaritu*, *scaritura*, etc.

SCARAMBA, s. f., a) *assis*, *assula*, *assulus*, *assiculus*, lamina lignea sectilis, *schidia* vel *schidia* (gr. *σχidia*), asse, buccata de lemnu, *scandurella*, tabla; *assula*=*ascla* sau *aschia*, *taliatura* de lemnu; *schidia* sau pl. *schidie*=*dispidicatura* sau *dispicatella*, *dispicatelle* de lemnu; *assulu*, *assuclu*,=*scandurella* de lemnu; lamina lemnia sectile, lamina de lemnu sectile; b) *trunculus*, *fragmeu*, *fragmentum*; *truncu*, *truncoru*, *fragme*, *fragmentu*, mai allessu de lancia, de *sarissa*=*lancia* lunga a Macedoniloru; c) *ligneus aculeus*, *aculiu* de lemnu; d) *ossis fragmentum*, *fragmentu*, *frantura* de ossu; e) *bracteola*; *particella* de

ferru = *bractiola*; f) *paleola aurea vel argentea*; *paliola*, *paliu* *suptire* de auru sau de argentu, etc.; — forte probabile, co *scaramba* e in locu de *scalamba*, care se pare a fi unu compositu d'in *scala*=*scara*, si d'in verbulu *amblare*. M.

SCARBA, (pron. *scârba*), s. f., *nausea*, *fastidium*, *taedium*, *displacentia*, *repugnancia*, *odlum*, *aversio*, *refragantia*, *vomitus eruptio*, *importunitas*, *dolor*, *cruciatus*, *aerumna*, *moeror*, *molestia*, *tristitia*, *aegritudo*, *toleratio*, *perpessio*, *labor*, *afflictio*, *gravamen*; *nausia*, *fastidiu*, *tediu*, *displacentia*, *repugnancia*, *odiu*, *urra* = *orrore*, *aborrore*, *aversione*, *refragantia*, *erruptione* de vomitu, *importunitate*, *dolore* sau *dorere*, *cruciatu*, *erumna*, *meróre*, *mestitia*, *molestia*, *tristetia*, *egritudine*, *toleratione*, *perpessione*, *labore*, *afflictione*, *gravame*, *difficultate*, *greutate*, etc.; — derivate : *scarbire*, *escu*, v., *fastidire*, *displacere*, *taedere*, *repugnare*, *odisse*, *aversari*; *refragari*, *vomitum causare*, *dolore afficere*, *cruciare*, *molestare*, *contristare*, *moereri*, *gravari*, *pati*, *perpeti*; a *fastidi*, *ingretiosia*, *displacé* sau *displacé*, *puti*, *tedi*, se *urri*, *repugná*, *urri* sau *aborri*, *aversá*, *refragá*, *causá* vomitu, *affectedá* de *dorere*, *cruciá*, *molestá*, *contristá*, se *intristá*, se *gravá*, *pati*, *perpeti*, etc.; — adj. s., *scarbitoriu,-a*, *fastiditor*, *fastiosus*, *repugnans*, *odiosus*, etc., *fastiditoriu*, *fastidiosu*, *repugnatoriu*, *odiosu*, *gretiosu*, etc.; — part. sup. *scarbitu*, s. f., *scarbitura*;—*scarbosu,-a*, adj. s., d'in *scârba*, plenu de *scârba*, *gretiosu*: *nauseabundus*, *naseosus*, *fastidiosus*, *sordidus*, *spureus*, *horridus* atque *squalidus*, *repugnans*, *oculos et animum laedens*, *offendens*, *importunus*, *taediosus*, *taedulus*, *graveolens*, *intolerabilis*, *affligens*, *crucians*, *ignobilis*, *putidus*, etc.; *nausiabundu*, *nausiosu*, *fastidiosu*, *sordidu*, *spureu*, *spureosu*, *orridu* si *scallidu*, *repugnante*, *ledente* oclii si *offendente* anim'a, *importunu*, *tediosu*, *tedulu*, *graveolente*, *intolerabile*, *ignobile*, *putidu*, *affligente*, *cruciante*, etc.; — *scârbu,-a*, adj. s. in sensu camu acellu-asi cu *scarbosu*, inse se intellege co *scarbosu* e cu multu mai energicu de

Câtu *scârbu*, co-ci adj. *scarbosu* e unu fetu, directu nascutu d'in *scârba*, care e unu substantivu abstractu si absolutu, trassu si ellu, de certu, d'in adj. *scarbu*, -a, ce e, cu mare certitudine, generatoriulu totoru coventeloru d'in acestu articlu; — D. *Miklosich* refere *scârbu* la v. slavicu *skrâbī* = moeror, care differe forte in sensu de coventulu nostru *scârbu*; noi inse credemu co *scârbu* e d'in *scârribu*, si acestu-a d'in *scalîbu*, in locu de *scaldû* = squalidus, de la v. *scalere* = squalere, si co e prin urmare de origine romana, nu sclava. *M.*

SCARNA, (pron. *scârna*), s. f., flmus, flmum, sordes, excrementum, merda, immunditiae, fastidium, lutus vel lutum, cœnum, obscenitas, impudentia, insolentia, nugæ; fimu = ballegariu; sorde sau sordi, escrementu sau scremente; merda, cacatu, immunditie, metaf. : fastidiu, grétia, lutu, tena, macula, obscenitate, impudentia, insolentia, nuge, seccature, ignominia; — *scarnavia*, s. f., (d'in *scarnavu*), fapta, statu de *scarnavu*; — *scarnavu*, -a, adj. s., squalidus, sordidus, squaloris plenus, spurcus, immundus, inquinatus, impurus, obscenus, impudicus; scaldû, sordidû, plenu de scalore, spurcu, incinatu = intinatu, impuru, obscenu, impudicu; — *scarnare*, v., (d'in *scârna*), in sensu analogu cu allu substantivului *scârna*, cumu : cacare, cacaturire, inquinare, squalere, spurcare, sordidare, sordere, sordescere, immundum esse, obseñum esse, impurum et impudicm esse; a cacá si a se cacá; a cacaturí si se cacaturí; a inciná si intiná, se intiná; a scalí sau scalé, a spurcá, sordí, sordesce; a fi immundu, impuru, obscenu, impudicu; — adj. s., *scarnatoriu*, -a, part. sup. subst., *scarnatu*, s. f., *scarnatura*; — d'in part. *scarnatu* si *scarnaticu* -a, adj., camu in acellu-asi sensu cu *scarnavu*, -a; inse si adv. *scarnavu* produce unu secundu verbu : *scarnavire*, adv. s., *scarnavitoriu*, -a, part. sup. subst., *scarnavitu*, s. f., *scarnavitura*; — déro genitoriu allu totoru fetiloru d'in acestu articlu e : *scarnu*, -a, adj., in sensu analogu cu allu cellor u doue adiective :

scarnaticu si *scarnavu*, -a; inse d'in acestu adj. *scarnu*, -a, nasce si subst. reale feminu : *scârna*; — D. *Miklosich* cauta si pentru *scârna* una radice slavica; noi inse ne permittemu a i adduce a mente de sanscritulu çacrit = excrementum; de grec. σκαρ, gen. σκατός, si σκαπία, lat. scoria, de lat. squalor, de verbulu lat. cacare = gr. κακῶω, si de subst. stercus, gen. stercoris, radici cu multu mai probabili de câtu alle Domnului *Miklosich*; — vedi si *scârba*.

SCARSNIRE, (pronuntia *scarşnire*), -escu, v., a) stridere, frendere dentibus; a stride, frende = trece dente pre dente cu sonu stridente, neplacutu urechieloru, german. knirschen mit den zähnen; b) stridere, gemere, crepitare, ad crepitaculi molaris instar strepere, acute sonare, manibus plandere, flagello insonare; a stride, geme, crepitá, strepe ca crepitaclulu de móra, soná acutu, pre acute; plaude cu mânule, insoná cu flagellulu; crepitá ventrele sau intestinele; — adj. s., *scarsnitoriu*, -a, part. sup. subst., *scarsnitu*, s. f., *scarsnitura*; — *scârsiu*, s. m., care e patrele totoru celloru alte derivate, in sensu de : stridor, gemitus, acutus sonus, manuum plansus; stridore, gemitu, acutu sonu, insonatione cu flagellulu, plausulu mânuloru; — pare forte probabile, a fi nascutu d'in unu participiu *scarsu*, -a, de la unu verbu *scargere* affine cu *strigare*. *M.*

SCARTECA, (pre a locuri mai bene *scartica*), s. f., carte rea, scriptu inutile, dupo *Barcianu*.

SCARTIIRE, (conjugatione simpla : *scartiu*, *scartii*, *scartie*, se *scartia*, etc.), v., crepare, creptare, stridere, gemere, acute sonare, manibus plandere, ad crepitaculi molaris instar strepere, vociferari, dare acrem sonitum; a crepitá, stride, geme; soná acute, pre acute; plaude cu mânule, strepe ca pétr'a de móra, crepitá intestinele sau ventrele, vociferá, dá acre si forte sonitu, etc.; — adj. s., *scartiitoriu*, -a, part. sup. subst., *scartiitu*; — *scartiu*, s. m., in sensulu verbului descrissu in inceputulu articlului, spre essemplu : *scârtiulu*

acutu allu multoru carra neunse de multe dille; scártiele acrí alle rotilloróru; — adj. s., scartiitoriu,-a, care scartie, care crepita, etc.; inse, in specie, ca subst. f. reale: scartiatória = scartiitória = scartiatóre, crotalum vel crotala, crumata, crepitaculum, strepitaculum, molare vel molendinarium crepitaculum, ad crepitataculi molaris instar strepitus, polycenonon, (πολύχνηρον); crotalu sau pl. crotale, instrumentu facutu d'in doue osse sau d'in doue buccati de lemnu, ce se batu unulu cu altulu; crumate, pl.; — scartiitu, part. sup. subst.; — scartiitura, s. f.

SCATINA, s. f., specia sau genu de pesci, dupo *Barcianu* comparatu cu *scalu*. germ. engelsisch.

SCATIU (pron. *scatiu*, cu *t* duru), acanthis, luteola, frigilla vol fringilla viridis, galgnus, galbula; genu de passeri cu specie: acanthide, lutiola sau lutiora, frigilla sau fringilla verde, galgulu, galbula, etc.

SCATOLCA si *scatulca*, s. f., arcua, capsula, capsula oculis distincta; arcua, capsula, capsula cu locuri distincta, unde pentru callatoria sau calle se punu necesariele pentru més'a callatoriului, — *scatolca* sau *scatulca* sunt de certu, deminutive d'in *scatola* sau *scatula*, ce vedi in Dictionariu.

SCAUIRE, (*scaire, sgaire*), v., part. sup. subst., *scauitu, (scaitu, sgaitu)*, s. f., *scaitura, (scaitura, sgaitura)*, etc., cari tote au desinentia cu *i*, inse mai bene cu *a*, cumu: *scauare*, v.; s. adj., *scauatoriu,-a*, part. sup. subst., *scauatu*, s. f., *scauatura*, s. m., *scauu*: vedi si in Dictionariu *scau, scauire, scauitura*, etc.

SCAUNASIU, pl.-e, a) deminutivu ridiculu, in locu de *scaunellu* sau *scamnellu*; *scabellum*; b) derivativu d'in *scaunu* in sensulu de: judeciu sau districtu: *scaunulu Sabiniului = judeciulu Sabiniului*, priu urmare: *scaunariu = locuitoriu in scaune*; — *scaunale*, adj. relativu la *scaunu*, (ca judeciu sau districtu); *officiulu scaunale*; — tote d'in *scaunu*; vedi *scammu, scamnellu*, etc. in Dictionariu.

SCAZU, v., pers. I, sing. indic. si

conjunct.; part. sup., *scazutu, etc.*, reu scrisse in locu de *scadiu* sau *scadu*, de la infinit. *scadere*, part. *scadutu, etc.*, vedi in Dictionariu.

SCHELA, s. f., crepido, lapideus fluvii margo, agger, portus; perfugium, asylum; crepidine, margine de petra la unu fluviu, aggere, portu; perfugiu, asyly; — form'a *schela* e mutilata d'in *scala = scara*.

SCHELETU, pl.-e, sceletus, ossea forma, larva nudis ossibus cohaerens, cadaver vel corpus anima cassum, corpus exanime; sceletu, forma sau figura de osse, cadavere sau corpu privatu de anima, corpu essanime; — *scheletu* e reu scrisu si reu pronuntiatu; vedi *sceletu* in Dictionariu.

SCHIDOLARE si *schidolire, schidolatoriu* si *schidolitoriu,-a, schidolatu* si *schidolitu, schidolatura* si *schidolitura, etc.*; vedi *schidolu,-a*.

SCHIDOLU,-a, s. adj., mutilus, mutilatus, membris captus, membris omnibus captus, debilis atque iners, mutilus et decurtatus, difformis, deformis, indecorus, truncus,-a,-um, detruncatus, obtruncatus, depravatus, corruptus; mutilu, mutilatu, privatu de membre, de tote membrele, debile si chiaru inerte: mutilu si decurtatu; difforme, deforme, indecoru, truncu,-a, (adj.), detruncatu, obtruncatu, depravatu, corruptu; — de observatu e, co form'a *schidola*, ca substantivu, se pune si pentru barbati si pentru femine; — derivate d'in *schidolu,-a*: *schidolare*, v. (cu conjugatione simpla: *schidolu, schidoli, schidola, se schidole, etc.*); mutilare, decurtare, membro capi, omnibus membris capi, debilitare vel debilitari, deformare, dedecorare, deturpare, castrare, detruncare, depravare, corrumpere; a mutila, decurtata, discurtata, se priva de unu membru, se priva de tote membrele; a debilitata sau se debilitata, dedecorata, deturpata, castrata, detruncata, depravata, corrumpere, etc.; — s. adj., *schidolatoriu,-a*, part. sup. subst. *schidolatu*, s. f., *schidolatura*; — inse e de observatu, co, in locu de *schidolu,-a*, se dice in multe locuri, *schidolu,-a*, adeco syllabele d'in urma se per-

muta un'a cu alt'a : *schilodu*, -a, = *schidolu*, -a; — in fine precedentele verbu : *schidolare*, *schidolatoriu*, *schidolatu*, *schidolatura*, are in tote formele selle aceasi permutazione a celloru doue syllabe alle coventului *schidolu*, adeco intre *schidolu* si *schilodu*, precumu : *schidolare* si *schilodare*, *schidolatoriu* si *schilodatoriu*, *schidolatu* si *schilodatu*, *schidolatura* si *schilodatura*; — pre longa *schidolare* sau *schilodare* si derivatele selle : *schidolatoriu* si *schilodatoriu*, etc. se aude pre a locuri cu acellu-asi sensu *i* in locu de *a*, adeco : *schidolire*, si *schilodire*, -escu, s. adj. *schidolitoriu* si *schiloditoriu*, part. sup. subst. *schidolitu* si *schiloditu*, s. f., *schidolitura* si *schiloditura*; etc.; — *schilaire*, -escu, v., *vagire*, *ejulare*, *gemere*, *lugere*, *lamentari*, *misereri*, *deplorare*, *deslere*, *mugire*; a *vagi* sau *vai*, *vaieta*, *geme*, *deplora*, *plange*, *mugi*; *murmura*, *se bocu*, etc.; — adj. s. *schilaitoriu*, -a, part. sub. subst., *schilaitu*, s. f., *schilaitura*; — s. m., *schilaiu*, *vagitus*, *ejulatus*, *gemitus*, *luctus*, *lamentum*, *lamentatio*, *miseratio*, *deploratio*, *desletus*; *vagitu* sau *vaitu*, *gemetu*, *luctu*, *lamentu*, *lamentatione*, *miseratione*, *deploratione*, *desletu*, *plansu*, *bocitu*, etc., — apoi una secunda forma mai disvoltata in sonoritate de catu precedentea *schilaire*, si anome : *schilalaire*, -escu, v. in sensu ceva mai energicu de catu *schilaire* : *vagire*, *ejulare*, *gemere*, *lugere*, *lamentari*, *misereri*, *deplorare*, *deslere*, *mugire*; a *vagi*, *se vagita*, *se vaieta*, *geme*, *luge*, *lamentata*, *miserata*, *deplora*, *plange*, *se bocu*, *mugi*, etc.; — adj. s. *schilalaitoriu*, -a, part. sup. subst. *schilalaitu*, s. f., *schilalaitura*, s. m., *schilalaiu*; — trecemu acumu la alta seria de forme si de nuantie : *schilavire*, -mutilare, *decurtare*, *membro capi*, *membris omnibus captus*; *debilitare*, *deformare*, *dedecorare*, *deturpare*, *castrare*, *detruncare*, *depravare*, *corrumperere*; a *mutila*, *descurtata*, *discurtata*, a se priva de unu membru, a se priva de tote membrele, *debilitata*, *dedecorata*, *deturpata*, *castrata*, *detruncata*, *depravata*, *corrumpe*, etc.; — s. adj., *schilavitoriu*, -a, part. sup. subst., *schilavitu*, s. f., *schilavitura*; in se si

form'a *schilavare*, cu derivate : *schilavatoriu*, *schilavatu*, etc.; — adj. *schilavu*, -a, care e genitoriuulu totoru fetiloru acestei familia fecunda, cu acellu-asi sensu ce are si *schidolu*, -a, adeco : *mutilus*, *mutilatus*, *membro captus*, *membris omnibus captus*, *debilis atque iners*, *impotens privatusque membris*, *mutilus et decurtatus*, *deformis*, *truncus*, -a, -um, *detruncatus*, *depravatus*, *corruptus*, *dedecoratus*, *deturpatus*, *castratus*; *mutilu*, *mutilatu*, *privatu* de unu membru, de tote membrele; *debile* si *inerte*, *impotente* si *privatu* de membre, *mutilu* si *decurtatu* si *asi discurtatu*, *deforme*, *truncu*, -a, *detruncatu*, *depravatu*, *corruptu*, *dedecoratu*, *deturpatu*, *castratu*, etc.; — apoi d'in *schilavu* se genera si : *schilavia*, s. f., abstractu si absolutu, cu sensulu integru, ce are genitoriuulu, adeco : *mutilatione*, *privatione* de unu membru, *privatione* de tote membrele, *debilitate* si *chiaru inertia*, *impotentia* si *chiaru si privatione* de membre, *mutilitate* si *decurtatione*, *deformitate*, *depravitate*, *corruptione*, *deturpatione*, *dedecore*, *castratione*, etc.; — *schilavu*, -a, precumu a generatu : *schilavire*, *schilavitu*, etc., asi genera si : *schilavare*, v.; s. adj., *schilavatoriu*, -a, part. sup. subst., *schilavatu*, s. f., *schilavatura*; — in legatura cu aceste-a occorre in Dictionariulu de Buda : s. adj., *chilu*, -a = *homunculus*, *homo nanci*, *homo nihili*, *homo abjectus*; apoi *chilavu*, -a, adj., *mutilus*, *nanens*, *claudus*; si v., *chilavire*, -escu, *mutilare*, part. *chilavitu*, subst. f., *chilavitura*.

SCHIDOLARE si *schilodare*, *schidolire* si *schilodire*, *schidolatoriu*, *schidolatu*, *schidolatura*; *schilaire*, *schilaitoriu*, *schilaitu*, *schilaitura*; *schilalaire*, *schilalaitoriu*, *schilalaitu*, *schilalaitura*, *schilalaiu*, *schilavare* si *schilavire*, *schilavatoriu*, *schilavatu*, *schilavatura*, *schilavu*, *schilavia*, etc.; vedi *schidolu*, -a.

SCHIMA, *schimaticu*, *schimatismu*, *schimbare*, *schimbaria*, *schimbaciosu*, *schimbaciune*, *schimbatoriu*, *schimbatu*, *schimbatura*, *schimbu*, *schimnicesce*, *schimnicescu*, *schimnicia*, *schimnicismu*,

schimnicu, schimonosire, schimonositoriu, schimonositu, schimonositura, schimosire, schimositoriu, schimositu, schimositura, — parte d'in aceste covente su pure romanesci, precumu celle de la *schimbare* pëno la *schimbu*; parte su de origine gréca, romanisate cu mai multu sau mai pucinu successu, dupo tempulu in care s'au introdussu, precumu : *schima, schimaticu, schimatismu, schimnicesco, schimnicescu, schimnicia, schimnicismu, schimnicu, schimonosire, schimonositoriu, schimonositu, schimonositura, schimosire, schimositoriu, schimositu, schimositura*, cari se potu vedé in Dictionariu cu formele correcte : *schema, schematicu, schematismu, schemnicesco, schemnicescu, schemnicia, schemnicismu, schimnicu, schimonosire, schimonositoriu, schimonositu, schimonositura; schemonire, schemonitoriu, schemonitu, schemonitura*; — câtu pentru *schimbu, schimbare*, si derivatele selle, observa co s'au nascutu d'in *scambiu, scambiare*, cu trecerea vocalei *i* in prim'a syllaba si cu obscurarea syllabei *âmb* : *sciâmbu, sciâmbare*, unde pentru impedecarea sibilationei se intercalà *h* : *schîâmbu, schîâmbare*; (compara in respectulu permutationei : *caglu=caghiu = chiagu, cingla = cinghia = chinga*); vedi in Dictionariu *scâmbiu, scambiare*, cu derivatele selle; — unii grammatiei au propusu a se scrie : *scaimbu, scaimbare*, etc., noi credemu co se pote scrie : *scâmbu, scâmbare*, etc. fora lesione de puritatea limbei.

SCHINARE, s. f., se dice pre a locure prin massele poporului in locu de : *spinare*, ce vedi in Dictionariu cu tote afînile selle.

SCHINGUIRE, -escu, v. torquere, cruciare, exerciaro, tortare; a torurá, tormentá, cruciá, esercuciá, vessá; — adj. *schinguiitoriu, -a*, part. sup. subst. *schinguiitu*; s. f., *schinguiitura*, s. m., *schingiu*, — vocalea initiale fiendu obscura. se scrie de unii *schînguire*, etc., de altii *scînguire*, (totu cu *c duru*), etc.; pote co ar fi mai bene a se scrie *scân-guire*, etc.

SCHINTA, (cu *î* obscuru, adeco : *schîn-*

ta, dupo altii *scînta*, [cu *c duru*], sau *scânta*), s. f., scuriatu d'in *scantelia*, dupo Dictionariulu de *Buda* : *scintilla, gutta,illum, paululum, modicum*; unu picu, pucinu, pucinelu; — *schintee, schinteeere, schinteutia*, reu scrisse in locu de : *scanteia=scantelia* sau *scîntelia, scanteiare=scanteliare* sau *scînteliare scanteiutu = scanteliutu* sau *scînteliutu*; — vedi in Dictionariu : *scânta, scânteia = scantelia, scanteiare = scanteliare, scantilla*, etc., vedi apoi : *scînta scintelia, scinteliare, scintilla*, etc.

SCHINU, s. m., se dice pre a locure prin massele poporului in locu de *spinu*; — vedi *spina* si *spinu* in Dictionariu.

SCHIPTRU, pl.-e, reu pronuntiatu si reu scrisu in locu de *sceptru*; — vedi *sceptru* in Dictionariu.

SCHIRBA, *schirbire, schirbitoriu, schirbitu, schirbitura, schirbosu, schirbosia, schirbu, schirbia*, etc.; vedi *scârba, scarbire*, etc., in Glossariu.

SCHIRCIONU, *scârcionu, schîrcionu*, (cu *î* obscuru d'in syllab'a initiale), dupo altii : *scrîncionu, scrîncionu, scrîncionu*, si *scrîncionu*, pl.-e, instrumentu de leganatu, compusu d'in lemne si d'iu funi.

SCHIRNA, *schîrnavu, schîrnavia, schîrnavire, schîrnavitoriu, schîrnavitu*, etc.; vedi articulu de mai susu : *scârna, scarnavu*, etc.

SCHIROSU, s. m., (*σχίρρος*), ulens, cancer; unulu d'in morbiu celli mai corroditori de carnea omului, care pote duce la *canceru* sau *cancru*; pronunti'a coventulu *schirosu* e imitata dupo a Greciloru moderni si form'a scalciata dupo dens'a in modu orribile; vedi form'a correcta in Dictionariu : *scirruhu*, cu derivatele : *scirrhoma, scirrhose, scirrhosu*, si cu compositele : *scirrhocele*, etc.

SCHIRSNIRE, (cu *î* obscuru in syllab'a initiale, si cu *s* aspru sibilante), *escu*, v. in locu de *scârsnire*, — assemine si derivatele : *schîrsnitoriu*, in locu de *scârsnitoriu, schîrsnitru* in locu de *scârsnitru, schîrsnitura* in locu de *scârsnitura*; vedi *scârsnire* in Glossariu.

SCHIRTIIRE, (cu *î* obscuru in syllab'a initiale), -escu, v. in locu de *scâr-*

tiire; vedi *scârțiire* in Glossariu, vedi si *cârțiire*.

SCHITACIA, s. f., statu, intelligentia, scientia de *schitace*; *schitace* (pre a locure *schitaciu,-a*), adj. s., *vivax*, *vigens*, *vegetus*, *vividus*, *alacer*, *hilaris*, *laetus*, *jocosus*; *perspicax*; *vivu*, *vivace*, *vigente*, *vegetu*, *vividu*, *alacre*, *ilaru*, *jocosu*, *perspicace*, *perceptoriu*.

SCHITIA, s. f., (it. *schizzo*, isp. *esquicio*, fr. *esquisse*, d'in *schedius*, gr. *σχῆδιος*), *levis rei adumbratio*; *adumbratione usiōra* a unui *lucru*, *desemnu rapidu* si *numai* cu *liniele principali*; — de aci v., *schitiare*, (*σχῆδιάζειν*, it. *schizzare*, fr. *esquisser*), a *adumbrá usioru*, a *desemná rapide* si *numai* cu *liniele principali*; — adj. s., *schitiatoriu,-a*, part. sup., *schitiatu,-a*, s. f., *schitiatura*, s. m., *schitiu*.

SCHITU, pl.-uri, *ascoterium*, *monasterium*, *monasteriolum*, *coenobium*, *coenobiolum*; *asceteriu*, *monasteriu*, *monasteriolu*, *cenobiu* sau *cenobiolu*, *mai allessu retrassu* si *isolatu*, in care *ómenii retrassi* d'in *vallurile lunei* se *essercita* in *pietate*, *abstinentia* si *alte virtuti crestinesci*; — *coventulu schitu* e *reu formatu* dupo gr. *byzantinu*: *ἀσκητής* = *exercitor*, care e *subst. personale*, nu *reale*, si *numai prin una confusione* de *idee* a *potutu trece* la *insemnarea locului* sau a *casei unde petrecu* si se *essercita* in *virtute* *assemine* *persone*; — vedi in *Dictionariu* *formele* *celle* *correc-te*: *ascete*, *asceteriu*, *asceticu*, *ascetismu*, *ascetu*, etc.

SCIRBA, (cu *î* *obscuru*, *scîrba*), *scîrbire*, *scîrbitoriu*, *scîrbitu*, *scîrbitura*, *scîrbia*, *scîrbosu*, *scîrbu*, etc.; vedi art. *scârba* in *Glossariu*.

SCIRCIIUMU, (cu *î* *obscuru*, *scîrciumu*), pl.-e si *-uri*; vedi art. *schîrcionu*, in *Glossariu*.

SCLEFA, (cu s *initiale aspru sibilante*), s. f., dupo *Dictionariulu* de *Buda*: *scida*, *german. ein schelt*, *despicatura* (de *lemnū*); — v. *sclefare,-ediu*, dupo *Diction. de Buda*: *stndere*, *diffndere*, *germ. spalten*, a *despicá*; part. sup. *sclefatu*, *despicatu*; — *barbarismu* *neconnoscutu* d'in *cóce* de *Carpati*.

SCLEPTIU, (cu s *initiale aspru sibilante*), pl.-e, si *-uri*, dupo *Dictionariulu* de *Buda*: *oestrus*, *germ. die brämse*, *strechia*; — *barbarismu* *neconnoscutu* *Romániloru* d'in *cóce* de *Carpati*.

SCLIMPUSIU, s. m., *uncinus*, *fibula lignea*; *fibla* de *lemnū* cu *care* se *figu* pre *fune lintiele spellate* ca se nu le *ie ventulu*; *germ. der wäschhaken*.

SCLIPIRE,-escu, v., *lucero*, *fulgere*, *micare*; a *luci*, *fulge*, *micá*; — *derivate* *sclipitosu,-a*, adj., *lucens*, *micans*, *fulgidus*; *care are calitatea* de a *sclipi*, *fulgidu*; *sclipitoriu,-a*, in *sensu* *mai multu activu*; — *sclipéla*, s. f., *forma spuria* d'in *radecina* *barbara*, *fulgor*, *fulgore*.

SCLIPETIU, s. m., *una planta*, *tormentilla erecta*, *Linn.* *germ. blutwurz*, *ruhrwurz*, *heilwurz*, dupo *Barcianu* si *feigwarzenkraut*.

SCLISSA, s. f., ca si *clissa*, dupo *Dict. de Buda*: *lardum*, *laridum*; *lardu*, *carne grassa* de *porcu*, *suillina*.

SCLIVISSIRE,-escu, v., *levigare*, *polire*, *limare*; a *poli*, a *dá* *unu lustru* la *metalle* si la *alte materio*, a *limá*; *derivate*: *sclivissitoriu,-a*, adj. s., *politoriu*, *limatoriu*, *lustritoriu*; de aci si *subst. f. reale*: *sclivissitoria* sau *sclivissitore*; — *sclivissitu*, part. sup. *subst.*; *sclivissitura*, s. f.; — *inse* *sclivisséla* s. f., e *forma spuria* d'in *radecina* *barbara*, *politura*, *politio*, *politura*; (compara gr. *στυλβάζειν*).

SCOBALTIRE,-escu, v., dupo *Dictionariulu* de *Buda*: *calcitrare*, *labi*, *lapsare*; a *lunecá*, a *cadé* *lunecandu*.

SCOBERDARE, v., a *curbá*, a *arcuá*, a *lucrá ceva* in *forma* de *arcu*, dupo *Barcianu* *germ. bogenförmig ausarbeiten*, *krümmen*; de aci si *part. adj.* *scoberdatu*.

SCOBORIRE,-escu, v., *scoborisu*, s. m.; vedi *coborire*, *coborisu*, etc., in *Glossariu*.

SCOCIORIRE,-escu, v., 1, *dissicere*, *dissipare*; a *arruncá* in *derept'a* si in *stang'a*; 2, *scabere*, *ruspari*, *proruore*; a *rimá*, *scóte* *afara* cu *rostrulu*, *cumu* *facu* *gallinle* si *porcii*; *fig.* a *scrutá*, a *perscrutá*; — *derivate*: *scocioritoriu,-a*, adj. s.; *scocioritu*, part. sup. *subst.*; *scocioritura*, s. f.

SCODOLIRE, *scodorire*, si *scodormolire*, -*escu*, v., dupo Dictionariulu de Buda, synonyme cu *scociorire*; vedi déro acellu verbu cu tóte derivatele selle.

SCONTARE, *scontatoriu*, *scontatu*, *scontu*; vedi in Dictionariu: *scomputare*, *scomputatu*, *scomputu*.

SCOPIRE, -*escu*, v., castrare; a castrá; derivate: *scopitoriu*, -*a*, adj. s., castrator, castratoriu; *scopitu*, part. sup. subst., castratus, castratu; — se pare a fi in affinitate cu *scobire*, si póte chiaru cu *sculpire*.

SCORBELLIRE, -*escu*, v., dupo Dictionariulu de Buda: *rimare*, *ruere*, *scabere*, si ca esemplu: *a scorbelli cu degetulu in nasu*; — n'amu auditu verbulu neci una data.

SCORMONIRE, -*escu*, v.; vedi *scurmare* in Dictionariu impreuna cu derivatele selle.

SCORNACE, si *scornaciu*, -*a*, adj., dupo Dictionariulu de Buda: *vigil*, *vigilans*, *modico somno indulgens*; — nóue nu ni e connoscutu coventulu.

SCOVARDA sau *scovérda*, s. f., plur. *scoverdi*; placenta suptire.

SCOVERDARE, v., *scoverdatu*, part., a se inflá ca una *scovérda*, a se strambá; — compara si *scoberdare*, *scoberdatu*.

SCOVERSIRE, -*escu*, v., in locu de *coversire*, vedi acestu verbu in Glossariu.

SCRAMBITIA, s. f., ciupea harengus, alec, halec, halax; arenga, specia de pesce bonu de mancatu.

SCRASNIRE, (cu *s* aspru sibilante), -*escu*, v., vedi *scarsnire* in Glossariu.

SCRINTE, s. f., *syringa vulgaris*, Linn. unu arbustu, *mellinu*, dupo Dictionarulu de Buda.

SCRINTEIA sau *scrintelia*, (cu *l* molliatu), s. f., una planta, dupo *Barcianu* germ. *das silberkraut*, *der gäuserich*, *das flugerkraut*.

SCRINTELA, s. f., forma spuria in locu de *scrintitura*, luxatio, luxatura; lussatura, dislocatione; — verbulu *scrintire* cu tóte derivatele selle: *scrintitoriu*, *scrintitóre*, *scrintitu*, *scrintitura*, inco nu da tóta securanti'a de puritate româna, si române a fi suppusu discussionei venitória.

SCRIVIRE, -*escu*, v., lamentari, (it. *flgnolare*); a plânge, a se vaietá, a lamentá; — derivate: *scriveriu*, adj. s., *scrivitu*, part. sup., *scrittura*, s. f., alta forma mai urrita e *scrivéla*, déro pucinu usitata.

SCROBÉLA, s. f., *amylum*, (it. *amido*, fr. *amidon*, isp. *almidon*); flore de farina viscosa estrassa d'in grânu, cu care se servescu spellatoressesle spre a dá lintieloru unu gradu de rigiditate: *scrobela alba*, *scrobela albastra*; — acésta forma spuria provine d'in verbulu: *scrobire*, -*escu*, *amylo solidare*, a intarf lintiele cu amyly; — *scrobitoriu*, -*a*, adj. s., *scrobitu*, part. sup., *scrobitura*, s. f.

SCRUBU, s. m., germ. *schraube*, *cochlea*; cochlia, vite; vedi si *sirofu*, *sirupu* si *siurupu*.

SCUMPU, -*a*, adj., a) *carus*, pretiosus, *magni pretii*; pretiosu, de mare pretiu; b) *avarus*, avaru; — derivate: *scumpete*, si *scumpetate*, s. f., *caritas*, *annuae caritas*; tempu candu lucrurile su *scumbe*, mai allesu candu buccatele su *scumpe*, *scumpete de buccate*; — *scumpenia*, s. f., forma spuria in locu de *avaritia*; — *scumpia*, s. f., a) *syringa vulgaris*, Linn., vedi mai susu *scrinte*; ß) *rhus carlaria*, germ. *gärberbaum*, *färberbaum*, *essigbaum*, *sumach*; -v. *scumpire*, -*escu*, a) activu, pretium augere, a redicá, a inaltia, a mari pretiulu; b) refl. *a se scumpi*, pretium crescere, a se redicá pretiulu, a se face mai *scumpu*; c) refl. *a se scumpi*, nimio lucro inhiare, a volí a castigá multu la vendiare sau la comperare, a fi *avaru*; — unu derivatu extraordinariu e: *scumpetu*, pl. *scumpeturi*, lucruri *scumpe* = pretiose; — adiectivulu *scumpu*, de sí de origine dubia, nu se pare rebelle limbei române; oppositulu lui e *evlinu*, ce vedi in Dictionariu.

SCULLARE, v., *scullatu*, part., vedi *scollare*, *scollatu*, in Dictionariu.

SCUNDU, -*a*, adj., *humilis*, (*bassus*); bassu, micu do statura; — straformatu sau d'in *scurtu*, sau d'in *κωτός* cu pronuntiationea gréca moderna.

SCUTELA, s. f., forma spuria d'in verbulu *scutire* de la subst. *scutu*, in

locu de *scutitura*; — *scutelnicu*, s. m., care e *scutitu* = *esemptu* de contribuție cōtra statu; de aci: *scutelnicia*, calitate de *scutitu*, forme essite d'iu usu.

SDERU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., unu micu animale patrupede selbatecu, *martura*, martes, mustella foina, Linn. (fr. *fouine*, it. *martora*, germ. *marder*).

SDRANCANIRE, -*escu*, v., crepere, crepitare, strepero, strepitare; a strepitá, a face unu sunitu disgratiosu; — *sdrancanitu*, part. sup. subst.; *sdrancanitura*, s. f., strepitus, crepitus, actione si effectu de *sdrancanire*.

SDRANTIA si *sdréntia*, s. f., lacinia; lacinia, ruptura, peticu ruptu de pandia, de pannura, etc.; — derivate: *sdrantiosu* si *sdrantiuros*, -*a*. adj., lacer, laceru, laciniosu, ruptu; *sdrantiuire*, -*escu*, v., lacerare, dilacerare, a lacerá, a rupe, a face lacinie; *sdrantiuitu*, -*a*, part., laceratus, laceratu, ruptu.

SDRAVENU, -*a*, adj., incolumis, integer, sanus, firmus, fortis, robustus, praestans; intregu, sanetosu, valente, robustu, prestante; derivate: *sdravenire*, -*escu*, v., a face sanetosu, a insanetosia, refl. a se insanetosia; *sdravenitu*, -*a*, part. insanetosiatu; compositu: *nesdravenu*, -*a*, supernaturale, fatuu; — radice slovenica.

SDRELIRE, -*escu*, v., dupo *Barcianu* germ. *streifen*, *zerdrücken*, die *blumen* *abbrechen*, *abpflücken*, *anfritzen*, *schrammen*.

SDRÉNTIA, s. f., vedi *sdrantia*.

SDROBIRE, -*escu*, v., terere, conterere, contundere, quassare, conquassare, frangere; a frange, a sfermá, a preface in buccatelle; derivate: *sdrobitoriu*, -*tória*, sfermatoriu; *sdrobitu*, -*a*, adj. part. sfermatu; *sdrobitura*, s. f., actione si effectu de *sdrobire*, sfermatura; — *sdrobu*, s. m., (care se pare a fi radicea verbului), fragmentum, fragmentu, frustu, ruptu, ruptura; — radice barbara, pare a fi affine cu *darabu*, ce vedi in Glossariu.

SDROIA, s. f., caterna; vedi *droia* in Glossariu.

SDRUHAIRE si *sdruhanire*, -*escu*, v., quaterere, sucenterere, agitare, exagitare, a scuturá, a sdrunciná, (cu care se pare

a stá in legatura etymologica); derivate: *sdruhaitoriu* si *sdruhanitoriu*, -*tória*, adj. s., *sdruhaitu* si *sdruhanitu*, -*a*, part. *sdruhaitura* si *sdruhanitura*, actione si effectu de *sdruhanire*. quassatio, succussio, agitatio, sdruncinatura.

SEBORU, s. m., vedi *soboru* cu tóte derivatele selle.

SECASTRU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: cumuru de fênu oblungu, cumulus foeni oblongus, germ. *eine längliche heurieste*.

SECHASTRU si *sichastru*, mai bene *sychastru* sau *esychnastru*, (d'in *ἡσυχάζειν* = quiescere), solitariu, eremitu, anachoretu, ascetu, eremita, anachorata, ascetes; derivate: *sechastria* si *sichastria*, mai bene *sychastria* sau *esychnastria*, s. f., vita anachoretica vel solitaria, viétia solitaria sau *sychastrica*; *sychastricu*, -*a*, adj., solitarius, eremiticus, solitariu sau eremiticu; *sychastrice*, adv., more eremitarum, in modu eremiticu; *sychastrescu*, -*a*, adj., eremiticu; *sychastresce*, adv., eremitice; *sychastrire*, -*escu*, v., vitam eremiticam ducere, a duce viétia *sychastrica*, a fi *sychastru*.

SECICA, (pronuntia *secica*), s. f., dupo Dict. de *Buda*: nutretiu meruntu taliatu, pabulum sectum, germ. *der hääckerling*, *das hääksel*.

SEICA, *siéica* si *siáica*: s. f., luntre, linter, scapha, cymba; derivatu: *seicariu*, *seicariu* si *siáicariu*, s. m., luntrariu care duce cu luntrea, si care face luntri; — radicea se pare a fi turcésca.

SECUTIA, (cu *s* aspru sibilante, *șecutia*, ba chiaru *jecutia*, si *jucutia*), s. f., corruptu d'in lat. *exsecutio*, *essecutione*; derivate: *șecutire*, -*escu*, v., *exsequi*, a *essecutá*; *secutiu*, s. m., *essecutor*, *essecutoriu*; vedi formele celle bone in Dictionariu: *essecere*, *essecutare*, *essecutione*, *essecutoriu*.

SEIMENU, s. m., militariu mercenariu, soldatu, voluntariu strainu: *seimenii* erau militari condussi cu mercede d'intre straini; *elli* *facura* bone *servitii* *terrei*, *inse* mai *in* *urma* *devenira* *addeverati* *pretoriani*, *si* *d'in* *acésta* *causa* *se* *desfientiara*.

SEIMU, s. m., adunare generale la Poloni; coventulu figurédia in cronicale nôstre, inse de multu s'a datu uitarii.

SEINU, -a, adj., glaucus; censusu, se dice despre pèru: *peru seinu, callu seinu*.

SEMTIRE si *sintire*, v., sentire; vedi *sentire* in Dictionariu cu tôte derivatele selle.

SEPELLIRE, (cu sasprusibilante, *şepellire*), -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: supplantare verba palato; a pronuntiá passerescu, germ. *lispelnd aussprechen*.

SEPETU, s. m., cista, arca; cista, arca; derivate: *sepetellu*, cistula, cistella, cistellula, cistella; *sepetariu*, s. m., care face si vende *sepete*, arcularius, arculariu, cistellariu.

SERACU, *seracia*, *scracime*, *seracire*, *seracutiu*, *serantocu*, *seracescu*, *seracesce*; vedi *seracesce* etc. in Glossariu.

SERAIU sau *seraliu*, s. m., (fr. *sé-rail*), palatiulu sultanului;—de origiue turcésca.

SERASCHIERIU, s. m., generariu turcescu; derivatu: *serascheria*, officiulu *seraschieriului*.

SERBETU, (cu s aspru sibilante, *şerbetu* sau *sicrbetu*), s. m., una specia de lemonata turcésca; originea coventului se pare a fi arabica;—derivatu: *şerbegiu*, s. m., care face si vende *şerbetu*.

SERDARIU, s. m., (capitanens), dox, capitanu in armat'a turcésca; derivatu: *serdaressa*, muliere a *serdariului*;—pre tempulu regimelui fanarioticu coventulu se introdusese in Romani'a ca titlu nobilitariu, acumu s'a datu uitarii;—originea lui se pare a fi persica.

SERGEANTE, s. m., (fr. *sergent*, it. *sergente*, isp. *sargento* si *sergente*), derivatu, d'in *serviente*, prin *sergiente* adjunse *sergente*, servitoriu publicu, p. e. la justitia; apoi gradu militariu: decurione, *sergente-maiore* = decurione maiore.

SERGU, s. m., in compositionea: *de sergu*, cito, continuo; derivate: *serguire*, -escu, v. refl., studero, niti, conari, operam dare; a se adoperá, a lucrá cu diligentia; *serguentia*, s. f., studium, conatus, opera, industria, diligentia, sedullitas; diligentia, adoperatione, zelu,

studiu; *serguentiosu*, -a, adj., diligens, industrius, sedulus, gnavus, studiosus; diligente, industriosu, studiosu, adoperativu; *serguitoriu*, -tória, adj. s., synonymu cu *serguentiosu*, cu mica differentia, co *serguentiosu* se refere mai multu la calitatea, éro *serguitoriu* la activitatea espressa prin *serguentia*;—*serguéla*, s. f., unu barbarismu, si mai mare, synonymu cu *serguentia*, inse pucinu usitatu.

SÉRLA, (cu s aspru sibilante, *şérlla*), s. f., unu câne macru, unu câne care lătra continuu;—s'ar poté facile ca *şérlla* se fia unu deminutivu d'in *sérlla*, instrumentu care scártia continuu.

SERLAIU, (cu s aspru sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *salvia sclarea*, germ. *scharlachkraut*, specia de érba.

SERLATANU, -a, (cu s aspru sibilante, *şérlatanu*, scrissu si: *scarlatanu*), adj. s., (fr. *charlatan*, it. *ciarlatano*); medicu insellatoriu, insellatoriu in genere; derivate: *şérlatanaria*, sau *scarlatanaria*, s. f., (fr. *charlatanerie*, it. *ciarlataneria*), professione de *scarlatanu*, fapta de *scarlatanu*, portare de *scurlatanu*, insellatoria; *şérlatanescu*, sau *scarlatanescu*, -a, adj., (fr. *charlatanesque*), relativu la *scarlatanu*; *şérlatanismu*, sau *scarlatanismu*, s. m., (fr. *charlatanisme*, it. *ciarlatanismo*), professione de *scarlatanu*, lucrare *scarlatanésca*.

SERMANU, -a, adj., miser, miserandus, pauper; *sermania*, s. f., miseria, paupertas; vedi *sarmania* in Glossariu.

SESONU, s. m., réu formatu d'in fr. *saison*, (it. *stagione*), anni tempus; tempulu annului, unulu d'in celle patru tempuri alle annului: primavéra, véra, tómnă, iérna. Form'a *sesonu*, ca si *resonu*, e incompatibile cu limb'a româna. Déco s'ar sentí necessitatea de a se introduce, n'ar poté figurá de câtu sub form'a *statione*, dupo it. *stagione*, isp. *estacion*, port. *estação*,—de si fr. *saison* s'ar paré co mēna la form'a *statione*.

SEVERSIRE, *seversitoriu*, *seversitu*; vedi *sfirsire*, *sfirsitoriu*, *sfirsitu*.

SFADA, s. f., *rixă*, *jurgiam*, *litigium*. contentio, altercatio; cërta, disputa, li-

tigiū, altercatione; derivate: *sfadire*, -*escu*, v. refl., a se *sfadi*, rixuri, jurgari, altercari, contendere, litigare; a se certá, a se disputá, a se altercá; *sfaditosu*, -*a*, adj., rixosus, jurgiosus, litigiosus, contentiosus, certatoriu, litigiosu, contentiosu; alta forma si mai barbara e: *sfadnicu*, -*a*, synonymu cu *sfaditosu*, inse pucinu usitatu. Radicea acestui coventu se pare a jacé ascunsa sub germ. *fehde* = cérta, disputa, ostilitate, bataia, bellu.

SFANTIU, s. m., d'in germ. *zwanziger* = vicenariu, nummu de argentu de 20 cruciari austriaci, in valóre de unu denariu republicanu romanu, de care intrá 84 in una libra romana, — moneta acumu essita d'in cursu; — derivate: *sfantiuire*, -*escu*, v., a luá de la cineva moneta prin abusu, a prevaricá; *sfantiuitoriu*, -*tória*, prevaricatoriu; *sfantiuitu*, -*a*, part. sup. in sensulu verbului.

SFÂNTU sau *svântu*, -*a*, adj. s., sanctus; sântu sau sântu; vedi si *sfintu* cu tóte derivatele lui.

SFARA, s. f., rumor, fragor, clamor, vociferatio, fremitus, strepitus, mugitus, rugitus, ejulatas, murmur, susurrus, querela, questus; vapor, evaporatio, nidor, fervor; aqua bullans, fons bullis stellans; sordes; rumore, fragore, clamore, vociferatiene, fremitu, strepitu, mugitu, rugitu, urletu, scommotu, murmuru, susurru, plansetu, vaietu; vapore, evaporatione, nidore, odore a culinei, fumu grassu, ferbore; apa bullante, fonte stellante de bulle; sorde, scalore, putore: *sfara mare a essitu prin terra de nomele unui omu neconnoscutu*; — derivate: *sfarare*, v., clamare, clamitare, strepere, fremere, fragorem edere, percrebescere, murmurare, susurraro, mugire, ejulare, queri, conqueri, fervere, effervescere, bullire, ebullire, undatim scaturire, bullare, undare, redandare; a clamá, clamitá, strigá, sberá, strepe, fremere, murmurá, susurrá, mugí, urlá, a se plange, se bocí; ferbe, bullí, se inflá prin ferbere, a bullá, undá, redundá; — adj. s., *sfaratoriu*, -*a*, part. sup., *sfaratu*, s. f., *sfaratura*; — unu secundu verbu are form'a: *sfaraire*, -*escu*, de unde adj.

s., *sfaratoriu*, -*a*, part. sup. subst., *sfaraitu*, s. f., *sfaraitura*, cu sensu forte apropiatu de allu formei precedente; — D. *Miklosich* cérca se reduca coventulu *sfura* la v. slavicu *skvara* = nidor; noi ne permittemu a lu intrebá, co pentru ce nu compara gr. *σφάραχος* = fragor si sonitus, care e de certu unu derivatu, si presuppone una radice: *σφαρα*, care e chiaru coventulu nostru in cestione.

SFARLA, s. f., dupo *Barcianu* germ. der *flps*, fr. *chiquenaude*; derivatu: *sfarlédia*, s. f., *brummkreisel*, *klapper*, *drehrädchen*, cartiaitóre.

SFARLIRE, -*escu*, v., a se intórce impergiuru intr'unu petioru, (fr. *pirometer*); derivate: *sfarlitoriu*, -*tória*, adj. s., care se intórce impergiuru, s. f., *sfarlitória* sau *sfarlitóre*, specia de fusu cu róta, cu care se jóca copillii, (fr. *piquette*); *sfarlitóre de ventu*, (fr. *girouette*).

SFARLÓGA, s. f., dupo *Dict. de Buda*: pelle vechia argassita, pellis antiqua, et detrita.

SFARMARE, v., vedi *sfermare* si derivatele selle in Dictionariu.

SFARNARIU, s. m., negotiatoriu miseru, negotiatoriu de bassa conditione, care vende merci ordinarie si de micu pretiu, care ámbra cu mercea d'in casa in casa; derivate: *sfarnaréssa*, mulierea *sfarnariului*; *sfarnarire*, -*escu*, a face negotiu cu merci ordinarie si de micu pretiu; *sfarnaritu*, part. sup. subst.

SFATU sau *svatu*, s. m., consiliu; consiliu; derivate: *sfatuire* sau *svatuire*, -*escu*, v., consiliu dare, a dá consiliu, a consiliá; refl. a se *svatui*, consulere, consultare, deliberare; a se consultá, a deliberá; *sfatuvitoriu* sau *svatuvitoriu*, -*tória*, adj. s., consiliator, auctor; consiliatoriu; *sfatuitu* sau *svatuitu*, -*a*, adj., consiliatu; — *sfatosu*, -*a*, adj., sciols, care se crede co are multa mente, co scie multe; arrogante, care se ammistica in tóte consilie. Radicea latina *suadere*, de unde *suasum*, sta asiá de aprópe de *svatu*, in cátu ar poté se face pre cineva se créda co acestu d'in urma provine de la acellu-a (*suasu*); inse occurre si slav. *sovlétŭ*.

SFECLA sau *svecla*, s. f., beta, 1. *svecla rosia*, beta rubra, beta vulgaris, (fr. botterave); 2. *svecla alba*, beta alba, (fr. poirée, porrée, hette); planta cu radecina gróssa bona de mancatu, care sémina cu napii.

SFECLIRE, *-escu*, v., 1. errare, a errá; 2. *erubescere*, a inrosí, dupo *Barcianu* germ. *erröthen*, *schamroth werden*, part. *sfeclitu*, -a; — radice incerta.

SFERSIRE, *sfersitu*; vedi *sfirsire sfirsitu*.

SFERTICARE, v., lacerare, dilacerare, rumpere, disoludero, consclndere, discorpore; a lacerá, a dilacerá, a taliá iu bucatelle, part. *sferticatu*, -a, lacer, laceratus, dilaceratus, laceratu, dilaceratu, taliatu iu bucatelle; — form'a se parte romanésca, inse originea e incerta.

SFERTU, s. m., desfiguratu dupo slav. *čvertŭ*, quarta pars, quadrans; cartu, cadrante, patrariu.

SFESNICU, (cu s înainte de n aspru sibilante, *sfeşnicu*), pl. -e, caudelabrum, lychunchus; candelariu, luminariu; de la slav. *svěštnicŭ* derivatu din *světŭ* = lumina, si lume.

SFESTANIA, (cu s înainte de t aspru sibilante), s. f., aquae benedictio; benedicerea ape; — dupo slav. *sviastěnte* = sanctificatio; — barbarismu orribile.

SFETIRE, (cu t duru), *-escu*, v., 1. revelare, manifestare, patefacere, aperire indicare; a revelá, a descoperi, a arretá; 2. sub form'a refl. impers. *mi se sfetesce*, succedero, bene cedere, a essi bene; — radice slavica dupo tóta probabilitatea.

SFETNICU sau *svetnicu*, s. m., consiliarius, consiliariu; — derivatu de la *sfatu*, cu forma cu totulu slavica; inse deplenu anticatu : *avemu consiliari*, *nu mai avem sfetnici*.

SFIALA, s. f., verecundia; verecundia; — cu forma spuria derivatu de la verbulu *sfire*.

SFIIRE, *-escu*, v. refl. vereri, verecundari; a nu avé destulla cotediántia, a nu cotediá; derivate : *sfitione*, s. f., verecundia, verecundia; *sfitiosu*, -a, adj., verecundas, verecundu; — s'ar paré a fi in relatione cu *sfidare* = fr. se défler, noi inse nu cotediámu a affirmá.

SFILCU (cu i obscuru, *sfilcu*), s. m., papila mammillaris, papill'a titiei.

SFINTU, -a, (in sing. cu i obscuru, *sfintu*, in pl. cu i claru, *sfinti*), adj. s., corruptu, prin influentia slavica, d'in *sáncŭtu*, ce vedi in Dictionariu; derivate : *sfintia* s. f., in locu de *sanctia* = *sanctitate*, ce vedi in Dictionariu; *sfintenia*, s. f., in locu de *sanctitate*, si de *sanctificatione*; *sfintire*, *-escu*, v., in locu de *sanctire* = *sanctificare*, *sacrare*, *consecrare*, ce vedi in Dictionariu; *sfintitu*, -a, adj. part., in locu de *sanctitu* = *sanctificatu*, *sacratu*, *consecratu*, ce vedi in Dictionariu; — *sfintesce*, impers. despre sóre : *sfintesce sórele*, a *sfintitu sórele*, appune sórele, a appususórele, — are alta radecina, adeco *svanire*, *svanitire*, contrassu *svántire*, si in fine *svintire*.

SFIRIDA si *frida*, s. f., fenestra simulata; fenéstra órba.

SFIRSIRE, *-escu*, v., finire, terminare, absolvere; consumere; consummare; a fini a terminá, a absolve; a consume; a consummá; derivatu : *sfirsitoriu*, -toria, adj. s., finiens, finitor, absolvens, finitoriu; *sfirsitu*, -a, part. finitus, terminatus, absolutus; consumptus; consummatus; *sfirsitu*, s. m., finis, terminus, exitus, extremum; fue, finitu, terminu, essitu, capetu; — barbarismulu acestu-a se póte correge pretotindine cu classiculu *finire*, *finitu*, care are tóte semnificationile acellui-a.

SFITA, s. f. (*σφικτοβριον*), vestimentu superiore cu care se investu sacerdotii la lituigia, feloniu, (*φαιλώνιον*).

SFORAIRE, *-escu*, v., si cu forme simple, stertere; a sterte, a sufflá cu sunetu prin nasu; derivate : *sforaitoriu*, -tória adj. s., stertens, care *sforaie*, care sterte; *sforaitu*, part. sup. subst.; *sforaitura*, s. f., actione si effectu de *sforaie*; *sforaiéla* e forma spuria, in locu de *sforaitura*.

SFRANCIU, (pronuntia *sfrantiu*), s. m., lues venerea, morbus galleus; morbu veneriu, nomitu asiá de la *Francia*, fiendu co se credea co acellu morbu s'ar fi comunicatu prin *franci* sau *francesi*; derivate : *sfranciosu* sau *sfrenciosu*, -a, adj., lae venera infectos, infec-

tatu de morbu veneriu; *sfrancire* sau *sfrencire*, -*escu*, v., lne veneria inflcere, a infectá cu morbu veneriu; *sfrancitu*, sau *sfrencitu*, -*a*, adj. part., lne venerea infectus, infectatu de morbu veneriu.

SPREDELLU, pl. -*e*, terebra si terebrum; terebra, terebru, instrumentu de ferru cu care se facu gaure in lemnu sau in metalle, gauritoriu, foratoriu; (compara it. *verrina*, sic. *verruggiu*, fr. *vrille*, probabile din lat. *veru*, la Plautu *vernina*); derivate : *sfredellasiu*, s. m., diminutivu ridiculu din *sfredellu*; *sfredellire*, -*escu*, v., terebrare, perforare, a terebrá, a perforá, a gauri cu *sfredellulu*; *sfredellitoriu*, -*tória*, adj. s., terebrans, perforans, care gauresce cu *sfredellulu*; *sfredellitu*, part. sup. subst.; *sfredellitura*, s. f., terebramen, terebratus, terebratio, actione si effectu de *sfredellire*, terebratione, terebratura, perforatione, perforatura.

SGAIRE, -*escu*, v., refl. cum stupore intneri; a se uitá cu mirare, a deschide ochii tare; derivate : *sgaitoriu*, -*tória*, adj. s., care se *sgaiesce*; *sgaitu*, part. sup. subst.; *sgaitura*, s. f., actione si effectu de *sgaire*.

SGARCIRE, -*escu*, v., contrahere, corrugare; a contrage, a stringe, a corugá; refl. *a se sgarcí*, contrahi, corrugari, a se contrage, a se stringe, a se corugá; derivate : *sgarcitu*, -*a*, adj. part., contractus, corrugatus, contrassu, strinsu, corrugatu; figuratu : *avarus*, *avaru*; *sgarcitura*, s. f., contractio, corrugatio, contractione, corrugatione; *sgarciu*, s. m., (care a datu nascere la tóte celle precedenti), 1. *spasmus*, *convulsio*, *spasmu*, *convulsione*, *carceiu*; 2. *cartilago*, *cartilagine*; — pentru starea de *sgarcitu* = *avaru*, s'a formatu unu monsturu de substantivu abstrcatu : *sgarceania* = *avaretia*, care nu e de sufferitu in pur'a limba româna, si care se póte corree prin *sgarcitate*, mai bene inse prin *avaretia*.

SGATIAIRE, sau *sgatieire*, -*escu*, (si cu forme simple : *sgatieiu*, *sgutiei*, *sgatieie*, *sgatieimu*, *sgatieiti*, *sgatieu*), v., (exentere), agitare, exagitare; a scuturá, a essagitá; derivate : *sgatieitoriu*,

tória, adj. s., care *sgatieie*; *sgatiaitu*, part. sup. subst.; *sgaticitura*, s. f., actione si effectu de *sgatieire*.

SGAU, s. m., *matrix*, *vulva*, *uterus*; pantece de muliere, matrice, vulva, uteru; — probabile d'in *scavu* = *ex si cavum*, de unde verbulu *excavare*, care insémna intre altele si *paedicare*, — coventu obscenu, mai mai essitu d'in usu.

SGAURARE, v., cum stupore lntneri, a se uitá cu mirare, — affine cu *sgaire*; — compara lat. *cavere*, *cantum*, de unde rom. *cautare*, care intre altele insémna *intuitare* : *a cautá la cineva sau ceva cu ochii tare deschisi*.

SGHIABU, s. m., *cataracta*, *canalis*; *cataracta*, *canale*, *scoou*; — in Dacia superiore se dice si in alte sensuri : a) *sghiabu de pétra*, *massa de pétra*, *rupe*; b) se aplica in locu de sicriu, *cassa* sau *arca de morti*; c) *pléssa de prinsu pesci*; — originea coventului e obscura, póte co nu e *barbara*.

SGLOBIU, -*a*, adj., *inquietus*, *petulans*, *exorbitans*, *lascivus*; *nestemperatu*, *nebonaticu*, *petulante*, *resfaciatu*; derivate : *sglobire*, -*escu*, v. reflex., *a se sglobí*, *petulanter se gerere*, *lascivire*; a se *resfaciá*, a face *nebonie*; *sglobitione*, s. f., *petulantia*, *lascivia*, *petulantia*, *lascivia*, *resfaciare*; — form'a *sglobenia* e de reu gustu, inse *radecin'a intréga* nu suna a romanésca.

SGORNIRE, -*escu*, v., *expellere*; a espelle, e *espulsá*; vedi si *scornire* in Dictionariu.

SGRABUNTIA, s. f., *pusula*, *pustola*, *papula*; *pustula*, *mica inflatura pre pelle*; derivatu : *sgrabuntiosu*, -*a*, adj., *pusulosus*, *pustulosus*; plenu de *sgrabuntie* = *pustule*, *pustulosu*.

SGRIBURIRE, -*escu*, (si cu forme simple : *sgriburiu*, *sgriburi*, *sgribure*; etc.), v., *prae frigore tremere*, *dentibus crepare*, *dentis concutere*; a tremurá de frigu, a si *concutere dentii de frigu*.

SGUDUIRE, v., *succutere*, *concutere*, *commovere*, *graviter movere*; a *miscá tare*, a *scuturá*; derivate : *sguduitoriu*, -*tória*, adj. s., *succutiens*, *concutiens*, *commovens*, *succussor*, *concutor*, *commotor*; *scuturatoriu*; *sguduitu*, -*a*, part.

sup. subst., *succussus, concussas, commotus, scuturatu sguduitura*, s. f., *succussio, concussio, commotio*; actione si effectu allu actionei de *sguduire*, scuturatura;—*sguduire* e asiá de aprope de succutere, in câtu constringe pre omu se créda co e numai una desfigurazione a acestui verbu d'in urma, cu tóte aceste-a cu greu se póte esplicá, cumu verbulu *excutare*, care a datu pre *scótere* si pre *scuturare*, ar fi mai potutu dá si pre desfiguratulul *sguduire*.

SGULLIRE, *-escu*, v. refl., se *contractare*; a se stringe, a se contrage, a se face glomu; *sgullitu, -a*, part., *contractus*; strinsu, contrassa, glomeratu, glomuitu.

SGURAVIRE, *sguravitu*; vedi *sguravu* mai diosu.

SGURAVU, *-a*, adj., dupo Dict. de *Buda*: *siccus, siocaucus*; secu, uscatu; derivatu: *sguravire, -escu*, v., 1. activu: *siccare, exsiccare*, a seccá, a uscá; 2. refl. a se *sguravi*, siccaru, siccescere, a se seccá, a se uscá; de aci part. *sguravitu, -a*, *siccatus*, uscatu.

SIA, *siáua*, pl. *sielle*; vedi *sella* in Dictionariu;— pl. *sialle*, lumbi, lumbi, totu d'in *selle*, inse cu é tare deschisu spre a distinge prin pronuntia differentia de sensu.

SIACHU, s. m., rege in limb'a persica; de aci nomele unui jocu cu figuri mobili pre una tabla desemnata cu spatie patrata, germ. *schach*, fr. *échecs*, it. *scacchi* pl.

SIADÉ, *siéde*, pers. III. a verbului *sicdere, sedere*; vedi *sedere* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SIAGA, s. f., *jocus, ludus*; jocura, gluma; derivatu: *siagure, -escu*, v., *jocari*; a jocrá, a glumí; in Moldavia pronuntia: *siuguire*.

SIAICA, *siaicariu*, si *siéica, sieicariu*, vedi *siéica, seicariu*.

SIAITOU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *wagenwinde*, trochlia cu care se servescu carratorii spre a redicá carrulu, it. *verricello da aizare carri*, fr. *vério*;—coventulu se pare a fi de origine unгурésca, si nu se aude in Dacia nferiore.

SILLOU, s. m., unu pesce, dupo *Bar-*

cianu germ. *sander, schiel, landbarsch*, dupo *Raoul* fr. *perche*, *Pliniu* lat. *perca*; se pare a fi desfiguratu d'in germ. *schiel*.

SIALLUPA, s. f., dupo fr. *chaloupe, scapha, lembus, linter*; scafa, luntre,—coventu inutile, ca si *siaica*, candu avemu: *scofa, luntre, barca, navicella*.

SIALVARI, pl. m., *braccæ turcicæ*; licari largi, licari turcesci; derivatu *sialvaragiú*, s. m., 1. care face si vende *sialvari*; 2. care pórtá *sialvari*;—coventu turcescu addussu in térra de fanarioti, acumu numai in batujocura.

SIANTIU, s. m., *fossa, fossatum, fossatus*; fossa, fossatu; derivate: *siantiuire, -escu*, v., *fossare, fossam* ducere, a face *siantiu*, a face fossa; a fossá; *siantiuitu, -a*, adj. part., *fossatus*, fossatu; dem. *siantiulletiu*, pl. *-e*, *fossula*, micu fossatu;—compara germ. *schanze*.

SIAPCA, s. f., corruptu d'in *capa, cápina, galericulum*; de aci: *siapcariu*, s. f., care face *cápine, capinariu*.

SIAPTE sau *siépte, septem*; vedi *sépte* in Dictionariu cu tote compositele selle.

SIARA, s. f., *serra*; vedi *sérra* in Dictionariu.

SIARGIA, s. f., corruptu d'in fr. *charge*, (*carica, carca, sarcina*), functione, gradu militariu;—coventu inutile si reu introdussu in limb'a romána.

SIARIVARI, s. corruptu d'in fr. *charivari, symphonia discors; convicium*; musica discordante, musica rea, musica de pissice.

SIARLA sau *siérla*; vedi *şérla* in Glossariu.

SIARLATANU sau *sierlatanu*; vedi *şerlatanu* si derivatele selle in Glossariu.

SIARPE, s. m.; vedi *sérpe* in Dictionariu.

SIARPIA, s. f., corruptu d'in fr. *charpie*, scama de pândia.

SIARTA, s. f., corruptu d'in f. *charte*, carta, constitutione scrissa.

SIASE sau *siése, sex*; vedi *sesse* in Dictionariu cu tote compositele selle.

SIATRA, *siatrariu*; vedi *sciatra, sciatrariu* in Dictionariu.

SIAUCA, s. f., corruptu d'in *sélica*,

tergum equi, séllele, spatele sau crucea callului.

SIBOIU, s. m., una planta cheiranthus incanus, Linn.

SICANA, s. f., dupo fr. chloane, mai bene ar fi *ciccana*, cavillatio; de aci: *sicanare*, v., fr. chicaner, mai bene ar fi *ciccanare*, cavillari; *sicanatu*, -a, part. fr. chicané, mai bene *ciccanatu*; — de la it. cica = micu lucru, si acestu-a de la lat. arch. ciccus: ciccum non luterduim, *Plaut. rud.* 2, 7, 22.

SICHASTRU, *sichastria*, *sichastricu*, etc.; vedi *sechastru*, in Glossariu.

SICLU, (cu s aspru sibilante, *şiclu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: alota (membrana) *Inaurata*; vel *argentata*; pelle (lucrata) *aurata* sau *argentata*; de aci: *şicluire*, -escu, v., auro vel argento obducere, a poli cu auru sau cu argentu; *şicluitu*, -a, part., *Inauratus* vel *argentatus*, politu cu auru sau cu argentu.

SICU, (cu s aspru sibilante, *şicu*), s. m., vedi *şiclu*, mai susu.

SIDEFU, s. m., unioanum concha, (it. nacchera, isp. nácara, fr. naore, masc. isp. nacar, it. naccaro), matriperla.

SIÉA = *sélla*; vedi *sélla* in Dictionariu.

SIEDA sau *sceda*, *siedula* sau *scedula*; vedi *scheda* = *sceda* in Dictionariu.

SIEFU, s. m., corruptu dupo fr. chef = capu, in sensulu de *superiore*; — numai stupiditatea scriptoriloru d'in cancellarie a potutu so introduca unu atare barbarismu.

SIERBETU, s. m.; vedi *serbetu* in Glossariu.

SIERIFU, s. m., (fr. ohérif), principe arabescu, descendente allu lui Machomede.

SIGURU, *sigurare*, *siguratu*, *sigurantia*, *siguritate*; vedi: *securu*, *securare*, *securatu*, *securantia*, *securitate* in Dictionariu.

SILA sau *silla* (cu s lenu sibilante), sau *sylla*, s. f., vis, violentia, coactus; violentia, constringere, constrictione: *cu sil'a*, vl, violenter; *de sila*, coacte; derivate: *silire*, -escu, v.; cogere, adigere, a coge, a constringe; refl. *a se silí*, conari, niti, studere, operam dare, a se adoperá, a pune diligentia, a fi dili-

gente; *silentia*, s. f. diligentia, conatus, nlsus, studium, industria; diligentia, nesuentia, adoperatione; *silitoriu*, *tória*, adj., diligens, sedulus, gnavus, industrius, studiosus; in sensulu activu: cogens, adigens; *silitu*, -a, part. coactus, adactus, constrinsu; *silitura*, s. f., coactus, -us, actione si effectu allu actionei de *silire*, constrictura; alta forma e: *siluire*, -escu, stuprum allu cui inferre, a violentá, a face cuiva violentia mai allessu prin stupru; *silitu* -a, part. stuprum pati coactus, violentatu, stupratu prin violentia; — *silnicu*, -a, adj., violentus, violentu; *silnicia*, s. f., violentia, violentia, forme si mai orride de cátu celle pëno aci citate; — compara gr. σόλη, σόλα, *præda*, *spoliu*; si v., σολών = *spoliare*, diripere, violare; slav. sila = vis, potentia, potestas.

SIMBÉ, dupo Dict. de *Buda*: formula afirmandi: certo, procerto, induble, p. o. *simbénu*. sau *sântulu simbénu*; — noi n'amu auditu-a neci una data.

SIMBRA, s. f., societas, communito, commercium; societate, associatio; de aci: *simbrasiu*, s. m., socius; sociu, asociatu; — *simbra* póte fi unu coventu bonu, (compara gr. συμβολή, si συμβουλή, si chiaru σύμβολον), *simbrasiu* e una caricatura.

SIMBRIA, s. f., merces, stipendium, pretlam conducti; mercede, stipendiu, salariu; demin. *simbriutia*, s. f., merce-dula, mica *simbria*; (compara συμβολή, symbola); *simbriasiu*, s. m., merceariu, mercenariu, e una caricatura.

SIMIGIU, s. m., pistor, cupedinarius, cupedarius, siligiarius, crustularius, dulciarius, candidarius; cupedinariu; de aci: *simigeria*, s. f., pistrina, pistrilla, pistrina; — coventu turcescu.

SINA, (cu s aspru sibilante, *şina*), sau *scina*, s. f., pertica ferrea; pertica de ferru; compara germ. schlene.

SINCERICA, s. f., dupo *Barcianu* una planta, lat. scleranthus.

SINDICOSU, -a, adj., dupo Dict. de *Buda*: morosus, torvus, tetricus; morosu tetricu; — in Daci'a inferiore nu se aude acestu coventu, se pare a fi unu fetu ungurescu.

SINDILLA, *sindrilla, sindillariu, sindrillariu, sindillire, sindrillire, sindillitu, sindrillitu*; vedi *scindilla, scindillariu, scindillire* in Dictionariu.

SINÉGU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *cubulus*; una mesura de aride, galléta, se dice in banatulu Temisianu; (compara gr. χοῖνίξ, mesura care contine 4 κοτόλας); in alte locuri nu se audu.

SINETU sau *senetu*, s. m., actu, documentu in scrisu; — coventu turcescu.

SINCEPU, s. m., dupo *Raoul*, fr. *martre, murte*; *martura*; dupo *Barcianu* germ. *marderpelz*, pellicia de *martura*; de aci: *singipiu, -a*, adj., de colórea *marturei*, *cenusú*; — coventu turcescu.

SINGHILIA, s. f., corruptu d'in *sigillu*, dupo Dict. do *Buda*: litteræ episcopales testantes cuidam sacerdoti jurisdictionem in certam parochiam esse collatam, vulgo: *formata vel jurisdictione*; carte sau diploma (munita cu sigillu) data de episcopu unui parochu, prin care se certifica acestui-a jurisdictionea in una parochia, diploma episcopale.

SINICU; s. m.; vedi *sinégu* (χοῖνίξ).

SINORU, *sinuru, snuru*, (cu s aspru sibilante); s. m., *funiculus, lina*; *funicella*, acia implettita de cânepa, de linu, de lâna, de metasse, etc., germ. *schnur*; derivate: *sinorire, sinurire, snuruire, -escu*, v., vesti cuiplam funiculos assuere; a cóse *funicelle* la unu vestimentu; — a muni cu *funicelle* foliele unui codice; *sinoritu, sinuritu, snuruitu, -a*, part. *funiculis* assutus, cosutu cu *funicelle*; demin. *sinorutiu, sinurutiu*, s. m., *funicella* suptire.

SIOCOTIU, s. m., dupo *Barcianu* ger. *ratte*, dupo *Raoul* fr. *rat*, sórece mare.

SIODU, -a, adj. s., *ludicrus, ridiculus, jocosus, carlosus, paradoxus*; curiosu, comicu, ridiculu, paradossu; de aci diminut. *siodutiu, -a*; adj. s., camu curiosu, comicu, ridiculu, paradossu; *siodia*, s. f., *res ludicra, res ridicula, jocus*; lucru ridiculu, lucru comicu, jocura.

SIOFRANU, *siofranellu, siofranire, siofranitu, siofranasiu*, demin. ridiculu; vedi: *safranu, safranellu, safranire, safranitu* in Dictionariu, cumu se cade se fia scrise si pronuntiate.

SIOGORU, s. m., diu ung. *sogor*, si acestu-a corruptu d'in germ. *schwager*; comnatu; se aude numai in gur'a Româniloru cari locuescu printre Unguri.

SIOIMU, s. m., *falcó*; *falcone*, una pasore selbatice care se pote si domesticí, si cu care se servescu venatorii spre a prende alte passeri.

SIOIRE, -escu, v. *suspirare, gemere*; a *suspirá*, a *oftá*, a *geme*; — nu se aude d'incoce de Carpati; — origine incerta, se póte inse a fi essitu d'in acea-asi radice de unde a essitu si *stblare* = *siucrare*.

SIOLDA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *betrügerel, insellatione, insellatoria*.

SIOLDANU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *elu heuriger hase, liepure* din estu annu.

SIOLDINA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *gicht, artritide, podagra*; vedi *sioldu*.

SIOLDU, s. m., *coxa, coxendix, femou, femur*; cópsa, femore; de aci: *sioldiu, -a*, adj., paralyssatu la cópse: *callu sioldiu*.

SIOMOIAGU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *manuciolum, fasciculus straminei; vel fœni in circulum convolutus*; fascióra de palie sau de fœnu strinsu in cercu; d'incoce de Carpati nu se aude; — compara ung. *esoma*.

SIONTOROGU, -a, adj., dupo Dict. de *Buda*: *claudus, claudicans*; *schiopu*; — compara ung. *sánta*, compusu cu slav. *nogŭ* = *petioru*; — coventu superfluu, candu *schiopu* espreme totu.

SIOPIRLA, s. f., vedi *serpilla* in Dictionariu.

SIOPRU, si *siopronu*, s. m., d'in germ. *schopen, tectum, tugarium, nublarium; receptaculum; turguriu, coperimentu, accoperimentu, constructione simpla a carei parte principale e coperimentulu radicatu pe columne cu parieti sau fora parieti, si care servescu pentru adappostarea carraloru, viteloru, etc.; it. rimessa, fr. remise*.

SIOPTA, s. f., *susurrus, susurramen, susurratio; susurru, susurracione, spunere la urechia cu voce bassa*; derivate: *sioptire, -escu*, v., *susurrare, susurrare, ad aurem susurrare; a susurrá*,

a vorbí incetu, a vorbí cu voce bassa la urechi'a cuiva; *sioptitoriu*, -*tória*, adj. s., *susurrans*, *susurrator*; *susurratoriu*, care susurra la urechia; *sioptitu*, part. sup. subst.; *sioptitura*, s. f., *susurratio*, ac-tione si effectu allu actionei de *sioptire*, synonymu cu *siopta*.

SIORECE, *siorecellu*, *sioerecoia*, *sio-recoica*; vedi *sórice* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SIORLICIU, s. m., vedi *soricu* 2. in Dictionariu.

SIORMENTU, s. m., corruptu d'in *sarmentu*; vedi *sarmentu* in Dictionariu.

SIORTU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: nota, macula lguomlulæ; macula morale, ignominia, nome reu;—dincóce de Car-pati nu se aude coventulu.

SIOSSÉA, s. f., corruptu d'in fr. *chaus-sée*, (d'in lat. *calciata*, it. *seleciata*), calle asternuta cu petrisiu, *strata selciata*, *strata glariata*; — numai stupiditatea a potutu straformá in *siossέα* coventulu fr. *chanssée*.

SIOVAIRE, -*escu*, si cu forme simple v., *ambagibus uti*, *titubare*, *nutare*; a *amblá* cu *ambagi*, a se abbate d'in calle spre a *scapá* si a *fugí*; a *titubá*, a nu stá fermu pre *petióre*; — *siovaiesce ven-tulu*—*suffla* cu *sunetu*; derivate: *sio-vaitoriu*, -*tória*, adj. s., *ambagibus utens*, *titubans*, *nutans*, *fremens*; *siovaitu*, part. sup. subst.; *siovaitura*, s. f., ac-tione si effectu allu actionei de *siovaire*.

SIOVARU, s. m., dupo *Barciaru* germ. *schiff*; *papura*, *juncu*.

SIOVERNARE, -*ediu*, v., *ambagibus uti*; a *amblá* cu *ambagi*, a se abbate d'in calle spre a *scapá* si a *fugí*;—se pare a fi numai unu derivatu d'in *siovaire*.

SIPETU, *sipetellu*, etc.; vedi *sepe-tu*, etc. in Glossariu.

SIPOTU, (cu s aspru sibilante, *si-potu*), s. m., *fons fistularis*, *scaturigo*, *silanus*; fontana fistularia, scaturigine, silanu; derivatu, *sipotariu*, s. m., care face *sipote*.

SIREGLA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *clathri gestatorii*, germ. *schrage* ung. *sároglja*; d'incóce de Carpati nu se aude coventulu.

SIRÉGU, s. m., 1. *longa series*; una

seria lunga; 2. *caterva*; multime, turma numerosa,—compara germ. *schaar*, inse nu uitá neci lat. *series*, din care Ungu-rii au facutu *sereg*.

SIRÉPU, (cu s lene sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *ferus*, *ferox*, *pe-tulans*; feru, feroce, ferosu, selbaticu, petulante: *unu callu sirépu*;—d'incóce de Carpati nu se aude coventulu.

1. SIRETU, (cu s aspru sibilante), s. m., corruptu d'in germ. *schrot*, *glans plumbea*; glânde de plumbu, globuli de plumbu, cu cari se pusca animali mai mici.

2. SIRETU, (cu s aspru sibilante), s. m., *acia*, *funicella*, *cordella formosu implettita*;—coventu probabile turcescu.

3. SIRETU, (cu s aspru sibilante), -a, adj. s., *astutus*, *versutus*, *vafer*, *fallax*, *falsus*; *astutu*, *versutu*, *fallace*, *falsu*, *insellatoriu*; de aci: *sirelicu*, s. m., *astus*, *astutia*, *versutia*, *vafritia*, *fallaciae*; *astutia*, *versutia*, *vafritia*, *fallacia*, *insellatoria*;—coventu turcescu, deriva-tulu si cu affissu puru turcescu,—duca-se de unde a venit.

SIRGU, *sirguintia*, *sirguire*, *sirgui-toriu*; vedi *sêrgu*, *serguintia*, *serguire*, *serguitoriu* in Glossariu.

SIRIMANU, *sirmanu*, *sirmania*, *sirmania*; vedi *sermanu*, *sermania*, la *sarmania* in Glossariu.

SIRIMPOU, (cu s aspru sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *cruga*—*oan-llis aquarius*, *ductus aquae*, *caenum pro-fundum*, *cuniculus subterraneus*, ex quo effoditur aurum, *arrugla*; canale de apa, tina profunda, cuniclu sau canale subter-raniu d'iu care se scóte auru;—coventu probabile ungurescu, d'incóce de Car-pati nu se aude.

SIRINGA, (cu s aspru sibilante), s. f., dupo Dict. de *Buda*: *lacinia agri*; una fascia de agru; de aci: *siringutia*, s. f., *demin.* d'in *siringa*, una fascióra angusta de agru.

SIRIU, (cu s lene sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *laena*, *lacerna*; ve-stimentu superiore la rustici sau terrani;—d'in cóce de Carpati nu se aude co-ventulu.

SIRODA, (cu s aspru sibilante), s. f.,

dupo Dict. de *Buda* : *lacusculus*, *cadus minor*; cada mica.

SIROFU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., corruptu d'in germ. *schraube*, *cochlea*; *cochlia*, vite, cilindru cu spirale, care se intorce in una gaura cu spirale, fr. *écrou*, d'in care ar essi *scrubuca* forma mai correcta de câtu *sirofu*, *sirupu*, *siurupu*.

SIROIU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., *torrens*; *torrente*; — se pare a fi unu augmentativu derivatu d'in *siru*.

SIRU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., corruptu d'in *seria*; vedi *seria* in Dictionariu.

1 SIRUPU, (cu *s* aspru sibilante), s. m.; vedi *siurupu* si *sirofu*.

2 SIRUPU, (cu *s* lene sibilante), s. m., fr. *syrop*, *sirop*, it. *sciropo*, *sciropo*, germ. *syrop*; succu de *sacharu*; — coventu asiaticu.

SISCA, (cu *s* aspru sibilante, *șișca*), s. f., *maga*, *incantatrix*; *maga*, *incantatoria*, *farmecatoria*; derivatu : *șișcoiu* sau *șișconiu*, s. f., *magus*, *incantator*; *magu*, *incantatoriu*, *farmecatoriu*.

SISCAVU, (cu *s* aspru sibilante, *șișcavu*), -a, adj. s., *dentiloquus*, *blaesus*; *dentilocu*, care vorbesce printre denti, *blesu*; derivatu : *siscavire*, -escu. v., *supplantare verba palato*; a *vorbi* printre denti.

SISSA, (cu *s* aspru sibilante, *șișsa*), s. f., d'in *scissa*, cu sensulu de *scindrilla*, *scandura îngusta* si *suptire*.

SITIRIRE, -escu, v., dupo Diction. de *Buda* : *impellere*, *insistere*, *urgere*; a *mená*, a *impelle*, a *impinge*, a *insiste*, a *urgé*; *sitiritu*, -a, adj. part., *menatu*, *impulsu*, *impinsu*.

SITIVIRE, -escu, v., dupo *Barcianu* germ. *stark heiserig werden*, *die stimme verlieren*; a si *perde vocea*, a *ragusi tare*.

SIUBA, s. f., *pallium*, *laena*; *mantellu*, *vestmentu de callatoria*; — *radice incerta*.

SIUBREDU, -a, adj., *languidus*, *debilis*, *caducus*; *langedu*, *flaccu*, *debile*, *caducu*, *fora potere*, *macru*; — coventulu se pare a fi corruptu d'in una *radice romana*, — se nu fia se *validus*?

SIUCHIATU, -a, adj. s., *ventosus*, *va-*

nus, *levis*; *usioru*, *usiorellu*, *ventosu*, *semistultu*.

SIUGARELLU, s. m., dupo *Barcianu*: *rosmarinu selbaticu*, germ. *bergpfeil*.

1 SIUIU, s. m., 1. *cancer*; unu *morbu* care *corrumpe carnea* si *róde ósese*; 2. *arthritis*; *arthritide*, *podagra*, *chiragra*.

2 SIUIU, -a, adj. s., *gracilis*; *gracile*, *suptire*, *macru*.

SIULDOU, s. m.; vedi *sioldanu*.

SIULENDRA, ca si *buléndra*, s. f., *meretrix*, *lupa*, *scortum*; *meretrice*, *femina corrupta* care nu mai are *puđóre*.

SIULLEU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *lucio perca*; unu *pesce*; vedi *sialldu* in *Glossariu*.

SIUMENU, -a, adj., dupo Dict. de *Buda* : *inebriatus*, *ebrius*, *potus*; *imbetatu*, *béetu*, *betivu*; *derivate* : *siumenire*, -escu. v., refl. a se *imbetá*; *siumenitu*, -a. adj. part., *imbetatu*.

SIUNCA, s. f., corruptu d'in germ. *schinken*; *petioru de porcu affumatu* si *uscatu*; lat. *perna* fr. *jambon*, it. *prosciutto* si *presciutto*.

SIUPARIU, -a, adj. s., dupo Dict. de *Buda* : *ferus*, *ferox*, *petulanus*; *compara* : *sirépu*.

SIURA, s. f., corruptu d'in germ. *scheuer*, *horreum*; *coperimentu in care se depune gránulu* si *alte cereali*, se *treiera* si se *conserva*; *derivate* : *siurariu*, s. m., *horrearius*, *inspectoriulu siurerei*; *siurisióra*, si *siuritia*, s. f., *horreolum*, mica *siura*.

SIURLA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *reibsand*; *arena de frecatu*; de aci : *siurluire*, -escu, v., germ. *reiben*, *ausreiben*, a *frecá* cu *arena*.

SIURTIU sau *siortiu*, s. m., corruptu d'in germ. *schürze*, *praelligamen*, *subligar*, *subligaculum*, *mnitura*; *sublegariu*, *tabliariu*, (fr. *tablier*), *gremiariu*, (it. *grembiato*).

SIURUIRE, -escu, v., dupo *Barcianu* germ. *rieseln*; a *plouá meruntu*, a *picurá*, a *cerne* (despre *plouia*).

SIURUPU, s. m., corruptu d'in germ. *schraube*, *cochlea*; *cochlia*, vite; vedi si *sirofu*, corruptu d'in *acea-asi radecina*; mai *bona* ar fi form'a *scrubu*; — *deri-*

vatu : *siurupuire*, -*escu*, v., a firmá cu cochlia, a *incochliá*.

SIUSUIRE, -*escu*, v.; vedi *susurrare* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SIUSTARIU, s. m.; vedi *sestariu* in Dictionariu.

SIUSTERU, s. m., corruptu d'in germ. *schoster*, si acestu-a d'in lat. *sutor*, *calcionariu*.

SIUTEU, s. m., corruptu d'in ung. *sütö*, *plstor*, *pauifex*; *panífice*, *panariu*.

SIUTU, -*a*, adj. s., *cornibus destitutus*; *fora córne*.

SIUVAIRE, -*escu*, v.; vedi *siovaire* in Glossariu.

SIUVARU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *locus arundinosus*; *locu arundinosu*; dupo *Barcianu* : *siovaru*, germ. *schilf*, *papura*, *juncu*; vedi mai susu *siovaru*.

SIUVITIA, s. f., (*plecta*); *pletta*, *legatura de fire sau de pèru*.

SLABU, -*a*, adj. s., *debilis*, *infirmus*, *invalidos*, *imbellis*, *imbecillis* sau *imbecillus*; *macer*, *macilentus*; *vilis*, *abjectus*; *flaccu*, *debile*, *fôra potere*; *fôra taría*, *infirmu*, *invalidu*, *imbecillu*, *imbelle*; *macru*, *macilentu*, *fôra carne*; *vile*, *abiectu*, *fôra taría morale*, *fôra caracteriu*; *derivate* : *slabuti*, -*a*, adj., *deminut. camu slabu* = *flaccu*; *slabia*, s. f., *debilitas*, *infirmitas*, *imbecillitas*; *flaccitate* in *tôte sensurilo adiectivului*; *slabire*, -*escu*, v. transit., 1. *debilitare*, *infirmare*, *imbecillum reddere*; a *flacci*, a *face flaccu*, a *debilitá*; 2. *remittere*, *relaxare*; a *lassá d'in incordare*; *intransit. debilitari*, *desicere*, *vires amittere*; a *perde poterea*, a *deveni flaccu*; si *macere*, *macescere*, *macrescere*, *macilentus fieri*; a *perde d'in carne*, a *deveni macru*, a *macri*; *slabitione*, s. f., *debilitas*, *infirmitas*, *imbecillitas*; *flaccitate*, *debilitate*, *infirmitate*, *imbecillitate*; *slabanogu*, -*a*, adj. s., a) *paralyticus*, *claudus*; *paralyticu*, *care nu póte merge pre petiôrele selle*; b) *debilis*, *ineptus*, *inhabilis*, *miser*; *flaccu*, *nepotentiosu*, *amaritu*, *miseru*, *ticallosu*; c) *laxus*, *remissus*, *detentus*, *dissolutus*; *lassiu*, *neintensu*, *neincordatu*; dupo Dict. de *Buda* : *slabanogu* *insémna* si *doue plante* : *impatiens* *noli metangere*, *Linn.* germ. *das spring-*

kraut, *der springsaamen*, *der judenhut*, *dle gelbe balsamine*; *mercurialis annua* *Linn.* germ. *das blugelkraut*; — de aci : *slabanogia*, s. f., *paralysis*, *debilitas membrorum*; *paralysis*, *stare de paralyticu*; *slabanogire*, -*escu*, v. transit., α) *debilitare*; a *debilitá*, a *paralysá*, a *face paralyticu*; β) *remittere*, *relaxare*, *laxum reddere*; a *relassá una córda*, a *destende*; *intransit. paralyti capi*, *debilitato membrorum capi*; a *deveni paralyticu*; *slabanogitu*, -*a*, adj. part., in *tôte sensurilo verbului*. *Radicea e slavica*, si *slabanogu* *esí unu compositu slavicu*; germ. *schlapp* si *schlaff* *inco sta in relatione cu acea radice*.

SLABUCARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *spuma*; *spuma*; — se pare a fi unu derivatu d'in *slabucu*, *sclabucu*, *care d'in cóce de Carpati se pronuntia clabucu*. *spuma de sapone*, — *inse totu conventulu cu tôte formele lui e superfluu*, *cându avemu spuma*, *curatu romanescu*.

SLADU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *polenta*, germ. *malz*; *ordiu maceratu d'in care se face bere*.

SLANINA, s. f., *lardam*, *lardam*; *lardu*, *suillina*, *grassime de porcu*.

SLATINA, s. f., *locus paluster*; *locu limosu*, *limu*, *lina*.

SLAVA, s. f., *gloria*, *majestas*, *magnificencia*; *sublimitas*; *gloria*, *maire*, *maiestate*, *magnificencia*; *sublimitate* : *in slava*, *in sublimi*, *in aeru*; *derivate* : *slavire*, -*escu*, v., *glorificare*, *magnificare*, *celebrare*, *prædicare*, *laudibus efferre*, *extollere*, *colere*; a *glorificá*, a *marí*, a *magnificá*, a *celebrá*, a *predicá*, a *inaltiá cu laude*, a *laudá*; *slavitoriu*, -*tória*, adj. s., *glorificans*, *magnificans*, *celebrans*, *colens*, *cultor*; *gloricatoriu*, *maritoriu*, *magnificatoriu*, *celebratoriu*, *cultoriu*, *laudatoriu*; *slavitu*, -*a*, adj. part., *gloriosus*, *celebris*, *magnificus*, *inclutus*; *gloriosu*, *celebru*, *maritu*, *magnificu*, *inclitu*, *laudatu*. *Auctorii Dict. de Buda* *insémna* ca *possibile derivationea conventului slava* *de la lat. salve*, *forma salutandi*, *care ar fi sufferitu una metathese in limb'a slavica*; noi ne *reservámu opionea pèno la investigatione ulterioare*.

SLAVINA, s. f., dupo *Barcianu*, germ.

der hahn an einem fasse, pip'a la una bute, prin care curge licidulu, *canata*.

SLAVOCA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: lophias, germ. froschilsch, seeteufel, unu pesce care sémina cu brósca.

SLAVOSLOVIA, s. f., (*doxologia* = *δοξολογία*), doxologia, cantare de lauda in baseric'a crestina, Te Deum laudamus; — a figuratu numai in traductionile celle servili alle càrtiloru basericesci, astadi nu se mai aude neci in baserica.

SLEIRE, -escu, v.; 1. exhaurire; a esauri, a scóte tóta ap'a d'in putiu; 2. in unam massam cogere, congelare; intransitivu, concrescere; a inchiagá, se dice despre untu, seu, céra; refl., a se inchiagá; *sleituriu, -tória*, adj. s.: 1. exhauriens, essauritoriu; 2. cogens, congelans; inchiagatoriu; *sleitu, -a*, adj. part.: 1. exhaustus; essauritu; 2. concretus, congelatus, coagulatus, inchiagatu; *sleitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *sleire*.

SLICU, (cu s aspru sibilante, *şlicu* sau *şlicu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: pulveres minerarum, germ. schlick, schlamm; pulbere de minere.

SLOBODIA, *slobodienia, slobodire, sloboditoriu, sloboditu*; vedi *slobodu*.

SLOBODU, -a, adj.; 1. solutus, liber, vacuus; liberu, solutu; 2. licitus, non interdictus; permissu, licitu, neinterdissu, neoppritu; 3. remissus, laxus, solutus; relaxatu, lassiu, neincordatu; derivate: *slobodia*, s. f., si mai baroccu: *slobodienia*, s. f., libertas, licentia, venia; commentus; libertate, licentia, permissione; *slobodire, -escu*, si cu forme de conjugatione simple, v., 1. solvere, liberare, elliberare, dimittere; a sólve, a liberá, a dimitte, a dá drumulu; 2. concedere, permittere, voniam facere, facultatem dare; a concede, a permite, a dá volia; 3. remittere; relaxare; a relaxá, a destende; 4. vilius exponere; a mai lassá d'in pretiu; 5. emittere, expellere, explodere; a dá focu puscei, a esplóde; 6. voniam secare, sanguinem mittere; a lassá sange; 7. reflex. a) se demittere; a se lassá in diosu; b) impetum capere; a se aieptá; c) induci; a se allunecá la ceva, p. e. *la una necovientia*;

— *sloboditoriu, -tória*, adj. s. liberans, liberator; liberatoriu; *sloboditu, -a*, adj. part. solutus, liberatus, dimissus; solutu liberatu, dimissu, etc. in tóte sensurile verbului. — Radicea *svoboda* occorre si in limb'a slavica, déro lat. solvere, precumu a observatu dejá Dict. de *Buda*, e asiá de aprópe si cu form'a si cu sensulu, in câtu se obtrude de necesse etymologului. Deci ne permittemu a insemná, co d'in *solvere* = *solbere* Românulu a potutu formá fórte facile *solbidu* = *solbedu* = *solbèdu*, care apoi a datu nascere la tóte celle alte. Observàm u in ultra, co neci slavicultu *svoboda*, neci unguresculu *szabad*, nu are *l*. Prin stramutarea a cestei littere, coventulu a luat u in limb'a romána una fisionomia barbara, in câtu noi, cu tota probabilitatea provenientiei selle, nu cotediàm u a lu recomandá.

SLOIU, s. m., 1. massa, frustum, glomus, concretum; massa inchiagata de céra, de seu, etc.; 2. stiria; fusu de glacia.

SLOVA, s. f. littera; littera; derivate: *slovariu*, s. m., lexicon, dictionariu *slovenescu*; *sloviianu* sau *slovénu, -a*, adj. s., sclavius care e de nationea *sloviana*; *slovenescu, -a*, adj., sclavicus; relativu la *sloviani*: *slovenesce*, adv., sclavice; *slovenire* sau *slovnire, -escu*, v., syllabas distinguere, a syllabisá; *slovenitu*, sau *slovnitu*, part. sup. subst., syllabisatu; — covente introdusse prin dascalii *sloviani*, acum u cu totulu essite d'in usu.

SLOVARIU, *sloviianu, slovénu, slovenescu, slovenesce, slovenire*, sau *slovnire, slovenitu* sau *slovnitu*; vedi *slova*.

SLUGA, s., cu forma feminina, inse cu sensu masculinu, servus, famulus, minister; servu, servitoriu; derivate: *slugariu, -a*, adj. s., serviens, servilis; serviente, servile; *slugarire, -escu, v.*, servire, inservire, ministrare; a servi, a face servitiu; *slugaritoriu, -tória*, adj. s., officiosus, obsequiosus, ad servitia promptus; promptu la servitiu, indemanaticu; *slugaritu*, part. sup. subst.; *slugaritura*, s. f.; famulatio, ministratio; actione si effectu allu actionei de servire; — *slugire* sau *slujire, -escu, v.*, ser-

vire, inserviro, famulari, ministrare, a servi, a officiá, a ministrá, a functioná; *slugitoriu* sau *slujitoriu*, -*tória*, adj. s., servus, servitor, famulus, minister; apparitor; servitoriu, functionariu; apparitoriu; *slugitu* sau *slujitu*, part. sup. subst., servitus, servitum, servitium; *slugullitia*, si *slugutia*, s. f., cu sensu masculinu, servulus, servulus; demin. d'in servu, micu servu;—*slusba*, (cu s aspru sibilante înainte de b, *slușba*, contrassu d'in *slugība* sau *slujība*), s. f., servitus, servitium, famulatus, ministeriam; servitute, servitiu, functione, officiu; *slușbasiu*, (contrassu d'in *slugībasiu* sau *slujībasiu*), s. m., serviens, fungens; servitoriu, apparitoriu, functionariu; *slușbullitia*, s. f., parvum, ministeriam; micu servitiu, mica functione; *slusnica*, (cu s aspru sibilante înainte de n, *slușnica*, contrassu d'in *slugñica* sau *slujñica*) s. f., serva, famula, ancilla; serva, servitória; *slușnicariu*, s. m., ancillas procurans; care procura servitória; care petrece cu servitória; *slușnicutia*, s. f., servula, ancillula; demin. d'in *slusnica*, mica servitória, servitória amabile. — Barbarismi nesufferiti.

SLUGARIU, *slugarire*, *slugaritoriu*, *slugaritu*, *slugaritura*; vedi *sluga*.

SLUGIRE sau *slujire*, *slugitoriu* sau *slujitoriu*, *slugitu* sau *slujitu*; vedi *sluga*.

SLUGULLITA, *slugutia*; vedi *sluga*.

SLUSBA, (*slugība* = *slujība*), *slușbasiu*, (*slugībasiu* = *slujībasiu*), *slușbullitia*, (*slugībullitia* = *slujībullitia*); vedi *sluga*.

SLUSNICA, (*slugñica* = *slujñica*), *slușnicariu*, (*slugñicariu* = *slujñicariu*), *slușnicutia*, (*slugñicutia* = *slujñicutia*); vedi *sluga*.

SLUTIRE, *slutitu*, *slutitura*; vedi *slutu*.

SLUTU, -a, adj. s., mutilus, mancus, truncus; mutilu, mutilatu, mancu, truncatu; in unele locuri se dice si in sensulude: turpis, urritu; derivate: *slutire*, -*escu*, v. mutilare, mancum reddere; a mutilá, a esturpiá; *slutitu*, -a, adj. part. mutilatus; mutilatu, esturpiatu; *slutitura*, s. f., mutilatio; actione si effectu allu actionei de mutilare, chiaru si lu-

cru mutilatu. — Barbarismi grossi, cumu se pote indata observá atátu d'in concursulu littereloru *sl*, cátu si d'in pronunti'a dura a litterei *t* înainte de *i*.

SMACIRE, -*escu*, v., 1. rapere, raptare, corripere, abripere; a rapí ceva cu violentia; 2. extorquere, manibus eripere, evellere; a smulge cuiva ceva d'in mâni; 3. repercutore; a repercute: *smacesce una pusca prea tare impluta*; derivate: *smacitoriu*, -*tória*, adj. s., care *smacesce* in tote sensurile verbului; *smacitu*, part. sup. subst., *smacitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *smacire*; vedi si *smuncire* in Dictionariu cu tóte derivatele selle.

SMANGALLIRE, *smangallitu*, *smangallitura*; vedi *mangalire*, *mangalitu*, *mangalitura* in Glossariu.

SMARCEDU, -a, adj., turpis, fœdus, sordidus, deformis; urritu, fedu, fedosu, sordidu; — alta forma o: *smarcévu*, -a, adj., cu acellu-asi intellesu; — cea d'antianu pare a se apropiá de *marcidu*, cea d'in urma se departédia mai tare; — *smárdu*, -a, adj., cu acellu-asi intellesu, se pare a fi numai una contractione.

SMARCU, s. m., dupo Dict. de Buda: antlia, germ. pumpe; pumpa.

SMARDU, -a, adj.; vedi *smárcedu* mai susu.

SMECIRE, *smecitu*, *smecitura*; vedi *smacire* in Glossariu si *smancire* in Dictionariu.

SMEDU, -a, adj., dupo Dict. de Buda: pallens, pallidus, pallidu.

SMEGU, (cu s aspru sibilante, *șmégu*), corruptu d'in germ. geschmack, gustus, supor; gustu, sapóre; mai allesu sapóre falsa.

SMEREDUIRE, -*escu*, v., dupo *Barcianu* germ. zerquetschen, zerfetzen, a strivi, a rumpe in mici buccatelle.

SMERENIA, *smerinu*, *smernicu*, *smernicia*; vedi *smerire*.

SMERIRE, -*escu*, v., humiliare, deprimere; a umilí, a apesá; refl. a se smerí, a) se demittere, se humiliare, a se umilí; b) modesto se gerere, a se portá modestu, a fi modestu, derivate: *smeritu*, -a, adj., humilis, demissus, submis-

sus, modestus, pudicus; umile, umilitu, modestu, pudicu, rusinosu; *smerinu*, -a, adj., synonymu cu *smeritu*; *smcrenia*, s. f., humilitas, demissio, submissio, modestia, pudicitia, umilientia, umilitate, modestia, pudicitia; *smernicu*, -a, adj., synonymu cu *smerinu* si cu *smeritu*; de aci: *smernicia*, s. f., synonymu cu *smcrenia*. — Barbarismi.

SMICLIRE, -escu, v. impers., dupo Diction. de *Buda*: fulgurare; a fulgerá: *smiclesce*, fulgurat, fulgera.

SMIDA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: radius fulminis; fulgeru, radiu de fulgeru; de aci: *smidire*, -esce, v. impers., synonymu cu *smiclire*.

SMINTELA, s. f., (reu formatu d'in *smintire*), a) mendum, error, culpa, noxa, vitium, delictum; errore, culpa, delictu; b) offensus, scandalum; scandalu; — unii au formatu si *sminta* in acelluasi sensu, inse amendoue sunt de reu gustu.

SMINTIRE, *smintitu*, *smintitura*; vedi *smintire* in Dictionariu. Pronunti'a dura a litterei *t* inainte de *i* demustre formationea recente a coventului.

SMOCHINA, s. f., ficus; fica, pom'a arborelui ficu; — *smochinutia*, s. f., ficula, deminutivu d'in *smochina*.

SMOCHINU, s. m., ficus arbor; ficu, arbore ce produce fice.

SMOCHINUTIA, vedi *smochina*.

SMOLLA, s. f., pix, bitumen; bitume, pecura, mai allesu pecura cu care se unge assea carraloru sau altoru machine, axungia, untura pentru assemine scopu; derivate: *smollire*, -escu, v., pice, bitumie, axungia inficere; a unge cu pecura sau cu untura de róte; *smollitu*, -a, ad. part., axungia infectus, ungu cu pecura sau cu untura de róte; *smollitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *smollire*.

SMOLLIRE, *smollitu*, *smollitura*; vedi *smollire*.

SMOTRU, s. m., corruptu d'in *mostru*, *mustra*; decursio campestris, simulacrum pugnae; mustra militaria, manopera militaria, essercitiu militariu; — acestu terminu desfiguratu fu introdusu prin Russi numai in seclulu nostru, déro

d'in fericare pentru limba, n'a prensu radece.

SMUCIRE, *smucitu*, *smucitura*; vedi *smacire* in Glossariu si *smancire* in Dictionariu.

SNEPANU, (cu s aspru sibilante, *şnépanu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: a) bacca vel granum juniperi; oleum e bacca juniperi; aqua juniperi; sementia de juniperu, oleu d'in sementia de juniperu; vinarsu de juniperu; b) onnens, cuniu, penna, (póte cuniu de abiete); — *şnépanu* pare a fi unu derivatu d'in urmatoriulu *şnépu*; — d'in coce de Carpati nu se aude.

1 SNEPU, (cu s aspru sibilante, *şnépu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: juniperus communis; juniperu, *bradisioru*.

2 SNEPU, (cu s aspru sibilante, *şnépu*), s. m., corruptu d'in germ. schnepf sau schnepe, dupo Dict. de *Buda*: scolopax, perdix rustica, ficedula, gallinago; gallina de câmpu, fr. bécasse.

SNOPARIA, *snopire*, *snopitu*; vedi *snopu*.

SNOPU, s. m., merges, manipulus; mergite, manunchiu, mai allesu manunchiu de granu, de secara, de ordiu, etc.; derivate: *snoparia*, s. f., a) multime de *snopi*, b) loculu unde se tinu *snopii*; *snopire*, -escu, v., a face *snopi*; *snopitu*, part. sup. subst.

SNURU, *snuruire*, *snuruitu*, (tóte cu s aspru sibilante, *şnuru*, *şnuruire*, *şnuruitu*); vedi *sinoru*.

SOBA, s. f., farnacula; coptoriu de incalditu casele; derivate: *sobariu*, s. m., care face *sobe*; *sobullitia*, *sobutia* si *sobitia*, s. f., deminutive d'in *soba*, mica *soba*; — in Temisian'a *soba* = camera, germ. stube; — pentru etymologia confere: *soba*, germ. stube, it. stufa, isp. estufa; prov. estuba, fr. étuve.

SOBARIU, *sobitia*, *sobullitia*, *sobutia*; vedi *soba*.

SOBOLLANU, *sobollariu*; vedi *sobollu*.

SOBOLLU, s. m., talpa; specia de sórice campestre care rima pamentulu; derivate *sobollanu*, s. m., mas; specia de sórice mare; *sobollariu*, s. m., care prende *sobolli*.

SOBORNICESCE, *sobornicescu, sobornicu*; vedi *soboru*.

SOBORU, (si *seboru*), s. m., **conclium, synodus**, (σύνδοξ); conciliu, synodu, adunare, mai allessu adunare de preuti; derivato: *sobornicu,-a*, adj., si *sobornicescu,-a*, adj., synodalis, generalis, universalis; synodale, generale, universale; *sobornicesce*, adj., synodaliter, generaliter, universaliter; in modu synodale, generale, universale; coventu slavicu, formatu dupo gr. σύνδοξ, acumu intre Români cadutu in desuetudine.

SOBURA, s. f., dupo Dict de *Buda*: **firos lactis recens**; smentana; germ. süßobers, de unde pare a se fi introdussu intre unii Români d'in susu de Carpati, d'in cöce coventulu nu e connoscutu.

SOCACIA, *socacire, socacitia, socacitu*; vedi *socaciu*.

SOCACIU, s. m., **coquus**; buccatariu; derivato: *socacia*, s. f., **ars coquiliaria**; arte sau professione buccataria, buccataria; *socacire,-escu*, v., **coquere, coquinare**; a essercitâ professionea buccataria, a fi buccatariu; *socacitia*, s. f., **coqua**; buccataressa; *socacitu*, part. sup. subst.; —coventulu se aude numai in gurile Româniloru cari locuescu printre Unguri, si acesti-a l'au impromutatu de la Slaviani, cumu au impromutatu si multe altele: *szakács, takács, korács*, etc.; noi cari avemu *buccatari'a* nôstra cu tôte celle necessarie, n'avemu ce face cu atari barbarismi.

SOCOTA, si *socotéla*, s. f., 1. **computatio, computu**; 2. **sententia, judicium**; parere, opinione, judecata; 3. **attentio, consideratio, circumspectio**; attentione, consideratione, circumspetione; 4. **modus, ratio**; modu, ratione; 5. **propositum, consillium**; propositu, scopu; —derivate: *socotire,-escu*, (si cu forme de conjugatione simple), v., 1. **computare**, a computá; 2. **putare, opinari, arbitrari, existimare, censere, sentire**, a cogitá, a opiná, a crede, a judicá, a fi de parere; 3. **cogitare, considerare, reputare, deliberare**, a cogitá, a considerá, a ponderá, a deliberá; 4. **proponere, statuere**, a propune, a statue; 5. **rationem habere, respicere**, a luá in consideratione, a ap-

pretiá, a respectá; — *socotitoriu-tória*, adj. s., **putans, computans, reputans**, etc.; in tôte sensurile verbului; — *socotitu,-a*, adj. part., **compntatus, repatatus, consideratus**, etc., in tôte sensurile verbului; — *socotentia*, s. f., **opinio, sententia, ratio, consideratio, deliberatio**; parere, opinione, consideratione, deliberatione, judecata. Dictionariulu de *Buda* are si *socotu*, s. m., **computus, ratio**; computu. Radicea coventului e obscura, cu tôte aceste-a compara it. *scotto*, isp. *escote*; prov. *escot*, fr. *écot*, lat. med. *scotam*, contributione la ospetiu.

SOCOTÉLA, *socotentia, socotire, socotitoriu, socotitu, socotu*; vedi *socóta*.

SOIU, s. m., **stirps, genus, species**; stirpe, vitia, genu, specia.

SOLGABIROU, s. m., **judex pedaneus**; judece de gradulu infimu, insarcinatu si cu administrationea in Ungaria, *szolgabiró*. Barbarismu orribile.

SOLNITIA, s. f., **salinum**; salinu, scoica cu sare; —forma barbara d'in radice latina.

SOLOMONARIU,-a, adj. s., (d'in *Solomone* regele judaviloru), care pretende co póte produce effecte supernaturali, co tôte face miracle; *solomonía*, s. f., **magia, magia, pretensa, arte de a produce effecte supernaturali**.

SOLOVERFU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: una planta, **origagum vulgare**, *Linn.*, germ. *wohlgemuth, dosten*.

SOLU, s. m., **legatus, nuntius**; tramissu, nuntiu; derivato: *solia*, s. f., **legatio, munus legati, nuntium**; missione, sarcina, nuntiu; *solire,-escu*, v., a) **legatione fungi, legationem obire**, a impleni una missione; b) **efficere, obtinere, impetrare**, a scóte la capetu una lucrare; *solitoriu-tória*, adj. s., **mediator, intercessor**; mediatoriu, intercessoriu; *solitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului. Barbraismu cu tota apparentia de Romanismu.

SOMNU, s. m., una specia de pesce, **silurus, silurus granis**, germ. *wels*.

SORCOVA, s. f., ramu artificiale adornatu cu flori, cu care copillii augura tôte prosperitatile la serbatórea nasceri Domnului; derivato: *sorcovaire*,

escu, v., a augură, atengundu cu ramulu artificial, tôte prosperitate; *sorcovaitu*, part. sup. subst., in intellesulu verbului.

SORCOVAIRE, *sorcovaitu*; vedi *sorcova*.

SORGOSIU, -a, adj., *urgens*, *necessarius*; urgente, *necessarius*; — barbarismu ungurescu, *szorgos*, neconoscutu d'incôce de Carpati.

SOROCA, s. f., *interstitium*, *intervalum*, *interjectio*, *comma*; pausa, repausu, intervallu, virgula in scriere, in cantare, etc.; compara *sorocu* de mai diosu.

SOROCÉLA, s. f., *citatio*; vedi *sorocire*, mai diosu.

SOROCIRE, -escu, v., *citare*, in jus *vocare*; a citá la judecata; de aci: *sorocitu*, -a, adj. part., *citatus*, *citatu*; *sorocéla*, s. f., *citatio*, *citatio*; *sorocu*, s. m., *dies*, *terminus*, *tempus praefixum*; terminu, tempu preffissu.

SOROCU, s. m.; vedi *sorocire*, mai susu.

SOROCOVETIU, s. m., *numus viginti cruciferorum*, vulgo *vicesimarius*; numu vicenariu austriacu, nomitu asiá de Russi pre timpulu candu vicenariulu facea patru-dieci de *paralle*, (unu leu).

SOSSIRE, -escu, v., *advenire*, *pervenire*, *appellere*; a adveni, a adjuge; *sossitu*, part. sup. subst. in intellesulu verbului, care are si semnificatione de substantivu: *sossire* si *gassire sunt doue verbe de origine incérta in limb'a romána*.

SOVERSIRE, *soversitu*; vedi *seversire*, *sfersire* si *sfirsire* in Glossariu.

SPARGA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: 1. *asparagus officinalis*, *Linn.*; sparanga sau sparangu; 2. *funiculus*, *resticula*; sfóra, funicella, acia implettita.

SPASSENIA, s. f., vedi *spassire*, mai diosu.

SPASSIRE, -escu, v., *salvare*; a salvá, a mantuí; derivate: *spassitoriu*, -tória, adj. s., *salvator*; salvatoriu, mantuitoriu; *spassitu*, part. sup. subst., in intellesulu verbului; *spassenia*, s. f., *salus*; salute, mantuire, mentuentia. Barbarismi.

SPEIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *quails o cortice arboris*; cosiu sau corbe facuta d'in scórtia de arbore.

SPEIU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *baummoos*, *eichenmoos*; muscu de arbore.

SPELINGHERIU, s. m., corruptu d'in germ. *pranger*, *columna ignominiae*, *palus publicus ignominiae*; *columna* sau paru de care se léga in publicu criminalii cari au commissu fapte rosinóse; d'incóce de Carpati nu s'a auditu coventulu, si ar fi de doritu ca se lipsésca si d'in gur'a Romániloru de suptu scptrulu Austriei.

SPENDIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *helleborus viridis*, *Linn.*, german. *die grüne niesswurz*; una planta, stérnutátórea.

SPERGHIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *gladius*, *ensis*; sabia, spata.

SPERLA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *cinis stramineus*; *cenusia* de palie.

SPELIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *hirsutum reddere*, *hispidare*; a sberlí, a redicá pèrulu in susu; derivate: *sperlitu*, -a, adj. p., *hirsutus*, *hirtus*, *hispidus*, *sberlitu*; *sperlitura*, s. f., *actio*ne si effectu de sberlire, *sberlitura*; vedi *sberlire* si *sperlire* in Dictionariu cu tote derivatele Ioru.

SPERLOSU, -a, adj., *hirsutus*, *hirtus*, *hispidus*; *sberlitu*; vedi *sperlitu* la *sperlire*.

SPETÉDIA, s. f., vedi *spatédia* in Dictionariu. Dupo Dict. de *Buda*: *spetédia* e si nomele unei plante, *calamus acorus* vel *odoratus*, *Linn.*

SPETELA, s. f., vedi *spetitura* la *spetire*, si *spatitura* in Dictionariu.

SPETIRE, *spetitú*, *spetitúra*; vedi *spatire*, *spatitú*, *spatitúra* in Dictionariu.

SPICALUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *lardo trajtcere*; a inspicá cu lardu; coventu reu formatu d'in *spicare*; germ. *spicken*.

SPICHINATU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *lavendula spica*, *spica nardi*, *spica angustifolia*, *Linn.* una planta; — se pare a fi unu compositu d'in *spica-nardu*.

SPICIA sau *spitia*, s. f.; a) *radius rotæ*, radiu de róla; b) *gradus*, *linea*; gradu de consangenitate; vedi si *specia* in Dictionariu.

SPILUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *pilare*, *expilare*, *forari*, *ciepere*;

a espilá, a furá; coventu reu formatu d'in expillare.

SPITAIU, *spitaiiu*, s. m., vedi *ospitale* si *ospitiu* in Dictionariu.

SPITIA, s. f., vedi *spicia* mai susu.

SPOIÉLA, s. f., marga; materia de *spoitu*=*spolitu*, si *spoitura*=*spolitura*.

SPOIRE, *spoituriu*, *spoitu*, *spoitura*; vedi *spolire* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SPORICU si *sporisiu* s. m., verbona *officinalis*, *Linn.*, una planta, specia de verbona.

SPORIU, s. m., *progressus*, *profectus*; *ubertas*; *progressu*, *ubertate*, *fecunditate*; derivate: *sporire*, ce vedi in Dictionariu; *spornicu*, -a, adj., coventu reu formatu, cu sensulu de: *fructuosus*, *fecundus*, *fertilis*, *frugifer*, *uber*; *fructuosu*, *fecundu*, *fertile*; — radicea se pare a fi gr. *σπόρος*=*sementia*, sau compusa d'in *ε*; sau *εις* si *πόρος* = calle.

SPORNICU; vedi *sporiu* mai susu.

SPOROVAIRE, -escu, v., dupo *Barcianu*, germ. *schwätzen*, a vorbi multu, a spune multe secature.

SPOVEDANIA, s. f., *confessio*; *confessione*, *marturire* sau *marturisire*; vedi *spovedire*.

SPOVEDIRE si *spoveduire*, -escu, v., *confiteri*; a confessá, a marturi sau marturisi peccatele; si cu insemnare transitiva: *confessionem excipere*, a ascultá *confessionea cuiva*; apoi refl., a se confessá, a se marturi sau marturisi; *spoveditu* si *spoveduitu*, part. sup. subst.; *spovedania*, s. f., *confessio*, *confessione* — forma barbara d'in radice barbara; vedi si *ispovedire* in Glossariu.

SPRIJANA, *sprijina*, *sprijinéla*, *sprijóna*, s. f., *tutela*, *sustentaculum*, *fulcrum*, *columen*, *præsidium*, *auxilium*, *adminiculum*; *tutela*, *sustentaclu*, *fulceru*, *proptella*, *presediu*, *adjutoriu*, *adminiclu*; derivate: *sprijinire*, -escu, v.; 1. *transitivu*, *fulcire*, *suffulcire*, *sustentare*, *adminiculare*; a *fulcí*, a *suffulcí*, a *sustentá*, a *proptí*, a *redimá*; 2. refl., *nití*, *innití*; a se *fulcí*, a se *redimá*; *sprijinitoriu*, -tória, adj. s., *tutor*, *faltor*, *sustentator*, *protector*; *tutoriu*, *protectoriu* *sustentatoriu*; *sprijinitu*, part. sup. subst.;

sprijinitura, s. f., *actione* si *effectu* *allu* *actionei* de *sprijinire*; *sprijinu*, s. f., *tutela*, *sustentaculum*, *fulcrum*, *columen*, *præsidium*, *auxilium*, *adminiculum*; *tutela*, *sustentaclu*, *fulceru*, *proptella*, *presediu*, *adjutoriu*, *adminiclu*.

SPRIJINA, *sprijinéla*, *sprijinire*, *sprijinitoriu*, *sprijinitu*, *sprijinitura*, *sprijinu*; vedi *sprijana*.

SPRIJONA, s. f., vedi *sprijana*.

SPUDIÉLA, s. f., forma spuria d'in *spudia* cu sensulu de: *pustulæ*, *pustule* *pre pelle*; *spudire*, -escu, v., *pustulare*, *pustulescere*, a *pustulá*, a *capetá* *pustule*; *spuditu*, -a, adj. part., *pustulatus*, *pustulatu* sau *pustulitu*; vedi si *spodire* in Dictionariu.

STABU, s. m., d'in germ. *stab*, *statu* *majore* la *militari*; nu se aude d'in *cóce* de *Carpati*.

STACHETA, s. f., d'iu it. *stecata*, *stecato*, *stecconato*, germ. *stackete*; *gardu* de *pari* *grossi*, *palisata*; *gardu* de *lati*; *gardu* de *cancelli*.

STACOJIU, -a, adj., *cocclueus*, *coccluus*; *rosiu* de *scarlatu*, *rosiu* *scarlatiuu*.

STACOJU, s. m., *cammarus*, (*καμ-μαρος*), *cancer marinus*; *cammaru*, *canceru marinu*.

STAMPA, s. f., d'in it. *stampa* = *pressa*, 1. *typariu*, *impressa*, *timbru*; 2. *pândia* *suptire* de *bumbacu*; *stampu*, s. m., *tudicula*, *plstillum*; *pisatoriu*; *stampuire*, -escu, v., *pisere*, *pinsere*, *plusare*, *stucare*; a *pisá*; *stampuitu*, -a, adj. part., *pistus*; *stucatus*; *pisatu*.

STAMPARE, *stampatu*; vedi *stampa*.

STAMPU, s. m., vedi *stampa*.

STANA, (*stána*), s. f., vedi *stena* in Dictionariu.

1 STANCA, (cu *a* claru in prim'a *syllaba*), s. f., 1. *pica*; *pica*, *cotiofana*; 2. *cornicula*; specia de *cióra* mai mica; — *stancutia*, s. f., *deminutivu* d'in *stanca*.

2 STANCA, (cu *a* obscuru in prim'a *syllaba*, *stánca*) s. f., *saxum*, *rupes*; *pétra* *mare*, *rupe*; d'in *collo* de *Carpati* se aude si form'a *masc. stáncu*, in *acellu*-asi *sensu*; *stancutia*, s. f., *scopulus*, *mica* *rupe*, *scopulu*, *scopellu*; *stancosu*, -a, adj., *saxosus*, *asper*; *ruposu*, *petrosu*, *aspru*.

STANCOSU, -a, adj., saxosus, asper; vedi 2. stânca.

STANCU, stancutia; vedi 2. stânca.

STANDARTU, s. m., vedi stendariu in Dictionariu.

STANGINELA, si stanjinéla; vedi stanginire si stanjinire.

STANGINIRE si stanjinire, -escu, v., retinere, detinere, retardare, offere, obstare, impedimento esse; a oppri de la lucru, a tiné pre locu, a fi pedica, a stá contra, a vettemá; derivate: stanginitu si stanjinitu. -a, adj. part., in sensulu verbului; vedi si stanginire in Dictionariu; — form'a stanginéla si stanjinéla, nu e admissibile; Dict. de Buda are si stanginu, s. m., cu sensulu de: obex, impedimentum, pédica, care inse nu se aude d'in cóce de Carpati.

1 STANGINU si stanjinu, s. m., dupo Dictionariulu de Buda, nomele douoru flori: a) iris pseudacorus, Linn., germ. die wasserlilie, die gelbe lilie, lilia galbina; b) iris germanica, Linn., germ. die schwerdtlilie, die blaue lilie, lilia vêneta.

2. STANGINU si stanjinu, s. m.; vedi stenginu in Dictionariu.

STANU, s. m., saxam, rupes, petra, cautes; statua; pétra, rupe; statua de pétra; — stanu, ca si 2. stanca, provinu dupo apparentia d'in verbulu stare, inse form'a loru face se ne indouimu despre romanitatea loru. Compara angl. stone si germ. stein = pétra.

STAPANA, stapânu, stapanire, stapanitoriu, stapanitu; vedi stepânu si stopânu cu derivatele loru.

STARCU, (cu a obscuru, stârcu), s. m., vedi stêrcu.

STARETIA, s. f. (abbatisa), priórea sau superioarea unui monasteriu de monache; staretiu, s. m., (abbas), priorele sau superioarele unui monasteriu de monachi, egumenu, archimandritu; staretia, s. f., prioria, demnitate de staretiu sau de staretia; — coventulu sclavicu staretiu va se dica betrânu sau seniore, (gr. γέρον), si credemu co s'ar poté facile inlocuí cu seniore.

STAROSTE, s. f., d'in acea-asi radice cu staretiu, maglster, capulu unei cor-

porationi, si mai marele unei colonie straine; de aci

STAROSTIA, s. f., demnitate de staroste, magistratus.

STARVU, (cu a obscuru, stârvu), s. m., vedi stervu.

STATORNICESCE, adv., vedi statornicia mai diosu.

STATORNICIA, s. f., constantia, firmitas, stabilitas; constantia, firmitate, stabilitate; — formatu d'in statornicu, -a, adj., constans, firmus, stabilis, permanent; constante, stabile, permanente; de unde si: statornicesce, adv., constanter, firmiter, stabiliter, in modu constante, firmu, stabile; si: statornicire, -escu, v., stabilire, a stabili; statornicitu, -a, part., stabilitus, stabilitu; — totu forme spurie nascute d'in una radecina curata româna, stare, statoriu; vedi statorire si statoriu, in Dictionariu.

STATORNICIRE, statornicitu, statornicu; vedi statornicia mai susu.

STAVA, s. f., armentum equorum, equitium, equaria; eparia, turma de epe sau de calli; derivatu: stavariu, s. m., armentarius, pastor equarius, pastor equitii, servus equarius; epariu, pastoriu de epe sau de calli; stavareasa, s. f., mulierea stavariului.

STAVARIU, stavaréssa; vedi stava.

STAVILA, s. f., obstaculum, obex; obstaclu, obice, pédica; — dupo Dict. de Buda se dice stavila pentru a) latus lecti exterius, laturea patului d'in afara, care n'ar fi de câtu una acceptione particulare a coventului; b) quinque mergites vel quiuo mergitum; numeru de cinci manunchi de grânu sau de alte cereali; — derivate: stavilire, -escu, v., obicem ponere, a pune obice, a impedecá ca se nu mérga mai departe; stavilitu, -a, adj. part., in sensulu verbului; — stavila provine d'in una radecina curatu româna, stare; inse terminationea, ce a luat, impreuna cu accentulu pre antipenultima, face se ne indouimu despre puritatea formei.

STEGHIA, s. f., vedi stevia in Dictionariu.

STEGLITA si steglitia; vedi sticlete in Dictionariu.

STELLAGIU, s. m., *tabulatum*; tablatu sau tabulatu, spre a stá si lucrá pre dânsulu, sau spre assediá alte lucruri pre dânsulu.

STELNITIA, s. f., *cimex*; peduchiul de pariete; se aude numai in Moldavia, se dea Domnedieu se nu se propage mai departe.

STELPARE, s. f., *ramus viridis*, surculus, stylus; ramu verde.

STELPU, s. m., stylus, stela sau stela, pila, columna, columen; columna, pila, pilastru; derivate: *stelputiu*, si *stelpisioru*, s. m., columella; mica columna, columella; *stelpnicu*, -a, adj. s., stylites, super columna sedens; relativu la *stelpu* = columna; stylitu, care siéde pre columna; — forma spuria si contraria naturei limbei române. — Rădăcin'a propria a coventului *stelpu* pare a fi *στόλος* = stylus, sau *στήλη* = stela, inse asiá de sturpiata, încátu nu se mai connósce.

STEMPU, (pronuntia *stémpu*) s. m., dupo Dict. de *Buda*: vallus; paru grossu; pl. *stémpuri*, molla metallica, germ. *stampmühle*, *pochmühle*, *pochwerk*; macina cu care se pisédia petrele ce co-prendu metalle; vedi *stampu* mai susu la *stampa*, derivatu: *stempuire*, -escu, v., a pisá; vedi *stampuire* la *stampa*.

STENDU, (pronuntia *sténdu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: orcula, scaphium, *vasculum oblongum*, germ. *ständer*; vasu rotundu angustu si lungu, *putina*.

STENGA, (pronuntia *sténga*), s. f., dupo Dict. de *Buda*: pertica, germ. *stange*, it. *stanga*, pertica.

STENU, (pronuntia *sténu*), s. m., *sténu de pétra*, saxum, rupes; *sténu de camésia*, truncus indusii; vedi *stanu*.

STEPA, s. f. d'in germ. *steppe*, regio desertá vasta; regione desertá si vasta.

STEPANA, *stepanire*, *stepanitoriu*, *stepanitu*; vedi *stepanu*.

STEPANU, s. m., *δέσποτης*, dominus, *stepána*, s. f., *δέσποινα*, domina. Noi credemu co coventulu provine d'in gr. *δεσπότης*, prin derivatione *despotanu*, apherese si transpositione *stopánu*, (vedi *stopánu*); cu tóte aceste-a, nu ne potemu retiné de a observá, co d'in lati-

nulu hospes, gen. *hospitis*, occurre si form'a *hospitus*, *hospita*, cu derivatulu reale *hospitium*, d'in care Grecii moderni au formatu *ὄσπητι* = casa, éro Albanesii *stepi* = casa. Derivatulu personale d'in *hospitus*, *hospita*, ar fi *ospitanu*, *ospitana*, prin apherese si transpositione *stepánu*, *stepána*, domnulu si domn'a casei (*hospitii*, *ὄσπητι*, *stepi*), si prin consecentia s'ar poté scrie si asiá: *stepánu*, *stepána*; de aci derivate: *stepanire*, -escu, v., dominari, imperare, gubernare, possidere; a domni, a fi domnu, a imperá, a guberná, a posedé; *stepanitoriu*, -tória, adj. s., dominans, imperans, gubernans, praeses, praefecius, possessor; *domnitoriu*, *gubernatoriu*, *administratoriu*, *possessoriu*; *stepanitu*, -a, adj. part., in tote sensurile verbului.

STERCIRE sau *starcire*, -escu, v. refl., *conquinisere*; a se plecá si culcá pre pamentu.

1. STERCU, *stircu* sau *stârcu*, s. m., ciconia, germ. *storch*, cu care se pare a stá in legatura *stêrculu* nostru.

2. STERCU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *splitter*, aschia suptire.

3. STERCU, s. m. corruptu d'in germ. *stärkmehl*, *amylum*; *amylu*, extractu d'in grânu cu care se intarescu si se lustrédia lintiele.

STEREGOIA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: *veratrum album*, *helleborus albus*, *Linn.* una planta, elleboru albu.

STERNIRE, *stirnire* sau *starnire*, -escu, v. *excitare*, a descetá; derivate: *sternitoriu*, -tória, adj. s., excitaus, descetatoriu; *sternitu*, -a, adj. part. *excitatus*, descetatu; *sternitura*, s. f., *excitatio*, descetatura; vedi si *sternire* in Dictionariu, despre a carui romanitate ne indouimu.

STERTIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: lucerna, germ. *lichtscherbe*, *grubenlicht*, *grubenleuchter*; lucerna cu care se servescu omenii in fodine.

STERVU, *stîrvu* sau *stârvu*, s. m., *morticinum*, cadaver; mortecina, cadaveru, corpu de animale mortu; — rădăcea se pare a fi germana de la *stêrben*, *starr*, *gestorben*, angl. *starve*; — n'avemu necessitate de dâns'a.

STILPARE, *stilpu*, *stilpnicu*; vedi *stelpare*, *stelpu*, *stelpnicu*.

STIOBU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: 1. vasculum ligneum oblongum, scaphinum, orcula; vasu de lemnu angustu si lungu, *putina*: 2. trua, trulla, labrum eluviei; albia sau *tróca* de porci; 3. quadrans motretae; una mesura de aride, unu cartu de patrantariu, sésse-spre-diece litre; — d'in coce de Carpati nu se aude coventulu.

STIOLNA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: ingressus sive os fodinae, germ. *stollen*; gur'a fodinei; — pare a fi numai una corruptione d'in germ. *stollen*; — d'in cóce de Carpati nu se aude.

STIPUIRE, *-escu*, v., dupo Dict. de *Buda*: illis ope acus ordinatim variare, germ. *steppen*, d'in care e numai una corruptione stupida.

STIUBECIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. *bleiweiss*; condeliu de plumbu, cerussa.

STIUBEIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. *ciu seichter brunnen*; putiu fôra apa.

STIUCA, sau *stuca*, s. f., lupus (pisces), lucius, esox lucius; unu pesce, *luciu*, it. *luccio*, fr. *brochet*.

STIUCU sau *stucu*, s. m., frustum; germ. *stück*, d'in care s'a corruptu *stiu-cu*, frustu, fragmentu, buccata; — in Români'a libera nu se aude.

STIULBICARE, v., dupo Dict. de *Buda*: nutare, prae somno nutare, dormire; a dormitá, a nutá d'in capu'dormitandu.

STIULBICU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: contus piscatorius; pertica de pescuitu.

STOBORU, pl.-e, crater exterior putei, puteal, (*περιστόμιον φρέατος*), cinctur'a unui putiu de asupr'a pamentului.

STOCFISIU, s. m., corruptu din germ. *stockfisch*, gadus morrhua; specia de pesce care se vende uscatu; — ca batu-jocura: capu seccu; — vedi *batocu* in Glossariu.

STOLNICU, s. m., archimagirus, e-deatos, (*ἑδέατρος*), structor peni, it. *senescalco*, germ. *truchsess*; mesariu, insarcinatu cu celle necessarie pentru

mésa, care pune si redica més'a, care servece la mésa; *stolnicéssa*, s. f., muliere a *stolnicului*, mesaréss'a. In ovulu mediu *stolniculu* era unu officiaru allu curtii domnesci. — Radice slav. *stolu* = mésa.

STOPANA, *stopanire*, *stopanitoriu*, *stopanitu*, vedi *stopânu*.

STOPÂNU, s. m., *δεσπότης*, dominus, herus; *stopâna*, s. f., *δέσποινα*, domina, hera; vedi *despotu* in Dictionariu; — derivate: *stopanire*, *-escu*, v., dominari, imporare, gubernare, possidere; a domni, a imperá, a guberná, a posedé; *stopanitoriu*, *-tória*, adj. s., dominans, imperans, gubernans, praeses, praefectus, possessor; domnitoriu, gubernatoriu, administratoriu, possessoriu; *stopanitu*, *-a*, adj. part., in tóte sensurile verbului; — vedi si form'a *stepânu* mai susu.

STRADA, s. f., corruptu dupo it. *strada*; form'a curatu romanésca e *strata*; vedi acestu coventu in Dictionariu.

STRADALNICU, *stradania*, vedi *straduire*, mai diosu.

STRADUIRE, *-escu*, v. refl., studere, conari, niti, adniti, operam dare, conatum adhibere; a studé, a se odoperá, a fi diligente, a pune diligentia, a se aplicá cu diligentia; derivate: *straduitoriu*, *-tória*, adj. s., diligens, sedulus, conans, gnavus, industrius, studiosus; diligente, applicatu, adoperativu, industriu, studiosu, zelosu; *straduintia* sau *straduentia* (care pressuppune unu part. *straduyente*), s. f., diligentia, sedulitas, gnavitas, industria, studium, conamen, conatus; diligentia, adoperatione, sedulitate, studiu, conatu; — forme spurie sunt: *stradalnicu*, *-a*, adj., diligens, etc.; si *stradania*, s. f., diligentia, etc. Radice barbara, de sí s'ar paré a stá in relatione cu studere.

1. STRAFU, s. m., corruptu d'in germ. *strafe*, poena; pena, punzione, pedepse; derivate: *strafuire*, *-escu*, v., punire; a puni, a pedepsi; *strafuitu*, *-a*, part., punitus; punitu, pedepsitu.

2. STRAFU, s. m., corruptu d'in germ. *streif*, linea, virga, taenia; vérga tesuta.

STRAICUTIA, s. f., perala; deminut.

d'in *straitia*, vedi acestu coventu dubiu in Dictionariu, unde vei aflá si *straisióra*.

STRAJA sau *stréja*, s. f., *vigilia*, *excubiae*, *custodia*; *vegla* sau *veglia*, *custodia*; — se pune si cu sensu personale, in locu de: *vigil*, *custos*, *excubitor*, *veglatoriu*, *custode*; derivate: *strajariu* sau *strejariu*, s. m., *vigil*, *custos*, *excubitor*; *veglatoriu*, *custode*; *strajuritia* si *strajaresa*, s. f., *veglatória*; *strajire* si *strajuire* sau *strejuire*, -*escu*, v., *vigilias* agere; a *veglá*; *strajutoriu*, -*tória*, adj. s., *excubitor*; *veglatoriu*; *strajuitu*, -*a*, part., *custoditus*; *custoditu*. (Compara *στρατεία* = *militia*).

STRAJAMESTERU, s. m., *vigiliarium magister*; germ. *wachtmeister*, *feldwebel*; *maiestru* de *vegla*, *decurione* maiore, *sergente* maiore; — d'in *cóce* de *Carpati* nu se aude coventulu.

STRAJARIU, *strajaritia*, *strajaresa*, *strajire* si *strajuire*, *strajutoriu*, *strajuitu*; vedi *straja*.

STRASINA si *strésina*, (cu *s* in *syllab'a* si *aspru* *sibilante*, *strásina*), s. f., *protectum*, *subgrunda*, *subgrundum*; *marginea* de *diosu* a *coperimentului* *unei* *case*, *care* *trece* *preste* *mur*, si *serve-sce* *pentru* *stracurarea* *apei* *candu* *plóua*, *it. tettoja* = *tectória*; *derivatu*: *strasinire* sau *stresinire*, -*escu*, v., a *provedé* *cu* *strasina*; *strasinitu* sau *stresinitu*, -*a*, adj. part., *provedutu* *cu* *strasina*. Nu *connóscemoriginea* *coventului*. S'ar *paré* *unu* *compositu* *cu* *prep. stra* = *inafora*.

STRASNICIA, (cu *s* *aspru* *sibilante* *inainte* *de* *n*), s. f., *vigilantia*; *severitas*, *terror*; *veglantia*; *severitate*, *terrore*; vedi *strasnicu*.

STRASNICU; (cu *s* *aspru* *sibilante* *inainte* *de* *n*, *strasnicu*), -*a*, *vigilans*, *severus*, *terribilis*; *veglatoriu*; *severu*, *terribile*, *infricosiatu*; *derivatu*: *strasnicia*, s. f., *vigilantia*, *severitas*, *terror*, *veglantia*, *severitate*, *terrore*.

TRASTIA, s. f., dupo *Dict. de Buda*: *officium nocturnum ecclesiasticum*, *vulgo nocturna vel nocturnum*; *officium ecclesiasticu* *care* *se* *face* *nóptea*.

TRASTNICU, s. m., *pathematariu*, *carte* *ecclesiastica* *care* *coprende* *offi-*

ciulu *septemânei* *pathemateloru*, *passio domini nostri Jesu Christi*.

STREJA, *strejariu*, *strejire* si *strejuire*, *strejitu* si *strejuitu*; vedi *straja*, *strajariu*, *strajire* si *strajuire*, *strajitu* si *strajuitu* mai *susu* in *Glossariu*.

STRENGU, *strengariu*, *strengaria*, *strengarire*; vedi *strangu*, *strangariu*, *strangaria*, *strangarire* in *Dictionariu*.

STREPEDE, *strepedire*, *strepeditu*, *strepeditura*; vedi *strepidu*, *strepidire*, *strepeditu*, *strepeditura* in *Dictionariu*.

STRÉSINA, *stresinire*, *stresinitu*; vedi *strasina*, *strasinire*, *strasinitu* mai *susu* in *Glossariu*.

STRIGHIA, s. f., dupo *Dict. de Buda*: *melligo*; germ. *honigtau*; *róua* *de* *miere*, *roua* *dulce*.

STRINFU si *strunfu*, s. m., d'in germ. *strumpf*, *tibiale*; *calcione* *de* *pândia*, *ciorapu*.

STROFU si *strafu*, s. m., germ. *strafe*, *poena*; *pena*, *punitiune*, *pedepse*; *derivatu*: *strofaluire*, -*escu*, v., *puniro*; a *puni*, *pedepsi*; *strofaluitu*, -*a*, adj. part., *punitus*, *punitu*, *pedepsitu*. *Barbarismi* *inadmissibili* *in* *limb'a* *romána*; — vedi si *strafu* mai *susu* in *Glossariu*.

STRONCANIRE, -*escu*, v., dupo *Dict. de Buda*: 1. *conterere*, *contundere*; *frendere*; a *striví*, p. e. *struguri*; 2. *blaterare*; a *blaterá*, a *vorbí* *verdi* *si* *uscate*; derivate: *stroncanitoriu*, -*tória*, adj. s., 1. *baculus pressorius*; *strivitoriu*, 2. *blaterans*; *blateratoriu*; *stroncanitu*. part. sup. subst., in *sensulu* *verbului*.

STROPSIÉLA, s. f., cu *forma* *spuria* d'in *stropsire*, in *locu* *de* *stropsitura*; vedi *stropsire*, *stropsitu*, *stropsitura* in *Dictionariu*.

STRUCIRE, -*strucitura*; vedi *strucinare* si *sdruncinare* in *Dictionariu* *cu* *tóte* *derivatele*.

STRUGARIU, *strungariu*, *strunariu*, s. m., *tornator*; *tornatoriu*; *lemnariu* sau *templariu* *care* *face* *lucruri* *rotunde*; — *derivatu* *d'in* *urmatoriulu*:

STRUGU, *strungu*, *strunu*, s. m., *tornas*; *tornu*, *instrumentu* *cu* *care* *lucra* *lemnarii* *sau* *templarii* *cari* *facu* *lucruri* *rotunde*.

STRUGIRE, ca si *strucire*, *strugitu*-

ra ca si *strucitura*; vedi *strucinare* si *sdruncinare* in Dictionariu cu tóte derivatele.

STRUNA, s. f., chorda; córda; derivatu : *strunariu*, s. m., care face *strunc* = córde; si care lucrea cu *strunulv*.

STRUNU, s. m., tornus; tornu, instrumentu cu care lucrea lemnarii sau templarii cari facu lucruri rotunde; derivatu : *strunariu*, s. m., tornator, tornatoriu, lemnariu sau templariu care face lucruri rotunde.

STUCU, s. m., d'in germ. *stück*, *frustum*, fragmentum; vedi si *stiucu*.

STUFA, s. f., d'in germ. *stafe*, dupo Dict. de *Buda* : *minera*, *rudus*, *segmentum aris*, vulgo *stufa*; *minera* sau *pétra* in care se afla metallu.

STUFU, si *stufisiu*, s. m., *arundinetum*, *cannetum*; *arundinetu*, *canetu*, *padure* de *arundine*, *selba* de *arundine*.

STUHA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *rohrgrass*, *érba* care cresce printre *arundine*; probabile in affinitate cu *stufu stufisiu*.

SUCALLA, s. f., *rhombus textorius*, germ. *spuirad*; *sullu* cu róte, instrumentu allu *tessutoriloru*.

SUCHIATU, -a, adj. s.; vedi *siuchiatu* in Glossariu.

SUCIU, s. m., *pellio*; *pelliciaru*, care face *pellicie*, *blanariu*.

SUCNA, s. f., *toga mallebris*; *vestimentu* *mulierescu* *superiore*, *rochia*; *dem. sucnutia*, s. f., *togula mallebris*, *togula*, *rochitia*; — d'in origina *straina* pare a fi trecut prin *gur'a* Ungurului.

SUCUIRE, -escu, v., *solere*; a fi *deprentu* a *face ceva*, a *face* de *ordinariu*; — *barbarismu* care se aude numai la locutorii d'intre Unguri, de la cari se pare a fi *impromutatu*.

SUDALMA, s. f., *maledictum*, *convictum*, *objurgatio*; *injuratura*, *infrontare*, *infrontatura*; — derivatu d'in *suduire*.

SUDUIRE, (cu forme de conjugatione simple : *suduiu*, *sudui*, *sudue*, *suduiumu*, *suduiti*, *suduu*), v., *maledicere*, *convictari*, *blasphemare*, *imprecari*; a *injurá*, a *mustrá* a *infrontá*; derivate : *suduitoriu*, -*tória*, adj. s., *maledicens*, *maledicus*, *convictans*, *convictator*, *blasphe-*

mus; *injuratoriu*, *mustructoriu*, *infrontatoriu*; *soduitu*, part. sup. subst., in sensulu *verbului*; *suduitura*, s. f., *maledictio*, *convictum*, *blasphemia*, *imprecatio*; *injuratura*.

SUFULFU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *mellotus officinalis*; *Linn.*, *trifoliu mare*, *sulfina* sau *sulcina*.

SUHATU, s. m., *pasuum*; *pastione*, *locu grassu* de *pastionatu*; — *barbarismu*, cumu se vede la primulu aspectu.

SUGNA, s. f., vedi *sucna*, mai susu in Glossariu.

SUITA, s. f., d'in fr. *suite*, *comitatus*, *cohors*; *curte* care *insociesce* *pre domnu*, *comitatu*, *insociatori*; — *suita* nu se póte *romanisá*.

SULCINA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : synonymu cu *sulfu*, *trifoliu mare*.

SULFINA, s. f., una *planta*, *acea-asi* cu *sulcina*; vedi *sulfina* in Dictionariu.

SULLEGERU si *sullégetu*, -a, adj. s., dupo Dict. de *Buda* : *subtilis*, *tenuis*, *gracilis*; *suptire*, *gracile*.

SULLINARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *arbor juvenis procera*; *arbore teneru* *inaltu*.

SUMMEDENIA, s. f., *corruptu* d'in *summa*, cu *intentione* de a *i dá* una *forma augmentativa*, *iugens multitudu*; *multime enorme*.

SURGUNIRE si *surghiunire*, -escu, v., in *exsillum mittere*, *relegare*, *ejectere*; a *tramite* in *essiliu*, a *essiliá*, a *espatriá*, a *relegá*, a *scóte* sau *aruncá* d'in *térra*; *surgunitu* sau *surghiunitu*, -a, adj. part., in *exsillum missus*, *relegatus*, *ejectus*; *tramissu* in *essiliu*, *essiliatu*, *espatriatu*, *relegatu*; *surgunu* sau *surghiunu*, -a, adj. s., *exsul*, *ejectus*, *patriá pulsus*, *relegatus*; *essiliatu*, *espatriatu*, *relegatu*. *Barbarismi orribili*.

SURLA, s. f., *tibia*; *tibia*, *fluera*.

SURUCLUIRE, -escu, v., *ad angustias redigere*; a *reduce* la *angustia*, la *egestate*, la *lipse extrema*; — pare a fi unu *ungurismu*; d'in *coce* de *Carpatu* nu se aude.

SURUGIU, s. m., *aoriga*, *veredarius*, *cursor publicus*; *postillione*; se aude numai d'incóce de *Carpatu*; — pare a fi de *origine turcesca*.

SURZUIRE sau *sursuire*, -escu, v., dupo Dict. de Buda: 1. augere, adaugere, addere, superaddere; a adauge; 2. quærare, acquirere, parare, comparare, lucrifacere; a castigá, a se folosi; noi n'amu auditu neci una data acestu verbu.

SUSAIU, s. m., *souchus oleraceus*, Linn.; *susaiu de padure*, *pernauthes muralis*, Linn., dóue plante diverse.

SUSANU, s. m., *anisum*; una planta, anisu.

SUSEIU, s. m., dupo Dict. de Buda: camera, arca frumentaria; ambariu de grãnu; d'incóce de Carpati nu se aude.

SUTA, s. f., centum; centu, numeru $10 \times 10 = 100$: *una suta de omini*, *sute si milli*; derivatu: *sutasin*, s. m., centurio; centurione, care comanda una suta = centu de militari; *sutire-escu*, v., centuplucare; *sutitu*, -a, adj. part., centuplus; mai usitatu in compositiune: *insutire*, *insutitu*; *suta e uniculu barbarismu care a intratu in numeralile nostre*.

SUVEICA, s. f., *radix textorinis*; (de la *subvehere*, *subvehiculum*?)

SVADA, *svadire*, *svaditu*; vedi *sfada*, *sfadire*, *sfaditu*.

SVANTIU, *svantiuire*, *svantiuitu*; vedi *sfantiu*, *sfantiuire*, *sfantiuitu* mai susu in Glossariu.

SVANTU, -a, adj., corruptu d'in *sãntu* = *sãntu*, sanctus; si mai tare corruptu in *sfãntu*, si *sfintu*; vedi aceste corruptioni la locurile lor in Glossariu, inse cauta a nu confundé aceste forme spurie cu celle genuine: *sãntu*, *sãntu*, *sanctitate*, *sanctificare* etc., d'in Dictionariu, cari singure merita recommendatione. Slavicultu *sviétu* a essercitatu una influentia corrupitoria asupr'a romanicultu *sãntu*, cu tóte aceste-a n'a potutu se eliminadie pre *n* neci chiaru in gur'a carturariloru filosclavi cari au tradussu càrtile basericesci. — D'in *svãntu*, deriva v. *svantire*, cu dóue intellesuri: *sanctificare*, si *occidere*: *svantesce sorele*, *svantesce lun'a*, *svantescu stellele*, inse acestu din urma e contrassu d'in *svanitire* = *evanescere*.

SVATU, *svatuire*, *svatuitoriu*, *svatu-*

itu; vedi *sfatu*. *sfatuire* *sfatuitoriu*, *sfatuitu* in Glossariu.

SVECLA; vedi *sfecla* mai susu in Glossariu.

SVECLIRE, *svectitu*, vedi *sfeclore*, *sfectitu* in Glossariu.

SVERCOLLIRE si *svergollire*, -escu, v. refl., se jactare, se projicere, se volvere; a se arruncá si a se volutá; *svercollitu* si *svergollitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

SVERCU, s. m., vedi *smãrcu* in Glos.

SVERLIGA, s. f., dupo Dict. de Buda: *gobbius*; unu pesce, gobbiu.

SVERLIRE -escu, (si cu forme simple de conjugatione: *svêrlu*, *svêrli*, *svêrle*, *sverlimu*, *sverliti*, *svêrlu*), v., 1. jacere, jactare, mittere; a arruncá; 2. calcitrare, calces remittere; a dá cu petiorulu, se dice despre callu; 3. dejicere, sternere; a arruncá la pamentu, se dice despre callu; derivate: *sverlitoriu*, -tória, adj. s., jaciens, jactans, calcitrans, sternens, dejicens; arruncatoriu in tote sensurile verbului; *sverlitu*, -a, adj. part., jactans, jactatus, dejectus, stratus; arruncatu, in tota sensurile verbului; *sverlitura*, s. f., jactans; actione si effectu allu actionei de *sverlire*.

SVERLUGA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *grundel*; unu pesce: *gobbiu*; acellu-asi cu *sverliga* de mai susu.

SVESNICU, (cu *s* aspru sibilante inainte de *n*, *svesnicu*); vedi *sfesnicu* mai susu in Glossariu.

SVETNICU, (curatu slovenismu, *sovietniku*); vedi *sfetnicu* mai susu in Glossariu.

SVOCOTIRE, -escu, v., dupo Dict. de Buda: *palpitare*, *trepidare*, *micare*; a palpitá, a trepidá, a bate cu violentia, se dice despre sãngele in vene; noi n'amu auditu in viéti'a nóstra verbulu acestu-a; se pare inse a fi acellu-asi cu *svugnire* si cu *sbucnire*.

SVONU, s. m., rumor; rumóre; — barbarismulu acestu-a pare a se fi formatu d'in lat. *sonus* cu pronunti'a it. *suono*, rom. *sonu* sau *sunu*: *ce se suna in lume*. Se dice co in Temisian'a se chiama asiá si sunetulu campaneii, si chiaru campan'a.

SVUGNIRE; vedi *sbugnire* in Glosariu mai susu.

SVORNICU, s. m., dupo Dict. de Buda: 1. acellu-asi cu *dvornicu* sau

vornicu; 2. orator; vorbitoriu la unu ospetiu; (compara germ. *wortmann*); derivatu: *svorniciu*, s. f., officiu de *dvornicu*; — barbarismu orribile.

T.

TABACASIU, s. m., reu formatu in locu de *tabacariu*, care trage *tabacu*, fia cu pip'a, *fumu de tabacu*; fia cu nasulu, *pulbere de tabacu*.

TABACÉLA, s. f., forma spuria in locu de *tabacitura* = *argasitura*,

TABALLUSIA, s. f., dupo Dict. de Buda: *catella*, *canicula*; *catella*, *catellusia*.

TABERA; s. f., 1. castra; castre; 2. exercitus, copie; essercitu, armata; 3. expeditio, bellum; câmpu de batalia, campania, espeditione, bellu; 4. caterva, multitudo; caterva, multime; — covenutulu se pare a fi transformatu d'in *taberna*, si prin urmare de origine romana, cu tóte aceste-a suspendemu judecat'a nóstra p'eno la investigacioni mai scrupuloése; — derivate: *taberianu*, s. m. castrensis; miles; militariu castrense; *taberire*, *escu*, v., 1. castra metari, castra pon ore; a pune, a asediá castrele; 2. *considerere*; a se assediá, a se stabilí undeva; 3. *aggređi*, *impetum*, *facere*; a vení asupr'a cuiva, a atacá pre cineva; — *taberitu*, part. sup. subst., in tóte sensurile verbului:

TABERIANU, s. m., vedi *tabera*.

TABARIRE, *taberitu*; vedi *tabera*.

TABLASIU, s. m., reu formatu in locu de *tablariu*, *assessor*; assessoriu la *tabla* = curte judecatoréscă, tribunariu; se aude numai in gur'a Româniloru cari locuescu printre Unguri; — vedi *tabla* in Dictionariu intre esemplele explicative cõtra finitu.

TABLOU, s. m., reu formatu din fr. *tableau*, care nu pòte dá de câtu *tabellu*

sau *tabella*, *tabula picta*, *tabella picta*; *tabella picta*, *pictura*; — si mai rea e form'a *tabionu*, cu care au cotediatu unii scriptori inepti d'in tempulu modernu a essi la lámına.

TACAMU, (pronuntia *tacâmu*), s. m., a) *complexulu instrumenteloru de mésa*, necesarie la mancare; b) *complexulu pãrtiloru unui totu*; c) *figuratu*: omu de nemica, *vagabundu*, *strangariu*; — covenutu asiaticu, addussu in Romani'a prin fanarioti; d'incollo de Carpati nu se aude.

TAGA, si *tagada*, *tagadatu*, s. m., *negatio*; *negatione*; derivate: *tagadõu*, s. m., *negator*; *negatoriu*; *tagaduire*, *escu*, v., *negare*; a *negá*; *tagaduitoriu*, *tõria*, adj., s. *negans*, *negator*; *negatoriu*, care *néga*; *tagaluitu*, -a, adj., part., *negatus*; *negatu*; — compara ung. *tagad*, de unde se pare co provine acestu barbarismu cu tóta famili'a lui.

TAGADA, *tagadatu*, *tagadõu*; vedi *taga*.

TAGADUIRE, *tagaduitoriu*, *tagaduitu*; vedi *taga*.

TAGARTIA, s. f., 1. *pera*; *sacculletiu* pentru *callatoriá*; 2. *amictus*, *habitus*; *vestimente*, ca terminu ridiculu; derivate: *tagartiare*, v., *raptare*, *violenter trahere* vel *trudere*; a *raptá*, a trage sau impinge cu violentia; *tagartiatu*, -a, adj. part. in sensulu verbului.

TAGARTIARE, *tagartiatu*, vedi *tagãrtia*.

TAICA, contrassu d'in *tatica* de la *tata*, s. m., *paterculus*; *parentellu*, terminu *adulatoriu* cu care se servescu filii cõtra parentele lor; derivatu: *taicutiu*

si *taicutia*, s. m., deminut. d'in deminutivulu *taica* = parentellu.

TAIARE, *taiatelli*, *taiatoriu*, *taiatu*, *taiatura*; vedi *taliare*, *taliatelli*, *taliatoriu*, *taliatu*, *taliatura* in Dictionariu.

TAIERE, *taietiei*, *taictoriu*, *taietu*, *taietura*, reu scrisse in locu de : *taiare*, etc.; vedi formele de mai susu, si scribe dupo celle propuse in Dictionariu : *taliare*, etc.

TAINA, s. f., *mysterium*, *arcanum*, *secretum*, *sacramentum*; *mysteriu*, *arcanu*, *secretu*, *lucru ascunsu*, *sacramentu*; derivate : *tainicu*, -a, adj. s., *arcanus*, *occultus*, *secretus*, *mysticus*, *taciturnus*, *tectus*, *obscurus*; *arcanu*, *ascunsu*, *secretu*, *mysticu*; *taciturnu*, *tacutu*, *obscuru*; *tainuire*, -escu, v., *occultare*, *abscondere*, *celare*; a *ascunde*, a *tiné ascunsu*; *tainuitoriu*, -tória, adj. s., *occultator*, *celator*; *ascunditoriu*; *tainuitu*, -o, adj. part., *occultatus*, *celatus*; *ascunsu*. Radicea lat. *tacere* e asiá de aproape de *taina*, incâtu se obtrude etymologului; cu tóte aceste-a, fiendu co *taina* occorre in limb'a slav., remâne a se cercetá mai profundu cumu s'a intemplatu acésta transitióne.

TAINICU, -a, adj. s., vedi *taina* mai susu.

TAINUIRE, *tainuitoriu*, *tainuitu*; vedi *taina*.

TAISIU, s. m.; vedi *talisiu* in Dictionariu.

TALANTU, s. m.; vedi *talentu* in Dictionariu.

TALAZU, s. m., *unda*, *fluctus*; *unda*, *vallu*, *fluctu*; — compara : *talassa* = *thalassa*, *θάλασσα* = *mare*.

TALBACIRE si *talbaticire*, -escu, v., dupo Dict. de *Buda* si *Barcianu* germ. *schimpfen*, *schelten*; a *injurá*, a *certá* cu *vorbe aspre*.

TALBACILLA, s. f., dupo *Barcianu* germ., *schimpf* — *und schmahwort*; *injuratura*.

TALCU sau *tolcu*, (pronuntia *tâlcu* sau *tólcu*), s. m., *interpretatio*, *expositio*, *explanatio*, *explicatio*, *glossa*; *interpretatione*, *espositione*, *explicatione*; derivate : *talcuire*, -escu, v., *interpretari*, *exponere*, *explanere*, *explicare*; a

interpretá, a *espune*, a *esplicá*; *talcuitoriu*, -tória, adj. s., *interpretator*, *expositor*, *explanator*, *explicator*; *interprete*, *interpretatoriu*, *explicatoriu*; *talcuitu*, part. sup. subst., in sensulu *verbului*.

TALCUIRE, *talcvitoriu*, *talcuitu*; vedi *tâlcu*.

TALHARELLA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : *pernanthes muralis*, germ. *mauerberglattich*; *uea planta*, *synonyma cu susaiulu de padure*.

TALHARESCE, *talharescu*; vedi *talhariu*, mai *diosu*.

TALHARIA, s. f.; vedi *talhariu*, mai *diosu*.

TALHARIRE, *talharitu*; vedi *talhariu*, mai *diosu*.

TALHARITIA, s. f.; vedi *talhariu* mai *diosu*.

TALHARIU, s. m., *latro*, *prædo*, *fur*; *latrone*, *predone*, *furu*; derivate : *talharitia*, s. f., *latro femius*, *latrona*; *talharía*, s. f., *latrocinium*; *latrocinu*, *latronía*; *talharescu*, -a, adj., *latrocinialis*; *latronescu*, *propriu latroniloru*; *talharesce*, adv., *latrocinaliter*; in modu *latronescu*, *latronesce*; *talharire*, -escu, v., *latrocinari*, *prædari*, *furari*; a *latrociná*, a *predá*, a *furá*, a *essercitá latrocinu*; *talharitu*, part. sup. subst., in sensulu *verbului*; — póte co form'a cea mai *plausibile* ar fi : *tolvari*, cumu occorre si in limb'a *ungurésca* : *tolvaj*, de la v. lat. *tollere* sau *defectivulu fero*, *tuli*, *lutum*, d'entre cari *presentele fero* a *datu fur* = *fur*; *supinulu latum* a *datu latro* = *latrone*; *remanea perfectulu tuli* se dea *tolvari* sau *tolvari*, *esturpiatu tolhari*; — inse remâne *cestione deschisa* : cumu si au *apropriatu Ungurii* (*allu caroru nome turcesce insémna talhariu*) a *cestu coventu* cu *forma italica* : *tolvaj*, mai *correcta* de *câtu cea romanésca* ?

TALLERU, s. m., 1. *nummus argenteus uncialis*; *nummu* de *una uncia* de *argentu*, *florente de argentu*; — (compara gr. *θαλερός* = *florens*); 2. *orbis*, *orbiculus*, *discus*, *catinus* sive *catinum*, *catillus* sive, *catillum*, germ., *teller*, *formatu d'in taliariu*, cumu *attesta ensusi repausatulu Diez*; it. *tagliere*, isp. *taller*,

retoroman. *taglier*, fr. *tailloir*, la cari insémna : *scandura de taliatu*.

TALMACIRE, *talmacitoriu*, *talmacitu*, *talmacitura*; vedi *talmaciu* mai diosu.

TALMACIU, sau *tolmaciu*, (pronuntia *tälmaciu* sau *tölmaciu*), s. m., *interpres*, *interpretator*; *interprete*, *interpretatoriu*, *traductoriu*; *derivate*: *talmacire*, *-escu*, v., *interpretari*, a *interpretá*, a *traduce* si *esplicá*; *talmacitoriu*, *-tória*, adj. s., *interpres*, *interpretator*; *interpretatoriu*, *traductoriu* si *esplicatoriu*; *talmacitu*, part. sup. subst., in sensulu *verbului*; *talmacitura*, s. f., *interpretatio*, *actione* si *effectu* *allu* *actionei* *de* *interpretare*. *Coventulu* e *de* *origine* *asiatica*, si a *trecutu* in *limbele* *europene* *priu* *diverse* *esturpiationi*; *póte* *co* *ar* *fi* *mai* *beno* *a* *se* *scrie*: *tolmaciu*, *tolmacire*, etc., *cu* *tóte* *co* *n'avemu* *mare* *lipse* *de* *dênsulu*, *candu* *dispunemu* *de* *interprete*, *interpretatoriu*, *traductoriu*, etc.

TALPA, s. f., (probabile *straformatu* d'in gr. *πλάτη*, *de* *unde* *si* *lat.* *planta*, in *planta* *pedis*); 1. *planta* *pedis*; *palm'a* *petiorului*; 2. *solea*; *pelea* *calciamentelor* *pre* *care* *calcâmu*; 3. *pedamentum*, *basis*; *partea* *cea* *mai* *de* *desuptu* *a* *vericarui* *lucru*. *Coventulu* *nu* *se* *pare* *barbaru*, *inse* *se* *confunde* *cu* *sórecele* *talpa*, *care* *sapa* *campulu*, *sobollu*; — *vedi* *talpa* in *Dictionariu*. In *sensu* *figuratu* *se* *dice*: *talp'a* *gâscei*, *una* *planta*, *dupo* *Barcianu* *germ.* *herzgespann*; *talp'a* *stâncei*, *una* *planta*, *coronopus*, *germ.* *krähefuss*; *talp'a* *ursului*, *una* *planta*, *acanthus*, *germ.* *bärenklane*. *Derivate*: *talpariu*, s. m., *cerdo*, *coriarius*, *pellarius*, *solearius*, *care* *prepara* *pele* *pentru* *talpele* *calciamentelor*, *soliaru*; *talparéssa*, s. f., *muliere* *a* *talpariului*; *talpuire*, *-escu*, v., *soleam* *calcois* *subducere*, *suppingere*; *a* *pune* *talpa* = *solia* *la* *calciamente*, *a* *solia* *calciamentele*; *talpuitu*, part. sup. subst. in *sensulu* *verbului*.

TALPARIU, *talparéssa*; *vedi* *talpa* *mai* *susu*.

TALPIDIU sau *talpizu*, *-a*, adj. s.; *dupo* *dict.* *de* *Buda*: *astutus*, *callidas*, *versutus*; *astutu*, *versutu*, *intrigante*.

TALPUIRE, *talpuitu*; *vedi* *talpa* *mai* *susu*.

TAMAIA, *tamaiare*, *tamaiatoriu*, *tamaiatu*; *vedi* *temia* = *thymia*, *temiare* = *thymiare*, *temiatoriu* = *thymiatoriu*, *temiatu* = *thymiatu* in *Dictionariu*.

TAMANDARE, *tamandatoriu*, *tamandatu*; *vedi* *tramandare*, *tramandatoriu*, *tramandatu* in *Dictionariu*.

TAMEDUIRE, *-escu*, v., 1. *transit.* *mederi*, *curare*, *sanare*, *sanitati* *restituere*; *a* *medicá*, *a* *curá*, *a* *face* *sanetosu*, *a* *insanetosia*; 2. *refl.* *a* *se* *tamedui*, *convalescere*, *consanescere*, *resanescere*, *valetudinem* *recuperare*; *a* *se* *medicá*, *a* *se* *indereptá*, *a* *se* *insanetosia*, *a* *si* *recuperá* *sanetatea*, *a* *se* *face* *sanetosu*; *derivate*: *tameduitoriu*, *-tória*, adj. s., *medens*, *medicus*; *medicu*, *medicatoriu*, *vindicatoriu*; *tameduitu*, part. sup. subst., in *sensulu* *verbului*. *Radicea* *acestui* *verbu* *ar* *poté* *fi* *tra-mederi*, *ca* *si* *la* *tamandare* *tramandare*, *scambarea* *conjugationei* *n'ar* *fi* *unu* *lucru* *raru*; *noi* *inse* *nu* *cotediâmu* *a* *affirmá* *nemica*.

TAMBURA, s. f., *dupo* *Dict.* *de* *Buda*: *lyra*; *lyra*; *nu* *e* *cumuva* *fr.* *tambourin*? *si* *care* *e* *cu* *totulu* *diversu* *de* *lyra*; — *tamburariu*, s. m., *care* *face* *tambure*, *si* *care* *jóca* *sau* *cânta* *cu* *tambur'a*.

TANDALLA, *tandallire*, *tandallitu*, *tandallitura*; *vedi* *pacalla* *mai* *susu* in *Glossariu*.

TANDA-MANDA, *doue* *persone* *imaginarie*, *cari* *espremu* *in* *forma* *adverbiale* *secature*.

TANGELA sau *tanjéla*, s. f., *temo* *auterior*; *temonele* *d'inainte* *la* *carru*.

TANGIRE sau *tanjire*, *-escu*, v., 1. *ægre* *ferre*, *indignari*; *a* *se* *supperá*, *a* *se* *amari*, *a* *face* *ceva* *cu* *neplacere*; 2. *tabescere*; *a* *se* *topi*, *a* *se* *consume*, *a* *se* *nemici* *cu* *inctetulu*.

TANGUÉLA, s. f.; *vedi* *tanguire*, *mai* *diosu*.

TANGUIRE, *-escu*, v., 1. *transit.* *deflore*, *deplorare*, *lugere*; *a* *plange*, *a* *deplorá*; 2. *refl.* *a* *se* *tanguí*, *queri*, *conqueri*, *lamentari*; *a* *se* *plange*, *a* *se* *valetá*, *lamentá*; *a* *reclamá* *inainte* *unei* *auctoritáti*; *derivate*: *tanguitoriu*, *-tória*, adj., s. *flens*, *plorans*, *lugens*, *querens*, *lamentans*; *plangutoriu*, *valetatoriu*, *lamentatoriu*; *reclamatoriu*; *tanguitu*,

part. sup. subst. in sensulu verbului; *tanguitura*, s. f., quæstas, quereia, lamentum, lamentatio; actione si effectu allu actionei de *tanguire*, plangere, vaietare, lamentare; reclamare;—alta forma spuria e *tanguêla*, s. f., in acellu-asi sensu cu subst. verbale.

TARABA, s. f., tabula, mensa, abacus; tabla sau mēsa in taberne; derivate: *tarabiōra*, s. f., deminut. d'in *taraba*;—*tarabutia*, s. f., sarcinula; fasciōra de tōte lucrurile: *si a luatu tarabuti'a si s'a dussu*.

TARAIRE, *taraitoriu*, *taraitu*, *taraitura*; vedi: *tirire*, *tiritoriu*, *tiritu*, *tiritura* in Dictionariu.

TARBACĒLA, s. f., vedi *tarbacire* mai diosu.

TARBACIRE, -escu, v., male tractare, vertigine afficere; a maletractá, a ammeti; *tarbacitu*, -a, adj. part. male tractatus, vertigine affectus; maletractatu, ammetitu; *tarbacêla*, s. f., cu forma spuria, actione si effectu allu actionei de *tarbacire*.

TARCARE, v., variis caloribus pingere; a pingere cu diverse colori; derivate: *tarcatu*, -a, adj. part., varius, versicolor, maculosus, scutulatus; variu, variatu, pisticu, pinsu cu diverse colori; *tarcatura*, s. f., varietas; varietate de colori, pisticatura; *tarce*, adj. s., maculosus; equus maculosus; callu cu diverse colori, callu *tarcatu*.

TARCE, vedi *tarcare* mai susu.

TARGA, s. f., 1. ferulum; tabla de scandure pre care ducur lucratorii materia de constructione; 2. dupo Dict. de Buda: ingraditura a) care servesc de patu: grábatu cratitius, lectus castrens; b) urloniu sau fumaru ingraditu la casele terraniloru, fumarium cratitium.

TARGU, *targuêla*, *targuire*, *targuitu*, vedi *têrgu*, *terguêla*, *terguire*, *terguitu*.

TARHATU, s. m., sarcina, onus; sarcina; *tarhosu*, -a, adj. gravidus; gravidu, ingrecatu, insarcinatu. Radice unguresca.

TARHITIA, s. f., dupo Dict. de Buda: perdix; perdice, passere bona de mancatu.

TARLA, s. f., vedi *turla*.

TARNACOPU, s. m., dolabra; saponiu, instrumentu de ferru in form'a literai T, cu care se servescu lucratorii la derimarea muriloru, la saparea fundamentelor, etc.

TARNATIU, s. m., porticus, proptas, (προστάς); porticu, galleria;—barbarismu.

TARNITIA, s. f., sagma, elitellu, ephippium; sēlla ordinaria pentru calli, muli si asini.

TARNOMĒTA, s. f., vedi *ternomēta*.

TARNOSELA, *tarnosire*, *tarnositu*, *tarnositura*; vedi *ternosēla*, *ternosire*, *ternositu*, *ternositura*.

TARNOSU; *târnu*, *tarnuire*, *târnuilu*; vedi *ternosu*, *têrnu*, *ternuire*, *ternuilu*.

TARSIRE, *tarsitu*, *tarsitura*; vedi *tersire*, *tersitu*, *tersitura*.

TARSITIA, s. f., dupo Dict. de Buda: pastinum, sarculam; sapa sau saponiu; nu se aude d'incōce de Carpati.

TARSIU, (pronuntia *târsiu*), s. m., dupo Dict. de Buda: dumus; frutex; dumu, tufa, tufsiu.

TARTACUTIA, s. f., una specia de cucurbite mici ca pumnulu si cu pelle globulōsa, cucurbita turcēscă sau tatarēscă.

TARTANU, s. m., 1. dupo *Barcianu*, germ. teufelsmilch, unu arbustu; 2. unu velu grossu cu care ne apperamu de frigu; 3. nome ce se da judaniloru in batujocura; in acestu sensu postremu se pare a proveni d'in germ. *unterthann*, subditu, adeco subditu strainu, cumu sunt judanii in Romania.

TARTITIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. das steissbein, ossulu ultimu allu vertebre spinali, ossulu cucului, (ossulu curului).

TASCA sau *tascula*, s. f., dupo Dict. de Buda: pasceolus, sacciperium; saccu de pelle, *straitia* de pelle.

TASCARE, (cu forme simple: *tascu*, *tasci*, *tasca*, etc.), v., decipere, circumvenire; a insellá, a *pacalli*; derivate: *tascatoriu*, -tória, adj. s., decipiens, circumveniens; insellatoriu, *pecallitoriu*; *tascatu*, part. sup. subst., in sensulu

verbului; *tascatura*, s. f., doceptio, circumventio; insellatura, *pacallitura*; — *tascare* pare a fi numai una straformazione d'in *taxare* in sensu figuratu.

TASSA, s. f., si *tassu*, s. m.; vedi 1. *tassa* in Dictionariu, — dupo Dict. de *Buda*: *tassu* se dice in locu de *pyxis eleemosynaria*.

TASTA, s. f., dupo it. *tasto*, germ. *taste*, (fr. *tonche*), parte a organului de musica, care se atenge cu degetele spre a face se resune instrumentulu; pote co ar fi mai bene *tractu*, pl. *tacte*; vedi *tactu* sub 3 in Dictionariu.

TATAISIA, s. f., 1. fratria; muliere a fratelui, comnata; 2. glos; sora a barbatului, comnata; 3. una planta, cartiua acanlis, *Linn.*, in unele locuri nomita: *pung'a babei*.

TATANÉTIA, s. f., dupo *Barciani*, germ. *die schwarzwurzel*, una planta.

TATARCA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *polygonum phagopyrum*, *Linn.*; *tragum*; grânu saracenu, *rhisca*.

TATARESCE, *tatarescu*, *tatarire*, *tataritu*; vedi *tataru*.

TATARU, s. m., nome allu unui poporu asiaticu, venitu in Europa in seclulu XIII, care s'a stabilitu in Crime-ri'a si in locurile vecine, si a incursu mai de multe ori in Romani'a: *principale Tatariloru se nomiá Chanu-tataru*, care *inspirá terróre ómeniloru*, *de aci imprecationea: du-te la Chanu-tataru!* *luá-te-ar Chanu-tataru*; derivate: *tatarescu*, -a, adj., relativu la *tatari*; *tataresce*, adv., in modu *tatarescu*; *tatarire*, -escu, v. refl., a se *tatari*, a se face *tataru*; *tataritu*, -a, part., care s'a facutu *tataru*.

TATINA, s. f., una planta, nomita si: *érb'a lui tatinu*, *symphytum officinale*, *Linn.*

TATOVIRE, -escu, v., dupo (fr. *tatouer*, germ. *tatoiren* si *tattowiren*); a si pinge corpulu cu colori, a si punge figure pre corpu si a infige colori in puncture; *tatovitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului.

TAU, *tavire*, *tavitu*; vedi *tóu*.

TAVALLIRE, -escu, v., *volvere*, *davolvere*, *volutare*; a *vólbe*, a *devólbe*;

a *tíri* pre pamentu, si de aci: a *sordí-sordidum reddere*; derivatu: *tavallitu*, -a, adj. part., *voluntas*, *devoluntas*, *volutatus*; *sordidus*; in sensurile verbului; *tavallitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *tavallire*: *tavallucu*, s. m., *cylindrus*, *phalanga*, *scutula*; *cylindru* care se pune sub una massa mare spre a na poté *miscá*. Pote co provine d'in *travallire* sau *travolbere*.

TECADIUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *res in cubili ordinare*, *disponere*, *digocere*; a directicá in casa; — d'in cóce de Carpati nu se aude verbulu acestu-a.

TECARUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *vortere*, *versare*, *torquere*, *circumagere*; ung. *tekerni*; a intorce; — d'in cóce de Carpati nu se aude verbulu acestu-a.

TEGLADIU, s. m., vedi *tegladiuire*, mai diosu.

TEGLADIUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *lavigare*; a calcá tessuturile cu ferrulu; derivate: *tegladiuitu*, -a, adj. part., *lavigatus*; calcatu cu ferrulu; *tegladióu*, s. m., *ferramentum lavigatorium*; ferru cu care se calca tessuturile; — barbarismu ungurescu, d'in cóce de Carpati nu se aude.

TELALLU sau *tellallu*, s. m., *proxenota*, (*προξενότης*), *pararius*, *intercessor*, *interpres*; *cocio*, *arillator*; *mediatoriu* la negotiu; mulierea care face atari *negotie* se dice: *tellelica*.

TELARIU sau *tellariu*, s. m., care face *tellu* sau vende *tellu*; vedi *tellu* mai diosu.

TELEGA sau *telléga*, *carrus birotus*, *elsium*, *birota*; carru cu dóue róte, *carrutia*; derivatu: *tellegariu*, s. m., callu care trage la *telléga*, inse si callu de *trassura* in genere: *doui formosi tellegari*.

TELLEGARIU, s. m., vedi *telléga*.

TELLERU, s. m., vedi *taliariu* in Dictionariu.

TELLETINU, s. m., *specia de pelle argasita* in Russi'a: *culciamente de telletinu*.

TELLISCA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *circnea lutetiana*, *Linn.* una planta.

TELLU, s. m., flum metallicum; fru de metallu : *tellu de ferru, tellu de arame*.

TELNIRE, -*escu*, v. 1. conserere, componere, conferre; a compune, a combiná doue sau mai multe lucruri; 2. convenire aliquem, obviam fieri culpam; vedi compositulu *intelnire*.

TEMEINICU, -*a*, adj., (forma spuria d'in *temeiu*), cu *temeliu*, care are *temeliu*, bene *intemeliatu*; unii amatori de forme spurie au incercatu a formá si *temeinicia*, s. f., stare sau fire cu *temeliu*; vedi *temeliu* si *themeliu* in Dictionariu cu derivatele lor.

TEMNITIA, s. f., carcer; inchisóre, carcere; derivate : *temnitiare*, v., incarcerare; *temnitiatu*, part., incarceratus; compos. *intemnitiare*, *intemnitiatu*; *temnitiariu*; s. m., praefectus carceris, custos carceris, carcerariu; *temnitiaressa*, s. f., muliere a carcerariului. Radice barbara.

TEMNITIARE, *temnitiatu*, *temnitiariu*, *temnitiaressa*; vedi *temnitia*.

TEMPU, -*a*, adj., obtusus, hebes; obtusu, ebete, stupidu; derivate : *tempire*, -*escu*, v., *tempitu*, -*a*, adj. part., vedi *tempire*, *tempitu* in Dictionariu; compara germ. stampf.

TENCHIU, s. m., dupó Dict. de Buda: *zea mays*, Linn.; cucuruzu, *porumbu*, *papusioiu*;—de aci : *tenchiste*, s. f., locu plantatu cu *tenchiu* = cucuruzu; se aude numai in gur'a Romániloru cari locuescu printre Unguri.

TENCU sau *teancu*, s. m., fascis, sarcina; fasce, sarcina; se dice mai allestu despre charteía : *unu tencu de charteía* = numeru de 5000 cölle.

TENGHELLITIA, s. f., dupó Dict de Buda : *carduells acanthis*, Linn.; una passarella, *sticlete*; vedi acestu coventu *sticlete* in Dictionariu.

TEOCU, s. m., vedi *tocu* in Dictionariu.

TERAIRE, *teraitoriu*, *teraitu*, *teraitura*; vedi *tiralire* si *tirîre*, *tiritoriu*, *tiritu*, *tiritura* in Dictionariu.

TERCIU, s. m., puls farinae phagopyri; pesatu molle de farina de porumbu; derivate : *tercuire*, -*escu*, v., a face *ter-*

ciu; *terciuitu*, -*a*, adj. part., facutu *terciu*. Radice neconnoscuta.

TERFA, s. f., 1. pannus detritus et sordidus; tessutura usata si sordida; 2. prostituta, meretrix, scortum; femina prostituta, meretrice, *curva*; derivate : *terfariu*, s. m., laeno, meretricius; care tine *terfe*, care petrece cu *terfele*;—dupó Dict. de Buda : sponsae comes; care insociesce pre sponsa; *terfelire*, -*escu*, v., usu deterere, sordidare, sordidum reddere, inquinare; a stricá prin usu, a usá tare unu lucru; a sordidá, a intiná; *terfellitu*, -*a*, adj. part., usu detritus, sordidatus, inquinatus; usatu, sordidatu, intinatu.

TERFARIU, s. m., vedi *terfa* mai susu.

TERFELLIRE, *terfellitu*; vedi *terfa*, mai susu.

TERGASIU, s. m., vedi *tergu*, mai diosu.

TERGOVETIU, s. m., vedi *tergu*, mai diosu.

TERGU, (pronuntia *têrgu*), s. m., 1. nundinae; nundine, adunare pentru vendere si comperare, actione de vendere si comperare; 2. mercatus; mercatu, locu unde se aduna ómenii spre a vende si comperá; 3. conventum, pactum; accordu; derivate : *terguire*, -*escu*, verbu, 1. nundinari, emere; a comperá; 2. pacisci; a accordá, a se uní asupr'a pretiului; *terguitoriu*, -*tória*, adj. s., emptor, comperatoriu; *terguitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *tergusioru*, s. m., demin. d'in *têrgu*, micu *têrgu*;—altu demin. ridiculu : *tergasiu*, s. m., dupó Dict. de Buda : 1. merces nundinativae, merci de vendiare, negotiu; 2. emptio, res emptitia; merce comperata sau de comperatu; 3. donum nundinarium; donu nundinariu, donu comperatu;—*tergovetiu*, s. m., personale, nundinator, qui bene novit nundinari, mercator; nundinatoriu, negotiatoriu, mercatoriu, care se occupa cu negotiulu, care siéde in *têrgu* = mercatu.

TERIBONTIA sau *tiribontia*, s. f., dupó Dict. de Buda : pabo, carrus trusatilis; *rotaba*, carretta sau carrettu, it. carretto, fr. bronette.

TERITIA, s. f., mai allessu in pl. *teritie*, *furfar*; *furfure*, pelliciele de grânu ce remânu in sêta la cernerea farinei.

TERLA, s. f., vedi *turla*.

TERNACOPU, s. m., vedi *turnacopu*,

TERNATIU, s. m., vedi *tarnatiu*.

TERNOMÉTA, s' f., dupo Diction. de *Buda*: *palea*; *palie batute*.

TERNOSÉLA, s. f., vedi *ternosire*.

TERNOSIRE, *-escu*, v., (d'iu gr. *καθιέρωσις*), dedicare templum, templi *eacænia* (*ἐγκαίνια*) celebrare, inaugurare; a dedicá, a inaugurá, a consecrá unu templu; *ternositu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *ternositura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *ternosire* = dedicare, inaugurare, consecrare; — forma spuria e: *ternoséla*, s. f., dedicatio, inauguratio, *eucaenia* templi.

TERNU, (pronuntia *tênu*), s. m., scopæ *virgeæ*, metura de vergelle; de aci: *ternuire*, *-escu*, v., 1. in terra volutare, a volutá pre pamentu; 2. conculcare conterere, conquassare; a calcá cu petiôrele, a contreierá, a concassá; *ternuitu* part. sup. subst., in sensulu verbului.

TERNUIRE, *ternuitu*; vedi *tênu*.

TERRIMU, s. m., vedi *terrenu* in Dictionariu.

TERSIRE, *-escu*, v., nudare, dondare, retegere; a nudá, denudá, despoliá; derivate: *tersitu*, *-a*, adj. part., nudatus, denudatus, retectus; nudatu, denudatu, despoliatu; *tersitura*, s. f., nudatio, denudatio; actione si effectu allu actionei de despoliare, despoliatura. Possibile se provina de la *tersus*?

TERTIA-PERTIA, s. f., *titiviltium*, *quisquilium*, *gorræ*, res nihill; secatura, bagatella, lucru de nemica; Dict. de *Buda* produce frasea triviale: *tertiapertia si nemica*, si credè a fi luata d'in lat. *tertia pars et nec mica*.

TESACU sau *tessacu*, s. m., *sabia*, *baionetta*; — de origine russésca.

TESCARE, *tescatoriu*, *tescatu*, *tescatura*; vedi *tascare*, *tascatoriu*, *tascatu*, *tascatura*.

TESCARESSA, muliere a *tescariului*; *tescariu*, s. m., care are unu *tescu*, si care stôrce cu *tesculu*; vedi *têscu* mai diosu.

TESCOVINA, pl., *tescovine*; vedi *têscu* mai diosu.

TESCU, (pronuntia *têscu*), s. m., torculum, torcular, torcularium; prelam; torclu sau torclariu; prelu, pressa; derivate: *tescuire*, *-escu*, v., premere, torquere, extorquere; a stôrce cu torclulu; *tescuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *tescuitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de torclare; *tescariu*, s. m., torcularius, torculator, torculariu, care possede unu torclu, si torclatoriu, care stôrce cu torclariulu; *tescaréssa*, s. f., muliere a *tescariului*; *tescovina* s. f., mai allessu in pl., *tescovine*, *vinaceæ*; restulu uveloru sau altoru póme stôrse in torclariu, *torclature*, fr. marc.

TESCUIRE, *tescuitu*, *tescuitura*; vedi *têscu* mai susu.

TESGHÉA, (cu s aspru sibilante, *tesghèa*), s. f., mensa, mensula; *mésa* pre care se numera banni si se facu computele in taberne; derivatu: *tesghetariu*, s. m., mensularius; *mésariu*, numeratoriu, computatoriu; — de origine turcésca.

TESIRE, *-escu*, v., 1. cuneatim scindere; a taliá in forma de cuniu; 2. refl. a se *testi*, *vereri*, *verecundari*, a nu cotediá, a se rosiná; *tesitu*, *-a*, adj. part., 1. cuneatim scissus; taliatu in forma de cuniu; 2. veritus; rosinatu.

TESLA, s. f., *cælum*, scalpram excavationi serviens; scalpru, instrumentu taliatoriu cu care se servescu carpentarii spre a scalpe lemnulu pusu orizontale; derivatu: *teslariu*, s. m., *faber lignarius*; *carpentariu*; *teslaréssa*, s. f., muliere a *teslariului* = *carpentariului*, *carpentaréssa*.

TESLARÉSSA, *teslariu*; vedi *tesla* mai susu.

TESTEA sau *testella* s. f., risma, mai allessu risma de *chartefa*, numeru de 24 côle; — de origine turcésca.

TEXUIRE, *-escu*, v., *farcire*, *confercire*, *refercire*; a implé tare, a indesá, a indopá; *texuitu*, *-a*, adj. part., *fartus*, *refertus*; implutu tare, indesatu, indopatu.

TIANDARA, s. f., corruptu d'in *scindura*, assola tenuls, *parvulum fragmentum*; mica buccata taliata d'in lemnu; derivate: *tiandarire*, *-escu*, v., *assulatiu*

scindere; *tiandaritu*, -a, adj. part., assulatim scissus; *tiandarosu*, -a, adj., assulatim abscedens.

TIARCA sau *tiérca*, s. f., pica; una passere: pica, *cotiofana*.

TIARCU, s. m., septum; locu inchisu cu gardu unde se tinu vitele.

TIARRA, reu scrissu in locu de *tiérra*, si mai bene *térra*, vedi acestu coventu in Dictionariu cu tóte derivatele selle.

TIBISIRU, s. m., creta; creta; — pare a fi turcescu.

TICAIRE, -escu, v., misero vivere; a trái in miseria, a duce viétia misera; *ticaitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

TICHIA, s. f., mitella; mitella, micu coperimentu pre verticele capului; *tichiu-tia*, s. f., deminutivu d'in *tichia*; — pare a fi turcescu.

TICNA, s. f., sapor jucundus; sapóre placuta; placere dupo mancare, candu buccatele cadu bene; derivate: *ticnire*, -escu, v., impers., conducere, bene vertere; a cadé bene, se dice despre buccate; *ticnitu*, -a, adj., jucundus; placutu; si contentus, multiamitu; si placidus si tranquillus; — forma spuria e: *ticnêla*, s. f., voluptas, jucunditas, commoditas; — barbarismi.

TIDIU sau *tizu*, s. m., homonymus; omonymu; omu care are acelu-asi nome de baptesmu.

TIDVA, s. f., cucurbita lagenaria; cucurbeta cu gúttulu lungu.

TIEGLA, *tieglariu*, etc., vedi *teгла*, *teglariu*, etc., in Dictionariu.

TIELLINA, s. f.; vedi *tellina*, in Dictionariu.

TIELLU, s. m., (τέλος), finis, (σκόπος); scopu; — compara si germ. ziel.

TIEPENIRE, *tiepenitu*; vedi *tiepeniu* mai diosu.

TIEPENU, -a, adj., fortis, validus, robustus, rigidus; tare, forte, validu, robustu; rigidu; derivate: *tiepenire*, -escu, v., firmare; a intari, a prende tare; intrans., rigere; a deveni rigidu; *tiepenitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; se aude mai multu in compos. *intiepenire*, *intiepenitu*.

TIEPISIU, -a, adj., abscisus, declivis,

praeceps; declive, tare plecatu spre lini'a verticale.

TIEPUSIA, s. f., de la *tiépa* ce vedi in Dictionariu, aculeus, hostile; derivatu: *tiepusiosu*, -a, adj., aculeatus; aculiatu, care are *tiepusie*.

TIERMU si *tiermure*, *tiermurire*; vedi *termu* si *termure*, *termurire* in Dictionariu.

TIERRA, etc.; vedi *térra* in Dictionariu, cu tóte derivatele selle.

TIERUSIU sau *tierrusiu*, s. m., paxillus; parisioru, paru micu.

TIESSELLA, s. f., vedi *tessella* sub 2 in Dictionariu.

TIESSERE, etc., vedi *tessere* in Dictionariu.

TIESTA, *tiestu*, *tiestosu*; vedi *testa*, *testu*, *testosu*, in Dictionariu.

1 TIGLA, *tiqlaria*, *tiqlariu*; vedi *teгла*, *teglariu*, *teglariu* in Dictionariu.

2 TIGLA, (cu *t* duru), s. f., dupo Dict. de *Buda*: densitas aquosa; desitate apatosa; derivate: *tiglosu*, -a, adj., densus et aquosus; desu si apatosu; de aci: *tiglosiare*, -ediu, si *tiglosire*, -escu, v., densus et aquosus ieri; a se face desu si apatosu; *tiglosiatu* si *tiglositu*, -a, adj. part., densus et aquosus factus; factu desu si apatosu.

TIGLIANU, (cu *ti* sibilante), s. m., parus; una passerella care se vede si pre la noi.

TIGLOSU, *tiglosiare* si *tiglosire*, etc., vedi 2 *tigla*.

TIGNA, *tignire*, *tignitu*; vedi *ticna* mai susu.

TIGORIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: afflictam vitam ducere; a duce una viétia amarita.

TIITÓRE, *tiitoria*, *tiiu*; vedi *tinere*, *tinitoriu*, *tinitóre*, *tinutu* in Dictionariu.

TILINCA, sau *tillinca*, s. f., tibia puellatoria e cortice saligneo; flueru d'in scórtia de salce.

TILISCA sau *tillisca*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: circaea lutetiana, Linn., una planta; vedi mai susu *tellisca*.

TIMARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: cerdo coriarius, peltarius; argasitoriu de pelli; derivatu: *timaritia*, s. f., muliere a *timariului*; coventulu occorre si

la Unguri, déro de unde provine? form'a s'ar paré romanésca.

TIMITIA, sau *temaitia*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: nomele douoru plante: a) *che-nopodium ambrosioides*, *Linn.*; b) *teu-crium chamæpytis*, *Linn.*

TIMPINA, s. f., (d'iu τὸν τῆραςον = *tympanum* = *tympana*), instrumentu de musica compusu d'in pelle inflata care se bate cu betie.

TINCU, s. m., si *tincuela*, s. f., *tectorium opus*; vedi *tincuire* mai diosu.

TINCUIRE, -*escu*, v., *Incrustare*; a incrustá parieti cu una crusta de cimentu; *tincuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; se aude si subst. *tincu*, si derivatulu cu forma spuria *tincuéla*; compara germ. *tünche*.

TINCUSIA sau *tincusiu*. (cu *ti* sibilante), s., lemnu pre care se crésta numerii romani intre poporulu de la térra.

TINDA, (cu *ti* duru), s. f.; vedi *tenda* in Dictionariu.

TINDECHIA, (cu *ti* duru), s. f., vedi *tendecla* in Dictionariu.

TINDERE, *tmsu* etc.; vedi *tendere*, *tensu*, etc. in Dictionariu.

TINGANIRE, (cu *ti* sibilante), -*escu*, v., *tinnire*; a *tinní*, a soná campanell'a.

TINGIRE, (cu *ti* duru), s. f., *olla*; *olla*, mai allesu *olla* de metallu; — si *sartago*; *tigaia*; — pare a *fi* turcescu.

TINICHIEA sau *tinichiella*, s. f., *lamina ferrea*; lamina de ferru, ferru albu; *tinchiéiu* s. m., person. care face lamine de ferru, care vende lamine, si care copere casele cu lamine; — se pare a *fi* de origine turcézca, compositulu posteriore are si suffissu turcescu.

TINTA, (cu *ti* sibilante), s. f., 1. *clavus*; *cunru micu*, *cunisiorn*; *tintuire*, *tintuitu*, batutu cu *tinte*; 2. *huls*, *scopus*; *scopu*; derivatu : *tintare* si *tintire*; v., *colluare*; *tintutu* si *tintutu*, in sensulu verbului; — d'in *tendere*, *tentu*, ce vedi in Dictionariu.

TIOLARE, *tiolatu*; vedi *tiolu* mai diosu.

TIOLINA, s. f., vedi *tiolu* mai diosu.

TIOLU, pl., *tió'le*, *linteum*, *linteolum*, vestimentu de pândia; *velamen*, *velame*, *velu*; *iodix*, *velu* de patu; — de aci :

tiolare, *tiolatu*, *vestire*, *vestitus*; mai usitatu : *intiolare*, *intiolatu*, care póte *fi* si unu compositu, si unu simplu, in locu de *lintiolare*, *lintiolatu*; — *tiolina*, s. f., *prostituta*, *meretrix*; *meretrice*; — de la *lintiolu*.

TIPSÍA, s. f.; 1. *tabula*, *lanx*; *tabla* sau *tava*; 2. *sartago*; *tigaia*; *tipsiutia*, s. f., deminutivu d'in *tipsia*.

TIPERIGU, (cu *ti* sibilante), s. m., acidu ammoniacu, *salmiacu*.

TIPTILU, adv., (cu *ti* duru), *incognito*; pre ascunsu, pre furisiu; *travestitu*.

TIRA, (cu *ti* sibilante), s. f., *stilla*; *pauillulm*, *pauillum*; *picatura*; *pucinu*, in compositionea : *una tira de pâne*, *una tira de sare*, *da-mi una tira de lapte*; derivate : *tiraire*, -*escu*, v., *stillare*; a *picurá*; *tiraítu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *tiraíta*, s. f., *picatura*, in compositionea : *cu tiraít'u*, *stillaím*, cu *picatur'a*, *pucinu câte pucinu*.

TIRAIRE, *tiraítu*, *tiraíta*; vedi *tira*, mai susu.

TIREGHIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *welnslein*, *cremor tartari*; vedi *tartru* in Dictionariu.

TIRACHIU, -*a*, adj. s., béetu, ammetitu. *confusu*; — d'in *theriacu*?

TIRIBONTIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *pabo*, *carras trasatilla*; vedi *teribontia* mai susu.

TIRIDIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *wagschate*; *lance*, *scafa la bilancia*.

TISA sau *tissu* (cu *ti* duru), s. f., dupo Dict. de *Buda*: *taxus baccata*; unu arbore; *ebenulu*?

TISTIA, s. f., *oficium*, *munus*, *dignitas*; *oficiu*, *demitate*, *functione*, d'in

TISTU, s. m., *munere fungens*, *superior*; *functionariu*, *oficiariu*. In Românl'a libera se aude in gur'a poporului numai espressionea : *tistu de durabanti*, *decurionele aparitoriloru*.

TITORIA, *contrassu* d'in *ctitoria*, s. f., *pat onatus*; d'in

TITORIU, *contrassu* d'in *ctitoriu*, s. m., (*κτίτωρ*), *fundator*, *patronus*; *fundatoriulu* unei *bazeric*; derivate : *titoriu*, s. f., *patronatus*; *calitate de titoriu*; *titorescu*, -*a*, adj., reu *formatu titoricescu*, -*a*, adj., *relativu la ctitoriu*.

TITULA, s. f., titulus; vedi *titulu* in Dictionariu.

TITULUSIU, s. m., forma scalciață in locu de *titulu* sau *tituru*, ce vedi in Dictionariu.

TITVA, s. f., vedi *tidva*, mai susu.

TIUCALLU, s. m., matola; olla de nôpte;—pare a fi de origine turcésca.

TIUCARE, v., oscolar!; a sarutá, a pupá; se aude numai in Crisian'a.

TIUCLUIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. der zipf. das hängelohen; parva lacinta; mica lacinia, appendicla.

TIUCA, s. f., specia de vinu arsu (rachiu) reu destillatu.

TIUIRE, -escu, v., tinnire; a tinni; se dice : *ma tuescu urechiele*; *tiuitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului : *tiuitulu urechelor*; *tiuitura*, s. f., tinnitus; actione si effectu allu actionei de *tiuire*; vedi *tinnire* in Dictionariu, d'in care e formatu *tiuire* prin immolliare consonantei *n*.

TIURCA, dupo altii *turca*, s. f., persóna, larva; una larva cu care ámbra copilii la serbatorile nascerei Domnului.

TIURLOIU, dupo altii *turloiu*, s. m., tabus; tubu prin care curge ap'a.

TIUTIUIARE, *tiutiuatu*; vedi *tiutiuiu*.

TIUTIUIU, s. m., apex, vertex. *caumen*, *spiculum*, *cuspls*; apice, vertice, *cuspside*; derivate : *tiutiuiare*, v., acnere, *acuminare*, *cuspidare*; a acuti, a acuminá, a cuspidá; *tiutiuiatu -a*, adj. part., *acuminatus*, *cuspidatus*; *ascutitu*, *acuminatu cuspidatu*.

TIUTIURARE, v., dupo *Barcianu*, germ. *beatelu*, beim schopf nehmen; *tiutiurotu*, part., in sensulu verbului.

TIVIRE -escu, v., circumsnere, oram limbo circumdare; it. *orlare*, far l'orlo, fr. *ourler*, *border*, germ. *einsanmen*; a cöse pre margine, a *marginá*; *tivitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *tivitura*; s. f., limbus, it. *orlatura*; *cosutur'a* pre margine.

TOALETĂ, s. f., d'in it. *tavoletta*, sau d'in fr. *toilette*, més'a unei domne cu tôte celle necesarie pentru adornatulu lei; *adornatulu* ensusi.

TOASTU, s. m., d'in angl. *toast*, fr.

toast. *propinatio*; *propinatione*, beutura in sanetatea cuiva.

TOBA, s. f., *tympanum*, fr. *tambour*; instrumentu de musica, compusu d'in unu tubu largu si scurtu de lemn, proste alle carui capete e una pelle intensa, si care se bate cu doue betie; derivate : *tobariu*, (reu *tobasiu*), s. m., care bate *tob'a*.

TOCACIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *textor*; *tessutoriu*; *impromutatu* de la Unguri cari l'au *impromutatu* de la Sclövac; in Români'a libera nu se aude.

TOCMA si *tocmai*, adv., *aeque*, *plane*, *prorsus*, *profecto*; *chiaru* asiá.

TOCMÉLA, s. f., *conventum*, *pactum*, *conditio*, *conductio*; *accordu*, *pactu*; vedi *tocmire*.

TOCMIRE, -escu, v., 1. transit. a) *acquare*, *plauare*, *complanare*; a indeceptá, a *complaná*, a face dereptu, a face planu; b) *disponere*, *ordinare*, *dirizere*; a dispune, a ordiná, a *assediá*, a *direptá*; c) *reparare*, *reficere*, *emendare*, *corrigere*; a *repará*, a *indreptá*, a *corregere*, a *correctá*; d) *condncere*; a *accordá*, a luá cu contractu; 2. refl. *a se tocmí*, *pacisci*, *convenire*; a se *accordá*, a *negotia* asupr'a conditioniloru, asupr'a pretiului, si a *conveni*, a se uní, a se involf asupr'a acelloru-a; derivate : *tocmitoriu*, -*toria*, adj. s., *lucratoriu* in t. s. verbului; *tocmitu*, -a, adj. part. in t. s. verbului; *tocméla*, s. f., cu forma spuria; *convectorum*, *pactum*, *conditio*, *conductio*; *accordu*, *pactu*.

TODOMANIA, *todomanire*, *todomanu*; vedi *tudomania*, *tudomanire*, *tudomanu*, mai diosu in Glossariu.

TOGMA, *togmai*, *togmire*, *togmitoriu*, *togmitu*; vedi *tocma*, *tocmai*, *tocmire*, *tocmitoriu*, *tocmitu*, mai susu in Glossariu.

TOIAGELLU, s. m., vedi *toiagu*, mai diosu.

TOIAGU. s. m., *baculus*, *sciplo*, *virga*; *bätiu*, *bastone*, *vérگا*; *demin. toiagutiu* si *toiagellu*, s. m., *bacillus*, *bacllum*; *batisioru*.

TOIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *clamare*, *exclamare*, *clamorem tollere*;

a strigă, a redică una strigare; *toitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului.

TOLBA, s. f., 1. pharetra; faretra in care se portau sagettele; 2. fascis; fasce, legatura de lucruri, sarcina, care se pórta in spinare; 3. hulga; saccu de pelle care se pórta in callatoría; derivatu : *tolbariu*, sau cu formá ridicula *tolbasiu*. s. m., circitor; negotiatoriu care ámbla cu mercea in spate, *mamullariu*.

TOLCIARIU, s. m., dupo Dict. de Buda : *infundibulum*; infundiblu, implutoriu, vasu conicu cu care se servescu ómenii candu tórna unu licidu pre una gaura in altu vasu mai mare; demiu. ridiculu *tolciarasiu*, s. m.; — compara ung. *tölcser*; — nu se aude d'in cöce de Carpati.

TOLCU sau *túl'cu*, *tolcuire* sau *tulcuire*, etc.; vedi *tálcu*, *talcuire*, etc., mai susu in Glossariu.

TOLLANIRE, *-escu*, v., decumbere; a se culcá cu lóta commoditatea, a se intende pre asternutu; *tollanitu*, part. sup. subst. in intellessulu verbului.

TOLMACIU, *tolmacire*, *tolmacitoriu*, *tolmacitu*, *tolmacitura*; vedi *talmaciu*, *talmacire*, *talmacitoriu*, *talmacitu*, *talmacitura*, mai susu in Glossariu.

TOLVARIU, *tolvaria*, *tolvarire*, *tolvaritu*, etc.; mai bene scrissu de cátu : *talhariu*, *talharia*, *talharire*, *talharitu*, etc., ce vedi mai susu in Glossariu.

TOMNA, (pronuntia *tomn'a*), *tomnai*, *tomnire*, *tomnitoriu*, *tomnitu*, *tomnéla*; vedi *tocma*, *tocmai*, *tocnire*, *tocnitoriu*, *tocnitu*, *tocnéla*, mai susu in Glossariu.

TONGANIRE, *-escu*, v., dupo Dict. de Buda : a) pulsare, personare facere; a bate, a face se sune; b) sonare, persecutare; a suná, a dá unu sunetu; in Romani'a libera nu se aude verbulu acestu-a; pare a fi unu imitativu : *tong*, *tong*.

TONTAIRE, *-escu*, v.; vedi *tontu*, mai diosu.

TONTU, *-a*, adj. s., homo stultus, caudex, stipes, truncus; stultu, bustianu, truncu; derivatu : *tontaire*, *-escu*, v., stultus fieri; a se face *tontu*, a deveni *tontu*.

TOPILLA, s. f., dupo Dict. de Buda : 1. liquatorium; vasu in care *topimu* ceva; 2. locus macerandæ cauabi; locu unde

topimu cânep'a, *topitóre* = *topilória*; d'in verbulu *topire* ce vedi in Dictionariu.

TOPORASIU, *toporire*, *toporiste*; vedi *toporu*.

TOPORU, s. m., securis; secure, instrumentu de ferru cu care taliãmu lemne; derivate : *toporasiu*, s. m.; 1. securicula; securicla; 2. delphinium consellida, regalis, calcatripa, Linn.; una flore; *toporiste*, s. f., manuhrlum securis; cöd'a securei; *toporire*, *-escu*, v., fugere, coningere; a finge, a fictioná, a fabricá mentioni; in acestu sensu : d'in *toporu*, pura mentiona.

TORTELLU, s. m., dupo Diction. de Buda : cuscuta europæa, Linn.; una planta, care de altramente se dice si *intortellu*; coventulu póte se fia curatu romanesco, inse noue nu ni e connoscutu.

TOTESCU, *totu*, in locu de : *teutescu*, *teutu*, cumu nomescu Români pre Slovacia d'in Ungari'a.

TOU, (pronuntia *tôu*), s. m., lacus; lacu; derivate : *touiu*, s. m., lacusculus; lacusioru; *touire* *-escu*, v., exundare, inundare; a essundá, a formá lacu; — radicea e ung. *tó*; remãna la densii, noi n'avemu lipse de atari barbarismi.

TOVAREZIA, s. f., societas, consortium, sodalitiu; societate, mai allesu societate de negotiatori; associatione, derivate : *tovaresire*, *-escu*, v. refl. societatem intro, asociari; a se insoci, a se asociá; *tovaresitu*, *-a*, adj. part.; asociatus; asociatu, insocitu; *tovaresiu*, (*tovarosiu*), *-a*, adj. s. socius, sodalis, comes; sociu, asociatu; — barbarismu si cu totulu superfluu in limb'a romãna.

TOVARESIRE, *tovaresitu*; vedi *tovaresia*.

TOVARESIU, (*tovarosiu*); vedi *tovaresia*, mai susu.

TRADANIA, s. f., cu forma spuria in locu de *traditione*, traditio; si in locu de *proditione*, proditio.

TRADARE, v., in locu de *tradere*, tradere; *tradatoriu*, *-a*, adj. s., in locu de *traditoriu*, traditor; si in locu de *proditoriu*, proditor; *traditu*, part. in locu de *traditu*, traditus; si in locu de *proditu*, proditus.

TRAGULA, s. f., dupo Dict. de Buda ;

onourbita lagenaria; cucurbeta de tras-su, cu care se servescu omenii la tragerea vinului sau altui licidu d'in buti, specia de siphone, siphon.

TRAILLA, s. m., formatu d'in *traiu* de la v. *traire*, homo voluptati obsequens; omu care traiesce pentru placheri.

TRAINICU, -a, adj. formatu d'in *traiu* de la verbulu *traire*, cu finale spuria, firmns, diutornus, perdurans, durabilis; perdurante, durabile, care traiesce multu care dura multu, care tine multu; derivatu : *trainicia*, s. f., firmitas, diuturnitas, durabilitas; firmitate, durabilitate.

TRAISTA, s. f., pera; vedi *straitia* in Dictionariu; *traistariu*, s. m., perarum textor, care face *traiste*; *traistullitia* si *traistutia*, s. f., perula; straitisióra.

TRAMBA, s. f., dupo Barcianu, germ. die walze, leinwand; die trompete, maul-trommel.

TRAMBITIA, *trambitiare*, *trambitariu*; vedi *trombitia*, *trombitiare*, *trombitariu* in Dictionariu.

TRANCANIRE, v., garrire, blaterare, effutire, nugari; a vorbí secature, a blaterá; derivate: *trancanitoriu*, -tória, adj. s., garrulus, nugator, scurra; in sensulu verbului; *trancanitu*, s. m., si *trancanitura*, s. f., garritus; actione si effectu allu actionei de *trancanire*.

TRANCOTA, s. f.; nugao, ridiculum; jocura, unu ce de risu, una secatura.

TRANDAFIRU, s. m., (d'in gr. mod. τριαντάφυλλον = trei-dieci de folie). rosa; rosa; derivatu : *trandafiriu*, -a, adj., roseus; rosiiu ca *trandafirulu*, de colorea *trandafirului* = de colórea rosei.

TRANDAVIA, *trandavire*, *trandavosu*; vedi *trandavu*.

TRANDAVU, -a, adj. piger, ignavus, deses, reses, socors, otlosus, iners, negligens; pigru, lenosu, socorde, inerte, negligente; derivate : *trandavia*, s. f., pigritia, ignavia, desidla, torpor, socordia, otium, acedia, inertia, negligentia; pigretia, lene, lenosia, socordia, otiiu, inertia, negligentia; *trandavire*, -escu, v. refl., pigrere, pigrari, otiiari, desidem esse; a fi pigru, a fi lenosu; si *pigrescere*, *segnescere*; a se face pigru,

a se face lenosu; *trandavosu*, -a, adj., desidiosus; synonymu cu *trandavu*.

TRANDOSU, a, adj.; vedi *trandu* mai diosu.

TRANDU, s. m., 1, duramen, duritas; durezza, duritate; 2. callum, callositas; pelle grossa pre palme sau pre calcânie etc. callositate; 3. cunctator, deses; omu lenosu, omu greu care de abia se misca; derivatu : *trandosu*, -a, adj., 1. durus, spissus, densus, glebosus; duru, desu, glebosu; 2. callosus; callosu, vertosu, invertosiatu ca pellea de pre palme sau de pre calcânie; 3. tardus, torpidus, ignavus; lenosu, molle, care de abia se misca; -- in acestu sensu ar póte fi si radicea adj., *trandavu*, si a subst. *trandavia*.

TRANJI sau *transi*, (cu s aspru sibilante, *trânși*). s. m. pl., haemorrhoida, (αἰμορροΐς), emorroidi; scursura de sange stricatu, unu morbu; derivatu : *tranjosu* sau *transiosu*, -a, ad., haemorrhoidicus, (αἰμορροϊκός); emorroidicu, emorroidosu, plenu de emorroidi.

TRANSIARE, v., dupo fr. trancher, secaro, scindere, caedere, praecidere, percutere; a taliá; *transiatu*, -a, adj. part., fr. tranché, taliatu : una *cestione transiata*. resoluta, decisa; barbarismu.

TRANTELA, s. f., vedi *trantire*, mai diosu.

TRANTIRE, (cu *ti* duru), -escu v., 1. transit, jacere, dejicere, praecipitare, allidere; a arruncá, a arruncá cu violentia, a impinge cu violentia : a *tranti unu lucru*; a *tranti usi'a*, a *tranti pre cineva la pumentu*; 2. refl. luctari; a se luptá : a se *tranti cu unu fetioru*; *trantitoriu*, -tóric, adj. s., jacens, dejiciens, praecipitans, allidens; luctans; care *trantesce*; *trantitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *trantitura* s. f., a) actione si effectu allu actionei de *trantire*; b) scirrhus in planta pedis; una inflatura dura pre talp'a petiorului; — *trantela*, s. f., forma spuria in locu de *trantitura*, cu intellessulu de sub a).

TRANTITORIU, *trantitu*, *trantitura*; vedi *trantire*.

TRANTORU, s. m., fucus; fucu, specia de albine cari nu lucra, ci mânca

numai; de aci figuratu : unu omu lenosu; — póte se fia in legatura etymologica cu *trandu* si cu *trandavu*.

TRANTU, s. m., vedi *trandu* mai susu in Glossariu.

TRASNIRE, *trasnitu*; vedi *trosnire*, *trosnitu* in Dictionariu.

TRASTIA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: officium nocturnum ecclesiasticum, vuglo nocturna vel nocturnum; officiu nocturnu la baserica; vedi *strastia* mai susu, care pare a fi acellu-asi terminu.

TRAXARIRE, v., (cu forme simple de conjugatione: *traxuriu*, *traxuri*, *traxare*, etc.), transillire, resillire, reccliere; a *trasari*, cu pronuntia inasprita : a *traxari*. -- vedi *trasarire* in Dictionariu.

TREBA, s. f., negotium, actus, res, opus, usus, utilitas; negotiu, affacere, agenda, occupatione, folosu, utilitate, necessitate : *omu de treba*, a) homo idoneus, omu idoneu, aptu; b) homo honestus, probus, omu onestu, probu; *cu treba* si *fora treba*, negotiis occupatus et otiosus, occupatu si otiosu; -- derivate : 1. cu forme spurie : *trebnicu*, -a, adj., utilis, idoneus, fructuosus; utile, idoneu, folositoriu; si negativu : *netrebnicu*, -a, adj., inutilis, ineptus; inutile, nefolositoriu, ineptu; *trebnicia*, s. f., utilitas, idoneitas, aptitudo; utilitate; aptitudine; 2. cu forme mai romanesci : *trebuire*, -escu, si cu forme simple de conjugatione, mai allesu in pers. III. *trebue*, v., debere, oportere, opus esse, necessarium esse; a debé, a cantá, a se coveni, a se cadé, a fi necessariu : *mi trebue*, opus est mihi; *nu ti trebue*, non est opus tibi; *ce trebue se facemu*, quid agendum est nobis? *n'ar trebué se sedeti a casa*, non oporteret vos domi sedere; *trebutoriu*, -té ia, adj. s., utilis, necessarius; folositoriu, necessariu, forme mai culta de cátu spuriulu *trebnicu*; -- *trebuéla*, s. f., vedemu trecuta in Dict. de *Budu*, ce noi n'amu auditu neci una data, in locu de : *trebuentia*, s. f., necessitas, opus, usus; necessitate, lipse, usu, utilitate; *trebuentiare*, -ediu, mai allesu in compositione : *intrebuentiare*, v., uti, adhibere; a se folosi, a se servi cu ceva, a applicá ceva; *trebuentiatu*, mai allesu in compos. *intrebuentiatu*, -a,

adj. part., a) adhibitus, applicatu; b) egenus, lipsitu de ceva; -- *trebuentiosu*, -a, adj., utilis, necessarius; utile, folositoriu, necessariu.

TREBNICIA, *trebnicu*; vedi *tréba*, mai susu.

TREBUE, *trebuentia*, *trebuentiare*, *trebuentiatu*, *trebuentiosu*; vedi *tréba*, mai susu.

TREBUIRE, *trebutoriu*, vedi *tréba*, mai susu.

TREDIA, *tredire*, *treditu*; vedi *trédiu*, mai diosu.

TREDIU, -a, (pronuntia *trédiu*), sau *treadiu*, -a, adj., 1. sobrius; sobriu, care nu e béetu; 2. vigil, experrectus; descetu, descotatu; derivate : *tredia*, s. f.; 1. sobrietas, sobrietate; 2. vigilantia, veglantia, stare descéta; *tredire*, -escu, v., 1. crapulam altcu depellere; a scóte pre cineva d'in betía; 2. excitare, expergefucere; a descetá d'in somnu; reflex. a se *tredí*: 1. crapulam exhalare, a essi d'in betía; 2. expergisci, excitari, evigilare, a se descetá d'in somnu; *treditu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; -- alta forma de substantivu, spuria, se aude in gurele unoru carturari : *tresvia*, s. f. in locu de *tredia*, ce vedi mai susu; -- in se radicea intrega e suspecta.

TRENCA, sau *treanca*, s. f., in compositione triviale : *treanca-fleanca*, nage, gerae; secature, lucru de nemica.

TRESCU sau *treascu*, si *troscu*, s. m., mortarium; mortariu, specia de pusca sau tunu, care implutu cu pulbere nitrata si apprinsu face una esplosione terribile; vedi in Dictionariu verbele : *troscanire* si *trosnire* -- ari dupo tóta probabilitatea au acea-asi origine.

TRESTIA, s. f., arondo, canna; arundinne, canna planta care cresce derépta, lunga si cava; derivate: *trestióra*, si *trestuitia*, s. f., deminutive d'in *trestiu*; *trestiosu*, -a, adj., arundinosus; arundinosu, plenu de arundine.

TRESVIA, s. f., vedi *tredia* mai susu.

TREVE, *trevelle* si *trevere*, s. f. pl., vitaceae; pellicie de póme storse in torclu, torclature, germ. *treber*. Radicea terere se offere ca naturale, cu tóte aceste-a nu cutediámu a ua dá ca positiva.

TRICOTARE, v., dupo fr. tricoter, a tesse retelle; de aci si subst. m., *tricotajiu*, fr., tricotage, actulu de tricotare; — *tricotu*, s. m., fr. tricot, tessutura in retelle.

TRICOTIRE, -escu, v. refl., dupo Dict. de Buda : vedi *svergollire*, se jactare, se proiectare; a se arruncá si a se volutá.

TRICTERU, s. m., dupo germ. trichter, infundibulum; infundiblu, impleto-riu, vasu conicu prin care se vörsa lice-de in alte vase mai mari, iu buti, buto-nie. etc.

TRIMBITIA, *trimbitiare*, *trimbitiaru*, *trimbitiatu*; vedi *trombitia*, *trombitiare*, *trombitiaru*, *trombitiatu* in Dictionariu, inse feresce-te de *trimbitiasiu* in locu de *trombitiaru*.

TRIMITTERE, *trimissu*; vedi *trami-tere*, *tramissu* in Dictionariu.

TRINCU, s. m., contrassu din germ. trinken=beere, dupo Dict. de Buda : *orematum secundarium*; vinu arsu secundariu,

TROASIU, s. m., dupo Dict. de Buda : *pratun faeuille septum*; pratu in-chisu cu gardu; d'in cóce de Carpati nu se ande.

TROCNA, s. f., *gravedo*, *catarrhus*; gutturaliu sau gutturariu; inflammatione a corpului mucosu; — compara germ. *triviale strauchen*.

TROITIA, s. f., *trinitas*; *trinitate*, treime, coventu introdussu prin stupidii traductori ai cártiloru basericesci, care inse n'a potutu a se popularisá, si astadi de abia mai cotédia a se servi cu densulu filosclavii celli lipsiti de cogetare.

TRONFU, s. m., (se pare corruptu d'in *triumfu*), colórea cea mai insemnata la joculu de cárti, si care bate pro tóte celle alte; de aci unu derivatu fórté in-éptu : *tronfoluire* sau *tronfoluire*, -escu, v., a cere colórea cea mai insemnata la joculu de cárti.

TROPAIRE, si *tropotire*, -escu, v., sup-plaudere, supplodere, cum strepita in-cedere, totutim incedere; a merge in *tropu*, a merge batendu tare pamentulu .cu pitiórele; derivate : *tropaitoriu* si *tropotitoriu*, -tória, adj. s., supplodens, totutim incedens; care merge in *tropu*; tro-

paitu si *tropotitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *tropaitura* si *tropotitura*, s. f., *tropotu*, s. m, supplodio, inces-sus strepitosus; tote d'in *tropu*, s. m., gradus tolatis; vedi 2. *tropu* in Dic-tionariu.

TROSCOTELIU, s. m.; vedi *troscotu* mai diosu.

TROSCOTIRE, -escu, v., dupo Dict. de Buda : garrire; a vorbí verdi si uscate; noi n'amu auditu verbulu acestu-a.

TROSCOTU, s. m., si deminutivulu *troscotellu*, s. m., dupo Dict. de Buda : 1. *polygonum aviculare*; Linn. una plan-ta, *porcinu*; 2. *portulaca oleracea*, Linn.. érba grassa de gradina.

TROTTOARIU, s. m., d'in fr. trottoir, margo; marginea stratei pre care mergu ómenii pedestri, marginea pedestriloru; — coventulu are una physio-nomia prea straina, si cu greu se va poté romanisá; póte co form'a *trottariu* n'ar fi asiá de antipathica. noi inse nu cote-diámú a uarecommendá; — Italianii dicu *marciapiéde*.

TRUDA, s. f., *conatus*, *nisus*, *labor*, *opera*, *fatigium*; adoperatione, labore, fatiga; derivate : *trudire*, (cu *di* duru), -escu, v., 1. transit. *vexare*, *afflictare*, *fatigare*; a vessá, a tormentá, a fatigá; 2. refl. *a se trudi*, *covari*, *nitii*, *operam dare*, *stndere*, *laborare*; a se adoperá, a si incordá poterile, a lucrá cu mare zelu; *truditoriu*, -tória, adj. s., *laborans*, *laboriosus*, *operosus*; *laboriosu*, *activu*, *industriosu*, *diligente*; *truditu*, -a, adj. part., *multo labore fractus*; storsu de poterii prin multa labóre, fatigatu pëno la estremitate.

TRUDIRE, *truditoriu*, *truditu*; vedi *truda*, mai susu.

TRUFASIU, -a, adj. s., formatu d'in *trufia*, ce vedi in Dictionariu, inse cu desinentia spuria : 1. *superbus*, *fastosus*, *elatus*, *arrogans*; *superbu*, *fastosu*, *mundru*, *arrogante*; 2. *venustus*, *elegans*, *decorus*; *formosu*, *venustu*, *elegante*; vedi *trufiosu* in Dictionariu.

TRUFIRE, -escu, v. refl. d'in *trufia*, ce vedi in Dictionariu, *superbire*, in *superblam* vel *arrogantlam* efferrí; a se *superbí*, a se *summetí*, a se *mundrí*,

trufitu, part. sup. subst., in sensulu verbului.

TRUFULUIRE -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *pacallire*; vedi acestu verbu.

TRUPESIU, -a, adj. s. formatu d'in *trupu*, ce vedi in Dictionariu, inse cu desinentia spuria, *corporosus*, *corpulentus*; *corporosus*, *corpulentu*, *formosus* la *corpu*.

TRUPUSIORU, si *truputiu*, s. m., diminutive d'in *trupu*, *corpusculum*; *corpusculu*, micu *corpu*.

TRUTIU, s. m., 1. *tuber panis*; inflatura de pâne, *coltucu*; 2. *contumacia*, *animos contumax*; *contumacia*, *butu*; in acestu sensu posteriore d'in germ. *trutz*.

TUCINA sau *tulina*, s. f., si *tucinu* sau *tulinu*, s. m., corrupte d'in *ducina*, ce vedi in Dictionariu.

TUCIU, s. m., *ferrum fusum*, fr. *fonte*; *ferru fusu*, *ferru versatu*, *ferru tornatu*.

TUDUMANIA, *tudomania*, *todomania*, s. f., si *tudumanu*, *tudomanu*, *todomanu*, s. m., *intercessio*, *contradictio*, *protestatio*; *contradictione*, *protestatione*; —dupo forma s'are paré a *consună* cu ung. *tudomány* = *scientia*, *connoscencia*; inse dupo intellessu correspunde ung. *ellentmondás* = *contradictione*, *protestatione*; in totu modulu barbarismu neconnoscutu d'incóce de Carpati.

TUDUMANIRE, *tudomanire*, *todomanire*, -escu, v., *intercedere*, *contradecere*, *protestari*; ung. *ellentmondani*; a *contradice*, a *protestá*; — *barbarismu* care nu se aude d'in cóce de Carpati.

TULBA, *tulbariu*, *tulbasiu*; vedi *tolba*, *tolbariu*, *tolbasiu*, mai susu in Glossariu.

TULBANU sau *turbanu*, s. m., *galernus turcicus*; *coperimentu turcescu*, *legatura la capu cumu pórtá Turcii*; fr. *turban*.

TULBURARE, *tulburatu*, *tulbure*, *tulburu*; vedi *tulburare*, *tulburatu*, *tulburu* in Dictionariu.

TULCU, *tulcuire*, *talculatoriu*, *talcuitu*; vedi *tálcu*, *talcuire*, *talculatoriu*, *talcuitu*, mai susu in Glossariu.

TULIPANU, s. m., *tulipa*, it. *tullipano*; una *flóre*, *tulpanu*.

TULIPINU, s. m., dupo Dict. de *Bu-*

da: *daphne mezereum*, *Linn.*, una *planta*, *lemnucanescu*.

TULLEU sau *tulleiu*, s. m., 1. *caulis*, *scapus*, *stylus*; *scapu*, *fustellu*, *stylu* la *plante*; 2. *arista*, *panicola*; *spicu* la *curudiu*, *stulete*; vedi acestu coventu in Dictionariu.

TULNICU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: 1. *buccina*; *buccina* sau *buccinu*; 2. *tubastentoria*; *tuba stentoria*, *instrumentu de strigatu*.

TULPANU, s. m., 1. *peticu de pândia* *suptire* cu *care se léga mulierile la capu*; 2. *pândia* *suptire* *pentru vestimente feminine*, fr. *monsellne*, si *gaze*.

TULTU, s. m., unu *nummu austriacu* de 15 *cruciari*, *acumu essitu d'in cursu*.

TUPILLARE, *tupillatu*; vedi *pitullare*, *pitullatu* in Dictionariu.

TURCA si *tiurca*, s. f., *larva*; una *larva* cu *care ámbra copillii la serbatorile nascerei Domnului*.

TURCOIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *pranella vulgaris*, *Linn.* *basilicu rosiu*, si *basilicu de câmpu*.

TURIACU, *scapus cothurni*; *tubulu de pelle allu calcionelui*.

TURITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *gallum aparinae*, *Linn.*, una *planta scaliósa*; *turitia mare*, *agrimonia eupatorium*, *Linn.*; *alta planta nomita si simplu agrimonia*.

1 TURLA, (cu *u* claru), s. f., *contrassu d'in turricula* sau *turrula*, *tarris*, *turricula*; *turnu*, *mai allessu turnu* *suptire*.

2 TURLA, (cu *u* obscuru, *tírla*), s. f., *contrassu d'in turmula*, *turba*, *turma*, *caterva*, *grex*, *multitudo*; *turma*, *caterva*, *multime*.

TUTUNU, s. m., *tabacu*; *derivate*: *tutungiu*, s. m., (cu *sufíssu turcescu*), *negotiatoriu de tutunu*, *tutunariu*; *tutungaria*, s. f., (*incarcatu cu unu sufíssu romanescu preste cellu turcescu*), *officina de tutunu*, *tutunaria*; — *barbarismi orribili*.

TUSIARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: 1. *negotiator*, *mescator*; *negotiatoriu*; 2. *negotiator boarius*; *negotiatoriu de boi*, sau *de vite in genere*.

U.

UCASU sau *ucaeu*, s. m., decretum, edictum; decretu, edictu, ordinantia a imperatoriului Russieloru, si se dice numai despre decretele si ordinantiele a-celului imperatoriu, cari au putere de lege.

UCENIA, s. f., doctrina, disciplina, exercitium; doctrina, disciplina, invetiatura, essercitiu; derivate: *ucenicu*, s. m. discipulus; discipulu, scolariu, invetiacellularu; *ucenicia*, s. f. discipulatus; starea sau calitatea de discipulu; *ucenitia*; s. f. discipula; discipula, scolaria, invetiacellulara; — radice si forme slavice, acumu essite d'in usu.

UCENICIA, *ucenicu*, *ucenitia*, vedi *ucenia*, mai susu.

UCIGA-LU CRUCEA, *ucigasiu*, *ucigatori*; vedi *ucigu*, mai diosu.

UCIGU, forma esturpiata in locu de *uccidu* sau *occidu*, persóna I. indicat. pres. de la verbulu *uccidere* sau *occidere*. ce vedi in Dictionariu; assémine in conjunctivu: *se ucigu*, si pers. III *se uciga*. in locu de: *se uccidu*, *se uccida*, sau *se occidu*, *se occida*: *uciga-lu crucea*, imprecatione asupr'a diavolului; *ucigasiu*, s. m., cu forma spuria, si *ucigatori*, s. m., occidens, homicida, in locu de *ucciditoriu*, *occiditoriu*, sau *occisoriu*, ce vedi in Dictionariu; — se pare concursulu donoru sibilanti a produsu a-césta transformatione.

UDA sau *huda* si *hudra* s. f., deminutivu: *uditia* sau *huditia* si *uditia* sau *huditia*, s. f.; vedi *huda*, mai susu in Glossariu.

UDIRE, *-escu*, v. dupo Dict. de *Buda*; agere, abigere, pellere; a mená.

UEGA, s. f., vitrum, lagena; vitru, butelia; compara ung. *üveg*; d'in cóce de Carpati nu se aude, si d'in collo se aude numai între Români cari locuescu printre Unguri.

UETU, *huetu* si *vuetu*, vedi *vuetu* in Dictionariu.

UIMA, s. f., stateoma, obsecsus; inflatura, abscessu, tumore in carnea omului.

UIMIRE, *-escu*, v., stupere, obstupere, in ecstasim abripi; a immarmorí, a inlemní, a cadé in estase; *uimitu*, *-a*, adj. part. stupens, obstupens, in ecstasim abreptus; immarmoritu, inlemnitu, rapitu in estase.

UIMITU, *-a*, adj. part.; vedi *uimire*, mai susu.

UIRE, *huire* si *vuire*, *-escu*, v., ejulare, vociferari; a vociferá, a strigá tare; a urlá; derivatu, *uetu*, ce vedi mai susu, compara gr. *ὀλοόζειν*.

UITUCU, *-a*, adj., forma spuria d'in I. *uitare*, ce vedi in Dictionariu, oblitivus; care *uita* facile, care nu tine mente, *uitatoriu*; vedi acestu coventu in Dictionariu, si lassa *uitucu* se se duca.

UJINA sau *ojina*, s. f., vedi *ojina*, mai susu in Glossariu,

ULCEA, *ulcica*, *ulcicia*, s. f., deminutive d'in *olla*, *ollula*; vedi *ulcella* si *ollicella* in Dictionariu.

ULEIU, s. m., *uleiosu*, *-a*, adj., vedi *oliu* si *oliosu* in Dictionariu.

ULLIGAIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *falke*, *habicht*, *sperber*; affine cu *ulliu*.

ULLITIA, s. f., via, vicus; calle in sate si oppide, calle marginata cu case de amendoue laturile; *ullitiora*, (*ullicióra*), s. f., demin. d'in *ullitia*, mica si stricta calle printre case, it. *stradella*, *stradetta*, *stradiciuóla*; — compara si *uditia*, si gr. *ὄδος*, trecerea lui *d* in *l* ar fi cá in *δάκρυμα*, lacrima, si *Ὀδυσσεύς*, Ulysses.

ULLIU, s. m., accipiter, milvus; accipitre, milvu, *irete*; passere selbatica,

care prenda alte passeri mai mici, specia de falcone; — compara ung. ölyv.

ULLUCA, s. f., *ulluce* pl., *postis*, *val-lus*; scandure grosse cu cari se inchide unu locu.

ULLUCU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. *noth*, inclavatura in lemnu.

ULLUÉLA s. f., vedi *ulluire*, mai diosu.

ULLUIRE, *-escu*, v., 1. dupo Dict. de *Buda*: 1. inquirere, investigare, a cercetá a investigá; 2. refl., a se *ullui*, *confundi*, *errare*. a se incurcá, a se rateci, a se ammeti; derivate: *ulluitu*, *-a*, ad. part., 1. *inquisitus*, *investigatus*; *cercetatu*, *investigatu*; *ulluita*, s. f., *inquisitio*, *investigatio*, *cercetare*, *investigatio*; 2. *confusus*, *errabundus*; *confusu*, *incurcátu*, *ratecitu*, *ammetitu*; — *ulluála* s. f., cu forma spuria, dupo Dict. de *Buda*: synonymu cu *ulluita*.

ULLUITA, *ulluitu*; vedi *ulluire*, mai susu.

ULTUIRE, *ulluitu*; vedi *altuire*, *altuitu* in Dictionariu.

UMULTUÉLA, s. f., vedi *umultuire* mai diosu.

UMULTUIRE, *-escu*, v., dupo Dict. de *Buda*: *propagare*; a propagá una planta; *umultuála* s. f., cu forma spuria, *propagatio*, *propago*, *tradux*, *vivradix*; *propagatio*; *propagine*; — nu se aude d'in cöce de Carpati; — compara ungur. *homltani*.

UNCHIASIU, s. m., in locu de *unchiustru*; vedi *unclastru* in Dictionariu.

UNDITIA si *unghitia*, s. f., vedi *unghitia*, in Dictionariu.

UNDREA sau *undrella*, si *indrea* sau *indrellu*, s. f., vedi *indrea*, mai susu in Glossariu.

UNEALTA, s. f., *Instrumentum*, *instrumentu*; — coventu formatu de poporu d'in *une-alte*, pentru *sculle* in genere, si apoi pentru *instrumente*. infine redussu la singulariu in intellessulu de instrumentu; — derivate: *uneltire*, (cu *t* duru), *-escu*, v., *ordire*; a ordiceva, mai allesu ceva reu, a intrigá; *uneltitoriu*, *-tória*, adj. s., *artifex*, *inventor*; *orditoriu*, *inventoriu*; *uneltitu*, *-a*, adj., *artefactus*, *artificialis*; *artefactu*, *arteficiale*.

UNELTIRE, *uneltitoriu*, *uneltitu*; vedi *unealta*, mai susu.

URDIÉLA, s. f., cu forma spuria d'in verbulu *urdire* sau *ordire*, *stamen*; vedi *orditura* in Dictionariu.

URDINARE, v., d'in *ordinare*, inse cu varie sensuri speciali: 1. *frequentar* intrare et extre; a intrá si a essi a dese ori d'in unu locu: a *ordiná d'in una camera in alta*, *d'in una casa in alta casa*; 2. *frequentare*. *frequentar* adire, *accedere*; a merge de multe ori undeva; 3. *frequentar* *alvum* *exonerare*; a merge a dese ori la *amblátore*, de aci: *l'a appucatu urdinarea*; *are urdinare cu sunge*; *nu lu mai lassa urdinarea*; — *urdinisiu*, s. m., cu forma spuria, *foramen alvearis*; *gaura* prin care intra si essu albinele d'in *albinariulu* loru, cu relatione la intellessulu de sub !1. *allu* verbulu *urdinare*; vedi *ordinare* in Dictionariu.

URDINISIU, s. m.; vedi *urdinare*, mai susu.

URIASIU, *-a*, adj. s., *gigas*, *gigantens* gigante. *giganticu*.

URICARIU, s. m.; vedi *uricu*, mai diosu.

URICIRE, *-escu*, v., dupo Diction. de *Buda*: *exstirpare*; a estirpá, a sterpi, p. e. una padure; *uricitu*, *-a*, adj. part., *exstirpatas*; *estirpatu*, *sterpitu*.

URICU, s. m., *diploma*; *diploma*, *documentu*, *actu publicu*; *uricariu*, s. m. 1. *diplomatum scriptor*; *scriptoriu* de diplomate, *diplomatiu*; 2. *collectio* de diplomate sau documente publice.

URIMIRE, *-escu*, v., dupo Diction. de *Buda*: *rogare*, *obsecrare*; a rogá pre cineva; — barbarismu care nu se aude d'in cöce de Carpati.

URLUÉLA s. f., vedi *urluire*, mai diosu.

URLUIRE, *-escu*, v. *crassius molere*; a maciná ceva canu grossu; *urluitu*, part. sup. subst. in intellessulu verbulu; *urluitura*, si cu forma spuria, *urluála*, s. f., *farina vilissima*; *farina forte vile*; *farina* pentru porci, *ferrecatura*.

USITIA, *usiullitia*, s. f., *deminutive* d'in *usia*; *ostiolum*; *usióra*, *uscióra*.

USNA, (cu s aspru sibilante, *uşna*),

s. f., dupo Dict. de *Buda*: margo; margine, gardine.

USTENÉLA, *ustenire, ustenitoriu, ustenitu*; vedi *ostenéla, ostenire, ostenitoriu, ostenitu*, mai susu in Glossariu.

USTOIRE, *ustoitu, ustoitura*; vedi *ostoire, ostitu, ostitura*, mai susu in Glossariu.

UTRENIA, s. f., ὄρθρον, officium *divinum matutinum*; officiuu sau servitiulu de demanétia in baserica, *orthrulu*, adeco la *ortulu sórelui*.

UVRAGIU, s. m., d'iu fr. *ouvrage*, — coventu cu totulu antipathicu limbei române, care s'a introdussu prin unii scriptori stupidi, si care nu se va poté neci una data romanisá; avemu: *carte, opu, opera*, si nu se sente neci una lipse de *uvragiu*.

UVRIERU, s. m., d'in fr. *ouvrier*; operariu, lucratoriu; — incercare stupida si superflua, candu dispuemu de termini curatu romanesci cari însémna a-cellu-asi lucru.

V.

VACALLASIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: tectorium, arenatum, lorica, germ. die *tünche, das tünchwerk, der mörstel*, ung. *vakolás*, crusta de cementu, de calce fértá si mestecata cu arena cu care se incrusta laturile parietiloru de pétra sau de caramida; — se aude numai in gurele Româniloru cari locuescu printre Unguri; d'in coce de Carpati se aude altu barbarismu, *tincu, tincuéla*, d'in german. *tünche*, precumu a-cellu-a provine d'in ung. *vakolás*.

VACALLUIRE, *-escu, v.*, dupo Dict. de *Buda*: tectorio inducere, loricare, trullissare, arenare; a incrustá cu cementu, cu calce fértá mestecata cu arena; derivatu: *vacalluitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului: *lingura de vacalluitu, trulla cementaria, trulla (mistria)* de incrustatu; — d'in acea-asi origine ung. *vakolni*; d'in coce de Carpati se aude barbarismulu *tincuire*, d'in germ. *tünchen, übertünchen*.

VACALLUITU; vedi *vacalluire*, mai susu.

VADRA, s. f.; vedi *védra* in Dictionariu.

VAGAUNA, s. f., foramen; gaura.

VAGONU, s. m., d'in angl. *waggon*, d'in germ. *wagen*; carru, carru mare, cumu su carrele de pre cállile ferrate.

VALCEA sau *valcella*, s. f., deminut. contrassu d'in *vallicella*, ce vedi in Dictionariu.

VALCEDIELA, *valcedire, valcedu*; vedi *vulcediela, vulcedire, vulcedu*, mai diosu.

VALCEGU sau *valceagu*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: pretium redemptionis; pretiu de rescomperare; corruptu d'in ung. *kiváltopénz*.

VALCICA, s. f., deminut. d'in demin. *valcea*, ce vedi mai susu.

VALETU, (pronuntia *valétu*), s. m., numerus annorum *ære vulgaris*; numerulu anniloru erei vulgare; — d'in slav. *vo-léto* = in annulu; barbarismu superfluu pre cátu tempu avemu *annulu*, care se intellege de totu Románulu, de unde se vede co scriptorii filoscslavi au volitu numai se ne mystifice, introducundu unu terminu barbaru neconnoscutu, in loculu coventului romanescu connoscutu de tóta lumea.

VALFA sau *válva*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: 1. auctoritas, amplitudo; auc-

toritate, demnitate, amplitudine; 2. *pompa*, solennitas; *pompa*, solennitate; 3. *præcipuum*; totu ce e mai allessu, fronte, lucru de frunte; 4. *vâlf'a bâniei*, *lar montanus*, *dæmon metallicus*; spiritu sau spectru care appare (dupo credenti'a vulgului) in fodinele de metallu; — compara slav. *volhvŭ*, *volhovante*, si duca-se de unde a venitu, co Românilu nu sente lipse de atare terminu.

VALLANTACU si *vallantocu*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *acervus*, *cnmulus*, *massa*, *globus*; *acervu*, *cumulu*, *massa*, *globu*; — barbarismu.

VALLATASIU, s. m., *inquisitio*, *investigatio*; cercetare, investigatione; — d'in ung. *vallatás*; nu se aude d'in coce de Carpati.

VALLATUCU, s. m., *cylindrus*; *cylindru*, *sullu*; compara si *vallantocu* de mai susu.

VALLOU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *alveus aquarius*; albia de apa, *tróca* de apa, d'in care se adapa vitele; — d'in ung. *vállýú*; d'in coce de Carpati nu se aude.

VALLUGU, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *die winde*, *die schiffswinde*, *spille*, *der dreh* —, *ankerhaspel*; specia de trochlia.

VALMA, s. f., *acervus*, *cnmulus*, *catterva*, *globus*; *cumulu*, *massa*, *globu*; de a *valm'a*: a) *acervatim*, cu *acervulu*, cu *mass'a*; b) *promiscue*, *mesticatu*, fora differentia; — *valmasiela*, s. f., *confusio*; *confusione*, *incurcatura*; *valmasire*, *-escu*, v., *confundere*; a *confunde*, a *incurcá*; aceste-a nascute d'in unu subst. sau adj., *valmasiu*, care inse nu se aude; — barbarismi nesufferiti in limb'a româna.

VALMASIÉLA, *valmasire*, *valmasiu*; vedi *valma*.

VALSA, *vallia*, s. f., si *valliu*, s. m., d'in germ. *walzer*, fr. *valse*; saltu germanu, saltu in gyru, saltu in care doue persone tinendu-se de mâni se intorcu de mai multe ori in gyru, dupo tactulu de musica.

VAMA, s. f., (*βάμα*, *βήμα*?), *portorium*, *telonium*; a) *tassa* ce se sólve pentru transitu; b) *loculu* unde se sólve *asemine* *tassa*; *vamasía*, s. f., *jus telonii*,

dereptulu de a *percepe vama*; *vamasiu*, si *vamesiu*, s. m., *portitor*, *telonarius*, *publicanus*, *vamaru*, care *percepe vam'a*; vedi *vama* si *vamaru* in Dictionariu.

VAMASÍA, *vamasiu* si *vamesiu*; vedi *vama*, mai susu.

VARDA, s. f., *domus vigiliarum*; casa de veghie; *veghia*; *vardistu*, s. m., *custos*, *custode*; d'in it. *guardia*, fr. *garde*; vedi *garda* in Dictionariu.

VARMEGIA, s. f., *comitatus*; *comitatu*, *districtu* care are in frontea sea unu *comite*, *comite supremu*, in terr'a unгурéscá; *varmegistu*, s. m., *functionariu applicatu la varmegia* = *comitatu*; — compara ung. *vármegye*, *vármegyista*; d'in coce de Carpati nu se aude *asemine* *covente*.

VARNITIA, s. f., (de la 3 *varu*, ce vedi in Dict.), *fornax calcaria*; *coptoriu* de *varu*; *coptoriu* in care se arde *calcea*, *coptoriu calcariu*.

VATA, s. f., d'in angl. *wad*, germ. *watte*, fr. *ouate*; *implutura* cu *bumbacu* la *vestimente*.

VATAFU, si *vatavu*, s. m., *ductor*, *curator*, *provisor*; *ductoriu*, *curatoriu*, *provisoriu*; *derivatu*: *vatasellu*, s. m., *apparitor*, *custos*; *apparitoriu*, *custode* de *nopte*; *vatasía*, s. f., *custodia*, *custodia*, *functione* de *custode*; *vatasire*, *-escu*, v., a fi *vatasellu*, a *servi* ca *vatasellu*.

VATASELLU, *vatasía*, *vatasire*; vedi *vatafu*, mai susu.

VATEMARE, *vatematoriu*, *vatematu*, *vatematura*; vedi *vectimare* = *vettemare*, *vectimatoriu* = *vettematoriu*, *vectimatn* = *vettematu*, *vectimatura* = *vettematura* in Dictionariu.

VATRA, *vatrariu*; vedi *vétra*, *vetrariu* in Dictionariu.

VATRICE, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *das reinfarrenkraut*, *das wurmkraut*, una *planta*.

VECA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *circulus*, *corona*, *crater*; *annellu* de *ferru latu*.

VECERNIA, s. f., *vesperae*, *officium divinum vespertium*; *vespera*, *officiu* de *séra* la *baserica*.

VECHILLETU, s. m., vedi *vechillu*, mai diosu.

VECHILLIMEA, s. f., vedi *vechilla*, mai diosu.

VECHILLU, s. m., procurator; procuratoriu, plenipotentiaru; derivatu: *vechilletu*, s. m., procuratura; procuratura, plenipotentia; *vechilliméa*, s. m., *mandatum*; mandatu, documentu scrissu prin care se autorisa cineva a face una lucrare.

VECI, s. pl., *vecii veciloru*, *sæcula sæculorum*, de la *vécu*, s. m., *sæculum*; seclu. Compara: rom. *vechiu*, lat. *vetus*, gr. *ἔτος*. D'in *veci* derivatu: *vecia*, s. f., *ætermum*, *æternitas*, eternitate; apoi: *vecnicu*, -a, adj., *æternus*, *sempiternus*, *perpetuus*, eternu; si d'in acestu-a altu derivatu: *vecnicia*, s. f., *æternitas*, eternitate. Formele spurie s'au introdusu prin carturarii basericesci.

VECIA, *vecnicia*, *vecnicu*, *vécu*; vedi *veci* mai susu.

VEDENIA, s. f., *visum*, *visio*, *ostentum*, *spectaculum*, *adspectus*, *conspetus*, *facies*, *spectrum*; visione, ostentu, spectaclu, aspectu, conspectu, *facia*, *spectru*; — forma spuria d'in unu verbu curatu romanescu,

VEDIRE, -*escu*, v., *aperire*, *detegere*, *nudare*, *patefacere*, *iudicare*; a desco-peri, a dá pre *facia*, a arretá, a indicá; derivate: *veditoriu*, -*tória*, adj. s., *patefactor*, *indicator*, *enuntiator*; *desco-peritoriu*, *indicatoriu*; *veditu*, -a, adj. part., *patefactus*, *manifestus*; *desco-peritu*, datu pre *facia*, *manifestu*; — *barbarismi*.

VEDITORIU, *veditu*; vedi *vedire*, mai susu.

VEJIRE, -*escu*, v., dupo Dict. de *Buda*: 1. *componere*, *conjugere*, *rite connec-tere*; a compune, a conjuge, a combiná bene; 2. refl. *a se veji*. bene *convenire*, *rite congruere*, a se uní bene, a concordá bene; *vejitu*, -a, adj. part., *conveniens*, *congruus*; *conveniente*, *congruente*, *concordante*.

VEJITU, -a, adj., vedi *vejire*, mai susu.

VELCEDIÉLA, *velcedire*, *velceditu*, *velcedu*; vedi *vulcediéla*, *vulcedire*, *vulceditu*, *vulcedu*, mai diosu.

VENDIOCU, s. m., dupo Diction. de

Buda: *vanuociolum*, *fascis*; *legatura*, *fescióra*.

VENDIOLLIRE, -*escu*, v. refl., dupo Dict. de *Buda*: *luctari*, *vires lutendere*; a se *luctá*, a si *intinde* sau *incordá* *poterile*; a se *svercolli*.

VENJIRE, *venjosu*, vedi *venju*, mai diosu.

VENJU, s. m., *flexibilitas*; *flessibilitate*; derivate: *venjire*, -*escu*, v., *flectere*; a *flecte*, a *plecá* unu *lucru elasticu*; *venjosu*, -a, adj., *flexibilis*, *agilis*; *flessibile*, *agile*, care se póte *facile* *plecá*.

VENSLA, *venslare*, *venslatoriu*; vedi *visla*, *vislare*, *vislatoriu*.

VERBUNCASIU, s. m.; vedi *verbuncu*, mai diosu.

VERBUNCU, s. m., d'in germ. *werbung*, *conquisitio militum*; *stringere* de *voluntari* la *servitiulu militariu*; *verbuncasiu*, s. m., *conductor militum*; care *stringe* *voluntari* la *servitiulu militariu*.

VERCALLUIRE, -*escu*, s., dupo Dict. de *Buda*: *massam rumpere*, *massam dividere*; a *rumpe* *alluatulu*, a *impartí* *alluatulu*; *vercalluitu*, -a, adj. part., *divisus*; *ruptu*, *impartitu*, se *dice* *despre* *alluatu*; — *barbarismu*.

VERCOLLACI, s. m. pl., *fientie imaginarie*, de cari *dice* *poporulu* *co mânca* *lun'a candu* *ace* *a-a* *se eclipsédia*.

VERFU sau *vêrvu* s. m., *vertex*, *culmen*, *caucumen*, *fastigium*, *apex*, *cuspis*; *vertice*, *apice*, *cuspidé*; — *coventulu* *ecorruptu* d'in *verticu* prin *influentia* *straina*. si *debe* a fi *restabilitu* *pretotindine* in *form'a* *sea* *cea* *pura*.

VERIGA, s. f., vedi *verriga* in Dictionariu cu derivatele selle.

VERIGARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *rhamnus catharticus*, *Linn.* germ. *der wegedorn*, *kreuzdorn*, *hirschdorn*; *specia* *de* *spinu*.

VERINCA sau *veringa*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *stragulum*, *stragula*, *cento*, *amphitapa*; *straglu* sau *strainu*; d'incóce de *Carpati* nu se *aude*.

VERITELLU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. *die sommerwurz*; *die sonnenwurz*, una *planta*.

VERNICIA, *verdnicia* si *vednicia*, s. f., vedi *vernica*, mai diosu.

VERNICU, *verdnicu*, si *vrednicu*, -a, adj. dignus, aptus, idoneus, meritus; demnu, aptu, idoneu, meritosu; *vernícia verdnícia*, si *vrednícia*, s. f., dignitas, aptitudo, idoneitas, meritum; demnitate aptitudine, idoneitate, meritu;—barbarismi.

VEROGA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. 1. weinhacke, sapa de vinia, sapatura de vinia; 2. pfütze, lacu limosu, balta limósa.

VERPELLIRE, -*escu*, v.; vedi *svercolire* si *svergollire*, mai susu.

VERSIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: verriulam, nassa, scirpicula piscatoria; nassa sau *léssa* de pescuitu.

VERSTA, s. f., 1. aetas: etate, numerulu anniloru de la nascerea omului, stadiulu vieiei; 2. linea, stria, tania, virga; linia, stria, vérga in tessatura; 3. sertum, fasciculus florum; fasciclu de flori; derivate: *verstare*, -*ediu*, v., lineis, distinguere, strlare, variare, lineare; a distinge prin linie, a liniá, a striá, a vergá; *versatu*, -a, adj. part., lineatus, striatus, virgatus; liniatu, striatu, vergatu; — *verstnicu*, -a, adj., maturus, adultus, (majorennis), maturu, adultu, majorene; *verstnícia*, s. f., aetas adulta, aetas matura, aetas virilis; etate adulta, etate matura, maturitate, maiorennia; — radice barbara, celle doue derivate postreme: *verstnicu*, si *verstnícia*, incarcate, si cu suffisse barbare.

VERSTARE, *verstatu*; vedi *vérsta*, mai susu.

VERSTNICIA, *verstnicu*; vedi *vérsta*, mai susu.

VERTELNITIA, s. f., d'in radice bona *vertere*, inse incarcata cu suffussu barbaru, rhombus, gigillus, instrumentu pre care feminele intendu firele tórse; vedi *vertentia* in Dictionariu.

VERTOPU, s. m., locus paluster; locu palustru, locu limosu; — barbarismu.

VESDUCHU, s. m., aer, aether; aeru, atmostera; barbarismu care astadi de abíá se mai aude in gurele unoru carturari basericesci.

VESSELIA, s. f., laetitia, hilaritas, voluptas, jucunditas, oblectatio, gaudium; letetia, hilaritate, jucunditate, voluptate,

buccuría; derivate: *vesselire*, -*escu*, v., 1. transit. lætare, lætificare, oblectare, exhilarare, lætitiã afflicere; a lætificá, a implé de letetia, a implé de buccuría, a buccurá; 2. refl. lætari, oblectari, lætitia afflicci, gaudere; a se oblectá, a se desfetá, a se buccurá; *vesselitoriu*, -*tória*, adj. s., lætabilis, lætilicus, jucundus, hilaris sive hilarinus; lætificu, jucundu, ilaru; *vesselitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; *vesselosu*, -a, adj., lætitia plena; plenu de letetia; *vesselu*, -a, adj., care e generatoriulu acestei familie spuria, lætus, hilaris vel hilarus, jucundus, genialis; letu, ilaru, jucundu; — compara lat. absoletu vitulari = *παιαλιζειν*, de sí nu pretendemu a justificá unu barbarismu ca *vesselu*.

VESSELIRE, *vesselitoriu*, *vesselitu*, *vesselosu*, *vesselu*; vedi *vesselia*, mai susu.

VESTE, s. f., fama, rumor, nuntius vel nuntium; fama, rumore, nuntiu, scire; *fora veste*, ex improviso, inopinato, praeter spem, insperato; pre neasteptate; derivate: *vestire*, -*escu*, v., nuntiare, annuntiare, deannuntiare; a annuntiá, a insciantia, a inconnoscentia, a dá scire, a publicá; *vestitoriu*, -*tória*, adj. s., nuntius, annuntiator, praeo; nuntiatoriu, annuntiatoriu, preconu; *vestitu*, -a, adj. part., nuntiatu; celebr, famosus; nuntiatu, annuntiatu; celebru, famosu.

VETRILLA, s. f., dupo Dict. de *Buda*, velum navale; velu navale, velulu navei; — barbarismu.

VETUIU, -a, s., pullus; pulliu; in specie: pulliu de liepore; dupo Dict. de *Buda*: *vetua*, capra novella, edu sau éda; — noi n'amu auditu coventulu, asteptãmu informãtionu de la altii; — radicea *vetuiu* contradice sensului de *pullu*.

VEVERITIA, s. f., sciurus; sciuru, micu animale selbaticu care sare d'in unu arbore in altulu, cu cõda perosa si formosa; — compara si *viverra*, pentru forma, de si acestu-a insémna altu animale, adeco una specia de *mustella*, ce vedi in Dictionariu.

VEZIRIATU, s. m., vedi *veziriu*, mai diosu.

VEZIRIU, sau *veziru*, s. m., prae-

fectus praetorio apud imperatores asiaticos; prefectulu pretoriulu la sultanii asiatici, primulu ministru allu sultanului; *viziariu*, s. m., demnitatea, funczionea de *viziariu*.

VEZURE, s. f., mele; mele, martura, unu animale selvaticu.

VICA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: *metreta*, modius; mesura de capacitate pentru aride, patrantariu de 16 cupe sau de 64 litre; — compara ung. *véka*; d'incóce de Carpati nu se aude.

VICARESIU, s. m., corruptu prin influentia barbara d'in *vicariu*, vedi acestu coventu in Dictionariu.

VICLENESCE, adv.; vedi *viclenia*, mai di su

VICLENIA, s. f., astutia, versutia, vafrities, calliditas; astutia, versutia, vafritia, calliditate, insellatione, perfidia, rea credentia; derivate: *viclenire*,-*escu*, v., astute agere, decipere, fallere; a insellá; *viclenitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *viclenesce*, adj., astute, versute, vafre, callide; in modu astutu, versutu, callidu, dolosu, perfidu insellatoriu, cu rea credentia; *viclénu*, sau *vicleanu*,-*a*, adj., astutus, versutus, vafre, callidus, perfidus; astutu, versutu, vafre, callidu, perfidu, dolosu, insellatoriu, -care a datu nascere la tote celle precedenti; — altu subst. abstractu, si mai barbaru de câtu *viclenia*, e *viclesiugu*, s. m., cu acellu-asi sensu; — compara ung. *hitlen* = perfidus; pentru curiositate compara lat. *veterator* cu barbarulu *vicleanu*.

VICLENIRE, *viclenitu*; vedi *viclenia*, mai susu.

VICLESIUGU, s. m.; vedi *viclenia*, mai susu.

VICLIANU, *vicleanu*, *viclénu*; vedi *viclenia* mai susu.

VICOLU, sau *vicollu*, s. m., tempestas procellosa, procella; tempestate, procella, fortuna; — compara *viscolu* si *viforu*, vedi si *viferu* in Dictionariu.

VIERIU; vedi *vinariu* in Diction.

VIFELU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: invitator ad naptias; invitatoriu la nunta; — compara ung. *vöfelny*; d'incóce de Carpati nu se aude.

VIFORU, s. m., vedi *viferu* in Dictionariu.

VIGANIA, s. f., vigor, vivacitas; vigóre, vivacitate; derivate: *viganire*,-*escu*, v., 1. transit. vegetum reddere, excitare, a descetá; 2. refl. vigere, excitari, vegetus fieri; a fi descetu, a se descetá; *vigmu*,-*a* adj. vicens, vegetus, vividus, vivax; vigente, vegetu. vivace, vividu; — care a datu nascere la tote celle precedenti; — d'incóce de Carpati nu se aude, si de sí Dict. de *Buda* inderépta la radicea lat. vegetus, noue ni se pare suspectu.

VIGANIRE, *viganu*; vedi *vigania*, mai susu.

VIJAIRE,-*escu*, v., stridere, fremere, strepere, saevire, scinare; a stride, a fremere, a strepe, a seví, a siuera, a suná; derivate: *vijaitoru*,-*tóriu*, adj. s., stridens, fremens, strepens, saeviens, sonans; stridente, fremente, strepente, sevientu, siueratoriu, sunatoriu ca ventulu candu bate tare; *vijaitu*, part. sup. subst., in tóte sensurile verbului; *vijaitura*, s. f., stridor, fremitus, strepitus, sonitus; stridóre, fremetu, strepetu, sunetu, siueratura; *vijallia* sau *vijellia*, s. f., tempestas, procella, aestus; tempestate, procella, fortuna cu ventu siueratoriu si violentu; *vijalliosu* sau *vijelliosu*,-*a*, adj., tempestosus, procellosus; tempestosus, procellosus, fortunosu; — pare a fi una imitatione a naturei.

VIJAITORIU, *vijaitu*, *vijaitura*; vedi *vijaire*, mai susu.

VIJALLIA sau *vijellia*, *vijalliosu*; sau *vijelliosu*; vedi *vijaire*, mai susu.

VINA, s. f., culpa, noxa, error, crimen; causa; culpa, crime, causa; derivatu: *vinovatu*,-*a*, adj., reus, noxius, sons; culpabile, culposu; d'in acestu-a derivate: *vinovatire*, (mai allessu in compos. *invinovatire*),-*escu*, v., culpate, accusare, insimulare, culplam aliquid crimini dare; a culpá, a inculpá, a accusá; *vinovatitu*, (mai allessu in compos. *invinovatitu*),-*a*, adj. part., culpatus, reus, accusatus, insimulatus; culpatus, inculpatus, accusatus; *vinovatia*, s. f., noxia; stare de culpabile, culpabilitate, culpositate; occorre si altu derivatu directu

d'in *vina* : *vinuire*. (mai allessu in compos. *invinuire*), -*escu*, v., culpate, crimini dare; a culpá, a inculpá; *vinuitu*, (mai allessu in compos. *invinuitu*), -*a*, adj. part., culpatus, reus, accusatus, instigatus; culpato, inculpato, accusato.

VINDECELLA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : betonica of actualis, Linn., una flore, b-tonia sau betonica.

VINDEREU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : falco tinuncaluz; una passere, specia de falcone.

VINETIELA, s. f., cu terminatione spuria, d'in *vēnetu*, colóre vēneta.

VINOUI, s. m., dupo Dict. de *Buda* : suspicito; suspicio, — in legatura cu *vinu* ce vedi mai susu.

VINOVATIRE, *vinovatitu*, *vinovatia*, *vinovatu*, vedi *vina*, mai susu.

VINTRISIU, adv., 1. ventre repens; tirindu-se pre *ventre*; 2. oblique, lateraliter; in directione oblica.

VINUIRE, *vinuitu*; vedi *vina*, mai susu.

VIRCOLLIRE, *vircollitu*, *vircollitura*; vedi *svercollire*, mai susu in Glossariu.

VIRLANU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. der aal; unu pesce, anzuilla.

VIRLUGA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. der grüudling, das rothauge, die plötze; unu pesce, gobius, gobio, gobiu sau gobione, fr. gonjon.

VISCOLU sau *viscollu*, s. m., vedi *vicolu* si *visforu* in Glossariu, vedi si *visferu* in Dictionariu; observa inse co d'in coce de Carpati se dice mai allessu despre ninsorea cu ventu tare; derivatu : *viscollire*, -*esce*, v., unipers., ninge si bate ventulu; *viscollitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

VISCOTU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : inquietudo; incietudine, turburare.

VISECTU, corruptu d'in *bissestu* sau mai bene d'in *bissestile* : *annu visectu*, in locu de : *annu bissestile*.

VISIEU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : celum, scalprum, scalpellum; delta sau dalta, unu instrumentu cu care se servescu carpentarii spre a sculpi in lemn; — compara ung, *véső*; d'in coce de Carpati nu se aude.

1 VISLA, (cu *i* obscuru, *visla*), s. f.,

remus; remu, lemnu latu, *palata*, *lapata*, *lopata*, cu care se mēna navea; derivate : *vislare*, v., remigare, a remigá, a mēná navea cu remii; *vislatoriu*, -*toria*, adj. s., *remex*; remigatori; *vislasu*, s. m., *remex*; remige, remigatori.

2 VISLA, (cu *i* claru si cu *s* aspru sibilante), s. f., dupo Dict. de *Buda* : canis aquaticus; cane de apa.

VISLARE, *vislatoriu*, *vislasiu*; vedi 1 *visla*, mai susu.

VISONU, s. m., byssus, (βύσσοϛ); pândia suptire; — pare a fi corruptu d'in gr. βύσσοϛ.

VITEDIÁ, *vitadiesce*, *vitadiescu*, *viteditre*; vedi *vitēdiu*, mai diosu.

VITEDIU, -*a*, adj. s., fortis, generosus; heros; forte, valente; eroe, omu cu anima si de una taría extraordinary; derivate : *vitedia* sau *vitejia*, s. f., fortitudo, animus heroicus, facinus heroicum; fortitudine, valentia, anima eroica, facta eroica, eroismu; *vitadiescu* sau *vitejescu*, -*a*, adj., fortis, generosus, heroicus; forte; valente, eroicu; *vitadiesce* sau *vitejesce*, adv., fortiter, generose, herolce; in modu eroicu, eroice; *viteditre* sau *vitejire*, -*escu*, v. refl., fortiter se gerere, animum heroicum præstare; a se portá cu anima, cu coragiu, cu valentia, a face fapte eroice; — compara ung. *vitéz*, cu tóte co si Ungurii l'au impromutatu de la alti; sensulu propriu allu lui *vitēdiu* e : vincendi cupidus, victoriæ avidus.

VITEJESCE, *vitejescu*, *vitejia*; vedi *vitēdiu*, mai susu.

VIZITIU, (cu *ti* duru), s. m.; auriga; aurigu, menatoriu de calli; muliereá *vizitului* se dice *vizitoica*, s. f.; — compara ung. *vezető* = conductoriu; barbarismu neconnoscutu Romániloru cari pertrecu printre Unguri, si nu potemu diviná cumu s'a introdusu in Romaní'a libera.

VIZUINA sau *vidiuina*, s. f., fossa, fovea, caverna; gaura, fovia in care locuescu animalile selbatice.

VLADICA, s. m., episcopus; episcopu, archiereu; derivate : *vladicia*, s. f., episcopatus; episcopatu; *vladiescu*, -*a*, adj., episcopalis; episcopescu, episcopale; *vladiesce*, adj., (episcopaliter), episcopesce,

in modu episcopescu, cumu se covine unui episcopu; *vladicire, -escu*, v., episcopi munere fungi, episcopum esse; a fi episcopu, a administrá unu episcopatu; *vladicitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului;—radice slavica, care insémnua proprie δεσπότης, dominus, domnu, — introdussa prin clerulu slavicu care d'in nefericire a domnitu atâte secle in biseric'a româna. Români d'in Transivani'a nepotendu-se familiarisá cu desinenti'a femina : *ca* in *vladica*, care dupo sensu are se fia barbatu, au fabricatu *vladicu* in contr'a naturei limbei slavice, inse fora successu; in seclulu nostru terminulu intregu a devenitu triviale si chiaru ridiculu, cu tote derivatele lui, si s'a restituitu vechiulu *episcopu* in tôte drepturile lui.

VLADICESCE, *vladicescu, vladicia, vladicire, vladicitu, vladicu*; vedi *vludica*, mai susu.

VLASTARE sau *vlastaria*, s. f., si *vlastariu*, s. m., d'in βλαστάριον; vedi *blastare* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

VODA, contrassu d'in *voievodu*, s. m., proprie *bellidax*, germ. *herzog*, titulu ce se dá principiloru români pre tempulu influentiei slavice; contractionea (care pentru limb'a slavica a degeneratu in unu nonsensu, co-ci la densii *voda* va se dica *apa*) pare a se fi facutu de Români; in seclulu nostru terminulu a devenitu triviale si chiaru ridiculu prin restabilirea universală a terminului *domnu, domnitoriu, principe*.

VOIESTNITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : *mentha silvestris*; *menta* sau isma de câmpu; — n'amu auditu coven-tulu in vietî'a noastră.

VOIEVODU, s. m., *bellidax*; vedi *voda* mai susu.

VOJIRE, *vojeire, vojaire, -escu*, v.; vedi *vjaire*, mai susu in Glossariu cu tote derivatele selle.

VOJOIU, si *vojn*, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *raram caput brassicæ*; *vérdia* rara.

VOLNICESCE, *volnicia, volnicire*; vedi *volnicu*, mai diosu.

VOLNICU, -a, adj., d'in *volia* cu ter-

minatione spuria, *voluntarius, arbitrius, liber*; care lucra dupo *voli'a* sea, dupo arbitriulu seu, cu tóta libertatea, voluntariu, arbitriariu, liberu; derivate : *volnicesce*, adv., voluntarie, arbitrarie, libere; in modu voluntariu, arbitriariu, liberu, dupo *voli'a* sea, dupo arbitriariulu seu, cu tóta libertatea; *volnicia*, s. f., *libertas, libera voluntas, liberum arbitrium*; libertate, voluntate libera, arbitriu liberu, actu fôra respectu la lege; *volnicire, -escu*, v., arbitrarie agere; a lucrá dupo *voli'a* sea, a lucrá arbitriariu; — barbarismu formatu de carturarii fora critica, care iuse s'a discreditatu pre deplenu in dillele nôstre.

VORNICELLU, *vornicessa, vornicia*; vedi *vornicu*, mai diosu.

VORNICU, s. m., *præfectus, præpositus*; *prefectu, prepositu, primariu*; in vechi'a hierarchia politica *vorniculû* erá *prefectulu curtii domnesci*, (*præfectus prætorio*), apoi ministrulu affaceriloru interne, capulu administrationei politice, guvernatoriulu terrei; pre tempulu fanariotiloru se nomira doui *vornici*, unul de térr'a de susu si altulu de térr'a de diosu; demnitatea *vornicului*, si ministeriulu seu se dicea *vornicia*; subalternii lui, *vornicelli*; consôrtea *vornicului* se chiamá *vornicéssu*; primarii comuniloru inca se nomiau *vornici*: *vorniculu satului*, mulierile loru, *vornicesse*; *marele vornicu*—dupo regulamentulu organicu,—erá unu titulu nobilitariu de prim'a ordine; acumu cu ajutorulu lui Domnedieu amu scapatu de tóta acésta *archontologia* barbara; — form'a primitiva slavica correctă fu *dvornicu*, care nu se pouí pronuntiá de Românu cf sau se scalciá in *svornicu*, sau se redusse in *vornicu*.

VOSMEIE, *vosmentaire, vosmenturi*, (cu *s* aspru sibilante inainte de *m*), s. m. pl., dupo Dict. de *Buda*: *carnes porcinae, càrnuri de porcu, pârti d'in carnea porcului*; — noi n'amu auditu coven-tele aceste-a in vietî'a noastră; — se fia ore d'in ὀρός = *succus*, de unde si lat. *omentum*, (*op mentum*, si apoi *osmentum*)? care ar fi atunci mai vechiu de câtu classiculu *omentum*.

VOSTINA (cu s aspru sibilante, *voștina*), s. f., mai allessu in plur., *voștine*, dupo Dict. de *Buda* : *faex cerea*, fecile de *céra* cari remănu dupo storcerea *fa-gurului de céra*; derivatu : *vostinariu*, s. m., *coëmtor faccis cereae*, care compera si face negotiu cu fecile de *céra*, negotiatoriu de feci de *céra*;—altii pronuntia : *bostina*, *bostinariu*.

VOSTINARIU, s. m.; vedi *vostina*, mai susu.

VOTRU, *votria*, *votrire*, *votritu*; vedi *votru*, mai diosu.

VOTRU, s. m., 1. leno; lenone, procuratoriu de meretrici, *rufianu*; 2. nuptiarum conciliator; petitoriu pentru altii; derivate : *votra*, s. f., 1. leua; lena, procuratoria de metrice, *rufiana*; 2. nuptiarum conciliatrix; petitoria pentru altii; *votria*, s. f., 1. lenocinium; lenociniu, procuratione de metrice, professione de *rufianu* sau *rufiana*; 2. conjugii petitio; petitoria; *votrire*, -escu, v., 1 lenocinari; a lenocina, a procura meretrici; 2. nuptias conciliare; a peti in casatoria; *votritu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; — form'a *votru* (comparata cu *lotru* latro, in locu de *lator*) ar duce la *votor* (care nu essiste in limb'a latina, dero s'ar poté formá d'in *rotum*) cu sensulu de *promissoriu*, cea ce e *avillatorniu*.

VRABIA, s. f., passer, fringilla domestica. *Linn.*; passerella care strica grănele; vedi *volabile* in Dictionariu, d'iu care pare a fi una scalcatura; derivatu : *vrabiariu*, s. m., *passerem auceps*; care prende passerelle de genulu celloru ce strica grănele.

VRABIARIU, (reu *vrabieriu*), s. m.; vedi *vrabi*, mai susu.

VRABU, sau *vravu*, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *cumulus*, *acervus*; cumulu acervu; — noi n'amau auditu coventulu acestu-a.

VRAGIA, *vragire*, *vragitoriu*, *vragitu*; vedi *vraja*, *vrajire*, *vrajitoriu*, *vrajitu*, mai diosu.

VRAGIBA, *vragibire*, *vragibitoriu*, *vragibitu*; vedi *vrașba*, *vrașbire*, *vrașbitoriu*; *vrașbitu*.

VRAGIMASIA, *vragimasiesce*, *vragimasiescu*, *vragimasire*, *vragimasitu*,

vragimasiu; vedi *vrașmasia*, *vrașmasiesce*, *vrașmasiescu*, *vrașmasire*, *vrașmasitu* *vrașmasiu*.

VRĀJA, sau *vragia*, s. m., *ars magica*, *incantatio*; arte magica, magia, *incantatura*, *farmecatura*, *necromantia*; derivate: *vrajire* sau *vragire*, -escu, v., 1. arte magica uti, *incantare*; a face magie, a incanta si descanta, a *farmeca*, a face *necromantie*; 2. *cursitare*, *circumcursare*; a *allerga* *incocce* si *incollo*; *vrajitoriu* sau *vragitoriu*, -*toria*, adj. s., *magicus*; s. m., *magus*, *incantator*; s. f., *maga*, *incantatrix*; *magicu*, *incantatoriu* *farmecatoriu*, *necromante*; *vrajitoria* sau *vragitoria*, s. f., *ars magica*, *magia*; arte magica, magia, *farmecatoria*; *vrajitu* sau *vragitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *vrajitura* sau *vragitura*, s. f., *incantatio*; *incantatura*, *farmecatura*, *necromantia*; — barbarismi orribili cari potu placé numai *filosclaviloru* incarnati.

VRĀJIRE, *vrajitoriu*, *vrajitoria*, *vrajite*, *vrajitura*; vedi *vraja*, mai susu.

VRĀMNITIA, s. f.; vedi *vranitia*, mai diosu,

VRĀNA, sau *vrēna*, s. f., *os*, *ostium* *dolli*; gur'a sau gaur'a unei buti; dopulu cu care se astupa acea gura sau gaura; — barbarismu.

VRĀNTIA, sau *vramnitia*, s. f., *porta*, *portu*; — barbarismu superfluu.

VRĀSBA, (cu s aspru sibilante, *vrașba*) sau *vragiba*, s. m. *discordium*, *discordia*, *altercatio*, *jurgium*, *contentio*, *rixas*, *tricae*; *tumultus*, *strepitus*; *discordia*; *certa*; *tumultu*, *strepetu*; derivate : *vrasbire* sau *vragibire*, — (mai multu in compos. *invrasbire*), -escu, v., 1. trans. a) *turbare*, *concitare*, *instigare*; a *turbura*, a *instiga*, a *attitia*; b) *rixas* *excitare*, *rixas* *ciore*, *jurgia* *jactare*, *disensionom* *facere*, *discordias* *seminare*; a *desceta* *certa* *intre omeni*, a *semina* *discordie*, a *face* *inimicitia*; 2. refl. a) *animo* *sejungli*, *inimicitias* *suscipere*; a *se* *desbina*, a *se* *certa*, a *se* *face* *inimici*; b) *excitari*, *concitari*, *irritari*, *adversus* *aliquem*; a *se* *interrita*, a *se* *menia* *asupra* *cuius*; — *vrasbitoriu* sau *vragibitoriu*, (mai multu in compos. *invrasbitoriu*), -*toria*, adj. s., *discordiosus*, *turbulentus*, *turbas* *spl-*

rans; concitator, turbator, jurgiorum auctor; discordiosu, turburatori, attiatoriu, orditoriu de certe si inimicitie; — *vrasbitu* sau *vragbitu*, (mai multu in compos. *invrasbitu*), part. sup. subst., in sensulu verbului.

VRASBIRE, *vrasbitoriu*, *vrasbitu*; vedi *vrasba*, mai susu.

VRASMASIA, *vrasmasesce*, *vrasmasescu*, *vrasmasire*, *vrasmasitu*; vedi *vrasmasiu* mai diosu.

VRASMASIU, (cu s aspru sibilante, *vrasmasiu*) sau *vragmasiu*, s. m., inimicus, hostis, adversarius, malevolus; inimicu, adversariu, *dusmanu*; *vrasmasia*, sau *vragmasia*, s. f., inimica, hostis, adversaria, malevola; inimica, adversaria, *dusmana*; — *vrasmasiu* sau *vragmasiu*, -a, adj., vehemens, validas, fortis, potens; veemente, tare, potente, terribile, infricosiatu; derivate: *vrasmasia* sau *vragmasia*, s. f., abstr., inimicitia, hostilitas, malevolentia; icimicitia, ostilitate, *dusmania*, malevolentia; *vrasmasiescu* sau *vragmasiescu*, -a, adj., inimicus, hostilis, malevolus; inimicu, ostile, malevolu; *vrasmasiesce* sau *vragmasiesce*, adj., inimice, hostiliter, malevole; in modu inimicu, ostile, malevolu, ca inimicu; *vrasmasire* sau *vragmasire*, -escu, v. trans., hostiliter agere, a lucrá ca inimicu; a se portá ca inimicu; refl. a se *vrasmasi*, (mai multu in composit. *invrasmasi*), inimicus fieri, a se face inimicu; *vrasmasitu* sau *vragmasitu*, (mai multu in compos. *invrasmasitu*), -a, adj. part., inimicus factus; facutu inimicu, — barbarismi orribili, acumu tare discreditati.

VRASTINA, (cu s aspru sibilante, *vrasina*), s. f., synonymu cu *vrabu* sau *vrau*.

VRAVU, s. m., cumulus, acervus; a-cellu-asi cu *vrabu*; — covente cu totulu contrarie naturei limbei române.

VREDNICIA, *vrednicire*, *vrednicitu*; vedi *vrednicu*, mai diosu.

VREDNICU, *verdnicu* si *vernica*, -a, adj., dignus, aptus, habilis, bene merens, meritus; demnu, aptu, capabile, abile, meritosu; *vrednicia*, *verdnicia* si *vernica*, s. f., abstr. dignitas; aptitudo, ha-

lilitas, meritum; demnitate, aptitudine, capacitate, abilitate, meritu; *vrednicire* *verdnicire*, si *vernicare*, (mai multu in compos. *invrednicire*), -escu, v. trans., dignum reddere; a face demnu; refl. dignari; dignus fieri; a benevoi; a se face demnu; *vrednicitu*, *verdnicitu* si *vernicitu*, (mai multu in composit. *invrednicitu*) -a, adj., part., dignatus; — originea coventului e obscura: slav. *vredniti* ar semina la forma, inse nu convine sensului, fiendu co semnifica: *strictiosu*; germ. *würdig* s'ar apropiá mai tare cu sensulu de adiectivulu in cestione, si peno la unu gradu cu form'a *verdnicu*, inse nu da neci una garantia; latinulu *veredignus* ar fi potutu degenerá in *vrednicu* numai in gurele ómeniloru lipsiti de totu geniulu limbei loru. Form'a, veri-cumú s'ar luá, remâne rebelle limbei române, d'in acésta cauza nu esitámu a relegá intre barbarismi adiectivulu *vrednicu* cu tóta famili'a lui.

VREME, s. f., tempus, tempestas; tempu, tempestate; derivate: *vremelnicu*, -a, adj., temporalis, temporaneus; temporale; de aci: *vremelnicia*, s. f., temporalitas; temporalitate; *vremelnicesce*, adv., temporaliter, pro tempore, ad tempus; temporale, pentru unu tempu, peno la unu tempu; — d'in *vreme* s'a formatu si unu verbu unipers.: *vremuire*, -esce, e tempu reu, plóua, ninge, bate ventulu. Coventulu *vreme* asiá cumu se presenta, are physionomia sclavica, inse cestionea despre originea lui remâne deschisa. Compra gr. *θερος*, *θερμός*, *θερμα*, *θερμη*, lat. *fervere*, de unde fermentum care nu e de cátu prolongationea fermon; germ. *warm*, *wärme*, cari stau tóte in conessione etymologica: *θερμα*, fermon, *wärme*, *vreme*; observa co *vreme* e neutru ca si fermon si *θερμα*, si co face pl. *vremina*, ca si *fermina*; semnificationea principale e: *tempestate* care *ferbe*, germ. *wetter*.

VREMELNICESCE, *vremelnicia*, *vremelnicu*; vedi *vreme*, mai susu.

VREUIRE, *vremuesce*; vedi *vreme*, mai susu.

VRENA, (pronuntia *vréna*), s. f.; vedi *vrana*, mai susu.

VRISTA, s. f.; vedi *versta*, mai susu in Glossariu.

VRUCHU, s. m., *bruchos*, *scarabaeus melolanta*; scarabeu d'in lun'a lui Maiu.

VUCLA, s. f., d'in fr. *boucle*, *cincin-nus*; *cincinnu* de pèru, *spirale* de pèru.

VULCEDIELA, *vulcedire*, *vulceditu*; vedi *vulcedu*, mai diosu.

VULCEDU, (pronuntia u obscuru *vil-cedu*), -a, adj., *lividus*, *suggillatus*; *lividu*, *vènetu* de *batalia*; derivate: *vulcediela*, s. f., cu forma spuria, *livor*, *vibex*, *suggillatio*; *venetaria*, *péta vènetu*

pre pelle causata prin *batalia*; *vulcedire*, -*escu*, v. trans., *suggillare*; a face *corpulu vènetu* prin *batalia*; refl. a se *vulcedi*, *livore*, *suggillari*; a se face *vènetu* prin *batalia*; *vulceditu*, part. sup. subst., in sensulu verbului. Diction. de *Buda*: deriva *vulcedu* de la *ulcus*; noi lassàm u cestionea deschisa pèno la *investigatiuni* mai profunde.

VUTCA, s. f., pre a locure *òtca*, *crematum*; *vinu arsu*, *licóre*;—*barbarismu* cu totulu contrariu *legiloru limbei române*.

Z.

ZA, *zaua*, s. f., pl. *salle*, *lorica*, *thorax*; *lorica*, *thorace*, *coriacia*, (it. *corazza*, fr. *cuirasse*).

ZABALLA, s. f., 1. *inpatum*, *postomis* vel *prostomis*, (*προστομῆς*, *ἐπιστομῆς*); *frenu*, *partea de ferru a frenului* care se pune in *gur'a callului*, *morsulu*, (it. *morso*, *imbocatura*, fr. *mors*); 2. *pustula*, *Hehen* in *angulo oris*; *pustula* care se face in *ânglulu gurei*; *derivatu* cu forma deminutiva: *saballutia*, s. f., *caten'a* care stringe *frenulu* preste *falcile callului*, (fr. *gourmette*).

ZABAVA, s. f., *mora*; *intardiare*; derivate: *sabavire*, -*escu*, v., *morari*, *commorari*, *moras nectere*; a *intardiá*; *sabavitoriu*, -*tória*, adj. s., *morator*, *cessator*, *tardus*; *intardiatoriu*, *tardivu*; *sabavnicu*, -a, adj., *morans*, *moratorius*, *cessans*, *tardus*, *morosus*; *intardiatoriu*, *tardivu*, *morosu*;—*barbarismu nesufferitu*.

ZABAVIRE, *sabavitoriu*, *sabavnicu*, vedi *sobava*.

ZABLOU, (cu o obscuru, *sablou*), s. m., 1. *carbasus*, *velum*; *velu* de *pândia gróssa* cu care se accopere *carrulu incarcatu* cu *merce*; 2. *adolescens*, *juvens*; *fetioru*, *june*, *copillandru*;—*pentru celle*

doue sensuri disparate *paru a fi doue radici* diverse, *déro amendoue* *barbare*.

ZABRANICU, s. m., *pannus*, *ventus* *textills*, *linea nebula*; *pândia* *rara* si cu *fire cretie*, fr. *crêpe*;—*barbarismu*.

ZABREA sau *sabrella*, pl. *sabrelle*, *clathri*, *cancelli*; *cancelli*, *gardelle* sau *gardille*, *gratille*; *derivatu*: *sabrellariu*, s. m., *cancellorum faber*; *fauru* de *cancelli*, si *negotiatoriu* de *cancelli*; *sabrelutie*, s. f. pl., *deminutivu*, *tennes cancelli*, *mici cancelli*.

ZABUNARIU, s. m.; vedi *sabunu*.

ZABUNU, s. m., *toga*, *togula*; *vestimentu terranescu*; *derivatu*: *sabunariu*, s. m., *care face*, si *care vende* *sabune*;—*vedi sabanu* in *Dictionariu*.

ZACATORIU, *sacatura*, *sacere*, *sacutu*; vedi *jacere*, *jacutoriu*, *jacutu*, *jacutura*, in *Dictionariu*.

ZACHARU, (*saharu*), *sacharosus*, *sacharire*, *sacharisire*, *sacharitu*, *sacharisitu*, etc.; vedi *saccharu* in *Dictionariu* cu *tóte derivatele* si *compositetele selle*.

ZACUSCA, s. f., *jentaoulum*; *dejunu*;—*barbarismu orribile* si *superfluu*.

ZADA, s. f., *larix*; *larice*, *specia* de *pinu bonu* *pentru constructiuni*.

ZADARIRE, *-escu*, v., *excitare*, *irritare*; a interritá, a descetá, a attitiá; *zadaritoriu*, *-tória*, adj. s., *excitans*, *irritans*, *excitator*, *irritator*; *interritatoriu*, *attitatoriu*; *zadaritu*, part. sup. subst.; in sensulu verbului; *zadaritura*, s. f., *actione sí effectu allu actionei de interritare*, etc.

ZADARITORIU, *zadaritu*, *zadaritura*; vedi *zadarire*.

ZADARNICIA, *zadarnicire*, *zadarnicitu*, *zadarnicu* vedi *zadaru*, mai diosu.

ZADARU, adj., mai multu in locutionea: *in zadaru*, *in cassum*, *in vanum*, *frustra*. *gratis*; *in desertu*, *in vanu*; *derivate*: *zadarnicu*, *-a*, adj., *vanus*, *irritus*, *inanis*; *desertu*, *vanu*, *fora folosu*, *fora scopu*; *de aci*: *zadarnicia*, s. f., *vanitas*, *inanitas*; *desertatione*, *vanitate*, *iranitate*; *zadarnicire*, *-escu*, v., *vanum facere*, *ad vanum et irritum redigere*; *a reduce la nemica*, *a impediá una lucrare*, *a nemici*, *a annullá*; *zadarnicitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

ZADIE, (cu *di duru*), s. f., dupo Dict. de *Buda*, *subligar*, *subligaculum*, *praeiligamen*, *mnitura*; *subligariu*, *tabliariu*, *gremiariu*, *cretentia*, *tessutura legata d'inainte si lassata preste genunchi*; — noi n'amu auditu coventulu neci una *data*.

ZADUFU, *zaduvv*, *zaduchu*, s. m.; *aestus*, *calor*, *ardor*, *fervor*; *caldura naturale mare ardóre*, *fervóre*; — *barbarismu inutile*.

ZAGANU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *vultur percnopterus*, (*περχνόπτερος*), *specia de vulture cu pennele negrastre*.

ZAGAZU, s. m., *agger*; *argine*, *vallu de pamentu care impediá cursulu ape*; — *barbarismu*.

ZAHANA, (pronuntia *zahaná*), s. f.; vedi *zalkaná*, mai diosu.

ZAHAREA, (pronuntia *zaharéa*, pl. *zaharelle*), s. f., *provisiune de buccate*; — *coventu turcescu*.

ZAIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *glacies soluta in nudis natans*; *ghiacia rupta care innota pre apa*.

ZALHANA, (pronuntia *zalkaná*), s. f., *casa sau locu unde se talia vitele*, *macellu*, *macellaría*; — *coventu turcescu*.

ZALLA, s. f., *annulus catenæ*; *anellu d'in una catena*.

ZALLOGIRE, *zallogitu*, *zallogitura*; vedi *zallogu*, mai diosu.

ZALLOGU, s. m., *pignus*; *pemnu*, *hypotheca*, *lucru datu in possessiunea altui-a*, *ce serve de garantía peno la solvea unei summe*; *derivate*: *zallogire*, *-escu* v., 1. *opplenerare*; *a oppemnerá*, *a pune pemnu*, *a dá pemnu*; 2. *pignerari*, *pignori sumere*; *a luá ceva ca pemnu*; 3. *pignus capere de quopiam*; *a luá pemnu de la cineva*; *zallogitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *zallogitura*; s. f., *res pignerationis*, s. f., *actione si effectu allu actionei de pemnerare*.

ZALLUDU, *-a*, adj., dupo Dict. de *Buda*: *simplex*, *stolidus*; *simplu*, *fora multa mente*, *stolidu*, *prostu*.

ZAMA = *zéma*, s. f.; vedi *zéma* in Dictionariu cu tóte derivatele selle.

ZAMBILLA, s. f., *hyacinthus*, *vaccinium*, *una flore*, *hyacinthu*, *vacciniu*.

ZAMISLIRE, *-escu*, v., *concupere*; *a concepe*, *a luá in pantice*; *zamislitu*, *-a*, adj. part., *conceptus*; *conceptu*, *luatu in pantice*; — *barbarismu orribile*.

ZAMOSIRE = *zemosire*, *-escu*, v. refl., *a se zemosi*, *succo repleti*; *a se implé de zéma* = *succu*; *zamositu* = *zemositu*, *-a*, adj. part., *succo repletus*; *implutu de zéma* = *succu*. De *suppleuitu* in Dict.

ZAMOSITIA, s. f., *hibiscum*, *althæa officinalis*. *Linn.*; *una specia de malba*, *ibiscu*, *althéa*; — *formatu d'in zamosu* = *zemosu*.

ZAMOSU = *zemosu*; vedi *zemosu*, in Dictionariu.

ZAMURCA = *zeturca*, s. f., *juscolum vile*; *zéma vile*, *supa lunga*, *supa care nu se póte mancá*; — *pentru forma compara amurea*. De *supplenitu* in Dictionariu.

ZAPACÉLA, s. f., vedi *zapacire*, mai diosu.

ZAPACIRE, *-escu*, v., 1. *trans. confundere*; *a confunde*, *a ammetí*, *a incurcá*; 2. *refl. confundí*; *a se confunde*, *a se ammetí*, *a se incurcá*; *zapacitu*, *-a*, adj., *confusus*; *confusu*, *ammetitu*, *incurcatu*, *béetu*; — *zapacéla*, s. f., *confusio* *confusio* *ne*, *ammetire*, *incurcatura*; — *barbarismu*.

ZAPACITU, -a, adj.; vedi *zapacire*.

ZAPADA. s. f., nix; neue, ninsóre.

ZAPARSTE. s. dupo *Barcianu*, germ. der letztzebörne; ultimulu nascutu, postumus, postumulu; — barbarismu pucinu respanditu.

ZAPCIU, s. m., coventu turcescu introdussu pre tempulu fanariotiloru, care se póte compará cu *subprefectu*.

ZAPISU sau *zapissu* s. m., χειρόγραφον, συγγραφή, *syngrapha*; documentu in scrissu, in specie obligatione; — sclavonismu inutile.

ZAPODIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: vallis, couvallis; valle; — sclavonismu inutile.

ZAPORU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: morbilli nethi, rubeolae; specia de morbu prin care rosiesce pellea, *rubióre*.

ZARIRE, -escu, v., dupo *Barcianu*, germ. nicht brunzeu können, a nu se poté pissiá; sich verstopfen, a se opprí pissiatulu, a se astupá; *zapritu*, -a, adj. part., care nu se póte pissiá, cui s'a oppritu pissiatulu; — barbarismu.

ZAPRITU, -a, adj., part.; vedi *zaprive* mai susu.

ZAPSIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: inopinato deprehendere; a prende pre cineva in delictu pre neasteptate; *zapsitu*, -a, adj. part.; inopinato deprehenus; prensu in delictu pre neasteptate; — barbarismu.

ZAPSITU, -a, adj., part.; vedi *zapsire*, mai susu.

ZAPUSIELA, s. f.; vedi *zapusire*, mai diosu.

ZAPUSIRE, -escu, v., suffocari prao calore; a se suffocá de caldura; derivate: *zapusitoriu*, -toria, adj. s., suffocans; suffocatoriu; *zapsitu*, -a, adj. part., suffocatus; suffocatu; *zapsiela*, s. f., suffocatio; actione si effectu allu actionei de suffocare; — barbarismu.

ZAPUSITORIU, *zapsitu*; vedi *zapsire*, mai susu.

ZARA = zera, s. f.; vedi *zera* in Dictionariu,

ZARAFU, s. m., argentarius, trapezita; mensarius, numularius; scambiatoriu, bancariu; derivatu: *zaraficu*, s. m., reale, res argentaria; scambiu; —

coventu turcescu; compositulu d'in urma incarcatu si cu suffissu turcescu; — se aude numai d'in cóce de Carpati.

ZARE, s. f.; lux, lumen, splendor, fulgor, claritas; luce, lumina, splendóre, fulgóre, lucóre, claritate; derivate: *zarire* -escu, v., cernere, conspiciare, spectare; oculis observare; a vedé cu pucina intensitate; *zaritu*, -a, adj. part., spectatus, oculis observatus; *zarédia*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: splendor, auctoritas, amplitudo; splendóre, auctoritate, marire, amplitudine; — vedi *diarire* in Dictionariu. si *diara* in Glossariu.

ZARÉDIA, *zarire*, *zaritu*; vedi *zare*, mai susu.

ZARIFU, -a, adj., amoenus, venustus, decorus, elegans; formosus, venustu. elegante, amenu; *zarificu*, s. m., reale, decus, venustas, gratia, elegantia; formosétia, venustate, gratia, elegantia; — de origine turcesca; cellu d'in urma incarcatu si cu suffissu turcescu.

ZARNIRE, -escu, v. refl., retorrescere; a se flacci, a se esturpiá, a se pallí, se dice despre plante; *zarnitu*, -a, adj. part., retorridus; flaccitu, esturpiatu, pallitu; — barbarismu.

ZARNITU, -a, adj. part.; vedi *zarnire* mai susu.

ZARU, s. m., corruptu d'in *sera*; vedi *zaru* in Dictionariu, vedi si 2 *sera* in Dictionariu.

ZARVA, s. f., 1. tumultus, clamor, strepitus; tumultu, clamore, larma, strépetu; 2. rixae, jurgia; certa, discordia, derivate: *zarvuire*, -escu, v., 1. tumultuari; strepitare, clamorem ciere; a tumultuá, a strepitá, a face larma; 2. rixari, jurgari; a se certá; — *zarvuitoriu*, -toria, adj. s., rixosus, jurgiosus; rixator, jurgator, jurgatorius; certatoriu; *zarvuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; — barbarismu.

ZARVUIRE, *zarvuitoriu*, *zarvuitu*, vedi *zarva*, mai susu.

ZARZAVATU, s. m., legumina; legumine; derivatu: *zarzavagiu*, s. m. pers. leguminarius; leguminariu; — coventulu sémina cu *verdicia*, inse alteratiónea e supprenditória; *zarzavagiu* e incarcatu cu unu suffissu turcescu, cea ce descéta

suspicionea despre romanitatea coven-
tului intregu.

ZARZERA, s. f., *prunum armeniacum*;
apricósa naturale; *zarzeru*, s. m., *ar-*
menliaca (arbor); apricosu naturale, pomu
care produce *zarzerc*.

ZARZERU, s. m.; vedi *zarzera*.

ZASCU, s. m., dupo Dict. de Buda :
1. *pegma*, *suggestus*; tablato, *stellagiu*,
2. *cubille vlnariorum*; lemnu pre care se
assédia butile cu vinu.

ZASITE sau *zassite*, s. f. pl., dupo
Dict. de Buda : *furfures farinosi*; fur-
furi farinose, *teritie* mestecate cu farina;
—barbarismu.

ZASTAMU, s. f., dupo *Barcianu*,
germ. *der grund, die grundlage*; funda-
mentu, base;—noi n'amu auditu coven-
tulu; credemu inse co e fórte barbaru.

ZATIGNELA, s. f., vedi *zatignire*,
mai diosu.

ZATIGNIRE, *-escu*, v., 1. turbare, in-
terpellare; a turburá, a interrupe, 2. of-
fendere, *scandalum praebere*; a offende,
a supperá, scandalisá; *zatignitoriu, -tória*
adj. s., *turbator, interpellator, offensor*,
turburatoriu, interruptoriu; supperatoriu;
offensoriu, scandalisatoriu; zatignitu,
part. sup. subst., in sensulu verbului;—
zatignéla, s. f., cu forma spuria, 1. tur-
batio, *interpellatio*; turburare, interru-
pere; 2. *offensio, offendiculum, scandala-*
lum; supperatione, offensione, scandalu;
—barbarismi orribili, inse superflui.

ZATORU, s. m., dupo Dict. de Buda :
sumeu; ugeru de scrófa.

ZAUA, s. f.; vedi *zá*, mai susu in
Glossariu.

ZAUTARE, *zautatu*, in locu de *ui-*
tare, uitatu; se aude numai in banatulu
Temisianu la Româniî cari stau in con-
tactu cu Serbii.

ZAVÉDIA, s. f., dupo Dict. de Buda :
velum, plaga, cortina; velu, cortina,
perdella;—barbarismu.

ZAVERA, s. f., proprie : *pro fide*,
pentru credentia, lupta pentru credentia,
apoi revolutione; *zavergiu*, s. m. pers.,
care se lupta pentru credentia, revolu-
tionariu;—coventu compusu, de origine
sclavica; *zavergiu* e incarcatu si cu unu
suffissu turcescu.

ZAVESDA, s. f., *stella, asteriscus*;
asteriscu de metallu care se pune preste
disculu cu pânea consecrata, in baserica;
—coventu barbaru si obscuru, pre cându
asteriscu si *stella* espremu lucrulu cu
multu mai bene si mai claru.

ZAVISTIA, s. f., *invidia, livor; in-*
vidia, pisma; derivate : *zavistnicu, -a*,
adj. *invidus, lividas; invidiosu, pisma-*
tariu; zavistuire, -escu, v., *invidere; a*
invidé, a fi invidiosu, a pismuí, a fi pis-
matariu; zavistuitu, part. sup. subst., in
sensulu verbului;—barbarismi orribili
cari inse nu se audu in gur'a poporului,
ci numai in gur'a carturariloru filosclavi.

ZAVISTNICU; vedi *zavistia*, mai susu.

ZAVISTUIRE, *zavistuitu*; vedi *za-*
vistia, mai susu.

ZAVODU, s. m., dupo Dict. de Buda :
canis lanarius; cane de macellariu; —
barbarismu.

ZAVOIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ.
der wald an einem flusse; selba sau pa-
dure lónga unu riu;—barbarismu.

ZAVORIRE, *zavoritu*; vedi *zavoru*,
mai diosu.

ZAVORU, s. m., dupo Dict. de Buda :
pessulus, repagulum, retinaculum, vec-
tis; pessulu, repaglu, cuniatória, vecte
care se pune perpendiculariu pre usia in
partea d'in intru spre a ua incuniá, si
a impedeá deschiderea de partea d'in
afora; derivatu : *zavorire, -escu*, v., *pes-*
sulo claudere; a incuniá cu pessululu;
zavoritu, -a, adj. part., *pessulo clausus;*
incuniatu cu pessululu.

ZECHE sau *zechia*, s. f., vedi 2, *saga*,
si *sagla* in Dictionariu.

ZESTRE sau *zestria*, s. f.; vedi *dié-*
stria in Dictionariu.

ZIDARESSA, *zidaria, zidarire, zida-*
ritu, zidariu, vedi *zidu*, mai diosu.

ZIDIRE, *ziditoriu, ziditu*; vedi *zidu*,
mai diosu.

ZIDU, s. m., *murus*; derivate : *zidariu*,
s. m. pers. *caementarius*; *murariu, mu-*
ratoriu; zidaréssa, s. f., *caementaria*,
muliere a murariului, *muraressa; zida-*
ria, s. f. reale, a) *opus latericium*; lucru
de muru; b) *ars caementaria*, arte a
murariului, *murararia*;—*zidarire, -escu*,
v., *caementariam artem exercere, opus*

latericium facere, murare; a essercitá artea de murariu, a construe cu caramida, a murá; *zidaritu*, part. sup. subst., in intellessulu verbului; vedi si *ziduire* mai diosu; — *zidire*, -escu, v., a) edificare, condere, struere, exstruere; a edificá, a construe, a face unu edificiu; b) murare, opus latericium facere; a murá, a face muru de caramida; c) creare producere, a creí, a produce; *ziditoriu*, -tória, adj. s., a) aedificator, conditor, exstructor; edificatoriu, constructoriu; b) opus latericium faciens, murum struens, muratoriu; c) creator, fabricator, plastes; creatoriu, fabricatoriu, formatoriu; — *ziditu*, -a, aedificatus, exstructus; muratus; creatus; edificatu, construitu; muratu; creatu, facutu, formatu; — *ziduire*, -escu, v., murare, opus latericium facere; a murá, a face muru, a construe cu caramida; *ziduitu*, part. sup. subst.; in sensulu verbului; — vedi si *zidarire* mai susu, — tóte d'in radecina barbara.

ZIDUIRE *ziduitu*, vedi *zidu*, mai susu.

ZIMBETU, s. m., vedi *zimbire*, mai diosu.

ZIMBIRE, -escu, v., subridere, arrire, renidere; a surride, a arride; derivate: *zimbitoriu*, -tória, adj. s., subridens, arrideus, renidens; surriditoriu, arriditoriu; *zimbitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *zimbitu* sau *zimbetu*, s. m., risus lenis, arrisio, reidentia; surrisu, arrisu.

ZIMBRA, s. f., dama; cérba, dama, capriora.

ZIMBRI, s. m. pl., dentes lupini; denti lupini cari crescu in gur'a omului.

ZIMBRU, s. m., bos urus, bos silvestris; bouru, bou selbatecu.

ZINGALLIRE, -escu, v., comprimere; a compreme, a sordí, se dice despre lintie; *zingallitoriu*, -tória, adj. s., comprimens; care compreme, sordescet lintiele; *zingallitu*, part. sup. subst., iu sensulu verbului; *zingallitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *zingallire*.

ZIRNA, s. f., dupo Dict. de Buda: solanum nigrum, Linn., una planta, solanu negru.

ZLATARESSA, *zlataria*; vedi *zlatariu*, mai diosu.

ZLATARIU, s. m., aurarius; aurariu, spellatoriu de auru; *zlataressa*, s. f., auraria; auraria, spellatoressa de auru, si muliere a aurariului; *zlataria*, s. f., res auraria; auraria; — radice slavica, contraria geniului limbei române, si cu totulu superflua.

ZLATINA, s. f., dupo Dict. de Buda: salsura, salsitara, salsedo; salsilago; saratura; — barbarismu pucinu connoscutu.

ZLOTU, s. m., proprie: aureus; florentinu de auru; apoi unu florente de argentu; unu florente de arame; — summa de 30 *paralle*; — radice slavica, de multu essita d'in usu.

ZOIU sau *zoia*, s. pl., *zoie*, faeces; feci, loture, sordi, spurcationi.

ZOLLA, s. f., dupo Dict. de Buda: lucta, labor; lupta, lucru greu, incordatione de poteri; derivatu: *zollire*, -escu, v., 1. trans. lavare; a spellá; 2. refl. luctari, vires intendere; a se luptá, a si intende poterile, a si incordá poterile, a se adoperá d'in tote poterile; *zollitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

ZOLLIRE, *zollitu*, vedi *zolla* mai susu.

ZORIRE, *zoritoriu*, *zoritu*; vedi *zoru*, mai diosu.

ZORU, s. m., urgens necessitas, urgentia; urgentia: a *avé zoru*, urgeri, premi, pelli, festinare; a si impinsu de ceva, a si pressatu sau pressuratu, a festiná, a properá; a *dá zoru*, urgere, premere, pellere; stimulare, excitare; a impinge, a pressá sau pressurá, a stimulá, a face se propere; a *vedé zorulu*, urgentem necessitatem videre, cogi; a vedé necessitatea urgente, a vedé nevolia, a si constrinsu; cu *zoru*, coacte, violenter, prompte, rapide; cu urgentia, cu violentia, promptu, rapide; — derivate: *zorire*, -escu, v., urgere, stimulare, premere, pellere, excitare; a urge, a stimulá, a pressurá, a impinge, a insiste, a descetá, a animá, a incragiá; *zoritoriu*, -tória, adj. s., urgens, stimulans, premens, pellens, excitans; ursoriu, stimulatoriu, pressuratoriu, impulsoriu, descetatoriu, incragiatoriu; *zoritu*, part. sup. subst., in tóte sensurile verbului.

ZULE, s. f. p., d'in ζήλος = gelosia;

vedi *zelu*, *zelosía* si *gelosía* in Dictionariu;—derivate: *zulipsire*, -escu, v., d'in ζηλέσις, zelare si zelari; a fi *zelosu* = *gelosu* pre cineva: *mulierea* si *zulipsesce barbatulu*; *barbatulu* si *zulipsesce mulierea*; *zulipsitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

ZULIPSIRE, *zulipsitu*, vedi *zule*, mai susu; inse correge aceste forme scalciate, prin restaurarea formeloru bone d'in Dictionariu.

ZULUFU, s. m., *cincinūs*; *cincinu*, spirale de pèru;—coventu turcescu.

ZURAIRE, -escu, v., *crepare*, *strepitare*; a crepitá, a strepitá, a face unu strepetu care assurdesce urechiale; derivate: *zuraitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului;—*zuraitura*, s. f., *crepitus*, *strepitus*; actione si effectu allu actionei de *zuraire*;—pare a fi unu imitativu allu sunetului *zur*, *zur*;—compara si *susurru*.

ZURAITU, *zuraitura*; vedi *zuraire*, mai susu.

ZURCANA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *ovis longiori et duriore lana*; óue cu lâna lunga si grossa; derivatu: *zurca-*

nescu, -a, adj., relativu la óuea *zurcana*: *caciulla zurcanésca*, *caciulla* de pelle de *zurcana*.

ZURGALLEU sau *surgallou*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *latinabulum*; *tininablu*, *clopotellu*;—barbarismu.

ZURNAIRE, -escu, v., *crepare*, *strepitare*; a face unu strepetu absurditoriu; *zurnaitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *zurnaitura*, s. f., *crepitus*, *strepitus*; actione si effectu allu actionei de *zurnaire*;—compara *zuraire* de care nu difere de câtu prin insertiunea litterei *n*;—si aci avemu de a face cu una imitacione a naturei.

ZURNAITU, *zurnaitura*; vedi *zurnaire*, mai susu.

ZUZETU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *strepitus*, *fremitus*, *crepitus*; *sonitus*, *stridor*, *murmur*; *strepetu*, *fremetu*, *sunetu*, *stridóre*, *larma*, *murmure*.

ZUZUIRE, -escu, v., *stridere*, *fremere*, *sonare*; a stride, a freme, a suná; *zuzuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului;—compara *zuzetu*;—tote paru a fi imitacioni alle naturei.

ZUZUITU, vedi *zuzuire*, mai susu.